ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1892

LIBRARY
APR 8 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

Aristotle on the Constitution of Athens edited by F. G. Kenyon, second edition, 1891.

Μέρος Πρῶτον

(Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ΄, σελ. 289 - 399).

σελ. 57, 1 «ταῖς δὲ φυλαῖς ἐποίησαν ἐπωνυμ(ίας) ἐκ τῶν προκριθέντων ἑκατὸν ἀρχηγετῶν οὓς ἀνεῖλεν ἡ Πυθία δέκα. Τούτων δὲ γενομένων δημοτικωτέρα πολὺ τῆς Σόλωνος ἐγένετο ἡ πολιτεία· καὶ γὰρ συνέβη τοὺς μὲν Σόλωνος νόμους ἀφανίσαι τὴν τυραννίδα διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι, κτέ.».

Φανερώτατον εἶνε ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους *ἐπωνυμΟΥΣ*, οὐχὶ *ἐπωνυμΙΑΣ*· «ταῖς δὲ φυλαῖς ἐποίησαν *ἐπωνύμ(ους)* ἐκ τῶν — ἀρχηγετῶν οὓς ἀνεῖλεν ἡ Πυθία δέκα». Πρβ. Λέξ. μεθ' Ἱστορ. ἐν Δελτ. Ἑλλην. Ἀλλην. Τόμ. Α΄, σελ. 15 «Ἐπώνυμοι δέκα, ἀφ' ὧν ἐκλήθησαν αἱ φυλαί, τοῦ θεοῦ τοῦτο χρήσαντος». Ἴδε Λάγγιον ἐν *Leipz. Stud.* 1878, σελ. 162 καὶ 179 καὶ Βαλ. Ῥώσην ἐν *Ἀριστοτ. Ἀποσπ.* σελ. 302 Τευβν. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει βιβλ. Ε΄, 66 «Μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων—ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐξευρὼν δὲ ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐπιχωρίων, πάρεξ Αἴαντος· τοῦτον δὲ ἅτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον, ξεῖνον ἐόντα, προσέθετο».

Τὰ ἐν τοῖς ἄνω παρατεθέντα φέρονται καὶ ἐν τοῖς Βερολινίοις Ἀπο-

σπάσμασι τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας, ἀλλὰ δεινῶς λελυμασμένα· μάτην δ' ἐπειράθη ὁ Βέργκιος ν' ἀποκαταστήσῃ αὐτὰ ἄρτια. Ὁ ἐπιφανὴς κριτικὸς γράφει ἐν *Klein. Philol. Schrift.* Τόμ. Β', σελ. 522 «Z. 10 ff. ergänze ich: (τῶν δὲ φυλῶν) ἐπωνύμους ἐκ τῶν (ἐνδοξοτάτων εἵλετο ἀ)ρχηγετῶν· σ(ημαί)νειν (γὰρ τοῦτο τὸν Πύθιον· ἑκατὸ)ν δὲ γενομένων δή(μων . . . über die ἐπώνυμοι vergl. Et. M. 309, 7 ff.». Μικρὸν δ' ὑποβὰς λέγει «Aus Z. 15 ersehen wir, dass Kleisthenes gewisse Bestimmungen der Solonischen Verfassung aufhob (καὶ τοῖς) Σόλωνος νόμο(ι)ς (περὶ . . . . εἰσηγήσ)ατο μὴ χρᾶσθαι». Ἵνα δὲ λαμπρῶς φανῇ ἡ ἀποτυχία τοῦ Βεργκίου, καταχωρίζομεν παρ' ἄλληλα τά τε ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα καὶ τὰ ἐν τῷ Ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ εἰρημένα.

(Τῶν δὲ φυλῶν) ἐπωνύμους ἐκ τῶν (ἐνδοξοτάτων εἵλετο ἀ)ρχηγετῶν· σ(ημαί)νειν (γὰρ τοῦτο τὸν Πύθιον· ἑκατὸ)ν δὲ γενομένων δή(μων) . . . (καὶ τοῖς) Σόλωνος νόμο(ι)ς (περὶ . . . . εἰσηγήσ)ατο μὴ χρᾶσθαι.

Ταῖς δὲ φυλαῖς ἐποίησεν ἐπωνύμ(ους) ἐκ τῶν προκριθέντων ἑκατὸν ἀρχηγετῶν οὓς ἀνεῖλεν ἡ Πυθία δέκα. Τούτων δὲ γενομένων δημοτικωτέρα πολ(ὺ τῆς Σ)όλωνος ἐγένετο ἡ πολιτεία· καὶ γὰρ συνέβη τοὺς μὲν Σόλωνος νόμους ἀφανίσαι τὴν τυραννίδα διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι.

Ὁμολογητέον δ' ὅμως ὅτι οὐδαμῶς κατορθωτὴ ἦτο ἡ εὕρεσις τῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τεθειμένων λέξεων· τὸ δὲ πταῖσμα τοῦ Βεργκίου εἶνε ὅτι ἠράσθη ἀδυνάτου πράγματος. Ἀλλὰ τοιοῦτοι εἴμεθα οἱ ἄνθρωποι, ἐπιθυμοῦντες εὐφυΐαν ἀκαίρως νὰ ἐπιδεικνυώμεθα ἥκιστ' ὀκνοῦμεν πρὸς τὰ χαλεπὰ καὶ παράβολα ἐπιχειρήματα ἀνυπονόητοι σχεδὸν ὄντες τῶν παρομαρτούντων κινδύνων.

σελ. 57, 6 «τοὺς δ' ἄλλους θεῖναι τὸν Κλεισθένην στοχαζόμενον τοῦ πλήθους, ἐν οἷς ἐτέθη καὶ ὁ περὶ τοῦ ὀστρακισμοῦ νόμος».

Ἐν σελ. 58, 5 κεῖται «τότε πρῶτον ἐχρήσαντο τῷ νόμῳ τῷ *περὶ τΟΝ ὀστρακισμΟΝ*». Ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

σελ. 57, 8 «πρῶτον μὲν οὖν ἔτει πέμπτῳ μετὰ ταύτην τὴν κατάστασιν ἐφ' Ἑρμουκρέοντος ἄρχοντος τῇ βουλῇ τοῖς πεντακοσίοις τὸν ὅρκον ἐποίησαν ὄν κτέ».

Ἐπειδὴ οὐδαμῶς πειθόμεθα ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὑπ' ἀρχαίου Ἕλληνος *ἙρμΟΥκρέοντος*, μεταγράφομεν *ἙρμΟκρέοντος*. Πρβ. *Ἑρμοκράτης*, *Ἑρμόλαος* ἢ *Ἑρμόλεως*, κτλ. Τὸ *Ἑρμούλαος* εἶνε τοῦ πονηροῦ κόμματος. Μνημονεύεται δὲ καὶ τύπος *Ἑρμοκρῶν* ὑπὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ περὶ Μονήρ. Λέξ. σελ. 9,32 «Δεξικρῶν — *Ἑρμοκρῶν* παιδοτρίβης τις ἱστορεῖται». Ἴδε καὶ Ἐπιτ. Καθολ. Προσῳδ. Ἡρῳδ. σελ. 14, 7 Σμιδ. Ἡ γενικὴ *Ἑρμοκρῶντος* κεῖται ἐν ἐπιγραφῇ, ὡς διδασκόμεθα ἐκ σημειώσεως τοῦ Λερσίου εἰς τὸ περὶ Μονήρους Λέξεως βιβλίον τοῦ Ἡρῳδιανοῦ σελ. 25 ἐκδ. β'.

Εἶπε δ' ὁ Ἀριστοτέλης *τῇ βουλῇ τοῖς πεντακοσίοις* καὶ ἐν σελ. 138, 4 «πρῶτον μὲν ἐν τῇ (βουλῇ) τοῖς Φ'», καθάπερ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς, οἷον Θουκυδ. Η', 86 «καθιστάναι τὴν βουλήν, ὥσπερ καὶ πρότερον, τοὺς πεντακοσίους» καὶ Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 2 «καὶ τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καὶ τὰς ἐκκλησίας» καὶ 20 «τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους ὑπεύθυνον πεποίηκεν ὁ νομοθέτης» καὶ Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 37 «τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ —ἔδοξε» καὶ Δημοσθέν. (ἢ Ὑπερείδ.) σελ. 776, 23 «τὸ τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους — κυρίαν εἶναι». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν νόμῳ παρ' Ἀνδοκίδῃ περὶ Μυστηρ. 96 «ἄρχει χρόνος τοῦδε τοῦ ψηφίσματος ἡ βουλὴ οἱ πεντακόσιοι». Παρατίθεται δὲ καὶ ἀνώνυμος γραμματικὸς ἐκδεδομένος ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ ἐν τῷ *De Emend. Rat. Graec. Gramm.* σελ. 357 φράσιν ἐκ τοῦ Δημοσθένους ἔχουσαν ὧδε· «καὶ εἰς τὴν βουλὴν [καὶ] τοὺς πεντακοσίους ἀπαντήσας». Τὸν μετὰ τὸ *βουλὴν* κείμενον σύνδεσμον *καί*, περέγγραπτον ὄντα, περιεῖλεν ὁ Σχαιφῆρος ἐν *Appar Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Δ', σελ. 318.

Παρὰ μόνοις τοῖς μεταγενεστέροις γίνεται χρῆσις τοῦ *ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων*, οἷον παρὰ Πλουτάρχῳ Κίμ. ΙΖ', 4 «ἡ δὲ βουλὴ τῶν

πεντακοσίων πυθομένη καὶ φοβηθεῖσα, κτέ.» καὶ παρὰ Θεμιστίῳ σελ. 201 δ' «μάρτυρα ποιεῖσθαι τὸν Ἄρειον πάγον ἢ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 289, 26 «τὸ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων πρότερον κρίνειν τὸ ψήφισμα» καὶ σελ. 345, 19 «ἐδοκιμάζοντο δὲ οἱ ἀδύνατοι ὑπὸ τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς» καὶ σελ. 444, 1 «ἦσαν οὖν Ἀθήνησι βουλαὶ δύο, ἡ μὲν τῶν πεντακοσίων, κτέ.» (Ἴδε καὶ Μαιτζνῆρον εἰς *Λυκ.* σελ. 145). Παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἐνετύχομεν καὶ τῇ δοκίμῳ ἐκφορᾷ βιβλ. Η', 19 «ἡ βουλὴ οἱ πεντακόσιοι φύλλοις ἀντὶ ψήφων ἐχρῶντο» καὶ τῇ ἀδοκίμῳ βιβλ. Η', 155 «πεντήκοντα τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς».

Ὑπὸ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ μνημονεύεται σελ. 648, 1 τὸ *ἡ βουλὴ οἱ ἑξακόσιοι*. Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου Τόμ. Β', σελ. 255 «ὥστε τὸν Ἄρειον πάγον ἢ τὴν βουλὴν τοὺς ἑξακοσίους ἀτιμότερον τοῦ δήμου νομίζειν» (Ἴδε Γήλιον εἰς *Δί. Χρυσόστ.* σελ. 397-8. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Collect Crit.* σελ. 59). Ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν νεωτέρων χρόνων κατακεχωρισμέναις ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Ε', σελ. 195 καὶ 323 ἀπαντᾷ *ἡ βουλὴ τῶν ἑξακοσίων — ἡ βουλὴ τῶν Χ'*. Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν τῷ Δημητρίῳ κεφ. Ι', 4 «ταῖς δὲ φυλαῖς δύο προσέθεσαν, Δημητριάδα καὶ Ἀντιγονίδα, καὶ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων πρῶτον (πρότερον) ἑξακοσίων ἐποίησαν, ἅτε δὴ φυλῆς ἑκάστης πεντήκοντα βουλευτὰς παρεχομένης».

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 387 «In cap. 17 legitur ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων — ἀπηγόρευσε, sexcenties tamen Plutarchus apud veteres legerat ἡ βουλὴ οἱ πεντακόσιοι, neque umquam aliter loquebantur» καὶ ἐν *Observat. ad Dion Hal. Ant. Rom.* σελ. 98 «συνεπλήρωσαν ἐξ αὐτῶν τῆς βουλῆς τοὺς τριακοσίους. Libri omnes τὴν βουλήν, quod sanum et verum est. Imitatur Dionysius Atticos, qui τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους dicere solebant».

σελ. 58, 2 «ἔτει δὲ μετὰ ταῦτα δυοδεκάτῳ νικήσαντες τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐπὶ Φαινίππου ἄρχοντος, καταλιπόντες ἔτη δύο μετὰ τὴν νίκην, κτέ.».

Οὐδαμῶς πιθανὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ *δυοδεκάτῳ* ἀντὶ τοῦ *δωδεκάτῳ*. Ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ ἐλέγετο *δώδεκα* καὶ *δωδέκατος* (Ἴδε Λόγ. Ἑρμ. Τόμ. Α', σελ. 307). Ὁ Γ. Δινδόρφιος ἀποφαίνεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου (Τόμ. Β', σελ. 1818) περὶ τοῦ τύπου *δυοδέκατος* ὅτι εἶνε ἡμαρτημένος. Ἐν Δωρικῇ ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων παρὰ Διττεμβεργήρῳ σελ. 370 εὕρομεν «Ἱππίου *δυοδεκάτᾳ*».

Τῷ *ἐν Μαραθῶνι* ὅμοιον ὑπάρχει τὸ ἐν σελ. 104, 2 *ἐν Ἐλευσῖνι*. Κεῖται δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ *Ἐλευσῖνι* ἐν σελ. 101, 3 καὶ 12. Περὶ τῆς ἄνευ προθέσεως καὶ μετὰ προθέσεως χρήσεως τῆς δοτικῆς *Μαραθῶνι*, *Ἐλευσῖνι*, κτλ. θὰ διαλάβωμεν ἀκριβέστατ' ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Συχνὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ *διαλείπω* ἐπὶ χρόνου, οἷον

διαλιπὼν χρόνον,
μικρὸν διαλιπὼν χρόνον,
ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες,
οὐ πολὺν χρόνον διαλιπών,
μικρὸν διαλιπών - διαλιπόντες,
ἐνιαυτὸν διαλιπών,
τρία ἔτη διαλιπών,
διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας,
οὐδένα διαλέλοιπα χρόνον,

κτλ. Ἐν ταῖς Νεφέλαις τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπαντᾷ στίχ. 495 «ἔπειτ' ἐπισχὼν ὀλίγον ἐπιμαρτύρομαι, εἶτ' αὖθις *ἀχαρῆ διαλιπὼν* δικάζομαι».

Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ παρατεθείσῃ ῥήσει «*ΔΙΑλιπόντες* ἔτη δύο», ὡς ἐν ταῖς περὶ τὰ Ζῷα Ἱστορίαις βιβλ. Ϛ', κθ', 1 «*διαλιπὼν* βραχὺν χρόνον πλησιάζει ἄλλαις». Πρβ. καὶ βιβλ. Γ', κα', 9 καὶ βιβλ. Ϛ', κβ', 5 καὶ Πολιτ. Δ', ιβ', 4. Ἐν τοῖς τοῦ Θεοφράστου φέρεται «μικρὸν πάνυ χρόνον διαλείπει» καὶ παθητικῶς «οὐδεὶς διαλείπεται χρόνος» (περὶ Φυτ. Ἱστορ. Α', θ', 5 καὶ Ϛ', η', 4).

σελ. 59, 8 «ἐκυάμευσαν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας κατὰ φυλὰς ἐκ τῶν προκριθέντων ὑπὸ τῶν δημοτῶν πεντακοσίων

τοῖς μετὰ τὴν τυραννίδα πρῶτον. (οἱ δὲ πρότεροι πάντες ἦσαν αἱρετοί)».

Τὸ *τοῖς* παντελῶς ἀνάρμοστον ὂν τρεπτέον εἰς τὸ *τότε*. Λέγεται δ' ἐν σελ. 58, 5 «*τότε πρῶτον* ἐχρήσαντο τῷ νόμῳ τῷ κτέ.» καὶ ἐν σελ. 104 τέλ. «*τότε* γὰρ *πρῶτον* εἰς τὰς τέτταρας συνενεμήθησαν φυλάς» καὶ ἐν σελ. 77, 1 «*πρῶτον* γὰρ *τότε* προστάτην ἔλαβεν ὁ δῆμος οὐκ εὐδοκιμοῦντα [τὰ] παρὰ τοῖς ἐπιεικέσιν».

Ἐπειδὴ εὐκόλως μὲν μεταπίπτουσιν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εἰς ἄλληλα τὰ στοιχεῖα Τ καὶ Ι, εὐκόλως δὲ τὰ στοιχεῖα Є καὶ С, γίνεται ἐν αὐτοῖς σύγχυσις οὐχὶ ὀλιγάκις τοῦ ἐπιρρήματος ΤΟΤΕ καὶ τοῦ ἄρθρου ΤΟΙΣ. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1882, σελ. 427 «Sciunt qui libros Mss. multum versaverunt quam saepe ΤΟΙΣ et ΤΟΤΕ inter se locum mutent. Cf. *Collect. Crit.* pag. 119». Ὁ Ζεύνιος ἀνέγνω ἐν τῷ Φαίδωνι τοῦ Πλάτωνος σελ. 112 γ' «ὅταν τε οὖν ὑποχωρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ κάτω καλούμενον, *τότε* κατ' ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα διὰ τῆς γῆς εἰσρεῖ τε κτέ.» ἀντὶ τοῦ *τοῖς*.

Παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Ε', σελ. 699 εἶνε γεγραμμένον «μόνον ἀναμιμνήσκων *ἐνίοις* ὡς ἀποδέδεικται», νομίζομεν δ' ἡμεῖς τὸ *ἐνίοΙϹ* ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν τοῦ *ἐνίοΤЄ*.

σελ. 61, 1 «ἐπὶ μὲν οὖν ἔτη Γ' τοὺς τῶν τυράννων φίλους ὠστράκιζον, ὧν χάριν ὁ νόμος ἐτέθη, μετὰ δὲ ταῦτα τῷ τετάρτῳ ἔτει καὶ τῶν ἄλλων εἴ τις δοκοίη μείζων εἶναι μεθίσταντο· καὶ πρῶτος ὠστρακίσθη τῶν ἄπωθεν τῆς τυραννίδος Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος».

Ἐλέγετο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *ὀστρακίζω-ὀστρακίζομαι*, ἐξ οὗ τὸ *ὀστρακισμός*, καὶ *ἐξοστρακίζω-ἐξοστρακίζομαι*, ὅθεν τὸ *ἐξοστρακισμός* Πρβ. Βεκκ. Ἀν. σελ. 285, 20 «*Ὀστρακισμός*: μετὰ τῆς προθέσεως *ἐξοστρακισμός*». Ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ ἁπλοῦ ῥήματος ποιεῖται χρῆσιν ἔν τε τῷ παρόντι συγγράμματι, οἷον σελ. 58, 10 καὶ σελ. 60, 3 καὶ σελ. 64, 6: *ὠστρακίσθη* καὶ σελ. 64, 8: *ὠστρακισμένους* καὶ σελ. 64, 10: *ὀστρακιζομένοις* καὶ σελ. 76, 8: *ὠστράκισαν*, καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς βιβλ. Γ', η', 2: *ὠστράκιζον* καὶ ια', 13 καὶ

βιβλ. Ε', β', 5: *ὀστρακίζειν*. Ὁ Ἡσύχιος καὶ ὁ Σουίδας καὶ γραμματικὸς ἀνώνυμος ἐν Βεκκ. Ἀνεκδ. σελ. 436, 29 μνημονεύουσι καὶ ῥῆμα *ἀποστρακισθῆναι*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Σουίδα γεγραμμένα «*Ἀποστρακισθῆναι*: ἐξορισθῆναι· ἐν ὀστράκοις γὰρ τὸ πρὶν ἐγράφοντο αἱ ἐξορίαι. Ὅτι ἀποστρακισθῆναί φασι Κίμωνα, τῇ ἀδελφῇ Ἐλπινίκῃ συγκοιμηθέντα, ὑπὸ Ἀθηναίων. Ἀντὶ τοῦ ἐξορισθῆναι». Πρβ. Ψευδανδοκίδ. κατ' Ἀλκιβ. 33 «οἵτινες *Ἐξωστράκισαν* Κίμωνα ὅτι τῇ ἀδελφῇ τῇ ἑαυτοῦ συνῴκησε».

Καὶ πρότερον δὲ γνωστὸν ὑπῆρχεν ὃ λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν σελ. 59, 2, ὅτι τὸν περὶ τοῦ ὀστρακισμοῦ νόμον ἔθηκεν ὁ Κλεισθένης (Ἴδε Βουσόλτιον ἐν *Ἑλλην*. *Ἱστορ*. Τόμ. Α', σελ. 620, σημ. 3 καὶ Βαλετῶνα ἐν *Μνημοσ*. 1887, σελ. 130 καὶ σελ. 171. Πρβ. καὶ Σνειδεβῖνον εἰς *Ἡρακλείδ*. σελ. 39).

Παρατηρητέα εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ *μεθίσταντο*. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ κατὰ Κτησιφ. 129 «τοὺς μὲν ἐναγεῖς καὶ τῶν πεπραγμένων αἰτίους *μετεστήσαντο*, τοὺς δὲ δι' εὐσέβειαν φεύγοντας κατήγαγον». Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 496 ἐκδ. β' μετατυποῖ τὸ *μετεστήσαντο* εἰς τὸ *μετέστησαν* ποιούμενος τὴν παρατήρησιν τήνδε «Vulgo legitur *μετεστήσαντο*, τοὺς δέ — Est aliquid inter μεταστῆσαι et μεταστήσασθαι: hoc est *arbitros removere* e concilio, concione, curia, ut in § 125. εἰσελθὼν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ μεταστησάμενος τοὺς ἰδιώτας, et alibi passim, illud est ἐκβαλεῖν, *in exilium eiicere*». Ἐμνήσθη δ' ἧς ἐποιήσατο μεταβολῆς ὁ Κόβητος ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα Παρατηρήσεσι σελ. 95. Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἐκληφθῇ ὑπό τινος ἐπὶ παθητικῆς ἐννοίας τὸ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει κείμενον *μεθίσταντο* (=ὠστρακίζοντο, ἐξέπιπτον), ἀλλ' ἡμεῖς οὐ λίαν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ ἀρεσκόμεθα

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους φέρεται βιβλ. Θ', 157 «Καὶ μὴν καὶ τάδε ἂν εἴποις· ἐδίωξεν, ἤλασεν, ἐξήλασεν, ἐφυγάδευσεν, *μετεστήσατο*, ἐξεπέμψατο, ὑπερώρισεν (Δημοσθένης δὲ καὶ ἐξώρισεν εἶπε καὶ Ὑπερείδης ἀφώρισεν), ἐξέβαλεν, ἀπέρριψεν, ἐξέρριψεν· Θουκυδίδης δὲ καὶ τὸ ἐξεδίωξεν εἴρηκεν. Τὸ δὲ πρᾶγμα δίωξις, ἔλασις, φυγή, ὑπερορισμός, ἐκβολή, *μετάστασις* — Καὶ ὁ ἀνὴρ φυγάς, ἐξόριστος — ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν μετοχαί· τραγικὸς γὰρ ὁ παρὰ Σοφοκλεῖ διωκτός· ἐληλαμένος δὲ καὶ ἐξεληλαμένος καὶ ἀπεληλαμένος καὶ

πεφυγαδευμένος καὶ ὑπερωρισμένος καὶ ἐκβεβλημένος καὶ ἀπερριμμένος καὶ ἐξερριμμένος καὶ *μεθεστηκώς*».

Τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου ἔχομέν νῦν νὰ μνημονεύσωμεν τάδε τὰ παραδείγματα.

Θουκυδ. Δ', 57 «οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα *μεταστῆσαι*».

Πλούτ. Ἀριστ. Ζ', 4 «ὃν ἐβούλετο *μεταστῆσαι* τῶν πολιτῶν» καὶ Νικ. ΙΑ', 1 «τῷ ὀστράκῳ *μεθιστὰς* εἰς δέκα ἔτη» καὶ Δημητρ. Μ', 3 «ἀνελὼν δὲ τρεισκαίδεκα καὶ *μεταστήσας* τινὰς ἀφῆκε τοὺς ἄλλους» καὶ Ἄγ. καὶ Κλεομ. καὶ Γράκχ. Συγκρ. Δ', 1 «οὓς — καὶ *μεταστῆσαι* ῥᾴδιον ἦν, ὥσπερ οὐκ ὀλίγους ἄλλους *μετέστησεν* ἐκ τῆς πόλεως».

Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 317 «ἐκόλουον τοὺς ὑπερέχοντας *μεθιστάντες* ἔτη δέκα» καὶ «οὓς οὐδ' αὐτοὶ οἱ *μεθιστάντες* εἶχον αἰτιάσασθαι, τούτους αἰτιασόμεθ' ἡμεῖς διὰ τοὺς *μεταστήσαντας*;» καὶ «διὰ τοῦτο *μεθίστασαν*» καὶ σελ. 341 «οὐδ' ὅσον δέκα ἔτη *μετέστησαν*».

Ὁ Ἀριστοτέλης συνῆψεν ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τὸ *μεθίστημι* τῷ *ὀστρακίζω*, οἷον βιβλ. Γ', θ', 2 «*ὠστράκιζον καὶ μεθίστασαν* ἐκ τῆς πόλεως χρόνους ὡρισμένους», καὶ τῷ *ἐκβάλλω*, οἷον βιβλ. Γ', η', 7 «οὐ γὰρ δὴ φαῖεν ἂν δεῖν *ἐκβάλλειν καὶ μεθιστάναι* τὸν τοιοῦτον».

Εὑρέθη καὶ παθητικὸς ἀόριστος *μετεστάθην* παρὰ τῷ Ψευδοδημοσθένει σελ. 802, 6 «Ἀριστείδην μὲν γάρ φασιν ὑπὸ τῶν προγόνων *μετασταθέντα* ἐν Αἰγίνῃ διατρίβειν, ἕως ὁ δῆμος αὐτὸν κατεδέξατο». Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 605 β' «καὶ γὰρ νῦν οἱ δοκιμώτατοι καὶ κράτιστοι ζῶσιν ἐπὶ ξένης, οὐ *μετασταθέντες* ἀλλὰ *μεταστάντες*, οὐδὲ φυγαδευθέντες ἀλλὰ φυγόντες αὐτοὶ πράγματα καὶ περισπασμοὺς καὶ ἀσχολίας». Πρβ. καὶ σελ. 605 ε' «Θεμιστοκλῆς ὁ φυγαδευθεὶς — Κικέρων ὁ ἐκβληθεὶς — Τιμόθεος ὁ *μεταστὰς* ἐκ τῆς πατρίδος» καὶ σελ. 607 β' «ὃς ἐκ Θρᾴκης *μεταστὰς* ἐμύησε καὶ μυεῖ τοὺς Ἕλληνας». Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους σελ. 643, 69 «τὸν πρῶτον δ' ἔξεστιν εἰπόντα λόγον *μεταστῆναι*». Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ καὶ «ὧν τὸ πλῆθος οὐκ ἔχων ἐκτῖσαι *μετέστησεν ἑαυτὸν* ἐκ Λακεδαίμονος» ἐν Περικλ. ΚΒ', 3 καὶ «λύσαντες τὸν νόμον ἐψηφίσαντο τοῖς *μεθεστῶσι κάθοδον*» ἐν Ἀριστ. Η', 1. Κεῖται δ' ἐν αὐτῷ καὶ «μοχθηρίας γὰρ οὐκ ἦν κόλασις ὁ ἐξοστρακισμός — ἦν δὲ φθόνου παραμυθία φιλάνθρωπος εἰς ἀνήκεστον οὐδὲν ἀλλ' εἰς *μετά-*

στασιν ἐτῶν δέκα τὴν πρὸς τὸ λυποῦν ἀπερειδομένου δυσμένειαν» κεφ. Ζ', 2.

Ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1875, σελ. 142 μετέβαλε τὸ παρὰ Λυσίᾳ κατὰ Παγκλ. 15 «*μεταστὰς* ἐντεῦθεν Θήβησι μετῴκει» εἰς τὸ *μετΑΝαστάς*. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀναγκαία ἡ μεταβολὴ αὕτη. Ἐμφερὲς τῷ χωρίῳ τοῦ Λυσίου εἶνε τὸ Δημοσθενικὸν σελ. 632, 39 «ἐκ τῆς τῶν πεπονθότων *μεταστάντα* εἰς τὴν τῶν μηδὲν ἠδικημένων ἀδεῶς μετοικεῖν». Πρβ. καὶ Εὐριπ. Μηδ. 551 «ἐπεὶ *μετέστην* δεῦρ' Ἰωλκίας χθονὸς κτέ.» καὶ Ἀνδοκίδ. περὶ τῆς Ἑαυτ. Καθ. 10 «ἐξ ἧς δευρὶ *μετέστην*» καὶ Ἰουλιαν. σελ. 426 γ' «εἰ γὰρ διὰ Γεώργιον *μετέστης* τῆς Ἀλεξανδρείας, οὐ δικαίως *μετέστης*» καὶ Δί. Κάσσ. ΛΗ', ιη', 1 «ὁ μὲν εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ τοῦτο *μετέστη* καὶ ἐκεῖ διέτριβεν ὀδυρόμενος» καὶ Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 604 δ' «μεθωρμίσαντο τοὺς βίους καὶ *μετέστησαν* οἱ μὲν εἰς Ἀθήνας, οἱ δ' ἐξ Ἀθηνῶν» καὶ Κάτ. Πρεσβ. Ε', 5. Ἔχεται δὲ τὸ *μεθίσταμαι* παραπλησίας ἐννοίας καὶ τὸ *μεθιδρύομαι* καὶ *μετοικίζομαι*.

Ὀρθῶς εἶνε διὰ τοῦ Ω μεγάλου παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει προενηνεγμένον τὸ ἐπίρρημα *ἄπωθεν*· πλημμελῶς δ' ἔχει ἡ ἐκφορὰ *ἄπΟθεν*, ὡς θὰ παραστήσωμεν ἀλλαχοῦ.

σελ. 61, 6 «ἔτει δὲ τρίτῳ μετὰ ταῦτα Νικοδήμου ἄρχοντος, ὡς ἐφάνη τὰ μέταλλα τὰ ἐν Μαρωνείᾳ καὶ περιεγένετο τῇ πόλει τάλαντα ἑκατὸν ἐκ τῶν ἔργων, συμβουλευόντων τινῶν τῷ δήμῳ διανείμασθαι τὸ ἀργύριον, Θεμιστοκλῆς ἐκώλυσεν, οὐ λέγων ὅτι χρήσεται τοῖς χρήμασιν ἀλλὰ δανεῖσαι κελεύων κτέ.».

Περὶ τοῦ *μέταλλα*, *χρύσεια μέταλλα*, *ἀργύρεια μέταλλα*, καὶ τοῦ *ἔργα*, *ἀργύρεια ἔργα*, κτλ. θὰ διαλάβωμεν ἀκριβῶς ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τῆς ἐκφορᾶς *χρυσεῖον* καὶ *ἀργυρεῖον*.

Ἀντὶ τοῦ *ὅτι χρήσεται*, ἀτόπου ὄντος, ὀφείλομεν νὰ γράψωμεν *ὅ τι χρήσεται*. Ἀναγνωστέον δὲ καὶ ἐν σελ. 146, 15 «*καθ' ὅ τι* γὰρ ἂν οὗτοι δῶσιν, κατὰ τοῦτο χρῶνται» ἀντὶ τοῦ *καθότι*. Κακῶς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 8 β' εἶνε ἐκδεδομένον «οὐκ οἶδ' *ὅτι*

δεῖ πλείονα λέγοντα διατρίβειν» ἀντὶ τοῦ «οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ κτέ.». Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 357.

Πολλάκις γίνεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χρῆσις τοῦ *χρῶμαί τινί τι*, οἷον *ἐρωτᾶν ἐκεῖνον τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι* (Ξενοφ. Ἀν. Α', γ', 18), *παραδιδόασι—σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται* (Ξενοφ. Ἑλλ. Β', δ', 37), *χρησάσθων αὐτῷ οἱ δικασταὶ ὅ τι βούλονται* (Ὑπερείδ. Κοβ. σελ. 77, 3 ἐκδ. β'), κτλ. Ἴδε Κρυγῆρον εἰς *Θουκυδ.* Τόμ. Α', σελ. 166 ἐκδ. γ' καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Εἰρ.* σελ. 302 καὶ εἰς *Πλοῦτ.* σελ. 329 καὶ εἰς *Ἀχαρν.* σελ. 401 καὶ εἰς *Νεφ.* σελ. 67-8 καὶ σελ. 343. Πρβ. καὶ Κυννῆρον ἐν *Διεξ. Γραμμ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* Τόμ. Β', σελ. 267 ἐκδ. β'). Γνωστότατον δ' ὑπάρχει τὸ *ἀπορῶ ἢ οὐκ ἔχω ὅ τι χρήσωμαί τινι*, *οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρῷο σαυτῷ* (Πλάτ. Κρίτ. σελ. 45 β'), *οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρήσαιο σαυτῷ* (Πλάτ. Γοργ. σελ. 486 β'), *ἀπορῶν ὅ τι χρήσαιτο αὐτῷ* (Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 90), κτλ. (Ἴδε Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Κρίτ.* σελ. 45 β').

Λέγεται καὶ *χρῶμαί τινι τοῦτο*, *ταῦτα*, *χρῶμαί τινι ὀλίγα*, *ἐλάχιστα*, *πλείω*, κτλ. Παραδείγματα τῆς χρήσεως ταύτης ἐμνημόνευσαν ἄλλοι τε καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880, σελ. 71.

Ἐν τοῖς Βατράχοις τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπαντᾷ στίχ. 721 «οὔτε γὰρ τούτοισιν—χρώμεθ' οὐδέν» καὶ στίχ. 730 «τοῖς δὲ χαλκοῖς—καὶ πονηροῖς κἀκ πονήρων εἰς ἅπαντα χρώμεθα», ἀνθ' οὗ ὁ Μεινέκιος ἔγραψεν ἐν *Vindic. Aristoph.* σελ. 171 «κἀκ πονηρῶν *οὖσι* πάντα χρώμεθα».

Τοῦ *χρῶμαι εἴς τι* παρέχουσιν ἡμῖν μαρτύρια συγγραφεῖς τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ, οἷον

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', μα', 1 «ταῦτα τῷ ποιμένι Πυρρίᾳ παρέδωκα χρῆσθαι ἐς ὅ τι ἂν θέλῃ». Ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 61 ἐξήλειψε τὴν πρόθεσιν. Πρβ. Θεμίστ. σελ. 190 γ' «διδοὺς ἑαυτὸν χρῆσθαι ὅ τι ἂν ἐθέλῃς».

Λουκιαν. πρὸς τὸν Ἀπαίδ. 28 «σὺ γὰρ ὠνήσῃ καὶ χρήσῃ ἐς οὐδέν». Ὁ Ἐρουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 383 περιέγραψε τὸ *ἐς* ὡς παρεμβεβλημένον. Ἐξέβαλε δ' οὗτος ἐν σελ. 362 καὶ ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ Λουκιανοῦ «ἐμὲ ἀντὶ τούτου λαβὼν κατάχρησαι πρὸς ὅ τι σοι φίλον» τὴν πρόθεσιν *πρός*.

Ἰουλιαν. σελ. 83 γ' «ἐς ὅ τι τῷ πλούτῳ χρήσεται». Πρβ. σελ. 208 α' «ἐπὶ τί χρήσεται τοῖς μύθοις» καὶ σελ. 232 δ' «χρῆσθέ μοι πρὸς ὅ τι βούλεσθε».

Ἐν ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν *Dissertat. Phil. Hal.* Τόμ. Ι', σελ. 61 φέρεται «εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν ἐξέστω καταχρῆσθαι τῇ προσόδῳ ταύτῃ». Πρβ. καὶ Ψευδοδημοσθ. σελ. 1186, 4 «εἰς ὅ τι ἕκαστον αὐτῶν κατεχρήσατο». Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ.* σελ. 214. Λέγεται Ἑλληνιστὶ *χρῆσθαί τινι εἰς τὰς πράξεις. εἰς τὰς σφενδόνας, εἰς τροφήν*, κτλ., περὶ ὧν ἑτέρωθι.

σελ. 63, 3 «εἶτ' ἐὰν μὲν ἀρέσκῃ τὸ ἀνάλωμα τῆς πόλεως εἶναι τὴν δαπάνην, εἰ δὲ μή, παρακομίσασθαι τὰ χρήματα παρὰ τῶν δανεισαμένων».

Κάλλιστα θὰ εἶχεν ὁ λόγος, ἂν ἦτο προενηνεγμένος ἄνευ τῆς αἰτιατικῆς *τὴν δαπάνην*· «ἐὰν μὲν ἀρέσκῃ τὸ ἀνάλωμα, τῆς πόλεως εἶναι (τοῦτο δηλ.)». Συνωνυμεῖ δὲ τὸ ὄνομα *δαπάνη* τῷ *ἀνάλωμα*, ὡς τὸ ῥῆμα *δαπανῶ* τῷ *ἀναλίσκω*, οἷον

Θουκυδ. Α', 99 «χρήματα ἐτάξαντο ἀντὶ τῶν νεῶν τὸ ἱκνούμενον *ἀνάλωμα* φέρειν· καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις ηὔξετο τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῆς *δαπάνης* ἣν ἐκεῖνοι ξυμφέροιεν».

Λυσ. ὑπὲρ τῶν Ἀριστ. Χρημ. 9-10 «οὑμὸς πατὴρ — πλείω εἰς τὴν πόλιν *ἀνήλωσεν* ἢ εἰς αὑτὸν καὶ τοὺς οἰκείους — μὴ οὖν προκαταγιγνώσκετε ἀδικίαν τοῦ εἰς αὑτὸν μὲν μικρὰ *δαπανῶντος*, ὑμῖν δὲ πολλὰ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν» καὶ Ἀπολ. Δωροδ. 5 «εἰς ἃ ἐμοὶ *δεδαπάνηται* πλεῖν ἢ τριάκοντα μναῖ· καὶ τούτων — εἰ ἐβουλόμην κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ λητουργεῖν, οὐδ' ἂν τὸ τέταρτον μέρος *ἀνήλωσα*».

Ξενοφ. Ἑλλ. Ϛ', γ', 12 «ὡς ἐκεῖνος βούλεται χρήματα *ἀναλώσας* ἄλλους μεγάλους ποιῆσαι μᾶλλον ἢ ἄνευ *δαπάνης* ἃ ἔγνω ἄριστα εἶναι, ταῦτα ἑαυτῷ πεπρᾶχθαι» καὶ Οἰκον. Γ', 5-6 «ἴσως γὰρ *ἀναλίσκουσιν* οὐκ εἰς ἃ δεῖ μόνον ἀλλὰ καὶ εἰς ἃ βλάβην φέρει αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ — ἀλλ' ἐγὼ οὐ τούτους λέγω ἀλλ' οἳ οὐδ' εἰς τἀναγκαῖα ἔχουσι *δαπανᾶν*». Τὴν ἑνικὴν δοτικὴν *αὐτῷ* μετέβαλεν εἰς τὴν πληθυντικὴν *αὐτοῖς* ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 572.

Πλάτ. Νόμ. σελ. 743 α´ «τά τε *ἀναλώματα* (τὰ) μήτε καλῶς μήτε αἰσχρῶς ἐθέλοντα *ἀναλίσκεσθαι* τῶν καλῶν καὶ εἰς καλὰ ἐθελόντων *δαπανᾶσθαι* διπλασίῳ ἐλάττονα».

Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 194 «οἱ μὲν ταῖς καθ' ἡμέραν *δαπάναις ἀνηλωκότες* τὰς πατρῴας οὐσίας».

Ἀριστοτέλ. Πολιτ. Β´, ς´, 21 «τοῦτο τὸ *ἀνάλωμα* οὐ δυναμένων *δαπανᾶν*».

Ἀθήν. σελ. 275 β´ «πλείω *δαπανᾷ* τὰ καθ' ἡμέραν ἢ πρότερον ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ταῖς θυσίαις *ἀνήλισκον*».

Παρὰ τῷ Ψευδοδημοσθένει Προοιμ. ΚΑ´, σελ. 1432 ἀπαντᾷ «*παραναλώσετε* μὲν πάνθ' ὅσ' ἂν *δαπανήσητε*». Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται τὸ παρ' Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ κείμενον Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 83 β´ «τὰ μένοντα πρὸ τῶν ἀπολλυμένων, τὰ *ἀνάλωτα* πρὸ τῶν δαπανωμένων — τὰ ἀκήρατα πρὸ τῶν φθειρομένων αἱρήσεται».

Τὸ *παρακομίσασθαι τὰ χρήματα* δὲν ἔχει ὑγιῶς. Μυριόλεκτον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ *κομίζομαι* ὁμοίαν ἔννοιαν ἐμφαῖνον τῷ *λαμβάνω*, οὐχὶ δ' ὀλιγάκις καὶ τῷ *ἀπολαμβάνω* ἢ *ἀνακτῶμαι*. Ἐκ πλείστων παραδειγμάτων προχείρων ἡμῖν ὄντων μνημονεύομεν τάδε.

Ψευδομέν. Μονοστ. 89 «γῆ πάντα τίκτει καὶ πάλιν *κομίζεται*» καὶ Εὐριπίδ. Ἀποσπ. 195 Ναυκ. «ἅπαντα τίκτει χθὼν πάλιν τε *λαμβάνει*».

Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Κλεων. Κλήρ. 12 «εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὑτοῦ *κομισάμενος* ἐπαίδευε» καὶ 15 «ἐπαίδευεν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὑτοῦ *κομισάμενος*» καὶ 28 «εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὑτοῦ *λαβὼν* ἐθεράπευε».

Ξενοφ. Ἑλλην. Α´, α´, 7 «τριάκοντα ναῦς τῶν πολεμίων *λαβόντες* κενὰς καὶ ἃς αὐτοὶ ἀπώλεσαν *κομισάμενοι*».

Λυσ. κατὰ Φιλοκρ. 6 «καὶ τὸ μὲν πρῶτον οὗτος οὐ *κομιζόμενος* παρ' αὐτῶν τὰ χρήματα μηνύσειν ἔφη τῇ πόλει· ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα *ἀπείληφε* κτέ.».

Ἰσοκράτ. περὶ Εἰρήν. 22 «πρὸς δὲ τούτοις ἃ νῦν *ἀπολαβεῖν* οὐ δυνάμεθα διὰ πολέμου καὶ πολλῆς δαπάνης, ταῦτα διὰ πρεσβείας ῥᾳδίως *κομιούμεθα*».

Διον. Ἁλικαρν. περὶ τοῦ Θουκυδ. Χαρ. ΝΓ´, 2 «τὰς δὲ πολυπλόκους νοήσεις — καὶ διὰ μακροῦ *κομιζομένας* τὴν ἀκολουθίαν» καὶ

ΝΒ', 3 «πολυπλόκους — καὶ διὰ μακροῦ τὰς ἀποδόσεις *λαμβανούσας* νοήσεις».

Πλούτ. Δημητρ. ΛΑ', 1 «ἀξιῶν δὲ τὰς ναῦς *ἀπολαβεῖν*, ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ τρεισκαιδεκήρης· *κομισάμενος* δὲ παρέπλευσεν εἰς Ἰσθμόν».

Λιβάν. Ἐπιστ. ΥΙΑ' «πάλαι τῆς βοηθείας ἦρξω, καθ' ἣν *ἐκομισάμην* τὴν ἐμαυτοῦ» καὶ ΥΙΓ' «ὅταν δέ με ἐκβάλλῃς τῆς πατρίδος, ἣν πολλοῖς *ἀπείληφα* πόνοις».

Ἐν ἐπιγραφῇ Ἀττικῇ κεῖται «ἐπεμελήθησαν—ὅπως ἂν οἱ (ἱππ)ε(ῖ)ς τόν τε σῖτον *κομίσων*(*ται* π)αρὰ τοῦ δήμου τὸν *ὀφειλ*(*όμενον*) αὐτοῖ(ς)» (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 612, 4).

Παρατιθέμεθα καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους εἰρημένον σελ. 387, 149 «καὶ τὰ ἑαυτῶν *κομίσασθαι* καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν *προσλαβεῖν* γέγονε».

Ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 199, 16 φέρεται «Κομίζεται: κομίζω τὸ φέρω, *κομίζομαι* δὲ τὸ *λαμβάνω*». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ Ἀνδρέου τοῦ Λοπαδιώτου σελ. 110, 10 «Κομίζω ἐνεργητικῶς τὸ φέρω, παθητικῶς *κομίζομαι* τὸ *λαμβάνω*, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ φέρομαι». Πρβ. καὶ Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 255, 1 «*κομίζομαι* δὲ *τὰ κεχρεωστημένα* ἀντὶ τοῦ *λαμβάνω*, ὅπερ παθητικὴν μὲν ἔχει τὴν προφοράν, ἐνεργητικὴν δὲ τὴν σημασίαν». Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἀχαρν. 1031 γίνεται ἐξήγησις τοῦ «ἤν πως *κομίσωμαι* τὼ βόε» διὰ τοῦ «ὅπως *ἀπολάβω* τοὺς βόας». Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἀμμώνιος σελ. 83 «Λέγεται δὲ ἡ ἀπόληψίς τινος κομιδὴ παρὰ τὸ *κομίσασθαι* καὶ *ἀπολαβεῖν*» καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 217, 10 «*Κομίζομαι* οὐ μόνον τὸ φέρομαι ἀλλὰ καὶ τὸ *ἀπολαμβάνω*. Λιβάνιος ἐν ἐπιστολῇ· καὶ ἔδοξεν οὐ φαύλους κεκομίσθαι μισθούς». Ὁ Σουίδας ἑρμηνεύει τὸ *κομίζεται* διὰ τοῦ *ἔχει*· «*Κομίζεται* ἀντὶ τοῦ *ἔχει*· ἂν ᾖ θέλουσα, πάντ' ἐμοῦ κομίζεται». Λέγει δὲ καὶ «Κομιδήν: τὴν ἐπιμέλειαν. Καὶ τὸ *ἀπολαβεῖν* τι τῶν προσηκόντων *κομιδὴν* ἐκάλεσαν οἱ ῥήτορες».

Παραλαμβάνεται δ' ἐνίοτε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ *ἀποκομίζομαι* καὶ *ἀνακομίζομαι* καὶ *πάλιν κομίζομαι*, οἷον

Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', α', 5 «*ἀπεκομίσαντο* ἐξ Αἰγίνης πέμπτῳ μηνὶ τοὺς ἐκ τοῦ φρουρίου». Ἡρακλείδ. περὶ Πολιτ. ΚΖ' Κορ. «κἂν

δυσχεραίνῃ τις, οἱ γονεῖς ἀποδόντες ὃ ἔλαβον *ἀπεκομίσαντο* τὴν θυγατέρα».

Δημοσθέν. σελ. 540, 80 «οὐχ ὅσα ἐδυνήθην *ἀνακομίσασθαι* προσδοκῶν εἰσπράξειν». Ἀπολλόδ. Α', ς', 3 «Ζεὺς δὲ τὴν ἰδίαν *ἀνακομισάμενος* ἰσχὺν κτέ.». Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 892 «τὰς οὐσίας *ἀνακομισάμενος*, ἃς ἀφῃρέθησαν, ἀποδώσειν». Πλούτ. Θησ. ΛΕ'. 5 «ἐπανελθόντες αὐτοὶ τὴν βασιλείαν *ἀνεκομίσαντο*». Δὲν ἐγκρίνομεν τὴν γενομένην ὑπό τινος μεταβολὴν τοῦ παρὰ Πολυβίῳ βιβλ. Α', νθ', 7 «ἐφ' ᾧ τὴν δαπάνην *κομιοῦνται*» εἰς τὸ *ἀνακομιοῦνται*. Πρβ. καὶ Ἀπολλόδ. Γ', ζ', 7 «παραγενόμενον δὲ εἰς Κόρινθον ἐπὶ τὴν τῶν τέκνων ἀπαίτησιν καὶ τὸν υἱὸν *κομίσασθαι*», ἀνθ' οὗ ὁ Ἑρχῆρος ἄνευ ἀνάγκης ἐξέδωκεν *ἈΝΑκομίσασθαι*.

Δημοσθέν. σελ. 1165, 28 «ὅντινα τρόπον τούτων τι *πάλιν κομιούμεθα*». Κέβ. (Ψευδοκέβ.) ΛΑ', 4 «ἐφ' ᾧ οὐδὲν κωλύει τὸν θέμενον *πάλιν κομίσασθαι*». Ἴδε καὶ Ψευδομέν. Μονοστ. 89. Παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ ἀπαντᾷ Ε'. 76 «λεγεται δὲ ἀποβαλόντα αὐτὸν τὰς ὄψεις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ *κομίσασθαι αὖθις* παρὰ τοῦ Σαράπιδος». Πρβ. καὶ *πάλιν δίδωμι*, *πάλιν ἀποδίδωμι*, κτλ.

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880, σελ. 6 «πολλὰ τῶν κτημάτων ΚΑΤεκομίζετο. Quia sententia nanifesto haec est: magnam bonorum partem RECUPERAVIT, necesse est ἈΝεκομίζετο scribere, quod solum hanc notionem continet» καὶ σελ. 17 «Oribasius dicitur *veteres divitias* (olim publicatas) *ex fisco recuperasse*, τὸν ἀρχαῖον πλοῦτον ἐκ τῶν δημοσίων ἀνακομισάμενος. Hic locus ostendit mendum et mendi correctionem pag. 62. πολλὰ τῶν κτημάτων ΚΑΤεκομίζετο, imo vero ἈΝεκομίζετο, namque hoc est *amissa recuperare*, et κατακομίζεσθαι a loci sententia alienissimum est».

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ *παρακομίσασθαι τὰ χρήματα*, περὶ οὗ ἀπεφηνάμεθα ὅτι δὲν ἔχει ὑγιῶς, παρατηροῦμεν ὅτι δύναταί τις νὰ νομίσῃ τοῦτο πλημμελῆ ἀνάγνωσιν τοῦ *πάλιν κομίσασθαι τὰ χρήματα*. Ἀλλ' ἐν τοῖς Βερολινίοις Ἀποσπάσμασι τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας εἶνε γεγραμμένον «ε(ἰ) δὲ μή, *κομίσασθαι*». Ἴδε Βεργκίου Μικρῶν Φιλολογικῶν Συγγραμμάτων Τόμ. Β', σελ. 525. Λέγει δ' ὁ Βέργκιος ἐν σελ. 528 «κομίσασθαι kommt in der Bedeutung *zu-*

rückerhalten, wiedererlangen = ἀνακομίσασθαι auch sonst in Inschriften vor». Πρβ. καὶ Βασιάδην εἰς *Δημοσθ. Φιλιππ.* Τόμ. Α', σελ. 129.

σελ. 64, 6 «ὠστρακίσθη δ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. τετάρτῳ δ' ἔτει ἀπεδέξαντο πάντας τοὺς ὠστρακισμένους, ἄρχοντος Ὑψιχίδου (γρ. Ὑψηχίδου), διὰ τὴν Ξέρξου στρατιάν (γρ. στρατείαν)».

Πιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι τῇ συνήθει ὁ Ἀριστοτέλης χρήσει στοιχῶν εἶπε «τετάρτῳ δ' ἔτει *ΚΑΤεδέξαντο* πάντας τοὺς ὠστρακισμένους». Πρβ. Πλούτ. Ἀριστείδ. Η', 1 «τρίτῳ δ' ἔτει Ξέρξου διὰ Θετταλίας καὶ Βοιωτίας ἐλαύνοντος ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, λύσαντες τὸν νόμον *ἐψηφίσαντο τοῖς μεθεστῶσι κάθοδον*, μάλιστα φοβούμενοι τὸν Ἀριστείδην, μὴ κτέ.»

Παραδείγματα τοῦ ῥήματος *καταδέχομαι* φέρομεν τάδε.

Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', α', 34 «οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἑκόντες *κατεδέχοντο* τοὺς πρόσθεν φεύγοντας».

Ἀνδοκίδ. περὶ τῶν Μυστηρ. 66 καὶ 80 «τοὺς φεύγοντας *κατεδέξασθε*» καὶ 107 καὶ 109 «τούς τε φεύγοντας *καταδέξασθαι*» καὶ περὶ τῆς πρὸς Λακεδ. Εἰρ. 4 «Μιλτιάδην τὸν Κίμωνος ὠστρακισμένον — *κατεδεξάμεθα* δι' αὐτὸ τοῦτο» καὶ 11 καὶ 31 «τοὺς φεύγοντας *καταδέχεσθαι*» καὶ 12 «φεύγοντας νῦν μὲν οὐκ ἐπάναγκες οὐδένα *καταδέχεσθαι*». Πρβ. καὶ περὶ τῶν Μυστηρ. 103 «οὓς φεύγοντας *κατηγάγετε*».

Λυσ. Δήμ. Καταλ. Ἀπολ. 27 «τοὺς μὲν φεύγοντας *κατεδέξασθε*, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους ἐποιήσατε».

Ἰσοκράτ. Πλαταϊκ. 29 «τούς τε φεύγοντας *καταδέχεσθαι* καὶ τοὺς αὐτόχειρας ἐξείργειν».

Ψευδοδημοσθέν. σελ. 802, 6 «Ἀριστείδην μὲν γάρ φασιν ὑπὸ τῶν προγόνων μετασταθέντα ἐν Αἰγίνῃ διατρίβειν, ἕως ὁ δῆμος αὐτὸν *κατεδέξατο*». Ἴδε Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Δ', σελ. 381. Πρβ. καὶ Τόμ. Ε', σελ. 463.

Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. 2008, 17 «ἢν δέ τις τὸ ψήφισμα ἀναψηφίζῃ ἢ *καταδέχηται* τούτους κτέ.»

Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 2, 25 «(οὐδὲ) τῶν φ(ευγό)ν(τ)ων (*κατ*)*αδέξομαι* οὐδ(ὲ) ἕνα».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', ι', 1 «Ἠλεῖοι δὲ τοὺς φυγάδας σφῶν *κατεδέξαντο*».

Διονύσ. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 848 «Ταρκύνιόν τε *καταδέξασθαι* συνθέμενοι καὶ τοὺς ὑπάτους ἀποκτεῖναι».

Διόδ. Σικελ. ΙΑ', πγ', 3 «προστάττων δὲ *καταδέχεσθαι* τοὺς φυγάδας».

Πλούτ. (Ψευδοπλούτ.) Ἠθικ. σελ. 219 ϛ' «τοῦ Πύρρου προστάττοντος *καταδέχεσθαι* τὸν βασιλέα αὐτῶν Κλεώνυμον».

Ἀθήν. σελ. 610 ϛ' «καὶ Ῥωμαῖοι δὲ — ἐξέβαλον τοὺς σοφιστὰς τῆς Ῥώμης — ἔπειτ' οὐκ οἶδ' ὅπως *κατεδέξαντο*».

Παυσαν. Ϛ', ια', 7 «καὶ αὐτοῖς ἔχρησεν ὁ θεὸς *καταδέχεσθαι* τοὺς δεδιωγμένους· καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ *καταδεχθέντες* οὐδὲν τῆς ἀκαρπίας παρείχοντο ἴαμα». Πρβ. καὶ Ζ', γ', 3 «τὸν νεκρὸν δὲ οἴκαδε ἀπαχθέντα *κατεδέξαντο* οἱ Δαμασίχθονος παῖδες». Ὁ Κοραῆς μετέβαλε τὸ *καταδέχεσθαι* εἰς τὸ *κατάγεσθαι* καὶ τὸ *καταδεχθέντες* εἰς τὸ *καταχθέντες*. Τὸ *καταχθέντες* εὑρέθη καὶ ἐν ἀντιγράφῳ. Τὴν μετατύπωσιν τοῦ *καταδέχεσθαι* εἰς τὸ *κατάγεσθαι* οὐδαμῶς ἡμεῖς ἐγκρίνομεν.

Σουίδ. λ. *Δημοσθένης* (σελ. 273 α' Βεκκ.) «ὅθεν αὐτῷ καὶ ἐφ' οἷς ὕστερον ἠτιάθη συγγνόντες *κατεδέξαντό* τε αὖθις καὶ ἐς πάντα συμβούλῳ ἐχρήσαντο». Γραπτέον δ' ἴσως «κατεδέξαντό τε *καὶ αὖθις* ἐς πάντα συμβούλῳ ἐχρήσαντο».

Ὡς λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *κατάγω τινά*, τουτέστιν *ἐπανάγω τινὰ φυγάδα εἰς τὴν πατρίδα*, καὶ *κατέρχομαι*, ἤτοι *φυγὰς ὢν ἐπανέρχομαι εἰς τὴν πατρίδα*, καὶ *κάθοδός τινος*, ἤγουν *ἐπάνοδός τινος φυγάδος εἰς τὴν πατρίδα*, οὕτω καὶ *καταδέχομαί τινα*, ὅ ἐστι *δέχομαί τινα φυγάδα ἐπανιόντα οἴκαδε*, *ψηφίζομαι μεθεστῶτί τινι κάθοδον*, καὶ *καθίημί τινα*, περὶ οὗ ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 100. Ἐλέχθη δὲ καὶ *κατακαλῶ τινα*-*κατακαλοῦμαι* καὶ *καταπορεύομαι*. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὸ ἐν τοῖς Βατράχοις τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 1163:

ἥκειν μὲν ἐς γῆν ἔσθ' ὅτῳ μετῇ πάτρας·
χωρὶς γὰρ ἄλλης ξυμφορᾶς ἐλήλυθεν·
φεύγων δ' ἀνὴρ ἥκει τε καὶ κατέρχεται.

Εἶπε δὲ καὶ ὁ Δημοσθένης σελ. 636, 52 «ἐάν τις *κατίῃ* φησί· τοῦτο δ' οὐκ ἔστ' ἐπενεγκεῖν ἄλλῃ πόλει πλὴν ἣν ἂν φεύγῃ τις· *ὅθεν γὰρ μηδ' ἐξέπεσέ τις τὴν ἀρχήν, οὐκ ἔτι δήπου κατελθεῖν εἰς ταύτην*». Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ φέρεται βιβλ. Β', 33 «Εὔαρχος ὁ Ἀκαρνὰν βουλόμενος ἐς τὴν Ἄστακον *κατελθεῖν* πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἑαυτὸν *κατάγειν* πλεύσαντας». Ἀλλ' οὐδαμῶς νῦν σκοποῦμεν νὰ ἐπεξέλθωμεν ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸ *κατάγω* καὶ *κατέρχομαι-κάτειμι* (*κάτειμι πρός τινος*)-*κατῆλθον* (*κατάγομαι-κατήχθην-κατῆγμαι*), *κατάγω εἰς τὴν πατρίδα* (*εἰς τὴν πάτραν*), *κατάγω οἴκαδε*, κτλ. Παρατηροῦμεν δ' ὅτι τοῦ τε *κατάγω* καὶ τοῦ *κατῆλθον-συγκατῆλθον* καὶ *κατελήλυθα* ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, οἷον σελ. 40, 2 «*κατήγαγεν* αὐτὸν ἀρχαϊκῶς καὶ λίαν ἁπλῶς· προδιασπείρας γὰρ λόγον ὡς τῆς Ἀθηνᾶς *καταγούσης* Πεισίστρατον, κτέ.» καὶ σελ. 93, 3 «τῶν φυγάδων οἱ μετὰ τὴν εἰρήνην *κατελθόντες*» καὶ σελ. 99, 12 «ἐσπούδαζον μὴ *κατελθεῖν* τοὺς ἀπὸ Φυλῆς» καὶ σελ. 99, 17 «ἐφ' ὧν συνέβη καὶ τὰς διαλύσεις γενέσθαι καὶ *κατελθεῖν* τὸν δῆμον» καὶ σελ. 100, 13 «τῶν ἐκ Πειραιέως *κατελθόντων*» καὶ σελ. 103, 4 «πᾶσι τοῖς ἐκ Πειραιέως *συγκατελθοῦσι*» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐπεί τις ἤρξατο τῶν *κατεληλυθότων* μνησικακεῖν». Εἶπε δὲ καὶ κατὰ περίφρασιν ὁ Ἀριστοτέλης *ἐποιησάμην τὴν κάθοδον* ἀντὶ τοῦ *κατῆλθον* σελ. 49 τέλ. «αὐτοὶ μὲν δι' αὑτῶν οὐκ ἠδύναντο *ποιήσασθαι τὴν κάθοδον*» καὶ σελ. 104, 10 «διὰ τὸ *ποιήσασθαι τὴν κάθοδον* δι' αὐτὸν τὸν δῆμον».

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1875, σελ. 154 «δεῖ γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἀσεβεῖ διηλλάχθαι δοκεῖν ἀλλὰ τὸν οὐδὲν ἠδικηΚΟΤΑ δεδέχθαι. De exulibus ut κατάγειν et κατιέναι constanter dicitur, sic etiam ΚΑΤΑδέχεσθαι. Itaque scribendum : ἠδικηκότα ΚΑΤΑδεδέχθαι» καὶ 1876, σελ. 46 «οἶμαι δ', εἰ ἦσαν κατὰ τὸν νυνὶ χρόνον οἱ Πεισιστρατίδαι καί τις ἐβιάζετο κατάγειν αὐτούς, ἁρπάσαντας ἂν ὑμᾶς τὰ ὅπλα πάντα κίνδυνον ὑπομεῖναι ἀντὶ τοῦ ΠΑΡΑδέξασθαι. Quisquis haec scripsit, Hyperides an quis alius, scripserat ἀντὶ τοῦ ΚΑΤΑδέξασθαι. Quemadmodum enim κατάγειν et κατιέναι sexcenties apud omnes *de exulibus* ponuntur, sic civitas quae exules *recipit* certo et proprio usu dicitur eos ΚΑΤΑδέχεσθαι. Multa sunt huius usus apud Oratores et alios exempla».

Ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους *ἄρχοντος Ὑψηχίδου*, ὡς ἐν σελ. 61, 7 *Νικοδήμου ἄρχοντος*. Σύνηθες δ' αὐτῷ ὑπάρχει τὸ *ἐπὶ δεῖνος ἄρχοντος*, οἷον

ἐπ' Ἀρισταίχμου ἄρχοντος σελ. 9, 9,
ἐφ' Ἡγησίου ἄρχοντος σελ. 39, 11,
ἐπὶ Φιλόνεω ἄρχοντος σελ. 45, 13,
ἐπὶ Ἁρπακτίδου ἄρχοντος σελ. 51, 16,
ἐπὶ Ἰσαγόρου ἄρχοντος σελ. 53, 19,
ἐφ' Ἑρμοκρέοντος ἄρχοντος σελ. 57, 9,
ἐπὶ Φαινίππου ἄρχοντος σελ. 58, 3,
ἐπὶ Τελεσίνου ἄρχοντος σελ. 59, 7,
ἐπὶ Τιμοσθένους ἄρχοντος σελ. 66, 16,
ἐπὶ Κόνωνος ἄρχοντος σελ. 69, 10,
ἐπὶ Λυσικράτους ἄρχοντος σελ. 74, 2,
ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος σελ. 75, 8,
ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος σελ. 88, 15 καὶ σελ. 91, 1,
ἐπὶ Θεοπόμπου ἄρχοντος σελ. 90, 1,
ἐπ' Ἀλεξίου ἄρχοντος σελ. 92, 7,
ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος σελ. 93, 14 καὶ σελ. 104, 8,
ἐπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος σελ. 100, 15,
ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος σελ 137, 4.

Πρβ. καὶ «*ἐφ' οὗ* ἀπέθανεν *ἄρχοντος*» σελ. 45, 21. Φέρεται δὲ καὶ *ἐπὶ Ἀντιδότου* σελ. 74, 4 καὶ *ἐπὶ Καλλίου* σελ. 88, 9. Πρβ. καὶ σελ. 6, 1 «ἐπὶ Μέδοντος — ἐπὶ Ἀκάστου» καὶ μετ' ὀλίγα «(καθάπερ) ἐπὶ Ἀκάστου» καὶ σελ. 105, 2 «πολιτείας τάξις ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη — ἡ ἐπὶ Δράκοντος — ἡ ἐπὶ Σόλωνος — ἡ ἐπὶ Πεισιστράτου τυραννίς» καὶ σελ. 129, 8 «τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν». Ἔτι δὲ σελ. 44, 17 «ὁ ἐπὶ Κρόνου βίος» καὶ σελ. 99, 17 «ἐφ' ὧν συνέβη καὶ τὰς διαλύσεις γενέσθαι».

σελ. 65, 4 «οὐδενὶ δόγματι λαβοῦσα τὴν ἡγ(εμο)νίαν ἀλλὰ διὰ τὸ γενέσθαι τῆς περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίας αἰτία».

Καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους κεῖται βιβλ. Ε', γ', 5 «ὁ ναυτικὸς ὄχλος γενόμενος αἴτιος τῆς *περὶ Σαλαμῖνα* νίκης». Ἐλέ-

χθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος Νόμ. σελ. 707 β' «τήν γε *περὶ Σαλαμῖνα* ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένην» καὶ σελ. 707 γ' «πρὸς γὰρ τῇ *περὶ Σαλαμῖνα* τὴν περὶ τὸ Ἀρτεμίσιόν σοι προσθήσω κατὰ θάλατταν μάχην». Πρβ. Διόδ. Σικελ. ΙΑ', νζ', 1 «Θεμιστοκλῆς *περὶ Σαλαμῖνα* κατεναυμάχησε τὸν στόλον τῶν Περσῶν» καὶ Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 886 «ἀπὸ τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ *περὶ Σαλαμῖνα* καὶ ἐν Πλαταιαῖς — ἀποθανόντων ἀρξάμενοι». Ἐν ἐπιγράμματι τοῦ Σιμωνίδου παρὰ Πλουτ. Ἠθικ. σελ. 869 δ' φέρεται «Δημόκριτος τρίτος ἦρξε μάχης ὅτε *πὰρ Σαλαμῖνα* Ἕλληνες Μήδοις σύμβαλον ἐν πελάγει».

Γίνεται δὲ χρῆσις ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν συγγράμματι τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ συχνάκις παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀπαντῶντος *ἐν Σαλαμῖνι*, οἷον σελ. 64, 5 «αἷς ἐναυμάχησαν *ἐν Σαλαμῖνι* πρὸς τοὺς βαρβάρους» καὶ σελ. 66, 15 «ἔτει τρίτῳ μετὰ τὴν *ἐν Σαλαμῖνι* ναυμαχίαν» καὶ σελ. 75, 7 «μετὰ δὲ τὴν *ἐν Σαλαμῖνι* ναυμαχίαν κτέ.».

Πολλὰ περὶ τῆς χρήσεως ταύτης μέλλομεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ νὰ γράψωμεν.

σελ. 65, 6 «τῶν γὰρ στρατηγῶν ἐξαπορησάντων τοῖς πράγμασι καὶ κηρυξάντων σώζειν ἕκαστον ἑαυτόν, πορίσασα δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε καὶ ἐνεβίβασεν εἰς τὰς ναῦς».

Ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα *πορίζω* παραπλησίαν ἔχει συνήθως δύναμιν τῷ *δίδωμι* ἢ *παρέχω*, ὡς ἐν σελ. 78, 6 «ὃς καὶ τὴν διωβολίαν *ἐπόρισε* πρῶτος» καὶ ἐν σελ. 107, 1 «πρῶτον μὲν Ἀγύρριος ὀβολὸν *ἐπόρισεν*» καὶ ἐν τῷ Θεμιστοκλεῖ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. Ι', 4 «τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν *πορίσασαν* ὀκτὼ δραχμὰς ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων», παράδοξος προσπίπτει ἡ φράσις «*πορίσασα* δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ *διέδωκε*»· δὲν εὐοδοῦται δέ, νομίζομεν, οὐδ' ἂν μετατυπωθῇ τὸ *πορίσασα* εἰς τὸ *πορισαμένη*· «πορισαμένη δραχμάς, ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε». Ἄμεμπτος καθ' ἡμᾶς θ' ἀπέβαινεν ὁ λόγος, ἂν ἐξεφέρετο ὧδε «τῶν γὰρ στρατηγῶν — κηρυξάντων σώζειν ἕκαστον ἑαυτόν, (*χρημάτων εὐ*)*πορHσασα* δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε» ἢ ὧδε «τῶν

γὰρ στρατηγῶν — κηρυξάντων σῴζειν ἕκαστον ἑαυΤΟΝ, (*ἀργύρΙΟΝ*) *πορισαΜΕΝΗ* δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε». Εὐκόλως δ' ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ τὸ *ἀργύριον* μετὰ τὸ *ἑαυτόν*.

Ἀλλ' ἆρά γε, ἐνδέχεταί τις νὰ εἴπῃ, δὲν ὑπάρχει ἁπλούστερος τρόπος θεραπείας τοῦ χωρίου; Δὲν ἀποκαθίσταται ὑγιὲς διὰ μόνης τῆς προσθήκης τοῦ *ἀργύριον*, ἄνευ μεταβολῆς τῆς μετοχῆς *πορίσασα*; Δὲν ἔχει καλῶς ἡ ῥῆσις «ἀργύριον πορίσασα δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε», νοουμένου τοῦ *πορίσασα* ἀντὶ τοῦ *πορισαμένη*;

Πολλοὶ δοξάζουσιν ὅτι ἐλαμβάνετο ἐνίοτ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ ἐνεργητικὸν *πορίζω* ἀντὶ τοῦ μέσου *πορίζομαι*. Γράφει δὲ καὶ ὁ Βασιάδης ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Φιλιππικῶν Τόμ. Α', σελ. 175 «προσποριεῖ: πολλάκις τίθεται τὸ ἐνεργητικὸν ἔνθα μᾶλλον τὸ μέσον εἶχε χώραν δι' ἣν ἐν ταῖς κριτ. σημειώσεσιν εἴπομεν αἰτίαν. Ὀλ. Β. §. 16. οὐθ' ὅσα ἂν πορίσωσιν — ταῦτ' ἔχοντες διαθέσθαι. Μένανδρ. παρὰ Στοβ. 98, 8. ἡμεῖς δὲ χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κακῶν αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἕτερα προσπορίζομεν. Ἀριστοφ. Ἱππ. 165. ποικίλος γὰρ ἀνὴρ κἀκ τῶν ἀμηχάνων πόρους εὐμηχάνους πορίζων. Ἰσοκρ. περὶ Ἀντιδόσ. §. 113. Ποτίδαιαν — εἷλεν ἀπὸ τῶν χρημάτων ὧν αὐτὸς ἐπόρισε» καὶ ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Δημηγοριῶν σελ. 434 «προσποριεῖται — coniecit Küsterus De Verb. Med I, 30. Non opus. Cf. Olynth. II §. 16. Chers. §. 10. Isocr. Antid. §. 113. Menandr. ap. Stob. Frol. p. 527 extr. Artistoph. Eq. vs. 765» (Πρβ. καὶ Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Α', σελ. 254 καὶ 354).

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Δημοκριτείοις σελ. 175, 61 Μουλλ. «χρήματα *πορίζειν* μὲν οὐκ ἀχρεῖον· ἐξ ἀδικίης δὲ πάντων κάκιον (κάκιστον)» καὶ παρὰ τῷ Ψευδοδημοσθένει σελ. 1154, 51 «οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον *πορίσας* τὸ ἀργύριον, προσελθὼν αὐτῷ ἐκέλευον ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἀκολουθοῦντα κομίζεσθαι τὴν καταδίκην» καὶ παρὰ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ σελ. 32, 3 Ἑρχ «ἐργασάμενος καὶ *πορίσας*» καὶ σελ. 33, 10 «ἀργυροῖ δὲ ὀδόντες χρήματα *πορίσαι* σημαίνουσι διὰ λόγου» καὶ σελ. 117, 9 «πολλὰ γὰρ *πορίσας* ἀπέδωκε τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς» καὶ σελ. 159, 1 «πένητες δὲ πολλὰ *πορίσουσιν*» καὶ σελ. 177, 22 «πολλὰ γὰρ *πορίσαντες* ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῆς γλώσσης ἔσονται ἱκανοὶ καὶ ἄλλοις παρέχειν» καὶ παρὰ τῷ Μουσωνίῳ σελ. 205 Πηρλ.

«βουλόμενον δὲ πολλὰ μὴ καὶ *πορίζειν* πολλὰ ἐπιχειρεῖν» καὶ «*πορίζειν* ἐπιχειροῦντα πολλά» καὶ «οὐ γὰρ ἂν *πορίσειέ* τις ἐκ δικαίων πολλά». Λέγεται δὲ καὶ *πορίζω βίον* καὶ *πορίζω τροφὴν* ἢ *τροφάς*, οἷον Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Α΄, σελ. 238 «ὅσοι *τὸν βίον* ἔκ τινων ἐπιτηδευμάτων *πορίζουσιν*». Μῦθ. Αἰσ. σελ. 57, 112 Τευβν. «κἀκ τούτου οὐ *μικρὸν βίον πορίζουσα*». Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 875 «δι᾽ ὧν ἐπαιδεύθησαν *πορίζουσι τὰς τροφάς*». Νικόλ. Σοφιστ. Προγυμν. Α΄, 1 (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Α΄, σελ. 266, 3) «βουλόμενος δὲ *πορίσαι τροφὴν* νοσεῖν ὑπεκρίνετο». Σχολ. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 550 δ΄ «φιλοχρηματισταὶ οἱ φιλοῦντες *πορίζειν χρήματα*». Πρβ. καὶ Ἰω. Ἀντιοχ. ἐν Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλ. Μυλλ. Τόμ. Ε΄, σελ. 30 καὶ Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β΄, σελ. 38. Εὕρομεν δὲ καὶ παρὰ τῷ Ψευδοπλουτάρχῳ Ἠθικ. σελ. 844 γ΄ «διὰ Καλλίου τοῦ Συρακουσίου *πορίσας τοὺς* Ζήθου τοῦ Ἀμφιπολίτου *λόγους* κτέ.», ἀνθ᾽ οὗ ὁ Οὐεστερμαννὸς ἐν *Βιογρ.* σελ. 281, 18 ἀκολουθήσας τῷ Λαμπίνῳ ἔγραψε «*πορισάμενος* τοὺς Ζωΐλου τοῦ Ἀμφιπολίτου λόγους». Τὸ *Ζήθου* μετεβλήθη εἰς τὸ *Ζωΐλου* ὑπὸ τοῦ Ῥεινεσίου.

Ἐν τοῖς Σιβυλλείοις Χρησμοῖς ἀπαντᾷ Λόγ. Η΄, 32 «ἵν᾽ αὐτοὶ πλείονα χῶρον *προσπορίσαντες* ἀλαζονίῃ καταδουλώσωσιν» καὶ ἐν τῇ Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ τοῦ Αἰλιανοῦ βιβλ. ΙΔ΄, 38 «μὴ πρότερον ἀπαλλάττεσθαι τῆς ἀγορᾶς ἡμέρᾳ, πρὶν ἢ φίλον τοῖς ἀρχαίοις τινὰ *προσπορίσαι* νεώτερον». Ἀλλ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ἴσως ἔκειτο κατ᾽ ἀρχὰς «*αὑτοῖς* πλείονα χῶρον προσπορίσαντες».

Δυσκόλως δ᾽ ὅμως ἡμεῖς πειθόμεθα ὅτι ἐγίνετο ὑπὸ τῶν δοκίμων ποιητῶν καὶ συγγραφέων χρῆσις τοῦ *πορίζω* ἀντὶ τοῦ *πορίζομαι*. Νομίζομεν δ᾽ ὅτι ἐκ τοῦ *πόρος* τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα γενόμενον ἐδήλου *πόρον ἐπινοῶ* ἢ *μηχανῶμαι* ἢ *πόρῳ εὑρίσκω*, *πόρον σοφιζόμενος εὑρίσκω* (Πρβ. *πόριμος*, *πόριμος τόλμα*, κτλ.). Ὅθεν τὸ *πορίζω τι* ἐνέφαινεν ἐνίοτε ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ *εὑρίσκω* ἢ *ἐξευρίσκω τι*, ὡς παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει Ἐκκλησ. 236 «*χρήματα πορίζειν* εὐπορώτατον γυνή». Σχολ. «*Πορίζειν* : εὑρίσκειν, συνάγειν». Πρβ. καὶ Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδόσ. 113 «Ποτείδαιαν — εἷλεν ἀπὸ *τῶν χρημάτων ὧν* αὐτὸς *ἐπόρισε* καὶ τῶν συντάξεων τῶν ἀπὸ Θρᾴκης». Λέγεται δὲ καὶ *πορίζω πόρον* ἢ *πόρους*, *τέχνας*, *τριβάς*, *μηχανήν*, *ἐπιβουλήν*, οἷον

Ἀριστοφ. Ἱππ. 758 «ποικίλος γὰρ ἀνὴρ κἀκ τῶν ἀμηχάνων πό-

ρους εὐμήχανος *πορίζειν*» (Πρβ. Κόβητον εἰς *Ὑπερείδ.* σελ. 38 ἐκδ. β'). Πλάτ. Νόμ. σελ. 752 δ' «ἴδωμεν τοίνυν πρὸς τοῦτο εἴ πῄ τινα *πόρον* ἱκανὸν *πορίζοιμεν* ἂν κατὰ τάδε». Πρβ. σελ. 752 ε' «τίνα οὖν ἐπὶ τούτῳ *πόρον* καὶ λόγον *ἀνευρίσκομεν*;»

Εὐριπ. Ἰφ. Α. 744 «σοφίζομαι δὲ κἀπὶ τοῖσι φιλτάτοις *τέχνας πορίζω*».

Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 385 «τί ταῦτα στρέφει τεχνάζεις τε καὶ *πορίζεις τριβάς*;». Ὁ Ἑρουερδὴν ἀνοίκειον ὑπολαβὼν τὸ ἐνεργητικὸν *πορίζεις* μετετύπωσεν εἰς τὸ μέσον *πορίζει*· ἐνέκρινε δὲ τὴν μεταβολὴν ταύτην καὶ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀχαρνέων σελ. 459. Ἡ παρατήρησις τοῦ Ἑρουερδῆνος κειμένη ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1882, σελ. 95 ἔχει ὧδε· «Graecum est *πορίζει* τριβάς, ut dicitur λόγους, σκῆψιν, πρόφασιν *πορίζεσθαι*, non ποριζειν. Librariis fraudi fuerunt duo verba activa quae praecedunt». Τῷ Ἑρουερδῆνι ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ γραφὴ «τί ταῦτα *στρέφειΣ* τεχνάζεις τε κτέ.», ἣν καὶ ὁ Βλαϋδέσιος παρέλαβε. Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1519 φέρεται «ὑμῖν παραινῶ σκοπεῖν ὅπως εὐσεβῆ καὶ δικαίαν *πορίσησθε* τοῦ πολέμου *πρόφασιν*». Ποιούμενος δὲ λόγον περὶ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Obsersav. ad Dion. Hal. Antiqu. Rom.* σελ. 156 ἀποφαίνεται «Sed πρόφασιν τοῦ πολέμου πορίζεσθαι *sibi comparare* non est Graeca locutio. Scripsisse Dionysium arbitror: ὅπως εὐσεβῆ καὶ δικαίαν ΠΟΙΗCΕσθε τοῦ πολέμου πρόφασιν». Ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Λυσίου ἐλέχθη σελ. 67, § 3 Κοβ. «ἵνα μή τις ὑμῶν τάχα δὴ βοηθῶν οἷς ἐξημάρτηκε *πρόφασιν πορίσηται* τῆς ἁμαρτίας».

Πλάτ. Νόμ. σελ. 740 δ' «*ποριζέτω μηχανὴν* ὅτι μάλιστα ὅπως κτέ.». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Σφ. 365 «ἀλλὰ καὶ νῦν *ἐκπόριζε μηχανήν*».

Θουκυδ. ϛ', 29 «βουλόμενοι ἐκ μείζονος διαβολῆς, ἣν ἔμελλον ῥᾷον, αὐτοῦ ἀπόντος, *ποριεῖν*, κτέ.»

Ἐν τῇ Ἀλκήστιδι τοῦ Εὐριπίδου φέρεται στίχ. 221 «*ἔξευρε μηχανήν* τιν' Ἀδμήτῳ κακῶν, *πόριζε δή*, *πόριζε*· καὶ πάρος γὰρ τοῦδ' (τῷδ') *ἐφεῦρες*, κτέ.».

Εἴδομεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ *ἐκπορίζω μηχανήν*. Κεῖται δὲ παρ' αὐτῷ καὶ «πάντα γὰρ κεντοῦμεν ἄνδρα *κάκ-*

πορίζομεν βίον» (Σφ. 1113). Πρβ. καὶ *τὰ ἐπιτήδεια ἐκπορίζω* (Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1237), κτλ. Ἐλέχθη δὲ καὶ *προφάσεις συνεκπορίζω* ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου Ἠθικ. σελ. 73 ε΄ «ἀλλὰ καὶ προφάσεις εὐσχήμονας ἀμωσγέπως *συνεκπορίζειν*». Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Ἀναβ. Ε΄, η΄, 25 «εἰ δέ τῳ ἢ πρὸς χειμῶνα ἐπεκούρησα ἢ πολέμιον ἀπήρυξα ἢ ἀσθενοῦντι ἢ ἀποροῦντι *συνεξεπόρισά* τι». Ταύτην δὲ τὴν γραφὴν ἀσπαζόμεθα οὐδαμῶς προσέχοντες τῷ Κυννήρῳ ὑπερμαχοῦντι τῆς ἐκφορᾶς *συνεξευπόρησα* ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως σελ. 424. Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς εἶπεν ὁ Ξενοφῶν βιβλ. Ζ΄, δ΄, 33 «αὐτοὶ τὸ γιγνόμενον μέρος εἰς τοὺς ἐπαρίτους ἐκ τῆς πόλεως *ἐκπορίσαντες* ἀπέπεμψαν τοῖς ἄρχουσιν». Παρατιθέμεθα δὲ καὶ τὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Ζ΄, 20 «εἴ ποθέν τι εἶχον ἐπιτήδειον ἐς τὸν πόλεμον *ξυμπορίσαντες*» καὶ τὸ τοῦ Γαληνοῦ Τόμ. Ι΄, σελ. 433 «ἀλλὰ καὶ χρηστόν τι *προσεκπορίζουσα*».

Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Δημοσθένει Ὀλυνθ. Β΄, 16 (σελ. 22) τό τ' ἄριστον ἀντίγραφον καὶ δύο ἕτερα ἀντὶ τοῦ «ὅσ' ἂν *πορίσωσιν*» ἔχουσιν «ὅσ' ἂν *ποιήσωσιν*», ὃ ἐνεκρίθη ὑπό τε τοῦ Δινδορφίου καὶ τοῦ Βοιμελίου καὶ ἄλλων. Ὁ Ῥείσκιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Δημοσθένη Σημειώσεσι «Non sim tamen alienus a lectione ποιήσωσιν. Graeci dicunt ποιεῖν σῖτον, ἔλαιον, pro manuum suarum labore parere, *gewinnen, erbauen*» (Πρβ. Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ΄, σελ. 320). Εὔκολος δ' εἶνε ἡ σύγχυσις τῶν ῥημάτων *ποιήσωσιν* καὶ *πορίσωσιν*. Ὁ Κόβητος λέγει ἐν τῇ Β΄ ἐκδόσει τοῦ Ὑπερείδου σελ. 112 «Quod pro ποιῆσαι rescripsi ποΡΙσαι, sciendum est minime raram hanc esse in libris confusionem. cf. *Miscell. Crit.* pag. 570». Πρβ. καὶ Σπέγγελον εἰς *Ἀριστοτ. Ῥητορ.* Τόμ. Β΄, σελ. 9.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δύναται νὰ μὴ φανῇ ἄτοπος ἡ γραφὴ «τῶν γὰρ στρατηγῶν — κηρυξάντων σώζειν ἕκαστον *ἑαυΤΟΝ*, (*ἀργύρΙΟΝ*) *πορίσασα* δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε», τουτέστιν : ἀργύριον ἐξευροῦσα. Ἂν ἄλλος κρεῖττόν τι ἡμᾶς διδάξῃ, χάριν αὐτῷ οὐχὶ μικρὰν θὰ γινώσκωμεν.

σελ. 65, 9 «διὰ ταύτην δὴ τὴν αἰτίαν παρεχώρουν αὐτῇ τῷ ἀξιώματι, καὶ ἐπολιτεύθησαν Ἀθηναῖοι καλῶς καὶ κατὰ τούτους τοὺς καιρούς. συνέβη γὰρ αὐτοῖς κατὰ τὸν χρόνον

τοῦτον τά τε εἰς τὸν πόλεμον ἀσκῆσαι καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμῆσαι καὶ τὴν τῆς θαλάττης ἡγεμονίαν λαβεῖν ἀκόντων τῶν Λακεδαιμονίων».

Γραπτέον «παρεχώρουν αὐτῇ *τοῦ ἀξιώματος*». Συχνὸν δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχει τὸ *παραχωρῶ τινί τινος*.

Τὸν σύνδεσμον *καί* τὸν κείμενον πρὸ τοῦ *κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς* παρέγγραπτον ὑπέλαβεν ὁ ἐκδότης.

Ὡς δ' ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης *ἐπολιτεύθησαν*, οὕτω καὶ ἐν σελ. 90, 14 «δοκοῦσι δὲ καλῶς *πολιτευθῆναι* κατὰ τούτους τοὺς καιρούς». Ἐγένετο δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ μέσου τύπου χρῆσις ἐν σελ. 79, 9 «τῶν Ἀθήνησι *πολιτευσαμένων*» καὶ σελ. 103, 1 «δοκεῖ τοῦτό τε *πολιτεύσασθαι* καλῶς Ἀρχῖνος, κτέ.»

Καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς βιβλ. Β', θ', 1 ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «*πολιτευθέντες* αὐτοί». Πρβ. καὶ Διόδ. Σικελ. ΙΑ', νη', 3 «καλῶς *ἐπολιτεύθη* (Θεμιστοκλῆς) τὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας». Παραδείγματα τοῦ τύπου τούτου ἐκ τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἄλλων Ἀττικῶν συγγραφέων μνημονεύονται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου Τόμ. Β', σελ. 990.

Περὶ τοῦ *ἀκόντων τῶν Λακεδαιμονίων* θὰ γράψωμεν ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

σελ. 66, 3 «ἦσαν δὲ προστάται τοῦ δήμου κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου καὶ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέους, ὁ μὲν τὰ πολέμια ἀσκῶν, ὁ δὲ τὰ πολιτικὰ δεινὸς εἶναι (δοκῶν) καὶ δικαιοσύνῃ τῶν καθ' ἑαυτὸν διαφέρειν· διὸ καὶ ἐχρῶντο τῷ μὲν στρατηγῷ, τῷ δὲ συμβούλῳ. τὴν μὲν οὖν τῶν τειχῶν ἀνοικοδόμησιν κοινῇ διῴκησαν, καίπερ διαφερόμενοι πρὸς ἀλλήλους· ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας, τηρήσας τοὺς Λάκωνας διαβεβλημένους διὰ Παυσανίαν».

Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ φέρεται, ὡς δηλοῖ ὁ ἐκδότης, «ὁ μὲν τὰ πολέμια ἀσκῶν, ὁ δὲ τὰ πολεμικὰ δεινὸς εἶναι»· μετετύπωσε δ' αὐτὸς τὸ

πολεμικά εἰς τὸ *πολιτικά*, ὅπερ εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τεθεῖσα λέξις. Πρβ. καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 955.

Σημειοῦται προσέτι ὁ ἐκδότης ὅτι κεῖται ἐν τῷ ἀντιγράφῳ *ἀνῳκοδόμησιν* ἀντὶ τοῦ *ἀνοικοδόμησιν*. Βάρβαρος εἶνε ἡ ἐκφορὰ *ἀνῳκοδόμησιν*, ὡς καὶ ἡ *ἀνεῴχτης* καὶ ἡ *ἐξέωσις* καὶ ἡ *ἐξειργαστέον* καὶ ἡ *παρειατέον* καὶ ἄλλαι τοιαῦται, περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν ἀλλαχοῦ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *ἀνηλώσας - ἀνήλωμα* καὶ περὶ τοῦ *ἑωρησαμένων* καὶ ἑτέρων ὁμοίων τούτοις (Πρβ. Ναύκιον εἰς *Ἰάμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγ. Βίου* σελ. 57)

Τὸ *δοκῶν* προσέθηκεν ὁ ἐκδότης, ἵν' ἄρτιον τὸν λόγον ἀποφήνῃ. Ἀλλ', ἂν τὸ *ΑCκῶν* μεταβληθῇ εἰς τὸ *ΔΟκῶν*, καλλίστη ἡ ῥῆσις ἀποβαίνει καὶ οὐδαμῶς ἀναγκαία προσθήκη λέξεως φαίνεται. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν ἀναντιλέκτως «ὁ μὲν τὰ πολέμια *δοκῶν*, ὁ δὲ τὰ πολιτικὰ δεινὸς εἶναι καὶ δικαιοσύνῃ τῶν καθ' ἑαυτὸν διαφέρειν». Πρβ. σελ. 89, 1 «ἀνδρῶν — συνέσει καὶ γνώμῃ δοκούντων διαφέρειν» καὶ σελ. 99, 17 «τοὺς βελτίστους εἶναι δοκοῦντας» καὶ σελ. 93, 5.

Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου πλημμελῶς *ἀσκοῦσιν* ἀντὶ τοῦ *δοκοῦσιν* σελ. 486 ϛ' «οἵ τε νεώτεροι πάλιν ἀφηνιάζοντες καὶ θρασυνόμενοι καταφρονεῖν καὶ ὀλιγωρεῖν *ΑCκοῦσιν*». Ὁ Πλούταρχος κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν εἶπε «καταφρονεῖν καὶ ὀλιγωρεῖν *ΔΟκοῦσιν*».

Ἡ φράσις «ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας» δὲν ἔχει ὑγιῶς. Νομίζομεν δ' ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων *ἀπὸ τῆς* τῶν Λακεδαιμονίων *συμμαχίας* Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας», ᾧ ὅμοιον τὸ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Ε', 81 «μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀργείων ἀπόστασιν *ἐκ τῆς ξυμμαχίας* καὶ οἱ Μαντινῆς — ξυνέβησαν καὶ αὐτοὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις». Πρβ. καὶ Ψευδοδημοσθ. σελ. 1377, 95 «οὐκ ἐτόλμησαν ἀποστῆναι τῆς ὑμετέρας φιλίας» καὶ σελ. 1379, 102 «ἀφίστασθαι δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίας» καὶ Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 960 «ἀφεστῶσαν ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων συμμαχίας» καὶ σελ. 961 «ἐφ' ὧν ἀπέστησαν αἱ Λατίνων πόλεις ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων φιλίας». Λέγεται δ' ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων *ἀπόστασις*, ὡς *ἀνάστασις*, *ἐπίστασις*, κτλ., *ἀπόστασις ἀπό τινος*, *βουλεύειν ἀπόστασιν ἀπό τινος*, κτλ.

Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἀλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1141 φέρεται «συνιόντες ἐβούλευον ἀπόστασιν ἐκ τῶν πατρικίων», γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἀλικαρν.* σελ. 120 «Absurdum est ἀφίστασθαι ἜΚ τινος. Legendum : ἈΠΟ τῶν πατρικίων». Πρβ. Παυσαν. ϛ', κα', 1 «ἀπόστασιν βουλεύοντι ἀπὸ Ἠλείων». Ὁ εἰς ΙΑ λήγων τύπος *ἀποστασία* ἀπαντᾷ ἐν μόνῃ τῇ παρηκμακυίᾳ γλώσσῃ. Ἴδε Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 687 α' καὶ Σωκράτ. Σχολαστ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 13 Οὔσσ. καὶ Προκόπ. Τόμ. Β', σελ. 376, 19 καὶ Ἑρμ. Φιλόσ. Διασυρμ. τῶν Ἔξ. Φιλοσ. Α' (Δοξογρ. Διλσ. σελ. 651, 6) καὶ Σουΐδ. λ. *διαδικασάμενος*, κλπ. Τὸ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 253 ϛ' *ἀποστασίΑΝ* μετέβαλεν ὁ Κόβητος ἐν *Collect. Crit.* σελ. 493 εἰς τὸ *ἀπόστασΙΝ*. Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἀρχιμήδους Τόμ. Β', σελ. 244, 20 Τευβν. «ποτὶ τὰν ἀπλανέων *ἀποστασίαν*». Ὅμοιον τῷ *ἀποστασία* εἶνε τὸ *ἐπιστασία* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παρέργ. εἰς Φρύν.* σελ. 528). Ἐλέχθη δ' ἐν τῷ διεφθαρμένῳ ἑλληνισμῷ καὶ *ἀντιστασία* ἀντὶ τοῦ *ἀντίστασις*.

Καὶ ὁ Βασίλ. Λάκων, ἀνὴρ ἄριστος καὶ ἡμῖν φίλτατος, ἀνέγνω «ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων *ἀπὸ τῆς* τῶν Λακεδαιμονίων *συμμαχίας* Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας», παρετήρησε δ' αὐτῷ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ὅτι εὐκολώτερον ἐπανορθοῦται τὸ χωρίον, ἂν τὸ *καί* τραπῇ εἰς τὸ *κατά*· ἀλλ', ὡς εἰκός, ἀπεδοκίμασε τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁ Λάκων, ἐντυχὼν δ' ἡμῖν μετά τινας ἡμέρας διηγήσατο γελῶν τὸ πρᾶγμα. Ἦτο δ' ὁ γέλως εὐλογώτατος· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ ἑλληνιστὶ *προτρέπω ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν κατὰ τὴν συμμαχίαν ἢ τὴν φιλίαν τινός* νοῶν «*προτρέπω ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν* (ἀπὸ τῆς συμμαχίας ἢ τῆς φιλίας τινός) *κατὰ τὸν χρόνον τῆς συμμαχίας αὐτοῦ ἢ φιλίας*».

σελ. 66, 13 «διὸ καὶ τοὺς φόρους οὗτος ἦν ὁ τάξας ταῖς πόλεσιν τοὺς πρώτους ἔτει τρίτῳ μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἐπὶ Τιμοσθένου ἄρχοντος, καὶ τοὺς ὅρκους ὤμοσεν τοῖς Ἴωσι (γρ. ἼωσιΝ) ὥστε τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν εἶναι καὶ φίλον, ἐφ' οἷς καὶ τοὺς μύδρους ἐν τῷ πελάγει καθεῖσαν».

Περὶ τοῦ φόρου ὃν ἔταξε ταῖς πόλεσιν ὁ Ἀριστείδης γράφει ὁ Θουκυδίδης βιβλ. Α', 96 «Καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχή, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον· οὕτω γὰρ ὠνομάσθη τῶν χρημάτων ἡ φορά. Ἦν δ' ὁ πρῶτος φόρος ταχθεὶς τετρακόσια τάλαντα καὶ ἑξήκοντα». Πρβ. βιβλ. Ε', 18 «τὰς δὲ πόλεις φερούσας τὸν φόρον τὸν ἐπ' Ἀριστείδου αὐτονόμους εἶναι» καὶ Πλούτ. Ἀριστ. ΚΔ', 2 «ὡς γὰρ οἱ παλαιοὶ τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον, οὕτως οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐπ' Ἀριστείδου φόρον εὐποτμίαν τινὰ τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζοντες ὕμνουν — ὃν μὲν γὰρ Ἀριστείδης ἔταξεν ἦν εἰς ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίων ταλάντων λόγον». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1862, σελ. 372 καὶ ἐν *Σημειώσ. εἰς Ὑπερ. Ἐπιτ.* σελ. 63-4 ἐκβαλὼν τὸ *ἀρχή* ὡς παρέγγραπτον ὃν ἀνέγνω «Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις *κατέστησαν*, οἳ κτέ.». Ἀλλ' ὁ Μεινέκιος διαφωνεῖ τῷ Κοβήτῳ ἐν *Vind. Aristoph.* σελ. 218.

Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Ψευδανδοκίδου τῷ κατ' Ἀλκιβιάδου § 11 φέρεται «πρῶτον μὲν οὖν πείσας ὑμᾶς τὸν φόρον ταῖς πόλεσιν ἐξ ἀρχῆς τάξαι τὸν ὑπ' Ἀριστείδου πάντων δικαιότατα τεταγμένον, κτέ.». Εἶπε δὲ καὶ ὁ Αἰσχίνης περὶ Παραπρ. 23 «ὡς ὢν Ἀριστείδης ὁ τοὺς φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν» καὶ κατὰ Κτησιφ. 258 «Ἀριστείδην δὲ τὸν τοὺς φόρους τάξαντα τοῖς Ἕλλησιν, κτέ.». Ἀλλ' ὑπελήφθη ὑπό τινων ξένης χειρὸς προσθήκη τὸ *ὁ τοὺς φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν* (Ἴδε Κόβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 539 ἐκδ. β'). Ἐν τῷ Ἀριστείδῃ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΚϚ', 2 κεῖται «Ἀριστείδην ἁλῶναι δωροδοκίας (Κράτερος ὁ Μακεδὼν εἴρηκε), Διοφάντου τοῦ Ἀμφιτροπῆθεν κατηγοροῦντος ὡς, ὅτε τοὺς φόρους *ἔπραττε*, παρὰ τῶν Ἰώνων χρήματα λαβόντος». Μετετύπωσε δὲ τὸ *ἔπραττε* εἰς τὸ *ἔταττε* ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 385 καὶ ἐν *Mnemos.* 1873, σελ. 105-6.

Ἐκλήθησαν δ' οἱ φόροι καὶ *συντάξεις*, ὡς διδάσκει ὁ Ἁρποκρατίων λέγων σελ. 285. 10 «Ἔλεγον δὲ καὶ τοὺς φόρους συντάξεις, ἐπειδὴ χαλεπῶς ἔφερον οἱ Ἕλληνες τὸ τῶν φόρων ὄνομα, Καλλιστράτου οὕτω καλέσαντος, ὥς φησι Θεόπομπος ἐν Ι' Φιλιππικῶν. Ὑπερείδης Δηλιακῷ· σύνταξιν ἐν τῷ παρόντι οὐδενὶ διδόντες, ἡμεῖς δέ ποτε ἠξιώσαμεν λαβεῖν» (Ἴδε Κοραῆν εἰς *Ἰσοκράτ.* Τόμ. Β', σελ. 102-3. Πρβ. καὶ Σνειδῆρον εἰς *Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ.* Γ', 5)

Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ Ἀριστείδῃ κεφ. ΚΔ', 1 εἶπεν *ἀτελοῦν ἀποφοράν*, ὃ κακίζει ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 387 λέγων «ἀτέλουν ἀποφορὰν vitiose dictum est. Servi dominis ἀποφορὰν recte dicuntur pendere, socii φόρους ἔφερον». Πρβ. Σχαιφῆρον εἰς *Γρηγ. Κορ.* σελ. 525. Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Τύποι ὅμοιοι τῷ *Τιμοσθένου* εὑρέθησαν ἐν ἐπιγραφαῖς γραφείσαις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους (Πρβ. Γλωσσ. Παρατηρ. σελ. 242). Ἀλλὰ δύσκολον εἶνε νὰ πεισθῇ τις ὅτι προηνέχθη διὰ τοῦ ΟΥ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ γενικὴ τοῦ *Τιμοσθένης*· ὅθεν γράφομεν *ΤιμοσθένουΣ* ἀντὶ τοῦ *Τιμοσθένου*. Τοὐναντίον δὲ μεταβάλλομεν τὸ ἐν σελ. 100, 15 *ΕὐκλείδουΣ* εἰς τὸ *Εὐκλείδου* (Ἴδε καὶ Γλωσσ. Παρατηρ. σελ. 231).

Ἐπιστάσεως ἄξιον ὑπάρχει τὸ «ὥστε τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν *εἶναι* (αὐτοῖς δηλ.) καὶ φίλον», τουτέστιν: ὥστε τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον *ἔχειν*. Συνήθως λέγεται *τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ΝΟΜΙΖΕΙΝ* ἢ *τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους ΝΟΜΙΖΕΙΝ*. Ἐγένετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *ἡγεῖσθαι* ἀντὶ τοῦ *νομίζειν* (Ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 519 καὶ Γραιτζέλιον ἐν *Dissert. Philol. Hal.* Τόμ. Ζ', σελ. 46-7 καὶ Βοιμέλιον εἰς *Δημοσθέν. Δημηγορ.* σελ. 841. Πρβ. καὶ *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 233-4). Παρὰ τῷ Δημοσθένει φέρεται σελ. 200, 33 «νῦν δὲ τῶν μὲν συμμάχων τοὺς τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ὑμῖν ὀμωμοκότας νομίζετε εὐνουστάτους κτέ.». Δοξάζει δ' ὁ Οὐόλφιος ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους «τοὺς τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ὑμῖν *ἕξειν* ὀμωμοκότας». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 37 «Periit verbum, unde pendebant accusativi τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον. Olim Wolfius coniecit post ὑμῖν excidisse ἕξειν. Alio meliore verbo erat utendum. Nondum me poenitet supplevisse τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ὑμῖν ΝΟΜΙΕΙΝ ὀμωμοκότας» (Πρβ. καὶ Βοιμέλιον εἰς *Δημοσθ. Δημηγ.* σελ. 841). Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως εὕρομεν σελ. 1049 «τοὺς αὐτοὺς ὀμωμοκότας *ἕξειν* ἐχθροὺς καὶ φίλους». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς «τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν *ἑξῶ*» καὶ «τὸν αὐτὸν φίλον κἠχθρὸν *ἑξῆν* τοῖς Γορτυνίοις» (Ἴδε Γραιτζέλιον ἐν *Dissert. Phil. Hal.* Τόμ. Ζ', σελ. 45-6)

Περὶ τοῦ «τοὺς μύδρους *ΕΝ τῷ πελάγει* καθεῖσαν» θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι. Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν τῷ Ἀριστείδῃ κεφ. ΚΕ', 1 «ὁ δ' Ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς Ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλασσαν» (Πρβ. Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Α', σελ. 324 ἐκδ. β').

σελ. 67, 2 «συνεβούλευεν ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς ἡγεμονίας καὶ καταβάντας ἐκ τῶν ἀγρῶν οἰκεῖν ἐν τῷ ἄστει».

Ἐπειδὴ συχνάκις ἀντιτίθενται ἀλλήλοις τὸ *ἄστυ* καὶ οἱ *ἀγροί*, λέγεται οὐ μόνον *καταβαίνω ἐκ τῶν ἀγρῶν* ἀλλὰ καὶ *εἰς ἄστυ καταβαίνω* καὶ *εἰς ἄστυ ἢ εἰς τὴν πόλιν κατέρχομαι*. Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *ἐκ τῶν ἀγρῶν κατακομίζω* καὶ *ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τείχη κατακομίζω*. Παρατιθέμεθα μαρτύρια ὧν ἐμνημονεύσαμεν φράσεων.

Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 52 «μηδ' εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ καταβαίνειν». Θεόφρ. Χαρ. Δ' «καὶ εἰς ἄστυ καταβαίνων ἐρωτῆσαι τὸν ἀπαντῶντα πόσου ἦσαν (Κόβ.: *εἰσὶν*) αἱ διφθέραι καὶ τὸ τάριχος — καὶ εἰπεῖν ὅτι βούλεται εὐθὺς καταβὰς ἀποκείρασθαι» (Πρβ. Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 5). Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', λα', 1 «οὐπώποτε εἰς ἄστυ καταβὰς οὐδὲ εἰδὼς ὅ τι ποτέ ἐστιν ἡ λεγομένη πόλις, κτέ.». Πρβ. καὶ Διόδ. Σικελ. Β', μ', 5 «τῆς εἰς τὴν πόλιν καταβάσεως παντελῶς ἀφεστήκασι». Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι δὲν εἶνε ἀληθὲς τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν *Var. Lect.* σελ. 59 «εἰς ἄστυ: *Attice* ἄστυδε».

Διονύσ. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1148 «κατιοῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἄδειαν ὑπάρξειν τῶν ἡμαρτημένων». Πολυδεύκ. Ζ', 68 «ὅπως αἰσχύνοιντο εἰς ἄστυ κατιέναι». Ἡσύχ. λ. *κατωνάκη* «ἵνα ὑπὸ εὐτελείας μὴ κατίωσιν εἰς τὸ ἄστυ οἱ πολῖται». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 291 ε' «ὁπότε κατέλθοιεν εἰς τὴν πόλιν».

Δημοσθέν. σελ. 379, 125 «παῖδας καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν κατακομίζειν ἐψηφίζεσθε». Πρβ. καὶ σελ. 238, 38. Ἐν σελ. 368, 86 ἔχουσι τἀντίγραφα «παῖδας καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν *κατεκομίζεσθε*» καὶ *κατεκομίζετε* καὶ *μετεκομίζετε* (Ἴδε Βοιμέλιον εἰς *Δημοσθ. κατ' Αἰσχίν.* σελ. 470-1).

Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 16 «ἐψηφίσατο ὁ δῆμος παῖδας μὲν καὶ

γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τείχη κατακομίζειν». Πρβ. καὶ Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 926 «οὓς ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ Ῥωμαῖοι κατακομίζοντες εἰς τὴν πόλιν κτέ.» καὶ Διόδ. Σικελ. ΙΒ', λθ', 5 «συνεβούλευεν οὖν τὰ ἀπὸ τῆς χώρας κατακομίζειν εἰς τὴν πόλιν» (Ἴδε καὶ Μαιτζνῆρον εἰς *Λυκ.* σελ. 105).

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ «πατὴρ δὲ σὸς αὐτόθι μίμνει ἀγρῷ οὐδὲ πόλινδε κατέρχεται» (Λ, 188) καὶ «τὸν μὲν ἐγὼ κατιόντα βάλον χαλκήρεϊ δουρὶ ἀγρόθεν» (Ν, 267) καὶ «ἑσπέριος δ' εἰς ἄστυ ἰδὼν ἐμὰ ἔργα κάτειμι» (Ο, 505) καὶ «ἐρέσθαι ἄστυ καταβλώσκοντα» (Π, 465) καὶ «ἐπὶ δέ σφισιν ἦλθε συβώτης τρεῖς σιάλους κατάγων» (Υ, 162). Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 5 καὶ 44-5. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1888, 6 «Ἐν τούτοις δὲ κεῖται καὶ τὸ *κατάγειν* ἀντὶ τοῦ ἁπλῶς *ἄγειν*· συβώτης γὰρ τρεῖς σιάλους κατάγει, ὡς εἴρηται. Ἴσως δὲ καὶ ἄλλως ὡς ἀπὸ ὄρους κατάγει». Πλημμελῶς ἔχει ἡ γνώμη, καθ' ἣν εἶνε παρειλημμένον ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ *ἄγειν* τὸ σύνθετον *κατάγειν*. Παρέχει δὲ τοῦ ῥήματος τούτου ἡμῖν μαρτύριον καὶ ὁ Ἀλκίφρων λέγων Ἐπιστ. Γ', κ', 1 «*καταγαγόντα* οὖν, ἕως οὗ ταῦτα ἀπεδόμην τῶν τινι γνωρίμων, ἄγει μέ τις λαβὼν εἰς τὸ θέατρον». Ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀλκίφρονος σελ. 132 προηνέγκατο τὴν ῥῆσιν ταύτην ὧδε· «καταγαγόντα οὖν, ὡς ταῦτα ἀπεδόμην, *τῶν τις γνωρίμων* ἄγει με λαβὼν εἰς τὸ θέατρον».

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Η', 116 φέρεται «ἐκαλεῖτο δὲ καὶ κατακλησία ὅτι καὶ *τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν κατεκάλουν*». Πρβ. καὶ Ἡσύχ. λ. *κατακλησία*. Ὁ Ἀμμώνιος σελ. 47 γράφει τετρασυλλάβως *κατάκλησις-κατάκλησιν*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Σχοιμαννοῦ εἰρημένα ἐν τῷ *De Comit. Athen.* σελ. 29 «Verbum autem κατακαλεῖν proprie est, ex agris in urbem evocare; veluti καταβαίνειν εἰς ἄστυ dicitur, qui rure in urbem profiscitur. Isocrat. Areopagit. p. 356».

σελ. 67, 7 «πεισθέντες δὲ ταῦτα καὶ λαβόντες τὴν ἀρχὴν τοῖς τε συμμάχοις δεσποτικωτέρως ἐχρῶντο πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων καὶ Σαμίων».

Ἐπιρρήματα ἐκ συγκριτικῶν ἐπιθέτων παρηγμένα, οἷον τὸ *δεσποτικωτέρως*, πάμπολλα ἔχομεν ἔκ τε τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ συνειλεγμένα. Μνημονεύομεν δὲ νῦν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους τάδε.

ἀπειροτέρως Τόμ. Γ', σελ. 537, 4 Διδ.

ἁπλουστέρως Τόμ. Β', σελ. 418, 17.

ἀσφαλεστέρως Τόμ. Β', σελ. 426, 39.

γλαφυρωτέρως Τόμ. Γ', σελ. 434, 54.

γνωριμωτέρως Τόμ. Β', σελ. 575, 49.

ἐνδεεστέρως Τόμ. Γ', σελ. 272, 17.

ἐπιδηλοτέρως Τόμ. Γ', σελ. 166, 14.

ἐπιπολαιοτέρως Τόμ. Β', σελ. 486, 16. Ὑπάρχει καὶ γραφὴ *ἐπιπολαιότερον*. Ἴδε Βονίτζιον εἰς *Ἀριστοτ. τὰ μετὰ τὰ Φυσ.* Τόμ. Α', σελ. 34.

ἐρυμνοτέρως Τόμ. Α', σελ. 614, 39.

καιροπρεπεστέρως Τόμ. Β', σελ. 480, 36.

καινοτέρως Τόμ. Β', σελ. 425, 5.

κοινοτέρως Τόμ. Α', σελ. 515, 42.

κομψοτέρως Τόμ. Β', σελ. 418, 18.

κυριωτέρως Τόμ. Β', σελ. 571, 12.

μακροτέρως Τόμ. Α', σελ. 396, 15.

μαλακωτέρως Τόμ. Α', σελ. 630, 21.

μετριωτέρως Τόμ. Γ', σελ. 143, 11.

ὀδυρτικωτέρως Τομ. Α', σελ. 630, 20.

οἰκειοτέρως Τόμ. Α', σελ. 10, 32.

προτέρως Τόμ. Β', σελ. 265, 5 καὶ σελ. 515, 49 (Πρβ. καὶ *δευτέρως* Τόμ. Β', σελ. 96, 41 καὶ σελ. 122, 42 καὶ σελ. 125, 21 καὶ σελ. 528, 32).

ῥᾳθυμοτέρως Τόμ. Α', σελ. 622, 6.

σαφεστέρως Τόμ. Β', σελ. 476, 41.

ὑγιεινοτέρως Τόμ. Γ', σελ. 486, 25.

(*ὑγροτέρως* Τόμ. Γ', σελ. 212, 31).

ὑστέρως Τόμ. Β', σελ. 265, 5 καὶ σελ. 515, 49.

φανερωτέρως Τόμ. Γ', σελ. 245, 3. Τὸ ἐπίρρημα τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἱππ. 254 Βεκκ. «ἐν ἄλλοις

γοῦν *φανερωτέρως* φησί». Ἀλλ' ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τῶν Σχολίων τούτων σελ. 41, 3 εἶνε γεγραμμένον *φανερώτερον*. Πρβ. καὶ Ἀποσπ. Κωμ. Μειν. σελ. 340, 658 ἐκδ. μικρ.

φιλοσοφωτέρως Τόμ. Γ', σελ. 476, 22.

χαριεστέρως Τόμ. Β', σελ. 609, 49.

Ἐν Τόμ. Α', σελ. 373, 42 φέρεται «ὥσπερ φασὶν οἱ ποιηταὶ τοὺς ἀπαιδεύτους παρ' ὄχλῳ *μουσικωτέρους* λέγειν». Γράφει δ' ὁ Σπέγγελος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀριστοτέλους Ῥητορικῆς Τόμ. Β', σελ. 283 «ex A aliisque cum Victorio dedimus adiectivum, non adverbium μουσικωτέρως, quod Bekkerus scripsit et vulgatae rationi dicendi magis convenit; Aristoteles ipsius poetae verba eorumque structuram reddere voluit».

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 200, 20 κεῖται «*ἀθυμότερον* δ' ἐργάζονται». Αὕτη δ' εἶνε ἡ γνησία γραφή. Ὁ Σνειδῆρος ἐξέδωκεν (*Ἀριστοτ. περὶ Ζῴ. Ἱστορ.* Τόμ. Α', σελ. 471) «*ἀθυμοτέρΩς* δ' ἐργάζονται».

Ἐν Τόμ. Β', σελ. 481, 9 ἀπαντᾷ «ταῖς μὲν ἀρχαῖς καὶ τοῖς στοιχείοις *ἐκτοπωτέροις* χρῶνται τῶν φυσιολόγων». Τἀντίγραφα ἔχουσιν *ἐκτοπωτέρΩΣ*, ὃ ἀνάρμοστον ὑπολαμβάνει ὁ Βονίτζιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Μετὰ τὰ Φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους Τόμ. Β', σελ. 104.

Ὁ Βαλλὴν σημειοῦται εἰς *Ἀριστοτ. Ποιητ.* σελ. 255 ἐκδ. γ' «φαίνηται εὐλογωτέρως (scil. ἔχειν) recepi ex codice, vulgabatur εὐλογώτερον, quod etsi probum erat, tamen ne illud quidem reiiciatur dicam ad 25». Ἡμεῖς ἀρεσκόμεθα μᾶλλον τῷ *εὐλογώτερον*.

σελ. 71, 9 «ὁ δ' Ἐφιάλτης ὡς εἶδεν καταπλαγεὶς καθίζει μονοχίτων ἐπὶ τὸν βωμόν. θαυμασάντων δὲ πάντων τὸ γεγον(ὸς) καὶ μετὰ ταῦτα συναθροισθείσης τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων κατηγόρουν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ὅ τ' Ἐφιάλτης καὶ Θεμιστοκλῆς, καὶ πάλιν ἐν τῷ δήμῳ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἕως περιείλοντο αὐτῶν τὴν δύναμιν. καὶ ἀνῃρέθη δὲ καὶ ὁ Ἐφιάλτης δολοφονηθεὶς μετ' οὐ πολὺν χρόνον δι' Ἀριστοδίκου (τ)οῦ Ταναγραίου. ἡ μὲν οὖν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπεστερήθη τῆς ἐπιμελείας».

Διὰ τοῦ *μονοχίτων* δηλοῦται ὁ φορῶν χιτῶνα μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἱμάτιον, ὅστις καὶ *γυμνὸς* ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλεῖται (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Α', σελ. 117-8).

Τὴν φράσιν *καθίζει ἐπὶ τὸν βωμὸν* θὰ ἐξετάσωμεν προσηκόντως ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

Νομίζομεν δ' ὅτι πρὸ τοῦ ὀνόματος *Θεμιστοκλῆς* ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ὁ. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε πιθανώτατα «ὅ τ' Ἐφιάλτης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς». Ἀποφαινόμεθα τὴν γνώμην ταύτην οὐδαμῶς ἀγνοοῦντες ὅτι κεῖται ἐν σελ. 53, 2 «οἱ μὲν περὶ *τὸν* Κλεομένην καὶ Ἰσαγόραν» καὶ παρὰ τῷ Ψευδοδημοσθένει σελ. 1355, 31 «ὅ τε Εὐκράτης καὶ Τιμανορίδας». Πρβ. καὶ Πολύβ. Β', κη', 7 «*οἱ* μὲν οὖν Ἴνσοβρες καὶ Βοῖοι». Ἀκριβῶς περὶ τοῦ πράγματος θὰ διαλάβωμεν ἄλλοθι.

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «περιείλοντο: MS. περείλοντο». Ἡ ἀληθὴς γραφὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἶνε *ΠΑΡείλοντο*· «ἕως *παρείλοντο* αὐτῶν τὴν δύναμιν». Πρβ. σελ. 42, 6 «*παρελόμενος* τοῦ δήμου τὰ ὅπλα» καὶ μετ' ὀλίγα «*παρεῖλεν* (γρ. *παρείλετο*) δὲ τοῦ δήμου τὰ ὅπλα τόνδε τὸν τρόπον» καὶ σελ. 75, 3 «τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἔνια *παρείλετο*» καὶ σελ. 96, 16 «ἔγνωσαν τῶν μὲν ἄλλων τὰ ὅπλα *παρελέσθαι*» καὶ σελ. 98, 5 «τά τε ὅπλα *παρείλοντο* πάντων πλὴν τῶν τρισχιλίων», ᾧ ὅμοιον τὸ παρὰ Ξενοφῶντι Ἑλλην. Β', γ', 20 «τὰ ὅπλα πάντων πλὴν τῶν τρισχιλίων *παρείλοντο*». Ἐν σελ. 69, 11 ἀπαντᾷ «ἅπαντα *περιεῖλε* τὰ ἐπίθετα».

Τοῦ ῥήματος *παραιρεῖσθαι-παρελέσθαι* ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐν τῇ Ῥητορικῇ βιβλ. Γ', ι', 7: *παρῃρῆσθαι* καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς βιβλ. Γ', γ', 5: *παραιροῦνται* καὶ θ', 8: *παραιρουμένων* καὶ Ε', η', 10: *παρελέσθαι*.

Ἐν τοῖς ἐκ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας παρατεθεῖσι χωρίοις εἶνε τὸ *παρελέσθαι αἰτιατικῇ* καὶ *γενικῇ* συντεταγμένον· αὕτη δ' ὑπάρχει ἡ *συνήθης* παρὰ τοῖς Ἕλλησι σύνταξις τοῦ ῥήματος *παραιρεῖσθαι-παρελέσθαι*. Ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐρρήθη καὶ *παραιρεῖσθαί ΤΙΝΙ τι* ἐν βιβλ. Α', ιη', 9 «παρείλετο τὰς ἀγορὰς καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων χορηγίαν *τοῖς* τῶν ὑπεναντίων *στρατοπέδοις*». Πρβ. καὶ βιβλ. ΙΕ', α', 1 «βαρέως μὲν ἔφερεν ἐπὶ τῷ μὴ μόνον *σφίσι* παρῃρῆσθαι τὴν χορηγίαν, ἀλλὰ καὶ κτέ.» (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 264). Κατὰ τὸν

αὐτὸν τρόπον λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐνίοτε *ἀφαιρῶ τινί τι* καὶ *ἀφαιροῦμαί τινί τι*, ὡς θὰ παραστήσωμεν ἀκριβῶς ἑτέρωθι.

Τὸ πρὸ τοῦ *ἀνῃρέθη* κείμενον *καί* νομίζομεν παρέγγραπτον, ὡς ἐδηλώσαμεν καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἡμετέρων τῶνδε παρατηρήσεων. Δὲν εἶνε δ' ἀπίθανον νὰ νομισθῇ ὑπό τινος ὅτι μετὰ τὸ *ἐπιμελείας* ἔκειτο τὸ *τῆς πολιτείας*· «ἡ μὲν οὖν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴ — ἀπεστερήθη τῆς *ἐπιμελΕΙΑΣ* (*τῆς πολιτΕΙΑΣ*)». Πρβ. σελ. 24, 8 «ἐπίσκοπος οὖσα τῆς πολιτείας» καὶ σελ. 69, 10 «ἔπειτα τῆς βουλῆς — ἅπαντα περιεῖλε τὰ ἐπίθετα, δι' ὧν ἦν ἡ τῆς πολιτείας φυλακή». Ἀλλ' ἐν σελ. 100, 10 φέρεται «λαβόντες *τὴν ἐπιμέλειαν* ἐν ὀλιγαρχίᾳ τὰς εὐθύνας ἔδοσαν τῇ δημοκρατίᾳ (γρ. *ἐν δημοκρατίᾳ*)».

σελ. 72, 11 «Μετὰ δὲ ταῦτα συνέβαινεν ἀνίεσθαι μᾶλλον τὴν πολιτείαν διὰ τοὺς προθύμως δημαγωγοῦντας. κατὰ γὰρ τοὺς καιροὺς τούτους συνέπεσε μηδ' ἡγεμόνα ἔχειν τοὺς ἐπιεικεστέρους, ἀλλ' αὐτῶν προεστάναι Κίμωνα τὸν Μιλτιάδου, νεώτερον ὄντα καὶ πρὸς τὴν πόλιν (γρ. πολιτείαν) ὀψὲ προσελθόντα».

Ἀντὶ τοῦ *νεώτερον*, ὅλως ἀναρμόστου ὄντος, γράφομεν *νωθρότερον*. Πρβ. Πλούτ. Κίμ. Δ', 3 «Κίμων δὲ μειράκιον παντάπασιν ἀπολειφθεὶς — τὸν πρῶτον ἠδόξει χρόνον καὶ κακῶς ἤκουεν ὡς ἄτακτος καὶ πολυπότης καὶ *τῷ πάππῳ Κίμωνι προσεοικὼς τὴν φύσιν, ὃν δι' εὐήθειάν φασι Κοάλεμον προσαγορευθῆναι*». Οὐχὶ ὀλιγάκις γίνεται χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου *νωθρός* ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, παλαιότερον δ' αὐτοῦ εἶνε τὸ *νωθής*, ἐξ οὗ τὸ *νώθεια*. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης γράφει περὶ Ποπλίου Σκιπίωνος βιβλ. ΛΑ', κϛ, 6 «καίτοι γ' ἐν ἀρχαῖς πρὸ τοῦ φιλοσοφίας ἅψασθαι διάληψιν ἔσχε παρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς νωθρὸς ὢν τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ βάρους τῆς οἰκίας οὐκ ἀξιόχρεως διάδοχος καὶ προστάτης».

Ὁμοίως τῷ «*συνέβαινεν ἀνίεσθαι μᾶλλον* τὴν πολιτείαν» λέγεται «*συνέβαινεν* πολλῷ τραχυτέραν *εἶναι* τὴν τυραννίδα» (σελ. 49, 11) καὶ «αἰεὶ *συνέβαινεν* τῶν ἐξιόντων ἀνὰ δισχιλίους ἢ τρισχιλίους *ἀπόλλυσθαι*» (σελ. 73, 5) καὶ «*συνέβαινεν* — ἔξω τε *γίγνεσθαι* τῆς πολιτείας αὐτὸν κτέ.» (σελ. 98, 2). Ποιεῖται δὲ χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης

καὶ τοῦ ἀορίστου *συνέβη*, ὡς καὶ τοῦ *συνέπεσε(ν)*. Πρβ. καὶ «*συνεβεβήκει* γὰρ αὐτοῖς *γεγονέναι* πένησιν» (σελ. 35, 6).

σελ. 74, 4 «καὶ τρίτῳ μετ' αὐτὸν ἐπὶ Ἀντιδότου διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν, Περικλέους εἰπόντος, ἔγνωσαν μὴ μετέχειν τῆς πόλεως ὃς ἂν μὴ ἐξ ἀμφοῖν ἀστοῖν ᾖ γεγονώς».

Περὶ τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου ἐγκλίσεως, *ᾖ γεγονώς*, θὰ διαλάβωμεν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ὡς δ' ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἐλέχθη *ἐξ ἀμφοῖν ἀστοῖν*, οὕτως *ἐξ ἀμφοῖν ξένοιν* ἐν ψηφίσματι, ὃ παρατίθεται ἐκ τοῦ Κρατέρου ὁ Ἁρποκρατίων σελ. 211. 11 «ἐὰν δέ τις *ἐξ ἀμφοῖν ξένοιν* γεγονὼς φρατρίζῃ, διώκειν εἶναι τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων». Περὶ τοῦ τύπου *φρατρίζω*, ὃν ἀποδοκιμάζει ὁ Κόβητος (ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 101-2) μόνον τὸν τετρασύλλαβον *φρατριάζω* ἐγκρίνων ὡς παλαιὸν καὶ δόκιμον, θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους φέρεται *ἐξ ἀμφοῖν ἀστΩΝ* βιβλ. Γ', γ'. 5 «τέλος δὲ μόνον τοὺς *ἐξ ἀμφοῖν ἀστῶν* πολίτας ποιοῦσιν». Ἐγένετο δ' ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τούτου χρῆσις καὶ τοῦ *ἐξ ἀμφοτέρων ἀστῶν* καὶ τοῦ *ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν*, οἷον Ἀθην. Πολιτ. σελ. 107, 7 «μετέχουσιν μὲν τῆς πολιτείας οἱ *ἐξ ἀμφοτέρων* γεγονότες *ἀστῶν*» καὶ Πολιτικ. Γ', α', 9 «ὁρίζονται δὴ πρὸς τὴν χρῆσιν πολίτην τὸν *ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν* καὶ μὴ θατέρου μόνον, οἷον πατρὸς ἢ μητρός». Πρβ. καὶ Ψευδαριστοτέλ. Οἰκον. Δ', σελ. 17 Γοιτλ. «ὃς ἂν μὴ *ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων* ᾖ» καὶ Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικκ. Τόμ. Β', σελ. 454 «ἱέρειαν ἀστὴν *ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων* ἐπὶ τρεῖς γενεὰς γεγεννημένην καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρός». Σημειωτέον δ' ὅτι τἀντίγραφα ἔχουσιν ἔν τε τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐν τοῖς Οἰκονομικοῖς τοῦ Ψευδαριστοτέλους *αὐτῶν*, ὅπερ μετετυπώθη εἰς τὸ *ἀστῶν* ὑπό τ' ἄλλων καὶ τοῦ Κοβήτου (ἐν *Var. Lect.* σελ. 283 καὶ 370). Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ κωμικοῦ Διοδώρου παρ' Ἀθην. σελ. 239 δ' κεῖται «κατέλεγεν ἐκ τῶν πολιτῶν δώδεκ' ἄνδρας ἐπιμελῶς ἐκλεξαμένη τοὺς ἐκ *δυναστῶν* γεγονότας, ἔχοντας οὐσίας,

καλῶς βεβιωκότας», ὅπερ ἀτοπώτατον. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ *δυαστῶν*, παντὶ δὲ φανερὸν γίνεται ὅτι εἶπεν ὁ Διόδωρος «τοὺς ἐκ *δύ' ἀστῶν* γεγονότας» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Orat. de Art. Interpr.* σελ. 61 καὶ ἐν *Nov. Lect.* σελ. 121). Ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἐλέχθη σελ. 1313, 46 «*καὶ τὰ πρὸς μητρός* εἰμι *ἀστὸς καὶ τὰ πρὸς πατρός*». Πρβ. καὶ σελ. 1315, 54 «εἰσήγαγεν ἐμὲ *ἀστὸν ἐξ ἀστῆς* ἐγγυητῆς αὐτῷ γεγενημένον εἰδώς».

Ἐν τῇ Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ τοῦ Αἰλιανοῦ ἀπαντᾷ καὶ *ἐξ ἀμφοῖν ἀστΟΙΝ* καὶ *ἐξ ἀμφοῖν ἀστΩΝ* βιβλ. ΙΓ', 24 «καὶ Περικλῆς ἔγραψε μὴ εἶναι Ἀθηναῖον ὃς μὴ *ἐξ ἀμφοῖν* γέγονεν *ἀστοῖν*» καὶ βιβλ. ϛ', 10 «Περικλῆς στρατηγῶν Ἀθηναίοις νόμον ἔγραψεν, ἐὰν μὴ τύχῃ τις *ἐξ ἀμφοῖν* ὑπάρχων *ἀστῶν*, τούτῳ μὴ μετεῖναι τῆς πολιτείας». Πρβ. Σουίδ. λ. *δημοποίητος* «Περικλῆς γὰρ ὁ Ξανθίππου νόμον γράψας τὸν μὴ *ἐξ ἀμφοῖν ἀστοῖν* πολίτην μὴ εἶναι, οὐ μετὰ μακρὸν κτέ.»

Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν τῷ Περικλεῖ κεφ. ΛΖ', 3 «ἀκμάζων ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ — καὶ παῖδας ἔχων — γνησίους νόμον ἔγραψε μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς *ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων* γεγονότας».

Ἄξια μνείας ἡμῖν φαίνονται τὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Η', 85 «εἰ Ἀθηναῖοί εἰσιν *ἑκατέρωθεν* ἐκ τριγονίας» καὶ τὸ τοῦ Δημοσθένους σελ. 1308, 30 «τοῖς χρόνοις τοίνυν οὕτω φαίνεται γεγονώς, ὥστ', εἰ καὶ *κατὰ θάτερα* ἀστὸς ἦν, εἶναι πολίτην προσήκειν αὐτόν» (περὶ οὗ ἴδε Δινδόρφιον εἰς *Δημοσθέν*. Τόμ. Ζ', σελ. 1339) καὶ τὸ σελ. 1313, 46 «*ἘΞ ἀμφοτέρων* ἀστὸν ὄντα με — εἶναι πολίτην» καὶ τὸ τοῦ Εὐριπίδου Ἀλκ. 920 «ὡς εὐπατρίδαι καὶ *ἈΠ' ἀμφοτέρων* ὄντες *ἀριστέων* σύζυγες ἦμεν». Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Κόβητος μετέβαλεν ἐν *Μνημοσ* 1883, σελ. 273 τὸ παρ' Ἡροδότῳ βιβλ. Γ', 31 «ἦν οἱ *ἈΠ' ἀμφοτέρων* ἀδελφεή» εἰς τὸ *ΠΡΟΣ ἀμφοτέρων*. Ἀλλὰ καὶ ἐν βιβλ. Ζ', 97 κεῖται «ἐὼν *ἈΠ' ἀμφοτέρων* ἀδελφεός» (Πρβ. καὶ Ναύκιον ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Β', σελ. 242).

Ἐν τῇ προκειμένῃ ἡμῖν ῥήσει τοῦ Ἀριστοτέλους εἶνε γεγραμμένον *Περικλέους εἰπόντος*, ὡς παρὰ τῷ Ἀνδοκίδῃ περὶ τῆς Ἑαυτ. Καθ. 23 «τὸ ψήφισμα ὅ, *Μενίππου εἰπόντος*, ἐψηφίσασθε». Σύνηθες ὑπάρχει ἐν τοῖς ψηφίσμασι τὸ *ὁ δεῖνα εἶπε(ν)*. *Πατροκλείδης εἶπεν* (Ψήφ. παρ' Ἀνδοκίδ. περὶ τῶν Μυστηρ. 17), κτλ. (Ἴδε Συλλογ. Ἐπιγρ.

Ἑλλην. Διττεμβ. σελ. 410 καὶ 412 καὶ 422, κτλ.). Λέγεται δὲ καὶ *γνώμῃ τινός* (Πρβ. *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 415) καὶ *γνώμῃ τινός*, οἷον Θουκυδ. Α', 90 «οἱ δ' Ἀθηναῖοι *Θεμιστοκλέους γνώμῃ* τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ταῦτ' εἰπόντας — εὐθὺς ἀπήλλαξαν». Γίνεται δὲ χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ *λέγειν γνώμην* καὶ *εἰπεῖν γνώμην*, οἷον Ἀριστοφ. Ἱππ. 267 «*λέγειν γνώμην* ἔμελλον ὡς δίκαιον κτέ.» καὶ Πλούτ. Λυκ. Ϛ', 3 «*εἰπεῖν* μὲν οὐδενὶ *γνώμην* τῶν ἄλλων ἐφεῖτο» καὶ Θουκυδ. Η', 67 «τὸν δῆμον ξυλλέξαντες *εἶπον γνώμην* δέκα ἄνδρας ἑλέσθαι». Μετ' ὀλίγα ἐντυγχάνει τις τῷ «ἐσήνεγκαν οἱ ξυγγραφῆς — ἐξεῖναι μὲν Ἀθηναίων *ἀνειπεῖν γνώμην* ἣν ἄν τις βούληται· ἢν δέ τις τὸν εἰπόντα γράψηται παρανόμων κτέ.», ἀνθ' οὗ οἱ πλεῖστοι τῶν κωδίκων ἔχουσιν *ἀνατρέπειν γνώμην*. Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ὑπερείδου Ἐπιταφίου σελ. 47-8 ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου *εἰπεῖν*, ὡς ἐν τοῖς ἐπιφερομένοις *τὸν εἰπόντα* (Πρβ. καὶ *Var. Lect.* σελ. 457 ἐκδ. β'). Φέρεται δὲ καὶ ἐν βιβλ. Η', 68 «ἦν δὲ ὁ μὲν *τὴν γνώμην ταύτην εἰπὼν* Πείσανδρος». Ἄλλοι ἐξέβαλον μὲν τὴν λέξιν *Ἀθηναίων*, ἀνέγνωσαν δὲ *ἀνατεὶ εἰπεῖν γνώμην* (Ἴδε Στάλλιον εἰς *Θουκυδ. Πόππ.* Τόμ. Δ', β', σελ. 129 καὶ Καιβέλιον ἐν *Ἑρμ.* 1887, σελ. 500). Ἀπαντᾷ δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ τὸ *εἰσηγεῖσθαι γνώμην* καὶ *εἰσηγητὴς γνώμης* καὶ τὸ *ἀποφαίνεσθαι γνώμην*. περὶ οὗ ἐποιήσατο λόγον ὁ μακαρίτης Βασιάδης ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Φιλιππικῶν Τόμ. Α', σελ. 114-5, καὶ τὸ *ἀποδείκνυσθαι γνώμην* καὶ *ἀπόδειξις γνώμης* (Δημοσθέν. σελ. 772, 9) καὶ τὸ *ἐκφέρεσθαι γνώμην* καὶ τὸ *προτιθέναι γνώμην* καὶ τὸ *γνώμην τίθεσθαι* (Ἀνδοκίδ. περὶ τῆς πρὸς Λακεδ. Εἰρ. 21) καὶ τὸ *συμβάλλεσθαι γνώμην* (*γνώμην συμβάλλεσθαι τῆς βουλῆς* πολλάκις ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς) καὶ *νικᾶν γνώμην*, περὶ οὗ ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν λόγος ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Πλάτωνι 1879, σελ. 282. Περὶ τοῦ *γνώμην τίθεσθαι* ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφ. Φιλ.* σελ. 290. Ἀνελλήνιστον εἶνε τὸ κείμενον ἐν ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ Ἑρμῇ 1885, σελ. 441 (καὶ 446) «*πρυτάνεως γ(ν)ωμηεισηγητοῦ* καὶ ἐπιψηφιστοῦ», ὃ μετατυπωτέον εἰς τὸ *γνώμηΣ εἰσηγητοῦ*. Ὁ Σχοιμαννὸς γράφει ἐν τῷ *De Comit. Athen.* σελ. 118 «Ceterum frequentissimae sunt hae locutiones : ψήφισμα vel γνώμην γράφειν, Aesch. adv. Cte-

siph. p. 384. ibique Taylor. γνώμην εἰπεῖν, εἰσηγεῖσθαι, Plutarch. Pericl. c. 13. γνώμην vel ψήφισμα διδόναι, Aesch. de fals. leg. 490. Demosth. adv. Timocrat. p. 704. etc.». Ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἐρρήθη ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ *γνώμην ἀγορεύειν*-*γνώμας ἀγορεύειν*, ὅπερ ἀπεδοκίμασεν ὁ Κόβητος ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλικαρν.* σελ. 8. Παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ κατὰ Κτησ. 108 φέρεται «οἱ Ἀμφικτύονες (Ἀμφικτυόνες) ἐψηφίσαντο, Σόλωνος *εἰπόντος* Ἀθηναίου *τὴν γνώμην*, ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τοὺς ἐναγεῖς», περιγράφει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 494 ἐκδ. β' τὸ *Ἀθηναίου τὴν γνώμην* λέγων «Praeter ea quae Weidner rectissime expunxit et ab Aeschinis persona aliena et apud Athenienses auditores perinepta deleverim quoque Ἀθηναίου τὴν γνώμην. Graecum est Σόλωνος Ἀθηναίου εἰπόντος, sed absurda compositio est Σόλωνος εἰπόντος Ἀθηναίου, ut si quis vellet dicere Θουκυδίδης ξυνέγραψεν Ἀθηναῖος. Sexcenties in psephismatis legitur ὁ δεῖνα *εἶπεν* et hinc τοῦ δεῖνος *εἰπόντος*. Nemo umquam his addit τὴν γνώμην». Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἄμεμπτον εἶνε τὸ *γνώμην εἰπόντος* ἢ *εἰπόντος γνώμην*· οὐδὲν δ' ἐκώλυε νὰ λεχθῇ καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου *εἰπόντος τὴν γνώμην*, ὡς εἶνε ὑπὸ τοῦ Ἀνδοκίδου εἰρημένον περὶ τῶν Μυστηρ. 73 «*εἶπε τὴν γνώμην* Πατροκλείδης» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ σελ. 38, 3 «Ἀριστίωνος *(γ)ρ(ά)ψαντος τὴν γνώμην*» καὶ σελ. 80, 18 «εἰπό(ντο)ς τὸν μὲν πρὸ τοῦ ψηφίσματος λόγον Μηλοβίου, *τὴν δὲ γνώμην γράψαντος* Πυθοδώρου», τουτέστι τὴν περὶ τοῦ πράγματος γνώμην, τὴν γνώμην καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἀπόφασις. Κακίζει δ' ὁ Κόβητος ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ῥηθὲν *γνώμην ἐποιεῖτο* σελ. 386 «In *Themistocle* cap. 10. κρατήσας τῇ γνώμῃ dixit pro νικήσας τὴν γνώμην et cap. 16. γνώμην ἐποιεῖτο pro εἰσηγεῖτο, ut recte legitur in *Pericle* cap. 13. εἰσηγουμένου γνώμην Περικλέους». Περὶ τοῦ *ποιοῦμαι γνώμην* οὐδὲν νῦν λέγομεν, παρατηροῦμεν δ' ὅτι ὁ Ἡρόδοτος εἶπεν *ἐκράτεε τῇ γνώμῃ* καὶ *γνώμῃσι νικᾶν* καὶ *ἑσσοῦτο τῇ γνώμῃ* (βιβλ. Θ', 42 καὶ Γ', 82 καὶ Η', 75). Ἴδε περιοδ. Πλάτ. 1879, σελ. 282. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1883, σελ. 79.

σελ. 76, 1 «ἐξῆν γὰρ τῷ βουλομένῳ Λακιαδῶν καθ' ἑκά-

στην τὴν ἡμέραν ἐλθόντι παρ' αὐτὸν ἔχειν τὰ μέτρια, ἔτι δὲ τὰ χωρία πάντα ἄφρακτα ἦν, ὅπως ἐξῆν τῷ βουλομένῳ τῆς ὀπώρας ἀπολαύειν».

Τοῦ πράγματος ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Πλούταρχος Κίμ. Ι', 1. Πρβ. καὶ Περικλ. Θ', 2 (Ἴδε καὶ Σίντενιν εἰς *Πλουτ. Περικλ.* σελ. 100). Καὶ περὶ τοῦ Ἐφιάλτου ἱστορεῖ ὁ Ἡρακλείδης κεφ. Α' ὅτι «τοὺς ἰδίους ἀγροὺς ὀπωρίζειν παρεῖχε τοῖς βουλομένοις, ἐξ ὧν πολλοὺς ἐδείπνιζεν». Νομίζει δ' ὁ Σίντενις ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλουτάρχου Περικλέους σελ. 105 ὅτι κατὰ πλάνην τοῦτο ἐλέχθη, θέντος τοῦ Ἡρακλείδου ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κίμωνος τὸ τοῦ Ἐφιάλτου (Ἴδε καὶ Σνειδεβῖνον εἰς *Ἡρακλείδ.* σελ. 39).

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «ὅπως ἐξῆν: this is the reading of the MS., though it may be questioned whether we should not read ἐξῇ». Κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ ῥηθῇ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ *ὅπως ἐξῆν*. Καλῶς δ' ἔχει τὸ «τὰ χωρία πάντα ἄφρακτα *ἦν*, ὅπως *ἐξῇ* τῷ βουλομένῳ τῆς ὀπώρας ἀπολαύειν», ᾧ ὅμοια τὸ ἐν σελ. 43, 13 «τοῦτο δ' *ἐποίει* δυοῖν (χά)ριν, ἵν(α) μήτε ἐν τῷ ἄστει *διατρίβωσιν* — καὶ ὅπως — μήτ' *ἐπιθυμῶσι* μήτε *σχολάζ(ωσιν)* ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν» καὶ τὸ ἐν σελ. 95, 2 «*ἀφεῖλον*, ὅπως μὴ ᾖ τοῖς συκοφάνταις ἔφοδος». Πρβ. καὶ σελ. 6, 14 καὶ σελ. 13, 4 καὶ σελ. 27, 1 καὶ σελ. 54, 2 καὶ 8 καὶ σελ. 55, 7. Ἔτι δὲ σελ. 81, 14 καὶ σελ. 82, 5. Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ Κίμωνι κεφ. Ι', 1 «τῶν τε γὰρ ἀγρῶν τοὺς φραγμοὺς *ἀφεῖλεν*, ἵνα καὶ τοῖς ξένοις καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις ἀδεῶς *ὑπάρχῃ* λαμβάνειν τῆς ὀπώρας». Πρβ. καὶ Περικλ. Θ', 2.

σελ. 76, 5 «πρὸς δὴ ταύτην τὴν χορηγίαν ἐπιλειπόμενος (γρ. ἈΠΟλειπόμενος) ὁ Περικλῆς τῇ οὐσίᾳ, συμβουλεύοντος αὐτῷ Δαμωνίδου τοῦ Οἴηθεν (ὃς ἐδόκει τῶν πολέμων εἰσηγητὴς εἶναι τῷ Περικλεῖ, διὸ καὶ ὠστράκισαν αὐτὸν ὕστερον), ἐπεὶ τοῖς ἰδίοις ἡττᾶτο, διδόναι τοῖς πολλοῖς τὰ αὐτῶν, κατεσκεύασε μισθοφορὰν τοῖς δικασταῖς· ἀφ' ὧν αἰτιῶνταί τινες χείρω γενέσθαι, κληρουμένων ἐπιμελῶς ἀεὶ μᾶλλον τῶν τυχόντων ἢ τῶν ἐπιεικῶν ἀνθρώπων».

Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν τῷ Περικλεῖ κεφ. Δ', 1 «Διδάσκαλον δ' αὐτοῦ τῶν μουσικῶν οἱ πλεῖστοι Δάμωνα γενέσθαι λέγουσιν—Ὁ δὲ Δάμων ἔοικεν ἄκρος ὢν σοφιστὴς καταδύεσθαι μὲν εἰς τὸ τῆς μουσικῆς ὄνομα πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐπικρυπτόμενος τὴν δεινότητα, τῷ δὲ Περικλεῖ συνῆν καθάπερ ἀθλητῇ τῶν πολιτικῶν ἀλείπτης καὶ διδάσκαλος. Οὐ μὴν ἔλαθεν ὁ Δάμων τῇ λύρᾳ παρακαλύμματι χρώμενος ἀλλ' ὡς μεγαλοπράγμων καὶ φιλοτύραννος ἐξωστρακίσθη καὶ παρέσχε τοῖς κωμικοῖς διατριβήν. Ὁ γοῦν Πλάτων καὶ πυνθανόμενον αὐτοῦ τινα πεποίηκεν οὕτω·

πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον, ἀντιβολῶ· σὺ γάρ,
ὥς φασι, Χείρων ἐξέθρεψας Περικλέα».

Ἐν δὲ κεφ. Θ', 2 εἶνε γεγραμμένον «τούτοις ὁ Περικλῆς καταδημαγωγούμενος τρέπεται πρὸς τὴν τῶν δημοσίων διανομήν, συμβουλεύσαντος αὐτῷ Δημωνίδου τοῦ Οἴηθεν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκεν».

Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ Δάμων ἐποιήσατο πρὸς τὸν Περικλέα τὴν περὶ διανομῆς τῶν δημοσίων συμβουλήν, ἡ δ' ἀληθὴς γραφὴ ἔν τε τῷ Περικλεῖ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶνε «συμβουλεύσαντος αὐτῷ (Δάμωνος) Δαμωνίδου τοῦ Οἴηθεν (Οἰῆθεν)».

Ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου φέρεται σελ. 482, 3 «Ὄα: δῆμος τῆς Ἀττικῆς, τῆς Πανδιονίδος φυλῆς — Ὁ μέντοι δημότης Ὄαθεν λέγεται· Δάμων Δαμωνίδου Ὄαθεν». Ὅθεν ἀνέγνω ὁ Κόβητος ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πλουτάρχου «Δάμωνος Δαμωνίδου *Ὄαθεν*» (Ἴδε Μνημοσ. 1873, σελ. 133 καὶ 1878, σελ. 154. Πρβ. καὶ 1874, σελ. 384). Καὶ ὁ Βουσόλτιος ἀποφαίνεται ἐν *Ἑλλην. Ἱστορ.* Τόμ. Β', σελ. 456, σημ. ὅτι ἀναγκαίως ἔχει ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πλουτάρχου πρὸ τοῦ *Δαμωνίδου* νὰ προστεθῇ τὸ *Δάμωνος*.

Τοῦ διὰ τοῦ Η ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Πλουτάρχου προενηνεγμένου τύπου *Δημωνίδου* ἐμνήσθη ὁ Φρίσχιος ἐν *Quaest. Aristoph.* Τόμ. Α', σελ. 215.

Ἐγένετο δ' ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους χρῆσις τῆς μετὰ τοῦ ἄρθρου ἐκφορᾶς «Δάμωνος Δαμωνίδου *τοῦ* Οἴηθεν (Οἰῆθεν)», ὡς καὶ ἐν σελ. 91, 1 «Καλλίου *τοῦ* Ἀγγελῆθεν» καὶ ἐν σελ. 117, 6 «Εὐμηλείδης (Εὐμηλίδης) *ὁ* Ἀλωπεκῆθεν». Ἐλέχθη δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἄνευ τοῦ ἄρθρου ἐν σελ. 61, 1 «Μεγακλῆς Ἱπποκράτους Ἀλωπεκῆθεν». Πρβ.

καὶ σελ. 59, 1 «Ἵππαρχος Χάρμου Κολλυτεύς» καὶ σελ. 78, 8 «Καλλικράτης Παιανιεύς» καὶ σελ. 99 100 «Ῥίνων τε ὁ Παιανιεὺς καὶ Φάϋλλος ὁ Ἀχερδούσιος» καὶ σελ. 51, 5 καὶ σελ. 107, 2.

Τὸ *πολέμων* τὸ ἐν τῇ φράσει «ὃς ἐδόκει τῶν *πολέμων* εἰσηγητὴς εἶναι τῷ Περικλεῖ» μετατυπωτέον εἰς τὸ *πολιτικῶν* Πρβ. Πλούτ. Περικλ. Δ', 1 «τῷ δὲ Περικλεῖ συνῆν καθάπερ ἀθλητῇ τῶν *πολιτικῶν* ἀλείπτης καὶ διδάσκαλος».

Ἐπειδὴ ἥκιστα συνᾴδουσι τὸ «κατεσκεύασε μισθοφορὰν *τοῖς δικασταῖς*» καὶ τὸ «ἀφ' ὧν αἰτιῶνταί τινες *χείρω* γενέσθαι», ἀναγκαίως ἔχει ἢ τὸ *χείρω* νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ *χείρΟΥΣ* ἤ, ὅπερ μᾶλλον ἡμῖν ἀρέσκει, τὸ *δικασταῖς* εἰς τὸ *δικαστΗΡΙΟΙΣ*. Ἐν σελ. 75, 12 λέγεται «ἐποίησε δὲ καὶ *μισθοφόρα τὰ δικαστήρια* Περικλῆς πρῶτος, ἀντιδημαγωγῶν πρὸς τὴν Κίμωνος εὐπορίαν». Πρβ. καὶ Πολιτικ. Β', θ', 3 «*τὰ* δὲ *δικαστήρια μισθοφόρα* κατέστησε Περικλῆς».

Τὸ ὄνομα *μισθοφορά* ἀπαντᾷ καὶ ἐν σελ. 83, 11 «βουλεύειν μὲν κατ' ἐνιαυτὸν τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη γεγονότας ἄνευ *μισθοφορᾶς*». Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων καὶ τοῦ Πλάτωνος Γοργίου σελ. 348 «πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἀργοὺς . . . εἰς μισθοφορὰν πρῶτον καταστήσαντα: Μαρτυρεῖ τούτοις καὶ Πλούταρχος (Περικλ. § 9). Μισθοφορὰν δὲ ἰδίως τὸν μισθὸν τῶν στρατευομένων οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν, ὥς φησι Σουίδας (λέξ. Μισθοφορά), καθάπερ οἱ Γάλλοι solde ἰδίως καλοῦσι τὸν διδόμενον τοῖς στρατευομένοις μισθόν. Ἐνθάδε μέντοι περὶ παντὸς μισθοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβανομένου, ἐκδεκτέον τὴν μισθοφοράν, ὡς ἐσημειώσατο καὶ ὁ Ἑ., παραθέμενος καὶ τὸν Ἀριστοτέλην (Πολιτικ. Β, θ', § 3) λέγοντα, Τὰ δὲ δικαστήρια μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς» (Πρβ. καὶ Ἄστιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. ΙΑ', σελ. 426). Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπό τε τοῦ Σταλβαυμίου καὶ ἄλλων ἐξεδόθη παρὰ τῷ Πλάτωνι (Γοργ. σελ. 515 ε') «εἰς *μισθοφορίαν* πρῶτον καταστήσαντα», ὡς εἶνε ἐν τοῖς κώδιξι γεγραμμένον. Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀποδοκιμάζει τὸν τύπον τοῦτον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 741 λέγων «Præterea μισθοφορία non est Xenophonteae ætatis vocabulum: veteres constanter μισθοφορά dixerunt». Πρβ. καὶ Λ. Δινδόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει Μικρῶν Συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 42-3. Ἀκριβῶς περὶ τῶν λέξεων *μισθοφορά* καὶ *μισθοφόρος-μισθοφορῶ*, *μίσθαρ-*

νος-μισθαρνῶ, κτλ., *μισθωτός*, *ἔμμισθος* (*ἄμισθος*, *ἀπόμισθος*), *μίσθιος* θὰ διαλάβωμεν ἑτέρωθι.

σελ. 76 18 «Ἕως μὲν οὖν Περικλῆς προειστήκει τοῦ δήμου βελτίω τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν ἦν, τελευτήσαντος δὲ Περικλέους πολὺ χείρω. πρῶτον γὰρ τότε προστάτην ἔλαβεν ὁ δῆμος οὐκ εὐδοκιμοῦντα τὰ παρὰ τοῖς ἐπιεικέσιν· ἐν δὲ τοῖς πρότερον χρόνοις ἀεὶ διετέλουν οἱ ἐπιεικεῖς δημαγωγοῦντες».

Ἄνευ τινὸς ὄκνου ἐξαλείφομεν τὸ μετὰ τὴν μετοχὴν *εὐδοκιμοῦνΤΑ* κείμενον ἄρθρον ΤΑ.

Περὶ τοῦ *ἐν τοῖς πρότερΟΝ χρόνοις* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

σελ. 78, 5 «Κλεοφῶν ὁ λυροποιός, ὃς καὶ τὴν διωβολίαν ἐπόρισε πρῶτος· καὶ χρόνον μέν τινα διεδίδου, μετὰ δὲ ταῦτα κατέλυσε Καλλικράτης Παιανιεὺς πρῶτος ὑποσχόμενος ἐπιθήσειν πρὸς τοῖν δυοῖν ὀβολοῖν ἄλλον ὀβολόν».

Ὁ διὰ τοῦ Ο γεγραμμένος τύπος *διωβΟλία* ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλ. Β', δ', 11. Ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς βλέπει τις τὴν διὰ τοῦ Ε ἐκφορὰν *διωβΕλία*. Ὁ Βηρμανὸς γράφει ἐν *Stud. Curt.* Τόμ. Θ', σελ. 16 «*ὀβελός* pro volgari ὀβολός habes in Thesp. Δ. 25, 8; Dor. ὀδελός. Attamen Attici quoque antiquitus ε retinebant in διωβελία, quod sæpe occurrit in titulis Atticis (διωβολία Arist. pol. II 7) — Ὀβελός autem et ὀβολός antiquitus eadem fuisse vocabula testarur Aristoteles ap. Poll. IX 77». Τῆς λέξεως *διωβελία* ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ ὁ Ξενοφῶν Ἑλλ. Α', ζ', 2 «Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου τότε προεστηκὼς — καὶ τῆς *διωβελίας* ἐπιμελόμενος». Εἶνε δὲ τὸ *διωβελίας* ἀνάγνωσις τοῦ Λ. Δινδορφίου (*Ξενοφ. Ἑλλην.* σελ. 54) ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κειμένου *διωΚελίας* — *διωΚελείας* (*Δεκελείας*). Διὰ τοῦ Ε ἐξεφέρετο καὶ τὸ ὄνομα *ἐπωβΕλία*. Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἡμιωβΕλιον* (Ἴδε Μειστεράνσιον ἐν *Γραμμ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 18 ἐκδ. β').

Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις σελ. 355, 44 Βεκκ. φέρεται «πέδας: — ἤτοι παρὰ τὸ πιέζειν εἴρηνται ἢ παρὰ τοὺς πόδας, ὥσπερ παρὰ τὸν *ὀβΟλὸν* τὸ *ἡμιωβΕλιον*».

Παράδοξον φαίνεται τὸ ὅτι Κλεοφῶν ὁ λυροποιὸς χρόνον τινὰ διεδίδου τὴν διωβολίαν (ἢ διωβελίαν)· ἐκλείπει δ' ἡ ἀτοπία, ἂν ἀναγνωσθῇ «καὶ χρόνον μέν τινα *διεδίδΟΤΟ*».

Περὶ τῆς χρήσεως *πρὸς τοῖν δυοῖν 'ΟΒΟΛΟΙΝ ἄλλον 'ΟΒΟΛΟΝ* θὰ γράψωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

σελ. 79, 3 «εἴωθεν γάρ, κἂν ἐξαπατηθῇ τὸ πλῆθος, ὕστερον μισεῖν τούς τι προσαγαγόντας ποιεῖν αὐτοὺς τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων».

Δὲν λέγεται ἑλληνιστὶ *προσάγω τινὰ ποιεῖν τι* ἀλλὰ *προάγω τινὰ ποιεῖν τι*. Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «τούς τι *προαγαγόντας* ποιεῖν αὐτοὺς τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων» Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἀπαντᾷ βιβλ. Γ', 45 «καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ *προάγει*», οὗ ἐν τοῖς Σχολίοις γίνεται ἐξήγησις διὰ τοῦ *παρακινεῖ*. Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 296, 206 «ἐγὼ *προήγαγον* ὑμᾶς ἄξια τῶν προγόνων φρονεῖν» καὶ σελ. 603, 32 «*προάγειν* ἂν ὡς πονηροτάτους εἶναι» καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Τόμ. Ε', σελ. 94, 12 Νισ. «τῆς πατρίου πολιτείας καὶ τῶν νόμων ὅτι *προῆγεν* αὐτοὺς καταφρονεῖν».

Μυριάκις συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων αἱ προθέσεις ΠΡΟ καὶ ΠΡΟΣ. Ὡς δὲ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἐγράφη κακῶς *προΣαγαγόντας* ἀντὶ τοῦ *προαγαγόντας*, οὕτω παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ *προΣηγάγετο* ἀντὶ τοῦ *προηγάγετο* Ἠθικ. σελ. 115 δ' «μόγις πᾶσαν μηχανὴν μηχανησάμενος *προΣηγάγετο* φθέγξασθαί τι πρὸς αὐτόν». Ὁ Πλούταρχος εἶπε *προηγάγετο*, ὡς ἐν σελ. 124 τέλ. «ταῦτα γὰρ δήπου *προάγεται* πολλάκις χρῆσθαι τοῖς περιβοήτοις καὶ σπανίοις» καὶ ἐν σελ. 127 ς' «ἀναπείθει καὶ *προάγεται* βαδίζειν ἀναστάντας ἰταμῶς ἐπὶ τὴν συνήθειαν». Παρέχουσι δ' ἡμῖν μαρτύρια τῆς χρήσεως ταύτης καὶ οἱ δόκιμοι, οἷον Ξενοφ. Ἱππαρχ. Ε', 15 «τοῦτο γὰρ τοὺς πολεμίους πολλάκις *προάγεται* ἀφυλακτοῦντας μᾶλλον ἁμαρτάνειν» καὶ Αἰσχίν. κατὰ Κτησ. 117 «ἴσως δὲ καὶ δαιμονίου τινὸς ἐξαμαρ-

τάνειν *προαγομένου*» καὶ Δημοσθέν. σελ. 325, 298 «ἐμὲ οὔτε καιρὸς — οὔτ᾽ ἐλπὶς οὔτε φόβος οὔτ᾽ ἄλλ᾽ οὐδὲν ἐπῆρεν οὐδὲ *προηγάγετο* ὧν ἔκρινα δικαίων καὶ συμφερόντων τῇ πατρίδι οὐδὲν προδοῦναι». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλ. Β', ς', 13 «*προάγεται* τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους ποιεῖσθαι παῖδας». Παρατηρητέον δ᾽ ὅτι ἐν τῷ Πανηγυρικῷ τοῦ Ἰσοκράτους § 91 πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ «*ΠΡΟαγαγέσθαι* τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν» ἔχουσιν οἱ κώδικες καὶ τὴν ἐσφαλμένην *ΠΡΟΣαγαγέσθαι* (Ἴδε Βαιτῆρον εἰς *Ἰσοκρ. Πανηγυρ.* σελ. 60. Πρβ. καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθ. κατ᾽ Ἀριστοκρ.* σελ. 128 τέλ.).

Ὡς δὲ συντάσσεται ἀπαρεμφάτῳ τὸ *προάγω* καὶ *προάγομαι*, οὕτω καὶ τὸ *ἐνάγω*, *μαίνεσθαι ἐνάγει*, *ἐνάγοντος ξυνεπιλαβέσθαι*, κτλ. Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἐνῆγέ σφεας ὯΣΤΕ ποιέειν ταῦτα* ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Δ', 145.

Περὶ τοῦ *τὸ πλῆθος — αὐτοὺς* θὰ γραφῶσι τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

σελ. 79, 5 «ἀπὸ δὲ Κλεοφῶντος ἤδη διεδέχοντο συνεχῶς τὴν δημαγωγίαν οἱ μάλιστα βουλόμενοι θρασύνεσθαι καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς πρὸς τὰ παραυτίκα βλέποντες. δοκοῦσι δὲ οἱ βέλτιστοι γεγονέναι τῶν Ἀθήνησι πολιτευσαμένων μετὰ τοὺς ἀρχαίους Νικίας καὶ Θουκυδίδης καὶ Θηραμένης».

Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην δὲν ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης *πρὸς ΤΑ παραυτίκα* ἀλλὰ *πρὸς ΤΟ παραυτίκα*. Πολλάκις δὲ λέγεται ὑπὸ τῶν παλαιῶν *τὸ παραυτίκα - τὸ παραχρῆμα*, *εἰς τὸ παραυτίκα - εἰς τὸ παραχρῆμα*, *ἐν τῷ παραυτίκα - ἐν τῷ παραχρῆμα*, *ἐκ τοῦ παραυτίκα - ἐκ τοῦ παραχρῆμα* (*ἢ ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα*). Ἀρκούμεθα δ᾽ ἐν τῷ παρόντι βραχεῖ περὶ τοῦ πράγματος λόγῳ.

Πλημμελῶς ἔχει ἡ μετὰ τοῦ ὑπογεγραμμένου Ι ἐκφορὰ *Ἀθήνῃσιν*. Τὸ ὀρθὸν εἶνε *Ἀθήνησιν*, ὡς παρετηρήσαμεν καὶ ἐν τῷ Β' τόμῳ τῆς Ἀθηνᾶς σελ. 393 (Ἴδε Παπαδημητρακόπουλον ἐν *Βασ. τῶν περὶ τῆς Ἑλλην. Προφ.* σελ. 340, σημ. 7).

Τοῦ Νικίου ὡς εὐδοκίμου δημαγωγοῦ ἐμνήσθη καὶ ὁ Δημοσθένης σελ. 34, 21 «Καὶ γὰρ τοὺς ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν λέγοντας

ἀκούω —, οὓς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες ἅπαντες, μιμοῦνται δ' οὐ πάνυ, τούτῳ τῷ ἔθει καὶ τῷ τρόπῳ τῆς πολιτείας χρῆσθαι, τὸν Ἀριστείδην ἐκεῖνον, *τὸν Νικίαν*, τὸν ὁμώνυμον ἐμαυτῷ, τὸν Περικλέα. Ἐξ οὗ δ' οἱ διερωτῶντες ὑμᾶς οὗτοι πεφήνασι ῥήτορες· τί βούλεσθε; τί γράψω; τί ὑμῖν χαρίσωμαι; προπέποται τῆς παραυτίκα χάριτος τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ τοιαυτὶ συμβαίνει· καὶ τὰ μὲν τούτων πάντα καλῶς ἔχει, τὰ δ' ὑμέτερα αἰσχρῶς». Παρασημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος ἀνέγνω «τί βούλεσθε γράψω, ἵν' ὑμῖν χαρίσωμαι» (ἐν *Nov. Lect.* σελ. 396 καὶ ἐν *Mnemos.* 1875, σελ. 429).

Ὁ Θουκυδίδης, ὃν κηδεστὴν τοῦ Κίμωνος λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν σελ. 77, 15, ἦτο υἱὸς τοῦ Μελησίου. Ὁ Πλούταρχος γράφει ἐν τῷ Περικλεῖ κεφ. Η', 3 «Διαμνημονεύεται δέ τις καὶ Θουκυδίδου τοῦ Μελησίου λόγος εἰς τὴν δεινότητα τοῦ Περικλέους μετὰ παιδιᾶς εἰρημένος. Ἦν μὲν γὰρ ὁ Θουκυδίδης τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ πλεῖστον ἀντεπολιτεύσατο τῷ Περικλεῖ χρόνον. Ἀρχιδάμου δὲ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως πυνθανομένου πότερον αὐτὸς ἢ Περικλῆς παλαίει βέλτιον, ὅταν, εἶπεν, ἐγὼ καταβάλω παλαίων, ἐκεῖνος ἀντιλέγων ὡς οὐ πέπτωκε νικᾷ καὶ μεταπείθει τοὺς ὁρῶντας» (Πρβ. καὶ Dissert. Philol. Hal. Τόμ. ΙΑ', σελ. 337).

Περὶ τοῦ Θηραμένους, ὃς ἐπαινεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐν σελ. 89, 1, ἀπεκαλεῖτο δ' ὑπὸ τῶν συγχρονούντων αὐτῷ Ἀθηναίων Κόθορνος, οὐδεμίαν γνώμην νῦν ἀποφαινόμεθα· διότι, ἵνα προσηκόντως τὰ κατ' αὐτὸν παραστήσωμεν, δεόμεθα μακροῦ λόγου· δὲν ἐπιθυμοῦμεν δὲ νὰ μηκύνωμεν λίαν τὸ Πρῶτον Μέρος τῶν εἰς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν ἡμετέρων παρατηρήσεων.

σελ. 80, 12 «Ἕως μὲν οὖν ἰσόρροπα τὰ πράγματα κατὰ τὸν πόλεμον ἦν διεφ(ύλαττον) τὴν δημοκρατίαν. ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ γενομένην διαφορὰν ἰσχυρότατα τὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγένετο διὰ τὴν πρὸς βασιλέα συμμαχίαν, ἠναγκάσθησαν με(ταστήσαν)τες τὴν δημοκρατίαν καταστῆσαι τὴν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν».

Ὁ ἐκδότης ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «διαφοράν: so the

MS., but it may be questioned whether διαφθοράν is not the right word».

Εὐκολώτατον ἦτο νὰ μεταπέσῃ τὸ *διαφθοράν* εἰς τὸ *διαφοράν* (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Α', σελ. 315-6). Ἀλλὰ σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν εἶνε ἀποδοχῆς ἀξία ἡ φράσις «μετὰ δὲ τὴν ἐν Σικελίᾳ γενομένην *διαφθοράν*», μὴ προσκειμένης γενικῆς πτώσεως δηλούσης τὸ διαφθαρέν. Πρβ. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 581 δ' «ἀκούω δὲ καὶ τὴν ἐν Σικελίᾳ *τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως φθορὰν* προειπεῖν αὐτὸν ἐνίοις τῶν φίλων» καὶ Πολύβ. Β', κ', 6 «πέμπτῳ δὲ *τῆς Γαλατῶν* περὶ Δελφοὺς *διαφθορᾶς*», κτλ.

Πιθανώτατον φαίνεται ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ γενομένην *ΣΥΜφοράν*», ὡς ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Η', 106 «διά τε τὰ κατὰ βραχὺ σφάλματα καὶ διὰ *τὴν ἐν Σικελίᾳ ξυμφοράν*» καὶ 24 «οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ *τὴν Σικελικὴν ξυμφοράν*». Πρβ. καὶ 106 «ἐπί τε ταῖς περὶ τὴν Εὔβοιαν ἄρτι *ξυμφοραῖς*» καὶ 12, κτλ. Ἐν βιβλ. Η', 98 γράφει ὁ Θουκυδίδης «ἐπολιόρκουν δ' αὐτὸ διὰ *ξυμφορὰν* σφίσιν ἐκ τῆς Οἰνόης γενομένην ἀνδρῶν ἐκ Δεκελείας ἀναχωρούντων *διαφθορᾶς* οἱ Κορίνθιοι». Ποιεῖται δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ προκειμένου ἡμῖν συγγράμματος χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ ὀνόματος *συμφορά*, οἷον σελ. 50, 4 «ὕστερον μετὰ ταύτην τὴν *συμφορὰν* ἦδον» καὶ σελ. 90, 4 «χαλεπῶς ἐνεγκόντες ἐπὶ τῇ *συμφορᾷ* μάλιστα τῶν προγεγενημένων» καὶ σελ. 103, 14 «κάλλιστα δὴ καὶ πολιτικώτατα — χρήσασθαι ταῖς προγεγενημέναις *συμφοραῖς*». Πρβ. καὶ σελ. 92, 7 «*ἠτύχησαν* τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν».

Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Αἰσχίνην Σχολίοις σελ. 341, § 150 Σχουλτζ. «Κλεοφῶντος: οὗτός ἐστιν ὁ λυροποιὸς ἐπικαλούμενος. Ἐδημαγώγησε δὲ τὰ ἔσχατα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου *μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ συμφοράν*». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Λυσίου ὑπὲρ τοῦ Μαντιθ. 4 «ὁ πατὴρ πρὸ *τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς* ὡς Σάτυρον — ἐξέπεμψε». Πρβ. Ἐπιτάφ. 58 «ἀπολομένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ — καὶ *συμφορᾶς* ἐκείνης μεγίστης γενομένης κτέ.» καὶ 59 «οἱ μὲν μετὰ τὴν ἡμετέραν *συμφοράν*, οἱ δὲ κτέ.» καὶ Ἀπολ. Δωροδ. 9 «ὅτε γὰρ ἐν τῇ τελευταίᾳ ναυμαχίᾳ αἱ νῆες *διεφθάρησαν* — ἐπειδὴ καὶ τοῖς τριηράρχοις ὠργίσθητε διὰ τὴν

γενομένην *συμφοράν*» καὶ Ἰσοκρ. Πανηγυρ. 119 «αἱ τῆς πόλεως *συμφοραὶ* σαφῶς ἐπέδειξαν — μετὰ γὰρ τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένην *ἀτυχίαν* — ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες, κτέ.». Μνημονεύομεν δὲ καὶ τὸ τοῦ Λυκούργου κατὰ Λεωκρ. 18 «οὐκ ᾐσχύνθη τὴν τῆς πατρίδος *ἀτυχίαν* αὑτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας».

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 509 α' ἀπαντᾷ «κουρεὺς δὲ καὶ τὴν ἐν Σικελίᾳ τῶν Ἀθηναίων μεγάλην *κακοπραγίαν* ἀπήγγειλε». Ἐν τοῖς ἑξῆς κεῖται «ἐν τούτῳ παρῆσαν ἡ τὴν *συμφορὰν* ἀπαγγέλλοντες ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου διαπεφευγότες». Μεγάλη δ' ἀληθῶς ὑπῆρξεν ἡ ἐν Σικελίᾳ τῶν Ἀθηναίων κακοπραγία, ἣν ἄριστα ὁ Θουκυδίδης παρέστησε διὰ τῶνδε· «κατὰ γὰρ πάντα πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλεθρίᾳ δὴ τὸ λεγόμενον καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅτι οὐκ ἀπώλετο, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἴκου ἀπενόστησαν» (βιβλ. Ζ', 87).

Σημειωτέον δ' ὅτι λέγεται καὶ *τρῶμα* ἰωνιστὶ ἡ ἐν πολέμῳ βλάβη ἢ συμφορά, οἷον Ἡρόδ. Δ', 160 «μετὰ δὲ τὸ *τρῶμα* τοῦτο Ἀρκεσίλεων — ὁ ἀδελφὸς Λέαρχος ἀποπνίγει». Ὁ Εὐστάθιος γράφει σελ. 1910, 38 «*τρῶμα* δέ φαμεν οὐ τὴν ἁπλῶς ἀλλ' ἐν πολέμῳ βλάβην» (Ἴδε Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Α', σελ. 40 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Ῥοινῆρον ἐν *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 6).

Παντὶ δὲ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν *ἰσχυρότερα*, οὐχὶ *ἰσχυρότατα*· «ἕως μὲν οὖν *ἰσόρροπα* τὰ πράγματα κατὰ τὸν πόλεμον ἦν — ἐπεὶ δὲ — *ἰσχυρότερα* τὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγένετο διὰ τὴν πρὸς βασιλέα συμμαχίαν». Πάμπολλα δὲ παραδείγματα ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν τῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συγχύσεως τῶν εἰς ΤΕΡΟΣ-ΤΕΡΟΝ, κτλ. συγκριτικῶν καὶ τῶν εἰς ΤΑΤΟΣ-ΤΑΤΟΝ, κτλ. ὑπερθετικῶν.

Οὐχὶ σπανίως χρῆσις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ γίνεται τοῦ *μεθιστάναι τι* ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *μεταβάλλειν τι*, οἷον *μεθιστάναι νόμους, νόμιμα, πολιτείαν*, κτλ. Μνημονεύομέν τινα μαρτύρια τοῦ παθητικοῦ *μεθίστασθαι*. Λυσ. κατὰ Νικομ. 14 «ἐν ᾧ ἡ πολιτεία *μεθίστατο*» καὶ ὑπὲρ Μαντιθ. 4 «οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων οὔτε *μεθισταμένης* τῆς πολιτείας». Ξενοφ. Ἑλλην. Β', γ', 24 «ὅπου πολιτεῖαι *μεθίστανται*, πανταχοῦ ταῦτα γίγνεται». Εὑρίσκεται δὲ καὶ τὸ *μετάστασις* παρειλημμένον ἀντὶ τοῦ *μεταβολή* καὶ τὸ *μεταστατέον* ἀντὶ τοῦ

μεταβλητέον παρὰ τῷ Ἰσοκράτει Ἀρχιδ. 40 «εἰ καὶ τὰ νῦν καθεστῶτα λήψεταί τινα *μετάστασιν*» καὶ Φιλ. 132 «ἀλλ' ἀναστρεπτέον καὶ *μεταστατέον* ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν». Πρβ. καὶ Πλάτ. Νόμ. σελ. 856 γ' «βιαίου *πολιτείας μεταστάσεως*», κτλ. Ἐλέχθη δὲ καὶ ἁπλῶς *ἡ μετάστασις* ὑπό τε τοῦ Λυσίου κατὰ Νικομ. 10 «ἀπολομένων τῶν νεῶν, *ἡ μετάστασις* ἐπράττετο» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς Καλλίμ. 36 «τῶν ἐν *τῇ μεταστάσει* γενομένων». Περὶ τῆς χρήσεως *βασιλείαν ἀντὶ τυραννίδος μεθιστάναι καὶ ἐκ τῆς καθεστηκυίας πολιτείας ἄλλην μεθιστάναι*, κτλ. οὐδὲν νῦν λέγομεν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἥκιστα μὲν εὔλογον φαίνεται νὰ τύχῃ μομφῆς ὡς κακῶς ἔχον τὸ *με(ταστήσα)ντες τὴν δημοκρατίαν*, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀπίθανον ν' ἀπαρέσκωνταί τινες αὐτῷ διὰ τὸ εὐθὺς ἐπιφερόμενον *καταστῆσαι*· «ἠναγκάσθησαν *μεταστήσαντες* τὴν δημοκρατίαν *καταστῆσαι* τὴν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν». Καὶ ἡμεῖς δέ, καίπερ οὐδαμῶς ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἀδύνατον ὑπῆρχε νὰ ῥηθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ καὶ ἄλλου Ἕλληνος, δοξάζομεν ὅτι καλλίων ἀποβαίνει ὁ λόγος, ἂν ἀναγνωσθῇ *με(ταβαλό)ντες τὴν δημοκρατίαν*, ὡς κεῖται ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλ. Δ', ε', 2 «κρατοῦσι δ' οἱ *μεταβάλλοντες τὴν πολιτείαν*» καὶ βιβλ. Ε', γ', 8 «τὸ πρῶτον ἑκόντων *μεταβάλλουσι τὴν πολιτείαν*» καὶ ε', 6 «ἐνεχείρησε *μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν*». Πρβ. βιβλ. Ε', δ', 1 «*αἱ* μὲν οὖν *δημοκρατίαι* μάλιστα *μεταβάλλουσι* διὰ τὴν τῶν δημαγωγῶν ἀσέλγειαν» καὶ ε', 1 «*αἱ* δ' *ὀλιγαρίχαι μεταβάλλουσι* διὰ δύο μάλιστα τρόπους», κτλ. Ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης σελ. 104, 10 «ἦν δὲ τῶν *μεταβολῶν* ἑνδεκάτη τὸ(ν ἀρι)θμὸν αὕτη».

Ἠδύνατο δ' ὁ Ἀριστοτέλης νὰ γράψῃ καὶ *οἱ μετακινήσαντες τὴν πολιτείαν* καὶ *οἱ κινήσαντες τὴν πολιτείαν*.

Τοῦ *μετακινεῖν τὴν πολιτείαν* φέρομεν παράδειγμα τὸ τοῦ Δημοσθένους σελ. 688, 205 «ὅτι *τὴν* Παρίων *μετεκίνησε πολιτείαν*». Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 87, 6 «μὴ ἐξεῖναι *μετακινεῖν* μηδ' ἑτέρους θέσθαι». Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι φέρεται Λακεδ. Πολιτ. ΙΕ', 1 «τὰς δὲ ἄλλας *πολιτείας* εὕροι ἄν τις *μετακεκινημένας* καὶ ἔτι καὶ νῦν *μετακινουμένας*». Παρατιθέμεθα δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου εἰρημένον σελ. 152 α' «Τοὺς νόμους ὁ Σόλων ἔφη μὴ *μετακινητοὺς* εἶναι. Καὶ ἐγώ, γελοῖος, ἔφην, ὁ λόγος· οὕτω γὰρ

δεῖ πρῶτον ἀποποιεῖσθαι τὸν Λυκοῦργον αὐτοῖς νόμοις ὅλην *μετακινήσαντα τὴν* Λακεδαιμονίων *πολιτείαν*».

Ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπαντᾷ βιβλ. Β', ε', 10 «ἔχει γὰρ συκοφαντίας καὶ *κινήσεις*, ἂν τύχῃ, πολιτείας — ἀποροῦσι γάρ τινες πότερον βλαβερὸν ἢ συμφέρον ταῖς πόλεσι τὸ *κινεῖν τοὺς πατρίους νόμους*» καὶ 12 «πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ *τοὺς γεγραμμένους ἐᾶν ἀκινήτους* βέλτιον» καὶ μετ' ὀλίγα «φανερὸν ὅτι *κινητέοι* καὶ τινὲς καὶ ποτὲ *τῶν νόμων* εἰσίν» καὶ μετ' οὐ πολλὰ «οὐ γὰρ ὅμοιον τὸ *κινεῖν* τέχνην καὶ *νόμον*» καὶ βιβλ. Ε', α', 5 «ἔτι πρὸς τὸ *μέρος τι κινῆσαι τῆς πολιτείας*» καὶ γ', 7 «*κινοῦνται* δ' *αἱ πολιτεῖαι* καὶ ὅταν κτέ.» καὶ ε', 4 «*κινοῦνται* δ' *ὀλιγαρχίαι* ἐξ αὐτῶν καὶ διὰ φιλονικίαν δημαγωγούντων» καὶ ϛ', 7 «ἕως ἂν πάντα *κινήσωσι τὸν κόσμον*». Ἄλλα παραδείγματα κρίνομεν περιττὸν ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ μνημονεύσωμεν, προστίθεμεν δὲ μόνον τὸ ἐν Ἀθην. Πολιτ. σελ. 73, 9 «*τὴν* δὲ τῶν ἐννέα ἀρχόντων *αἵρεσιν* οὐκ *ἐκίνουν*» (Πρβ. καὶ Σχοιμαννὸν εἰς *Πλουτ. Ἀγ. καὶ Κλεομ.* σελ. 192 καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθέν. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 518).

σελ. 81, 4 «τὸν δῆμον ἑλέσθαι μετὰ τῶν προϋπαρχόντων δέκα προβούλων ἄλλους εἴκοσι ἐκ τῶν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη γεγονότων, οἵτινες ὀμόσαντες ἦ μὴν συγγράψειν ἃ ἂν ἡγῶνται βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει συγγράψουσι περὶ τῆς σωτηρίας».

Ἀτοπώτατον εἶνε τὸ *συγγράψουσι*, νομίζομεν δ' ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (ὡς ἐδηλώσαμεν ἐν τῇ Ἐθνικῇ καλουμένῃ ἐφημερίδι ἔτει 1891, Μαΐου 24) «ὀμόσαντες ἦ μὴν συγγράψειν ἃ ἂν ἡγῶνται βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει *συμπράξουσι* περὶ τῆς σωτηρίας». Πρβ. Ξενοφ. Ἀναβ. Ε', δ', 9 «ὑμεῖς τί οἷοί τ' ἔσεσθε ἡμῖν *συμπρᾶξαι περὶ τῆς διόδου*» καὶ Διόδ. Σικελ. Δ', ξγ', 3 «τῷ δ' ἑτέρῳ *συμπρᾶξαι περὶ* ἑτέρας *γυναικός*» καὶ Διονύσ. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 796 «*συνέπραττεν* αὐτοῖς *περὶ καθόδου*». Παρὰ τῷ Πολυβίῳ φέρεται βιβλ. ΚΗ', ζ', 2 «ὑπέσχοντο συμπράξειν ΥΠΕΡ τῶν παρακαλουμένων».

Ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν συγγράμματι τοῦ Ἀριστοτέλους σελ. 82,

2 κεῖται «ἅπαντα τὰ λεγόμενα *περὶ τῆς σωτηρίας*». Πρόδηλον δ' ὑπάρχει ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ τῆς σωτηρίας λέγονται καὶ χάριν τῆς σωτηρίας.

Τὸ *συμπράττω* συνωνυμεῖ τῷ *συνεργῶ*, τὸ ἐναντίον δὲ δηλοῦται διὰ τοῦ *ἀντιπράττω*. Πρβ. Ἀριστοτέλ. Ῥητορ. Β', ϛ', 9 «ἐάν τε *ἀντιπράττῃ* τις ἐάν τε μὴ *συμπράττῃ* ἐάν τε ἄλλο τι ἐνοχλῇ οὕτως ἔχοντα». Τὸ *ἀντενεργῶ* εἶνε σπανιώτατον, ἐκ μόνου δὲ τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ ἔχομέν τινα αὐτοῦ μαρτύρια.

Περὶ τοῦ *εἴκοσI ἐκ τῶν* ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Πρβ. καὶ Ῥιμαννὸν ἐν *Rev. de Philol.* Τόμ. Θ', σελ. 60. Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ *ἢ μὴν* θὰ διαλάβωμεν ἀκριβῶς ἀλλαχοῦ.

σελ. 82, 1 «οἱ δ' αἱρεθέντες πρῶτον μὲν ἔγραψαν ἐπάναγκες εἶναι τοὺς πρυτάνεις ἅπαντα τὰ λεγόμενα περὶ τῆς σωτηρίας ἐπιψηφίζειν, ἔπειτα τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς καὶ τὰς εἰσαγγελίας καὶ τὰς προκλήσεις ἀνεῖλον, ὅπως ἂν οἱ ἐθέλοντες Ἀθηναῖοι συμβουλεύωσι περὶ τῶν προκειμένων· ἐὰν δέ τις τούτων χάριν ἢ ζημιοῖ ἢ προσκαλῆται ἢ εἰσάγῃ εἰς δικαστήριον, ἔνδειξιν αὐτοῦ εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν πρὸς τοὺς στρατηγούς».

Ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ῥήσει ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους *ἐπάναγκες εἶναι* ἤτοι *ἀναγκαῖον εἶναι*, ἐν δὲ σελ. 108, 9 *ἐπάναγκες ἐγγράφεται*, τουτέστιν *ἀναγκαίως ἐγγράφεται*. Πρβ. Πολιτικ. Β', γ', 11 «τὸ δὲ τοῖς μὲν εὐπορωτέροις *ἐπάναγκες* ἐκκλησιάζειν *εἶναι*» καὶ 12 «πλὴν οὐ πᾶσιν *ἐπάναγκες ἦν* τοῖς ἐκ τῶν τρίτων ἢ τετάρτων, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου τῶν τετάρτων μόνοις *ἐπάναγκες* τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευτέροις» καὶ Ε', α', 6 «εἰς δὲ τὴν Ἡλιαίαν *ἐπάναγκές ἐστιν* ἔτι τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι βαδίζειν τὰς ἀρχάς» καὶ Β', γ', 13 «αἱροῦνται γὰρ πάντες *ἐπάναγκες*». Μετ' ὀλίγα ἀπαντᾷ «διὰ τὸ ἐνίους μὴ αἱρεῖσθαι τῶν δημοτικῶν *διὰ τὸ μὴ ἐπάναγκες*».

Ἀμφοτέρων τῶν χρήσεων παραδείγματα βλέπει τις ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 1400. Παρεχόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἔνια.

Ἐπιγρ. παρὰ Διττεμβεργήρῳ 294, 34 «μὴ *ἔστω* δὲ *ἐπάναγκες* λειτουργεῖν τοὺς Μεδεωνίους ἐν Στίρι τὰς ἀρχάς».

Ἐπιγρ. ἐν Μνημοσ. 1852, σελ. 80, 38 «*μὴ ἐπάναγκες ἔστω* Ἱεραπυτνίοις ἀποστέλλειν συμμαχίαν Ῥοδίοις» καὶ σελ. 81, 74 «*μὴ ἐπάναγκες ἔστω* Ῥοδίοις ἀποστέλλειν συμμαχίαν»

Λουκιαν. Κρονοσόλ. 18 «*μὴ ἐπάναγκες ἔστω* πίνειν».

Ἀριστείδ. Τόμ. Β΄, σελ. 388 «οὐδὲ τούτους *ἐπάναγκες ἦν* κακῶς εἰπεῖν».

Ἁρποκρατ. σελ. 155, 22 «*ἐπάναγκες* δ' *ἦν* τοῖς ἔγγιστα γένους τὰς θήσσας ἢ λαμβάνειν πρὸς γάμον κτέ.».

Ἐπιγρ παρὰ Διττεμβεργήρῳ 13, 61 «ἡ δὲ βουλὴ ἐς τὸν δῆμον ἐξενεγκέτω *ἐπάναγκες*» καὶ 112, 75 «ὁ εὔθυνος καὶ οἱ πάρεδροι *ἐπάναγκες* αὐτῶν καταγιγνωσκόντων».

Δημοσθέν. σελ. 718, 55 «ὁ δ' ἔγραψε τοῖς προέδροις *ἐπάναγκες* — προσάγειν». Ὁ Δοβραῖος ἀνέγνω *τοὺς προέδρους*, ὡς εἶνε γεγραμμένον ἐν σελ. 727, 84. Πρβ. καὶ σελ. 706, 21 (Ἴδε καὶ Κόβητον ἐν *Συμμίκτ. Κριτ.* σελ. 550).

Ἡρακλείδ. περὶ Πολιτ. ΙΑ΄ Κορ. «Φείδων — πλείοσι μετέδωκε τῆς πολιτείας νόμον θεὶς ἕκαστον *ἐπάναγκες* τρέφειν ἵππον».

Μύρων Πριην. ἐν Δειπνοσοφ. Ἀθην. σελ. 657 δ΄ «κυνῆν τε γὰρ ἕκαστον φορεῖν *ἐπάναγκες* ὥρισαν καὶ διφθέραν περιβεβλῆσθαι».

Ὠριγέν. Τόμ. Η΄, σελ. 21 καὶ Τόμ. ΚΕ΄, σελ. 211 «εἰ *ἐπάναγκες* προδότης ἦν».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 550 «*ἐπάναγκες* μὲν οὖν οὐ κωλυτέον γαμεῖν» καὶ σελ. 944 «ἐν τούτοις εὑρεθησόμενος *ἐπάναγκες*, ἐν οἷς εἵλετο». Ἐν σελ. 202 εἶπεν ὁ Κλήμης *πλὴν τῶν ἐπάναγκες*. Κεῖται δὲ καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κεφ. ΙΕ΄, 28 *πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων* ἢ *πλὴν τούτων τῶν ἐπάναγκες*.

Σωκράτ. Σχολαστ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 638 «πλὴν τῶν *ἐπάναγκες* ὀφειλόντων φυλάττεσθαι».

Ἁρποκρατ. σελ. 107, 12 «ἵν' *ἐπάναγκές* τις μαρτυρῇ». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ *ἐπ' ἀνάγΚΑΙΣ*.

Ὑπάρχει καὶ τύπος *ἐπάναγκον* ἀπαντῶν ἐν Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικ. 3562, 15 «ἐκπορεύεσθαι τὰς γυναῖκας (ἐπὶ) τὰς ἐξόδους τὰς ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένας *ἐπάναγκον*» καὶ ἐν Ἐπιγρ. Γορτ. Βαυνακκ. Δ΄, 28 καὶ ΙΑ΄, 1 (σελ. 103 καὶ 117). Ὁ Διττεμβεργῆρος ἐν Συλλ.

Ἑλλ. Ἐπιγρ σελ. 657 ἔγραψεν «ἐκπορεύεσθαι τὰς γυναῖκας *ἤ(δη)* τὰς ἐξόδους κτέ.».

Τὸ *προκλήσεις* μετατυπωτέον εἰς τὸ *προΣκλήσεις*. Ὀρθῶς μετ' ὀλίγα εἶνε γεγραμμένον «ἐὰν δέ τις — ἢ ζημιοῖ ἢ *προΣκαλῆται*». Πρβ. καὶ σελ. 44, 23 «*προσκληθεὶς* φόνου δίκην εἰς Ἄρειον πάγ(ον) αὐτὸς μὲν ἀπήντησεν — ὁ δὲ *προσκαλεσάμενος* φοβηθεὶς ἔλιπεν». Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 261, 1 «*Πρόσκλησις*: ἡ εἰς δικαστήριον κλῆσις καὶ *προσκαλέσασθαι* τὸ παραγγέλλειν εἰς δίκην. Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ Ἁγνίου κλήρου, Ὑπερείδης ἐν τῷ πρὸς Δάμιππον». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Σφ. 1406 καὶ 1417 καὶ Δημοσθέν. σελ. 999, 18, κτλ. Ἐλέγετο καὶ *ἀπρόσκλητος*, *οὐδ' ἐπιψηφιῶ κατὰ ἀπροσκλήτου* (Ἐπιγρ. παρὰ Διττεμβ. 10, 10), *ἀπρόσκλητος δίκη* (Βεκκ. Ἀν. σελ. 199, 14), κτλ.

Ὀρθῶς ὁ Μεῖηρος ἔγραψε «*προΣκαλοῦμαι* αὐτὸν διὰ τοῦ δεῖνος εἰς τὸ βουλευτήριον» ἐν τοῖς εἰς Δημοσθένη Σχολίοις σελ. 586, 26 Δινδ. ἀντὶ τοῦ *προκαλοῦμαι*. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὰ ῥήματα *προΣκαλοῦμαι καὶ προκαλοῦμαι*. Ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 375 καὶ ἐν *Observat. ad Dion. Hal. Ant. Rom.* σελ. 144 καὶ 155.

Ἀπαντᾷ δ' ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς ὃ γράφομεν τὰς παρατηρήσεις τάσδε, καὶ «ἐμβαλόντες τὰς μαρτυρίας καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς νόμους εἰς ἐχίνους» καὶ «οὐκ ἔξεσ(τι δ' οὔ)τε νόμοις οὔτε προκλήσεσι οὔτε μαρτυρίαις — χρῆσθαι» (σελ. 130, 4 καὶ 13). Ἴδε Ἁρποκρατ. σελ. 257, 11. Ὁ Δημοσθένης λέγει ἐν σελ. 970, 12 «*προκαλοῦνται πρόκλησιν* ἡμᾶς». Πρβ. καὶ σελ. 1143, 13 καὶ 14 καὶ 15 καὶ 16 καὶ σελ. 1386, 120 καὶ 123 καὶ σελ. 1387, 124 καὶ Σχόλ. εἰς Δημοσθέν. σελ. 814, 7.

Δοξάζομεν δ' ὅτι δὲν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης *οἱ ἐθέλοντες Ἀθηναῖ*ΟΙ ἀλλ' *οἱ ἐθέλοντες Ἀθηναί*ΩΝ, τουτέστιν *οἳ ἂν ἐθέλωσιν Ἀθηναίων*. Πρβ. σελ. 100, 16 «*τοὺς βουλομένους τῶν Ἀθηναίων* (τῶν) ἐν ἄστει μεινάντων» καὶ Θουκυδ. Ε', 28 τέλ. «οἱ μὲν οὖν Ἀργεῖοι οὕτως ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεδέχοντο *τοὺς ἐθέλοντας τῶν Ἑλλήνων*». Λέγεται δὲ καὶ *Ἀθηναίων οἱ τεταγμένοι* (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 1217), *τοῖς ἀφικνουμένοις Ἀθηναίων*, κτλ. (Ἴδε Leipz. Stud. Τόμ. ΙΓ', σελ. 221). Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *Ἀθηναίων ὁ βου-*

λόμενος, *Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ*, κτλ., οἷον Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 32 «ἐπαγγειλάτω *Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος*» καὶ 23 «τότ' ἤδη κελεύει λέγειν *τῶν ἄλλων Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον*». Πλάτ. Κρίτ. σελ. 51 δ' «προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι *Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ*». Ψήφ. παρ' Ἁρποκρατ. σελ. 211, 12 «διώκειν εἶναι *τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων*, οἷς δίκαι εἰσί». Ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 100-1 ἔγραψεν *οἷς ἔξεστι* ἀντὶ τοῦ *οἷς δίκαι εἰσί*. Ἀπαντᾷ δ' ἐν τῷ Ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ καὶ *τῷ βουλομένῳ Λακιαδῶν καὶ τῶν ἄλλων τῷ βουλομένῳ* (σελ. 76, 1 καὶ σελ. 81, 9).

σελ. 82, 11 «τὰ μὲν χρήματα (τὰ) προσιόντα μὴ ἐξεῖναι ἄλλοσε δαπανῆσαι ἢ εἰς τὸν πόλεμον, τὰς δ' ἀρχὰς ἀμίσθους ἄρχειν ἁπάσας ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ, πλὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τῶν πρυτάνεων οἳ ἂν ὦσιν· τούτους δὲ φέρειν τρεῖς ὀβολοὺς ἕκαστον τῆς ἡμέρας. τὴν δ' ἄλλην πολιτείαν ἐπιτρέψαι πᾶσιν Ἀθηναίων τοῖς δυνατωτάτοις καὶ τοῖς σώμασιν καὶ τοῖς χρήμασιν λητουργεῖν μὴ ἔλαττον ἢ πεντακισχιλίοις ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ».

Εὖ ποιῶν προσέθηκεν ὁ ἐκδότης μετὰ τὴν λέξιν *χρήματα* τὸ ἄρθρον *τά*· «τὰ μὲν χρήμαΤΑ (ΤΑ) προσιόντα μὴ ἐξεῖναι κτέ.». Ὀρθῶς δ' ἔγραψε καὶ ἐν σελ. 80, 6 «δοκεῖ μέν(ΤΟΙ) ΤΟΙς μὴ παρέργως ἀποφαινομένοις» καὶ ἐν σελ. 90, 1 «ἐπὶ Θεοπόμπου ἄρχοντΟΣ, (ὍΣ) ἦρξε τοὺς ἐπιλοίπους δέκα μῆνας» καὶ ἐν σελ. 134, 4 «τὸ (ΔΕ) ΔΕκαπλοῦν οὐ διπλοῦται». Γραπτέον δὲ καὶ ἐν σελ. 147, 15 «πάνΤΑ (ΤΑ) δικαστήρια».

Συχνότατ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἀφανίζονται δύο ἢ καὶ πλείονα γράμματα, ὅταν ἡγῶνται ἢ ἕπωνται τὰ αὐτὰ γράμματα. Μνημονεύομεν ὀλίγα παραδείγματα.

τὰς ἀσίλλας — *τὰς εἴλας*. Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Α', α', 4

ὄρους· ὃς μέντοι — *ὄρους μέντοι*. Πορφύρ. περὶ Ἀποχ. Ἐμψ. Α', 14, σελ. 97, 15 ἐκδ. Ναυκ. β'.

ὕσγινον· γίνεται δέ — *ὗς· γίνεται δέ*. Παυσάν. Ι', λϛ', 1.

μὴ μηνυτής — *μηνυτής*. Λυσ. κατ' Ἀνδοκ. 22.

δύναμις ἴσως — *δύναμις ὡς* Λιβάν. Ἐπιστ. 1107 (Ἴδε Περιοδ. Ἀθήν. Τόμ. Η', σελ. 198).

Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 156, 6 «δραχμὴν ἑκάστης ἡμέρας ἐκ Δήλου (*λαμβάνουσι*), *λαμβάνουσι* δὲ καὶ κτέ.»

Ὁ Ἀριστοφάνης εἶπεν ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις στίχ. 712 «ἵν' ἀποδέχωμαι τὰ *προσιόντα χρήματα*» καὶ ὁ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Νικομάχου § 19 «δαπανᾶν ἐκ *τῶν προσιόντων χρημάτων*» καὶ «τοῦ τὰ *προσιόντα χρήματα* εἰς ταῦτα ἀναλίσκεσθαι». Κεῖται δὲ καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικχ. 76, 25) «τῶν τε ὄντων χρημάτων καὶ *τῶν προσιόντων* τοῖς θεοῖς». Πρβ. καὶ Θουκυδ. Ζ', 28 «πλείω νομίζοντες ἂν σφίσι *χρήματα* οὕτω *προσιέναι*» καὶ Ξενοφ. Πόρ. Δ', 1 «πάμπολλα ἂν νομίζω *χρήματα* ἐξ αὐτῶν καὶ ἄνευ τῶν ἄλλων προσόδων *προσιέναι*» καὶ Ἡρόδ. Ζ', 144 «χρημάτων μεγάλων —, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι *προσῆλθε* τῶν ἀπὸ Λαυρείου».

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται καὶ *φόρον ἢ φόρους προσιέναι προσιέναι τάλαντα*, κτλ.

Ἀριστοφ. Σφ. 657 «τὸν φόρον — ἀπὸ τῶν πόλεων συλλήβδην τὸν προσιόντα».

Ἡρόδ. Γ', 89 «ἐτάξατο φόρους οἱ προσιέναι κατὰ ἔθνεα» καὶ 90 «προσήϊε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου» καὶ 91 «ἑπτακόσια προσήϊε τάλαντα» καὶ μετ' ὀλίγα «προσήϊε ἑπτακόσια τάλαντα» καὶ 92 «χίλιά οἱ προσήϊε τάλαντα ἀργυρίου» καὶ 96 «ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος» καὶ Ϛ', 46 «τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα τάλαντα προσήϊε».

Ἀνδοκίδ. περὶ τῆς πρὸς Λακεδ. Εἰρ. 9 «φόρος προσήει κατ' ἐναυτὸν πλέον ἢ διακόσια καὶ χίλια τάλαντα». Πρβ. Αἰσχίν. περὶ Παραπρ. 175.

Θουκυδ. Β', 13 «προσιόντων μὲν ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φόρου κατ' ἐνιαυτόν».

Δημοσθέν (ἢ Ψευδοδημοσθ.) σελ. 141, 37 «ὅτ' οὐ προσῄει τῇ πόλει τάλαντα ὑπὲρ τριάκοντα καὶ ἑκατόν».

Ξενοφ. Ἀπομν. Γ', ς', 12 «νῦν ἔλαττω ἢ πρόσθεν προσέρχεται αὐτόθεν».

Λυσ. κατὰ Νικομ. 20 «ἃ προσῆλθε τῇ πόλει».

Διονύσ. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1686 «τὸ δὲ προσιὸν ἐκ τῶν μισθώσεων ἀργύριον».

Ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν συγγράμματι τοῦ Ἀριστοτέλους φέρεται σελ. 100-1 «συντελεῖν δ' ἀπὸ τῶν προσιόντων εἰς τὸ συμμαχικόν, καθάπερ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Σφ. 664 «οὐδ' ἡ δεκάτη τῶν προσιόντων ἡμῖν ἄρ' ἐγίγνεθ' ὁ μισθός» καὶ Λυσ. Ἀπολ. Δωροδ. 13 «ὁρᾶτε γὰρ — τὰ προσιόντα τῇ πόλει ὡς ὀλίγα ἐστί». Λέγεται καὶ *πρόσοδος* - *πρόσοδοι*, *φόρων πρόσοδος*, *χρημάτων πρόσοδοι*, *αἱ πρόσοδοι τῆς πόλεως*, *αἱ δημόσιαι πρόσοδοι*, κτλ.

Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ βιβλ. Α', 64 «χρημάτων *συνόδοισι*, τῶν μὲν αὐτόθεν, τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ *συνιόντων*» καὶ βιβλ. Δ', 1 «ἀνθεύσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων *συνιόντων*». Πρβ. καὶ *πρόσοδοι εἰσῆλθον*, *ἀργύριον εἰσήκει*, κτλ.

Βλέπει δέ τις καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, οἷον

φόροι ἥκουσιν,
ἐλθόντα δῶρα,
ἦλθε Θηρίκλειον ὄργανον,
οὐνόματα ἥκοντα - *ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα*,
ἦλθε σκυτάλη,
γράμμαθ' ἥκει,
ἀφίκετο γράμματα,
ἐπιστολὴ ἦλθεν

καὶ ἕτερα τοιαῦτα πολλά. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλέχθη ἐν τοῖς Πολιτικοῖς βιβλ. Β', ζ', 3 «καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ Λάκωνες οὐ φιδίτια ἀλλ' ἀνδρεῖα, καθάπερ οἱ Κρῆτες· ᾗ καὶ δῆλον ὅτι ἐκεῖθεν *ἐλήλυθεν*» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν τοῖς Βατράχοις στίχ. 141 «Α. Ὡς μέγα δύνασθον πανταχοῦ τὼ δύ' ὀβολώ. Πῶς *ἠλθέτην* κἀκεῖσε; Β. Θησεὺς ἤγαγεν», ὑπὸ δὲ τοῦ Θεοκρίτου Εἰδ. Β', 128 «παντῶς κα πελέκεις καὶ λαμπάδες *ἦνθον ἐφ'* ὑμέας». Γραπτέον δὲ *ἐφ' ὑμέ*, ὡς ἐποίησεν ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1860, σελ. 108.

Μετὰ πολλῆς ἀκριβείας θὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ πράγματος ἐν ἑτέρῳ τόπῳ. Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε πρὸς τοῖς εἰρημένοις ὅτι γίνεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χρῆσις καὶ τοῦ *φοιτᾷ σῖτος*, *καταπλεῖ σῖτος*, κτλ.

Τὴν χρῆσιν *φέρειν τρεῖς ὀβολοὺς* θὰ ἐξετάσωμεν προσηκόντως ἀλλαχοῦ.

Μεταβάλλοντες δὲ τὸ *πᾶσιν* εἰς τὸ *πᾶσαν* ἀναγινώσκομεν «τὴν δὲ

ἄλλην πολιτείαν ἐπιτρέψαι *πᾶσαν* Ἀθηναίων τοῖς δυνατωτάτοις — λητουργεῖν». Τῷ *τοῖς δυνατωτάτοις λητουργεῖν* ἐμφερὲς ὑπάρχει τὸ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου εἰρημένον βιβλ. Η', 65 «οἳ ἂν *μάλιστα* τοῖς τε χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν *οἷοί τε ὦσιν*». Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι τὸ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως κείμενον σελ. 304 «ἰσχύν τε μεγίστην ἔχοντας καὶ χρήμασι *πλείοσι* δυναμένους» μετέγραψεν ὁ Κόβητος ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλ. Ῥωμ. Ἀρχ.* σελ. 47 «χρήμασι *πλεῖΣΤΟΝ* δυναμένους», τουτέστι: *χρήμασι δυνατωτάτους ὄντας*.

σελ. 83, 12 «τούτων δ' εἶναι τοὺς στρατηγοὺς — καὶ ἄρχοντας εἰς τὰ φρούρια καὶ ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θ(εῷ καὶ τ)οῖς ἄλλοις θεοῖς δέκα καὶ ἑλληνοταμίας κτὲ.».

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς: *cf* Boeckh. *Public Economy*, II. 5». Ὁ Βοίκκιος μνημονεύει τὸ χωρίον τοῦ Δημοσθένους σελ. 743, 136 «οἱ ταμίαι, ἐφ' ὧν ὁ Ὀπισθόδομος ἐνεπρήσθη, καὶ οἱ τῶν τῆς θεοῦ καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεῶν» καὶ τὸ ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ παρ' Ἀνδοκ. περὶ Μυστηρ. 77 «τοὺς ταμίας τῆς θεοῦ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Η', 97 «ταμίαι τῆς θεοῦ κληρωτοὶ μὲν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων ἦσαν».

Λέγει δ' ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν βιβλίῳ καὶ «πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ταμίαι *τῆς Ἀθηνᾶς* εἰσὶ μὲν δέκα» (σελ. 119, 7). Πολλάκις δ' ἀπαντᾷ ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς *οἱ ταμίαι τῶν ἱερῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίας* (Πρβ. καὶ Βοίκκιον ἐν *Staatshaushalt. d. Athen.* Τόμ. Α', σελ. 196 ἐκδ. γ' καὶ Πάνσκιον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 22 καὶ 34). Ἐρρήθη δὲ καὶ *οἱ τὰ τῆς Ἀθηναίας ταμιεύοντες* (Ἴδε Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικκ. 76, 28).

Παραλαμβάνεται δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τὸ ὄνομα *ἡ θεός* κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Β', σελ. 371 «Τῇ θεῷ: Τῇ Ἀθηνᾷ, κατ' ἐξοχὴν οὕτω καλουμένῃ παρ' Ἀθηναίοις· ἢ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλληνικ. Α, δ', 12)». Πρβ. Βοίκκιον ἐν *Ἐγκυκλοπ.* σελ. 102 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Λυσ.* σελ. 183, 174.

Παρὰ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 614, 74 καὶ σελ. 756, 182 «*τὴν* μὲν γὰρ *θεὸν* τοὺς στεφάνους σεσυλήκασι». Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐλέχθη ἐν τῇ Λυσιστράτῃ στίχ. 341 «ἄς, ὦ *θεά*, μήποτ' ἐγὼ 'μπιμπραμένας ἴδοιμι», περὶ οὗ γίνεται ἐν τοῖς Σχολίοις ἡ παρατήρησις ἥδε· «ἄς, ὦ θεά : *πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν* εὔχεται». Περὶ τοῦ εἰς Α λήγοντος τύπου *θεά* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ.

σελ. 84, 8 «οἳ ἐὰν διαχειρίζωσι τὰ χρήματα» καὶ σελ 87, 5 «οἳ ἐὰν τεθῶσιν» καὶ σελ. 140, 6 «οὓς ἐὰν βούληται» καὶ σελ. 157, 12 «ὅσαπερ ἐὰν μέλλῃ».

Οὐχὶ τοῦ δισυλλάβου *ἐάν* ἀλλὰ τοῦ μονοσυλλάβου *ἄν* ἐποιήσατο χρῆσιν ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, οἷον

σελ. 19, 8 καὶ σελ. 25, 7 : *ὃς ἄν*.
82, 15 : *οὗ ἄν*.
83, 2 καὶ 86, 10 καὶ 101, 6 καὶ 123, 1 καὶ 2 : *οὓς ἄν*.
85, 6 : *ᾗ ἄν* καὶ 8 : *ὡς ἄν* καὶ 10 : *ὃν ἄν*.
87, 4 : *ᾗ ἄν*.
94, 12 : *ᾧ ἄν*.
101, 8 : *ἧς ἄν*.
112, 14 καὶ 116, 11 : *ὧν ἄν*.
113, 13 καὶ 117, 20 : *ἣν ἄν*.
130, 16 : *οἷς ἄν*.
132, 6 : *ἃς ἄν*.
101, 5 : *ἥντιν' ἄν*.
116, 10 καὶ 117, 15 καὶ 118, 9 καὶ 122, 8 καὶ 9 καὶ 14 : *ὅ τι ἄν*.
120, 2 : *ὅτῳ ἄν*.
127, 7 : *ὅσον ἄν*.
118, 14 : *ὁποτέρας ἄν*.
82, 14 καὶ 19 : *ἕως ἄν*.

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων καὶ τοῦ Πλάτωνος Γοργίου σελ. 284 «ᾧ ἐὰν ἁρμόττῃ: Ἴσως γραφικῶς ἡμάρτηται ἀντὶ τοῦ, ᾧ

ἂν ἁρμόττῃ. Οὐ γὰρ τῶν δοκίμων ἡ χρῆσις τοῦ *Ἐὰν* ἀντὶ τοῦ ἀοριστολογικοῦ ἌΝ, ἀλλὰ τῶν μεταγενεστέρων, καὶ μάλιστα τῶν ἱερῶν συγγραφέων· οἷόν ἐστι τὸ *ᾧ ἐὰν βούληται* τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (ι′, 22), καὶ ἕτερα τοιαῦτα παρὰ τοῖς λοιποῖς».

Περὶ τῆς κακῆς ταύτης χρήσεως τοῦ ὑποθετικοῦ *ἐάν* (ὃ συνέστη ἐκ τοῦ *εἰ* καὶ τοῦ *ἄν*) ἀντὶ τοῦ ἀοριστολογικοῦ *ἄν* ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν λόγος πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Σωκράτει Τόμ. Α′, σελ. 488-92.

σελ. 85, 6 «βουλεύειν δὲ ᾗ ἂν δοκῇ αὐτοῖς ἄριστα ἕξειν περί τε τῶν χρημάτων, ὅπως ἂν σῶα ᾖ καὶ εἰς τὸ δέον ἀναλίσκηται, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὡς ἂν δύνωνται ἄριστα· κἄν τι θέλωσιν βουλεύσασθαι μετὰ πλειόνων, ἐπεισκαλεῖν ἕκαστον ἐπείσκλητον ὃν ἂν ἐθέλῃ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ἡλικίας· τὰς δὲ ἕδρας ποιεῖν τῆς βουλῆς κατὰ πενθήμερον ἐὰν μὴ δέωνται πλειόνων».

Περὶ τοῦ *σῶα* καὶ τοῦ *θέλωσιν-ἐθέλῃ* καὶ τοῦ *τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ἡλικίας* θὰ διαλάβωμεν ἀλλαχοῦ.

Τὸ *εἰς τὸ δέον ἀναλίσκηται* ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὸ περιβόητον καταστὰν ὅτι ὁ Περικλῆς τάλαντά τινα εἰς τὸ δέον ἀνήλωσεν (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστ. Νεφ.* σελ. 439).

Γραπτέον δ' ἴσως «τὰς δ' ἕδρας ποιεῖν *τὴν βουλὴν* κατὰ πενθήμερον». Τὸ ὄνομα *ἕδρα* ἀπαντᾷ καὶ ἐν σελ. 12, 4 «ὅταν ἕδρα βουλῆς ἢ ἐκκλησίας ᾖ». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Η′, 145 «βουλῆς ἦν ἕδρα» καὶ Ἡσύχ. «*Ἕδραι βουλῆς*: αἳ ἐγίνοντο κατὰ πενταήμερον» καὶ Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 78 «ἐπεὶ νῦν γ' οὔτε δικαστήρια μέλλει δικάζειν οὔτε *βουλῆς* ἐσθ' *ἕδρα*» (καὶ Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Α′, 40, 52). Ὁ Ἀνδοκίδης γράφει ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων Λόγῳ § 111 «ἡ γὰρ βουλὴ ἐκεῖ καθεδεῖσθαι ἔμελλε κατὰ τὸν Σόλωνος νόμον, ὃς κελεύει τῇ ὑστεραίᾳ τῶν μυστηρίων *ἕδραν ποιεῖν* ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ».

σελ. 86, 1 «τὰ δὲ τοῦ πολέμου ὅταν δέῃ ἀκληρωτὶ προσαγαγόντας τοὺς στρατηγοὺς χρηματίζεσθαι. τὸν δὲ μὴ ἰόντα εἰς τὸ βουλευτήριον τῶν βουλευόντων τὴν ὥραν τὴν

προρρηθεῖσαν ὀφείλειν δραχμὴν τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ἐὰν μὴ εὑρισκόμενος ἄφεσιν τῆς βουλῆς ἀπῇ».

Περὶ τοῦ *χρηματίζεσθαι* ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

Λέγεται ἑλληνιστὶ *τὴν ὥραν, τὴν προρρηθεῖσαν ὥραν, τὴν τεταγμένην ὥραν, τὴν εἰωθυῖαν ὥραν*, κτλ. (Πρβ. Ἐλμσλήϊον εἰς *Εὐριπ. Βάκχ.* σελ. 93 Λιψ.). Παρ' Αἰσχίνῃ κατὰ Τιμ. 9 κεῖται «πρῶτον μὲν *ἣν ὥραν* προσήκει ἰέναι τὸν παῖδα — εἰς διδασκαλεῖον». Ἀποφαίνεται δ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 314 ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ ῥήτορος «πρῶτον μὲν *ὁπηνίκα* προσήκει κτέ». Μετὰ πολλῆς ἀκριβείας μέλλομεν ἀλλαχοῦ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἐπὶ χρονικῆς ἐννοίας χρῆσιν τῆς αἰτιατικῆς *ὥραν, τὴν ὥραν, τὴν αὐτὴν ὥραν, πᾶσαν ὥραν*, κτλ.

Ὅμοια τῷ *εὑρίσκεσθαι ἄφεσιν* φέρονται πολλὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, οἷον *εὑρίσκεσθαι ἀπαλλαγήν, λύσιν* (*τῶν κακῶν*), *ἀτέλειαν, βοήθειαν* (*τὰς βοηθείας*, Ἀριστοτ. περὶ Ζῴ. Ἱστορ. Η', ιϐ', 1), *τιμωρίαν, ὠφέλειαν* (*ὠφελίαν*), *ἀλεωρήν, γέρας* (*γέρεα μεγάλα*), κτλ. (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἀχαρν.* σελ. 89 καὶ 337). Ὁ Ἀνδοκίδης εἶπεν ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων Λόγῳ § 34 «ἦλθε Μεγαρόθεν *ἄδειαν εὑρόμενος*». Κεῖται δὲ καὶ ἐν § 15 «καὶ κομισθεὶς *ἄδειαν εὑρόμενος* ἀπογράφει τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ». Ἀλλ' ὁ Λίψιος ἐξήλειψε τὸ *ἄδειαν εὑρόμενος* ὡς παρέγγραπτον ὄν. Ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ «εὑρέσθαι τι ἄλλο ἀγαθὸν π(αρ)ὰ τ(οῦ κοινοῦ τ)ῶν Σαραπιαστῶν» (Συλλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. Τόμ. Α', σελ. 162) καὶ «εὑρήσεται ἄν τι δύνηται ἀγαθὸν παρὰ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων» (Leipz. Stud. Τόμ. ΙΓ', σελ. 101). Παραδείγματα τοῦ *εὑρίσκεσθαί τι παρά τινος* βλέπει τις ἐν Stud. Curt. Τόμ. Γ', σελ. 20. Ἐλέχθη δὲ καὶ *εὑρίσκεσθαί τινί τι* καὶ *εὑρίσκεσθαί τινί τι παρά τινος*, οἷον Ὀδ. Φ, 304 «οἷ δ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοϐαρείων» καὶ Ι, 421 «εἴ τιν' ἑταίροισιν θανάτου λύσιν ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ εὑροίμην» καὶ Λυσ. κατ' Ἀγορ. 9 «οἴοιτο δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν παρὰ Λακεδαιμονίων τῇ πόλει εὑρήσεσθαι».

Ὁ Ἀμμώνιος διδάσκει σελ. 61 «*Εὑρεῖν* καὶ *εὑρέσθαι* διαφέρει. *Εὑρεῖν* μὲν γὰρ τὸ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, *εὑρέσθαι* δὲ τὸ *οἱονεὶ ἐκπορίσασθαι*. Μένανδρος Δυσκόλῳ· εὑρηκὼς κἀγὼ τούτου τέχνην. Δίφιλος

ἐν Πύρρᾳ· δῶρον δ' ἐμαυτῇ παρὰ θεῶν εὑρημένη». Ὁ Μεινέκιος εἴκασεν «*εὕρηκα κἀγὼ τουτουΐ τέχνην*».

Παρὰ τῷ Λουκιανῷ περὶ τῆς Περεγρίν. Τελ. 19 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἐπὶ τὸν Δία καταφυγὼν ὁ γενναῖος *εὗρε τὸ μὴ ἀποθανεῖν*», περὶ οὗ γράφει ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 209 «non *invenit*, sed *impetravit*: itaque scribe εὕρετο. Numquam apud probatos scriptores εὑρεῖν et εὑρέσθαι permutantur». Πρβ. Ἡρόδ. Θ', 28 «παρὰ δὲ σφίσι *εὕροντο* παρὰ Παυσανίεω *ἑστάναι* Ποτειδαιητέων — τοὺς παρόντας τριηκοσίους».

Περὶ τοῦ *ἄφεσις*, *ἄφετος* καὶ *ἀφέσιμος* θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

σελ. 87, 6 «τῶν δὲ στρατηγῶν τὸ νῦν εἶναι τὴν αἵρεσιν ἐξ ἁπάντων ποιεῖσθαι τῶν πεντακισχιλίων, τὴν δὲ βουλὴν ἐπειδὰν καταστήσῃ ποιήσασαν ἐξέτασιν ὅπλοις ἑλέσθαι δέκα ἄνδρας καὶ γραμματέα τούτοις, τοὺς δὲ αἱρεθέντας ἄρχειν τὸν εἰσιόντα ἐνιαυτὸν αὐτοκράτορας, καὶ ἄν τι δέωνται συμβουλεύεσθαι μετὰ τῆς βουλῆς».

Τῆς φράσεως *τὸ νῦν εἶναι* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ ὑπ' ἄλλων (Ἴδε Σμίδιον ἐν *Ἀττικ.* Τόμ. Β', σελ. 56). Ὁμοίως λέγεται καὶ τὸ *τήμερον εἶναι*. Πρβ. καὶ: *τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι*, *τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*, κτλ. Παραδείγματα πάντων τούτων θὰ καταλέξωμεν ἑτέρωθι.

Ἀναγνωστέον δὲ «τὴν δὲ βουλήν, ἐπειδὰν *καταστῇ*, ποιήσασαν ἐξέτασιν (ἐν) ὅπλοις, ἑλέσθαι δέκα ἄνδρας καὶ γραμματέα τούτοις».

Τοῦ *ἐξέτασιν ποιεῖν* παρέχει ἡμῖν μαρτύρια καὶ ὁ Ξενοφῶν λέγων Ἑλλην. Β', γ', 20 «οἱ δ' *ἐξέτασιν ποιήσαντες* τῶν μὲν τρισχιλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ, κτέ.» καὶ ϛ', δ', 31 «*ἐξέτασιν πεποιηκὼς* καὶ δοκιμασίαν τοῦ Φεραίων ἱππικοῦ» καὶ Ἀναβ. Α', β', 9 «ἐνταῦθα Κῦρος *ἐξέτασιν* καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων *ἐποίησεν*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ τὸ *ἐξέτασιν ποιεῖσθαι* ἔν τε τῇ Ἀναβάσει βιβλ. Α', β', 14 «*ἐξέτασιν ποιεῖται* ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων» καὶ ζ', 1 «ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος *ἐξέτασιν ποιεῖται* τῶν Ἑλλήνων κα τῶν βαρβάρων» καὶ ἐν τῇ Παιδείᾳ βιβλ. Β', δ', 1 «*ἐξέτασιν* δέ ποτε

πάντων τοῦ Κύρου *ποιουμένου* ἐν τοῖς ὅπλοις κτέ.» καὶ ἐν τῷ Οἰκονομικῷ κεφ. Δ', 6 «βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν *ἐξέτασιν* ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων». Πρβ. καὶ *θυσίαν ποιεῖν* ('Αναβ. Ε', γ', 9 καὶ Ἑλλην. Δ', ε', 2) καὶ *κραυγὴν ποιεῖν* ('Αναβ. Β', β', 16 καὶ Παιδ. Γ', α', 4 καὶ Ἑλλην. Ϛ', δ', 16) καὶ *ἐκκλησίαν ποιεῖν*, οὗ παραδείγματα ἐμνημόνευσεν ὁ Στεύπιος ἐν *Thukyd. Stud.* Τεύχ. Α', σελ. 17. Πρβ. καὶ 'Ανδοκίδ. περὶ τῶν Μυστηρ. 82 «*ἐκκλησίαν ποιήσαντες* ἐβουλεύσασθε περὶ αὐτῶν».

Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 37 «Perinde bene dicitur ἐξέτασιν ποιεῖν et ποιεῖσθαι».

Ὁ 'Αριστοτέλης εἶπε καὶ «χρεῶν ἀποκοπὰς *ἐποίησε*» καὶ «μέλλοντι *ποιεῖν* τὴν σεισάχθειαν» καὶ «*ποιῆσαι* τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπήν» ('Αθην. Πολιτ. σελ. 15, 15 καὶ σελ. 16, 2 καὶ σελ. 27, 7), ὡς παρεστήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ «τὰς ἕδρας *ποιεῖν*» (σελ. 85, 11. Πρβ. καὶ σελ. 112, 10). Μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὴν χρῆσιν τοῦ *ποιεῖν* καὶ *ποιεῖσθαι* θὰ διασαφήσωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ἐξετάζοντες τὸ *ποιεῖν πόλεμον* - *ποιεῖσθαι πόλεμον*, *ποιεῖν σπονδάς* - *ποιεῖσθαι σπονδάς*, *ποιεῖν εἰρήνην* - *ποιεῖσθαι εἰρήνην*, *ποιεῖν κρίσιν* - *ποιεῖσθαι κρίσιν*, *ποιεῖν ἀναβολήν* - *ποιεῖσθαι ἀναβολήν*, κτλ. ἔτι δὲ τὸ *ποιεῖν ἀρχαιρεσίας*, *τὸν ὅρκον ποιεῖν*, *τὰς ἀντιδόσεις ποιεῖν* ('Αριστοτ. 'Αθην. Πολιτ. σελ. 116, 8. σελ. 57, 11. σελ. 141, 1. σελ. 151, 3) καὶ τὸ *ποιεῖν γέλωτα* (ὅθεν τὸ *γελωτοποιός*) καὶ *ποιεῖν διάστασιν* καὶ ἄλλα.

Περὶ τοῦ *τὸν εἰσιόντα ἐνιαυτόν* παρατηροῦμεν ὅτι φέρεται καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων παρὰ Διττεμβεργ. 253, 39 «τούτων δὲ παρεῖσθαι τοὺς τόκους *ἀπὸ τοῦ εἰσιόντος ἐνιαυτοῦ*, ἕως ἂν ὁ δῆμος εἰς καλλίονα παραγένηται κατάστασιν». Ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων Λόγῳ τοῦ 'Ανδοκίδου § 42 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἡμᾶς (ἔφη) συνθεμένους οἱ τὸ ἀργύριον εἰς τὸν *εἰσιόντα* μῆνα δώσειν διαψεύδεσθαι καὶ οὐ διδόναι», ὃ μετετυπώθη ὑπό τ' ἄλλων καὶ τοῦ Βλασσίου εἰς τὸ *ἐπιόντα*. Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς Οἰκονομικοῖς τοῦ Ψευδαριστοτέλους βιβλ. Β', β', 39 «εἶτα τοῦ *εἰσιόντος* μηνὸς διέλιπεν ἕως τῆς νουμηνίας». Πρβ. καὶ Σχολ. Πλάτ. Νόμ. σελ. 849 β' «τὸ νῦν ἐπιλαβὸν τοῦ *εἰσεληλυθότος* (μηνός)».

Λέγεται καὶ *ὁ ἐξελθὼν ἐνιαυτός* καὶ *ὁ ἐξελθὼν μήν*, οἷον Ἰσαῖ.

περὶ τοῦ Ἀπολλοδ. Κλ. 14 «ἐτελεύτησε νοσήσας *τοῦ ἐξελθόντος ἐνιαυτοῦ* μηνὸς Μαιμακτηριῶνος» καὶ Δημοσθ. σελ. 900, 25 «ἀπαιτῆσαι τὴν ἐγγύην — ἐν *τῷ ἐξελθόντι ἐνιαυτῷ*» καὶ Ὑπερείδ. ὑπὲρ Εὐξεν. ΜΔ', 10 (σελ. 45 Τευβν.) «τὸ πρώην ὑπὸ τῶν δικαστῶν πραχθὲν *τοῦ ἐξελθόντος μηνός*». Πρβ. Ξενοφ. Ἀναβ. Ζ', ε', 4 «τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν *ἐξεληλυθότος* ἤδη *τοῦ μηνὸς* εἴκοσι μόνον ἡμερῶν» καὶ Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 298 ε' «ἐπειδὰν — τῶν ἀρχόντων ἑκάστοις *ὁ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ*» καὶ Νόμ. σελ. 921 γ' καὶ σελ. 954 δ'. Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *τὸν χρόνον* ἢ *τοὺς χρόνους ἐξελθεῖν* ἢ *ἐξεληλυθέναι*, οἷον Πλάτ. Νόμ. σελ. 909 α' «ὅταν *ὁ χρόνος* αὐτοῖς *ἐξέλθῃ* τῶν δεσμῶν» καὶ Φαίδ. σελ. 108 γ' «*ὧν* (χρόνων) *ἐξελθόντων* ὑπ' ἀνάγκης φέρεται κτέ.» καὶ Δημοσθέν. σελ. 501, 144 «*ἐξῆλθον οἱ χρόνοι*, καὶ νυνὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου πᾶς ἐστιν ὁ λόγος» καὶ σελ. 655, 104 «*οἱ* δὲ *χρόνοι* κατὰ τοῦ τὸ ψήφισμα εἰπόντος τῆς γραφῆς *ἐξεληλύθεσαν*» καὶ Ἡρόδ. Β', 139 «ἀλλὰ γάρ οἱ *ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον*» καὶ Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 735 «καὶ τίς *χρόνος* τοῖσδ' ἐστὶν *οὐξεληλυθώς;*» (Πρβ. καὶ Οὐήβηρον εἰς *Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 342). Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι κεῖται Ἑλλην. Ε', β', 2 «ἐλέγοντο δὲ καὶ αἱ *σπονδαὶ ἐξεληλυθέναι* τοῖς Μαντινεῦσι τούτῳ τῷ ἔτει αἱ — τριακονταετεῖς γενόμεναι». Πρβ. καὶ Θουκυδ. Ε', 14 «ξυνέβαινε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἀργείους αὐτοῖς τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς *ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι*» (Ἴδε καὶ Κόβητον ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ.* σελ. 72).

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ «Μαιμακτηριῶνος δεκάτῃ *ἀπιόντος*» (ἐν Ψηφ. παρὰ Δημοσθ. σελ. 238, 37) καὶ «Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς τρίτῃ *ἀπιόντος*» (ἐν Σχολ. εἰς Πλάτ. Πολιτ. σελ. 327 α') καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 1243. Πρβ. καὶ Ἀδ. Σμιδίτιον ἐν *Handb. d. Griech. Chronol.* σελ. 516 καὶ 517).

Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους γεγραμμένα βιβλ. Α', 56-7 «Ῥητέον δὲ καὶ ταῦτα — πέρυσι, *τοῦ ἐξελθόντος ἔτους*, τοῦ παρελθόντος, τοῦ προανυσθέντος, *τοῦ ἐξήκοντος*, τοῦ παυσαμένου, τοῦ λήξαντος — τοῦ μέλλοντος ἔτους, *τοῦ εἰσιόντος*, τοῦ ἥξοντος, τοῦ ἀφιξομένου, τοῦ προσιόντος». Πρβ. καὶ βιβλ. Α', 65 «φαίης δ' ἂν τῇ ἀπιούσῃ ἡμέρᾳ καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ τῇ *ἐξηκούσῃ* καὶ τῇ προτεραίᾳ καὶ τῇ προτέρᾳ καὶ τῇ χθές».

Τὸ ῥῆμα *ἐξήκειν* ἰσοδυναμεῖ τῷ *ἐξεληλυθέναι*. Λέγεται δὲ *τὸν χρόνον ἐξήκειν ἢ ἐξήκειν τοὺς χρόνους, ἐξήκειν τὰς ἡμέρας, ἐξήκειν τὴν ἀρχήν, ἐξήκειν τὴν προθεσμίαν, τὴν ὑπερημερίαν*, κτλ. (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 1299 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 50. Πρβ. καὶ Δίτμαρον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 75 καὶ Φ. Οὐ. Σμιδίτιον ἐν *Krit. Stud.* Τόμ. Α', σελ. 225). Ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους ἐρρήθη βιβλ. Α', 123 «*ἐξήκοντος μὲν αὐτῷ τοῦ καιροῦ*» καὶ Η', 57 «*τῶν χρόνων ἐξηκόντων*, ἐν οἷς ἔδει κρίνεσθαι». Ἐν ἐπιγραφῇ δὲ παρὰ Καυήρῳ 199, 9 εὕρομεν: *Καρνείου ἐξήκοντος*. Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ σελ. 74, 12 «*Ἐξήκει*: ἀντὶ τοῦ *παρῆλθε*. Συνέσιος· ἔτος ἤδη τουτὶ τρίτον ἐξήκει μετὰ τὴν ἀμνηστίαν καὶ τὰς διαλλαγάς» καὶ σελ. 75, 14 «*Ἐξήκειν*: ἀντὶ τοῦ *παρελθεῖν*. Ἀριστείδης· καὶ πρὶν δώδεκα ἐξήκειν ἡμέρας» καὶ σελ. 97, 3 «*Ἐξήκει μοι δὲ ὁ χρόνος* ἀντὶ τοῦ διήνυσται». Λέγει δὲ καὶ ὁ Σουίδας «*Ἐξήκει*: *παρῴχηκεν*. Ξενοφῶν· ὁ δὲ χρόνος ἐξήκει» καὶ «*Ἐξήκοντος*: *παρερχομένου*. Ἐξήκοντος τοῦ χρόνου, οὗπερ ἐντὸς ἔδει ἐπανιέναι πρὸς τὸν σφῶν ἄρχοντα». Παρὰ τῷ Εὐναπίῳ σελ. 33 Βοισσ. εἶνε γεγραμμένον «μέχρις ἂν τὸ πέμπτον ἔτος—*ἐξίκηται*», ἀποφαίνεται δ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1878, σελ. 336 «Eo sensu quem locus requirit dicebant ἐξήκῃ, non ἐξίκηται».

σελ. 89, 6 «καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους πρεσβευσάμενοι κατελύοντο τὸν πόλεμον ἐφ' οἷς ἑκάτεροι τυγχάνουσιν ἔχοντες. οὐχ ὑπάκου(σά)ντων δ' ἐκείνων, εἰ μὴ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς (θ)αλάττης ἀφήσουσιν, οὕτως ἀπέστησαν».

Εὐκολώτατα πᾶς τις ἔμπειρος τοῦ Ἕλληνος λόγου ὢν κατανοεῖ ὅτι τοῦ παρατατικοῦ χρόνου ὁ Ἀριστοτέλης χρῆσιν ποιησάμενος ἔγραψεν «*οὐχ ὑπακου(ό)ντων* δ' ἐκείνων, ΕΙ ΜΗ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἈΦΗΣΟΥΣΙΝ, οὕτως ἀπέστησαν».

Περὶ τοῦ *κατελύοντο τὸν πόλεμον*, παραπλησίαν ἔννοιαν ἐμφαίνοντος τῷ *οἷοι ἦσαν καταλύεσθαι τὸν πόλεμον ἢ προυθυμοῦντο καταλύεσθαι τὸν πόλεμον*, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

σελ. 90, 2 «ἡττηθέντες δὲ τῇ περὶ Ἐρέτριαν ναυμαχίᾳ

(καὶ) τῆς Εὐβοίας ἀποστάσης ὅλης πλὴν Ὠρεοῦ, χαλεπῶς ἐνεγκόντες ἐπὶ τῇ συμφορᾷ μάλιστα τῶν προγεγενημένων — κατέλυσαν τοὺς τετρακοσίους καὶ τὰ πράγματα παρέδωκαν τοῖς πεντακισχιλίοις τοῖς ἐκ τῶν ὅπλων, ψηφισάμενοι μηδεμίαν ἀρχὴν εἶναι μισθοφόρων. αἰτιώτατοι δ' ἐγένοντο τῆς καταλύσεως Ἀριστοκράτης καὶ Θηραμένης, οὐ συναρεσκόμενοι τοῖς ὑπὸ τῶν τετρακοσίων γενομένοις· ἅπαντα γὰρ δι' αὑτῶν ἔπραττον, οὐδὲν ἐπαναφέροντες τοῖς πεντακισχιλίοις».

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε παθητικῶς μὲν *ἡττηθέντες τῇ περὶ Ἐρέτριαν ναυμαχίᾳ*, ἐνεργητικῶς δὲ (σελ. 91, 4) *τοὺς τῇ ναυμαχίᾳ νικῶντας* (=νενικηκότας). Πρβ. σελ. 98, 14 «νικησάντων μάχῃ τοὺς μετὰ τῶν τριάκοντα βοηθήσαντας». Ἐγένετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *νικᾶν μάχην* σελ. 42, 4 «νικήσας δὲ τὴν ἐπὶ Παλληνίδι (μάχη)ν» καὶ σελ. 58, 2 «νικήσαντες τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην». Πρβ. καὶ σελ. 149, 12.

Ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει κεῖται «χαλεπῶς ἐνεγκόντες *ἐπὶ τῇ συμφορᾷ*», οὕτως ἐν σελ. 99, 3 «χαλεπῶς δὲ (φε)ρόντων *ἐπὶ τούτοις*». Σύνηθες ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ *χαλεπῶς φέρω τι, βαρέως φέρω τι, πικρῶς, δεινῶς, δυσχερῶς*, κτλ. Πρβ. καὶ *ῥᾳδίως* (*ῥᾷον, ῥᾷστα*) *φέρω τι, κούφως φέρω τι, πρᾴως*, κτλ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ *χαλεπῶς* ἢ *βαρέως φέρω* ὁμοίας ἔχεται ἐννοίας τῷ *δυσφορῶ*, διὰ τοῦτο λέγεται καὶ *χαλεπῶς* ἢ *βαρέως φέρω τινί* καὶ *χαλεπῶς* ἢ *βαρέως φέρω ἐπί τινι*, ὡς *δυσφορῶ τινι* καὶ *δυσφορῶ ἐπί τινι*. Πρβ. καὶ *δυσχεραίνω τινί* ἢ *ἐπί τινι, χαλεπαίνω τινί* ἢ *ἐπί τινι*, κτλ. Παραδείγματα τοῦ *χαλεπῶς* ἢ *βαρέως φέρω ἐπί τινι* ἐμνημόνευσεν ὁ Βυττεμβάχιος ἐν τῇ Κριτικῇ Βιβλιοθήκῃ Τόμ. Γ', 6', σελ. 17 (Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 719). Παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ ἀπαντᾷ Τόμ. Α', σελ. 354, 4 Νισ. «πικρῶς *ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι* φέρουσα» καὶ Τόμ. Β', σελ. 315, 7 «φέρων χαλεπῶς *ἐπὶ τοῖς* ὑπὸ τῶν Θαψίων *πραχθεῖσι*» καὶ σελ. 116, 3 «πρᾴως φέρειν *ἐπὶ τῷ θανάτῳ* τοῦ πατρός». Πρβ. καὶ σελ. 12, 14 «χαλεπῶς *τοῖς πραττομένοις* ἔφερε».

Τὸ *μάλιστα τῶν προγεγενημένων* ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὸ Θουκυδίδειον (βιβλ. Α', 1) «μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ *ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων*», περὶ οὗ καὶ ἄλλοι ἐποιήσαντο λόγον καὶ ὁ Κ. Φ. Ἑρ-

μαννὸς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πῶς δεῖ Ἱστορ. Συγγρ. βιβλίου τοῦ Λουκιανοῦ σελ. 316-7.

Τὸ *μηδεμίαν ἀρχὴν εἶναι μισθοφόρΩΝ*, ἀτοπώτατον ὄν, μεταβλητέον εἰς τὸ *μηδεμίαν ἀρχὴν εἶναι μισθοφόρΟΝ*, τουτέστι: *μηδεμίαν ἀρχὴν μισθὸν φέρειν* ἤτοι *πᾶσαν ἀρχὴν ἄμισθον εἶναι*. Πρβ. καὶ σελ. 106, 14 «*μισθοφόρον* δ' ἐκκλησίαν τὸ μὲν πρῶτον ἀπέγνωσαν ποιεῖν».

Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «οὐ συναρεσκόμενοι τοῖς ὑπὸ τῶν τετρακοσίων *γΙνομένοις*», οὐχὶ *γΕνομένοις*. Πολλάκις δ' ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων συνεχύθησαν ὁ ἐνεστὼς *γίνεσθαι* ἢ *γίγνεσθαι* καὶ ὁ ἀόριστος *γενέσθαι*. Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 353 «Γενόμενος συγκέχυται τῷ Γινόμενος ἢ Γιγνόμενος, καὶ ὅλως οἱ ἀόριστοι τοῦ ῥήματος τούτου τοῖς ἐνεστῶσι κατὰ πάντα ἀριθμὸν πτῶσίν τε καὶ γένος». Κακῶς μὲν ἐν τῷ Ῥωμύλῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. Ι', 1 φέρεται «τὰ μὲν ἐχλεύαζε τῶν ἔργων, τοῖς δ' ἐμποδὼν *ἐγένετο*» ἀντὶ τοῦ *ἐγίνετο*, κακῶς δ' ἐν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 196 ε' «ἀποθανόντος δέ, τοῖς ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν *παραγινομένοις* ἐνέχει πίνειν οἰνόμελι» ἀντὶ τοῦ *παραγενομένοις*.

Ὅμοια τῷ *συναρέσκομαι* ὑπάρχουσι τὸ *συνευδοκῶ* καὶ *συνευαρεστῶ*, περὶ ὧν ἑτέρωθι.

σελ. 91, 3 «πρῶτον μὲν τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς τῇ ναυμαχίᾳ νικῶντας συνέβη κριθῆναι μιᾷ χειροτονίᾳ πάντας—ἐξαπατηθέντος τοῦ δήμου διὰ τοὺς παροργίσαντας· ἔπειτα βουλομένων Λακεδαιμονίων ἐκ Δεκελείας ἀνιέναι καὶ ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἑκάτεροι εἰρήνην ἄγειν, ἔνιοι μὲν ἐσπούδαζον, τὸ δὲ πλῆθος οὐχ ὑπήκουσεν ἐξαπατηθέντες ὑπὸ Κλεοφῶντος, ὃς ἐκώλυσε γενέσθαι τὴν εἰρήνην ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεθύων καὶ θώρακα ἐνδεδυκώς, οὐ φάσκων ἐπιτρέψειν ἐὰν μὴ πάσας ἀφιῶσι Λακεδαιμόνιοι τὰς πόλεις».

Τοῦ ἐνεργητικοῦ *παροργίζω* οὐδὲν παράδειγμα ἐκ τοῦ δοκίμου ἑλληνισμοῦ οὔτ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται οὔτ' ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου. Ἀλλὰ τὸ ἁπλοῦν *ὀργίζω* ἀπαντᾷ παρά τε τῷ Ἀριστοτέλει καὶ παρ' ἄλλοις, οἷον

Ἀριστοτέλ. Ῥητορ. Γ', ιδ', 7 «ἔκ τε τοῦ εὔνουν ποιῆσαι καὶ ἐκ τοῦ *ὀργίσαι*» καὶ Ἠθικ. Νικομ. Ε', η', 9 «οὐ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ ποιῶν ἀλλ' ὁ *ὀργίσας*».

Ξενοφ. περὶ Ἱππ. Θ', 2 «ὥσπερ οὖν καὶ ἄνθρωπον ἥκιστ' ἂν *ὀργίζοι* τις μήτε λέγων χαλεπὸν μηδὲν μήτε ποιῶν, οὕτω καὶ ἵππον θυμοειδῆ ὁ μὴ ἀνιῶν ἥκιστ' ἂν *ἐξοργίζοι*». Πρβ. καὶ Ἀπομν. Γ', γ', 7 «θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων καὶ *ἐξοργίζειν* πρὸς τοὺς πολεμίους — διανενόησαι;».

Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 267 γ' «*ὀργίσαι* τε αὖ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονε». Πρβ. καὶ Ψευδοπλάτ. Ἐρυξ. σελ. 392 γ'.

Ἀριστοφ. Σφ. 223 «τὸ γένος ἤν τις *ὀργίσῃ* τὸ τῶν γερόντων» καὶ 404 «ἡνίκ' ἄν τις ἡμῶν *ὀργίσῃ* τὴν σφηκιάν» καὶ 425 «σμῆνος οἷον *ὤργισεν*».

Ὑπάρχει καὶ ποιητικὸν ῥῆμα *ὀργαίνω* τιθέμενον καὶ ἐπὶ μεταβατικῆς καὶ ἐπ' ἀμεταβάτου διαθέσεως (Ἴδε Ἑρουερδῆνα εἰς *Σοφοκλ. Οἰδ. Τύρ.* σελ. 110).

Πλημμελῶς ἔχει τὸ *ἀΝιέναι*. Τὴν ἀληθῆ γραφὴν βλέπει τις ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Βατρ. 1532 «Παρόσον, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, μετὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν Λακεδαιμονίων βουλομένων ἐκ Δεκελείας *ἀΠιέναι* ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἑκάτεροι καὶ εἰρήνην ἄγειν ἐπὶ τοῦ Καλλίου, Κλεοφῶν ἔπεισε τὸν δῆμον μὴ προσδέξασθαι, ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεθύων καὶ θώρακα ἐνδεδυκώς, οὐ φάσκων ἐπιτρέψειν, ἐὰν μὴ πάσας ἀφῶσι τὰς πόλεις οἱ Λακεδαιμόνιοι». Ὁ Κόβητος ἔθηκε τὸ *ἐπὶ τοῦ Καλλίου* μετὰ τὸ *ναυμαχίαν* (Ἴδε Μεινέρσιον ἐν *Dissert. Philol. Hal.* Τόμ. ΙΑ', σελ. 386). Γραπτέον δ' καὶ «βουλομένων ἐκ Δεκελείας ἀπιέναι *καὶ* ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἑκάτεροι εἰρήνην ἄγειν». Ἄξιον παρατηρήσεως δ' εἶνε ὅτι παρὰ μὲν τῷ Ἀριστοτέλει κεῖται *ἀφΙῶσι*, ἐν δὲ τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις *ἀφῶσι*.

Νομίζομεν δ' ὅτι εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης «τὸ δὲ πλῆθος οὐχ *ὑπήκουσΑΝ* ἐξαπατηθέντες», ὡς ἐν σελ. 95, 7 «ἐφ' οἷς *ἔχαιρΟΝ* ἡ πόλις γιγνομένοις, ἡγούμενοι κτέ.». Πρβ. καὶ σελ. 53, 3 «ὁ δὲ δῆμος δύο μὲν ἡμέρας — *ἐπολιόρκΕΙ*, τῇ δὲ τρίτῃ Κλεομένην μὲν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας *ἀφΙΕΣΑΝ* ὑποσπόνδους, Κλεισθένην δὲ — *μετεπέμψΑΝΤΟ*» καὶ σελ. 148-9 «*ἔκρινΕΝ* ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ καί, εἰ *καταγνοίΗ*, θανάτῳ τοῦτον *ἐζημίΟΥΝ*», ἂν μὴ εἶνε κάλλιο

ν' ἀναγνωσθῇ *ἐζημίΟΥ*, ἄνευ τοῦ Ν. Ἐν σελ. 53, 16 κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου ἐγράφη τὸ πρῶτον «διὰ μὲν οὖν ταύτας τὰς αἰτίας *ἐπίστευΕΝ* ὁ δῆμος τῷ Κλεισθένει», ἔπειτα δὲ μετεβλήθη εἰς τὸ πληθυντικὸν *ἐπίστευΟΝ*. Ἐν σελ. 93, 13 ἀντὶ τοῦ «οἱ μὲν οὖν τριάκοντα τοῦτον τὸν τρόπον *κατέστησαΑΝ* ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος» ἔχει τὸ ἀντίγραφον, καθὰ σημειοῦται ὁ ἐκδότης, *κατέστησεΕ*. Χαριέστατον ἀληθῶς εἶνε τὸ *οἱ τριάκοντα κατέστησε*.

Τοῦ Κλεοφῶντος ἐμνήσθη ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐν σελ. 78, 5 «τοῦ δὲ δήμου Κλεοφῶν ὁ λυροποιός» καὶ ἐν σελ. 79, 6. Τὸ *Κλεοφῶν ὁ λυροποιός* ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ἀνδοκίδῃ περὶ Μυστηρ. 146 «Κλεοφῶν αὐτὴν ὁ λυροποιὸς ᾤκει» καὶ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ περὶ Παραπρεσβ. 76 «Κλεοφῶν δὲ ὁ λυροποιός, ὃν πολλοὶ δεδεμένον ἐν πέδαις ἐμνημόνευον —, ἀποκόψειν ἠπείλει μαχαίρᾳ τὸν τράχηλον, εἴ τις εἰρήνης μνησθήσεται». Γράφει δ' ἔτι ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος Λόγῳ § 150 «ἀπομιμούμενος τὴν Κλεοφῶντος πολιτείαν, ὃς ἐπὶ τοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμου, ὡς λέγεται, τὴν πόλιν ἀπώλεσεν». Φέρεται δ' εἰς τὸ *Κλεοφῶντος* σχόλιον ἔχον ὧδε· «Νικήσαντος Ἀλκιβιάδου τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐβουλήθησαν Ἀθηναῖοι εἰρήνην ποιήσασθαι· Κλεοφῶν δὲ οὐκ εἴα, ἀλλ' ἔφη· εἴ τις εἰρήνη γεννηθήσεται, τῇ μαχαίρᾳ τεμεῖν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν». Ὁ Σχούλτζιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Λόγων τοῦ Αἰσχίνου καὶ τῶν εἰς αὐτὸν Σχολίων σελ. 341 ἔγραψεν «εἴ τις *εἰρήνης γεννητὴς ἔσται*». Ἀλλ' εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ σχολιογράφος ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου ῥηθέντος «εἴ τις *εἰρήνης μνησθήσεται*». Περὶ τοῦ Κλεοφῶντος γίνεται λόγος παρὰ τῷ Λυσίᾳ ὡς περὶ φιλοπόλιδος καὶ χρημάτων κρείττονος ἀνδρός (κατ' Ἀγορ. 8 καὶ ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφ. Χρημ. 48 καὶ κατὰ Νικομ. 12-3. Ἴδε Γεβαυῆρον εἰς *Λυσ.* Τόμ. Α', σελ. 113. Πρβ. δὲ καὶ Σνειδῆρον ἐν *Ἐπιμ. εἰς Ξενοφ. Ἑλλην.* σελ. 55 Δινδ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Βατρ.* σελ. 270, 359 καὶ σελ. 331, 678 καὶ σελ. 333, 684 καὶ σελ. 505, 1532).

σελ. 92, 6 «τῷ γὰρ ὕστερον ἔτει ἐπ' Ἀλεξίου ἄρχοντος ἠτύχησαν τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, ἐξ ἧς συνέβη κύριον γενόμενον τῆς πόλεως Λύσανδρον καταστῆσαι τοὺς τριάκοντα τρόπῳ τοιῷδε. Τῆς εἰρήνης γενομένης αὐτοῖς

ἐφ' ᾧ τε πολιτεύσονται τὴν πάτριον πολιτείαν, οἱ μὲν δημοτικοὶ διασώσειν ἐπειρῶντο τὸν δῆμον, τῶν δὲ γνωρίμων οἱ μὲν ἐν ταῖς ἑταιρείαις ὄντες καὶ τῶν φυγάδων οἱ μετὰ τὴν εἰρήνην κατελθόντες ὀλιγαρχίας ἐπεθύμουν, οἱ δ' ἐν ἑταιρείᾳ μὲν οὐδεμιᾷ συγκαθεστῶτες, (ἄ)λλως δὲ δοκοῦντες οὐδενὸς ἐπιλείπεσθαι (γρ. ἈΠΟλείπεσθαι) τῶν πολιτῶν τὴν πάτριον πολιτείαν ἐζήτουν».

Ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων περὶ μὲν τοῦ νικῶντος ὅτι *εὐτυχεῖ*, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α', 65 «τοὺς ἄλλους πολέμους *εὐτυχέοντες* οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς Τεγεήτας μούνους προσέπταιον», περὶ δὲ τοῦ ἡττωμένου ὅτι *δυστυχεῖ* ἢ *ἀτυχεῖ*. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα Παρατηρήσεσι σελ. 72 «In bello εὐτυχεῖν saepe significat *bene rem gerere* (victoriam reportare), ut ἀτυχεῖν *male rem gerere* (cladem accipere) ut Demosthenes *pro Corona* pag. 231. 4. de Thebanis: οἷς εὐτυχήκεσαν ἐν Λεύκτροις οὐ μετρίως ἐκέχρηντο, id est *victoria Leuctrica abusi sunt.* Sic saepe clades Graecorum Chaeronensis appellatur ἡ περὶ Χαιρώνειαν ἀτυχία vel τὸ ἀτύχημα τὸ περὶ Χαιρώνειαν» καὶ ἐν ταῖς εἰς τὸν Ὑπερείδην Σημειώσεσι σελ. 51 ἐκδ. β' «Equidem latere in his suspicor: ἀλλὰ κἂν *εὐτυχῶμεν*. Qui in bello *rem bene et feliciter gerunt* dicuntur εὐτυχεῖν. Notissimae rei exemplum unum adscribam, ut locum mendo liberem. Legitur IV. 117: τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος ἐποιοῦντο κομίσασθαι ὡς ἔτι Βρασίδας εὐτύχει, imo vero: *donec* Brasidas rem prospere gereret; itaque *ἕως* ἔτι vera scriptura est».

Ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ τοῦ Λυσίου (ἢ Ψευδολυσίου) § 31 φέρεται «γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τῇ ναυμαχίᾳ, Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐ ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς γενόμενοι ἀλλὰ τοῦ πλήθους ψευσθέντες καὶ οὓς φυλάξειν ᾤοντο καὶ πρὸς οὓς κινδυνεύσειν ἔμελλον .... οὐχ ἡττηθέντες τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀποθανόντες οὗπερ ἐτάχθησαν μάχεσθαι. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχησάντων, τῶν δὲ τῆς παρόδου κρατησάντων, οἱ μὲν κτέ.». Ὁ Κόβητος, ἵν' ἄρτιος ἀποβῇ ὁ λόγος, προσέθηκε πρὸ τοῦ *οὐχ ἡττηθέντες* τὸ *ἠτύχησαν*· ἀλλ' ἀποδοκιμάσας ἔπειτα τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀπεφή-

νατο ὅτι τῷ λόγῳ τοῦ Λυσίου ἁρμόζει τὸ *ἐδυστύχησαν*. Ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου κριτικοῦ κειμένη ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1882, σελ. 328 ἔχει ὧδε· «Olim sententia duce interposui de meo ἠτύχησαν, et sensus verborum apertus est et certus, sed debebam alio verbo uti: ἀτυχεῖν vivo Lysia est οὐ τυγχάνειν non *inpetrare quod petas, repulsam ferre. Rem male gerere* δυστυχεῖν appellatur. Restituendum est igitur ἐδυστύχησαν». Παρατηροῦμεν δ' ὅμως ὅτι ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος εἶνε παρειλημμένον τὸ ῥῆμα *ἀτυχεῖν* ὡς ἐναντίον τοῦ *εὐτυχεῖν* ἢ *εὐπραγεῖν* Ἀπομν. Γ', θ', 8 «ὑπεμίμνησκεν ὅτι πολλοὶ οὕτω πρός τινας ἔχουσιν, ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι περιορᾶν ἀλλὰ βοηθεῖν *ἀτυχοῦσιν*, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι» καὶ Ἑλλην. Α', ζ', 33 «μὴ τοίνυν — ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς εὐτυχίας ὅμοια ποιήσητε τοῖς ἡττημένοις τε καὶ *ἀτυχοῦσιν*». Πρβ. καὶ Ἰσοκράτ. Φιλ. 53 «καλλίστην γὰρ μάχην νικήσαντες — διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταῖς εὐτυχίαις οὐδὲν βέλτιον πράττουσι τῶν ἡττηθέντων καὶ *δυστυχησάντων*» καὶ 62 «*ἀτυχήσας* γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Ἑλλήσποντον κτέ.». Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 864 ς' κεῖται «διαγωνισάμενοι μετὰ μόνων Σπαρτιατῶν καὶ Θεσπιέων *ἠτύχησαν*».

Δὲν ἰσχυριζόμεθα μὲν ὅτι κακῶς ἔχει τὸ *ἐξ ἧς συνέβη*, λέγομεν δ' ὅμως ὅτι ἀρέσκει ἡμῖν μᾶλλον τὸ *ἐξ οὗ συνέβη*, τουτέστιν: *ἐκ τοῦ ἀτυχῆσαι τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν*.

Περὶ τοῦ *ἐφ' ᾧ τε πολιτεύσονται*, ᾧ ὅμοιον τὸ ἐν σελ. 40, 2 *ἐφ' ᾧ τε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ λήψεται*, οὐδὲν νῦν γράφομεν σκοποῦντες μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐν ἐπιτηδειοτέρῳ καιρῷ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν σύνταξιν τοῦ *ἐφ' ᾧ* ἢ *ἐφ' ᾧ τε* καὶ *ἐφ' ὅτῳ*.

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «διασώσειν: so corrected by the reviser from διασώζειν». Ἡ φράσις «οἱ μὲν δημοτικοὶ *διασώΣειν* ἐπειρῶντο τὸν δῆμον» εἶνε σόλοικος. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν ἀναντιλέκτως «*διασώΖειν* (διασῴζειν) ἐπειρῶντο». Δὲν ἔχουσιν ὑγιῶς τὸ *πείσειν δυνησόμεσθα*, *ζητεῖς ἀναπείσειν*, *ἐβουλήθην με ἀπολεῖν*, *ἐνδείξεσθαι βουλόμενος*, *ἐδεήθησαν ξυμπροπέμψειν* καὶ ἄλλα τοιαῦτα φερόμενα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῶν Ἑλλήνων (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1862, σελ. 350-7). Πολλὰ περὶ τοῦ προκειμένου πράγματος θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

σελ. 94, 3 «τὸ μὲν οὖν πρῶτον μέτριοι τοῖς πολίταις (ἦ)σα(ν) καὶ προσεποιοῦντο διοικεῖν τὴν πάτριον πο(λιτ)είαν, καὶ τούς τ' Ἐφιάλτου καὶ Ἀρχεστράτου νόμους τοὺς περὶ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν καθεῖλον ἐξ Ἀρείου (πάγου) καὶ τῶν Σόλωνος θεσμῶν ὅσοι διαμφισβητ(ήσ)εις εἶχον, καὶ τὸ κῦρος ὃ ἦν ἐν τοῖς δικασταῖς κ(ατέ)λυσαν, ὡς ἐπανορθοῦντες καὶ ποιοῦντ(ες) ἀναμφισβήτητον τὴν πολιτείαν, οἷο(ν) περὶ τοῦ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ ᾧ ἂν ἐθέλῃ κύριον ποιήσαντες καθάπαξ, τὰς δὲ προσούσας δυσκολίας, ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γηρῶν ἢ γυναικὶ πιθόμενος, ἀφεῖλον ὅπως μὴ ᾖ τοῖς συκοφάνταις ἔφοδος».

Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε «προσεποιοῦντο *διώκειν* τὴν πάτριον πολιτείαν», ὡς ἐν σελ. 36, 2 «ο(ἵ)περ ἐδόκουν μάλιστα *διώκειν* τὴν μέσην πολιτείαν». Διάφορον εἶνε τὸ τοῦ Πολυβίου βιβλ. Β', λθ', 6 «τοὺς ἐθισμοὺς καὶ νόμους ἐκλαβόντες τοὺς τῶν Ἀχαιῶν ἐπεβάλλοντο χρῆσθαι καὶ *διοικεῖν* κατὰ τούτους *τὴν πολιτείαν*». Συνεχύθησαν δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὰ ῥήματα *διώκειν* καὶ *διοικεῖν* (Ἴδε Λ. Δινδόρφιον εἰς *Ξενοφ. Ἀπομνημ.* σελ. 68. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 693).

Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ, καθὰ σημειοῦται ὁ ἐκδότης, εἶνε διὰ τοῦ Ζ προενηνεγμένον τό τε *διαμφισβητήσεις* καὶ τὸ *ἀναμφισβήτητον*, οἷον *διαμφιΖβητήσεις* καὶ *ἀναμφιΖβήτητον*. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 217, 24 «Ὅτι δὲ τὸ *σμῶδιξ* καθὰ καὶ τὸ *σμερδαλέον* καὶ τὸ *σμικρὸν* διὰ τοῦ Ζ εἶχον τὴν προφορικὴν ἀρχὴν πάλαι ποτὲ διὰ τὸ παρεοικὸς τοῦ ἤχου, δηλοῦσιν οἱ παλαιοί, ὧν ἐν Ῥητορικοῖς Λεξικοῖς τοῖς κατὰ στοιχεῖον κεῖται καὶ ταῦτα ἐν τῷ Ζ στοιχείῳ· *ζμινύη*, ὁτὲ τὸ σκαφεῖον ὁτὲ ἀξινάριον, οἱ δὲ δίκελλαν· καὶ *ζβέσαι* τὸ παῦσαι, λῆξαι, κοιμίσαι· καὶ *ζβεννυμενάων αἰγῶν* ληγουσῶν καὶ *ζμῶσαι* (γρ. *ζμῶΞαι*) τὸ πατάξαι. Αἴλιος δὲ Διονύσιός φησιν ὅτι *ζμικρὸν* καὶ μικρὸν οἱ Ἀττικοί, μικκὸν δὲ Ἴωνες. Οὕτω δὲ γράφουσι καὶ τὸ *ζμῆγμα* καὶ τὴν *ζμινύην*, ἣν καὶ αὐτὸς ἀξινάριον λέγει φέρων καὶ χρῆσιν Ἀριστοφάνους ταύτην· ἀλλ' ἱμάντα μοι δὸς καὶ ζμινύην· ἐγὼ γὰρ εἶμ' ἐπὶ ξύλα» καὶ σελ. 228, 27 «Μερίζω καὶ συγκοπὲν μέρζω καὶ Δωρικῶς μέρδω — καὶ μετὰ τοῦ ΖΑ ἐπιτατικοῦ

κατὰ συγκοπὴν *ζμέρδω* κατὰ τοὺς παλαιοὺς γραμματικούς, ἐφ' ὧν καὶ τὸ *Ζμύρνα* καὶ τὸ *ζμικρός* διὰ τοῦ Ζ κατήρχετο, καταργηθέντος παρὰ τῶν ὕστερον, ὡς καὶ προγέγραπται, τῇ ἀντιθέσει τοῦ Σ» καὶ σελ. 936, 9 «Ὅτι δὲ οὐ μόνον τὸ *ζμέρδειν* ἀλλὰ καὶ ἕτεραι πολλαὶ λέξεις διὰ τοῦ ἐν ἀρχῇ προεφέροντο Ζ καὶ ὡς ἐκ τοῦ ΖΑ ἐπιτατικοῦ μορίου τὸ τοιοῦτον Ζ δοκεῖ εἶναι ἐν τῷ *ζμικρόν* καὶ ἐν τῷ *ζμέρδειν* καὶ ἐν τῷ *ζμερδνόν*—ἀλλαχοῦ ἱκανῶς δεδήλωται» (Πρβ. καὶ Φιλήμ. Γραμματ. σελ. 234). Ὁ δὲ Λουκιανὸς λέγει ἐν τῇ Δίκῃ Φωνηέντων § 9 «Ὅτι δὲ ἀνεξίκακόν εἰμι γράμμα, μαρτυρεῖτέ μοι καὶ αὐτοὶ μηδέποτε ἐγκαλέσαντι τῷ ζῆτα *σμάραγδον* ἀποσπάσαντι καὶ πᾶσαν ἀφελομένῳ *Σμύρναν*». Πρβ. καὶ Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 638, 19 «Ποιότητι δέ, ὅταν σκεπτώμεθα πότερον διὰ τοῦ Ζ γραπτέον ἐστὶ τὸ *σμίλιον* καὶ τὴν *Σμύρναν* ἢ διὰ τοῦ Σ» καὶ σελ. 639, 14 «Οὐδὲν γὰρ βλαπτόμεθα —ἐάν τε διὰ τοῦ Σ (γράφωμεν) τὸ *σμιλίον* καὶ τὴν *Σμύρναν* ἐάν τε διὰ τοῦ Ζ» καὶ σελ. 639, 20 καὶ 25 καὶ Ψευδηρωδιαν. σελ. 457 Πιερσ.

Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς εὑρέθησαν οὐ μόνον τὸ *Ζμύρνα*, *Ζμυρναῖος*, *Ζμάραγδος* ἀλλὰ καὶ τὸ *ψήφιΖμα*, *ἀναβαΖμούς*, *ἘραΖμία*, *πελαΖγικόν*, *ἄΖμενος*, *καταΖβεσθείς*, *κόΖμος* (Ἴδε Φράνζιον ἐν *Elem. Epigr. Gr.* σελ. 247 καὶ Κυννῆρον ἐν *Ausfürl. Grammat. d. Griech. Spr.* Τόμ. Α', σελ. 55 ἐκδ. β' καὶ Μειστεράνσιον ἐν *Grammat. d. Attisc. Inschr.* σελ. 68 ἐκδ. β' καὶ Ῥ. Οὐαγνῆρον ἐν *Quaest. de Epigr. Graec.* σελ. 95. Πρβ. καὶ *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Β', σελ. 39 καὶ 613).

Ἐν τῇ Ἐθνικῇ καλουμένῃ ἐφημερίδι (1891, Μαΐου 6) ἐγράψαμεν :

σελ. 95, 1 ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γηρῶν ἢ γυναικὶ πιθόμενος. Συμπληρωτέον τὴν ῥῆσιν ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Δημοσθένει νόμου σελ. 1133, 14 ὧδε· ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γήρωΣ (ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἕνεκεν) ἢ γυναικὶ πιθόμενος.

Νομίζομεν δ' ὅτι εὔλογον εἶνε νὰ προστεθῇ μὲν μετὰ τὸ *οἷον* τὸ ἄρθρον *τόν*, νὰ ἐξαλειφθῇ δ' ὁ πρὸ τοῦ *προσούσας* σύνδεσμος *δέ*. Ὁ Ἀριστοτέλης πιθανώτατα ἔγραψεν «οἷον *τὸν* περὶ τοῦ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ ᾧ ἂν ἐθέλῃ κύριον ποιήσαντες καθάπαξ τὰς προσούσας δυσκολίας, ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γήρως ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἕνεκεν ἢ γυναικὶ πιθόμενος (=πεισθείς), ἀφεῖλον».

Ἐν τῷ ἀρτίως μνημονευθέντι νόμῳ κεῖται «τὰ ἑαυτοῦ διαθέσθαι εἶναι ὅπως ἂν ἐθέλῃ, ἂν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι ἄρρενες, ἂν μὴ μανιῶν ἢ γήρως ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἕνεκεν ἢ γυναικὶ *πειθόμενος*, ὑπὸ τούτων του παρανοῶν ἢ ὑπ' ἀνάγκης ἢ ὑπὸ δεσμοῦ καταληφθείς». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Δημοσθένους ἢ Ψευδοδημοσθένους σελ. 1133, 16 «Σκέψασθε δὲ καὶ διότι οὐδ' ἂν ἄπαις τις ᾖ, κύριός ἐστι τὰ αὑτοῦ διαθέσθαι, ἐὰν μὴ εὖ φρονῇ· νοσοῦντα δὲ ἢ φαρμακῶντα ἢ γυναικὶ *πειθόμενον* ἢ ὑπὸ γήρως ἢ ὑπὸ μανιῶν ἢ ὑπὸ ἀνάγκης τινὸς καταληφθέντα ἄκυρον κελεύουσιν εἶναι οἱ νόμοι». Πρβ. καὶ σελ. 1183, 56 «παραφρονῶν ὡς οὐδεὶς πώποτε παρεφρόνησεν ἀνθρώπων, γυναικὶ *πειθόμενος* πόρνῃ» καὶ «ἄκυρά γε ταῦτα πάντα ἐνομοθέτησεν εἶναι ὁ Σόλων, ὅ τι ἄν τις γυναικὶ *πειθόμενος* πράττῃ». Παρὰ τῷ Ἰσαίῳ βλέπει τις οὐ μόνον τὸ *γυναικὶ πειθόμενος* καὶ *γυναικὶ πειθόμενον* ἀλλὰ καὶ τὸ *τῇ γυναικὶ πεισθείς* καὶ *ἐκείνῃ πεισθεὶς* καὶ *ὑπ' ἐκείνης πεισθείς* περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 1 «ἐποιήσατό με Μενεκλῆς παρανοῶν ἢ *γυναικὶ πειθόμενος*» καὶ 19 «οὐ παρανοῶν οὐδὲ *γυναικὶ πειθόμενος* ὁ Μενεκλῆς ἐποιήσατο ἀλλ' εὖ φρονῶν» καὶ «*ἐκείνῃ πεισθεὶς* ἐμὲ ἐποιήσατο» καὶ «εἴ γ' *ἐκείνῃ πεισθεὶς* τὸν υἱὸν ἐποιεῖτο» καὶ 20 «*ὑπ' ἐκείνης πεισθεὶς* ἐμὲ ἐποιήσατο υἱόν» καὶ «ὥστε οὐ παραφρονῶν φαίνεται οὐδὲ *τῇ γυναικὶ πεισθείς*» καὶ 25 «παραφρονεῖν φησι καὶ *γυναικὶ πειθόμενον* ποιήσασθαι». Τοῦ *γυναικὶ πεισθείς* ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ ὁ Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Τιμωνίδην, οὗ τὸ χωρίον παρέθετο ὁ Σουίδας σελ. 278 α' Βεκκ. «πῶς δ' ἂν τῆς διαθέσεως τοῦ τετελευτηκότος ἀμελήσαιμεν, ἣν ἐκεῖνος διέθετο οὐ παρανοῶν οὐδὲ *γυναικὶ πεισθείς*;». Ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1862, σελ. 122 μετέβαλε τὸ «γυναικὶ *πΕΙθόμενος*» εἰς τὸ «γυναικὶ *πΙθόμενος*» ἔν τε τῷ χωρίῳ τοῦ Ἰσαίου «ἐποιήσατό με Μενεκλῆς παρανοῶν ἢ γυναικὶ *ΠΕΙθόμενος*» καὶ ἐν τῷ τοῦ Πλουτάρχου Σόλ. ΚΑ', 3 «οὐ μὴν ἀνέδην γε πάλιν οὐδ' ἁπλῶς τὰς δόσεις ἐφῆκεν, ἀλλ' εἰ μὴ νόσων ἕνεκεν ἢ φαρμάκων ἢ δεσμῷ ἢ ἀνάγκῃ κατασχεθεὶς ἢ γυναικὶ *πΕΙθόμενος*». Ὅτι δ' ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος *πΙθόμενος* ἀποδείκνυται, λέγει, ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου «εὖ πάνυ καὶ προσηκόντως τὸ *πεισθῆναι* παρὰ τὸ βέλτιστον οὐδὲν ἡγούμενος τοῦ βιασθῆναι διαφέρειν» (Πρβ. καὶ *Μνημοσ.* 1878, σελ. 135). Ἀλλ' ἐν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 265 ε' ἀπαντᾷ «Σόλων γράψας τὰς δόσεις κυρίας εἶναι τῶν τελευτώντων, πλὴν εἰ

μή τις ἀνάγκῃ συνεχόμενος ἢ γυναικὶ *πειθόμενος*, τὴν μὲν ἀνάγκην ὡς βιαζομένην ὑπεξείλετο, τὴν δ' ἡδονὴν ὡς παραλογιζομένην».

Ὅταν τις ἔχῃ τὸν νοῦν ἀβλαβῆ καὶ ὀρθῶς διανοῆται, λέγεται ὅτι *ὑγιαίνει* ἢ *εὖ φρονεῖ - φρονεῖ εὖ*. Τὸ ἐναντίον δὲ τοῦ *εὖ φρονεῖν* εἶνε τὸ *παραφρονεῖν* ἢ *παρανοεῖν*, ὡς παρὰ τῷ Ἰσαίῳ περὶ τοῦ Νικοστρ. Κλήρ. 16 «ἐὰν ὑπὸ γήρως ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἃ καὶ ὑμεῖς ἴστε *παρανοήσῃ*» καὶ περὶ τοῦ Φιλοκτ. Κλήρ. 9 «ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διαθέσθαι, ἐὰν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι ἄρρενες, ἐὰν μὴ ἄρα μανεὶς ἢ ὑπὸ γήρως ἢ δι' ἄλλο τι τῶν ἐν τῷ νόμῳ *παρανοῶν* διάθηται» καὶ περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 19 «οὐ *παρανοῶν* — ὁ Μενεκλῆς ἐποιήσατο ἀλλ' *εὖ φρονῶν*» καὶ 43 «εἰ οὕτω φαῦλος ἄνθρωπος δοκῶ (Ναβῆρ.: *δόξω*) εἶναι καὶ μηδενὸς ἄξιος, ὥστε ὑπὸ μὲν *εὖ φρονοῦντος* μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἂν ποιηθῆναι τῶν φίλων, ὑπὸ δὲ *παραφρονοῦντος*». Ἐν § 14 κεῖται «ἀλλ' ὑγιαίνων, *εὖ φρονῶν*, *εὖ νοῶν* ποιησάμενος εἰσάγει με εἰς τοὺς φράτερας». Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1862, σελ. 138 περιέγραψε τὸ *εὖ νοῶν* ὡς νόθον· ἀπεφήνατο δὲ καὶ ὁ Δοβραῖος ἐν *Adversar.* Τόμ. Α', σελ. 288 «εὖ νοῶν forsan delendum». Ὁ Ἀριστοφάνης λέγει ἐν ταῖς Νεφέλαις στίχ. 1475 κἑξ. «Α. Ἐνταῦθα σαυτῷ *παραφρόνει* καὶ φλήναφα. Β. Οἴμοι *παρανοίας*· ὡς *ἐμαινόμην* ἄρα ὅτ' ἐξέβαλλον τοὺς θεοὺς διὰ Σωκράτη. Ἀλλ', ὦ φίλ' Ἑρμῆ, μηδαμῶς θύμαινέ μοι — ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε, ἐμοῦ *παρανοήσαντος* ἀδολεσχίᾳ». Πρβ. στίχ. 844 «Οἴμοι τί δράσω, *παραφρονοῦντος* τοῦ πατρός; πότερον *παρανοίας* αὐτὸν εἰσαγαγὼν ἕλω ἢ κτέ.;». Παραδείγματα τοῦ *αἱρεῖν - ἑλεῖν τινα παρανοίας* καὶ *ἁλίσκεσθαι παρανοίας* καὶ *γράφεσθαί τινα παρανοίας*, κτλ. ἐμνημόνευσεν ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν σελ. 437. Πρβ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 142, 7 «παρανοίας, ἐάν τις αἰτιᾶταί τινα παρανοοῦντα τ(ὰ ἑαυτοῦ κτήματα ἀ)πολλύν(αι)» καὶ Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Η', σελ. 180, 2 «παρανοίας κρίνεται» καὶ σελ. 220, 11 «κατὰ πατρὸς μὴ εἶναι δίκην ἢ τὴν τῆς παρανοίας» καὶ σελ. 392, 2 καὶ 7 καὶ 13. Παρὰ τῷ Δημοσθένει ἀπαντᾷ σελ. 124, 54 «εἰς τοῦτο ἀφῖχθε *μωρίας* ἢ *παρανοίας* ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω» καὶ σελ. 424, 260 «τοσαύτης *παρανοίας* καὶ *μανίας* ἐνέπλησε τοὺς ταλαιπώρους ἐκείνους» καὶ σελ. 660, 122 «ἆρά γε ὁρᾶτε — ἡλίκην ἂν ὠφληκότες ἦτε *παράνοιαν*, εἴ τι τοιοῦτον ἐτυγχάνετε ἐψηφισμένοι;

ἔστι γὰρ *οὐχ ὑγιαινόντων*, οἶμαι, ἀνθρώπων κτέ.». Τῷ *παραφρονεῖν* καὶ *παρανοεῖν* συνωνυμεῖ τὸ *μελαγχολᾶν*. Πρβ. *μελαγχολικαὶ παράνοιαι* (Γαλην. Τόμ. Ζ', σελ. 202).

Ἐμφεροῦς τῷ *εὖ φρονεῖν* ἐννοίας ἔχεται τὸ *καλῶς φρονεῖν*. Γνωστὸν μὲν ὑπάρχει τὸ Σοφόκλειον «εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' οὐκ *εὖ φρονεῖν*», γνωστὸν δὲ τὸ τοῦ Εὐπόλιδος «ὦ πόλις, πόλις, ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ *καλῶς φρονεῖς*». Ἄλλα παραδείγματα κρίνομεν περιττὸν νῦν νὰ καταλέξωμεν. Πρβ. καὶ *ὀρθῶς φρονεῖν*. Ὁ Ἰσοκράτης εἶπεν ἐν τῷ περὶ Εἰρήνης Λόγῳ § 13 «νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων καὶ τοὺς *νοῦν οὐκ ἔχοντας* τῶν *εὖ φρονούντων*». Συγκριτικὸν τοῦ *εὖ φρονεῖν* εἶνε τὸ *βέλτιον* ἢ *ἄμεινον φρονεῖν* καὶ *λῷον φρονεῖν*, οἷον Λυσ. πρὸς Σίμ. 43 «ὧν, ἐπειδὰν *βέλτιον φρονήσωσιν*, ἅπασι μεταμέλει» καὶ Ἰσοκράτ. Παναθην. 235 «εἰθισμένοι δ' εἰσὶν *οἱ νοῦν ἔχοντες* ἀνακοινοῦσθαι — μάλιστα μὲν *τοῖς ἄμεινον* αὐτῶν *φρονοῦσιν*, εἰ δὲ μὴ κτέ.» καὶ περὶ Εἰρήν. 13 «ζητεῖτε συμβούλους *τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας* ὑμῶν αὐτῶν» καὶ Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 1038 «ὁ δοὺς δὲ ταῦτ' ἐμοῦ *λῷον φρονεῖ*», ὃ ὁ Στερνοβάχιος μετέγραψεν (ἐν *Melet. Graec.* Μέρ. Α', σελ. 62) «ὁ δοὺς δὲ *τάδ' ἂν* ἐμοῦ λῷον *θροοῖ*». Λέγεται δὲ καὶ *πλέον φρονεῖν*, περὶ οὗ ἐποιήσατο παρατήρησιν ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως σελ. 284. Πρβ. καὶ *ἄριστα* ἢ *κράτιστα φρονεῖν* (Ἴδε Κοβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 589 ἐκδ. β' καὶ ἐν *Mnemos.* 1873, σελ. 209 καὶ ἐν *Observat. ad Dion. Hal. Ant. Rom.* σελ. 83). Τῷ *ἄμεινον* ἢ *βέλτιον φρονεῖν* ἀντίκειται τὸ *χεῖρον φρονεῖν* (Ἰσοκράτ. περὶ Εἰρ. 126), οὗ τὸ ἀπόλυτον εἶνε *κακῶς φρονεῖν*, οἷον Δημοσθ. σελ. 16, 23 «τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ *κακῶς φρονεῖν* τοῖς ἀνοήτοις γίγνεται» καὶ σελ. 231, 19 «ἐν οἷς ἡμάρτανον ἄλλοι καὶ *κακῶς ἐφρόνουν*». Ἀρκούμεθα δὲ νῦν τοῖς μαρτυρίοις τούτοις.

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Μενάνδρου παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. Κ', 21 φέρεται:

ὀργῆς γὰρ ἀλογίστου κρατεῖν
ἐν ταῖς ταραχαῖς μάλιστα τὸν φρονοῦντα δεῖ.

Ὁ Κοβητος ἀνέγνω ἐν *Nov. Lect.* σελ. 90: *τὸν εὖ φρονοῦντα*, ὅπερ ἀποδοκιμάζει ὁ Κόκκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων

τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 175, 574 λέγων «τὸν εὖ φρονοῦντα Cobet N. l. 90. qua coniectura caesura corrumpitur. ac bene hic φρονοῦντα, sive *ratione praeditum* sive *sapientem* interpretaris». Ὅμοια τῷ Μενανδρείῳ χωρίῳ ἔχομεν οὐκ ὀλίγα νὰ μνημονεύσωμεν, οἷον

Θέογν. 625 «ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν καὶ σιγᾶν αἰεί».

Σιμων. Ἀμοργ. 2 Βεργκ. «τοῦ μὲν θανόντος οὐκ ἂν ἐνθυμοίμεθα, εἴ τι φρονοῖμεν, πλεῖον ἡμέρης μιῆς».

Αἰσχύλ. Προμ. 384 «ἐπεὶ κέρδιστον εὖ φρονοῦντα μὴ φρονεῖν δοκεῖν».

Σοφοκλ. Ἀντιγ. 707 «ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ κτέ.» καὶ Αἴ. 81 «Α. Μεμηνότ' ἄνδρα περιφανῶς ὀκνεῖς ἰδεῖν; Β. Φρονοῦντα γάρ νιν οὐκ ἂν ἐξέστην ὄκνῳ» καὶ Ἠλ. 889 «ὡς μαθοῦσά μου τὸ λοιπὸν ἢ φρονοῦσαν ἢ μώραν λέγῃς». Πρβ. καὶ στίχ. 345-6 καὶ Οἰδ. Τύρ. 316-7, κτλ.

Εὐριπίδ. Μηδ. 1329 «ἐγὼ δὲ νῦν φρονῶ, τότ' οὐ φρονῶν, ὅτ' ἐκ ἐκ δόμων σε βαρβάρου τ' ἀπὸ χθονὸς Ἕλλην' ἐς οἶκον ἠγόμην» (Ἴδε Φ. Οὐ. Σμιδίτιον ἐν *Krit. Stud.* Τόμ. Α', σελ. 251. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 165). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τῇ Ἀνδρομάχῃ στίχ. 666 εἶπεν ὁ Εὐριπίδης «εἶτ' ἐγὼ μὲν οὐ *φρονῶ* μισῶν τὰ μὴ δίκαια, σοὶ δ' ἔνεστι νοῦς;», ἐν δὲ τῷ Αἰόλῳ Ἀποσπ. 25, 4 Ναυκ. «νοῦς δ' οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ' *εὖ φρονεῖν*». Ἐν τῷ Ἴωνι στίχ. 520-1 ἔχουσι τἀντίγραφα «Α. Εὖ φρονεῖς μὲν ἤ σ' ἔμηνε θεοῦ τις, ὦ ξένε, βλάβη; Β. *Σωφρονῶ*, τὰ φίλταθ' εὑρὼν εἰ φιλεῖν ἐφίεμαι». Ἀνέγνω δ' ὁ Ἰακώψιος «*Οὐ φρονῶ*, τὰ φίλταθ' εὑρὼν εἰ φιλεῖν ἐφίεμαι;», ὃ ἐνεκρίθη ὑπό τ' ἄλλων καὶ τοῦ Ἑρουερδῆνος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἴωνος σελ. 144. Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου καὶ *φρονεῖν μᾶλλον* Ἀποσπ. 48, 2 «δούλου φρονοῦντος μᾶλλον ἢ φρονεῖν χρεὼν οὐκ ἔστιν ἄχθος μεῖζον» καὶ 953, 2 «καὶ γὰρ ἁρμόζει φρονεῖν σὲ μᾶλλον ἢ ἐμέ» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1880, σελ. 59).

Ἀριστοφ. Ἱππ. 1121 «νοῦς οὐκ ἔνι ταῖς κόμαις ὑμῶν, ὅτε μ' οὐ φρονεῖν νομίζετ'· ἐγὼ δ' ἑκὼν ταῦτ' ἠλιθιάζω». Πρβ. καὶ στίχ. 1143 καὶ Βατρ. 962.

Νικόστρ. 27 Κοκκ. «εἰ τὸ συνεχῶς — λαλεῖν ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον».

Ἄλεξ. 150 Κοκκ. «εἰ μὴ γὰρ ὢν ἄνθρωπος ἀνθρώπου τύχαις ὑπηρετήσω, ποῦ φανήσομαι φρονῶν;» καὶ 245, 12.

Φιλήμ. 117, 4 Κοκκ. «ἀμφότερον οὗτος εὐτυχεῖ τε καὶ φρονεῖ» καὶ 135, 2.

Ἀνάξιππ. 4 Κοκκ. «τούς γε φιλοσόφους ἐν τοῖς λόγοις φρονοῦντας εὑρίσκω μόνον, ἐν τοῖσι δ' ἔργοις ὄντας ἀνοήτους ὁρῶ».

Ἡρόδ. Ζ', 15 «ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἐφρόνεον εἴπας ἐς σὲ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκα συμβουλίης». Ἀλλ' ὁ Ἑρουερδὴν γράφει *ἐφρόνεον* (εὖ) λέγων ἐν *Μνημοσ.* 1885, σελ. 140 «Sic legendum addita vocula necessaria, quae non desideratur cap 16 init. : Ἶσον — κέκριται, *φρονέειν* τε εὖ καὶ — πείθεσθαι».

Πλάτ. Γοργ. σελ. 490 α' «εἷς φρονῶν μυρίων μὴ φρονούντων κρείττων ἐστὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον» καὶ Φιλ. σελ. 63 β' «μῶν οὐκ ἂν δέξαισθε οἰκεῖν μετὰ φρονήσεως πάσης ἢ χωρὶς τοῦ φρονεῖν;». Πρβ. καὶ Λυσ. σελ. 210 δ'. Ἐν τῷ Β' Ἀλκιβιάδῃ ἀντιτίθεται τὸ *μαίνεσθαι* τῷ *φρονεῖν*, ὡς ἡ *μανία* τῇ *φρονήσει*, σελ. 138 γ' «τὸ *μαίνεσθαι* ἄρα ὑπεναντίον σοι δοκεῖ τῷ *φρονεῖν*;» καὶ σελ. 139 β' «οὐκοῦν μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεναντίον εἶναι *μανίαν φρονήσει*;»

Ἱπποκρατ. Τόμ. Γ', σελ. 425 «αἰσθάνονταί τε ἐτεῇ οὐδενός, ὡς προσήκει τοὺς φρονέοντας». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 905.

Μουσών. σελ. 243 Πηρλ. «φρονεῖν δεῖ μὲν τὸν ἄνδρα, δεῖ δὲ καὶ τὴν γυναῖκα· ἢ τί ὄφελος εἴη ἂν ἄφρονος ἀνδρὸς ἢ γυναικός;».

Παραδοξογρ. Οὐεστερμ. σελ. 117, 13 «τὰ δὲ ἔσχατα καταγνῶναι τῆς πρεσβύτιδος μανίαν — ὀνειδιζούσης δὲ τῆς τροφοῦ καὶ λεγούσης μετὰ παρρησίας ὡς (αὐτὴ) μὲν φρονεῖ τε καὶ ὑγιής ἐστιν, ἡ δὲ κτέ.».

Ψευδοκέβ. Πίν. ΜΑ', 3, σελ. 34 Τευβν. «ἀλλὰ τὸ φρονεῖν μόνον ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀφρονεῖν κακόν».

Φέρεται δ' ἐν τοῖς τοῦ Μενάνδρου καὶ (Ἀποσπ. 638 Κοκκ.):

μὴ τοῦτο βλέψῃς εἰ νεώτερος λέγω,
ἀλλ' εἰ φρονοῦντος τοὺς λόγους ἀνδρὸς ἐρῶ.

ἀνθ' οὗ ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 57-8 ἔγραψε:

μὴ τοῦτο μέμψησθ' εἰ νεώτερος λέγω
ἂν εὖ φρονοῦντος τοὺς λόγους ἀνδρὸς λέγω.

Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον ἐν *Advers. in Com. Graec. Fragm.* Τόμ. Α΄, σελ. 156. Πρβ. καὶ Μεινέκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Βουκολικῶν Ποιητῶν σελ. 331 ἐκδ. γ΄). Ἐν ἄλλῳ χωρίῳ τοῦ Μενάνδρου ἔχοντι ὧδε (Ἀποσπ. 603):

οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρί,
ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.

ἀνεγνώσθη ὑπὸ μὲν τοῦ Μεινεκίου *κεὐτυχοῦντ'*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἑρουερδῆνος *κεὐποροῦντ'*, ὑπὸ δὲ τοῦ Κοκκίου *κεὐθενοῦντ'* (Πρβ. καὶ Μνημοσ. 1878, σελ. 393).

Ἐν ταῖς ὑπὸ Οὐεσχήρου καὶ Φουκάρτου ἐκδεδομέναις Δελφικαῖς Ἐπιγραφαῖς 86, 4 ἀπαντᾷ «τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον εὐδόκησε Φίλων *νοέων* καὶ *φρονέων* καὶ ὑγιαίνων κτέ.». Πρβ. καὶ ἐπιγρ. Θηραϊκ. ἐν Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικκ. 2448 ἀρχ. «τάδε διέθετο *νοοῦσα* καὶ *φρονοῦσα* Ἐπικτήτα Γρίννου» καὶ Ἐπιγρ. Δαυλ. παρὰ Κολλιτζίῳ 1523, 4 «Δαυλιεῖς *νοέοντες* καὶ *φρονέοντες* ἀνέθηκαν τᾷ Ἀθάνᾳ».

Τὸ *δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ ᾧ ἂν ἐθέλῃ* ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου γεγραμμένον ἐν τῇ Δευτέρᾳ Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ σελ. 9, § 14 ἐκδ. β΄ «γ΄. (Ἐν ἀρχῇ λόγου παραλείπεται τὸ ὑποκείμενον) ἔνθα ἐννοεῖται τὸ ἀόριστον τὶς, ὡς *δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδε* (τις). — *ἡδὺ τὸ οἴεσθαι τεύξεσθαι ὧν ἐφίεται* (τις)». Τὸ πρῶτον χωρίον ἐλήφθη ἐκ τοῦ Πλάτωνος Ἀπολ. σελ. 29 α΄, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους Ῥητορ. Β΄, β΄, 2. Προσυπακούεται δ' ἐπὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τὸ *τινά*, νοεῖται δὲ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον καὶ ἐπὶ τοῦ παρεμφατικοῦ ῥήματος κατὰ τὴν προσήκουσαν πτῶσιν, οἷον «δοκεῖν γάρ (τινα) εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδε» καὶ «ἡδὺ τὸ οἴεσθαί (τινα) τεύξεσθαι ὧν ἐφίεται». Ὅμοια τούτοις εἶνε τάδε.

Σοφοκλ. Αἴ. 1081 «ὅπου δ' ὑβρίζειν δρᾶν θ' ἃ βούλεται παρῇ» καὶ Οἰδ. Κολ. 1224 «μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ', ἐπεὶ φανῇ, βῆναι κεῖθεν ὅθεν περ ἥκει, πολὺ δεύτερον». Πρβ. καὶ Ἄλεξ. Ἀποσπ. 141, 15 «τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστόν ἐστ' ἀεί· ἐπὰν δὲ γένηται, ὡς τάχιστ' ἔχειν τέλος».

Εὐριπίδ. Ἱκέτ. 450 «κτᾶσθαι δὲ πλοῦτον καὶ βίον τί δεῖ τέκνοις, ὡς τῷ τυράννῳ πλείον' ἐκμοχθῇ βίον;»

Ξενοφ. Ἀπομν. Γ΄, θ΄, 6 «τὸ δὲ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν καὶ ἃ μὴ οἶδε

δοξάζειν τε καὶ οἴεσθαι γιγνώσκειν ἐγγυτάτω μανίας ἐλογίζετο εἶναι».

Πλάτ. Κρίτ. σελ. 49 γ' «οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν» καὶ Μέν. σελ. 79 β' «τὸ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττειν ὅ τι ἂν πράττῃ, τοῦτο ἀρετὴν εἶναι» καὶ σελ. 97 α' «οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἐὰν μὴ φρόνιμος ᾖ» καὶ Χαρμίδ. σελ. 167 α' «τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ οἶδεν». Ἴδε Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Ἀπολ.* σελ. 29 α' καὶ εἰς *Συμπόσ.* σελ. 187 ε' καὶ εἰς *Εὐθύδ.* σελ. 284 α' καὶ εἰς *Πολιτ.* σελ. 506 γ' καὶ Κρυγῆρον ἐν *Ἑλλην. Γραμ.* § 61, 4, 5 καὶ Κυννῆρον ἐν *Διεξοδ. Γραμμ. τῆς Ἑλλ. Γλώσσ.* Τόμ. Β', σελ. 32 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Βαχμαννὸν ἐν *Conject. Aristoph. Spec.* I, σελ. 28.

Φρύνιχ. Ἐκλ. σελ. 214 «ἓν μὲν τὸ μεταγινώσκειν ἐφ' οἷς εἴρηκε» Ἀκριβέστερον τὴν χρῆσιν ταύτην θὰ ἐξετάσωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τῆς ἐκφορᾶς, καθ' ἣν πρόσκειται τῷ παρεμφατικῷ ῥήματι ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία ΤΙΣ, οἷον Πλάτ. Θεαιτ. σελ. 145 δ' «ἆρ' οὐ τὸ μανθάνειν ἐστὶ τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι περὶ ὃ μανθάνει *τις*;», κτλ.

σελ. 95, 3 «ὁμοίως δὲ τοῦτ' ἔδρων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ταῦτ' ἐποίουν καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς τῷ δήμῳ πρὸς χάριν ὁμιλοῦντας παρὰ τὸ βέλτιστον καὶ κακοπράγμονας ὄντας καὶ πονηροὺς ἀνῄρουν, ἐφ' οἷς ἔχαιρον ἡ πόλις γιγνομένοις, ἡγούμενοι τοῦ βελτίστου χάριν ποιεῖν αὐτούς. ἐπεὶ δὲ τὴν πόλιν ἐγκρατέστερον ἔσχον, οὐδενὸς ἀπείχοντο τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπέκτειναν τοὺς καὶ ταῖς οὐσίαις καὶ τῷ γένει καὶ τοῖς ἀξιώμασιν προέχοντας, ὑπεξαιρούμενοί τε τὸν φόβον καὶ βουλόμενοι τὰς οὐσίας διαρπάζειν· καὶ χρόνου διαπεσόντος βραχέος οὐκ ἐλάττους ἀνῃρήκεσαν ἢ χιλίους πεντακοσίους».

Περὶ τοῦ *τοῦτ' ἔδρων* καὶ *ταῦτ' ἐποίουν* θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι, ὡς καὶ περὶ τοῦ *χιλίους πεντακοσίους*· ἴσως δ' εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ «τοῦ βελτίστου χάριν *ποιεῖν* (*ταῦτ'*) αὐτούς».

Τοῦ *πρὸς χάριν ὁμιλεῖν* παρέχει ἡμῖν μαρτύρια ὁ Ἰσοκράτης λέγων πρὸς Νικοκλ. 4 «οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ

πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες *πρὸς χάριν ὁμιλοῦσιν*» καὶ περὶ Ἀντιδόσ. 133 «διόπερ μᾶλλον φιλοῦσι *τοὺς πρὸς χάριν ὁμιλοῦντας* ἢ τοὺς εὖ ποιοῦντας». Πρβ. καὶ Νικόλ. Κωμ. παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΙΔ', 7, στίχ. 36 «*πρὸς χάριν ὁμίλει* τοῦ τρέφοντος ἐπ' ὀλέθρῳ». Συνωνυμεῖ δὲ τὸ ῥῆμα *ὁμιλεῖν* ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῷ *συνεῖναι* (ἢ *συγγίγνεσθαι, ἐπιμίγνυσθαι*, κτλ.) καὶ τὸ ὄνομα *ὁμιλία* τῷ *συνουσία* (ἢ *ἐπιμιξία*, κτλ.). Γνωστότατον ὑπάρχει τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἐν τῷ Φοίνικι ῥηθέν :

ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
τοιοῦτός ἐσθ' οἷοισπερ ἥδεται ξυνών.

Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος κεῖται βιβλ. Α', β', 15 «Πότερόν τις αὐτὼ φῇ τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους ἐπιθυμήσαντε καὶ τῆς σωφροσύνης — ὀρέξασθαι τῆς *ὁμιλίας* αὐτοῦ ἢ νομίσαντε, εἰ *ὁμιλησαίτην* ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἱκανωτάτω λέγειν τε καὶ πράττειν ;» καὶ 18 «Οἶδα δὲ καὶ Σωκράτη δεικνύντα τοῖς *ξυνοῦσιν* ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα — Οἶδα δὲ κἀκείνω σωφρονοῦντε ἔστε Σωκράτει *συνήστην*», παρὰ δὲ τῷ Λυσίᾳ φέρεται Κατηγ. Κακολ. 6 «Χρῆν γὰρ ὑμᾶς ἢ μὴ κακῶς λέγειν ἢ μὴ *ξυνεῖναι* καὶ ταῦτα φανερῶς ἀπειπόντας *ὁμιλίαν*. Εἰ δ' αἰσχρὸν ἡγεῖσθε τοῦτο, πῶς αἰσχρὸν ἦν ὑμῖν *ξυνεῖναι*, πρὸς ὃν οὐδὲ ἀπειπεῖν καλὸν ἡγεῖσθε ; Καὶ μὴν οὐδὲν αὐτὸς ἐξεῦρον (ἐξηῦρον), ὁπόθεν ἂν εἰκότως ὑπερείδετε τὴν ἐμὴν *ὁμιλίαν*». Ὁ Πλάτων ἐν μὲν τῷ Φαίδρῳ εἶπε σελ. 252 δ' «καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ πρός τε τοὺς ἐρωμένους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους *ὁμιλεῖ τε καὶ προσφέρεται*», ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι σελ. 67 α' «ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν *ὁμιλῶμεν* τῷ σώματι *μηδὲ κοινωνῶμεν*» καὶ σελ. 81 γ' «ὃ αὐτῇ ἡ *ὁμιλία* τε καὶ *ξυνουσία* τοῦ σώματος διὰ τὸ ἀεὶ ξυνεῖναι — ἐνεποίησε ξύμφυτον». Εἶνε δὲ τὸ ῥῆμα *ὁμιλῶ* (*ὁμιλέω*) παλαιότατον ἁπαντῶν πολλάκις παρ' Ὁμήρῳ, ἐξ οὗ μνημονεύομεν τὸ «Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι *μετείη*, ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν *ὁμιλέοι* ἢ μετ' Ἀχαιοῖς» (Ἰλ. Ε, 85). Ὁ Μοῖρις ἀποφαίνεται σελ. 276 «*Ὁμιλίαν* : οὐ τὴν *διάλεξιν* μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν συνουσίαν πρὸς γυναῖκα Ἀττικῶς· λαλιὰν Ἑλληνικῶς». Εἶνε δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 255, 3 γεγραμμένον «Ὁμιλία ἐπὶ τῶν ἑνουμένων, κοινωνία ἐπὶ τῶν συμμετεχόντων τινός. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἕνωσις καὶ διὰ λόγων γίγνεται καὶ διὰ μί-

ξεως ἀφροδισίων καὶ δι' ἑτέρων, λέγεται *ὁμιλία* καὶ ἐπὶ συνουσίας καὶ ἐπὶ *διαλέξεως*. *Ὁμιλεῖ* γάρ τίς τινι ἤγουν *διαλέγεται* καὶ ὁμιλεῖ βιβλίῳ ἀντὶ τοῦ εἰς λόγους ἔρχεται· λόγους γὰρ τὸ βιβλίον ἐμπεριέχει. Ὁμιλεῖ δὲ θανάτῳ ἀντὶ τοῦ ἑνοῦται καὶ ὁμιλεῖ συμφοραῖς ἀντὶ τοῦ ἑνοῦται καὶ συγκίρναται». Οὐδέποτ' ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐτέθη τὸ *ὁμιλεῖν* ἀντὶ τοῦ *διαλέγεσθαι* ἢ *εἰς λόγους ἰέναι* καὶ τὸ *ὁμιλία* ἀντὶ τοῦ *διάλεξις* ἢ *λόγος* καθόλου. Κακῶς δὲ τὸ παρὰ Θουκυδίδῃ βιβλ. Α', 3 «καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη *τῇ ὁμιλίᾳ* μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας» ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Σαλμασίου διὰ τοῦ *sermone*, φανερωτάτου ὄντος ὅτι ἡ ἔννοια τῆς *ἐπιμιξίας* ἢ τοιούτου τινὸς τῷ χωρίῳ ἁρμόζει. Μετὰ πλείστης ἀκριβείας θὰ διαλάβωμεν ἀλλαχοῦ περὶ τῶν λέξεων *ὁμιλῶ* (*προσομιλῶ*, *ἐξομιλῶ*, *ὁμιλία*, κτλ. *ὁμιλητικός*, κτλ.), *ἐξόμιλος*, *εὐόμιλος*, *δυσόμιλος* (-*ητος*), *δρακονθόμιλος*, κτλ.

Τὸ *ἀπέκτεινΑΝ* μετατυπωτέον πάντως εἰς τὸ *ἀπέκτεινΟΝ*· «οὐδενὸς *ἀπείχοντο* τῶν πολιτῶν, ἀλλ' *ἀπέκτεινον* τοὺς — προέχοντας». Ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις σελ. 552, 20 κεῖται «ταῦτα ὁ Ἥλιος πρὸς τὸν Δία ἀρώμενος λέγει, ὅπως ἀντιβλάψῃ τοὺς ἑταίρους τοῦ Ὀδυσσέως, ὑπὸ ὧν τὰς αὐτοῦ βοῦς καὶ τὰ πρόβατα *ἔκτεινΟΝ* τε καὶ ἔφαγον» ἀντὶ τοῦ *ἔκτεινΑΝ*· ἴσως δὲ μεταβλητέον τὸ *ὑπὸ ὧν* εἰς τὸ *ἀνθ' ὧν*.

Εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ παρατεθειμένῃ ῥήσει *ἀνῄρουν* καὶ *ἀνῃρήκεσαν* καὶ *ἀπέκτεινον*. Ποιεῖται δὲ πολλάκις ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν βιβλίῳ χρῆσιν τοῦ *ἀποκτείνω*, οὐχὶ δ' ὀλιγάκις τοῦ *ἀναιρῶ*. Τὸ παθητικὸν εἶνε *ἀποθνήσκω* καὶ *ἀναιροῦμαι* καὶ *τελευτῶ*, οἷον σελ. 103, 11 «ἐὰν δ' ἀνέλωσιν, παράδειγμα ποιήσειν· ὅπερ καὶ συνέπεσεν· *ἀποθανόντος* γὰρ οὐδεὶς πώποτε ὕστερον ἐμνησικάκησεν» καὶ σελ. 117, 6 «ἤδη μέλλοντα *ἀποθνήσκειν*» καὶ σελ. 72, 7 «*ἀνῃρέθη* δὲ καὶ ὁ Ἐφιάλτης δολοφονηθείς» καὶ σελ. 98, 4 «*ἀναιρεθέντος* δὲ Θηραμένους» καὶ σελ. 48, 7 «ὁ μὲν Ἁρμόδιος εὐθέως *ἐτελεύτησεν* ὑπὸ τῶν δορυφόρων» καὶ σελ. 51, 4 «ἡττηθέντος δ' αὐτοῦ καὶ *τελευτήσαντος*». Τῷ *ἀποκτείνω* καὶ *ἀναιρῶ* ἰσοδυναμεῖ τὸ *θανατῶ* σελ. 98, 4 «κυρίους εἶναι *θανατοῦντας*» καὶ σελ. 117, 11 «τὸ *θανατοῦν* καὶ δεῖν καὶ χρήμασι ζημιοῦν» καὶ σελ. 128, 3 «εἰ δὲ μή, τότε *θανατώσοντας*» (Πρβ. Πολυδεύκ. Η', 102). Τὸ ἁπλοῦν ῥῆμα *κτείνω* βλέπει τις ἐν σελ. 145, 1 «*κτεῖναι* ἢ τρῶσαί τινα». Ἐν σελ. 97, 1

εἶνε παρειλημμένη καθολικωτέρα λέξις «Θηραμένην δὲ *διαφθεῖραι* τόνδε τὸν τρόπον». Πρβ. *ἀπολλύναι*-*ἀπόλλυσθαι*, *ἐκποδὼν ποιεῖσθαι*-*ἐκποδὼν γίγνεσθαι*.

σελ. 95 19 «οἱ δὲ—φοβηθέντες μὴ προστάτης γενόμενος τοῦ δήμου καταλύσῃ τὴν δυναστείαν καταλέγουσιν τῶν πολιτῶν δισχιλίους ὡς μεταδώσοντες τῆς πολιτείας. Θηραμένης δὲ πάλιν ἐπιτιμᾷ καὶ τούτοις, πρῶτον μὲν ὅτι βουλόμενοι μεταδοῦναι τοῖς ἐπιεικέσι τρισχιλίοις μόνοις μεταδιδόασι (γρ. μεταδιδόασιΝ), ὡς ἐν τούτῳ τῷ πλήθει τῆς ἀρετῆς ὡρισμένης, ἔπειθ' ὅτι δύο τὰ ἐναντιώτατα ποιοῦσιν, βίαιόν τε τὴν ἀρχὴν καὶ τῶν ἀρχομένων ἥττω κατασκευάζοντες. οἱ δὲ τούτων μὲν ὠλιγώρησαν, τὸν δὲ κατάλογον τῶν τρισχιλίων πολὺν μὲν χρόνον ὑπερεβάλλοντο καὶ παρ' αὑτοῖς ἐφύλαττον τοὺς ἐγνωσμένους, ὅτε δὲ καὶ δόξειεν αὐτοῖς ἐκφέρειν τοὺς μὲν ἐξήλειφον τῶν γεγραμμένων, τοὺς δ' ἀντενέγραφον τῶν ἔξωθεν».

Παντὶ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι τὸ *δισχιλίους* εἶνε ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τοῦ *τρισχιλίους*. Πρβ. σελ. 96, 3 «*τρισχιλίοις* μόνοις μεταδιδόναι» καὶ 8 «τὸν δὲ κατάλογον τῶν *τρισχιλίων* κτέ.» καὶ σελ. 97, 5 «τοὺς μὴ τοῦ καταλόγου μετέχοντας τῶν *τρισχιλίων*» καὶ σελ. 98, 5 «τά τε ὅπλα παρείλοντο πάντων πλὴν τῶν *τρισχιλίων*». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Β', γ', 18 «Ἐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι τριάκοντα —καταλέγουσι *τρισχιλίους* τοὺς μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. Ὁ δ' αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ γε εἶναι τὸ πρῶτον μὲν βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν κοινωνοὺς ποιήσασθαι (εἶτα ποιήσασθαι) *τρισχιλίους*, ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά τινα ἀνάγκην καλοὺς κἀγαθοὺς εἶναι». Μετ' ὀλίγα λέγει ὁ Ξενοφῶν «Ἔπειτα δ', ἔφη, ὁρῶ ἔγωγε δύο ἡμᾶς (ὑμᾶς) τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἥττονα τῶν ἀρχομένων κατασκευαζομένους». Παραθέμενος τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ξενοφῶντος ὁ ἐκδότης τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας σελ. 96 ἐπιφέρει «The last word confirms the reading κατασκευάζοντες here,

which is the correction of the reviser for the μετασκευάζοντες of the scribe». Πολλάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μετέπεσον εἰς ἀλλήλας αἱ προθέσεις ΚΑΤΑ καὶ ΜΕΤΑ. Παρατηρητέον δ' εἶνε ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Ξενοφῶντος ἐρρήθη «τὰ ἐναντιώτατα *πράττοντας*, *βιαίΑΝ* τε τὴν ἀρχὴν καὶ *ἥττΟΝΑ* τῶν ἀρχομένων *κατασκευαζΟΜΕΝΟΥΣ*», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους «τὰ ἐναντιώτατα *ποιοῦσιν*, *βίαιΟΝ* τε τὴν ἀρχὴν καὶ τῶν ἀρχομένων *ἥττΩ κατασκευάζΟΝΤΕΣ*». Λέγεται ἑλληνιστὶ ἡ *βιαία* καὶ ἡ *βίαιος*, ὡς ἡ *ματαία* καὶ ἡ *μάταιος*, ἡ *βεβαία* καὶ ἡ *βέβαιος*, ἡ *ἀναγκαία* καὶ ἡ *ἀναγκαῖος*, κτλ., περὶ ὧν ἀκριβέστατ' ἀλλαχοῦ.

Συνεχύθησαν δὲ καὶ τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα *ΔΙΑΚΟΣΙ-* καὶ *ΤΡΙΑΚΟΣΙ-*, ὡς διδάσκει ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Δημηγοριῶν σελ. 800. Πρβ. καὶ Βουσόλτιον ἐν *Ἑλλην. Ἱστορ.* Τόμ. Α', σελ. 528, σημ. 4. Ἀνεγνώσθη δ' ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων καὶ *τριετίαν* ἀντὶ τοῦ *διετίαν* (Ἴδε Κοραῆν εἰς *Πλουτ. Παραλλ.* Μέρ. Ε', σελ. 380 καὶ Κόβητον ἐν *Collect. Crit.* σελ. 562).

Διὰ τῆς ῥήσεως «τὸν δὲ κατάλογον τῶν τρισχιλίων πολὺν μὲν χρόνον ὑπερεβάλλοντο καὶ παρ' αὑτοῖς ἐφύλαττον τοὺς ἐγνωσμένους» ἐμφαίνεται τοιάδε τις ἔννοια· «τῆς δὲ δημοσιεύσεως τοῦ καταλόγου τῶν τρισχιλίων πολὺν μὲν χρόνον ἀναβολὴν ἐποιοῦντο καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἐφύλαττον τὰ ὀνόματα τῶν ἐγκεκριμένων». Εἶπε *τοὺς ἐγνωσμένους* ὁ συγγραφεύς, ἵνα δηλώσῃ τοὺς ἄνδρας, οὓς ἐγνώκεσαν (= ἐδεδοκτο αὑτοῖς) μετέχειν τοῦ καταλόγου τῶν τρισχιλίων. Πολλάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁμοίαν δύναμιν ἔχει τὸ *γιγνώσκω* τῷ *δοκεῖ μοι*, ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν βιβλίῳ σελ. 96, 16 «*ἔγνωσαν* τῶν μὲν ἄλλων τὰ ὅπλα παρελέσθαι» καὶ σελ. 73, 11. Παραλαμβάνεται δ' ἐνίοτε καὶ τὸ *ἐγνῶσθαι* ἀντὶ τοῦ *δεδόχθαι*, ὡς ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Διττεμβεργήρῳ σελ. 216 «*ἐγνῶσθαι* ἐπαινέσαι τε Εὐφρόνιον εὐνοίας ἕνεκεν κτέ.» (Πρβ. καὶ σελ. 219, 21). Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως φέρεται σελ. 1127 «οὐκ ἀποστήσομαι *τοῦ ἤδη καλῶς δεδογμένου*» καὶ σελ. 1194 «οὐ μὴν διὰ ταῦτά γε ἀποστήσομαι *τῶν* ἐξ ἀρχῆς *ἐγνωσμένων*». Ἐλέχθη δὲ καὶ *μῦθος ξυνδεδογμένος* ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος Νόμ. σελ. 719 γ'. Δυνάμεθα δὲ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους *τοὺς ἐγνωσμένους* νὰ μεταλάβωμεν εἰς τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης *τοὺς ἀποφασισμένους*, ὡς καὶ τὸ ἐν

τοῖς ἔπειτα ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένον (σελ. 133, 14) «*τὸ γνωσθὲν ἀποτίνεται* δεκαπλοῦν» εἰς τό: *τὸ ἀποφασισθέν* (Πρβ. καὶ σελ. 130, 2). Ἐν τῇ Διττεμβεργηρείῳ Συλλογῇ Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν κεῖται σελ. 339, 26 «τὸ *δοχθὲν* κύριον ἔστω» καὶ σελ. 417, 3 «*τὸ δοχθὲν* ὑπὸ Ἀμυκλαιέων». Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Τὸ *ὑπερβάλλομαι* ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ καὶ τῷ Πλάτωνι. Ἐγένετο δ' αὐτοῦ χρῆσις καὶ ὑπὸ τοῦ Ψευδαριστοτέλους ἐν τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον Ῥητορικῇ. Ὁμοίας τῷ *ὑπερβάλλομαι* ἐννοίας ἔχεται τὸ *ἀναβάλλομαι*, οἷον «*ἀναβαλλομένων* δὲ τὴν ἀναγραφὴν (γρ. *ἀπογραφὴν*) εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας» (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 102, 7). Παρέχουσι δ' αὐτοῦ ἡμῖν μαρτύρια καὶ οἱ παλαιότατοι τῶν ποιητῶν, ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος· εἶπε δ' οὗτος καὶ «αἰεὶ δ' *ἀμβολιεργὸς* ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει» (Ἔργ. 413), οὗ ὀρθότερον ὑπολαμβάνει ὁ Ναύκιος ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Δ', σελ. 602 τὸ *ἀμβολοεργός* (Πρβ. Εὐστάθ. σελ. 250, 43 καὶ σελ. 1406, 9). Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ. Α', 43 «Λέγε δὲ περὶ τοῦ μὴ βραδύνοντος — οὐδὲν *ὑπερτιθέμενος*, οὐδὲν *ὑπερβαλλόμενος*· περὶ δὲ τοῦ ἐναντίου — διαμέλλων, *ὑπερβαλλόμενος*, *ὑπερτιθέμενος*» καὶ βιβλ. Θ', 136 «Μέλλειν, διαμέλλειν — *ἀναβάλλεσθαι*, *ὑπερβάλλεσθαι*, βραδύνειν — *ὑπερτίθεσθαι*, *ἀνατίθεσθαι*» καὶ 137 «Τὰ δὲ πράγματα μέλλησις — *ἀναβολή*, *ὑπερβολή* — *ἀνάθεσις*· ἡ γὰρ *ὑπέρθεσις* ὕποπτος εἰς εὐτέλειαν». Πρβ. Ἀνδρ. Λοπαδιώτ. Λεξ. σελ. 184, 12 «*Ὑπερβάλλεσθαι*: ἀντὶ τοῦ νικᾶν καὶ ἀντὶ τοῦ *ὑπερτίθεσθαι*. Ἡρόδοτος· ἐπεί τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἐᾷς» καὶ σελ. 13, 5 «Σημαίνει δὲ τὸ *ἀναθέσθαι* καὶ τὸ *ὑπέρθεσιν ποιήσασθαι*. Συνέσιος· καὶ ἀναθέσθαι τὸ σκέμμα μέχρις ἂν αὐτῷ γένηται πρὸς τὴν μακαριωτάτην σου κεφαλὴν ὑπὲρ τούτου ψηφίσασθαι» καὶ σελ. 180, 11 καὶ σελ. 181, 13. Παλαιότατον εἶνε τὸ *ἀναβάλλομαι*, νεώτερον δ' αὐτοῦ τὸ *ὑπερβάλλομαι*. Ἐλέγετο δὲ παρὰ τοῖς ἔπειτα καὶ *ὑπερτίθεμαι* μὲν κατὰ τὸ *ὑπερβάλλομαι*, *ἀνατίθεμαι* δὲ κατὰ τὸ *ἀναβάλλομαι*. Πρβ. καὶ *ὑπέρθεσις* - *ἀνυπέρθετος* - *ἀνυπερθέτως* - *ἀνυπερθεσία* καὶ *ἀνάθεσις*. Ὁ Ἀμμώνιος διαστέλλει τὸ *ἀναβάλλομαι* καὶ *ὑπερτίθεμαι* ὧδε (σελ. 16) «*Ἀναβάλλεσθαι* καὶ *ὑπερτίθεσθαι* διαφέρει. *Ἀναβάλλεσθαι* μὲν γάρ ἐστι τὸ προΐεσθαι καὶ παριέναι τὸν ἐπιτήδειον καιρὸν τῶν πρά-

ξεων, *ὑπερτίθεσθαι* δὲ τὸ ἐπιμένειν (γρ. ἴσ.: *ΠΕΡΙμένειν*) τὸν ἐπιτήδειον καιρὸν τῶν πράξεων». Ἀσύστατος ἡμῖν φαίνεται ἡ διαστολὴ αὕτη. Ὁ Φρύνιχος ἀποδοκιμάζει τὴν χρῆσιν τοῦ *ἀναθέσθαι* ἀντὶ τοῦ *ἀναβαλέσθαι* λέγων σελ. 214 «*Ἀναθέσθαι*: κακῶς οἱ ἰδιῶται· σὺ δὲ *ἀναβάλλομαι* φάθι. Οἱ γὰρ ἐπὶ τούτου τάττοντες τὸ *ἀναθέσθαι* ἁμαρτάνουσι· λέγουσι γὰρ *ἀνατίθεμαι εἰσαῦθις τὸ πρᾶγμα* ἀγνοοῦντες ὡς τὸ ἀνατιθέναι δύο σημαίνει, ἓν μὲν τὸ μεταγινώσκειν ἐφ' οἷς εἴρηκε καὶ ἄρρητα ποιεῖν, ἕτερον δ' ἀνατιθέναι τὸ φορτίον». Παραδείγματα τῶν ῥημάτων *ὑπερτίθεμαι* καὶ *ἀνατίθεμαι* κειμένων ἀντὶ τοῦ *ὑπερβάλλομαι* καὶ *ἀναβάλλομαι* θὰ μνημονεύσωμεν ἐκ τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ. Ἐνθάδε καταχωρίζομεν δύο μαρτύρια τοῦ ἐνεργητικοῦ *ἀνατίθημι*. Μιχ. Ψελλ. ἐν Μεσαιων. Βιβλ. Σάθ. Τόμ. Δ', σελ. 88, 4 «οἵ γε δεινότεροι τούτων εἰς ἕτερον καιρὸν τὸ ἔργον *ἀνατιθέασιν*». Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1406, 7 «ἀναβάλλεσθαι δὲ καὶ τὸ *ἀνατιθέναι* τὸ ἔργον».

Πιθανώτατον δ' εἶνε ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «ὅτε δὲ καὶ δόξειεν αὐτοῖς ἐκφέρειν, τοὺς μὲν ἐξήλειφον τῶν *ἘΓγεγραμμένων*, τοὺς δ' ἀντΕΝέγραφον τῶν ἔξωθεν». Τὸ *ἐκφέρω* σημαῖνον κυρίως ἔξω *φέρω* λαμβάνεται ἐπὶ τοῦ *δῆλον* ἢ *γνωστὸν ποιῶ*, *δημοσιεύω*, κτλ., οἷον *ἐκφέρω λόγον*, *χρηστήριον*, κτλ. Τίς τῶν φιλολόγων ἀγνοεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Μενεξένῳ ῥηθὲν «ὅπως μή μοι χαλεπανεῖ ἡ διδάσκαλος, ἂν *ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον*»; Παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 392, 3 Μειν. κεῖται «ἡμεῖς δ', ὅπου μὲν ἐπικρίνειν δυνατόν, *ἐκφέρομεν* τὸ δοκοῦν ἡμῖν, ὅπου δὲ μή, τὰ ἐκείνων εἰς μέσον οἰόμεθα δεῖν τιθέναι». Λέγεται δὲ καὶ *ἐκφέρω εἰς τὸν δῆμον*, κτλ. καὶ *ἐκφέρω εἰς φῶς*. Πρβ. καὶ *ἔκφορος*, *ἔκφορα ποιεῖν* (Πολυδεύκ. Ε', 147), κτλ. καὶ *ἐκφορά*, *λόγων ἀπορρήτων ἐκφορὰν μὴ ποιοῦ*, κτλ. (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπ. Ἱππόλ.* σελ. 172 Λιψ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Θεσμοφορ.* σελ. 180). Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει Λεξ. σελ. 78, 12 «Καὶ *ἔκφορος* ὁ δῆλος, ὅπερ λέγεται ἐπὶ μυστηριώδους τινός. Ἑρμογένης· οὐ γὰρ ἔκφορα τοῖς πολλοῖς τὰ μυστήρια». Ὁ Ναύκιος παρατίθεται ἐν τῇ εἰς τὴν λέξιν *Ἑρμογένης* σημειώσει ἐκ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ Λόγ. ΜΒ', σελ. 675 γ' τὸ χωρίον «ὅτι μηδὲ *ἔκφορα* τοῖς ἔξω τὰ πολλὰ τῶν ἡμετέρων μυστηρίων». Συντεθὲν μετὰ τοῦ ἀποφατικοῦ Α τὸ *ἔκφορος* ἐγένετο *ἀνέκφορος*, οὗ γίνεται μνεία

ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ε', 147 «τὰ ἄρρητα, τὰ σιωπῆς ἄξια, τὰ ἄφθεγκτα, τὰ *ἀνέκφορα*» καὶ βιβλ. ϛ', 209 «ἀνέκπυστον, ἄφθεγκτον, σεσιγημένον, συνεσκιασμένον, *ἀνέκφορον*, ἐπικεκρυμμένον». Πρβ. Ἰάμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βί. 226 «μετὰ ἀκριβοῦς ἐχεμυθίας πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς *ἀνέκφορα* διατηροῦντες», κτλ. (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 681). Κακῶς ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1637, 1 εἶνε γεγραμμένον *κατὰ τὸ ἀνέκφΕρον*.

σελ. 96, 13 «Ἤδη δὲ τοῦ χειμῶνος ἐνεστῶτος, καταλαβόντος Θρασυβούλου μετὰ τῶν φυγάδων τὴν Φυλήν, καὶ κατὰ τὴν στρατιὰν ἣν ἐξήγαγον οἱ τριάκοντα κακῶς ἀποχωρήσαντες, ἔγνωσαν τῶν μὲν ἄλλων τὰ ὅπλα παρελέσθαι, Θηραμένην δὲ διαφθεῖραι τόνδε τρόπον (γρ. τ ό ν δ ε τ ὸ ν τ ρ ό π ο ν). νόμους εἰσήνεγκαν εἰς τὴν βουλὴν δύο κελεύοντες ἐπιχειροτονεῖν, ὧν ὁ μὲν εἷς αὐτοκράτορας ἐποίει τοὺς τριάκοντα τῶν πολιτῶν ἀποκτεῖναι τοὺς μὴ τοῦ καταλόγου μετέχοντας τῶν τρισχιλίων, ὁ δ' ἕτερος ἐκώλυε κοινωνεῖν τῆς παρούσης πολιτείας ὅσοι τυγχάνουσιν τὸ ἐν Ἠετιωνείᾳ τεῖχος κατασκάψαντες ἢ τοῖς τετρακοσίοις ἐναντίον τι πράξαντες ἢ τοῖς κατασκευάσασι τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν· ὧ(ν) ἐτύγχανεν ἀμφοτέρων κεκοινωνηκὼς ὁ Θηραμένης, ὥστε συνέβαινεν ἐπικυρωθέντων τῶν νόμων ἔξω τε γίγνεσθαι τῆς πολιτείας αὐτὸν καὶ τοὺς τριάκοντα κυρίους εἶναι θανατοῦντας. ἀναιρεθέντος δὲ Θηραμένους τά τε ὅπλα παρείλοντο πάντων πλὴν τῶν τρισχιλίων, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πολὺ πρὸς ὠμότητα καὶ πονηρίαν ἐπέδοσαν. πρέσβεις πέμψαντες εἰς Λακεδαίμονα τοῦ τε Θηραμένους κατηγόρουν καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς ἠξίουν· ὧν ἀκούσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι Καλλίβιον ἀπέστειλαν ἁρμοστὴν καὶ στρατιώτας ὡς ἑπτακοσίους, οἳ τὴν ἀκρόπολιν ἐλθόντες ἐφρούρουν».

Περὶ τοῦ *εἰσήνεγκΑΝ* καὶ τοῦ *ὁ μὲν εἷς — ὁ δ' ἕτερος* καὶ τοῦ *ΠΟΛΥ πρὸς ὠμότητα καὶ πονηρίαν ἐπέδοσαν* θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

Ἐπάναγκες καθ' ἡμᾶς εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ «*κατὰ* τὴν *στρατείαν* ἣν

ἐξήγαγον οἱ τριάκοντα». Ὡς ἐλέγετο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *ἐξιέναι-ἐξελθεῖν στρατείαν*, περὶ οὗ ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόβητος ἐν *Mnemos.* 1862, σελ. 338-9 καὶ ἐν *Var. Lect.* σελ. 428-9 ἐκδ. β', οὕτω καὶ *ἐξάγειν-ἐξαγαγεῖν στρατείαν*. Παρὰ τῷ Πολυβίῳ κεῖται βιβλ. Α', θ', 3 «*ἐξάγει στρατείαν* ὡς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους τοὺς τὴν Μεσσήνην κατασχόντας», ἀνθ' οὗ ὁ Κασαύβων ἀνέγνω «ἐξάγει *στρατιάν*».

Καὶ ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ Ἀριστοτελικοῦ βιβλίου εἶνε γεγραμμένον *στρατιάν* ἀντὶ τοῦ *στρατείαν*, σελ. 64, 9 «διὰ τὴν Ξέρξου *στρατιάν*». Κεῖται δὲ καὶ ἐν σελ. 75, 10 «συνεθισθεὶς ἐν ταῖς *στρατιαῖς* μισθοφορεῖν» ἀντὶ τοῦ *στρατείαις*. Πρβ. σελ. 73, 2 «τῆς γὰρ *στρατείας* γινομένης ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐκ τοῦ καταλόγου». Πολλάκις δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνεχύθησαν τὰ ὀνόματα *στρατεία* καὶ *στρατιά*, ὡς θὰ παραστήσωμεν ἑτέρωθι ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ *στρατιά* (*στρατία*) ἀντὶ τοῦ *στρατεία*.

Ἐπειδὴ οἱ τετρακόσιοι ἦσαν οἱ κατασκευάσαντες τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν, ἀτόπως ἔχει ἡ μετὰ τοῦ διαζευκτικοῦ συνδέσμου ἐκφορὰ «τοῖς τετρακοσίοις ἐναντίον τι πράξαντες ἢ τοῖς κατασκευάσασι τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν». Ὅτι δὲ ξένης χειρὸς προσθήκη εἶνε ὁ σύνδεσμος οὗτος, ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου «ὧν ἐτύγχανεν *ἀμφοτέρων* κεκοινωνηκὼς ὁ Θηραμένης», τουτέστι: *τοῦ τε κατασκάψαι* τὸ ἐν Ἠετιωνείᾳ τεῖχος *καὶ τοῦ ἐναντίον τι πρᾶξαι* τοῖς τετρακοσίοις τοῖς κατασκευάσασι τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν. Πρβ. σελ. 90, 7 κἑξ. καὶ Θουκυδ. Η', 92. Ἐν σελ. 106, 3 λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «Ὀγδόη δ' (ἡ) τῶν τετρακοσίων κατάστασις, καὶ μετὰ ταύτην ἐνάτη δὲ (δ)ημοκρατία (γρ. *ἐνάτη ἡ δημοκρατία*) πάλιν. Δεκάτη δ' ἡ τῶν τριάκοντα καὶ ἡ τῶν δέκα τυραννίς».

Περὶ τοῦ *πρέσβεις πέμψαντες* κτέ., ὅπερ παραδόξως δὲν εἶνε τοῖς ἡγουμένοις συνδεδεμένον διὰ μορίου τινός, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

σελ. 98, 16 «συναθροισθέντες εἰς τὴν ἀγορὰν τῇ ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν τριάκοντα κατέλυσαν, αἱροῦνται δὲ δέκα τῶν πολιτῶν αὐτοκράτορας ἐπὶ τὴν (τοῦ πο)λέμου κατάλυσιν. οἱ δὲ παραλαβόντες τὴν ἀρχὴν ἐν οἷς μὲν ᾑρέθησαν οὐκ ἔ-

πραττον, ἐ(πρέσβευ)σ(αν) δ' εἰς Λακεδαίμονα βοήθειαν μεταπε(μπόμ)ενοι καὶ χρήματα δανειζόμενοι. χαλεπῶς δὲ (φε)ρόντων ἐπὶ τούτοις τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ φο(βούμεν)οι μὴ καταλυθῶσιν τῆς ἀρχῆς κτέ.»

Περὶ τοῦ *κατέλυσαν — αἱροῦνται* παρατηροῦμεν ὅτι πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ γίνεται χρῆσις τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ καλουμένου ἱστορικοῦ ἐνεστῶτος. Πρβ. σελ. 71-2 «ὁ δ' Ἐφιάλτης, ὡς *εἶδεν*, καταπλαγεὶς *καθίζει* μονοχίτων ἐπὶ τὸν βωμόν».

Ὁμοίαν φράσιν τῇ Ἀριστοτελικῇ «αἱροῦνται δὲ δέκα τῶν πολιτῶν αὐτοκράτορας ἐπὶ τὴν τοῦ πολέμου κατάλυσιν» εὕρομεν ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ϛ', 35 «ὁ ἐπὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ σίτου ἐκλογὴν αἱρούμενος». Πρβ. καὶ Πλάτ. Μέν. σελ. 90 β' «αἱροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς» καὶ Νόμ. σελ. 809 α' «ὁ δὲ τῶν νομοφυλάκων ἐπὶ τὴν τῶν παίδων ἀρχὴν ᾑρημένος ἐπισκοπείτω τοῦτον» καὶ Δημοσθέν. σελ. 321, 288 «οἱ ὑπὸ τοῦ δήμου τόθ' αἱρεθέντες ἐπὶ τὰς ταφάς».

Λέγεται ἑλληνιστὶ *αἱρεῖσθαι ἐπί τι* καὶ *χειροτονεῖν-χειροτονεῖσθαι ἐπί τι* καὶ *κληροῦν ἐπί τι*, οἷον

Ἐπιγρ. παρὰ Βοικκίῳ ἐν *Urkund.* σελ. 465 «τῷ στρατηγῷ τῷ ἐπὶ τὰς συμμορίας ᾑρημένῳ».

Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 120, 1 «τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ᾑρημένων». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Η', 99 «μετὰ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ᾑρημένων».

Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 25 «οἱ ἐπὶ τὸ θεωρικὸν κεχειροτονημένοι». Φέρεται καὶ γραφὴ *ἐπὶ τῷ θεωρικῷ*, ἣν ἐνέκρινεν ὁ Βάκιος.

Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 118, 16 «χειροτονεῖ δ' ἀρχιτέκτονας ὁ δῆμος ἐπὶ τὰς ναῦς». Πρβ. καὶ σελ. 150, 1 «καὶ τούτους διατάττουσι τῇ χειροτονίᾳ ἕνα μὲν ἐπὶ τοὺς ὁπλίτας — ἕνα δ' ἐπὶ τὴν χώραν — δύο δ' ἐπὶ τὸν Πειραιέα — ἕνα δ' ἐπὶ τὰς συμ(μο)ρίας».

Δείναρχ. κατὰ Φιλοκλ. 1 «στρατηγὸς ὑφ' ὑμῶν ἐπὶ τὴν Μουνιχίαν καὶ τὰ νεώρια κεχειροτονημένος». Πρβ. Μαιτζνῆρον εἰς *Δείν.* σελ. 166.

Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β', β', σελ. 333 «(ἐπὶ τὰς προ)σόδους οἵδε κεχειροτόνηνται — ἐπὶ τὴν σιτηρὰν — ἐ(π)ὶ τὴν οἰνηράν». Πρβ. καὶ σελ. 433.

Δίων Κάσσ. ΟΘ', η', 2 «μήτε χειροτονηθεὶς ἐπ' αὐτὴν (τὴν ὑπατείαν δηλ.)». Πρβ. καὶ Σουίδ. λ. *ταμίαι* «εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ταμίαι ἄρχοντες χειροτονητοὶ ἐπὶ τὰς ἱερὰς καὶ δημοσίας τριήρεις, ὁ μὲν ἐπὶ τὴν Πάραλον, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ Ἄμμωνος».

Πολυδεύκ. Η', 98 «γραμματεὺς ὁ κατὰ πρυτανείαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῷ τὰ γράμματα φυλάττειν καὶ τὰ ψηφίσματα καὶ ἕτερος ἐπὶ τοὺς νόμους ὑπὸ τῆς βουλῆς χειροτονούμενος».

Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 135, 4 «κληροῦσι δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς νόμους ἕτερον». Πρβ. καὶ σελ. 135, 9. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*Ἐφ' ὕδωρ λαχεῖν* : λαγχάνει τις ὕδωρ παρατηρήσων τὸ ἐν ταῖς δίκαις». Ἴδε Ἰ. Ῥιχτῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Σφηκῶν σελ. 137-8.

Ὁ Ξενοφῶν ἐν μὲν τοῖς Ἑλληνικοῖς βιβλ. Ε', α', 5 εἶπε «καὶ αἱροῦνται Εὔνομον ναύαρχον *ἐπ' αὐτάς*», ἐν δὲ τῇ Παιδείᾳ βιβλ. Α', β', 5 «καὶ *ἐπὶ* μὲν *τοῖς παισὶν* ἐκ τῶν γεραιτέρων ᾑρημένοι εἰσὶν οἳ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἀποδεικνύναι· *ἐπὶ* δὲ *τοῖς ἐφήβοις* — *ἐπὶ* δὲ *τοῖς τελείοις ἀνδράσιν* κτέ.». Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι βιβλ. Γ', γ', 2 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἡ δὲ ἀρχὴ που *ἐφ' ἧς* ᾕρησαι ἵππων τε καὶ ἀμβατῶν ἐστιν». Ὁ Σνειδῆρος ποιεῖται περὶ τούτου ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀπομνημονευμάτων τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Mihi casus hic et ipsa formula insolens videtur esse. Dativus additur Cyrop. 1, 2, 5. accusativus Hellen. 5, 1, 5». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Nov. Lect.* σελ. 699 «Non esse Graecum arbitror quod III. III. 2. legitur ἡ δὲ ἀρχή, ἐφ' ἧς ᾕρησαι, sed ἐφ' ἥν, ut in Platonis Menone p. 90. B. αἱροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς, et alibi saepius». Κατὰ τὸν Κυννῆρον (ἐν *Διεξοδ. Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* Τόμ. Β', σελ. 432 τέλ.) ὀρθῶς ἔχει τὸ *ἐφ' ἧς ᾕρησαι* (Πρβ. καὶ Βορνεμαννὸν εἰς *Ξενοφ. Ἀπομνημ.* σελ. 168). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ κατ' Ἀλκιβιάδου Λόγῳ τοῦ Ἀνδοκίδου ἢ Ψευδανδοκίδου φέρεται § 11 «αἱρεθεὶς *ἐπὶ τούτῳ* δέκατος αὐτός», ὃ μετέβαλεν ὁ Ῥείσκιος εἰς τὸ *ἐπὶ τοῦτο* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἐκλογῆς καὶ τῆς Ἐπιτομῆς τοῦ Φρυνίχου καὶ ἀποσπάσματος τοῦ Ἡρῳδιανοῦ σελ. 475).

Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι κεῖται Κύρ. Παιδ. Δ', ε', 58 «*ἐπὶ* δὲ *τοὺς πεζοὺς* τῶν ὁμοτίμων ἀνθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα

τῶν ὁμοτίμων» καὶ Ἑλλην. Γ', δ', 20 «τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ ἄλλον ἔταξεν *ἐπὶ τοὺς ἱππέας*, Σκύθην δὲ *ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις* ὁπλίτας, Ἡριππίδαν δ' *ἐπὶ τοὺς Κυρείους*, Μίγδωνα δὲ *ἐπὶ τοὺς* ἀπὸ τῶν πόλεων *στρατιώτας*». Πρβ. καὶ Διόδ. Σικελ. Β', μβ', 3 «εἰσὶ δὲ παρ' Ἰνδοῖς καὶ *ἐπὶ τοὺς ξένους* ἄρχοντες τεταγμένοι».

Λέγεται δὲ καὶ *ἐπί τι τάττομαι*, *ἐπὶ τοῦτο ἢ ἐπὶ ταῦτα τάττομαι*, κτλ., οἷον

Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', δ', 24 «μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ *ἐπὶ τοῦτο* ταχθέντες προσήγαγον τῷ Ἀστυάγει» καὶ Ε', δ', 3 «ὁ *ἐπὶ ταῦτα* ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀσσύριον» καὶ Η', γ', 28 «ἀλλ' ᾤχετο *ἐφ' ὅπερ* ἐτάχθη».

Ἀριστοφ. Ὄρν. 637 «ἀλλ' ὅσα μὲν δεῖ ῥώμῃ πράττειν, *ἐπὶ ταῦτα* τεταξόμεθ' ἡμεῖς».

Πλάτ. Τιμ. σελ. 47 γ' «λόγος τε γὰρ *ἐπ' αὐτὰ ταῦτα* τέτακται».

Ἐμφερὲς τούτοις εἶνε τὸ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ῥηθὲν Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 780 «ἀνοιχθεισῶν τῶν πυλῶν ὑπὸ τῶν *ἐπὶ τοῦτο* παρεσκευασμένων».

Ἀπαντᾷ δ' ὅμως καὶ τὸ *ἐπί τινι τάττομαι*, οἷον

Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Δ', ς', 1 «οἱ μὲν *ἐπὶ τῷ* τὰ ὅπλα *παραλαμβάνειν* τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστά» καὶ Ε', β', 6 «οἱ μὲν δὴ *ἐπὶ τούτῳ* ταχθέντες διήρουν τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποίουν» καὶ Οἰκον. Κ', 19 «οἱ πράττοντες *ἐφ' ᾧπερ* τεταγμένοι εἰσί», ἀνθ' οὗ ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 597 ἀνέγνω «*ἐφ' ὅπερ* τεταγμένοι εἰσί».

Πολύβ. Α', με', 11 «οἱ γὰρ ἀρχῆθεν *ἐπ' αὐτῷ τούτῳ* παρ' ἀμφοῖν ταχθέντες, οἱ μὲν *ἐπὶ τῷ τρέψασθαι* τοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων, οἱ δ' *ἐπὶ τῷ μὴ προέσθαι* ταῦτα, κτέ.»

Ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Δεινάρχου κατ' Ἀριστογείτ. 20 βλέπει τις τρεῖς γραφάς, «τοῖς *ἐπὶ τοῦτο* τεταγμένοις» καὶ «τοῖς *ἐπὶ τούτῳ* τεταγμένοις» καὶ «τοῖς ἐπὶ *τοῦτοΝ* τεταγμένοις». Ὁ Μαιτζνῆρος ἐγκρίνας τὸ *ἐπὶ τοῦτο* ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δεινάρχου σημειοῦται σελ. 67 «Accusativus in hac dictione, etsi rarioris est usus, a graeco sermone non abhorret: cf. Aristoph. Avv. 607. Both. Plat. Timae. p. 47. C. Lobeck Phryn. p. 475. Bernhardy Synt. p. 253». Καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Δ', 3 φέρεται κατὰ τἀντί-

γραφα «*ἐπὶ τούτῳ* γὰρ ξυνεκπλεῦσαι» καὶ «*ἐπὶ τοῦτο* γὰρ ξυνεκπλεῦσαι». Πρβ. Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Γ', 42 (Τόμ. Β', α', σελ. 74-5 Σταλλ.) καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Γ', 59 (Τόμ. Β', σελ. 114 ἐκδ. β').

Ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους σελ. 42, 15 εἶνε κακῶς γεγραμμένον «ἀνελόντες οἱ *ἐπὶ τούτων* τεταγμένοι τὰ ὅπλα αὐτῶν κτέ.». Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐγράφη ἢ «οἱ *ἐπὶ τούτΩ* τεταγμένοι» ἢ «οἱ *ἐπὶ τοῦτΟ* τεταγμένοι».

Συχνάκις παραλαμβάνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ πρόθεσις *ἐπί* μετ' αἰτιατικῆς πτώσεως εἰς δήλωσιν σκοποῦ, οἷον *ἐπὶ πρῆξιν*, *ἐπὶ θεωρίαν*, *ἐπὶ κατασκοπήν*, *ἐπὶ θήραν*, *ἐπ' ἐκφοράν*, *ἐπὶ κῶμον*, *ἐπὶ μάχην*, *ἐπὶ ναυμαχίαν*, *ἐπὶ πρεσβείαν*, *ἐπὶ ξενισμόν*, *ἐπὶ λαχανισμόν*, *ἐπὶ φρυγανισμόν*, *ἐπὶ λαχανείαν*, *ἐπὶ σιτολογίαν*, *ἐπ' ἀργυρολογίαν*, *ἐπὶ ζήτησιν*, *ἐπ' ἐμπορίαν*, *ἐπὶ μισθοφοράν*, *ἐπ' ἀρωγήν* (*τί ποτ' — οὐ πλάθεις ἐπ' ἀρωγάν*; Αἰσχύλ. Ἀποσπ. 132), κτλ. Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ Α', 162 «ἐξῆλθον *ἐπὶ ὑδρείαν*, *ἐπὶ ξυλείαν*, *ἐπὶ ξυλισμόν*, *ἐπὶ φρυγανισμόν*, *ἐπὶ προνομήν*».

Λέγεται δὲ καὶ *ἐπὶ τοῦτο*, *ἐπ' αὐτὸ τοῦτο*, *ἐπὶ τί; ἐφ' ὅ τι*, *ἐφ' ὅπερ*, *ἐφ' ἅ*, κτλ. Ἔτι δὲ *ἐπὶ δόρπον*, *ἐπὶ δεῖπνον*, *ἐπ' ἄριστον*, *ἐπὶ δαῖτα* (*πρὸς δαῖτα καὶ ἐπὶ θοίνην* Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 247 β'), κτλ., *ἐφ' ὕδωρ*, *ἐπ' ἄλφιτα*. *ἐπὶ ξύλα*, *ἐπὶ κώθωνα*, *ἐπὶ τορύνην*, *ἐπὶ καδίσκους*, *ἐπ' ἀφύας*, κτλ.

Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ βιβλ. Ζ', 32 «πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα *αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ* — πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε *ἐπὶ γῆς αἴτησιν*» καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει Ὄρν. 340 «Α. *ἐπὶ τί* γάρ μ' ἐκεῖθεν ἦγες; Β. *ἵν' ἀκολουθοίης* ἐμοί» καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι Εὐθυδ. σελ. 274 α' «*ἐπ' αὐτό γε τοῦτο* πάρεσμεν, ὦ Σώκρατες, *ὡς ἐπιδείξοντε καὶ διδάξοντε*» καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 234, 28 «μὴ προσάγειν γράψαι τοὺς *ἐπὶ τοῦθ'* ἥκοντας, *ἵν' ὑμῖν διαλεχθῶσιν*;»

Τὴν προκειμένην χρῆσιν θὰ διευκρινήσωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Ζ', 15 «ἀνά τε ἔδραμε ἐκ τῆς κοίτης καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον καλέοντα», ἐξ οὗ ἐξήλειψε τὸ *καλέοντα* ὁ Κόβητος ὡς παρεμβεβλημένον, καὶ περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἰσαίῳ περὶ τοῦ Νικοστρ. Κλήρ 11 «ἀλλ' ἐφ' ὅσα περ ληψόμενος ᾔει» καὶ περὶ ἄλλων τοιούτων.

Παντὶ δὲ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι δὲν ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «*ἐΝ οἷς μὲν ᾑρέθησαν*», ἀλλὰ «*ἐΦ οἷς μὲν ᾑρέθησαν*». Σημειοῦται δὲ καὶ ὁ ἐκδότης «ἐν οἷς: it may be suspected that the preposition should be ἐφ'». Πρβ. Πλάτ. Νόμ. σελ. 754 δ' «*ἐπὶ τοῖσδε ἡμῖν ᾑρήσθωσαν*», κτλ. Ῥήσεις ὁμοίας τῇ Ἀριστοτελικῇ «ἐφ' οἷς μὲν ᾑρέθησαν οὐκ ἔπραττον» οὐκ ὀλίγας ἔχομεν προχείρους, παρατηροῦμεν δ' ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Ζ', 23 «ταύτας τε γὰρ ἔτρεψαν καὶ ὑφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐνικῶντο ἐν τῷ λιμένι» προσθεὶς ὁ Κόβητος τὸ ἄρθρον ΤΑΣ ἀνέγνω «καὶ *τὰς* ὑφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐνικῶντο» (ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἐπιταφίου Λόγου τοῦ Ὑπερείδου σελ. 54). Ἀλλ' ὅμως παρὰ τῷ Λυσίᾳ κεῖται σελ. 28, § 72 Κοβ. «ἐξ ὧν δ' οὗτοι γεγόνασιν, οἰκτείρω» καὶ σελ. 148, § 2 «ὧν ἐναντίον ἐδόθη μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι». Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 158, 3 «ἐὰν δέ τις δικάζῃ οἷς μὴ ἔξεστιν», περὶ οὗ ἀλλαχοῦ. Ἀρκούμεθα δ' ἐν τῷ παρόντι τούτοις.

Ἥκιστ' ἀποδεκτὸν φαίνεται τὸ «ἐ(*πρέσβευ*)σ(*αν*) δ' εἰς Λακεδαίμονα βοήθειαν μεταπε(μπόμ)ενοι καὶ χρήματα δανειζόμενοι»· διότι ἀναγκαίως κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ἔχει νὰ νοηθῇ ὅτι οἱ αἱρεθέντες ἐπὶ τὴν τοῦ πολέμου κατάλυσιν ἦλθον αὐτοὶ εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ὅπερ ἄτοπον. Τὸ ῥῆμα *πρεσβεύω* δηλοῖ *εἰμὶ* ἢ *πέμπομαι πρεσβευτής*. Ὁ Ἀμμώνιος διδάσκει σελ. 118 «*Πρεσβεύεσθαι* καὶ *πρεσβεύειν* διαφέρει. *Πρεσβεύεσθαι* μὲν γὰρ τὸ πέμπειν πρέσβεις, *πρεσβεύειν* δὲ τὸ πέμπεσθαι πρεσβευτὴν οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι» καὶ σελ. 120 «*Πρεσβεύονται* καὶ *πρεσβεύουσι* διαφέρει. *Πρεσβεύονται* μὲν γὰρ οἱ τοὺς πρέσβεις χειροτονοῦντες καὶ πέμποντες, *πρεσβεύουσι* δὲ οἱ χειροτονούμενοι ἐπὶ τὴν πρεσβείαν» (Πρβ. καὶ Ἀθηνᾶν Τόμ. Β', σελ. 552-3). Θωμᾶς ὁ Μάγιστος νομίζει ὅτι ἐτίθετο τὸ *πρεσβεύομαι* καὶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *πρεσβεύω* σελ. 299, 6 «*Πρεσβεύονται* οἱ τοὺς πρέσβεις χειροτονοῦντες καὶ πέμποντες καὶ *διαπρεσβεύονται*. Λιβάνιος ἐν τῇ τοῦ Πατρόκλου Προθεωρίᾳ· πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν Ἀγαμέμνων. *Πρεσβεύουσι* δὲ καὶ *πρεσβεύονται* οἱ πεμπόμενοι εἰς πρεσβείαν. Θουκυδίδης ἐν τῇ ὀγδόῃ· τοὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους ἔπεμπον». Ἐν τῇ ὀγδόῃ τοῦ Θουκυδίδου κεφ. 89 κεῖται «φοβούμενοι δ', ὡς ἔφασαν, τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην σπουδῇ πάνυ τούς τε ἐς Λακεδαίμονα *πρεσβευομένους* ἔπεμπον». Ἀλλ' εἶνε τὸ χωρίον πάντως

διεσκευασμένον. Ὁ Δοβραῖος λέγει ἐν *Adversar.* Τόμ. Α', σελ. 104 «Vide an delendum ἔπεμπον cum MS. ut versio sit, *tum eos qui legatos Spartam* MISERANT». Τὴν γνώμην τοῦ Δοβραίου ἐνέκριναν ὅ τε Κρυγῆρος καὶ ἄλλοι. Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ καὶ «οἱ δὲ Κορίνθιοι πυθόμενοι ταῦτα ἦλθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρεσβευσόμενοι» (βιβλ. Α', 31) καὶ «οἱ Λακεδαιμόνιοι — ἦλθον ἐς τοὺς Βοιωτοὺς πρεσβευόμενοι» (βιβλ. Ε', 39). Ὁ Κόβητος ἐξαλείφει τὰς μετοχὰς *πρεσβευσόμενοι* καὶ *πρεσβευόμενοι* ὡς παρεμβεβλημένας (ἐν *Μνημοσ.* 1880 σελ. 73), ἐπιφέρει δὲ (σελ. 74) «Sed est in his multo etiam gravior et turpior error commissus in verbo πρεσβεύεσθαι pro πρεσβεύειν posito. Discrimen est tam notum quam certum. Πρεσβεύειν enim est *legatum esse*, πρεσβεύεσθαι *legatos mittere*. Exemplorum plena sunt omnia». Ἀποδοκιμάζει δὲ μετ' ὀλίγα τὴν τῆς μετοχῆς *πρεσβευσάμενος* (Θουκυδ. ϛ', 104) γενομένην ὑπὸ σχολιογράφου ἐξήγησιν διὰ τοῦ *πρεσβεὺς ὢν αὐτός*, ἀποφαινόμενος ὅτι δηλοῦται ὑπ' αὐτῆς τὸ *πέμψας πρεσβευτὴν ἢ πρέσβεις*.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Ἐπανερχόμενοι δ' εἰς τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀριστοτέλους, περὶ ἧς ἡμῖν πρόκειται, παρατηροῦμεν ὅτι ἀνάρμοστον αὐτῇ εἶνε τὸ ἐνεργητικὸν ῥῆμα *ἐπρέσβευσαν*· δὲν δύναται δὲ νὰ ὑποληφθῇ ἰσοδύναμον τῷ *ἐπρεσβεύσαντο*· διότι οὐδείς ποτε τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ *πρεσβεύω* ἀντὶ τοῦ *πρεσβεύομαι*. Ἐν σελ. 89, 6 ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «πρὸς Λακεδαιμονίους *πρεσβευσάμενοι* κατελύοντο τὸν πόλεμον», ἐν δὲ σελ. 98, 7 «*πρέσβεις πέμψαντες* εἰς Λακεδαίμονα τοῦ τε Θηραμένους κατηγόρουν κτέ.». Γινώσκουσι δ' οἱ περὶ τὴν φιλολογίαν διατρίβοντες ὅτι οὐχὶ ὀλιγάκις εὑρίσκεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ μόνον τὸ ῥῆμα *πέμπω* τεθειμένον, οἷον «*ἐπέμψαμεν* ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως» (Θουκυδ. Γ', 13), κτλ.

Κακῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Εἰρ. 638 «μετὰ γὰρ τὰ ἐν Πύλῳ *ἐπρέσβευσαν* περὶ διαλλαγῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι οὐ προσεῖχον». Φέρεται δὲ καὶ ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 303, 12 Διδ. «ὅθεν καὶ ἠναγκάσθησαν οἱ ἐκεῖ *πρεσβεῦσαι* εἰς Ῥωμαίους διὰ χώρας αἴτησιν». Ὀρθῶς ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στάβωνος κεῖται σελ. 144 «οἱ δὲ

τὰς Γυμνησίας οἰκοῦντες λέγονται *πρεσβεύσασθαί* ποτε πρὸς Ῥωμαίους κατὰ χώρας αἴτησιν». Παράδοξον ἡμῖν προσπίπτει ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀριστοφάνους Εἰρήνης σελ. 218 ὑπέλαβε τὸ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Δ', 41 «οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι — *ἐπρεσβεύοντο* παρ' αὐτούς» πλημμελῆ ἀνάγνωσιν τοῦ *ἐπρέσβευόν τε*.

Ὁ Πολυδεύκης λέγει ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ βιβλ. Η', 137 «Πρέσβεις, πρεσβευταί — πρεσβεῦσαι, διαπρεσβεῦσαι διαπρεσβεύσασθαι, ἐπιπρεσβεῦσαι ἐπιπρεσβεύσασθαι, παραπρεσβεῦσαι παραπρεσβεύσασθαι, ᾧ μᾶλλον κέχρηται Δημοσθένης καὶ Πλάτων». Πρβ. καὶ *ἀντιπρεσβεύομαι* καὶ *καταπρεσβεύω*. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ περὶ Παραπρεσβ. 139 «ἠθέληκάς με εἰσαγγεῖλαι *παραπρεσβεύσασθαι*». Ἀλλὰ δὲν εἶνε νῦν καιρὸς νὰ ἐπεξέλθωμεν ταῦτα ἀκριβῶς. Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν *Μνημοσ.* 1878, σελ. 230 «Recentiores dicebant διαπρεσβεύομαι pro πρεσβεύω *legatione fungor*, ut ἐγκελεύομαι pro κελεύω pleraque id genus».

Τὸ *ἐν τῇ πολιτείᾳ* ἴσως εἶνε ἡμαρτημένη γραφὴ τοῦ *ἐν τῇ πόλει*. Πρβ. Δημοσθέν. σελ. 774, 16 «καθ' ἣν πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς *ἐν τῇ πόλει*».

Περὶ τοῦ *μὴ καταλυθῶσιν τῆς ἀρχῆς* ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Β', σελ. 294.

σελ. 99, 13 «ὡς δ' οἱ τὸν Πειραιέα καὶ τὴν Μουνυχίαν (γρ. ΜουνΙχίαν) ἔχοντες ἀποστάντος παντὸς τοῦ δήμου πρὸς αὐτὴν ἐπεκράτουν τῷ πολέμῳ, τότε καταλύσαντες τοὺς δέκα — ἄλλους εἵλοντο δέκα τοὺς βελτίστους εἶναι δοκοῦντας — προειστήκεσαν δ' αὐτῶν μάλιστα Ῥίνων τε ὁ Παιανιεὺς καὶ Φάϋλλος ὁ Ἀχέρδους υἱός».

Οὐδαμῶς δύσκολον ἀποβαίνει νὰ νοήσῃ τις ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους οὐχὶ *πρὸς αὐτήν*, τὴν Μουνιχίαν δηλ., ἀλλὰ *πρὸς αὐτούς*, τουτέστι : τοὺς τὸν Πειραιέα καὶ τὴν Μουνιχίαν ἔχοντας.

Τὴν ἀσυνάλειπτον ἐκφορὰν *Πειραιέα* βλέπει τις καὶ ἐν σελ. 108, 21 καὶ ἐν σελ. 126, 2 καὶ ἐν σελ. 127, 2 καὶ ἐν σελ. 137, 6 καὶ ἐν σελ. 150, 5. Καὶ ἡ γενικὴ δ' εἶνε ἀσυναιρέτως προενηνεγμένη, *Πειραιέως*, ἐν σελ. 100, 13 καὶ ἐν σελ. 101, 19 καὶ ἐν σελ. 103, 4 καὶ

21 καὶ ἐν σελ. 106, 6. Μόνοι δ' οὗτοι οἱ τύποι φέρονται ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν βιβλίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ τρισύλλαβοι *Πειραιᾶ - Πειραιῶς* (Πρβ. καὶ Ἐφημερ. Φιλομαθ. 1879, σελ. 307). Ἄξιον δ' ἐπιστάσεως εἶνε ὅτι ἐν σελ. 124, 14 ἔχει τὸ ἀντίγραφον κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου *ΠειρΑεῖ*, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ (Πρβ. Μειστεράνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 25 ἐκδ. β').

Τίς δὲ δὲν συνορᾷ παραχρῆμα ὅτι τὸ *Ἀχέρδους υἱός* εἶνε διάστροφος ἀνάγνωσις τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος *Ἀχερδούσιος*; Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 181, 5 μνημονεύεται τὸ «μοχθηρὸς ὢν καὶ τὴν γνώμην Ἀχερδούσιος», ἀνθ' οὗ εἰκάζει ὁ Μεινέκιος (ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Δ', σελ. 621):

μοχθηρὸς ὢν καὶ τὸν τρόπον Ἀχερδούσιος.

Ὁ Ἀριστοφάνης παίζων εἶπεν ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις *Ἀχραδούσιος* (Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἐκκλησ.* σελ. 140 καὶ εἰς *Βατρ.* σελ. 58). Ἀναγινώσκει δ' ὁ Κόκκιος (ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 620, 1277) καὶ ἐν τῇ ἀρτίως ἐκ τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ παρατεθείσῃ ῥήσει «τοὺς τρόπους *Ἀχραδούσιος*».

σελ. 100, 8 οἱ δὲ πε(ρὶ) τὸν Ῥίνωνα διά τε τὴν εὔνοιαν τὴν εἰς τὸν δ(ῆμον) ἐπῃνέθησαν, καὶ λαβόντες τὴν ἐπιμέλειαν ἐν ὀλιγαρχίᾳ τὰς εὐθύνας ἔδοσαν τῇ δημοκρατίᾳ».

Πλημμελῶς ἔχει ἡ ῥῆσις «λαβόντες τὴν ἐπιμέλειαν *ἘΝ ὀλιγαρχίᾳ* τὰς εὐθύνας ἔδοσαν *ΤΗι δημοκρατίᾳ*». Καθίσταται δ' ἐμμελής, ἂν ἀναγνωσθῇ «λαβόντες τὴν ἐπιμέλειαν *ἘΝ ὀλιγαρχίᾳ* τὰς εὐθύνας ἔδοσαν *ἘΝ δημοκρατίᾳ*».

σελ. 100, 15 «Ἐγένοντο δ' αἱ διαλύσεις ἐπ' Εὐκλείδους (γρ. Εὐκλείδου) ἄρχοντος κατὰ τὰς συνθήκας τάσδε. τοὺς βουλομένους τῶν Ἀθηναίων ἐν ἄστει μεινάντων ἐξοικεῖν ἔχειν Ἐλευσῖνα ἐπιτίμους ὄντας καὶ κυρίους καὶ αὐτοκράτορας ἑ(πὶ πᾶσ)ιν καὶ τὰ αὑτῶν καρπουμένους. τὸ δ' ἱερὸν εἶναι κοινὸν ἀμφοτέρων, ἐπιμελεῖσθαι δὲ Κήρυκας καὶ Εὐμολπίδας κατὰ τὰ πάτρια. μὴ ἐξεῖναι δὲ μήτε τοῖς Ἐλευσί-

νοθεν (γρ. Ἐλευσινόθεν) εἰς τὸ ἄστυ μήτε τοῖς ἐκ τοῦ ἄστεως Ἐλευσίναδε ἰέναι πλὴν μυστηρίοις ἑκατέρους».

Γραπτέον «τῶν Ἀθηναίων (*τῶν*) ἐν ἄστει μεινάντων», τουτέστι: τῶν μὴ προσελθόντων τοῖς περὶ τὸν Θρασύβουλον. Ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «οὔτε τῶν ἐν ἄστει μεινάντων οὔτε τῶν ἐκ Πειραιέως κατελθόντων». Πρβ. σελ. 102, 4 «Γενομένων δὲ τοιούτων τῶν διαλύσεων καὶ φοβουμένων ὅσοι μετὰ τῶν τριάκοντα συνεπολέμησαν καὶ πολλῶν μὲν ἐπινοούντων ἐξοικεῖν κτέ.» καὶ Διόδ. Σικελ. ΙΔ΄, λγ΄, 6.

Τὸ ῥῆμα *ἐξοικεῖν* κεῖται καὶ ἐν σελ. 101, 8 καὶ ἐν σελ. 102, 1. Πρβ. καὶ σελ. 101, 10: *ἐξοίκησιν*. Ἐν σελ. 104, 2 εἶνε γεγραμμένον «διελύθησαν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι (*ἐξοι*)*κήσαντας* ἔτει τρίτῳ μετὰ τὴν ἐξοίκησιν». Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι (*κατοι*)*κήσαντας*». Πρβ. σελ. 101, 12 «τὸν Ἐλευσῖνι *κατοικοῦντα*». Σημειωτέον δ' ὅτι τοῦ ῥήματος *ἐξοικεῖν* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ τοῦ Λυσίου κατὰ Φίλ. 9 «ἐνθένδε εἰς τὴν ὑπερορίαν *ἐξῴκησε*» καὶ ὑπὸ τοῦ Δημοσθέν. σελ. 845, 3 «Μέγαράδ' *ἐξῴκησε*» (Πρβ. καὶ Σμίδιον ἐν *Ἀττικ.* Τόμ. Β΄, σελ. 227)

Σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν εἶνε ὑγιὲς τὸ «αὐτοκράτορας *ἐ*(*πὶ πᾶσ*)*ιν*», ἀδυνατοῦμεν δὲ νὰ ἐπινοήσωμέν τι αὐτοῦ πιθανώτερον.

Τὴν αἰτιατικὴν *ἑκατέρΟΥΣ* τρέπομεν εἰς τὴν δοτικὴν *ἑκατέρΟΙΣ*· «μὴ ἐξεῖναι δὲ μήτε τοῖς Ἐλευσινόθεν εἰς τὸ ἄστυ μήτε τοῖς ἐκ τοῦ ἄστεως Ἐλευσίναδε (Ἐλευσῖνάδε) ἰέναι πλὴν μυστηρίοις *ἑκατέρΟΙΣ*». Δυσπαράδεκτον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ποικιλίας χάριν ἢ διὰ τὴν δοτικὴν *μυστηρίοις* ἐγένετο μετάβασις ἀπὸ τῆς συντάξεως *ἐξεῖναί τισιν ἰέναι* εἰς τὴν *ἐξεῖναί τινας ἰέναι*. Πρβ. σελ. 101, 11 «μὴ ἐξεῖναι δὲ ἄρχειν μηδεμίαν ἀρχὴν τῶν ἐν τῷ ἄστει *τὸν* Ἐλευσῖνι *κατοικοῦντα*» καὶ Ὑπερείδ. Κοβ. σελ. 75, 10 ἐκδ. β΄ «τούτῳ *τὸν βουλόμενον* τῶν πολιτῶν ἐξεῖναι ἀναβάντα βοηθῆσαι». Πολλὰ ἄλλα παραδείγματα ταύτης τε τῆς συντάξεως καὶ ἑτέρων ὁμοίων θὰ καταλέξωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

σελ. 101, 2 «ἐὰν δέ τινες τῶν ἀπιόντων οἰκίαν λαμβά-

νωσιν Ἐλευσῖνι, συμπείθειν τὸν κεκτημένον· ἐὰν δὲ μὴ συμβαίνωσιν ἀλλήλοις τιμητὰς ἑλέσθαι τρεῖς ἑκατέρων, καὶ ἥντιν᾽ ἂν οὗτοι τάξωσι τιμὴν λαμβάνειν».

Ὀρθῶς ὁ ἡμέτερος φίλος Γεώργιος Παπαβασιλείου ἔγραψε «τιμητὰς ἑλέσθαι τρεῖς *ἑκάτερΟΝ*».

σελ. 101, 11 «μὴ ἐξεῖναι δὲ ἄρχειν μηδεμίαν ἀρχὴν τῶν ἐν τῷ ἄστει τὸν Ἐλευσῖνι κατοικοῦντα πρὶν ἀπογράφηται πάλιν ἐν τῷ ἄστει κατοικεῖν».

Δοξάζομεν ὅτι ἡ ἀληθὴς γραφὴ εἶνε «*πλὴν ἐὰν* ἀπογράΨηται πάλιν ἐν τῷ ἄστει κατοικεῖν». Πρβ. σελ. 132, 9 «πλὴν ἐὰν τύχῃ ἀρχὴν ἄρχ(ω)ν». Τὸ *πλὴν* καὶ τὸ *πρὶν* συνεχύθησαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ ἐκδότης σημειοῦται ἐν σελ. 87, 16 «πλήν: MS. πριν; *cf.* ch. 37, where the same mistake is made, but has been corrected by the reviser, while in ch. 38 it again occurs uncorrected». Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου κεῖται σελ. 583 α΄ «Λῦσις δ᾽ ὅπου γέγονεν ἠγνοεῖτο πολὺν χρόνον· *πλὴν* γε δὴ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀναπλέων εἰς Σικελίαν ἀπήγγειλε τοῖς περὶ Ἄρκεσον βεβαίως Λύσιδι συγγεγονέναι διατρίβοντι περὶ Θήβας». Ἀνέγνω δ᾽ ὁ Κόβητος ἐν *Collect. Crit.* σελ. 447 «ἠγνοεῖτο πολὺν χρόνον *πρὶν* γε δὴ Γοργίας κτέ.»

σελ. 102, 6 «πολλῶν μὲν ἐπινοούντων ἐξοικεῖν, ἀναβαλλομένων δὲ τὴν ἀναγραφὴν εἰς τὰς ἐσχάτας ἡμέρας, ὅπερ εἰώθασιν ποιεῖν ἅπαντες, Ἀρχῖνος συνιδὼν τὸ πλῆθος καὶ βουλόμενος κατασχεῖν αὐτοὺς ὑφεῖλε τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τῆς ἀπογραφῆς, ὥστε συναγκασθῆναι μένειν πολλοὺς ἄκοντας».

Πιθανώτατον εἶνε ὅτι, ὡς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης «ὑφεῖλε τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τῆς *ἈΠΟγραφῆς*», οὕτω καὶ «ἀναβαλλομένων δὲ τὴν *ἈΠΟγραφὴν* εἰς τὰς ἐσχάτας ἡμέρας». Πρβ. σελ. 101, 7 «τὴν δ᾽ *ἀπογραφὴν* εἶναι τοῖς βουλομένοις ἐξοικεῖν κτέ.» καὶ σελ. 101, 13

«πλὴν ἐὰν *ἀπογράψηται* πάλιν ἐν τῷ ἄστει κατοικεῖν» καὶ σελ. 112, 5 καὶ σελ. 128, 3. Φέρεται δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 253, 46) «ὅσοι (ἂν) ἀναλάβωσιν τὰ ὅπλα καὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας *ἀπογράψωνται*». Πολλάκις γίνεται χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τοῦ ῥήματος *ἀπογράφομαι*, οἷον ὑπὸ τοῦ Λυσίου Δήμ. Καταλ. Ἀπολ. 9 «εἰσὶ δ' οἵτινες τῶν Ἐλευσῖνάδε *ἀπογραψαμένων* κτέ.» καὶ ὑπ' ἄλλων, ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ κεφ. Β', 1 «Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου *ἀπογράφεσθαι* πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· αὕτη *ἀπογραφὴ* πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρίνου. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες *ἀπογράφεσθαι* ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ — *ἀπογράψασθαι* σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὔσῃ ἐγκύῳ» (Ἴδε Βαλκενάριον ἐν *Ὑπομνήμ. εἰς Καιν. Διαθ.* Τόμ. Α', σελ. 66 καὶ Τόμ. Β', σελ. 256 καὶ 591 καὶ ἐν *Σημειώσ. εἰς Ἡρόδ.* σελ. 833 Γαισφ. καὶ Κόβητον ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλικαρν.* σελ. 55).

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 386 «Ipse Plutarchus erravit in cap. 37. συνεχώρησαν ἀπογράψασθαι τὸν νόθον εἰς τοὺς φράτορας, quum Athenienses constanter dicerent εἰσάγειν εἰς τοὺς φράτερας, et pro ἀπογράψασθαι utique ἐγγράψαι esset dicendum».

Εὑρέθη δὲ καὶ «εἶναι αὐτὸν φυλῆς ἧστινος ἂν *ἀπογράψηται* καὶ δήμου καὶ φρατρίας» (Ἴδε Δίτμαρον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 176 καὶ 188. Πρβ. καὶ σελ. 162 καὶ 179).

Περὶ τοῦ *ἐπινοούντων ἐξοικεῖν* παρατηροῦμεν ὅτι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐμφαίνει τῷ *ἐν νῷ ἐχόντων ἐξοικεῖν* καὶ τῷ *διανοουμένων ἐξοικεῖν*. Σαφῶς ὃ λέγομεν θὰ παραστήσωμεν ἑτέρωθι.

σελ. 103, 12 «ἀποθανόντος γὰρ οὐδεὶς πώποτε ὕστερον ἐμνησικάκησεν. ἅμα δοκοῦσιν κάλλιστα δὴ καὶ πολιτικώτατα ἁπάντων καρδίᾳ καὶ κοινῇ χρήσασθαι ταῖς προγεγενημέναις συμφοραῖς· οὐ γὰρ μόνον τὰς περὶ τῶν προτέρων αἰτίας ἐξήλειψαν ἀλλὰ καὶ τὰ χρήματα Λακεδαιμονίοις, ἃ οἱ τριάκοντα πρὸς τὸν πόλεμον ἔλαβον, ἀπέδοσαν κοινῇ, κελευουσῶν τῶν συνθηκῶν ἑκατέρους ἀποδιδόναι χωρὶς

τούς τ' ἐκ τοῦ ἄστεως καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Πειραιέως, ἡγούμενοι τοῦτο πρῶτον ἄρχειν μὲν τῆς ὁμονοίας».

Φανερώτατον ὑπάρχει ὅτι τὸ *ἅμα δοκοῦσιν* εἶνε ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τοῦ *ἀλλὰ δοκοῦσιν*. Πολλάκις δ' ἐγένετο ἐν τοῖς ἀντιγράφοις σύγχυσις τῶν λέξεων ΑΛΛΑ καὶ ΑΜΑ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ΛΛ τῷ Μ. Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Ζ', σελ. 118-23 καὶ Τόμ. Η', σελ. 200-1. Πρβ. καὶ Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 332.

Τὸ *καρδίᾳ καὶ κοινῇ χρήσασθαι* διωρθώθη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἐν τοῖς Διορθωτέοις μεταβληθὲν εἰς τὸ *καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ χρήσασθαι*.

Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε ὅτι ἐν μὲν τῇ παρατεθείσῃ ῥήσει ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «τὰ χρήματα Λακεδαιμονίοις, ἃ οἱ τριάκοντα ΠΡΟΣ τὸν πόλεμον *ἔλαβον*, ἀπέδοσαν κοινῇ, κελευουσῶν τῶν συνθηκῶν ἑκατέρους *ἀποδιδόναι* χωρίς», ἐν δὲ σελ. 102, 2 «τὰ δὲ χρήματα, ἃ *ἐδανείσαντο* ΕΙΣ τὸν πόλεμον, ἑκατέρους *ἀποδοῦναι* χωρίς». Τὸ ῥῆμα *λαμβάνω* καθολικὸν ὂν τίθεται καὶ ἀντὶ τοῦ *δανείζομαι* καὶ ἀντὶ τοῦ *ὠνοῦμαι* καὶ ἀντὶ τοῦ *μισθοῦμαι*, οἷον

Ἀριστοφ. Νεφ. 1224 «τῶν δέκα μνῶν, ἃς *ἔλαβες* ὠνούμενος τὸν ψαρὸν ἵππον» καὶ 1267 «Α. ἀλλά μοι τὰ χρήματα τὸν υἱὸν ἀποδοῦναι κέλευσον *ἄλαβεν* — Β. τὰ ποῖα ταῦτα χρήμαθ'; Α. *ἀδανείσατο*».

Ἀριστοφ. Εἰρ. 1261 «τούτῳ γ' ἐγὼ τὰ δόρατα ταῦτ' *ὠνήσομαι* — εἰ διαπρισθείη δίχα, *λάβοιμ'* ἂν αὔτ' ἐς χάρακας, ἑκατὸν τῆς δραχμῆς» (Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 168, 81 καὶ σελ. 383, 51 καὶ Τόμ. Β', σελ. 208, 123 καὶ σελ. 449, 1 καὶ σελ. 474, 4 καὶ σελ. 546, 18 καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1886, σελ. 166. Ἔτι δὲ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Βατρ.* σελ. 448 καὶ *Νεφ.* σελ. 560 καὶ *Ἀποσπ.* σελ. 129, 252.

Ἄλεξ. παρ' Ἀθην. σελ. 137 γ' «ἔγωγε δύο *λαβεῖν* μαγείρους βούλομαι» (Πρβ. Κόκκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 227, 26 καὶ σελ. 375, 213).

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ Εἰδ. ΙΕ', 8 «ἐπ' ἔσχατα γᾶς *ἔλαβ'* ἐνθὼν εἰλεόν, οὐκ οἴκησιν» καὶ 20 «πέντε πόκως *ἔλαβ'* ἐχθές».

Ὁ Ἀρχέδικος λέγει παρ' Ἀθην. σελ. 294 β' «κἀμοὶ τράχηλον ἕτερον εἴ ποθεν *λαβεῖν* ἦν καὶ *πρίασθαι* δυνατόν», ὁ δὲ Πλάτων ἐν τῇ Σωκράτους Ἀπολογίᾳ σελ. 20 α' «εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην *λαβεῖν* καὶ *μισθώσασθαι*».

Ἀτοπώτατ' ἔχει τὸ «ἡγούμενοι τοῦτο πρῶτον ἄρχειν *μὲν* τῆς ὁμονοίας». Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ φέρεται κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου *δεν*. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ ἀναντιλέκτως εἶνε «ἡγούμενοι τοῦτο πρῶτον ἄρχειν *δεῖν* τῆς ὁμονοίας», τουτέστι: νομίζοντες ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ εἶνε πρώτη ἀρχὴ τῆς ὁμονοίας. Ὁ Δημοσθένης εἶπε σελ. 460 12 «Λόγων δὲ γιγνομένων καὶ τῶν μὲν τοὺς δανεισαμένους ἀποδοῦναι κελευόντων, τοὺς ἐξ ἄστεως, τῶν δὲ τοῦτο ὑπάρξαι τῆς ὁμονοίας σημεῖον ἀξιούντων, κοινῇ διαλῦσαι τὰ χρήματα, φασὶ τὸν δῆμον ἑλέσθαι συνεισενεγκεῖν αὐτὸν καὶ μετασχεῖν τῆς δαπάνης». Τοῦ πράγματος ἐμνήσθη καὶ ὁ Ἰσοκράτης Ἀρεοπαγ. 68 «Ὁ δὲ πάντων κάλλιστον καὶ μέγιστον τεκμήριον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δήμου· δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατασχόντων, ἐκκλησίας γενομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων καὶ λεγόντων πολλῶν ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μὴ τοὺς πολιορκουμένους ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῷ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν».

Περὶ τοῦ *ἄρχειν τί τινος* (= γίγνεσθαί τι ἀρχὴν ἢ αἴτιόν τινος) καὶ τοῦ *πρῶτον ἄρχειν* θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *ἀρχέκακος* (*νῆες ἀρχέκακοι*) καὶ τοῦ *πρώταρχος*.

σελ. 103, 22 «ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οὐχ οἷον ἔτι προστιθέασι τῶν οἰκείων οἱ δημοκρατήσαντες ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἀνάδαστον ποιοῦσιν».

Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡμαρτημένον εἶνε τὸ *ἔτι*, δοξάζομεν δ' ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «οὐχ οἷόν *τι* προστιθέασι τῶν οἰκείων — ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἀνάδαστον ποιοῦσιν», τουτέστιν: οὐ μόνον οὐ προστιθέασί *τι* τῶν οἰκείων — ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἀνάδαστον ποιοῦσιν.

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅμως ὅτι παρ' οὐδενὶ τῶν δοκίμων εὑρέθη τὸ

οὐχ οἷον λεγόντων ἀεὶ *οὐχ ὅπως* καὶ *οὐχ ὅτι*. Παρὰ τῷ Πολυβίῳ ἀπαντᾷ πολλάκις τὸ *οὐχ οἷον* καὶ *μὴ οἷον*. Ἐκ τῶν τριῶν πρώτων αὐτοῦ βιβλίων καταλέγομεν τάδε τὰ παραδείγματα.

σελ. 24, 25 Οὔλσχ. «οὐ γὰρ *οἷον* εὐλόγους ἀφορμὰς ἔχοντες ἀλλ' οὐδ' ἀφορμὰς καθάπαξ».

σελ. 24, 34 «*οὐχ οἷον* κατάφρακτος αὐτοῖς ὑπῆρχε ναῦς ἀλλ' οὐδὲ καθόλου μακρὸν πλοῖον οὐδὲ λέμβος οὐδὲ εἷς».

σελ. 53, 1 «*οὐχ οἷον* προσεῖχον αὐτοῖς ἀλλ' ἁπλῶς οὐδ' ἀκούειν ἠξίουν».

σελ. 78, 24 «*μὴ οἷον* τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς ἐπαγγελίας ἐκπληροῦν ἀλλὰ τοὐναντίον κτέ.»

(σελ. 79, 7 «οὐ γὰρ *οἷον* ἀνθρωπίνῃ χρῆσθαι κακίᾳ συμβαίνει τὰς τοιαύτας δυνάμεις — ἀλλ' ἀποθηριοῦσθαι τὸ τελευταῖον»).

σελ. 80, 25 «*μὴ οἷον* Καρχηδονίους ἀντοφθαλμῆσαί ποτ' ἂν πρὸς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀλλὰ μηδὲ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων μηδένα ῥᾳδίως».

(σελ. 84, 28 «οἱ μὲν ἄνδρες *οὐχ οἷον* παρακλήσεως πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἀλλ' ἀγγέλου μόνον ἐδεήθησαν»).

σελ. 88, 7 «ἐξ ὧν συνέβαινε τοὺς Καρχηδονίους *μὴ οἷον* στρατοπέδῳ τῆς χώρας ἐπιβαίνειν ἀλλὰ μηδὲ τοὺς κατ' ἰδίαν θέλοντας διαπεσεῖν ῥᾳδίως ἂν δύνασθαι λαθεῖν τοὺς ὑπεναντίους».

σελ. 118, 19 «*οὐχ οἷον* δυναστεῦσαι τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀλλ' οὐδ' ἀσφαλῶς οἰκῆσαι τὴν ἑαυτῶν πατρίδα».

σελ. 155, 13 «*οὐχ οἷον* ἤνυσάν τι τῶν ἐπινοηθέντων ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ τὸν Ἄρατον — καὶ τὸ ἔθνος ἐσωματοποίησαν».

σελ. 155, 26 «*οὐχ οἷον* ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τούτοις ἀλλὰ καὶ βεβαιοῦντας αὐτῷ τὴν παράκλησιν».

σελ. 158, 22 «τὴν Αἰτωλῶν πλεονεξίαν *οὐχ οἷον* τοῖς Πελοποννησίων ὅροις εὐδοκῆσαι ποτ' ἂν περιληφθεῖσαν ἀλλ' οὐδὲ τοῖς τῆς Ἑλλάδος».

σελ. 236, 2 «ὥστε *μὴ οἷον* ἵππους καὶ στρατόπεδα — ἀλλὰ μηδὲ πεζοὺς εὐζώνους εὐχερῶς ἂν διελθεῖν».

σελ. 276, 6 «*οὐχ οἷον* προσεῖχε τοῖς λεγομένοις ἀλλ' οὐδ' ἠνείχετο τῶν ἀποφαινομένων ταῦτα». Πρβ. Σουίδ. ἐν τῷ *οὐχ οἷον*.

σελ. 277, 29 «*οὐχ οἷον* παραβοηθεῖν ἐδύναντο — οἱ ταξίαρχοι καὶ χιλίαρχοι τῶν Ῥωμαίων ἀλλ' οὐδὲ συννοῆσαι τὸ γινόμενον».

σελ. 306, 12 «τοῖς κατὰ Τυρρηνίαν ἀγωνισαμένοις *οὐχ οἷον* πρότερον ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ συνιδεῖν ἐξεγένετο τοὺς πολεμίους».
Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ Κλεάρχου τοῦ Σολέως, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, παρ' Ἀθην. σελ. 256 ϐ' «καὶ γὰρ *οὐχ οἷον* μετρίως ἐπὶ τῷ πράγματι σεμνύνονται διὰ τὸ τετιμῆσθαι παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν ἀλλὰ καὶ λέγουσιν ὅτι κτέ.», τουτέστιν: οὐ μόνον οὐ μετρίως ἐπὶ τῷ πράγματι σεμνύνονται ἤτοι οὐ μόνον ὑπερϐαλλόντως ἐπὶ τῷ πράγματι σεμνύνονται.

Ὁ Κόϐητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1883, σελ. 423 «Frequens admodum et notissima apud veteres et veterum imitatores haec est verborum compositio: οὐχ ὅπως et οὐχ ὅτι et apud Polybium et sequiores οὐχ οἷον sequente ἀλλά vel ἀλλὰ καί et ἀλλ' οὐδέ. Ex magna exemplorum copia duobus tantum utar. Lysias κατὰ Νικομάχου pag. 185: οὐχ ὅπως ὑμῖν τῶν αὑτοῦ τι ἐπέδωκεν ἀλλὰ τῶν ὑμετέρων πολλὰ ὑφῄρηται. Demosthenes *de Corona* pag. 271, 1: οὐχ ὅπως χάριν αὐτοῖς ἔχεις ἀλλὰ μισθώσας σαυτὸν κατὰ τουτωνὶ πολιτεύει». Περὶ τοῦ *οὐχ ὅπως* καὶ *οὐχ ὅτι* ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόϐητος καὶ ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 157 καὶ 534 καὶ ἐν *Collect. Crit.* σελ. 299 καὶ ἐν *Observat. ad Dion. Hal. Ant. Rom.* σελ. 122. Πρϐ. καὶ *Μνημοσ.* 1874, σελ. 249 καὶ 1880, σελ. 406.

Ἀκριϐέστατα περὶ τοῦ πράγματος θὰ διαλάϐωμεν ἐν ἐπιτηδειοτέρῳ καιρῷ. Τοῦτο δὲ μόνον νῦν λέγομεν, ὅτι παρὰ τῷ Θεοφράστῳ Αἰτ. Φυτ. Δ', ιγ', 6 κεῖται «*οὐχ ὅτι* βελτίων ἀλλὰ καὶ χείρων γίνεται», τουτέστιν: οὐ μόνον οὐ βελτίων ἀλλὰ κτέ.

Ἐν τῷ παρηκμακότι Ἑλληνισμῷ ἀπαντᾷ τό τε *δημοκρατῶ* καὶ τὸ *δημοκρατίζω*, ἀλλ' ἀπίθανον εἶνε ὅτι εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης *οἱ δημοκρατήσαντες*, μεταϐλητέον δ' ἴσως αὐτὸ εἰς τὸ *οἱ δῆμοι κρατήσαντες*.

σελ. 104, 1 «διελύθησαν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι (ἐξοι)κήσαντας ἔτῳ τρίτῳ μετὰ τὴν ἐξοίκησιν, ἐπὶ (Ξεναι)νέτου ἄρχοντος».

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι (*κατοι*)*κήσαντας*». Περὶ δὲ τῆς ἐκφορᾶς *διελύθησαν* θὰ γραφῶσι τὰ δέοντα ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

σελ. 104, 10 «ἦν δὲ τῶν μεταβολῶν ἑνδεκάτη τὸ(ν ἀρι)θμὸν αὕτη. πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο (ἡ κ)ατάστασις τῶν ἐξ ἀρχῆς Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνοικισάντων· τότε γὰρ πρῶτον εἰς τὰς τέτταρας συνενεμήθησαν φυλὰς καὶ τοὺς φιλοβασιλεῖς κατέστησαν».

Τὴν ῥῆσιν *πρώτη μὲν γὰρ — συνοικισάντων* ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν, εἰκάζομεν δὲ «πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο *ΜΕΤΑστασις* τῶν ἐξ ἀρχῆς, Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ *συνοικΗσάντων*», ἤτοι «πρώτη γὰρ ἐγένετο *μεταβολὴ* τῶν ἐξ ἀρχῆς (πραγμάτων), ἐπεὶ Ἴων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνῴκησαν». Τῆς λέξεως *μετάστασις* κειμένης ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς μεταβολῆς μαρτύρια βλέπει τις ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ε΄, σελ. 894 (Ἴδε καὶ τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γεγραμμένα σελ. 49-50). Συχνάκις δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συγχέονται αἱ προθέσεις *μετά* καὶ *κατά* καὶ τὰ ῥήματα *οἰκῆσαι*, *συνοικῆσαι*, κτλ. καὶ *οἰκίσαι*, *συνοικίσαι*, κτλ.

Ὁ Ἡρακλείδης γράφει ἐν τῷ περὶ Πολιτειῶν Α΄ Κορ. «Ἀθηναῖοι τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐχρῶντο βασιλείᾳ· συνοικήσαντος δὲ Ἴωνος αὐτοῖς, τότε πρῶτον Ἴωνες ἐκλήθησαν» (Πρβ. Σνειδεβῖνον εἰς *Ἡρακλείδ.* σελ. 33). Ἐν δὲ τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος φέρεται σελ. 383 «Ἴων δὲ τοὺς μετ' Εὐμόλπου νικήσας Θρᾷκας οὕτως ηὐδοκίμησεν, ὥστ' ἐπέτρεψαν αὐτῷ τὴν πολιτείαν Ἀθηναῖοι. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν εἰς τέτταρας φυλὰς διεῖλε τὸ πλῆθος, εἶτα εἰς τέτταρας βίους· τοὺς μὲν γὰρ γεωργοὺς ἀπέδειξε, τοὺς δὲ δημιουργούς, τοὺς δὲ ἱεροποιούς, τετάρτους δὲ τοὺς φύλακας». Ὁ Κόβητος ἐν τῇ *Μνημοσύνῃ* 1876, σελ. 186 ἀποφαινόμενος ὅτι οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσι τὸ *εἰς τέτταρας φυλάς* καὶ τὸ *εἰς τέτταρας βίους* εὑρίσκει ἀτοπώτατον τὸ *πρῶτον μὲν εἰς φυλάς, εἶτα εἰς βίους*· ὅθεν μεταγράφει «ὁ δὲ πρῶτον μὲν *εἴτ'* εἰς τέτταρας φυλὰς διεῖλε τὸ πλῆθος *εἴτ'* εἰς τέτταρας βίους».

σελ. 105, 11 «ἑβδόμη δὲ καὶ μετὰ ταύτην ἣν Ἀριστείδης μὲν ὑπέδειξεν, Ἐφιάλτης δ' ἐπετέλεσεν καταλύσας τὴν Ἀρεοπαγῖτιν βουλήν· ἐν ᾗ πλεῖστα συνέβη τὴν πόλιν διὰ τοὺς δημαγωγοὺς ἁμαρτάνειν διὰ τὴν τῆς θαλάττης ἀρχήν. ὀγδόη δ' (ἡ) τῶν τετρακοσίων κατάστασις καὶ μετὰ ταύτην

ἐνάτη δὲ (δ)ημοκρατία πάλιν. δεκάτη δ' ἡ τῶν τριάκοντα καὶ ἡ τῶν δέκα τυραννίς. ἑνδεκάτη δ' ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον, ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν ἀεὶ προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν. ἁπάντων γὰρ αὐτὸς αὑτὸν πεποίηκεν ὁ δῆμος κύριον καὶ πάντα διοικεῖται ψηφίσμασιν καὶ δικαστηρίοις, ἐν οἷς ὁ δῆμός ἐστιν ὁ κρατῶν· καὶ γὰρ α(ἱ τ)ῆς βουλῆς κρίσεις εἰς τὸν δῆμον ἐληλύθασιν. καὶ τοῦτο δοκοῦσι ποιεῖν ὀρθῶς· εὐδιαφθορώτεροι γὰρ ὀλίγοι τῶν πολλῶν εἰσιν κ(αὶ) κέρδει κ(αὶ) χάρισιν».

Παντί, νομίζομεν, φανερὸν εἶνε ὅτι πλημμελῶς ἔχει τὸ «ἑβδόμη δὲ *καὶ* μετὰ ταυτην ἣν Ἀριστείδης μὲν ὑπέδειξεν, κτέ.». Ἴσως δ' ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης «ἑβδόμη *δ' ἡ* μετὰ ταύτην, ἣν κτέ.».

Τὸ *Ἀρεοπαγῖτις βουλὴ* ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀλκίφρονος βιβλ. Β', γ', 6 «ἀλλὰ σύ μοι, Γλυκέρα, καὶ γνώμη καὶ *Ἀρεοπαγῖτις βουλὴ* καὶ Ἡλιαία — ἀεὶ γέγονας καὶ νῦν ἔσῃ». Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 222, 6 «βουλαὶ ἦσαν δύο, ἡ μὲν *Ἀρεοπαγῖτις*, κτέ.». Ἐν τοῖς εἰς Αἰσχίνην Σχολίοις σελ. 315 Σχουλτζ. κεῖται «πρὸς διαστολὴν τῆς *Ἀρειοπαγιτικῆς* βουλῆς» καὶ ἐν τοῖς εἰς Δημοσθένη σελ. 616, 27 Δινδ. «διὰ τὸν χορὸν καὶ τὴν βουλὴν τὴν *Ἀρεοπαγιτικήν*». Ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ φέρεται γραφὴ *Ἀρεοπαγίτην* - *Ἀρεωπαγίτην*· ὅθεν εὔλογον ἴσως εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ «τὴν βουλὴν τὴν *Ἀρεοπαγῖτιν*». Ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐλέγετο συνήθως *ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ* καὶ *ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ* ἢ *ἡ βουλὴ ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ* καὶ *ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου*. Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 65, 3 «ἴσχυσεν ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή» καὶ σελ. 105, 10 «τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς ἐπιστατούσης» καὶ σελ. 148 τέλ. «ἔκρινεν ἡ ἐξ Αρείου πάγου βουλή». Ἐν σελ. 72, 9 εἶνε εἰρημένον «ἡ μὲν οὖν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴ — ἀπεστερήθη τῆς ἐπιμελείας».

Μετὰ τὸ ῥῆμα *ἁμαρτάνειν* ἐξέπεσον κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν λέξεις τινές· καὶ ἀδυνατοῦμεν μὲν νὰ εἴπωμεν πόσαι καὶ τίνες ἀπώλοντο, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι ἡ ῥῆσις ἦτο κατ' ἀρχὰς τοιάδε τις· «ἐν ᾗ πλεῖστα συνέβη τὴν πόλιν διὰ τοὺς δημαγωγοὺς ἁμαρτάνειν (φρο-

νηματισθέντος τοῦ δήμου καὶ βουλομένου ἅπασαν τὴν πολιτείαν εἰς αὐτὸν ἄγειν) διὰ τὴν τῆς θαλάττης ἀρχήν». Πρβ. σελ. 75, 4 «προύτρεψεν τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἐξ ἧς συνέβη θαρρήσαντας τοὺς πολλοὺς ἅπασαν τὴν πολιτείαν μᾶλλον ἄγειν εἰς αὑτούς» καὶ Πολιτικ. Β', θ', 4 «τῆς ναυαργίας (ναυμαχίας) γὰρ ἐν τοῖς Μηδικοῖς ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος ἐφρονηματίσθη καὶ δημαγωγοὺς ἔλαβε φαύλους, ἀντιπολιτευομένων τῶν ἐπιεικῶν».

Ἀντὶ τοῦ «ἐνάτη δὲ (δ)ημοκρατία πάλιν» ἀναγινώσκομεν «ἐνάτη δ' ἡ δημοκρατία πάλιν».

Παράδοξον καὶ ἀδιανόητον εὑρίσκομεν τὴν φράσιν «ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν ἀεὶ προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν». Καταληπτὴ δ' ἡμῖν ἀποβαίνει, ἂν προενεχθῇ ὧδε· «ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν ἀεὶ *προσεπιλαμβάνον τὸ πλῆθος τῆς ἐξουσίας*». Πρβ. Πολύβ. Ι', ι', 5 «ἀπὸ δὲ τῶν δύσεων λίμνη προσεπιλαμβανούση καὶ τοῦ πρὸς ἄρκτον μέρους». Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ζ', γ', 4 «ὅ τι δ' ἂν ἐπιλάβῃ τοῦ τετάρτου μηνός» καὶ δ', 4 «ἔνιαι δ' ἐπιλαμβάνουσι καὶ τοῦ ἑνδεκάτου μηνός». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 241-2 «μόνη δ' ἐξ ἀρετῆς ᾠκίσθη τε αὖθις καὶ τῶν πρόσθεν ἀοικήτων ἐπέλαβεν». Σχολ. Πλάτ. Νόμ. σελ. 849 β' «νέον δὲ τὸ νῦν ἐπιλαβὸν τοῦ εἰσεληλυθότος» (Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 560).

Πρὸ τοῦ ὀνόματος *ὀλίγοι* προσθετέον τὸ ἄρθρον *οἱ*· «εὐδιαφθορώτεροι γὰρ *οἱ* ὀλίγοι τῶν πολλῶν εἰσι κ(αὶ) κέρδει κ(αὶ) χάρισιν». Πρβ. καὶ σελ. 13, 10 «*τῶν* (π)*ολλῶν* δουλευόντων *τοῖς ὀλίγοις*». Ὅμοια τῷ Ἀριστοτέλει λέγει καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ κεφ. Γ', 7 «ὥστε καὶ διασκευάσασθαι ῥᾴδιον (Κόβ.: *ῥᾷον*) ἔσται πρὸς ὀλίγους δικαστὰς καὶ συνδεκάσαι πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν». Γραπτέον δ' ἴσως «συνδεκάσαι *ἐπὶ τῷ* ἧττον δικαίως δικάζειν».

Οὐχὶ σπανίως λαμβάνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπ' ἠθικῆς ἐννοίας τὸ *διαφθείρειν-εσθαι*, *διαφθορά*, *ἀδιάφθορος*, οἷον *τοὺς κριτὰς διαφθείρειν*, *διαφθοραὶ κριτῶν*, *διαφθείρειν* καὶ *διαφθείρεσθαι χρήμασι*, κτλ. Ὁ Αἰσχίνης εἶπε περὶ Παραπρεσβ. 76 «*διεφθαρκὼς νομῇ χρημάτων* τὸν δῆμον», ὁ δὲ Δημοσθένης σελ. 345, 13 «*διεφθαρμένος* καὶ πεπρακὼς ἑαυτὸν ἐλάνθανε». Κεῖται δὲ παρ' αὐτῷ καὶ «τῶν ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν δωροδοκούντων καὶ *διαφθειρομένων*

ἐπὶ χρήμασιν» (σελ. 240, 45). Ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 347-8 καὶ ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 477 νομίζει παρέγγραπτον τὸ *καὶ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασιν*. Ἀλλ' ἀντιλέγει αὐτῷ ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δημοσθένους κατ' Αἰσχίνου σελ. 68. Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐρρήθη *πληγέντες δώροισι* καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου *πληγεὶς ὑπὸ τῆς δωροδοκίας* (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1884, σελ. 269), ὑπὸ δὲ τοῦ Ξενοφῶντος Ἀγησ. Η', 8 «πολὺ μέντοι ἔγωγε κάλλιον κρίνω τὸ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν *ἀνάλωτον* κατασκευάσαι καὶ ὑπὸ *χρημάτων* καὶ ὑπὸ ἡδονῶν καὶ ὑπὸ φόβου».

σελ. 107, 7 «ἐγγράφον(ται) δ' εἰς τοὺς δημότας ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονότες· ὅταν δὲ γράφωνται διαψηφίζονται περὶ αὐτῶν ὀμόσαντες οἱ δημόται, πρῶτον μὲν εἰ δοκοῦσι γεγονέναι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐκ τοῦ νόμου, κἂν μὴ δόξωσι (γρ. δόξωσιΝ) ἀπέρχονται πάλιν εἰς παῖδα(ς, δ)εύτερον δ' εἰ ἐλεύθερός ἐστι καὶ γέγονε κατὰ (το)ὺς νόμους. ἔπειτ' ἂν μὲν ἐπιψηφίσωνται μὴ εἶναι ἐλεύθερον, ὁ μὲν ἐφίησιν εἰς τὸ δικαστήριον, οἱ δὲ δημόται κατηγόρους αἱροῦνται πέντε (ἄν)δρας ἐξ αὐτῶν, κἂν μὲν μὴ δόξῃ δι(καί)ως ἐγγράφ(εσ)θαι πωλεῖ τοῦτον ἡ πόλις· ἐὰν δὲ νικήσῃ τοῖς (δη)μόταις ἐπάναγκες ἐγγράφεται. μετὰ δὲ ταῦτα δοκιμάζει τοὺς ἐγγραφέντας ἡ βουλή, κἄν τις δόξ(ῃ ν)εώτερος ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν εἶναι ζημιοῖ τοὺς δημότας τοὺς ἐγγράψαντας»

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν «ὅταν *δ' ἐΓγράφωνται*», ὡς «*ἐγγράφονται* δ' εἰς τοὺς δημότας» καὶ «δικαίως *ἐγγράφεσθαι*» καὶ «ἐπάναγκες *ἐγγράφεται*» καὶ «δοκιμάζει τοὺς *ἐγγραφέντας*» καὶ «ζημιοῖ τοὺς δημότας τοὺς *ἐγγράψαντας*». Πρβ. καὶ σελ. 131, 1 «οἱ δ' ἔφηβοι *ἐγγραφόμενοι* πρότερον μὲν εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα *ἐνεγράφοντο*, καὶ ἐπεγράφοντο αὐτοῖς ὅ τ' ἄρχων ἐφ' οὗ *ἐνεγράφησαν* κτέ.» καὶ σελ. 123, 7 καὶ 13 καὶ σελ. 142, 12. Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ ὀνόματος *ἐγγραφή* σελ. 110, 3 «περὶ τὴν τῶν πολιτῶν *ἐγγραφήν*».

Παραδείγματα τοῦ *ἐγγράφειν* καὶ *ἐγγράφεσθαι εἰς τοὺς δημότας, εἰς τοὺς ἄνδρας*, κτλ. βλέπει τις ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 31 καὶ 32. Ἄξια δὲ μνείας μάλιστα κρίνομεν ἃ λέγει ὁ Δη-

μοσθένης σελ. 1313, 46 «λοιπὸν δέ μοι περὶ ἐμαυτοῦ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, τὸ μὲν ἁπλούστατον — καὶ δικαιότατον, *ἐξ ἀμφοτέρων ἀστῶν ὄντα με* — εἶναι πολίτην· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ προσήκοντα πάντα ἐπιδείξω μάρτυρας παρεχόμενος, ὡς εἰσήχθην εἰς τοὺς φράτερας, ὡς *ἐνεγράφην εἰς τοὺς δημότας*, ὡς ὑπ' αὐτῶν τούτων προεκρίθην ἐν τοῖς εὐγενεστάτοις κληροῦσθαι τῆς ἱερωσύνης τῷ Ἡρακλεῖ». Τὸ παρὰ τῷ ῥήτορι τούτῳ φερόμενον σελ. 314, 261 «ἐπειδὴ δ' εἰς τοὺς δημότας *ἐνεγράφης ὁπωσδήποτε*» εἶνε κατὰ τὸν Κόβητον (ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 63) μετὰ σχήματος εἰρημένον ἀντὶ τοῦ *παρενεγράφης*, οὗ τῆς μετοχῆς ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβείας Λόγῳ § 76 «Κλεοφῶν δὲ ὁ λυροποιός — *παρεγγραφεὶς* αἰσχρῶς πολίτης κτέ.», ὡς καὶ τοῦ ἐπιθέτου *παρέγγραπτος* § 177 «ἄνθρωποι *παρέγγραπτοι* γεγεννημένοι πολῖται». Νομίζει δ' ὁ μέγας κριτικὸς ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἐλέχθη ἐν τοῖς Χαρακτῆρσι κεφ. ΚΗ΄ «ἐγένετο δὲ ἐν τοῖς στρατιώταις Σωσίστρατος, ἐπειδὴ εἰς τοὺς δημότας *ΠΑΡενεγράφη*». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐξαλείφει ὁ Κόβητος ὡς ξένης χειρὸς προσθήκην τὸ *γεγεννημένοι πολῖται* ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Αἰσχίνου (Πρβ. καὶ *Var. Lect.* σελ. 560).

Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρετηρήσαμεν (σελ. 86) ὅτι κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν ἐγράφη «τοὺς μὲν ἐξήλειφον τῶν *γεγραμμένων*» ἀντὶ τοῦ *ἘΓγεγραμμένων*. Ἐν ταῖς Νεφέλαις τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπαντᾷ στίχ. 770 «ὁπότε *γράφοιτο* τὴν δίκην ὁ γραμματεύς», μεταβάλλει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 311 τὸ *ὁπότε γράφοιτο* εἰς τὸ *ὁπότ' ἘΓγράφοιτο* λέγων «Scriba publicus τὴν δίκην οὐ γράφεται (quod accusatoris est) ἀλλ' ἘΓγράφεται. Itaque scribendum : ὁπότ' ἘΓγράφοιτο».

Ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους *πρῶτον μὲν — δεύτερον δέ* καὶ ἐν σελ. 85 τέλ. Πολλὰ δ' αὐτοῦ παραδείγματα ἔχομεν ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἑλληνισμοῦ νὰ καταλέξωμεν. Δὲν εἶνε ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Βασιάδου γεγραμμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Φιλιππικῶν Τόμ. Α΄, σελ. 116 «Πρῶτον μέν : μετὰ τὸ πρῶτον οὐ τίθεται δεύτερον, τρίτον, ἀλλ', εἶτα, ἔπειτα, ὕστερον, καὶ πολλάκις ἄνευ τοῦ δέ».

Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε τὸ «πρῶτον μὲν εἰ *δοκοῦσι* γεγονέναι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐκ τοῦ νόμου, κἂν μὴ *δόξωσιν*, ἀπέρχονται πάλιν εἰς παῖ-

δας, δεύτερον δ' εἰ ἐλεύθερός *ἐστι* καὶ *γέγονε* κατὰ τοὺς νόμους». Περὶ τῆς τοιαύτης συντάξεως θὰ διαλάβωμεν διὰ μακρῶν ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

Τὸ *ἐπιψηφίσωνται* εἶνε ἐσφαλμένον. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν «ἂν μὲν *ἈΠΟψηφίσωνται* μὴ εἶναι ἐλεύθερον», ὡς ἐν σελ. 147, 11 «τοὺς *ἀπεψηφισμένους* ὑπὸ τῶν δημοτῶν». Πρβ. Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 114 «φήσας — ἀπελεύθερον εἶναι ἑαυτοῦ καὶ πείσας *ἀποψηφίσασθαι* τοὺς δημότας», κτλ. (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 1805). Ἐν τῇ Ὑποθέσει τοῦ πρὸς Εὐβουλίδην Λόγου τοῦ Δημοσθένους φέρεται (σελ. 1298) «Γράφεται νόμος παρ' Ἀθηναίοις γενέσθαι ζήτησιν πάντων τῶν ἐγγεγραμμένων τοῖς ληξιαρχικοῖς γραμματείοις, εἴτε γνήσιοι πολῖταί εἰσιν εἴτε μή, τοὺς δὲ μὴ γεγονότας ἐξ ἀστοῦ καὶ ἀστῆς ἐξαλείφεσθαι, διαψηφίζεσθαι δὲ περὶ πάντων τοὺς δημότας, καὶ τοὺς μὲν *ἀποψηφισθέντας* καὶ ἐμμείναντας τῇ ψήφῳ τῶν δημοτῶν ἐξαληλίφθαι καὶ εἶναι μετοίκους, τοῖς δὲ βουλομένοις ἔφεσιν εἰς δικαστὰς δεδόσθαι, κἂν μὲν ἁλῶσι καὶ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, πεπρᾶσθαι, ἐὰν δὲ ἀποφύγωσιν, εἶναι πολίτας». Λέγει δὲ καὶ ἀνώνυμος γραμματικὸς ἐν Ἀνεκδ. Βεκκ. σελ. 439, 32 καὶ ὁ Σουΐδας «*Ἀποψηφισθέντα*: Εἴ τις ξένος ἔδοξεν εἶναι καὶ οὐ πολίτης, τοῦτον ἐν ταῖς διαψηφίσεσι τῶν δήμων *ἀπεψηφίζοντο* οἱ δημόται, καὶ ἐλέγετο *ἀπεψηφισμένος*. Εἶτα εἰσήγετο εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐκρίνετο ξενίας· καὶ εἰ μὲν ἑάλω, ἐπιπράσκετο ὡς ξένος, εἰ δὲ ἐκράτει, ἀνελαμβάνετο εἰς τὴν πολιτείαν. Οὕτω Δημοσθένης· τίς γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδεν ἀποψηφισθέντα Ἀντιφῶντα;». Πρβ. καὶ Ἁρποκρατ. σελ. 53, 4 «*Ἀποψηφίζονται*: ἀντὶ τοῦ καταδικάζουσιν αὐτὸν μὴ εἶναι πολίτην Δείναρχος ἐν τῷ κατ' Ἀρχεστράτου. Καὶ *ἀποψήφισιν* δὲ τὸ πρᾶγμα λέγει Δημοσθένης ἐν τῇ πρὸς Εὐβουλίδην ἐφέσει» καὶ Πολυδεύκ. Η', 18 (Ἴδε Ταύλωρον ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Δημοσθένους Τόμ. Ζ', σελ. 1332). Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 271, 132 εἶνε γεγραμμένον «τίς γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδε *τὸν* ἀποψηφισθέντα Ἀντιφῶντα, κτέ.;»

Ὡς δ' ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ πρόσκειται τὸ μόριον ΜΗ, «ἀποψηφίσωνται ΜΗ εἶναι», οὕτω καὶ ἐν σελ. 123, 6 «τοὺς μὲν *ἐξομνυμένους* — *ΜΗ* δυνατοὺς εἶναι τοῖς σώμασιν ἱππεύειν» καὶ μετ' ὀλίγα «κἂν μέν τις *ἐξομόσηται ΜΗ* δύνασθαι τῷ σώματι ἱππεύειν». Συχνό-

τατον δ' εἶνε τοῦτο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Παρατηροῦμεν δ' ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης εἶπε σελ. 106, 15 «τὸ μὲν πρῶτον ἀπέγνωσαν ποιεῖν», ὁ δὲ Δημοσθένης σελ. 193, 9 «τῷ μὲν ἀπέγνω ΜΗ βοηθεῖν».

Περὶ τοῦ «ὀκτωκαίδεκα *ΕΤΗ γεγονότες*» καὶ «ὀκτωκαίδεκα *ΕΤΩΝ εἶναι*» οὐδὲν νῦν λέγομεν.

σελ. 108, 12 «ἐπὰν δὲ δοκιμα(σθ)ῶσιν οἱ ἔφηβοι, συλλεγέντες οἱ πατέρες αὐτῶν (εἰ)ς τὰς φυλάς ὀμόσαντες αἱροῦνται τρεῖς ἐκ τῶν φυλετῶν τῶν ὑπὲρ τὰ τετταράκοντα ἔτη γεγονότων οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι καὶ ἐπιτηδειοτάτους ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐφήβων, ἐκ δὲ τούτων ὁ δῆμος ἕνα τῆ(ς φ)υλῆς ἑκάστης χειροτονεῖ σωφρονιστὴν καὶ (ἐπιμ)ελητὴν ἐκ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἐπὶ πάντα. συλλαβόντες δ' οὗτοι τοὺς ἐφήβους, πρῶτον μὲν τὰ ἱερὰ περιῆλθον, εἶτ' εἰς Πειραιέα πορεύονται καὶ φρουροῦσιν οἱ μὲν τὴν Μουνυχίαν (γρ. Μ ο υ ν Ι χ ί α ν) οἱ δὲ τὴν ἀκτήν».

Περὶ τοῦ *ἐπάν*-*ἐπήν*-*ἐπειδάν* καὶ τοῦ *ἐπεάν* θὰ διαλάβωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Ἀντὶ τοῦ «συλλεγέντες οἱ πατέρες αὐτῶν (*εἰ*)ς *τὰς* φυλάς» ἀναγινώσκομεν «συλλεγέντες οἱ πατέρες αὐτῶν *κατὰ* φυλάς». Πρβ. σελ. 59, 8 «ἐκυάμευσαν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας *κατὰ φυλάς*» καὶ σελ. 109, 4 «συσσιτοῦσι γὰρ *κατὰ φυλάς*» καὶ σελ. 121, 6 «κεκληρωμένοι *κατὰ φυλάς*».

Κακῶς εἶνε γεγραμμένον «ὁ δῆμος ἕνα τῆ(ς φ)υλῆς ἑκάστης χειροτονεῖ — *ἐπὶ πάντα*. *σ(υλ)λαβόντες* δ' οὗτοι τοὺς ἐφήβους κτέ.» ἀντὶ τοῦ «χειροτονεῖ — *ἐπὶ πάντα*Σ. (*Παρα*)*λαβόντες* δ' οὗτοι κτέ.». Περὶ τοῦ *χειροτονεῖ ἐπὶ πάντας* ἴδε ἃ εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 89). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 467, 70) «χειροτονηθεὶς κοσμητὴς *ἐπὶ τοὺς ἐφήβους*». Γνωστὸν δ' ὑπάρχει τὸ *κοσμητὴς ἐφήβων*. Ἐκ τοῦ *κοσμητής* ἐσχηματίσθη τὸ ῥῆμα *κοσμητεύω*. Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἀντικοσμητής*-*ἀντικοσμητεύω*.

Περὶ τοῦ *περιῆλθον* — *πορεύονται* οὐδεμίαν ἐν τῷ παρόντι παρατήρησιν ποιούμεθα.

Τοῦ *ἀκτήν* ἢ *Ἀκτήν* ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐν σελ. 150, 6 «τὸν δ' εἰς τὴν *Ἀκτήν*». Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 19, 12 «*Ἀκτή*: ἰδίως ἐπιθαλαττίδιός τις μοῖρα τῆς Ἀττικῆς. Ὑπερείδης ἐν τῷ περὶ τοῦ ταρίχους». Πρβ. καὶ Δείναρχ. κατὰ Φιλοκλ. 13 καὶ Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 17 καὶ 55. Ἴδε τὴν ὑπὸ Δινδορφίου ἔκδοσιν τοῦ Ἁρποκρατίωνος Τόμ. Α', σελ. 19 καὶ Τόμ. Β', σελ. 24

σελ. 108, 23 «χειρο(τονεῖ) δὲ καὶ παιδοτρίβας αὐτοῖς δύο καὶ διδασκάλους, (οἵ)τινες ὁπλομαχεῖν καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν κ(αὶ) καταπέλτην ἀφιέναι διδάσκουσιν. δίδωσι δὲ καὶ εἰς τρο(φὴν) τοῖς μὲν σωφρονισταῖς δραχμὴν μίαν ἑκάστῳ, τοῖς δ' ἐφήβοις τέτταρας ὀβολοὺς ἑκάστῳ· τὰ δὲ τῶν φυλετῶν τῶν αὑτοῦ λαμβάνων ὁ σωφρονιστὴς ἕκαστος ἀγοράζει τὰ ἐπιτήδεια πᾶσιν εἰς τὸ κοινόν — καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται πάντων»

Περὶ τοῦ *καταπέλτης* παρατηροῦμεν ὅτι ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς διὰ τοῦ Α εἶνε προενηνεγμένον, *καταπΑλτης*. Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν *Lap. Testim.* σελ. 56 «*καταπάλτης* καταπαλταφέτης, καταπαλταφεσία constanter, ut postulat vocabulorum origo scribuntur per A —, nusquam per E, ut apud Polybium aliosque constanter fecerunt librarii» καὶ ἐν *Mnemos.* 1886, σελ. 192 «Ceterum ex titulis Atticis apparet corrigendum esse *καταπάλταισι*, quam vocabuli formam confirmat derivatio a verbo καταπάλλειν» (Πρβ. καὶ Μειστεράνσιον ἐν τῇ Γραμματικῇ τῶν Ἀττικῶν Ἐπιγραφῶν σελ. 12 ἐκδ. β' καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 746). Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Εὐτεκνίου εἰς Ἀρχιμήδη Ὑπομνήμασι γεγραμμένον (σελ. 106, 20 Τευβν.) «τοῖς βουλομένοις ἐπαύξειν *καταπαλτικὰ* καὶ λιθοβόλα ὄργανα». Σημειωτέον δ' ὅτι λέγεται καὶ ἁπλῶς *ἀφέτης* ἀντὶ τοῦ *καταπαλταφέτης*. Ὁ Διττεμβεργῆρος σημειοῦται ἐν *Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ.* σελ. 456 «In posterioris aetatis titulis simpliciter ἀφέτης dicitur (n. 347, 53)».

Ὁμοίως τῷ «δίδωσι δὲ καὶ ΕΙΣ τροφὴν — δραχμὴν μίαν» λέγεται ἐν σελ. 156, 7 «λαμβάνουσι δὲ — ΕΙΣ σίτησιν ἀργύριον». Πρβ.

καὶ σελ. 155, 3 καὶ 4 καὶ σελ. 141, 15. Ἐν σελ. 124, 5 φέρεται «διδόναι δὲ δημοσίᾳ τροφὴν δύο ὀβολοὺς ἑκάστῳ τῆς ἡμέρας». Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1862, σελ. 376-7. Μετὰ πολλῆς ἀκριβείας θὰ ἐξετάσωμεν τὴν χρῆσιν ταύτην ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

Ἀναγνωστέον δ' ἴσως «*παρὰ* δὲ τῶν φυλετῶν τῶν αὐτοῦ λαμβάνων ὁ σωφρονιστὴς κτέ.» ἀντὶ τοῦ «*τὰ* δὲ τῶν φυλετῶν κτέ.»

σελ. 109, 5 «καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν οὕτως ἐξάγουσι· τὸν δ' (ὕ)στερον, ἐκκλησίας ἐν τῷ θεάτρῳ γινομένης, ἀποδειξάμενοι τῷ δήμῳ τὰ περὶ τὰς τάξεις καὶ λαβόντες ἀσπίδα καὶ δόρυ παρὰ τῆς πόλεως περιπολοῦσι τὴν χώραν καὶ διατρίβουσιν ἐν τοῖς φυλακτηρίοις».

Ἀνενδοιάστως ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν οὕτως (οὕτω) *διάγουσι*». Καὶ ἐν τῷ Ἀνθολογίῳ τοῦ Στοβαίου Τόμ. Γ', σελ. 216, 18 Μειν. κεῖται «οὔτε τὰ καθ' ἑαυτοὺς λιτότερον *ἐξάγουσιν*», ὃ μετέβαλεν ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 290 εἰς τὸ *διάγουσιν*. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου λ. *ἐξάγω* (Τόμ. Γ', σελ. 1209) γίνεται μνεία καὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «ὅτε κακῶς *ἐξάγῃ* τις τὸν ἑαυτοῦ βίον». Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ τρεπτέον τὸ *ἐξ* εἰς τὸ *δι*· πολλάκις δὲ ταῦτα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μετέπεσον εἰς ἄλληλα. Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου ἀπαντᾷ σελ. 535 α' «κέλευσον ὀρχούμενον δι' ἀγορᾶς *ἐξελθεῖν* ἢ διαστρέψαντα τὸ πρόσωπον» ἀντὶ τοῦ *διελθεῖν*.

Ὁμοίως τῷ «*ἀποδειξάμενοι* τῷ δήμῳ τὰ περὶ τὰς τάξεις» εἶνε εἰρημένον ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 467, 19) «ποιησάμενοι δὲ καὶ μελέτην ἐν τοῖς ὅπλοις *ἀπεδείξαντο* τοῖς τε Θησείοις καὶ τοῖς ἐπιταφίοις». Λέγεται δὲ καὶ *ἀποδείκνυσθαι ἀρετήν*, κτλ. (Πρβ. καὶ Λοβέκκιον εἰς *Σοφοκλ. Αἴ.* σελ. 298 ἐκδ. β'). Ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ τοῦ Ὑπερείδου στίχ. 135 Κοβ. φέρεται «ἆρ' οὐ διὰ τὴν τῆς ἀρετῆς *ἀπόδειξιν* εὐτυχεῖς μᾶλλον ἢ διὰ τὴν τοῦ ζῆν *ἀπόλειψιν* ἀτυχεῖς νομιστέον;»

σελ. 111, 3 «οἱ δὲ πρυτανεύοντες αὐτῶν πρῶτον μὲν συσσιτοῦσιν ἐν τῇ θόλῳ, λαμβάνοντες ἀργύριον παρὰ τῆς

πόλεως, ἔπειτα συνάγουσιν εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον· τὴν μὲν οὖν βουλὴν ὁσημέραι, πλὴν ἐάν τις ἀφέσιμος ᾖ, τὸν δὲ δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἑκάστης».

Λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἔν τε τῷ προκειμένῳ χωρίῳ «συσσιτοῦσιν ἐν τῇ *θόλῳ*» καὶ ἐν σελ. 113, 12 «μένειν ἀναγκαῖον ἐν τῇ *θόλῳ* τοῦτόν ἐστιν». Ἀπαντᾷ δὲ τὸ ὄνομα ἡ *θόλος* ἢ *Θόλος* καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι Ἀπολογ. σελ. 32 γ′ καὶ παρ' ἄλλοις (Ἴδε Ῥουγκήνιον εἰς *Τίμ.* σελ. 142). Ἐν τοῖς Ἀττικοῖς τοῦ Παυσανίου κεφ. Ε′, 1 κεῖται «τοῦ βουλευτηρίου τῶν πεντακοσίων πλησίον *θόλος* ἐστὶ *καλουμένη*, καὶ θύουσί τε ἐνταῦθα οἱ πρυτάνεις κτέ.». Γράφει δὲ καὶ ὁ Πολυδεύκης βιβλ. Η′, 155 «ἡ *θόλος*, ἐν ᾗ συνεδείπνουν ἑκάστης ἡμέρας πεντήκοντα τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς, ἡ πρυτανεύουσα φυλή» καὶ ὁ Ἁρποκρατίων σελ. 156, 10 «*Θόλος*: Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου. Ὁ τόπος, ἔνθα ἐδείπνουν οἱ πρυτάνεις, οὕτως ἐκαλεῖτο παρ' Ἀθηναίοις. Ἀμμώνιος γοῦν ἐν Δ′ περὶ βωμῶν γράφει ταυτί· ὁ δὲ τόπος, ὅπου ἑστιῶνται οἱ πρυτάνεις, καλεῖται *θόλος*, ὑπ' ἐνίων δὲ σκιάς» καὶ ὁ Σουίδας «Σκιάς: — σημαίνει δὲ καὶ *τὴν* παρὰ Ἀθηναίοις *λεγομένην θόλον*» (Πρβ. Βουσόλτιον ἐν *Ἑλλην. Ἱστορ.* Τόμ. Α′, σελ. 618, σημ. 4). Τῆς κατὰ θηλυκὸν γένος ἐκφορᾶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «Θόλος: — ἢ ὅπου οἱ πρυτάνεις καὶ ἡ βουλὴ συνειστιῶντο. *Θηλυκῶς δὲ ἔλεγον τὴν θόλον*». Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 264, 29 καὶ Φώτ. Λεξ. σελ. 93, 7 καὶ Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 633, 12 καὶ Αἴλ. Διονύσ. παρ' Εὐσταθ. σελ. 1390, 55.

Ἐξαλείφοντες τήν τε πρόθεσιν *εἰς* καὶ τὸν σύνδεσμον *οὖν* ἀναγινώσκομεν «ἔπειτα συνάγουσιν τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, τὴν μὲν βουλὴν ὁσημέραι, πλὴν ἐάν τις ἀφέσιμος ᾖ, κτέ.». Πρβ. σελ. 113 τέλ. «ἐπειδὰν συναγάγωσιν οἱ πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον κτέ.». Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἁρποκρατίωνος γεγραμμένα σελ. 188, 5 «Τίνες δὲ αἱ κύριαι ἐκκλησίαι Ἀριστοτέλης δεδήλωκεν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ λέγων τοὺς πρυτάνεις συνάγειν τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, τὴν μὲν βουλὴν ὁσημέραι, πλὴν ἐάν τις ἀφέσιμος ᾖ, τὸν δὲ δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἑκάστης» καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Η′, 95 «οὗτοι (οἱ πρυτάνεις) τὴν βουλὴν συνάγουσιν ὁση-

μέραι, πλὴν ἄν τις ᾖ ἄφετος, τὸν δὲ δῆμον τετράκις ἑκάστης πρυτανείας».

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «ὁσημέραι : MS. apparently οσαι ἡμέραι, but there does not seem to be classical authority for the phrase». Τοῦ *ὁσημέραι* ἔχομεν μαρτύρια νὰ καταλέξωμεν ἔκ τε τοῦ δοκίμου καὶ τοῦ ἀδοκίμου ἑλληνισμοῦ, ποιεῖται δ' αὐτοῦ μνείαν καὶ ὁ Φρύνιχος λέγων ἐν Σοφιστ. Προπαρ. σελ. 54, 2 «*Ὁσημέραι* : ἐπὶ τῆς παρεσχάτης εὗρον τὴν ὀξεῖαν κειμένην». Γρηγόριος ὁ Κορίνθου γράφει περὶ Ἀτθ. ΚΑ΄ «Τὸ ὅσαι ἡμέραι *ὁσημέραι* λέγουσιν· ὅσαι δὲ ὧραι διαλελυμένως προφέρουσιν». Ἐν Ὀδυσσείας Ξ, 93 ἀπαντᾷ «ὅσαι γὰρ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐκ Διός εἰσιν, οὔ ποθ' ἓν ἱρεύουσ' ἱερήϊον οὐδὲ δύ' οἴω». Ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων συναλειφθὲν τὸ *ὅσαι ἡμέραι* ἐγένετο *ὁσημέραι*· τοῦτο δὲ μόνον εὑρέθη παρ' αὐτοῖς. Ὅμοιον τῷ *ὁσημέραι* εἶνε τὸ *ὁσέτη* (Ἴδε Σχαιφῆρον εἰς *Γρηγ. Κορ.* σελ. 64-5 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Θεσμοφ.* σελ. 196 καὶ εἰς *Πλοῦτ.* σελ. 341). Σημειωτέον δ' ὅμως ὅτι τὸ μὲν *ὁσέτη* εἶνε ὑφ' ἓν γραφὴ τοῦ κατ' ἔκθλιψιν προενηνεγμένου *ὅσ' ἔτη*, τὸ δὲ *ὁσημέραι* ἐσχηματίσθη κατὰ κρᾶσιν ἐκ τοῦ *ὅσαι ἡμέραι*, ὅπερ οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ λεχθῇ κατ' ἔκθλιψιν *ὅσ' ἡμέραι*. Ἐμφαίνει δὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τὸ *ὁσημέραι* καὶ τὸ *ἑκάστης ἡμέρας*, οἷον Ἕρμιππ. Ἀποσπ. 4, 6 Κοκκ. «οὐ παύσεται δι' ἡμέρας *ὁσημέραι* τροχάζων» καὶ Ἄμφ. Ἀποσπ. 43 «πίνουσ' *ἑκάστης ἡμέρας* δι' ἡμέρας».

σελ. 112, 13 «ἑτέραν δὲ ταῖς ἱκετηρίαις, ἐν ᾗ θεὶς ὁ βουλόμενος ἱκετηρίαν ὧν ἂν βούληται καὶ ἰδίων καὶ δημοσίων διαλέξεται πρὸς τὸν δῆμον».

Ἄνευ προθέσεως ἐκφερόμενον τὸ *ὧν ἂν βούληται* δὲν ἔχει ὑγιῶς· γραπτέον δὲ «θεὶς ὁ βουλόμενος ἱκετηρίαν (*περὶ*) ὧν ἂν βούληται — διαλέξεται πρὸς τὸν δῆμον». Πρβ. Πολυδεύκ. Η΄, 96 «ἡ δὲ δευτέρα ἐκκλησία ἀνεῖται τοῖς βουλομένοις, ἱκετηρίαν θεμένοις, λέγειν ἀδεῶς *περί* τε τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων».

Τοῦ *τιθέναι ἱκετηρίαν* ἢ *ἱκετηρίαν τιθέναι* φέρομεν τάδε τὰ μαρτύρια. Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 104 «*ἱκετηρίαν θέντος* εἰς τὴν βουλὴν ὑπὲρ τοῦ μισθοῦ» καὶ Παραπρ. 15 «ὑπὲρ δὲ τούτων *ἱκετηρίαν θέντες* οἱ οἰ-

κεῖοι κτέ.». Δημοσθέν. σελ. 262, 107 «οὐχ *ἱκετηρίαν ἔθηκε* τριήραρχος οὐδείς» καὶ σελ. 703, 12 «*ἔθεσαν τὴν ἱκετηρίαν* — ἄνθρωποι». Ἀπολλόδ. Βιβλ. Γ', ζ', 1 «*ἱκετηρίαν θείς* ἠξίου θάπτειν τοὺς νεκρούς». Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Ἀνδοκίδου τῷ περὶ τῶν Μυστηρίων φέρεται § 110 «κατηγόρησαν δέ μου καὶ περὶ τῆς ἱκετηρίας, ὡς *καταθείην* ἐγὼ ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ, νόμος δ' εἴη πάτριος, ὃς ἂν *θῇ ἱκετηρίαν* μυστηρίοις, τεθνάναι» καὶ § 112 «ἀναστὰς Καλλίας ὁ Ἱππονίκου — λέγει ὅτι *ἱκετηρία κεῖται* ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· κᾆθ' ὁ κήρυξ ἐκήρυττε τίς *τὴν ἱκετηρίαν καταθείη*» καὶ § 113 «ὥστε *θεῖναι τὴν ἱκετηρίαν* μὴ εἰδότα τὸν νόμον» καὶ § 114 «εἰ γὰρ *ἔθηκα* μὲν *τὴν ἱκετηρίαν*, ὑπήκουσα δὲ μή» καὶ «αὐτὸς γὰρ αὑτὸν ἀπώλλυον *τιθεὶς τὴν ἱκετηρίαν*» καὶ «ἐχρῆν δήπου καὶ μὴ *θέντα* με *τὴν ἱκετηρίαν* ὁμολογῆσαι· ἀλλ' οὔτε ὑπήκουσα οὔτ' *ἔθηκα*» καὶ § 115 «εἴ τις *ἱκετηρίαν θείη* ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ» καὶ «ὅτι ἐγὼ *θείην τὴν ἱκετηρίαν*» καὶ § 116 «ἐάν τις *ἱκετηρίαν θῇ* ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ» καὶ «ὅτι Ἀνδοκίδης *θείη τὴν ἱκετηρίαν*» καὶ «καταφανὴς ἦν τῇ βουλῇ αὐτὸς *θεὶς τὴν ἱκετηρίαν*» καὶ § 117 «ὁ δὲ Καλλίας τί βουλόμενος *ἐτίθει τὴν ἱκετηρίαν*;» καὶ § 121 «ἐπειδὴ δ' ἑώρα με ὑπομένοντα, *τίθησι τὴν ἱκετηρίαν*». Λέγεται δὲ καὶ *ἱκετηρίαν ἔχειν*, κτλ. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ κεῖται βιβλ. Ζ', 141 «συνεβούλευέ σφι *ἱκετηρίην λαβοῦσι* — χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας» καὶ μετ' ὀλίγα «αἰδεσθεὶς τὰς *ἱκετηρίας τάσδε, τάς τοι ἥκομεν φέροντες*». Ὑπάρχει δὲ καὶ γραφὴ *ἱκετηρίΑΣ λαβοῦσι*, ἣν εὐλόγως προκρίνει ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1884, σελ. 257.

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 144 «Ἱκεσίας: Προειλόμην τὴν ἐκ τοῦ Ἀντ. γραφὴν τῆς παρ' ἅπασιν ἐνταῦθα φερομένης, Ἱκετηρίας. Διαφέρουσι δὲ αἱ λέξεις τῷ τὴν μὲν Ἱκεσίαν τὴν δέησιν σημαίνειν, ἣν ἐποιοῦντο οἱ ἱκετεύοντες· Ἱκετηρίαν δὲ καλεῖσθαι (ὥς φησιν Ἁρποκρατίων), κλάδον ἐλαίας στέμματι ἐστεμμένον. Κατεῖχον δὲ ταύτην ἐν ταῖς χερσὶν οἱ ἱκετεύοντες εἰς τὸ ἐλεεινότεροι φαίνεσθαι, ἢ δῆλον ἐκ τοῦ Κωμικοῦ (Πλούτ. 382),

Ὁρῶ τιν' ἐπὶ τοῦ βήματος καθεδούμενον
Ἱκετηρίαν ἔχοντα, μετὰ τῶν παιδίων,
καὶ τῆς γυναικὸς . . . .

ὅπερ ὁ σχολιαστὴς ἐξηγούμενος φησίν, Ἱκετηρία ἐστὶ κλάδος ἐλαίας

ἐρίῳ πεπλεγμένος (ἴσ. περιπεπλεγμένος)· οἱ γὰρ ἱκετεύοντες ἐλαίας κατεῖχον κλάδον. Καὶ ἐν τούτῳ οὖν τῷ χωρίῳ Ἰσοκράτους γραπτέον, Ἱκεσίας, ἢ Ἱκετείας (παρὰ τὸ Ἱκετεύω)». Τὸ ἄριστον τοῦ Ἰσοκράτους ἀντίγραφον ἔχει τὴν λέξιν *ἱκετείας*. Περὶ τοῦ ὀνόματος *ἱκετηρία* ἱκανὸν λόγον ἐποιήσατο ὁ Σουϊτλῆρος ἐν *Lection. Andoc.* σελ. 149 κἑξ. Πρβ. καὶ Σειλῆρον εἰς *Λόγγ.* σελ. 236 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Πλ.* σελ. 215. Ἴδε δὲ καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 190, 10 καὶ Σχόλ. εἰς Αἰσχίν. σελ. 286 Σχουλτζ.

σελ. 113, 7 «Ἔστι δ' ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων εἷς ὁ λαχών· οὗτος δ' ἐπιστάτεῖ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔστιν οὔτε πλείω χρόνον οὔτε δὶς τὸν αὐτὸν γενέσθαι. τηρεῖ δ' οὗτος τάς τε κλῇς τὰς τῶν ἱερῶν ἐν οἷς τὰ χρήματ' ἐστὶν καὶ γράμματα τῇ πόλει, καὶ τὴν δημοσίαν σφραγῖδα, καὶ μένειν ἀναγκαῖον ἐν τῇ θόλῳ τοῦτόν ἐστιν καὶ τριττὺν τῶν πρυτάνεων ἣν ἂν οὗτος κελεύῃ. καὶ ἐπειδὰν συναγάγωσιν οἱ πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον οὗτος κληροῖ προέδρους ἐννέα, ἕνα ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης πλὴν τῆς πρυτανευούσης, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἐπιστάτην ἕνα, καὶ παραδίδωσι τὸ πρόγραμμα αὐτοῖς».

Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ. Η', 96 «Ἐπιστάτης δ' ἐστὶν εἷς τῶν πρυτάνεων, ὁ κλήρῳ λαχών· δὶς δ' οὐκ ἔξεστι γενέσθαι τὸν αὐτὸν ἐπιστάτην. Ἔχει δὲ οὗτος τῶν ἱερῶν τὰς κλεῖς ἐν οἷς τὰ χρήματα καὶ τὰ γράμματα. Καὶ ὅταν οἱ πρυτάνεις τὸν δῆμον ἢ τὴν βουλὴν συνάγωσιν, οὗτος ἐξ ἑκάστης βουλῆς πρόεδρον ἕνα κληροῖ, μόνην τὴν πρυτανεύουσαν ἀφιείς». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται «Ἐπιστάτης: Τῶν πρυτάνεων εἷς ὁ λαχὼν ἐπιστάτης ἐλέγετο· δὶς δὲ τὸν αὐτὸν ἐπιστατῆσαι οὐκ ἐξῆν. Φυλάσσει δὲ τοῦ ἱεροῦ τὰς κλεῖς, ἐν ᾧ τὰ δημόσια χρήματα (καὶ τὰ γράμματα)· ἔτι μὴν καὶ τὴν δημοσίαν σφραγῖδα. Ἐπειδὰν δὲ οἱ πρυτάνεις συναγάγωσι τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον, ὁ ἐπιστάτης κληροῖ προέδρους Θ', ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης ἕνα, πλὴν τῆς πρυτανευούσης· καὶ πάλιν ἐκ τῶν Θ' τούτων ἐπιστάτην ἕνα κληροῖ καὶ τὸ πρᾶγμα παραδίδωσιν». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. σελ. 1827, 51 «Γίνεται γάρ, φησίν (ὁ Περγαμηνὸς Τήλεφος), ἐπιστάτης Ἀθή-

νησιν ἐκ τῶν πρυτάνεων εἷς, ὃς ἐπιστατεῖ νύκτα καὶ ἡμέραν μίαν καὶ πλείω χρόνον οὐκ ἔξεστιν οὐδὲ δὶς τὸν αὐτὸν γενέσθαι, τάς τε κλεῖς (τῶν ἱερῶν), ἐν οἷς τὰ χρήματά εἰσι, φυλάττει καὶ τὰ γράμματα τῆς πόλεως καὶ τὴν δημοσίαν σφραγῖδα. Κληροῖ δὲ καὶ προέδρους ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα, πλὴν τῆς πρυτανευούσης, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἐπιστάτην ἕνα» (Ἴδε τὴν ὑπὸ Βαλ. Ῥωση γενομένην συλλογὴν τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ Ψευδαριστοτέλους Ἀποσπασμάτων σελ. 286-7 ἐκδ. Τευβν.).

Πρὸ τοῦ *γράμματα* ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΤΑ. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλέχθη «ἐν οἷς τὰ χρήματ' ἐστὶν καὶ ΤΑ γράμματα τῇ πόλει».

Τὸ ὄνομα *πρόγραμμα* κεῖται καὶ ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος Α' Λόγῳ τοῦ Δημοσθένους (ἢ Ὑπερείδου) σελ. 772, 9 «τῶν νόμων, τῶν προέδρων, τοῦ *προγράμματος*, τῆς εὐκοσμίας». Ὁ Φρύνιχος ἀποφαίνεται σελ. 249 «*Ἔκθεμα βάρβαρον*· σὺ δὲ λέγε *πρόγραμμα*». Διδάσκει δὲ καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστος σελ. 290, 10 «*Πρόγραμμα* λέγε· τὸ δὲ *ἔκθεμα* ἄχρηστον» (Ἴδε Στούρζιον ἐν τῷ *Περὶ Διαλ. Μακ. καὶ Ἀλεξ.* σελ. 163 καὶ Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 249). Παρατηρητέον δ' ὅτι ἡ διὰ τοῦ Ε ἐκφορὰ *ἔκθΕμα* μάχεται τῇ φύσει τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν μόνῳ τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἀπαντῶσιν οἱ τύποι *θέμα*, *ἀμφίθεμα*, *ἀνάθεμα-ἄνθεμα*, *διάθεμα*, *ἔκθεμα*, *ἔνθεμα*, *ἐπίθεμα*, *κατάθεμα*, *παράθεμα*, *περίθεμα*, *πρόθεμα*, *πρόσθεμα*, *σύνθεμα-ἐπισύνθεμα*, *ὑπέχθεμα* (=*ὑπέκθεμα*), *ὑπόθεμα*.

Περὶ τοῦ ῥήματος *προγράφειν*, ἐξ οὗ τὸ *πρόγραμμα*, γίνεται λόγος ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν *Var. Lect.* σελ. 352.

Κακῶς παρὰ τῷ Σουίδᾳ εἶνε γεγραμμένον «τὸ *πρᾶγμα* παραδίδωσιν» ἀντὶ τοῦ «τὸ *πρόγραμμα* παραδίδωσιν». Πρβ. καὶ τὴν τοῦ ἐκδότου τοῦ Ἀριστοτελικοῦ συγγράμματος σημείωσιν σελ. 116.

Περὶ τοῦ *κλῇς* καὶ *κλεῖς* ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

σελ. 116, 8 «ποιοῦσι δὲ καὶ δεκαρχαιρεσίας στρατηγῶν καὶ ἱππάρχων καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθ' ὅ τι ἂν τῷ δήμῳ δοκῇ· ποιοῦσι δὲ οἱ μετὰ τὴν ς' πρυτανεύοντες ἐφ' ὧν ἂν εὐσημία γένηται».

Πλημμελῶς ἔχει τὸ *δεκαρχαιρεσίας*· εὐκολώτατον δ' εἶνε ν' απο-

καταστήσῃ τις τὴν ὀρθὴν γραφὴν οὖσαν «ποιοῦσι δὲ καὶ *ἀρχαιρεσίας* στρατηγῶν καὶ ἱππάρχων».

Ἴσως δὲ πρὸ τῆς μετοχῆς *πρυτανεύοντες* ἐξερρύη τὸ ὄνομα *πρυτανείαν*· «ποιοῦσι δ' οἱ μετὰ τὴν ϛ' (πρυτανείαν) πρυτανεύοντες ἐφ' ὧν ἂν εὐσημία γένηται». Περὶ τῆς λέξεως *εὐσημία*, ὁμοίως ἐσχηματισμένης τῇ *διοσημία*, ἴδε Γλωσσ. Παρατηρ. σελ. 407

σελ. 117, 9 «καὶ κρίσεως ἐν δικαστηρίῳ γενομένης ὁ μὲν Λυσίμαχος ἀπέφυγεν καὶ ἐπωνυμίαν εἶχεν ὁ ἀπὸ τυπάνου, ὁ δὲ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανατοῦν καὶ δεῖν καὶ χρήμασι ζημιοῦν, καὶ νόμον ἔθετο ἄν τινος ἀδικεῖν ἡ βουλὴ καταγνῷ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ὅ τι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται τοῦτο κύριον εἶναι»

Περὶ τῆς συντάξεως «ἐπωνυμίαν εἶχεν *ὁ ἀπὸ τυπάνου*» θὰ διαλάβωμεν μετὰ πλείστης ἀκριβείας ἀλλαχοῦ.

Τὸ ὄνομα *τύπανον* παρήχθη ἐκ τοῦ *τύπτω* (ΤΥΠ-), ὡς τὸ *κόπανον* (*ἐπικόπανον*) ἐκ τοῦ *κόπτω* (ΚΟΠ-) καὶ τὸ *πλήγανον* ἐκ τοῦ *πλήσσω-πλήττω* (*ΠΛΗΓ*-). Πρβ. καὶ *ὄργανον*, *ὄχανον*, *πόπανον*, *πλόκανον*, κτλ. Ἀνώνυμος γραμματικὸς λέγει ἐν Ἀνεκδότοις Βεκκήρου σελ. 438, 12 «Ἀποτυμπανίσαι: οὐχ ἁπλῶς τὸ ἀποκτεῖναι ἀλλὰ τυμπάνοις ἀποκτεῖναι. *Τύμπανον* δέ ἐστι ξύλον ὥσπερ σκύταλον· τὸ γὰρ παλαιὸν ξύλοις ἀνῄρουν τοὺς κατακρίτους, ὕστερον δ' ἔδοξε τῷ ξίφει». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 610, 8 «*Τύμπανον*: τὸ τοῦ δημίου ξύλον, ᾧ τοὺς παραδιδομένους διεχειρίζετο· καὶ τὸ ἀποτυμπανίζειν ἐντεῦθεν». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Η', 70 καὶ 71, κτλ. (Ἴδε Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. ϛ', σελ. 1028. Ἔτι δὲ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 2580 καὶ Τόμ. Α', β', σελ. 1760). Ἄξια ἀναγνώσεως εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. ϛ', σελ. 400 καὶ ἐν τῇ τῶν Πολιτικῶν σελ. 114.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τῇ παρατεθείσῃ ῥήσει γενικῇ καὶ αἰτιατικῇ εἶνε συντεταγμένον τὸ *ἀφελέσθαι*, *ὁ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανατοῦν*, ἐν δὲ σελ. 90 τέλ. δυσὶν αἰτιατικαῖς, *τούτους ἀφείλετο*

τὴν πολιτείαν ὁ δῆμος. Πολλάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ λέγεται *ἀφαιροῦμαι καὶ ἀφειλόμην τινά τι*, οὐχὶ δ' ὀλιγάκις *ἀφαιροῦμαι καὶ ἀφειλόμην τινός τι*.

Τὸ ὄνομα *ἐπιζημίωσις* δὲν φέρεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου, μνημονεύεται δ' ἐν αὐτῷ τὸ *ἐπιζημίωμα*, Δωρ. *ἐπιζαμίωμα*, ὡς καὶ τὸ ῥῆμα *ἐπιζημιῶ*.

σελ. 117, 19 «ἔξεστι δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις εἰσαγγέλλειν ἣν ἂν βούλωνται τῶν ἀρχῶν μὴ χρῆσθαι τοῖς νόμοις».

Ἀνοίκειον φαίνεται ἡμῖν τὸ *βούλωνται* τῷ προκειμένῳ χωρίῳ, δοξάζομεν δ' ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «ἔξεστι δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις εἰσαγγέλλειν ἣν ἂν *ἡγῶνται* τῶν ἀρχῶν μὴ χρῆσθαι τοῖς νόμοις». Πρβ. σελ. 81, 7 «ἃ ἂν *ἡγῶνται* βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει» καὶ σελ. 108, 16 «οὓς ἂν *ἡγῶνται* βελτίστους εἶναι» καὶ σελ. 87, 4.

σελ. 118, 8 «οὐκ ἔξεστιν οὐδὲν ἀπροβούλευτον οὐδ' ὅ τι ἂν μὴ προγράψωσιν οἱ πρυτάνεις ψηφίσασθαι τῷ δήμῳ· κατ' αὐτὰ γὰρ ταῦτα ἔνοχός ἐστιν ὁ νικήσας γραφῇ παρανόμων»

Ἐπάναγκες κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ «*κατὰ* γὰρ ταῦτα ἔνοχός ἐστιν ὁ νικήσας γραφῇ παρανόμων».

Τὸ ῥῆμα *προγράφειν* βλέπει τις καὶ ἐν σελ. 111, 10 καὶ ἐν σελ. 133, 4 καὶ ἐν σελ. 146, 13. Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Παρατηρητέον δ' ὅτι πολλαὶ λέξεις κεῖνται μεταξὺ τοῦ οὐκ *ἔξεστιν* καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἀναφερομένης δοτικῆς *τῷ δήμῳ*.

σελ. 119, 7 «πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς εἰσὶ μὲν δέκα κλ(ηρωτοί), εἷς ἐκ τῆς φυλῆς, ἐκ πεντακοσιομεδίμνων κατὰ τὸν Σόλωνος νόμ(ον — ἔτι γὰρ ὁ ν)όμος κύριός ἐστιν —, ἄρχει δ' ὁ λαχὼν κἂν πάνυ πένης ᾖ. παραλαμβάνου(σι δὲ τό) τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς νίκας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τὰ χρ(ήματ)α ἐναντίον τῆς βουλῆς. ἔπειθ' οἱ πωληταὶ Ι′ μέν εἰσι, κληροῦται δ' εἷς ἐκ τῆς φ(υλῆς)».

Καλῶς ἔχει τὸ ἐπίθετον *κληρωτοί* ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Η', 97 «Ταμίαι τῆς θεοῦ *κληρωτοὶ* μὲν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων ἦσαν» καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 567, 18 «Ταμίαι: ἄρχοντές εἰσιν Ἀθήνησι *κληρωτοὶ* ἀπὸ τῶν πεντακοσιομεδίμνων» (Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 306, 7). Ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀτόπως εἶνε γεγραμμένον «οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς εἰσὶ μὲν δέκα *κλ(ηρωτοί)*, εἷς ἐκ τῆς φυλῆς». Ὅτι ῥήματος χρῆσιν ὁ συγγραφεὺς ἐποιήσατο, ἀρκούντως, νομίζομεν, δηλοῦται ἐκ τοῦ «ἄρχει δ' ὁ *λαχών*, κἂν πάνυ πένης ᾖ». Οὐδεμία ἴσως ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅτι ἔκειτο παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει «πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς εἰσὶ μὲν δέκα, *κλ(ηροῦται δ')* εἷς ἐκ τῆς φυλῆς — ἄρχει δ' ὁ λαχών, κἂν πάνυ πένης ᾖ». Μετ' ὀλίγα ἀπαντᾷ «ἔπειθ' οἱ πωληταὶ Ι' μέν εἰσι, *κληροῦται* δ' εἷς ἐκ τῆς φ(υλῆς)».

Τὸ *κληροῦσθαι* καὶ τὸ *λαγχάνειν* εἶνε οὕτω συνημμένα ἀλλήλοις, ὥστε ἡγεῖται μὲν ἐκεῖνο, ἀκολουθεῖ δὲ τοῦτο· ἐνδέχεται δ' ὁτὲ μὲν νὰ λαγχάνῃ ὁ κληρούμενος, ὁτὲ δὲ ν' ἀπολαγχάνῃ. Ἐσχηματίσθη καὶ ἐπίρρημα *ἀκληρωτί*, οὗ ἔχομεν μαρτύριον μὲν ἐκ τοῦ Λυσίου ὑπὲρ Μαντιθ. 16, μαρτύριον δ' ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους Ἀθην. Πολιτ. σελ. 86, 2. Ὁ Ἀμμώνιος ἀποφαίνεται σελ. 86 «*Λαγχάνειν* καὶ *κληρώσασθαι* διαφέρει. *Λαγχάνει* μὲν γὰρ εἷς, οὗ ἂν ὁ κλῆρος ἔλθῃ. Ὅμηρος· κλήρῳ νῦν πεπάλαχθε διαμπερές, ὅς κε λάχῃσι. *Κληροῦνται* δὲ οἱ καθιέντες εἰς τὸν κλῆρον. Καὶ *λαγχάνειν* μὲν ἐστι τὸ ἐκ τῶν κληρουμένων τοῦ προκειμένου τυχεῖν, *κληρώσασθαι* δὲ τῷ κλήρω χρήσασθαι». Ὁ δ' Εὐστάθιος λέγει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 674, 20 «Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι τὸ *λαχεῖν* ἀποτέλεσμά ἐστι τοῦ *κληροῦσθαι*, ὡς δηλοῖ τὸ κλήρῳ νῦν πεπάλαχθε ὅς κε λάχῃσι, τουτέστι κληρώσασθε, ὅ ἐστι κλήρους βάλετε, τίς ἂν λάχῃ πρῶτος δηλαδὴ ἀντιστῆναι τῷ Ἕκτορι. Ἄλλως μέντοι καὶ εἰς ἴσον ἔρχεταί ποτε τὸ *κληροῦσθαι* τῷ *λαγχάνειν*, ἐφ' οἵου ἄν τις ἐρεῖ σημαινομένου αὐτά, εἴτε ἐπὶ τοῦ πάλαι κατὰ τὸν ἱστορούμενον λαχμὸν εἴτε ἐπὶ τοῦ παρὰ τοῖς ὕστερον καθ' ἑτεροῖον εἱρμὸν ἀκολουθίας». Πρβ. καὶ Σχόλ. εἰς Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 258, 18 «Οἷον κλήρῳ διακληρώσασθε. Ἀπὸ τοῦ ἀναπάλλεσθαι τοὺς κλήρους πεπάλασθε λέγεται — *Ὅτι τηρεῖ τὴν διαφορὰν τοῦ κληρώσασθαι καὶ λαχεῖν*». Παρατιθέμεθα χωρία συμβαλλόμενα εἰς σαφηνισμὸν τοῦ πράγματος.

'Αριστοφ. 'Εκκλ. 999 «μὰ τὴν 'Αφροδίτην, ἥ μ' *ἔλαχε κληρουμένη*». Πρβ. καὶ στίχ. 682 «κᾆτα στήσασα παρ' 'Αρμοδίῳ *κληρώσω* πάντας, ἕως ἂν (Βλαϋδ. : *ὅπως ἂν*) εἰδὼς ὁ *λαχὼν* ἀπίῃ χαίρων».

Λυσ. κατ' 'Ανδοκ. 4 «ἐὰν νυνὶ 'Ανδοκίδης — ἔλθῃ *κληρωσόμενος* τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ *λάχῃ* βασιλεύς». Περὶ τῆς τοῦ *κληροῦσθαι* μετὰ γενικῆς συντάξεως ἴδε Κόβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 643 ἐκδ. β' καὶ Ναβῆρον ἐν *Mnemos.* 1879, σελ. 77.

Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', ς', 46 «ἢ εἰ *κληρούμενος* ὅ τι *λάχοι* τοῦτό τις πράττοι».

Πλάτ. Νόμ. σελ. 759 γ' «*κληροῦν* οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα, δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ *λαγχάνοντα* κτέ.». 'Εν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ μὲν Πλάτων εἶπε *τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα*, ὁ δὲ Πλούταρχος 'Ηθικ. σελ. 1107 ς' «οὐ γὰρ ἄγαμαι τὸ τοῦ Νέστορος, ἑλέσθαι δέον ἐκ τῶν ἐννέα τὸν ἄριστον, *ἐπὶ τῇ τύχῃ ποιουμένου* καὶ διακληροῦντος». 'Εν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 674, 4 εἶνε γεγραμμένον «Σημείωσαι δὲ ὅπως τῇ τύχῃ *ἐπιρρίπτει* τὴν τοῦ ἀρίστου ἐπιλογὴν ὁ συνετώτατος καὶ οὐκ αὐτὸς ἐπικρίνει». Πιθανώτατον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι χρῆσις ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐγένετο τοῦ *ἐπιτρέπει*. Πρβ. Σχόλ. εἰς 'Οδύσσ. σελ. 431, 18 Δινδ. «κακῶς δέ φασιν *ἐπιτρέπειν τῇ ἐκ τοῦ κλήρου τύχῃ* τὸ πρᾶγμα, δέον ἑλέσθαι τοὺς ἐπιτηδείους». Καὶ ἄλλα δὲ μαρτύρια τῆς φράσεως *ἐπιτρέπειν τι τῇ τύχῃ* ἔχομεν πρόχειρα.

Δημοσθέν. σελ. 558, 133 «σὺ ὁ μηδὲ *λαχεῖν* εὐχόμενος τῶν ἐξιόντων, ὅτ' *ἐκληροῦ*» καὶ σελ. 778, 27 «ὑμεῖς αὐτοὶ πάντων ἄρτι *κληρουμένων* 'Αθηναίων καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι βουλομένων εἰς τοῦτο *λαχεῖν* τὸ δικαστήριον» καὶ σελ. 1313, 46 «ὑπ' αὐτῶν τούτων προεκρίθην ἐν τοῖς εὐγενεστάτοις *κληροῦσθαι* τῆς ἱερωσύνης τῷ 'Ηρακλεῖ» καὶ μετ' ὀλίγα «εἰ μὲν *ἔλαχον* ἱερεύς, ὥσπερ προεκρίθην» (Πρβ. Βαλκενάριον εἰς *'Ηρόδ.* σελ. 400 Γαισφ.).

'Αριστοτ. 'Ρητ. Β', κ', 4 «ὅμοιον γὰρ ὥσπερ ἂν εἴ τις τοὺς ἀθλητὰς *κληροίη* μὴ οἳ ἂν δύνωνται ἀγωνίζεσθαι ἀλλ' οἳ ἂν *λάχωσιν*, ἢ τῶν πλωτήρων ὅντινα δεῖ κυβερνᾶν *κληρώσειεν*, ὡς δέον τὸν *λαχόντα* ἀλλὰ μὴ τὸν ἐπιστάμενον». Πρβ. καὶ 'Αθην. Πολιτ. σελ. 85, 13-17.

Συλλ. 'Επιγρ. 'Ελλην. Διττεμβ. σελ. 449 «*κληρούτωσαν* δὲ καὶ

τοὺς τόπους ἀναγραψάμενοι, οἱ δὲ *λαχόντες* διαιρείτωσαν κτέ.».

Πολύβ. Γ', ξβ', 7 «*κληρώσασθαι* προσέταξε καὶ δύο τοὺς *λαχόντας* καθοπλισαμένους ἐκέλευσε μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους» καὶ μετ' οὐ πολλὰ «τὰς χεῖρας ἐξαίροντες εὔχοντο τοῖς θεοῖς σπεύδων ἕκαστος αὐτὸς γενέσθαι τῶν *λαχόντων*».

Ἀπολλόδ. σελ. 42, 19 Ἑρχ. «οἱ δὲ ἐκ Γοργόνος Αἰγύπτῳ γενόμενοι *ἐκληρώσαντο* περὶ τῶν ἐκ Πιερίας, καὶ *λαγχάνει* Περίφας μὲν Ἀκταίην, κτέ.». Πρβ. καὶ σελ. 41, 22 «*διεκλήρου* τὰς κόρας — τῶν λοιπῶν *ἔλαχον* Βούσιρις μὲν κτέ.»

Διονύσ. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 911 «ταῦτα διανοηθέντες *ἐκληρωσάμεθα* καὶ πρῶτος ἄρξαι τῆς πείρας *ἔλαχον* ἐγώ» καὶ σελ. 1842 «*ἐκληρώσαντο* περὶ τῆς ἐξόδου — καὶ *λαχὼν* Μάλλιος ἐξῆγε τὰς δυνάμεις».

Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. Θ', ι', 2 «*κληρωσαμένων* οὖν ὁ προφήτης *λαγχάνει*».

Ἀθήν. σελ. 17 α' «καὶ *κληρουμένων* τὸν *λαχόντα* στοχάζεσθαι ταύτης» (Πρβ. Εὐστάθ. σελ. 1426, 21). Ἐν σελ. 233 α' φέρεται «καὶ *διακληρουμένων* ἡ μὲν σκυθρωπὴ οὖσα — τὸν Ἐριφύλης ὅρμον, ἡ δὲ ὥρᾳ διαφέρουσα — τὸν τῆς Ἑλένης *εἴληφε*». Ὁ Μάρξιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν τοῦ Ἐφόρου σελ. 258 ἔγραψεν *εἴληΧε* ἀντὶ τοῦ *εἴληΦε*, ὁ δὲ Καιβέλιος, ὁ τελευταῖος τοῦ Ἀθηναίου ἐκδότης, κατεχώρισεν εἰς τὸ ἔδαφος τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Οὐϊλαμοβιτζίου *ἔλαχε*.

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 340, 25 «οἱ θεσμοθέται — καὶ δέκατος ὁ γραμματεὺς *ἐκλήρουν* τὰ γράμματα μέχρι τοῦ Κ' καὶ τὰ *λαχόντα* ἴσα τὸν ἀριθμὸν κτέ.» (Πρβ. Σχοιμαννὸν ἐν *Opusc. Academ.* Τόμ. Α', σελ. 206-7).

Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ϛ', γ', 34 «ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες *διακληρωσάμενοι*, ὁ μὲν *λαχὼν* ὑμῶν — καταστησάτω» καὶ 36 «*διεκλήρωσεν* αὐτοὺς καὶ *ἔλαχεν* ὁ Ἀβραδάτας».

Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 124 τέλ. «οὗτοι *διακληροῦσι* καὶ τῷ *λαχόντι* μισθοῦσιν». Πρβ. σελ. 132, 5 «*ἐπικληροῦσιν* ἃς ἕκαστος διαιτήσει· καὶ ἀναγκαῖον ἃς ἂν ἕκαστος *λάχῃ* διαίτας ἐκδιαιτᾶν» καὶ σελ. 159, 6 «ἐπειδὰν δὲ ὁ θεσμοθέτης *ἐπικληρώσῃ* τὰ γρ(άμ)ματα — ἐπέθηκε φέρων ὁ ὑπηρέτης ἐφ' ἕκαστ(ον δικ)αστήριον τὸ γράμμα τὸ *λαχόν*»· ἔτι δὲ σελ. 11, 9-10.

Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Θ', ε', 2 «διελόντες τρία μέρη *διακληροῦνται* πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ ἣν ἂν *λάχῃ* ὁ Ἥλιος καταλείπουσιν».

Πολυδεύκ. Θ', 110 «ὅταν *διακληρωθέντες* ὁ μὲν βασιλεὺς τάττῃ τὸ πρακτέον, ὁ δ' ὑπηρέτης εἶναι *λαχὼν* πᾶν τὸ ταχθὲν ὑπεκπονῇ».

Παρὰ τῷ Πλάτωνι κεῖται Νόμ. σελ. 690 γ' «εἰς *κλῆρόν* τινα προάγομεν, καὶ *λαχόντα* μὲν ἄρχειν, *δυσκληροῦντα* δὲ ἀπιόντα ἄρχεσθαι τὸ δικαιότατον εἶναί φαμεν» καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Ἠθικ. σελ. 102 ε' «καθάπερ ἐν δημοκρατίᾳ *κλῆρός* ἐστι τῶν ἀρχῶν, καὶ δεῖ *λαχόντα* μὲν ἄρχειν, *ἀπολαχόντα* δὲ φέρειν ἀνεπαχθῶς τὴν τύχην». Δοξάζομεν δ' ὅτι δὲν εἶνε ἠμελημένη ἡ διαφορὰ τοῦ *λαγχάνειν* καὶ τοῦ *κληροῦσθαι* ἐν τῷ τοῦ Ἰσοκράτους Ἀρεοπαγ. 23 «ἔπειτα καὶ δημοτικωτέραν ἐνόμιζον εἶναι ταύτην τὴν κατάστασιν ἢ τὴν διὰ τοῦ *λαγχάνειν* γιγνομένην· ἐν μὲν γὰρ τῇ *κληρώσει* τὴν τύχην βραβεύσειν καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχὰς τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας». Τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος εἰρημένον δύναται νὰ νοηθῇ ὧδε: «ἢ τὴν διὰ τοῦ *κληρουμένους* λαγχάνειν γιγνομένην» ἢ ὧδε: «ἢ τὴν διὰ τοῦ *κλήρῳ* λαγχάνειν γιγνομένην».

Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Αἰσχίνου κατὰ Κτησιφῶντος § 3 ἀπαντᾷ «ἕτεροί τινες τὰ ψηφίσματα ἐπιψηφίζουσιν οὐκ ἐκ τοῦ δικαιοτάτου τρόπου λαχόντες προεδρεύειν — ἂν δέ τις τῶν ἄλλων βουλευτῶν ὄντως *λάχῃ κληρούμενος* προεδρεύειν καὶ τὰς ὑμετέρας χειροτονίας ὀρθῶς ἀναγορεύῃ, τοῦτον κτέ.». Ὁ Οὐεστερμαννὸς ὑπολαμβάνει παρέγγραπτον τὸ *κληρούμενος*, ὁ δὲ Κόβητος ἐξαλείφει τὸ *κληρούμενος προεδρεύειν* ἐν *Var. Lect.* σελ. 484 ἐκδ. β' ἐπιφέρων «O putidum emblema et auribus molestum! Belle κληρούμενος addidit quasi vero quisquam aliter quam κληρούμενος possit λαχεῖν, et nemo umquam sic locutus est, quum sit perfrequens ἔλαχον βουλεύειν, προεδρεύειν, δικάζειν et sim.». Γράφει δὲ καὶ ἐν σελ. 64 «Epist. 49. ὦ δαῖμον, ὅς με [κεκλήρωσαι καὶ] εἴληχας: manifestam interpolationem vides. Certam sedem habet in hoc argumento εἰληχέναι et apud poëtas λελογχέναι. Theocrit. IV. 40.

Αἰαῖ, τῶ σκληρῶ μάλα δαίμονος, ὅς με λελόγχει

scribe λέλογχεν, vid. Wyttenbachium ad haec verba Platonis in *Phaedone* 107. d. ὁ ἑκάστου δαίμων, ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει. Rheror ab aliquo comico integrum senarium sumsit:

ὦ δαῖμον, ὥς μ' εἴληχας ὡς πονηρὸς εἶ».

Ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐρρήθη «ἥ μ' ἔλαχε *κληρουμένη*». Λέγεται δὲ καὶ *κλήρῳ λαχεῖν*, οἷον Αἰσχύλ. Περσ. 187: *κλήρῳ λαχοῦσα* καὶ Ἡρόδ. Γ', 83: *κλήρῳ γε λαχόντα* καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. Γ', θ', 10: *τοὺς κλήρῳ λαχόντας*.

Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ φέρεται βιβλ. Γ', 128 «*παλλομένων* δὲ *λαγχάνει* ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω», ᾧ ὅμοιον τὸ Ὁμηρικὸν Ἰλ. Ο, 190 «ἤ τοι ἐγὼν *ἔλαχον* πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ *παλλομένων*». Συνωνυμεῖ δὲ τὸ *παλλομένων* τῷ *κληρουμένων*. Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ «τῶν μέτα *παλλόμενος κλήρῳ λάχον* ἐνθάδ' ἕπεσθαι» (Ἰλ. Ω, 400) καὶ «*κλήρους* δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ *πάλλον* ἑλόντες, Τεῦκρος δὲ πρῶτος *κλήρῳ λάχεν*» καὶ «ἐν δὲ *κλήρους ἐβάλοντο· πάλλ'* Ἀχιλλεύς, ἐκ δὲ *κλῆρος* θόρε Νεστορίδαο Ἀντιλόχου· μετὰ τὸν δὲ *λάχεν* κρείων Εὔμηλος» (Ἰλ Ψ, 861 καὶ 352). Ἐν Ὀδυσσείας Ι, 331 κεῖται «αὐτὰρ τοὺς ἄλλους *κλήρῳ πεπαλάχθαι* ἄνωγον, ὅς τις τολμήσειεν ἐμοὶ σὺν μοχλὸν ἀείρας τρῖψαι ἐν ὀφθαλμῷ — οἱ δ' *ἔλαχον*, τοὺς ἄν κε καὶ ἤθελον αὐτὸς ἑλέσθαι» καὶ ἐν Ἰλιάδος Η, 171 «*κλήρῳ* νῦν *πεπάλαχθε* διαμπερές, ὅς κε *λάχῃσιν*». Ὁ Ἀρίσταρχος ἔγραφε *πεπαλάΣθαι* καὶ *πεπάλαΣθε*. Λέγεται δὲ καὶ *πάλῳ λαχεῖν* ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου Ἑπτ. 55 «*κληρουμένους* δ' ἔλειπον, ὡς *πάλῳ λαχὼν* ἕκαστος αὐτῶν πρὸς πύλας ἄγοι λόχον» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Δ', 94 «τὸν *πάλῳ λαχόντα* αἰεὶ σφέων αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον» καὶ 153 «Θηραίοισι δὲ ἕαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν *πάλῳ λαχόντα*» (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 400 Γαισφ.). Τὸ τοῦ Εὐριπίδου ἐν Ἴωνι στίχ. 416 *οὓς ἐκλήρωσε πάλος* ἰσοδυναμεῖ τῷ *οἳ πάλῳ* (ἤτοι *κλήρῳ*) *ἔλαχον*. Πρβ. καὶ Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 163 β' «τῶν δ' ἑπτὰ *κληρουμένων* — *καταλαμβάνει* θυγατέρα Σμινθέως *ὁ κλῆρος*».

Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 286, 10 «Ταμίαι: — Παραλαμβάνουσι δ' οὗτοι τό τ' ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς Νίκας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ». Λέγει δ' ὁ Ἀριστοτέλης καὶ «τῆς ποιήσεως τῶν *Νικῶν*» (σελ. 123 τέλ.). *Χρυσαῖ Νῖκαι* μνημονεύονται ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Βατρ. 720 «Τῷ προτέρῳ ἔτει ἐπὶ Ἀντιγένους Ἑλλάνικός φησι χρυσοῦν νόμισμα κοπῆναι· καὶ Φιλό-

χορος ὁμοίως τὸ ἐκ τῶν *χρυσῶν Νικῶν*» (Ἴδε Βαλέσιον εἰς *Ἁρποκρατ.* Τόμ. Β', σελ. 433-4 Δινδ.). Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου (ἢ Ψευδοπλουτάρχου) σελ. 852 β' φέρεται «παρασκευάσας τῇ θεῷ κόσμον, *Νίκας* τε *ὁλοχρύσους* πομπεῖά τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κτέ.».

σελ. 120, 26 «εἰσφέρεται μὲν οὖν εἰς τὴν βουλὴν τὰ γραμματ(εῖα) τὰς καταβολὰς ἀναγεγραμμένα, τηρεῖ δ' ὁ δημόσιος· ὅταν δ' ᾖ χρ(ημάτων καταβ)ολὴ παραδίδωσι τῆς ἀποδέκταις αὐτὰ ταῦτα καθε .... ἐπιστυλίων ὧν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τὰ χρήματα καταβλη(θέντα .... ἀ)παλειφθῆναι· τὰ δ' ἄλλα ἀπόκειται χωρὶς ἵνα μὴ προε. κα .....»

Ὁμοίως τῷ «τὰ γραμματεῖα (τὰ) *τὰς καταβολὰς ἀναγεγραμμένα*» λέγεται ἐν σελ. 159, 1 «ἔχει δ' ἕκαστος δικαστὴς πινάκιον πύξινον, *ἐπιγεγραμμένον* τὸ *ὄνομα* τὸ *ἑαυτοῦ* πατρόθεν κτέ.». Πρβ. Σοφοκλ. Τραχ. 157 «ἐν δόμοις λείπει παλαιὰν δέλτον *ἐγγεγραμμένην ξυνθήμαθ'*, ἃ κτέ.» καὶ Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 782 «γράμμασιν ἀρχαϊκοῖς *ἐπιγεγραμμένη τὰς γενομένας* αὐτοῖς *ὁμολογίας*». Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι Νόμ. σελ. 854 δ' «ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ *γραφεὶς τὴν συμφορὰν* καὶ μαστιγωθείς». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος Ἀναβ. Ε', δ', 32 «ποικίλους δὲ τὰ νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα *ἐστιγμένους ἀνθέμια*» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Τραχιν.* σελ. 43 καὶ Ναύκιον *εἰς Σοφ. Τραχ.* σελ. 46 ἐκδ. ς'). Περὶ τῆς τοιαύτης συντάξεως θὰ διαλάβωμεν ἀκριβέστατ' ἐν ἐπιτηδειοτέρῳ καιρῷ. Τοῦτο μόνον νῦν λέγομεν, ὅτι δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀποδοχῆς ἀξία ἡ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γενομένη ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 39 μεταβολὴ τοῦ φερομένου ἐν τοῖς Χαρακτῆρσι τοῦ Θεοφράστου «αὐλαίαν *ἔχουσαν* Πέρσας *ἐνυφασμένους*» εἰς τὸ «αὐλαίαν Πέρσας *ἐνυφασμένην*» (Ἴδε καὶ Ναβῆρον ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 209).

Ἐν τοῖς ἑξῆς γραπτέον «ὅταν δ' ᾖ χρ(ημάτων καταβ)ολή, παραδίδωσι τοῖς ἀποδέκταις αὐτὰ ταῦτα καθε(λὼν ἀπὸ τῶν) ἐπιστυλίων, ὧν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τὰ χρήματα καταβλη(θῆναι δεῖ καὶ ἀ)παλειφθῆναι· τὰ δ' ἄλλα ἀπόκειται χωρίς, ἵνα μὴ προε(ξ)α(λειφθῇ)». Ἴδε

καὶ ἃ ἔγραψεν ὁ Γεώργιος Παπαβασιλείου ἐν *Ἀθηνᾶς* Τόμ. Γ', σελ. 287. Τοῦ ῥήματος *προεξαλείφω - ομαι* οὔτ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου γίνεται μνεία οὔτ' ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου· ἀλλὰ λέγοντες οἱ Ἕλληνες *ἐξαλείφω* ἠδύναντο κάλλιστα νὰ λέγωσι καὶ *προεξαλείφω*. Εἶνε δὲ καὶ τὸ *προδιασπείρειν* παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει εἰρημένον σελ. 40, 3 «*προδιασπείρας* γὰρ τὸν λόγον κτέ.», ὃ παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ εὑρέθη. Πρβ. καὶ σελ. 81, 11: *προσαναζητῆσαι* (καὶ σελ. 159, 7: *προσπαραγίνεσθαι*). Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1860, σελ. 69 «Mihi quoque nusquam alibi προφροντίζειν lectum est, sed ea res scrupulum non iniiciet ubi memineris verbum Graecum quodlibet ab unoquoque cum praepositionibus πρό, πρός et σύν pro re nata componi posse ac solere haud secus ac si adverbia ea essent». Ἐν τῷ Ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ βλέπει τις τό τε *ἀπαλείφω* καὶ τὸ *ἐξαλείφω*, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Πολλάκις δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ῥήματα συγκείμενα ἐκ τῆς ἘΚ ἢ ἈΠΟ λαμβάνουσι διὰ δευτέρας συνθέσεως τὴν ΠΡΟ, οἷον *προεκλέγω*, *προεκπονῶ*, *προεκτρέχω*, *προεξάγω*, *προεξαμαρτάνω*, κτλ., *προαπέρχομαι*, *προαποδείκνυμι*, *προαπόλλυμαι*, κτλ., *προαπαλείφω* (Δί. Κάσσ. ΜΓ', κα', 4). Ὁ Φρύνιχος γράφει ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ σελ. 59, 3 «*Προεξεγείρειν πρᾶγμα*: οἷον πρὸ τοῦ δέοντος καιροῦ ἀνακινεῖν».

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «ἀπαλειφθῆναι: MS. ἀπαλειφηναι, which may, however, be intended for the second aorist, ἀπαλιφῆναι». Ὁ ἀόριστος τοῦ παθητικοῦ ῥήματος *ἀλείφομαι*, *ἐξαλείφομαι*, κτλ. ἐσχηματίζετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων *ἠλείφθην*, *ἐξηλείφθην*, κτλ. Ἐκ πολλῶν αὐτοῦ μαρτυρίων προχείρων ἡμῖν ὄντων μνημονεύομεν τὸ ἐν τῷ Λύσιδι τοῦ Πλάτωνος σελ. 217 γ' «πάρεστί που τῷ *ἀλειφθέντι* τὸ *ἐπαλειφθέν*». Ὁ δεύτερος ἀόριστος *ἠλίφην*, *ἀπηλίφην*, κτλ., τοῦ πονηροῦ κόμματος ὤν, ἀπαντᾷ παρὰ μόνοις τοῖς μεταγενεστέροις, οἷον

Δί. Κάσσ. ΜΖ', ιγ', 1 καὶ ΝΕ', ιγ', 3: *ἀπηλίφησαν*. Ἴδε Στούρζιον εἰς *Δί. Κάσσ.* Τόμ. Β', σελ. 499 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 370.

Φώτ. Βιβλιοθ. σελ. 530, 4: *συναλιφέντος*.

Πορφύρ. Ζητ. Ὁμηρ. εἰς Ἰλ. σελ. 35, 19 Σραδ.: *ἐξηλίφη*.

Σωζομ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 305: *ἀπαλιφῆναι*.

Εὐσταθ. Παρεκβ. εἰς Διον. Περιηγ. σελ. 358, 36 Διδ.: *ἀπαλιφείσας* (Πρβ. καὶ Εὐδοκ. σελ. 185, 11 Τευβν.) καὶ Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 251, 14: *συναλιφέντα* καὶ σελ. 515, 37: *συναλιφὲν* καὶ σελ. 1561, 9: *ἀλιφεῖσα*. Γραπτέον δὲ καὶ σελ. 1187, 35 καὶ σελ. 1244, 57 *συναλΙφείς* ἀντὶ τοῦ *συναλΟΙφείς* καὶ σελ. 1238, 19 *συναλΙφὲν* ἀντὶ τοῦ *συναλΟΙφέν*.

Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 105, 25: *συναλιφέν*.

Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Β', σελ. 106, 23: *ἀπαλιφῆναι*.

Ἰω. Λυδ. σελ. 188, 11 καὶ 15 Βόνν.: *ἀπαλιφεῖσαν* καὶ σελ. 204, 20: *ἀπαλιφέντων*. Κακῶς ἄλλοτ' ἐγράφετο *ἀπαλΟΙφεῖσαν* καὶ *ἀπαλΟΙφέντων*.

Ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ἁπαντᾷ Τόμ. Δ', σελ. 755 Εἱμβ.: *ἀπαλειφῇ*, Σημειοῦται δ' ὁ ἐκδότης «malim ἀπαλειφθῇ». Ἀλλ' ἐν τῷ Ε' Τόμῳ εἶνε γεγραμμένον σελ. 250 καὶ 251 καὶ 312: *ἀπηλίφη* καὶ σελ. 311 καὶ 312: *ἀπαλιφέντος* καὶ σελ. 313: *ἀπαλιφείσης* (δίς) καί: *ἀπηλίφη* καί: *ἀπαλιφεῖσα* καὶ σελ. 478: *ἀπαλιφῆναι* καί: *ἀπαλιφέντων* καί: *ἀπαλιφέντος* καὶ σελ. 683: *ἀπαλιφῇ*.

Ἐν τῇ Ἰωνιᾷ τῆς Εὐδοκίας φέρεται σελ. 82, 9: *ἀπαλειφῆναι* καὶ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ Τόμ. Β', σελ. 49: *ἀλειφέντα* (Πρβ. καὶ σελ. 858). Παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Παλαμᾷ σελ. 74 ἐξέδωκεν ὁ Σοφ. Οἰκονόμος «ἡ μνήμη μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐκεῖθεν *ἐξηλείφθη* καὶ ἀπώλετο»· ἐσημειώσατο δὲ «Ἡμετ. διόρθ. ἐν δὲ ΧΘ. ἐξηλείφει», τουτέστιν: *ἐξηλείφΗ*. Παρὰ Συμεῶνι Σὴθ σελ. 65, 10 κεῖται «εἰ δὲ δηχθῇ τις ὑπὸ σφηκῶν ἢ μελισσῶν καὶ *ἀλείφη* φύλλῳ μαλάχης — εὐθὺς ἀνώδυνος γίνεται» ἀντὶ τοῦ *ἀλειφῇ* ἢ κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν *ἀλιφῇ*.

Παρ' ἀνωνύμῳ γραμματικῷ ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Λουδουίχου ἐν οἷς προσέθηκε τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Aristarchs Homerische Textkritik* παραρτήμασιν εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Β', σελ. 665, 24 «ἀλειφθέντος διφθόγγου, *ἀλιφθέντος Ι*». Ἀναγνωστέον, ὡς εἴκασε καὶ ὁ Λουδουΐχος, «ἀλειφθέντος δίφθογγον, *ἀλιφέντος Ι*». Πρβ. Βερνάρδυν εἰς *Σουΐδ*. Τόμ. Α', α', σελ. 224.

Θαυμαστὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὸ ἐν τοῖς εἰς Καλλίμαχον Σχολίοις (Ὕμν. Α', 8) «τῷ χρόνῳ δὲ τὸ τοῦ Μίνωος *ἀπηλείφθη*» ἐνομίσθη ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Καλλιμάχου σελ. 1 πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ *ἀπηλίφη*.

Ὁ Λοβέκκιος γράφει ἐν τοῖς εἰς Φρύνιχον Παρέργοις σελ. 572 «Quantopere in hoc genere fluctuatum sit, ostendit etiam aoristus secundus ἀλειφῆναι apud Suidam, quem ἀλιφ. scripsisse ex literarum ordine intelligitur; κἂν ἀλειφῇ τις ἄκων Porphyr. de Abst. IV. 11. 334. ubi aut ἀλιφῇ scribendum, ut Iosephus dat, aut ἀλειφθῇ, ut Eusebius. Ἀπηλείφεσαν Dio Cass. XLVII. 13. 500. ὅταν καταλιφθῇ Aristot. H. An. V. 19. 229. contrariis nemediis consanescent». Παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ ὑπὸ μὲν τοῦ Βεκκήρου εἶνε ἐκδεδομένον Τόμ. Ε', σελ. 147, 28 «κἂν *ἀλιφῇ* τις ἄκων», ὑπὸ δὲ τοῦ Δινδορφίου Τόμ. Β', σελ. 96, 19 «κἂν *ἀλειφθῇ* τις ἄκων».

Δοξάζουσί τινες ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Φαίδρῳ σελ. 258 β' «ἐὰν δὲ *ἐξαλιφῇ*». Κυννῆρος *Ausführl. Grammat. d. Gr. Spr.* Τόμ. Α', σελ. 766 ἐκδ. β' «Pass. ἠλείφθην (ἠλίφην, ἀπηλίφην sp., aber ἐξαλιφῇ Pl. Phaedr. 258, b nach d. best. codd., während er sonst den A. 1. gebraucht». Κούρτιος *Das Verb.* Τόμ. Α', σελ. 223 ἐκδ. 6' «Conj. Ao. P. ἐξαλιφῇ, wohl bezeugt Plato Phaedr. 258 b». Ὁ Πλάτων ἐποιήσατο πάντως χρῆσιν τοῦ «ἐὰν δὲ *ἐξαλειφθῇ*», τὸ δὲ *ἐξαλιφῇ* εἶνε ἡμαρτημένη αὐτοῦ ἀνάγνωσις.

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν *Nov. Lect.* σελ. 404 «Hinc recepta est barbara forma in Platonis Phaedrum p. 258 B. ἐὰν δὲ ἐξαλιφῇ pro ἐξαλειφθῇ: nihili forma est ἐξαλιφῆναι e duplici errore tralaticio nata» καὶ τὰ ἐν *Mnem.* 1882, σελ. 207 «Dio Cass. 55. 13. 3. *de lectione Senatus*: οὐ μέντοι πολλοὶ— ἄκοντες ἀπηλίφησαν. Barbara forma est ἠλίφην, ἀπηλίφην, ἐξηλίφην, quamquam aliquoties in libris ita legitur. Graeci dicebant ἀλήλιμμαι (non ἤλειμμαι) et ἠλείφθην, ἐξηλείφθην, ἀπηλείφθην. Sed quia φθ sexcenties in φ convertitur, (ut in φορά pro φθορά) suspicati sunt Graeculi esse *aoristi secundi* formam ἠλίφην et ἀλιφῆναι. In Platonis *Phaedro* pag. 258. *b*. scribendum ἐάν τε ἐξαλειφθῇ pro ἐξαλιφῇ, quod Codicis Bodleiani mendum est» καὶ 1883, σελ. 431 «Pag. 334: κἂν *ἀλειφῇ* τις ἄκων σμήχεται τὸ σῶμα. Pro ἀλειφῇ apud Eusebium legitur ἀλειφθῇ. Editor: *utrum hoc eligas an illud ciccum non interduim.* Sed so-

lum ἀλειφθῇ Graecum est, ἀλιφῇ et ἀλειφῇ barbara. Idem mendum (ἐξαλιφῇ pro ἐξαλειφθῇ) inolevit in Platonis *Phaedro* pag. 258 *b*».

Παρατηροῦμεν ἐν τέλει ὅτι ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*Ἐξαλείφησαν* : ἀπόλλοντο», ἀνθ' οὗ ὁ μὲν Μουσοῦρος ἔγραψεν «*Ἐξαλείφθησαν* : ἀπώλοντο», ὁ δὲ Σμιδίτιος ἀκολουθήσας τῷ Μεινεκίῳ «*Ἐξαλίφησαν* : ἀπώλοντο».

σελ. 121, 6 «(Εἰσὶ) δ' ἀποδέκται δέκα, κεκληρωμένοι κατὰ φυλάς· οὗτοι δὲ παραλαβόντες τὰ (γρα)μματεῖα ἀπαλείφουσι τὰ καταβαλλόμενα χρήματα ἐναντίον (τῆς βουλῆς) ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ πάλιν ἀποδιδόασιν τὰ γραμματεῖα (τῷ δημ)μοσίῳ· κἄν τις ἐλλίπῃ καταβολὴν ἐντεῦθεν γέγραπται, καὶ δι' ἣν (αἰτίαν· καὶ ἀ)νάγκη τὸ (ἐλλ)ειφθὲν καταβάλλειν ἢ δεδέσθαι, καὶ ταῦτα εἰσπρά(ττειν ἡ βο)υλὴ καὶ δῆσαι (κυρ)ία κατὰ τοὺς νόμους ἐστίν. τῇ μὲν οὖν προτεραίᾳ δέχονται τὰ χρ(ήματα) καὶ μερίζουσι ταῖς ἀρχαῖς, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τόν τε μερισμὸν εἰσ(άγου)σι) γράψαντες ἐν σανίδι καὶ καταλέγουσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ . . . ασιν ἐν τῇ βουλῇ εἴ τίς τινα οἶδεν ἀδικοῦντα περὶ τὸν μερισ(μὸν ἢ ἄρ)χοντα ἢ ἰδιώτην, καὶ γνώμας ἐπιψηφίζουσιν ἐάν τίς τι δοκῇ ἀ(δικεῖν)»

Τὸ *ἐντεῦθεν γέγραπται* μεταβλητέον εἰς τὸ *ἐνταῦθ' ἐγγέγραπται*. Πρβ. σελ. 123, 6 «τοὺς μὲν ἐξομνυμένους τῶν πρότερον ἐγγεγραμμένων μὴ δυνατοὺς εἶναι τοῖς σώμασιν ἱππεύειν ἐξαλείφουσι». Ἀντίκειται τὸ *ἐγγράφειν* τῷ *ἐξαλείφειν* παρὰ τῷ Πλάτωνι Πολιτ. σελ. 501 β' καὶ τὸ *ἐγγράφεσθαι* τῷ *ἐξαλείφεσθαι* παρὰ τῷ Ψευδοδημοσθένει σελ. 791-2, § 70-3, καὶ σελ. 1338, § 50-2. Ἐν σελ. 792, § 73 κεῖται «*ἐξαλειφθήσεται* νὴ Δία, ὁ δ' *ἀντεγγραφήσεται*». Ὁ Ψευδισοκράτης πρὸς Εὐθύν. 2 εἶπεν «αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας *ἐξήλειφον*, εἰς δὲ τὸν μετὰ Λυσάνδρου κατάλογον *ἐνέγραφον*» (Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Collect. Crit.* σελ. 266).

Ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν τὸ «καὶ δι' ἣν (αἰτίαν· καὶ ἀ)νάγκη τὸ (ἐλλ)ειφθὲν καταβάλλειν ἢ δεδέσθαι». Ὁ Δημοσθένης λέγει σελ. 752,

169 «ἀλλ' ἢ *διπλᾶ* τὰ χρήματ' ἔδει καταβάλλειν ἢ παραχρῆμα δεδέσθαι».

Πεπεισμένοι δ' εἴμεθα ὅτι ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης «τόν τε μερισμὸν εἰσ(φέρου)σι γράψαντες ἐν σανίδι κτέ.», ὡς ἐν σελ. 123, 4 «παραλαβόντες εἰσφέρουσι τ(ὸν) κατάλογον εἰς τὴν βουλήν». Πρβ. καὶ σελ. 120 τέλ. «εἰσφέρεται μὲν οὖν εἰς τὴν βουλὴν τὰ γραμματ(εῖα)».

Ἐν τοῖς ἑξῆς ἀναγνωστέον «καὶ (*προτιθέ*)*ασιν* ἐν τῇ βουλῇ εἴ τίς τινα κτέ.». Πρβ.σελ.116,3 «ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν *προτιθέασιν*». Λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *προτιθέναι λόγον*, *γνώμην*, *γνώμας*, *διαγνώμην*, *προτιθέναι λέγειν*, *προτιθέναι γνώμην ἀποφαίνεσθαι*, *προτιθέναι σκοπεῖν* (Ἴδε Σχοιμαννὸν ἐν τῷ *De Comit.* σελ. 104 καὶ Κόβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 352). Ἀποφαίνεται δ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 353 καὶ ἐν *Mnemos.* 1859, σελ. 280 ὅτι δὲν ἔχει ὀρθῶς τὸ μετὰ τοῦ ἄρθρου προενηνεγμένον *προτιθέναι τὸν λόγον* καὶ *προτιθέναι τὴν γνώμην*. Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ φέρεται Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 2139 «ἐνίκα ἡ — γνώμη, ἣν Ἄππιος Κλαύδιος — ἀπεφήνατο» καὶ σελ. 2141 «τοῦ προθέντος *τὴν* γνώμην Ἀππίου», τουτέστι: τὴν μνημονευθεῖσαν γνώμην. Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Ψευδοδημοσθένους ἐρρήθη σελ. 169, 11 «προθεῖναι περὶ τούτων *τῷ βουλομένῳ* γνώμην ἀποφήνασθαι», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Η', 49 «προθέντος Εὐρυβιάδεω γνώμην ἀποφαίνεσθαι *τὸν βουλόμενον*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ «ὑμεῖς *γνώμης ἀπόδειξιν* — τοῖς λέγουσι προτίθετε» ἐν τῷ Α' κατ' Ἀριστογείτονος Λόγῳ τοῦ Δημοσθένους (ἢ Ὑπερείδου) σελ. 772, 9. Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ κεῖται βιβλ. Α', 139 «ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι *γνώμας σφίσιν αὐτοῖς προυτίθεσαν*» (Πρβ. Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1884, σελ. 273). Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *προτιθέναι περί τινος*, οἷον Ἰσοκράτ. περὶ Εἰρ. 15 «ἀποφανούμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων πρῶτον μὲν *περὶ ὧν* οἱ πρυτάνεις *προτιθέασιν*» (Πρβ. καὶ *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 96). Ἐν τῇ Κύρου Παιδείᾳ τοῦ Ξενοφῶντος φέρεται βιβλ. Ε', ε', 43 «σὺ δ' ἡμῖν *ἔμβαλε* παρὼν *περὶ τούτου*, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι ἢ κτέ.». Γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 398 «Quod Athenis οἱ πρυτάνεις in Comitiis dicuntur λόγον προτιθέναι περί τινος id Xenophon solet saepius λόγον ἐμβάλλειν appellare. vide Schneideri notam. Supplendum igitur videtur σὺ

δ' ἡμῖν ΛΟΓΟΝ ἔμβαλε» (Πρβ. καὶ Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τόμ. Β', σελ. 145 καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1890, σελ. 112). Ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Β', 6', 21 τὰ μὲν ἄλλα ἀντίγραφα ἔχουσιν «ἐμβαλεῖν περὶ τούτου *ΤΗΝ ψῆφον*», ἓν δὲ «ἐμβαλεῖν περὶ τούτου *ψῆφον*». Εὑρέθη καὶ τὸ *καθεῖναι* παρειλημμένον ἀντὶ τοῦ *προθεῖναι* παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει Ἐκκλ. 395 «τί δ' ἄλλο γ' ἢ ἔδοξε τοῖς πρυτάνεσι περὶ σωτηρίας γνώμας *καθεῖναι* τῆς πόλεως;». Ἀλλὰ μετετύπωσεν ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 353 τὸ *καθεῖναι* εἰς τὸ *προθεῖναι*, ὡς εἴκασε καὶ ὁ Σχοιμαννὸς ἐν τῷ *De Comit.* σελ. 104 (Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἐκκλ.* σελ. 36). Περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἀντιφῶντι περὶ τοῦ Χορ. 45 *λέγων γνώμας* σημειοῦται ὁ Μαιτζνῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ῥήτορος σελ. 274 «Exspectabam προτιθεὶς γνώμας: hoc enim ad prytanes pertinet, etc.»

Ἐν τοῖς ἑπομένοις ὑπάρχει ἡ φράσις «*γνώμας ἐπιψηφίζουσιν* ἐάν τις δοκῇ ἀ(δικεῖν)», ἧ ὁμοία εἶνε ἡ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ περὶ Παραπρ. 65 «τοὺς προέδρους *ἐπιψηφίζειν τὰς γνώμας*, λόγον δὲ μὴ προτιθέναι» (Πρβ. καὶ κατὰ Κτησιφ. 3). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἀριστοτελικοῦ βιβλίου τὸ ῥῆμα *ἐπιψηφίζω*, οἷον σελ. 82, 3 καὶ σελ. 85, 16 καὶ σελ. 88, 8. Ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐλέχθη βιβλ. ς', 14 «*ἐπιψήφιζε* καὶ *γνώμας προτίθει* αὖθις Ἀθηναίοις», ᾧ παραβλητέον τὸ τοῦ Ἀντιφῶντος περὶ τοῦ Χορ. 45 «καὶ *ἐπιψηφίζων* καὶ *λέγων γνώμας* περὶ τῶν μεγίστων καὶ πλείστου ἀξίων τῇ πόλει», καὶ βιβλ. Β', 24 «ἢν δέ τις *εἴπῃ* ἢ *ἐπιψηφίσῃ* κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ἐς ἄλλο τι» καὶ βιβλ. Η', 15 «τὰς ἐπικειμένας ζημίας τῷ *εἰπόντι* ἢ *ἐπιψηφίσαντι*». Κεῖται δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς «ἐὰν δέ τις *εἴπῃ* ἢ *ἐπιψηφίσῃ* κτέ.» (Ἴδε Βοίκκιον ἐν *Gesamm. Klein. Schrift.* Τόμ. ς', σελ. 180). Πρβ. καὶ «ἢν δὲ — *εἴπῃ* ἢ πρήξηται ἢ *προθῇ* ἢ *ἐπιψηφίσῃ* ἢ κτέ.» (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Διττεμβ. 349, 42) καὶ «μήτε *προτιθέναι* ἔτι παρὰ ταῦτα μηδένα μήτε *ἐπιψηφίζειν*» καὶ «μήτε *προτιθέναι* μήτε *ἐπιψηφίζειν* μηδένα» (Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Καυήρ. 492, 13 καὶ 493, 14 καὶ 494, 17 ἐκδ. β')· ἔτι «αἰ δέ κε — ἢ *εἴπη* ἢ *πρόθη* περὶ καθόδω» (Ἐκλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Καυήρ. 430, 21). Ἐν Ἐπιγραφῇ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ παρὰ Διττεμβεργήρῳ 5, 34 εἶνε γεγραμμένον «(τὸ)ν νόμον τοῦτον ἤν τις θέλῃ (συγ)χέαι ἢ *προθῇ*-

τα(ι) ψῆφον, ὥστε κτέ.». Περὶ τοῦ *δοῦναι τὴν ψῆφον τῷ δήμῳ* οὐδὲν νῦν λέγομεν. Ἐν τέλει παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου εἰρημένα ἐν *Var. Lect.* σελ. 385 «Quam negligenter scripsit Plutarchus in *Aristide* cap. 3 μέλλοντος δὲ τοῦ *προέδρου* τὸν δῆμον *ἐπερωτᾶν* — ἀπέστη τοῦ ψηφίσματος, pro τοῦ ἐπιστάτου et ἐπιψηφίζειν» (Πρβ. Σχοιμαννὸν ἐν τῷ *De Comit.* σελ. 121).

σελ. 122, 6 «γράψας εἰς πινάκιον λελευκωμένον τοὔνομα τούτου καὶ τὸ τοῦ φεύγοντος καὶ τὸ ἀδίκημ' ὅ τι ἂν ἐγκαλῇ, καὶ τίμημα (παραλ)αβόμενος ὅ τι ἂν αὐτῷ δοκῇ δίδωσιν τῷ εὐθύνῳ».

Πᾶς τις εὐκόλως νοεῖ ὅτι ἀναγκαίως ἔχει νὰ γραφῇ τὸ *αὐτοῦ* ἀντὶ τοῦ *τούτου*. Ἀτόπως δ' εἶνε γεγραμμένον «τίμημα (*παραλ*)*αβόμενος*». Οὐδεὶς τῶν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα διατριβόντων ἀγνοεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ῥηθὲν ἐν τῷ Πλούτῳ στίχ. 480 «τί δῆτά σοι *τίμημ' ἐπιγράψω* τῇ δίκῃ, ἐὰν ἁλῷς;». Πρβ. καὶ Ἰσοκράτ. περὶ τοῦ Ζεύγ. 47 «τῶν γὰρ αὐτῶν *τιμημάτων ἐπιγεγραμμένων* οὐ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπασιν ὁ κίνδυνός ἐστιν», κτλ. Ἐν νόμῳ κειμένῳ παρ' Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 16 φέρεται *τίμημα ἐπιγραψάμενος*. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἁρποκρατίων σελ. 17, 6 «ὁ μὲν κατήγορος *τίμημα ἐπιγράφεται* ὁπόσου δοκεῖ ἄξιον εἶναι τὸ ἀδίκημα, οἱ δὲ δικασταὶ ἐπικρίνουσιν».

Ὁ μακαρίτης Βασιάδης γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Φιλιππικῶν Τόμ. Α', σελ. 266 «εὔθυναι: ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἐστιν εὔθυνα, παρὰ δὲ τοῖς μεταγενεστέροις εὐθύνη, τοῦ δὲ ἀρσενικοῦ εὐθύνης, καὶ ἐν τῷ πληθυντικῷ εὐθύναι, ὅπερ διακριτέον τοῦ θηλυκοῦ, ὅτι πολλάκις συγκέχυται» (Πρβ. καὶ σελ. 210 καὶ Βοίκκιον ἐν *Staatshaush. d. Athen.* Τόμ. Α', σελ. 241 ἐκδ. γ'). Ἐν τῷ παλαιῷ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο *εὔθυνος* καὶ πληθ. *εὔθυνοι* καὶ γεν. *εὐθύνων*. Καὶ παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι δ' ὀρθῶς εἶνε ὑπὸ τοῦ Διδορφίου ἐκδεδομένον σελ. 140, 6 «*Εὔθυνοι*: — *Εὔθυνοι* ὄνομα ἀρχῆς παρ' Ἀθηναίοις — Διείλεκται περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ» καὶ σελ. 194, 10 «Διείλεκται περὶ τούτων (τῶν λογιστῶν δηλ.) Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἔνθα δείκνυται ὅτι διαφέρουσι τῶν *εὐθύνων*». Πρβ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 121,

20 «κληροῦσι δὲ καὶ *λογιστάς*» καὶ μετ' ὀλίγα «κληροῦσι δὲ καὶ *εὐθύνους* — καὶ παρέδρους Β' ἑκάστῳ τῶν *εὐθύνων*» καὶ Σχολ. Πλάτ. Νόμ. σελ. 945 β'. Ἐν ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Γ', σελ. 687, 16 ἀπαντᾷ «τῷ δὲ *εὐθύνῳ* μὴ ἐξεῖναι ἐξελεῖν τὴν εὔθυναν» καὶ ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Διττεμβεργήρῳ *Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ.* σελ. 466, 59 κεῖται «τὰς δὲ πράξεις τῶν δικῶν τούτων ἐπιτελείτωσαν οἱ *εὔθυνοι*» (Πρβ. καὶ Βοίκκιον ἐν *Staatshaush. d. Athen.* Τόμ. Α', σελ. 242-3 ἐκδ. γ' καὶ ἐν *Gesamm. Klein. Schrift.* Τόμ. Ζ', σελ. 296-7).

Ὁμοίως τῷ *εὔθυνος* εἶνε ἐσχηματισμένον τὸ *ἄρτυνος*, οὗ ποιεῖται μνείαν ὁ Ἡσύχιος λέγων «*Ἄρτυνος*: ἄρχων». Πρβ. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 291 δ' «τίνες οἱ ἐν Ἐπιδαύρῳ κονίποδες καὶ *ἄρτυνοι*;» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐκ δὲ τούτων ᾑροῦντο βουλευτάς, οὓς *ἀρτύνους* ἐκάλουν». Νομίζει δ' ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 2088 ὅτι καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐν βιβλ. Ε', 47 ἔγραψεν «ἐν Ἄργει δὲ (ὀμνύντων) ἡ βουλὴ καὶ οἱ ὀγδοήκοντα καὶ *οἱ ἄρτυνοι*», οὐχὶ δὲ *αἱ ἀρτύναι* (*αἱ ἀρτῦναι*), ὃ ἔχουσι τἀντίγραφα.

σελ. 122, 13 «οἱ δὲ θεσμοθέται ἐὰν παραλάβωσιν πάλιν εἰσάγουσιν (τὴν) εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ὅ τι ἂν γνῶσιν οἱ δικαστ(αὶ ἡ κ)ρίσις ἐστί».

Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην οὐχὶ τοῦ ἘΑΝ ἀλλὰ τοῦ ἘΠΑΝ χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιήσατο· «οἱ δὲ θεσμοθέται, *ἐπὰν* παραλάβωσιν, πάλιν εἰσάγουσιν κτέ.», ὡς ἐν σελ. 140, 7 «*ἐπὰν* παρεδρεύσωσιν». Ἠδύνατο δὲ νὰ εἴπῃ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ *παραλαβόντες*, ὡς ἐν σελ. 123, 4. Πρβ. σελ. 129 τέλ. «οἱ δὲ *παραλαβόντες*, (ἐ)ὰν μὴ δύνωνται διαλῦσαι, γιγνώσκουσι», τουτέστιν: οἱ δέ, *ἐπὰν παραλάβωσιν*, ἐὰν μὴ δύνωνται διαλῦσαι, γιγνώσκουσι», καὶ σελ. 130, 4 «*ἐμβαλόντες* τὰς μαρτυρίας» = ἐπειδὰν ἐμβάλωσι τὰς μαρτυρίας.

Φανερωτάτη δ' εἶνε ἡ πλημμέλεια τοῦ «καὶ ὅ τι ἂν γνῶσιν οἱ δικαστ(αὶ ἡ κ)ρίσις ἐστί». Ἐν σελ. 117, 15 κεῖται «καὶ ὅ τι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι» καὶ μετ' ὀλίγα «οὐ κυρία δ' ἡ κρίσις, ἀλλ' ἐφέσιμος εἰς τὸ δικαστήριον».

Τὴν λέξιν *εὔθυναν* βλέπει τις καὶ ἐν σελ. 122, 5. Ἐλέχθη δ' ὑπὸ

τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐν τῇ Ῥητορικῇ βιβλ. Γ', ι', 7 «ἡ γὰρ *εὔθυνα* βλάβη τις δικαία ἐστίν». Πρβ. καὶ ἐπιγρ. ἐν περιοδ. συγγρ. Ἀθηναίῳ Τόμ. Γ', σελ. 687, 17 «ἐξελεῖν τὴν *εὔθυναν*». Περὶ τοῦ τύπου *εὔθυνα* καὶ τοῦ *εὐθύνη* ἐποιήσατο λόγον ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Δημηγοριῶν σελ. 137-8. Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 2281.

σελ. 122, 19 «τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις (τ)ρέφειν ἢ μὴ θέλουσι μένειν ἀνάγουσι τροχὸν ἐπὶ τὴν .... (καὶ ὁ τ)οῦτο παθὼν ἀδόκιμός ἐστι».

Ἐν τῇ Ἐθνικῇ καλουμένῃ ἐφημερίδι (1891, Μαΐου 6) ἐγράψαμεν «Ἀναγνωστέον ἴσως: ἐγκαίουσι τροχὸν ἐπὶ τὴν (γνάθον)». Ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

Τὸ *(τ)ρέΦειν* εἶνε ἐσφαλμένη γραφὴ τοῦ *(τ)ρέΧειν*.

σελ. 122, 21 «δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς πρ(ο)δρ(όμους, οἳ ἂν α)ὑτῇ δοκῶσιν ἐπιτήδειοι προδρομεύειν εἶναι, κἄν τινα π(ρο)χειροτονήσῃ καταβέβηκεν οὗτος. δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς ἀνίππους, κἄν τινα προχειροτονήσῃ πέπαυται μισθοφορῶν οὗτος».

Δὶς εἶνε πλημμελῶς γεγραμμένον «κἄν τινα *προχειροτονήσῃ*» ἀντὶ τοῦ «κἄν τιν' *ἀποχειροτονήσῃ*». Πρβ. σελ. 151, 6 «κἄν τινα *ἀποχειροτον(ή)σωσιν*». Παραδείγματα τοῦ *ἀποχειροτονῶ* βλέπει τις ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 1792. Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Η', 87 κεῖται «τὸν δ' *ἀποχειροτονηθέντα* κρίνουσιν». Ὅμοιον τῷ *ἀποχειροτονῶ* εἶνε τὸ *ἀποψηφίζομαι*. Πρβ. καὶ *ἀποδοκιμάζω, ἀποκυρῶ*. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τῷ Ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ φέρεται σελ. 112, 1 «προγράφουσι δὲ καὶ τὰς ἐκκλησίας οὗτοι, μίαν μὲν κυρίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς *ἐπιχειροτονεῖν*, εἰ δοκοῦσι καλῶς ἄρχειν», παρὰ δὲ τῷ Ἁρποκρατίωνι σελ. 188, 8 «προγράφουσι δέ, φησί (δηλ. ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ), καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς *ἀποχειροτονεῖν*, οἳ (εἰ) δοκοῦσι *μὴ* καλῶς ἄρχειν». Ὁ Πολυδεύκης λέγει βιβλ. Η', 95

«τῶν δ' ἐκκλησιῶν ἡ μὲν κυρία, ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς *ἐπιχειροτονοῦσιν*, εἴπερ καλῶς ἄρχουσιν, ἢ *ἀποχειροτονοῦσιν*». Ἴσως δ' ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης «ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν, εἰ δοκοῦσι καλῶς(, ἢ ἀποχειροτονεῖν, εἰ δοκοῦσι μὴ καλῶς) ἄρχειν».

Τὸ *ἀΝίππους*, ἄτοπον ὄν, μεταβλητέον εἰς τὸ *ἀΜίππους*. Ἐγράφη δὲ καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν *ἄνιπποι* ἀντὶ τοῦ *ἄμιπποι* (βιβλ. Ε', 57) καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι *ἀνίππων* καὶ *ἀνίππους* καὶ *ἄνιπποι* ἀντὶ τοῦ *ἀμίππων* καὶ *ἀμίππους* καὶ *ἄμιπποι* (Ἑλλην. Ζ', ε', 23 καὶ 24 καὶ 25). Τῆς ὀρθῆς γραφῆς ποιεῖται μνείαν ὁ Ἁρποκρατίων λέγων σελ. 26, 6 «Πεζοὶ δέ εἰσιν οἱ *ἄμιπποι*, ὡς δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶν Θουκυδίδου καὶ Ξενοφῶντος ἐν τῇ Ζ' τῶν Ἑλληνικῶν. Καὶ μήποτε πρόδρομοί τινές εἰσιν οἱ ἅμα τοῖς ἱππεῦσι τεταγμένοι». Ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου φέρεται σελ. 205, 5 «*Ἄμιπποι* : ἐὰν διὰ τοῦ Ν γράφηται ἡ συλλαβή, *ἄνιπποι*, σημαίνει τοὺς ἵππους μὴ ἔχοντας ἀλλὰ πεζούς· ἐὰν δὲ διὰ τοῦ Μ, *ἄμιπποι*, ὅπερ καὶ μᾶλλον, σημαίνει τοὺς δύο ἔχοντας ἐζευγμένους ἵππους ἱμᾶσι χωρὶς ζυγοῦ, καὶ τὸν μὲν ἡνιοχοῦντα, τὸν δὲ μαχόμενον». Περὶ τῶν *ἀμίππων* ἐποιήσατο λόγον ὁ Πόππος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Γ', γ'. σελ. 597 καὶ ὁ Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἑλληνικῶν σελ. 470 Δινδ. καὶ ὁ Δινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει Μικρῶν Συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 118. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 116.

Τὸ ῥῆμα *προδρομεύειν* οὔτ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται οὔτ' ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου. Περὶ δὲ τῆς χρήσεως τοῦ παρακειμένου *καταβέβηκεν-πέπαυται* θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

σελ. 123, 4 «οὗτοι δὲ παραλαβόντες εἰσφέρουσι τ(ὸν) κατάλογον εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸν πίνακα ἀνοίξαντες, ἐν ᾧ κατασεσημασμένα τὰ ὀνόματα τῶν ἱππέων ἐστί, τοὺς μὲν ἐξομνυμένους — μὴ δυνατοὺς εἶναι τοῖς σώμασιν ἱππεύειν ἐξαλείφουσι, τοὺς δὲ κατειλεγμένους (κ)αλοῦσι, κἂν μέν τις ἐξομόσηται μὴ δύνασθαι τῷ σώματι ἱππεύειν ἢ τῇ οὐσίᾳ τοῦτον ἀφιᾶσιν».

Τὸ *κατασεσημασμένα ἐστί* εἶνε περίφρασις τοῦ *κατασεσήμανται*. Ὁ

τύπος *σεσήμανται* ἁπανταχ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ καὶ τῷ Θεοφράστῳ καὶ ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς φέρεται καὶ τὸ *παρασεσήμανται* (Ἴδε καὶ ἃ ἐγράψαμεν ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν 1881, σελ. 358-9). Εἶπε δὲ κατὰ περίφρασιν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ «ἐφ' ἧ *τεταγμένος ἦν* Πεισίστρατος» (σελ. 36, 5. Πρβ. καὶ σελ. 23, 5 καὶ 6). Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀντιφάνους παρ' Ἀθην. σελ. 84 β' κεῖται «νεωστὶ γὰρ τὸ σπέρμα τοῦτ' *ἀφιγμένον* εἰς τὰς Ἀθήνας *ἐστὶ* παρὰ τοῦ βασιλέως» καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Β', 95 «πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας — τάδε σφί *ἐστι μεμηχανημένα*» καὶ μετ' ὀλίγα «τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα *μεμηχάνηται*» καὶ ἐν ψηφίσματι παρ' Ἀνδοκ. περὶ τῶν Μυστηρ. 78 «καὶ ὅσα ὀνόματα τῶν τετρακοσίων ἐγγέγραπται, ἢ (εἰ) ἄλλο τι περὶ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πραχθέντων *ἐστί* που *γεγραμμένον*· πλὴν ὁπόσα ἐν στήλῃ *γέγραπται* τῶν μὴ ἐνθάδε μεινάντων». Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν *Μνημοσ.* 1886, σελ. 13 «Non est usitatum dicere εἰργασμένος ἦν pro εἴργαστο». Ἀλλ' οὐχὶ σπανία ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε ἡ κατὰ περίφρασιν ἐκφορὰ τοῦ τρίτου ἑνικοῦ προσώπου τοῦ τε παρακειμένου τῆς ὁριστικῆς ἐγκλίσεως καὶ τοῦ ὑπερσυντελίκου, οἷον *ἦν ἱδρυμένος* καὶ *ὅσ' ἦν τετρημένα* (Ἀριστοφ. Πλ. 1192 καὶ Σφ. 128), *ξυνειλεγμένον ἦν* (Θουκυδ. Α', 10), *τεταγμένος ἦν* καὶ *συνεσκευασμένος ἦν* (Ξενοφ. Ἑλλ. Ϛ', α', 19 καὶ Ε', β', 28) καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ διαλάβωμεν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἀλλαχοῦ.

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους πρῶτον μὲν τοῦ «μὴ *δυνατοὺς εἶναι* τοῖς σώμασιν ἱππεύειν», ἔπειτα δὲ τοῦ «μὴ *δύνασθαι* τῷ σώματι ἱππεύειν». Πρβ. *εὐδαίμων εἰμί* - *εὐδαιμονῶ*, *ἄριστός εἰμι* - *ἀριστεύω*, κτλ., *στρατηγός εἰμι* - *στρατηγῶ*, κτλ. Ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐλέχθη Οἰκον. Δ', 25 «δικαίως μοι δοκεῖς, ὦ Κῦρε, *εὐδαίμων εἶναι*· ἀγαθὸς γὰρ ὢν ἀνὴρ *εὐδαιμονεῖς*», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Ζ', 18 «Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπεύδων μοῦνος *ἐφαίνετο*, τότε ἐπισπεύδων *φανερὸς ἦν*», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀριστοφάνους Ἱππ. 151 «ὡς *εὐτυχὴς εἶ* καὶ μεγάλως *εὐδαιμονεῖς*». Ἄλλα παραδείγματα κρίνομεν περιττὸν νῦν νὰ καταλέξωμεν.

σελ. 124, 1 «δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς ἀδυνάτους ἡ βουλή·

νόμος γάρ ἐστιν ὃς κελεύει τοὺς ἐντὸς τριῶν μνῶν κεκτημένους καὶ τὸ σῶμα πεπηρωμένους ὥστε μὴ δύνασθαι μηδὲν ἔργον ἐργάζεσθαι δοκιμάζειν μὲν τὴν βουλήν, διδόναι δὲ δημοσίᾳ τροφὴν δύο ὀβολοὺς ἑκάστῳ τῆς ἡμέρας· καὶ ταμίας ἐστὶν αὐτοῖς κληρωτός. συνοικεῖ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τὰ πλεῖσθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τῆς βουλῆς διοικούμενα ταῦτ' ἐστίν».

Ὁμοίως τῷ *ἐντὸς τριῶν μνῶν* λέγεται *ἐντὸς χιλίων* ἐν σελ. 130, 11 «(τὰ μὲν *ἐν*)*τὸς χιλίων* (δηλ. δραχμῶν) εἰς ἕνα καὶ διακοσίους». Παρασημειωτέον δ' ὅτι κατά τινας τῶν παλαιῶν γραμματικῶν προεφέρετο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων *χιλιῶν*. Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις φέρεται σελ. 345, 15 «*Ἀδύνατοι* : οἱ μέρος τι βεβλαμμένοι τοῦ σώματος, ὡς μηδὲ ἐργάζεσθαι, οἳ καὶ ἐχορηγοῦντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρὰ τῆς πόλεως, μισθοφορούντων αὐτοῖς τῶν ἐν τοῖς τριῶν μνῶν περιουσίαν κεκτημένων. Ἐδοκιμάζοντο δὲ οἱ ἀδύνατοι ὑπὸ τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς καὶ ἐλάμβανον τῆς ἡμέρας, ὡς μὲν Λυσίας λέγει, ὀβολὸν ἕνα, ὡς δὲ Φιλόχορος, πέντε· Ἀριστοτέλης δὲ δύο ἔφη». Γελοιότατον σφάλμα εἶνε τὸ *ἐν τοῖς* ἀντὶ τοῦ *ἐντος*. Ἴδε Δινδόρφιον εἰς *Ἁρποκρατ.* Τόμ. Α', σελ. 12. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 320.

Ὀρθῶς ὁ ἐκδότης μετέβαλεν ἐν τοῖς Διορθωτέοις τὸ *συνοικεῖ* εἰς τὸ *συνδιοικεῖ*. Πρβ. σέλ. 119, 6 «*συνδιοικεῖ δὲ* καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τὰ πλεῖστα».

Τὸ *ὡς ἔπος εἰπεῖν* ἀπαντᾷ καὶ ἐν σελ. 143, 11 «*ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν* καὶ τὰς πατρίους θυσίας διοικεῖ οὗτος πάσας». Εἶπε δ' ὁ Ἀριστοτέλης καὶ «οὐδενὸς γὰρ *ὡς εἰπεῖν* ἐτύγχανον μετέχοντες» (σελ. 3, 11). Συχνὴ εἶνε ἡ φράσις *ὡς ἔπος εἰπεῖν* παρὰ τῷ Πλάτωνι, ἔχομεν δ' αὐτοῦ μαρτύρια καὶ ἐξ ἄλλων παλαιῶν (Ἴδε καὶ Βαλκενάριον ἐν *Ὑπομν. εἰς Καιν. Διαθ.* Τόμ. Β', σελ. 519). Ἐν τοῖς εἰς Πλάτωνα Σχολίοις Συμποσ. σελ. 186 α' κεῖται « Ὡς ἔπος *εἰπεῖν* : — τοῦτο σχηματίζεται παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ *ὡς εἰπεῖν ἔπος* καὶ *ὡς ἔπος φάναι* καὶ *ὡς φάναι ἔπος*· ἔτι δὲ καὶ διὰ μιᾶς λέξεως ἐκφωνεῖται, οἷον *ὡς φάναι* καὶ *ὡς εἰπεῖν*. Σημαίνει δὲ πάντα τὸ αὐτό» (Πρβ. καὶ Σουίδ. σελ. 1155 β' Βεκκ.)

σελ. 124, 11 «καὶ τάς τε αὐλητρίδας καὶ τὰς ψαλτρίας

(καὶ) τὰς κιθαριστρίας οὗτοι σκοποῦσιν ὅπως μὴ πλείονος ἢ δυεῖν δραχμαῖς μισθωθήσονται, κἂν πλείους τὴν αὐτὴν σπουδάσωσι λαβεῖν οὗτοι διακληροῦσι καὶ τῷ λαχόντι μισθοῦσιν. καὶ ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς ἐν τοῖς παρὰ τοῦ τείχους καταβαλεῖ κόπρον ἐπιμελοῦνται, καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν καὶ ὀχετοὺς μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουν ἐχομ(ένους) ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν· καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογιγνομένους ἀναιροῦσιν, ἔχοντες δημοσίους ὑπηρέτας».

Περὶ τῆς συντάξεως «*τὰς αὐλητρίδας* — οὗτοι σκοποῦσιν ὅπως μὴ — *μισθωθήσονται*» θὰ πραγματευθῶμεν διεξοδικῶς ἑτέρωθι.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τοῖς παρατεθειμένοις φέρεται «σκοποῦσιν *ὅπως μὴ* — *μισθωθήσονται*» καὶ «*ὅπως* — *μηδεὶς* — *καταβαλεῖ* κόπρον ἐπιμελοῦνται», ὡς καὶ ἐν σελ. 127, 2 «ἐπιμελοῦνται πρῶτον μὲν *ὅπως* ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὤνιος *ἔσται* δικαίως, ἔπειθ' *ὅπως* οἵ τε μυλωθροὶ πρὸς τὰς τιμὰς τῶν κριθῶν τὰ ἄλφιτα *πωλήσουσιν* κτέ.», ἐν δὲ σελ. 126, 6 «ἐπιμελοῦνται — *ὅπως* οἱ πωλοῦντες *χρήσΩνται* δικαίοις», ὃ μεταβλητέον εἰς τὸ *χρήσΟνται*. Περὶ τοῦ «ἐπιμελεῖσθαι πάντων *ὅπως* καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλα *πωλῆται*», τοῦ κειμένου ἐν σελ. 126, 3, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει, ὡς καὶ περὶ τοῦ «ἐπιμελεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς — *ὅπως* Ἀρρύβας καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ *κομίσωνται* τὴν ἀρχὴν τὴν πατρῴαν», κτλ.

Πιθανώτατον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης «δυεῖν *δραχμΑΙΝ*», ὡς ἐν σελ. 128, 10 «δυοῖν *φυλαῖν*» καὶ σελ. 140 τέλ. «δυεῖν *φυλαῖν*». Πρβ. καὶ σελ. 79, 1 «τοῖν δυοῖν *ὀβολοῖν*»· ἔτι δὲ σελ. 74, 6 «ἐξ ἀμφοῖν *ἀστοῖν*» (Πρβ. Ἑρουερδῆνα ἐν *Stud. Thucyd.* σελ. 134). Ἀλλ' ἐν σελ. 110, 1 εἶνε γεγραμμένον «διεξελθόντων δὲ *τῶν δυεῖν ἐτῶν*». Ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος, ἔνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἐκφορᾶς *δυεῖν* καὶ *δυοῖν*, *δυοῖν χήριν* (σελ. 43, 13).

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «ἐν τοῖς παρὰ τοῦ τείχους : the original writing runs εντος ιδιων του τειχους, but the ς at the end of εντος and the δ in ιδιων appear to be cancelled by dots placed above them, and over the last three letters of ιδιων are written

the characters ς π(αρα). The latter character is rather doubtful and might be read as τα».

Τὸ χωρίον ἀποκαθίσταται, νομίζομεν, ὑγιές, ἂν προενεχθῇ ὧδε· «ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς *ἐντὸς Ι' σταδίων ἀπὸ* τοῦ τείχους καταβαλεῖ κόπρον». Ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἀπαντᾷ καὶ ἡ ἄνευ τῆς προθέσεως *ἀπό* ἐκφορά, οἷον «ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων *Ἰταλίας*» (Πλούτ. Κικ. ΛΒ', 1) καὶ «ἐν τέτταρσι *τῆς Δήλου* σταδίοις» καὶ «ἐν διακοσίοις *τῶν πολεμίων* σταδίοις» (Ἴδε Μαδβίγιον ἐν *Adversar*. Τόμ. Α', σελ. 542). Πρβ. καὶ «οὐ πρόσω σταδίου *Μαντινείας*» (Παυσαν. Η', ι', 2). Πολλὰ ἐκ τοῦ Στράβωνος καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων ἔχομεν συνηγμένα παραδείγματα τῆς χρήσεως καθ' ἣν λέγεται «ἀπὸ τριάκοντα τῆς Ῥώμης σταδίων» καὶ «ἀπὸ ἑξήκοντα σταδίων τῆς πόλεως», κτλ. (Ἴδε Σειλῆρον εἰς *Λόγγ*. σελ. 163). Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ φέρεται περὶ Φυτ. Ἱστορ. Ϛ', β', 4 «οὐδ' ἐκείνη δοκεῖ τριακοσίων σταδίων ἀπὸ θαλάττης ἐπάνω φύεσθαι».

Περὶ τῶν *κοπρολόγων* ποιεῖται λόγον ὁ Βοίκκιος ἐν *Staatshaush. d. Athen*. Τόμ. Α', σελ. 258 ἐκδ. γ'.

Ἐν τοῖς τοῦ Ἡρακλείδου Α' Κορ. κεῖται «καὶ τῶν ὁδῶν ἐπεμελοῦντο, ὅπως μή τινες ἀνοικοδομῶσιν αὐτὰς ἢ δρυφάκτους ὑπερτείνωσιν». Ἀποφαίνεται δ' ὁ Κοραῆς ἐν ταῖς Σημειώσεσι (*Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ.* σελ. 350) «Ἀνοικοδομῶσιν αὐτάς: Γραπτέον, οἶμαι, Ἐνοικοδομῶσιν αὐταῖς». Δὲν ἐγκρίνει τὴν γνώμην τοῦ Κοραῆ ὁ Σνειδεβῖνος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν τοῦ Ἡρακλείδου σελ. 44. Πρβ. καὶ Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Μέρ. Γ', α', σελ. 648 ἐκδ. μεγ. καὶ Μαιτζνῆρον εἰς *Λυκ.* σελ. 294 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Εἰρ.* σελ. 17 καὶ 328. Τοῦ *κατοικοδομῶ τι* εἶνε παρατεθειμένον μαρτύριον ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 1356 ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος Ἀθην. Πολιτ. Γ', 4 «εἴ τις κατοικοδομεῖ τι δημόσιον.

Περὶ τῶν *δρυφάκτων* ἴδε Κοραῆν ἐν *Προδρ. Ἑλλην. Βιβλ.* σελ. 350. Πρβ. καὶ Ἰούλ. Ῥιχτῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Σφηκῶν σελ. 119 κέξ.

Τὸ *ἔκρουν ἐχομ(ένους)*, ἀνελλήνιστον ὄν, μετατυπωτέον εἰς τὸ *ἔκρουν ἔχοΝΤΑΣ*.

Περὶ τῆς φράσεως «καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογιγνομένους ἀναιροῦσιν, ἔχοντες δημοσίους ὑπηρέτας» παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἐν νόμῳ

κειμένῳ παρὰ τῷ Δημοσθένει φέρεται σελ. 1069, 57 «Τοὺς δ' *ἀπογιγνομένους* ἐν τοῖς δήμοις, οὓς ἂν μηδεὶς ἀναιρῆται, ἐπαγγελλέτω ὁ δήμαρχος τοῖς προσήκουσιν *ἀναιρεῖν* καὶ θάπτειν καὶ καθαίρειν τὸν δῆμον τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἂν *ἀπογένηται* ἕκαστος αὐτῶν — Ἐὰν δέ, τοῦ δημάρχου ἐπαγγείλαντος, μὴ ἀναιρῶνται οἱ προσήκοντες, ὁ μὲν δήμαρχος ἀπομισθωσάτω *ἀνελεῖν* καὶ καταθάψαι καὶ καθᾶραι τὸν δῆμον αὐθημερόν, κτέ.».

Παραδείγματα τοῦ *ἀπογίγνομαι* παρειλημμένου ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἀποθνήσκω* ἢ *τελευτῶ* οὐκ ὀλίγα εἶνε κατειλεγμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου (Τόμ. Α', β', σελ. 1383. Πρβ. καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Β', σελ. 218 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 320 ἐκδ. β'). Μνημονεύομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἔνια. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 621, 10 «καί τισιν τῶν *ἀπογεγονότων* οὐχ ὑπάρχοντος ἀργυρίου» καὶ 2477, 14 «ἡ πᾶσιν κοινὴ τοῖς *ἀπογιγνομένοις*». Ἐκλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Καυήρ. 229, 37 ἐκδ. β' «ἐπεί κ' *ἀπογένηται*». Ἐπιγρ. Δελφ. Οὐεσχ. καὶ Φουκ. σελ. 128, 12 «ἀντὶ τῶν *ἀπογενομένων* κοινῶν». Στράβ. σελ. 1125, 31 Μειν. «*ἀπογενομένου* τοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντος». Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 179, 29 καὶ σελ. 583, 20 «*ἀπογενομένων* δὲ τῶν γονέων, ταφαῖς χρηστέον ταῖς ἁπλουστάταις». Προκόπ. Τόμ. Β', σελ. 405, 8 «τῆς βασιλίδος *ἀπογενομένης*» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 77, 23 «ἐξαπιναίως *ἀπογενέσθαι* ξυνέπεσεν» καὶ σελ. 137, 21 «ἐς τῶν *ἀπογινομένων* ἢ ὑπεξιόντων τὴν χώραν». Εὐστάθ. σελ. 878, 24 «αἳ ἅμα δρυσὶ γίνονται καὶ *ἀπογίνονται*» (Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 733). Ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου λέγεται σελ. 210, 21 «*Ἀπογενομένους* : σημαίνει καὶ τοὺς *ἀποθνήσκοντας* καὶ τοὺς πόρρω γενομένους». Παρατιθέμεθα καὶ τὸ παρ' Ἰωσήπῳ Ἰουδ. Ἀρχ. Ε', α', 1 «Μωϋσέως δὲ τὸν προειρημένον τρόπον *ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος*, Ἰησοῦς κτέ.». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1883, σελ. 294 τὸ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Γ', 111 «βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν *ἀπογΙνομένων* — διαταμόντας ὡς μέγιστα κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία» μετέβαλεν εἰς τὸ *ἀπογΕνομένων*. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀλλαχοῦ

Τὸ *ἀναιρῶ* σημαίνει *σηκώνω καὶ παίρνω*, ὡς ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Διττεμβεργήρῳ 337, 25 «ἐπαναγκαζόντων δὲ καὶ τοὺς τὸν χοῦν καταβεβληκότας εἰς τὰς ὁδοὺς πάντας *ἀναιρεῖν* τρόπῳ ὅτῳ ἂν ἐπίστων-

ται» καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ βιβλ. Γ', 104 «θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ, πάσας *ἀνεῖλον*» (Πρβ. καὶ βιβλ. Α', 126 τέλ. καὶ Ε', 1 καὶ Α', 8). Λέγεται καὶ ἐπὶ νεκροῦ τὸ *ἀναιρῶ*, ὡς ἐν τοῖς Σφηξὶ τοῦ Ἀριστοφάνους 385 «ἤν τι πάθω 'γώ, *ἀνελόντες* καὶ κατακλαύσαντες θεῖναί μ' ὑπὸ τοῖσι δρυφάκτοις». Τὸ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Ἀναβ. Ϛ', δ', 9 «οὐχ οἷόν τε *ἀναιρεῖν* ἔτι ἦν» μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου εἰς τὸ *ἀναιρεῖσθαι* ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τῆς Ἀναβάσεως (Πρβ. καὶ *Nov. Lect.* σελ. 203).

σελ. 127, 8 «ἐμπορίου δ' ἐπιμελητὰς δέκα κληροῦσιν· τούτοις δὲ προστέτακται τῶν τ' ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ σιτικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν».

Ὡς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης «*τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος* εἰς τὸ — ἐμπόριον», οὕτω καὶ ὁ Θεόφραστος περὶ Φυτ. Αἰτ. Δ', θ', 5 «*τοῦ* μὲν ἄλλου *πυροῦ* δοκεῖ *τοῦ* Ἀθήναζε *καταπλέοντος* ὁ Σικελικὸς ἰσχυρότατος εἶναι». Παραλαμβάνεται δὲ καὶ τὸ *εἰσπλεῖν* ἐπὶ τοῦ σίτου οἷον Θουκυδ. Δ', 27 «*σῖτος* τοῖς ἐν τῇ νήσῳ — *ἐσπλεῖ*» καὶ Η', 90 «*τὸν σῖτον* ἠνάγκαζον πάντας τόν ὑπάρχοντά τε καὶ *τὸν ἐσπλέοντα* ἐξαιρεῖσθαι». Δημοσθέν. σελ. 466, 31 «πρὸς — ἅπαντα τὸν ἐκ τῶν ἄλλων ἐμπορίων ἀφικνούμενον ὁ ἐκ τοῦ Πόντου *σῖτος εἰσπλέων* ἐστίν». Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἀπαντᾷ καὶ «τοῦ μὴ *ἐσπλεῖν* Μεγαρεῦσι μηδ' *ἐκπλεῖν μηδέν*» καὶ «τοῖς τε Μεγαρεῦσιν ἅμα *μηδὲν ἐσπλεῖν*» (βιβλ. Β', 93 καὶ βιβλ. Γ', 51. Πρβ. Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1880, σελ. 107). Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ «τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων (*σκῦλα*) *πλέοντα* ἑάλω» (βιβλ. Γ', 114). Παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Λυκ. Θ', 3 φέρεται «οὐδ' *εἰσέπλει φόρτος* ἐμπορικὸς εἰς τοὺς λιμένας», ἐν δ' ἀποσπάσματι τοῦ Ἀντιφάνους παρ' Ἀθην. σελ. 343 α' «*ὄψου* δὲ — *εἰσπλεῖν* μηδὲ γρῦ» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἀχαρν.* σελ. 73 καὶ 463). Λέγεται δὲ καὶ *σῖτον φοιτᾶν*, οἷον Λυσ. κατὰ Διογείτ. 15 «*φοιτᾶν* δὲ καὶ *σῖτον* αὐτοῖς ἐκ Χερρονήσου». Ξενοφ. Ἑλλ. Α', α', 35 «ὅθεν ὁ κατὰ θάλατταν *σῖτος φοιτᾷ*». Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ κεῖται βιβλ. Ζ', 23 «*σῖτος* δέ σφι πολλὸς *ἐφοίτα* ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληλεσμένος (Κόβ. *ἀληλεμένος*)» καὶ βιβλ. Γ', 90 «*τὰ* δὲ

τριηκόσια καὶ ἑξήκοντα Δαρείῳ ἐφοίτα» καὶ 115 «*ἀπ' ὅτευ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν* λόγος ἐστί» καὶ «ἐκ τῶν *ὁ κασσίτερος* ἡμῖν *φοιτᾷ*» καὶ «*ὅ τε κασσίτερος* ἡμῖν *φοιτᾷ καὶ τὸ ἤλεκτρον*» καὶ βιβλ. Ε', 17 «*τάλαντον ἀργυρίου* Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἑκάστης *ἐφοίτα*» καὶ βιβλ. Ζ', 126 «τῶν *τὰ κέρεα* ὑπερμεγάθεά ἐστι τὰ ἐς Ἕλληνας *φοιτέοντα*». Πρβ. καὶ Θουκυδ. Η', 18 «ὁπόσα Ἀθηναίοις *ἐφοίτα χρήματα ἢ ἄλλο τι*» καὶ Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 33 «*τῶν ἀγαθῶν τῶν φοιτώντων* εἰς τὴν γῆν παρὰ τῆς θαλάττης» καὶ σελ. 37 «*πάντα* τε δεῦρο *φοιτᾶν τὰ πανταχόθεν* κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν» καὶ Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', ξϐ', 2 «πρὸς τοῦτον *γραμματίδια* ὁσημέραι *φοιτᾷ* δίθυρα παρὰ τῆς γαμετῆς τοῦ τρέφοντος ἡμᾶς» καὶ Εὐστάθ. σελ. 789, 13 «*τὴν* ταῖς πόλεσι *φοιτῶσαν πρόσοδον*» καὶ Ἀντιφάν. παρὰ Στοϐ. Ἀνθολ. ΡΙϚ', 14 «πρὸς γὰρ τὸ γῆρας — ἅπαντα *τἀνθρώπεια προσφοιτᾷ κακά*» καὶ Στράϐ. σελ. 1092, 21 Μειν. «παρ' ἀλλήλων δ' οὐ *μεταφοιτᾷ τὰ ἐπιτηδεύματα*». Εὑρέθη δὲ καὶ τὸ *αἱ ἀγγελίαι ἐφοίτων* (Θουκυδ. Ϛ', 104) καὶ τὸ *ἀπειλαὶ ἐφοίτων* (Πλάτ. Νόμ. σελ. 698 ε') καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ *λόγος διεφοίτησε*, κτλ. (Ἴδε Θησαυρ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 989 καὶ Τόμ. Β', σελ. 1384). Ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου κατ' Ἀπίων. Α', 22 ἐλέχθη «*πολλὰ τῶν ἐθῶν* εἴς τινας ἤδη *διαπεφοιτήκει*». Παρὰ δὲ τῷ Θεμιστίῳ κεῖται σελ. 221 ϐ' «ξὺν ἀπειλῇ καὶ ξὺν ἀνάγκῃ *ξυνεφοίτα* ἡμῖν *ἡ σιτοπομπία*». Πρϐ. Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 773 «ὅσον χρῆμα καὶ κέρδος εἰς Ἀσκληπιοῦ *συμφοιτῆσαι*».

Διὰ τοῦ *τὰ δύο μέρη* δηλοῦνται *τὰ δύο τρίτα*. Ὁ Λυσίας λέγει ἐν τῷ περὶ Δημοσ. Ἀδικ. 6 «ἀφεὶς τῇ πόλει *τὰ δύο μέρη* τὰ Ἐρασιστράτου ἀξιῶ μοι ψηφισθῆναι» καὶ μετ' ὀλίγα «ὡρισάμην οὖν ἐμαυτῷ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐκείνων οὐσίας, οὐ τὴν ἀκρίβειαν ἐπισκεψάμενος ἀλλὰ πολλῷ πλέον ἢ *τὰ δύο μέρη* τῷ δημοσίῳ ὑπολιπών». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιϐλ. Α', 104 «κρατοῦντες — τῆς Μέμφιδος *τῶν δύο μερῶν* πρὸς τὸ τρίτον μέρος — ἐπολέμουν» καὶ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ κατὰ Κτησιφ. 143 «*τὰ* μὲν *δύο μέρη* ὑμῖν ἀνέθηκεν — τὸ δὲ τρίτον μέρος Θηϐαίοις» καὶ παρὰ τῷ Ψευδισοκράτει πρὸς Εὐθ. 16 «*τὰ* μὲν *δύο μέρη* τῆς παρακαταθήκης ἀπέδωκε, τὸ δὲ τρίτον μέρος ἀπεστέρησεν». Ἄλλα μαρτύρια τοῦ *δύο μέρη*, *τὰ δύο μέρη* φέρομεν τάδε. Θουκυδ. Β', 10 «ξυνῆσαν *τὰ δύο μέρη* ἀπὸ πόλεως ἑκά-

στης ἐς τὸν Ἰσθμόν» καὶ 47 «Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι *τὰ δύο μέρη*» καὶ Γ', 15 «ἰέναι ἐς τὸν Ἰσθμὸν *τοῖς δύο μέρεσι*». Ἀνδοκιδ. περὶ τῆς πρὸς Λακεδαιμ. Εἰρ. 9 «εἴχομεν — Εὐβοίας πλέον ἢ *τὰ δύο μέρη*». Πλάτ. Νόμ. σελ. 844 ε' «*δύο μέρη* τῆς μνᾶς». Ψευδο-δημοσθέν. σελ. 1379, 101 «τὰ δύο μέρη τῆς στρατιᾶς». Στράβ. σελ. 75, 32 «Σιδῶνος σχεδόν τι *τὰ δύο μέρη* πεσεῖν» καὶ σελ. 210, 2 «τὰ *δύο μέρη* τοῦ ἔτους δρυοβαλάνῳ χρῶνται». Παυσαν. Η', μθ', 3 «τῶν ἐν ἡλικίᾳ *τὰ δύο* μάλιστα *μέρη*». Εὐστάθ. σελ. 1480, 5 «ἔλαβε *τὰ δύο μέρη* τῆς ἐκείνου βασιλείας». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Θ', 65 «οἱ δ' ἓξ (χαλκοῖ) τριτημόριον, ὅτι *τὰ τρία μέρη* ἐστὶ τοῦ ὀβολοῦ,», τουτέστι: τὰ τρία τέταρτα. Ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις βιβλ. Β', 10 εἶνε γεγραμμένον «Ξυνῄεσαν τὰ δύο μέρη: ἵνα ἑκάστη πόλις τὸ μὲν δίμοιρον στρατεύσῃ, τὸ δὲ τρίτον ἑαυτῆς κατάσχῃ πρὸς φυλακήν. Αὐτοὶ γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς πόλεις ἐμέριζον εἰς τρία μέρη, καὶ τὸ τρίτον εἴων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἵνα μή, πάντων ἐξελθόντων εἰς τὸν πόλεμον, ἐρήμους εὑρόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὰς πόλεις χειρώσωνται». Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *δύο μοῖραι, αἱ δύο μοῖραι*, οἷον Ἡρόδ. Δ', 136 «*αἵ τε δύο μοῖραι* τῶν Σκυθέων καὶ ἡ κτέ.» (Πρβ. καὶ 120) καὶ Ἰλ. Κ, 252 «παροίχωκεν δὲ πλέων νύξ, *τῶν δύο μοιράων*, τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται» καὶ Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Δήμ. 447 «τὴν τριτάτην μὲν μοῖραν ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα, τὰς δὲ *δύω* (*μοίρας*) παρὰ μητρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν» (Πρβ. καὶ στίχ. 400. Ἴδε Δοβραῖον ἐν *Adversar.* Τόμ. Α', σελ. 111). Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Α', 74 κεῖται «ναῦς μέν γε (παρεσχόμεθα) ἐς τὰς τετρακοσίας ὀλίγῳ ἐλάσσους *τῶν δύο μοιρῶν*», εἰς ὃ φέρεται σχόλιον ἔχον ὧδε· «Δύο μοιρῶν: ἀντὶ τοῦ τὸ δίμοιρον, ὅ ἐστι διακόσιαι ἑξήκοντα· ἦσαν γὰρ αἱ πᾶσαι τετρακόσιαι, κατὰ δὲ ἄλλους τριακόσιαι ὀγδοήκοντα. Τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι αὐτοὶ ἡμεῖς τὸ δίμοιρον δεδώκαμεν». Ὁ Κόβητος ἀπεφήνατο ἐν *Μνημοσ.* 1862, σελ. 370-1 ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου οὐχὶ *τετρακοσίας* ἀλλὰ *τριακοσίας*· μεταδοξάσας δ' ἔπειτα ἐν *Μνημοσ.* 1880, σελ. 85-6 συνεφώνησε τῷ Δοβραίῳ ἐξαλείφοντι ὡς παρεγγράπτους οὔσας τὰς λέξεις *ἐς τὰς τετρακοσίας*. Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἀπαντᾷ καὶ *τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο* καὶ *τῶν πέντε αἱ δύο μοῖραι*, οἷον Ἀριστοτ. Πολιτ. Α', ϛ', 11 «ἔστι δὲ καὶ τῶν γυναικῶν σχεδὸν τῆς πάσης χώρας

τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο» καὶ Θουκυδ. Α', 10 «καίτοι Πελοποννήσου *τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας* νέμονται» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1880, σελ. 68 καὶ ἐν *Παρατηρ. εἰς Διονύσ. Ἁλικ.* σελ. 148).

σελ. 127, 13 «Καθιστᾶσι δὲ καὶ τοὺς ἕνδεκα κληρωτούς, ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ».

Μετὰ τὸ *κληρωΤΟΥΣ* ἐξερρύη τὸ ἄρθρον *ΤΟΥΣ*. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε «καθιστᾶσι δὲ καὶ τοὺς ἕνδεκα κληρωτοὺς (τοὺς) ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ», ὡς ἐν σελ. 121, 20 «κληροῦσι δὲ λογιστὰς—οἱ βουλευταὶ δέκα *τοὺς* λογιουμένους κτέ.» καὶ σελ. 135, 6 «χειροτονεῖ δὲ καὶ ὁ δῆμος γραμματέα *τὸν* ἀναγνωσόμενον κτέ.» καὶ σελ. 152, 6 «χειροτονοῦσι δὲ καὶ φυλάρχους, ἕνα τῆς φυλῆς, *τὸν* ἡγ(ησό)μενο(ν) κτέ.». Πρβ. καὶ σελ. 83, 8. Ἐν τοῖς τοῦ Ἡρακλείδου Α' εἶνε ὀρθῶς γεγραμμένον «ὁμοίως δὲ καθιστᾶσι καὶ τοὺς ἕνδεκα *τοὺς* ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ». Τῶν ἕνδεκα ἐμνήσθη καὶ ὁ Εὐστάθιος σελ. 1595, 40 «Ἐκεῖ δὲ καὶ ἄρχοντες ἕτεροι ἕνδεκα ἐπιμελούμενοι τῶν ἐν δεσμωτηρίῳ, καὶ ἐνήγοντο, φασίν, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην κλέπται τε καὶ ἀνδραποδισταί». Ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

σελ. 128, 10 «εἰσὶ δ' ἔμμηνοι προικός, ἐάν τις ὀφείλων μὴ ἀποδῷ, κἄν τις ἐπὶ δραχμῇ δανεισάμενος ἀποστερῇ, κἄν τις ἐν ἀγορᾷ βουλόμενος ἐργάζεσθαι δανείσηται παρά τινος ἀφορμήν, ἔτι δ' αἰκείας καὶ ἐρανικὰς καὶ κοινωνικὰς καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγ(ίω)ν καὶ τριηραρχίας καὶ τραπεζιτικάς».

Τὸν ἀόριστον *ἀποδῷ* μετατυποῦμεν εἰς τὸν ἐνεστῶτα *ἀποδιδῷ*· «ἐάν τις ὀφείλων μὴ *ἀποδιδῷ* κἄν τις—δανεισάμενος *ἀποστερῇ*». Πρβ. Δημοσθέν. σελ. 1250, 11 «οἱ νόμοι κελεύουσι τοῦ λυσαμένου ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι τὸν λυθέντα, ἐὰν μὴ *ἀποδιδῷ* τὰ λύτρα». Συγχέονται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ *διδῷ-δῷ* καὶ τὸ *διδοῦσαν-δοῦσαν*, κτλ. Ἐν τῷ Ἀγησιλάῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΙΒ', 5 φέρεται «ἐὰν μὲν ἄλλον ἐκπέμψῃ στρατηγόν—ἐὰν δ' ἐμοὶ *παραδιδῷ* τὴν ἡγεμονίαν»

καὶ παρὰ τῷ Πορφυρίῳ περὶ 'Αποχ. 'Εμψ. Β', 30 «οἱ δὲ ἀκονήσαντες (ᾐτιῶντο) τὸν *ἐπιδιδόντα* τὸν πέλεκυν», μετετύπωσε δ' ὁ Κόβητος τὸ *παραδιδῷ* εἰς τὸ *παραδῷ* (ἐν *Collect. Crit.* σελ. 578) καὶ τὸ *ἐπιδιδόντα* εἰς τὸ *ἐπιδόντα* (ἐν *Μνημοσ.* 1883, σελ. 430). Ἔτρεψε δ' οὗτος καὶ τὸ παρὰ Διονυσίῳ τῷ 'Αλικαρνασσεῖ 'Ρωμ. 'Αρχ. σελ. 1083 «πολιτείας *μεταδόντες*» εἰς τὸ *μεταδιδόντες* (ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. 'Αλικ.* σελ. 115) καὶ τὸ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ Χαρακτ. Λ' «καὶ χρέος (χρέως) δὲ ἀποδιδοὺς τριάκοντα μνῶν ἔλαττον τέτταρσι δραχμαῖς *ἀποδοῦναι*» εἰς τὸ *ἀποδιδόναι* (ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 71-2). 'Εν τοῖς Βεκκήρου 'Ανεκδότοις κεῖται σελ. 405, 9 «ἀνιέντα: *ἐνδόντα*», ἀνεγνώσθη δὲ *ἐνδιδόντα* ὑπὸ τοῦ 'Ελμσλήίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους σελ. 229. Παρὰ τῷ Προκοπίῳ Τόμ. Α', σελ. 106, 7 ἀπαντᾷ «*ἀποδιδόμενοι* δὲ αὐτὴν ἐς 'Ρωμαίους», παρὰ δὲ τῷ Σουίδᾳ μνημονεύοντι τὰ τοῦ Προκοπίου λ. *σηρική* εἶνε γεγραμμένον «*ἀποδόμενοι* δὲ αὐτὴν ἐς 'Ρωμαίους». Ἄνευ τινὸς ὄκνου μεταβάλλομεν τὸ παρὰ τῷ Παχυμέρει Τόμ. Β', σελ. 439, 20 «πίστεις *διδόντες* τε καὶ λαβόντες» εἰς τὸ «πίστεις *δόντες* τε καὶ λαβόντες».

Περὶ τοῦ *ἀφορμή* γράφει ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 'Ισοκράτους Τόμ. Β', σελ. 108 «'Αφορμήν: Χρημάτων χορηγίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος ἐργάζεταί τις τέχνην τινὰ ἢ ἐμπορίαν. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι 'Ενθήκην αὐτὴν ἐκάλεσαν (Φρύνιχ. σελ. 96), καὶ Προβολὴν (Σχολιαστ. Εὐριπ. Μηδ. 342). καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ τῶν Γερμανῶν Vorschuss. Τῶν δὲ νῦν οἱ μὲν 'Ιταλοχυδαΐζοντες Καπιτάλε, οἱ δὲ Τουρκοχυδαΐζοντες Σιρμαγίαν καλοῦσι, προσῆκον καλεῖν Κεφάλαιον» καὶ σελ. 334 «'Αφορμήν: Οἷς ἀνωτέρω — ἐσημειωσάμεθα προστίθητι (γρ.: *προστίθει*) καὶ τὸν 'Αρποκρατίωνα (λέξ. 'Αφορμή), καὶ ἃ διὰ μακρῶν οἱ τὰ ἐκείνου ὑπομνηματίσαντες σοφοὶ Γαλάται εἰρήκασι περὶ τῆς 'Αφορμῆς». 'Εποιήσατο δὲ λόγον περὶ τοῦ πράγματος ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος 'Απομνημονευμάτων καὶ τοῦ Πλάτωνος Γοργίου σελ. 288.

'Εκ τῆς κατ' αἰτιατικὴν ἐκφορᾶς *ἐρανικὰς* καὶ *κοινωνικὰς κτέ.* ἀποβαίνει ὁ λόγος ἀσύντακτος· τρεπτέον δὲ τὰς αἰτιατικὰς εἰς ὀνομαστικάς, ἵν' ἐκλίπῃ ἡ πλημμέλεια· «εἰσὶ δ' ἔμμηνοι προικός — ἔτι δ' αἰκείας καὶ *ἐρανικΑΙ* καὶ *κοινωνικΑΙ* καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγίων καὶ τριηραρχίας (*τριηραρχικΑΙ*) καὶ *τραπεζιτικΑΙ*».

Περὶ τοῦ *αἴκεια* γράφει ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ὀρνίθων σελ. 166 «Ubique αἴκεια (ab αἰκής. v. Soph. El. 206), ut ἐπιείκεια ab ἐπιεικής, et quae sunt similia, scribendum contendit Elmsleius ad Soph. Oed. C. 748., allato Eust. p. 1336, 58. et 1893, 24., qui utramque scripturam memorat. Cf. Hom. Il. ω. 19 : πᾶσαν ἀεικείην. Cf. ad Eccl. 663. Dem. p. 976. αἰκίαν (αικειαν S.) καὶ ὕβριν» (Πρβ. καὶ σελ. 477). Μετέβαλε δὲ καὶ ὁ Ἑρουερδὴν τὸ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Ζ', 75 *αἰκία* εἰς τὸ *αἴκεια*, ὃ ἀπεδοκίμασεν ὁ Στάλλιος ἐν *Quaest. Gramm.* σελ. 39 ἐκδ. β'. Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι.

Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ μὲν τῷ Πολυδεύκει φέρεται βιβλ. Η', 101 «Εἰσαγωγεῖς οἱ τὰς ἐμμήνους δίκας εἰσάγοντες· ἦσαν δὲ προικός, ἐρανικαί, *ἐμπορικαί*» (Πρβ. καὶ Ἁρποκρατ. σελ. 112, 2), παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 976, 33 «Τούτων δ' εἰσὶν ἑκάστου χωρὶς αἱ δίκαι, καὶ οὔτε πρὸς ἀρχὴν τὴν αὐτὴν οὔθ' ὑπὲρ τιμημάτων τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἡ μὲν αἰκία καὶ τὰ τῶν βιαίων πρὸς τοὺς *τετταράκοντα*, αἱ δὲ τῆς ὕβρεως πρὸς τοὺς θεσμοθέτας». Ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

σελ. 131, 1 «οἱ δ' ἔφηβοι ἐγγραφόμενοι πρότερον μὲν εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα ἐνεγράφοντο, καὶ ἐπεγράφοντο αὐτοῖς ὅ τ' ἄρχων ἐφ' οὗ ἐνεγράφησαν καὶ ὁ ἐπώνυμος ὁ τῷ προτέρῳ (ἔτει) δεδιαιτηκώς, νῦν δ' εἰς στήλην χαλκῆν ἀναγράφονται, καὶ ἵσταται ἡ στήλη πρὸ τοῦ βουλε(υτ)ηρίου περὶ τοὺς ἐπωνύμους. τὸν δὲ τελευταῖον τῶν ἐπωνύμων λαβόντες οἱ (τεττ)αράκοντα διανέμουσιν αὐτοῖς (γρ. αὑτοῖς) τὰς διαίτας, καὶ ἐπικληροῦσιν ἃς ἕκαστος διαιτήσει· καὶ ἀναγκαῖον ἃς ἂν ἕκαστος λάχῃ διαίτας ἐκδιαιτᾶν».

Τοῦ *λελευκωμένα γραμματεῖα* ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐν σελ. 120, 9. Ἐλέχθη δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ *πινάκιον λελευκωμένον* ἐν σελ. 122, 6. Πρβ. καὶ Δημοσθ. σελ. 1132, 11 «*λελευκωμένον* τε γάρ ἐστι (τὸ γραμματεῖον) καὶ οἴκοθεν κατεσκευασμένον» καὶ Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Διττεμβ. 233, 34 «ἀναγράψαντες τοὺς δεδανεισμένους — ἐμ. πίνακας *λελευκωμένους* δύο» καὶ Πλάτ. Νόμ. σελ. 785 α'. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ τὸ ὄνομα *λεύκωμα*, *γράφειν εἰς λεύ-*

κωμα, *ἀναγράφειν εἰς λεύκωμα*, οἷον Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Στρατ. 6 «γράψαντες εἰς λεύκωμα τοῖς ταμίαις παρέδοσαν». Νόμ. παρὰ Δημοσθ σελ. 707, 23 «ἀναγράψας εἰς λεύκωμα ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ὁσημέραι». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Διττεμβ. 344, 5 «ἀναγράψαντες εἰς λεύ(κω)μα οἱ εἰσαγωγεῖς κτέ.» καὶ 21 «γράψαντες εἰς λευκώματα παραδότωσαν» καὶ 348, 40 «ἀναγράφειν δὲ εἰς λεύκωμα ἑξῆς τοὺς ἀεὶ νικῶντας τὸγ γραμματέα». Πρβ. καὶ 353, 5 «ἐὰν δὲ μὴ δύνωνται, εἰς τὸ λεύκωμα ἐκγράψουσιν». Φέρεται δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Ϛ', 33 «ἐγγράψας τὰ ὀνόματα εἰς λεύκωμα τῶν πληξάντων περιῄει ἐξημμένος» καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ βιβλ. ΝΕ', γ', 3 «τὰ ὀνόματα — εἰς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε» καὶ ἀλλαχοῦ (Ἴδε Ῥείμαρον ἐν τῇ ἐκδόσει Δίωνος τοῦ Κασσίου σελ. 1604) καὶ παρὰ τῷ Πολυδεύκει βιβλ. Η', 104 «τῶν πολιτῶν ἐγγεγραμμένων ἐν λευκώματι» καὶ βιβλ. Ι', 171 καὶ ἐν τοῖς Βιογράφοις τοῦ Οὐεστερμαννοῦ σελ. 45, 1 «Δήλιοι δὲ γράψαντες τὰ ἔπη εἰς λεύκωμα ἀνέθηκαν ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ». Ὁ Ἡσύχιος ποιεῖται ἐξήγησιν τοῦ *ἐν λευκώμασιν*. Πρβ. καὶ Φώτ. Λεξ. σελ. 217, 21 καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 277, 15 καὶ Σουίδ. λ. *λεύκωμα*. Ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ *λεύκωμα* ἐκαλεῖτο album (Ἴδε Σημειώσ. εἰς Πολυδεύκ. Τόμ. Ε', σελ. 1458 Δινδ.).

Παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι εἶνε γεγραμμένον σελ. 279, 7 «Τίς ἦν ἡ ἐν τοῖς ἐπωνύμοις στρατεία δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ λέγων· εἰσὶ γὰρ ἐπώνυμοι δέκα μὲν οἱ τῶν φυλῶν, δύο δὲ καὶ τετταράκοντα οἱ τῶν ἡλικιῶν. Οἱ δὲ ἔφηβοι ἐγγραφόμενοι πρότερον μὲν εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα ἐνεγράφοντο, καὶ ἐπεγράφοντο αὐτοῖς ὅ τε ἄρχων, ἐφ' οὗ ἐνεγράφησαν, καὶ (ὁ) ἐπώνυμος ὁ τῷ προτέρῳ ἔτει δεδιῃτηκώς· νῦν δὲ εἰς τὴν βουλὴν ἀναγράφονται». Ὁ Λάγγιος ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Α', σελ. 161 περιέγραψε τὸ *ἐπώνυμος* ὡς παρεμβεβλημένον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ κεῖται ἡ λέξις. Ἀπαντᾷ δ' ἐν αὐτῷ καὶ «προγράφουσιν ἀπὸ τίνος ἄρχοντος *καὶ* ἐπων(ύμου μ)έχρι τίνων δεῖ στρατεύεσθαι» (σελ. 133, 4).

Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους γραφὲν *εἰς στήλην* κακῶς ἀναγνωσθὲν παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι ἐγένετο *εἰς τὴ(ν βου)λήν*. Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Α', σελ. 335.

Ἀντὶ τοῦ *περὶ τοὺς ἐπωνύμους* γραπτέον *παρὰ τοὺς ἐπωνύμους*,

ὡς καὶ ὁ ἐκδότης ἐτόπασεν. Πρβ. καὶ Λάγγιον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Α', σελ. 179.

Τοῦ *ἐκδιαιτᾶν*, ὅπερ ὁμοίως εἰρημένον εἶνε τῷ *ἐκδικάζειν*, οὐδὲν ἄλλο μαρτύριον γινώσκεται.

σελ. 133, 2 «χρῶνται δὲ τοῖς ἐπωνύμοις καὶ πρὸς τὰς στρατείας, καὶ ὅταν ἡλικίαν ἐκπέμπωσι προγράφουσιν ἀπὸ τίνος ἄρχοντος καὶ ἐπων(ύμου μ)έχρι τίνων δεῖ στρατεύεσθαι».

Παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι φέρεται *ἄρχοντος ἐπωνύμου* ἄνευ τοῦ συνδέσμου *καί*· ἔτι δὲ *μέχρι τίνος* ἀντὶ τοῦ *μέχρι τίνων*. Ἔχουσι δὲ τἀντίγραφα αὐτοῦ οὐχὶ *προγράφουσιν* ἀλλὰ *προΣγράφουσιν*, ὃ διωρθώθη ὑπὸ τοῦ Βαλεσίου. Μυριάκις δὲ συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν μεταγραφέων αἱ προθέσεις ΠΡΟ καὶ ΠΡΟΣ. Ἴδε καὶ ἃ ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 45)

σελ. 133, 10 «οὗτοι γὰρ εἰσι μόνοι τοῖς ὑπευθύνοις λογιζόμενοι καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες».

Μετὰ τὸ *μόνΟΙ* ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΟΙ. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλέχθη «οὗτοι γάρ εἰσι μόνοι (οἱ) τοῖς ὑπευθύνοις *λογιζόμενοι*», ὡς ἐν σελ. 46, 17 «τοὺς ἄλλους ποιητὰς οὗτος ἦν *ὁ μεταπεμπόμενος*» καὶ ἐν σελ. 106, 10 «ἐν οἷς ὁ δῆμός ἐστιν *ὁ κρατῶν*» καὶ σελ. 144, 4 «*ὁ προαγορεύων* εἴργεσθαι τῶν νομίμων οὗτός ἐστιν» καὶ σελ. 66, 12 «Ἀριστείδης ἦν *ὁ προτρέψας*» καὶ μετ' ὀλίγα «τοὺς φόρους οὗτος ἦν *ὁ τάξας*». Πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα θὰ καταλέξωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ

σελ. 134, 4 «κληροῦσι δὲ καὶ γραμματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν καλούμενον, ὃς τῶν γραμματέων ἐστὶ κύριος καὶ τὰ ψηφίσματα τὰ γινόμενα φυλάττει, καὶ τἄλλα πάντα ἀντιγράφεται καὶ παρακάθηται τῇ βουλῇ».

Λέγεται καὶ παρὰ τῷ Πολυδεύκει βιβλ. Η', 98 «γραμματεὺς

κατὰ πρυτανείαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς κτέ.» (Πρβ καὶ *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 142).

Γελοιότατον σφάλμα, ὃ πᾶς τις δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ, εἶνε τὸ «ὃς τῶν *γραμματέων* ἐστὶ κύριος». Ὀρθῶς παρὰ τὸ Ἁρποκρατίωνι φέρεται σελ. 81, 4 «ὃς *τῶν γραμμάτων* τ' ἐστὶ κύριος κτέ.». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Η', 98

Παρατηρητέον δ' ὅτι πρῶτον μὲν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης «καὶ τἆλλα πάντα ἀντιγράφεται καὶ παρακάθηται τῇ βουλῇ», ἔπειτα δὲ (σελ. 135, 5) «ὃς παρακάθηται τῇ βουλῇ καὶ ἀντιγράφεται καὶ οὗτος πάντας». Παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἀπαντᾷ βιβλ. Η', 98 «πάντα ἀντεγράφετο παρακαθήμενος τῇ βουλῇ»

Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις κεῖται σελ. 185, 15 «ὁ δὲ καταγραφόμενος τὰ ἐν τῇ βουλῇ γενόμενα (γρ. *γινόμενα*) *ἀντιγραφεὺς* ἐλέγετο». Πρβ. Σχοιμαννὸν ἐν *Opusc. Acad.* Τόμ. Α', σελ. 297 κέξ. καὶ Φρεϋῆρον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Ε', σελ. 263.

σελ. 135, 6 «χειροτονεῖ δὲ καὶ ὁ δῆμος γραμματέα τὸν ἀναγνωσόμενον αὐτῷ καὶ τῇ βουλῇ, καὶ οὗτος οὐδενός ἐστι κύριος ἀλλὰ τοῦ ἀναγνῶναι».

Πιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης «οὐδενός ἐστι κύριος *ἀλλ' ἢ* τοῦ ἀναγνῶναι». Ἀπαντᾷ δὲ τὸ *ἀλλ' ἢ* καὶ ἐν σελ. σελ. 130, 14. Πρβ. Δημοσθέν. σελ. 897, 17 «οὐδενὸς κυρίους ἔφησεν εἶναι *ἀλλ' ἢ* τοῦ διαλῦσαι». Τὴν χρῆσιν ταύτην θὰ διευκρινήσωμεν ἀλλαχοῦ.

σελ. 136, 5 «(εἰσὶ δὲ) πεντετηρίδες, μία (μὲν ἡ εἰ)ς Δῆλον· ἔστι δὲ καὶ ἑπ(τα)τηρὶς ἐνταῦθα· δευτέρα δὲ Βραυρωνία, τρίτη (δὲ Ἡράκλει)α».

Ἀντὶ τοῦ *Βραυρωνία* γραπτέον *Βραυρώνια*, ὡς παρετηρήσαμεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

Τὸ δὲ *ἑπτατηρίς* εἶνε πάντως ἀβλέπτημα τοῦ ἐκδότου. Τοιοῦτος τύπος οὐδέποτε ὑπῆρξεν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν *ἑπτετηρίς*, ᾧ ὅμοιον τὸ *ἑπτέτης-ἑπτέτις*. Ὁ Κοραῆς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενο-

φῶντος Ἀπομνημονευμάτων καὶ τοῦ Πλάτωνος Γοργίου σελ. 316 «ἑπταετῆ: *Ἑπτέτη* ὤφειλεν εἶναι, κατὰ τοὺς Ἀττικιστάς». Ἴδε Ἄστιον εἰς *Πλάτ.* Τόμ. ΙΑ΄, σελ. 186. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ΄, σελ. 1945

Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ *πεντετηρίδες*. Τοῦτον δὲ τὸν τύπον ἐγκρίνει ὁ Φρύνιχος ἀποφαινόμενος σελ. 406 «*Πενταετηρικὸς ἀγὼν* καὶ *πενταετηρίς* μὴ λέγε, ἀλλ' ἀφαιρῶν τὸ Α *πεντετηρίς* καὶ *πεντετηρικὸς ἀγών*». Λέγει δὲ καὶ ὁ Μοῖρις σελ. 321 «Πεντετηρίς, πεντέκλινον, πεντέμηνον Ἀττικῶς, πενταετηρίς καὶ τἆλλα ὁμοίως Ἑλληνικῶς». Πρβ. καὶ Θωμ. Μάγιστρ. σελ. 280, 1. Ὁ Μαιτζνῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λυκούργου σελ. 255 νομίζει ὅτι ἐγίνετο χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ τοῦ *πενταετής* καὶ *πενταετηρίς*. Ἀλλ' ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 249 «In Lycurgo *contra Leocr.* § 102. καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα scribe πεντετηρίδα et passim certo remedio tolle certam labem, cui similis inest in δεκαέτης, τριακονταέτης sim. pro δεκέτης etc.». Ἡ ἐκφορὰ *πεντετηρίς* εὑρέθη καὶ ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς (Ἴδε Στάλλιον ἐν *Quaest. Gramm.* σελ. 47 ἐκδ. β΄). Πρβ. *ἐννεετηρίς* (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β΄, 6΄, σελ. 433, 2). Ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν βιβλίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους φέρεται σελ. 4, 1 «μετὰ δὲ ταῦτα (*δεκα*)*ετίαν*». Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου ὁ τύπος *δεκαετία* εἶνε ἀνάττικος. Πρβ. καὶ Ναβῆρον ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α΄, σελ. 422.

σελ. 187, 10 «οἱ δὲ καλούμενοι ἐννέα ἄρχοντες, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὃν τρόπον καθίσταντο (εἴρηται ἤδη· νῦν) δὲ κληροῦσιν κτέ.

Ἡμῖν ἀρέσκει μᾶλλον τὸ «ὃν τρόπον καθίσταντο (εἰρήκαμεν· νῦν) δὲ κληροῦσιν». Πρβ. σελ. 43, 7 «ὥσπερ εἰρή(καμεν)». Ἐν σελ. 28, 3 φέρεται «ὅνπερ *εἴρηται* τρόπον».

σελ. 138, 11 «ἐ(πε)ρωτῶσιν δ' ὅταν δοκιμάζωσιν, πρῶτον μὲν τίς σοι πατὴρ καὶ πόθεν τῶν δήμων, καὶ τίς πατρὸς πατήρ, καὶ τίς μήτηρ καὶ τίς μητρὸς πατὴρ καὶ πόθεν τῶν δήμων· μετὰ δὲ ταῦτα εἰ ἔστιν αὐτῷ Ἀπόλλων πατρῷος

καὶ Ζεὺς ἑρκεῖος, καὶ ποῦ ταῦτα τὰ ἱερά ἐστιν, εἶτα ἠρία εἰ ἔστιν καὶ ποῦ ταῦτα, ἔπειτα γονέας εἰ εὖ ποιεῖ (καὶ) τὰ τέλη τελεῖ, καὶ τὰς στρατείας εἰ ἐστράτευται».

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει κεῖται βιβλ. Η', 85, σελ. 341 Βεκκ. «Ἐκαλεῖτο δέ τις θεσμοθετῶν ἀνάκρισις, εἰ Ἀθηναῖοί εἰσιν ἑκατέρωθεν ἐκ τριγονίας, καὶ τὸν δῆμον πόθεν, καὶ εἰ Ἀπόλλων ἔστιν αὐτοῖς πατρῷος καὶ Ζεὺς ἕρκιος, καὶ εἰ τοὺς γονέας εὖ ποιοῦσι, καὶ εἰ ἐστράτευνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ εἰ τὸ τίμημα ἔστιν αὐτοῖς». Ἴδε τὴν ὑπὸ Βαλ. Ῥώσου συλλογὴν τῶν Ἀριστοτέλους Ἀποσπασμάτων σελ. 275 καὶ 276 Τεϋβν. Κρατῖνος ὁ νεώτερος λέγει παρ' Ἀθην. σελ. 400 ς' «Ζεὺς ἔστι μοι ἑρκεῖος, ἔστι φράτριος, τὰ τέλη τελῶ». Ἄξια δὲ παραθέσεως μάλιστ' εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους εἰρημένα σελ. 1319, 67 «πρῶτον μέν γε τέτταρες ἀνεψιοί, εἶτ' ἀνεψιαδοῦς, εἶθ' οἱ τὰς ἀνεψιὰς λαβόντες αὐτῶν, εἶτα φράτερες, εἶτ' Ἀπόλλωνος πατρῴου καὶ Διὸς ἑρκείου γεννῆται, εἶθ' οἷς ἠρία ταὐτά, εἶθ' οἱ δημόται πολλάκις αὐτὸν δεδοκιμάσθαι καὶ ἀρχὰς ἄρξαι καὶ αὐτοὶ διεψηφισμένοι φαίνονται» καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Δεινάρχου κατ' Ἀριστογείτ. 17 «πρὸς δὲ τούτοις ἀνακρίναντες τοὺς τῶν κοινῶν τι μέλλοντας διοικεῖν, τίς ἐστι τὸν ἴδιον τρόπον, εἰ γονέας εὖ ποιεῖ, εἰ τὰς στρατείας ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐστράτευται, εἰ ἱερὰ πατρῷα ἔστιν, εἰ τὰ τέλη τελεῖ». Ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ «καὶ τὰς εἰσφορὰς εἰσφέρειν καὶ τὰ τέλη τελεῖν, καθάπερ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς στρατείας στρατεύεσθαι μετὰ Ἀθηναίων» (Ἴδε *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 108). Κατὰ τὸν Βαλέσιον (ἐν *Σημειώσ. εἰς Ἁρποκρ.* Τόμ. Β', σελ. 269 Δινδ.) δὲν εἶπεν ὁ Δείναρχος *ἱερὰ πατρῷα* ἀλλ' *ἠρία πατρῷα*. Τὴν γνώμην τοῦ Βαλεσίου ἐνέκριναν καὶ ἄλλοι (Ἴδε Μαιτζνῆρον εἰς *Δείν.* σελ. 66. Πρβ. καὶ σελ. 161). Γράφει δὲ καὶ ὁ ἐκδότης τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας «The present passage confirms the emendation ἠρία for ἱερά in Dinarch. *contr. Arist.* p. 107, etc».

Τοῦ πατρῴου Ἀπόλλωνος ποιεῖται μνείαν ὁ Δημοσθένης καὶ ἐν σελ. 1315, 54 «παιδίον ὄντα με εὐθέως ἦγον εἰς τοὺς φράτερας, εἰς Ἀπόλλωνος πατρῴου ἦγον, εἰς τἆλλα ἱερά» καὶ ἐν σελ. 274, 141 «καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον, ὅς πατρῷός ἐστι τῇ πόλει». Ὅτι δ' ὁ Ἀπόλλων ἦτο πατρῷος τοῖς Ἀθηναίοις μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ

Πλάτωνος λέγοντος ἐν Εὐθυδ. σελ. 302 γ' «Οὐκ ἔστιν — αὕτη ἡ ἐπωνυμία Ἰώνων οὐδενί, οὔθ' ὅσοι ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπῳκισμένοι εἰσὶν οὔθ' ἡμῖν, ἀλλὰ Ἀπόλλων πατρῷος διὰ τὴν τοῦ Ἴωνος γένεσιν. Ζεὺς δ' ἡμῖν πατρῷος μὲν οὐ καλεῖται, ἑρκεῖος δὲ καὶ φράτριος καὶ Ἀθηναία φρατρία». Πρβ. καὶ Πλούτ. Ἀλκιβ. Β', 5 «ἡμῖν δὲ τοῖς Ἀθηναίοις — ἀρχηγέτις Ἀθηνᾶ καὶ πατρῷος Ἀπόλλων ἐστίν» καὶ Ἁρποκρ. σελ. 48, 13 «Ἀπόλλων πατρῷος ὁ Πύθιος: προσηγορία τίς ἐστι τοῦ θεοῦ, πολλῶν καὶ ἄλλων οὐσῶν. Τὸν δὲ Ἀπόλλωνα κοινῶς πατρῷον τιμῶσιν Ἀθηναῖοι ἀπὸ Ἴωνος· τούτου γὰρ οἰκήσαντος τὴν Ἀττικήν, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, τοὺς Ἀθηναίους Ἴωνας κληθῆναι καὶ Ἀπόλλωνα πατρῷον αὐτοῖς ὀνομασθῆναι» καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Ὄρν. 1527 «πατρῷον δὲ τιμῶσιν Ἀπόλλωνα Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ Ἴων ὁ πολέμαρχος Ἀθηναίων ἐξ Ἀπόλλωνος καὶ Κρεούσης τῆς Ξούθου ἐγένετο» καὶ Νεφ. 984 «ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι, ὃς ἦν πατρῷος τῇ πόλει» (Ἴδε Βαλέσιον εἰς *Ἁρποκρατ.* Τόμ. Β', σελ. 79 Διvδ. καὶ Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Εὐθύδ.* σελ. 302 γ' καὶ εἰς *Πολιτ.* σελ. 427 γ' καὶ Βοισσονάδην εἰς *Ψελλ.* σελ. 305 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ὄρν.* σελ. 423). Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις σελ. 382, 38 Βεκκ. φέρεται «ἔνθεν Ἀθηναῖον ὑπονοοῦσιν Ὅμηρον· πατρῷον γὰρ τιμῶσιν Ἀπόλλωνα Δία», ἀνθ' οὗ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 192 ἔγραψε «πατρῷον γὰρ τιμῶσιν Ἀπόλλωνα (ἀλλ' οὐ) Δία». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους ἀπαντᾷ βιβλ. Η', 122 «ὤμνυσαν δὲ — *Ἀπόλλω* πατρῷον καὶ Δήμητρα καὶ Δία βασιλέα», ἐν δὲ τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 443, 30 κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν «τρεῖς δὲ θεοὺς ὤμνυον, Δία, Δήμητραν καὶ *Ἥλιον*». Ὑπάρχει σημεῖόν τι ταχυγραφικόν, δι' οὗ δηλοῦται ὅ τε ἥλιος καὶ ὁ Ἀπόλλων (καὶ ὁ Ἀπολλώνιος)· ὅθεν πολλάκις συνεχύθησαν τὰ ὀνόματα ταῦτα (Ἴδε Σχαιφῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτου 1811, σελ. XLI-XLIV). Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 246 «Ἐξαπατᾷ ἡμᾶς σημεῖόν τι ταχυγραφικόν, ὃ σὺ καλῶς οἶσθα, ὦ φίλτατε Κόντος, κείμενον ἀδιαφόρως νῦν μὲν ἀντὶ τοῦ *Ἥλιος*, νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ *Ἀπόλλων*, ἐν δὲ τοῖς τοῦ μεγάλου Ἐτυμολόγου ἀντιγράφοις καὶ ἀντὶ τοῦ *Ἀπολλώνιος* εὑρίσκεται κείμενον. Ἐνθένδε δὲ (κάλλιον: *ἐντεῦθεν δὲ*) πλείστη σύγχυσις καὶ ταραχὴ ἄκριτος ἐγένετο. Ὁ μὲν γὰρ Ἀπολλώνιος

ἐνίοτε *ἥλιος* ὀνομάζεται, ὁ δὲ Ἀπόλλων πολλάκις *Ἥλιος* καλεῖται». Περὶ τοῦ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις γεγραμμένου *Ἥλιον* ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. XVII. Πρβ. καὶ Σχοιμαννὸν ἐν *Opusc. Acad.* Τόμ. Α', σελ. 319.

Ἐν Ἐπιγραφῇ Ἀττικῇ κεῖται «τοῦ Διὸς τοῦ πατρῴου», εἰς ὃ ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε ὁ Διττεμβεργῆρος (ἐν *Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ.* σελ. 500) «Non recte igitur Plato Euthydem. 302 c dicit οὐκ ἔστιν, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη ἡ ἐπωνυμία (Ζεὺς πατρῷος), etc.». Πρβ. Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Νόμ.* σελ. 881 δ' καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ.* σελ. 571.

Ἐσφαλμένον εἶνε τὸ παρὰ τῷ Πολυδεύκει φερόμενον *ἕρκιος*· εὑρέθη δ' ἡ γραφὴ αὕτη καὶ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πλάτωνος Εὐθυδ. σελ. 302 δ'. Πρβ. καὶ Σχόλ. εἰς Πλάτ. σελ. 296 Τευβν. Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ παρ' ἄλλοις πλημμελῶς *ἑρκίου* ἀντὶ τοῦ *ἑρκείου* (Ἴδε Δινδόρφιον ἐν *Λεξικ. Σοφοκλ.* σελ. 191. Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀποσπασμάτων σελ. 131). Ὅτι διὰ διφθόγγου ἐξεφέρετο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίθετον ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ τοῦ Ὁμήρου Χ, 335:

ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ἔνθ' ἄρα πολλά.

καὶ ἐκ τοῦ ἐν ἀποσπάσματι Κρατίνου τοῦ νεωτέρου παρ' Ἀθην. σελ. 460 ϛ':

ἑρκεῖος, ἔστι φράτριος, τὰ τέλη τελῶ.

Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Ἀττικῇ (Σύλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 1664) «Διὸς *ἑρκείου*». Καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου δ' ἐλέχθη βιβλ. Ϛ', 68 «τοῦ *ἑρκείου* Διός» (Ἴδε Βρεδόβιον ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Her.* σελ. 180 καὶ Δινδόρφιον ἐν *Comment. de Dial. Her.* σελ. IX). Ὁμοίως τῷ ἐκ τοῦ *ἕρκος* παραχθέντι *ἕρκειος* εἶνε ἐσχηματισμένα τάδε.

ἕλειος ἐκ τοῦ *ἕλος*.

ἔτειος ἐκ τοῦ *ἔτος*. Ὁ Σουΐδας λέγει «*Ἔτειον*: ἐνιαύσιον· *ἐπέτειον* δὲ τὸ μὴ μόνιμον ἀλλὰ πρὸς ἐνιαυτὸν ἀκμάζον. Καὶ *ἔτειος* καρπὸς καὶ καιρός». Ἐγράφη δὲ καὶ ἐσφαλμένως «ὡρῶν *ἐτίων*» ἀντὶ τοῦ *ἐτείων* (Ἴδε Κόβητον ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 215).

θέρειος ἐκ τοῦ *θέρος*.

(*κήτειος* ἐκ τοῦ *κῆτος*).

(*κτήνειος* ἐκ τοῦ *κτῆνος*. Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Σοφοκλ. Αἴ.* σελ. 99 γ').

ὀνείδειος ἐκ τοῦ *ὄνειδος*.

ὄρειος (*οὔρειος*) ἐκ τοῦ *ὄρος* (*οὖρος*). Τοῦ ἐπιθέτου τούτου παρέχουσιν ἡμῖν μαρτύρια ἄλλοι τε καὶ ὁ Πολυδεύκης βιβλ. Ε', 14 «ἔστι θηρία τὰ μὲν *ὄρεια* ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς λέοντες, τὰ δὲ *ἕλεια*, ὡς σύες». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα κεῖται «*Ὅριον*: ὁ ὁρισμός· *ὄρειον* δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ὄρους». Πρβ. καὶ Ψευδηρῳδιαν. Ἐπιμερ. σελ. 173 Βοισσ. «Τὰ παρὰ τὸ ὄρος ὁ βουνός διφθογγίζονται, οἷον *ὄρειος* τόπος, *ὑπόρειος* οἶκος καὶ τὰ ὅμοια. Τὰ δὲ παρὰ τὸ ὅρος ὁ ὁρισμός ἰωτίζονται· μεθόριον οὐδετέρως, συνόριον, ὁμόριον καὶ τὰ ὅμοια» (Ἴδε Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 22).

σκύτειος ἐκ τοῦ *σκῦτος*. Μανέθ. Δ', 321 «*σκυτείῃ* τέχνῃ».

σπάτειος ἐκ τοῦ *σπάτος*. Ἡσύχ. «*Σπατείων*: δερματίνων».

στήθειος ἐκ τοῦ *στῆθος*. Εὐστάθ. σελ. 1189, 54 «*στήθειοι* ἱμάντες» (Πρβ. Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 747).

τέλειος ἐκ τοῦ *τέλος*. Λέγεται καὶ *τέλεος*, *τελέως*. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 238, 12 «*Τέγεοι* ὡς *τέλεοι*· τέγος γάρ, ὡς τέλος, καὶ *τέγειος*, ὡς *τέλειος*». Εὐστάθ. σελ. 640, 2 «Γίνεται δὲ τὸ *τέγεος* ἀπὸ τοῦ τέγος, *τέγειος* καὶ ἀποβολῇ *τέγεος*, ὡς *τέλος τέλειος τέλεος*».

Ὁ Λοβέκκιος ἐν τῷ εἰς Σοφοκλέους Αἴαντα Ὑπομνήματι σελ. 99 ἐκδ. γ' ποιεῖται μνείαν καὶ ἐπιθέτου *θάλειος*. Πρβ. Θησ. Στεφ. Τόμ. Δ', σελ. 236.

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 149, 7 «Ὅτι δὲ ἐν πολλοῖς ἡ παραλληλία φεύγεται δηλοῖ καὶ ὁ *τεμένιος*, ὅς, δέον ὂν διφθόγγῳ παραλήγεσθαι κατὰ τὸν κανόνα τοῦ *κήτειος*, *κήδειος*, *ἐπιτήδειος* (γρ. *ἐπικήδειος*) καὶ τῶν ὁμοίων, ὅμως, ἵνα μὴ ἐπάλληλα εἴη τὰ τρία Ε, ἐγράφη διὰ μόνου τοῦ Ι. Σοφοκλῆς· *τεμενίαν τε φυλλάδα*» καὶ σελ. 878, 35 «Ὡς δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τὸ τῶν στοιχείων ἀλλεπάλληλον διακόπτεται δηλοῦται καὶ ἐν τῷ *τεμένιος*, ὅπερ ἐχρῆν μὲν διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου γραφῆναι κατὰ τὸ *τέγος τέγειος* καὶ *ἐπιτέγειος*, ἐξέπεσε δὲ τοῦ Ε οὐ λόγῳ κανόνος, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπαλληλίζοιτο τὰ τρία Ε» καὶ σελ. 1185, 25 «*Κήδειος* δὲ οὗ κήδεταί τις, ἐκ τοῦ κῆδος· ἡ δὲ γραφή, ὡς ὁ ἐν Ὀδυσσείᾳ *κήτειος*» καὶ σελ. 1343, 25 «Ἐν οἷς τὸ *γήρειον* ἐκ τοῦ γῆρος γίνεται οὐδετέρου ἑνικοῦ ὀνόματος

ὁμοίως τῷ *κῆτος κήτειος*, *κῆδος κήδειος* καὶ τοῖς τοιούτοις» καὶ σελ. 1697, 19 «*Κήτειοι* δὲ κατὰ μὲν Ἀρίσταρχον οἱ μεγάλοι παρὰ τὸ κῆτος κατὰ ἀναλογίαν τοῦ *κῆδος κήδειος* καὶ τῶν ὁμοίων· ἐν οἷς καὶ ἀπὸ τοῦ *γῆρος* ἀκάνθης ἐξάνθημα παρὰ τῷ Ἀράτῳ τὸ *γήρειον*, ὡς ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἰλιάδα διεσαφήθη. Ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις εἰ ζητεῖται διὰ τί τὸ *σκότιος*, οἷον *σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ*, ἔτι δὲ καὶ τὸ *σκοτίους ἀπιόντας διὰ τῆς πολεμίας*, οὐκ ἐγράφησαν διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου ὡς ἀπὸ τοῦ *σκότος* ὁμοίως τῷ *κῆτος κήτειος* καὶ τοῖς κατ' αὐτό, ῥητέον ὅτι γίνεται μὲν *σκότιος* ἐκ τοῦ *σκότος*, πλὴν οὐκ ἐκ τοῦ οὐδετέρου ἀλλὰ τοῦ Ἀττικωτέρου ἀρσενικοῦ κατὰ τὸ *δόλος δόλιος*, *νόμος* (γρ. ἴσ. *νομός*) *νόμιος*». Περὶ τοῦ *κήτειος* ἴδε Λέρσιον ἐν τῷ: *De Arist. Stud. Hom.* σελ. 152-3 ἐκδ. β' καὶ Λουδούϊχον ἐν τῷ: *Arist. Hom. Textkr.* Τόμ. Α', σελ. 592, 10. Ἔτι δὲ Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελ. Τόμ. Α', σελ. 791. Τὸ *σκοτίους ἀπιόντας διὰ τῆς πολεμίας* κεῖται καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα λ. *ἀναρριπτεῖν*· εἶνε δ' εἰλημμένον ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀρχαιολογίας Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως σελ. 1747, ἔνθα φέρεται κατὰ τἀντίγραφα «*σκότους* ἀπιόντας διὰ τῆς πολεμίας». Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε «*σκοταίους* ἀπιόντας διὰ τῆς πολεμίας», ὡς παρετήρησεν ὁ Τούπιος ἐν *Διορθώσ.* Τόμ. Α', σελ. 48. Σημειωτέον δ' ὅτι μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου καὶ γνώμη, καθ' ἣν εἶνε ῥηματικὸν τὸ *κήδειος* σελ. 1293, 49 «Τινὲς δὲ προπαροξύνουσι λέγοντες ὅτι, ὡς καθαρεύω καθάρειος, ἐπιτηδεύω ἐπιτήδειος, οὕτω *κηδεύω κήδειος*, ἐξ οὗ καὶ τὸ *ἐπικήδειος*· ἀποβληθέντος δὲ τοῦ Ι, ἔμεινε *κήδεος*». Πρβ. καὶ σελ. 779, 53 «Ἐκ δὲ τοῦ κηδέω καὶ πλεονασμῷ τοῦ Υ κηδεύω ὁ, ὡς ἐρρέθη, *κηδεὸς* καὶ ὁ *ἐπικήδειος* δέ». Λέγει δ' ὁ Εὐστάθιος ὅτι ὑπ' Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου ἐνομίζετο τὸ *ἠθεῖος* παράγωγον τοῦ *ἦθος* σελ. 659, 46 «Ἐν δὲ τοῖς τοῦ γραμματικοῦ Ἀριστοφάνους κεῖται καὶ ὅτι ἠθείους τοὺς ὁμοτρόπους φαμὲν τῷ τὰ αὐτὰ ἤθη ἔχειν καὶ ἐν ὁμοίοις ἤθεσι καταγεγονέναι» (Ἴδε Ναύκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου σελ. 159).

Περὶ τοῦ τόνου τοῦ ἐκ τοῦ *ἕρκος* παρηγμένου ἐπιθέτου γράφει ὁ Εὐστάθιος σελ. 1930, 28 «Καὶ ἔστι τὸ *ἑρκεῖος* ὅμοιον τῷ *ἑταιρεῖος* κατὰ τὴν γραφὴν τῆς παραληγούσης, ὡς ἀπὸ τοῦ *ἕρκος ἕρκεος ἑρκέϊος ἑρκεῖος*, καθὰ Κέϊος Κεῖος ἀπὸ Κέω τῆς νήσου. Χρῆσις δὲ *ἑρκείου Διὸς* καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ, ἔνθα *ἑρκεῖον Δία* ἐκεῖνος τοὺς ἐν οἴκῳ

πάντας δηλοῖ». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 227, 5 Δινδ. «*Ὀνείδειον*: ὡς *τέλειον* καὶ *ὄρειον*. Οὕτως γὰρ ἐκπίπτει καὶ τὰ τῆς παραγωγῆς, εἰ μὴ τὸ Α παραλήγοι ἐν τῷ εἰς ΟΣ λήγοντι οὐδετέρῳ ἢ δύο σύμφωνα, ὧν τὸ μὲν ληκτικὸν εἴη τῆς πρώτης συλλαβῆς, τὸ δὲ ἀρκτικὸν τῆς δευτέρας, οἷον *ἕλος ἕλειος*· διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου ἡ παραγωγὴ καὶ προπαροξύνεται· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ οὐδετέρῳ τὸ Α· *τέλος τέλειος*, *ὄρος ὄρειος*. Οὕτως *ὄνειδος ὀνείδειος*. Παρεφυλάξατο δὲ τὰ δύο σύμφωνα διὰ τὸ *Ἀργεῖος* καὶ τὸ *ἑρκεῖος* καὶ τὸ Α, ἐπεὶ φιλεῖ διὰ τοῦ Ι γράφεσθαι ἡ παραγωγή· *πελάγιος*, *πάγιος*, *Θάλπιος*». Περὶ τοῦ *Ἀργεῖος* ἀποφαίνεται Στέφανος ὁ Βυζάντιος σελ. 113, 4 «Τὸ ἐθνικὸν πασῶν *Ἀργεῖος* οὐ παρὰ τὸ *Ἄργος* οὐδέτερον· ἦν γὰρ (γρ. *ἦν γὰρ ἂν*) διὰ τοῦ Ι· ἀλλὰ παρὰ τὸν *Ἄργον* τὸν κτίστην». Ὑπάρχει καὶ ὄνομα *Ἕρμειος*, περὶ οὗ γράφει ὁ ἐθνικολόγος σελ. 277, 20 «*Ἕρμος*, ὡς *ἕρκος*, οὐδετέρως — ὁ δημότης *Ἕρμειος*» (Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Σοφ. Αἴ.* σελ. 99 ἐκδ. γ'). Ὀρθῶς τὸ *πάγιος* μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου εἰς τὸ *ἅγιος*. Ὁ Εὐστάθιος λέγει σελ. 1144, 36 «Τῶν τινες δὲ παλαιῶν κατὰ τὸ *ἅγιον* κλίνουσιν αὐτὸ (τὸ *ἄλγιον*), καθὰ δηλοῦσιν ἐν τῷ κανόνι τῶν διὰ τοῦ ΙΟΣ ἀρσενικῶν ὀνομάτων, ἃ γίγνονται ἀπὸ τῶν εἰς ΟΣ οὐδετέρων, ὧν προηγεῖται τὸ Α (γρ. ἴσ. : *ἂν προηγῆται* τὸ Α)· βούλονται γὰρ ὡς ἀπὸ τοῦ *ἄγος* καὶ *πέλαγος* καὶ *τέναγος* εἶναι τὸ *ἅγιον*, τὸ *πελάγιον*, τὸ *τενάγιον*, οὕτω καὶ *ἄλγος ἄλγιον*». Ἡμαρτημένη εἶνε ἡ ἐκφορὰ *πελάγειος* (Ἴδε Μελλῆρον εἰς *Ἡρακλ.* σελ. 8. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 684 καὶ Περιοδ. Ἀθήν. Τόμ. Ϛ', σελ. 485).

Τὸ ἐπίθετον *τεμένιος*, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 22, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Διττεμβεργήρου γενομένῃ Συλλογῇ Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν σελ. 499 «οἶκον *τεμένιον* οἰκοδομήσασθαι». Πρβ. καὶ σελ. 552 «τῶν ἄλλων θεῶν τῶν *(ἐντε)μενίων*».

Παρεστήσαμεν ὅτι διὰ διφθόγγου ἐξεφέρετο τὸ ἐκ τοῦ *ἕρκος* παραχθὲν ἐπίθετον. Μνημονεύεται δὲ καὶ ἐπίθετον *μεσέρκειος* ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Δ', σελ. 121, 15 «ἐπεὶ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἑρκείου Διὸς βωμὸς ἵδρυται, *μεσέρκειον* καλοῦσι τὸν Δία». Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον «*ΜεσέρκΙον*: Διὸς ἐπίθε-

τον», ὃ πλημμελὴς ὑπό τινων ἐκφορὰ ἐνομίσθη τοῦ *μεσέρκΕΙον*, εὐλόγως κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην. Ἐμφερῆ τῷ *μεσέρκειος* ὑπάρχουσι τὸ παρὰ τῷ Σουίδᾳ κείμενον «*Μακρέτειος* : ὁ πολυχρόνιος» καὶ τὸ ἐν τοῖς εἰς Ἡσίοδον Σχολίοις σελ. 5, 26 καὶ σελ. 364, 11 Λιψ. *κακοθέρειος*. Πρβ. καὶ *ἐπέτειος*, *προτέλειος*, *παρόρειος-ὑπόρειος*. Ὁ Εὐστάθειος γράφει σελ. 881, 30 «Ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ *τέλους*, ὃ σημαίνει τὸν γάμον, τὰ *προτέλεια*, ὧν χρῆσις μὲν μόνη παρὰ Αἰλίῳ Διονυσίῳ, ἑρμηνεία δὲ παρὰ Παυσανίᾳ εἰπόντι ὅτι προτέλεια ἡ πρὸ τῶν γάμων θέα, ἴσως τὰ λεγόμενα θεώρητρα» (Πρβ. καὶ Σχολ. Πλάτ. Συμπ. σελ. 205 α΄). Πλημμελῶς ἔχει τὸ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου «*Ὑπόρlα* : τὰ ὑπὸ τὰ ὄρη» (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 247). Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα κεῖται τὸ ὄνομα *προτέγειον*, ὁ δ' Εὐστάθιος ποιεῖται μνείαν τοῦ *ἐπιτέγειος*· ἀλλ' ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἀττικῶν Ἐπιγραφῶν Τόμ. Γ΄, σελ. 84, 290 εὕρομεν «*ἥρωος ἐπιτεγίου*». Πρβ. *ἐντείχιος*, *ὑπερτείχιος*, *μεσοτείχιος*, *ὑποβένθιος*, *ἐπιστήθιος*, *περιστήθιος* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 246). Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ ἀπαντᾷ σελ. 1328, 32 «*προστηθείου* γυναικείου κανόνος». Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ τῷ Ὁμήρῳ φέρεται ἐπίθετον *ἐϋτείχεος*, *πόλιν Τρωὴν ἐϋτείχεον ἐξαλαπάξαι* (Ἰλ. Α, 129), *Τροίην ἐϋτείχεον ἐξαλαπάξαι* (Θ, 241), *Ἴλιον ἐκπέρσαντ' ἐϋτείχεον ἀπονέεσθαι* (Ἰλ. Β, 113 καὶ 288 καὶ Ε, 716 καὶ Ι, 20). Ἀλλ' ὁ πολὺς Ναύκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἰλιάδος Τόμ. Α΄, σελ. XIX μετετύπωσε τὸ *ἐϋτείχεον* εἰς τὸ *ἐϋτειχέα* (Ἴδε καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1886, σελ. 50).

Κακῶς εἶνε ὑπὸ τοῦ Βεκκήρου καὶ ἄλλων παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἐκδεδομένον «*τὸν δῆμον* πόθεν» ἀντὶ τοῦ «*τῶν δήμων* πόθεν», ᾧ ὅμοια εἶνε τὸ «*τῶν δήμων* Ἀλωπεκῆθεν» (Πλούτ. Ἀριστείδ. Α΄, 1. Διογ. Λαέρτ. Β΄, 18) καὶ τὸ «*τῶν δήμων* Οἴηθεν» (Διογ. Λαέρτ. Δ΄, 16). Πρβ. καὶ «*τῶν δήμων* ἦν ἐκ Κολωνοῦ» (Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 233, 19 Διδ.). Λέγεται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καθόλου γλώσσῃ καὶ *τῶν δήμων Πιτθεύς*, *τῶν δήμων Θορίκιος*, κτλ., οἷον

Πλάτ. Εὐθύφρ. σελ. 2 β΄ «ἔστι δὲ *τῶν δήμων* Πιτθεύς».

Δημοσθέν. σελ. 1003, 30 «πόθεν νῦν Ἀκαμαντίδος φυλῆς γέγονας καὶ *τῶν δήμων* Θορίκιος κτέ.;».

Πλούτ. Θεμιστ. Α΄, 1 «Νεοκλέους — Φρεαρρίου *τῶν δήμων*» καὶ

Περικλ. Γ', 1 «*τῶν* δὲ *δήμων* Χολαργεύς» καὶ Κίμ. Δ', 2 «Ἁλιμούσιος γέγονε *τῶν δήμων*». Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Α', σελ. 435 «Τὸν δῆμον: Δ. Γ. Τῶν δήμων· ὃ καὶ ἀττικώτερον οὐκ ὀλίγοις δοκεῖ» (Πρβ. καὶ σελ. 455).

Ψευδοπλούτ. Ἠθικ. σελ. 832 β' «*τῶν* δὲ *δήμων* Ῥαμνούσιος» καὶ σελ. 834 β' «*τῶν* δὲ *δήμων* Κυδαθήναιος (Κυδαθηναιεὺς) ἢ Θορεύς» καὶ σελ. 840 α' «*τῶν* δὲ *δήμων* Κοθωκίδης» καὶ σελ. 841 β' «*τῶν δήμων* δὲ Βουτάδης» καὶ σελ. 844 α' «*τῶν* δὲ *δήμων* Παιανιεύς». Γραπτέον δὲ καὶ σελ. 848 δ' «*τῶν* δὲ *δήμων* Κολλυτεύς» ἀντὶ τοῦ «*τὸν* δὲ *δῆμον* Κολλυτεύς» (Ἴδε Βιογρ. Οὐεστερμ. σελ. 312).

Διογέν. Λαέρτ. Β', 48 «*τῶν δήμων* Ἐρχιεύς» καὶ Γ', 3 «ἦν δὲ *τῶν δήμων* Κολλυτεύς» καὶ Δ', 1 «*τῶν* μὲν *δήμων* Μυρρινούσιος ἦν» καὶ 21 «Θριάσιος δὲ *τῶν δήμων*» καὶ Ι', 1 «*τῶν δήμων* Γαργήττιος».

Ἀθήν. σελ. 407 ε' «*τῶν δήμων* Ἀχαρνεὺς ὁ Τηλέμαχος». Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ εἶνε γεγραμμένον σελ. 1394, 26 «ἀλλά τινος Ἀττικοῦ Τηλεμάχου, Ἀχαρνέως *τὸν δῆμον*».

Ἡσύχ. Μιλήσ. σελ. 17, 15 Φλαχ. «*τῶν δήμων* Ῥαμνούσιος» καὶ σελ. 49, 8 «*τῶν δήμων* Παιανιεύς» καὶ σελ. 65, 6 «Γαργήττιος *τῶν δήμων*» καὶ σελ. 87, 2 «*τῶν δήμων* Μαραθώνιος» καὶ σελ. 235, 6 «*τῶν δήμων* Σφήττιος».

Βιογρ. Οὐεστερμ. σελ. 155, 2 «*τῶν δήμων* Κυδαθηναιεύς» καὶ σελ. 192, 147 «*τῶν δήμων* Ἀχερδούσιος» καὶ σελ. 265, 1 «*τῶν δήμων* Κοθωκίδης» καὶ σελ. 269, 34 «ἦν δὲ *τῶν δήμων* Αἰσχίνης Κοθωκίδης». Ἀλλὰ σελ. 159. 2 «*τὸν* δὲ *δῆμον* Κυδαθήναιος» καὶ σελ. 235, 2 «Ῥαμνούσιος *τὸν δῆμον*» καὶ σελ. 303, 20 «*τὸν* μὲν *δῆμον* Παιανιεύς» καὶ σελ. 117, 1 «Ἐλευσίνιος *τὸν δῆμον*». Ὁ Δινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Αἰσχύλον Σχολίων σελ. 1 ἔγραψεν «Ἐλευσίνιος *τῶν δήμων*», ἐσημειώσατο δὲ «τῶν δήμων M. Legebatur τὸν δῆμον ex apographis: quae usitata hujus formulae in recentibus codicibus interpolatio est».

Ἁρποκρατ. σελ. 23, 2 «Ἀναγυράσιος *τῶν δήμων*». Ὁ Δινδόρφιος ποιεῖται τήνδε τὴν παρατήρησιν «τῶν δήμων duo optimi codi-

ces Suidae. Legebatur τὸν δῆμον, quod est etiam in Epitome et Seg. p. 378, 23»

Ἡσύχ. «Μελιτεὺς κάπρος: *τῶν* γὰρ *δήμων* Μελιτεύς ἐστι». Ὁ Μουσοῦρος ἔγραψε «*τὸν* γὰρ *δῆμον* Μελιτεύς ἐστι». Πρβ. Σχολ. Λουκιαν σελ. 186 Ἰακ. «*τὸν δῆμον* Μελιτεύς». Ἀλλ' ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ εἶνε «*τῶν δήμων* Μελιτεύς».

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 18, 3 Διδ. «τὸν Διομειᾶ *τῶν δήμων* ὄντα» καὶ σελ. 277, 49 «*τῶν* δὲ *δήμων* Χολαργεύς» καὶ σελ. 292, 5 «Στειριεὺς *τῶν δήμων*» καὶ σελ. 300, 16 «Ἐλευσίνιος *τῶν δήμων*». Ὁ Βλαϋδέσιος εἴκασε «τὸν Διομειᾶ *τὸν δῆμον*» ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀχαρνέων σελ. 328 καὶ «*τὸν* δὲ *δῆμον* Χολαργεύς» καὶ «Ἐλευσίνιος *τὸν δῆμον*» ἐν τῇ τῶν Βατράχων σελ. 206 καὶ 377. Οὐδὲν δ' ἐν σελ. 309 λέγει περὶ τοῦ «Στειριεὺς *τῶν δήμων*». Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀχαρνέων σελ. 386, 855 παρατιθέμενος τὸ τοῦ Πλουτάρχου Περικλ. Γ', 1 γράφει «*τὸν* δὲ *δῆμον* Χολαργεύς».

Σχολ. Πλάτ. Ἀπολ. σελ. 23 ε' «*δήμων* Θορίκιος». Σημειώσεως ἀξία εἶνε ἡ ἄνευ τοῦ ἄρθρου χρῆσις τοῦ *δήμων*.

Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ κεῖται βιβλ. Θ', 73 «ἐκ δήμου Δεκελεῆθεν» καὶ βιβλ. Ε', 92, β' «δήμου μὲν ἐὼν ἐκ Πέτρης». Ἀνέγνω δ' ὁ Κοίνιος «*ἐὼν* δήμου Δεκελεῆθεν». Πρβ. βιβλ. Γ', 55 «δήμου γὰρ τούτου ἦν».

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀντιφάνους παρ' Ἀθην. σελ. 329 ε' φέρεται «*δήμου* δ' Ἁλαιεύς ἐστιν». Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1886, σελ. 176 «*δήμου* δ' Ἁλαιεύς ἐστιν, Herod. V 92 δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών et IX 73 *δήμου* Δεκελεῆθεν. Ex Atticis scriptoribus nullum praeter h. l. novi exemplum, nec Herodotea sunt plane similia. Propterea olim proposui *τῶν δήμων* δ' Ἁλαιεύς ἐστιν». Τῷ Βλαϋδεσίῳ φαίνεται ἐν *Advers. in Com. Gr. Fr.* Μέρ. Α', σελ. 76 προκριτώτερον τὸ «*δῆμον* δ' Ἁλαιεύς ἐστιν». Τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν *δήμου* εὕρομεν καὶ ἐν τοῖς Βιογράφοις τοῦ Οὐεστερμαννοῦ σελ. 127, 11 «*δήμου* Κολωνῆθεν» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 88, 23 «*δήμου* δὲ ἦν ὁ Χαιρεφῶν Σφήττιος», ἀνθ' οὗ εἴκασε *δῆμον* ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Νεφελῶν σελ. 254.

Ὁ Εὐστάθιος εἶπεν *ἐκ τῶν δήμων* σελ. 1610, 57 «Δημοσθένης

Ἕλλην ὢν κατὰ γαῖαν, Ἀθηναῖος δὲ κατὰ πόλιν, Παιανιεὺς ἦν *ἐκ τῶν δήμων*». Ἐν δὲ τοῖς εἰς Δημοσθένη Σχολίοις ἀπαντᾷ *ἀπὸ δήμου* σελ. 598, 20 «Νικόδημός τις *ἀπὸ δήμου* Ἀφιδναῖος κτέ.». Ἀνέγνω δ' ὁ Βεκκῆρος καὶ παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι σελ. 40, 16 Δινδ. «Σωφίλου μὲν υἱός, *ἀπὸ τοῦ δήμου* δὲ Ῥαμνούσιος» ἀντὶ τοῦ *ἀπὸ τῆς φυλῆς*.

Τῶν φιλολόγων τινὲς δοξάζουσιν ὅτι ὀρθῶς λέγεται καὶ κατὰ γενικὴν *τῶν δήμων* καὶ κατ' αἰτιατικὴν *τὸν δῆμον*. Μενάγιος ἐν *Observat. in Diog. Laert.* Τόμ. Α', σελ. 328 Ὑδν. «Τὸν δῆμον Ἀλωπεκῆθεν: Ceterae editiones τῶν δήμων. Utrumque recte. Sed τῶν δήμων est Ἀττικώτερον. Vide Casaubonum ad Athenaeum IX. 18». Κείλιος ἐν *Specim. Onomatol. Gr.* σελ. 102 «In vita Themistoclis I. 3. Sintenisius nuper edidit *Φρεαρρίου τῶν δήμων* ἐκ τῆς Λεοντίδος φυλῆς. Bene fortasse restitutum τῶν δήμων; v. Sintenis. edit. min. p. 3. b.; libri *τὸν δῆμον* quod nec ipsum falsum est, cf. Westermann. ad Vit. X. Orat. Addend. p. 100».

Ἄλλοι δ' ὅμως ἰσχυρίζονται, οἷς συμφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι μόνης τῆς γενικῆς *τῶν δήμων* χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐγίνετο, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς αἰτιατικῆς *τὸν δῆμον*. Ἴδε Δινδόρφιον εἰς *Δημοσθ.* Τόμ. Ζ', σελ. 1166-7. Πρβ. καὶ Σχαιφῆρον εἰς *Δημοσθ.* Τόμ. Ε', σελ. 20 καὶ Βερνάρδυν ἐν *Παραλειπ. Συντ. Ἑλλην.* σελ. 63. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 385 «In vita *Periclis* cap. 3. scribit: Περικλῆς γὰρ ἦν τῶν μὲν φυλῶν Ἀκαμαντίδης, τῶν δὲ δήμων Χολαργεύς, quo modo nemo umquam veterum est locutus. Forma Attica apparet in *Aristide* cap. 1. Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου φυλῆς μὲν ἦν Ἀντιοχίδος, τῶν δὲ δήμων Ἀλωπεκῆθεν, ubi vulgata lectio erat τὸν δὲ δῆμον tralaticio errore, quem numquam commiserunt veteres, at saepe iis Graeculi affricant. Quam magna copia locorum est ubi ita scribitur ut in Platonis *Euthyphrone* pag. 2. B. ἔστι δὲ τὸν δῆμον Πιτθεύς, in hoc loco et similibus omnibus corrigendum esse τῶν δήμων et ratio docet et boni libri saepissime confirmant. Recte nunc editur in *Themistocle* cap. 1. Νεοκλέους Φρεαρρίου τῶν δήμων, nisi quod Athenienses τῶν δήμων fere præponere solent. Vide Dindor-

fium ad haec verba Demosthenis p. 1003, 15. εἰπέ μοι, Βοιωτέ, πόθεν νῦν Ἀκαμαντίδος φυλῆς γέγονας καὶ τῶν δήμων Θορίκιος; ubi omnes codices τὸν δῆμον de more exhibent, unus S, ut solet, veram lectionem servat solus».

Τὸ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει *πόθεν τῶν δήμων* εἶνε ὁμοίως εἰρημένον τῷ «*πόθεν γῆς* ἦλθες;» (Εὐριπ. Ἴων. 258) καὶ ἄλλοις τοιούτοις. Πρβ. *τηλοῦ τῶν ἀγρῶν*, *πόρρω τέχνης*, κτλ. Ὡς δὲ λέγεται *πόθεν τῶν δήμων*, οὕτω καὶ *τῶν δήμων Ἀλωπεκῆθεν*, κτλ. Κατὰ τοῦτο δὲ νοοῦνται καὶ τὸ *τῶν δήμων Πιτθεύς*, *τῶν δήμων Θορίκιος*, κτλ. Ὁ Σχάνζιος νομίζει ἐν *Samml. Ausgew. Dial. Plat.* Τόμ. Α', σελ. 19 ὅτι τὸ *δήμων* ἰσοδυναμεῖ τῷ *δημοτῶν*· ὅθεν ἐξηγεῖται τὸ *τῶν δήμων Πιτθεύς* διὰ τοῦ: *von den Demoten ist er ein Pitthier*. Δυσπαράδεκτος φαίνεται ἡμῖν ἡ γνώμη τοῦ Σχανζίου.

Ἐπιστάσεως ἀξία εἶνε ἡ περὶ τὴν σύνταξιν ποικιλία «πρῶτον μὲν τίς *σοι* πατήρ — μετὰ δὲ ταῦτα εἰ ἔστιν *αὐτῷ* Ἀπόλλων κτέ.». Ἀλλ' οὐδὲν περὶ αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι λέγομεν.

σελ. 139, 9 «καὶ πρότερον μὲν εἰς ἐνέβαλλε τὴν (ψ)ῆφον, νῦν δ' ἀνάγκη πάντας. ἔστι δὲ ψηφίζεσθαι περὶ αὐτῶν, ἵνα ἄν τις πονηρὸς ὢν ἀπαλλάξῃ τοὺς κατηγόρους ἐπὶ τοῖς δικασταῖς γένηται τοῦτον ἀποδοκιμάσαι. δοκιμασθὲν δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, βαδίζουσι πρὸς τὸν λίθον ὑφ' (ᾧ) τὰ ταμιεῖά ἐστιν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ διαιτηταὶ ὀμόσαντες ἀποφαίνονται τὰς διαίτας καὶ οἱ μάρτυρες ἐξόμνυνται τὰς μαρτυρίας».

Ἡ ῥῆσις *καὶ πρότερον μὲν — ψηφίζεσθαι περὶ αὐτῶν* εἶνε κακῶς προενηνεγμένη καὶ ἀποβαίνει ἀδιανόητος. Οὐχὶ δὲ δύσκολον ὑπάρχει ἐπιστήσαντί τινι τὴν διάνοιαν νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ γραφήν. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε «καὶ πρότερον μὲν εἰς ἐνέβαλλε τὴν (ψ)ῆφον, νῦν δ' ἀνάγκη πάντας ἐστὶ *ΔΙΑψηφίζεσθαι* περὶ αὐτῶν». Πρβ. σελ. 107, 9 «διαψηφίζονται περὶ αὐτῶν ὀμόσαντες οἱ δημόται» (καὶ σελ. 168, 13). Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 93, 15 «Διαψήφισις: ἰδίως λέγεται ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς δήμοις ἐξετάσεων, αἳ γίγνονται περὶ ἑκάστου τῶν δημοτευομένων, εἰ τῷ ὄντι πολίτης καὶ δημότης ἐστὶν ἢ παρεγγέγρα-

πται ξένος ὤν — Ἐντελέστατα δὲ διείλεκται περὶ τῶν διαψηφίσεων, ὡς γεγόνασιν ἐπὶ Ἀρχίου ἄρχοντος, Ἀνδροτίων ἐν τῇ Ἀτθίδι καὶ Φιλόχορος ἐν Ϛʹ τῆς Ἀτθίδος» (Πρβ. καὶ Leipz. Stud. Τόμ. Εʹ, σελ. 329).

Τίς δὲ δὲν νοεῖ παραχρῆμα ὅτι ἀναγκαίως ἔχει νὰ μετατυπωθῇ τὸ *δοκιμασθὲν* εἰς τὸ *δοκιμασθέντες*; Πρβ. καὶ σελ. 138, 7 καὶ σελ. 148, 6.

Τὸ *ὑφ'* (*ᾧ*) *τὰ ταμιεῖα* εἶνε παντὶ ἀκατάληπτον. Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «ταμιεῖα : MS. ταμι», παρατίθεται δὲ τήνδε τὴν ῥῆσιν ἐκ τοῦ Ὀνομαστικοῦ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ηʹ, 86 «ἐπηρώτα δ' ἡ βουλή, ὤμνυον δ' οὗτοι πρὸς τῇ βασιλείῳ στοᾷ, ἐπὶ τοῦ λίθου ὑφ' ᾧ τὰ ταμιεῖα, συμφυλάξειν τοὺς νόμους καὶ μὴ δωροδοκήσειν ἢ χρυσοῦν ἀνδριάντα ἀποτίσειν». Ὀρθῶς ὁ Φραιγκέλιος μετέβαλε τὸ ἐν τῷ Ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ *ὑφ'* (*ᾧ*) *τὰ ταμιεῖα* εἰς τὸ *ἐφ' οὗ τὰ τόμια*, ὡς ἔγραψεν ὁ Βέργκιος ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πολυδεύκους. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ κώδικι εἶνε κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου γεγραμμένον *ταμι*, δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ εὐλόγως ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε κατ' ἔκθλιψιν «ἐφ' οὗ τὰ *τόμι' ἐστίν*». Παρὰ τῷ Πολυδεύκει φέρεται κατὰ τὴν τοῦ Δινδορφίου ἔκδοσιν «ἐπὶ τοῦ λίθου, *ἐφ' ᾧ τε* συμφυλάξειν τοὺς νόμους», ὁ δὲ Βεκκῆρος ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Σχόττου «ἐπὶ τοῦ λίθου *ὑφ' ᾧ τὰ ταμιεῖα* συμφυλάξειν τοὺς νόμους». Ἀγχινούστατα δ' ὁ Βέργκιος εὗρε τὴν ἀληθῆ γραφὴν οὖσαν *ἐφ' οὗ τὰ τόμια* (ἐν *Klein. Philol. Schrift.* Τόμ. Βʹ, σελ. 290. Πρβ. καὶ σελ. 625-6).

σελ. 140, 4 «Λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὅ τε ἄρχων καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πολέμαρχος δύο ἑκάτερος οὓς ἐὰν (γρ. οὓς ἂν) βούληται».

Ἀνάρμοστον ὂν τὸ *ἑκάτερος* μετατυπωτέον εἰς τὸ *ἕκαστος*. Πρβ. Πολυδεύκ. Ηʹ, 92 «πάρεδροι δ' ὀνομάζονται οὓς αἱροῦνται ἄρχων καὶ βασιλεὺς καὶ πολέμαρχος, δύο *ἕκαστος*, οὓς βούλεται». Πολλάκις δὲ συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὸ *ἕκαστος* καὶ *ἑκάτερος*, ὡς θὰ παραστήσωμεν ἀλλαχοῦ.

σελ. 141, 9 «πομπῶν δ' ἐπεμελεῖτο (τῆς τε) τῷ Ἀσκλη-

πιῷ γιγομένης κτέ.» καὶ σελ. 143, 4 «(οὓς) ὁ δῆμ(ος ἐχ)ειροτόνει».

Σφάλματα φανερώτατα εἶνε τὸ *ἐπεμελεῖτο* ἀντὶ τοῦ *ἐπιμελεῖται* καὶ τὸ *ἐχειροτόνει* ἀντὶ τοῦ *χειροτονεῖ*.

σελ. 141, 12 «οὓς πρότερον μὲν ὁ δῆμος ἐχειροτόνει δέκα ὄντας, (καὶ τὰ) εἰς τὴν πομπὴν ἀναλώματα παρ' αὐτῶν ἦν(εγκ)ον, νῦν δ' ἕνα τῆς φυλ(ῆς ἑκά)στης κληροῖ καὶ δίδωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν ἑκατὸν μνᾶς».

Τὸ *ἤν(εγκ)ον* δὲν ἔχει ὑγιῶς. Ὁ Ἀριστοτέλης καθ' ἡμᾶς ἔγραφε «(καὶ τὰ) εἰς τὴν πομπὴν ἀναλώματα παρ' αὐτῶν *ἀνήλισκον*». Λέγεται ἑλληνιστὶ *παρ' ἑαυτοῦ ἀναλίσκειν*, ὡς *παρ' ἑαυτοῦ διδόναι* καὶ *παρ' ἑαυτοῦ προστιθέναι*. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Κίρ. Κλήρ. 39 «ἀνήλωσα παρ' ἐμαυτοῦ». Ἡρόδ. Β', 129 «παρ' ἑωυτοῦ διδόντα» καὶ Ζ', 29 «παρ' ἐμεωυτοῦ δούς» καὶ Η', 5 «παρ' ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς». Ξενοφ. Ἑλλ. Ϛ', α', 3 «παρ' ἑαυτοῦ προσετίθει». Καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις παραδείγματα μνημονεύονται ἐν τοῖς Μελετήμασι τοῦ Κουρτίου Τόμ. Γ', σελ. 22. Ἐν τῷ Δίωνι τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΙΖ', 2 ἀπαντᾷ «τόν τε χορὸν ἤσκησεν ὁ Δίων καὶ τὸ δαπάνημα πᾶν ἐτέλεσε παρ' ἑαυτοῦ».

Ἀναγνωστέον δ' ἴσως *εἰς τὴν ΠΑΡΑσκευὴν* ἀντὶ τοῦ *εἰς τὴν ΚΑΤΑσκευήν*. Τὸ ἐν σελ. 76, 10 «*κατεσκεύασε* μισθοφορὰν τοῖς δικασταῖς» συνωνυμεῖ τῷ *ἐποίησε*.

σελ. 141, 19 «γραφαὶ δ(ὲ καὶ δ)ίκαι λαγχάνονται πρὸς αὐτόν, ἃς ἀνακρίνας εἶτ'(εἰς δι)καστήριον εἰσ(άγει)».

Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «ἃς ἀνακρίνας *εἰΣ* (*τὸ* δι)*κα*στήριον εἰσά(γει)», ὡς καὶ ἐν ἄλλοις τόποις, οἷον

σελ. 117, 14 «εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας *εἰς τὸ δικαστήριον*».
σελ. 128, 1 καὶ 4 «εἰσάξοντας *εἰς τὸ δικαστήριον*».
σελ. 129, 3 καὶ σελ. 133, 12 «*εἰς τὸ δικαστήριον* εἰσάγοντες».
σελ. 130, 10 «εἰσάγουσιν *εἰς τὸ δικαστήριον*».

σελ. 142, 16 «κύριός ἐστι τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιβάλ(λειν ζημίαν ἢ *ἄγειν* εἰς) τὸ δικα(στή)ριον». Γραπτέον «ἐπιβάλ(λειν ζημίαν ἢ *εἰσάγειν* εἰς) τὸ δικα(στή)ριον».

Λέγει δ' ὁ Ἀριστοτέλης καὶ *ἐφιέναι εἰς τὸ δικαστήριον* καὶ *ἔφεσις εἰς τὸ δικαστήριον* καὶ *ἐφέσιμος εἰς τὸ δικαστήριον* καὶ *δοκιμάζεσθαι ἐν τῷ δικαστηρίῳ*, κτλ., οἷον

σελ. 26, 4 «ἡ *εἰς τὸ δικ(αστήριον)* ἔφ(εσι)ς».

σελ. 108, 5 «ὁ μὲν ἐφίησιν *εἰς τὸ δικαστήριον*».

σελ. 117 τέλ. «ἐφέσιμος *εἰς τὸ δικαστήριον*».

σελ. 118, 1 «ἔφεσις δὲ καὶ τούτοις ἐστὶν *εἰς τὸ δικαστήριον*» καὶ 6 «νῦν δὲ τούτοις ἔφεσίς ἐστιν *εἰς τὸ δικαστήριον*».

σελ. 130, 3 «ἂν δ' ὁ ἕτερος ἐφῇ — εἰς τὸ *δικαστήριον*».

σελ. 120, 16 «πραθέντα *ἐν τῷ δικαστηρίῳ*».

σελ. 122, 4 «τῶν τὰς εὐθύνας *ἐν τῷ δικαστηρίῳ* δεδωκότων».

σελ. 139, 8 «*ἐν* δὲ *τῷ δικαστηρίῳ* τὴν ψῆφον».

σελ. 140, 6 «οὗτοι δοκιμάζονται *ἐν τῷ δικαστηρίῳ*».

σελ. 151, 7 «κρίνουσιν *ἐν τῷ δικαστηρίῳ*».

σελ. 158, 4 «ἐνδείκνυται *κατὰ τὸ δικαστήριον* εἰσαγγελία».

Ἄνευ τοῦ ἄρθρου εἶνε εἰρημένον ἐν σελ. 82, 7 «ἐὰν — εἰσάγῃ *εἰς δικαστήριον*». Πρβ. καὶ σελ. 117, 9 καὶ σελ. 138, 5 καὶ 8: *ἐν δικαστηρίῳ* καὶ σελ. 119, 4: *παραδίδωσι δικαστηρίῳ*. Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι φέρεται σελ. 105, 3 «Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ πρὸς τὸν ἄρχοντά φησι λαγχάνεσθαι ταύτην τὴν δίκην, *τὸν δὲ ἀνακρίνοντα εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον*». Μετέβαλε δ' ὁ Βεκκῆρος τὸ *ἀνακρίνΟντα* εἰς τὸ *ἀνακρίνΑντα*.

Τοῦ παθητικοῦ ῥήματος *λαγχάνεσθαι* γίνεται χρῆσις καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα, οἷον σελ. 143 τέλ. «γραφαὶ δὲ *λαγχάνονται* πρὸς αὐτὸν ἀσεβείας» καὶ σελ. 144, 2 «*λαγχάνονται* δὲ καὶ αἱ τοῦ φόνου δίκαι πᾶσαι πρὸς τοῦτον» καὶ σελ. 146, 4. Ἐσχηματίσθη δ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀόριστος *ληχθῆναι* καὶ παρακείμενος *εἰλῆχθαι*. Πρβ. καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 283.

Αἱ λέξεις *δίκαι* καὶ *γραφαὶ* οὐχὶ ὀλιγάκις εὑρίσκονται συνημμέναι ἢ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κείμεναι, οἷον

Ἀριστοφ. Ἀποσπ. 278 Κοκκ. «ἐν ᾧ ποιοῦμεν τὰς δίκας καὶ τὰς γραφάς».

Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. Γ', 2 «ἔπειτα δὲ δίκας καὶ γραφὰς καὶ εὐθύνας ἐκδικάζειν».

Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. Φόν. 44 «οὔτε γὰρ συκοφαντῶν γραφάς με ἐγράψατο — οὔτ' ἰδίας δίκας ἐδικάζετο» καὶ κατ' Ἀγορ. 65 «ὅσας οὗτος ἢ δίκας ἰδίας συκοφαντῶν ἐδικάζετο ἢ γραφὰς ὅσας ἐγράφετο».

Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἁγν. Κλήρ. 28 «ὥσπερ καὶ γραφὰς κατ' ἐμοῦ δέδωκεν, οὕτω καὶ δίκας ἐμοὶ εἶναι — πεποίηκεν».

Ἰσοκράτ. Πανηγυρ. 113 «καὶ περὶ τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν τῶν ποτε παρ' ἡμῖν γενομένων» καὶ κατὰ Λοχίτ. 2 «καὶ δίκας καὶ γραφὰς ἄνευ παρακαταβολῆς ἐποίησαν» καὶ πρὸς Καλλίμ. 51 «καὶ δίκας οἵας δεδίκασται καὶ γραφὰς εἰσελήλυθε». Ὁ Ναβῆρος ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 84 ἔγραψε «καὶ γραφὰς (*ὅσας*) εἰσελήλυθε».

Πρβ. καὶ Δημοσθέν. σελ. 523, 28 «καὶ δίκας ἰδίας δίδωσιν ὁ νόμος μοι καὶ γραφὴν ὕβρεως» καὶ σελ. 524 32 «γραφὴν ὕβρεως καὶ δίκην κατηγορίας ἰδίαν φεύξεται». Ἐν τῷ Εὐθύφρονι τοῦ Πλάτωνος σελ. 2 α' φέρεται «Εὐθ. Οὐ γάρ που καὶ σοί γε δίκη τις οὖσα τυγχάνει πρὸς τὸν βασιλέα, ὥσπερ ἐμοί. Σωκρ. Οὔτοι δὴ Ἀθηναῖοί γε, ὦ Εὐθύφρον, δίκην αὐτὴν καλοῦσιν ἀλλὰ γραφήν». Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος γράφει σελ. 83, 6 «Δίκη ἡ ἰδία, γραφὴ ἡ δημοσία. Πλάτων ἐν τῷ Εὐθύφρων ἢ περὶ ὁσίου· οὔτοι δὴ Ἀθηναῖοί γε, κτέ.». Πρβ. καὶ Σχολ. Αἰσχίν. σελ. 253 Σχουλτζ. (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἐκλογῆς καὶ τῆς Ἐπιτομῆς τοῦ Φρυνίχου καὶ Ἀποσπάσματος τοῦ Ἡρωδιανοῦ σελ. 472 καὶ Σταλβαύμιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. ϛ', β', σελ. 152). Ὁ Πολυδεύκης λέγει βιβλ. Η', 42 «Ἐκαλοῦντο γὰρ αἱ γραφαὶ καὶ δίκαι, οὐ μέντοι καὶ αἱ δίκαι γραφαί» (Πρβ. Ἰούλ. Ῥιχτῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Σφηκῶν σελ. 164). Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι.

σελ. 142, 7 «παρανοίας, ἐάν τις αἰτιᾶταί τινα παρανοοῦντα τ(ὰ ἑαυτοῦ κτήματα ἀ)πολλύν(αι), εἰς δατητῶν αἵρεσιν, ἐάν τις μὴ θέλῃ (κ)οινὰ (τὰ ὄντα νέμεσθαι).

Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ εἶνε γεγραμμένον πλημμελῶς *διαιτητῶν*, ὃ μετέβαλεν ὁ ἐκδότης εἰς τὸ *δατητῶν*. Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πολυ-

δεύκει βιβλ. Η', 89 ἡ ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις *διαιτητῶν*. Ἀλλὰ κεῖται παρ' αὐτῷ καὶ ἡ ὀρθῶς ἔχουσα ἐκφορὰ ἐν βιβλ. Η', 136 «ἡ δάτησις ὑπομόχθηρον — οἱ δὲ διανέμοντες *δατηταί*· καὶ *εἰς δατητῶν αἵρεσιν* ἔλεγον οἱ ῥήτορες». Πρβ. καὶ βιβλ. Δ', 176 «δάσασθαι, δασμός, *δατητάς*» (Ἴδε καὶ Δάμιον ἐν *Observat. in Lex. Seguer.* σελ. 63-4).

Γραπτέον δ' ἴσως «τ(*ὰ ὑπάρχοντα ἀ*)πολλύν(αι)», τουτέστι: *τὴν οὐσίαν*.

σελ. 142, 13 «(ἐπιμελεῖτ)αι δὲ — καὶ τῶν γυναικῶν ὅσαι ἂν τελευ(τήσαντος τοῦ ἀνδρ)ὸς σκή(πτω)νται κύειν».

Κατὰ τὸν Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1859, σελ. 175 ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *κυῶ* περισπωμένως, οὐχὶ *κύω* βαρυτόνως. Ἴδε καὶ Σχάνζιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Ε', α', σελ. VI. Πλείονα περὶ τοῦ προκειμένου ῥήματος θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι.

σελ. 143, 5 «(Ὁ δὲ) βασιλεὺς πρῶτον μὲν μυστηρίων ἐπιμελεῖ(ται μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν οὓς) ὁ δῆμ(ος ἐχ)ειροτόνει, δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων, ἕνα δ' (Εὐμολπιδῶν, ἕνα) δὲ Κηρ(ύκω)ν. ἔπειτα Διονυσίων τῶν ἐπὶ Ληναίων· ταῦτα δ' ἐστὶ . . . . (ταύτην) μὲν οὖν πομπὴν κοινῇ πέμπουσιν ὅ τε βασιλεὺς καὶ οἱ ἐπιμεληταί· τὸν δὲ ἀγῶνα διατίθησιν ὁ βασιλεύς, τίθησι δὲ καὶ τοὺς τῶν λαμπάδων ἀγῶνας ἅπαντας».

Ὅτι κακῶς εἶνε γεγραμμένον *ἐχειροτόνει* ἀντὶ τοῦ *χειροτονεῖ* παρετηρήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

Παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι φέρεται σελ. 126, 15 «Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶν οὕτως· ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν τῶν μυστηρίων ἐπιμελεῖται μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, οὓς ὁ δῆμος χειροτονεῖ, Β' μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων, ἕνα δ' ἐξ Εὐμολμιδῶν, ἕνα δ' ἐκ Κηρύκων». Ἀναγνωστέον δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει «ἕνα δ' (ἐξ Εὐμολπιδῶν, ἕνα) δ' ἐΚ Κηρύκων».

Τὸ *Ληναίων* τρεπτέον εἰς τὸ *Ληναίῳ*· «ἔπειτα Διονυσίων τῶν ἐπὶ

Ληναίῳ». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Αἰσχίνην Σχολίοις σελ. 286 πλημμελῶς «ἐνίκα δὶς *ἐπὶ Ληναίων*» ἀντὶ τοῦ *ἐπὶ Ληναίῳ*, οὗ παραδείγματα οὐκ ὀλίγα ἐμνημόνευσεν ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀχαρνέων σελ. 302-3. Πρβ. καὶ Οὐϊλαμοβίτζιον ἐν *Ἑρμ*. 1886, σελ. 615 καὶ Καιβέλιον ἐν *Ἑρμ*. 1888, σελ. 271.

Ἐκ τοῦ *τὸν δὲ ἀγῶνα* συμπεραίνεται εὐκόλως ὅτι ἐλέχθη ἐν τοῖς πρὸ αὐτοῦ *τὴν μὲν οὖν πομπήν*· παραχρῆμα δ' ἐκ τούτων γίνεται φανερὸν ὅτι ἐποιήσατο ὁ συγγραφεὺς μνείαν πομπῆς καὶ ἀγῶνος. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους εἶχεν ὧδε· «ταῦτα δ' ἐστὶ (*πομπὴ καὶ ἀγών· τὴν*) μὲν οὖν πομπὴν κοινῇ πέμπουσιν ὅ τε βασιλεὺς καὶ οἱ ἐπιμεληταί, τὸν δὲ ἀγῶνα διατίθησιν ὁ βασιλεύς».

σελ. 144, 6 «ἂν μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτείνῃ, ἐγγρ(άφεται) ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, καὶ φάρμακον ἐὰν ἀποκτείνῃ δούς».

Νομίζομεν ὅτι ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλέχθη «ἂν μὲν ἐκ προνοίας (τις) ἀποκτείνῃ», ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς «κἂν οἰκέτην ἀποκτείνῃ *τις* ἢ μέτοικον» καὶ «ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μέν *τις* ὁμολογῇ».

σελ. 144, 10 «ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μέν τις ὁμολογῇ, φῇ δὲ κατὰ τοὺς νόμους, ο(ἷον) μοιχὸν λαβὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας ἢ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος, το(ύτῳ ἐν τῷ ἐπὶ) Δελφινίῳ δικάζουσιν· ἐὰν δὲ φεύγων φυγὴν ὧν αἴδεσίς ἐστιν (αἰτίαν προσλάβῃ) κτεῖναι ἢ τρῶσαί τινα, τούτῳ δ' ἐν Φρεαττοῖ δικάζου(σι)».

Κατὰ τὴν στίξιν, ἣν ἐνέκρινεν ὁ ἐκδότης, ἀνήρει κατὰ τοὺς νόμους οὐ μόνον ὁ μοιχὸν λαβών, ὡς ὁ Εὐφίλητος τὸν Ἐρατοσθένη, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας καὶ ὁ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἶνε ἄτοπον, ὀφείλομεν νὰ στίξωμεν μετὰ τὸ *λαβών*· «ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μέν τις ὁμολογῇ, φῇ δὲ κατὰ τοὺς νόμους, οἷον μοιχὸν λαβών, ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας ἢ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος». Μεταβλητέον δ' ἴσως τὸ *ἀγωνιζόμενος* εἰς τὸ *ἄκων*. Παρὰ τῷ Δημοσθένει κεῖται ὁ νόμος ὅδε σελ. 637, 53 «ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄκων ἢ ἐν ὁδῷ καθελὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας—, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτεί-

ναντα». Πρβ. καὶ § 54-5. Λέγει δὲ καὶ ὁ Πλάτων Νόμ. σελ. 865 α' «εἴ τις ἐν ἀγῶνι καὶ ἐν ἄθλοις δημοσίοις ἄκων — ἀπέκτεινέ τινα φίλιον ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως ἢ κατὰ μελέτην τὴν πρὸς πόλεμον, κτέ.»

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους φέρεται βιβλ. Η', 120 «Τὸ ἐν Φρεαττοῖ. Ἐν τούτῳ ἐκρίνετο εἴ τις τῶν φευγόντων ἐπ' ἀκουσίου φόνου αἰτίᾳ δευτέραν αἰτίαν ἑκουσίου προσλάβοι», ἐν δὲ τοῖς Ἀττικοῖς τοῦ Παυσανίου ἀπαντᾷ κεφ. ΚΗ', 12 «Ἔστι δὲ τοῦ Πειραιῶς πρὸς θαλάσσῃ Φρεαττύς. Ἐνταῦθα οἱ πεφευγότες, ἢν ἀπελθόντας ἕτερον ἐπιλάβῃ σφᾶς ἔγκλημα, πρὸς ἀκροωμένους ἐκ τῆς γῆς ἀπὸ νεὼς ἀπολογοῦνται». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἀντίγραφον τοῦ Ἀριστοτέλους ἔχει *φρεατου*, τουτέστι *Φρεάτου*. Πρβ. Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθέν. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 284-5.

Περὶ τοῦ *αἴδεσις* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

Ὡς λέγεται *λαμβάνω αἰτίαν*, οὕτω καὶ *προσλαμβάνω αἰτίαν* (Πρβ. Ἀθηνᾶν Τόμ. Δ', σελ. 126). Τοῦ *λαμβάνω αἰτίαν* ἔχομεν τάδε τὰ μαρτύρια πρόχειρα.

Θουκυδ. Β', 18 «αἰτίαν τε οὐκ ἐλαχίστην Ἀρχίδαμος ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ». Πρβ. καὶ Ϛ', 60 «ὑπόπτης ἐς τοὺς περὶ τῶν μυστικῶν τὴν αἰτίαν λαβόντας».

Λυσ. κατ' Ἐρατοσθ. 57 «οὐ γὰρ δὴ ἑτέρων ἔργων αἰτίαν λαβόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον».

Ὑπερείδ. σελ. 29 Τευβν. «οὔτε αἰτίαν πονηρὰν οὐδεμίαν πώποτ' ἔλαβον οὔτ' ἔγκλημά μοι πρὸς οὐδένα τῶν πολιτῶν γέγονεν».

Πλούτ. Λυσ. ΚΑ', 4 «αὐτὸς μὲν αἰτίαν ἔλαβεν ὡς ἐγκεχαλινωμένον τῇ ὀλιγαρχίᾳ τὸν δῆμον ἀνεὶς αὖθις κτέ.»

Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 579 «λαβόντα αἰτίαν οὐ προσήκουσαν μὴ χρήσασθαι τοῖς οἰκείοις ὀργάνοις».

Ἰώσ. Ἰουδ. Ἀρχ. Ζ', α', 4 «ὕστερον δ' ἐν ἐγκλήματι γενόμενος ὁ Ἀβέννηρος καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαούλου παλλακῇ».

Λιβάν. Ἐπιστ. 1183, σελ. 562 Οὐολφ. «ἀλλ' ὅμως ἔλαβεν αἰτίαν οὕτως ἀλλοτρίαν τοῦ τρόπου».

Ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ τοῦ Πλουτάρχου ἀπαντᾷ κεφ. ΚΖ', 5 «φοβούμενος αἰτίαν λαβεῖν *ἐκ* βασιλέως», παρὰ δὲ Δίωνι τῷ Κασσίῳ βιβλ. ΝΕ', κζ', 6 κεῖται «αἰτίαν τινὰ *ἀπὸ* τῶν ἀδελφῶν λαβών».

Ὁ Κόβητος ἀποδοκιμάζει μὲν τὸ *αἰτίαν λαβεῖν ἘΚ βασιλέως*, νομίζει δὲ τὸ *ἈΠΟ τῶν ἀδελφῶν* ἡμαρτημένην γραφὴν τοῦ *ὙΠΟ τῶν ἀδελφῶν*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν *Var. Lect.* σελ. 386 «In cap. 27 φοβούμενος αἰτίαν λαβεῖν ἐκ βασιλέως, debuerat ὑπὸ βασιλέως dicere, ut supra ostendimus et recte dixit in *Phocione* cap. 14. τραύματα λαβὼν ὑπὸ τῶν προσβοηθούντων ἀπέπλευσεν» καὶ ἐν *Mnemos.* 1882, σελ. 207 «Scribendum Ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, namque αἰτίαν λαβεῖν non minus est *passivum* quam τραῦμα λαβεῖν vel πληγὰς λαβεῖν ὑπό τινος».

Λέγεται καὶ *φέρομαι αἰτίαν*. Πολλάκις δ' ἔν τε τῷ δοκίμῳ καὶ τῷ ἀδοκίμῳ ἑλληνισμῷ γίνεται χρῆσις τοῦ *ἔχω-ἔσχον αἰτίαν*, *ἔχω αἰτίαν ποιεῖν ἢ ποιῆσαί τι*, κτλ. καὶ *ἔχω αἰτίαν ὑπό τινος*. Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείᾳ σελ. 145, 7 «ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴργεται τῶν ἱερῶν». Τὴν αὐτὴν δ' ἔννοιαν τῷ *αἰτίαν ἔχω* ἐμφαίνει τὸ *ἐν αἰτίᾳ εἰμί* (Πρβ. καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθέν. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 197).

σελ. 145, 7 «ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴργεται τῶν ἱερῶν καὶ οὐδεὶς τὴν α(ἰτί)αν δ(ύναται ἐ)μβαλεῖν αὐτῷ· τότε δ' εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν ἀπολογεῖται, ὅταν δέ (τ)ις εἴπῃ τὸν ποιήσαντα τῷ δράσαντι λαγχάνει».

Ἡ φράσις «οὐδεὶς τὴν αἰτίαν δύναται ἐμβαλεῖν αὐτῷ» εἶνε προφανῶς ἡμαρτημένη. Ἀναγνωστέον δέ, ὡς καὶ ὁ περισπούδαστος ἡμῖν φίλος Βασίλ. Λάκων ἀνέγνω, «οὐδ' εἰς τὴν *ἀ(γορ)ὰν (ἔξεστιν* ἐ)μβαλεῖν αὐτῷ». Τοῦ *εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλειν* μνημονεύομεν τάδε τὰ παραδείγματα. Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 164 «εἶτ' ἐμβάλλεις εἰς τὴν ἀγορὰν—ἢ πράττεις τι τῶν αὐτῶν ἡμῖν;» καὶ περὶ Παραπρ. 148 «οὐ καθαρὸς ὢν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλεις». Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 5 «τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοντα». Δημοσθέν. σελ. 732, 103 «ἐάν τις ἁλοὺς τῆς κακώσεως τῶν γονέων εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλῃ» καὶ σελ. 751, 165 «ὁπότ' ἄνθρωπος πένης —μὴ μόνον εἰς τὴν ἀγορὰν φοβοῖτ' ἐμβαλεῖν». Διόδ. Σικελ. ΙϚ', πη', 2 «τολμᾷς ζῆν καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὁρᾶν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλειν». Λέγεται

καὶ *εἰσιέναι εἰς τὴν ἀγοράν*, οἷον Ἀνδοκίδ. περὶ τῶν Μυστηρ. 76 «τοῖς δ' εἰς τὴν ἀγορὰν μὴ εἰσιέναι πρόσταξις ἦν» καὶ Δημοσθέν. σελ. 719, 60 «μᾶλλον οἱ προδιδόντες τι τῶν κοινῶν, οἱ τοὺς γονέας κακοῦντες, οἱ μὴ καθαρὰς τὰς χεῖρας ἔχοντες, εἰσιόντες δ' εἰς τὴν ἀγοράν, ἀδικοῦσιν» καὶ σελ. 740, 126 «ὅτι εἰσῄει εἰς τὴν ἀγοράν, ΟΥΚ ΕΞΟΝ αὐτῷ». Πρβ. καὶ σελ. 758, 185 «τοὺς ἐπιτηδεύοντας οἷά σοι βεβίωται τῆς ἀγορᾶς εἴργοντες» καὶ σελ. 647, 80 «τὸν ἀνδροφόνον δ' ὁρᾷ περιιόντα ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ κατὰ τὴν ἀγοράν» (Ἴδε Μαιτζνῆρον εἰς *Λυκ.* σελ. 83). Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ. Η', 66 «εἴργοντο δὲ ἱερῶν καὶ ἀγορᾶς οἱ ἐν κατηγορίᾳ φόνου ἄχρι κρίσεως· καὶ τοῦτο προαγόρευσις ἐκαλεῖτο» (Ἴδε Μαιτζνῆρον εἰς *Ἀντιφ.* σελ. 205 καὶ Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Νόμ.* σελ. 871 α'. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1862, σελ. 137).

Ἡ ῥῆσις «ὅταν δέ τις εἴπῃ τὸν ποιήσαντα τῷ δράσαντι λαγχάνει» φαίνεται ἡμῖν ἀλλόκοτος, ἀδυνατοῦμεν δὲ νὰ καταστήσωμεν αὐτὴν νοητήν.

σελ. 145, 14 «Ὁ δὲ πολέμαρχος ποιεῖται θυσίας τήν τε τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθησι δ' ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον τοῖς τετελευτηκόσιν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐναγίσματα ποιεῖ».

Πιθανὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης «ποιεῖται θυσίας ΤΗΝ τε τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ καὶ (ΤΗΝ) τῷ Ἐνυαλίῳ». Ἴσως δὲ καὶ ἐν σελ. 141 τέλ. γραπτέον «καὶ (*τὸν*) τῶν Θαργηλίων». Ἀλλ' ἐν σελ. 146, 4 κεῖται «*αἵ* τε τοῖς μετοίκοις καὶ τοῖς ἰσοτελέσι καὶ τοῖς προξένοις γιγνόμεναι». Πρβ. καὶ σελ. 146, 9.

Τὸ *τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ* ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Κυνηγ. ϛ', 13 «εὐξάμενον τῷ Ἀπόλλωνι καὶ *τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ*». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Θεσμ. 115 «κόραν ἀείσατ' Ἄρτεμιν ἀγροτέραν» καὶ Παυσαν. Ἀττ. ΙΘ', 7 «ναὸς ἀγροτέρας ἐστὶν Ἀρτέμιδος» καὶ Εὐστάθ. σελ. 1454, 27 «τῇ ἀγροτέρᾳ Ἀρτέμιδι ἔθυσαν». Φέρεται καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῦ Ὁμήρου *Ἄρτεμις ἀγροτέρη*, ἀλλ' ἐν στίχῳ ἀθετουμένῳ (Φ, 471). Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους κεῖται βιβλ. Ε', 13 «ἡ δὲ θεὸς ἀγροτέρα καὶ κυνηγέτις» καὶ βιβλ. Θ',

12 «καὶ ἡ ἀγροτέρα θεὸς καὶ τὸ τῆς ἀγροτέρας τέμενος». Ὁ Εὐστάθιος γράφει σελ. 1247, 9 «Ὅτι δὲ καὶ ἀπολύτως Ἀγροτέρα λέγεται ἡ Ἄρτεμις ἐπιθετικῶς παρ' Ἀττικοῖς, δηλοῦσιν ἄλλοι καὶ ὁ κωμικὸς ἐν οἷς λέγει κατὰ χιλίων τῇ Ἀγροτέρᾳ εὔξασθαι». Ὁ Ἀριστοφάνης εἶπεν ἐν Ἱππ. 660 «τῇ δ' Ἀγροτέρᾳ κατὰ χιλίων παρήνεσα εὐχὴν ποιήσασθαι χιμάρων εἰσαύριον». Πρβ. καὶ Ξενοφ. Ἑλλην. Δ', β', 20 «σφαγιασάμενοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέρᾳ» καὶ Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Β', 25 καὶ Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 862 β' καὶ σελ. 965 γ' (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 742 Γαισφ. Πρβ. καὶ Dissert. Phil. Hal. Τόμ. ΙΑ', σελ. 321).

Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ. Η', 91 «ὁ δὲ πολέμαρχος θύει μὲν Ἀρτέμιδι ἀγροτέρᾳ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθησι δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων». Παρὰ δὲ τῷ Φιλοστράτῳ φέρεται σελ. 624 «ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ, οὗ τίθησι τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ὁ πολέμαρχος». Σημειωτέον δ' ὅτι παρέγγραπτον τὴν μετοχὴν *θαπτομένοις* νομίζει ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 210. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἀπαντᾷ σελ. 887 «ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 502). Παρατηρήσεως δ' ἄξιον εἶνε ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Πολυδεύκους ἐλέχθη «διατίθησι δὲ *τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα*», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους «διατίθησι δ' *ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον*», ᾧ ὅμοια παραδείγματα θὰ καταλέξωμεν οὐκ ὀλίγα ἀλλαχοῦ.

Περὶ τοῦ *θύω - θυσία* καὶ *ἐναγίζω - ἐνάγισμα - ἐναγισμός* μέλλομεν ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει νὰ γράψωμεν.

σελ. 147, 2 «καὶ τὰς προβολὰς ἁπάσα(ς) εἰσάγουσιν οὗ(τοι) καὶ γραφὰς παρανόμων καὶ νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναι καὶ προεδρικὴν καὶ ἐπιστατικὴν καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας».

Ἄτοπος εἶνε ἡ ἄνευ ἄρθρου ἐκφορὰ τοῦ ἀπαρεμφάτου. Ὅθεν δύναταί τις νὰ γράψῃ «καὶ *τοῦ* νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναι» ἢ «καὶ *τοῦ* νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναί (*τινα*)». Ἀλλὰ κάλλιον καθ' ἡμᾶς εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ «καὶ (*εἴ τις*) νόμον μὴ ἐπιτήδειον *θείΗ*». Πρβ.

Πολυδεύκ. Η', 87-8 «καὶ τὰς προβολὰς εἰσάγουσι καὶ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς καὶ εἴ τις μὴ ἐπιτήδειον νόμον γράψειε καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας».

σελ. 147, 7 «καὶ συκοφαντίας καὶ δώρων καὶ ψευδεγγραφῆς καὶ ψευδοκλητείας καὶ βουλεύσεως καὶ ἀγραφίου καὶ μοιχείας».

Περὶ τοῦ *ψευδεγγραφή* καὶ τοῦ *ψευδοκλητεία* ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 1859 καὶ 1866. Πρβ. *ψευδενέδρα*, *ψευδοπαιδεία*, κτλ. Ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις βιβλ. Ϛ', 91 φέρεται «ἦν τις πρόσοδος ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, οἷον ἡ ἀπὸ τῶν γραφῶν δωροδοκίας, ὕβρεως, συκοφαντίας, μοιχείας, *ψευδογραφίας*, παραπρεσβείας, λειποστρατίου». Εὐλόγως δ' ὑπελήφθη τὸ *ψευδογραφίας* πλημμελὴς τοῦ *ψευδεγγραφῆς* ἀνάγνωσις (Ἴδε Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Μέρ. Γ', δ', σελ. 323 ἐκδ. μεγ.). Ἐγράφετο δ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *λΙποστρατίου* διὰ τοῦ Ι, οὐχὶ *λΕΙποστρατίου* διὰ τοῦ ΕΙ.

Περὶ τοῦ *ἀγραφίου* καὶ τοῦ *ἀποστασίου* καὶ *ἀπροστασίου* (σελ. 146, 10) θὰ ῥηθῶσι τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

σελ. 147, 14 «καὶ ἐπικληροῦσι ταῖς ἀρχαῖς πάντα δικαστήρια (γρ. πάνΤΑ ΤΑ δικαστήρια) τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια· καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς πόλεις οὗτοι κυροῦσι, καὶ τὰς δίκας τὰς ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰ ψευδομαρτύρια ἐ(ξ) Ἀρείου πάγου».

Ἀναγνωστέον «καὶ *τὰ(ς τῶν) ψευδομαρτυρίΩΝ (τῶν)* ἐξ Ἀρείου πάγου». ὡς εἶνε ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους γεγραμμένον βιβλ. Η', 88 τέλ.

Περὶ τῆς λέξεως *σύμβολα* ἐποιησάμεθα λόγον ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 485. Θὰ γράψωμεν δὲ πλείονα περὶ αὐτῆς ἀλλαχοῦ.

σελ. 148, 9 «καὶ τὸν πέπλον ποιοῦνται καὶ τοὺς ἀμφορεῖς ποιοῦνται μετὰ τῆς βουλῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς ἀθλη-

ταῖς ἀποδιδόασι. συλλέγεται τὸ δ' ἔλαιον (ἀ)πὸ τῶν μοριῶν· εἰσπράττει δὲ τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους ἐν αἷς αἱ μορίαι εἰσὶν ὁ ἄρχων, τρία ἡμικοτύλια ἀπὸ τοῦ στελέχους ἑκάστου. πρότερον δ' ἐπώλει τὸν καρπὸν ἡ πόλις· καὶ εἴ τις ἐξορύξειεν ἐλαίαν μορίαν ἢ κατάξειεν, ἔκρινεν ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή, καὶ εἰ καταγνοίη, θανάτῳ τοῦτον ἐζημίουν».

Προσκόπτομεν μᾶλλον τῇ ἐν τῇ παρατεθείσῃ ῥήσει ἐπαναλήψει τοῦ ῥήματος *ποιούμεθα* ἢ τῇ τοῦ *ἀναγινώσκειν* ἐν σελ. 112, 5 «καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημευομένων *ἀναγινώσκειν* καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων καὶ τῶν ἐπικλήρων *ἀναγινώσκειν*». Καὶ δὲν φαίνεται μὲν ἀπίθανον ὅτι ὑπὸ ξένης χειρὸς προσετέθησαν τό τε μετὰ τὸ *ἐπικλήρων* κείμενον *ἀναγινώσκειν* καὶ τὸ τῷ *ἀμφορεῖς* ἐπιφερόμενον *ποιοῦνται*· ἀλλ' ἴσως τοῦτο εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ *ὠνοῦνται*.

Τὸ μέσον ῥῆμα *ποιοῦμαι* πολλάκις λαμβάνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ποιῶ τι δι' ἄλλου* (κυρίως χάριν ἐμαυτοῦ), *ἐπιμελοῦμαι καὶ αἴτιος γίγνομαι τοῦ ποιηθῆναί τι ὑπό τινος* (κυρίως χάριν ἐμαυτοῦ), *ἐπιμελοῦμαι τῆς ποιήσεώς τινος* (Πρβ. σελ. 123 τέλ.). Παραδείγματα τῆς χρήσεως ταύτης οὐκ ὀλίγα ἐμνημόνευσεν ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Θεσμοφοριαζουσῶν σελ. 174, 425.

Ὁ ἐκδότης σημειοῦται «τρία : MS, τρι, as if the writer had intended to make one word of it, τριημικοτύλιον». Ὁ συγγραφεὺς εἶπε *τρί' ἡμικοτύλια* κατ' ἔκθλιψιν, ὡς *ταῦτ' εἶναι* (σελ. 25 τέλ.), *ταῦτ' ἐποίουν* (σελ. 95, 4), *ταῦτ' ἐστίν* (σελ. 124, 9), *πάντ' ἀνάδαστα* (σελ. 28, 15), *τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ δικαστήριον* (σελ. 129, 3), *τἆλλ' ὅσα* (σελ. 146, 11), *τὰ πλεῖσθ' ὡς ἔπος εἰπεῖν* (σελ. 124, 8). Πρβ. *τὰ τόμι' ἐστίν* (σελ. 139, 15), *ἀδίκημ' ὅ τι* (σελ. 122, 7), *κλέπτοντ' ἐξελέγξωσι* (σελ. 133, 13), *κληροῦσθαί τιν' ἀρχήν* (σελ. 21, 1), *δῆσαί τιν' ἀτακτοῦντα* (σελ. 151, 10), *ἥντιν' ἄν* (σελ. 101, 5), *ὅντ(ιν' ἀ)ποδοκιμάσειεν* (σελ. 138, 9)· ἔτι δὲ *σφόδρ' εὐδοκιμηκώς* (σελ. 37, 2), *ἔπειτ' ἄν* (σελ. 108, 4), *ἔπειτ' ἄρχων* (σελ. 156, 2), *ἔπειθ' οἱ πωληταί* (σελ. 119, 13), *μάλισθ' ὅσαι* (σελ. 117, 17). Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ *ἐν πένθ' ἡμέραις* (σελ. 51, 15) κατ' ἔκθλιψιν τοῦ Ε, καὶ *τοὔτ' ἔδρων* (σελ. 95, 3) κατ' ἔκθλιψιν τοῦ Ο, κτλ.

Γελοῖον εἶνε τὸ «συλλέγεται *τὸ δ'* ἔλαιον». Γραπτέον «συλλέγεται *δὲ τὸ* ἔλαιον».

Περὶ τοῦ τύπου *ἐλαίαν* καὶ περὶ τοῦ *ἐλαίαν μορίαν* θὰ διαλάβωμεν ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

Ἁπλούστατον πρᾶγμα ἡμῖν φαίνεται νὰ νοήσῃ τις ὅτι δὲν ἔχει ὑγιῶς τὸ «καὶ εἰ καταγνοίη, θανάτῳ ΤΟΥΤΟΝ ἐζημίουν». Ἀποβαίνει δ' ἡ ῥῆσις ἄμεμπτος, ἂν γραφῇ «καὶ εἴ *του* καταγνοίη, θανάτῳ *τοῦτον* ἐζημίουν» ἢ «καὶ *ὅτου* καταγνοίη, θανάτῳ *τοῦτον* ἐζημίουν». Πρβ. σελ. 61, 4 «τῶν ἄλλων εἴ *τις* δοκοίη μείζων εἶναι μεθίσταντο» καὶ σελ. 138, 9 «πρότερον μὲν οὐκ ἦρχεν *ὅντιν'* ἀποδοκιμάσειεν ἡ βουλή». Ὁμοίαν δὲ χρῆσιν τῆς εὐκτικῆς βλέπει τις καὶ ἐν σελ. 45, 1 καὶ ἐν σελ. 96, 10.

σελ. 149, 12 «ἔστι γὰρ ἆθλα τοῖς μὲν τὴν μουσικὴν νικῶσιν ἀργύρια καὶ χρυσᾶ, τοῖς δὲ τὴν εὐανδρίαν ἀσπίδες».

Λέγεται ἑλληνιστὶ *νικῶ ἀγῶνα*, *πυγμήν*, *πάλην*, *παγκράτιον*, *τραγῳδίαν*, κτλ., *νικῶ δίκην*, κτλ. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ τὸ *νικῶ τινα στάδιον*, *νικῶ τινα παγκράτιον*, *νικῶ τινα Πύθια*, κτλ.

Νομίζομεν δ' ὅτι εὐλόγως ἔχει νὰ τραπῇ τὸ *χρυσᾶ* εἰς τὸ *χρυσία*. Ἴδε τὸ Δεύτερον Μέρος.

σελ. 150, 1 «καὶ τούτους διατάττουσι τῇ χειροτονίᾳ, ἕνα μὲν ἐπὶ τοὺς ὁπλίτας, ὃς ἡγεῖται τῶν δ(ημο)τῶν ἂν ἐξίωσι (γρ. ἐξίωσιΝ), ἕνα δ' ἐπὶ τὴν χώραν ὃς φυλάττει, κἂν πόλεμος ἐν τῇ χώρᾳ γίνηται πολεμεῖ οὗτος».

Ἄτοπον εἶνε τὸ ῥῆμα *πολεμεῖ* ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ· ἴσως δ' ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «*πολεμαρχεῖ* οὗτος», τουτέστι: τελεῖ τὰ τοῦ πολεμάρχου.

Περὶ τοῦ *ἐξιέναι - ἔξοδος* κειμένου ἀντὶ τοῦ *στρατεύεσθαι - στρατεία* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι.

σελ. 151, 1 «ἕνα δ' ἐπὶ τὰς συμ(μο)ρίας ὃς τούς τε τριη-

ράρχους καταλέγει καὶ τὰς ἀντιδόσεις αὐτοῖς ποιεῖ καὶ τὰς διαδικασίας αὐτοῖς εἰσάγει».

Παρατηρήσεως ἀξία εἶνε ἡ μετὰ δοτικῆς σύνταξις τοῦ *εἰσάγειν*. Φέρεται καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι Ἀπολ. σελ. 24 δ' «ἐμὲ εἰσάγεις *τουτοισὶ* καὶ κατηγορεῖς», ἀνθ' οὗ ὁ Κόβητος ἔγραψεν «ἐμὲ εἰσάγεις εἰς τουτουσί» ἐξαλείψας τὸ *καὶ κατηγορεῖς* (ἐν *Var. Lect.* σελ. 299. Πρβ. καὶ *Mnemos.* 1860, σελ. 442). Τῷ Κοβήτῳ ἠναντιώθη ὁ Σταλβαύμιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος (Πρβ. καὶ Γεβαυῆρον εἰς *Λυσ.* Τόμ. Α', σελ. 323). Ἐν τοῖς εἰς Πλάτωνα Σχολίοις Νόμ. σελ. 920 δ' κεῖται «διαιτηταί εἰσιν *ἐν οἷς* Ἀθήνησιν εἰσήγοντο αἱ ἰδιωτικαὶ δίκαι»· γραπτέον δ' ἴσως «διαιτηταί εἰσιν *οἷς* Ἀθήνησιν εἰσήγοντο κτέ.»

σελ. 151, 6 «κἄν τινα ἀποχειροτον(ή)σωσιν, κρίνουσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, κἂν μὲν ἁλῷ, τιμῶσιν ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτ(ῖσ)αι, ἂν δ' ἀποφύγῃ τὰ (λοιπὰ) ἄρχει. κύριοι δέ εἰσιν ὅταν ἡγῶνται καὶ δῆσαί τιν' ἀτακτοῦντα καὶ (κη)ρῦξαι καὶ ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν· οὐκ εἰώθασι δὲ ἐπιβάλλειν».

Σκοπὸς τοῦ συγγραφέως ἦτο πάντως νὰ εἴπῃ «ἂν δ' ἀποφύγῃ, *ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχήν*» (ἢ : *ἀναλαμβάνει πάλιν τὴν ἀρχήν*). Τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην παρέστησε πιθανώτατα διὰ τοῦ (*πάλιν*) *ἄρχει*.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης (ὡς παρετηρήσαμεν καὶ ἐν τῇ Ἐθνικῇ καλουμένῃ ἐφημερίδι ἔτει 1891, Μαΐου 6) «δῆσαί τιν' ἀτακτοῦντα καὶ *εἶρξαι* καὶ ἐπιβολὴν *ἐπιβαλεῖν*». Τοῦ *ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν* ἐποιήσατο καὶ ὁ Ξενοφῶν χρῆσιν καὶ ἄλλοι.

Περὶ τοῦ *ἁλίσκεσθαι* καὶ *ἀποφεύγειν* θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ. Τὸ *παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι* (*ἀποτεῖσαι*) ἀπαντᾷ καὶ ἐν σελ. 158, 6 «ὅ τι ἂν δοκῇ ἄξιος εἶναι *παθε(ῖν) ἢ ἀποτῖσαι* (*ἀποτεῖσαι*)». Πρβ. καὶ Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 299 α' «ὅ τι χρὴ *παθεῖν* αὐτῶν τινας *ἢ ἀποτίνειν*» καὶ Δημοσθέν. σελ. 523, 25 «ὅ τι χρὴ *παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι* (*ἀποτεῖσαι*)», κτλ. Ἴδε Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Ἀπολογ.* σελ. 36 β'.

σελ. 158, 2 «ὅσοι αὐτῶν (μ)ὴ ὀφείλουσιν τῷ δημοσίῳ ἢ ἄτιμοί εἰσιν».

Ἡ διὰ τοῦ *μή* δηλουμένη ἀπόφασις νοεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ *ἢ ἄτιμοί εἰσιν*» (=ἢ μὴ ἄτιμοί εἰσιν). Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Β', σελ. 462 κέξ.

σελ. 159, 6 «ἐπειδὰν δὲ ὁ θεσμοθέτης ἐπικληρώσῃ τὰ γρ(άμ)ματα ἃ δεῖ προσπαραγίνεσθαι τοῖς δικαστηρίοις, ἐπέθηκε φέρων ὁ ὑπηρέτης ἐφ' ἕκαστ(ον δικ)αστήριον τὸ γράμμα τὸ λαχόν».

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις φέρεται σελ. 340, 24 «Εἶτα οἱ θεσμοθέται κατὰ φυλὴν ἕκαστος καὶ δέκατος ὁ γραμματεὺς ἐκλήρουν τὰ γράμματα μέχρι τοῦ Κ· καὶ τὰ λαχόντα ἴσα τὸν ἀριθμὸν τοῖς μέλλουσι κληροῦσθαι δικαστηρίοις ὑπηρέτης φέρων ἐτίθει καθ' ἕκαστον δικαστήριον ἕν» (Πρβ. Σχοιμαννὸν ἐν *Opusc. Academ.* Τόμ. Α', σελ. 206-7). Γραπτέον δὲ «τοῖς μέλλουσι *πληροῦσθαι* δικαστηρίοις». Πρβ. Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. σελ. 158, 1 καὶ σελ. 162, 24.

Περὶ τῆς χρήσεως τῆς μετοχῆς *φέρων* μετὰ χρόνου ἀορίστου, *ἐπέθηκε φέρων*, *ἐπέστησα φέρων*, κτλ., *δὸς φέρων*, κτλ. θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Αὐγούστου 1891.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

Ἐδήλωσα ἐν σελ. 28 καὶ 168 ὅτι πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ χωρίου τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας «ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας» καὶ τοῦ «οὐδεὶς τὴν α(ἰτί)αν δ(ύναται ἐ)μβαλεῖν αὐτῷ» τῇ αὐτῇ ἐχρησάμην θεραπείᾳ, ᾗ καὶ ὁ Βασίλειος Λάκων. Ἔγραψεν ὁ ἀνὴρ *Διορθώσεις καὶ Συμπληρώσεις εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν*, αἳ κατεχωρίσθησαν εἰς τὴν Ἐφημερίδα· ἔγραψε δ' αὐτὰς τῇ 11ῃ Μαρτίου τοῦ 1891ου ἔτους. Γινώσκων δ' ὅτι κατ'

οὐδένα τρόπον εἶνε δεκτὴ εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν ἡ Ἐφημερίς, ἀποκόψας ἐξ αὐτῆς τὸ μέρος τὸ περιέχον τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα καὶ ἐνθεὶς χαρτίνῳ περιβλήματι ἔπεμψε πρός με. Παλαιὰ καὶ ἰσχυρὰ φιλία συνάπτει ἐμὲ καὶ τὸν Λάκωνα, ὑπερβαλλόντως δ', ὡς εἰκός, τιμῶμεν ἀλλήλους καὶ προθυμούμεθα πάντα τρόπον νὰ εὐαρεστῶμεν ἀλλήλοις. Καὶ εἶνε μὲν ὁ Λάκων καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν, ἀλλ' ἡδέως διατρίβει καὶ περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, πολλάκις δὲ συνεφιλολογήσαμεν καὶ πολλὰ τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας γλώσσης κοινῇ ἐξητάσαμεν. Χαίρω δὲ μεγάλως ὅτι καὶ περὶ τὴν κριτικὴν εὐδοκιμεῖ ὁ ἐμὸς φίλος καὶ εὐστόχους προβάλλεται εἰκασίας πρὸς ἴασιν νοσούντων χωρίων.

Ἔγραψα ἐν σελ. 162 ὅτι ὁ Φραιγκέλιος ἔτρεψε τὸ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπὸ τοῦ Κενύωνος ἐκδεδομένον *ὑφ' (ᾧ) τὰ ταμιεῖα* εἰς τὸ *ἐφ' οὗ τὰ τόμια*, ὡς μετέγραψεν ὁ Βέργκιος τὸ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Η', 86 *ὑφ' ᾧ τὰ ταμιεῖα*. Τὴν ὑπὸ τοῦ Βεργκίου γενομένην διόρθωσιν τοῦ χωρίου τοῦ Πολυδεύκους ἐγίνωσκον ἀπὸ πολλοῦ· ἐν ᾧ δ' ἔμελλον νὰ θεραπεύσω ὁμοίως τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔμαθον ὅτι ἐποιήσατο αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν ὁ Φραιγκέλιος. Καθ' ὃν χρόνον συνέταττον τὸ Πρῶτον Μέρος τῶν εἰς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν Παρατηρήσεων, ἀπέστειλέ μοι ὁ ἐλλογιμώτατος Δίλσιος τρεῖς αὐτοῦ πραγματείας ἐν χαρτίνῳ καλύμματι ἐνειλημένας· ἦτο δ' ἐν αὐτῷ καὶ τόδε τεθειμένον· *Separat-Abdruck aus der Deutschen Zeitschrift für Geschichtswissenschaft*· ἐκ σελ. 6 συγκείμενον, δηλ. 163-168, καὶ περιέχον ἐν σελ. 164-167 διάληψιν τοῦ Φραιγκελίου περὶ τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας. Ἐν σελ. 166 κεῖται σημείωσις, ἐν ᾗ καὶ ἄλλα χωρία ἐκφέρει ὁ Φραιγκέλιος ὡς νομίζει ὅτι ἦσαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους γεγραμμένα καὶ τὸ *ὑφ' ᾧ τὰ ταμιεῖα* μεταβάλλει εἰς τὸ *ἐφ' οὗ τὰ τόμια*.

Σημειοῦνται δ' ὅμως οἱ σοφοὶ Ὀλλανδοὶ *Herwerden* καὶ *Leeuwen* ἐν ᾗ ἐφιλοπόνησαν ἐκδόσει τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας σελ 134 ὅτι ἐν τῷ ἀντιγράφῳ κεῖται οὐχὶ *υφ . . τα ταμι*, ὡς λέγει ὁ Κενύων, ἀλλὰ *εφ ο. τα τομι*, τουτέστιν *ἐφ' ο(ὗ) τὰ τόμι'*.

Καλὸν φαίνεταί μοι νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὰ ἐν τῇ Ἐθνικῇ καλουμένῃ ἐφημερίδι κατακεχωρισμένα τῇ 2ᾳ Ἀπριλίου τοῦ 1891ου ἔτους. Εἶνε δὲ τὰ ὑποτεταγμένα.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῶν ἑταίρων τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας ὁ πρόεδρος αὐτῆς κ. Κ. Σ. Κόντος ἐποιήσατο γραμματικὰς καὶ κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους, διώρθωσε δὲ καὶ συνεπλήρωσε πάμπολλα χωρία, ἐξ ὧν ἀναγράφομεν τάδε (κατὰ τὴν γενομένην ὑπ' αὐτοῦ ἀνάγνωσιν).

σελ. 1, 2: (οἱ νεκρ)οὶ μὲν κτέ.

2, 6: ἦν γὰρ (τότε) ἡ πολιτεία (τοῖς τ')ἄλλοις ὀλιγαρχικὴ πᾶσι.

3, 13: Ἦν δ' ἡ τάξις τῆς ἀρχαίας πολιτείας τῆς πρὸ Δράκο(ντος τοιάδε)· τὰς μὲν ἀρχὰς (καθί)στασαν.

5, 3: διὰ τὸ γίνεσθαι.

6, 3: ὀμνύουσι—(τῆς πόλεως ἄρΞ)ειν,

6, 18: συνῄεσαν (ἢ συνῇσαν) δ' οὐχ ἅμα πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες.

11, 3: ἐλευθέρΑΝ.

14, 8: τῇ μὲν φύσει καὶ τῇ δόξῃ.

15, 5: ἐς κόρον ἠλάσατε.

15, 7: οὔθ' ὑμῖν ἄρΚια τα(ῦτ') ἔσεται.

15, 17: πειρῶνταί τι(νες) διαβάλλειν.

16, 7: γΕνομένης

16, 12: τοὺς (ἑτέρ)ους ὑποποιησάμενον κτέ.

16, 19: μέμνηΤΑΙ.

20, 8: ζευγίσιον δ' ἔ(δει) τελεῖν.

20, 10: ἐπειδὰν ἔρηταί (τις) τὸν μέλλοντα.

25, 4: ὁρῶν δὲ τὴν μὲν πόλιν πολλάκις στασιάζουσαν, τῶν δὲ πολιτῶν ἐνίους διὰ τὴν ῥαθυμίαν (ἀγαπῶ)ντας (ἢ στέργοντας) τὸ αὐτόματον νόμον ἔθηκε πρὸς αὐτοὺς ἴδιον, ὃς ἂν στασιαζούσης τῆς πόλεως

μ(ὴ τιθ)ῆται τὰ ὅπλα μηδὲ μεθ' ἑτέρων.

σελ. 27, 7: ποιῆσ(αι τὴν τῶν χρε)ῶν ἀποκοπήν.

29, 12: καὶ πάλιν δ' ἄλλοθί που λέγει.

30, 4: ὥστε δήϊΟΝ.

32, 8: διαφάδην ὀνειδίσαι (Πρβ. Βέργκιον ἐν τῇ Δ' Ἐκδόσει τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 40).

36, 6: προσεκεκόλληντο.

36, 9: μετὰ τὴν (τῶν) τυράννων κατάπαυσιν ἐποίησαν διαΨηφισμόν.

39, 1: ἐπεὶ δὲ λέγων (οὐκ ἔπει)θεν.

42, 13: γεγωνῇ.

42, 15: οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι.

43, 3: (αὐτὸς ἐπι)μελήσεσθαι.

43, 14: διεσπαρμένοι κατὰ τὴν χώραν (ὦσι). Γρ. διεσπαρμένοι (ὦσι) κατὰ τὴν χώραν.

44, 16: διὸ καὶ πολλάκις (ἔπειτ' ἐλέγ)ετο.

44, 26: διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἔμεινε(ν ἐν τῇ ἀρχῇ· ἐπεί τ') ἐκπέσοι, πάλιν ἈΠελάμβανε ῥᾳδίως.

45, 3: τοὺς μὲν γὰρ ταῖς ὁμιλίαις, τοὺς δὲ ταῖς εἰς τὰ ἴδια βοηθείαις (προσῆκτο).

45, 17: διὸ καὶ φανερῶς ληροῦσι(ν οἱ) φάσκοντες.

47, 9: ἤδη δ' ἐ(πιτη)ροῦντες ἐν ἀκροπόλει τοῖς Παναθηναίοις Ἱππίαν (ἐτύγχανεν γὰρ οὗτος μὲν δεχόμενος, ὁ δ' Ἵππαρχος ἀποστέλλων τὴν πομπήν).

48, 19: ἐναγεῖς.

49, 22: δι' αὐτῶν.

51, 12: συνέπεσεν ὙΠεξιόντας ἁλῶναι τοὺς τῶν Πεισιστρατιδῶν υἱεῖς.

52, 8: ὁ δὲ Ἰσαγόρας ἈΠΟλειπόμενος τῇ δυνάμει· καὶ ἐν σελ. 76, 5 ἀναγνωστέον ἈΠΟλειπόμενος καὶ ἐν σελ. 93.5 ἈΠΟλείπεσθαι.

σελ. 53, 19: πρῶτον μὲν συνένειμε πάντας.
57, 9: ἐφ' ῾ΕρμΟκρέοντος.
63, 1: οὐ λέγων ὅ τι χρήσεται τοῖς χρήμασιν.
64, 7: τετάρτῳ δ' ἔτει ΚΑΤεδέξαντο πάντας τοὺς ὠστρακισμένους.
66, 5: ὁ μὲν τὰ πολέμια δοκῶν, ὁ δὲ τὰ πολιτικὰ δεινὸς εἶναι.
66, 10: ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων ἀπὸ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίας.
72, 4: ὅ τ' Ἐφιάλτης καὶ (ὁ) Θεμιστοκλῆς.
72, 6: ἕως ΠΑΡείλοντο αὐτῶν τὴν δύναμιν.
72, 15: νωθρότερον ὄντα.
76, 6: συμβουλεύοντος αὐτῷ (Δάμωνος) Δαμωνίδου τοῦ Οἴηθεν.
77, 2: οὐκ εὐδοκιμοῦντα παρὰ τοῖς ἐπιεικέσιν.
79, 4: τούς τι ΠΡΟαγαγόντας ποιεῖν αὐτούς.
79, 8: πρὸς τὸ παραυτίκα.
84, 8: οἳ ἂν διαχειρίζωσι, καὶ σελ. 87, 5: οἳ ἂν τεθῶσι, καὶ σελ. 140, 6: οὓς ἂν βούληται, καὶ σελ. 157, 12: ὅσα περ ἂν μέλλῃ.
87, 8: τὴν δὲ βουλήν, ἐπειδὰν καταστῇ, ποιήσασαν ἐξέτασιν (ἐν) ὅπλοις.
90, 10: μισθοφόρΟΝ.
93, 1: διασώζειν (διασῴζειν) ἐπειρῶντο τὸν δῆμον.
94, 5: προσεποιοῦντο διώκειν τὴν πάτριον πολιτείαν
95, 10: ἀπέκτεινΟΝ.
99, 14: πρὸς αὐτΟΥΣ.
100, 17: τῶν Ἀθηναίων (τῶν) ἐν ἄστει μεινάντων.
101, 13: πλὴν ἐὰν ἀπογράψηται πάλιν ἐν τῷ ἄστει κατοικεῖν.
103, 21: ἡγούμενοι τοῦτο πρῶτον ἄρχειν δεῖν τῆς ὁμονοίας.
103, 22: οὐχ οἷόν τι προστιθέασιν.

σελ. 106, 13: εὐδιαφθορώτεροι γὰρ (οἱ) ὀλίγοι κτέ.
107, 9: ὅταν δ' ἐγγράφωνται.
108, 4: ἂν μὲν 'ΑΠΟψηφίσωνται.
108, 13: συλλεγέντες οἱ πατέρες αὐτῶν κατὰ φυλάς.
109, 6: ΔΙάγουσι.
111, 5: συνάγουσιν τὴν βουλὴν (συνάγουσι τὴν βουλήν).
112, 14: (περὶ) ὧν ἂν βούληται κτέ.
117, 20: ἣν ἂν ἡγῶνται κτέ.
118, 10: κατὰ γὰρ ταῦτα κτέ.
121, 11: ἐνταῦθ' ἐγγέγραπται.
121, 18: (προτιθέ)ασιν.
122, 23 καὶ 25: 'ΑΠΟχειροτονήσῃ.
122, 24: ἀΜίππους.
124, 7: συν(δι)οικεῖ.
125, 5: ἔκρουν ἔχον(τας).
128, 11: μὴ ἀπο(δι)δῷ.
141, 13: παρ' αὐτῶν ἀνήλισκον.
142, 1: ἃς ἀνακρίνας είς (τὸ δι)καστήριον εἰσάγει.
143, 7: Διονυσίων τῶν ἐπὶ Ληναίῳ.
143, 8: (τὴν) μὲν οὖν πομπὴν κτέ.
147, 15: πάντα (τὰ) δικαστήρια.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ κατακεχωρισμένων ἐμῶν ἀναγνώσεων ἐξήλειψά τινας. Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ «ἵνα ἀσεβήσαιεν ἅμα καὶ γένοιντο *ἀγεννεῖς* κτέ.» ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Γερμανῶν Καιβελίου καὶ Οὐϊλαμοβιτζίου, φιλολόγων ἐπιφανῶν, φέρεται σελ. 19, 24 *ἀσθενεῖς*· τοῦτο δὲ προκριτώτερον νομίζω τοῦ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντος *ἐναγεῖς*.

Τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους εἶδον τὸ πρῶτον τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου τοῦ 1891ου ἔτους λαβὼν τὴν δευτέραν αὐτῆς ὑπὸ Κενύωνος φιλοπονηθεῖσαν ἔκδοσιν δῶρον παρὰ παλαιοῦ μαθητοῦ διάγοντος ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ πεμφθέντος μοι βιβλίου εἶνε διὰ χειρὸς γεγραμμένον:

Τῷ σεβαστῷ μοι καὶ ἀγαπητῷ διδασκάλῳ Κ. Κόντῳ.
Manchester. Γ. Ῥαζῆς.

Τῇ αὐτῇ δ' ἡμέρᾳ ἐκομίσθη εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις γενομένη ἔκδοσις, δῶρον τῶν ἐκδοτῶν Βαρθίου καὶ Ἱρστίου. Πολλαῖς δ' ἡμέραις ὕστερον ἀπεστάλη μοι ἡ δευτέρα τοῦ Κενύωνος ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ βιβλιοπώλου Καρ. Βεκκίου· ἀλλ' ἔχων τὸ παρὰ τοῦ μαθητοῦ βιβλίον ἔπεμψα ὀπίσω πρὸς τὸν βιβλιοπώλην τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέν.

Ἥδιστόν μοι ἀνάγνωσμα, ὡς παντί, νομίζω, φιλολόγῳ, ὑπῆρξε τὸ Ἀριστοτελικὸν σύγγραμμα, δὶς δὲ καὶ τρὶς αὐτὸ διεξελθὼν εὗρον πολλὰ ἐν αὐτῷ θεραπείας δεόμενα· οὐδὲν δ' ἐγίνωσκον τῶν ὑπ' ἄλλων φιλολόγων εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο γεγραμμένων. Ταχέως δὲ διευθετήσας ἃς ἐποιησάμην παρατηρήσεις ἐδήλωσα τῷ γραμματεῖ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας Μαργαρίτῃ Εὐαγγελίδῃ, ἀνδρὶ βελτίστῳ καὶ τῆς ἐπιστήμης προθυμοτάτῳ θεράποντι, ὅτι προετιθέμην νὰ διαλάβω περὶ τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἑταιρείας. Ὡρίσθη εὐθὺς ἡμέρα πρὸς συνεδρίαν· ὡρίσθη δ' ἡ 10η Μαρτίου τοῦ 1891ου ἔτους. Γνωσθέντος δ' ὅμως ἔπειτα ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔμελλε νὰ τελεσθῇ ἡ ἐπίσημος, ὡς λέγεται, ἐγκαθίδρυσις τῶν νέων τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχῶν, ἀνεβλήθη ἡ συνεδρία εἰς τὴν 17ην τοῦ ῥηθέντος μηνός. Ἀλλὰ τὸ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ γενόμενον πολιτικὸν μνημόσυνον χάριν τοῦ μακαρίτου Λουκᾶ Παπαϊωάννου, καθηγητοῦ τῆς Ἀνατομικῆς καὶ ἀντιπροέδρου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, κατέστησεν ἀδύνατον τὴν συνεδρίαν αὐτῆς.

Ἡ Ἑταιρεία συνήδρευσε μετὰ μίαν ἑβδομάδα τῇ 24ῃ Μαρτίου, ἀνέγνων δ' ἐγὼ ἃς εἶχον πρὸ πολλῶν ἡμερῶν γεγραμμένας παρατηρήσεις εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν. Κατεχωρίσθη δὲ μέρος αὐτῶν ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας εἰς τὴν Ἐθνικὴν καλουμένην ἐφημερίδα τῇ 2ᾳ Ἀπριλίου τοῦ 1891ου ἔτους. Ποιῶ δὲ γνωστὸν ὅτι πρὸ τῆς 24ης τοῦ Μαρτίου ἐπραγματεύθην περὶ τοῦ Ἀριστοτελικοῦ βιβλίου ἐν τῷ Φιλολογικῷ Φροντιστηρίῳ παρακληθεὶς ὑπὸ φοιτητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἀπριλίου 1892

Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ς'.

("Ιδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 519-576)

Ὑπανίστασθαι — Ἐπανίστασθαι.

Ἐν τῷ Ἑρμῇ 1890, σελ. 453-4 εἶνε ἐκδεδομένος ἐκ κώδικος τοῦ Μ. Α. Μουρήτου *Βίος Ὁμήρου*. κεῖται δ' ἐν αὐτῷ ἡ ῥῆσις ἥδε· «Ἀριστόδημος δ' ὁ Νυσαεὺς Ῥωμαῖον αὐτὸν ἀποδείκνυσιν ἔκ τινων ἐθῶν παρὰ Ῥωμαίοις μόνον γινομένων, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς τῶν πεσσῶν παιδιᾶς, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ *ἐπανίστασθαι* τῶν θάκων τοὺς ἥσσονας τῶν βελτιόνων ἑκόντας, ἃ καὶ νῦν ἔτι φυλάσσεται παρὰ Ῥωμαίοις ἔθη».

Τὸ ῥῆμα *ἐπανίστασθαι*, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα *ἐπανάστασις*, οὐδαμῶς ἁρμόζει τῷ προκειμένῳ χωρίῳ. Καὶ μετρίως δέ τις περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα τετριμμένος κατανοεῖ εὐκόλως ὅτι ἡ ἀληθὴς γραφὴ εἶνε «ἐκ τοῦ *ὙΠανίστασθαι* τῶν θάκων». Τίνι δ' ἄγνωστον ὑπάρχει ὅτι συχνάκις ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων συγχέονται αἱ προθέσεις ὙΠΟ (ὙΠ-) καὶ ἘΠΙ (ἘΠ-);

Καταλέγομεν ἃ ἔχομεν συνηγμένα τοῦ ῥήματος *ὑπανίστασθαι* μαρτύρια ἔκ τε τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ.

Ἡρόδ. Β', 80 «συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιοῦσι ἐξ ἕδρης *ὑπανιστέαται*».

Ἀριστοφ. Νεφ. 993 «καὶ τῶν θάκων τοῖς πρεσβυτέροις *ὑπανίστασθαι* προσιοῦσιν».

Ξενοφ. Ἀπομν. Β', γ', 16 «οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι πανταχοῦ νομίζεται καὶ καθήμενον *ὑπαναστῆναι* — καὶ λόγων ὑπεῖξαι;» καὶ Συμποσ. Δ', 31 «*ὑπανίστανται* δέ μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίστανται οἱ πλούσιοι» καὶ

Λακεδ. Πολιτ. ΙΕ', 6 «καὶ ἕδρας δὲ πάντες *ὑπανίστανται* βασιλεῖ πλὴν οὐκ ἔφορος ἀπὸ τῶν ἐφορικῶν δίφρων» καὶ Ἱέρ. Ζ', 2 «ὅπως —περιβλέπωσι δὲ πάντες, *ὑπανιστῶνται* δ' ἀπὸ τῶν θάκων, ὁδῶν τε παραχωρῶσι» καὶ 9 «ὅταν—ἑκόντες τε παραχωρῶσι τούτῳ ὁδῶν καὶ θάκων *ὑπανιστῶνται* φιλοῦντές τε καὶ μὴ φοβούμενοι».

Ἡρακλείδ. περὶ Πολιτ. Β' «καθιστᾶσι δὲ καὶ ἐφόρους· καὶ μέγιστον οὗτοι δύνανται· οὐδενὶ γὰρ *ὑπανίστανται* πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ». Ὁ Κοραῆς σημειοῦται ἐν *Προδρ.* σελ. 351 «Οὐδενὶ γὰρ ὑπανίστανται πλὴν βασιλεῖ καὶ Ἐφόρῳ: Τὸ μὲν Ὑπανίστανται ἐξ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ Ἐπανίστανται, ὃ κακῶς Εὐστάθιος, παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλιάδ. Β, 85), ταὐτὸ δύνασθαι τῷ Ὑπανίστανται διατείνεται. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γραφῆς. τὸ δὲ λεγόμενον οὐ σαφές· εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ προηγησάμενον Ἔφοροι συνάπτοις τὸ Ὑπανίστανται, ἔσται ὁ νοῦς, ὡς οἱ Ἔφοροι ὑπανίσταντο βασιλεῖ τε καὶ ἀλλήλοις· ὅπερ ἀντίκειται τοῖς εἰρημένοις Ξενοφῶντι καὶ Νικολάῳ τῷ Δαμασκηνῷ, οἵ φασι διαῤῥήδην τοὺς ἐφόρους μηδὲ τῷ βασιλεῖ ὑπανίστασθαι. εἰ δὲ πρὸς ἅπαντας ἁπλῶς τοὺς Λακεδαιμονίους (ἔξωθεν προσυπακουομένους δηλονότι), ἔσται λέγων ὁ Ἡρακλείδης, ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπανίσταντο πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ· ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις οἱ νεώτεροι ἐν τῇ Σπάρτῃ ὑπανίσταντο τιμῶντες αὐτούς; τούτων οὕτως ἐχόντων, εἰσὶν οἳ διορθοῦσθαι τὸ χωρίον, οὐ πιθανῶς, ἐπεχείρησαν ὧδε, Οὐδενὶ γὰρ ὑπανίστανται γέροντες πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ». Πρβ. καὶ Σνειδεβῖνον εἰς *Ἡρακλείδ.* σελ. 50.

Νικόλ. Δαμασκ. παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΜΔ', 41 (Τόμ. Β', σελ. 188, 31 Τευβν.) «*ὑπανίστανται* δὲ τῷ βασιλεῖ πάντες πλὴν τῶν ἐφόρων».

Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 37 «τοὺς μὲν γονέας τιμᾶν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις *ὑπανίστασθαι* νομίζειν» καὶ σελ. 535 «ὥστε ὅστις μὲν μὴ *ὑπανίσταται* οὐκ ἄχθομαι αὐτῷ, *ὑπανισταμένῳ* δὲ αἰσχυνοίμην ἂν μὴ παρεὶς τὴν χώραν». Λέγει δ' ὁ Ἀριστείδης καὶ «ὑπερεμπίμπλασθαί σε οὐ χρὴ καὶ βαδίζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς ὅτι χρὴ κοσμίως καὶ τοῖς πρεσβυτέροις *ὑπανίστασθαι* καὶ τοὺς γονέας φιλεῖν καὶ μὴ θορυβεῖν μηδὲ κυβεύειν μηδ' ἴσχειν, εἰ βούλει, τὼ πόδ' ἐναλλάξ» (Τόμ. Β', σελ. 126). Πρβ. Ἀριστοφ. Νεφ. 983 «οὐδ' ὀψοφαγεῖν οὐδὲ κιχλί-

ζειν οὐδ' *ἴσχειν τὼ πόδ' ἐναλλάξ*». Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 392-3.

Φιλόστρ. σελ. 117 «*ὑπανισταμένου* δὲ τοῦ Ἀπολλωνίου, κατεῖχεν αὐτὸν ὁ Ἰάρχας ἐν τῷ θρόνῳ» καὶ σελ 719 «ἀλλὰ καὶ θάκων *ὑπανίσταντο* αὐτῷ καὶ ὁδῶν ὑπεξίσταντο». Πρβ. καὶ σελ. 233 «καθῆσθαι γὰρ ἐν ὁρμῇ τοῦ *ὑπανίστασθαι*» καὶ «τῷ Ἡλίῳ δοκεῖ *ὑπανίστασθαι*» (Ἴδε καὶ Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ. Ἡρωϊκ.* σελ. 563).

Εὐστάθ. σελ. 1431, 5 «Εἶξαν δὲ γέροντες διὰ τὸ τῆς βασιλείας δηλονότι γεραρὸν πρεσβεῖον· ἄλλως γὰρ οἱ νέοι τοῖς πρεσβυτέροις *ὑπανίστανται*, ὡς πολλαχοῦ δηλοῦται».

Ἐκ τοῦ *ὑπανίστασθαι* ἐσχηματίσθη τὸ *ὑπαναστατέον*, ἀπαντῶν παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Λακεδ. Πολιτ. Θ', 5 «καὶ μὴν ἐν ὁδοῖς παραχωρητέον αὐτῷ καὶ ἐν θάκοις καὶ τοῖς νεωτέροις *ὑπαναστατέον*». καὶ τὸ *ὑπανάστασις*, φερόμενον παρὰ τῷ Πλάτωνι Πολιτ. σελ. 425 β' «σιγάς τε τῶν νεωτέρων παρὰ πρεσβυτέροις, ὡς πρέπει, καὶ κατακλίσεις καὶ *ὑπαναστάσεις* καὶ γονέων θεραπείας» καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει Ἠθικ. Νικομ. Θ', β', 9 «καὶ παντὶ δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ τιμὴν τὴν καθ' ἡλικίαν *ὑπαναστάσει* καὶ κατακλίσει καὶ τοῖς τοιούτοις».

Ἐν τοῖς τοῦ Ἰουλιανοῦ σελ. 316 γ' ἔχουσι τἀντίγραφα «καὶ ἐπεισελθόντος αὐτοῦ τοῖς ἥρωσιν, οὔτε Καῖσαρ οὔτε ἄλλος τις *ἐπανίστατο*»· μετατυποῖ δ' αὐτὸ ὁ Κόβητος εἰς τὸ *Ὑπανίστατο* ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1860, σελ. 259 λέγων «Saepe ὑπανίστασθαι τῶν θάκων et ἀπὸ τῶν θάκων apud Atticos legitur, ut in Aristoph. Nubibus vs. 393: καὶ τῶν θάκων τοῖς πρεσβυτέροις ὑπανίστασθαι, et in Xenophontis Hierone VII. 2: ὑπανιστῶνται δ' ἀπὸ τῶν θάκων ὁδῶν τε παραχωρῶσιν, et in eiusdem Symposio IV. 31: ὑπανίστανται δέ μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίστανται οἱ πλούσιοι. Falluntur qui credunt eandem notionem in verbo ἐπανίστασθαι inesse, auctore Eustathio ad Iliad. B. 85, quo non est in talibus auctor levior. Ἐπαναστῆναι apud Veteres aut nihil differt ab ἀναστῆναι, aut de rebellantibus ponitur deque iis qui eos, quorum potestati vel imperio subiecti essent, vi et armis aggrediuntur».

Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 62, 18 Δινδ. «τὸν Λυκοῦργον — γράψαντα νόμον *ἐπανίστασθαι* τοὺς νέους

τοῖς πρεσβυτέροις»· μεταβάλλει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 278 εἰς τὸ *Ὑπανίστασθαι* ἐπιφέρων τάδε· «De lege nugatur grammaticus. οὐ γὰρ πανταχοῦ νομίζεται τὸν νεώτερον τῷ πρεσβυτέρῳ καθήμενον ὑπαναστῆναι; ut loquitur Socrates in *Memorab.* II. 3. 16». Τοῦ νόμου ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Αἰλιανὸς περὶ Ζῴ. Ϛ', 61 «Λυκοῦργος δὲ νομοθετεῖ νόμον φιλανθρωπότατον, ὡς ἐγῷμαι, θάκων τε καὶ ὁδῶν ἀφίστασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους». Πρβ. καὶ Ζ', 15 «ποτοῦ δὲ ἄρα καὶ τροφῆς ἀφίστανται τοῖς πρεσβυτέροις αἰδῶ νέμοντες καὶ τῶν Λυκούργου νόμων δέονται οἶδε οὐδὲ ἕν». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Β', σελ. 393 «εὖ γὰρ ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ἔχει νόμος καὶ λυσιτελῶς εἰσάπαξ ὑποχωρεῖν τοῖς πρεσβυτέροις» καὶ παρὰ τῷ Αὔλῳ Γελλίῳ II, 15 «eumque morem accepisse Romanos a Lacedaemoniis traditum est, apud quos Lycurgi legibus maior omnium rerum honos aetati maiori habebatur» (Πρβ. καὶ Εὐστάθ σελ. 146, 9. Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 225 Γαισφ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ.* σελ. 473). Δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἦτο ὑπὸ τοῦ Λυκούργου τοιοῦτος νόμος τεθειμένος, ἀλλὰ παντὶ γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι ἐν Λακεδαίμονι μάλιστα ἐτίμων οἱ νεώτεροι τοὺς πρεσβυτέρους καί, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος (ἐν βιβλ. Β', 80), συντυγχάνοντες αὐτοῖς εἶκον τῆς ὁδοῦ καὶ ἐξετρέποντο καὶ ἐπιοῦσιν ἐξ ἕδρας ὑπανίσταντο. Ὁ Ξενοφῶν λέγει ἐν Ἀπομνημονευμάτων βιβλ. Γ', ε', 15 «πότε γὰρ οὕτως Ἀθηναῖοι, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι, ἢ πρεσβυτέρους αἰδέσονται, οἳ ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων, ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως, κτέ.;». Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (ἢ Ψευδοπλουτάρχου) γεγραμμένα ἐν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 235 γ' «Πρεσβύτης ἐν Ὀλυμπίᾳ συντελουμένου τοῦ ἀγῶνος προθυμούμενος θεάσασθαι καθέδρας ἠπόρει· πολλοὺς δ' ἐπιπορευόμενος τόπους ὑβρίζετο καὶ ἐσκώπτετο, μηδενὸς αὐτὸν παραδεχομένου. Ὡς δὲ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἧκεν, ἀνέστησαν πάντες οἱ παῖδες καὶ πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν τοῦ τόπου ἐκχωροῦντες. Τῶν δὲ Πανελλήνων ἐπισημηναμένων κρότῳ τὸ ἔθος καὶ ὑπερεπαινούντων, ὁ πρεσβύτης κινήσας πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον καὶ δακρύσας, οἴμοι τῶν κακῶν, φησίν, ὡς ἅπαντες μὲν Ἕλληνες ἐπίστανται τὰ καλά, χρῶνται δ' αὐτοῖς μόνοι Λακεδαιμόνιοι. Φασὶ δέ τινες ὅτι καὶ

Ἀθήνησι τὸ αὐτὸ ἐγένετο. Παναθηναίων γὰρ ὄντων οἱ Ἀττικοὶ γέροντα προεπηλάκιζον, προσκαλούμενοι μὲν ὡς παραδεξόμενοι, εἰ δὲ παραγένοιτο, οὐ προσδεχόμενοι. Ὡς δὲ διεξιὼν σχεδὸν ἅπαντας ἐγένετο κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίων θεωρούς, ἅπαντες τῶν βάθρων ἀναστάντες τοῦ τόπου παρεχώρουν. Ἀγασθεὶς δὲ ὁ ὄχλος ἐπὶ τῷ γεγονότι ἐκρότησε μετὰ πολλῆς ἐπισημασίας· καί τις εἶπε τῶν Σπαρτιατῶν· ναὶ τὼ σιώ, ἴσασι μὲν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ καλά, οὐ πράσσουσι δέ» (Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 1198).

Ὡς δ' ἀνεγνώσθη πλημμελῶς παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ *ἘΠανίστατο* ἀντὶ τοῦ *ὙΠανίστατο* καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις *ἘΠανίστασθαι* ἀντὶ τοῦ *ὙΠανίστασθαι*, οὕτω καὶ *ἘΠαναστάσεσι* ἀντὶ τοῦ *ὙΠαναστάσεσι* ἐν τῷ περὶ Ἀποχῆς Ἐμψύχων συγγράμματι τοῦ Πορφυρίου βιβλ. Β', 61 «ἐοικέναι γὰρ δεῖ τὰς τιμὰς ταῖς ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν προεδρίαις, *ἐπαναστάσεσί* τε καὶ κατακλίσεσιν, οὐ συντάξεων δόσεσιν». Παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ μνημονεύοντι ἐν Προπαρ. Εὐαγγ. Δ', ιδ', 9 τὰ τοῦ Πορφυρίου εἶνε ὀρθῶς γεγραμμένον *ὙΠαναστάσεσι*· ἀποκατέστησαν δ' αὐτὸ καὶ ἐν τῷ τοῦ Πορφυρίου συγγράμματι οἱ νέοι αὐτοῦ ἐκδόται.

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 146, 3 «Ὅτι παιδευτικὸν ἤθους τὸ εἰπεῖν ὡς, τοῦ ἄρχοντος ἐπερχομένου, οἱ περὶ αὐτὸν καθήμενοι ἀνέστησαν, ᾧ ἔοικε τὸ *ἐπανέστησαν* ἐν τῇ Β ῥαψῳδίᾳ κείμενον. Τοῦτο δὲ νῦν ἄλλως φράζων φησίν· οὐδέ τις ἔτλη μεῖναι ἐπερχόμενον· καὶ πάλιν· ἀλλ' ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες. Παλιλλογεῖ γὰρ καὶ νῦν ἐγκαθίζων δι' ἐπιμονῆς τῇ ψυχῇ τῶν ἀκροατῶν τὴν παίδευσιν. Ἐντεῦθεν τοῖς Λάκωσι νόμος *ἐπανίστασθαι* τοὺς νέους τοῖς πρεσβυτέροις. Ὅρα δὲ τὸ ἀρχαϊκὸν τῆς λέξεως τοῦ *ἐπανίστασθαι* καὶ τῆς *ἐπαναστάσεως*, τῆς *ἐπί* προθέσεως τὸ *κατά* δηλούσης, ὡς καὶ ἐν τῷ *ἥκεις ἐφ' ἡμᾶς* παρ' Εὐριπίδῃ καὶ *ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας* παρ' Αἰσχύλῳ ἤγουν κατὰ Θηβῶν· ὡς εἶναι παρὰ τοῖς ὕστερον τὸ *ἐπανίστασθαι* ὅμοιον τῷ *κατεξανίστασθαι*» καὶ σελ. 176, 14 «Ὅτι τὸ *ἐπανέστησαν*, ὡς καὶ προείρηται, παρὰ μὲν τοῖς ὕστερον ἔριδός ἐστι δηλωτικόν, ὡς ὅτε ὁ ὄχλος ἐπαναστῆναι τῷ ἄρχοντι λέγεται. Ὁ μέντοι ποιητὴς *ἐπαναστῆναι* καὶ νῦν λέγει τὸ καθήμενόν τινα εἶτα εἰς τιμήν τινος ἀναστῆναι, οἷον *οἱ δ' ἐπανέστησαν πείθοντό τε ποιμένι λαῶν*. Τινὲς μέντοι *πανέστησαν* γράφουσιν ἤτοι πάντες ὀρθοὶ ἔστησαν — Δῆλον δὲ

ὅτι, καθὰ καὶ Ἡρόδοτος δηλοῖ, τιμὴ τοῖς ἀγαθοῖς ἦν τὸ ἐπιοῦσιν ἐκ τῆς ἕδρης τοὺς καθημένους ἀνίστασθαι» καὶ σελ. 1007, 12 «Ὅτι ὅπερ ἐν ἄλλοις εἶπεν *οἱ δ' ἐπανέστησαν*, ἤγουν τῆς καθέδρας ἀνέστησαν, ἐνταῦθα οὕτω φράζει· *οἱ δὲ ἰδόντες πάντες ἀνήϊξαν*». Πρβ. καὶ Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 3 «καί ῥά τ' *ἀναΐσσουσιν* ἐπισχεδὸν ἐρχομένοιο πάντες ἀφ' ἑδράων». Τῆς ἀλλοκότου γραφῆς *πανέστησαν* γίνεται μνεία καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Γ', σελ. 93, 6 Δινδ. «οἱ δὲ *πανέστησαν*: ἀντὶ τοῦ πάντες ἀνέστησαν». Ὅτι τὸ *ἐπανίστασθαι* δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὴν σημασίαν τοῦ *ὑπανίστασθαι* παρετήρησεν ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1860, σελ. 259.

Γίνεται δ' ἐνίοτε χρῆσις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ τοῦ *ὑπεξανίστασθαι*, οἷον Λουκιαν. Δημών. 63 «ὥστε παριόντι *ὑπεξανίστασθαι* μὲν τοὺς ἄρχοντας, σιωπὴν δὲ γίγνεσθαι παρὰ πάντων» καὶ Συμποσ. 7 «ἐπεὶ παρῆλθεν, *ὑπεξανίσταντο* πάντες αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦντο ὥς τινα τῶν κρειττόνων». Πλούτ. Λυκούργ. Κ', 6 «μὴ γένοιτο, εἶπεν, ἐνταῦθα καθίσαι, ὅθεν οὐκ ἔστιν *ὑπεξαναστῆναι* πρεσβυτέρῳ» καὶ Κράσσ. ϛ', 4 «ὥστε Σύλλαν, ἃ πρεσβυτέροις καὶ ἰσοτίμοις οὐ πάνυ πολλάκις παρεῖχεν, *ὑπεξανίστασθαι* προσιόντος αὐτοῦ καὶ κεφαλὴν ἀποκαλύπτεσθαι» καὶ Πομπ. Η', 3 «*ὑπεξανισταμένου* τε προσιόντι τῷ Πομπηΐῳ καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον» καὶ Ἠθικ. σελ. 58 γ' «ὁρᾶν ἔστιν αὐτοὺς ἕδρας τε τὰς πρώτας ἐν ἀκροάσεσι καὶ θεάτροις καταλαμβάνοντας, οὐχ ὅτι τούτων ἀξιοῦσιν αὐτούς, ἀλλ' ὅπως *ὑπεξανιστάμενοι* τοῖς πλουσίοις κολακεύωσι». Πρβ. καὶ σελ. 217 γ' «Ἀναξίλας πρὸς τὸν θαυμάζοντα διὰ τί οἱ ἔφοροι τοῖς βασιλεῦσιν οὐχ *ὑπεξανίστανται* — διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἔφη, δι' ἣν καὶ ἐφορεύουσιν» (Ἴδε Βυττεμβάχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Πλουτάρχου Ἠθικῶν Τόμ. Η', σελ. 1580). Ἐν τῷ Γαΐῳ Γράκχῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. Γ', 3 φέρεται «Γαΐου Βετουρίου θάνατον κατέγνωσαν ὅτι δημάρχῳ πορευομένῳ δι' ἀγορᾶς οὐχ *ὑπεξέστη* μόνος». Ὁ Κόβητος ἐν *Collect. Crit.* σελ. 553 ἀντὶ τοῦ *οὐχ ὑπεξέστη* (*via non cessit*) ἀνέγνω οὐχ *ὑπεξΑΝέστη* (*non assurrexit*). Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς φέρεται σελ. 227 δ' «καὶ ἰδὼν ὑποχωροῦντας καὶ καθέδρας *ὑπεξισταμένους* καὶ παρόντων ἡσυχάζοντας». Ὁ Φαβωρῖνος ἀποφαίνεται «*Ὑπεξίσταμαι* καὶ *ἐξίσταμαι* τάσσεται ἐπὶ ὁδοῦ, *ὑπανίσταμαι* δὲ ἐπὶ καθέδρας». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. ϛ', 194 «Ταὐτόν ἐστιν ὑποχωρεῖν, ἐκ-

χωρεῖν, ὑπαπιέναι, ὑπαλλάττεσθαι, ὑπαφίστασθαι, *ὑπεξίστασθαι*». Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι κεῖται Συμποσ. Δ', 31 «*ὑπανίστανται* δέ μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὁδῶν *ἐξίστανται* οἱ πλούσιοι» καὶ Ἀθην. Πολιτ. Α', 10 «οὔτε *ὑπεκστήσεταί* σοι ὁ δοῦλος». Πρβ. καὶ Πλούτ. Ῥωμύλ. Κ', 3 «*ἐξίστασθαι* μὲν ὁδοῦ βαδιζούσαις» καὶ Νυμφόδωρ. ἐν Σχολ. εἰς Σοφοκλ. Τόμ. Α', σελ. 58 «τὸ μὲν *ἐξίστασθαι* τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους ὁμοτρόπως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι». Ὑπὸ τοῦ Συνεσίου ἐλέχθη «*ὁδῶν ἐξίστασο καὶ καθέδρας* Αἰγυπτίων τοῖς πρεσβυτέροις», ὑπὸ δὲ τοῦ Αἰλιανοῦ «*θάκων τε καὶ ὁδῶν ἀφίστασθαι* τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους» (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ*. *Ἡρωϊκ*. σελ. 564). Ἐν ταῖς Φοινίσσαις τοῦ Εὐριπίδου ἀπαντᾷ στίχ. 40 «ὦ ξένε, τυράννοις ἐκποδὼν *μεθίστασο*». Πρβ. Διογ. Λαέρτ. Ϛ', 55 «Ἀριστῶν (Διογένης) ἐλάας, πλακοῦντος εἰσενεχθέντος, ῥίψας φησίν· ὦ ξένε, τυράννοις ἐκποδὼν μεθίστασο».

Ἐρρήθη δὲ καὶ *ἕδρας ἐξανίστασθαι* ὑπ' Ἀχιλλέως Τατίου βιβλ. Η', ιζ', 5 «*ἕδρας* τε γὰρ *ἐξανίστατο* τοῖς πρεσβυτέροις καὶ ἐπεμελεῖτο φθάνειν προσαγορεύων τοὺς ἐντυγχάνοντας». Πρβ. Ξενοφ. Ἱέρ. Ζ', 7 «πῶς γὰρ ἂν φαίημεν ἢ τοὺς βίᾳ *ἐξανισταμένους θάκων* διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας *ἐξανίστασθαι* ἢ τοὺς ὁδῶν παραχωροῦντας τοῖς κρείττοσι διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας παραχωρεῖν;» (Ἴδε καὶ Ἰακώψιον εἰς *Ἀχιλλ. Τάτ*. σελ. 994). Παρ' Ἰσοκράτει πρὸς Δημόν. 32 κεῖται «ἐὰν δέ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρός, *ἐξανίστασο* πρὸ μέθης», τουτέστιν: ἀναστὰς ἄπιθι. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Η', δ', 27 «*ἐξανισταμένων* δ' αὐτῶν, *ἐξανέστη* καὶ ὁ Κῦρος καὶ συμπρούπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰς θύρας» (Ἴδε Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ*. Τόμ. Β', σελ. 209). Τὸ τοῦ Θεόγνιδος στίχ. 485 «ἀλλ' ἢ πρὶν μεθύειν *ὑπανίστασο*» εἶνε ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 428 δ' γεγραμμένον «πρὶν μεθύειν ἄρξῃ δ', *ἀπανίστασο*». Περὶ τοῦ ῥήματος *ἐξανίστασθαι* ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ*. 1874, σελ. 66 (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 1246). Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν *Μνημοσ*. 1879, σελ. 390 «ὀρχήσεται καὶ αὐτὴ *ἐξαναστᾶσα*. Dicuntur ἐξανίστασθαι qui surgentes abeunt, quare requiro ἀναστᾶσα, quod legitur in X, ut recte sequitur ἀνέστην γάρ et praecedit ἀναστᾶσαν». Καὶ ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβείας τοῦ Αἰσχίνου § 127 ἔχουσι τἀντίγραφα «*ἀναστάντες* ἀποκτείνατ'» καὶ *ἐξαναστάντες*.

Πρβ. καὶ Ξενοφ. Ἀναβ. Ϛ', α', 30: *ἀνίσταντο λέγοντες-ἐξανίσταντο λέγοντες* καὶ δ', 12: *ἀναστὰς εἶπε Ξενοφῶν-ἐξαναστὰς εἶπε Ξενοφῶν*. Εἶνε δ' ὅμως καὶ παρ' Ἡροδότῳ γεγραμμένον βιβλ. Γ', 142 «τῶν δέ τις *ἐξαναστὰς* εἶπε». Πρβ. καὶ Θουκυδ. Γ', 107 καὶ Εὐριπ. Ἠλ. 217.

Φέρεται δ' ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ἑλλήνων καὶ *εἴκειν τινὶ τῆς ὁδοῦ* ἢ *ἕδρας* καὶ *ὑπείκειν τινὶ ἕδρας* καὶ *ὑπείκειν τινὶ ὁδῶν καὶ θάκων*, οἷον Ἡρόδ. Β', 80 «οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ» καὶ Ὅμηρ. Ὀδ. Π, 42 «τῷ δ' ἕδρης ἐπιόντι πατὴρ ὑπόειξεν Ὀδυσσεύς» καὶ Ψευδοφωκυλ. 220 «εἴκειν δὲ γέρουσιν ἕδρης καὶ γεράων πάντων» καὶ Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', ζ', 10 «τοῖς πρεσβυτέροις οὐ μόνον ἀδελφοῖς ἀλλὰ καὶ πολίταις καὶ ὁδῶν καὶ θάκων καὶ λόγων ὑπείκειν» Πρβ. Πλούτ. Λυκ. ΙΕ', 2 (Ἠθικ. σελ. 227 ς') «ἐπιόντι γὰρ αὐτῷ τῶν νεωτέρων τις οὐχ ὑπεῖξεν εἰπών· οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ σὺ τὸν ὑπείξοντα γεγέννηκας»· ἔτι Τυρτ. ΙΒ', 41 Βεργκ. «πάντες δ' ἐν θώκοισιν ὁμῶς νέοι οἵ τε κατ' αὐτὸν εἴκουσ' ἐκ χώρης οἵ τε παλαιότεροι» καὶ Θέογν. 935 (Ἴδε Βέργκιον ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Β', σελ. 20 καὶ 199). Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ὁμήρου ποιεῖται ὁ Εὐστάθιος τὴν παρατήρησιν τήνδε (σελ. 1793, 55) «Τιμῆς δ' ἔνδειξις τὸ *τῷ δ' ἕδρης ἐπιόντι ὑπόειξεν* ὁ δεῖνα, ἤγουν ἐξεχώρησε τῆς ἕδρας ἀναστὰς διὰ τιμὴν τοῦ ἐπιόντος»

Λέγεται συνήθως *εἴκειν τινός, ὑπείκειν τινός*, ὡς ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀλκμᾶνος «τῷ δὲ γυνὰ ταμία *σφεᾶς ἔειξε χώρας*». Πρβ. καὶ *ὑποχωρεῖν τινος, παραχωρεῖν τινος, ὑπαποκινεῖν τινος*, κτλ. (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Βατρ.* σελ. 357 καὶ εἰς *Ὄρν.* σελ. 346. Πρβ. καὶ Φρασικλέα ἐν *Γραμματ.* σελ. 352). Μετέβαλε δ' ὁ Σνειδεβῖνος καὶ τὸ παρὰ τῷ Τυρταίῳ *εἴκουσ' ΕΚ χώρης* εἰς τὸ *εἴκουσΙΝ χώρης*. Ὁ Βλαϋδέσιος παραθέμενος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν σελ. 473 τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος «ὅπως — ὑπανιστῶνται *ἀπὸ* τῶν θάκων ὁδῶν τε παραχωρῶσι» ὑπώπτευσεν ὅτι παρέγγραπτος εἶνε ἡ ΑΠΟ πρόθεσις.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Δὲν καθίσταται δ' ὅμως ὑγιὲς τὸ χωρίον «τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἐπανίστασθαι τῶν θάκων τοὺς ἥσσονας τῶν βελτιόνων ἑκόντας» διὰ μόνης τῆς μεταβολῆς τοῦ *ΕΠανίστασθαι* εἰς τὸ *ΥΠανίστασθαι*. Τίς δύναταί ποτε νὰ νοήσῃ τὸ «ὑπανίστασθαι

τῶν θάκων τοὺς ἥσσονας τῶν βελτιόνων ἑκόντας»; Εἶνε δὲ τὸ *ἑκόντας* ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τεθειμένον ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι *ἡκόντας*. Καὶ ἀδυνατοῦμεν μὲν ἡμεῖς νὰ εὕρωμεν τί ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον, ἀλλ' ἐξ ὧν κατελέξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παραδειγμάτων ἀποβαίνει φανερὸν ὅτι δύναται νὰ ῥηθῇ ἑλληνιστὶ «ὑπανίστασθαι τῶν θάκων τοὺς ἥσσονας, τῶν βελτιόνων *προσιόντων*» ἢ «τῶν βελτιόνων *ἐπιόντων*».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Φεβρουαρίου 1892

Κ. Σ. Κοντος

Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις.

Ἐν Τόμ. Β', σελ. 413, 14 προσθετέον: Πρβ. καὶ Πλάτ. Νόμ. σελ. 918 δ' «ὃ μήποτε γένοιτο οὐδ' ἔσται».

Ἐν Τόμ. Β', σελ. 532 μεταθετέον τὸ ἐν στίχ. 6 χωρίον εἰς τὸ τέλος τῆς σελίδος.

Γραπτέον ἐν Τόμ. Γ', σελ. 294, 13: ὅλως ἰσοδυνάμου πολλάκις ὄντος. σελ. 317, 18: ἀπεχθέσθαι. σελ. 346, 30: Ἀλκμαιωνίδαι. σελ. 526, 23: interpretatur. σελ. 529, 15: νεωνήτων. σελ. 545, 30: und Hausth. σελ. 551, 10: *ΚασΣαραεῖς*. σελ. 555, 21: *ἰτΕα*-*Ἰτ Εα*. σελ. 557, 15: Στράβωνα. σελ. 564, 17: Ὄθ. Σνειδῆρον. σελ. 575, 9: *Παροπαμισαδῶν*.

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 324, 33 προσθετέον: *ἐφύλαττον* (σελ. 96, 9) καὶ σελ. 325, 5: *τάττειν* (σελ. 127, 8).

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 375, 5 γραπτέον: Πεισιστράτου (γρ. *Ἡγησιστράτου*).

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 555, 16 προσθετέον: Ὅμοιον τῷ *ἀχλαδΑΙας* εἶνε τὸ *ἀγριοστροβΗΛΑΙαν*, ὃ μνημονεύεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', α', σελ. 483.

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 567 ἀρχ. παρελείφθησαν δύο τοῦ Θεοφράστου χωρία, τάδε· περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ', β', 1 «ἥ τε συκάμινος καὶ ἡ *περσέα* καλουμένη» καὶ 8 «οὗπερ καὶ ἡ δρῦς καὶ ἡ *περσέα* πλείστη».

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 568, 6 γραπτέον: Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ βλέπει τις καὶ τὸν ὑγιῶς ἔχοντα τύπον Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1572, 40 «ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς *περσέας* παρὰ τοῖς ὕστερον» καὶ τὸν ἡμαρτημένον Μικρ. Συγγρ. σελ. 335, 40 κτέ.

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 570, 3 γραπτέον: *πτελέα*. Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Γ', ιδ', 1 «ἔστι δὲ τῆς *πτελέας* δύο γένη· καὶ τὸ μὲν *ὀρειπτελέα* καλεῖται, τὸ δὲ *πτελέα*». Ὁ Κοραῆς κτέ.

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 575, 10 προσθετέον: Ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 55, 32 φέρεται «*Ὀξύη*: τὸ δένδρον διὰ τοῦ Υ καὶ Η, ἀλλ' οὐκ *ὀξέα*». Οἱ λέγοντες *ὀξέα* ἐπλανῶντο ἐκ τοῦ *μηλέα*, *ἰτέα*, *πτελέα*, κτλ. Ἐσχηματίσθη δὲ καὶ ἐπίθετον *ὀξέϊνος* ὁμοίως τῷ *ἰτέϊνος* καὶ *πτελέϊνος*. Ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ εἶνε *ὀξύϊνος* (Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν *Elem*. Τόμ. Α', σελ. 251). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ ἐσχάτως παρηκμακότι ἑλληνισμῷ τὸ ὄνομα *κώδεια* διαφθαρὲν ἐγένετο *κουδέα* (Ἴδε Δουκάγγιον ἐν *Γλωσσαρ*. σελ. 725).

Γραπτέον ἐν Τόμ. Δ', σελ. 5, 30: *Appar*. σελ. 41, 12: ἐξῆν. σελ. 48, 11: «μετὰ κτέ. σελ. 56, 24: ἐνιαυτόν. σελ. 60, 27 καὶ ἀλλ.: περὶ τῶν Μυστηρίων. σελ. 93, 2: *ἐφ' οἷς*. σελ. 104, 15: *οἰκίσαι*. σελ. 117, 6: Ῥώση. σελ. 137, 18: *ἐντός*. σελ. 141, 16: ἐπὶ τοῦ σίτου, οἷον. σελ. 143, 26: ὅ ἐστι. σελ. 150, 23: 137. σελ. 168, 19: ἀπ' αὐτοῦ σελ. 176, 22: καὶ 169.

Ἐν Τόμ. Δ', σελ. 55 ἐξαλειπτέον τὸν 32ον στίχον.

Ἐν Τόμ. Δ', σελ. 114, 16 προσθετέον: Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Nov. Lect*. σελ. 747.

Ἐν Τόμ. Δ', σελ. 125, 2 προσθετέον: Πολλάκις ἐν ταῖς Ἀττικαῖς Ἐπιγραφαῖς γίνεται μνεία *νίκης χρυσῆς*.

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 301 ἐδηλώσαμεν πταῖσμα τοῦ Κοραῆ. Ἀνεμνήσθημεν δ' ἔπειτα ὅτι ἐπηνώρθωσε τὸ ἑαυτοῦ ἁμάρτημα ὁ ἀοίδιμος ἀνήρ. Ὁ μακαρίτης Μάμουκας γράφει ἐν τῷ Α' τόμῳ τῶν Ἀδαμαντίου Κοραῆ μετὰ θάνατον εὑρεθέντων συγγραμμάτων, σελ. οβ': Καὶ ἐν σελ. 206, στίχ. 8, ἀφ' οὗ εἰς τὸ κείμενον παρεδέξατο τὴν λέξιν, Πολεμικά, ἀντὶ τῆς Πολέμια, σημειοῖ ἐν τῷ περιθωρίῳ τῆς σελ. 351, στίχ. 4. «Μεταμέλει μοι νῦν τοῦ μετακινῆσαι τὴν γραφήν. Πολέμια γάρ, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ Πολεμικά, εὕρηται καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ (Α, ιη') καὶ ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις».

Κ. Σ. Κ.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΑΝΑΤΟΜΙΚΗ
ΤΟΥ
ΕΝΕΣΤΩΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Φίλοι ὁμιληταί,

Ἔναυλος ἔτι παραμένει εἰς τὰ ὦτα τῶν πλείστων ἐξ ὑμῶν ἡ φωνὴ τοῦ ἐπὶ σπανίᾳ φιλοπονίᾳ καὶ μαθήσει διακριθέντος ἀειμνήστου καθηγητοῦ ΛΟΥΚΑ ΠΑΠΑ ΙΩΑΝΝΟΥ, εἰς οὗ τὰς ἀπὸ τῆς ἕδρας ταύτης παραδόσεις ἀθρόοι καὶ μεστοὶ ἐνθουσιασμοῦ προσήρχεσθε καὶ κεχηνότι στόματι ἠκροᾶσθε αὐτοῦ διδάσκοντος τὴν Ἀνατομικὴν μετ' ἐμβριθείας, θαυμαστῆς σαφηνείας, λεκτικῆς γλαφυρίας καὶ φραστικῆς λεπτότητος. Ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη ἐμόχθησε καὶ ἐπόνησεν ὑπὲρ ὑμῶν διδάξας τὴν Ἀνατομικὴν κατὰ τὴν νῦν αὐτῆς πρόοδον, καταρτίσας ἀνατομικὸν καὶ ἱστολογικὸν φροντιστήριον καὶ ἐκδοὺς ὁ τρίβων Ἑλληνιστὴς ἄριστον σύγγραμμα, τὴν Ἀνατομικὴν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν ἐπικούρων αὐτῇ ἐπιστημῶν. Ἄξιοι τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἀξιώματος καθηγηταὶ ζῶντες μὲν τιμῶσι διὰ τῶν ἔργων των τὸ Πανεπιστήμιον ἀποθανόντες δὲ ἐπιβάλλουσι τὴν πρόοδον. Θὰ προσπαθήσω ὅση μοι δύναμις καὶ σπουδὴ νὰ συνεχίσω καί, εἰ δυνατὸν, νὰ προβιβάσω τὸ ἔργον τοῦ ἐγκαρδίου φίλου μου.

Τὸ ὑποκείμενον τοῦ εἰσιτηρίου λόγου μου εἶνε ἡ ἐπιστημονικὴ Ἀνατομικὴ οἵα νῦν εἶνε καὶ οἵα ἔσται ἐν τῷ μέλλοντι.

Οὐ πρὸ πολλῶν χρόνων ἡ Ἀνατομικὴ ἦτο ἁπλῆ περιγραφὴ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος τῶν διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρωμένων. Τοιαύτη δ' οὖσα δὲν ἠδύνατο νὰ κα-

λῆται Ἐπιστήμη. Ἡλίκη ὅμως ἐγένετο πρόοδος ἐπὶ χρονικοῦ διαλείμματος ὀλίγων δεκαετηρίδων!

Ἐν τῇ τρίτῃ δεκαετηρίδι τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος ὁ Schleiden ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ ἱστοὶ καὶ τὰ ὄργανα ἐπὶ τῶν φυτῶν ἀποτελοῦνται ἐκ σμικροτάτων καὶ στοιχειωδῶν ὀργανισμῶν, τῶν κυττάρων καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτῶν. Τὰς ἐπὶ τῶν φυτῶν ὑπὸ τοῦ Schleiden γενομένας ἐρεύνας ἐπεκτείνει μικρῷ ὕστερον καὶ ἐπὶ τὸ ζῳϊκὸν βασίλειον ὁ Schwann (1) καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν, τὸ κύτταρον εἶνε ἡ μονάς, ὁ στοιχειώδης ὀργανισμὸς καὶ ὅτι τὰ κύτταρα ἀλλαχοῦ ἄλλως μεταπλασσόμενα καὶ συντασσόμενα ἀποτελοῦσι τοὺς ἱστούς, ἐξ ὧν αὖθις ἀλλαχοῦ ἄλλως διατιθεμένων ἀπαρτίζονται τὰ ὄργανα. Οὕτω δὲ διεπλάσθη ἡ Ἱστολογία, ἥτις ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀφίκετο εἰς ὑψηλὴν βαθμῖδα τελειώσεως καὶ ἥτις συνάπτεται ἀναποσπάστως καὶ ἀδιαχωρίστως πρὸς τὴν Ἀνατομικήν, διότι ἡ διὰ τῶν ἀνατομῶν ἐμφανιζομένη κατασκευὴ τῶν ὀργάνων, ἡ μορφὴ καὶ οἱ φυσικοὶ χαρακτῆρες αὐτῶν ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς διαθέσεως καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως καὶ συναφείας τῶν στοιχείων, ἅτινα εἶνε τὸ ὑποκείμενον τῆς Ἱστολογίας, καὶ τἀνάπαλιν τὸ σχῆμα τοῦ συνόλου ὀργάνου ὁρίζει τὴν ὑφὴν αὐτοῦ, ὡς τοῦτο ἄλλοι τε καὶ ὁ Sachs (2) ἐπὶ τῶν φυτῶν, ὁ Rauber (3) ἐπὶ τῶν ζῴων ἀπέδειξαν. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ διισχυρισθῇ, ὅτι, ἐπειδὴ τὴν μὲν ἁδρὰν κατασκευὴν τοῦ ὀργανισμοῦ σπουδάζομεν διὰ τῶν ἀνατομῶν τὴν δὲ λεπτοτάτην αὐτοῦ ὑφὴν διὰ τοῦ μικροσκοπίου, δέον νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων Ἀνατομικὴ καὶ Ἱστολογία. Τοὐναντίον αὗται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἐρεύνης ἔχουσαι ἤτοι τὴν κατασκευὴν

(1) Mikroskopische Untersuchungen 1839.

(2) J. Sachs, Über die Anordnung der Zellen in jüngsten Pflanzentheilen. Arbeiten des Botanischen Institutes zu Würzburg, I Heft 1878. Ἰδὲ ἐπ' ἴσης Schwendener, das mechanische Princip im anatomischen Bau der Monocotyl. Leipzig 1874.

(3) Rauber, Thier und Pflanze. Leipzig, 1881. Τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως: Neue Grundlegungen zur Kenntniss der Zellen. Morphologisches Jahrbuch 1883.

τοῦ ὀργανισμοῦ εἶνε ἀδιαχώριστοι ἀπ' ἀλλήλων ἀμφότεραι ἀλλήλαις ἐπικουροῦσαι καὶ ἀμφότεραι συντελοῦσαι πρὸς κατανόησιν τῆς κατασκευῆς τῶν τοῦ σώματος ὀργάνων. Οὕτω τῆς Ἱστολογίας διαπλασθείσης ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἐπιστημονικῆς Ἀνατομικῆς.

Ἀλλὰ τὸν τέλειον ὀργανισμὸν μόνον ἐρευνῶντες δὲν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν οὔτε τὴν κατασκευὴν οὔτε τὰς λειτουργίας αὐτοῦ, ἐὰν μὴ τὴν ἱστορίαν τῆς διαπλάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ τῆς καταβολῆς μέχρι τῆς συντελέσεως τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ σπουδάσωμεν. Ἄνευ τῆς ἱστορίας τῆς διαπλάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἡ Ἀνατομικὴ θὰ ἦτο ἐπ' ἴσης ἀτελὴς ὡς ἡ Ἀστρονομία ἄνευ τῆς περὶ τῆς διαπλάσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων θεωρίας. Ἡ περιγραφὴ τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ ἔρευνα τῶν κινήσεων καὶ αὐτὴ ἡ διὰ τοῦ φασματοσκοπίου τῶν συστατικῶν αὐτοῦ ἀνάλυσις — τῶν λαμπροτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος οὖσα — δὲν ἤθελον ἐπαρκέσει πρὸς κατανόησιν τῆς διατάξεως αὐτῶν, ἐὰν μὴ ὁ Kant καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Laplace ἐν τῇ Mécanique céleste ἐδίδασκον ἡμᾶς τίνι τρόπῳ τὰ οὐράνια σώματα ἐκ τῆς ἀμόρφου ὕλης τῆς εἰς τὸ χάος διακεχυμένης διεπλάσθησαν.

Μήτοι καὶ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ συγκείμενος ἐκ πολλῶν δισεκατομμυρίων κυττάρων ἄλλων ἄλλην λειτουργίαν ἐχόντων καὶ μοναρχίαν ὑπὸ μονάρχῃ νευρικῷ κυττάρῳ καλουμένῳ ἀποτελούντων δὲν εἶνε ἐπ' ἴσης ἀξιοθαύμαστος ὡς τὰ οὐράνια σώματα; Μήτοι καὶ οὗτος δὲν διαπλάσσεται κατὰ βραχὺ ἔκ τινος σφαιρικοῦ σώματος, τοῦ ᾠαρίου;

Ἵνα ἄρα δυνηθῶμεν τοῦτο μὲν νὰ κατανοήσωμεν τίνι τρόπῳ ὁ ὀργανισμὸς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ καταβολῆς ἀφικνεῖται εἰς τελείωσιν, τοῦτο δὲ νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὰς ἐπὶ τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ ἐμφανιζομένας τοιάσδε ἢ τοιάσδε διαθέσεις τῶν τὸ ἡμέτερον σῶμα συνιστώντων ὀργάνων, ἀνάγκη εἶνε ἡ Ἀνατομικὴ οὐ μόνον περὶ τὴν κατασκευὴν

καὶ τὴν ὑφὴν τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ νὰ διατρίβῃ ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ὀντογονίαν ἤτοι περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς κατὰ βραχὺ διαπλάσεως, ἐρευνῶσα τὰς ἔν τε τῇ ἐμβρυϊκῇ ἡλικίᾳ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἐπισυμβαινούσας ἀλλοιώσεις τῆς μορφῆς αὐτοῦ.

Καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ ἀλλὰ καὶ τὸ ἑξῆς παράδειγμα εἶνε ἐπιτήδειον νὰ καταδείξῃ τὴν μεγάλην σημαντικότητα τῆς ἱστορίας τῆς διαπλάσεως ἤτοι τῆς ὀντογονίας πρὸς κατανόησιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Τὸ καλυπτήριον σύστημα, δῆλα δὴ τὸ δέρμα, τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ἐν τῷ τελείῳ ὀργανισμῷ φαίνονται πάντῃ διάφορα ἀλλήλων τοῦ σώματος μέρη ὄντα· τὴν ἱστορίαν ὅμως τῆς διαπλάσεως ἐρευνῶντες πειθόμεθα, ὅτι τό τε νευρικὸν σύστημα καὶ ἡ ἐπιδερμίς, ἥτις εἶνε οὐσιῶδες συστατικὸν τοῦ δέρματος, διαπλάσσονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ βλαστικοῦ δέρματος ἤτοι τοῦ ἔξω βλαστικοῦ δέρματος, πρὸς δὲ ὅτι ὁ μὲν ὀφθαλμὸς διαπλάσσεται ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς καταβολῆς τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἔνθεν δὲ ἐκ σμικροῦ τινος τμήματος τῆς καταβολῆς τοῦ δέρματος, τὰ δὲ οὐσιώδη συστατικὰ τῶν αἰσθητηρίων τῆς ἀκοῆς, τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς γεύσεως ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς καταβολῆς τοῦ δέρματος. Ἡ ἱστορία ἄρα τῆς διαπλάσεως τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος μερῶν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι πάντα ταῦτα, καί τοι ἐν τῷ τελείῳ ὀργανισμῷ φαίνονται πάντῃ ἑτερογενῆ, κατάγονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ βλαστικοῦ δέρματος καὶ ὅτι τὰ περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ὄργανα εἶνε συγγενῆ.

Ἀλλὰ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἡ Ὀντογονία ἀποβαίνει λυσιτελεστάτη. Τῶν τοῦ τελείου φέρ' εἰπεῖν ἐγκεφάλου μερῶν ἡ διάθεσις καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις αὐτῶν γίνεται καταληπτὴ καὶ ἡ περιγραφὴ αὐτῶν εὐχερεστάτη λαμβανομένης πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς διαπλάσεως διὰ παντοίων μεταπλάσεων ἐκ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου καταβολῆς τῆς παριστώσης αὔλακα ἐμφανίζουσαν τρία κυστιοειδῆ μέρη, ὧν τὸ μᾶλλον πρόσθιον, τὸ καὶ εὐρύτερον, εἶνε ἡ καταβολὴ τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου, τὸ δεύτερον ἡ τοῦ μέ-

σου ἐγκεφάλου καὶ τὸ μᾶλλον ὀπίσθιον, τὸ καὶ μακρότατον, εἶνε ἡ τοῦ ὀπισθίου ἐγκεφάλου. Τὸ τέλειον ὄργανον εἶνε τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ.

Ἡ ἱστορία ἄρα τῆς διαπλάσεως, ἡ Ἐμβρυολογία ἢ ἡ Ὀντογονία συμβάλλεται τὰ μάλιστα πρὸς ἑρμηνείαν καὶ κατανόησιν τῆς διαθέσεως τῶν τὸ σῶμα συνιστώντων ὀργάνων· οὕτω δὲ μεταρσιοῖ τὴν Ἀνατομικὴν εἰς ὑψίστην ἐπιστημονικὴν βαθμῖδα.

Ἀλλὰ πολλὰ φαινόμενα τοῦ τε διαπλασσομένου καὶ τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ θὰ ἦσαν πάντη ἀκατάληπτα, ἐὰν μὴ ἐπίκουρος προσήρχετο ἡ συγκριτικὴ Ἀνατομική, ἥτις παραβάλλουσα τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τῶν λοιπῶν ζῴων ἀπὸ τῶν ἁπλουστάτων μέχρι τῶν τελειοτάτων καὶ ἀνευρίσκουσα τὰς ἐν τοῖς ζῴοις ὑπαρχούσας ὁμοιότητας ἢ ἀναλογίας ἢ διαφορὰς συνάγει ἐκ τῶν καθ᾽ἕκαστον γενικὰ πορίσματα καὶ συμβάλλεται οὕτως ἔνθεν μὲν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τούτων ἢ ἐκείνων τῶν καταστάσεων τῶν ὀργάνων ἔνθεν δὲ εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν νόμων οἵτινες διέπουσι τὴν μορφολογικὴν διάπλασιν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἐν συμπάσῃ τῇ ζῳολογικῇ κλίμακι. Τῆς συγκριτικῆς Ἀνατομικῆς ἀπότοκος ἐγένετο ἡ περὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν Δαρβίνειος θεωρία, ἡ μεγίστη τῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος ἀνακαλύψεων, ἡ οὐ μόνον πάντων τῶν ὀργανικῶν ὄντων τοὺς νόμους τῆς γενέσεως ἀνακαλύψασα ἀλλὰ καὶ τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁρίσασα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ διαλευκάνασα καὶ ὑπὸ αἰωνίων νόμων διεπομένην καταδείξασα.

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην πάντα τὰ εἴδη τῶν ζῴων ἀνεπτύχθησαν κατὰ βραχὺ διὰ μεταμορφώσεως ἑνὸς ἢ πλειόνων στοιχειωδεστάτων ὀργανισμῶν κατὰ τοὺς νόμους ἔνθεν μὲν τῆς προσαρμογῆς πρὸς τὰ ἐκ τοῦ ἐκτὸς κόσμου δρῶντα αἴτια, ἔνθεν δὲ τῆς κληρονομίας, καθ' ἣν ὁ ὀργανισμὸς τὰς ἐκ τῆς δράσεως παντοίων φυσικῶν δυνάμεων ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι παραλλαγάς, ἃς πάσχουσι τὰ ὄρ-

γανα, μεταδίδωσι τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος παραλλαγαὶ τῶν ὀργάνων ἄλλοτε ἄλλαι οὖσαι ἀναλόγως πρὸς τὰ ἐκ τοῦ ἐκτὸς κόσμου δρῶντα αἴτια εἶνε χρήσιμοι τοῖς ζῴοις, διότι ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἡ νίκη ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι. Τῶν παραλλαγῶν ἐπὶ τοὺς ἐκγόνους ὀργανισμοὺς μεταβιβαζομένων καὶ κατὰ βραχὺ ἀναπτυσσομένων γεννῶνται νέα εἴδη Τὰ δὲ ζῷα, ὧν τὰ ὄργανα δὲν πάσχουσι παραλλαγὰς καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν προσαρμόζονται πρὸς ἃ εἶνε ἀνάγκη διὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν, ἐξαφανίζονται.

Ἡ συγκριτικὴ Ἀνατομικὴ καὶ ἡ ταύτης ἀπότοκος Δαρβίνειος θεωρία ἑρμηνεύουσι νῦν πολλὰ φαινόμενα τοῦ τε διαπλασσομένου καὶ τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ. Ὡς γνωστὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὀργανισμὸς ἐμφανίζεται μονοκύτταρος μὲν ἐν τῷ ᾠαρίῳ, πολυκύτταρος δὲ τῆς διαιρέσεως τοῦ ᾠαρίου ἐπιτελουμένης· εἶτα ἀνέρχεται εἰς ὑψηλοτέραν τῆς ζῳολογικῆς κλίμακος βαθμῖδα σχηματιζομένων τῶν βλαστικῶν δερμάτων, ὧν αὖθις μεταπλασσομένων καὶ τῶν ἀρχεγόνων σπονδύλων διαπλασσομένων ἐκδηλοῦται ὁ χαρακτὴρ σπονδυλωτοῦ ὀργανισμοῦ προσομοίου πρῶτον μὲν πρὸς ἰχθὺν εἶτα δὲ πρὸς ἀμφίβιον ἔπειτα δὲ πρὸς κατώτερα καὶ τέλος πρὸς ἀνώτερα θηλαστικὰ ζῷα. Τὰ πάλαι ποτὲ δυσερμήνευτα ταῦτα τοῦ διαπλασσομένου ἐμβρύου φαινόμενα ἑρμηνεύονται τανῦν διὰ τοῦ γενετηρίου ἢ φυλογονικοῦ νόμου τοῦ Häckel (1). Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἑκάστου ζῴου τὸ ᾠάριον, ἐξ οὗ διαπλάσσεται τὸ ἔμβρυον, διέρχεται ἐν βραχεῖ χρόνῳ πάσας τὰς βαθμῖδας, ἃς τὸ ζῷον διῆλθε μεταμορφούμενον ἐν μακραῖς γεωλογικαῖς περιόδοις ἀπὸ τῶν ἁπλουστάτων ὀργανισμῶν μέχρι τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ, καὶ ἡ Φυλογονία ἄρα ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ Ὀντογονίᾳ. Καὶ τὸ ᾠάριον τοῦ ἀνθρώπου ἄρα πάσχει ἐν βραχεῖ χρόνῳ μεταπλάσεις ἀλληλοδιαδόχως ἐμφανιζομένας ἐν τῇ αὐτῇ τάξει καθ' ἣν ἐν ἁπάσαις ταῖς μεγάλαις γεωλογικαῖς περιόδοις ἐνεφανίσθησαν οἱ πρόγονοι τοῦ ἀνθρώπου ὀργανισμοί, οἱ

(1) E. Häckel, Anthropogenie oder Entwickelungsgeschichte des Menschen. 1874.

ἰχθύες, εἶτα δὲ τὰ ἀμφίβια ἔπειτα δὲ τὰ κατώτερα θηλαστικὰ καὶ τέλος τὰ ἀνώτερα.

Ὅμοιος τῷ γενετηρίῳ τῷ τὴν σωματικὴν τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν διέποντι εἶνε καὶ ὁ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν διέπων νόμος. Ὡς ἐν τῇ σωματικῇ διαπλάσει ἐπαναλαμβάνει ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὴν ἱστορίαν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ἤτοι τὴν φυλογονίαν, οὕτω καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ μορφώσει ὁ ἄνθρωπος ἐπαναλαμβάνει ἐν βραχεῖ χρόνῳ κατὰ τὰ διάφορα τῆς μετὰ τόκον ζωῆς στάδια, εἰ καὶ μόνον ἐν σκιαγραφίᾳ, συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ἐν μακραῖς περιόδοις ἐπιτελεσθεῖσαν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγομεν, ὅτι ἡ συγκριτικὴ Ἀνατομικὴ εἶνε πλείστου λόγου ἄξιον ἐπικούρημα πρὸς κατανόησιν τῆς Ὀντογονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλ' οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ διαπλασσομένου ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ πλεῖστα τέως ἀκατάληπτα φαινόμενα ἑρμηνεύονται τανῦν διὰ τῆς συγκριτικῆς Ἀνατομικῆς καὶ τῆς Δαρβινείου θεωρίας. Ἐπὶ τοῦ τελείου δῆλα δὴ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαντῶσιν ὄργανα, ἅτινα οὗτος ἐκληρονόμησεν ἐκ τῶν προγόνων αὐτοῦ ζῴων καὶ ἅτινα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου μὴ ὄντα χρήσιμα ὡς ἐπὶ τῶν ζῴων εἶνε ὑπολελειμμένα τὴν διάπλασιν, οὗ ἕνεκεν ἡ φυσιολογικὴ αὐτῶν ἐνέργεια εἶνε οὐδενὸς λόγου ἀξία. Τοιαῦτα ὄργανα ὑποτυπώδη ὑπὸ τοῦ τρίβωνος ἑλληνιστοῦ Λουκᾶ Παπᾶ Ἰωάννου κληθέντα εἶνε τὰ ἑξῆς: οἱ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὠτὸς μύες, ὁ ἀνελκτήρ, ὁ προσελκτὴρ καὶ ὁ ἀνθελκτὴρ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὑποτυπώδεις πάσης λειτουργίας στερούμενοι, ἐπὶ τῶν θηλαστικῶν ὅμως ζῴων οἱ αὐτοὶ μύες λίαν ἀνεπτυγμένοι ὄντες δύνανται νὰ κινῶσι κατὰ παντοίας φορὰς τὰ λιαν μακρὰ ὦτα ἐκείνων. Οἱ ἴδιοι τοῦ ὠτὸς μύες ὁ μείζων δῆλα δὴ καὶ ὁ ἐλάσσων τῆς ἕλικος μῦς, ὁ τοῦ τράγου, ὁ τοῦ ἀντιτράγου καὶ ὁ ἐγκάρσιος εἶνε ὑποτυπώδεις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῶν θηλαστικῶν ὅμως ζῴων τελειότερον διαπεπλασμένοι ὄντες ἐπιτελοῦσι κατα-

φανεῖς κινήσεις τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ὠτός, τῆς ἕλικος, τοῦ τράγου, τοῦ ἀντιτράγου κτλ. Ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν καὶ ἔξωθεν τῆς ἐγκανθίδος ὑπάρχει ἡ καλουμένη μηνοειδὴς πτυχή, ἥτις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὑποτυπώδης οὐδεμίαν φυσιολογικὴν ἐνέργειαν ἔχουσα, ἐπὶ ἄλλων ὅμως θηλαστικῶν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν, εἶνε λίαν ἀνεπτυγμένη καὶ ἀποτελεῖ τρίτον βλέφαρον, ὅπερ δύναται ἐκ τῶν ἔνδον πρὸς τὰ ἔξω κινούμενον νὰ καλύψῃ ἅπασαν τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ βολβοῦ. Ἐπ' ἴσης ὁ κόκκυξ εἶνε ὑποτυπώδης οὐρά, ἥτις, λίαν καταφανὴς οὖσα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς, ἀτροφεῖ εἶτα τέλεον καὶ ὑπολείπεται ἀντ' αὐτῆς τὸ ὀστοῦν τοῦ κόκκυγος, ἕνεκα τούτου καὶ οὐραῖον ὀστοῦν καλούμενον. Ὡς δὲ ἐπὶ τῶν κερκοφόρων ζῴων ὑπάρχουσι μύες κινοῦντες κατὰ παντοίας φορὰς τὴν οὐρὰν οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαντῶσιν οὐραῖοι μύες οἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς μῦς ἐκείνων καὶ οἵτινες ὑποτυπώδεις ὄντες οὐδεμίαν ἐπιτελοῦσιν ἐνέργειαν. Ἐπ' ἴσης ὑποτυπώδη ὄργανα εἶνε ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις, οἱ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς μαστοί, τὸ κωνάριον ὅπερ κατασκηνοῦν ἀνὰ μέσον τῶν διδυμίων τοῦ τετραδύμου εἶνε, ὡς νεωστὶ ἀπεδείχθη, τὸ λείψανον ὀργάνου, ὅπερ ἐπὶ πολλῶν ἑρπετῶν χωρεῖ μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς κεφαλῆς καὶ ἀποτελεῖ ἐν τῇ βρεγματικῇ χώρᾳ τοῦ κρανίου ὄργανον, ὅπερ ὑπολαμβάνουσιν ὡς ὀφθαλμὸν μονοφυᾶ, ὅστις, λίαν ἀνεπτυγμένος ὢν ἐπὶ τῶν κατωτέρων ζῴων, παρέμεινεν ὑποτυπώδης ἐπὶ τῶν θηλαστικῶν. Εἰσὶ δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ὄργανα, ὧν τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὰ μέρη φαίνονται ἐν περιουσίᾳ διαπεπλασμένα παραβαλλόμενα ὅμως πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ὄργανα κατωτέρων ζῴων ἀποδεικνύονται ὑπολελειμμένα ἐκείνων ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μερῶν, ἐξ ὧν ταῦτα σύγκεινται. Οὕτω φέρ' εἰπεῖν ἡ ᾠοθήκη ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐμπεριέχει περίπου 72,000 Γραφιανῶν θυλακίων. Ἐκ τούτων ὀλίγαι μόνον δωδεκάδες ἐφ' ὅλης τῆς περιόδου, καθ' ἣν τὰ

γεννητικὰ ὄργανα τοῦ θήλεως καὶ ἰδίᾳ ἡ ᾠοθήκη λειτουργοῦσι, εἶνε χρήσιμα πρὸς γένεσιν τῶν ᾠαρίων, τὰ λοιπὰ οὐδαμῶς λειτουργοῦσι. Ἡ συγκριτικὴ Ἀνατομικὴ ἑρμηνεύει ἄριστα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος περίσσειαν τῶν Γραφιανῶν θυλακίων παραβάλλουσα τὴν ᾠοθήκην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ᾠοθήκην κατωτέρων ζῴων, ἐφ' ὧν γεννῶνται πάμπολλα ᾠάρια, ὡς ἐπὶ τοῦ βατράχου 2,500-3,800 ἐτησίως, ἐπὶ τῶν ἰχθύων 3,000,000. Ἡ ᾠοθήκη ἄρα τοῦ ἀνθρώπου παραβαλλομένη πρὸς τὴν ᾠοθήκην κατωτέρων ζῴων ἐλέγχεται ἔνθεν μὲν συγγενὴς πρὸς τὴν ᾠοθήκην ἐκείνων οὖσα, ἔνθεν δὲ ὑπόλειψιν ἐν τῇ διαπλάσει αὐτῆς παθοῦσα. Καὶ ἐπὶ ἄλλων ζῴων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν, πλεῖστα εἶνε τὰ ὑποτυπώδη ὄργανα, ἅτινα ἑρμηνεύονται διὰ τῆς Δαρβινείου θεωρίας καὶ ἅτινα τἀνάπαλιν συντελοῦσιν εἰς ἐπίρρωσιν ἐκείνης.

Διὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος θεωρίας ἡ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων σκοπιμότης ἑρμηνεύεται μηχανικῶς ὡς ἐκ τῆς διατηρήσεως πασῶν τῶν ἰδιοτήτων καὶ μορφῶν τῶν ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι ἀναπτυχθεισῶν καὶ ὠφελίμων αὐτοῖς οὐσῶν. Τελεία ὅμως σκοπιμότης ἐν τῇ φύσει, ὡς πρὸ τοῦ Δαρβίνου ἐδόξαζον, δὲν ὑπάρχει. Μαρτυροῦσι δὲ περὶ τούτου καὶ ἄλλα μὲν ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ὑποτυπώδη ὄργανα, ὧν ἔνια, ὡς π. χ. ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις, οὐ μόνον δὲν εἶνε σκόπιμα ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβέστατα τῷ ὀργανισμῷ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται, ὅτι ἡ Ἱστολογία, ἡ Ἐμβρυολογία καὶ ἡ συγκριτικὴ Ἀνατομική, ἐπιστῆμαι ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι κυρίως διαπλασθεῖσαι, εἶνε οὐσιώδη μέρη τῆς Ἀνατομικῆς καὶ ἀναπόσπαστα ἀπ' αὐτῆς. Ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν τούτων θεμελιουμένη ἡ Ἀνατομικὴ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐμεταρσιώθη ἀπὸ ἐμπειρικῆς εἰς θεωρητικήν, ἀπὸ ἁπλῆς περιγραφικῆς εἰς ἑρμηνευτικὴν ἐπιστήμην, τὴν μορφήν, τὴν διάθεσιν καὶ πλεῖστα φαινόμενα τοῦ τε διαπλασσομένου καὶ τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ ἑρμη-

νεύουσαν. Οὐδένα δὲ λανθάνει, ὅτι ἐπιστήμη καλεῖται οὐχὶ ἡ ἁπλῆ περιγραφὴ ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία τῶν πραγμάτων, τὸ ἐπίστασθαι καὶ λόγον ἔχειν δοῦναι περὶ αὐτῶν, ἵνα κατ' Ἀριστοτέλην εἴπω.

Ἕνεκεν τῆς στενῆς ταύτης τῶν περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ἐπιστημῶν πρὸς τὴν Ἀνατομικὴν σχέσεως καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνων ἐπὶ ταύτην ἐπιδράσεως εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ κατὰ τὴν νῦν τῆς ἐπιστήμης πρόοδον ἀνατομικὸς μὴ ἐπιστάμενος τὰς ῥηθείσας ἐπικούρους τῇ Ἀνατομικῇ ἐπιστήμας. Καὶ δὲν εἶνε μὲν ἀναγκαῖον ὁ ἀνατομικὸς νὰ διδάσκῃ μετὰ τῆς Ἀνατομικῆς καὶ πάσας τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιστήμας, ἀλλ' ὁ τὸν ἀνατομικὸν ἐπαγγελλόμενος ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ταύτας καὶ νὰ λαμβάνῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Ἀνατομικὴν διδάσκων πάσας μὲν τὰς ἐπικούρους τῇ Ἀνατομικῇ ἐπιστήμας ἰδίᾳ δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς διαπλάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, διότι ἡ μᾶλλον πρόσφορος μέθοδος πρὸς περιγραφὴν τῆς κατασκευῆς τῶν συνιστώντων τὸ σῶμα ἱστῶν καὶ ὀργάνων εἶνε ἡ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ διαπλάσεως αὐτῶν θεμελιουμένη. Ἀνατομεῖον, ἐν ᾧ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιστῆμαι δὲν ἐπικουροῦσι τῇ Ἀνατομικῇ ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει, εἶνε οὐχὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος λήγοντος ἀλλὰ τοῦ παρελθόντος μεσοῦντος ἢ ἀρχομένου. Καὶ εἶνε μὲν ἀναμφηρίστως ἡ Ἀνατομικὴ ἡ διδάσκουσα τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀργανισμοῦ οἵαν ἐμφανίζουσιν ἡμῖν αἱ ἀνατομαὶ καὶ τὸ μικροσκόπιον οὐσιωδεστάτη διὰ τὸν ἰατρόν, ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἀκολουθεῖ, ὅτι ἡ Ἀνατομικὴ καὶ τὸ Ἀνατομεῖον οὐδένα ἄλλον ἔχουσι σκοπὸν ἢ νὰ ὑπηρετῶσι τῇ ἰατρικῇ, ὡς δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Φυσική, ἡ Χημεία καὶ ἡ Φυσιολογία εἶνε ἐπ' ἴσης, καθάπερ ἡ Ἀνατομικὴ, ἡ βάσις τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς, οἱ περὶ τὰς ἐπιστήμας ταύτας ἀσχολούμενοι ὀφείλουσι μόνον νὰ δουλεύωσι τῇ ἰατρικῇ. «Die Anatomie, λέγει ὁ Hyrtl (1), als Wissenschaft, ist keine Magd der Heilkunde» ἤτοι «ἡ Ἀνατομικὴ ὡς ἐπιστήμη δὲν εἶνε θεραπαινὶς τῆς Ἰατρικῆς».

(1) Hyrtl, Anatomie des Menschen, σελ. 19. 1875.

Δέον ἀναμφιλέκτως νὰ φροντίζωμεν, ὅπως πᾶσαι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιστῆμαι ὡς οἷόν τε ἀνύσιμοι ἀποβαίνωσι τῇ ἰατρικῇ ἀλλὰ καὶ ὅπως τοῦτο μὲν ὡς τελειότατα αὗται ἐπιστημονικῶς διδάσκωνται τοῦτο δὲ ὡς τελεσφορώτατα καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ, καθάπερ ἐν ἅπασι τοῖς εὐδοκιμοῦσι Πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης, θεραπεύωνται.

Τὸ μετάρσιον πνεῦμα τῆς Ἀνατομικῆς ἐπικούρους ἐπιστήμας ἐχούσης τὴν Ἐμβρυολογίαν καὶ τὴν συγκριτικὴν Ἀνατομικὴν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων ὁ νῦν καθηγητὴς τῆς Ἀνατομικῆς ἐν Βερολίνῳ καὶ διαπρεπέστατος ἐμβρυολόγος Hertwig (1) ἔγραφεν ἐν ἔτει 1881· «es müsse auf unseren Universitäten vor allen Dingen vissenschaftliche Anatomie gelehrt werden» ἤτοι «ἐν τοῖς ἡμετέροις Πανεπιστημίοις ὀφείλομεν νὰ διδάσκωμεν πρὸ πάντων ἐπιστημονικὴν Ἀνατομικήν».Ἐπιστημονικὴ δὲ Ἀνατομικὴ εἶνε οὐχὶ ἡ ἁπλῆ πρὸς πρακτικὸν σκοπὸν περιγραφὴ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῆς Ἐμβρυολογίας καὶ τῆς συγκριτικῆς Ἀνατομικῆς θεμελιουμένη Ἀνατομική, οἵα νῦν πανταχοῦ μὲν ἰδίᾳ δὲ ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις διδάσκεται ὑπὸ καθηγητῶν, οἵτινες, ὡς παντὶ γνωστὸν τυγχάνει, οὐ μόνον τῆς ἁδρᾶς Ἀνατομικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Ἱστολογίας καὶ τῆς Ἐμβρυολογίας καὶ τῆς συγκριτικῆς Ἀνατομικῆς εἶνε τρίβωνες, ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ταύταις ταῖς ἐπικουρούσαις τῇ Ἀνατομικῇ ἰδίως διαπρέποντες καὶ πολλὰ καὶ γενναῖα ἐν αὐταῖς ἐπιτελέσαντες.

Ἀναμφηρίστως ἡ Ἐμβρυολογία καὶ ἡ συγκριτικὴ Ἀνατομική, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανέστατον ἐγένετο, μεγίστην ἔσχον ῥοπὴν ἐπὶ τὴν Ἀνατομικὴν πολλὰ μορφολογικὰ φαινόμενα τοῦ τε διαπλασσομένου καὶ τοῦ τελείου ὀργανισμοῦ ἑρμηνεύσασαι καὶ τὴν Ἀνατομικὴν εἰς ἐπιστήμην μεταρσιώσασαι.

Ἀλλὰ πρὸς ἐντελῆ κατανόησιν τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπολείπεται ἔτι τὸ οὐσιωδέστατον ἀλλὰ καὶ δυσχερέστατον μέρος

(1) Hertwig, der anatomische Unterricht. 1881.

δῆλα δὴ ἡ ἀνακάλυψις τῶν αἰτίων τῆς τῶν ὀργάνων διαπλάσεως καὶ ἡ κατὰ μηχανικοὺς νόμους ἑρμηνεία αὐτῆς. Δὲν ἀρκούμεθα τῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ ἐμβρύου διαπλάσεως οὐδὲ τῇ διὰ τῆς συγκριτικῆς Ἀνατομικῆς ἑρμηνείᾳ τῶν διαμέσων βαθμίδων, δι᾽ ὧν διέρχεται τὸ ἔμβρυον ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ καταβολῆς μέχρι τῆς τελειώσεως, ἀλλὰ ζητοῦμεν πρὸς τούτοις νὰ μάθωμεν τίνες εἶνε αἱ ἀρχικαὶ δυνάμεις ἐν τῷ ᾠαρίῳ αἱ τὴν ἐξ αὐτοῦ διάπλασιν τοῦ ἐμβρύου ἐπιτελοῦσαι, τίνων δυνάμεων εἶνε ἀπότοκος ὁ ἐκ τοῦ ἁπλοῦ ᾠαρίου διαπλασσόμενος πολύπλοκος ὀργανισμός, ὅστις παραμένων ἐπί τινα χρόνον ἐν τῇ ζωῇ ὑποκύπτει εἶτα εἰς τὸν θάνατον, οὗτινος τὰ αἴτια — δῆλα δὴ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ οὐχὶ τοῦ ἐκ τῆς δράσεως παντοίων δυνάμεων τοῦ ἐκτὸς κόσμου — τέλεον ἀγνοοῦμεν, καίτοι πολλαὶ περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διηνεκοῦς καταστροφῆς καὶ διατηρήσεως τῶν ὄντων «Geburt und Grab» κατὰ τὸν ποιητὴν ἐξηνέχθησαν γνῶμαι (1), ἔτι δὲ τίνων ἡ ποιότης, ἡ μορφή, ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ διάθεσις τῶν τοῦ σώματος ὀργάνων. Διότι πᾶσαι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, εἰς ἃς καταλέγεται καὶ ἡ Ἀνατομική, σκοπὸν ἔχουσι τὴν μηχανικὴν ἤτοι τὴν μαθηματικὴν παράστασιν τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ φαινόμενα τῆς τε ἀνοργάνου καὶ ὀργανικῆς φύσεως εἶνε ἀπότοκα τῆς κινήσεως τῶν μορίων ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ τελουμένης, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι θὰ προαχθῶσιν εἰς τελείωσιν, ὅταν ἑκάστη τούτων δυνηθῇ νὰ ὁρίσῃ τὰς γεωμετρικὰς καὶ ἀριθμητικὰς σχέσεις τοῦ ὑποκειμένου αὐτῆς. Ἡ τῆς ἀνοργάνου φύσεως τὰ φαινόμενα ἑρμηνεύουσα ἐπιστήμη, ἡ Φυσική, ὑπὸ τοῦ τῆς διατηρήσεως τῆς δυνάμεως νόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ Julius Meyer καὶ τοῦ Helmholtz ἀνακαλυφθέντος ζωπυρηθεῖσα ἐγένετο μαθηματικὴ ἐπιστήμη. Ἡ Φυσιολογία, ἀφ᾽ οὗ χρόνου ἀπεδείχθη ὅτι τῶν φαινομένων τῆς ὀργανικῆς φύσεως δεσπόζουσι φυσικαὶ καὶ χημικαὶ ἤτοι μηχανικαὶ δυνάμεις, ζητεῖ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα

(1) Weismann, Über die Dauer des Lebens. Jena 1882. Götte, Über den Ursprung des Todes. 1883.

τῆς ἐνοργάνου φύσεως κατὰ τοὺς τῆς μηχανικῆς νόμους. Ἡ Ἀνατομική, μορφολογικὴ οὖσα ἐπιστήμη, ὀφείλει καὶ αὐτὴ νὰ ἀνεύρῃ τὰ αἴτια καὶ τοὺς νόμους τῆς διαπλάσεως τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ σώματος καὶ μηχανικῶς τὴν διάθεσιν αὐτῶν νὰ ἑρμηνεύσῃ.

Φύσει ὁ ἄνθρωπος ὀρέγεται νὰ μάθῃ τὸν σκοπὸν τῶν ὄντων. Ὑπὸ τῆς ὁρμῆς ταύτης ἐλαυνόμενος ἐπεχείρησε τῆς τοῦ ὀργανισμοῦ ἐρεύνης ἐπιλαβόμενος νὰ ἀνεύρῃ κατ' ἀρχὰς εἰς τί τὰ ὄργανα ἄλλα ἄλλην μορφὴν ἔχοντα εἶνε χρήσιμα. Τῆς ῥοπῆς ταύτης ἕνεκεν ἡ Ἀνατομικὴ συνεδέθη στενώτατα πρὸς τὴν Φυσιολογίαν, διότι αὕτη ὑποκείμενον ἔχουσα τὴν ἑρμηνείαν τῶν λειτουργιῶν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος εἶνε εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἐπιτηδεία νὰ διδάξῃ ἡμᾶς εἰς τί χρησιμεύουσι τὰ ὄργανα τοῦ σώματος. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη τούτου ἕνεκα ἡ Φυσιολογία ἐδέσποζε τῆς Ἀνατομικῆς ὑποδεικνύουσα καὶ διαγράφουσα τὴν πορείαν αὐτῆς. Τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι τῆς τοιαύτης τῆς Φυσιολογίας ἐπὶ τὴν Ἀνατομικὴν ἐπιδράσεως τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν σπουδαιότατα; Ἡ ὑπὸ πάντων παραδεκτὴ γενομένη διαίρεσις τῶν μερῶν τοῦ σώματος εἰς ὀργανικὰ συστήματα οἷον εἰς πεπτικά, ἀναπνευστικά, γεννητικὰ κτλ. ἐρείδεται ἐπὶ τῆς Φυσιολογίας. Πλεῖστοι μύες ὀνομάζονται ἐκ τῶν φυσιολογικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν. Αἱ ἀρθρώσεις διαστέλλονται ἀλλήλων ἐπ' ἴσης ὡς ἐκ τῶν διαφόρων αὐτῶν λειτουργιῶν. Ἡ ἑρμηνεία τῶν διαφόρων μορφῶν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἐρείδεται ἐπὶ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῶν ἐνεργείας. Ἡ δεξιὰ κοιλία φέρ' εἰπεῖν τῆς καρδίας ἔχει τοιχώματα ἧττον παχέα τῆς ἀριστερᾶς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἑρμηνεύεται ὡς ἐκ τῆς προσαρμογῆς τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας πρὸς τὰ ἐκτὸς αὐτῆς δρῶντα αἴτια, διότι ἡ μὲν δεξιὰ κοιλία ἐκπέμπει αἷμα κυκλοφορούμενον εἰς χώρας, ἐν αἷς τὰ κωλύματα εἶνε ὀλίγα, ἡ δὲ ἀριστερὰ τοὐναντίον εἰς χώρας, ἐν αἷς ταῦτα εἶνε πολλά.

Περὶ τῆς σχέσεως τῆς Φυσιολογίας πρὸς τὴν Ἀνατομι-

κὴν ὁ διασημότατος καθηγητὴς τῆς Ἀνατομικῆς ἐν Βιέννῃ Hyrtl (1) ἐν τῷ ἀρίστῳ αὐτοῦ συγγράμματι γράφει κατὰ λέξιν τὰ ἑξῆς: «ἡ Ἀνατομική, ἐὰν δὲν συνήπτετο πρὸς τὴν Φυσιολογίαν θὰ ἦτο ἀφυεστάτη βαναυσουργία ἀναξία νὰ καλῆται ἐπιστήμη. Εἶνε δυνατὸν νὰ σπουδάσῃ τις τὴν κατασκευὴν μηχανῆς τινος μὴ ἔχων ἐν νῷ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς; Εἶνε δυνατὸν σῴας ἔχων τὰς φρένας νὰ ἀκούῃ τὸν ἦχον τῶν λέξεων χωρὶς νὰ συλλάβῃ τὸν νοῦν αὐτῶν;» Αἱ λέξεις εἶνε ἡ Ἀνατομική, ὁ νοῦς αὐτῶν εἶνε ἡ Φυσιολογία.

Ἡ στενὴ συγγένεια τῆς Ἀνατομικῆς μορφολογικῆς οὔσης ἐπιστήμης πρὸς τὴν Φυσιολογίαν ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καθ' ἣν ἡ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος κατασκευή, ἥτις εἶνε τὸ ὑποκείμενον τῆς Ἀνατομικῆς, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λειτουργίας αὐτῶν. Ὄργανα, ὧν ἡ λειτουργία εἶνε ἔντονος, αὐξάνονται τὸν ὄγκον, τοὐναντίου ὄργανα, ἅτινα δὲν λειτουργοῦσι, πάσχουσιν ὑπόλειψιν ἐν τῇ διαπλάσει αὐτῶν ἤτοι ἀτροφοῦσι ὡς τὰ ὑποτυπώδη ὄργανα τὰ ἐπὶ πάντων τῶν ζῴων ἀπαντῶντα.

Ἐπὶ τῆς περὶ ἧς πρόκειται ὁ λόγος σχέσεως τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων πρὸς τὴν λειτουργίαν αὐτῶν ἐρείδεται ἡ θεωρία περὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν διὰ μετασχηματισμοῦ ἑνὸς ἢ πλειόνων στοιχειωδεστάτων ὀργανισμῶν. Ὁ μετασχηματισμὸς εἶνε ἀπότοκος τῆς προσαρμογῆς πρὸς τὰ ἐκ τοῦ ἐκτὸς κόσμου δρῶντα αἴτια. Κατ' ἀρχὰς τῆς δράσεως ταύτης ἕνεκεν τελεῖται μεταβολή τις περὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργάνου· ταύτῃ ὅμως εἶτα ἀκολουθεῖ ἡ μεταβολὴ περὶ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ, ἥτις μεταδιδομένη τοῖς ἐκγόνοις παραμένει μόνιμος. Ἐπὶ τῶν σαρκοφάγων ζῴων φέρ' εἰπεῖν ὁ στόμαχος εἶνε ἁπλοῦς τὴν κατασκευήν, ἐπὶ τῶν ποηφάγων ὅμως ζῴων, ὡς ἐπὶ τῶν μηρυκαζόντων, ἅτινα δέχονται μεγάλην ποσότητα τροφῆς, ἡ κατασκευὴ τοῦ στομάχου εἶνε λίαν πολύπλοκος. Ἡ πολύπλοκος δὲ αὕτη

(1) Hyrtl, ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐγχειριδίῳ σελ 17. Ein geistloses Handwerk—und ein solches wäre die Anatomie ohne Verband mit Physiologie—hat keinen Anspruch auf den Namen einer Wissenschaft.

κατασκευὴ τοῦ στομάχου εἶνε ἀπότοκος τῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ζῴων (1). Ἕτερον παράδειγμα ἐπ' ἴσης ἐπιτήδειον νὰ καταδείξῃ τὴν σχέσιν τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων πρὸς τὴν λειτουργίαν αὐτῶν ἔστω τὸ ἑξῆς: Ἐπὶ πλείστων ζῴων ἡ γονιμοποίησις τῆς γεννητικῆς οὐσίας τοῦ θήλεος, τοῦ ὠαρίου, εἶνε ἀνάγκη διὰ πολλοὺς λόγους νὰ τελῆται ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ τοῦ θήλεος ὑπὸ τῆς γεννητικῆς οὐσίας τοῦ ἄρρενος, τοῦ σπέρματος. Ἐπὶ τῶν ζῴων τούτων ἡ διάπλασις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἐγένετο διὰ μεταπλάσεως ἐκ κοινῆς καταβολῆς οὕτως ὥστε ἡ κατασκευὴ αὐτῶν ἐπί τε τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἄρρενος εἶνε προσφορωτάτη πρὸς τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, δῆλα δὴ τὴν ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ θήλεος γονιμοποίησιν τοῦ ᾠαρίου καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διάπλασιν τοῦ ἐμβρύου ἐν τῷ θήλει ὀργανισμῷ.

Ἐκ τούτου καὶ παμπόλλων ἄλλων παραδειγμάτων συμφανέστατον γίνεται, ὅτι ἡ μορφὴ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λειτουργίας, ἧς ἡ ἑρμηνεία εἶνε τὸ ὑποκείμενον τῆς Φυσιολογίας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται, ὅτι ἡ Φυλογονία ἡ διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἑνὸς ἢ πλειόνων στοιχειωδεστάτων ὀργανισμῶν τελουμένη εἶνε λειτουργία φυσιολογική, διότι ὁ μετασχηματισμὸς τῶν ὀργάνων εἶνε ἀπότοκος τῆς περὶ τὴν λειτουργίαν μεταβολῆς αὐτῶν· ἐπειδὴ δέ, ὡς εἴρηται, ἐν τῇ Ὀντογονίᾳ ἐπαναλαμβάνεται ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἡ Φυλογονία, ἡ Μορφολογία ἡ περί τε τὴν κατασκευὴν τοῦ τελείου καὶ τοῦ διαπλασσομένου ὀργανισμοῦ διατρίβουσα καὶ ἡ Φυσιολογία ἡ περὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ὀργάνων ἀσχολουμένη συνδέονται στενώτατα μετ' ἀλλήλων ἀμφότεραι ἀλλήλαις ἐπικουροῦσαι καὶ ἀμφότεραι ἀπ' ἀλλήλων ἐξαρτώμεναι.

Γνωστοῦ ἤδη γενομένου ἔνθεν μὲν ὅτι ἡ κατασκευὴ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λειτουργίας, ἔνθεν δὲ ὅτι ἡ λειτουργία κατὰ τὴν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις φυσιολο-

(1) Gegenbaur, vergleichende Anatomie. Leipzig, 1878.

γίαν τελεῖται κατὰ φυσικοὺς καὶ χημικοὺς νόμους, ἡ Ἀνατομικὴ τοῦ μέλλοντος ὀφείλει τὴν σχέσιν τῆς λειτουργίας πρὸς τὴν κατασκευὴν διαλευκαίνουσα νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ αἴτια καὶ τοὺς μηχανικοὺς νόμους τῆς κατασκευῆς καὶ διαπλάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης καταβολῆς μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ φαινόμενα τῆς διαπλάσεως εἶνε λίαν πολύπλοκα αἱ δὲ ἀρχαί, ἐφ' ὧν αὕτη ἐρείδεται, τέλεον ἄγνωστοι, μόνη ἡ παρατήρησις, καὶ ἀκριβεστάτη ἂν ᾖ, δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν αἰτίων τῆς διαπλάσεως. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι μέχρι πρὸ ὀλίγων χρόνων οἱ ἐμβρυολόγοι ἠρκοῦντο μόνον τῇ παρατηρήσει καὶ τῇ παραβολῇ τῶν τῆς διαπλάσεως ἐπὶ συγγενῶν ζῴων διαφορῶν πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν. Ἀλλ' ἤδη καὶ ἐν τῇ Ἐμβρυολογίᾳ καθάπερ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπιστήμαις γίνεται χρῆσις τοῦ πειράματος. Πᾶσαι αἱ Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἄρχονται ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως, ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν γένεσιν τῶν φαινομένων πολλοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβάλλονται παράγοντες, μόνον διὰ τοῦ πειράματος δυνάμεθα διηκριβωμένως νὰ κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν ἑκάστου τῶν παραγόντων ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ φαινομένου, διότι διὰ τοῦ πειράματος μεταβάλλοντές τινας τῶν παραγόντων καὶ τὰς ἐπισυμβαινούσας ἀλλοιώσεις τοῦ φαινομένου πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνοντες δυνάμεθα νὰ ἀνακαλύψωμεν ἔνθεν μὲν τὴν σημασίαν τῶν παραγόντων ἔνθεν δὲ τοὺς νόμους, καθ' οὓς οἱ παράγοντες δῆλα δὴ τὰ αἴτια ἐνεργοῦσι.

Διὰ τοῦ πειράματος ἐπετεύχθη ἤδη ἡ ἑρμηνεία φαινομένων τινῶν τῆς διαπλάσεως καὶ ἀνεκαλύφθησαν καὶ νόμοι διέποντες αὐτὴν ἐπί τε τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων.

Παχεῖα ἀχλὺς κατεκάλυπτε τὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ ᾠαρίου. Διατί ἡ διαίρεσις αὐτοῦ μετὰ τὴν γονιμοποίησιν ἐπιτελεῖται καθ' ὡρισμένην φορὰν δῆλα δὴ κατὰ τὴν φορὰν τοῦ ἄξονος τοῦ ᾠαρίου; Εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀπότο-

κον ἰδίων δυνάμεων τοῦ πρωτοπλάσματος ἢ ἐξαρτᾶται ἐξ αἰτίων ἔξωθεν ἐπ' αὐτὸ δρώντων; Ὁ Pflüger (1) ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων φυσιολόγων ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ πρὸ μικροῦ διὰ προσφυεστάτων πειραμάτων ἐπὶ τῶν ᾠαρίων τοῦ βατράχου, ὅτι ἡ φορὰ καθ' ἣν γίνεται ἡ διαίρεσις συμπίπτει τῇ φορᾷ τῆς βαρύτητος καὶ ὅτι τῆς φορᾶς τῆς βαρύτητος μεταβαλλομένης μεταβάλλεται καὶ ἡ φορὰ τῆς τοῦ ᾠαρίου διαιρέσεως ἀκολουθοῦσα ἀείποτε τῇ φορᾷ ἐκείνης καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐξαρτωμένη. Ὅμοιαι παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς βαρύτητος ἐπὶ τὴν φορὰν τῆς διαιρέσεως τοῦ κυττάρου ἐγένοντο ὑπὸ τῶν βοτανικῶν ἐπὶ φυτικῶν κυττάρων.

Τοιαῦται προσπάθειαι τῶν φυσιοδιφῶν νὰ ὑποκαταστήσωσιν εἰς τὰς τέως μυστηριώδεις δυνάμεις φυσικὰς ἑρμηνείας μετ' εὐγνωμοσύνης γίνονται ἀποδεκταὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης τῆς κατὰ μηχανικοὺς νόμους τῆς ὀργανικῆς φύσεως τὰ φαινόμενα ἑρμηνευούσης, καίτοι εἰσέτι αἱ μηχανικαὶ ἑρμηνεῖαι ἐν πολλοῖς ὡς καὶ ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἐπαρκεῖς.

Διὰ πειραμάτων ἐπὶ τῶν ᾠαρίων τοῦ βατράχου διηκριβώθησαν τὰ αἴτια τὰ ὁρίζοντα τὸ μέσον ἐπίπεδον τοῦ ἐμβρύου. Ὡς γνωστὸν τοῦ βατράχου τὸ ᾠάριον εἶνε σφαῖρα ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἡμιμορίων, τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος. Ἡ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ἐπὶ τὸν μέλανα πόλον ἀγομένη καὶ διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας διερχομένη γραμμὴ καλεῖται ἄξων τοῦ ᾠαρίου. Διὰ τοῦ ἄξονος τούτου δυνατὸν νὰ ἀχθῶσιν ἄπειρα ἐπίπεδα, ὧν μέσον ἐπίπεδον γίνεται κατὰ τὸν Roux (2) τὸ ἐπίπεδον ἐφ' οὗ φέρονται καὶ ἐφ' οὗ εἶτα

(1) Pflüger. Über den Einfluss der Schwerkraft auf die Theilung der Zellen und auf die Entwicklung des Embryo. Archiv für die gesammte Physiologie. Bd 31. S. 311-318 καὶ Bd 32 S. 1-80, 1883. Ὁ αὐτὸς Über die Einwirkung der Schwerkraft und anderer Bedingungen auf die Richtung der Zelltheilung. Archiv f. d. ges. Physiol. Bd. 34 S. 607-616. 1884. Παράβαλε καὶ Hertwig, Welchen Einfluss übt die Schwerkraft auf die Theilung der Zellen, 1884.

(2) W. Roux, Beitrag IV. die Bestimmung der Medianebene des Frosch-

συμφύρονται ὁ ᾠογενὴς ἡ ἀρχέγονος θῆλυς πυρὴν καὶ ὁ σπερματογενὴς ἡ ἀρχέγονος ἄρρην πυρήν, ὅστις εἶνε ἀπότοκος τῶν διὰ τῆς διαφανοῦς ζώνης εἰς τὸ ᾠάριον εἰσελαυνόντων σπερματοζωαρίων καὶ ἐν τῇ λεκίθῳ διαλυομένων. Ἡ φορά, καθ' ἣν κινοῦνται οἱ περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος πυρῆνες, εἶνε εὐμετάβλητος δυναμένη ἐφ' οἱουδήποτε μεσημβρινοῦ τοῦ ᾠαρίου νὰ τελεσθῇ, καθάπερ ἀποδεικνύουσι τὰ τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως πειράματα. Τῆς προκειμένης δὲ φορᾶς μεταβαλλομένης μεταβάλλεται καὶ ἡ φορὰ τοῦ μέσου ἐπιπέδου τοῦ ἐμβρύου. Πρὸς τούτοις παρετήρησαν, ὅτι τὸ μέρος τοῦ ᾠαρίου, εἰς ὃ εἰσέρχεται τὸ σπερματοζωάριον, διαπλάσσεται ὀπίσθιον ἥμισυ τοῦ ζῴου, τοὐναντίον δὲ τὸ μέρος, ἐν ᾧ κατὰ τὴν γονιμοποίησιν ὑπάρχει ὁ ᾠογενὴς πυρήν, διαπλάσσεται πρόσθιον ἥμισυ αὐτοῦ.

Καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανὲς γίνεται, ὅτι διὰ τοῦ πειράματος ἤρξαντο νὰ διαλευκαίνωνται τὰ τῆς διαπλάσεως φαινόμενα καὶ ἡ τέως ταῦτα κατακαλύπτουσα σκοτία νὰ διαλύηται.

Διὰ τῶν πειραματικῶν ἐρευνῶν διηκριβώθησαν τὰ τῆς διαπλάσεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπὶ τῶν ἀμφιβίων καὶ πολλαὶ τῶν παλαιοτέρων ἐμβρυολόγων περὶ αὐτοῦ δόξαι ἠλέγχθησαν πλημμελῶς ἔχουσαι.

Ἀρκοῦμαι τοῖς εἰρημένοις, ἵνα μὴ λίαν μακρὸς ὁ λόγος ἀποβῇ εἰ καὶ ἀναγκάζομαι νὰ παραλείψω πάμπολλα ἄλλα παραδείγματα, δι' ὧν πιστοῦται ἡ τοῦ πειράματος μεγάλη δύναμις πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν τῆς διαπλάσεως αἰτίων καὶ ἑρμηνείαν αὐτῆς κατὰ τοὺς γενικοὺς τῆς μηχανικῆς νόμους.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρᾳ μεθόδῳ χρῶνται οἱ ἀνατομικοὶ πρὸς κατανόησιν πολυπλόκων φαινομένων τῆς ὀργανικῆς φύσεως. Προσπαθοῦσι δῆλα δὴ διὰ φαινομένων ἀναλόγων πρὸς τὰ ἐν τῷ ὀργανισμῷ τελούμενα νὰ διαλευκάνωσι τὰς λίαν πολυπλόκους λειτουργίας ἐκείνων. Γνωστὸν παντὶ τυγ-

embryo durch die Copulationsrichtung des Eikernes und des Spermakernes Archiv für mikroskopische Anatomie, Bd 29. S. 157-212.

χάνει, ὅτι κατὰ τὴν γονιμοποίησιν οἱ φορεῖς τῶν κληρονομικῶν στοιχείων δῆλα δὴ ὁ ᾠογενὴς καὶ ὁ σπερματογενὴς πυρὴν συμφύρονται ἐν τῇ λεκίθῳ. Ὅτε δὲ ὁ σπερματογενὴς προβαίνει πρὸς τὸν ᾠογενῆ πυρῆνα περιβάλλεται ἑκάτερος αὐτῶν ὑπὸ ἀκτινωτοῦ στεφάνου. Ἀνάλογον πρὸς τὸ αἰνιγματῶδες τοῦτο φαινόμενον εἶνε τὸ ἑξῆς: ἐάν, λέγει ὁ Roux, ἐν μεγάλῃ κάψῃ ἐμπεριεχούσῃ κεκορεσμένην διάλυσιν φανικοῦ ὀξέος πέσωσι δύο σταγόνες κεχρωσμένου χλωροφορμίου, παρατηροῦμεν περὶ ἑκατέραν αὐτῶν ἀκτινωτὸν στέφανον ὡς περὶ τοὺς ῥηθέντας πυρῆνας· τῶν στεφάνων δὲ ἐφαπτομένων ἀλλήλων ἑκατέρα τῶν σταγόνων καὶ ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως προβαίνει ἐπὶ τὴν ἑτέραν μετ' ἀεὶ αὐξανομένης ταχύτητος καὶ συμφύρεται μετ' αὐτῆς ὡς ὁ ᾠογενὴς μετὰ τοῦ σπερματογενοῦς πυρῆνος.

Πόσον ταῦτα καὶ πάμπολλα ἄλλα τεχνητὰ φαινόμενα ἰδίως ὑπὸ τοῦ Berthold (1), Quinque (2) καὶ Bütschli (3) ἐπινοηθέντα συμβάλλονται πρὸς διαλεύκανσιν καὶ φυσικὴν ἑρμηνείαν πολλῶν τέως μυστηριωδῶν ὑπολαμβανομένων φαινομένων τῆς ὀργανικῆς φύσεως, δὲν κρίνω ἐπάναγκες νὰ ποιήσωμαι λόγον.

Ἀλλ' ἴσως ἤθελέ τις ἐρωτήσει, τί τὸ ὄφελος τῷ ἰατρῷ ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος πειραματικῶν ἐρευνῶν; Οὐδένα ὅμως λανθάνει, ὅτι οὐδεμία ἐπιστήμη δύναται νὰ προκόψῃ καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς νὰ τύχῃ, ὅταν ἀποβλέπῃ εἰς τὸ πρακτικὸν ὄφελος. Γενναῖόν τι δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ μόνον ὅστις ὑπὸ οὐδενὸς συμφέροντος καθοδηγούμενος αἰσθάνεται τὸν ὑποκάρδιον πόθον νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς αἰτίας τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον εὐτυχίαν καὶ τὴν δυσπαράβλητον ἡδονήν, ἣν γεννᾷ ἡ πλήρωσις τοῦ πόθου τούτου, ὃν

(1) G. Berthold, Studien Über Protoplasmamechanik 1886. s. 61.
(2) G. Quinque, Über periodische Ausbreitung von Flüssigkelts-Oberflächen und dadurch hervorgerufene Bewegungserscheinungen. Annalen der Physik und Chemie, 1888.
(3) Bütschli, Müssen wir ein Wachsthum des Plasmas durch Intussusception annehmen? Biologisches Centralblatt, 1888.

ἄριστα διατυποῦσιν οἱ ἑξῆς περίφημοι στίχοι τοῦ ποιητοῦ ἀλλὰ καὶ φιλοσόφου Βεργιλίου, οὓς οὗτος ἐν τοῖς Γεωργικοῖς κατέλιπεν ἡμῖν :

Felix qui potuit rerum cognoscere causas
atque metus omnes et inexorabile fatum
subjecit pedibus strepitumque Acherontis avari.

Ἡ χρησιμοθηρία ἐν ταῖς ἐπιστήμαις εἶνε ἐπιβλαβεστάτη ἅτε δεσμεύουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ παρακωλύουσα τὴν πρόοδον ἧς ἑκάστη τῶν ἐπιστημῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἐν αὐτῇ δυνάμεις εἶνε ἐπιτηδεία.

Ἀλλὰ τίς ἐπιστημονικὴ ἔρευνα δὲν ἀπέβη χρήσιμος καὶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον; Τὸν Γαλιλαῖον ἀσχολούμενον περὶ τὴν εὕρεσιν τῶν τροχιῶν τῶν δορυφόρων τοῦ Διὸς ἐχλεύαζον οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντες γινώσκουσιν ἤδη πόσον χρήσιμος ἀπέβη εἰς τὴν ναυτιλίαν πρὸς ὁρισμὸν τῶν τόπων ἡ ὑπὸ τοῦ ἐξόχου φυσικοῦ ἐν ἔτει 1610 γενομένη ἀνακάλυψις τῶν δορυφόρων τοῦ Διός, οὓς οὗτος πρὸς τιμὴν τῶν Μεδίκων Sidera medicea ἐκάλεσε. Τοῦ Γαλβάνη τὰ ἐπὶ τῶν μυῶν τοῦ βατράχου πειράματα, καθ' ἃ τῇ ψαύσει τῶν μυῶν ὑπὸ ἑτερογενῶν μετάλλων ἐπιγίνεται συστολὴ τῶν μυῶν, ἠδύναντο ἐν τοῖς τότε χρόνοις νὰ ὑποληφθῶσιν ὡς ἄσκοπος ἀσχολία. Ἀλλ' εἰς πάντας ἤδη εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πειράματα τοῦ Γαλβάνη ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοι τῆς νῦν τοσοῦτον ὠφελίμου τηλεγραφικῆς κοινωνίας πόλεων καὶ χωρίων. Τὸ τηλέφωνον, τὸ μικρόφωνον, παντοίαν ταῦτα τὴν χρησιμότητα ἔχοντα, δὲν εἶνε ἀπότοκα τῶν ἐν τῇ ἀκουστικῇ καὶ τῷ ἠλεκτρισμῷ ἐρευνῶν τῶν φυσιοδιφῶν;

Καὶ ὅταν ἀνακαλυφθῇ ἡ μηχανικὴ τῆς τοῦ ὀργανισμοῦ διαπλάσεως περὶ ἣν θὰ ἀσχολῆται ἡ Ἀνατομικὴ τοῦ μέλλοντος, ἡ Ἰατρική, ἧς ὑποκείμενον εἶνε αἱ ἀλλοιώσεις αὐτοῦ, ἀναμφιλέκτως θὰ ἐρείδηται ἐπὶ ἀσφαλεστέρων βάσεων καὶ θὰ προαχθῇ εἰς τελείωσιν ἀπὸ ἐμπειρικῆς εἰς θεωρητικὴν προβιβαζομένη ἐπιστήμην. Πλεῖσται περὶ τὴν διάπλασιν διαμαρτίαι, σύμπασα ἡ Ὀγκολογία καὶ πάμπολλα

νῦν ἀκατάληπτα φαινόμενα θὰ κατανοηθῶσι, ὅταν διὰ τοῦ πειράματος ἀνακαλύψωμεν τὰ αἴτια καὶ τοὺς μηχανικοὺς νόμους καθ' οὓς διαπλάσσεται ὁ ὀργανισμός. Πρὸς τοῦτο δὲ δέον ὁ ἀνατομικὸς παντοίας νὰ ἔχῃ ἐκ τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν γνώσεις καὶ τῆς πειραματικῆς μεθόδου νὰ εἶνε κύριος.

'Αντὶ τῶν μυστηριωδῶν δυνάμεων τῶν διεπουσῶν τὸν ὀργανισμὸν κατὰ τὴν τῶν παλαιοτέρων δόξαν, ἥτις ἀπεδείχθη πλημμελής, ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὴν νῦν αὐτῆς πρόοδον ἀποδέχεται φυσικὰς καὶ χημικὰς ἤτοι μηχανικὰς δυνάμεις δι' ὧν προσπαθοῦμεν νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ ὀργανισμοῦ.

Καὶ ταῦτα προσπαθοῦντας ἠδύνατό τις νὰ ὑπομνήσῃ ἡμᾶς τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ ποιητοῦ ἀλλὰ καὶ ἐξόχου φυσιοδίφου Göthe, οὓς οὗτος εἶπε διὰ τοῦ στόματος τοῦ Faust, ὅτε οὗτος ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπικληθέντος Πνεύματος εἰπόντος αὐτῷ «du gleichst dem Geist, den du begreifst, nicht mir» ἀπήλπισε νὰ ἀνακαλύψῃ «was die Welt im Innersten zusammenhält»:

Geheimnissvoll, am lichten Tag
Lässt sich Natur des Schleiers nicht berauben,
Und was sie deinem Geist nicht offenbaren mag,
das zwingst du ihr nicht ab mit Hebeln und mit Schrauben

Καὶ καλῶς μὲν γινώσκομεν ὅτι εἶνε δυσχερέστατον, ἐὰν μὴ πάντῃ ἀδύνατον, νὰ ἄρωμεν τὸν πέπλον τὸν καλύπτοντα τὴν φύσιν, οὐχ ἧττον θὰ προσπαθῶμεν διὰ τῆς πειραματικῆς μεθόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε ἀπεδείχθη λυσιτελεστάτη, νὰ ἀνακαλύψωμεν τοὺς τὴν ὀργανικὴν φύσιν διέποντας μηχανικοὺς νόμους ἀείποτε ἐν νῷ ἔχοντες ἔνθεν μὲν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, τὸ νεώτατον γένος ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, μόλις ψάμμιον πρὸς τὸ Σύμπαν παραβαλλόμενος, πολλὰ καὶ μεγάλα ἐπὶ χρονικοῦ διαλείμματος ὀλίγων αἰώνων ἐπετέλεσε, κύριος ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι τῆς φύσεως γενόμενος, ἔνθεν δὲ ὅτι κατὰ τὸν Lessing «οὐχὶ ἡ ἄνευ

μόχθου εὕρεσις τῆς ἀληθείας ἀλλ' ὁ συνεχὴς ἀγὼν πρὸς κτῆσιν αὐτῆς ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ».

Τὴν διδασκαλίαν καὶ θεραπείαν τῆς ἐπιστημονικῆς Ἀνατομικῆς, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτὴν παρέστησα, εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἡ προτείνασά με καθηγητὴν τῆς Ἀνατομικῆς Σχολή, ἥτις τὴν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Λ. Παπᾶ Ἰωάννου ἐπιτευχθεῖσαν ἐν τῷ Ἀνατομείῳ πρόοδον ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ προβιβαζομένην.

Εὐχαριστῶ τῇ ἰατρικῇ Σχολῇ, ἥτις λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὴν ἐπὶ δέκα σχεδὸν ἔτη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐργασίαν μου ὡς ὑφηγητοῦ μαθήματος τοσοῦτον στενώτατα συναπτομένου πρὸς τὴν Ἀνατομικὴν ὥστε οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐν Γερμανίᾳ Φυσιολογία καὶ Ἀνατομικὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καθηγητοῦ ἐδιδάσκοντο, προὔτεινέ με καθηγητὴν τῆς Ἀνατομικῆς, εὐχαριστῶ τῇ Κυβερνήσει, ἥτις ἐνέκρινε τὴν πρότασιν τῆς Σχολῆς καὶ κατέστησέ με ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, δημοσίᾳ δὲ ὑπισχνοῦμαι, ὅτι οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ὀλιγωρῶν τῆς προσφιλοῦς μοι Φυσιολογίας εἰς πάντα θὰ ὑποζεύξω ἐμαυτὸν μόχθον καὶ κόπον, ὅπως καὶ τὸ Ἀνατομεῖον μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ θεωρητικῆς τε καὶ πρακτικῆς διδασκαλίας τῆς Ἀνατομικῆς κατὰ τὴν νῦν αὐτῆς πρόοδον ὡς οἷόν τε ἀνύσιμα ἀποβῶσι τοῖς φοιτηταῖς.

Φίλοι ὁμιληταί,

Ἀείποτε θὰ τηρῶ ἐν τῇ μνήμῃ μου τὸν ζῆλον καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀφοσίωσιν ὑμῶν, ἣν ἐπεδείξατε ἀθρόοι προσερχόμενοι εἰς τὰς παραδόσεις μου, ἃς ὡς ὑφηγητὴς ἐποιησάμην. Ἔστε ἀεὶ ἐμπεφορημένοι ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς πᾶν εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν ἐν νῷ ἀείποτε ἔχοντες, ὅτι ἡ πανεπιστημιακὴ παίδευσις δὲν σκοπεῖ νὰ παρασκευάσῃ ὑμᾶς μικροὺς μόνον ἐπαγγελματίας, ἵνα πορίζησθε τὰ ἄλφιτα, ἀλλ' ἄνδρας ἀληθεῖς τῆς ἐπιστήμης λάτρεις, εἰς ὑψηλότερα στρώματα μεταρσιουμένους, θηρεύοντας ἀείποτε τὴν ὑπεροχὴν ἀλλὰ μόνην τὴν ἐκ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Η ΤΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΑΡΧΗ

Γένεσις καὶ ἀνάπτυξις αὐτῆς.

Φίλοι ἑταῖροι

Ἓν τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, ἐφ' οἷς σεμνύνεται καὶ ἐγκαλλωπίζεται ὁ νεώτερος ἀνθρωπισμός, εἶνε ἡ ἀναγνώρισις τῆς φιλανθρώπου ἀρχῆς, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἰσότιμοι. Καὶ ὁ ἰσχυρότατος δὲ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας μοχλός, δι' οὗ κατέρριψε τοὺς φραγμοὺς τῶν ἐθνικῶν θρησκειῶν καὶ ἀνυψώθη εἰς θρησκείαν τοῦ ἀνθρώπου καθόλου, εἶνε ἡ εὐγενεστάτη καὶ φιλανθρωποτάτη καὶ θεία ὄντως αὕτη ἀρχὴ τῆς ἰσοτιμίας καὶ ἰσηγορίας πάντων τῶν ἀνθρώπων, εἶνε τὸ θεσπέσιον, τὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων σαγηνεῦον αὐτῆς ἐκεῖνο κήρυγμα,

«Πάντες υἱοὶ Θεοῦ ἐστε . . . οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (1).

Γινώσκετε πόσον ξένη ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἡ ἀνθρωπικωτάτη αὕτη ἀρχή. Καὶ αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ μόνον ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀληθῶς ἀνθρώπινον βίον βιοῦν, οὐ μόνον διῄρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς Ἕλληνας καὶ βαρβάρους καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας ὑπελάμβανε φύσει ἄρχοντας τῶν βαρβάρων, τοὺς δὲ βαρβάρους φύσει δούλους τῶν Ἑλλήνων·

Βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός, ἀλλ' οὐ βαρβάρους,
μῆτερ, Ἑλλήνων· τὸ μὲν γὰρ δοῦλον, οἱ δ' ἐλεύθεροι (2)

ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὁμογενείᾳ αὐτοῦ διῃρεῖτο εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους.

(1) Παυλ. πρὸς Γαλ. 3, 26.
(2) Εὐριπ. Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. 1400.

Τοσοῦτον δ' ἐνεσκιρρωμένη ὑπῆρχεν ἡ ὑπόληψις αὕτη ἐν ταῖς διανοίαις τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὥστε αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐδογμάτισεν, ὅτι φύσει οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους. Ποῖος λοιπὸν εἰσήγαγεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσοτιμίας αὐτῶν, ἀφ' οὗ τὸ ἐπ' ἀνθρωπισμῷ ἁπάντων τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἐξέχον Ἑλληνικόν, τὸ ἔθνος τῶν φιλοσόφων, καὶ ὁ κράτιστος αὐτοῦ φιλόσοφος τἀναντία τῇ ἀρχῇ τῆς ἰσοτιμίας καὶ δρῶσι καὶ δογματίζουσι; Μὴ ὁ τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς ἄλλο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ τοῖς ἀνθρώποις δωρησάμενος δὲν κατάγεται ἐκ τοῦ γένους, οὗ γενάρχης εἶνε ὁ Προμηθεύς;

Εἶνε ἄξιον νὰ ἐξετάσωμεν ἐν ὀλίγοις τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ στενώτατα συνεχόμενον ἢ μᾶλλον ἁπλῆ τούτου ἀκολουθία ὑπάρχον, ἤτοι ποῖος ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς εὑρίσκομεν νύξεις περὶ τῆς αὐτῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως. «Ἓν ἀνδρῶν, ἓν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφότεροι» λέγει ὁ Πίνδαρος. Ἀλλ' αὗται εἶνε παροδικαὶ γνῶμαι καὶ ἀνεμπέδωτοι ἀποφάνσεις. Ἡ ἔννοια τῆς συγγενείας καὶ ἰσοτιμίας τῶν ἀνθρώπων ὤφειλε κυρίως νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Ἑλλήνων σαφὴς καὶ ἠτιολογημένη, ἐξ ὅτου ἤρξαντο νὰ φιλοσοφῶσι· διότι ἡ φιλοσοφικὴ τῶν ὄντων ἐξέτασις ἦγε κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅσα δὲ φιλοσοφήματα ἀφωρμῶντο ἀπὸ μιᾶς τῶν ὄντων λογικῆς ἀρχῆς, ἐν τούτοις ὑπῆρχε βεβαίως ὑπολανθάνουσα ἡ ἔννοια, ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι ὡς κοινὴν ἔχοντες τὴν πνευματικὴν καταγωγὴν εἶνε ἰσότιμοι, καὶ ἐδύνατό τις μάλιστα νὰ ἀπορήσῃ, πῶς δὲν εὑρίσκομεν ἐν αὐτοῖς τὴν διδασκαλίαν ταύτην. Διότι, ἀφ' οὗ κατὰ τὰ ἑνιστικὰ ταῦτα φιλοσοφικὰ συστήματα ὁ κόσμος ἐξ ἑνὸς προῆλθε στοιχείου κα οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντες ἀρχῆς τὴν αὐτὴν ἔχουσι φύσιν, τὴν αὐτὴν κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι καὶ ἀξίαν πάντες. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἑνίζουσι παναρχαίοις τούτοις συστήμασιν ἡ διανόησις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ τὴν ὁδὸν ταύτην, καίπερ προσεχεστάτην καὶ συντομωτάτην οὖσαν, καὶ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἰσοτιμίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων. Πρῶτον μὲν διότι τὰ ἀρχαῖα φιλοσοφικὰ συστήματα περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς πρώτης τῶν ὄντων ἀρχῆς κυρίως ἀσχολούμενα δὲν ἐπελαμβάνοντο καὶ τῆς ἐρεύνης, τίνι τρόπῳ ἑρμηνεύεται ἐκ τῶν με-

ταφυσικῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ ὁ ἠθικὸς τοῦ ἀνθρώπου βίος. Ἡ ἠθικὴ δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποτελέσῃ μέρος τῆς φιλοσοφίας, δὲν ἐξητάζετο καθ' ἑαυτὴν συστηματικῶς, ἀλλὰ παροδικῶς πως καὶ ἀποφθεγματικῶς. Ἡ ἠθικὴ ἦτο ἔτι πολιτική. Οἱ φιλόσοφοι δῆλα δὴ μόνον καιροῦ παρατυχόντος ἐξέφερον περὶ τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων γνώμας καὶ οὐδαμῶς ἐφρόντιζον, ἂν εὑρίσκωνται αὗται πρὸς τὰς μεταφυσικὰς αὐτῶν ἀρχὰς ἐν τῇ σχέσει τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀκολουθίας. Τὴν συστηματικὴν τῆς ἠθικῆς πραγματείαν πρῶτος ὁ Σωκράτης ἵδρυσε, πρὸ δὲ τοῦ Σωκράτους ἡ ἠθικὴ δὲν ἀπετέλει μέλος τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος συμπληρωτικόν. Πρῶτος ὁ Σωκράτης ἔτρεψε τὴν ὁδὸν τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς φύσεως εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῆς φυσιολογίας εἰς τὴν ἠθικήν, καὶ ἐγένετο διὰ τοῦτο ἀρχηγὸς νέας φιλοσοφίας. Ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἄρχεται ἡ φιλοσοφία συγκεντροῦσα πᾶσαν αὐτῆς τὴν προσοχὴν περὶ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν κόσμον σχέσεων. Ἀπ' αὐτοῦ ἐκφύονται τὰ φιλοσοφικὰ ἐκεῖνα συστήματα, ἅπερ τὴν ἠθικὴν ἀποκλειστικῶς πραγματεύονται, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ ὡς σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας ὁρίζουσι. Τοιαῦτα δ' εἶνε ἡ Κυρηναϊκὴ ἢ Ἀριστίππειος σχολή, ἡ Ἀντισθένειος ἢ Κυνική, ἡ Πλατωνικὴ ἢ Ἀκαδήμεια. Ἐν τούτοις ἑπομένως τοῖς συστήμασιν ἔμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ ἐξετασθῇ καὶ ἡ σχέσις τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους.

Δεύτερον δὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταλήξωσι τὰ ἐνίζοντα ἐκεῖνα φιλοσοφήματα εἰς τὴν ἰσοτιμίαν τῶν ἀνθρώπων, διότι δεχόμενα ὅτι ἡ γένεσις καὶ σύστασις τῶν ὄντων γίνεται ἑτεροιώσει καὶ ἀλλοιώσει ἢ αὐξήσει καὶ ἐλαττώσει τῆς πρώτης ἀρχῆς οὐ μόνον εὐχερέστατα ἐξηγοῦντο τὰς φαινομένας τῶν ἀνθρώπων διαφοράς, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικῶς ἠμπέδουν αὐτὰς ὡς φυσικάς. Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης π. χ. ἡρμήνευεν ἀκριβῶς τὴν διάφορον τῶν ἀνθρώπων νοημοσύνην ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀέρος. «Καὶ οὐκ ἔστιν οὐδὲ ἓν, λέγει, ὅ,τι μὴ μετέχοι τούτου (τοῦ ἀέρος), μετέχει δὲ οὐδὲ ἓν ὁμοίως τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἀλλὰ πολλοὶ τρόποι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς νοήσιός εἰσιν. Ἔστι γὰρ πολύτροπος καὶ θερμότερος καὶ ψυχρότερος καὶ ξηρότερος καὶ ὑγρότερος καὶ στασιμώτερος καὶ ὀξυτέρην κίνησιν ἔχων καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἑτεροιώσιες ἔνεισι καὶ ἡδονῆς καὶ χροιῆς ἄπειροι . . ,

"Ατε ὦν πολυτρόπου ἐούσης τῆς ἑτεροιώσιος πολύτροπα καὶ τὰ ζῷα καὶ πολλά, καὶ οὔτε ἰδέην ἀλλήλοισιν ἐοικότα οὔτε δίαιταν οὔτε νόησιν ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ἑτεροιωσίων» (1).

Καὶ κατὰ τὸ Ἡρακλείτου ἑνιστικὸν σύστημα ἡ ἀνισότης τῶν ἀνθρώπων ἑρμηνεύεται ἐκ τοῦ διαφόρου βαθμοῦ τῆς καθαρότητος τοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις πυρός. Κατὰ τὸν Ἡράκλειτον δῆλα δὴ τὸ κυριώτατον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶνε ἡ ψυχή, «ἧς πείρατα οὐκ ἂν ἐξεύροιο πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν, οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει». Ὅταν δ' αὐτὴ καταλίπῃ τὸ σῶμα, μένουσιν οἱ ἄνθρωποι «*νέκυες κοπρίων ἐκβλητότεροι*». Ἀλλὰ ψυχὴ εἶνε τὸ πῦρ ἢ ἡ ἀναθυμίασις. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Ἡράκλειτον τὰ πάντα ῥεῖ καὶ οὐδὲν μένει παγίως, κατὰ τὸν ἀπαράβατον καὶ αἰώνιον τοῦτον τῆς τῶν ὄντων μεταβολῆς νόμον καὶ τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πῦρ, ἤτοι ἡ ψυχή, δὲν μένει ἡ αὐτή, ἀλλὰ μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται λαμβάνουσα τὴν κάτω ὁδὸν (2), ὅταν δὲ γένηται ὕδωρ ἀποθνήσκει· διὰ τοῦτο τρέφεται καὶ τηρεῖται ἐκ τοῦ ἔξωθεν πυρὸς τῆς ἀτμοσφαίρας διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν καὶ αἰσθητικῶν ὀργάνων. Δὲν δύναται ἄρα ἡ ψυχὴ κατὰ τὸν Ἡράκλειτον νὰ εἶνε ὁμοίας ἀξίας ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων· διότι ὅπου τὸ πῦρ εἶνε ἁγνὸν καὶ ξηρόν, ἐκεῖ ἡ ψυχὴ εἶνε ἀρίστη· «αὔη ψυχὴ σοφωτάτη τε καὶ ἀρίστη» λέγει, ὅπου δὲ ἐγένετο ὑδατῶδες, ἐκεῖ ἀποβαίνει καὶ ἡ ψυχὴ μωρὰ καὶ ἀνόητος· «ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος οὐκ ἐπαίων ὄκῃ βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων». Ἡ διαφορὰ λοιπὸν τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων ἠμπεδοῦτο διὰ τῶν μεταφυσικῶν τοῦ Ἡρακλείτου ἀρχῶν, καὶ ἐφαίνετο πληρέστατα ἑρμηνεύουσα τὴν κατάστασιν τῶν τότε κοινωνικῶν πραγμάτων, καθ' ὅσον οἱ ἐλεύθεροι ἦσαν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὑπέρτεροι τῶν δούλων καὶ οἱ Ἕλληνες τῶν βαρβάρων.

Ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλοσόφων ὁ πρῶτος, ὅστις διὰ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἤγαγε τὴν διάνοιαν ἐγγύτερον τῇ ἐννοίᾳ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἰσοτιμίας, εἶνε βεβαίως ὁ Ἀναξαγόρας· διότι τιθεὶς ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων τὸν νοῦν καὶ τοῦτον ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ ἀνθρώπου

(1) Mullach, Fragm. Gr. I, 254 κέξ.
(2) Ἰδὲ Ἀθηνᾶς τόμον Β' σελ. 674 καὶ 675.

ἢ κατ' εἰκόνα τοῦ ἀνθρωπίνου φαντασθεὶς ἦγε τὸν διανοούμενον πολὺ πλησίον εἰς τὸν συλλογισμὸν ὅτι, ἀφ' οὗ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ αὐτὸς ὑπάρχει νοῦς, πάντες ἄρα οἱ ἄνθρωποι εἶνε κατὰ λογικὴν ἀνάγκην ἰσότιμοι. Τοῦτο τὸ συμπέρασμα δὲν ἐξήγαγεν ὁ Ἀναξαγόρας· διότι τὴν κοσμοποιὸν αὐτοῦ ἀρχήν, τὸν νοῦν, ἐφαντάζετο ὥς τινα φυσικὴν δύναμιν μεμερισμένον ἐν ἅπασι τοῖς ζῴοις, τὰ δὲ διάφορα ἔμψυχα ὄντα ὡς κεκτημένα μείζονα ἢ ἐλάσσονα νοῦν καὶ διαφέροντα ἑπομένως ἀλλήλων κατὰ τὸ ποσὸν τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντος νοῦ· οὕτω δ' ἐπεκύρου καὶ ὁ Ἀναξαγόρας τὸ ἄνισον τῆς ἀξίας τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι δ' ὅμως ἐν τῷ βάθει τῆς διανοήσεως τοῦ Ἀναξαγόρου ὑπῆρχε τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἰσότιμοι, ἀποδεικνυει ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Εὐριπίδης, ὅστις πολλαχοῦ τῶν δραμάτων αὐτοῦ ἀναφαίνεται συνήγορος τῆς παρερριμένης ἀνθρωπίνης μερίδος τῶν δούλων, ταπεινοῖ δὲ τὴν ὀφρὺν τῶν ἐπ' εὐγενείᾳ γαυριώντων.

δοῦλον γὰρ ἐσθλὸν τοὔνομ' οὐ διαφθερεῖ,
πολλοὶ δ' ἀμείνους εἰσὶ τῶν ἐλευθέρων (1)

Διδάσκει δὲ ὅτι τὴν εὐγένειαν συνίστησιν τὸ ἦθος καὶ οὐχὶ ἡ καταγωγή.

Εἰς δ' εὐγένειαν ὀλίγ' ἔχω φράσαι καλά·
ὁ μὲν γὰρ ἐσθλὸς εὐγενὴς ἔμοιγ' ἀνήρ,
ὁ δ' οὐ δίκαιος κἂν ἀμείνονος πατρός
Ζηνὸς πεφύκῃ, δυσγενὴς εἶναι δοκεῖ (2).

καὶ

Περισσόμυθος ὁ λόγος, λέγει, εὐγένειαν εἰ
βρότειον εὐλογήσωμεν.
τὸ γὰρ πάλαι καὶ πρῶτον ὅτ' ἐγενόμεθα,
ὁμοία χθὼν ἅπασιν ἐξεπαίδευσεν ὄψιν·
διὰ δ' ἔκρινεν ἁ δόκησις βροτούς.
ἴδιον οὐδὲν ἔχομεν· μία δὲ γονὰ
τό τ' εὐγενὲς καὶ τὸ δυσγενές·

(1) Ἀπ. 515.
(2) Ἀπ. 345.

νόμῳ δὲ γαῦρον αὐτὸ κραίνει χρόνος.
τὸ φρόνιμον εὐγένεια, καὶ τὸ συνετὸν
ὁ θεὸς δίδωσιν οὐχ' ὁ πλοῦτος (1).

Ὡς ἀκολουθία δὲ τοιούτων διανοημάτων ἐπέρχεται ἡ ἄρσις τῶν φραγμῶν τῶν μικρῶν πολιτειῶν καὶ ἡ εὔρυνσις τῶν ορίων τῆς πατρίδος.

Ἀργεῖος ἢ Θηβαῖος, οὐ γὰρ εὔχομαι
μιᾶς· ἅπας μοι πύργος Ἑλλήνων Πατρίς.

Ἀλλ', ὡς βλέπετε, καὶ ὁ Εὐριπίδης τὰ ὅρια τῆς πατρίδος δὲν ἐκτείνει πορρωτέρῳ τῶν Ἑλληνικῶν πύργων, οὐδὲ τὴν ἰσοτιμίαν πέρα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς· διότι εὑρίσκει εὔλογον οἱ Ἕλληνες νὰ ἄρχωσι τῶν βαρβάρων.

«βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός»

λέγει. Θέλει λοιπὸν φυλετικὴν πολιτείαν καὶ ἰσοτιμίαν.

Εὐρύτερα τοῦ Εὐριπίδου ὅρια ἔδωκε τῇ πατρίδι ὁ Δημόκριτος εἰπών

«Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ ξύμπας κόσμος».

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Δημόκριτον, ὡς βλέπετε, ὁ ξύμπας κόσμος δὲν εἶνε πατρὶς τοῦ ἀνθρώπου καθόλου, ἀλλὰ μόνον *τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς, τοῦ σοφοῦ ἀνδρός.*

Πλὴν τῆς τοῦ Ἀναξαγόρου διανοήσεως εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἰσοτιμίας ἦγε καὶ ἡ τῶν Σοφιστῶν, ἀλλ' ἀρνητικῶς μόνον. Οἱ Σοφισταὶ ἐκήρυττον ὅτι οἱ θεσμοὶ τῆς πολιτείας εἶνε πολιτικῶν ἀνδρῶν αὐθαίρετα κατασκευάσματα, ἅπερ διὰ τοῦτο οὐδὲν καθολικὸν κῦρος δύνανται νὰ ἔχωσιν, ἔξεστιν ἑπομένως παντὶ τῷ δυναμένῳ οὐ μόνον νὰ παραβῇ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἀντ' αὐτῶν ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἰδίαν βούλησιν. Ἡ δύναμις ἄρα τοῦ ἰσχυροτέρου ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Σοφιστῶν ὡς τὸ κατὰ φύσιν, γένος ἄρα καὶ καταγωγὴν καὶ δικαιώματα ἱστορικὰ οὐδεμιᾶς ἠξίουν οἱ Σοφισταὶ προσοχῆς. Τὰ διακρίνοντα τοὺς ἐλευθέ-

(1) Ἀπ. 53.

ρους ἀπὸ τῶν δούλων γνωρίσματα κατερρίπτοντο οὕτως. Ὁ δὲ Ἀλκιδάμας ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ αὐτοῦ λόγῳ προέβαινε καὶ εἰς θετικωτέρους ὁρισμοὺς δογματίζων ὅτι ὁ θεὸς ἔπλασε πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐλευθέρους, ὅτι οὐδένα δοῦλον ἐποίησεν ἡ φύσις.

Ἔτι μᾶλλον ὤφειλε νὰ ἐπιρρώσῃ τὴν τῆς ἰσοτιμίας ἔννοιαν ἡ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἀρξαμένη φιλοσοφία, καθ' ἣν ὁ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ νοῦς εἶνε μικρόν τι μέρος τῆς ἐν τῷ παντὶ φρονήσεως. Φέρεται μάλιστα ὅτι ὁ Σωκράτης ἔλεγεν ὅτι «οὐκ Ἀθηναῖος, οὐδ' Ἕλλην, ἀλλὰ *κόσμιός* ἐστι»· τοῦτο δ' ὅμως ἐναντιοῦται πρὸς τὰς βεβαίας περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας. Ἐν τῷ τοῦ Πλάτωνος Κρίτωνι καὶ τῇ Ἀπολογίᾳ (37 c) ὅλως διάφορος φαίνεται ὁ Σωκράτης ἢ κοσμοπολίτης.

Ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ Πλάτων, ἐν ᾧ ἔλεγεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε φυτὸν οὐκ ἔγγειον ἀλλ' οὐράνιον καὶ ὅτι ἐν τῇ κεφαλῇ ἑκάστου ἀνθρώπου κατῴκισεν ὁ θεὸς τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς εἶδος ὡς δαίμονα, ὅς αἴρει ἡμᾶς ἀπὸ γῆς πρὸς τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν, ἐν ᾧ ἑπομένως εὑρίσκετο ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ νὰ κηρύξῃ πάντας ἀνθρώπους ἰσοτίμους, ἀπετράπη τῆς ὁδοῦ ταύτης ὑπὸ μεταφυσικῶν λόγων, οἵτινες προσδιώρισαν καὶ τὴν πορείαν τῆς ψυχολογίας αὐτοῦ.

Ὁ Πλάτων ἀνήχθη εἰς τὴν θεωρίαν, ὅτι δύο ὑπάρχουσι κόσμοι, ὁ *νοητὸς* καὶ ὁ *αἰσθητός*, ὁ κόσμος τῶν *ἰδεῶν* καὶ ὁ κόσμος τῶν *ὑλικῶν ὄντων*. Ἐθέσπισε δὲ ὅτι ὁ αἰσθητὸς κόσμος οὐδεμίαν καθ' ἑαυτὸν ὑπόστασιν ἔχει καὶ ὅτι ὑφίσταται μόνον καθ' ὅσον μετέχει τοῦ νοητοῦ. Τὸν δυϊσμὸν τοῦτον τῆς ἰδέας καὶ τῆς ὕλης ἐμβλέπει ὁ Πλάτων καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἡ μὲν ψυχὴ κατάγεται ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν, τὸ δὲ σῶμα ἐκ τῆς ὕλης· ταῦτα δὲ καίπερ ἀλλήλοις παντάπασιν ἀντικείμενα ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ συνημμένα. Πῶς εἶνε δυνατὸς ὁ σύνδεσμος φύσει ἀντικειμένων ἀλλήλαις ἀρχῶν; Ὅπως ἑρμηνευθῇ τὸ παρὰ φύσιν φαινόμενον τοῦτο, ὑπῆρχεν ἀνάγκη διαμέσου τινὸς δεσμοῦ ἀμφοτέρων συναγωγοῦ. Ὅθεν ἐδέξατο ὁ Πλάτων ὅτι τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τὸ μὲν εἶνε εὐγενέστερον, κατάγεται ἀμέσως ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν, ἐπλάσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ, τὸ δὲ ὑποδεέστερον, ἐπλάσθη κατ' ἐντολὴν μὲν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑλικοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ὁρατῶν θεῶν· τοῦτο δὲ πάλιν τὸ ὑποδεέστερον συνδεόμενον μετὰ τῆς ὕλης διακρίνεται εἰς δύο διάφορα κατὰ τὴν ἀξίαν μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶνε ταπεινόν, τὸ δὲ ὑπέρτερον τούτου,

κείμενον μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ καθαρωτάτου τῆς ψυχῆς μέρους καὶ ὂν οἱονεὶ δεσμὸς συναγωγὸς ἀμφότερα συνάπτων. Οὕτω δὲ τρία παρεδέξατο τῆς ψυχῆς μέρη, διάφορα ἀλλήλων τὴν ἀξίαν, τὸ *λογιστικὸν* (ὃ καὶ *λόγον*, *φιλόσοφον*, *φιλομαθές*, ᾧ μανθάνει ἄνθρωπος, καὶ *νοῦν* λέγει), τὸν *θυμὸν* (ἢ τὸ *θυμοειδὲς*) καὶ τὸ *ἐπιθυμητικὸν* (καὶ *φιλοχρήματον*), ἐξ ὧν τὸ μὲν λογιστικὸν ὡς θεῖον καὶ ἀθάνατον ἵδρυσεν ἐν τῇ κεφαλῇ, ἐκ δὲ τοῦ θνητοῦ τῆς ψυχῆς γένους τὸ μὲν ἄμεινον ἤτοι τὸν θυμὸν ὡς μετέχον ἀνδρείας καὶ φιλόνικον ὂν κατῴκισεν ἐγγυτέρω τῆς κεφαλῆς ἐν τῷ στήθει καὶ ἰδίως ἐν τῇ καρδίᾳ, ἵνα κατήκοον ὂν τοῦ λόγου κατέχῃ κοινῇ μετ' ἐκείνου βίᾳ τὰς ἐπιθυμίας, τὸ δὲ χεῖρον ὡς σίτων τε καὶ ποτῶν *ἐπιθυμητικὸν* κατῴκισε καὶ κατέδησεν ὡς θρέμμα ἄγριον ἐν τῇ γαστρὶ ὡς ἐν φάτνῃ (1).

Ἐν πάσῃ ἄρα ἀνθρώπων κοινωνίᾳ τὰ τρία ταῦτα τῆς ψυχῆς γένη κατ' ἀνάγκην ἐμφανίζονται. Τρεῖς ἄρα κατὰ Πλάτωνα τάξεις ἀνθρώπων φύσει ὑπάρχουσιν, *οἱ ἄρχοντες*, τὸ λογιστικὸν τῆς πολιτείας μέρος ὄντες, *οἱ φύλακες*, τὸ θυμοειδὲς αὐτῆς, καὶ οἱ *δημιουργοί*, τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς πολιτείας γένος. Ὅθεν καὶ ἐμυθολόγησεν ὅτι τὴν μὲν πρώτην τάξιν ἔπλασεν ὁ Δημιουργὸς ἐκ χρυσοῦ, τὴν δὲ δευτέραν ἐξ ἀργύρου, τὴν δὲ τρίτην ἐκ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου (2). Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ψυχολογικὴν θεωρίαν ἡρμήνευεν ὁ Πλάτων οὐ μόνον τὰ ψυχικὰ φαινόμενα καὶ τὴν πρακτικὴν δρᾶσιν τοῦ καθ' ἕκαστον ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνῶν. Οἱ μὲν Ἕλληνες εἶνε κατὰ τὸν Πλάτωνα τὸ *λογιστικόν*, τὸ *φιλόσοφον*, τὸ *φιλομαθὲς* γένος τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ δὲ κατὰ τὴν Θρᾴκην τε καὶ Σκυθικὴν καὶ καθόλου οἱ τὸν ἄνω τόπον κατοικοῦντες τὸ *θυμοειδές*, οἱ δὲ Φοίνικες καὶ Αἰγύπτιοι τὸ *φιλοχρήματον* (3).

Οὕτω δ' ὁ Πλάτων ἐδημιούργησε καὶ ψυχολογίαν, ἥτις οὐ μόνον δὲν ἦρεν, ἀλλὰ καὶ ἐστήριζε φιλοσοφικῶς τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κοινωνίᾳ βαθέως ἐρριζομένην γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἄνισοι τὴν ἀξίαν.

Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζει ἐν τῷ δούλῳ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ὑπάρχει τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς πάντα τὸν δυνάμενον νὰ κοινωνήσῃ νόμου καὶ συνθήκης καὶ φιλίας δὲ καθ' ὅσον

(1) Τιμ. 69 Δ. κἑξ. 90 Α.
(2) Πολ. 415 Α κἑξ.
(3) Πολ. 435 κἑξ.

ἄνθρωπος (1), ὑπολαμβάνει ὅμως ὡς αὐτόδηλον ὅτι «εἰσὶ φύσει τινὲς οἱ μὲν δοῦλοι, οἱ δὲ ἐλεύθεροι» (2).

Ἡ ἔννοια τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας καθίσταται ζωηρὰ καὶ ἔντονος παρὰ τοῖς Κυνικοῖς φιλοσόφοις, οἵτινες μόνη τῇ ἠθικῇ προσεῖχον, πάσης δ' ἄλλης γνώσεως ὡς ἀχρήστου καὶ οὐκ ἀναγκαίου καὶ δὴ καὶ βλαβερᾶς κατεφρόνουν πλὴν ὅσον εἰς τὴν τῆς ψυχῆς παίδευσιν ἐφαίνετο αὐτοῖς συντελοῦσα.

Ἡ Κυνικὴ φιλοσοφία ἔργον αὐτῆς ὑπολαμβάνει τὸ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν τῆς τεχνητῆς καταστάσεως, ἣν ἐδημιούργησεν ἡ παράδοσις καὶ ὁ θετὸς νόμος, καὶ ν' ἀναγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν καθαρῶς φυσικὴν κατάστασιν (3). Ὅθεν οἱ Κυνικοὶ ἀπέρριπτον καὶ διέπαιζον τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ πάντα τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ *προκοσμήματα κακίας* καὶ *δόξης ἐξανθήματα* πάντα ταῦτα ἀποκαλοῦντες καὶ *τῦφον*, περιώριζον δὲ τὴν του ἀνθρώπου ἀξίαν εἰς μόνην τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς πλοῦτον καὶ τὴν χρῆσιν φαντασιῶν, ἤτοι τὴν θεωρητικὴν ἐνέργειαν, ἣν ἀκώλυτον καὶ ἀνανάγκαστον ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Οὕτω δὲ συναπέβαλλον καὶ πᾶσαν ἐξ αἵματος καὶ νόμου ἢ ἐνδόξου πατρίδος διάκρισιν. Δὲν ἤθελον νὰ ὁμολογήσωσι διαφορὰν ἀνδρὸς καὶ γυναικός — «*ἀνδρὸς καὶ γυναικός*», ἔλεγον, «*ἡ αὐτὴ ἀρετή*». Δὲν ἀνεγνώριζον συγγένειαν — *τὸν δίκαιον περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τοῦ συγγενοῦς*» ἐδίδασκεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς Κυνικῆς φιλοσοφίας Ἀντισθένης (4). Διῄρουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς δύο τάξεις, εἰς *σοφοὺς* καὶ *ἀσόφους*. Καὶ τοὺς μὲν ἀσόφους ἐκάλουν *ἀναπήρους*, ἤτοι μὴ ἔχοντας πήραν, καὶ *παρὰ δάκτυλον μαινομένους* καὶ *τρισανθρώπους*, ἤτοι τρισαθλίους, καὶ *ἀνδράποδα*, σοφοὺς δ' ἐνόμιζον τοὺς εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς ἠσκημένους, τοὺς ἐναρέτους καὶ ἀγαθούς. Οἱ σοφοὶ δὲ εἶνε, κατ' αὐτούς, αὐτάρκεις, τούτων εἶνε πάντα τὰ τῶν ἄλλων, τούτοις οὐδὲν ξένον, οὐδὲν ἄπορον· οὗτοι εἶνε ἀξιέραστοι καὶ ἀναμάρτητοι καὶ φίλοι τοῖς ὁμοίοις· εἶνε θεῶν εἰκόνες, φίλοι τῶν θεῶν. Κοινὰ δὲ τὰ τῶν φίλων. Πάντα ἄρα ἐστὶ τῶν σοφῶν. Ὁ ἀγαθὸς

(1) Ηθ. Νικομ. VII, 13 τέλ.

(2) Πολιτικ. Α', 5. 1255, α, 1. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Ἀριστοτέλους μέλλοντες νὰ καταστήσωμεν ἰδίας πραγματείας ὑποκείμενον ἀρκούμεθα νῦν ταῖς νύξεσι ταύταις.

(3) Zeller, Die Philosophie der Griechen τόμ. II³, σελ. 276, σημ. 2.

(4) Διογ. Λαέρτ. ς'. α, 12.

ἀνὴρ πᾶσαν ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται καὶ συμβιοῖ τοῖς θεοῖς. Συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας δὲν ἐδύναντο οἱ Κυνικοὶ ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν διάκρισιν δούλων καὶ ἐλευθέρων, οὐδὲ πολιτείαν ἐπὶ τοιαύτης διακρίσεως στηριζομένην. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι τάξις τις ἀνθρώπων κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ ἄρχειν τῶν ἄλλων οὐχὶ ἕνεκα προσωπικῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ λόγῳ γένους ἢ πατραγαθίας, διότι ἔτυχε νὰ γεννηθῶσιν ἐκ γονέων *ἐλευθέρων* ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις σημειουμένων, λόγῳ προκοσμημάτων κακίας καὶ δόξης ἐξανθημάτων. Ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπαιτεῖ νὰ ἄρχωσιν οἱ σοφοὶ τῶν ἀσόφων, οἱ φρόνιμοι τῶν ἀφρόνων, οἱ ἄρτιοι τῶν ἀναπήρων. Ὁ ὀρθὸς λόγος διδάσκει ὅτι φύσει πάντες οἱ ἄνθρωποι μιᾶς πολιτείας πολῖται ὀφείλουσι νὰ εἶνε· μεταξὺ δὲ πολιτῶν σχέσις δούλων καὶ δεσποτῶν δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Ἡ δεσποτεία εἶνε παρὰ φύσιν, *νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι τὸν δ' ἐλεύθερον·* διόπερ οὐδὲ δίκαιον, βίαιον γὰρ ἀναφωνοῦσι (1). Τὸ διακρῖνον τοὺς ἀνθρώπους εἶνε *ἀρετὴ καὶ κακία*· ἄλλην παρὰ ταύτην διάκρισιν θεωροῦσιν οἱ Κυνικοὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσαν πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ λογικὸν τοῦ κόσμου νόμον (2). Περὶ ὡρισμένης πόλεως δὲν ἔμελεν αὐτοῖς· πόλις αὐτῶν ἦτο ὁ κόσμος. Ὁ Διογένης «ἐρωτηθεὶς πόθεν εἴη, *κοσμοπολίτης* ἔφη· . . . μόνην τε ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι τὴν ἐν κόσμῳ (3) Τῷ σοφῷ ξένον οὐδὲν οὐδ' ἄπορον».

Κράτης ὁ τοῦ Διογένους μαθητὴς (4) ἔλεγεν

Οὐχ εἷς πάτρας μοι πύργος, οὐ μία στέγη,
πάσης δὲ χερσου καὶ πόλισμα καὶ δόμος
ἕτοιμος ἡμῖν ἐνδιαιτᾶσθαι πάρα.

καὶ «πρὸς Ἀλέξανδρον πυθόμενον εἰ βούλεται αὐτοῦ τὴν πατρίδα ἀνορθωθῆναι, ἔφη «καὶ τί δεῖ; πάλιν γὰρ ἴσως ἄλλος Ἀλέξανδρος αὐτὴν κατασκάψει». ἔχειν δὲ πατρίδα ἀδοξίαν καὶ πενίαν ἀνάλωτα τῇ τύχῃ καὶ Διογένους εἶναι πολίτης ἀνεπιβουλεύτου φθόνῳ» (5). Πρὸς δὲ Δημήτριον τὸν Φαληρέα, φυγάδα ὄντα καὶ ἀχθόμενον ἐπὶ τῷ πράγματι

(1) Ἀριστ. Πολιτ. I. 3. σελ. 1253, 6, 20.
(2) Zell. αὐτ., 276.
(3) Διογ. Λαέρτ. Ϛ', 6, 63. 72.
(4) Διογ. Λαέρτ. ϛ', ζ, 98.
(5) Αὐτόθι 93.

ὁ Κράτης λέγει ὅτι οὐδὲν κακὸν ἔχει τὸ πρᾶγμα οὐδ' εἶνε ἄξιον ὥστε νὰ φέρῃ αὐτὸ βαρέως, πραγμάτων σφαλερῶν καὶ βιαίων ἀπηλλαγμένος· ἅμα δὲ παρεκίνει αὐτὸν νὰ θαρρῇ ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τῇ διαθέσει.

Ἐκ τῶν Κυνικῶν φιλοσόφων ὁ μὲν Διογένης ἦτο φυγὰς ἐκ τῆς πατρίδος Σινώπης καὶ ἑπομένως ἄπατρις, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἀντισθένης ὁ τοῦ κυνισμοῦ ἀρχηγὸς δὲν ἦτο γνήσιος Ἀθηναῖος, δὲν κατήγετο δῆλον ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων Ἀθηναίων, διὸ καὶ πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα εἶπεν ὅτι καὶ ἡ μήτηρ τῶν θεῶν Φρυγία ἐστί, τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἐπὶ τῷ γηγενεῖς εἶναι σεμνυνομένους ἐκφαυλίζων ἔλεγε «μηδὲν εἶναι κοχλιῶν καὶ ἀττελέβων εὐγενεστέρους». Ὅτε δὲ πάλιν ὠνειδίζετο ὅτι δὲν εἶνε ἐκ δύο ἐλευθέρων, τὴν ἀλογίαν τῶν ὀνειδιζόντων φανοτάτην καθιστὰς «οὐδὲ γὰρ ἐκ δύο παλαιστικῶν. ἀλλὰ παλαιστικός εἰμι», εἶπεν· εὐγενεῖς οἱ ἐνάρετοι, αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν (1). Ὁ δὲ Κράτης ἐξελέξατο ἑκουσίως τὸν ἐπαιτικὸν βίον· διότι, ἐν ᾧ ἦτο πλούσιος καὶ ἐπιφανής, ἐξαργυρισάμενος τὴν οὐσίαν καὶ ἀθροίσας πρὸς τὰ διακόσια τάλαντα διένειμε ταῦτα τοῖς πολίταις (2).

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν ἀνδρῶν τούτων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ συνεργήσῃ εἰς τὸν τρόπον τῆς διανοήσεως αὐτῶν.

Διὰ τῶν ἑαυτῶν διδαγμάτων ἐγένοντο βεβαίως οἱ Κυνικοὶ πρόδρομοι τῆς ἐννοίας τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας, ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτῶν ἦτο ἀρνητικὸν μᾶλλον ἢ θετικόν. Τῶν Κυνικῶν τὸ ἰδεῶδες ἦτο δῆλα δὴ μᾶλλον ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς πολιτείας καὶ τῆς πατρίδος ἢ ἡ διακόσμησις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἰς μίαν πολιτείαν ἐπὶ τῆς ἰσοτιμίας καὶ ἰσηγορίας πάντων τῶν ἀνθρώπων ἑδραζομένην. Σκοπὸς αὐτῶν ἦτο νὰ ἀνυψώσωσι τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω πολιτείας καὶ πατρίδος καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν αὐτάρκη καὶ ἀνενδεᾶ τούτων μᾶλλον ἢ νὰ διδάξωσι τὴν συγγένειαν ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων· διὰ τοῦτο καὶ τὰ διδάγματ' αὐτῶν δὲν ἤσκησαν ἐπὶ τῆς κοινωνίας τὴν σωτήριον ἐκείνην ἐπίδρασιν, ἣν βλέπομεν ἀσκοῦσαν μετὰ ταῦτα τὴν θετικὴν τῶν Στωϊκῶν διδασκαλίαν (3).

Ταύτης τῆς φιλοσοφίας μαθητὴς ἐγένετο Ζήνων ὁ Κιττιεύς, ὁ τῆς Στοᾶς ἱδρυτής. Ἀπὸ ταύτης δ' ὁρμηθεὶς ἔγραψε τὴν πολυθρύλητον

(1) Διογ. Λαέρτ. ς'. 1. 4. 10. 11.
(2) Αὐτόθι 87.
(3) Πρβλ. Zeller, αὐτ. 4³, 298 καὶ ἑξῆς.

αὐτοῦ πολιτείαν, ἐν ᾗ ἐδίδασκεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶνε πάντες ἴσοι καὶ ὅτι ἑπομένως μίαν ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι καὶ πολιτείαν πάντες. Κατήργει δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ ὁ Ζήνων τὸν γάμον, ἵνα πάντες οἱ πολῖται ὡς παῖδας καὶ πατέρας ἀλλήλους στέργωσι καὶ ἵνα περιαιρεθῶσιν αἱ ἀπὸ τοῦ γάμου συμβαίνουσαι τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ κακίαι καὶ ἀσχημίαι, ἐξέβαλλεν ἐξ αὐτῆς τὸ νόμισμα, ὅπως ἄρῃ πᾶσαν πλεονεξίας ἀφορμήν, καὶ ἄλλα κατὰ τοὺς Κυνικοὺς ἐν αὐτῇ ἐδογμάτιζε (1)· διόπερ καὶ παίζοντές τινες ἔλεγον ὅτι ἔγραψε τὴν πολιτείαν αὐτοῦ «*ἐπὶ τῆς τοῦ κυνὸς οὐρᾶς*» (2)· ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον τῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι πολὺ θαυμαζομένης ταύτης τοῦ Ζήνωνος πολιτείας εἰς τοῦτο κατέτεινεν, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι ζῶμεν ἐν εὐνομίᾳ φιλοσόφῳ καὶ πολιτείᾳ ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ ὁμονοοῦντες ἀδελφοί· «*ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ κατὰ δήμους οἰκῶμεν ἰδίοις ἕκαστος διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ᾖ καὶ κόσμος ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης*» (3).

Τὴν ἄρσιν ἄρα τῆς ὡρισμένης πατρίδος καὶ τῆς ὡρισμένης πολιτείας, ἣν εἰσηγοῦντο οἱ Κυνικοί, ἀντικατέστησεν ὁ Ζήνων ἐνταῦθα διὰ τῆς ἐννοίας τῆς συνενώσεως ἁπάντων ἀνθρώπων εἰς μίαν μεγάλην τῶν λογικῶν ὄντων κοινωνίαν, εἰς μίαν παγκόσμιον πολιτείαν, τῷ ἀρνητικῷ δῆλον ὅτι προσετίθει τὸ θετικόν. Τὰ δόγματα δὲ ταῦτα πηγάζουσιν ἐκ τῶν μεταφυσικῶν καὶ ψυχολογικῶν τοῦ Ζήνωνος ἀρχῶν, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἐν τῇ σχολῇ αὐτοῦ τὴν ἐξῆς ὡρισμένην διδασκαλίαν.

Ὂν εἶνε πᾶν τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον, ποιοῦντα δὲ καὶ πάσχοντα εἶνε μόνα τὰ σώματα. Τὰ σώματα εἶνε ἄρα ἡ ἀίδιος οὐσία, ἡ πρώτη ὕλη, ἐξ ἧς γίνονται πάντα τὰ ὄντα. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ ψυχὴ καὶ αὐταὶ ἔτι τῶν πραγμάτων αἱ ποιότητες εἶνε σωματικαὶ οὐσίαι (4). Ὁ Θεὸς εἶνε τὸ κα-

(1) Διογ. Λαέρτ Ζ'. 32 κἑξ. 131..

(2) Αὐτόθι 4.

(3) Πλούτ. Περὶ Ἀλεξ. τύχης καὶ ἀρετῆς λόγος α', 6.

(4) Στοβ. Ἐκλ. I, 322. Σιμπλ. εἰς Ἀριστοτ. φυσ. f. 50 Σχόλ. Brandis σελ. 342 Διογ. Ζ', 150. 134 56. Σέξτ. πρὸς μαθ. VII, 38. IX, 11. Πλούτ Περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν κεφ. 30, 2. 45, 2. 50, 1. Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις Α', ια', 4. Δ', κ', 2. Cicer. Acad. I, 11, 39. Σοφον. εἰς Ἀριστ. περὶ ψυχῆς σελ. 36 ἔκδ. Hayduck. Ἱππολ. Κατὰ πασῶν αἱρέσεων ἔλεγχος I, 21. Πῶς δ' ἀπεδείκνυον οἱ

θαρώτατον σῶμα, ὁ αἰθήρ· εἶνε πνεῦμα διῆκον διὰ πάντων καὶ πάντ' ἐν ἑαυτῷ ἔχον καὶ ποῦ μὲν ὡς νοῦς ἐκφαινόμενον, ποῦ δὲ ὡς ψυχή, ποῦ δὲ ὡς ἕξις. Ὡς ἕξις μὲν συνέχει τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, ὡς φύσις δὲ τὰ φυτά, ὡς ψυχὴ δὲ τὰ ζῷα (1). Ὁ Θεὸς δὲν ὑπάρχει ἐν οὐρανῷ, ἀλλὰ πνεῦμα σωματικὸν ὢν καταβαίνει μέχρι τῶν ἀνθρώπων καὶ διήκει διὰ πάσης ὕλης καὶ τῆς ἀτιμοτάτης ἔτι (2). Ὁ κόσμος εἶνε ζῷον ἔμψυχον καὶ λογικὸν καὶ νοερόν (3). Ἡ τοῦ κόσμου ψυχὴ εἶνε ἀπόσπασμα τῆς θείας οὐσίας, ἡ δ' ἀνθρωπίνη τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς· διότι ὁ ἄνθρωπος ἐμψυχοῦται μετέχων μέρος τῆς δι' ὅλου τοῦ κόσμου διηκούσης ψυχῆς (4). Ψυχὴ δὲ καὶ νοῦς τοῦ κόσμου εἶνε ἔννοιαι ταυτοσήμαντοι· ἀλλὰ ψυχὴ πάλιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ψυχὴ τοῦ κόσμου εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ αὐτό, καὶ ὁ νοῦς ἄρα (5)· διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Ζή-

Στωϊκοί, ὅτι σῶμα ἡ ψυχή, παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Νεμέσιος ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου κεφ. Β', σελ. 71. 76—82 ἔκδ. Mathaei. Ὁμοίως ἀποδεικνύει ὁ Ζήνων τὸ σωματικὸν τῆς ψυχῆς παρὰ Tertull. de anim. cap. 5 καὶ 25 καὶ παρὰ Χαλκιδίῳ Comment. in Tim. Plat. c 217 ἐν ἀρχῇ.

(1) Ἱππολ. ἔνθ. ἀν. Κλήμ. Στρωμ. V, 591 A, I, 295 c. Προτρεπτ. 44 A. Πλουτ. περὶ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς κεφ. 12, σελ. 451. Σέξτ. πρὸς μαθ. IX, 81. Θεμιστ. περὶ ψυχῆς 726.

(2) Σέξτ. Πυρρων. ὑποτυπ. III, 218. Λουκιαν. Ἑρμ. 81. Ὠριγ. κατὰ Κέλσου VI, 71. Tertull. ad nat. II, 4. Ἀλέξ. Ἀφροδ. περὶ ψυχῆς 144 α.

(3) Σέξτ. πρὸς μαθ. IX, 109, 138, 104 «καὶ πάλιν ὁ Ζήνων φησίν, εἰ τὸ λογικὸν τοῦ μὴ λογικοῦ κρεῖττόν ἐστιν, οὐδὲν δέ γε κόσμου κρεῖττόν ἐστι· λογικὸν ἄρα ὁ κόσμος. καὶ ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ νοεροῦ καὶ ἐμψυχίας μετέχοντος» Cic. nat. deor. III, 7, 9 καὶ II, 8. Quod ratione utitur, id melius est quam id, quod ratione non utitur. Nihil autem mundo melius. Διογ. Λαέρτ. Ζ', 143 «τὸ γὰρ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον· ζῷον ἄρ' ὁ κόσμος· ἔμψυχον δέ, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος». 139 καὶ 142 «...ὅτι δὲ καὶ ζῷον ὁ κόσμος καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ νοερόν». Cicer αὐτ. Absurdum est igitur dicere, quum homines bestiaeque hoc calore teneantur et propterea moveantur ac sentiant, mundum esse sine sensu καὶ II,11 καὶ ἀλλαχοῦ. Σέξτ. πρὸς μαθ. XI, 101. «Ζήνων δὲ ὁ Κιτιεύς, ἀπὸ Ξενοφῶντος τὴν ἀφορμὴν λαβών, οὑτωσὶ συνερωτᾷ· τὸ προϊέμενον σπέρμα λογικοῦ καὶ αὐτὸ λογικόν ἐστιν· ὁ δὲ κόσμος προΐεται σπέρμα λογικοῦ, λογικὸν ἄρα ἐστὶν ὁ κόσμος». Cic. nat. deor. II,8. Nihil quod animi quodque rationis est expers, id generare ex se potest animantem compotemque rationis. Mundus autem generat animantes compotesque rationis. Animans est igitur mundus composque rationis.

(4) Ἑρμ. Διασυρμ. τῶν ἔξω φιλοσ. κεφ. 14.

(5) Νεμεσ. ἔνθ. ἀν. κεφ. Α, σελ. 56. «Τινὲς δὲ οὐ διέστειλαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὸν νοῦν· ἀλλὰ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἡγεμονικὸν εἶναι τὸ νοερὸν ἡγοῦνται». Παντὶ δῆλον, ὅτι τοὺς Στωϊκοὺς ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Νεμέσιος. Πλείω παρὰ Heinze, die Lehre vom Logos σελ. 100 κέξ. L. Stein, Die Psychologie der Stoa 1. B σελ. 46 κέξ.

νων ὅτι τὸ θεῖον ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐν μόνῳ τῷ νῷ ἢ μᾶλλον θεὸς εἶνε ὁ νοῦς (1). Ἡ ψυχὴ ἄρα ἢ ὁ νοῦς εἶνε ὁμοούσιος τῷ θεῷ· εἶνε δὲ πνεῦμα σύμφυτον ἡμῖν συνεχὲς παντὶ τῷ σώματι διῆκον ἢ, ὡς ἄλλως λέγεται, πνεῦμα ἔνθερμον, αἰσθητικὴ ἀναθυμίασις, πῦρ (2), οὗ τὸ κράτιστον μέρος εἶνε τὸ *ἡγεμονικόν*, ἤτοι τὸ λογιστικόν, τὸ διανοητικόν, ὁ λογισμός, ὃ γεννᾷ τὰς φαντασίας, τὰς συγκαταθέσεις, τὰς αἰσθήσεις, τὰς ὁρμάς. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐκτείνονται ὡς τοῦ πολύποδος αἱ πλεκτάναι τὰ ἐν τῷ σώματι ἑπτὰ τῆς ψυχῆς μέρη (3) ἢ ἀκριβέστερον τὰ ἑπτὰ εἴδη τῶν λειτουργιῶν τῆς ψυχῆς, ἅπερ ὁρίζονται ὡς πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἄχρις ὀφθαλμῶν, ὤτων, μυκτήρων, γλώττης, ἐπιφανείας, παραστατῶν, φάρυγγος, γλώττης καὶ τῶν οἰκείων ὀργάνων καὶ σχηματίζον οὕτω τὴν ὄψιν, ἀκοήν, ὄσφρησιν, γεῦσιν, ἁφήν, φωνὴν καὶ τὸ σπερματικόν (4).

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἄρα θείας φύσεως

ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμὲν ἰῆς μίμημα λαχόντες
μοῦνοι ὅσα ζώει τε καὶ ἕρπει θνήτ' ἐπὶ γαῖαν

λέγει ὁ Κλεάνθης (5).

(1) Ζήνων παρ' Ἐπιφανίῳ κατὰ αἱρ. III, 36.

(2) Διογ. Λαέρτ. Ζ', 157 «Ζήνων ὁ Κιτιεὺς καὶ Ἀντίπατρος ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς καὶ Ποσειδώνιος πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν· τούτῳ γὰρ ἡμᾶς εἶναι ἐμπνόους καὶ ὑπὸ τούτου κινεῖσθαι. Νεμεσ. αὐτ. κεφ. Β', σελ. 67. Θεοδώρητ. Ἑλλ. παθ. θεραπ. Υ, 18. Εὐσέβ. Προπ. εὐαγγ. XV, 20 σελ. 480 «. . . Ζήνων τὴν ψυχὴν λέγει αἰσθητικὴν ἀναθυμίασιν (διόρθ. Wellmann ἀντὶ αἴσθησιν ἢ ἀναθυμίασιν) Macrob Somn. 1, 14. Zenon (dixit animam) concretum corpori spiritum. Πρβλ. καὶ Πλουτ. Περὶ τῶν ἀρεσκ. Δ, Γ, 3. Στοβ. ἔνθ. ἀν. 756. Ψευδογαλ. περὶ φιλοσόφου ἱστορ. XIX, 254 Κ. Χαλκίδ. ἔνθ. ἀν. Cic Tusc. disp. I, 9. 19. Zenoni Stoïco animus ignis videtur. πρβ. nat. deor. III, 14, 36. ἔπιθι Stein, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 101 κέξ., ὅπου ἐπιμελῶς εἰσι συνηγμένα τὰ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀναφερόμενα τῶν συγγραφέων χωρία.

(3) Νεμεσ. ἔνθ ἀν. κεφ. ΙΕ', σελ. 212. «Ζήνων δὲ ὁ Στωϊκὸς ὀκταμερῆ φησιν εἶναι τὴν ψυχὴν διαιρῶν αὐτὴν εἴς τε τὸ ἡγεμονικὸν καὶ εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις καὶ εἰς τὸ φωνητικὸν καὶ τὸ σπερματικόν». Πρβ. καὶ Πλουτ. Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις Δ', Δ', 2 καὶ ΚΑ'. Διογ. Λαέρτ. Ζ', 110. 157. Στοβ. Ἐκλ. I, 836. 876. 878. Ψευδογαλ. Περὶ φιλοσ. ἱστορ. XIX, 315 Κ. Καὶ ἐν Πλουτ. ἔνθ. ἀν. Δ', Η', 1. λέγεται ὄγδοον τὸ ἡγεμονικόν. πρβλ. καὶ Ψευδογαλ. αὐτ. σελ. 302.

(4) Ὁμοίως ὁρίζεται καὶ παρὰ Νεμεσίῳ (κεφ. Ϛ', σελ. 176) ἡ αἴσθησις, ἤτοι «πνεῦμα νοερὸν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπὶ τὰ ὄργανα τεταμένον».

(5) Κλεάνθ. Ὕμν. εἰς Δία 4.

Τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐπαναλαμβάνουσιν ἐντονώτερον οἱ μετὰ ταῦτα Στωϊκοί.

Ἡ ψυχὴ εἶνε μέρος, ἀπόρροια, ἀπόσπασμα θεοῦ, κηρύττει ὁ Ἐπίκτητος (1). Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε θεός, διδάσκει ἀπὸ τοῦ βασιλείου θρόνου ὁ Μάρκος Αὐρήλιος. Εἰς τὰ ἄλογα ζῷα μία ψυχὴ διήρηται, λέγει, εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία λογικὴ ψυχὴ μεμέρισται, ἓν φῶς ἡλίου κἂν διείργηται τοίχοις, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις· μία οὐσία κοινή, κἂν διείργηται ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις· μία ψυχή, κἂν φύσεσι διείργηται μυρίαις καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς (2). Ἐκ τούτων, ἅτινα εἶνε ἀνάπτυξις καὶ διασάφησις τῆς μεταφυσικῆς ἀρχῆς τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς σχολῆς, κατανοεῖται σαφέστατα ἡ τῆς ψυχῆς ἑνότης. Ἡ ψυχὴ εἶνε μία τὴν οὐσίαν καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν ἄλλως γενέσθαι, ἀφ' οὗ αἱ ἐπὶ μέρους ψυχαὶ εἶνε ἡ καθόλου ψυχή, ἡ αἰθερία οὐσία, ἡ ἀπόρροια τοῦ Θεοῦ (3), ὁ Θεός.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι πάντες κοινὴν ἔχουσι τὴν καταγωγὴν καὶ κοινὸν γνώρισμα, ὃ ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν αὐτῶν, εἶνε ὁ λόγος, ὁ δ' ἀνθρώπινος λόγος εἶνε μέρος μόνον καὶ ἄμεσος ἀκτινοβόλησις τοῦ καθολικοῦ καὶ θείου λόγου, τί ἕπεται κατ' ἄφυκτον λογικὴν ἀνάγκην; Τί ἄλλο εἰ μὴ ὅτι τὰ λογικὰ ὄντα εἶνε μέλη ἑνὸς συγγενοῦς κατ' οὐσίαν ὅλου, ἔχουσι πάντα τὴν αὐτὴν ἀξίαν καὶ τὰ αὐτὰ δίκαια, ὅτι ἑπομένως ὀφείλουσι νὰ τιμῶσιν ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀνθρώποις τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν φύσιν καὶ νὰ προάγωσιν αὐτὴν παντὶ σθένει; ὅτι ἕκαστος ὀφείλει νὰ ὑποτάσσῃ τοὺς ἰδίους σκοποὺς καὶ τὰ ἴδια συμφέροντα τοῖς σκοποῖς καὶ τοῖς συμφέρουσι τῶν ἄλλων ὁμοίων ἀνθρώπων, νὰ ζῇ οὐχὶ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τῆς κοινωνίας χάριν; (4)

Ἡ πρὸς κοινωνίαν ὁρμὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται κατὰ τοὺς Στωϊκούς, λέγει ὁ Zeller, ἐν τῇ λογικῇ αὐτοῦ φύσει· διότι ὡς λογικὸς σύνοιδεν ἑαυτὸν μέρος τοῦ ὅλου ὄντα καὶ διὰ τοῦτο ὑπόχρεων νὰ ὑποτάσσῃ τὸ ἴδιον συμφέρον τῷ συμφέροντι τοῦ ὅλου (5). Ὡς πάντα τὰ

(1) Ἐπικτ. Διατρ. I, 14, 6. II, 8, 11.

(2) Μάρκ. Αὐρήλ. Τῶν εἰς ἑαυτὸν IX, 8. XII, 30.

(3) αὐτ. II, 4. V, 27. XII, 26. Ἐπικτ. Διατρ. I, 14, 6 «αἱ ψυχαὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι καὶ ἀποσπάσματα». Πρβλ. καὶ I, 9, 4.

(4) Zeller, ἔνθ. ἀν. 4³, 285.

(5) Cic. Fin. III, 19, 64. mundum autem censent (οἱ Στωϊκοὶ) regi numine

συγγενῆ οὕτω συνεφέλκουσιν ἄλληλα τὰ λογικὰ πρὸ πάντων ὄντα· διότι ἡ λογικὴ ψυχὴ ὑπάρχει ἐν πᾶσι μία καὶ ἡ αὐτή, καὶ ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς ἑνότητος ταύτης ἕπεται ἀμέσως ἡ πρὸς κοινωνίαν ὁρμὴ τῶν καθ' ἕκαστον λογικῶν ὄντων. Πάντα τὰ λογικὰ ὄντα ἵστανται ὑπὸ τὸν λόγον καὶ ἔχουσιν ἑπομένως ἓν δίκαιον καὶ ἕνα νόμον· ἐφ' ὅσον δὲ τῷ νόμῳ τούτῳ ἕπονται, ἐνεργοῦσιν ἀεὶ ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Δὲν δύναταί τις νὰ ζῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ χωρὶς νὰ ζῇ ὑπὲρ ἄλλων· ἐν ᾧ δὲ πάντα τὰ λοιπὰ ὑπάρχουσι χάριν τῶν λογικῶν ὄντων, ταῦτα ὑπάρχουσι χάριν ἀλλήλων. Ἡ κοινωνία αὐτῶν εἶνε ἄρα τὸ ἀμεσώτατον παράγγελμα τῆς φύσεως. Εἷς ἄρα εἶνε ὁ κόσμος, συμπολιτεύονται δ' ἐν αὐτῷ θεοὶ καὶ ἄνθρωποι δικαιοσύνης μετέχοντες (1).

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόν δ' ἄπειρον αἰθέρα,
καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;

Ταῦτα εἶνε, ἀναφωνεῖ Στωϊκός τις (2), τὰ ὅρια τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ οὐδεὶς ἐντὸς τούτων ὑπάρχει οὔτε φυγάς, οὔτε ξένος, οὔτε ἀλλοδαπός· ἐν αὐτοῖς τὸ αὐτὸ πῦρ, τὸ αὐτὸ ὕδωρ, ὁ αὐτὸς ἀήρ, πᾶσιν ὑπάρχει, ἄρχοντες οἱ αὐτοὶ καὶ διοικηταὶ καὶ πρυτάνεις, ἥλιος, σελήνη, φωσφόρος. Οἱ αὐτοὶ νόμοι πᾶσι, ὑφ' ἑνὸς προστάγματος καὶ μιᾶς ἡγεμονίας γίνονται τροπαὶ βόρειοι, τροπαὶ νότιοι, ἰσημερίαι, πλειάς, Ἀρκτοῦρος, ὧραι σπόρων, ὧραι φυτειῶν· εἷς δὲ βασιλεὺς καὶ ἄρχων, ὁ *Θεός, ἀρχήν τε καὶ μέσα καὶ τελευτὴν ἔχων τοῦ παντὸς εὐθείᾳ περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τούτῳ δὲ ἕπεται ἡ Δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός* (3), ἣν μεταχειριζόμεθα πάντες οἱ ἄνθρωποι φύσει πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὥσπερ πολίτας.

Τὴν αὐτὴν ἁρμονίαν ψάλλουσιν ἐν χορῷ πάντες οἱ Στωϊκοὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σχολῆς μέχρι τοῦ τελευταίου ὀπαδοῦ αὐτῆς. Ἡ λογικότης εἶνε κοινωνικότης κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου φιλόσοφον. Τὸ λογι-

Deorum, eumque esse quasi communem urbem et civitatem hominum et Deorum; et unum quemque nostrum ejus mundi esse partem, ex quo illud consequi, ut communem utilitatem nostræ anteponamus.

(1) Ψευδοπλουτ. б. Ὁμήρ. 119.

(2) Πλουτ. περὶ φυγῆς κεφ. 5 σελ. 601.

(3) Τὰς ἀραιοῖς γράμμασι δηλουμένας λέξεις ἀπομνημονεύει ὁ λέγων ἐκ τῶν τοῦ Πλάτωνος Νόμων 715 Ε κέξ·

κὸν ὂν δύναται νὰ συναισθάνηται ἑαυτὸ εὖ ἔχον μόνον ἐφ᾽ ὅσον ἐνεργεῖ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ· διότι πάντα τὰ λογικὰ ὄντα εἶνε συγγενῆ καὶ ἀπαρτίζουσιν ὁμοῦ ἓν πολιτικὸν σύστημα, οὗ συμπληρωτικὸν μέρος ἀποτελεῖ ἕκαστον, συγκροτοῦσιν ἓν σῶμα, οὗ ἕκαστον *μέλος* καὶ οὐχὶ ἁπλῶς *μέρος* τυγχάνει ὄν. « *Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν, λέγει, κοινόν, καὶ ὁ λόγος καθ᾽ ὃν λογικοὶ ἐσμὲν κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων ἢ μὴ λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖταί ἐσμεν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ* **κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἐστί** ». Ὁ ἄνθρωπος εἶνε πολίτης τῆς ἀνωτάτης πόλεως, **ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν**. Καί, ζῆσον, λέγει ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ (1).

Ἡ πρὸς κοινωνίαν ὁρμὴ εἶνε ἄρα κυριωτάτη καὶ θεμελία τοῦ ἀνθρώπου ὁρμή. Ἐὰν θεωρῇς σαυτὸν μέρος καὶ οὐχὶ μέλος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, « οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους, οὔπω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς· οὔπω ὡς αὐτὸν εὖ ποιῶν » (2).

Διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων εὐτόνων διδασκαλιῶν δὲν ἀποκάμνει ἡ Στοὰ ἐξαίρουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς αὐτῆς κατάγονται ἀρχῆς, τὸν αὐτὸν ἔχουσι πατέρα, τοῦ αὐτοῦ ἔτυχον πνευματικοῦ κλήρου, τῆς αὐτῆς εἰσιν ἄξιοι τιμῆς.

Ἀλλὰ παράδοξον φαίνεται πῶς, ἐν ᾧ τόσοι πρὸ τοῦ Ζήνωνος φιλόσοφοι ἐξήρθησαν εἰς τὴν κοινὴν πάντων ἀνθρώπων καταγωγήν, δὲν ἐπορίσθησαν καὶ τὸ τόσον ἀκόλουθον καὶ ἄφυκτον συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶνε πάντες ἴσοι τὴν ἀξίαν καὶ ἑπομένως οὐδεμία ὀφείλεται νὰ γίνηται ἐν ταῖς πολιτείαις διάκρισις αὐτῶν; Πῶς, ἐν ᾧ ὁ Ἀναξαγόρας ἐθέσπιζε θεωρητικῶς ὅτι ὁ νόος ὅ τε μικρὸς καὶ ὁ μέγας τῆς αὐτῆς ἐστιν ἀξίας, ἐν τῇ πράξει πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκων παρεδέχετο διαφοράς; Πῶς ὁ Σωκράτης κηρύττων ὅτι, ὡς τὸ τοῦ ἀνθρώπου σῶμα συνεπάγη ληφθέντος ὀλίγου ὕδατος καὶ ὀλίγης γῆς καὶ ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν τῇ φύσει ἀφθόνων ὑπαρχόντων μόνον ὀλίγου μέρους, οὕτω κατ᾽ ἀναλογίαν ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐν ἡμῖν φρονήσεως, ὅτι πολλὴ καὶ φρόνησις ὑπάρχει διακεχυμένη ἐν τῷ παντὶ

(1) Μάρκ. Αὐρ. Τῶν εἰς ἑαυτὸν IV, 4. III, 11. X, 15. Πλείω περὶ τῆς τάσεως ταύτης τῶν τελευταίων καλουμένων Στωϊκῶν, ἰδὲ Zeller, ἔνθ. ἀν. σελ. 286 κἑξ.

(2) Μάρκ. Αὐρήλ. VII, 13.

καὶ ἐξ αὐτῆς ὀλίγον μόνον μέρος ἐλήφθη πρὸς γένεσιν τῆς ἐν ἀνθρώπῳ φρονήσεως — πῶς λέγω τοιαῦτα διδάσκων καὶ κηρύττων, ὧν ἄμεσον πόρισμα ὤφειλε κατ' ἀνάγκην νὰ προκύψῃ ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἰσότιμοι ὑπάρχουσι, διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἐν τῇ πράξει πάντῃ διάφορα τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐπρέσβευε; Πῶς ὁ Πλάτων ὁ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβιβάσας καὶ τὸν οὐρανὸν πάλιν ὡς ἰδίαν αὐτῆς κατοικίαν ὁρίσας ἀντὶ νὰ δογματίσῃ τὴν ἰσοτιμίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐτράπη ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ καὶ διὰ τῆς θεωρίας τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς καθιέρου καὶ ἠμπέδου φιλοσοφικῶς τὴν ἄνισον τῶν ἀνθρώπων ἀξίαν; Πῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἀναγνωρίζων καὶ συνομολογῶν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ᾗ ἄνθρωπος οὐδεμίαν ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ αὐτὰ φύσει κέκτηται δικαιώματα μετανοῶν εἶτα ἐδογμάτιζεν ὅτι φύσει οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς δούλους καὶ ἐλευθέρους, εἰς βαρβάρους καὶ Ἕλληνας, καὶ συνεβούλευε τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ μαθητῇ νὰ προσφέρηται πρὸς μὲν τοὺς Ἕλληνας *ἡγεμονικῶς* πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους *δεσποτικῶς*; Πῶς δὲ ὁ πολὺ ὑποδεεστέρας διανοίας φιλόσοφος τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἧττον ἐκείνων πρωτότυπος καὶ πολὺ ἀπέχων τοῦ ὕψους τῆς Ἀριστοτελείου γνώσεως τῆς φύσεως ἐφάνη ἐνταῦθα μᾶλλον ἐκείνων ταῖς ἀρχαῖς αὐτοῦ ἀκόλουθος; Δὲν φαίνεται τοῦτο ὑμῖν ὄντως παράδοξον; Ἡ παραδοξία καὶ ἀτοπία αὕτη αἴρεται εὐθὺς ὡς λάβωμεν κατὰ νοῦν ὅτι τῆς φιλοσοφίας ὁ μέγας ἀγὼν περὶ τοῦτο κυριώτατα στρέφεται, ἵνα παράσχῃ δῆλον ὅτι ἑρμηνείαν τοῦ ὑπάρχοντος, θεραπεύουσαν τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁρμὴν πρὸς αἰτιολογίαν παντὸς ὅ,τι προσπίπτει εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ.

Ὑπάρχον δ' ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ βαθύτατα ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀνθρώπων ἐρριζωμένον ἦτο ἡ δουλεία. Ἡ διάκρισις δούλων καὶ ἐλευθέρων ἐπεβάλλετο τῷ ἀρχαίῳ πολίτῃ, εὐθὺς ὡς ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἵνα ἴδῃ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, οὕτως ἰσχυρῶς, ὡς ὁ φυσικὸς νόμος ὅτι τὰ βαρέα σώματα ἀφιέμενα ἐν τῷ ἀέρι καταπίπτουσιν ἢ ὅτι τὰ πυκνότερα βυθίζονται ἐν τοῖς ἀραιοτέροις. Ἡ διάκρισις ἄρα τῶν ἀνθρώπων εἰς δούλους καὶ ἐλευθέρους παρίστατο ὡς φυσικὴ κατάστασις, ταύτης δὲ τῆς καταστάσεως ἐξήγησιν ὤφειλε νὰ παράσχῃ ἡ λόγον παντὸς ὑπέχουσα φιλοσοφία. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ ψυχολογικαὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους περὶ τοῦ ἀνθρώπου θεωρίαι. Ἠθέλησαν νὰ παράσχωσιν φιλοσοφικὴν τοῦ ὑπάρχοντος καὶ ὡς φυσικῆς

καταστάσεως θεωρουμένου ἑρμηνείαν. Ὀφείλομεν δὲ ν' ἀναγνωρίσωμεν καὶ θαυμάσωμεν τὴν ἀγχίνοιαν καὶ μεγαλοφυΐαν, δι' ἧς ἐποίησαν τοῦτο.

Ἀλλὰ διατί δὲν ἐτράπη τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὁ ἧττον ἐκείνων πρωτότυπος φιλόσοφος Ζήνων ; Διατί, ἐν ᾧ πολλὰς ἄλλας ἐκείνων διδασκαλίας παρέλαβεν ὡς δεδοκιμασμένας ἀληθείας καὶ κατὰ τοσοῦτον μόνον μετέβαλε, καθ' ὅσον ἀπήτει ἡ ἀρχιτεκτονικὴ αὐτῶν προσαρμογὴ εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ φιλοσοφικὸν οἰκοδόμημα, ἐνταῦθα ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς ὅλως καὶ ἀντίθετον ἐτράπη ὁδόν, καὶ διὰ ψυχολογικῶν λόγων τἀντίθετα ἐκείνοις ὑπεστήριζε ;

Διότι ἀλλοῖον ἐγένετο ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὑπάρχον, μετεβλήθησαν αἱ περὶ ἀνθρώπου δοξασίαι τῶν Ἑλλήνων. Τὴν μεταβολὴν δὲ ταύτην ἐπήνεγκεν ἡ τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας καὶ ῥώμης ἐνσάρκωσις (1), ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Τοιαύτην δ' ἐκ βάθρων τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ καθεστῶτος ἀνατροπήν, πρὸς ἣν αἱ μετάρσιαι τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους διάνοιαι ἰλιγγιάσασαι ὑπεχώρησαν, μόνος ὁ ἀμύθητον χαρὰν εὑρίσκων ἐν τῷ καθιστάναι δυνατὰ τὰ τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα (2), ὁ τοῦ φοβεροῦ Βουκεφάλα δαμαστής, ὁ τοῦ Γορδίου δεσμοῦ διαξιφιστής, ὁ ἐναντίον βαθυτάτων προλήψεων καὶ ἱερῶν νομίμων ἐξαναγκάζων τὴν ἐν Δελφοῖς ἱέρειαν νὰ θεσπίσῃ αὐτῷ χρησμὸν σύρων καὶ ἕλκων αὐτὴν ἐπὶ τὸν χρηστήριον τρίποδα καὶ ἐκσπῶν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ὡς

(1) Ὁ Πλούταρχος τὴν τελειότητα τοῦ Ἀλεξάνδρου θέλων προσηκόντως νὰ ἐξάρῃ λέγει (Περὶ Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς II, κεφ. 12) ὅτι ὁ θεὸς τὴν Ἀλεξάνδρου φύσιν συνήρμοσε καὶ συνέθηκε συνάψας τοῦ Κύρου τὸ φρόνημα καὶ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν σωφροσύνην καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους την σύνεσιν καὶ τοῦ Φιλίππου τὴν ἐμπειρίαν καὶ τοῦ Βρασίδου τὴν τόλμην καὶ τοῦ Περικλέους τὴν δεινότητα καὶ τὴν πολιτείαν. Λέγει δ' αὐτὸν σωφρονέστερον μὲν τοῦ Ἀγαμέμνονος, μεγαλοψυχότερον δὲ τοῦ Ἀχιλλέως, εὐσεβέστερον δὲ τοῦ Διομήδους, ποθεινότερον δὲ τοῖς προσοίκουσι τοῦ Ὀδυσσέως.

Θείας προνοίας ἔργον ὑπολαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρου ἐμφάνισιν καὶ ὁ Ἀρριανὸς (Ἀλεξ. Ἀναβ. βιβλ. 7. κεφ. 30, 2). «οὔκουν, λέγει, οὐδ' ἐμοὶ ἔξωθεν τοῦ θείου φῦναι δοκεῖ ἀνὴρ οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἐοικώς». Πρβλ. καὶ Πλούτ. αὐτόθι Λόγον α' κεφ. 8. «. . . εἰ δὲ μὴ ταχέως ὁ *δεῦρο καταπέμψας τὴν Ἀλεξάνδρου ψυχὴν ἀνεκαλέσατο δαίμων*, εἷς ἂν νόμος ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπέβλεπε καὶ πρὸς ἓν δίκαιον ὡς πρὸς κοινὸν διῳκοῦντο φῶς».

(2) Ἀλέξανδρος «*πάντα ᾤετο χρῆναι βατά τε αὐτῷ καὶ ἐξαιρετέα εἶναι*» (Ἀρρ. Ἀν. 5, 26 2.

χρησμὸν τὸ «*ἀνίκητος εἶ, ὦ παῖ*», μόνος ὁ δαιμόνιος οὗτος ἀνὴρ διὰ μοναδικῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ πράξεων ἐδύνατο ν' ἀνατρέψῃ οὕτω βαθέως ἐρριζωμένας πολιτικὰς προλήψεις καὶ ν' ἀποδείξῃ ἐν τοῖς πράγμασιν ὅ,τι μόνον ἐν ταῖς θεωρίαις τῶν μεγάλων Ἑλλήνων ὑπῆρχεν.

Γνωστὸν ὑμῖν πᾶσιν ὑπάρχει ὁποία μεγάλη διάνοια καθωδήγει τὴν ἔνδοξον εἰς τὴν Ἀσίαν στρατείαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ μέγας καὶ φιλοσοφικώτατος αὐτοῦ σκοπὸς ἦτο νὰ καταρρίψῃ πάντα διαχωρίζοντα τοὺς λαοὺς ἀπ' ἀλλήλων φραγμόν, νὰ καταργήσῃ πᾶσαν μεταξὺ αὐτῶν διαφοράν, νὰ ἄρῃ τὴν διάκρισιν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, νὰ ἐμβάλῃ πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰς φυλὰς εἰς τὸ ἐξανθρωπιστικὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ χωνευτήριον καὶ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτοῦ ἓν ὁμοειδὲς χώνευμα, ἕνα λαὸν μιᾶς πολιτείας ὑπήκοον, ἑνὸς λόγου κατήκοον (1).

Ἤρξατο δὲ τοῦ ἀξίου τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας καὶ πράξεως μεγαλεπηβολωτάτου τούτου ἔργου ὁ φιλοσοφώτατος βασιλεὺς πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ κυριώτατα διαχωρίζοντος τὰς ἀνθρωπίνας ψυχάς, τῆς θρησκείας. Ὁ μεγαλοφυὴς καὶ πολιτικώτατος βασιλεὺς δὲν ἠρκεῖτο μόνον ἀνεχόμενος τῶν κρατηθέντων ἐθνῶν τὰς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ μετεῖχεν αὐτῶν εὐλαβῶς καὶ λατρείαν ἀπένειμεν εὐσεβῆ διδάσκων οὕτως

(1) Ἀρριαν. Ἀν. 4, 21, 3. «Ὅρους τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἤθελεν οὕσπερ καὶ τῆς γῆς ὅρους ὁ θεὸς ἐποίησε». Κατὰ τὸν Χαιρωνέα Πλούταρχον ὑπολαμβάνων ἑαυτὸν ὁ Ἀλέξανδρος *θεόθεν ἀποσταλέντα κοινὸν ἁρμοστὴν καὶ διαλλακτὴν τῶν ὅλων ἐβούλετο νὰ παρασκευάσῃ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην καὶ κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους, νὰ συγκεράσῃ τὰ βαρβαρικὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς, νὰ κατασπείρῃ πανταχοῦ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξημερώσῃ οὕτω πᾶσαν ἤπειρον, νὰ καταχέῃ παντὸς γένους εὐδικίαν καὶ εἰρήνην, νὰ κοσμήσῃ ἑνὶ κόσμῳ πάντας ἀνθρώπους καὶ καταστήσῃ μιᾶς ἡγεμονίας ὑπηκόους καὶ μιᾶς διαίτης ἐθάδας, ἑνὶ λόγῳ νὰ ἀποφήνῃ τὰ ἐπὶ γῆς ἑνὸς λόγου ὑπήκοα καὶ ἕνα δῆμον ἀνθρώπους ἅπαντας* (Περὶ Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς, Λόγ. α'. κεφ. 6. 8. 9. 10. Λόγ. β'. κεφ. 11). Τοῦτον δὲ τὸν ἔρωτα εἶχεν ἐκ παιδὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἔμφυτον συντρεφόμενον καὶ συναυξανόμενον τῇ ἡλικίᾳ. Ὅτε ἀφίκοντο πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν πρὸς τὸν Φίλιππον, ὁ Ἀλέξανδρος, ἀποδημοῦντος τοῦ πατρός, φιλοφρονούμενος καὶ ξενίζων αὐτοὺς «οὐδὲν ἠρώτα παιδικόν, οἷον ἄλλοι, περὶ τῆς χρυσῆς ἀναδενδράδος ἢ τῶν κρεμαστῶν κήπων ἢ πῶς ὁ βασιλεὺς κεκόσμηται, ἀλλ' ὅλος ἐν τοῖς κυριωτάτοις ἦν τῆς ἡγεμονίας διαπυνθανόμενος πόση δύναμις ἡ Περσῶν, ποῦ τεταγμένος ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς μάχαις διαγωνίζεται, καθάπερ Ὀδυσσεὺς ἐκεῖνος.

Ποῦ δέ οἱ ἔντεα κεῖται ἀρήϊα, ποῦ δέ οἱ ἵπποι·

τίνες ὁδοὶ βραχύταται τοῖς ἄνω πορευομένοις ἀπὸ θαλάττης· ὥστε τοὺς ξένους ἐκπεπλῆχθαι καὶ λέγειν ὡς ὁ παῖς οὗτος βασιλεὺς μέγας, ὁ δὲ ἡμέτερος πλούσιος». ἔνθ. ἀνωτ. κεφ. 11. Πρβλ. καὶ β. Ἀλεξ. κεφ. 5.

ὅτι πάντες οἱ λαοὶ ἐν διαφόροις μορφαῖς τὴν αὐτὴν θεῖαν δύναμιν λατρεύουσι, τὸν αὐτὸν θεὸν προσκυνοῦσιν, ὅτι ὁ θεὸς εἶνε πατὴρ πάντων ἀνθρώπων κοινός, ἰδίους δὲ ποιεῖται ἑαυτοῦ τοὺς ἀρίστους (1). Τὴν Τύρον ἐκπολιορκήσας πρώτην ἔσχε φροντίδα νὰ πορευθῇ εἰς τὸ πανάρχαιον ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους (2) καὶ θύσῃ τῷ θεῷ τῶν Τυρίων καὶ πομπὴν τελέσῃ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀναθήματα σεμνὰ προσενέγκῃ (3).

Τηλικαύτην δὲ πρὸς τὸν θεὸν τῶν Τυρίων εὐσέβειαν ἐπεδείξατο, ὥστε, ἐν ᾧ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους ἠνδραπόδισε καὶ ἐπράθησαν Τυρίων τε καὶ τῶν ξένων ὅσοι ἐγκατελήφθησαν περὶ τοὺς τρισμυρίους, τοὺς εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ καταφυγόντας ἀφῆκεν ἐλευθέρους ἅπαντας (4).

Καὶ πρὸς τοὺς τῶν Αἰγυπτίων θεοὺς ὁμοίως εὐσεβῶς προσηνέχθη (5). Κτίζων δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥρισεν αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος τὸν χῶρον, ἔνθα τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῆς *Αἰγυπτίας Ἴσιδος* ἔδει νὰ οἰκοδομηθῶσιν (6). Ἀνέλαβε δὲ κοπιώδη καὶ ἐπικίνδυνον πορείαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄμμωνος καὶ «τῷ θεῷ ἐχρήσατο καὶ ἀκούσας ὅσα αὐτῷ πρὸς θυμοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν, ἐδωρεῖτο τὸν θεὸν ἀναθήμασι λαμπροῖς καὶ χρήμασι τοὺς ἀνθρώπους» (7). Καὶ εἰς τὴν Βαβυλῶνα δὲ εἰσελθὼν πρώτιστα πάντων ἐφρόντισε νὰ προστάξῃ, ὅπως ἀνοικοδομήσωσιν οἱ Βαβυλώνιοι τὰ ὑπὸ τοῦ Ξέρξου καθαιρεθέντα ἱερὰ τά τε ἄλλα καὶ τὸ τοῦ μάλιστα ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων τιμωμένου Βήλου καὶ ἔθυσε τῷ θεῷ

(1) Πλουτ. 6. Ἀλεξ. κεφ. 27.

(2) Ἡροδ. α', 44.

(3) Ἀρριαν. Ἀναβ. βιβλ. 2. κεφ. 15, 6 κἑξ. αὐτόθι 16. 7 «Τούτῳ τῷ Ἡρακλεῖ τῷ Τυρίῳ ἔφη ἐθέλειν θῦσαι Ἀλέξανδρος». αυτ. 2. 24, 6 κἑξ. «Ἀλέξανδρος δὲ τῷ Ἡρακλεῖ ἔθυσέ τε καὶ πομπὴν ἔστειλε ξὺν τῇ δυνάμει ὡπλισμένῃ καὶ αἱ νῆες ξυνεπόμπευον τῷ Ἡρακλεῖ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λαμπάδα ἐποίησε· καὶ τήν μηχανήν, ᾗ τὸ τεῖχος κατεσείσθη, ἀνέθηκεν εἰς τὸν νεών· καὶ τὴν ναῦν τὴν Τυρίαν τὴν ἱερὰν τοῦ Ἡρακλέους, ἥν τινα ἐν τῷ ἐπίπλῳ ἔλαβε, καὶ ταύτην τῷ Ἡρακλεῖ ἀνέθηκε καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτῇ ἢ αὐτὸς ποιήσας ἢ ὅτου δὴ ἄλλου ποιήσαντος». Πλουτ. 6. Ἀλεξ. κεφ. 29. «Εἰς δὲ Φοινίκην ἐπανελθὼν ἐξ Αἰγύπτου θυσίας τοῖς θεοῖς καὶ πομπὰς ἐπετέλει καὶ χορῶν κυκλίων καὶ τραγικῶν ἀγῶνας οὐ μόνον ταῖς παρασκευαῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἁμίλλαις λαμπροὺς γενομένους. Πρβλ. *Ἀρρ.* Ἀν. 3, 6, 1.

(4) Αὐτόθι 2, 24, 5.

(5) «Καὶ θύει ἐκεῖ (ἐν Μέμφει) *τοῖς τε ἄλλοις θεοῖς καὶ τῷ Ἄπιδι* καὶ ἀγῶνα ἐποίησε γυμνικόν τε καὶ μουσικόν· ἧκον δὲ αὐτῷ οἱ ἀμφὶ ταῦτα τεχνῖται ἐκ τῆς Ἑλλάδος οἱ δοκιμώτατοι». *Ἀρρ.* Ἀν. 3. 1, 4.

(6) Ἀρρ. ἐνθ. ἀν. ἐν τέλει τοῦ κεφαλαίου.

(7) Ἀρρ. Ἀντ. 3, 4, 5. Πλούτ. 6. Ἀλεξ. κεφ. 27.

αὐτῶν καὶ ἐξετέλσε τὰς θρησκευτικὰς συνηθείας καθ' ἃ οἱ Χαλδαῖοι ὑφηγοῦντο (1).

Ἐν ᾧ δὲ οἱ βάρβαροι κατακτηταὶ Πέρσαι ἐν μὲν τῇ Βαβυλῶνι καθύβριζον τὸν θεὸν Βῆλον καὶ ἀφήρπαζον τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ ἀνδριάντα (2), ἐν δὲ τῇ Αἰγύπτῳ ἐφόνευον μὲν τὸν Ἄπιν καὶ τοὺς ἑορταστὰς αὐτοῦ καὶ ἐμαστίγουν τοὺς ἱερεῖς, κατεγέλων δὲ καὶ κατέσκωπτον τοὺς ἄλλους Αἰγυπτίους θεοὺς ἐμπιπράντες τοὺς ναοὺς καὶ τἀγάλματα αὐτῶν (3), ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι κατέκαιον τοὺς ναοὺς καὶ τἀγάλματα τῶν θεῶν τῶν Ἑλλήνων, ἐποίουν δ' οὕτω τοῖς ὑποδουλουμένοις τὴν ἀντίστασιν καὶ ἀντεκδίκησιν θρησκευτικὸν καθῆκον καὶ ἐτίθεσαν τὸν ἀγῶνα αὐτῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὑβρισθέντων θεῶν, τἀνάπαλιν ὁ φιλόσοφος Ἀλέξανδρος ἀφώπλιζε τοὺς ἡττημένους λαοὺς καὶ προσῳκειοῦτο αὐτοὺς ἀπονέμων τοῖς θεοῖς αὐτῶν εὐσεβῆ λατρείαν, ἐξύψου αὐτοὺς διὰ τῆς θρησκείας εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἑνότητος καὶ φιλίας καὶ συγγενείας πρὸς ἀλλήλους τε καὶ πρὸς τοὺς νικητὰς καὶ παρεσκεύαζεν οὕτω τὴν ἵδρυσιν παγκοσμίου θρησκείας.

Τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς ὑψηλῆς ἐννοίας τῆς ἑνώσεως πάντων τῶν ἀνθρώπων εἰς μίαν πολιτείαν, ἑνὶ νόμῳ καὶ δικαίῳ χρωμένων, ἣν ὁ Ἀλέξανδρος οὕτως ἀπὸ τῆς θρησκείας ὡς ἀφ' ἱερᾶς ἑστίας ἤρξατο, ἐπεδίωκεν εἶτα καὶ ἐξειργάζετο ἀνακιρνῶν καὶ ἀναμιγνύων καὶ συνάπτων τὰ ἔθνη δι' ἐμψύχων καὶ συμπαθῶν θεσμῶν, διὰ γάμων σωφρόνων καὶ κοινωνίας παίδων, διὰ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, δι' ἐγκαταστάσεως Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν καὶ ἐγκαθιδρύσεως Ἑλληνικῶν φρουρῶν ἐν βαρβάρων χώραις, δι' ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς τῶν ἐθνῶν ἀναπτύξεως.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπειθε δώροις τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ νὰ συνάπτωσι κηδεστίας πρὸς τοὺς κρατίστους τῶν κεκρατημένων λαῶν οἴκους. Ἐν Σούσοις ἐπετέλεσε κοινὸν τῶν ἑταίρων γάμον, καθ' ὃν αὐτὸς μὲν ἐλάμβανε γυναῖκα τὴν Δαρείου θυγατέρα Στάτειραν, τοῖς δὲ στρατηγοῖς

(1) « Ἀλέξανδρος δὲ παρελθὼν εἰς τὴν Βαβυλῶνα τὰ ἱερά, ἃ Ξέρξης καθεῖλεν ἀνοικοδομεῖν προσέταξε Βαβυλωνίοις, τά τε ἄλλα καὶ τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν, ὃν μάλιστα θεῶν τιμῶσι Βαβυλώνιοι . . . . . . ἔνθα δὴ καὶ τοῖς Χαλδαίοις ἐνέτυχε καὶ ὅσα ἐδόκει Χαλδαίοις ἀμφὶ τὰ ἱερὰ τὰ ἐν Βαβυλῶνι ἔπραξε, τά τε ἄλλα καὶ τῷ Βήλῳ καθ ἃ ἐκεῖνοι ἐξηγοῦντο ἔθυσεν ». Ἀρρ. αὐτόθι 3, 16, 5.

(2) Ἡροδ. ά, 183. Περὶ τῆς ἀπληστίας καὶ αἰσχροκερδείας καὶ ὕβρεως τῶν Περσῶν κατακτητῶν πρβλ. ά, 187 καὶ γ' 16.

(3) Ἡροδ. γ' 27 κἑξ. 37.

καὶ μεγιστᾶσιν αὐτοῦ διένεμε τὰς ἀρίστας τοῖς ἀρίστοις, ἑστιῶν δὲ λαμπρῶς κοινὸν τῶν προγεγαμηκότων Μακεδόνων γάμον, ἐν ᾧ ἐννεακισχίλιοι ἦσαν οἱ ἐπὶ τὸ δεῖπνον προσκεκλημένοι, ἑκάστῳ χρυσῆν φιάλην πρὸς τὰς σπονδὰς ἔδωκε καὶ κατὰ τὰ ἄλλα θαυμαστῶς τὴν ἑορτὴν ἐλάμπρυνε καὶ τὰ χρέη τοῖς δανεισταῖς ὑπὲρ τῶν ὀφειλόντων αὐτὸς ἀπέτισε περὶ τὰ μύρια τάλαντα δαπανήσας (1).

Τὸν φιλοσοφικὸν σκοπὸν τῆς τελετῆς ταύτης θαυμάζων ὁ Πλούταρχος δὲν ζηλῶ, λέγει, τοὺς ἰδόντας τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Δαρείου καθεζόμενον, «ὃ καὶ τύχης ἦν καὶ κοινὸν ἑτέρων βασιλέων· ἀλλ' ἐκείνης ἡδέως ἄν μοι δοκῶ γενέσθαι τῆς καλῆς καὶ ἱερᾶς νυμφαγωγίας θεατής, ὅτι μιᾷ σκηνῇ χρυσωρόφῳ περιλαβὼν ἐφ' ἑστίας κοινῆς καὶ τραπέζης ἑκατὸν Περσίδας νύμφας [καὶ] ἑκατὸν νυμφίους Μακεδόνας καὶ Ἕλληνας αὐτὸς ἐστεφανωμένος πρῶτος ἀναμέλπων τὸν ὑμέναιον, ὥσπερ φιλοτήσιον ἐπᾴδων μέλος, εἰς κοινωνίαν συνιοῦσι τοῖς μεγίστοις καὶ δυνατωτάτοις γένεσι, μιᾶς νυμφίος, πασῶν δὲ νυμφαγωγὸς ἅμα καὶ πατὴρ καὶ ἁρμοστὴς κατὰ ζυγὰ συνῆπτεν. Ἡδέως γὰρ ἂν εἶπον· ὦ βάρβαρε Ξέρξη καὶ ἀνόητε, καὶ μάτην πολλὰ περὶ τὴν Ἑλλησποντίαν πονηθεὶς γέφυραν· οὕτως ἔμφρονες βασιλεῖς Ἀσίαν Εὐρώπῃ συνάπτουσιν, οὐ ξύλοις, οὐδὲ σχεδίαις, οὐδὲ ἀψύχοις καὶ ἀσυμπαθέσι δεσμοῖς, ἀλλ' ἔρωτι νομίμῳ καὶ γάμοις σώφροσι καὶ κοινωνίαις παίδων τὰ γένη συνάπτοντες (2)». Γινώσκων δ' ὁ ψυχολογικώτατος βασιλεὺς ἡλίκην ἔχει δυναμιν πρὸς τὴν οἰκείωσιν ξένων λαῶν καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἡ ἀπονεμομένη τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰς συνηθείας καὶ τὰ νόμιμα αὐτῶν ἐδεικνύετο ἀποδεχόμενος καὶ χαίρων τοῖς νομίμοις αὐτῶν, ἐνδυόμενος βαρβαρικὴν στολὴν καὶ συμπεριφερόμενος καὶ διαιτώμενος κατὰ τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ἀξιώσεις οἰκειούμενος οὕτω τὸ σκυθρωπὸν αὐτῶν καὶ παρηγορῶν τὸ δύσθυμον, ὡς ὁ Πλούταρχος λέγει (3).

(1) Πλουτ. β. Ἀλεξ. κεφ. 70.

(2) Πλουτ. περὶ Ἀλεξ. τύχης καὶ ἀρετῆς, Λόγος ά, κεφ. 7.

(3) «Πρὸς τοῦτον ἀποβλέπων τὸν κόσμον Ἀλέξανδρος οὐ τὴν ἐσθῆτα προσήκατο τὴν Μηδικήν, ἀλλὰ τὴν Περσικὴν πολλῷ τῆς Μηδικῆς εὐτελεστέραν οὖσαν. Τὰ γὰρ ἔξαλλα καὶ τραγικὰ τοῦ βαρβαρικοῦ κόσμου παραιτησάμενος, οἷον τιάραν καὶ κάνδυν καὶ ἀναξυρίδας, ἐκ τοῦ Περσικοῦ καὶ Μακεδονικοῦ τρόπου μεμιγμένην τινὰ στολὴν ἐφόρει, καθάπερ Ἐρατοσθένης ἱστόρηκεν· ὡς μὲν φιλόσοφος τοῖς ἀδιαφόροις χρώμενος, ὡς δὲ ἡγεμὼν κοινὸς καὶ βασιλεὺς φιλάνθρωπος τῇ περὶ τὴν ἐσθῆτα τιμῇ τὴν τῶν κεκρατημένων

Ἵνα δ' ἐπιταχύνῃ τὸν ἐξελληνισμὸν ὅ ἐστι τὸν ἐξανθρωπισμὸν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἑπομένως καταστήσῃ πρᾶγμα τὴν ἰσοτιμίαν καὶ ἰσηγορίαν αὐτῶν, οὐ μόνον (1) ὑπὲρ τὰς ἑβδομήκοντα πόλεις ἔκτισε μεταξὺ βαρβάρων ἐθνῶν καὶ διὰ φρουρῶν Ἑλληνικῶν, ἃς πανταχοῦ ἐγκατέσπειρεν, ἐξηλλήνιζε τοὺς βαρβάρους, ἀλλὰ καὶ τριάκοντα χιλιάδας παῖδας ἐγχωρίους ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσε νὰ μανθάνωσι γράμματα Ἑλληνικὰ καὶ νὰ ἀνατρέφωνται περὶ τὰ πολεμικὰ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον πολλοὺς αὐτοῖς ἐπιστάτας καταστήσας. Πρὸς δὲ τούτοις ἐγκατέμιξε ταῖς τάξεσι τῶν Μακεδόνων τοὺς καλουμένους *μηλοφόρους* Πέρσας καὶ τοῖς ἀγήμασι τοὺς *ὁμοτίμους* (2). Διὰ τοιαύτης σοφῆς δράσεως καὶ μεγαλοπραγμοσύνης κατέστη δυνατὸν τὸ λεχθὲν «*Ἀλεξάνδρου τὴν Ἀσίαν ἐξημεροῦντος, Ὅμηρος ἦν ἀνάγνωσμα Περσῶν* (3) *καὶ Σουσιανῶν καὶ Γεδρωσίων παῖδες τὰς Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους τραγῳδίας ᾖδον*» (4).

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκόπει προσέτι, ὅπως τὴν μῖξιν καὶ σύγκρασιν τῶν ἐθνῶν ὡς ἄριστα καὶ τάχιστα ἐπιτελέσῃ, νὰ μεταφυτεύσῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα λαοὺς Ἀνατολικοὺς καὶ τἀνάπαλιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν νὰ κατασπείρῃ τὴν Ἑλλάδα.

Οὕτω δὲ «*εἰς τὸ αὐτὸ συνενεγκὼν τὰ πανταχόθεν, ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς γάμους καὶ* [τὰς] *διαίτας πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθούς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηρούς· τὸ δὲ Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμύδι μηδὲ πέλτῃ μηδὲ ἀκινάκῃ μηδὲ κάνδυϊ διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ, τὸ δε βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι· κοινὰς*

ἀνακτώμενος εὔνοιαν, ἵνα βεβαίως παραμένωσιν ἀγαπῶντες ὡς ἄρχοντας Μακεδόνας μὴ μισοῦντες ὡς πολεμίους . . . . . Εἰ δὲ βασιλεὺς μέγας ἔθνη δυσκάθεκτα καὶ μαχόμενα καθάπερ ζῷα τιθασσεύων καὶ μειλισσόμενος, ἐσθῆσιν οἰκείαις καὶ συνήθεσιν ἐξεπράϋνε διαίταις καὶ κατέστελλεν οἰκειούμενος αὐτῶν τὸ δύσθυμον καὶ παρηγορῶν τὸ σκυθρωπὸν ἐγκαλοῦσιν, οὐχὶ θαυμάζουσι τὴν σοφίαν, ὅτι τῷ τυχόντι μετασχηματισμῷ τὴν Ἀσίαν ἐδημαγώγησε τοῖς μὲν ὅπλοις τῶν σωμάτων ἐπικρατήσας, τῇ δ' ἐσθῆτι τὰς ψυχὰς προσαγαγόμενος». Πλουτ. περὶ Ἀλ. τύχ. καὶ ἀρ. ά, 8. Πρβλ. καὶ β. Ἀλεξ. κεφ. 45 καὶ 47, 15 κἑξ, Ἀρριαν. Ἀν. Ἀλεξ. 7, 29, 4.

(1) Πλουτ. περὶ Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς ά, κεφ. 5.

(2) Ἀρρ. Ἀν. 7, 29, 4.

(3) Διόρθ· Σ. Βάση, ἀντὶ τοῦ φερομένου **καὶ** Περσῶν. (Ἀθηνᾶς τόμ. Γ' σελ. 413).

(4) Πλουτ. περὶ Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς ά, κεφ. 5.

δὲ τὰς ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραννυμένους» (1).

Τοιαύτη ζύμωσις καὶ σύγκρασις ἐθνῶν ἐτελεῖτο, τοιαύτη ῥιζικὴ τοῦ καθεστῶτος ἐπῆλθε μεταβολή, ὅτε ὁ τῆς Στοᾶς ἱδρυτὴς διήνυε τὰ δεκτικὰ τῆς νεανικῆς ἡλικίας ἔτη. Τοῦτο τὸ νέον καθεστώς, τὸ πρὸς τὸ βάθος τῆς Ἑλληνικῆς διανοήσεως πολλῷ συμφωνότερον τῶν πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων μεγαλοφυῶν ἐπινοήσεων τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, προὔκειτο νὰ διατυπώσῃ καὶ ψυχολογικῶς ἐμπεδώσῃ ἡ φιλοσοφία. Τοῦτο λαμπρῶς ἐξετέλεσε διὰ νέων μεταφυσικῶν καὶ ψυχολογικῶν λόγων ὁ Ζήνων ἐν τῇ πολλὰ ἐξυμνουμένῃ πολιτείᾳ αὐτοῦ, καθ' ἣν πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶνε δημόται καὶ πολῖται, εἷς δὲ βίος κοινὸς καὶ κόσμος πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Ὥστε δὲν ἐκφράζει τὸ πρᾶγμα ἀκριβῶς ὁ Πλούταρχος λέγων ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος κατέστησεν ἔργον ὅ,τι ὁ Ζήνων ἔγραψεν ἀνατυπωσάμενος ὥσπερ ὄναρ ἢ εἴδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας. Δὲν ἀπέδειξεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔργον ὅ,τι ὁ Ζήνων ὡς ἁπλοῦν ὄνειρον ἢ εἴδωλον ἐφαντάσθη, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ Ἀλεξάνδρου ἔργον ἀντέγραψεν ὁ Ζήνων καὶ διετύπωσε καὶ ᾐτιολόγησε φιλοσοφικῶς. Ἀποδείξας δ' οὕτως ὅτι ἡ νέα πολιτικὴ ἀρχὴ δὲν ἦτο πολιτικοῦ ἀνδρὸς φιλοδόξου κενὸν ἐπινόημα, ἀλλ' ἀρχὴ καὶ νόμος τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, παρέδιδεν εἰς τὰς χεῖρας πάσης γενναίας καὶ φιλανθρώπου ψυχῆς πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ ἐκτέλεσιν, ἰδίᾳ δὲ προέβαλεν ὡς πολιτικὸν πρόγραμμα τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. Διὸ καὶ βλέπομεν ἐν τῇ Στοᾷ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀείποτε ζωηρῶς συζητούμενον· οὐδεὶς δὲ ὑπάρχει τῶν ἐξεχόντων τῆς Στοᾶς ἐντρόφων, ὅστις δὲν ἔγραψε περὶ πολιτείας τὰς ἀρχὰς τῆς σχολῆς ἀγωνιζόμενος νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον. Δὲν περιωρίζοντο δὲ εἰς θεωρητικὰς μόνον συζητήσεις περὶ πολιτείας οἱ Στωϊκοί, ἀλλὰ καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἐπιμονῆς καὶ δραστηριότητος τὸ δὴ λεγόμενον πάντα κάλων ἐκίνουν, ἵνα κατὰ τοὺς χρησμοὺς τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Σχολῆς αὐτῶν *«μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ κατὰ δήμους οἰκῶμεν ἰδίοις ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ᾖ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης»*. Ἐντεῦθεν ὁρῶμεν τοὺς ὀπαδοὺς τῆς Στοᾶς καὶ ὡς πολιτικοὺς καὶ ὡς παιδαγωγοὺς καὶ ὡς φιλοσόφους τὸν αὐτὸν ἐκθύμως ἐπι-

(1) Πλούτ. περὶ Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς. Λόγος ά. κεφ. 6.

διώκοντας σκοπόν. Ἐντεῦθεν ἡ διὰ τοῦ Στωϊκοῦ Σφαίρου ἐμφυσηθεῖσα τῷ Κλεομένει ἀξιοθαύμαστος ὁρμὴ πρὸς ἵδρυσιν πολιτείας ἰσονόμου, ἧς ὁρμῆς καὶ θῦμα ἐγένετο ὁ φιλάνθρωπος βασιλεύς. Ἐντεῦθεν ἡ διὰ τοῦ Βλοσσίου φιλάνθρωπος ἐπιχείρησις τῶν Γράκχων. Ἐντεῦθεν ἡ καύχησις Ῥωμαίου αὐτοκράτορος ὅτι εἶνε τοῦ κόσμου πολίτης. Ἐντεῦθεν τόσαι ἀπόπειραι καὶ τόσα εὐγενῆ θύματα, προθύμως ὑπὲρ τῆς ἐπαληθεύσεως τῆς φιλανθρωποτάτης τῆς Στοᾶς ἀρχῆς προσενεχθέντα. Οὕτω παρεσκευάσθη ἡ τότε κοινωνία, ἵνα ἀκούσῃ καὶ ἀκούσασα σκιρτήσῃ εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν κήρυγμα· «Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε..... οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (1).

Ἀρχηγὸς ἄρα τῆς ἰσοτιμίας καὶ ἰσηγορίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας ἐγένετο ὁ μέγας τοῦ ἑλληνισμοῦ υἱὸς Ἀλέξανδρος (2).

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

(1) Πρὸς Γαλ. 3, 26.

(2) Ἡ πραγματεία αὕτη ἀνεκοινώθη τοῖς Ἑταίροις ἐν τῇ ΛΓ′ (τῇ 17 Νοεμβρίου 1891) συνεδρίᾳ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΡΩΜΑΙΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ

ΟΠΑΔΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Φίλοι Ἑταῖροι,

Σπουδαιότατα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα παρέχουσί μοι λίαν ποθητὴν ἀφορμήν, ἵνα μεταξὺ φίλων ἑταίρων ἐν ἀσφαλείᾳ ὢν ἐνδιατρίψω μικρὸν περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἧς ἡ φιλία παρ' ἡμῖν νῦν τὸν ἔσχατον ἐπάγεται κίνδυνον τῷ φιλοῦντι. Πρό τινος χρόνου ἀνευρέθη παρὰ τὸ ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου ἐνεπίγραφος στήλη καινὸν ὅλως φῶς καὶ νέον πλοῦτον τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας προσφέρουσα. Ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν νῦν τὸ πρῶτον, ὅτι τὸν θίασον τῶν Ἑλληνίδων φιλοσόφων κοσμεῖ καὶ σκῆπτρον καὶ διάδημα φοροῦσα Ῥωμαϊκὴ μεγαλειότης. Τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἀσμεναίτατα δραττόμενος παρακαλῶ ὑμᾶς ἐπὶ βραχεῖαν ἐπισκόπησιν τῶν Ἑλληνίδων φιλοσόφων καὶ τῆς Ἑλληνίδος γυναικὸς καθόλου.

Ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ὅτε τῶν ἀνθρώπων ἡ ἰσοτιμία δὲν ἦτο κοινὸν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας δόγμα, ἡ γυνὴ δὲν ἀπήλαυε μὲν τῶν προσηκόντων αὐτῇ ὡς ἀνθρώπῳ δικαιωμάτων, δὲν ἦτο δ' ὅμως καὶ οὕτω ταπεινὴ καὶ ἐξηυτελισμένη ὡς παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀρχαίοις λαοῖς, παρ' οἷς μικρὸν διέφερε τῶν ἐμψύχων κτημάτων..

Τὴν κοινωνικὴν τῆς γυναικὸς θέσιν μανθάνομεν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἡμῶν ποιητῶν καὶ νομοθετῶν καὶ ἐξ ἱστορουμένων γυναικείων πράξεων καὶ λόγων. Οἱ μεγάλοι ἡμῶν ποιηταὶ τὰς συζυγικὰς τῶν θνητῶν σχέσεις καὶ τὸν κοινωνικὸν βίον τῶν ἑαυτῶν χρόνων καθόλου μετήνεγκον καὶ εἰς τὴν τῶν θεῶν κατοικίαν, τὸν Ὄλυμπον, καὶ ἐξεικόνισαν ἐν ταῖς σχέσεσι τοῦ Οὐρανίου ζεύγους, τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Ἤδη κατὰ τὸν ἕκτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα καταβοᾷ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου ὁ Ξενοφάνης καὶ μετὰ τοῦτον ὁ σοβαρὸς Ἡράκλειτος καὶ κατακρίνουσιν αὐτοὺς πικρότατα, ὅτι ἐφαντάσθησαν τοὺς θεοὺς ἀνθρωπομόρφους καὶ ἀνθρωποπαθεῖς καὶ ἀπέδοσαν αὐτοῖς ἀνθρωπίνας κακίας.

Πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ' Ἡσίοδός τε
ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστί,
καὶ πλεῖστ' ἐφθέγξαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν (1).

Ἵν' ἀποδείξῃ δ' ὁ Ξενοφάνης τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ πόσον γελοῖον εἶνε τὸ ὑπολαμβάνειν τὸ θεῖον ἀνθρωπόμορφον καὶ ἀνθρωποπαθές, ἐπάγεται εὐφυεστάτους λόγους, διαφανῶς τὸ ψεῦδος διελέγχοντας. Ὁ δ' αὐστηρὸς Ἡράκλειτος παραμυθεῖται, ὅτι τοὺς μάρτυρας τούτους καὶ τέκτονας τῶν ψευδῶν θὰ καταλάβῃ ἡ θεία δίκη.

«*Καὶ μέν τοι καὶ δίκη καταλήψεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας*» λέγει (2).

Τὰ ἐν Ὀλύμπῳ λοιπὸν διαδραματιζόμενα εἶνε ποιητικαὶ εἰκόνες τῶν συζυγικῶν σχέσεων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οἴκου. Ἀρκεῖ ἄρα νὰ ἀναμνησθῶμεν τὰς ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσιν ἐξεικονιζομένας σχέσεις τοῦ Ὀλυμπίου ζεύγους καὶ θὰ ἔχωμεν ἔννοιάν τινα περὶ τοῦ πῶς ἐφαντάζοντο τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων οἱ Ἕλληνες τὴν κοινωνικὴν τῆς γυναικὸς θέσιν.

Ὁ Ζεὺς προσφέρεται πρὸς τὴν Ἥραν ὡς δεσπότης· δὲν ἐπιτρέπει αὐτῇ ἀνάμιξιν εἰς τὰς ἰδίας ὑποθέσεις, ἀποπειρωμένῃ δὲ ἐπιτιμᾷ καὶ σκληρῶς ἀπειλεῖ.

«Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο
(λέγει ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν πολυπραγμονοῦσαν Ἥραν),
ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ·
μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ
ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω».
ὥς ἔφατ', ἔδδεισεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
καί ῥ' ἀκέουσα καθῆστο ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ. (3).

Ἐν τοῖς δώμασι τοῦ Ὀλύμπου τὴν μακαριότητα τῶν θεῶν οὐχὶ σπανίως ταράττουσι διχόνοιαι καὶ ἔριδες καὶ διχοστασίαι τοῦ Ὀλυμ-

(1) Mullach, Fragm. philosoph. graec. τόμ. I σελ. 102. Ἀπ. 7.
(2) Mullach, ἔνθ. ἀν. σελ. 316. Ἀπ. 9.
(3) Α, 565 κἑξ.

πίου ζεύγους. Οἱ Οὐράνιοι σύζυγοι ἔρχονται ἔστιν ὅτε καὶ εἰς χεῖρας, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν παρίστανται μάρτυρες οὕτω θλιβερῶν καὶ σπαραξικαρδίων σκηνῶν, ὥστε μὴ ἀνεχομένη ἡ τρυφερὰ καὶ φιλόστοργος αὐτῶν ψυχὴ νὰ βλέπῃ τὴν ἀγαπητὴν μητέρα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀεικῶς *θεινομένην* παρεμβαίνει πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς κακουμένης· ἀλλ' ὁ φιλόστοργος πατὴρ ἐπιβάλλει τὰς ἀάπτους αὐτοῦ χεῖρας καὶ ἐπὶ τὸν ἴδιον παῖδα, ὃν *ἀλεξέμεναι μεμαῶτα*

ῥίψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο (1).

Ἄλλοτε δὲ τὰς χεῖρας τῆς συζύγου καταδήσας καὶ ἐκ τῶν ποδῶν αὐτῆς δύο ἄκμονας ἐξαρτήσας ἐκρέμασεν αὐτὴν ἐν τῷ αἰθέρι καὶ ταῖς νεφέλαις. Ἄλλοτε πάλιν ὑπὲρ τὸ δέον αὐτὴν φιλοφρονούμενος προσαγορεύει ὧδε·

οὐ σεῦ ἔγωγε
σκυζομένης ἀλέγω, ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο (2).

καὶ ἄλλοτε ἐν ταῖς κορυφαῖς τῆς Ἴδης παρὰ τῆς χρυσοθρόνου Ἥρας ἐγερθεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μὲν Τρῶας τετραμμένους, τοὺς δ' Ἕλληνας ἐπικειμένους, τὸν δ' Ἕκτορα κείμενον ἐν τῷ πεδίῳ ἀναίσθητον καὶ ἐξεμοῦντα αἷμα τὴν Ἥραν δεινῶς ὑπόδρα ἰδὼν περιεκόσμησε τοῖσδε· «Βεβαιώτατα σὸς κακότεχνος δόλος εἶνε οὗτος, ἀπειθὲς καὶ σκληροτράχηλε Ἥρα. Δὲν γινώσκω, λέγει, ἂν αὖθις σὺ πρώτη θὰ ἀπολαύσῃς τῆς ἀλεγεινῆς κακορραφίας καὶ ἂν θὰ ἐντρίψω σοι πάλιν πληγάς. Ἦ δὲν ἐνθυμεῖσαι, ὅτε ἐκρέμω ὑψόθεν ἀδιαρρήκτῳ δεσμῷ τὰς χεῖρας δεδεσμευμένας καὶ ἐκ τῶν ποδῶν δύο ἄκμονας ἐξηρτημένους ἔχουσα;

Οὐ μὰν οἶδ' εἰ αὖτε κακορραφίης ἀλεγεινῆς
πρώτη ἐπαύρηαι καί σε πληγῇσιν ἱμάσσω.
ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
ἄκμονας ἧκα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα

(1) Α. 590.
(2) Θ. 482 καὶ 477.

χρύσεον ἄρρηκτον; σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
ἐκρέμω (1).

Ἀλλ' ὁ πρὸς τὴν Ἥραν τραχὺς οὗτος τοῦ Διὸς τρόπος προσβάλλει τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων θεῶν·

ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ Οὐρανίωνες (2),

ἐπάγεται ὁ ποιητής, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα λίαν δεσποτικὸν τρόπον δὲν ἠνείχετο ἡ τῶν Ἑλλήνων συνείδησις.

Ἡ δὲ Ἥρα παρίσταται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὁτὲ μὲν φοβουμένη τὴν ὀργὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ῥιγῶσα καὶ πᾶσαν ἀντιλογίαν ἀποφεύγουσα (3), ἵνα μὴ ἔτι μᾶλλον ἐξάψῃ τοῦ ὀργίλου συζύγου τὸν χόλον, ὁτὲ δὲ μὴ δυναμένη νὰ κρατηθῇ προσαυδᾷ μειλιχίοις καὶ συνετοῖς λόγοις ἀποπειρωμένη νὰ κατευνάσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ ἀνδρός (4), ὁτὲ δὲ συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀξίας ἔχουσα θέλει νὰ διεξαγάγῃ τὴν ἰδίαν βούλησιν ἐναντίον τῆς τοῦ Διὸς καὶ πέποιθεν ὅτι καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὴν παγκρατῆ δύναμιν δύναται νὰ ματαιώσῃ. Προτείνει τῷ Ποσειδῶνι συνασπισμὸν κατὰ τοῦ Διὸς βεβαιοῦσα αὐτὸν περὶ τῆς νίκης·

«εἴ περ γάρ κ' ἐθέλοιμεν, λέγει, ὅσοι Δαναοῖσιν ἀρωγοὶ
Τρῶας ἀπώσασθαι καὶ ἐρυκέμεν εὐρύοπα Ζῆν,
αὐτοῦ κ' ἔνθ' ἀκάχοιτο καθήμενος οἶος ἐν Ἴδῃ» (5).

συνυφαίνει μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς συνωμοσίαν, ἵνα δήσωσιν αὐτὸν (6), καὶ ἄλλοτε συμμαχεῖ τῇ Ἀθηνᾷ πρὸς ματαίωσιν τῶν βουλῶν τοῦ συζύγου (7).

Ἐν δὲ τῷ εἰς Ἀπόλλωνα τὸν Πύθιον ὕμνῳ (στχ. 133 κἑξ.) προβαίνει καὶ περαιτέρω. Διαμαρτύρεται πρὸ τῶν θεῶν πάντων καὶ τῶν θεαινῶν πασῶν, ὅτι πρῶτος ὁ νεφεληγερέτης Ζεὺς ἄρχει αὐτὴν ἀτι-

(1) Ο. 16.
(2) Α, 570.
(3) Θ. 484.
(4) Θ. 461.
(5) Θ. 205.
(6) Α, 399.
(7) Θ. 350 κἑξ.

μάζων, ότε έγέννησεν έξ έαυτοῦ τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἀπειλεῖ τῷ Διῒ λέγουσα·

φράζεο νῦν, μή τοί τι κακὸν μητίσομ' ὀπίσσω·

ἐκτελοῦσα δὲ τὴν ἀπειλὴν

. . . . ἀπονόσφι θεῶν κίε χωομένη κῆρ

καὶ ἔτεκε τὸν δεινὸν καὶ ἀργαλέον Τυφάονα

νόσφι Διός, μηδέν τι βίην ἐπιδευέα κείνου.

Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ζεὺς παρίσταται ἀνομολογῶν μετὰ πικρίας, ὅτι ἀναγκάζεται νὰ συγχωρῇ τῇ συζύγῳ ἰδιοβουλίαν καὶ αὐτενέργειαν· διὸ καὶ λέγει ὅτι δὲν ὀργίζεται κατὰ τῆς Ἥρας τόσον, ὅσον κατὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἀθηνᾶς, συμμαχούσης καθ' ἑαυτοῦ μετ' ἐκείνης.

Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζομαι οὐδὲ χολοῦμαι·
αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶν, ὅ,ττί κεν εἴπω (1).

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Ἀθηνᾶ τολμᾷ καὶ ἐπικρίνει τὰς πράξεις τοῦ πατρὸς λίαν πικρῶς·

Ἀλλὰ πατὴρ οὑμὸς φρεσὶ μαίνεται οὐκ ἀγαθῇσιν,
σχέτλιος, αἰὲν ἀλιτρός, ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς (2)

συναισθανομένη δὲ τὴν ἰδίαν ἀξίαν ἀναφωνεῖ,

ἔσται μὰν ὅτ' ἂν αὖτε φίλην γλαυκώπιδα εἴπῃ (3).

Διαρρήδην ἀνομολογεῖ πρὸς τὴν Ἥραν ὁ Ζεύς, ὅτι μεγίστην απο-

(1) Θ. 407.
(2) Θ, 360.
(3) Θ, 373.

δίδωσι σημασίαν εἰς τὴν μεθ' αὐτοῦ συμφωνίαν τῆς συζύγου καὶ ὅτι, ἂν σωφρονοῦσα παρακάθηται αὐτῷ, καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς θὰ ἔχωσιν ὁμοφώνους.

Εἰ μὲν δὴ σύγ' ἔπειτα, βοῶπις πότνια Ἥρη,
ἶσον ἐμοὶ φρονέουσα μετ' ἀθανάτοισι καθίζοις,
τῷ κε Ποσειδάων γε, καὶ εἰ μάλα βούλεται ἄλλῃ,
αἶψα μεταστρέψειε νόον μετὰ σὸν καὶ ἐμὸν κῆρ. (1)

Ἐκ τούτων σαφῶς, νομίζω, δεικνύεται, πόσον ἐλευθέραν ἐφαντάζοντο τὴν πρὸς τὸν σύζυγον θέσιν τῆς γυναικὸς οἱ Ἕλληνες. Ἡ ὀργή, ἀντίστασις καὶ ἀντίδρασις τῆς Ἥρας ἀποδεικνύει τήν συναίσθησιν τῆς ἑαυτῆς ἀξίας, διὸ καὶ παρίσταται λέγουσα·

Ἀλλὰ χρὴ καὶ ἐμὸν θέμεναι πόνον οὐκ ἀτέλεστον·
καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, γένος δ' ἐμοὶ ἔνθεν ὅθεν σοί,
καί με πρεσβυτάτην τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
ἀμφότερον γενεῇ τε καὶ οὕνεκα σὴ παράκοιτις
κέκλημαι.

καὶ ἀπαιτοῦσα ἀμοιβαίαν ὑποχώρησιν ταῖς ἀξιώσεσιν ἑκατέρου (2).

Εἰς τὴν Ἥραν, τὴν πότνιαν σύζυγον τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τὴν πρέσβαν πασῶν τῶν θεαινῶν, ἐπροσωποποίησεν ἡ Ἑλληνικὴ φαντασία τὸ περὶ γυναικὸς ἰδεῶδες αὐτῆς παραστήσασα δι' αὐτῆς τὸ οὐράνιον ὑπόδειγμα συζύγου καὶ γυναικείου βίου καθόλου. Διὸ καὶ ἐλατρεύετο θρησκευτικῶς ἡ Ἥρα καὶ ἐξεικονίζετο καλλιτεχνικῶς καθ' ἁπάσας τοῦ γυναικείου βίου τὰς φάσεις (3) ὡς *Παῖς* ἢ *Παρθενία* κατ' ἔτος

(1) Ο, 49.

(2) Δ, 57 κἑξ.

(3) Παυσαν. VIII, 22, 2. «. . . . καὶ αὐτὸν (Τήμενον τὸν Πελασγοῦ) ἱερὰ τῇ θεῷ τρία ἱδρύσασθαι καὶ ἐπικλήσεις τρεῖς ἐπ' αὐτῷ θέσθαι, παρθένῳ μὲν ἔτι οὔσῃ *Παιδί*· γημαμένην δὲ τῷ Διὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν *Τελείαν*· διενεχθεῖσαν δὲ ἐφ' ὅτῳ δὴ εἰς τὸν Δία καὶ ἐπανήκουσαν εἰς τὴν Στύμφηλον ὠνόμασεν ὁ Τήμενος *Χήραν*». IX, 2, 5. «Τὴν δὲ Ἥραν *Τελείαν* καλοῦσι, πεποίηται δὲ ὀρθὸν μεγέθει ἄγαλμα μέγα· λίθου δὲ ἀμφότερα τοῦ Πεντελησίου, Πραξιτέλους δέ ἐστιν ἔργα. Ἐνταῦθα καὶ ἄλλο Ἥρας ἄγαλμα καθήμενον Καλλίμαχος ἐποίησε· *Νυμφευομένην* δὲ τὴν θεὸν ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ὀνομάζουσιν». II, 17, 4. Περὶ δὲ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἥρας, τοῦ ἐν τῷ πλησίον τῶν Μυκηνῶν

τὴν παρθενίαν αὐτῆς ἀνανεοῦσα, ὡς *νυμφευομένη*, ὡς *τελεία* τὰς κλῆδας τοῦ γάμου φυλάττουσα (1) καὶ τὰς ἐπωνυμίας *ζυγία* καὶ *γαμηλία* φέρουσα. Ἡ Ἥρα παραδίδωσιν ἑαυτὴν τῷ ἀνδρὶ Διΐ παρθένον ἀγνήν, σέβεται τὴν ἱερότητα τῶν γαμικῶν δεσμῶν καὶ διαμένει αὐτῷ πιστὴ σύζυγος· διὰ τοῦτο καὶ δικαίως φαίνεται ζηλότυπος πρὸς τὰς τοῦ ἀνδρὸς ἀπιστίας καὶ παρίσταται δέσποινα σεμνὴ καὶ καλλονὴ γυναικεία σοβαρὰ καὶ μεγαλοπρεπεστάτη. Ἡ Ἥρα παρίστησιν ἄρα τὴν εἰκόνα τελείας Ἑλληνίδος, ἁγνῆς παρθένου, πιστῆς συζύγου, σεμνῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς δεσποίνης καὶ ζηλοτύπου γυναικός. Ἐξ ὁμοίας εὐγενοῦς περὶ γυναικὸς ἀντιλήψεως διαγράφονται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ οἱ χαρακτῆρες τῆς Ἀνδρομάχης, τῆς Πηνελοπης, τῆς Ἑλένης καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Κλυταιμήστρας πρὸ τῆς ἀποπλανήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου.

Θαυμαστῶς παρίστησιν ὁ ποιητὴς τὴν φιλανδρίαν τῆς Ἀνδρομάχης καὶ τὴν περὶ τὰ ἔργα τῆς οἰκοδεσποίνης ἀφοσίωσιν αὐτῆς. Ὡς μαινομένη ἐπείγεται ἡ φίλανδρος γυνὴ πρὸς τὸ τεῖχος, ἵνα μάθῃ περὶ τοῦ προσφιλοῦς ἀνδρός, ὅτε ἤκουσεν ὅτι οἱ μὲν Τρῶες τρύχονται, κρατοῦσι δὲ οἱ Ἕλληνες. Ὑπερβαίνει πᾶσαν περιγραφὴν καὶ παράστασιν τὸ θεῖον κάλλος τοῦ διαλόγου αὐτῆς πρὸς τὸν Ἕκτορα. Ἐν φοβεραῖς ἔτι στιγμαῖς δὲν ἐπιλανθάνεται τῶν ἔργων τῆς ἀρίστης συζύγου καὶ δεσποίνης. Ὁ σύζυγος μάχεται καὶ πίπτει, αὐτὴ δὲ παρασκευάζει λουτρόν, ἵνα ἐλθὼν εὕρῃ ὁ σύζυγος ἕτοιμον, καὶ ὑφαίνει *δίπλακα πορφυρέην ἐπιπάσσουσα θρόνα ποικίλα* (2). Ἄρρητος δὲ εἶνε καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἀγάπη τοῦ Ἕκτορος πρὸς τὴν ἀξίαν τούτων σύζυγον. Πορευόμενος εἰς τὴν μάχην ἀναζητεῖ πανταχοῦ τὴν ἀγαπητὴν σύζυγον, διότι δὲν γινώσκει ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ αὐτῇ πάλιν ζῶν ἢ ἂν θὰ δαμάσωσιν αὐτὸν οἱ θεοὶ ὑπὸ ταῖς χερσὶ τῶν Ἀχαιῶν. Τὸ ἀξίωμα τῶν γυναικῶν καὶ ἡ μεγίστη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκτίμησις τῆς γνώμης αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἕκτορος, ὅστις παρακαλούμενος ὑπὸ τῆς Ἀνδρομάχης νὰ μὴ ἐκτεθῇ

Ἡραίῳ, λέγει ὁ Παυσανίας II, 17, 4. «Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἥρας ἐπὶ θρόνου κάθηται μεγέθει μέγα, χρυσοῦ μὲν καὶ ἐλέφαντος, Πολυκλείτου δὲ ἔργον· ἔπεστι δὲ οἱ στέφανος Χάριτας ἔχων καὶ ὥρας ἀπειργασμένας, καὶ τῶν χειρῶν τῇ μὲν καρπὸν φέρει ῥοιᾶς, τῇ δὲ σκῆπτρον, κόκκυγα δὲ ἐπὶ τῷ σκήπτρῳ καθῆσθαι». Πρβλ. καὶ VIII, 9, 3. Πλείω ἀνάγνωθι ἐν τῇ Griechisch. Mythologie von L. Preller τόμ. I. σελ. 137 κἑξ. ἔκδ. Γ'. καὶ ἐν τῇ Μυθολογίᾳ P. Decharme, μεταφρ. ὑπὸ Ἀλ. Μ. Καράλη σελ. 116 κἑξ.

(1) Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 974-977.

(2) Ζ, 372, 410 κἑξ. 386 κἑξ, Χ, 437-515.

εἰς προφανῆ κίνδυνον, ἀλλὰ νὰ παρατάξῃ τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἐρινεόν, λέγει ὅτι, εἰ καὶ λογίζεται καὶ αὐτὸς τὴν συμφοράν, ἣν διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ θὰ ἐπενέγκῃ αὐτῇ τε καὶ τῷ ἀγαπητῷ αὐτῶν τέκνῳ, ὅμως δὲν δύναται ν' ἀκολουθήσῃ τῇ συμβουλῇ αὐτῆς, διότι σφόδρα αἰδεῖται τοὺς Τρῶας καὶ τὰς ἑλκεσιπέπλους Τρωάδας,

ἦ καὶ ἐμοὶ τάδε πάντα μέλει, γύναι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
αἴ κε κακὸς ὣς νόσφιν ἀλυσκάζω πολέμοιο (1).

Καὶ ὅτε εὔχεται ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, σκοπὸν τῆς εὐχῆς τίθησι τὴν χαρὰν τῆς μητρὸς

Καί ποτέ τις εἴπῃσι «πατρὸς γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων»
ἐκ πολέμου ἀνιόντα· φέροι δ' ἔναρα βροτόεντα
κτείνας δήϊον ἄνδρα, **χαρείη δὲ φρένα μήτηρ** (2)

Καὶ αὐτῆς τῆς ἁμαρτούσης Ἑλένης τὴν εἰκόνα παρίστησιν ὁ ποιητὴς ἐξηγνισμένην διὰ τῆς μετανοίας. Τίς δὲν συγχωρεῖ αὐτῇ τὸ παράπτωμα ἀκούων αὐτὴν λέγουσαν πρὸς τὸν Πρίαμον (3),

ὡς ὄφελεν θάνατός μοι ἁδεῖν κακός, ὁππότε δεῦρο
υἱέϊ σῷ ἑπόμην, θάλαμον γνωτούς τε λιποῦσα
παῖδά τε τηλυγέτην καὶ ὁμηλικίην ἐρατεινήν.
ἀλλὰ τά γ' οὐκ ἐγένοντο· **τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα.**

(1) Πρβλ. καὶ Χ, 105. Καὶ ὁ *Καλλῖνος* τιμῆεν καὶ ἀγλαὸν ἀνδρὶ ὀνομάζει τὸ μάχεσθαι γῆς πέρι καὶ παίδων *κουριδίης τ' ἀλόχου* δυσμενέσιν· ὁ δὲ *Τυρταῖος* κύριον λόγον, δι' οὗ πειρᾶται νὰ πείσῃ τοὺς νέους, ὅπως μάχωνται καὶ πίπτωσιν ἐν ταῖς μάχαις πρὸ τῶν γερόντων, ἐπάγεται τόνδε· ὅτι ὁ νέος

ἀνδράσι μὲν θηητὸς ἰδεῖν, *ἐρατὸς δὲ γυναιξὶν*
ζωὸς ἐών, *καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.*

Ὁ δὲ *Μίμνερμος* ἐκφαυλίζει τὸ γῆρας, διότι ὁ γέρων εἶνε *ἀτίμαστος γυναιξίν*. Ἡ γυνὴ θεωρεῖται ἄρα ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τίμιον καὶ τὴν περὶ ἑαυτοῦ εὐμενῆ αὐτῆς γνώμην ὑπολαμβάνει περισπούδαστον.

(2) Ζ, 479.

(3) Γ, 173 κέξ.

ἢ ὅτε μὴ βλέπουσα ἀπὸ τοῦ πύργου τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς Κάστορα καὶ Πολυδεύκην ἐν τῇ παρατάξει μεταξὺ τῶν Ἀχαιῶν ποιεῖται τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι δὲν θέλουσιν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν μάχην τῶν ἀνδρῶν *αἴσχεα δειδιότες καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἅ μοί ἐστιν*; ἢ ὅτε ἀνθίσταται τῇ Ἀφροδίτῃ, κελευούσῃ αὐτὴν νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἐνδίδωσι δὲ ἀπειληθεῖσα ὑπὸ τῆς θεᾶς, ἀλλὰ καὶ τότε ἐλθοῦσα ἢ μᾶλλον ἀχθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον κλίνει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ψέγει αὐτὸν πικρῶς ὡς ἄνανδρον, ὅτε καταλαμβάνει αὐτὴν γλυκὺς ἵμερος τοῦ προτέρου ἀνδρός, τῶν γονέων καὶ τῆς πατρίδος καὶ χέει τρυφερὰ δάκρυα (1);

Καὶ ἡ Ἑλένη ὡς ἀρίστη οἰκοδέσποινα περιγράφεται. Τὰ *κάλλιμα δῶρα*, ἅπερ δωρεῖται αὐτῇ τοῦ Πολύβου ἡ σύζυγος Ἀλκάνδρη, εἶνε οἰκιακῶν ἔργων ὄργανα·

Χρυσέην τ' ἠλακάτην τάλαρόν θ' ὑπόκυκλον ὄπασσεν
ἀργύρεον, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράαντο (2).

Ἡ δ' Αἰγυπτία Πολύδαμνα, ἡ τοῦ Θῶνος γυνή, δωρεῖται αὐτῇ φάρμακον, ὃ εἶχε τὴν δύναμιν, ἐὰν ἐνεβάλλετο εἰς τὸν κρατῆρα καὶ ἐπίνετο μετὰ τοῦ οἴνου, νὰ ποιῇ τοὺς πεπωκότας ἀδακρύτους, καὶ ἐὰν ἔτι ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀπέθνησκον ἢ ἂν ἔβλεπον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἀδελφὸν ἢ ἀγαπητὸν υἱὸν πεφονευμένους. Τὴν τοῦ οἴκου φαιδρότητα καὶ εὐθυμίαν τηροῦσα ἡ Ἑλένη ποιεῖται χρῆσιν τοῦ φαρμάκου καὶ ἀπομακρυνει τῆς τραπέζης τὰ δάκρυα, εἰς ἃ περιέπεσον αὐτή τε καὶ ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ τοῦ Νέστορος υἱὸς Πεισίστρατος (3).

Εὐγενέστατα προσφέρεται πρὸς τὴν Ἑλένην ὁ Ἕκτωρ καὶ ὅτε ἔτι δι' αὐτὴν πορευόμενος εἰς τὴν μάχην ἀμφιβάλλει, ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ ζῶν (4). Ἡ δὲ Ἑλένη μοιρολογοῦσα τὸν πεσόντα Ἕκτορα λέγει ὅτι ἐπὶ 20 ἔτη οὐδέποτε ἤκουσε παρ' αὐτοῦ ψυχρὸν λόγον, ὅπερ δηλοῖ τὴν ἀπονεμομένην τῇ γυναικὶ ἐξαίρετον τιμήν. Καὶ τῶν Τρώων οἱ ἡγή-

(3) Γ. 399 κἑξ. 426 κἑξ. 139 κἑξ.
(2) δ. 130 κἑξ.
(3) δ. 219 κἑξ. 183 κἑξ.
(4) Ζ, 359.

τορες θαυμάζουσιν τὸ κάλλος τῆς Ἑλένης, ἰδόντες αὐτὴν πορευομένην εἰς τὸν πύργον καὶ λέγουσιν ὅτι δὲν ἔχουσιν ἄδικον οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἕλληνες νὰ πάσχωσι πολὺν χρόνον διὰ τοιαύτην γυναῖκα.

Οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ ἐυκνήμιδας Ἀχαιοὺς
τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν.

Ἀλλὰ μὴ ὁ φοβερὸς δεκαετὴς πόλεμος δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀπονεμομένην ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τιμὴν τῇ γυναικί; Μήτοι ἡ Ναυσικάα καὶ ἡ Ὀδύσσεια ὅλη δὲν εἶνε γυναικὸς ἐγκώμιον; Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Κλυταιμήστρα, τὸ παράδειγμα τῆς κακίστης γυναικός, ἧς τὸ μιαρὸν ἔργον θεωρεῖ ὁ Ὅμηρος ὡς καταισχῦνον ἅπαν τὸ γένος τῶν γυναικῶν (1), δι' ἣν εἶπε τὸ

ὣς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός (2),

παρίσταται ὡς φύσει χρηστὰ φρονήματα ἔχουσα (3) καὶ ἀποκρούουσα κατ' ἀρχὰς τὰς ἀποπλανητικὰς μεθοδείας τοῦ Αἰγίσθου, ἀλλ' ἐδαμάσθη ἔπειτα κατὰ θείαν μοῖραν. Ὥστε μᾶλλον εὐμενὴς ὑπῆρχεν ἡ περὶ γυναικὸς δόξα τῶν χρόνων ἐκείνων ἢ δυσμενής.

Μετὰ ταῦτα μετεβλήθη τῶν Ἑλλήνων ἡ γνώμη. Τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁρῶμεν παρ' Ὁμήρῳ μὲν ἀρχομένην (4), κεκορυφωμένην δὲ παρ' Ἡσιόδῳ.

Κατὰ τὸν Ἡσίοδον ἡ γυνὴ ἐπλάσθη ἐπὶ κακῷ τοῦ ἀνδρός. Εἶνε **καλὸν κακόν.** Προωρίσθη ὑπὸ τοῦ Διὸς ὡς *μέγα πῆμα τῷ ἀνδρί*,— *οὐλομένης πενίης οὐ σύμφορος, ἀλλὰ κόροιο — ἀλίαστος ἀνία θυμῷ καὶ κραδίῃ — καὶ ἀνήκεστον κακόν*. Παραβάλλει αὐτὴν πρὸς τοὺς κηφῆνας.

οἵ δ' ἔντοσθε μένοντες ἐπηρεφέας κατὰ σίμβλους
ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται.

(1) λ. 432.
(2) λ. 427,
(3) γ, 265.
(4) Πρὸς τοῖς μνημονευθεῖσι πρβλ. καὶ λ, 436-443.

Πρώην μὲν ἔζων οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ κακῶν καὶ χαλεπῶν πόνων καὶ θανατηφόρων νόσων, πάντα δὲ τὰ κακὰ ταῦτα ἐπήγαγεν ἡ γυνή. Ἀλλ' εἰ καὶ τοιαύτη ἐκ φύσεως ἡ γυνή, ἐδύνατο ὅμως παρὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Διὸς προορισμὸν αὐτῆς νὰ προσκτήσηται ἀρετάς, ἀναιρούσας τὴν φυσικὴν αὐτῆς κακίαν. Ἐν τῇ διανοήσει ἄρα τῶν χρόνων ἐκείνων ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως, ὅτι τὸ φυσικὸν κακὸν νικᾶται ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ. Διὸ καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην ὁ Ἡσίοδος συμβουλεύει «παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς», καὶ ἐξαίρει τὴν Ἀλκμήνην, ὅτι οὐδεμία τῶν θνητῶν γυναικῶν ἐδύνατο νὰ ἐρίσῃ πρὸς αὐτὴν κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν γυναικείαν ἀρετήν. Διότι, εἰ καὶ ἐξεῖχε τοῦ θηλείου γένους κατά τε τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν νοῦν καὶ χάρις ἀπήστραπτεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν βλεφάρων ὁμοία τῇ τῆς πολυχρύσου Ἀφροδίτης, ὅμως ἐτίμα τὸν σύζυγον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ὡς οὐδεμία ποτὲ τῶν γυναικῶν.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἑρμηνεύονται αἱ παρὰ τῷ Ἡσιόδῳ ἀπαντῶσαι ἀντινομίαι. Ὁ Ἡσίοδος παρίστησι δῆλα δὴ τὴν γυναῖκα νῦν μὲν πρὸς κακὸν τοῦ ἀνδρὸς ἐκ φύσεως προωρισμένην καὶ συμβουλεύει νὰ φυλαττώμεθα αὐτὴν

Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω
αἱμύλα κωτίλλουσα, τεὴν διφῶσα καλιήν·
ὃς δὲ γυναιξὶ πέποιθε, πέποιθ' ὅγε φηλήτῃσι (1)

νῦν δὲ ὡς ἀγαθόν τι καὶ τίμιον χρῆμα καὶ συνίστησι τὴν κτῆσιν αὐτῆς (2), ἄλλοτε δὲ πάλιν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἅμα καὶ κακόν.

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληίζετ' ἄμεινον
τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο,
δειπνολόχης· ἥτ' ἄνδρα καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα
εὕει ἄτερ δαλοῦ καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν (στχ. 702).

Ἔκ τε τῆς καλῆς καὶ κακῆς ταύτης εἰκόνος τῆς γυναικὸς φαίνεται

(1) Ἔργ. καὶ Ἡμ. 373 πρβλ. καὶ 753.
(2) Αὐτ. 404, 699.

ὅτι τὴν γυναῖκα οἱ Ἕλληνες δὲν ἐνόουν ἄφωνον καὶ ἄβουλον ὄν, ἀλλὰ κοινωνικὸν πρόσωπον αὐτενεργόν, ἰδίαν βούλησιν ἔχον (1) καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλημάτων ἀνταγωνιζόμενον. Οὕτω δὲ παρίσταται διφυές τι ἡ γυνή, ἄριστον καὶ κάκιστον, ἡ δ' ἀντινομία αὕτη διήκει καὶ διὰ τῆς μετὰ ταῦτα ποιήσεως (2). Ἡ κοινωνικὴ θέσις τῆς γυ-

(1) Διδακτικώτατον τούτου παράδειγμα τὸ πρὸ τῶν Μηδικῶν ἐν Φωκίδι διαδραματισθὲν ἔργον.

Ἄσπονδος ἦν Θετταλοῖς πρὸς Φωκέας πόλεμος· διότι οἱ μὲν Φωκεῖς ἄρχοντας καὶ τυράννους Θετταλοὺς ἐν ταῖς Φωκικαῖς πόλεσιν ἡμέρᾳ μιᾷ πάντας ἀπέκτειναν, οἱ δὲ Θετταλοὶ κατηλόησαν διακοσίους πεντήκοντα ἐκείνων ὁμήρους, εἶτα δὲ πανστρατιᾷ διὰ τῆς χώρας τῶν Λοκρῶν ἐνέβαλον εἰς τὴν Φωκίδα δόγμα θέμενοι τῶν μὲν ἐν ἡλικίᾳ μηδενὸς νὰ φεισθῶσι, τοὺς δὲ παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας νὰ ἀνδραποδίσωνται. Δαΐφαντος λοιπὸν ὁ Βαθύλου μετὰ δύο ἄλλων ἀρχων ἔπεισε τοὺς Φωκεῖς, ἵνα αὐτοὶ μὲν ἔλθωσιν εἰς ἀπάντησιν τῶν πολεμίων, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς ἕνα τόπον συναγαγόντες ἐξ ἁπάσης τῆς Φωκίδος καὶ περισωρεύσαντες ὕλην ξύλων καταλίπωσι φυλακὰς δόντες πρόσταγμα, ἂν ἐννοήσωσιν ὅτι αὐτοὶ νικῶνται, νὰ ἀνάψωσι κατὰ τάχος τὴν ὕλην καὶ νὰ κατακαύσωσι τὰ σώματα. Ἀφ' οὗ ἀπεφάσισαν ταῦτα οἱ ἄλλοι, εἷς ἐξαναστὰς εἶπεν ὅτι *εἶναι δίκαιον νὰ ἐρωτήσωσιν ἂν συμφωνῶσι πρὸς ταῦτα αἱ γυναῖκες, εἰ δὲ μή, νὰ ἀποστῶσι τοῦ πράγματος καὶ νὰ μὴ μεταχειρίζωνται πρὸς αὐτὰς βίαν.* Ὅτε δὲ ὁ λόγος οὗτος περιῆλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν γυναικῶν, συνελθοῦσαι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς τὰ αὐτὰ ἐψηφίσαντο καὶ τὸν Δαΐφαντον ἀνέδησαν, ὡς τὰ ἄριστα τῷ Φωκίδι βουλευσάμενον. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ οἱ παῖδες ἰδίᾳ ἐκκλησιάσαντες ἐπεψηφίσαντο. Μετὰ ταῦτα συμβαλόντες οἱ Φωκεῖς περὶ Κλεωνὰς τῆς Ὑαμπόλιδος ἐνίκησαν. Τοῦτο τὸ ψήφισμα τῶν Φωκέων *Ἀπόνοιαν* οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν, ἐπὶ δὲ τῇ νίκῃ ἑορτὴν ἐκ πασῶν μεγίστην τῇ Ἀρτέμιδι ἐν Ὑαμπόλιδι μέχρι Πλουτάρχου ἐτέλουν οἱ Φωκεῖς (Πλουτάρχου Γυναικῶν ἀρεταὶ II).

Οἱ Φωκεῖς κατὰ ταῦτα μικτήν τινα περὶ γυναικὸς ἀπεδείχθησαν ἔχοντες γνώμην. Πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ κινδύνου καταπλαγέντες ἀπεφάσισαν περὶ τῆς ζωῆς τῶν γυναικῶν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι καὶ ὡς μηδεμίαν ἐχουσῶν γνώμην καὶ αὐτοτελῆ ὕπαρξιν τῶν γυναικῶν, εἶτα δὲ ἀνεγνώρισαν αὐταῖς τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέναι τὴν ἑαυτῶν ζωὴν κατ' οἰκίαν βούλησιν, ὡς αὐτοτελῆ λογικὰ ὄντα καὶ περὶ τὴν διάθεσιν τῆς ἰδίας ζωῆς ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἔχοντα. Αἱ δὲ γυναῖκες τηλικαύτην ἐπεδείξαντο φιλοπατρίαν, ὥστε τὸν εἰσαγαγόντα τὸ περὶ αὐτῶν σκληρὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπονενοημένον ψήφισμα Δαΐφαντον ἐστεφάνωσαν ὡς τὰ ἄριστα τῇ Φωκίδι βουλευσάμενον.

(2) *Σιμωνίδης ὁ Ἀμοργῖνος*, περὶ τὸ 664 π.Χ. ἀκμάσας, συμφωνεῖ τῷ Ἡσιόδῳ ὅτι

Γυναικὸς οὐδὲν χρῆμ' ἀνὴρ ληΐζεται
ἐσθλῆς ἄμεινον οὐδὲ ῥίγιον κακῆς.

Ὅπως ἑρμηνεύσῃ δὲ τὰς κακὰς καὶ ἀγαθὰς τῆς γυναικὸς ἰδιότητας, λέγει ὅτι ὁ θεὸς παρήγαγε τὰς γυναῖκας ἐκ θηρίων ἢ ἔπλασεν ἐκ φυσικῶν στοιχείων· τὴν ἀκάθαρτον π.χ. καὶ ῥυπαρὰν ἐξ ὑός, τὴν πανοῦργον ἐξ ἀλώπεκος, τὴν δύστροπον καὶ ἐριστικὴν καὶ περίεργον καὶ ἀδιόρθωτον ἐκ κυνός, τὴν ὀκνηρὰν καὶ μηδὲν μήτε κακὸν μήτε ἐσθλὸν πλὴν τοῦ ἐσθίειν ἐπισταμένην ἐκ τῆς ἀναισθήτου γῆς, τὴν εὐμετάβολον καὶ νῦν μὲν φαι-

ναικὸς ἀνυψώθη ἅμα δὲ καὶ περιωρίσθη ὑπὸ τῶν μεγάλων ἡμῶν νομοθετῶν, οἵτινες ἐμερίμνησαν καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ γυναικείου φύλου. Τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας βάσις ἦτο ἡ ἐλευθερία. Ἡ ἀξία τοῦ πολίτου ἐμετρεῖτο πρὸς τὴν ἱκανότητα τοῦ ὑπερασπίζειν τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ προασπίσι τοῦ θεμελίου τούτου τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ὁ ἀνὴρ δύναται μεῖζον τῆς γυναικός, διὰ τοῦτο καὶ τὸ κύριον ἐν αὐτῇ πρόσωπον εἶνε ὁ ἀνήρ. Διὸ καὶ ὁ τὴν ἐλευθερίαν πόλεώς τινος καταλύων τῷ μὲν ἀνδρί, ὡς προστατοῦντι καὶ ὀρθοῦντι τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐσχάτην ἐπιβάλλει τιμωρίαν, τῇ δὲ γυναικὶ δουλείαν καὶ ἐξανδραποδισμόν. Οὕτω λοιπὸν ἡ γυνὴ ἐλάμβανε μὲν ἀξίαν ὡς συμβαλλομένη διὰ τοῦ τόκου καὶ τῆς ἀνατροφῆς γεν-

δρὰν καὶ γελόεσσαν, νῦν δὲ σκυθρωπὴν καὶ ἀγριαίνουσαν ἐκ τῆς νῦν μὲν ἀτρεμούσης, νῦν δὲ μαινομένης θαλάσσης, τὴν ἀνάγκῃ καὶ ἀπειλαῖς μόλις προτρεπομένην καὶ ἀδηφάγον καὶ ἀκόλαστον ἐξ ὄνου, τὴν ἄκοσμον καὶ ἀτερπῆ καὶ ἐπίκλοπον ἐκ γαλῆς, τὴν φιλάρεσκον καὶ καλλωπίστριαν ἐξ ἵππου, τὴν αἰσχρὰν τὴν ὄψιν καὶ κακόσχημον καὶ κακόδουλον ἐκ πιθήκου, τὴν φίλανδρον, ἀριστοτόκον, σεμνοπρεπῆ, χαρίτων πλήρη, ἄμωμον, πολύφρονα, ἀρίστην καὶ συνελόντι εἰπεῖν πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένην ἐκ μελίσσης (Bergk Poetae Lyrici Graeci τόμ. II σελ. 446 κἑξ. ἔκδ. 4 Ἀπόσπ. 6 [7]. 7 [8]).

Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει μετὰ ταῦτα καὶ *Φωκυλίδης* ὁ Μιλήσιος (540 π. Χ.).

Ἱππῶναξ δ' ὁ Ἐφέσιος (540 π. Χ.) δύο μόνον ἡμέρας τῆς γυναικὸς γινώσκει ἡδίστας, τὴν τοῦ γάμου καὶ τὴν τῆς ἐκφορᾶς

Δύ' ἡμέραι γυναικός εἰσιν ἥδισται
ὅταν γαμῇ τις κἀκφέρῃ τεθνηκυῖαν.

Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Ἱππῶναξ (ἢ κατὰ Meineke, ᾧ ἕπεται καὶ ὁ Bergk, ὁ Ἱπποθόων) τὸν χρηστὸν τῆς γυναικὸς τρόπον ὑπολαμβάνει ἀρίστην ἀνδρὶ σώφρονι προῖκα (αὐτ. σελ. 486. Ἀπ. 72 [52]).

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ μισογύνης Εὐριπίδης, ὁ εἰπὼν οὔτε θάλασσα, οὔτε ποταμός, οὔτε πῦρ, οὔτε πενία, οὔτε μυρία ἄλλα δεινὰ οὕτω κακὸν ὡς γυνὴ καὶ

πλὴν τῆς τεκούσης θῆλυ πᾶν μισῶ γένος (Ἀπ. 500).

πολλαχοῦ τῶν δραμάτων αὐτοῦ ἐξαίρει τὴν κοινωνικὴν τῆς γυναικὸς ἀξίαν ἀποκαλῶν αὐτὴν *μεγίστην τῷ ἀνδρὶ ὠφελίαν* (Ἀπ. 79), *ἄριστον κτῆμα* (Ἀπ. 164), *ἥδιστον ἐν κακοῖς καὶ νόσοις* (Ἀπ. 819). *σώτειραν τοῦ οἴκου* (Ἀπ. 1041), *εὐτυχίαν καὶ μακαριότητα τοῦ ἀνδρὸς* (Ἀπ. 1042, 1043). Φρονεῖ δ' ὅτι τὰ τῶν γυναικῶν τούτου ἕνεκα νοσεῖ, ὅτι οἱ κακὴν γυναῖκα λαβόντες χάριν τῶν παίδων ἢ τῆς συγγενείας ἕνεκα δὲν διέφθειραν αὐτὰς καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἄδικον ὑπερρύη εἰς πολλὰς καὶ χωρεῖ πρόσω, ὥστε ἐξίτηλος καθίσταται ἡ ἀρετή (Ἀπ. 499), ὁ δὲ ψόγος καὶ τὰ αἴσχη τῶν κακῶν γυναικῶν ἀποδίδονται καὶ ταῖς μὴ κακαῖς (Ἀπ. 496). Εὖ φρονοῦσα γυνὴ εἶνε κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ κρατεροῦ ἀνδρὸς πολλῷ κρείσσων (Ἀπ. 199. 501), διδαχθεῖσα δὲ καθίσταται ἐμμελὴς καὶ μεμουσωμένη (Ἀπ. 1121).

ναίων τῆς πατρίδος ὑπερασπιστῶν, ἀνεγνωρίζετο δὲ ὡς ἀδυνατωτέρα καὶ ὑποδεεστέρα τοῦ ἀνδρός. Ἔργον ἐπομένως αὐτῆς κύριον ὑπελαμβάνετο τὸ τῆς μητρὸς καὶ οἰκοδεσποίνης, ὡς τοῦτο ἐδίδαξεν ὁ Ὅμηρος διὰ τοῦ

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
ἱστόν τ' ἠλακάτην τε καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
ἔργον ἐποίχεσθαι.

Τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ Ὁμήρου, ὅτι τῆς γυναικὸς ἔργον εἶνε νὰ φροντίζῃ μόνον περὶ τοῦ ἱστοῦ καὶ τῆς ἠλακάτης καὶ νὰ ἐπισκοπῇ τὰ ἔργα τῶν ἀμφιπόλων, ἐγένετο τὸ σταθερὸν πρόγραμμα, καθ' ὃ ἐρυθμίζοντο αἱ περὶ ἀποστολῆς τῆς γυναικὸς σκέψεις καὶ κρίσεις τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας καὶ ῥώμης ἀκούομεν τὸν Περικλέα, τὸν μαθητὴν καὶ φίλον τῶν ἐξοχωτάτων τότε φιλοσόφων, τὸν θαυμαστὴν καὶ σύζυγον τῆς περιβοήτου Ἀσπασίας, δογματίζοντα, ὅτι τῆς γυναικὸς μεγάλη δόξα εἶνε, ἐὰν ἐξαφανισθῇ ἐντὸς τῶν τοίχων τῆς οἰκίας οὕτως, ὥστε μηδεὶς νὰ γίνηται περὶ αὐτῆς λόγος ἐν τοῖς ἀνδράσι μήτε περὶ ἀρετῆς μήτε περὶ ψόγου. Καὶ ἀφ' οὗ δὲ ἐδίδαξεν ὁ Πλάτων καὶ ἐπανέλαβεν ὁ τῆς Στοᾶς ἱδρυτὴς Ζήνων ὅτι *ἀνὴρ καὶ γυνὴ τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως ἀμφότεροι πλὴν ὅτι ὁ μέν ἐστιν ἰσχυρότερος, ἡ δὲ ἀσθενεστέρα, καὶ ὅτι ἐπομένως τὴν αὐτὴν τοῖς ἀνδράσιν ἀποδοτέον ταῖς γυναιξὶν ἀνατροφὴν καὶ κατὰ ταὐτὰ χρηστέον* (1), ἐπεκράτει οὐχ ἧττον τὸ δόγμα τοῦτο. Διὸ ἓξ μετὰ ταῦτα αἰῶνας ὁ Πλούταρχος, εἰ καὶ διαρρήδην μὲν ἀποκρούει τὴν γνώμην τοῦ Περικλέους, κομψοτέρα δ' αὐτῷ φαίνεται ἡ τοῦ Γοργίου, καθ' ἣν οὐχὶ τὸ εἶδος ἀλλ' ἡ δόξα τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ εἶνε πολλοῖς γνώριμος, εἰ καὶ δέχεται ὁ Χαιρωνεὺς φιλόσοφος ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶνε ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς ἀρετή, — ὅμως τὸ αὐτὸ τῷ Περικλεῖ ᾄδει καὶ οὗτος περὶ γυναικὸς μέλος· «τὴν δὲ σώφρονα γυναῖκα δεῖ», λέγει (2), «ὁρᾶσθαι μάλιστα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς οὖσαν, *οἰκουρεῖν δὲ καὶ κρύπτεσθαι μὴ παρόντος*». Καὶ ἀλλαχοῦ ἀπαιτεῖ, ἵνα ἡ σχέσις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα ὑπάρχῃ τοιαύτη, οἵα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. Ὡς ἄρχει δῆλα

(1) Πολιτ. Ε, ΙΙΙ. σελ. 451 κἑξ.
(2) Γαμ. παραγγ. 9.

δὴ τοῦ σώματος ἡ ψυχή, οὕτω πρέπει νὰ κρατῇ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνήρ (1).

Ἀλλ' εἰ καὶ τοιαῦται περὶ τοῦ ἔργου τῆς γυναικὸς ἐπεπόλαζον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δόξαι, ὅμως ἀνεγνωρίζετο αὐτῇ πλὴν τῆς κερκίδος καὶ τῆς ἠλακάτης καὶ ἀνωτέρα τις δρᾶσις. Εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην ἦγεν ἤδη αὐτὴ τῶν νομοθετῶν ἡ περὶ ἀνατροφῆς τῆς γυναικὸς πρόνοια· διότι προνοοῦντες περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς γυναικὸς οἱ νομοθέται προσεχέστατον μὲν σκοπὸν εἶχον τὴν ὑγίειαν καὶ ῥώμην καὶ ἀρτιότητα τῶν ἐξ αὐτῶν γεννωμένων προμάχων τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος (2), μετὰ τούτων ὅμως στενώτατα συνείχετο καὶ ἡ ἔννοια, ὅτι τὸ

(1) «Κρατεῖν δὲ δεῖ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς οὐχ ὡς δεσπότην κτήματος, ἀλλ' ὡς ψυχὴν σώματος». Αὐτόθι 33.

(2) Ὁ πολίτης καὶ ἐγεννᾶτο καὶ ἔζη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος. Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν διασῳζομένων ἀποφθεγμάτων Λακαινῶν γυναικῶν οἷον τῆς Ἀργιλεωνίδος, τῆς Βρασίδου μητρός, τῆς Γυρτιάδος, ἥτις μαθοῦσα τὸν ἐν Κρήτῃ θάνατον τοῦ θυγατριδοῦ Ἀκροτάτου εἶπεν «ἥδιον δ' ἀκούειν, ὅτι ἀπέθανε καὶ ἑαυτῆς καὶ τῆς πόλεως ἀξίως καὶ τῶν προγόνων ἢ εἰ ἔζη τὸν ἅπαντα χρόνον κακὸς ὤν», τῆς Δαματρίας, ἥτις «τὸν υἱὸν δειλὸν καὶ ἀνάξιον ἑαυτοῦ ἀκούσασα, παραγενόμενον ἀνεῖλεν». Ἄλλη τις Λάκαινα τὸν λιποτακτήσαντα υἱὸν ὡς ἀνάξιον τῆς πατρίδος ἀνεῖλεν εἰποῦσα «οὐκ ἐμὸν τὸ φίτυμα». Ἄλλη ἀκούσασα τὸν υἱὸν σεσωσμένον καὶ πεφευγότα ἐκ τῶν πολεμίων ἔγραψεν αὐτῷ «Κακὰ φάμα τεῦ κακκέχυται· ἢ ταύταν νῦν ἔκνιψαι, ἢ μὴ ἔσο». Ἄλλη τις προσερχόμενον τὸν υἱὸν θεασαμένη ἠρώτησε τί πράσσει ἡ πατρίς· εἰπόντος δέ. Πάντες ἀπολώλασι· κεραμίδα ἄρασα ἐπαφῆκεν αὐτῷ καὶ ἀνεῖλεν εἰποῦσα «Σὲ οὖν κακάγγελον ἔπεμψαν ἁμῖν;» Διηγουμένου τινὸς τῇ μητρὶ τὸν γενναῖον θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ «εἶτ' οὐκ αἰσχρόν, εἶπε, τοιαύτης συνοδίας ἀποτυχεῖν;» Ὅτε Λάκαινά τις τοὺς πέντε υἱοὺς εἰς τὸν πόλεμον ἐκπέμψασα εἱστήκει ἐν τοῖς προαστείοις καραδοκοῦσα τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης, παραγενόμενός τις ἀπήγγειλεν, ὅτι ἅπαντες οἱ παῖδες αὐτῆς ἀπέθανον, «ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐπυθόμην, εἶπε, κακὸν ἀνδράποδον, ἀλλὰ τί πράσσει ἡ πατρίς». Ὅτε δ' ἐκεῖνος εἶπεν «ὅτι νικᾷ», «Ἀσμένη τοίνυν, εἶπε, δέχομαι καὶ τὸν τῶν παίδων θάνατον». Ὅτε δὲ ἄλλη τις ἔθαπτε τὸν υἱόν, προσῆλθε γραΐδιον εὐτελὲς καὶ εἶπεν αὐτῇ «ὦ γύναι τὰς τύχας», Νὴ τὼ Σιὼ τὰς καλάς γε, ἔφη· οὗ γὰρ αὐτὸν ἕνεκεν ἔτεκον, ἵνα ὑπὲρ τῆς Σπάρτης ἀποθάνῃ, τοῦτό μοι συνέβη». Μυριόλεκτον κατέστη τὸ τῆς Λακαίνης μητρὸς πρὸς τὸν υἱόν, διδούσης αὐτῷ τὴν ἀσπίδα, «*ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς*». Ἄλλη ἀκούσασα ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ, ἔνθα ἐτάχθη, «Κάθθετε αὐτόν, ἔφη, ἀναπληρωσάτω δὲ τὴν ἐκείνου τάξιν ὁ ἀδελφός». Ἄλλη ἀκούσασα ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς ἐν παρατάξει ἀνδραγαθήσας ἀπέθανεν, «ἐμὸς γὰρ ἦν», εἶπε. Περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου μαθοῦσα ὅτι ἀποδειλιάσας ἐσώθη «οὐ γὰρ ἦν ἐμός», εἶπεν.

Ὡς δ' ἐφρόνει ἡ Λάκαινα γυνή, ὅτι διὰ τὴν πατρίδα γεννᾶται καὶ ζῇ καὶ τίκτει, οὕτως ὑπελάμβανεν ὅτι ἀποστολὴ αὐτῆς εἶναι προσέτι τὸ *πείθεσθαι τῷ ἀνδρὶ* καὶ *τὸ πιστὴν αὐτῷ εἶναι* καὶ *τὸ εὖ οἰκεῖν τὸν οἶκον*· διό, ὅτε τις τούτων ἠρωτήθη τίνα δίδωσι τῷ ἀνδρὶ προῖκα, «τὴν πάτριον, ἔφη, σωφροσύνην». Καὶ ἄλλη ἔλεγεν ὅτι ἔμαθε νὰ πείθηται τῷ ἀνδρί, καὶ ἄλλη πιπρασκομένη καὶ ἐρωτωμένη, τί ἐπίσταται, εἶπε «*Πιστὰ ἦμεν*» καὶ ἄλλη αἰχμαλωτισθεῖσα καὶ ἐρωτωμένη ὁμοίως εἶπεν, «*εὖ οἰκεῖν τὸν οἰ-*

τηλικαῦτα πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας συμβαλλόμενον γυναικεῖον φῦλον εἶνε σπουδαιότατος καὶ τιμιώτατος αὐτῆς παράγων. Τούτου λαμπρὸν παράδειγμα ὑπάρχει τὸ πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Λεωνίδου Γοργὼ ὑπό τινος ξένης λεχθὲν «Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε ὑμεῖς αἱ Λάκαιναι» καὶ ἡ τούτου μεγαλόφρων τῆς Γοργοῦς δικαιολογία «*Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας*»(1). Ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν προσεπερρώννυον τὸ μὲν μυθικαὶ παραδόσεις περὶ εὐγενεστάτων φρονημάτων καὶ γενναίων ἔργων, τὸ δὲ εὐκλεεῖς μεγαθύμων γυναικῶν ἱστορικαὶ πράξεις.

Τὰ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀναφανέντα φιλοπατρίας ἁγνῆς καὶ ὑψηλῆς φιλελευθερίας παραδείγματα Ἑλληνίδων γυναικῶν, αἱ ἐν δειναῖς περιστάσεσι παρασχεθεῖσαι ὑπὸ γυναικῶν γενναῖαι συμβουλαὶ καὶ γνῶμαι, αἱ σωτηρίως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίαις ἐπιδράσασαι, αἱ γενναιοπραξίαι αὐτῶν καὶ ἐθελοθυσίαι κατέβαλον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ βαθέα τὰ θεμέλια τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ, καὶ ἐδημιούργησαν αὐτῇ ἱστορίαν ἔνδοξον, ἣν δὲν ἦτο δυνατὸν τῷ ἀνδρὶ νὰ παραγράψῃ, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ διὰ νέων ἀείποτε ἡρωϊκῶν πράξεων ἐπλουτίζετο. Ἑκάστη Ἑλληνικὴ χώρα εἶχε τὰς ἡρωΐνας αὐτῆς, ἡ Ἀττικὴ τὴν Πραξιθέαν, ἡ Λευκανία τὰς ἐποικισάσας εἰς αὐτὴν Χίας γυναῖκας,(2) ἡ Σπάρτη τὰς Λακαίνας αὐτῆς,

κον». Ἄλλη πιπρασκομένη καὶ ἐρωτωμένη ὑπὸ κήρυκος, τί ἐπίσταται, εἶπεν «*ἐλευθέρα ἦμεν*». Ὅτε δ' ὁ ἀγοράσας αὐτὴν προσέταξεν αὐτῇ πράγματα οὐχ ἁρμόζοντα ἐλευθερίᾳ, εἰποῦσα «Οἰμώξῃ φθονήσας σεαυτῷ τοιούτου κτήματος» ἐξήγαγον ἑαυτὴν τοῦ βίου. (Πλουτ. Λακαινῶν Ἀποφθέγματα καὶ Λακαινῶν ἀδήλων 1. 2. 4. 5. 6. 7. 15. 18. 22. 23. 26. 27. 29. πρβλ. καὶ 12. 13. 14. 16. 19. 20. 21. 28).

(1) Πλουτ. 6. Λυκ. XIV.

(2) Οἱ ἐν Λευκανίᾳ Χῖοι ἐπολέμουν πρὸς τοὺς Ἐρυθραίους, μέγιστον Ἰώνων τότε δυναμένους, μὴ δυνάμενοι δὲ ν' ἀντέχωσιν, ὅτε οὗτοι ἐστράτευσαν εἰς Λευκανίαν, συνεφώνησαν νὰ ἐξέλθωσιν ὑπόσπονδοι ἔχων ἕκαστος μίαν *χλαῖναν* καὶ *ἱμάτιον*, ἄλλο δὲ μηδέν. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες ἐκάκιζον τοὺς ἄνδρας λέγουσαι ὅτι αἰσχρὸν θὰ εἶνε, ἐὰν ἀφέντες τὰ ὅπλα ἐξέλθωσι διὰ τῶν πολεμίων γυμνοί. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι ἔλεγον ὅτι ὡρκίσθησαν ἐπὶ τούτῳ, αἱ Χῖαι γυναῖκες προσέταττον αὐτοὺς τὰ μὲν ὅπλα νὰ μὴ καταλίπωσι, νὰ εἴπωσι δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους «ὅτι *χλαῖνα* μέν ἐστι τὸ *ξυστόν*, *χιτὼν* δὲ ἡ *ἀσπὶς* ἀνδρὶ θυμὸν ἔχοντι». Πεισθέντων δὲ ταῦτα τῶν Χίων καὶ παρρησιαζομένων πρὸς τοὺς Ἐρυθραίους καὶ τὰ ὅπλα δεικνυόντων, ἐφοβήθησαν οἱ Ἐρυθραῖοι τὴν τόλμην αὐτῶν καὶ οὐδεὶς προσῆλθεν οὐδὲ ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἠρκέσθησαν εἰς τὴν φυγὴν αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἐσώθησαν διδαχθέντες ὑπὸ τῶν γυναικῶν νὰ θαρρῶσι. (Πλουτ. Γυναικῶν ἀρεταὶ III).

Μετὰ πολλοὺς χρόνους ἕτερον ἔργον ἀνδρείας ἐπράχθη ὑπὸ τῶν Χίων γυναικῶν. Ὅτε Φίλιππος ὁ Δημητρίου πολιορκῶν τὴν πόλιν ἐκήρυξε κήρυγμα βάρβαρον καὶ ὑπε-

ἡ Φωκὶς τὰς ἑαυτῆς ἡρωΐδας, αἱ Θῆβαι τὴν Τιμόκλειαν (1), τὸ Ἄργος τὴν Τελέσιλλαν (2), ἡ Ἦλις τὴν Μεγιστὼ (3) κτλ.

ρήσανον, ὅτι ὅσοι ἂν τῶν οἰκετῶν ἀποστῶσι πρὸς αὐτόν, τούτους θὰ ποιήσῃ ἐλευθέρους καὶ θὰ συζεύξῃ μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν ἑαυτῶν δεσποτῶν, αἱ γυναῖκες δεινὸν καὶ ἄγριον θυμὸν λαβοῦσαι μετὰ τῶν οἰκετῶν, καὶ αὐτῶν συναγανακτούντων καὶ συμπαρόντων, ὥρμησαν ν' ἀναβαίνωσιν ἐπὶ τὰ τείχη καὶ λίθους καὶ βέλη προσφέρουσαι καὶ παρακελευόμεναι καὶ προσλιπαροῦσαι τοῖς μαχομένοις, τέλος δὲ ἀμυνόμεναι καὶ βάλλουσαι τοὺς πολεμίους ἀπέκρουσαν τὸν Φίλιππον, οὐδενὸς δούλου ἀποστάντος εἰς αὐτόν.

(1) Γυναικὸς φρόνημα ὑψηλὸν καὶ ἄκρας ἐλευθεροφροσύνης παράδειγμα πρόκειται τοῦ Θηβαίου Θεαγένους ἡ ἀδελφὴ Τιμόκλεια. Ὅτε ἄγριόν τινα καὶ ὑβριστὴν καὶ ἀνόσιον ἄρχοντα ἴλης τινὸς Θρακῶν, ἀπαιτοῦντα παρ' αὐτῆς ἀθέμιτα πράγματα, κατεβίβασεν ἀπατήσασα εἰς φρέαρ καὶ ἐκεῖ κατεπέτρωσε τὸν αὐθάδη, συλληφθεῖσα προσήχθη τῷ βασιλεῖ. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τοῦ σχολαίου τοῦ βαδίσματος ἐνιδών τι ἀξιωματικὸν καὶ γενναῖον ἀνέκρινεν αὐτήν, τίς εἴη γυναικῶν. Ἐκείνη δὲ μετὰ πολλοῦ θάρρους εἶπεν «ἐμοὶ Θεαγένης ἦν ἀδελφός, ὃς ἐν Χαιρωνείᾳ στρατηγῶν καὶ μαχόμενος πρὸς ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἔπεσεν, ὅπως ἡμεῖς μηδὲν τοιοῦτον πάθωμεν· ἐπεὶ δὲ πεπόνθαμεν ἀνάξια τοῦ γένους, ἀποθανεῖν οὐ φεύγομεν· οὐδὲ γὰρ ἄμεινον ἴσως ζῶσαν ἑτέρας πειρᾶσθαι νυκτός, εἰ σὺ τοῦτο μὴ κωλύσεις». Οἱ μὲν οὖν ἐπιεικέστατοι τῶν παρόντων ἐδάκρυσαν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὑπέλαβε τὴν γυναῖκα κρείττονα οἰκτιρμοῦ. Θαυμάσας δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τοὺς λόγους αὐτῆς παρήγγειλε τοῖς ἡγεμόσι νὰ προσέχωσι καὶ φυλάττωσι μὴ πάλιν ὕβρισμα τοιοῦτον εἰς οἰκίαν ἔνδοξον γένηται (Πλούτ. Γυναικῶν ἀρεταὶ XXIV.).

(2) *Τελέσιλλα* ἡ Ἀργεία ποιήτρια δὲν ἐθαυμάζετο μόνον διὰ τὴν ποιητικήν, ἀλλ' ἦτο καὶ γενναία γυνή. Ὅτε Κλεομένης ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν πολλοὺς Ἀργείους ἀποκτείνας ἐβάδιζε πρὸς τὴν πόλιν, ἡγουμένης τῆς Τελεσίλλης αἱ γυναῖκες ὅπλα λαμβάνουσι καὶ μεθ' ὁρμῆς καὶ τόλμης ἀμυνόμεναι τοὺς πολεμίους ὑπὲρ τῆς πατρίδος περιέστεψαν κύκλῳ τὰ τείχη παρ' ἔπαλξιν ἱστάμεναι, οἱ δὲ πολέμιοι ἐθαύμαζον. Ὁ Κλεομένης πολλοὺς ἀπολέσας ἀπεκρούσθη, τὸν δ' ἕτερον βασιλέα Δημάρατον ἐντὸς γενόμενον καὶ κατασχόντα τὸ Παμφυλιακὸν ἐξέωσαν. Οὕτω δὲ σωθείσης τῆς πόλεως, τὰς μὲν ἐν τῇ μάχῃ πεσούσας ἔθαψαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀργείας, εἰς δὲ τὰς σωθείσας ὑπόμνημα τῆς ἀριστείας ἔδοσαν νὰ ἱδρύσωσι τὸν Ἐνυάλιον. Αὐτόθι IV.

(3) Ὁ τῶν Ἠλείων τύραννος Ἀριστότιμος δι' Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως ἰσχύων ἐχρῆτο τῇ δυνάμει πρὸς οὐδὲν ἐπιεικὲς οὐδὲ μέτριον· διότι φύσει θηριώδης ὢν καὶ ὑβριστὴς καὶ ὠμὸς καὶ πλεονέκτης καὶ ἀσεβὴς πολλὰ μὲν ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν γινόμενα ὑβριστικὰ καὶ ὠμὰ πρὸς τοὺς πολίτας ἔργα περιεώρα, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἀνόσια καὶ βδελυρὰ διέπραττε. Πολλοὺς ἀνῄρει καὶ πλείονας ἐφυγάδευσεν, ὥστε ὀκτακόσιοι κατέφυγον εἰς τοὺς Αἰτωλούς. Πρὸς δὲ ὑπὲρ 600 γυναῖκας τῶν φυγάδων τούτων προειπὼν ὅτι θὰ ἀποστείλῃ αὐτὰς ἀσφαλεῖς εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, τὰ μὲν πράγματ' αὐτῶν, ὅτε παρασκευασθεῖσαι ἵσταντο ἠθροισμέναι πρὸ τῶν πυλῶν πρὸς ἔξοδον, ἀφείλετο, αὐτὰς δὲ ἐνέβαλεν εἰς δεσμωτήριον ἁπάσας. Ὅτε δὲ οἱ φυγάδες διαπεράσαντες ἐκ τῆς Αἰτωλίας κατέλαβον ἐπιτήδειον πρὸς πόλεμον ἔρυμα τὴν Ἀμυμώνην καὶ πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἐκ τῆς Ἤλιδος πρὸς αὐτοὺς ἀπεδίδρασκον, ἐφοβήθη ὁ Ἀριστότιμος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς γυναῖκας προσέταττε νὰ πέμψωσι καὶ γράψωσι πρὸς τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, ὅπως ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς χώρας,

Τοιαύτη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναδειχθεῖσα ἡ γυνή, φίλανδρος, φιλόπολις, φιλελεύθερος, ἀφειδὴς τῆς ζωῆς ὑπὲρ πατρίδος καὶ συζύγου καὶ τέκνων, προθυμοτάτη εἰς θυσίαν τῶν φιλτάτων καὶ τιμιωτάτων αὐτῇ χάριν τῆς ἐλευθερίας, ἀγαπητὴ τῷ ἀνδρὶ συνεργὸς καὶ ἀγαθὴ συλλήπτρια τῶν πόθων καὶ ἀγώνων αὐτοῦ ἐκινεῖτο, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἐλευθέρως ἐν τῷ βίῳ καὶ ἐν οὐδενὶ ἤθελε νὰ ὑστερῇ τοῦ ἀνδρὸς καὶ φανερῶς παρέβαινε τὸν κανόνα, ὃν περὶ αὐτῆς ὥρισε μὲν ὁ Ὅμηρος, ἤθελε δὲ νὰ διατηρήσῃ ὁ Περικλῆς. Διὸ ἐν ἱκανῶς ἀρχαίοις χρόνοις ἀναφαίνονται γυναῖκες ἔτι καὶ μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν ἐξέχουσαι ἐπὶ ποιητικῇ εὐφυΐᾳ καὶ διανοητικῇ καθόλου εὐκαμψίᾳ. Ἡ ἐλευθερία τῆς γυναικὸς

εἰ δὲ μή, ἠπείλει ὅτι θὰ κατασφάξῃ πάσας, ἀφ᾽ οὗ πρότερον αἰκίσῃ αὐτὰς καὶ προανέλῃ τοὺς παῖδας. Τότε αἱ μὲν ἄλλαι, εἰ καὶ πολὺν χρόνον ἐφίστατο αὐταῖς ὁ τύραννος καὶ ἐκέλευε νὰ εἴπωσιν ἂν θὰ πράξωσί τι τούτων, οὐδὲν ἀπεκρίναντο πρὸς ἐκεῖνον, ἀλλὰ προσέβλεψαν ἀλλήλαις σιωπῇ καὶ διένευσαν ἀνθομολογούμεναι ὅτι οὐδένα φόβον οὐδὲ ἔκπληξιν ἐμποιεῖ αὐταῖς ἡ ἀπειλὴ τοῦ τυράννου. Μεγιστὼ δὲ ἡ τοῦ Τιμολέοντος γυνὴ καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν ἀρετὴν ἡγεμονικὴν ἔχουσα τάξιν δὲν ἠξίωσε νὰ διαναστῇ οὐδὲ ταῖς ἄλλαις ἐπέτρεψε τοῦτο· καθημένη δὲ ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτόν. Ἐὰν μὲν ἦσο ἀνὴρ φρόνιμος, δὲν θὰ διελέγεσο πρὸς γυναῖκας περὶ ἀνδρῶν, ἀλλὰ θὰ ἔπεμπες πρὸς ἐκείνους ὡς πρὸς κυρίους ἡμῶν ἀμείνους λόγους εὑρὼν ἢ δι᾽ ὧν ἡμᾶς ἐξηπάτησας· ἐὰν δὲ ἀπεγνωκὼς νὰ πείσῃς αὐτὸς ἐκείνους δι᾽ ἡμῶν ἐπιχειρῇς νὰ παραπλανήσῃς, μήτε ἡμᾶς ἔλπιζε ὅτι θὰ ἐξαπατήσῃς πάλιν, μήτε ἐκεῖνοι μὴ δότω ὁ Θεὸς νὰ φρονήσωσιν οὕτω κακῶς, ὥστε φειδόμενοι παιδαρίων καὶ γυναικῶν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν· διότι δὲν εἶνε αὐτοῖς τοσοῦτον κακὸν νὰ ἀπολέσωσιν ἡμᾶς, ἃς οὐδὲ νῦν ἔχουσιν, ὅσον ἀγαθὸν εἶνε τὸ νὰ ἀπαλλάξωσι τῆς σῆς ὠμότητος καὶ ὕβρεως τοὺς πολίτας. Τοὺς λόγους τούτους τῆς Μεγιστοῦς μὴ ἀνεχόμενος ὁ Ἀριστότιμος ἐκέλευσε νὰ κομίσωσι τὸ παιδίον αὐτῆς, ἵνα φονεύσῃ αὐτό. Ἐν ᾧ δὲ ἐζήτουν αὐτὸ οἱ ὑπηρέται ἀναμεμιγμένον μετὰ τῶν ἄλλων παιζόντων καὶ διαπαλαιόντων, ἡ μήτηρ ὀνομαστὶ προσκαλεσαμένη, Ἐλθέ, τέκνον μου, ἐδῶ, εἶπε, ἀπαλλάγηθι τῆς πικρᾶς τυραννίδος, πρὶν ἢ φθάσῃς εἰς αἴσθησιν καὶ φρόνησιν· ἐπειδὴ εἰς ἐμὲ βαρύτερον εἶνε νά σε βλέπω παρ᾽ ἀξίαν δουλεύοντα ἢ ἀποθνήσκοντα. Τὸν δὲ Ἀριστότιμον σπασάμενον τὴν μάχαιραν καὶ μετ᾽ ὀργῆς ἐπιφερόμενον ἐπ᾽ αὐτὴν ἐκείνην ἐκώλυσε πιστός τις αὐτοῦ νομιζόμενος ὀνόματι Κύλων (Πλούτ. Γυναικῶν ἀρεταὶ XV). Ἐκ τῶν λόγων τῆς Μεγιστοῦς φαίνεται, ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑπολαμβάνεται πολλῷ τῆς γυναικὸς ὑπέρτερος καὶ κύριος αὐτῆς καὶ ὅτι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος οὐδὲν ἐλογίζοντο ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες «(μήτε ἡμᾶς ἔλπιζε ἐξαπατήσειν, μήτε ἐκεῖνοι κακῶς οὕτω φρονήσειαν, ὥστε φειδόμενοι παιδαρίων καὶ γυναικῶν ἐγκαταλιπεῖν τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν· οὐ γὰρ τοσοῦτο κακὸν αὐτοῖς ἡμᾶς ἀπολέσαι, μηδὲ νῦν ἔχοντας, ὅσον ἀγαθὸν ἐξελέσθαι τῆς σῆς ὠμότητος καὶ ὕβρεως τοὺς πολίτας . . .», καὶ ὅτε προσέταξεν ὁ τύραννος νὰ κομίσωσι τὸ παιδίον αὐτῆς, ἵνα φονεύσῃ αὐτό, ἡ Μεγιστὼ «Δεῦρο, ἔφη, τέκνον, πρὶν αἰσθέσθαι καὶ φρονεῖν, ἀπαλλάγηθι τῆς πικρᾶς τυραννίδος· ὡς ἐμοὶ βαρύτερόν ἐστι δουλεύοντά σε παρ᾽ ἀξίαν ἐφορᾶν ἢ ἀποθνήσκοντα» (Πλουτ. Γυναικῶν ἀρεταὶ XV).

ζωηρὰ πρὸ πάντων ἐκδηλοῦται ἐν ταῖς ἀποικίαις, ἔνθα σύμπας ὁ βίος εὐκινητότερος, χαριέστερος, ἐλευθεριώτερος ἢ ἐν ταῖς μητροπόλεσιν ἐκφαίνεται. Ἐκεῖ βλέπομεν τὴν γυναῖκα ἐλευθερώτερον ἐν τῇ πολιτείᾳ κινουμένην, εὐδοκιμοῦσαν ἐν τῇ ποιήσει καὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ θεωρητικῇ ἐνεργείᾳ, τῇ φιλοσοφίᾳ. Ἐκεῖ ἀναφαίνεται κατὰ τὸν 7ον καὶ 6ον π. Χ. αἰῶνα τὸ μελιχρὸν τῶν Λεσβίων αὔχημα, ἡ Σαπφώ, ἡ σοφὴ καὶ περιβόητος Εὔμητις, ἡ τῆς Πυθαγορείου σοφίας θυγάτηρ Θεανώ, ἡ σοφὴ τοῦ Πύθεω γυνή (1) Ἐκεῖθεν βλέπομεν τὴν γυναικεῖαν ἐλευθερίαν μετὰ τῆς Ἀσπασίας εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα ἐπιφοιτῶσαν.

Εὐθὺς ὡς ἡ Ἑλληνικὴ διάνοια χειραφετηθεῖσα ἀπὸ τῶν μύθων καὶ τῶν θρησκευτικῶν καὶ ποιητικῶν περὶ κόσμου δοξασιῶν ἤρξατο ἐλευθέρως νὰ διανοῆται περὶ τῆς ἀρχῆς, τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ κόσμου, εὐθὺς ὡς ἤρξατο δῆλα δὴ νὰ φιλοσοφῇ, ἐμφανίζονται αἱ Ἑλληνίδες γυναῖκες καὶ ἐν τούτῳ τῷ σταδίῳ τοῖς ἀνδράσι συναγωνιζόμεναι. Εἰ καὶ περὶ τῆς φιλοσοφικῆς τῶν γυναικῶν δράσεως πενιχροτάτας ἔχομεν εἰδήσεις, γινώσκομεν ὅμως ἐκ τῶν περισωθέντων ἡμῖν λειψάνων, ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ ἔσχον ὀπαδοὺς γυναῖκας.

(1) Περὶ τοῦ πλουσιωτάτου Πύθεω διεξοδικῶς διαλαμβάνει ὁ Ἡρόδοτος ἐν Η', 27 κἑξ. 38 κἑξ.

Οὗτος ὁ Πύθης χρυσείοις ἐντυχὼν μετάλλοις καὶ ἀγαπήσας τὸν ἐξ αὐτῶν πλοῦτον οὐ μετρίως, ἀλλ' ἀπλήστως καὶ περιττῶς ἠνάγκαζεν ἅπαντας τοὺς πολίτας νὰ ἀσχολῶνται περὶ τὴν ὄρυξιν καὶ κάθαρσιν τοῦ χρυσίου καὶ νὰ μὴ ἐργάζωνται μηδὲν ἄλλο τὸ παράπαν μηδὲ νὰ πράττωσιν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ μὲν ἀπώλλυντο, πάντες δὲ ἀπέκαμον, αἱ γυναῖκες ἐλθοῦσαι ἐπὶ τὰς θύρας τῆς γυναικὸς τοῦ Πύθεω ἔθεσαν ἱκετηρίαν. Ἐκείνη δὲ τὰς μὲν γυναῖκας προέτρεψε να ἔχωσι θάρρος, τοὺς δὲ τεχνίτας τοῦ χρυσίου τοὺς μάλιστα αυτῇ πιστούς, ἀποδημοῦντος τοῦ Πύθεω, προσέταξε νὰ κατασκευάσωσιν ἄρτους χρυσοῦς καὶ πέμματα παντοδαπὰ χρυσᾶ καὶ ὀπώρας καὶ ὅσα ὄψα καὶ βρώματα ἐγίνωσκεν ὅτι ἀγαπᾷ ὁ Πύθης. Ὅτε δ' ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἀποδημίας καὶ ᾔτησε δεῖπνον, ἡ γυνὴ παρέθηκεν αὐτῷ τράπεζαν χρυσῆν, οὐδὲν ἐδώδιμον ἔχουσαν ἀλλὰ πάντα χρυσᾶ. Καὶ πρῶτον μὲν ἔχαιρεν ὁ Πύθης τοῖς μιμήμασιν, ἐμπλησθεὶς δὲ τῆς θέας ᾔτει νὰ φάγῃ· ἐκείνη δέ, ὅ,τι δήποτε ὁ Πύθης ᾔτει, χρυσοῦν αὐτῷ τοῦτο προσέφερεν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἐδυσχέραινεν ἐπὶ τούτοις καὶ ἐβόα ὅτι πεινεῖ, ἐκείνη δραξαμένη τῆς εὐκαιρίας εἶπε πρὸς αὐτόν. « Ἀλλὰ σὺ τούτων μόνων ἀφθονίαν ἡμῖν ἔχεις παρασκευάσῃ, ἄλλου δὲ οὐδενός· διότι καὶ ἐμπειρία καὶ τέχνη πᾶσα φροῦδος, οὐδεὶς δὲ γεωργεῖ, ἀλλὰ τὰ σπειρόμενα καὶ φυτευόμενα καὶ τρέφοντα τῆς γῆς ὀπίσω καταλιπόντες ὀρύσσομεν ἄχρηστα καὶ ζητοῦμεν ἀποκναίοντες ἑαυτοὺς καὶ τοὺς πολίτας». Ταῦτα συνεκίνησαν τὸν Πύθην καὶ τοῦ λοιποῦ δὲν κατέλιπε μὲν πᾶσαν τὴν περὶ τὰ μέταλλα πραγματείαν, κελεύσας δὲ τὸ πέμπτον μέρος τῶν πολιτῶν νὰ ἐργάζηται περὶ τὰ μέταλλα τοὺς λοιποὺς ἔτρεψε περὶ γεωργίαν καὶ τέχνας (Πλουτ. Γυναικῶν ἀρεταὶ κεφ. 27.).

Ἐν τοῖς πρώτοις ἤδη φιλοσόφοις τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκομεν ἀνθαμιλλωμένην πρὸς αὐτοὺς τὴν θυγατέρα τοῦ ἐν τοῖς ἑπτὰ σοφοῖς καταλεγομένου Κλεοβούλου τοῦ Λινδίου *Κλεοβουλίνην*, τὴν καὶ *Εὔμητιν* ἐπικαλουμένην, ἧς τὸ ὄνομα μετ' εὐφημίας μεγάλης φέρεται. Πασίγνωστα δ' ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν τὰ ἑξάμετρα αἰνίγματα αὐτῆς. Ὁ κωμικὸς ποιητὴς Κρατῖνος, ὅστις ἀπέθανε τῷ 423 π. Χ. 97 ἐτῶν, ἔγραψε κωμῳδίαν *Κλεοβουλίνας* ἐπιγράψας καὶ *Ἀρχιλόχους*, ἐν ᾗ παρίστη γυναῖκας αἰνίγμασι φιληδούσας καὶ φιλολοιδόρους σκώπτας, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι κατὰ τὸν πέμπτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἡ Κλεοβουλίνη ἦτο παγκοίνως γνωστὴ ὡς ποιήτρια ἑξαμέτρων αἰνιγμάτων.

Ὁ Πλούταρχος (1) τὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν τῆς Κλεοβουλίνης τίθησι πολλῷ ὑψηλότερον τῆς αἰνιγμάτων ποιητρίας, περιγράφει δ' αὐτὴν ὡς μέγα κλέος ἐπὶ σοφίᾳ ἔχουσαν, διὸ καὶ εἰσάγει αὐτὴν ἐν τῷ συμποσίῳ τῶν ἑπτὰ σοφῶν. Ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ, ἐρωτήσαντος τοῦ Νειλοξένου τὸν Θαλῆν περὶ τῆς ἐκεῖ παρούσης Κλεοβουλίνης «*ἥτις εἴη*», ἀποκρίνεται ὁ πατὴρ τῆς φιλοσοφίας μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀπορίας· «*Τὴν σοφὴν καὶ περιβόητον ἀγνοεῖς Εὔμητιν; οὕτω γὰρ ὁ πατὴρ αὐτός, οἱ δὲ πολλοὶ πατρόθεν ὀνομάζουσι Κλεοβουλίνην*». Ὅτε δ' ὁ Νειλόξενος εἶπε τῷ Θαλῇ· «*Βεβαίως τὴν περὶ τὰ αἰνίγματα δεινότητα καὶ σοφίαν τῆς κόρης ἐπαινεῖς· διότι καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔνια τῶν ὑπ' αὐτῆς προβαλλομένων ἔχουσι φθάσῃ*»· ὁ Θαλῆς ἀποκρούει τὴν ὑπόνοιαν ταύτην λέγων· «*οὐκ ἔγωγε, τούτοις γάρ, ὥσπερ ἀστραγάλοις, ὅταν τύχῃ, παίζουσα χρῆται, καὶ διαβάλλεται πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀλλὰ καὶ* **φρόνημα θαυμαστὸν καὶ νοῦς ἔνεστι πολιτικὸς καὶ φιλάνθρωπον ἦθος, καὶ τὸν πατέρα τοῖς πολίταις πρᾳότερον ἄρχοντα παρέχει καὶ δημοτικώτερον**». Ὁ Νειλόξενος λίαν εὐαρέστως δέχεται τὰς πληροφορίας ταύτας καὶ σπεύδει νὰ ἐπικυρώσῃ αὐτὰς καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἀντιλήψεως. «Καὶ φαίνεται, λέγει, βλέποντι πρὸς τὴν λιτότητα καὶ ἀφέλειαν αὐτῆς». Ὁρῶν δ' αὐτὴν φιλοστόργως προσφερομένην πρὸς τὸν ἐκεῖ ἐν τῇ στοᾷ τῆς τοῦ Περιάνδρου οἰκίας καθήμενον Σκύθην Ἀνάχαρσιν ἐρωτᾷ πάλιν τὸν Θαλῆν ὁ Νειλόξενος, πόθεν οὕτω φιλοστόργως ἐπιμελεῖται τοῦ Ἀναχάρσιδος ἡ Κλεοβουλίνη; Ὁ δὲ Θαλῆς ἀποκρίνεται ὅτι «*φιλόχρηστος κόρη καὶ φιλομαθὴς οὖσα ἡ*

(1) Τῶν ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον κεφ. 3.

Κλεοβουλίνη τιμᾷ τὸν Ἀνάχαρσιν, διότι εἶνε σώφρων ἀνὴρ καὶ πολυμαθὴς καὶ διότι **παρέδωκεν αὐτῇ προθύμως καὶ ἀφθόνως τὰ περὶ τὸν βίον καὶ τὴν δίαιταν τῶν Σκυθῶν.** *Καὶ νῦν δέ, νομίζω, ἐπιπροστίθησιν ὁ Θαλῆς, περιέπει καὶ φιλοφρονεῖται τὸν ἄνδρα* **μανθάνουσά τι καὶ προσδιαλεγομένη».**

Ἐκ τούτων σαφῶς καταδείκνυται, ὅτι ὁ Πλούταρχος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν πηγάς, ἐν αἷς ἡ Κλεοβουλίνη μᾶλλον διὰ σοφίαν καὶ πολιτικὴν σύνεσιν καὶ ἦθος φιλάνθρωπον καὶ φιλοσοφικὴν λιτότητα καὶ ἀφέλειαν καὶ ἄλλας κοινωνικὰς ἀρετὰς ἐξυμνεῖτο ἢ δι' εὐφυίαν περὶ τὰ αἰνίγματα (1).

Ἡ τοῦ Πυθαγόρου σχολὴ ἐγένετο φυτώριον γυναικῶν ἀρετῆς καὶ παιδείας ἐξόχου. Διότι ὁ ἱδρυτὴς αὐτῆς πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἀναμόρφωσιν, ἣν ἐπεδίωκε, μοχλὸν μὲν ἄριστον τὴν παιδείαν, παράγοντα δ' ἰσχυρότατον τὴν γυναῖκα δικαίως θεωρῶν τὴν μεγίστην ἐπεδείξατο πρόνοιαν πρὸς ἀνύψωσιν τῆς γυναικός. Περιλαβὼν λοιπὸν εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀναμορφωτικῆς αὐτοῦ δράσεως καὶ τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐπεμελήθη πάσῃ δυνάμει νὰ ἐξυψώσῃ αὐτὸ διὰ τῆς διδασκαλίας. Τοσοῦτον δὲ καρποφόρος ἀπέβη ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας διδασκαλία, ὥστε ἐν τῷ ὁμακοείῳ αὐτοῦ ὑπῆρχον γυναῖκες, ἁμιλλώμεναι πρὸς τοὺς ἄνδρας περί τε τὴν πρόθυμον ἀποδοχὴν τῶν διδαγμάτων τοῦ ὡς θεοῦ λατρευομένου διδασκάλου καὶ περὶ τὴν ἀκήρατον τῶν δογμάτων τῆς σχολῆς τήρησιν. Ἐκ τῶν γυναικῶν τούτων τοῦ Πυθαγορείου συλλόγου πλεῖσται διεφάνησαν ἐν λόγοις καὶ ἔργοις (2), ἀλλὰ πασῶν διαπρεπεστάτη ἐγένετο ἡ Πυθώνακτος θυγάτηρ Θεανώ, ἥτις ὑπό τινων μὲν μαθήτρια, ὑπ' ἄλλων δὲ σύζυγος τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς σχολῆς λέγεται·

(1) Ὡς αἰνιγμάτων ποιήτριαν μνημονεύει τὴν Κλεοβουλίνην οὐ μόνον ὁ Πλούταρχος, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος. Α, ϛ' σελ. 89 «γενέσθαι τε αὐτῷ (Κλεοβούλῳ) θυγατέρα Κλεοβουλίνην, αἰνιγμάτων ἑξαμέτρων ποιήτριαν, ἧς μέμνηται καὶ Κρατῖνος ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι πληθυντικῶς ἐπιγράψας», καὶ ὁ Ἀθήναιος Ι, 448, β. «Ἀλλ' ἡμεῖς ζητήσωμεν πρότερον μὲν τίς ὁ ὅρος τοῦ γρίφου, τίνα δὲ Κλεοβουλίνη ἡ Λινδία προὔβαλεν ἐν τοῖς αἰνίγμασιν». Καὶ ἐν κεφ. 10 μνημονεύει ὁ Πλούταρχος τὴν Κλεοβουλίνην ὡς αἰνιγμάτων ποιήτριαν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἵνα ἐξάρῃ αὐτῆς μᾶλλον τὴν αἰδημοσύνην καὶ σεμνότητα καὶ κοσμιότητα.

(2) Ἰδὲ κατάλογον τούτων ἐν Φαβρικίου Βιβλιοθήκῃ Τόμ. Ι σελ. 880 ἔκδ. 4. Harles. Ὁ Ἰάμβλιχ. β. Πυθαγόρου σελ. 267 καταλέγει 17 ὡς *ἐπιφανεστάτας*, ἀλλὰ συναριθμεῖ ταύταις καὶ τὴν Πλατωνικὴν Λασθένειαν.

δυνατὸν δ' ὅμως ἀμφότερα νὰ ἀληθεύωσι. Τῆς Θεανοῦς ἐφέροντο καὶ συγγράμματα, ἃ νῦν ἡ κριτικὴ διστάζει ν' ἀπονείμῃ εἰς αὐτήν. Ἀποφθέγματ' αὐτῆς ἀναγράφει Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐν βιβλίῳ Η' σελίδι 43, Ἄρειος δὲ ὁ Δίδυμος παρὰ Κλήμεντι (1) λέγει ὅτι ἡ Θεανὼ ἐγένετο ἡ πρώτη Πυθαγορεία φιλόσοφος καὶ ὅτι συνέθηκε ποιήματα. Ἀποφθέγματ' αὐτῆς ἐδημοσίευσεν ὁ Μουλλάχιος ἐν τῷ Β' τόμῳ, 115 σελίδι τῶν ὑφ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων Λειψάνων τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Πλὴν τῆς Θεανοῦς μνημονευτέον ἐνταῦθα τὰς θυγατέρας αὐτῆς καὶ τοῦ Πυθαγόρου *Μυῖαν* καὶ *Ἀριγνώτην*. ἔτι δὲ τὴν *Τιμύχαν*, τὴν *Περικτιόνην*, τὴν *Μέλισσαν* καὶ τὴν *Φίντυν*. Αἱ θυγατέρες τοῦ Πυθαγόρου φέρονται ὡς συγγραφεῖς Πυθαγορείων συγγραμμάτων. Ἡ Μυῖα ἦτο γυνὴ Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου. ἡ δὲ ὑπέροχος αὐτῆς ἀνατροφὴ καὶ παίδευσις παρέσχεν ἀφορμήν, ἵνα θαυμασθῇ ὁ Πυθαγόρας οὐδὲν ἧττον κατὰ τὴν τοῦ οἴκου κυβέρνησιν ἢ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν· διότι παρθένος μὲν οὖσα ἡγεῖτο τῶν παρθένων ἐν Κρότωνι, γυνὴ δὲ γενομένη τῶν γυναικῶν (2). Ἐκ δὲ τῶν λόγων τοῦ Λουκιανοῦ (3) «πολλὰ ἂν εἶχον εἰπεῖν καὶ περὶ Μυίας τῆς Πυθαγορικῆς, εἰ μὴ γνώριμος ἦν ἅπασιν ἡ κατ' αὐτὴν ἱστορία» φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ φήμη τῆς Μυίας ἦτο πολὺ διαδεδομένη. Ἡ Ἀριγνώτη ἐπαινεῖται ὡς ἐπιγραμματοποιὸς καὶ θρησκευτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων συγγραφεύς (4).

Ἡ Τιμύχα θαυμάζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων (5) διὰ τὴν πίστιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἐχεμυθίαν τῆς σχολῆς ἡρωϊκῶς τὸν θάνατον ἀντὶ τῆς ἐκμυστηρεύσεως τοῦ περὶ κυάμων ἀπορρήτου τῆς σχολῆς προελομένη.

Μέλισσα δὲ ἡ Σαμία καὶ ἡ Περικτιόνη καὶ ἡ Φίντυς ἀναγράφονται καὶ ὡς συγγραφεῖς Πυθαγορείων συγγραμμάτων, ἀλλ' ἡ γνησιότης τῶν

(1) Στρωμ. Ι, 309δ.

(2) Τίμαιος παρὰ Πορφυρίῳ ἐν βίῳ Πυθαγόρου 4. Σουΐδας, ἐν λέξεσι Θεανώ. Μυῖα. πρβλ. καὶ Ἰάμβλιχον ἐν β. Πυθ. 170, ἔνθα ἡ Μυῖα λέγεται γυνὴ **Μένωνος** τοῦ *Κροτωνιάτου*. ἀλλ' ἐκ τῆς σελ. 267 φαίνεται ὅτι *Μίλωνος* γραπτέον.

(3) Μυίας ἐγκώμιον 11.

(4) Σουΐδας, ἐν λέξει Ἀριγνώτη. Ἁρποκρατίων ἐν λέξεσιν, εὐοῖ καὶ νεβρίζων. Wolf, Mul. Graec. Fragm. σελ. 287. Φαβρικ. Βιβλ. τόμ. Ι, σελ. 881 ἐκδ. 4 Harles.

(5) Ἱππόβοτος καὶ Νεάνθης παρὰ Πορφυρ. ἔνθ. ἀν. 61. καὶ παρ' Ἰαμβλ. ἔνθ. ἀνωτ. 189 κἑξ. 192 κἑξ. 267.

ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν νῦν φερομένων ἀποσπασμάτων (1) δὲν εἶνε ἀναμφισβήτητος.

Τῆς δὲ νέας Πυθαγορείου σχολῆς ὀπαδὸς παραδίδοται ἡμῖν Πτολεμαῒς ἡ Κυρηναία, ἥτις συνέγραψε «Πυθαγορικὴν τῆς μουσικῆς στοιχείωσιν». Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου διέσωσεν ἡμῖν ἀποσπάσματα ὁ Πορφύριος.

Περὶ δὲ τῆς περιωνύμου Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας τίς δὲν ἐνθυμεῖται τοὺς παρά τε τῷ Ξενοφῶντι καὶ τῷ Πλάτωνι λόγους τοῦ Σωκράτους, ὅστις καλεῖ ἑαυτὸν μαθητὴν τῆς Ἀσπασίας; Πλὴν δὲ τῆς Ἀσπασίας ὡς διδάσκαλον αὐτοῦ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ μνημονεύει ὁ Σωκράτης τὴν Διοτίμαν, ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε πρόσωπον ἱστορικόν (2).

Αἱ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους προελθοῦσαι σχολαὶ πᾶσαι ἔσχον ὡσαύτως καὶ γυναῖκας μαθητρίας.

Ἐν μὲν τῇ Κυνικῇ σχολῇ συναντῶμεν τὴν περιώνυμον Ἱππαρχίαν, τὴν ἐκ τῆς ἐν Θράκῃ Μαρωνείας καταγομένην καὶ ἀδελφὴν οὖσαν τοῦ φιλοσόφου Μητροκλέους. Ἡ Ἱππαρχία ἦτο ὡραία καὶ πλουσία, πολλοὶ δὲ αὐτὴν καὶ εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι καὶ καλοὶ ἐζήτουν εἰς γάμον, ἀλλ' ἡ Ἱππαρχία φθᾶσα ἐγένετο ἐράστρια τῶν λόγων καὶ τοῦ βίου τοῦ Κυνικοῦ φιλοσόφου Κράτητος. Οἱ γονεῖς ἐπεθύμησαν νὰ ἐκδῶσιν αὐτὴν εἴς τινα τῶν ἀξιολογωτάτων μνηστήρων, ἡ δὲ Ἱππαρχία οὐ μόνον δὲν ἀπεδέχετο, ἀλλὰ καὶ ἠπείλει τοῖς γονεῦσιν, ὅτι θὰ ἀνήρει ἑαυτήν, ἂν μὴ ἐδίδοτο τῷ φιλοσόφῳ Κράτητι. Οἱ γονεῖς κατέφυγον πρὸς τὸν Κράτητα καὶ παρεκάλουν ν' ἀποτρέψῃ αὐτήν· οὗτος δὲ τὰ πάντα μετῆλθε καὶ αὐτὴν τὴν πτωχείαν αὐτοῦ γυμνὴν αὐτῇ παρέστησε καὶ τὸν μέλλοντα πλήρη στερήσεων καὶ κακουχιῶν βίον διὰ ζωηρῶν χρωμάτων αὐτῇ ὑπέδειξεν, ἀλλ' ἐκείνη ἔμεινεν ἀμετάπειστος.

(1) Τῆς Μελίσσης φέρεται πρὸς Κλεαρέτην ἐπιστολὴ περὶ εὐκοσμίας γυναικός Wolf. Mulier Graec. Fragm. σελ. 130. Πρβλ. καὶ 399. Τῆς Περικτιόνης ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ *Περὶ σοφίας* παρὰ Στοβ. Ἀνθ. Α, 62, 63. ἐκ τοῦ *Περὶ γυναικὸς ἁρμονίας* αὐτόθι ΟΘ, 50 καὶ ΠΕ, 19. Orelli. Opuscula graec. veter. sentent. Τόμ. Ι σελ. 446 κἑξ. Mullach. Fragm. philos graec. τόμ. II, σελ. 32. ἀριθ. 13. Wolf. ἔνθ. ἀν. σελ. 190 κἑξ καὶ 427. Τῆς Φίντυος ἐκ τοῦ Περὶ γυναικὸς σωφροσύνης ἀπόσπασμα παρὰ Στοβ. Ἀνθ. 74, 61. Orell. ἔνθ ἀνωτ. τόμ. II, 356. Mullach. τόμ. II σελ. 36. Wolf. αὐτ. σελ. 196 κἑξ καὶ 431.

(2) Πλάτ. Συμπ. 201 Δ.

Προείλετο λοιπὸν ἀσμένως τὸν μετὰ τοῦ Κράτητος ἐπαιτικὸν βίον. Ἔν τινι συμποσίῳ παρὰ τῷ βασιλεῖ Λυσιμάχῳ ἐξήλεγξεν ἡ Ἱππαρχία τὸν Θεόδωρον, τὸν ἐπικαλούμενον Ἄθεον, προτείνασα τοιοῦτόν τι σόφισμα· «ὃ ποιῶν Θεόδωρος οὐκ' ἂν ἀδικεῖν λέγοιτο, οὐδ' Ἱππαρχία ποιοῦσα τοῦτο ἀδικεῖν λέγοιτ' ἄν. Θεόδωρος δὲ τύπτων ἑαυτὸν οὐκ ἀδικεῖ, οὐδ' ἄρα Ἱππαρχία Θεόδωρον τύπτουσα ἀδικεῖ». Ὅτε δὲ ὁ Θεόδωρος ἀσχήμονα χειρονομίαν ποιήσας ὑπέδειξεν αὐτῇ ὅτι εἶνε γυνὴ ἐπειπὼν καὶ τὸ

«Τίς τὰς παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας;»

Ἐγώ εἰμι, Θεόδωρε, εἶπεν ἀταράχως ἡ Ἱππαρχία, ἀλλὰ μή σοι φαίνομαι ὅτι κακῶς περὶ ἐμαυτῆς ἐσκέφθην, ἂν τὸν χρόνον, ὃν ἔμελλον νὰ δαπανήσω ὑφαίνουσα, τοῦτον μετεχειρίσθην εἰς παιδείαν (1);

Ἐν δὲ τῇ Κυρηναϊκῇ ἢ Ἀριστιππείῳ καλουμένῃ σχολῇ διαφαίνεται τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς σχολῆς Ἀριστίππου ἡ ἔνδοξος θυγάτηρ Ἀρήτη, ἥτις οὕτω καλῶς τὰ τοῦ πατρὸς φιλοσοφικὰ δόγματα μετὰ τῆς ἄλλης οὐσίας ἐκληρονόμησεν, ὥστε καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἀρίστιππον, τὸν νεώτερον ἐπικαλούμενον, εἰσήγαγεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ πάππου, διόπερ καὶ *μητροδίδακτος* ἐπωνομάσθη Ἀρίστιππος ὁ νεώτερος.

Τῆς δὲ Μεγαρικῆς σχολῆς μαθήτριαι ἐγένοντο πρῶτον μὲν αἱ τοῦ προϊσταμένου τῆς σχολῆς Διοδώρου, τοῦ Κρόνου ἐπικαλουμένου, πέντε θυγατέρες, *Μενεξένη*, *Ἀργεία*, *Θεογνίς*, *Ἀρτεμισία*, *Παντάκλεια*, αἵτινες πᾶσαι φημίζονται ὡς διαλεκτικαί. Αἱ φιλόσοφοι αὗται ἐξυμνοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου οὐ μόνον ὡς διαλεκτικαί, ἀλλὰ καὶ ὡς πεφημισμένης αἰδημοσύνης. Diodorus Socraticus, λέγει, quinque filias dialecticas insignis pudicitiæ habuisse narratur. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς διηγεῖται ἡμῖν, ὅτι Φίλων ὁ τοῦ Καρνεάδου διδάσκαλος ἔγραψε περὶ τούτων ἱστορίαν λαμπροτάτην.

Καὶ ἄλλη μαθήτρια τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου (ΙΓ', 596c), ἡ Μεγαρὶς Νικαρέτη, ἥτις φέρεται ὡς *οὐκ ἀγεννὴς ἑταίρα*, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκ γονέων (ἐπιφανῶν) κατήγετο καὶ κατὰ παιδείαν ἐπέραστος ἦν. Ἠκροᾶτο δὲ ἡ Νικαρέτη τοῦ Μεγαρικοῦ Στίλπωνος (370-290). Ἀργολογία δὲ καθαρὰ εἶνε τὸ ὑπὸ Διογένους τοῦ Λαερτίου (2) λεγόμενον, ὅτι ὁ Στίλπων «καὶ γυναῖκα ἠγάγετο καὶ

(1) Διογ. Ϛ' 96.
(2) Β', 114.

ἑταίρᾳ συνῆν Νικαρέτῃ, ὥς φησί που καὶ Ὀνήτωρ». Ἡ διαβολὴ αὕτη ἦτο καὶ προχειροτάτη καὶ τετριμμένη μέθοδος τῶν φθονερῶν καὶ συκοφαντικῶν ἀνθρώπων πρὸς παραμυθίαν τοῦ καταξαίνοντος καὶ δάκνοντος τὴν ψυχὴν αὐτῶν φθόνου. Ὁμοίαν διαβολὴν θὰ ἴδωμεν εὐθὺς κατωτέρω.

Καὶ ἡ Πλατωνικὴ σχολὴ ἔσχε θήλεις τροφίμους. Εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος ἐφοίτων δύο γυναῖκες, ἡ ἐκ Φλιοῦντος *Ἀξιοθέα* καὶ ἡ ἐκ Μαντινείας τῆς Ἀρκαδίας (1) Λασθένεια. Περὶ τῆς Ἀξιοθέας παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Δικαίαρχος (2), ὅτι ἐνεδύετο καὶ ἀνδρεῖα ἐνδύματα. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν προστασίαν τῆς σχολῆς τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Σπευσίππου τοῦ Εὐρυμέδοντος ἀναλαβόντος, αἱ τοῦ Πλάτωνος μαθήτριαι Λασθένεια καὶ Ἀξιοθέα ἠκροῶντο καὶ τοῦ Σπευσίππου. Ὡς ἀνωτέρω ὑπηνιξάμεθα, ἡ κακεντρέχεια καὶ ἡ φθονερία μετεχειρίσατο τὴν ἀφορμὴν ταύτην, ἵνα διαβάλῃ τὸν ἠθικὸν τοῦ Σπευσίππου χαρακτῆρα. Ὁ θανάσιμος αὐτοῦ ἐχθρὸς Διονύσιος ὁ τύραννος, γράφων πρὸς αὐτὸν ἔλεγε σκωπτικῶς· «καὶ ἐκ τῆς Ἀρκαδικῆς σου μαθητρίας ἔστι καταμαθεῖν τὴν σοφίαν» (3). Καὶ παρ' Ἀθηναίῳ Ζ' 279 e λέγεται ἡ Λασθένεια Ἀρκαδικὴ ἑταίρα, ἧς ὁ Σπεύσιππος ἠρᾶτο. Ἀλλὰ καὶ ὁ συγγραφεὺς οὗτος πηγὴν ἔχει τὴν αὐτήν, ἤτοι Διονύσιον τὸν τύραννον, ὅστις ἐν ὀνειδιστικῇ ἐπιστολῇ ἐξύβριζε τὸν Σπεύσιππον, φίλον ὄντα τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Δίωνος καὶ παρακελευόμενον αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Σικελίαν ἀπὸ τοῦ τυράννου. Πᾶσαι ἄρα τοῦ Διονυσίου αἱ διαβολαὶ καὶ κακολογίαι κατ' οὐδὲν ἐπισκιάζουσι τὸ ἦθος τῆς Λασθενείας. Εὐχερέστατον καὶ προχειρότατον τῷ Διονυσίῳ ἦτο νὰ κατηγορήσῃ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Σπευσίππου, ὡς ἐρῶντος τῆς μαθητρίας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Πλάτωνος, καὶ νὰ παραστήσῃ αὐτὴν ἐπ' ὀνειδισμῷ ὡς ἑταίραν, νὰ διαβάλλῃ δὲ καὶ τὸν ἔρανον, ὃν ὁ Σπεύσιππος συνέλεξε παρὰ τῶν φίλων πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους φίλου τινός, ὡς ἀπὸ αἰσχροκερδείας γενόμενον. Οἱ χαρίεις καὶ εὐγενεῖς τοῦ Σπευσίππου τρόποι (4), ἡ ἐγκρά-

(1) Διογ. Γ' 46. Δ', 2. Κλημ. Στρωμ. IV σελ. 523 Α. Ἐν δὲ τοῖς Προλ. τῆς Πλατ. φιλοσ. IV καλοῦνται οὐχὶ ὀρθῶς αἱ φιλόσοφοι αὗται *Δεξιθέα* καὶ *Λαωσθένεια*.
(2) Παρὰ Διογ. Γ' 46.
(3) Διογ. Δ' 2.
(4) Πλουτ. Δίωνι 17.

τεια περὶ τὰ δεῖπνα τῆς Ἀκαδημείας, ἅπερ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σπεύσιππος ἵδρυσαν, ἵνα τὸ θεῖον τιμῶσι καὶ μουσικῶς ἀλλήλοις συμπεριφέρωνται καὶ τὸ πλεῖστον ἕνεκεν ἀνέσεως καὶ φιλολογίας, ἰδίᾳ δὲ αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ἀρχαὶ ἐλέγχουσι περιφανέστατα ὡς τῆς ἐσχάτης κοκοβουλίας διαβολὰς τὰ περὶ φιληδονίας καὶ αἰσχροκερδείας αὐτοῦ λεγόμενα.

Τῆς Πλατωνικῆς ὡσαύτως φιλοσοφίας τρόφιμος ἐγένετο καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Σεβήρου ἀκμάσασα φιλόσοφος *Ἀρρία*, ἥτις κατὰ τὸν συγγραφέα τῶν Θηριακῶν (1) ἐξόχως ἐπηνεῖτο διὰ τὴν περὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἀκρίβειαν καὶ διὰ τὸν μέγαν πρὸς τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν ἔρωτα. Τῇ Ἀρρίᾳ ταύτῃ λέγεται (2) καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀφιερώσας τοὺς ἑαυτοῦ Βίους καὶ γνώμας τῶν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ εὐδοκιμησάντων καὶ ταύτην προσαγορεύων ἔν τε τῷ περὶ Πλάτωνος βιβλίῳ ὡς φιλοπλάτωνα καὶ τὰ τοῦ Πλάτωνος δόγματα φιλοτίμως ζητοῦσαν καὶ ἐν τῷ περὶ Ἐπικούρου ὡς φιλομαθῆ καὶ κῦρος περὶ τὰς κρίσεις ἔχουσαν (3)

Εἰς τὴν νέαν Πλατωνικὴν σχολὴν ὀφείλομεν νὰ κατατάξωμεν τὴν βασίλισσαν τῆς Παλμύρας Ζηνοβίαν· διότι διδάσκαλος αὐτῆς ἐγένετο Κάσσιος ὁ Λογγῖνος ὁ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς σχολῆς ταύτης Ἀμμωνίου τοῦ Σακκᾶ μαθητής, ὁ περίφημος διδάσκαλος τῆς φιλολογίας, τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ ὁ ἔξοχος κριτικός. Τὸν Λογγῖνον εἶχεν ἡ Ζηνοβία οὐ μόνον διδάσκαλον, ἀλλὰ καὶ σύμβουλον. Ὡς τοιοῦτος δὲ προὐκάλεσεν ὁ Λογγῖνος τὴν ὀργὴν τοῦ Αὐρηλιανοῦ, ὅστις μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Παλμύρας ἀπέκτεινεν αὐτόν (4).

Τῆς νέας Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ὀπαδὸς κατὰ τὸν δʹ. μ. Χ. αἰῶνα ἀναφαίνεται προσέτι ἡ Σωσιπάτρα, ἡ σύζυγος τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἰαμβλίχου Εὐσταθίου (5), μήτηρ δὲ καὶ διδάσκαλος τοῦ φιλοσόφου Ἀν-

(1) Op. Galeni τόμ. II σελ. 458 ed. Basil.

(2) Woff. ἔνθ. ἀν. σελ. 289. Φαβρικ. βιβλ. τόμ. II, σελ. 69 καὶ τόμ. III, σελ. 602.

(3) Διογ. Λαέρτ. Γʹ, 47. Ιʹ, 29. Ὁ Jos. Cal. Poestion ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Griechische Philosophinnen, 2. Aufl. Norden, 1885. σελ. 155 κἑξ. ἀναγράφει δύο Ἀρρίας, μητέρα καὶ θυγατέρα, οὐδένα πρὸς τοῦτο λόγον ἄλλον ἔχων ἢ μόνον ὅτι τὰ ψευδεπίγραφα Θηριακά, ἐν οἷς γίνεται μνεία τῆς Ἀρρίας, ἀποδίδονται τῷ Γαληνῷ, ὅστις εἶνε κατά τι προγενέστερος Διογένους τοῦ Λαερτίου. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Poestion θὰ εὕρῃ πᾶς τις πολλῷ παραδοξοτέραν, ὅταν μάθῃ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Poestion δὲν εἶνε πεπεισμένος, ἂν τὰ Θηριακὰ ἐγράφησαν ὄντως ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ!

(4) Φωτ. Κωδ. 266 σελ. 492 α 29.

(5) Εὐναπ. σελ. 32.

τωνίνου, ὅστις ἵδρυσε κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου περὶ Κάνωβον σχολήν, εἰς ἣν πολλοὶ συνέρρεον μαθηταί.

Τὴν δὲ πολυθρύλητον Ὑπατίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ μαθηματικοῦ Θέωνος, ἥτις ἐνδόξως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5 μ. Χ. αἰῶνος ἐδίδασκε τὴν νέαν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, τίς ἀγνοεῖ; Διδαχθεῖσα μαθηματικὰ καὶ φιλοσοφίαν παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον ὡς φιλόσοφος. Πανταχόθεν δὲ συνέρρεον εἰς Ἀλεξάνδρειαν μαθηταί, ἵνα ἀκροασθῶσι τῆς εὐδοκιμωτάτης διδασκαλίας αὐτῆς. Ἡ δόξα τῆς Ὑπατίας ἐπεσκίασε τὴν ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικὴν σχολήν, οἱ δὲ μαθηταὶ οὕτω προσέκειντο τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῆς, ὥστε καὶ ἀλλαχοῦ μεταβαίνοντες διετήρουν ζωηρὰν τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὴν διδάσκαλον. Τούτου ἀπόδειξιν τρανεστάτην παρέχουσιν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Συνεσίου, τοῦ ἔπειτα ἐπισκόπου Πτολεμαΐδος γενομένου, ὅστις ἐγένετο μαθητὴς καὶ θαυμαστὴς τῆς Ὑπατίας ἄκρος. Ἡ Ὑπατία δ' ἐτιμᾶτο λίαν καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐπιφανῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ἀνδρῶν καὶ ἐζητεῖτο παρ' αὐτῶν ἡ συμβουλὴ αὐτῆς. Ἀλλὰ περιῆλθε τούτου ἕνεκα εἰς ὑποψίαν τοῦ λαοῦ, ὅτι ὁ ἔπαρχος Ὀρέστης κατὰ συμβουλὴν αὐτῆς ἀντενήργει τῷ φιλοδόξῳ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ. Ὁ φανατικὸς τῆς Ἀλεξανδρείας ὄχλος ἐφόνευσε τὴν περιβόητον φιλόσοφον κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ 415 μ. Χ. κατὰ τρόπον βδελυρώτατον. Ἡ Ὑπατία, ἥτις ἐγένετο τὸ θαῦμα τῶν χρόνων αὐτῆς κατά τε τὴν εὐρύτητα καὶ τὸ βάθος τῶν γνώσεων, ἦτο ἔξοχος καλλονή, διετέλεσε δὲ μέχρι τοῦ ἀδικωτάτου αὐτῆς θανάτου ἄγαμος.

Ὅτε δ' ἐν τῇ νέᾳ Πλατωνικῇ σχολῇ ἐκράτησεν ἡ θεωρία, ὅτι πᾶσα γνῶσις ὑψηλοτέρα ἐπὶ θείου φωτισμοῦ στηρίζεται καὶ ὅτι διὰ μόνης τῆς πίστεως συνδέεται μετὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ὅτε ἐπομένως ἡ πίστις ἐτίθετο ὑψηλότερον τῆς γνώσεως, ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἀποκάλυψις καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι ὑπελαμβάνοντο πηγαὶ γνώσεως τελειοτέρας τῆς ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως παρεχομένης, τὰ δὲ Ὀρφικὰ ποιήματα καὶ οἱ Χαλδαϊκοὶ χρησμοὶ συνιστῶντο ὡς ἡ εὐθὺ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἄγουσα ὁδός, ὅτε ἑνὶ λόγῳ ἡ φιλοσοφία ἐξέπεσεν εἰς μαντικὴν καὶ θεουργίαν,—καὶ τούτου τοῦ νέου τῆς φιλοσοφίας σχήματος δὲν ἔλειψαν θερμουργότατοι ὀπαδοὶ ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου. Ἀσκληπιγένεια ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐνδόξου τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν διδασκάλου καὶ σχολάρχου Πλουτάρχου († 431/2) τοῦ

Ἀθηναίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεστορίου, φημίζεται ὡς ἡ μόνη, παρ' ᾗ ἐσῴζοντο τὰ ὄργια καὶ ἡ σύμπασα θεουργικὴ ἀγωγὴ ἀπὸ τοῦ πάππου διὰ τοῦ πατρὸς εἰς αὐτὴν παραδοθεῖσα. Οὕτω δ' ηὐδοκίμει περὶ τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἡ Ἀσκληπιγένεια, ὥστε καὶ τοῦ μεγάλου Πρόκλου ἐγένετο διδάσκαλος. Μαρῖνος ὁ διάδοχος καὶ βιογράφος τοῦ Πρόκλου διαβεβαιοῦται ἡμᾶς ὅτι *τὰς τῶν Χαλδαίων συστάσεις καὶ ἐντυχίας καὶ τοὺς θείους καὶ ἀφθέγκτους στροφάλους καὶ τὰς ἐκφωνήσεις* καὶ τὴν ἄλλην τῶν μαγγανειῶν τούτων χρῆσιν παρ' Ἀσκληπιγενείας τῆς Πλουτάρχου θυγατρὸς ἔμαθεν ὁ Πρόκλος (1). Δικαίως δ' ὁ τῆς περιπύστου Ὑπατίας μαθητὴς Συνέσιος σκώπτει τὴν Ἀσκληπιγένειαν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἱέριον λέγων ὅτι ἡ τῶν σοφῶν τοῦ Πλουτάρχου τέκνων ξυνωρὶς ἑλκύει τοὺς νέους δι' εὐωχιῶν καὶ πότων μᾶλλον ἢ δι' εὐδοκιμούσης διδασκαλίας.

Τὴν σχολὴν τοῦ Ἐπικούρου ἐπίτηδες ἔταξα τελευταίαν ἐνταῦθα· διότι περὶ αὐτῆς σήμερον πρόκειται καὶ ἐξ αὐτῆς ἔλαβον ἀφορμὴν εἰς τὴν βραχεῖαν ταύτην ἐπισκόπησιν. Τὰ δόγματα τοῦ Ἐπικούρου γινώσκετε πόσον εἶνε ἀνθρώπων ἀπολαυστικῶν συναγωγά. Ὁ κῆπος τοῦ Ἐπικούρου κατέστη περιβόητος διὰ τὴν ἐν αὐτῷ κρατοῦσαν ζωὴν καὶ εὐθυμίαν φαιδρῶν φίλων. Ἑπόμενον ἄρα ἦτο, ὅτι ἀπὸ τοιούτου εὐθύμων καὶ φαιδρῶν ἀνδρῶν θιάσου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λείπῃ καὶ τὸ καλλῦνον καὶ ἱμερτὴν τὴν συνδιατριβὴν καθιστᾶν γυναικεῖον φῦλον. Ὅθεν βλέπομεν τοῦ κήπου φοιτητρίας οὐ μόνον τὰς φιλοσοφικὰς τοῦ Ἐπικούρου ἀρχὰς μυουμένας καὶ θαυμαζούσας, ἀλλὰ καὶ ἄλλας, αἵτινες περὶ τῆς μεταφυσικῆς τῶν Ἐπικουρείων ἀρχῶν ἐμπεδώσεως ἥκιστα φροντίζουσαι ἐφοίτων εἰς τὸν κῆπον διὰ τὰς τὴν αἴσθησιν θεραπευούσας ἀκολουθίας τῆς Ἐπικουρείου φιλοσοφίας, ἁπλῶς ὅπως φάγωσι καὶ πίωσι καὶ γελάσωσι καὶ εὐθυμήσωσι καὶ εὐφρανθῶσι μετὰ φαιδρῶν φίλων καὶ φιληνάδων καὶ διέλθωσιν εὐαρέστους ὥρας. Διὸ εὑρίσκομεν ἐν τῷ κήπῳ οὐ μόνον γυναῖκας φιλοσόφων, οἷον τὴν Θεμίσταν, γυναῖκα τοῦ φιλοσόφου Λεοντέως τοῦ Λαμψακηνοῦ, πρὸς ἣν καὶ λείψανα ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπικούρου σῴζονται, θερμοτάτης φιλίας καὶ πόθου ἐκφραστικά, ἀλλὰ καὶ ἑταίρας. Ἐκεῖ εὑρίσκομεν τὴν πολυθρύλητον ἑταίραν Λεόντιον, ἥτις κατὰ Θεοφράστου ἔγραψεν οὐκ ἀφυῶς. Ἐκεῖ τὴν *Μαρμάριον* καὶ *Ἡδεῖαν* καὶ *Ἐρώτιον* καὶ *Βοΐδιον* καὶ *Νικίδιον*. Ἐν

(1) Μαρίνου Πρόκλος κεφ, 28,

συλλόγῳ ἀνδρῶν, οὗ οἱ προεξέχοντες διεκήρυττον, ὅτι τὸ ἀγαθὸν καθίσταταί τι ἀδιανόητον, ἂν ἀφαιρεθῶσιν αἱ διὰ χυλῶν ἡδοναὶ καὶ αἱ διὰ σαρκὸς καὶ αἱ δι' ἀκροαμάτων καὶ αἱ διὰ μορφῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἄλλως τὰ πράγματα. Τὸ κατ' αἴσθησιν εἶνε οἰκειότερον τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς ζῴῳ θεωρουμένῳ, ἢ τὸ κατὰ λόγον· τοιοῦτον δὲ σύστημα τὴν αἴσθησιν θεραπεῦον ἦτο προσιτώτερον τοῖς πολλοῖς, παρ' οἷς μᾶλλον τὸ ζῳῶδες κρατεῖ. Διὸ βλέπομεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι μὲν πολλὴν εὗρε τὸ τοῦ Ἐπικούρου σύστημα ἀντίδρασιν· πάντα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα σφοδρῶς ἐπολέμησαν αὐτό, μάλιστα δὲ οἱ ἀντίποδες τούτου Στωϊκοί· ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ, ἐν τῷ ἧττον θεωρητικῷ τῶν Ῥωμαίων ἔθνει, ὅπερ κεκορεσμένον ὂν πλούτου καὶ δυνάμεως ἐξεχύθη εἰς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἡδυπάθειαν, εὐνοϊκὸν εὗρε τὸ ἔδαφος ὑπὲρ πᾶν ἄλλο Ἑλληνικὸν φιλοσόφημα τὸ Ἐπικούρειον. Ὅτε περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἡρμηνεύθησαν τοῖς Ῥωμαίοις τὰ τοῦ Ἐπικούρου δόγματα vulgari sermone διὰ τοῦ Ἀμαφινίου, τὸ πλῆθος ὥρμησε πρὸς τὴν Ἐπικούρειον φιλοσοφίαν. Τοῦ δὲ Ἀμαφινίου ζηλωταὶ εὐθὺς ἀνεφάνησαν ὁ Ῥαβίριος, ὁ Κάτιος, ὁ Λουκρήτιος. Ὁ δὲ Κικέρων δεινολογεῖται ὅτι, ἐν ᾧ οὐδὲν σχεδὸν Λατινικὸν μνημεῖον τῆς ἀληθοῦς ἐκείνης καὶ εὐγενοῦς φιλοσοφίας (nulla fere sunt aut pauca admodum latina monumenta illius veræ elegantisque philosophiæ) τῶν Στωϊκῶν, τῶν Περιπατητικῶν, τῶν Ἀκαδημεικῶν ὑπῆρχε, τὰ ἄτεχνα καὶ ἄκομψα συγγράμματα τῶν Ἐπικουρείων τούτων Italiam totam occupaverunt. Διαπορεῖ δὲ ποῦ ἀποδοτέον τὴν αἰτίαν τῆς ταχείας ταύτης ἐξαπλώσεως τῆς Ἐπικουρείου φιλοσοφίας, εἰς τὸ ἀβαθὲς καὶ εὐπερίληπτον αὐτῆς ἢ εἰς τὸ ὅτι παρακαλεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς ἡδονὰς ἢ εἰς τὴν παρὰ Ῥωμαίοις ἔλλειψιν ἄλλης κρείττονος φιλοσοφίας· ἐπειδὴ δῆλον ὅτι οὐδὲν ἕως τότε βέλτιον ἀνεφάνη φιλοσόφημα παρὰ Ῥωμαίοις, ἀντείχοντο οὗτοι τοῦ ὑπάρχοντος.

Ὁ τελευταῖος οὗτος λόγος προηνέχθη ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἁπλῶς, ἵνα συστήσῃ ἑαυτὸν τῇ Ῥωμαϊκῇ κοινωνίᾳ, ὅτι καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῶν καλλίστων καὶ σεμνοτάτων αὐτὸς ἐγένετο τοῖς Ῥωμαίοις εἰσηγητής· κατὰ βάθος ὅμως εἶνε μᾶλλον ἡμῶν ὁ Κικέρων πεπεισμένος ὅτι οἱ δύο πρῶτοι λόγοι ἑρμηνεύουσιν ἄριστα τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων προτίμησιν τῆς Ἐπικουρείου φιλοσοφίας. Ὁ Ῥωμαῖος ἀρχῆθεν τῇ πράξει μᾶλλον ἢ τῇ θεωρίᾳ προσκείμενος, ἄπειρος ἑπομένως ὢν καὶ δύσκαμπτον

ἔχων τὴν διάνοιαν περὶ τὰ μεταφυσικὰ ζητήματα, δὲν ἐδύνατο ἢ νὰ ἀσπάσηται καὶ φιλοσοφικὸν σύστημα τὰς αἰσθήσεις μᾶλλον θεραπεῦον. Τηλικαύτη δὲ φορὰ Ἐπικουρείων ὑπῆρχεν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κικέρωνος, ὥστε προβάλλει τὸ ἐρώτημα cur tam multi sunt Epicurei (1).

Κατὰ δὲ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος ὀλοφύρεται ὁ Στωϊκὸς φιλόσοφος Κλεομήδης (2) διὰ τὰς τῷ Ἐπικούρῳ ἀπονεμομένας τιμάς. Τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔθνος δὲν ἐδύνατο νὰ νοήσῃ ἄλλην φιλοσοφίαν ἢ τὴν πρακτικῶς χρήσιμον. Αἱ ἀληθῶς ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι δὲν εὕρισκον παρ' αὐτοῖς εἴσοδον, τοὐναντίον δ' ἐφοβοῦντο αὐτὰς καὶ διὰ τοῦτο ἐξήλαυνον τῆς Ῥώμης τοὺς περὶ ταύτας ἀσχολουμένους (3), ἵνα μὴ τὸ φιλότιμον, ὡς ὁ Κάτων ἔλεγε, περὶ τὴν θεωρίαν τρέψαντες οἱ νέοι τὴν ἐπὶ τῷ λέγειν δόξαν ἀγαπήσωσι μᾶλλον τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ τῶν στρατειῶν (4). Ὁ Ῥωμαῖος ἐδύνατο νὰ νοήσῃ τὴν φιλοσοφίαν ὡς λόγου ἀξίαν, ἐφ' ὅσον ἐχρησίμευε πρὸς στερέωσιν τῶν

(1) De fin I', 7, 25. Ὄντως δὲ στρατιὰ ὅλη Ἐπικουρείων εἶνε ἡμῖν γνωστή· π.χ. 1) Lucretius, 2) T. Albutius, 3) C. Vellejus ἐκ Λανουβίου, 4) C. Catius ἐκ Γαλλατίας, 5) C. Cassius, ὁ ἀρχηγὸς τῆς γενομένης κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοσίας, 6) C. Vibius Pansa, ὅστις ὡς ὕπατος παρὰ Mutina περὶ τὸ 43 π.Χ. ἔπεσεν, 7) Gallus, 8) L. Piso, ὁ τοῦ Φιλοδήμου προστάτης, 9) Statilius, 10) L. Manlius Torquatus, 11) T. Pomponius Atticus, ὁ τοῦ Κικέρωνος φίλος, τῇ Ἐπικούρου φιλοσοφίᾳ μᾶλλον ἢ ταῖς τῶν ἄλλων προσκείμενος, 12) L Saufejus, φίλος τοῦ Ἀττικοῦ, 13) C. Sergius Orata, 14) L. Thorius Balbus, 15) Postumius, 16) L. Papirius Pätus, 17) C. Trebatius, 18) C. Memmius, 19) ὁ περίφημος ἐκ Βιθυνίας ἰατρὸς Ἀσκληπιάδης, σύγχρονος τοῦ Λουκρητίου, 20) L. Varus, φίλος τοῦ Αὐγούστου, 21) Φαῖδρος περὶ τὸ 90 π. Χ., 22) Φιλόδωρος, σύγχρονος τοῦ Κικέρωνος, 23) Σίρων ἢ Σκίρων, διδάσκαλος τοῦ Βεργιλίου, 24) Πομπίλιος Ἀνδρόνικος, σύγχρονος τοῦ διδασκάλου τοῦ Καίσαρος. Ἐπὶ Σ. Καλιγούλα ὁ Γερουσιαστὴς Pompedius. Ἐπὶ Νέρωνος Aufidius Bassus, φίλος τοῦ Σενέκα, Celsus ὁ πρεσβύτερος, Διόδωρος. Ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ ἢ τῶν υἱῶν αὐτοῦ A. Pollius. Περί τε τούτων καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων Ἐπικουρείων ἰδὲ Zeller τόμ. 4³, 375, 4 κἑξ.

(2) Κυκλ. θεωρ. π. μετεωρ. σελ. 87.

(3) Τῷ 161 π. Χ. ἀπηγόρευσε διὰ ψηφίσματος ἡ Σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων τοῖς ῥήτορσι καὶ φιλοσόφοις τὴν ἐν Ῥώμῃ διαμονήν. Τῷ 92 π. Χ. οἱ τιμηταὶ Cn. Domitius Ahenobarbus καὶ L. Licinius Crassus ἀπεδοκίμασαν τὰς ἐν Ῥώμῃ ἱδρυθείσας ῥητορικὰς σχολάς, ἐμμέσως δὲ καὶ τὴν μετὰ τούτων συνεχομένην διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας (Sueton. De cl. orat. 1. Gell. N. A. XV, 11). Ἐπὶ Λ. Ποστουμίου ὑπατεύοντος (173 ἢ 155 π. Χ) ἐξηλάθησαν τῆς Ῥώμης οἱ Ἐπικούρειοι φιλόσοφοι Alcius καὶ Philiscus. Ἐπὶ δὲ τῶν αὐτοκρατόρων αἱ ἀπαγορεύσεις καὶ διωγμοὶ ἐνομίσθησαν πολὺ ἐπιεικεῖς ζημίαι καὶ προέβη τὸ κακὸν καὶ εἰς φόνους τῶν φιλοσοφούντων.

(4) Πλουτ. β. Κάτων. κεφ. 22 καὶ 23.

ἠθικῶν ἀρχῶν ἢ πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἔργου τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ πολιτικοῦ, τὰ δὲ μεταφυσικὰ ζητήματα καὶ τὰς λογικὰς ζητήσεις ἐδύνατο τὸ πολὺ νὰ θεωρῇ ὡς ἀβλαβῆ καὶ σεμνὴν συνομιλίαν. Χαρακτηριστικώτατα κατέδειξε τὴν σχέσιν ταύτην τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ὁ ἀνθύπατος Γέλλιος, ὅστις βλέπων ἐν Ἀθήναις τὰς διαφορὰς τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ἐνόμισεν ὡς Ῥωμαῖος ὅτι ἄριστα θὰ ἔπραττεν, ἂν κατέπειθεν αὐτὰς νὰ παύσωνται διαφερόμεναι περὶ ἀνωφελῶν πραγμάτων. Προέτεινε λοιπὸν τοῖς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφοις νὰ διαλύσωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν καὶ προσέφερεν ἑαυτὸν προθύμως μεσάζοντα πρὸς τὴν συνδιαλλαγήν (1). Φύσει λοιπὸν πρὸς πρακτικὰ ἔργα ἐφέροντο οἱ Ῥωμαῖοι. ἐντεῦθεν ἑρμηνεύεται ἡ ῥοπὴ αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐπικούρειον φιλοσοφίαν. Τὴν ῥοπὴν ταύτην πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες δὲν θὰ ἐλέγομεν ἀνακόλουθα, ἐὰν ἰσχυριζόμεθα, ὅτι ὁ ἐπικουρισμὸς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἐνθουσιωδῶν ἐτύγχανε θεραπόντων οὐ μόνον ἀνδρῶν ἀλλὰ καὶ γυναικῶν. Τοῦ πιθανοῦ τούτου ἰσχυρισμοῦ ἔλειπε μέχρι τοῦδε ἱστορικὴ μαρτυρία. Ταύτην παρέσχον ἡμῖν αἱ πρό τινος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας γενόμεναι παρὰ τὸ ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου ἀνασκαφαί, καθ' ἃς μεταξὺ ἄλλων εὑρέθη καὶ στήλη λίθου πεντελικοῦ, ὕψους 0,80, πλάτους 0,99 καὶ πάχους 0,11, κεκολοβωμένη δυστυχῶς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ εἰς τέσσαρα τεθραυσμένη. Ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης εἶνε ἀναγεγραμμέναι καλοῖς καὶ τετραγωνικοῖς γράμμασι τρεῖς ἐπιστολαί, ὧν αἱ μὲν δύο ἄνω κεχαραγμέναι Λατινικαί, ἡ δὲ κάτω Ἑλληνική. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐπιχέουσιν ἱκανὸν φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καθόλου καὶ τὴν σχέσιν τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, μάλιστα δὲ τὴν τῆς Ἐπικουρείου σχολῆς. Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* (2) ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς κ. Σ. Κουμανούδης. Ἐπειδὴ δ' ἐξ ἐμαυτοῦ κρίνων ὑποτίθημι ὅτι εἶνε πολλοῖς ὑμῶν ἄγνωστα τὰ σημαντικὰ ταῦτα εὑρήματα διὰ τὴν ὀλίγην παρ' ἡμῖν κυκλοφορίαν τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καλὸν ἔκρινα νὰ καταστήσω ὑμῖν γνωστὰ ἔγγραφα, ἅπερ διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν παρετάχθησαν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἐπιτίμου ἡμῶν ἑταίρου

(1) Cic. Legg. I, 20, 53.
(2) Περίοδος Τρίτη 1890, τεῦχος γ' σελ. 141 κἑξ.

κ. Diels (1) πρὸς τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν «Ἀθηναίων πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους». Καὶ ἄλλος δὲ λόγος ἔτι σοβαρώτερος καὶ πρὸς τὸν εὐγενῆ τῆς ἑταιρείας ἡμῶν ἀγῶνα συμφωνότατος παρώρμησέ με εἰς τὸν περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦτον λόγον. Ἐπιθυμῶ νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῶν οἱ ἐκ τῶν ἑταίρων ἡμῶν νομικοί, ὧν ἡ ἑταιρεία ἡμῶν ἔχει τὴν καύχησιν ὅτι ἀριθμεῖ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς καὶ πολλοὺς καὶ σοφούς, ἵνα ἐξετάσωσιν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων τὴν νομικὴν ὄψιν.

Ἐπὶ τῆς στήλης ὑπάρχουσι

Α΄) Δύο σειραὶ ἀποτετριμμέναι, ὧν ἡ δευτέρα περιέχει τὴν χρονολογίαν·

. . . .

. . . . . K K I O A V G V R E C O . . . . .

διότι ὁ ἐν αὐτῇ ἀναγινωσκόμενος Augur ἦτο ὕπατος τῷ 121ῳ μ. Χ. ἔτει.

Β΄) Αἴτησις τῆς αὐτοκρατείρας Πλωτείνης πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς Αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων Ἀδριανόν.

— A Plotina Augusta —

Qui meus favor] erga sectam Epicuri sit, optime scis, d[omi]ne. Hujus successioni a te succurrendum [est: Nunc quia n]on licet nisi ex civibus Romanis adsumi diad[o]chum, in angustum redi[g]itur eligendi [facultas. Ro]go nomine Popilli Theotimi, qui est modo diado[c]hus Athenis, ut illi permittatur a te et Græce [t]estari circa hanc partem judiciorum suorum quæ a[d] diadoches ordinationem pertinet et peregreinæ condicionis posse sub[s]tituere sibi successorem, s[i i]ta suaserit profectus personæ, et quod Theotimo concesseris ut eodem jure

(1) Ἐν τῷ Archiw für die Geschichte der Philosophie, τόμῳ IV, σελ. 478-486, πραγματεύεται ὁ σοφὸς ἡμῶν ἑταῖρος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Zwei Funde περὶ τῆς ἀνακαλυφθείσης Ἀθηναίων πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος στήλης.

et deinceps utantur fut[uri] diadochi sectæ Epicuri, eo magis, quod opservatur, quotiens erratum est a testatore circa electionem [di]adochi, ut communi consilio substituatur a studiosis ejusdem sec[t]æ qui optimus erit, quod facilius fiet, si e[x] compluribus eligatur.

Γ΄) Ἀπόκρισις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ἐπικυροῦντος τὴν αἴτησιν.

I]mp. Cæsar Trajanus Hadrianus Aug. Popillio Theotimo permitto Græce testari de eis quæ pertinent ad diadochen sectae Epicureæ, set cum et facilius successorem e[l]ecturus sit, si ex peregrinis quoque substituendi facu[l]tatem abuerit (sic!), hoc etiam præsto e[t] deinceps ceteris, qu[i] diadochen habuerint, licebit vel im pe[re]greinum vel in civem Romanum jus hoc transferri (sic!).

Γ΄) Ἐπιστολὴ τῆς Πλωτείνης πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπικούρειον σχολήν, δι᾽ ἧς ἡ αὐτοκράτειρα ἀγγέλλει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς αἰτήσεως αὐτῆς.

Πλωτεῖνα σεβαστὴ πᾶσι τοῖς φίλοις χαίρειν.

Ἔχομεν οὗ τυχεῖν ἐσπεύδομεν· συνκεχώρηται γὰρ τῷ διαδόχῳ, ὃς ἂμ μέλλῃ τῆς Ἐπικούρου διαδοχῆς ἀφηγεῖσθαι τῆς οὔσης ἐν Ἀθήναις, καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδοχὴν ἀνῆκον οἰκονόμημα Ἑλληνικῇ διαθήκῃ διατάσσεσθαι καὶ αἱρεῖσθαι εἴτε Ἕλληνα εἴτε Ῥωμαῖον βούλοιτο τὸν προστατήσοντα τῆς διαδοχῆς. Καλῆς οὖν τῆς ἐξουσίας προσγ[εγ]ενημένης, ἧς ἀξίαν χάριν ὀφείλομεν εἰδέναι τῷ ὡς ἀληθῶς εὐεργέτῃ καὶ πάσης παιδείας κοσμητῇ ὄντι καὶ κατὰ τοῦτο σε[βα]σμιωτάτῳ αὐτοκράτορι, ἐμοὶ δὲ προσφιλεστάτῳ κατὰ πάντα καὶ ὡς διαφέροντι κυρίῳ καὶ ὡ[ς ἀ]γαθῷ τέκνῳ, κατάλληλον ὑπάρχει ἕκαστον τῶν πεπιστευμένων τὴν κρίσιν τῆς προστατείας τὸν ἄριστον ἀεὶ ἐκ τῶν ὁμοδόξων πειρᾶσθαι ἀντικαθιστάνειν εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον καὶ πλεῖον νέμειν τῇ τῶν ὅλων ὄψει ἢ τῇ ἰδίᾳ [πρ]ός τινας συνηθείᾳ. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρεσκε κτλ.

(Ἕπονται ἄλλοι ὀκτὼ ἐλλιπεῖς στίχοι καὶ εἷς πάντῃ ἐξηφανισμένος.)

Ἡ Πλωτεῖνα δὲν φαίνεται ἐκ συμπαθείας ἁπλῶς καὶ φιλελληνισμοῦ ὑπὲρ φιλοσοφικοῦ τινος ἱδρύματος τὴν μητρικὴν αὐτῆς δύναμιν παρὰ τῷ υἱῷ μεταχειρισαμένη, ἀλλὰ θερμουργὸς τῆς Ἐπικούρου αἱρέσεως θιασῶτις τὰ μάλιστα ὑπὲρ τῆς διαδοχῆς κηδομένη τε καὶ φροντίζουσα. Βλέπετε μεθ' ὁπόσου ἐνθουσιασμοῦ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς συναιρεσιώτας φίλους αὐτοὺς προσαγορεύουσα καὶ πόσον θριαμβικῶς ἀγγέλλει αὐτοῖς τὸ εὐτυχὲς γεγονός. «*Ἔχομεν οὗ τυχεῖν ἐσπεύδομεν*» εἶνε αἱ πρῶται αὐτῆς λέξεις, δι' ὧν ἐκδηλοῖ τὴν μεγάλην αὐτῆς χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ δικαιώματος, ἀσφαλίζοντος τῷ ἀρίστῳ τῶν ὁμοδόξων τὴν τῆς σχολῆς προστατείαν. Βλέπετε πρὸς τούτοις μεθ' ὁπόσης προνοίας καὶ σπουδῆς συμβουλεύει νὰ μὴ ἀποβλέπωσι κατὰ τὴν ἐκλογὴν εἰς πρόσωπα καὶ συμπαθείας, ἀλλ' ἀείποτε εἰς τὸν ἄριστον τῶν ὁμοδόξων. Καὶ ἄλλας βεβαίως ἐνδείξεις ἐνδομύχου ἀγάπης καὶ εὐμενεστάτης προαιρέσεως ὑπὲρ τῆς σχολῆς προστιθησιν ἡ Πλωτεῖνα κατωτέρω, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ πρὸς τὰ κάτω βλάβη τῆς στήλης καὶ τὸ τετριμμένον τῶν 9 ἑπομένων στίχων δὲν συγχωρεῖ ἡμῖν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν διάνοιαν τῆς βασιλομήτορος· ἀλλὰ τὸ εὕρημα καὶ οὕτως ἐλλιπὲς εἶνε σπουδαιότατον. Οὐ μόνον μανθάνομεν τὴν ἐξωτερικὴν τιμήν, ἧς ἀπήλαυεν ἡ Ἐπικούρειος φιλοσοφία ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ κοινωνίᾳ καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς κορυφαῖς τῆς κοινωνίας ταύτης, καὶ ἐξηγοῦνται οὕτω τὰ ὑπὸ Κικέρωνος καὶ Κλεομήδους λεγόμενα περὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς τοῦ Ἐπικούρου φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τὰς νομικὰς σχέσεις τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων φαίνεται, ὅτι ὁ Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ διατίθησι τὰ τῆς σχολῆς, ὡς περὶ δημοσίου ἱδρύματος, καὶ ὅτι πρὸ τῆς συντάξεως τῶν ἐγγράφων τούτων ἴσχυεν ἐν τῇ σχολῇ ὁ νόμος, ὅτι μόνον Ῥωμαῖος πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ σχολαρχήσῃ. Πότε καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἀνεμίχθησαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ τῶν σχολῶν καὶ εἰσήγαγον ἐν αὐταῖς τὰς μεταβολὰς ταύτας;

Τὸν διάδοχον ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς σχολαῖς δὲν ὥριζεν ἐν ἀρχῇ ὁ Σχολάρχης. Κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἐν μὲν τῇ Ἀκαδημείᾳ τὸν διάδοχον ἐξέλεγον οἱ φοιτηταί. Ὁ Φιλόδημος (1) λέγει· «οἱ δὲ νεανίσκοι ψηφοφορήσαντες κατὰ τα ὑφεστηκότα (2) Ξενοκράτην εἵλοντο. Ἀρι-

(1) Index Academ. col. 6, 7. σελ. 6. Büchler.

(2) Διόρθωσις Diels ἀντὶ τοῦ ΤΑΥΤ ΝΗCΕΤΑ.

στοτέλους μὲν ἀποδεδημηκότος εἰς Μακεδονίαν, Μενεδήμου δὲ τοῦ Πυραίου καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἡρακλεώτου παρ' ὀλίγας ψήφους ἡττηθέντων». Ἐν δὲ τῇ Περιπατητικῇ σχολῇ βλέπομεν τὸν Στράτωνα ὁρίζοντα μὲν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ διάδοχον τὸν Λύκωνα, προστιθέντα δ' ὅμως· «*καλῶς δ' ἂν ποιοῖεν καὶ οἱ λοιποὶ συγκατασκευάζοντες τούτῳ*» (1), δι' οὗ ὑπεμφαίνονται καὶ τὰ περὶ τὴν ἐκλογὴν δικαιώματα τῶν συμφιλοσοφούντων ἤ, ὡς ἔλεγον τότε, τῶν *γνωρίμων*. Ταῦτα τῶν γνωρίμων τὰ δικαιώματα πάλιν ἀποκαθίστησιν ὁ Λύκων καταλείπων τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου τοῖς γνωρίμοις. «Τὸν δὲ περίπατον καταλείπω *τῶν γνωρίμων τοῖς βουλομένοις*, Βούλωνι, Καλλίνῳ, Ἀρίστωνι, Ἀμφίωνι, Λύκωνι, Πύθωνι, Ἀριστομάχῳ, Ἡρακλείῳ, Λυκομήδει, Λύκωνι τῷ ἀδελφιδῷ. Προστησάσθωσαν δ' *αὐτοὶ* ὃν ἂν ὑπολαμβάνωσι διαμενεῖν ἐπὶ τοῦ πράγματος καὶ συναύξειν μάλιστα δυνήσεσθαι. Συγκατασκευαζέτωσαν δὲ καὶ *οἱ λοιποὶ γνώριμοι* κἀμοῦ καὶ τοῦ τόπου χάριν» (2). Ἄλλως ὅμως διέθετο τὰ τῆς διαδοχῆς τοῦ κήπου ὁ Ἐπίκουρος. Ἑαυτοῦ μὲν διάδοχον ὥρισεν Ἕρμαρχον τὸν Ἀγεμόρτου, Μυτιληναῖον· οὗτος δὲ πάλιν ὤφειλε νὰ ὁρίσῃ τὸν ἑαυτοῦ διάδοχον. Οὕτω δ' ὡρίζετο, ἵνα ὁ Σχολάρχης ὀνομάζῃ ἑκάστοτε τὸν ἑαυτοῦ διάδοχον. Τὸν δὲ κῆπον, ἐν ᾧ ἐγίνοντο αἱ φιλοσοφικαὶ διατριβαί, ἀγοράσας ὁ Ἐπίκουρος ἀντὶ 80 μνῶν κατέλιπε διὰ διαθήκης οὐχὶ τοῖς διαδόχοις τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ, Ἀμυνομάχῳ καὶ Τιμοκράτει, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ παρέχωσιν αὐτὸν καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ τῷ Ἑρμάρχῳ καὶ τοῖς συμφιλοσοφοῦσιν αὐτῷ καὶ οἷς ἂν Ἕρμαρχος καταλίπῃ διαδόχοις τῆς φιλοσοφίας. Τὸ αὐτὸ δὲ ὤφειλον νὰ πράττωσι καὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ Ἀμυνομάχου καὶ Τιμοκράτους πρὸς τοὺς ἑκάστοτε διαδόχους τῆς Ἐπικουρείου φιλοσοφίας· ὥστε τὴν νομὴν μόνον τοῦ κήπου εἶχον οἱ διάδοχοι τῆς φιλοσοφίας, ἰδιοκτησία δ' ἦτο τῶν τοῦ Ἐπικούρου κληρονόμων (3).

(1) Διογ. Ε. 62.
(2) Διογ. Ε. 70.
(3) Διογ. Ι, 16 κἑξ. «Κατὰ τάδε δίδωμι τὰ ἐμαυτοῦ πάντα Ἀμυνομάχῳ Φιλοκράτους Βατῆθεν καὶ Τιμοκράτει Δημητρίου Ποταμίῳ κατὰ τὴν ἐν τῷ Μητρῴῳ ἀναγεγραμμένην ἑκατέρῳ δόσιν, ἐφ' ᾧτε τὸν μὲν κῆπον καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ παρέξουσιν Ἑρμάρχῳ Ἀγεμόρτου Μυτιληναίῳ καὶ τοῖς συμφιλοσοφοῦσιν αὐτῷ καὶ οἷς ἂν Ἕρμαρχος καταλίπῃ διαδόχοις τῆς φιλοσοφίας, ἐνδιατρίβειν κατὰ φιλοσοφίαν· καὶ ἀεὶ δὲ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἀφ' ἡμῶν, ὅπως ἂν συνδιασώσωσιν Ἀμυνομάχῳ καὶ Τιμοκράτει κατα τὸ

Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐγγράφων ἐξάγεται, ὅτι τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, ὅτι αἱ τέσσαρες τῶν Ἀθηνῶν φιλοσοφικαὶ σχολαὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐκλέξωσιν ἐλευθέρως κατὰ τὰ ἐν ἑκάστῃ καθεστῶτα τὸν διάδοχον, ἀλλὰ Ῥωμαῖον πολίτην. Παράδοξον φαίνεται, λέγει ὁ κ. Diels (1), πῶς παρεισέδυ ἡ Ῥωμαϊκὴ Κυβέρνησις εἰς ὑποθέσεις ὅλως ἰδιωτικάς, οἷαι ἦσαν αἱ τῶν ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῶν σχολῶν, αἵτινες οὔτε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως οὔτε ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ ταμείου συνετηροῦντο. Πότε δὲ καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἀνέλαβεν ἡ Κυβέρνησις τὴν κηδεμονίαν ταύτην; Ἆρά γε ἐπὶ Αὐγούστου, ὅτε ἐγένετο ἡ νέα διάταξις τῶν ἐπαρχιῶν, ἆρά γε ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ (2) ἢ ἐπί τινος τῶν διαδόχων αὐτοῦ; Ἐνταῦθα παρακαλοῦμεν τοὺς σοφοὺς περὶ τὰ νομικὰ ἑταίρους ἡμῶν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν. Ἡ διαλεύκανσις τοῦ ζητήματος εἶνε ἀξία τῆς μελέτης αὐτῶν· διότι πολλαὶ ἄλλαι ἐντεῦθεν γνώσεις περὶ τῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων σχέσεων ἡμῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους θὰ προκύψωσιν.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ποιεῖν Ῥωμαϊκὴν διαθήκην καὶ τοῦ ἐκλέγειν διάδοχον καὶ μὴ Ῥωμαῖον πολίτην φαίνεται ὅτι ἐκέκτητο μόνη τοῦ Ἐπικούρου ἡ σχολή. Τοῦτο δ' οὐ μόνον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Οὐολπιανοῦ (XXV. 9) ἐξάγεται, ἀλλ' ἐπικυροῖ καὶ ἡ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ἱστορία. Οἱ διάδοχοι δῆλα δὴ τῶν λοιπῶν φιλοσοφικῶν αἱρέσεων κατὰ τὸν β' μ. Χ. αἰῶνα εἶνε πάντες Ῥωμαῖοι πολῖται (3). Ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ σχολαρχεύει ὁ Καλβίσιος Ταῦρος, οὗ ὁ νέος Α. Γέλλιος ἠκροᾶτο ἐν Ῥώμῃ περὶ τὸ 145 (κατὰ τὸν Ἱερώνυμον), ἐν τῇ Στοᾷ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ T. Coponius Maximus, *διάδοχος Στωϊκὸς* (4) πρὸς δὲ Αὐρήλιος Ἡρακλείδης Εὐπυρίδης (Aurelius Heraclides Eupyrides) *ὁ διάδοχος τῶν ἀπὸ Ζήνωνος λόγων*, οὗ εἰκόνα ἔστησε περὶ τὸ 180 πιστός τις αὐτοῦ μαθητής (5), μικρὸν δὲ βραδύτερον Ἰούλιος

δυνατόν, τὴν ἐν τῷ κήπῳ διατριβὴν παρακατατίθεμαι τοῖς τ' αὐτῶν κληρονόμοις, ἐν ᾧ ἂν τρόπῳ ἀσφαλέστατον ᾖ, ὅπως ἂν κἀκεῖνοι διατηροῖεν τὸν κῆπον καθάπερ καὶ αὐτοί, οἷς ἂν οἱ ἀφ' ἡμῶν φιλοσοφοῦντες παραδιδῶσι». Πρβλ. Usener, Epicurea σελ. 165. Bruns, Kleinere Schriften II, 234 κἑξ

(1) Αὐτόθι σελ. 488.

(2) Marquardt, Röm. Staatsver. II, 1065.

(3) Diels, αὐτ. 490.

(4) C. I. A. III, 661.

(5) C. I. A. III, 772, α, σελ. 503.

ὁ Ζωσιμιανὸς (Julius Zosimianus) *ὁ διάδοχος τῶν ἀπὸ Ζήνωνος λόγων*, οὗ ἀνέστησαν οἱ υἱοὶ στήλην ἐπιτύμβιον (1). Τῆς δὲ Περιπατητικῆς σχολῆς οἱ διάδοχοι δὲν ὀνομάζονται μὲν ῥητῶς Ῥωμαϊκῷ ὀνόματι, διότι οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους προϊστάμενοι τοῦ Περιπάτου Ἀλέξανδρος ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεὺς μνημονεύονται μόνον ὑπὸ Ἑλλήνων συγγραφέων, οἵτινες τὸ τοῦ γένους ὄνομα παραλείπουσιν, ἐκ τῆς ἀφιερώσεως δ' ὅμως τῷ Σεπτιμίῳ Σεβήρῳ (193-211) καὶ τῷ υἱῷ τούτου Καρακάλλῳ (211-217) τῆς Περὶ εἱμαρμένης συγγραφῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως, ἐν ᾗ λέγει τοῖς αὐτοκράτορσιν «*ὑπὸ τῆς ὑμετέρας μαρτυρίας διδάσκαλος αὐτῆς* (τῆς Περιπατητικῆς σχολῆς) *κεκηρυγμένος*» ἐλέγχεται στενὴ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους σχέσις τοῦ συγγραφέως καὶ δὴ καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, ἐξ οὗ δὲν θὰ εἴπωμεν ἴσως ἀσύστατα πράγματα, ἂν συμπεράνωμεν ὅτι καὶ οὗτος κατελέγετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους πολίτας. Ὥστε τὸ διὰ τῶν ἐγγράφων τούτων τῇ Ἐπικουρείῳ σχολῇ χορηγηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ προνόμιον δὲν ἐπεξετάθη εἰς τὰς ἄλλας σχολάς· διότι δὲν ἀπήλαυσαν φαίνεται καὶ αὗται τοῦ ἐξαιρέτου πλεονεκτήματος νὰ ἔχωσιν ἐν τῷ θιάσῳ αὐτῶν, ὡς ἡ Ἐπικούρειος σχολή, κραταιοτάτας βασιλομήτορας.

Πῶς εὑρέθη ἡ στήλη αὕτη ἐν τῇ πόλει παρὰ τὸ ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου, ἐν ᾧ ὁ κῆπος τοῦ Ἐπικούρου ἀλλαχοῦ ἔκειτο; Ἐκ τοῦ Κικέρωνος (2) μανθάνομεν ὅτι ὁ κῆπος λιμνάσας πρὸ πολλοῦ ἐγκατελείφθη, αἱ δὲ φιλοσοφικαὶ τῶν Ἐπικούρων διατριβαὶ ἐγίνοντο ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ἐντὸς τῆς πόλεως κειμένῳ. Ἐπὶ τοῦ χώρου, ἔνθα εὑρέθη ἡ στήλη, ὑπῆρξεν ἴσως τὸ νέον τῶν Ἐπικουρείων ἐνδιαίτημα.

Ἐν ταῖς προκειμέναις ἐπιγραφαῖς μνημονεύεται προϊστάμενος τῆς Ἐπικουρείου σχολῆς ὁ *Ποπίλλιος Θεότιμος*. Τοῦτον ὁ κ. Κουμανούδης ταυτίζει τῷ Ποπιλλίῳ Θεοτίμῳ Σουνιεῖ, ἐπωνύμῳ τῶν Ἀθηναίων ἄρχοντι (3), ὃν εὑρίσκομεν ἀναγεγραμμένον ἔν τινι ἐφηβικῇ ἀναγραφῇ (4) ἐν τῷ Corp. Inscr. Att. III, 1, ἀριθ. 1122. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὢν τὸ αὐτὸ πρόσωπον· διότι πρῶτον μὲν ἐπώνυμος ἄρχων καὶ προστά-

(1) C. I. A. III, 1441.
(2) Ep. XIII, 1.
(3) Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, τεῦχος γ', σελ. 149.
(4) Φιλίστορος τόμ. Δ. σελ. 270.

της φιλοσοφικῆς σχολῆς εἶνε ἀσυμβίβαστον, εἶτα δὲ ὁ μὲν Ἀθηναῖος ἄρχων πίπτει περὶ τὸ 157 μ. Χ. (1), ὁ δὲ τῆς Ἐπικουρείου αἱρέσεως Σχολάρχης περὶ τὸ 121 μ. Χ., ὅτε δ' ἐξεδόθησαν τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν ἐδύνατο νὰ εἶνε νέος, διότι οἱ καθεστηκότες τὴν ἡλικίαν ἐξελέγοντο τῆς σχολῆς ἀρχηγοί, ἑπομένως ὑπάρχει διαφορὰ ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη. Ἡ ἀπιθανότης ἐπαυξάνεται ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ὁ Σχολάρχης τῆς Ἐπικουρείου σχολῆς διενήργησε διὰ τῆς Πλωτείνης τὴν περὶ διαδοχῆς μεταρρύθμισιν γέρων ἤδη ὢν καὶ διὰ τοῦτο περὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ προνοῶν καὶ φροντίζων. Ἴσως ὁ Ἐπικούρειος φιλόσοφος ἦτο πατὴρ τοῦ Ἀθηναίου ἄρχοντος.

Τὰ εὑρήματα ταῦτα πλουτίζουσιν, ὡς βλέπετε, τὸν στέφανον τῶν φιλοσόφων γυναικῶν διὰ κραταιοτάτης αὐτοκρατείρας. Ὅτι δὲ εὑρίσκομεν αὐτὴν ἐν τῷ Κήπῳ παρὰ τὴν Λεόντιον καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Στοᾷ ἢ ἄλλῃ τινὶ σοβαρᾷ σχολῇ. τοῦτο ἀποδεικνύει σαφῶς τὴν φορὰν τῆς τότε Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας (2).

---

(1) A. Dumont, Essai sur la chronologie des archontes Athéniéns.
(2) Ἀνεγνώσθη τῇ 23 Δεκεμβρίου 1891 ἐν τῇ ΛΕ' τακτικῇ τῶν ἑταίρων συνεδρίᾳ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ζ'.

Σησαμέα, σησάμη, σήσαμος, σήσαμον.
Τοῦ σήσαμον παράγωγα σησαμῆ, σησαμές, κτλ.

("Ιδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 550-576).

Ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης κεῖται σελ. 1260 «*Σησαμέα* (ἡ), τὸ φυτὸν τοῦ σησάμου, ἡ σουσαμιά». Λέγει δὲ καὶ ὁ Φαβωρῖνος «*Σησαμέα* : εἶδος φυτοῦ». Μνημονεύεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν Κραμ. Ὀξ. Ἀν. Τόμ. Β', σελ. 323, 6 «οἷον μηλέα, συκέα, ἀπιδέα, *σησαμέα*» καὶ σελ. 407, 21 «οἷον μηλέα, συκέα, *σησαμέα*».

Παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων εὑρέθη ἡ λέξις *σησαμέα* οὔτ' ἀσυναίρετος οὔτε συνῃρημένη ἐπὶ φυτοῦ κειμένη. Φέρεται μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ ὄνομα συναληλιμμένον *σησαμῆ*, ἀλλὰ δηλοῖ πέμμα ἐκ σησάμου κατεσκευασμένον. Γίνεται δ' αὐτοῦ μνεία ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδίου περὶ Τόν. σελ. 110, 7 «τὸ δὲ *σησαμῆ* περισπᾶται ὡς ἐκ συναιρέσεως» καὶ Ἰωάννου τοῦ Ἀλεξανδρέως Τον. Παραγγ. σελ. 9, 8 «τοιοῦτόν ἐστι καὶ *σησαμῆ* καὶ ἀμυγδαλῆ ἐπὶ τοῦ δένδρου, γαλῆ, κωλῆ, συκῆ, παρδαλῆ, μυγαλῆ, κυνῆ καὶ εἴ τι ὅμοιον». Πρβ. καὶ Ἡρωδιαν. περὶ περὶ Μον. Λέξ. σελ. 7, 1.

Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὄνομα οὐδέτερον *σήσαμον*, δι' οὗ σημαίνεται μὲν συνήθως ὁ καρπὸς ἢ τὸ σπέρμα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὸ φυτόν. Πολλάκις δ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐμφαίνεται τὸ φυτὸν καὶ ὁ καρπὸς ἢ τὸ σπέρμα, οἷον *σῖτος*, *πυρός*, *κριθή* (*κριθαί*), *κέγχρος*, *ὄροβος*, *κύαμος*, *θέρμος*, *ἐρέβινθος*, *δόλιχος*, κτλ., περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Δὲν εἶνε δόκιμος ὁ εἰς Η λήγων τύπος *σησάμη* οὐδ'

ὁ εἰς ΟΣ τελευτῶν *σήσαμος*. Ἐκ τοῦ οὐδετέρου ὀνόματος τοῦ δηλωτικοῦ τοῦ καρποῦ παρήχθησαν τὸ *σησαμίς*, (*σησαμέα* -) *σησαμῆ*, κτλ.

Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 1260

Σησαμαῖος, α, ον, Κατεσκευασμένος μὲ σουσάμι, σουσαμένιος.

Σησάμη (ἡ), = Σήσαμον. Πλάσματα ἐκ μήκονος καὶ σησάμης, Ἡσύχ.

Σησαμῆ (ἡ), εἶδ. ζυμαρικοῦ (παστέλι) ἀπὸ σουσάμι. Οἶνος ἡδὺς, ᾠὰ, σησαμαῖ, (Ἄμφ. παρ') Ἀθ.

Σησάμινος, η, ον. Ὁ ἐκ σησάμης, σουσαμένιος. Ἔλαιον σησάμινον, Στράβ., Διοσκουρ., τὸ σουσαμόλαδον, (ἢ 2) ὁ ἐκ σησάμου τοῦ δένδρου. Ξύλων σαγαλήνων καὶ δοκῶν καὶ φαλάγγων σησαμίνων καὶ ἐβενίνων, Ἀῤῥ.

Σησάμιον (τὸ). μεταγεν. ἀντὶ Σήσαμον ἢ Σησαμῆ.

Σησαμὶς, ίδος και ῖδος (ἡ), = Σησαμῆ. Σησαμίδες, ἐκ μέλιτος καὶ σησάμων πεφρυγμένων καὶ ἐλαίου σφαιροειδῆ πέμματα, Ἀθ. Ὃς χαρίτων μὲν ὀμιχεῖ, . . σησαμίδας δὲ χέζει, (Εὔπολ. παρ') αὐτ.

Σησαμίτης, ου (ὁ), (κυρ. ἄρτος) ζυμωμένος ἢ κουκκισμένος μὲ σησάμην.

Σήσαμον (τὸ). ὁ σπόρος τῆς σησάμης, τὸ (κοιν.) σουσάμι. Τοῦ θέρεος σπείροντες μελίνην καὶ σήσαμον, χρηΐσκονται τῷ ὕδατι, Ἡρ.

Σήσαμος (ἡ ἢ ὁ), = Σήσαμον ἢ Σησάμη, Τῷ τῆς (ἄλλ. γρφ. τοῦ) σησάμου λοβῷ, Θεόφρ. 2) εἶδος δένδρου τῆς Περσ. καὶ τῶν Ἰνδ., (ὅθεν τὰ Σησάμινα ξύλα, ἐμφερῆ ὄντα τῷ ἐβένῳ, κατὰ τὸν Διοσκουρ.).

Σησαμοῦς, οῦντος (ὁ). κατὰ κρᾶσ. ἐκ τοῦ Σησαμόεις, (ἐνν. πλακοῦς) εἶδ. ζυμαρικοῦ ἀπὸ σουσάμι καὶ μέλι, παστέλι σουσαμένιον. Τὸν σησαμοῦνθ' ὃν κατέφαγες, τοῦτόν σε χεσεῖν ποιήσω, Ἀριστοφ.

Κακῶς γράφει ὁ Βυζάντιος *μήκΟνος* ἀντὶ τοῦ *μήκΩνος*, σφάλλεται

δὲ νομίζων ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ *σησαμίς* ἐξεφέρετο καὶ προπερισπωμένως. Ὀρθῶς ἔχει τὸ *ᾠά* μετὰ τοῦ ὑπογεγραμμένου ἰῶτα προενηνεγμένον, ἀλλ' ἐν σελ. 1577, λ. *ᾠόν*, οὐδὲ μνεία γίνεται τῆς ὑγιοῦς ἐκφορᾶς. Παρατηροῦμεν προσέτι ὅτι ἐν μὲν τῇ λέξει *σησαμῇ* καὶ τῇ *σησαμοῦς* εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου *παστέλι*, δι' ἑνὸς Λ, ἐν δὲ τῷ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμ. Ἑλλ. Διαλέκτου *παστέλλι*, διὰ διττοῦ Λ, σελ. 275 «*Παστέλλι* (ἀπὸ τοῦ Λατιν. pastillus)».

Τὰ ὀνόματα *σησάμη* καὶ *σήσαμος*, ἄγνωστα τοῖς παλαιοῖς ὄντα, ἀπαντῶσι παρὰ συγγραφεῦσι τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ, οἷον

Ἀθήν. σελ. 646 β' «μέλιτος ἐπιβαλλομένου καὶ *σησάμης* καὶ τυροῦ, ὡς Ἰατροκλῆς φησιν». Διοσκορ. Τόμ. Α', σελ. 554 «σὺν μέλιτι δὲ ἀντὶ *σησάμης* αὐτῇ χρῶνται». Γεωπον. σελ. 222 «σῖτον σπείρειν — *σησάμην* καὶ κάνναβιν». Ἡσύχ. «Ἐνθαλάμια: πλάσματα ἐκ μήκωνος καὶ *σησάμης*» καὶ «Ὀρίνδην: — καὶ σπέρμα παραπλήσιον *σησάμῃ*» καὶ «Σησαμόεσσα: ἐκ *σησάμης* κατεσκευασμένη μᾶζα» καὶ «Σησαμοῦς: πέμμα ἐκ μέλιτος καὶ *σησάμης*» καὶ «*Σησάμη*: σησαμίς· καὶ πλακοῦς ἐκ *σησάμης*». Ἀναγνωστέον δὲ καὶ παρὰ τῷ Σουίδᾳ λ. *πυραμοῦς* καὶ λ. *τήγελλα* «ὡς σησαμοῦς ὁ διὰ *σησάμης*» ἀντὶ τοῦ *σησαμῆς*.

Γεωπον. σελ. 611 «ποιεῖ ἔλαιον καὶ *σήσαμος* καὶ τὸ κάρυον». Ἰω. Λυδ. σελ. 54, 16 «Σάμιος δέ τις πρῶτος μέλιτι φυράσας ἄρτον κατεσκεύασε, δι' ὧν καὶ τὴν λεγομένην *σήσαμον* ἐξεῦρεν ἐν τῇ Σάμῳ· ὅθεν καὶ συγγενὲς προσηγορίᾳ τῇ τοῦ καρποῦ τὸ χωρίον». Σουίδ. «*Σήσαμος*· καὶ σησαμούντια πόπανα». Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Γ', ιη', 13 κεῖται «ὁ δὲ καρπὸς ἐμφερὴς τὴν μορφὴν τοῦ κελύφους τῷ *τῆς* σησάμου λοβῷ», ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ προκριτέα πάντως «τῷ *τοῦ* σησάμου λοβῷ» (Ἴδε Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Ε', σελ. 499).

Παλαιὸν ὄνομα εἶνε τὸ οὐδέτερον *σήσαμον*, ὅ, καθὰ ἐλέχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, λαμβάνεται μὲν ὡς τὰ πολλὰ ἐπὶ τοῦ καρποῦ ἢ τοῦ σπέρματος, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τοῦ φυτοῦ.

Παραδείγματα τῆς σπανιωτέρας χρήσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος ἔχομεν ἐκ μόνου σχεδὸν τοῦ Θεοφράστου νὰ μνημονεύσωμεν,

οἷον περὶ Φυτ. Ἱστορ. Α΄, ια΄, 2 «ἐναγγειοσπέρματα μέν, οἷον ἥ τε μήκων καὶ ὅσα μηκωνικά· τὸ γὰρ *σήσαμον* ἰδιωτέρως» καὶ Η΄, γ΄, 2 «τῶν δὲ θερινῶν κέγχρου μὲν καὶ μελίνου καλαμώδης, *σησάμου* δὲ καὶ ἐρυσίμου ναρθηκώδης μᾶλλον (ὁ καυλός)» καὶ 3 «τοῦ δὲ *σησάμου* καὶ τοῦ ἐρυσίμου (τὸ ἄνθος) φυλλῶδες» καὶ θ΄, 3 «τῶν δὲ ἐν τοῖς θερινοῖς ἀρότοις τὸ *σήσαμον* δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι τῇ γῇ καὶ μάλιστα καρπίζεσθαι» καὶ περὶ Φυτ. Αἰτ. Δ΄, ιε΄, 1 «τὸ γὰρ *σήσαμον* λιπαρὸν καὶ δεόμενον πέψεως· καὶ τοῦτο μὲν μονόρριζον» καὶ μετ᾿ ὀλίγα «τὸ γὰρ *σήσαμον*, ἐπεὶ μονόρριζον καὶ βαθύρριζον, ἄνω πᾶσαν ἀφίησι τὴν δύναμιν» καὶ Ϛ΄, ιϐ΄, 12 «καθάπερ τὸ *σήσαμον* καὶ τὸ ἐρύσιμον· τούτων γὰρ χλωρῶν ὄντων οὐδὲν ἅπτεσθαι δοκεῖ ζῷον διὰ τὴν πικρότητα καὶ δυσχυμίαν, ξηρανθέντων δὲ μᾶλλον· οἱ δὲ καρποὶ καὶ ἡδεῖς». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Ϛ΄, σελ. 547 «λιπαρόν ἐστι τὸ τῶν σησάμων σπέρμα».

Τῆς συχνοτέρας τοῦ ὀνόματος *σήσαμον* χρήσεως, καθ᾿ ἣν δηλοῦται ὁ καρπός, παρέχουσιν ἡμῖν μαρτύρια ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς παλαιοί τε καὶ μεταγενέστεροι. Ἐρρήθη δὲ καὶ *λευκὸν σήσαμον*, *λευκὰ σήσαμα*.

Σόλ. παρὰ Φρυν. σέλ. 396 «κόκκωνας ἄλλος, ἅτερος δὲ *σήσαμα*». Ὁ Βέργκιος ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν ἔγραψε (Τόμ. Β΄, σελ. 59 ἐκδ. ϐ΄) «κόκκωνας ἄλλος, *ἕτερος ἔρδε* σήσαμα».

Ἱππῶν. παρ᾿ Ἀθην. σελ. 645 γ΄ «οὐ τηγανίτας *σησάμοισι* φαρμάσσων».

Ἀριστοφ. Σφ. 676 «τυρόν, μέλι, *σήσαμα*, προσκεφάλαια» καὶ Ὄρν. 159 «νεμόμεθα δ᾿ ἐν κήποις τὰ λευκὰ *σήσαμα*» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ὄρν.* σελ. 204).

Φιλήμ. παρ᾿ Ἀθην. σελ. 64 ε΄ «τυρόν, μέλι, *σήσαμον*, ἔλαιον, κρόμμυον».

Φιλιππίδ. παρ᾿ Ἀθην. σελ. 640 δ΄ «πλακοῦντες, ἐπιδορπίσματ᾿, ᾠά, *σήσαμα*». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ΄, σελ. 199 ἐκφέρεται δόξα, καθ᾿ ἣν εἶνε μετατυπωτέον τὸ *σήσαμα* εἰς τὸ *σησαμαῖ*.

Στράτ. ἐν Ἀνθολ. Παλατ. ΙΒ΄, 212, 5 «οὐκέτι σοι κοπτῆς φίλιαι πλάκες οὐδὲ μελιχρὰ *σήσαμα*».

Νίκανδρ. Ἀλεξιφ. 94 «πολλάκι *σήσαμα* κόπτε».

Ἡρόδ. Α΄, 193 «χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ ἀλλ᾿ ἐκ τῶν *σησάμων* ποιεῦνται» καὶ Γ΄, 117 «τοῦ δὲ θέρεος σπείροντες μελίνην καὶ *σήσα-*

*μον χρίσκονται τῷ ὕδατι». Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ «ἐκ δὲ κέγχρου καὶ *σησάμου* ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται» (βιβλ. Α', 193), οὐδὲν δ' ἐπείγει νὰ νοηθῇ πάντως ἐπὶ φυτοῦ. Ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ φέρεται καὶ γραφὴ «ἀλλ' ἐκ τῶν *σησάμων ποιεῦντες*...». Παρασημειωτέον δ' ὅτι ἄλλοι μὲν ἐγκρίνουσι τὴν διὰ τοῦ Ω μεγάλου ἐκφορὰν *χρέΩνται*, ἄλλοι δὲ τὴν διὰ τοῦ Ο μικροῦ *χρέΟνται*. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ξενοφ. Ἀναβ. Α', β', 22 «πολὺ δὲ καὶ *σήσαμον* καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέρει» καὶ Ϛ', δ', 6 «φέρει γὰρ ἡ γῆ καὶ κριθὰς καὶ πυροὺς καὶ ὄσπρια πάντα καὶ μελίνας καὶ *σήσαμα* καὶ σῦκα ἀρκοῦντα» (Ἴδε καὶ Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τόμ. Δ', σελ. 30).

Θεόφρ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Η', ε'. 1 «ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰ λευκὰ γλυκύτερα· καὶ γὰρ ὁ ὄροβος καὶ φακὸς καὶ ἐρέβινθος καὶ κύαμος καὶ *σήσαμον*· ἔστι γὰρ καὶ *σήσαμον* λευκόν» καὶ μετ' ὀλίγα «τὰ δὲ διαπεφραγμένα, καθάπερ θέρμος· ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ ἰδίως τὸ *σήσαμον*» καὶ Θ', ια', 9 «ἐν οἴνῳ γλυκεῖ διδόασιν ἢ ἐν *σησάμῳ* πεφρυγμένῳ καταγραγεῖν» (Πρβ. καὶ Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Ε', σελ. 499).

Στράβ. σελ. 714 «τοῦ τε μέλιτος πολλοῦ προκειμένου καὶ τοῦ *σησάμου*, μάζας ποιουμένους τρέφεσθαι δωρεάν». Ὁ Κοραῆς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Στράβωνος Μέρ. Δ', σελ. 317 «Τοῦ τε μέλιτος... καὶ τοῦ σησάμου μάζας ποιουμένους: Ἃς καὶ διὰ μιᾶς λέξεως, *Σησαμίδας*, Ἕλληνες ἐκάλουν, καὶ *Σησαμοῦντας*. Εἰσὶ δὲ λεπτὰ πλακουντάρια, ἔτι καὶ νῦν παρὰ τοῖς Τούρκοις δημοσίᾳ κηρυττόμενα ἐπὶ πράσει, καὶ *Σουσαμχαλβασὶ* καλούμενα».

Ἀρτεμίδωρ. σελ. 63, 6 Ἐρχ. «*σήσαμον* δὲ καὶ λινόσπερμον καὶ σίνηπι ἰατροῖς μόνοις ἐστὶν ἀγαθά». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ *σήσαμΟΙ*.

Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 241 «*σήσαμον* κακοστόμαχον καὶ δυσωδίας στόματος ποιητικόν, ὁπόταν βιβρωσκόμενον ἐμμείνῃ μεταξὺ τῶν ὀδόντων». Πρβ. καὶ σελ. 50, 1.

Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 649 «καὶ τὰ *σήσαμα* δὲ αὐτὰ καὶ τὰ κάρυα καὶ τὰ ἀμύγδαλα» καὶ Τόμ. ΙΒ', σελ. 120 «*σήσαμον* οὐκ ὀλίγον ἔχει τὸ γλίσχρον ἐν αὐτῷ καὶ λιπαρόν». Πρβ. καὶ Τόμ. Ϛ', σελ. 548 καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 142 καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 725 καὶ 712.

Ἀθήν. σελ. 110 ε' «ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν Αἰθιοπίᾳ γινομένου σπέρματος, ὅ ἐστιν ὅμοιον *σησάμῳ*» καὶ σελ. 646 δ' «ἴτριον· πεμμάτιον λεπτὸν διὰ *σησάμου* καὶ μέλιτος γινόμενον» καὶ σελ. 647 α' «ἐκ *σησάμου* καὶ μέλιτος κατασκευάζεσθαι» καὶ σελ. 648 α' «εἶτα *σήσαμον* λευκὸν τρίψας μάλαξον μέλιτι ἡψημένῳ». Πρβ. καὶ σελ. 646 ς' καὶ σελ. 114 α'.

Φώτ. Λεξ. σελ. 510, 7 «*Σήσαμον* μετὰ μέλιτος κεκομμένον».

Ἀπαντᾷ δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις πολλάκις, ὡς διδάσκεταί τις ἐκ τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 199-200. Γίνεται δ' αὐτοῦ μνεία καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Α', 247 «ζειαί, *σήσαμα*, κέγχροι, μήκων, λίνος». Πρβ. καὶ βιβλ. ς', 61 «κατέρικτα (γρ. *κατερΕΙκτά*), κέγχροι, ὅρμενοι, *σήσαμα*, μελίναι» καὶ 79 «ἐπεχεῖτο τυρός, ἔλαιον, μέλι, *σήσαμα*». Ὁ Μοῖρις γράφει σελ. 351 «*Σήσαμα* καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ τόπος οὗ ἐπωλεῖτο». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν σελ. 203 φέρεται διττὴ γραφή, «πλάσματα λεπτὰ *σησάμΩ* πεπλασμένα» καὶ *σησάμΗ*. Ἀναγνωστέον δὲ πάντως *πεπασμένα*.

Ὑπὸ τῶν Δωριέων ἐλέγετο *σάσαμον*, ὡς ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀλκμᾶνος παρ' Ἀθην. σελ. 111 α'. Ἐκ τούτου συνετέθησαν τὸ *σασαμόπαστος* καὶ *σασαμόφωκτος* καὶ *σασαμοτυροπαγής*, ἃ βλέπει τις ἐν τοῖς τοῦ Φιλοξένου παρ' Ἀθην. σελ. 643 γ' (Πρβ. Μεινέκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 641 καὶ 642).

Εὑρέθη καὶ τύπος Λακωνικὸς *σαάμων* ἀντὶ τοῦ *σασάμων* ἤτοι *σησάμων* «ἄρτον διὰ *σαάμων*» (Συλλ. Ἐπιγρ. Βοικ. 1464, 9). Πρβ. *πᾶα* = πᾶσα. *ὅρμαον* = ὅρμασον (ἤτοι ὅρμησον), κτλ. (Ἴδε Ἀρήνσιον *περὶ Διαλ. Δωρ.* σελ. 75 κέξ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Λυσιστρ.* σελ. 275 καὶ 308. Ἔτι δὲ Σραδῆρον ἐν *Μελετ. Κουρτ.* Τόμ. Ι', σελ. 270). Εἶνε δὲ τὸ *σαάμων* γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ οὐδετέρου *σάαμον*, σφάλλεται δ' ὁ Ἀρήνσιος μνημονεύων ἐν τῷ περὶ Δωρικῆς Διαλέκτου συγγράμματι σελ. 144 ὀνομαστικὴν *σάσαμος* καὶ *σάαμος*. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «*Σάλμα* : σησάμη», ὅπερ εὐλόγως ὑπολαμβάνεται ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *σάαμα* (*σάΑμα-σάΛμα*)· ἴσως δὲ καὶ τὸ *σησάμη* μεταβλητέον εἰς τὸ *σήσαμα* (Ἴδε καὶ Σμιδίτιον εἰς *Ἡσύχ*. Τόμ. Δ', σελ. 6). Περὶ τῆς Λακωνικῆς συνηθείας, καθ' ἣν

ἐλέγετο *πᾶα* ἢ *πᾶά* ἀντὶ τοῦ *πᾶσα* καὶ *ὅρμαον* ἢ *ὅρμαόν* ἀντὶ τοῦ *ὅρμασον*, κτλ., θὰ διαλάβωμεν μετ' ἀκριβείας ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Περὶ τοῦ *διὰ σαάμων* ποιεῖται ὁ Βοίκκιος ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν Τόμ. Α', σελ. 689 τὴν παρατήρησιν τήνδε «Certae sunt litterae ΔΙΑΣΑΑΜΩΝ. Notus est ex Athenaeo ἄρτος σησαμίτης, item σησαμοῦς. ut alias formas omittam: huius significatio hic latet. Nam Spartani pro Μῶσα, φύσιγξ, Κυνόσουρα pronuntiabant Μῶα s. Μῶά, φούϊξ, Κονόουρα: sic σήσαμον, σάσαμον, σάαμον. Iam legeris ἄρτον διὰ σαάμων; quod genus dicendi etsi mihi incognitum est, retinui. Attamen dicas ἄρτον esse potius διασήσαμον, *sesamo mistum;* pro hoc insolentius formatum esse διασησάμεον, διασησάμουν, et Dorice διασαάμων, ut supra Ξενῶς p. Ξενοῦς». Αὐτοσχεδιάζει ὁ μέγας φιλόλογος ἀποφαινόμενος ὅτι ἦτο δυνατὸν ἐκ τοῦ *διασήσαμον* νὰ σχηματισθῇ *διασησάμεον* καὶ συνῃρημένως *διασησάμουν* καὶ δωριστὶ *διασαάμων*. Ἐμφερῆ παραδείγματα τῷ «ἄρτος *διὰ σαάμων*» φέρομεν τάδε.

Ἀθήν. σελ. 645 δ' «γλυκίνας ὁ διὰ γλυκέος καὶ ἐλαίου πλακοῦς παρὰ Κρησίν». Μετ' ὀλίγα ἐντυγχάνει τις τῷ «εἰς ἃς ἐντίθεται τὰ διὰ [τοῦ] τυροῦ σκευαζόμενα πλακούντια». Πρβ. καὶ σελ. 114 β' «ἄρτος διὰ σησάμων πεττόμενος» καὶ σελ. 646 α' «κριμνίτης· πλακοῦς ποιὸς διὰ κρίμνων γινόμενος» καὶ σελ. 646 γ' «νᾶνος· ἄρτος πλακουντώδης διὰ τυροῦ καὶ ἐλαίου σκευαζόμενος» καὶ σελ. 646 δ' «ἴτριον· πεμμάτιον λεπτὸν διὰ σησάμου καὶ μέλιτος γινόμενον» καὶ σελ. 646 ε' «ἔλαφος· πλακοῦς — ἀναπλασσόμενος διὰ σταιτὸς καὶ μέλιτος καὶ σησάμου» καὶ σελ. 646 ς' «χόρια· βρώματα διὰ μέλιτος καὶ γάλακτος γινόμενα». Εἶπε δ' ὁ Ἀθήναιος καὶ «δι' ἐλέφαντος καὶ τῆς πολυτελεστάτης ὕλης γεγονός» (σελ. 205 α'). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Καιβέλιος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ «γλυκίνας ὁ διὰ *γλυκέος* (*οἴνου*) καὶ ἐλαίου πλακοῦς», ὡς εἶνε ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου γεγραμμένον Τόμ. Α', σελ. 435 Σμ.

Ἡσύχ. «Κάνδυλος: διὰ λαγῴων καὶ γάλακτος καὶ τυροῦ καὶ μέλιτος πέμμα ἐδώδιμον» καὶ «Μελίκακι (Κασαύβ *Μελικαρίς*): σκεύασμά τι βρωτὸν διὰ τυροῦ» καὶ «Συρμαία — ἔστι δὲ βρωμάτιον διὰ στέατος καὶ μέλιτος — καὶ πόμα δι' ὕδατος καὶ ἁλῶν». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 129, 15 κεῖται «ΚάνδυΤος: σκευασία ὀψο-

ποικὴ μετὰ γάλακτος καὶ στέατος καὶ μέλιτος· ἔνιοι δὲ διὰ κρέως καὶ ἄρτου καὶ τυροῦ». Πρβ. Πολυδεύκ. Ϛ', 69 «ὁ κάνδυλος ἐξ ἀμύλου καὶ τυροῦ καὶ γάλακτος καὶ μέλιτος».

Εὐστάθ. σελ. 1854, 19 «ἀβυρτάκη ὑπότριμμά τι δριμὺ βαρβαρικὸν διὰ πράσων καὶ καρδάμων καὶ κόκκων ῥόας καὶ ἑτέρων τοιούτων». Πρβ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 596, 3 «Μυττωτόν: τρῖμμα ἐξ ἀρτυμάτων πολλῶν συντιθέμενον. Οἱ Ἀττικοὶ ὑπότριμμά τι μετὰ σκορόδου καὶ τυροῦ γινόμενον λέγουσιν· ἔνιοι δὲ πλακοῦντα διὰ λαχάνων συντιθέμενον. Βέλτιον δὲ τὸ διὰ σκορόδων τρῖμμα».

Λέγεται δὲ καὶ τὸ *διὰ σάνδικος κολλύριον* (Γαλην. Τόμ. ΙΒ', σελ. 807), κτλ. καὶ τὸ *δι' ἐχίδνης φάρμακον*, τὸ *διὰ μήκωνος*, τὸ *διὰ καρποῦ τῆς δάφνης* καὶ ἄλλα τοιαῦτα (Ἴδε Ἑρμερίνσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀρεταίου σελ. LXIV - LXVI). Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν *Ἀτάκτ.* Τόμ. Α', σελ. 282 «Τὸ Διὰ κίτρου εἶναι γλύκισμα κίτρου (cédrat confit) ἑψημένου μὲ μέλι ἢ σάκχαρον. Οὕτως ὠνόμαζαν *Διὰ ῥόδων*, *Διὰ κυδωνίων* καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀπὸ τὸν καρπὸν ἢ τὰ ἄνθη, μὲ τὰ ὁποῖα ἐσκευάζοντο». Πρβ. καὶ σελ. 292. Παρὰ τῷ Γαληνῷ ἁπαντᾷ Τόμ. Ι', σελ. 1020 «τοῖς *διὰ σμύρνης* μάλιστα κολλυρίοις χρηστέον, ἃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως *διάσμυρνα*». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΒ', σελ. 257 «ὁποῖον καὶ τὸ Δαμοκράτους τὸ ὀνομαζόμενον *διάσμυρνον*» καὶ σελ. 608 «καὶ τὰ *δι' αὐτοῦ* κολλύρια πάντα καὶ τὰ *διάκροκά* τε καὶ τὰ *διάρροδα* καλούμενα παρὰ τῶν ἰατρῶν — θεραπεύει δὲ καὶ τὸ τοῦ Δαμοκράτους *διάσμυρνον*» καὶ σελ. 765 - 7 καὶ 807.

Ὁ Βλαϋδέσιος παραθέμενος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀχαρνέων σελ. 428 τὸ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἱππ. 277 (σελ. 42, 22) «πυραμοῦς δὲ εἶδος πλακοῦντος ἐκ μέλιτος ἑφθοῦ καὶ πυρῶν πεφρυγμένων, ὡς καὶ σησαμοῦς τὸ *διὰ σησάμων*» εἴκασεν *ἐκ σησάμων*. Ἀλλὰ τρανῶς ἐξ ὧν εἴπομεν μηνύεται ὅτι ὑγιέστατ' ἔχει τὸ *διὰ σησάμων*. Πρβ. καὶ Σουίδ. λ. *τήγελλα* «ὁ δὲ πυραμοῦς εἶδος πλακοῦντος ἐκ μέλιτος ἑφθοῦ καὶ πυρῶν πεφρυγμένων, ὡς σησαμοῦς ὁ *διὰ σησάμης*» καὶ λ. *πυραμοῦς*.

Ἐν τῇ ἐκ τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ παρατεθείσῃ ῥήσει εἶνε γεγραμμένον «ἔνιοι δὲ πλακοῦντα *διὰ λαχάνων συντιθέμενον*». Ὅμοια τούτῳ ὑπάρχουσι τὸ *συντίθεσθαι διὰ σεμιδάλεως*, *συντίθεσθαι δι' ὄξους*, *συντίθεσθαι δι' ἅλμης τε καὶ ὀξάλμης*, κτλ., περὶ ὧν ἑτέρωθι.

Τοῦ περισπωμένου ὀνόματος *σησαμῆ* ἔχομεν παράδειγμα τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους Εἰρ. 869, οὗ καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς ποιεῖται μνείαν ἐν τῷ περὶ Μονήρους Λέξεως σελ. 7, 1 λέγων «*σησαμῆ*· Ἀριστοφάνης· πλακοῦς πέπεπται. *σησαμῆ* συμπλάττεται». Κακῶς ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις εἶνε γεγραμμένον σελ. 28, 49 «Ἄλλο σησαμοῦς καὶ ἄλλο *σησάμη*· σησαμοῦς μὲν εἶδος πλακοῦντος, *σησάμη* δὲ ἣν ἡμεῖς καλοῦμεν σησαμίδα» ἀντὶ τοῦ *σησαμῆ*. Πρβ. σελ. 197, 26 «*Σησαμῆ*: —Σησαμοῦς δὲ καὶ *σησαμῆ* διαφέρει· σησαμοῦς μὲν εἶδος πλακοῦντος, *σησαμῆ* (δὲ) ἣν φαμεν ἡμεῖς σησαμίδα».

Τοῦ πληθυντικοῦ *σησαμαῖ* ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Ἄμφις παρ' Ἀθην. σελ. 642 α' «ἄμητες, οἶνος ἡδύς, ᾠά, *σησαμαῖ*». Ὑπελήφθη δ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου, ὡς ἐδηλώσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Φιλιππίδου *σήσαμα* εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ *σησαμαῖ* (Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον ἐν *Adversar. in Com. Gr. Fragm.* Μέρ. Α', σελ. 95 καὶ 182). Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 19 «οὐ *σησαμαῖ* ταῦτα καὶ πυραμίδες καὶ τολύπαι καὶ πόπανα πολυόμφαλα κτέ.:»

Ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις ἅπαντᾳ Τόμ. Β', σελ. 373 «τοῖσι δὲ πλείστοισι καὶ φαγοῦσι πλακοῦντος καὶ σησάμης καὶ τῶν ἄλλων μελιτωθέντων ἀπλήστως» (Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Εἰρ.* σελ. 250). Ἀλλ' ἀναγκαίως ἔχει νὰ γραφῇ *σησαμῆς*. Ἀναγνωστέον δὲ καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΘ', σελ. 137 «*Σησαμῆς*: τῆς *σησαμίδος* ὀνομαζομένης» ἀντὶ τοῦ *σῖσαμίς* καὶ *σισαμίδος*. Πιθανὸν δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι δὲν ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Σησάμη*: *σησαμίς*· *καὶ* πλακοῦς ἐκ σησάμης», ὡς εἶνε ἐν τῷ κώδικι αὐτοῦ γεγραμμένον, ἀλλὰ «*Σησαμῆ* καὶ *σησαμίς*: πλακοῦς ἐκ σησάμης» (Ἴδε Σειλῆρον εἰς *Ἀλκίφρ.* σελ. 354. Πρβ. καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 88). Ὁ Ζαχῆρος γράφει ἐν *Dissert. Philol. Hal.* Τόμ. Γ', σελ. 161 «Hesych.: σησάμη· σησαμίς, καὶ πλακοῦς ἐκ σησάμης. Hippocr. π. τῶν ἐντὸς παθῶν c. 42, p. 555, 7: φαγόντες πλακοῦντος καὶ σησάμης καὶ τῶν ἄλλων μελιτωθέντων ἀπλήστως. Quod Foesius interpretatur: ex inexplebili placentarum ex sesamo aliorumque ex melle dulciariorum esu. Littré: l'usage immodéré de gâteaux au sésame et de friandises au miel. Uterque igitur ea verba facit, quasi traditum esset πλακοῦντος ἐκ σησάμης vel

nihil nisi σησαμῆς. Fortasse legendum πλακοῦντας καὶ σησάμης καὶ κτλ., i. e. placentas e sesamo aliisve rebus melle conditis (e. c. papavere) factas»· Δυσπαράδεκτον εὑρίσκομεν ἡμεῖς τὴν γνώμην τοῦ Ζαχήρου. Εἰκάζομεν δὲ μετ' ἐνδοιασμοῦ «φαγοῦσι πλακοῦντος καὶ σησαμῆς καὶ τῶν ἄλλων *μελιτωμάτων* ἀπλήστως». Τὸ ὄνομα *μελίτωμα* ἀποδοκιμάζει Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος λέγων σελ. 229, 9 «Μελίπηκτον καὶ πόπανον, οὐ *μελίτωμα*. Μελίπηκτα δέ ἐστιν ἄλφιτα ἀναδεδευμένα μέλιτι, ὃ μελιττοῦτάν φασιν· ἀλλὰ σὺ τὸ μελίπηκτον ἀφεὶς τοῖς ποιηταῖς μελιτοῦτταν λέγε» (Πρβ. καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1882, σελ. 173).

Παράδοξον ἡμῖν προσπίπτει τὸ ὑπὸ τοῦ Φωτίου εἰρημένον ἐν τῷ Λεξικῷ σελ. 510, 15 «*Σησαμῆν*: περισπωμένως καὶ Ἀρίσταρχος καὶ Σέλευκος· ἡ δὲ χρῆσις ἑτέρως» (Πρβ. καὶ Γοιτλίγγιον *περὶ Τόν.* σελ. 146). Ἀλλ' οὐχὶ ἀπίθανον εἶνε ὅτι συνεχύθησαν ὑπὸ τοῦ Φωτίου ἡ παλαιὰ λέξις *σησαμῆ* ἡ δηλοῦσα πέμμα ἐκ σησάμου καὶ ἡ νεωτέρα αὐτῆς *σησάμη* ἡ ἰσοδυναμοῦσα τῷ *σήσαμον*.

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 197, 26 φέρεται «Σησαμῆ: (Παρὰ τὸ ἐν τοῖς γάμοις ἔθος· ἐδόκουν γὰρ ἐν τοῖς γάμοις *σήσαμον* διδόναι, ὅς ἐστι) πλακοῦς γαμικὸς ἀπὸ σησάμων πεποιημένος, διὰ τὸ πολύγονον». Νομίζεται δ' ὅτι τὸ *σήσαμον* εἶνε εἰλημμένον ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *σησαμῆ*. Ἀλλ' ἴσως μεταβλητέον τὸ *σήσαμον* εἰς τὸ *σησαμῆν*. Πρβ. Φώτ. Λεξ. σελ. 510, 13 «Ἐν δὲ τοῖς γάμοις ἐδίδοσαν *σησάμην* (γρ. *σησαμῆν*), ἐπεὶ πολυγονώτατον σήσαμον».

Τοῦ εἰς ΙΣ λήγοντος ὀνόματος *σησαμίς* ἐμνήσθη ὁ Ἀρκάδιος περὶ Τόν. σελ. 32, 1 «Τὰ εἰς ΜΙΣ προσηγορικὰ ὑπὲρ δύο συλλαβὰς ὀξύνεται· πυραμίς, *σησαμίς*, καλαμίς, πλοκαμίς, κεραμίς». Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ λέγει σελ. 697, 27 «Πυραμίς: ἡ ἐκ πυρῶν καὶ μέλιτος, ὥσπερ *σησαμὶς* ἡ ἐκ σησάμων καὶ μέλιτος». Ποιεῖται δὲ περὶ τῶν σησαμίδων λόγον καὶ ὁ Ἀθήναιος, ὃς καὶ μαρτύρια αὐτοῦ ἐπιφέρει σελ. 646 ϛ' «*Σησαμίδες*· ἐκ μέλιτος καὶ σησάμων πεφρυγμένων καὶ ἐλαίου σφαιροειδῆ πέμματα. Εὔπολις Κόλαξιν· ὃς χαρίτων μὲν ὄζει, καλλαβίδας δὲ βαίνει, *σησαμίδας* δὲ χέζει, μῆλα δὲ χρέμπτεται. Ἀντιφάνης Δευκαλίωνι· *σησαμίδας* ἢ μελίπηκτον ἢ τοιοῦτό τι. Μνημονεύει αὐτῶν καὶ Ἔφιππος ἐν Κύδωνι· πρόκειται τὸ

μαρτύριον». Γραπτέον δ' ἴσως «*προέκκειται* δὲ τὸ μαρτύριον». Πρβ. σελ. 642 ε'. Παρατίθεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ Στησιχόρου ὁ Ἀθήναιος τὴν ῥῆσιν τήνδε σελ. 172 ε' «*σασαμίδας* χόνδρον τε καὶ ἐγκρίδας ἄλλα τε πέμματα καὶ μέλι χλωρόν». Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ἀνεγνώσθη ὑπό τινων καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει Εἰρ. 869 «ὁ πλακοῦς πέπεπται, *σησαμὶς* ξυμπλάττεται» ἀντὶ τοῦ *σησαμῆ* (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Εἰρ.* σελ. 81). Παρὰ τῷ Γαληνῷ κεῖται Τόμ. Ϛ', σελ. 547 «ἐσθίουσι δὲ αὐτὸ μόνον μὲν οὐ πάνυ τι, σὺν μέλιτι δὲ ἀπέφθῳ τὰς καλουμένας ὑπὸ τῶν πολλῶν *σησαμίδας* ἀναπλάττοντες». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ σελ. 65, 14 Ἐρχ. «κοπταὶ δὲ καὶ *σησαμίδες* καὶ πυραμοῖ ἀγαθὰ πᾶσι, μάλιστα δὲ τοῖς δίκην ἔχουσιν· ἦν γὰρ ὁ πυραμοῦς παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπινίκιος». Εἶνε δὲ καὶ *πυραμοί-πυραμός* γεγραμμένον, περὶ οὗ ὁ Λοβέκκιος ποιεῖται ἐν τῷ Ἀγλαοφάμῳ τὴν παρατήρησιν τήνδε (σελ. 1078) «Utrum πυραμός deminutum sit ex πυραμοῦς correpta postrema ut διπλός, ἁπλός, an proprium paragogae genus ut οὐλαμός, ὄρχαμος, ἐμπείραμος, aliquando accuratius quaerendum est». Πλανηθεὶς ἴσως ὁ Ἀρτεμίδωρος ἐσχημάτισεν ἐκ τῆς ἑνικῆς ὀνομαστικῆς *πυραμοῦς* πληθυντικὴν *πυραμοῖ* κατὰ τὸ *κυανοῦς - κυανοῖ*, κτλ. Τὸ δὲ *ἁπλός* καὶ *διπλός* παρεκόπησαν ὑπ' ἀνθρώπων ἀμαθῶν κατ' ἀπατηλὴν ἀναλογίαν. Ἀπολομένης τῆς περὶ τοὺς τόνους διαφορᾶς, ὁ σχηματισμὸς τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ *ἁπλΟΙ - ἁπλΟΥΣ* καὶ *διπλΟΙ - διπλΟΥΣ* ὅμοιος ὑπὸ τῶν μὴ ἀκριβούντων τὰ τῆς τεχνικῆς ὀρθογραφίας ἐνομίζετο τῷ *καλΟΙ - καλΟΥΣ* καὶ *τυφλΟΙ - τυφλΟΥΣ*, κτλ. Ἐπειδὴ δ' ὁ ἑνικὸς ἀριθμὸς τοῦ *καλΟΙ - καλΟΥΣ* καὶ *τυφλΟΙ - τυφλΟΥΣ* εἶνε *καλΟΣ - καλΟΝ* καὶ *τυφλΟΣ - τυφλΟΝ*, ἐπλάσθη ὁμοίως αὐτῷ καὶ ὁ ἑνικὸς τοῦ *ἁπλΟΙ - ἁπλΟΥΣ* καὶ *διπλΟΙ - διπλΟΥΣ*, οἷον *ἁπλΟΣ - ἁπλΟΝ* καὶ *διπλΟΣ - διπλΟΝ*. Πρβ. καὶ *χρυσός*, *ἀργυρός*, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «Πλεφίδερ : ἡ πεφρυγμένη *σησαμίς*» καὶ «Πλεφίς : *σησαμίς*». Ἐν τῷ κώδικι εἶνε γεγραμμένον *πλεφίΛερ*, ἔτρεψε δ' αὐτὸ εἰς τὸ *πλεφίΔερ* (= πλεφίδες) ὁ Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Ε', σελ. 499.

Ὁ συνθεὶς τὴν Βατραχομυομαχίαν δὲν ἔγραψεν ἐν στίχ. 36 «οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων *πολλὴν σησαμῖδα*» ἀλλὰ «οὐδὲ πλακοῦς

τανύπεπλος ἔχων *πολὺ σησαμότυρον*» (Ἴδε Θησ. Στεφάν. Τόμ. Ζ', σελ. 203).

Τὸ ὄνομα *σησαμίτης*, τουτέστι *σησαμίτης ἄρτος*, μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Σησαμίτης*: ἄρτου εἶδος» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου σελ. 114 α' «Παρεῖδε δὲ τοῦτον ὁ Βλεψίας, ὥσπερ καὶ τὸν θάργηλον — καὶ τὸν *σησαμίτην* — Ἔστι δὲ καὶ ὁ πυραμοῦς, ἄρτος διὰ σησάμων πεττόμενος καὶ τάχα ὁ αὐτὸς τῷ *σησαμίτῃ* ὤν» καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ϛ', 72 «οἱ μὲν κριβανῖται, οἱ δὲ ὀβελίαι, — ζυμῖται, *σησαμῖται*, χαρίσιοι».

Ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὀνόματα ὁμοίως τῷ *σησαμίτης* ἐσχηματισμένα, οἷον *πυρίτης* (*αὐτοπυρίτης*, *ξηροπυρίτης*), *κριμνίτης*, *ἐτνίτης*, *λεκιθίτης*, *ὀλυρίτης*, *ζυμίτης*, *σταιτίτης*, *χονδρίτης*, *ἐρικίτης*, *ἀλευρίτης*, *σεμιδαλίτης*, *σιλιγνίτης*, *πυτιρίτης*, *μελιτίτης*, *γυρίτης*, *σπογγίτης*. Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου ἀπαντᾷ σελ. 647 δ' «*ὀρυζίτης* πλακοῦς», ἐν δὲ τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «*Λαγγονίτης*: εἶδος πλακοῦντος», περὶ οὗ ἐποιήσατο λόγον ὁ Λοβέκκιος ἐν τοῖς Προλεγομένοις σελ. 245 (Πρβ. καὶ Βαλκενάριον ἐν *Opusc.* Τόμ. Α', σελ. 175-6). Ἄλλα ὀνόματα ἄρτων εἰς ΙΤΗΣ λήγοντα εἶνε τὸ *ἰπνίτης*, *κριβανίτης*, *σποδίτης*, *ἐσχαρίτης*, *ὀβελίτης*, *τηγανίτης*, *κρησερίτης*, *καμινίτης*, *διπυρίτης*, *ἀταβυρίτης* (Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Πλοῦτ.* σελ. 82).

Τοῦ εἰς ΟΥΣ περισπωμένου ὀνόματος παρέχει ἡμῖν παραδείγματα ὁ Ἀριστοφάνης λέγων Θεσμοφ. 570 «τὸν *σησαμοῦνθ'* ὃν κατέφαγες, τοῦτον χεσεῖν ποιήσω» καὶ Ἀχαρν. 1092 «ἄμυλοι, πλακοῦντες, *σησαμοῦντες*, ἴτρια». Δοξάζει δ' ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Εἰρήνης σελ. 81 καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀχαρνέων σελ. 428 ὅτι καὶ ἐν τῇ Εἰρήνῃ στίχ. 869 ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ὁ πλακοῦς πέπεφθ', *ὁ σησαμοῦς* ξυμπλάττεται». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Συμποσ. 27 «ἢν διδῷς αὐτῷ μοῖράν τινα ἢ συὸς ἢ ἐλάφου ἢ *σησαμοῦντος*» καὶ παρὰ τῷ Ἀλκίφρονι Ἐπιστ. Γ', μή, 2 «τῶν ἄλλων ἄμητας ἐσθιόντων καὶ *σησαμοῦντας*» (Ἴδε Σειλῆρον εἰς *Ἀλκίφρ.* σελ. 354).

Τοῦ σησαμοῦντος ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Πολυδεύκης βιβλ. Ϛ', 77

«τὰ δὲ πλακούντων εἴδη ἄμης ἀμητίσκος, πυραμοῦς, *σησαμοῦς*, ἔγχυτος». Λέγει δὲ καὶ ἐν βιβλ. ς΄, 108 «τοῖς μέντοι διαπαννυχίσασιν ἆθλα ἦν *σησαμοῦς* καὶ πυραμοῦς, πέμματα διὰ μέλιτος ἑφθοῦ, τὸ μὲν ἐκ σησάμων, τὸ δὲ ἐκ πυρῶν πεφρυγμένων». Πρβ. καὶ Ἡσύχ. «*Σησαμοῦς*: πέμμα ἐκ μέλιτος καὶ σησάμης». Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ φέρεται σελ. 533, 21 «καὶ ἆθλα οἱ νικῶντες ἐλάμβανον πλακουντίσκους, πυραμοῦντας ἢ *σησαμοῦντας*, ἅπερ κοττάβια ἔλεγον» (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον ἐν *Ἀγλαοφ.* σελ. 1078). Ὁ Φώτιος Λεξ. σελ. 510, 17 καὶ ὁ Σουίδας μνημονεύουσι δοτικὴν πληθυντικὴν «*Σησαμοῦσι*: πλακοῦσι».

Ἐκ τοῦ *σήσαμον* παρήχθη τὸ ἐπίθετον *σησαμόεις*, ὡς ἐκ τοῦ *τυρός* τὸ *τυρόεις*, κτλ. Ὁ Ἡσύχιος γράφει «*Σησαμόεντ' ἄρτον*: οὗτος ἔκειτο ἆθλον τοῖς διαγρυπνήσασι, πυραμοῦς καὶ σησάμινος καὶ τοιαῦτά τινα». Θηλυκὸν τοῦ *σησαμόεις* εἶνε τὸ *σησαμόεσσα* μνημονευόμενον καὶ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Σησαμόεσσα*: ἐκ σησάμης κατεσκευασμένη μᾶζα». Συναιρεθὲν τὸ *σησαμόεις* ἐγένετο *σησαμοῦς*, ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου σελ. 644 β΄ «Περισπαστέον δὲ λέγοντας πλακοῦς τὴν ὀνομαστικήν· συνῄρηται γὰρ ἐκ τοῦ πλακόεις, ὡς τυρόεις τυροῦς, *σησαμόεις σησαμοῦς*. Εἴρηται δὲ κατ' ἔλλειψιν τοῦ ἄρτος». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. σελ. 1114, 1. Παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ φέρεται «*ΜελιΤΤοῦντας*: πλακοῦντας», οὗ ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε *μελιΤοῦντας*, δι' ἑνὸς Τ. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Μεινέκιος ἐν *Vindic. Aristoph* σελ. 96 καὶ τὸ παρ' Ἀριστοφάνει Ὄρν. 567 «λάρῳ ναστους θύειν, *μελιτούττας*» ἔτρεψεν εἰς τὸ «λάρῳ ναστοὺς θύειν *μελιτοῦντας*», ὃ καὶ ἄλλοι ἐνέκριναν (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ὄρν.* σελ. 68. Πρβ. καὶ σελ. 275 καὶ Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 263). Τὸ *σησαμόεσσα* ὑπάρχει ὅμοιον τῷ *μελιτόεσσα*. Πρβ. *πτερόεις - πτερόεσσα - πτερόεν* καὶ *πτεροῦς* (*πτεροῦντος*, *πτεροῦντα*) - *πτεροῦσσα*, ᾧ ἐμφερὲς τὸ *αἰθαλόεσσα - αἰθαλοῦσσα*. Ὑπὸ τοῦ Ἀνακρέοντος ἐρρήθη *ἀνθεμεῦντας στεφάνους* (Ποιητ. Λυρ. Βεργκ. Τόμ. Γ΄, σελ. 271 ἐκδ. δ΄) ἀντὶ τοῦ *ἀνθεμόεντας στεφάνους* (Ἴδε Ναύκιον ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Ε΄, σελ. 215). Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «*Μελιτοῦττα*: μᾶζα μέλιτι δεδευμένη. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ *μελιτόεσσα*». Παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἐγίνετο χρῆσις τοῦ τύπου *μελιτόεσσα*, ὡς παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Η΄, 41. Ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ κατέστη συνήθης ἡ ἐκ-

φορὰ *μελιτοῦττα* ἐμφερὴς οὖσα τῇ *οἰνοῦττα*. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1735, 52 «καὶ ἡ ἐντελῶς μὲν εἰπεῖν *μελιτόεσσα*, συναιρεθεῖσα δὲ ἰδίως ὑπὸ Ἀττικῶν εἰς τὸ *μελιτοῦττα* πρὸς ὁμοιότητα τοῦ *οἰνόεσσα οἰνοῦττα*». Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου ἀπαντᾷ σελ. 114 ς' «θριδακίνας τε καὶ *οἰνοῦτταν* καὶ *μελιτοῦτταν*». Ἀμφότερα δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα βλέπει τις παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ.* σελ. 358 καὶ εἰς *Πλοῦτ.* σελ. 366. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ε', σελ. 750 καὶ 1814 καὶ Βελσῆνα ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Τρύφωνος σελ. 88). Ἡμαρτημένη εἶνε ἡ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ϛ', 76, σελ. 246 Βεκκ. γραφὴ *μελιΤΤοῦΤΑ* (Ἴδε Μεινέκιον ἐν *Vindic. Arist.* σελ. 96. Πρβ. καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Δ', σελ. 59 ἐκδ. β'· ἔτι δὲ Ἑρουερδῆνα ἐν *Stud. Crit. in Epigr. Gr.* σελ. 50). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁμοίως τῷ *πτερόεσσα πτεροῦσσα* καὶ *αἰθαλόεσσα - αἰθαλοῦσσα* ἐσχηματίσθη καὶ *κερόεσσα - κεροῦσσα*, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πολυδεύκης λέγων βιβλ. Ε', 76 «Ἀνακρέων μὲν σφάλλεται *κερόεσσαν* ἔλαφον προσειπὼν καὶ Σοφοκλῆς *κεροῦσσαν* τὴν Τηλέφου τροφόν». Πρβ. καὶ *τεκνοῦσσα* καὶ *παιδοῦσσα*, περὶ ὧν ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Τραχ.* σελ. 75. Οὐχὶ ὀρθῶς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Σνειδήρου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Α', σελ. 324, 6 «τὰς δὲ γυναῖκας *τεκνοῦΣας* ποιεῖ», δι' ἑνὸς Σ (Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 827 καὶ Τόμ. Ε', σελ. 521. Ἴδε καὶ Καιβέλιον εἰς *Ἀθήν.* Τόμ. Α', σελ. 73). Πλημμελῶς δ' ἔχει καὶ τὸ ἐν ταῖς Ἱστορίαις τοῦ Τζέτζου κείμενον Χιλ. Ε', 720 «ἦσαν δ' αἱ τρεῖς καὶ πτερωταὶ καὶ *δρακοντοτριχοῦΣαι*». Ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους μνημονεύεται ὄνομα *προσωποῦττα* βιβλ. Β', 48 «καὶ *προσωποῦττα* δέ τι παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὠνομάζετο χαλκοῦν ἀγγεῖον, ἐχίνῳ παραπλήσιον, περὶ τὸ στόμα ἔχον πρόσωπα λεόντων ἢ βοῶν, ἀφ' ὧν καὶ ὠνόμαστο». Πρβ. καὶ Ἡσύχιον λ. *προσωποῦττα* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Ἀγλαοφ.* σελ. 877).

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ κύρια ὀνόματα εἰς ΟΕΙΣ - ΟΥΣ λήγοντα, οἷον *Ἀνθεμόεις - Ἀνθεμοῦς*, κτλ. Στέφ. Βυζάντ. σελ. 494, 8 «*Ὀπόεις*: — Λέγεται καὶ *Ὀποῦς Ὀποῦντος* κατὰ κρᾶσιν» καὶ σελ. 19, 14 «Τὸ δὲ *Σιμοῦς Σιμόεις* διαιρεῖται καὶ *Ὀποῦς Ὀπόεις*· τάχα δὲ καὶ τὰ δοκοῦντα διαιρεῖσθαι κυριώτερα καθέστηκεν» καὶ σελ. 569, 15 «*Σιμόεις* καὶ *Σιμοῦς*, ὡς *Ὀπόεις Ὀποῦς*. Παράγωγον *Σιμούντιος*

καὶ θηλυκὸν *Σιμουντίς*» (Πρβ. καὶ *Σιμοεντίς - Σιμοειτιάς*). Χοιροβοσκ. σελ. 244, 5 «Τὸ δὲ πλακοῦς πλακοῦντος καὶ *Σιμοῦς Σιμοῦντος* γέγονε τοῦτον τὸν τρόπον. Ἔστι δὲ πλακόεις πλακόεντος καὶ Σιμόεις Σιμόεντος καὶ κατὰ κρᾶσιν τοῦ Ε καὶ Ο εἰς τὴν ΟΥ δίφθογγον γίνεται πλακοῦς καὶ Σιμοῦς· τὸ δὲ Ι ἀπεβλήθη, ἐπειδὴ οὐ δύνανται τρία φωνήεντα ἐν μιᾷ συλλαβῇ παραλαμβάνεσθαι». Περὶ τοῦ πράγματος θὰ εἴπωμεν τὴν ἡμετέραν γνώμην ἀλλαχοῦ. Ἐνθάδε παρατηροῦμεν ὅτι ἄνευ συναλοιφῆς εἶνε παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ γεγραμμένον βιβλ. Γ', 3 : *Μαλόεντος - Μαλόεντα* καὶ βιβλ. Ϛ', 2 *Σολόεντα* (Ἴδε Στάλλιον ἐν *Ζητ. Γραμματ.* σελ. 56 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1876, σελ. 219).

Περὶ τῶν εἰς ΟΕΣΣΑ καὶ ΟΥΣΣΑ τοπικῶν ὀνομάτων, οἷον *Γονόεσσα - Γονοῦσσα*, *Τειχιόεσσα - Τειχιοῦσσα*, κτλ., *Δρυοῦσσα*, κτλ., θὰ διαλάβωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τῆς τοῦ Κοβήτου γνώμης, καθ' ἣν δι' ἑνὸς Σ ἐξεφέροντο οἱ συνῃρημένοι τύποι. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ μὲν *Αἰγειρόεσσα* (βιβλ. Α', 149), περὶ οὗ ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1859, σελ. 125, ἀπαντᾷ δὲ καὶ *Οἰνούσσαις - Οἰνουσσέων* (βιβλ. Α', 165). Ὁ Ἐρουερδὴν ἔγραψε παρὰ τῷ Ἡροδότῳ Τόμ. Α', σελ. 117 : *Αἰγειροῦσσα*.

Ἐσχηματίσθη δ' ἐκ τοῦ *σήσαμον* καὶ ἐπίθετον *σησάμινος*, ᾧ ὅμοια πάμπολλα ἔχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, οἷον *πύρινος*, *κρίθινος*, *κυάμινος*, *φοινίκινος*, *ἀμπέλινος*, *ὀρόβινος*, *θέρμινος*, *αἴρινος*, κτλ. (Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Λυσιστρ.* σελ. 272). Φέρεται δ' οὐ μόνον παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 742 τέλ. «ἐλαίῳ δὲ χρῶνται τῷ *σησαμίνῳ* τὸ πλέον» καὶ παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ Τόμ. Α', σελ. 50 «ὁμοίως δὲ σκευάζεται τοῖς προειρημένοις τό τε *σησάμινον* ἐκ τοῦ σησάμου καὶ τὸ καρύϊνον ἐκ τῶν βασιλικῶν καρύων συντιθέμενον», ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Ἀναβ. Δ', δ', 13 «πολὺ γὰρ ἐνταῦθα εὑρίσκετο (ηὑρίσκετο) χρῖμα, ᾧ ἐχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ *σησάμινον* καὶ ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερεβίνθινον (τερμίνθινον)». Πρβ. καὶ Θεόφραστ. περὶ Ὀσμ. 14 «τὸ δὲ *σησάμινον* καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐλαιῶν μάλιστα».

Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος παρατίθεται μὲν ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 1260 ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ

χωρίον ἔχον ὧδε· «Ξύλων *σαγαλίνων* καὶ δοκῶν καὶ φαλάγγων σησαμίνων καὶ ἐβενίνων»· γράφει δ' ἐν σελ. 1247 «; *Σαγάλινος*, η,ον, =(ἢ ἐσφαλμ. ἀντὶ) Σανδάλινος». Παρὰ τῷ Ἀρριανῷ ἢ Ψευδαρριανῷ Περίπλ. τῆς Ἐρυθρ. Θαλ. ΛϚ' ἔχει ὁ κῶδιξ «ξύλων *σαγαλίνων* καὶ δοκῶν καὶ κεράτων καὶ φαλάγγων *σΑσαμίνων* καὶ ἐβενίνων». Μετέβαλε δὲ τὸ *σαγαλίνων* εἰς τὸ *σανταλίνων* ὁ Σαλμάσιος καὶ τὸ *σΑσαμίνων* εἰς τὸ *σΗσαμίνων* ὁ Στούκιος (Ἴδε Κ. Μυλλῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Μικρῶν Γεωγράφων Τόμ. Α', σελ. 285). Παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ ἐξέδωκεν ὁ Σπέγγελος ἐκ κώδικος Τόμ. Α', σελ. 122 «ἔνιοι δὲ τὰ *συκάμινα* ἢ ἀκάνθινα ξύλα, ἐμφερῆ ὄντα, ἀντὶ ἐβένου πωλοῦσι» ἀντὶ τοῦ *σησάμινα*. Ἀλλὰ γελοῖον εἶνε τὸ *συκάμινα ξύλα* ἀντὶ τοῦ *συκαμίνινα ξύλα* (Πρβ. Λεξ. Πασσοβίου Τόμ. Β', σελ. 1608).

Τοῦ ἐπιθέτου *σησαμαῖος* ἓν μόνον μαρτύριον φέρεται, τὸ ἐν τῷ Ἁλιεῖ τοῦ Λουκιανοῦ § 41 κείμενον *σησαμαῖος πλακοῦς*, ὅπερ οὐχὶ ὑγιὲς ὑπολαμβάνει ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 88. Ὁ Ζαχῆρος ἀποφαίνεται ἐν *Dissertat. Phil. Hal.* Τόμ. Γ', σελ. 161 «Itaque σησαμαῖος non a σήσαμον repetitum est, sed a σησάμη, vel a σησαμῆ, sicut a σησαμοῦς derivatum est σησαμούντια πόπανα apud schol. Ar. Pac. 869».

Ἐκ τῶν διειλημμένων γίνεται φανερὸν ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ οὐδετέρου *σήσαμον* καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ παρηγμένων ὀνομάτων *σησαμῆ*, *σησαμίς*, *σησαμόεις-σησαμοῦς* (ὅθεν τὸ *σησαμούντιος*, *σησαμούντια πόπανα* ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 197, 33), *σησάμινος*, οὐχὶ δὲ τοῦ *σησάμη* καὶ *σήσαμος* οὐδὲ τοῦ *σησαμέα* (ἐπὶ φυτοῦ). Ἄγνωστον τοῖς δοκίμοις ἦτο καὶ τὸ *σησαμαῖος* καὶ τὸ *σησάμιον*, ὃ μνημονεύει ὁ Ψευδηρῳδιανὸς Ἐπιμερ. σελ. 125 λέγων «*σησάμιον* τὸ τρωγόμενον, σησαμοῦντες τὰ γλυκίσματα». Τοῦ *σησαμίτης* δὲν ἔχομεν μὲν ἀρχαίου τινὸς μαρτύριον, εἶνε δ' ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου παραδεδομένον (σελ. 114 β') ὅτι ἐγένετο αὐτοῦ μνεία ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος ἐν πρώτῳ Φυτικῶν. Ἐπλάσθη δ' ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ ὄνομα *σησαμᾶτον*, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ.

Ὁ Ζαχῆρος γράφει ἐν *Dissert. Phil. Hal.* Τόμ. Γ', σελ. 160

«Proprie vocabatur planta σησάμη, fructus σήσαμον, ex quo facta puls σησάμιον, σησαμίς, σησαμοῦς (-οῦντος), σησαμῆ. Sed etiam fructus posteriore tempore vocabatur σησάμη». Τίς τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων εἶπε *σησάμη* ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν.

Περὶ τῆς ἐν ἰδιωτικῇ ἡμῶν φωνῇ συνήθους οὔσης ἐκφορᾶς *σουσάμι*, *σουσαμιά*, *σουσαμόλαδο*, ἀνθ' οὗ καὶ *σαμόλαδο* λέγεται, θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι.

Η΄.

Σησαμῆ, γαλῆ, συκῆ, κτλ.

Παρετηρήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἐλέχθη περισπωμένως *σησαμῆ* ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ πληθυντικῶς *σησαμαῖ* ὑπὸ τοῦ Ἄμφιδος. Ὁμοίως τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐξεφέροντο ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ καὶ ἄλλα κατὰ συναλοιφήν, ὧν καταλέγομέν τινα ποιούμενοι περὶ ἑκάστου τὸν προσήκοντα λόγον.

ἀκτῆ. Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Α΄, ς΄, 1 «καθάπερ τινές φασιν ἄλλα τε καὶ τὴν *ἀκτῆν*» καὶ η΄, 1 «οἷον *ἀκτῆ*, δάφνη, συκῆ» καὶ Γ΄, ιγ΄, 4 «φύεται δὲ καὶ ἡ *ἀκτῆ* μάλιστα παρ' ὕδωρ» καὶ περὶ Φυτ. Αἰτ. Α΄, α΄, 3 «ὥσπερ ἰτέα καὶ *ἀκτῆ* καὶ λεύκη» (Ἴδε Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Ε΄, σελ. 303). Ἐν τῇ Τευβνηρείῳ τοῦ Θεοφράστου ἐκδόσει εἶνε γεγραμμένον *ἀκτήν* καὶ *ἀκτή*, ὡς καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 373, 19 «ἔστι δένδρον ὃ καλεῖται *ἀκτή*» καὶ παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ Τόμ. Α΄, σελ. 665 «*ἀκτὴ* — δισσή ἐστιν». Πλημμελῶς ἔχει ἥ τ' ὀξύτονος ἐκφορὰ *ἀκτή* καὶ ἡ παροξύτονος *ἄκτη* ἡ κειμένη παρὰ Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ σελ. 229 καὶ 239 καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΑ΄, σελ. 820 «*ἄκτη* ἥ τε μεγάλη καὶ δενδρώδης καὶ ἡ βοτανωδεστέρα, ἥνπερ δὴ καὶ χαμαιάκτην ὀνομάζουσιν» (Πρβ. Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ*. σελ. 337). Τρεπτέον τὸ *ἄκτη* εἰς τὸ *ἀκτῆ*, τὸ δὲ *χαμαιάκτη* παραβλητέον τῷ *χαμαισύκη* (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ΄, σελ. 554). Εἶνε δ' ἐπιστάσεως ἄξια τὰ παροξύτονα ὀνόματα *χαμαιάκτη* καὶ *χαμαισύκη*· ἐνετύχομεν δὲ καὶ τῷ

ἀγριοσύκης παρὰ τῷ Ψευδογαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 566, ἀλλὰ παρὰ τῷ Ὡραπόλλωνι ἀπαντᾷ σελ. 93 Λημ. *ἀγριοσυκῇ* καὶ ἐν τῷ Κυνοσοφίῳ σελ. 265 *ἀγριοσυκῆν*. Τὸ *φακῆ* μετὰ τοῦ *τεῦτλον* συγκείμενον εὑρέθη περισπωμένως παρὰ τῷ Γαληνῷ προενηνεγμένον Τόμ. Ϛ', σελ. 529 «οὕτω δὲ καὶ τὴν *τευτλοφακῆν* ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης οὐ μόνον ὑγιαίνουσιν ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐδίδοτο (γρ. *ἐδίδου*)». Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου ἐφέρετο ἄλλοτε σελ. 584 δ' «τῶν δὲ πινόντων παρ' αὐτῇ (συμ)βαλλομένων εἰς *βολβοφάκην* καὶ τῆς παιδίσκης ἐν τῷ καθαίρειν εἰς τὸν κόλπον ἐμβαλλομένης τῶν φακῶν, ἡ Γνάθαινα ἔφη· *κολποφάκην* διανοεῖται ποιεῖν». Ἀλλ' ὁ Γ. Δινδόρφιος καὶ ἄλλοι ἀνέγνωσαν *βολβοφακῆν* καὶ *κολποφακῆν*. Μνημονεύεται δὲ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ καὶ ἡ ῥῆσις ἥδε (σελ. 158 β') «Μή μοί ποτ' ἐλαίαν ἔσθι' ἀκαλήφην ἔχων. Χειμῶνος ὥρᾳ *βολβοφακῆν* βαβαὶ βαβαί· *βολβοφακῇ* δ' ἴσον ἀμβροσίῃ ψύχους κρυόεντος»· βλέπει δέ τις ἐν τοῖς κώδιξι καὶ γραφὴν *βολβοφακήν* - *βολβοφακή* (Ἴδε Γ. Δινδόρφιον ἐν *Θησ. Στεφ.* Τόμ. Β', σελ. 316). Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους κεῖται βιβλ. Ϛ', 61 «ἀφ' ὧν ἔτι καὶ νῦν ὀνομάζεται παρά τισι τὸ *πολφοφάκη*». Ὁ Λοβέκκιος γράφει ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 378 - 9 «Similiter nunc τευτλοφάκη scribitur et πολφοφάκη, βολβοφάκη, nunc acuta vel inflexa ultima in Athenaei et Pollucis libris, sed χαμεύνη, χαμαισύκη Gal. de Simpl. Med. VIII. 7. 155. T. XII et Gloss. s. Πέπλος, Paul. Aeg. VII. 22, 258. χαμαιάκτη Diosc. Mat. IV. 174, 276. Paul. VII. 3, 229. ac saepius».

Ὁ ἀσυνάλειπτος τύπος *ἀκτέα* ἀπαντᾷ ἐν τοῖς τοῦ Γαληνοῦ Τόμ. ΙΘ', σελ. 724 «ἀντὶ *ἀκτέας* γλαύκιον ἢ κόπρος ὄϊος». Περὶ τῆς ἐκφορᾶς *ἀκτΑΙα* ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 554. Παρασημειωτέον δ' ὅτι ἀττικιστὶ ἐλέγετο *οἷς* - *οἰός*, οὐχὶ *ὄϊς* - *ὄϊος*.

ἀμυγδαλῆ. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 733, 35 «Μὴ ἐπιδεχόμενα συναίρεσιν διὰ τὸ συκέα συκῆ, *ἀμυγδαλέα ἀμυγδαλῆ*. Καὶ τὰ ἐπὶ δένδρων διὰ τοῦ Ε ψιλοῦ γράφεται». Εὐστάθ. σελ. 1963, 43 «Ἔστι δέ, ὥσπερ *ἀμυγδαλέα ἀμυγδαλῆ* κτητικῶς, φασί, παρὰ τὸν καρπὸν ὄντος τοῦ χαρακτῆρος, οὕτω καὶ συκέα συκῆ διὰ τὸν κατ' αὐτὰς καρπὸν τὰ σῦκα» (Πρβ. Τρύφ. παρ' Ἀθην. σελ. 53 β'). Ἀρκάδ. περὶ Τόν.

σελ. 103, 6 (Ἐπιτ. Καθολ. Προσῳδ. Ἡρῳδ. σελ. 117, 17 Σμιδ.) «Τὰ εἰς Η συναληλιμμένα περισπᾶται· λεοντέα λεοντῆ, συκέα συκῆ, γαλέα γαλῆ, *ἀμυγδαλέα - ἀμυγδαλῆ*». Ἡρωδιαν. περὶ Μον. Λέξ. σελ. 6, 24 «*ἀμυγδαλῆ*. Εὔπολις Βάπταις· ἀλλ' ἐξολεῖς με ναὶ μὰ τὴν *ἀμυγδαλῆν*». Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Θ', μ', 26 ἀπαντᾷ «φυτεύειν δὲ συμφέρει περὶ τὰ σμήνη ἀχράδας, κυάμους —*ἀμυγδαλῆν*» καὶ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Α', ια', 3 «ὥσπερ ἡ *ἀμυγδαλῆ* καὶ τὸ κάρυον» καὶ περὶ Φυτ. Αἰτ. Β', θ', 4 «αἱ γὰρ ἄπιοι καὶ *ἀμυγδαλαῖ* — ἀποβάλλουσι καὶ τὰ ἄνθη καὶ τοὺς πρώτους καρπούς» (Ἴδε καὶ Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Ε', σελ. 306). Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 233 α' κατὰ μὲν τὴν τοῦ Βυττεμβαχίου ἔκδοσιν εἶνε γεγραμμένον «τὰς *ἀμυγδαλὰς* τῶν σκληρῶν», κατὰ δὲ τὴν τοῦ Δυβνήρου «τὰς *ἀμυγδαλᾶς* τῶν σκληρῶν». Ἀλλ' ἐν τῷ Η' τόμῳ τῆς τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου ἐκδόσεως σελ. 80 ἔγραψεν ὁ Βυττεμβάχιος τὴν ἑνικὴν ὀνομαστικὴν *ἀμυγδάλη*.

Ἐκφέρεται δὲ καὶ παροξυτόνως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα, *ἀμυγδάλη - ἀμυγδάλαι*, οἷον παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ Τόμ. Β', σελ. 158 «*ἀμυγδάλης* πικρᾶς ἢ κερασίας» καὶ παρὰ τῷ Πολυδεύκει βιβλ. Θ', 101 «κυάμοις ἢ καρύοις ἢ *ἀμυγδάλαις*» καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 893 «αἱ *ἀμυγδάλαι* κεναὶ λέγονται» καὶ «πικρίζοντας ὡς ἀληθῶς κατὰ τὴν ἀγρίαν *ἀμυγδάλην*» (Ἴδε Γ. Δινδόρφιον εἰς *Κλήμ. Ἀλεξ.* Τόμ. Γ', σελ. 339). Ὁ Ἀθήναιος γράφει σελ. 52 α' «Ἐπίχαρμος δὲ κατ' ἐξοχήν, ὡς ἡμεῖς, καπυρὰ τρώγων κάρυ', *ἀμυγδάλας*. Φιλύλλιος· ᾠά, κάρυ', *ἀμυγδάλαι*. Ἡρακλέων δέ φησιν ὁ Ἐφέσιος· κάρυα ἐκάλουν καὶ τὰς *ἀμυγδάλας* καὶ τὰ νῦν καστάνεια». Πρβ. καὶ σελ. 52 γ' - ε'. Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Μνησιθέου παρ' Ἀθην. σελ. 54 γ' «καθάπερ *ἀμυγδάλαι* τε αἱ ξηραὶ καὶ (αἱ) Διὸς βάλανοι» καὶ ἐν τοῖς τοῦ Μάχωνος παρ' Ἀθην σελ. 349 ϛ' «*ἀμυγδάλην* ἐπιβᾶσα συνέτριψεν». Πρβ. καὶ Μοῖρ. σελ. 47 (καὶ σελ. 441 Λιψ.). Ἴδε τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου πεφιλοπονημένον Πίνακα τῶν Λέξεων τῶν ἐν τοῖς Ἀποσπάσμασι τῶν Κωμικῶν σελ. 168.

Ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου εἶνε ἡμῖν παραδεδομένον (σελ. 52 ϛ') ὅτι ὁ μὲν Ἀρίσταρχος ἔγραφεν *ἀμυγδαλή* ὀξυτόνως ἐπί τε τοῦ δένδρου καὶ τοῦ καρποῦ, ὁ δὲ Φιλόξενος *ἀμυγδαλῆ* περισπωμένως ἐπ' ἀμφοτέρων,

ὁ δὲ Πάμφιλος καὶ ὁ Τρύφων *ἀμυγδάλη* μὲν παροξυτόνως ἐπὶ τοῦ καρποῦ, *ἀμυγδαλῆ* δὲ περισπωμένως ἐπὶ τοῦ δένδρου. Πρβ. καὶ Ἀμμών. σελ. 12 «*Ἀμυγδαλῆ* καὶ *ἀμυγδάλη* διαφέρουσιν. *Ἀμυγδαλῆ* μὲν γὰρ περισπωμένως τὸ δένδρον δηλοῖ, *ἀμυγδάλη* δὲ παροξυτόνως τὸν καρπόν, καθὰ καὶ Εὔπολις ἐν Ταξιάρχοις φησί· δίδου μασᾶσθαι Ναξίας ἀμυγδάλας» καὶ Σουίδ. σελ. 80 β′ Βεκκ. «*Ἀμυγδαλῆ* τὸ δένδρον· *ἀμυγδάλη* δὲ ὁ καρπός. Καὶ δειλαὶ δάκνεσθαι ἀμυγδάλαι». Τὴν γνώμην ταύτην ἐγκρίνουσιν ἄλλοι τε καὶ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀποσπασμάτων σελ. 305-6. Πρβ. καὶ Γοιτλίγγιον *περὶ Τόν*. σελ. 146.

Τῷ ὀξυτόνως προενηνεγμένῳ *ἀμυγδαλή* ὅμοιον εἶνε τὸ *κεφαλή*, τῷ δ' ἐν τῇ παραληγούσῃ ἔχοντι τὸν τόνον *ἀμυγδάλη* ἐμφερῆ ὑπάρχουσι τὸ *ἀγκάλη* καὶ *παιπάλη* καὶ ἄλλα. Ὁ Ἡρῳδιανὸς γράφει ἐν τῷ περὶ Μονήρους Λέξεως σελ. 39, 1 «*Κεφαλή*. Τὰ διὰ τοῦ ΑΛΗ ὑπὲρ δύο συλλαβὰς μονογενῆ βαρύνεσθαι θέλει, χωρὶς εἰ μὴ συναληλιμμένα εἴη· *Μυκάλη*, *φιάλη*, *ξυάλη*, *Μυτάλη*, *Πετάλη*, *ἀγκάλη*, *δαμάλη*. Σημειῶδες ἄρα τὸ *κεφαλή* ὀξυνόμενον ἐπὶ τοῦ μερικοῦ εἴτε ἐπὶ τοῦ κυρίου. Τὸ γὰρ *ἀλαλή* οὐ φύσει τρισύλλαβον». Πρβ. *μασχάλη*, *σκυτάλη*, *κροκάλη*, κτλ. καὶ *Ἑκάλη*, κτλ. Ὁ Μυτζέλιος ποιεῖται ἐν τῷ *De Emendat. Theogon. Hesiod.* σελ. 451 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Denique tanta erat sonsuetudinis vis et potestas, ut genuinus v. κεφαλή accentus demutatus paullatim fuerit in κεφάλη, quo hodie vocabulum pronuntiant Graeci. V. Villois. *Prolegg. ad. Il. p. VIII*». Ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ἡμῶν φωνῇ λέγεται κατ' οὐδέτερον γένος *κεφάλι*, *γερὸ κεφάλι*, *κούφιο κεφάλι*, κτλ. Ἐσχηματίσθη δὲ καὶ μεγεθυντικὸν *κεφάλα*, ᾧ ὅμοια φέρονται καὶ ἄλλα ἐν τῇ κοινῇ λαλιᾷ. Τίνες δὲ τῶν νέων Ἑλλήνων λέγουσι θηλυκῶς *κεφάλη* ἀντὶ τοῦ *κεφαλή*, ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν. Ἀλλ' οὐχὶ ἀπίθανον φαίνεται ὅτι τὸ οὐδέτερον *κεφάλι* ἄνευ ἄρθρου ἢ ἐπιθέτου ἐκφερόμενον ὑπελήφθη θηλυκόν, προῆλθε δ' ἐκ τούτου ἡ ψευδὴς δόξα ὅτι τοῦ ὀνόματος *κεφαλή* ἀνεβιβάσθη ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁ τόνος ἐκ τῆς ληγούσης εἰς τὴν παραλήγουσαν. Ἐν τοῖς εἰς Θεόκριτον Σχολίοις σελ. 152, 17 Ἀρ. κεῖται «Νίκανδρος *κεφάλαν*, ὡς ἡμέραν· πολλὰ γὰρ (Αἰολικὰ) σῴζεται παρὰ Συρακουσίοις» (Πρβ. Βέργκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Γ′, σελ. 567-8 ἐκδ. δ′). Οὐ-

δαμῶς δ' ἀπροσδόκητον ὑπάρχει νὰ ῥηθῇ ὑπό τινος ὅτι τὸ τῆς δημώδους ἡμῶν συνηθείας *κεφάλα* εἶνε Αἰολικὸς τύπος τοῦ *κεφαλή*. Συχνάκις παρ' ἡμῖν ἀκούει τις παραδοξολογίας.

Καλεῖται δ' ὁ καρπὸς καὶ κατ' οὐδέτερον γένος *ἀμύγδαλον*, ὃ ἔχει πρὸς τὸ *ἀμυγδαλῆ* ὡς τὸ *σῦκον* πρὸς τὸ *συκῆ* καὶ τὸ *ῥόδον* πρὸς τὸ *ῥοδῆ*. Παρατιθέμεθα μαρτύρια τοῦ οὐδετέρου *ἀμύγδαλον - ἀμύγδαλα*.

Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 649 «καὶ τὰ σήσαμα δὲ αὐτὰ καὶ τὰ κάρυα καὶ *τὰ ἀμύγδαλα*» καὶ σελ. 859 «μέγεθος *ἀμυγδάλου* σὺν μελικράτῳ πινομένη».

Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 155 «καὶ αὐτὰ δὲ *τὰ ἀμύγδαλα* καταπλασθέντα τὰ αὐτὰ ποιεῖ».

Διοκλ. παρ' Ἀθην. σελ. 53 δ' «*τὰ ἀμύγδαλα* τρόφιμα μέν ἐστι κτέ.» καὶ μετ' οὐ πολλὰ «τρέφει μὲν οὐχ ὁμοίως *τοῖς ἀμυγδάλοις*».

Φιλότιμ. παρ' Ἀθην. σελ. 53 ς' «*τὸ* δὲ *ἀμύγδαλον* ἧττον δυσκατέργαστον».

Δίφιλ. Σίφν. παρ' Ἀθην. σελ. 54 α' «*τὰ* δὲ *ἀμύγδαλά* ἐστιν οὐρητικὰ καὶ λεπτυντικά».

Μνησίθ. παρ' Ἀθην. σελ. 54 β' «*τὰ* δὲ *ἀμύγδαλα* καὶ τὰ Ἡρακλεωτικὰ καὶ τὰ Περσικὰ κάρυα» καὶ μετ' ὀλίγα «ἔξω *τῶν* χλωρῶν *ἀμυγδάλων*». Φέρεται δ' ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου καὶ «ὁμοίως *τῷ ἀμυγδάλῳ*» (σελ. 52 ς') καὶ «ὃν ἡμεῖς οὐδετέρως *ἀμύγδαλον* λέγομεν» καὶ «μουκήρους γὰρ Λάκωνες καλοῦσι *τὰ ἀμύγδαλα*» (σελ. 53 β').

Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ', δ'. 7 «ἡλίκα *τὰ ἀμύγδαλα*» καὶ «τῇ δ' εὐστομίᾳ καὶ ἡδονῇ κρείττω *τῶν ἀμυγδάλων*» καὶ περὶ Φυτ. Αἰτ. Δ', β', 1 «*τὰ* δ' *ἀμύγδαλα* ἐλάττω χρόνον» καὶ περὶ Ὀσμ. 15 «τὸ ἐκ *τῶν* πικρῶν *ἀμυγδάλων*» καὶ 16 «δριμύτητα γὰρ ἔχει τὸ *τῶν ἀμυγδάλων*».

Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Θ', θ' (Τόμ. Γ', σελ. 181, 18 Διδ.) «*ἀμύγδαλον* εἰς ῥωγμὴν ξύλου ἐνθείς». Πρβ. καὶ Ψευδαριστοτέλ. περὶ Θαυμασ. Ἀκουσμ. Κ' «*τὰ ἀμύγδαλα* χρησιμώτατα πρὸς τὸ μέλι ποιεῖν».

Γίνεται δὲ μνεία τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ϛ', 80 «*ἀμύγδαλα*, κάρυα Περσικά». Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 167.

Ὁ Δαρεμβέργης γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ὀρειβασίου Τομ. Α', σελ. 613 «P. 198. l. 8, ἀμυγδαλῶν: Quoique partout ailleurs dans Oribase les amandes soient appelées ἀμύγδαλα, nous n'avons pas cru devoir nous écarter de la leçon de manuscrits».

Ὁ Μοῖρις διδάσκει σελ. 9 «*Ἀμυγδάλας* θηλυκῶς Ἀττικῶς, *ἀμύγδαλα* οὐδετέρως Ἑλληνικῶς». Λέγει δὲ καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 10, 11 «*Ἀμυγδάλαι* ἐπὶ τῶν καρπῶν, οὐκ *ἀμύγδαλα*· *ἀμυγδαλαῖ* δὲ τὰ δένδρα». Ἀλλ' ὁ Γαληνὸς ἀποφαίνεται ὅτι ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων χρῆσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐποιοῦντο, τοῦ τε θηλυκοῦ *ἀμυγδάλαι* καὶ τοῦ οὐδετέρου *ἀμύγδαλα*, Τόμ. Ϛ', σελ. 612 «Τῶν δὲ μηδεμίαν μὲν τέχνην ἠσκηκότων τῷ βίῳ χρήσιμον, ἀττικίζοντας δὲ καλούντων ἑαυτούς, ἔνιοι μὲν *ἀμυγδάλας* θηλυκῶς ἀξιοῦσι λέγεσθαι τὸν καρπὸν τοῦτον, ἔνιοι δὲ οὐδετέρως *ἀμύγδαλα*, μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὃ σπουδάζουσιν, ὡς ἄμφω τὰ ὀνόματα παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἀνδράσι γέγραπται». Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἀθήναιος σελ 52 ε' «Ὅτι καὶ οὐδετέρως *ἀμύγδαλα* λέγεται. Δίφιλος· τρωγάλια, μυρτίδες, πλακοῦς, *ἀμύγδαλα*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἑρμίππου παρ' Ἀθην. σελ. 28 α' «τὰς δὲ Διὸς βαλάνους καὶ *ἀμύγδαλα* σιγαλόεντα Παφλαγόνες παρέχουσι», εἰς ὃ ἀναφέρεται τὸ τοῦ Ἀντιαττικιστοῦ σελ. 82, 19 «*Ἀμύγδαλα*: Ἕρμιππος Φορμοφόροις». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Διφίλου μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἐν σελ. 640 δ', ἔνθα ἔχουσιν οἱ κώδικες ἀντὶ τοῦ οὐδετέρου *ἀμύγδαλα* τὸ θηλυκὸν *ἀμυγδαλαί* ἢ *ἀμυγδαλαῖ* (Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 568, 79). Τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Φιλυλλίου παρ' Ἀθην. σελ. 640 ς' καὶ σελ. 641 β' *ἀμύγδαλα* μετετύπωσεν εἰς τὸ *ἀμυγδάλια* ὁ Μεινέκιος. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἐλλογιμωτάτου ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν *Ἀναλ. Κριτ. εἰς Ἀθην. Δειπνοσ.* σελ. 312 «Phillyllius ἀμυγδάλια καρύδι' ἐπιφορήματα. Legebatur ἀμύγδαλα et κάρυα, pro quo καρύδια est. p. 641 b. ubi item ἀμύγδαλα edebatur. Potest vero etiam ἀμυγδάλαι scribi, sed ἀμυγδάλια commendatur deminutivo καρύδια». Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν *Adversar. in Com. Gr. Fr.* Μέρ. Α', σελ. 62 τρέπει τὸ *ἀμύγδαλα* εἰς τὸ *ἀμυγδάλας*, νομίζει δ' ἐν σελ. 176 ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Διφίλου ἐλέχθη κατὰ θηλυκὸν γένος *ἀμυγδάλαι*,

Εὑρέθη καὶ θηλυκὸν ὄνομα εἰς ΟΣ λῆγον παρὰ τῷ Λουκιανῷ Ἀπολογ. 5 «ἐπεὶ δὲ εἶδεν ἰσχάδα — ἢ *ἀμύγδαλον* πόρρω κειμένην». Σημαίνεται δὲ δι' αὐτοῦ ὁ καρπός. Ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου «Καρύαι: *τὰς ἀμυγδάλους* καὶ καστάνους. Καὶ τόπος» νοοῦνται τὰ δένδρα. Μετεβλήθη δ' ὅμως ὑπό τινων τὸ *καρύαι* εἰς τὸ *κάρυα*· κατὰ δὲ τὴν γραφὴν ταύτην δηλοῦνται διὰ τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων *τὰς ἀμυγδάλους καὶ καστάνους* οἱ καρποί (Πρβ. Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 547-8). Ὁ Λ. Δινδόρφιος δοξάζει ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 168 ὅτι ὁ Λουκιανὸς εἶπεν *ἀμυγδάλην* καὶ ὁ Ἡσύχιος «Κάρυα: τὰς *ἀμυγδάΛΑΣ* καὶ καστάνους».

Ὑπὸ τοῦ Φιλοξένου ἐρρήθη *ἀμυγδαλίδες* παρ' Ἀθην. σελ. 643 γ'. Εἶνε δὲ τοῦτο ὑποκοριστικὸν τοῦ δηλωτικοῦ τῶν καρπῶν ὀνόματος *ἀμυγδάλαι*.

Τὴν ἀσυναίρετον ἐκφορὰν *ἀμυγδαλέα* βλέπει τις παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ Τόμ. Α', σελ. 151 «*ἀμυγδαλέας* πικρᾶς ἡ ῥίζα ἀφεψηθεῖσα κτέ.». Ἀλλ' ἐν σελ. 156 κεῖται «ἡ δὲ γλυκεῖα καὶ ἐδώδιμος *ἀμυγδαλὴ* κατὰ πολὺ ἥσσων ἐστὶν — τῆς πικρᾶς».

Ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων λέγεται κοινῶς *ἀμύγδαλο* ὁ καρπὸς καὶ *ἀμυγδαλιὰ* τὸ δένδρον. Ἐν Ἀμφίσσῃ ὀνομάζεται *τζάγαλο* ὁ καρπὸς καὶ *τζαγαλιὰ* τὸ δένδρον. Τοῦ ὀνόματος *τζάγαλον* γίνεται χρῆσις καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ σημαίνεται δι' αὐτοῦ τὸ χλωρὸν ἀμύγδαλον, ὅπερ εἶνε ὅλον ἐδώδιμον. Πρβ. Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 156 «βρωθέντα δὲ σὺν τῷ λέπει τὰ ἀμύγδαλα χλωρὰ στομάχου πλάδον ἀποκαθίστησι».

γαλῆ. Μοῖρ. σελ. 112 «*Γαλῆ* Ἀττικῶς, *γαλέα* Ἑλληνικῶς». Θωμ. Μάγιστρ. σελ. 77, 19 «*Γαλῆ* Ἀττικόν, οὐ *γαλέα*». Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 336, 5 Δινδ. «Τὸ μηλέαι ὡς ἰτέαι καὶ συκέαι, ὃ κατὰ κρᾶσιν γέγονε καὶ συκαῖ, ὡς *γαλαῖ*». Πολλὰ τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ μαρτύρια ἔχει τις νὰ καταλέξῃ ἔκ τε τοῦ δοκίμου καὶ τοῦ ἀδοκίμου ἑλληνισμοῦ. Τοῦ δὲ πληθυντικοῦ ὑπάρχουσιν ἡμῖν πρόχειρα τάδε. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 255 «κἀκποιήσεται *γαλᾶς*» καὶ Σφηξ. 1185 «μῦς καὶ *γαλᾶς* μέλλεις λέγειν ἐν ἀνδράσιν;». Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ϛ', λζ', 2 «αἱ *γαλαῖ* αἱ ἄγριαι μάλιστα ἀναιροῦσιν». Θεόφραστ. περὶ τῶν Αθρ. Φαιν. Ζῴ. Ζ' (σελ. 834 Σνειδ.) «φθεί-

ρουσι δ' αὐτοὺς καὶ αἱ ἄγριαι *γαλαῖ*». Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. Ε', 8 «καθάπερ καὶ τὴν Ῥήνειαν ταῖς *γαλαῖς* ὁ αὐτὸς (ὁ Ἀριστοτέλης δηλ.) ὁμολογεῖ ἡμῖν» καὶ Ζ', 8 «*γαλαῖ* δὲ ὑποτρίζουσαι κτέ.». Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 97 ε' «τὰς *γαλᾶς* καὶ τοὺς τράγους καὶ τοὺς πιθήκους». Λουκιαν. Ἀλ. 34 «ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν *γαλῶν*». Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 167 «μυῖαι τούτοις οἰκεῖαι τοῖς ὀνόμασι καὶ *γαλαῖ*». Αἰσώπ. Μῦθ. 291 Ἀλμ. «μυσὶ καὶ *γαλαῖς* πόλεμος ἦν». Σουίδ. σελ. 235 β' Βεκκ. «ἔνθα μέγισται γίνονται *γαλαῖ*». Ἡσύχ. Τόμ. Α', σελ. 413, 95 Σμιδ. «ὡς οὖν ἐκεῖ μεγάλων γινομένων *γαλῶν* εἶπε». Πρβ. καὶ σελ. 413, 101.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται «*Γαλῆ*: τὸ ζῷον· καλεῖται δὲ πρός τινων κερδὼ καὶ ἱλαρία. Ἔστι δὲ ὄνομα ἰσόψηφον δίκη καὶ γαλῆ· ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν σύγκειται γραμμάτων». Ἔλαβε ταῦτα ὁ Σουίδας ἐκ τῶν Ὀνειροκριτικῶν τοῦ Ἀρτεμιδώρου βιβλ. Γ', 28. Τὰ ὀνόματα *δίκη* καὶ *γαλῆ* εἶνε μὲν ἰσόψηφα (δίκη = 4 + 10 + 20 + 8 ἤτοι = 42, γαλῆ = 3 + 1 + 30 + 8 ἤτοι = 42), ἀλλὰ δὲν σύγκεινται ἀπὸ τῶν αὐτῶν γραμμάτων. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Collectan. Crit.* σελ. 145 «Qui addidit ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν σύγκειται γραμμάτων seu Suidas seu quis alius nesciebat quid diceret». Περὶ *ἰσοψήφων ὀνομάτων* καὶ *ἰσοψήφων στίχων* ἐποιήσατο λόγον ὁ μακαρίτης Ἀσώπιος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑλλήνων Ποιητῶν καὶ Συγγραφέων σελ. 903-4.

Περὶ τοῦ δεισιδαίμονος λέγει ὁ Θεόφραστος Χαρακτ. ΙϚ' ὅτι «οἷός ἐστι — τὴν ὁδὸν ἐὰν ὑπερδράμῃ *γαλῆ*, μὴ πρότερον πορευθῆναι, ἕως ἂν διεξέλθῃ τις ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλῃ». Κεῖται δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 791 «σεισμὸς εἰ γένοιτο πολλάκις ἢ πῦρ ἀπότροπον ἢ διάξειεν *γαλῆ*, παύσαιντ' ἂν εἰσφέροντες, ὦμβρότητε σύ». Πρβ. καὶ Λουκιαν. Ψευδολογιστ. 17 «κἂν εἴ τις βάκηλον ἢ εὐνοῦχον ἴδοι ἢ πίθηκον εὐθὺς ἐξιὼν τῆς οἰκίας, ἐπὶ πόδα ἀναστρέφει καὶ ἐπανέρχεται οὐκ ἀγαθὰς μαντευόμενος τὰς ἐφημέρους ἐκείνας πράξεις ἔσεσθαι αὐτῷ ὑπὸ πονηρῷ τῷ πρώτῳ καὶ δυσφήμῳ κληδονίσματι».

Περιβόητος δὲ κατέστη ἡ ὑπὸ τοῦ ὑποκριτοῦ Ἡγελόχου κακὴ ἀπαγγελία τοῦ Εὐριπιδείου στίχου «ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ *γαλῆν'* ὁρῶ» (Ὀρέστ. 279), καθ' ἣν τὸ *γαλῆν'* (= γαληνά) προηνέχθη

ὁμοίως τῷ *γαλῆν* (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς Ἀριστοφ. *Βατρ.* σελ. 43-4 καὶ σελ. 256-7).

Παρὰ τῷ Ἀρεταίῳ φέρεται σελ. 251 Ἑρμ. «οἱ ἐνοικίδιοι *γαλεοὶ* βρωθέντες λύουσι τὴν νοῦσον», δηλοῦνται δὲ διὰ τοῦ *οἱ ἐνοικίδιοι γαλεοὶ* αἱ κατοικίδιοι γαλαῖ. Ἐλέχθη δὲ *γαλῆ κατοικίδιος* ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου Τόμ. Α΄, σελ. 179. Πρβ. καὶ Σουίδ. «Κάττης κάττου: *ὁ κατοικίδιος αἴλουρος*» καὶ λ. *σπατάλη* «Κάττου φησὶν ἤτοι *αἰλούρου κατοικιδίου*» (Ἴδε Ἑρμερίνσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀρεταίου σελ. XXXIV).

Τοῦ ἀσυναλείπτου τύπου *γαλέα* ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Α΄, σελ. 413, 91 «ἐν ᾗ *γαλέα* τὸ ζῷον». Ἐν τῷ κώδικι εἶνε γεγραμμένον *γαλΑΙα*. Πρβ. καὶ Αἰσ. Μύθ. 291 β΄ «*γαλέαι* ἐμάχοντο τοῖς μυσὶν» καὶ «οὐ παραλόγως *γαλέαι* ἡμᾶς ἡττῶσιν» καὶ «πολεμεῖν πρὸς τὰς *γαλέας*» καὶ «διεφθάρησαν ἅπαντες ὑπὸ τῶν *γαλεῶν*».

γῆ. Ἰω. Ἀλεξ. Τον. Παραγγ. σελ. 8, 5 «Τὰ εἰς Η ἐκ συναιρέσεως περισπᾶται· *γέα γῆ*, νέα νῆ, πλέα πλῆ». Στέφ Βυζ. σελ. 206, 17 «*Γῆ*, ἀπὸ τοῦ *γέα* κραθέν». Θεόγνωστ. Καν. σελ. 102, 21 «Τὸ γὰρ *γέα γῆ* διὰ τοῦ Ε ψιλοῦ γραφόμενον καὶ εἰς Η συναιρούμενον δῆλόν ἐστιν ὡς ἑτέρῳ κανόνι ὑπείκει». Χοιροβοσκ. Ἐπιμ. εἰς τὸ Ψαλτ. σελ. 58, 15 «*Γῆ* πόθεν γίνεται; Παρὰ τὸ *γέα* κατὰ συναίρεσιν του Ε καὶ Α εἰς Η, *γῆ*· τὸ δὲ γέα παρὰ τὸ γῶ τὸ χωρῶ, ἡ πάντας χωροῦσα». Εὐστάθ. σελ. 1392, 24 «παρὰ τὴν ψιλογραφουμένην *γέαν*, ἧς συναίρεμα ἡ *γῆ*».

Ὁ ἑνικὸς ἀριθμὸς *γῆ* ἀπαντᾷ συχνάκις ἔν τε τῷ πεζῷ καὶ τῷ ποιητικῷ λόγῳ, *ὅ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσός*, κτλ., *γῆν πρὸ γῆς*, κτλ. Πρβ. καὶ Μειστεράνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 97 ἐκδ. β΄.

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς σελ. 226, 11 «Ἄλλως γὰρ μοναδικός ἐστιν ὁ ἥλιος καὶ διὰ τοῦτο οὐ θέλει ἐν τῷ κλίνεσθαι πληθύνεσθαι, ὥσπερ οὔτε ἡ *γῆ*, κἂν αἱ χῶραι *γαῖαι* λέγωνται, ὡς μετὰ ταῦτα φανήσεται, οὔτε ἡ ἅλς, κἂν τὰ πελάγη θαλάσσας ὁμοίως λεγομένας ἀκούωμεν» καὶ σελ. 372, 28 «Ὅτι τὰς χώρας *γαίας* λέγει ἐν τῷ *γαιάων Ἀσίης*· καὶ παρακατιὼν φησι *γαῖαν ἑκάστην* ἤτοι χώραν. Οὕτω δὲ ποιεῖ καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ *οὐδέ τις* (*ἄλ-*

λη) φαίνετο γαιάων. Αὐτὴ μέντοι ἡ γῆ τὸ στοιχεῖον οὐ πληθύνεται διὰ τὸ μοναδικόν» καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον σελ. 1598, 46 «Τὸ δὲ *γαιάων* πληθυντικῶς καὶ νῦν καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα δὲ παρὰ τῷ ποιητῇ κεῖται, εἰ καὶ οἱ μεθ' Ὅμηρον σημειοῦνται μὴ εἶναι πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῆς γῆς, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ ἡλίου διὰ τὸ μονήρη αὐτὰ εἶναι· ἀλλ' ἡ κοινὴ συνήθεια ἐν τούτοις οὐχ ὑπακούει αὐτοῖς *γαίας* τὰς νήσους νοοῦσα. Οἱ μέντοι Λύκιοι καὶ ἄλλως ἐθέλοντες εἰπεῖν τὰς ἄνω χώρας *τὰς ἄνω γᾶς* λέγουσιν» καὶ σελ. 1676, 25 «Τὸ μέντοι εἰπεῖν ἅλεσσι ταῖς θαλάσσαις οὐδόλως προσδέδεκται διὰ τὸ τὴν κλίσιν τῆς ἁλὸς μὴ διαβαίνειν ἐπέκεινα τῶν ἑνικῶν ὁμοίως τῇ *γαίᾳ*· ἐκείνη γὰρ καὶ εἰς πληθυντικὰ μεταβαίνει, ὡς πολλαχοῦ φαίνεται» καὶ σελ. 1728, 50 «Ὅρα δὲ ὅτι *γαιάων* ἔφη πληθυντικῶς, εἰ καὶ ἀρέσκει τοῖς παλαιοῖς μὴ εἶναι πληθυντικὸν τῆς γῆς, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ἁλός. Δοκεῖ δὲ τὰς νήσους οὕτω λέγειν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ Κρήτη τίς ἐστι γαῖα μέσῳ ἐν πόντῳ».

Ἡ πληθυντικὴ γενικὴ τοῦ δισυλλάβου *γαῖα* εὑρέθη ἐν τρισὶ τόποις τῆς Ὀδυσσείας, Θ, 284 καὶ Μ, 404 καὶ Ξ, 302. Ἐν τῷ εἰς Ἀπόλλωνα Ὁμηρικῷ Ὕμνῳ στίχ. 46 φέρεται ὁ τύπος *γαιέων*. Πρβ. *πυλάων - πυλέων*, κτλ. Ἐλέχθη δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις βιβλ. Α'. 2 «τὰς ἀρίστας τῶν *γαιῶν*» καὶ ἐν Βασιλειῶν Τετάρτῃ κεφ. ΙΗ', 35 «ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν *γαιῶν*» καὶ ἐν Ψαλμῷ ΜΗ', 12 «ἐπὶ τῶν *γαιῶν* αὐτῶν». Πρβ. καὶ Ἐράν. Φίλ. σελ. 169 Βαλκεν. «Πορθμὸς δὲ ἡ μέσον δύο *γαιῶν* θάλασσα» (Ἴδε Βαλκενάριον ἐν *Σημειώσ. εἰς Ἡρόδ.* σελ. 561 Γαισφ. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Β', σελ. 488).

Παραδείγματα τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ μονοσυλλάβου *γῆ* ἔχομεν τάδε.

Δημήτρ. περὶ Ἑρμην. 225 «ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντός φησιν· εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται *γᾶς* φυγὰς οὗτος κτέ.». Ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται τὰς φυγὰς οὗτος», ἀποκατέστησε δὲ τὴν ἀληθῆ ὁ Βαλκενάριος ἐν ταῖς εἰς Ἡρόδοτον Σημειώσεσι σελ. 561 Γαισφ.

Ψευδαριστοτέλ. Προβλημ. ΚΓ', 29 «διὰ τί αἱ κυματωδέστεραι *γαῖ* στερραὶ γίνονται, κτέ.;»

Στράβ. σελ. 126 «ὑπογραπτέον δὲ καὶ τὰς περιεχούσας αὐτὴν *γᾶς*».

Γαλην. Τόμ. ΙΒ', σελ. 185 «ἡ καταλειπομένη παραπλησία ταῖς ἄλλαις *γαῖς* ἐστιν». Πρβ. καὶ σελ. 165 «περὶ τῶν *γῶν*».

Βασιλ. Δ', ιη', 35 «οἳ ἐξείλαντο τὰς *γᾶς* αὐτῶν ἐκ χειρός μου».

Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 43, 54 «τὰς ἑαυτῶν *γᾶς* ἐγεωμέτρουν».

Σχολ. Αἰσχύλ. σελ. 267, 21 Δινδ. «ὅρους ταῖς αὐτῶν *γαῖς* ἐπιθεῖναι σπουδάζοντες».

Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Γ', σελ. 182,6 Δινδ. «γύας: *γᾶς*». Ἐν σελ. 181,10 φέρεται διττὴ γραφή, «ἐπινέμεται τὰς *γύας* τῆς Δίρκης» καὶ τὰς *γᾶς*, ὡς καὶ ἐν σελ. 181,15 «ταῖς βαθυσπόροις ἐπεμβαίνει *γύαις*» καὶ *γαῖς*. Ὁ Βαλκενάριος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Β', σελ. 123 Λιψ. «Scholii vocem postremam γαῖς ne quis in γύαις transmutandam putet, impediet usus recentiorum plebeius: *Eustathius* in Od. Θ. p. 311,45. οἱ Λύκιοι, ἐθέλοντες εἰπεῖν τὰς ἄνω χώρας, τὰς ἄνω γᾶς λέγουσι — Sæpius ista forma plurativa recurrit in *Aquilæ* reliquiis versionis Antiqui Fœderis. Γαιῶν semel legitur apud *Herodot.* IV, c. 198».

Ἀπαντᾷ δὲ τὸ *γᾶς* καὶ ἐν Δωρικῇ (Ῥοδίᾳ) ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας 1880, σελ. 139 «τὰς *γᾶς* τὰς ἐν Ῥογκ(ύ)ῳ».

Τὸ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «*Γωνορίσματα*: γνωρίσματα, τοποθεσίαι» ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Σχαιφήρου ἐν *Μελετήμ. Κριτ.* σελ. 15 κατὰ διάστασιν: *Γῶν ὁρίσματα*. Πρβ. καὶ Βάστιον εἰς *Γρηγ. Κορ.* σελ. 155 Σχ.

Τὸν δυϊκὸν ἀριθμὸν *γαῖν* βλέπει τις παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ Πέρσ. 736 «γέφυραν *γαῖν* δυοῖν ζευκτηρίαν». Τἀντίγραφα ἔχουσι «γέφυραν *ἐν* δυοῖν ζευκτηρίαν». Ἴδε Ἑρμαννὸν εἰς *Αἰσχύλ.* Τόμ. Β', σελ. 236. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ κεῖται σελ. 229,46 «Ἡ γῆ. Καὶ ἡ εὐθεῖα τῶν δυϊκῶν; Οὐκ ἔχει· μάχεται ἡ κλίσις τοῦ ὀνόματος, τῆς φύσεως μὴ ἀπαιτούσης». Πρβ. καὶ Χοιροβοσκ. Ἐπιμερ. εἰς τὸ Ψαλτήρ. σελ. 58,29.

Ὁ Ἀντιαττικιστὴς γράφων σελ. 86,32 «*Γῆν* ἀξιοῦσιν ἀεὶ λέγειν ἑνικῶς, μηδέποτε δὲ πληθυντικῶς. Ἡρόδοτος πρώτῳ» ἐμφαίνει ὅτι ὁ Ἡ-

ρόδοτος ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος γῆ. Ἀπαντᾷ δ' ἀληθῶς παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ βιβλ. Δ', 198 «αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἀρίστῃ *γέων* Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν» (Πρβ. Ἐλμσλήϊον εἰς *Εὐριπ. Μήδ.* σελ. 144 καὶ Βάστιον εἰς *Γρηγ. Κορ.* σελ. 155). Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ *γαιῶν* καὶ *γεῶν*. Ὁ Βαλκενάριος ἀποφαίνεται ἐν *Σημειώσ. εἰς Ἡρόδ.* σελ. 561 Γαισφ. «multum me judice præstat γεῶν, munitum auctoritate Democriti in Diss. Herod. p. 183». Τὸ πρᾶγμα θὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον ἐν τοῖς ἔπειτα.

Ἐν ἐπιγράμματι τοῦ Κριναγόρου Ἀνθολ. Παλατ. Θ', 430, 8 κεῖται «ἄλλα γὰρ ἀλλοῖαι πάντα φέρουσι *γέαι*». Σημειοῦται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Δυβνῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας Τόμ. Β', σελ. 215-6 τάδε· γέαι Cod.; γύαι. O. Schneiderus et Boiss., qui haec annotat: «Pro γέαι forsan γύαι. Gregor. Naz. t. II, p. 32: οὐ γῆς πυροφόρου γυίαι καὶ ἄλσεα καλά. Codex 993 πυροφόροιο γυίαι. Scribendum videtur γύαι. Est tamen dubitandi locus de feminina forma γύα». Apud Atticos quidem. Ὁ Κόβητος λέγει ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 98-9 «ne Græcum quidem est γύη, sed ὁ γύης et οἱ γύαι, quod *iugera* et *arva* significat». Πλείονα περὶ τούτου θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι.

Ἐν τοῖς τοῦ Δημοκρίτου παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 357 εἶνε γεγραμμένον «καὶ ἀέρας τε καὶ *γέας* πλείστας εἶδον», ὃ ὁ Κόβητος ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 213 καὶ 531 νομίζει ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν τοῦ *γαίας*. Τὴν ἐκφορὰν δὲ ταύτην βλέπομεν παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ μνημονεύοντι τὰ τοῦ Δημοκρίτου ἐν Προπαρ. Εὐαγγελ. Ι', δ', 23 (Πρβ. καὶ Act. Sem. Phil. Erl. Τόμ. Ε', σελ. 258). Παρὰ τῷ Σωζομενῷ ἀπαντᾷ σελ. 182 «Δημόκριτος — πλείστας ἱστόρησε πόλεις ἀέρα τε καὶ χώρας καὶ ἔθνη».

Τὴν πληθυντικὴν αἰτιατικὴν *γέας* εὕρομεν καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Χίᾳ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας 1879, σελ. 233 «τὰς *γέας* καὶ τὰς οἰκιέας ἐπρίαντο» καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ κειμένῃ ἐν τῷ αὐτῷ Δελτίῳ 1880, σελ. 302 «οἵδε ἐπρίαντο — *γέας* καὶ οἰκίας». Πρβ. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Διττεμβ. 113, 40 «δημόσιαι *γέαι*» (Ἴδε καὶ Διττεμβεργῆρον ἐν *Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ.* σελ. 13).

Σημειωτέον δ' ὅτι περὶ τῶν τύπων *πλῆ* καὶ *νῆ*, ὧν ποιεῖται μνείαν Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρεύς, γράφει ὁ Ἡρῳδιανὸς ἐν τῷ περὶ Μονήρους Λέξεως σελ. 7, 6 «Τὸ δὲ *πλῆ* εἰρημένον παρὰ Διογένει τῷ Ἀπολλωνιάτῃ ἀντὶ τοῦ *πλέη* θηλυκοῦ ἐπιθετικῶς ἄγνωστον τοῖς ἄλλοις. Ἀλλὰ καὶ ἡ *νέα νῆ* εἰρημένον ἐν Σαμίων Ὥροις· τῇ δὲ νῇ τῶν Πυθιογειτόνων τις συγκυρέων ἐλάμβανε· καὶ παρὰ Ἀριστοφάνει ἐν Αἰολοσίκωνι· καί κ' ἐπιθυμήσειε νέος νῆς ἀμφιπόλοιο» (Πρβ. Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀποσπασμάτων σελ. 6).

κωλῆ. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1183, 5 «Λέγουσι δὲ καὶ *κωλῆν* τὸν κωλῆνα οἱ Ἀττικοὶ συναιροῦντες ἐκ τοῦ *κωλέα*. Χρῆσις παρὰ τῷ κωμικῷ· *οἴμοι δὲ κωλῆς*. Καὶ ἔστιν ὡς συκέα συκῆ, λεοντέα λεοντῆ, οὕτω καὶ *κωλέα κωλῆ*» καὶ Παρεκβ. εἰς Διονύσ. σελ. 331, 2 Διδ. «Μέρος δὲ ποδὸς ἐμπροσθίου ἡ *κωλῆ* καὶ περισπᾶται ἀπὸ συναιρέσεως, ὥσπερ γαλέα γαλῆ, οὕτω καὶ *κωλέα κωλῆ*». Ἀθήν. σελ. 368 δ' «Καὶ *κωλῆνα* δὲ λέγουσι καὶ *κωλῆν*. Εὔπολις Αὐτολύκῳ· σκέλη δὲ καὶ κωλῆνες εὐθύτου ῥίφου. Εὐριπίδης Σκίρωνι· οὐδὲ κωλῆνες νεβρῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ *κωλέα* συνῃρημένον ἐστίν, ὡς συκέα συκῆ, λεοντέα λεοντῆ, *κωλέα κωλῆ*. Ἀριστοφάνης Πλούτῳ δευτέρῳ· οἴμοι *κωλῆς*, ἣν ἐγὼ κατήσθιον· καὶ ἐν Δαιταλεῦσιν· καὶ δελφακίων ἁπαλῶν *κωλαῖ* καὶ χναυμάτια πτερόεντα (Κόκκ.: χναυμάτι' *ἱμερόεντα*)· ἐν δὲ Πελαργοῖς· κεφαλάς τ' ἀρνῶν *κωλᾶς* τ' ἐρίφων. Πλάτων Γρυψίν· ἰχθῦς, *κωλᾶς*, φύσκας. Ἀμειψίας Κόννῳ· δίδοται μάλισθ' ἱερώσυνα, *κωλῆ*, τὸ πλευρόν, ἡμίκραιρ' ἀριστερά. Ξενοφῶν Κυνηγετικῷ· *κωλῆν* σαρκώδη, λαγόνας ὑγράς. Καὶ Ξενοφάνης δ' ὁ Κολοφώνιος ἐν τοῖς ἐλεγείοις φησί· πέμψας γὰρ *κωλῆν* ἐρίφου σκέλος ἤραο πῖον ταύρου λαρινοῦ, τίμιον ἀνδρὶ λαχεῖν, τοῦ κλέος Ἑλλάδα πᾶσαν ἐφίξεται οὐδ' ἀπολήξει, ἔστ' ἂν ἀοιδάων ᾖ κλέος Ἑλλαδικῶν».

Τὸ χωρίον τοῦ Ἀμειψίου μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ περὶ Μον. Λεξ. σελ. 6, 26. Ἐν τῷ Κυνηγετικῷ τοῦ Ξενοφῶντος κεφ. Ε', 30 ἔχουσι τἀντίγραφα «*κοίλην* σαρκώδη», ἐν τῷ μετωπίῳ δ' ἑνὸς αὐτῶν φέρεται «γρ. *κολῆνα*». Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Ε', 69 βλέπει τις διττὴν γραφήν, *κωλῆνα σαρκώδη* καὶ *κωλῆν* (ἤτοι *κωλῆν*) *σαρκώδη* (Πρβ. Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τόμ. Β', σελ. 815).

Ἐν ταῖς Νεφέλαις τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπαντᾷ στίχ. 989 «τὴν ἀσπίδα τῆς *κωλῆς* προέχων» καὶ στίχ. 1018 «πυγὴν μικράν, *κωλῆν* μεγάλην». Φέρεται δὲ εἰς τὸ τῆς *κωλῆς* σχόλιον ἔχον ὧδε· «τῆς κωλῆς: τοῦ ποδός· ἕτεροι δέ φασι τοῦ αἰδοίου». Καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος *κωλῆ* ἐν τοῖς ἐκ τῶν Νεφελῶν παρατεθεῖσι χωρίοις δηλοῦται τὸ αἰδοῖον (Πρβ. καὶ Λ. Διν-δόφιον ἐν τῇ ἐκδόσει Μικρῶν Συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 334). Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Νεφελῶν σελ. 130 καὶ 138 δοξάζει ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους *ψωλῆς* καὶ *ψωλήν*. Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐπολιδος κεῖται «τρίτος ὁ τὴν *καλὴν* ἔχων», γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 537 «corruptum videtur τὴν καλήν. Suspicabar τὴν κωλῆν eo sensu quo legitur apud Aristoph. Nub. 989». Ἀλλὰ τὸ ὀρθῶς ἔχον εἶνε «ὁ τὴν *κάλην* ἔχων». Ὁ Κόβητος λέγει ἐν *Var. Lect.* σελ. 399 ἐκδ. β' «Meinekius κωλῆν coniecit, at tu scribe ὁ τὴν *κάλην* ἔχων, *herniosus* homo erat. Phrynichus in Bekk. *Anecd.* p. 47, 20. *καλήτης* καὶ *κάλη* Ἀττικοὶ διὰ τοῦ Α, *κηλήτης* καὶ *κήλη* Ἴωνες». Πρβ. καὶ *Μνημοσ.* 1876, σελ. 263. Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅμως ὅτι πρὸ τοῦ Κοβήτου ἀποκατέστησε τὴν ἀληθῆ γραφὴν ὁ Ὄθ. Σνειδῆρος (Ἴδε Ἰάκωβον ἐν τῇ Μεινεκιείῳ ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Ε', σελ. LXXXIV).

Ἄλλα παραδείγματα τοῦ ὀνόματος *κωλῆ* μνημονεύομεν τάδε. Θεόφιλ. παρ' Ἀθην. σελ. 417 β' «ῥυγχίον, *κωλῆν*, πόδας τέτταρας ὑείους». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικ. 2656,9 «λήψεται τῶν θυομένων δημοσίᾳ ἀφ' ἑκάστου ἱερείου *κωλῆν* καὶ τὰ ἐπὶ *κωλῇ* νεμόμενα καὶ τεταρτημορίδα σπλάγχνων καὶ τὰ δέρματα, τῶν δὲ ἰδιωτικῶν λήψεται *κωλῆν* καὶ τὰ ἐπὶ *κωλῇ* νεμόμενα καὶ τεταρτημορίδα σπλάγχνων». Λουκιαν. Λεξιφ. 6 «βοὸς λιπογνώμονος *κωλῆν*». Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 83, 30 «κόρακα ἁρπάσαι *κωλῆν*». Πρβ. καὶ Μειστεράνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 97 ἐκδ. β'.

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀναξίππου παρ' Ἀθην. σελ. 404 δ' κεῖται «τῷ φιλοσόφῳ παρέθηκα *κωλέαν*, πόδας». Ἀνέγνω δ' ὁ μὲν Καιβέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀθηναίου «*κωλῆν* ἢ πόδας», ὁ δὲ Βλαϋδέσιος ἐν *Adversar. in Com. Gr. Fragm.* Μέρ. Α', σελ. 180 «*κωλῆν καὶ* πόδας».

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Ε', σελ. 445 «Κωλῆνος: *Κωλέα* θηλυκῶς (βαρυτονητέον γὰρ τοὔνομα ὡς τὸ *Συκέα*) καὶ συνῃρημένως Κωλῆ, ἐστὶ τὸ ὀπίσθιον σκέλος τοῦ ζῴου τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις καλούμενον gigot· ἰδιαιτέρως δὲ ἐπὶ συός, ὃ ἐκεῖνοι μὲν jambon, ἡ δὲ παρ' ἡμῖν συνήθεια, *Χοιρομήριον*, ἢ *Χοιρομέριον*, καλεῖ. Κωλεὰ (γρ. Κωλέα), μέρος κρέατος . . . σκέλος ὑὸς ὀπίσθιον κ. τ. λ. φησὶν Ἡσύχιος. Κέχρηται ὁ Κωμικὸς (Πλούτ. 1128) τῇ λέξει.

οἴμοι δὲ κωλῆς, ἧς ἐγὼ κατήσθιον.

Ἡ δὲ εἰς τὸ ἀρσενικὸν Κωλήν, ῆνος, μετάπτωσις τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ ἔοικεν εἶναι». Τοῦ ὀνόματος *κωλήν* ἐμνημόνευσε δύο μαρτύρια ὁ Ἀθήναιος, τὸ μὲν ἐκ τοῦ Εὐπόλιδος, τὸ δ' ἐκ τοῦ Εὐριπίδου· ὑπολαμβάνει δ' ὁ Βλαϋδέσιος ἐν *Advers. in Com. Gr. Fr.* Μέρ. Α', σελ. 31 τὸ παρὰ τῷ Εὐπόλιδι *κωλῆνες* ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν τοῦ *κωλῆ τις* ἢ *κωλῆν τιν'*. Ὁ Φρύνιχος διδάσκει σελ. 77 «*Κωλύφιον* μὴ λέγε, *κωλῆνα* δέ», ὁ δὲ Φώτιος ἀποφαίνεται Λεξ. σελ. 196,12 «*Κωλῆν* λεκτέον, οὐχὶ *ἀκροκώλιον* οὐδὲ *κωλεόν*. Οὕτως Ἀριστοφάνης». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς ὑπὸ τοῦ Φωτίου γεγραμμένα σελ. 351 Βαλ. «Τὴν δὲ κωλέαν ἡ τοῦ Ἀκύλου ἔκδοσις κνήμην ἀναγράφει. Εἴη δ' ἄν, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, σκέλος, ὅπερ καὶ δυσὶν ἑτέροις ὀνόμασι δηλοῦται· λέγω δὴ ὁ μετὰ μηρὸν *κωλῆν* καὶ τὸ μετὰ τὸν μηρὸν *ἀκροκώλιον*».

Τοῦ ἀρσενικοῦ ὀνόματος *κωλήν* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν ταῖς περὶ τὰ Ζῷα Ἱστορίαις βιβλ. Γ', ζ', 5 «τὰ τῶν σκελῶν ἤδη ὀστᾶ, τά τ' ἐν τοῖς μηροῖς καὶ κνήμαις, οἳ καλοῦνται *κωλῆνες*» καὶ 8 «ὅσα γὰρ μὴ ἔχει σκέλη καὶ βραχίονας οὐδὲ *κωλῆνας* ἔχει». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Α', σελ. 682 «*κωλῆνας* ὑός» καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ποσειδωνίου παρ' Ἀθην. σελ. 154 β' «παρατεθέντων *κωλήνων*, τὸ μηρίον ὁ κράτιστος ἐλάμβανεν». Πρβ. καὶ Ἡσύχ. «*Κωλῆνες*: ἀκροκώλια».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ μὲν Ἡσύχιος γράφει «*Κωλέα*: μέρος κρέατος—Τινὲς σκέλος ὑὸς *ὀπίσθιον*», ὁ δ' Εὐστάθιος Παρεκβ. εἰς Διονύσ. σελ. 331,2 «Μέρος δὲ ποδὸς *ἐμπροσθίου* ἡ *κωλῆ*». Πρβ. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 382, 26 «Κωλαῖ τὰ *ἐμπρόσθια* μέρη τῶν ἱερείων» καὶ Σουίδ. λ. *κωλῆ*.

Εὑρέθη δὲ καὶ τύπος *κωλεός* ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἐπιχάρμου παρ' Ἀθην. σελ. 366 β' «χορδαί τε ἀδὺ ναὶ μὰ Δία χὠ *κωλεός*». Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «Κωλήν: *κωλεός*» (Ἴδε καὶ Λ. Δινδόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει Μικρῶν Συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 334).

Ὁ ἀσυναίρετος τύπος *κωλέα* ἀπαντᾷ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, Α' Βασιλ. Θ', 24 «καὶ ἥψησεν ὁ μάγειρος τὴν *κωλέαν*». Πρβ. Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 351 Βαλ. «τὴν δὲ *κωλέαν* ἡ τοῦ Ἀκύλου ἔκδοσις κνήμην ἀναγράφει» καὶ «παρέθηκε δ' οὖν ὁ Σαμουὴλ τὴν *κωλέαν* ἐνώπιον τοῦ Σαούλ». Ἐν τῷ Λεξικῷ γράφει ὁ Φώτιος σελ. 196, 9 «*Κωλέα*: μέρος κρέατος», ὃ καὶ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ κεῖται, καὶ σελ. 196, 14 «Κωλῆν: *κωλέαν*» (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον εἰς *Φρύν*. σελ.77 καὶ 78).

μυγαλῆ. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε σύνθετον ἐκ τοῦ *μῦς* καὶ *γαλῆ*. Πρβ. *τραγέλαφος*. *γρυπάετος* (*γρυπαίετος*), *χηναλώπηξ*, *κυναλώπηξ*, *ἱππαλεκτρυών*, *ταυρελέφας*, *ἀρκτοπίθηκος*, *χοιροπίθηκος*, *καμηλοπάρδαλις*, κτλ., περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Ἐν τοῖς εἰς Νίκανδρον Σχολίοις Θηρ. 816 φέρεται «Ἀμύντας φησὶ τὴν μυγαλῆν ἐκ μυὸς καὶ γαλῆς γίνεσθαι». Ἡ μυγαλῆ ὠνομάσθη οὕτω, διότι σύγκειται τρόπον τινὰ ἐκ γαλῆς καὶ μυός, ἐμφερὴς οὖσα τὸ μὲν τῇ γαλῇ, τὸ δὲ τῷ μυί (Πρβ. καὶ Σπρέγγελον εἰς *Διοσκορίδ*. Τόμ. Β', σελ. 445).

Ὁ Ἡρῳδιανὸς γράφει ἐν τῷ περὶ Μονήρους Λέξεως σελ. 39, 8 «Τὸ δὲ *μυγαλῆ* περισπᾶται, ἐπεὶ παρὰ τὸ *γαλῆ* συντέθειται συναληλιμμένον καὶ περισπώμενον. Κέχρηται δὲ τῷ ὀνόματι Κηφισόδωρος ἐν Ὑΐ· ὦ καὶ λέων καὶ *μυγαλῆ* καὶ σκορπίος». Φέρεται δὲ καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀναξανδρίδου παρ' Ἀθην. σελ. 300 α' «δύναται παρ' ὑμῖν *μυγαλῆ*, παρ' ἐμοὶ δέ γ' οὔ» καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Η', κδ', 3 «τὰ δὲ δήγματα τῆς *μυγαλῆς* καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις χαλεπά» καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Ἠθικ. σελ. 670 β' «τὴν μὲν γὰρ *μυγαλῆν* ἐκτεθειάσθαι λέγουσιν ὑπ' Αἰγυπτίων τυφλὴν οὖσαν» καὶ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ περὶ Ζῴ. Β', 37 «ἡ *μυγαλῆ* ἐς ὅσον μὲν τὴν ἄλλως πρόεισι κτέ.» καὶ «δηχθέντι δὲ ὑπὸ *μυγαλῆς* φάρμακον ἐκεῖνο» καὶ παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 813 «*μυγαλῆν* δὲ Ἀθριβῖται (τιμῶσιν), ἄλλοι δ' ἄλλο τι» καὶ παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 633, 28 «κορώνη, ἀκρίς, *μυγαλῆ*, ἐμπίς» καὶ παρ'

Ἀντ. Λιβερ. ΚΗ' (Μυθογρ. Οὐεστερμ. σελ. 227, 6) «*μυγαλῆ* δὲ Λητώ». Ὁ Λουκιανὸς εἶπε κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἐν Ὀν. ἢ Ἀλ. 24 «ἐῶ λέγειν μυῶν πλῆθος ἢ *μυγαλῶν* ἐμπολιτευόμενον αὐτοῖς ἐνίοτε».

Παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ ἀπαντᾷ μὲν ὁ συνήθης τύπος *μυγαλῆ* Τόμ. Α', σελ. 164 «πρὸς *μυγαλῆς* δήγματα» καὶ Τόμ. Β', σελ. 322 «πρὸς δὲ τὴν *μυγαλὴν* (γρ. *μυγαλῆν*) αὐτὴ ἡ *μυγαλῆ* ταχέως τριβεῖσα σὺν οἴνῳ καὶ ποθεῖσα», ἀπαντᾷ δὲ καὶ ὁ τετρασύλλαβος *μυογάλη* Τόμ. Α', σελ. 195 «*μυογάλη* ἀνασχισθεῖσα καὶ ἐπιτεθεῖσα ἄκος ἐστὶ τοῦ ἰδίου δήγματος». Δύναται δὲ τοῦτο νὰ παραβληθῇ τῷ *χαμαισύκη* καὶ τῷ *χαμαιάκτη*, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Εὑρέθη δὲ καὶ *μυγάλη* γεγραμμένον, ὃ πλημμελὲς νομίζεται (Ἴδε Βάστιον ἐν Ἐ*πιστ. Κριτ.* σελ. 169. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 378). Παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 633, 28 ἔχουσι τἀντίγραφα καὶ *μυγαλή* καὶ *μυγάλη*.

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 362, 43 Διδ. φέρεται «γαλῆ ἡ κάττα, μυγαλῆ ἡ *νυμφίτζα*», ἐν δὲ τοῖς εἰς Λουκιανὸν κεῖται σελ. 195 Ἰακ. «μυγαλῶν: οὓς ἰδιωτικῶς φασι *λαγογήρους*». Καὶ εἰς τὸ παρὰ τῷ Ἀρεταίῳ *γαλεοί* εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ μετωπίῳ ἑνὸς τῶν κωδίκων «τὰς *νυμφίτζας* λέγει». Περὶ τοῦ *νυμφίτζα*, ἀνθ' οὗ νῦν λέγεται *νυφίτζα* ἄνευ τοῦ Μ, ἴδε Δουκάγγιον ἐν *Γλωσσαρ.* σελ. 1009 καὶ Βεκμαννὸν εἰς *Ἀντίγον. Καρύστ.* σελ. 232 (Πρβ. καὶ Κοραῆν ἐν *Ἀτάκτ.* Τόμ. Δ', σελ. 74). Ὅμοια τῷ *νυμφίτζα* ὑπάρχουσι τὸ *ψιχίτζα*, *καραβιδίτζα*, *καριδίτζα*, *φιλομηλίτζα*, *ὡρίτζα*, κτλ. (Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν *Προλεγομ.* σελ. 360). Ἐν ταῖς Ἱστορίαις τοῦ Τζέτζου εἶνε γεγραμμένον Χιλ. ΙΓ', 373 «ἆθλος δὲ τρισκαιδέκατος (τρεισκαιδέκατος), ὡς *προσθηκΗτζα* τάχα». Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Τζέτζου καὶ «ὀλίγον *ὑστερούτζικος* χρόνοις τετρακοσίοις» (Χιλ. ΙΒ', 166) καὶ «ὃς εἶχε Θέκλαν σύζυγον, υἱὸν δὲ τὸν *Παυλίτζην*» (Χιλ. ΙΒ', 181. Ἴδε καὶ Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 374, 21). Πρβ. καὶ *μικρούτζικος*, *ψιλούτζικος*, κτλ. καὶ *ζουμίτζιν*, *τυρίτζιν*, *ἀλογίτζιν* (Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Β', σελ. 121, 20), κτλ. καὶ *Βασιλίτζης*, *Διακονίτζης*, *Ἰακωβίτζης*, *Σκυλίτζης*, *Σγουρίτζης*, κτλ. Παρὰ τῷ Ζωναρᾷ Ἐπιτ. Ἱστορ. Τόμ. Δ', σελ. 119, 1 Τευβν. ἀπαντᾷ «Νικόλαος, ὃν *ΝικολίτζΑΝ* ὡς βραχὺν τὴν ἡλικίαν ὠνόμα-

ζον», ἀλλ' ἐν σελ. 19, 11 κεῖται «διὰ τὸ τῆς ἡλικίας βράχιστον ὑποκοριζόμενος καὶ *ΘεοφιλίτζΗΣ* καλούμενος» καὶ ἐν σελ. 219, 15 «ἕτερον ἐκτομίαν τὸν Νικηφόρον, ὃς νέος προσληφθεὶς — εἰς τὰ βασίλεια ὑποκοριζόμενος διὰ τὴν νεότητα *ΝικηφορίτζΗΣ* ὠνόμαστο». Πρβ. καὶ σελ. 49, 6 «ὢν ἕνα *ΒασιλίτζΗΝ* λεγόμενον κτέ.» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 417, 2 «ᾧ *ΒοϊδίτζΗΣ* ἦν τὸ ἐπώνυμον».

Ἀκριβῶς περὶ τοῦ *γαλῆ* καὶ *αἴλουρος-αἰέλουρος* καὶ περὶ τοῦ *μυγαλῆ* θὰ διαλάβωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

συκῆ. Πάμπολλα τοῦ ὀνόματος τούτου μαρτύρια ἔχει τις νὰ καταλέξῃ ἔκ τε τοῦ δοκίμου καὶ τοῦ ἀδοκίμου ἑλληνισμοῦ. Τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ παραδείγματα ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Γ', σελ. 571-2. Εὑρέθη δ' ἡ πληθυντικὴ δοτικὴ *συκαῖς* καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Ἴδε Μειστεράνσιον ἐν *Γραμμάτ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 97 ἐκδ. β').

Ὑπάρχει καὶ κύριον ὄνομα *Συκῆ* καὶ *Συκαῖ*. Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἐγκρίνομεν τὴν γραφὴν *Συκή* καὶ *Συκαί* (Ἴδε Ἀρήνσιον ἐν τῷ περὶ Δωρικῆς Διαλέκτου συγγράμματι σελ. 64 καὶ Λέντζιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Τόμ. Α', σελ. 313. Πρβ. καὶ Στάλλιον ἐν *Ζητήμ. Γραμματ.* σελ. 34 ἐκδ. β').

Τὸ ἄνευ συναλοιφῆς προενηνεγμένον *συκέα* ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ψευδογαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 393 «φύλλα τῆς *συκέας* τριβέσθωσαν» καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ σελ. 317 γ' «*συκέαις* προσπεφυκυίαις» (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 571. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 338-9). Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα σελ. 985 α' Βεκκ. «συίνη δὲ ἡ *συκέα*» καὶ «*Συκέα* τὸ δένδρον, σῦκον δὲ ὁ καρπός». Παρὰ τῷ Ὡραπόλλωνι κεῖται σελ. 93 «ταῦρον ζωγραφοῦσιν περιδεδεμένον *ἀγρυοσυκέᾳ*· οὗτος γάρ, ὅταν ὀργᾷ, δεσμεῖται *ἀγριοσυκῇ* καὶ ἡμεροῦται».

φακῆ. Κακῶς εἶνε γεγραμμένον παρ' Ἰωάννῃ τῷ Ἀλεξανδρεῖ Τον. Παραγγ. σελ. 9, 8 (Ἡρῳδιαν. Λεντζ. Τόμ. Β', σελ. 319, 31) «χαλκέα τε καὶ χαλκῆ, *φωκέα φωκῆ*» ἀντὶ τοῦ *φακέα φακῆ*. Πρβ. Γραμματ. παρ' Ἑρμ. ἐν τῷ *De Emend. Rat. Gr. Gramm.* σελ. 451, 136 «ἡ χρυσῆ, ἡ *φακῆ*, ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ γαλῆ, ἡ παρ-

δαλῆ, ἡ κυνῆ, ἡ γῆ» καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 153, 14 «ὥσπερ τὸ συκῆ ἀπὸ τοῦ συκέα περισπῶσι καὶ τὸ ἀμυγδαλῆ ἀπὸ τοῦ ἀμυγδαλέα, οὕτω καὶ τὸ *φακῆ* ἀπὸ τοῦ *φακέα*». Γράφει δὲ καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1572, 51 «Ἡ δὲ συκῆ περισπᾶται διὰ συναίρεσιν, ὡς καὶ τὸ ἀμυγδαλέα ἀμυγδαλῆ καὶ ὡς τὸ *φακέα φακῆ* τὸ κατά τινα παλαιὸν ἥδιστον ὄψον, ἧς κτητικὸν φάκινος, ὡς τὸ μέγαν κολοσσὸν φάκινον. Ὅτι δὲ καὶ κύριον ὄνομα ἦν *Φακῆ* δηλοῖ ὁ γράψας ὅτι ἀδελφὴ Ὀδυσσέως Καλλιστώ, κατὰ δὲ ἑτέρους *Φακῆ*, ὁμώνυμος, φησί, τῷ ὀσπρίῳ» (Πρβ. Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀποσπασμάτων σελ. 15-6 καὶ σελ. 407, 21).

Οὐκ ὀλίγα τῆς λέξεως *φακῆ* μαρτύρια παρέθετο ὁ Ἀθήναιος σελ. 158 α' κέξ. Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Στράττιδος παρ' Ἀθην. σελ. 160 β' κεῖται «ὅταν *φακῆν* ἕψητε, μὴ 'πιχεῖν μύρον (Πρβ. Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπ. Φοιν.* Τόμ. Α', σελ. 225 Λιψ.). Παροιμιῶδες δ' ἀπέβη τὸ *τοὐπὶ τῇ φακῇ μύρον*, περὶ οὗ ποιεῖται λόγον ὁ Δειπνοσοφιστὴς ἐν σελ. 160 γ'. Λέγει δὲ παρ' αὐτῷ Χαμαιλέων ὁ Ποντικὸς ἐν σελ. 406 ε' ὅτι Ἡγήμων ὁ Θάσιος Φακῆ ἐπεκαλεῖτο καὶ ἱστορεῖ μετ' ὀλίγα ὅτι «εἰσῆλθέ ποτε καὶ εἰς τὸ θέατρον διδάσκων κωμῳδίαν λίθων ἔχων πλῆρες τὸ ἱμάτιον, οὓς βάλλων εἰς τὴν ὀρχήστραν διαπορεῖν ἐποίησε τοὺς θεατάς· καὶ ὀλίγον διαλιπὼν εἶπε

λίθοι μὲν οἵδε· βαλλέτω δ' εἴ τις θέλει·
φακῆ δὲ κἂν χειμῶνι κἂν θέρει καλόν».

Τὸν δεύτερον στίχον προηνεγκάμεθα ὡς ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου. Ἐν τοῖς κώδιξιν εἶνε οὑτωσὶ γεγραμμένος·

φακῆ δὲ καὶ ἐν θέρει καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθόν.

Μετέγραψε δ' αὐτὸν ὁ Δοβραῖος (ἐν *Adversar.* Τόμ. Β', σελ. 324) ὧδε·

ἀγαθὸν δὲ κἂν χειμῶνι κἂν θέρει φακῆ.

Ἐν τῇ Ῥοδωνιᾷ τοῦ Μακαρίου Η, 71 φέρεται «φακῆ δὲ κἂν θέρει κἂν χειμῶνι φακῆ: ἐπὶ τῶν ἀεὶ τῶν αὐτῶν ὄντων». Ἀναγνωστέον δὲ «φακῆ δὲ κἂν χειμῶνι κἂν θέρει φακῆ» (Ἴδε Λεύσχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παροιμιογράφων Τόμ. Β', σελ. 225. Πρβ. καὶ Ναύκιον εἰς *Σοφοκλ. Αἴ.* 601 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Πλ.* 1004, σελ. 341).

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους γίνεται μνεία τοῦ πληθυντι-

κοῦ *φακαῖ* βιβλ. Α',247 «πυροί, κριθαί, ὄσπρια, κατέρικτα (γρ. κατερΕΙκτά), φασίολοι, *φακαῖ*, κύαμοι, ὠχροί (γρ. ὦχροι), δόλιχοι, λάθυροι». Πρβ. καὶ Σουΐδ. «*Φακαῖ*: τὸ ἕψημα τοῦ φακοῦ. Θηλυκῶς ἡ ἑψηθεῖσα, ἀρσενικῶς δὲ ὁ ἀνέψητος». Περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ *φακῆ* καὶ *φακός* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἀμμών*. σελ. 141. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἐκλογῆς καὶ Ἐπιτομῆς τοῦ Φρυνίχου καὶ Ἀποσπάσματος τοῦ Ἡρῳδιανοῦ σελ. 455).

Παράδοξα φαίνονται ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς γεγραμμένα σελ. 341,30 «Ἰστέον δὲ νῦν καὶ ὅτι Πτολεμαῖος ὁ Ἀσκαλωνίτης ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ὀδυσσείᾳ προσῳδιῶν εἰπὼν κεῖσθαι τὴν λέξιν ταύτην ἐπὶ τῆς καθιεμένης μολύβδου παρὰ τῶν τεχνιτῶν λέγει καὶ ὅτι τὸ σταφύλη ἐπὶ νῶτον εἴσας βαρύνεται, ὡς Νιόβη· ἔστι γάρ, φησίν, οὐχ ὅμοιον τῷ συκῇ· τοῦτο μὲν γὰρ διαιρεῖται συκέη, ἐκεῖνο δὲ οὐ διαιρεῖται. Λέγει δὲ ὁ Πτολεμαῖος τοῦτο διὰ τὸ μηδὲ τὴν ὀπώραν τὴν σταφυλὴν δεῖν ὀξύνεσθαι ἀλλὰ *περισπᾶσθαι*, οἷα τῶν τοιούτων εἰς ΛΗ θηλυκῶν, ἃ παραλήγεται τῷ Υ, *περισπωμένων* κατὰ Ἡρακλείδην φάμενον ἡμαρτῆσθαι παρὰ τοῖς ἑλληνίζουσι τὸ σταφυλή ὀξυνόμενον· ὅσα γὰρ τοιαῦτα παρατελευτῶνται τῷ Υ *περισπῶνται*· καὶ λέγει καὶ κανόνα εἰς τοῦτο ἐκεῖνος». Τὰ εἰς ΛΗ ὀνόματα τὰ παραληγόμενα τῷ Υ παροξύνονται, οἷον *πύλη*, *μύλη*, κτλ., *ἀρβύλη*, *κοτύλη*, κτλ. πλὴν τοῦ δισυλλάβου *φυλή* καὶ τοῦ τρισυλλάβου *σταφυλή*, ᾧ ὁμοίως ἐτονοῦντο τὰ δήμων ὀνόματα *Ἀγκυλή* καὶ *Ἀγρυλή*· οὐδὲν δ' ὑπάρχει περισπώμενον. Ἀπεφαίνετο δὲ Πτολεμαῖος ὁ Ἀσκαλωνίτης καὶ ἄλλοι ὅτι καὶ τὸ ὄνομα *σταφυλή* ἐξεφέρετο παροξυτόνως (ἤτοι ἐβαρύνετο), ὁσάκις παρελαμβάνετο πρὸς δήλωσιν τοῦ τεκτονικοῦ ἐργαλείου, τῆς ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν καθιεμένης μολύβδου. Ἴδε Ἀμμών. σελ. 124-5 (καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 742, 44). Ὁ Κόννιος ἐν *Berlin. Stud.* Τόμ. Α', σελ. 646-7 μεταβάλλει τὸ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ *περισπᾶσθαι* εἰς τὸ *βαρύνεσθαι* καὶ τὸ *περισπωμένων* εἰς τὸ *βαρυνομένων* καὶ τὸ *περισπῶνται* εἰς τὸ *βαρύνονται*. Πρβ. καὶ Βαίγιον ἐν *Dissert. Phil. Hal.* Τόμ. Ε', σελ. 176-7.

Παρατηροῦμεν δ' ἐν προσθήκης μέρει ὅτι ἐκ μὲν τῶν ἀσυναλείπτων ὀνομάτων *ἰτέα* καὶ *πτελέα* παρήχθησαν τὰ ἐπίθετα *ἰτέϊνος* καὶ *πτε-*

λεῖνος, ὡς καὶ ἐκ τοῦ *κράνεια* τὸ *κρανεῖνος*, ἐκ δὲ τῶν συνῃρημένων *ἀκτῇ* καὶ *συκῇ* τὸ *ἄκτινος* καὶ *σύκινος* (Πρβ. Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 337-8 καὶ ἐν *Στοιχ.* Τόμ. Α΄, σελ. 251).

Τὸ ἐπίθετον *πτελεῖνος* (*πτελείινος*) εὑρέθη καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς Ἀττικαῖς (Ἴδε Μειστεράνσιον ἐν *Γραμμ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 35 ἐκδ. β΄). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τῷ *ἰτεῖνος* καὶ *πτελεῖνος* ἐφυλάχθη τὸ Ε πρὸ τῆς καταλήξεως ΙΝΟΣ, ἐν δὲ τῷ *θῖνος* τῷ ἐκ τοῦ *θεός* παρηγμένῳ ἠφανίσθη. Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τούτου ἐποιήσατο λόγον ὁ Κουμανούδης ἐν τῇ Συναγωγῇ σελ. 157 (Πρβ. καὶ Βαυνακκίους εἰς *Ἐπιγρ. Γόρτυν.* σελ. 59). Ἐν τῷ ἐκ τοῦ *μελίη* γενομένῳ ἐπιθέτῳ ἐξέπεσε τὸ Ι, ἅμα τῆς καταλήξεως ΙΝΟΣ προσαφθείσης τῷ ΜΕΛΙ, οἷον *μέλινος* καὶ *μείλινος*. Πρβ. καὶ *λείρινος* ἐκ τοῦ *λείριον* καὶ *λευκόϊνος* ἐκ τοῦ *λευκόϊον* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Στοιχ.* Τόμ. Α΄, σελ. 282-3). Ἐν τοῖς ὑποκοριστικοῖς δ' ὅμως ὀνόμασιν *οἰκίδιον*, *οὐσίδιον*, *ἱματίδιον*, κτλ. συνῆλθον διὰ συναλοιφῆς τὰ δύο ἰῶτα (*οἰκι*+*ίδιον*, *οὐσι*+*ίδιον*, κτλ.) εἰς ἓν μακρόν. Πρβ. καὶ *δῖος*, *Χῖος*, κτλ. Ἀλλὰ δὲν εἶνε καιρὸς νῦν νὰ ἐξετάσωμεν μετ' ἀκριβείας τὰ τοιαῦτα.

Τοῦ *ἄκτινος* παρέχει ἡμῖν μαρτύριον ὁ Θεόφραστος λέγων περὶ Φυτ. Ἱστορ. Ε΄, γ΄, 3 «μανὰ δὲ τῶν μὲν ἀγρίων καὶ ἐρεψίμων τὰ ἐλάτινα μάλιστα, τῶν δ' ἄλλων τὰ *ἄκτινα* καὶ τὰ σύκινα καὶ τὰ τῆς μηλέας καὶ τὰ τῆς δάφνης». Τὸ δὲ *σύκινος* παρὰ πολλοῖς ἀπαντᾷ. Ἐσχηματίσθησαν δ' ἐκ τοῦ *ἀκτῇ* καὶ *συκῇ* τὸ *ἄκτ-ινος* καὶ *σύκ-ινος* ὡς ἐκ τοῦ *γαλῇ* τὸ *γαλ-ιδεύς*. Σημειώσεως δ' ἄξιον εἶνε ὅτι καὶ τοῦ *ὀστέον ὀστοῦν* ὑπάρχει ἐπίθετον παράγωγον *ὄστ-ινος*, περὶ οὗ γράφει ὁ Φρύνιχος ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ σελ. 54,30 «*Ὄστινον* δεῖ λέγειν, οὐκ *ὀστεῖνον*» (Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 262 καὶ ἐν *Στοιχ.* Τόμ. Α΄, σελ. 250. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ε΄, σελ. 2305).

Τὸ *κρανεῖνος* ἐγένετο ἐκ τοῦ *κράνεια*, προσκολληθείσης μὲν τῷ ΚΡΑΝΕΙ τῆς καταλήξεως ΙΝΟΣ, ἐκπεσόντος δὲ τοῦ Ι τῆς διφθόγγου. Πρβ. *Ἡράκλεια*-*Ἡρακλεώτης*, κτλ. Ἀμφίβολος εἶνε ὁ τρισύλλαβος τύπος *κράνινος*. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ φέρεται βιβλ. Ζ΄, 92 «τόξα *κρανεῖνα*» καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Ζ΄, α΄, 2 «παλτῷ *κρανείνῳ*» καὶ Ἑλλην. Γ΄, δ΄, 14 «*κρανεῖνα* παλτά». Πρβ. καὶ Ἀρριαν. Ἀναβ. Α΄, ιε΄, 5 Σιντ. «ὅτι ξυστοῖς *κρανείνοις*

πρὸς παλτὰ ἐμάχοντο». Ἐν τῷ περὶ Ἱππικῆς τοῦ Ξενοφῶντος κεφ. ΙΒ΄, 12 ἔχουσι τἀντίγραφα «*κρανΑῖνα* εὔπαλτα» ἀντὶ τοῦ «*κρανΕῖνα* δύο παλτά» (Ἴδε Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τόμ. Β΄, σελ. 778). Παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 570 εἶνε τριττὴ ἡ γραφὴ τῶν κωδίκων, «ἀφ' οὗ καὶ στυράκινα ἀκοντίσματα ἐοικότα τοῖς *κραναίνοις*» καὶ *κραναιίνοις* καὶ *κρανίνοις*. Ὁ Στράβων ἔγραψεν ἀναντιλέκτως *κρανείνοις*, ὃ ἔμεινεν ἀβλαβὲς ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 281,14 «ἐξ οὗ ἀκοντίσματα, φασί, στυράκια (γρ. *στυράκινα*) ἐοικότα τοῖς *κρανείνοις*». Καὶ ἐν τῷ εἰς Ἑρμῆν Ὁμηρικῷ Ὕμνῳ στίχ. 460 τρεῖς φέρονται γραφαί, «ναὶ μὰ τόδε *κρανάϊνον* ἀκόντιον» καὶ *κρανάϊνον* καὶ *κράνειον*· τὴν δ' ὑγιῶς ἔχουσαν ἐκφορὰν *κρανέϊνον* ἀποκατέστησεν ὁ Ἰλγένιος (Ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελ. Τόμ. Α΄, σελ. 882). Τὸ ἐν τοῖς Ἀττικοῖς τοῦ Παυσανίου κείμενον κεφ. ΚΑ΄, 8 «τόξα τε *κράνινα* καὶ ὀϊστούς» μετέβαλεν ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1887, σελ. 49 εἰς τὸ *κρανέϊνα*.

Ἐκ τοῦ *γῆ* παρήχθη τὸ *γήϊνος*. Στέφανος ὁ Βυζάντιος γράφει σελ. 206,17 «*Γῆ*, ἀπὸ τοῦ *γέα* κραθέν· ἀφ' οὗ τὸ *γέγειος* κτητικὸν πλεονασμῷ τοῦ Γ· ἢ παρὰ τὸ *γῆ γήϊος*, ἀφ' οὗ καὶ *γηΐτης* ὁ αὐτόχθων καὶ γῆν οἰκῶν, καὶ *γήϊνος* μετουσιαστικόν» (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Elem.* Τόμ. Α΄, σελ. 283 καὶ Ζαχῆρον ἐν *Dissert. Philol. Hal.* Τόμ. Γ΄, σελ. 23 καὶ 123). Ὡς δ' ἐλέχθη *γή-ϊνος*, οὕτω καὶ *γη-ΐδιον* καὶ κατὰ συναλοιφὴν *γῄδιον*. Κακῶς ἔχει ἡ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 230, 3 κέξ. φερομένη γνώμη ὅτι ἐκ τῆς γενικῆς *γέας* ἐσχηματίσθη ὑποκοριστικὸν *γείδιον* διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου καὶ κατ' ἔκτασιν Ἀττικὴν τοῦ Ε εἰς Η *γήδιον* διὰ τοῦ Η καὶ Ι. Πρβ. καὶ Ἀπολλων. Ἀλεξ. ἐν Ἀνεκδ. Βεκκ. σελ. 586, 12 «καὶ τὸ *γῄδιον* ὑποκοριζόμενον ἐφύλαξε τὸ Η τοῦ *γῆ*, τοῦ τέλους τῶν τοιούτων γενικῶν εἰς τὸ ΙΔΙΟΝ μεταλαμβανομένου». Ἐσφαλμένη δ' εἶνε ἡ ἄνευ τοῦ ὑπογεγραμμένου Ι ἐκφορὰ *γήδιον*. Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ὑπάρχει καὶ Δωρικὸν ἐπίθετον *γάϊος* (Ἴδε Ζαχῆρον ἐν *Dissert. Phil. Hal.* Τόμ. Γ΄, σελ. 123. Ἔτι δὲ Καιβέλιον ἐν *Epigr. Gr.* σελ. 245, 606). Πρβ. *γᾶ* = *γῆ*, *γαμέτρας*, κτλ.

Θ΄.

Τραγή — παγή.

Ἐν τῷ περὶ Μονήρους Λέξεως βιβλίῳ τοῦ Ἡρωδιανοῦ φέρεται σελ. 6, 21 «συκέα συκῆ, λεοντέα λεοντῆ, φακέα φακῆ —, *παγῆ*, γαλῆ, μυγαλῆ, ἀμυγδαλῆ».

Περὶ τοῦ ὀνόματος *παγῆ* οὔτε ὁ Λέρσιος παρατήρησίν τινα ἐποιήσατο ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Μονήρους Λέξεως καὶ τῆς Ἰλιακῆς Προσῳδίας καὶ τοῦ περὶ Διχρόνων τοῦ Ἡρωδιανοῦ (σελ. 16) οὔτε ὁ Λέντζιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Ἡρωδιανοῦ (Τόμ. Β΄, σελ. 911, 15). Καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου γενομένῃ ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν (Τόμ. Β΄, σελ. 449) καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Κοκκίου (Τόμ. Α΄, σελ. 274, 70) οὐδὲν εἶνε περὶ τοῦ *παγῆ* εἰρημένον.

Ἡμεῖς δοξάζομεν ὅτι λέξις *παγῆ* οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, τὸ δὲ παρὰ τῷ Ἡρωδιανῷ κείμενον νομίζομεν πλημμελῆ γραφὴν τοῦ *τραγῆ*, ὃ δηλοῖ δέρμα τράγου. Εὐκόλως δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μεταπίπτουσιν εἰς ἄλληλα τὸ ΤΡ καὶ Π. Γνωστὸν τοῖς περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχολουμένοις γράμματα εἶνε ὅτι ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Εὐπόλιδος «Α. τί γάρ ἐστ' ἐκεῖνος; Β. *ἀποπάτημ'* ἀλώπεκος» κακῶς ἀναγνωσθὲν τὸ *ἀποΠάτημ'* ἐγένετο *ἀποΤΡάγημ'* (Π=ΤΡ καὶ Τ=Γ). Ἴδε Μεινέκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β΄, σελ. 542. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α΄, σελ. 206 σημ.

Συνεχύθησαν δ' ὑπὸ τῶν μεταγραφέων καὶ τὸ Π-ΙΤ καὶ τὸ Π-ΤΙ καὶ τὸ Π-ΙΓ καὶ τὸ Π-ΡΡ, κτλ., ὡς μέλλομεν ἀλλαχοῦ νὰ παραστήσωμεν.

Τὸ ὄνομα *τραγῆ* μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Δ΄, 118 «ἡ δὲ σατυρικὴ ἐσθὴς νεβρίς, αἰγῆ, ἣν καὶ ἰξαλῆν ἐκάλουν καὶ *τραγῆν*» καὶ ὑπὸ τοῦ Θεογνώστου ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Β΄, σελ. 108, 9 «τὸ γὰρ περισπώμενον συνήρηται ἀπὸ τοῦ βοέα βοῆ, ὡς κυνέα κυνῆ, *τραγέα τραγῆ*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἀχαρν. 146 (σελ. 7, 32 Διδ.) «*τραγῆν*, τουτέστιν αἰγίδα, μέλαιναν ἐνημμένος» (Πρβ. Βερνάρδυν εἰς *Σουΐδ.* Τόμ. Β΄,

ϐ', σελ. 1189). Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκϐολαῖς τοῦ Εὐσταθίου γίνεται μνεία τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος σελ. 276, 10 «Ἢ διότι, φασίν, αἰγονόμοι εἰσὶ καὶ *τραγᾶς* ἀϐυρσεύτους καὶ δυσώδεις ἀμφιέννυνται. *Τραγαῖ* δέ εἰσι περισπωμένως αἱ τῶν τράγων δοραί, ὡς καὶ λεονταῖ καὶ παρδαλαῖ αἱ τῶν λεόντων καὶ τῶν παρδάλεων». Πρϐ. καὶ σελ. 602, 4 (Εὐδοκ. σελ. 50, 19 Τευϐν.) «Ἡ τοῦ Διὸς αἰγὶς μυθικῶς μὲν κατὰ τὰς λεγομένας *τραγέας* καὶ κατὰ κρᾶσιν *τραγᾶς*, οὕτω καὶ αὐτὴ εἴη ἂν αἰγέη, τουτέστιν αἰγὸς δέρμα» καὶ σελ. 374, 43.

Ἡ πληθυντικὴ αἰτιατικὴ εἶνε ἀσυναλείπτως προενηνεγμένη ἐν τοῖς Θεοφραστείοις σελ. 753 Σνειδ. «τὸ συμπάσχειν τὰς *τραγέας*» καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 294 ϛ' «τινὲς δὲ κώδια (γρ. *κῴδια*) καὶ *τραγέας* τοὺς ἀνθρώπους φοροῦντας καὶ τὰ πλεῖστα συνόντας αἰπολίοις γενέσθαι δυσώδεις» (Ἴδε Λοϐέκκιον εἰς *Φρύν*. σελ. 78 καὶ ἐν *Παραλειπομ*. σελ. 338). Ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου ἐλέχθη Εἰδ. Ε', 51 «ταὶ δὲ *τραγεῖαι* ταὶ παρὰ τὶν ὄσδοντι κακώτερον ἤ τύ περ ὄσδεις».

Ὅμοια τῷ ἐκ τοῦ *τράγος* παρηγμένῳ ὀνόματι *τραγέα*-*τραγῆ* ἔχει καὶ ἄλλα ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἃ μνημονεύομεν κατὰ στοιχεῖον.

αἰγῆ. Πολυδεύκ. Ι', 131 «καὶ διφθέρα καὶ *αἰγῆ* καὶ κυνῆ Σικυωνική» (Πρϐ. καὶ Δ', 118). Ἀρκάδ. περὶ Τόν. σελ. 105, 2 «Τὸ *αἰγῆ* ἀπὸ τοῦ *αἰγέα* συναλειφθὲν περισπᾶται».

Ὁ ἀσυνάλειπτος τύπος *αἰγέα* μνημονεύεται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα «*Αἰγέα*: τὸ τῆς αἰγὸς δέρμα». Πρϐ. καὶ Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ Α', ιη', 6 «ᾧ τὴν *αἰγέαν* περιϐέϐλητο». Ἐν τοῖς κώδιξι φέρεται καὶ γραφὴ *αἰγΑΙαν*.

ἀλωπεκῆ. Περιϐόητον κατέστη τὸ ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου, ὡς ἱστορεῖ ὁ Πλούταρχος (Λυσ. Ζ', 4), ῥηθὲν «ὅπου ἡ λεοντῆ μὴ ἐφικνεῖται, προσραπτέον ἐκεῖ τὴν *ἀλωπεκῆν*» (Ἴδε καὶ Βυττεμϐάχιον εἰς *Πλουτ*. *Ἠθικ*. Τόμ. Ϛ', σελ. 1106). Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς εἶπε Τόμ. Β', σελ. 114, 18 «ὁ δὲ κρύπτει μὲν τέως τὴν λεοντῆν, τὴν δὲ *ἀλωπεκῆν* ὑποκρίνεται», ὁ δ' Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκϐολαῖς σελ. 374 τέλ. «ὥσπερ τὴν *ἀλωπεκῆν* (ἐνῆφθαι λέγεται) ὁ κερδαλέος καὶ

δόλιος κατὰ τὴν κερδώ» (Ἴδε Λεύσχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παροιμιογράφων Τόμ. Β΄, σελ. 216. Πρβ. καὶ Ναύκιον ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Δ΄, σελ. 702).

Παρὰ τῷ σοφιστῇ Τιμαίῳ κεῖται σελ. 256 «*Τὴν ἀλωπεκῆν*: τὴν πανουργίαν». Γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1860, σελ. 419 «Non videtur scripsisse *τὴν ἀλωπεκῆν*: τὴν πανουργίαν, sed *τὴν ἀλώπεκα*: τὴν ἀλωπεκῆν, τὴν πανουργίαν e libro II. de Rep. p. 365. C: τὴν τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην, ubi vehementer fallitur Ruhnkenius opinatus aut ἀλωπεκῆν meliorem lectionem esse aut certe ἀλώπεκα dici pro *pelle vulpina*. Nempe ἡ ἀλωπεκῆ neque ποικίλη est, qnod sciam, multoque minus κερδαλέα. Praeterea notus est Archilochi locus, qui Platoni obversabatur:

τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλέη συνήντετο
πυκνὸν ἔχουσα νόον.

quae hercle non erat *pellis vulpina*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 279 α΄ «φύονται δέ τινες καὶ ἐν ἀνθρώποις ἀλώπεκες, μᾶλλον δὲ ἀνθρώπια σμικρά τε καὶ ἀνελεύθερα, *τὰς ἀλώπεκας ὄπισθεν ἐφελκόμενα*» (Ἴδε Ῥουγκήνιον εἰς *Τίμ.* σελ. 257).

Ὁ ἀσυναίρετος τύπος *ἀλωπεκέα* φέρεται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα λ. *Ἀλωπεκῆθεν* «καὶ *ἀλωπεκέα* ἡ περικεφαλαία».

ἀνθρωπῆ. Σουίδ. «Σῦφαρ: τὸ δέρμα, ἡ *ἀνθρωπῆ*». Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 257, 45 «Δέρμα τὸ παρατεινόμενον ὅλῳ τῷ σώματι· ὃ ποιητικώτερον λέγεται καὶ ῥινὸς καὶ σῦφαρ καὶ στέρφος καὶ *ἀνθρωπῆ*· ἐπὶ ἀλόγων δὲ πέσκος καὶ νάκος». Πρβ. καὶ Ζων. Λεξ. σελ. 483. Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους κεῖται βιβλ. Β΄, 5 «τὸ δὲ ἀνθρώπου δέρμα *ἀνθρωπῆν* Ἡρόδοτος καλεῖ». Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν *Nov. Lect.* σελ. 492 ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους *ἀνθρωπέην*.

ἀρκτῆ. Ἡσύχ. «*Ἀρκτῆ*: ἡ τῆς ἄρκτου δορά». Πολυδ. Ε΄, 16 «Καὶ τὸ μὲν τοῦ λέοντος δέρμα λεοντῆ καλεῖται καὶ δορὰ λέοντος, ἡ δὲ τῆς παρδάλεως παρδαλῆ, ἡ δὲ τῆς ἄρκτου *ἀρκτῆ*, καὶ ἀλωπεκῆ ἡ τῆς ἀλώπεκος καὶ λυκῆ ἡ τοῦ λύκου καὶ μοσχῆ ἡ τοῦ μόσχου, ὡς Ἀνα-

ξανδρίδης εἴρηκεν· *ἀρκτῆ*, λεοντῆ, παρδαλῆ, μοσχῆ, κυνῆ. Ἡ δὲ τῆς ἐλάφου νεβρίς, ὡς ἡ τῆς αἰγὸς αἰγὶς καὶ (ἡ) τοῦ προβάτου κῴδιον».

βοῆ. Ἡσύχ. «*Βοῆ*: βύρσα, ἀσπίς». Θεόγνωστ. ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 108, 9 «βοή τὸ ὀξύτονον· τὸ γὰρ περισπώμενον συνῄρηται ἀπὸ τοῦ *βοέα βοῆ*, ὡς κυνέα κυνῆ».

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος ἀπαντᾷ βιβλ. Δ', ε', 14 «καρβατίνας πεποιημένοι ἐκ τῶν νεοδάρτων *βοῶν*» καὶ ζ', 22 «γέρρα ἔλαβον δασειῶν *βοῶν* ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν» καὶ βιβλ. Ε', δ', 12 «ἔχοντες γέρρα πάντες λευκῶν *βοῶν* δασέα». Νομίζεται δ' ὅτι τὸ *βοῶν* εἶνε πληθυντικὴ γενικὴ τοῦ *βοῦς* καὶ ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ζῴου δηλοῦται ἡ δορὰ αὐτοῦ. Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ *δασέων βοῶν* (Ἴδε Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τόμ. Α', σελ. 558). Ἀλλ' οὐδείς, νομίζομεν, ὑπάρχει λόγος ἀναγκάζων νὰ μὴ ὑπολάβωμεν τὸ *βοῶν* πληθυντικὴν γενικὴν τοῦ *βοῆ*. Ὁμοίως δὲ τῷ *νεόδαρτοι βοαὶ* ἐλέχθη καὶ *δέρμα νεόδαρτον* καὶ *νεόδαρτοι βύρσαι*. Πρβ. καὶ Θεόφρ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Θ', ε', 3: *νεόδορον βύρσαν*.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Πλυγέρσιος περιέγραψεν ὡς παρεμβεβλημένον τὸ *δασειῶν βοῶν* (Ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 459).

Ἐν τοῖς Ἀρκαδικοῖς τοῦ Παυσανίου κεφ. Μ', 3 εἶνε γεγραμμένον ἀσυναλείπτως «ἐκ *βοέας* ὠμῆς ἱμάντες». Κεῖται δ' ἐν τοῖς κώδιξι καὶ γραφὴ διὰ διφθόγγου *βοείας*.

ἐλαφῆ. Πολυδεύκ. Ζ', 90 «Ἡ δὲ εὔμαρις κοινὸν ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας, βαρβαρικὸν μὲν εὕρημα, ἐξ *ἐλαφῆς* δὲ πεποιημένον».

ἐχινῆ. Θεόγνωστ. ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 114,3 «τὸ *ἐχινῆ* ἀπὸ τοῦ ἐχινέα συναιρεθὲν περισπᾶται». Ἀρκάδ. περὶ Τόν. σελ. 112, 3 «τὸ δὲ *ἐχινῆ* ἡ τραχεῖα ἀπὸ τοῦ ἐχινέα γέγονε· διὸ περισπᾶται». Ὁ Λέντζιος ἔγραψεν ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Τόμ. Α', σελ. 334, 8 «τὸ δὲ ἐχινῆ ἡ τραχεῖα *δορὰ* ἀπὸ τοῦ ἐχινέα γέγονε» (Πρβ. Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 339, σημ. 23 καὶ ἐν *Προλεγομ.* σελ. 247, σημ. 21).

ἰξαλῆ. Πολυδεύκ. Δ', 118 «αἰγῆ, ἣν καὶ *ἰξαλῆν* ἐκάλουν καὶ

τραγῆν». Ψευδηρωδ. Φιλετ. σελ. 445 «ὡς λεοντῆ καὶ *ἰξαλῆ* τὸ τῆς αἰγὸς (δέρμα) καὶ μοσχῆ». Εὐστάθ. σελ. 450, 23 «Ἐν δὲ ῥητορικῷ τινι λεξικῷ φέρεται καὶ ὅτι ἴξαλος ὁ προπηδῶν καὶ τέλειος. Ἐν δὲ ἑτέρῳ καὶ ὅτι, ὥσπερ παρδαλῆ καὶ λεοντῆ, οὕτω καὶ *ἰξαλῆ* (ἡ) αἰγεία περισπωμένως· ἐπεὶ ἴξαλοι (οἱ) αἶγες». Πρβ. Φώτ. Λεξ. σελ. 108, 18 «*Ἰξαλῆ*: ἡ αἰγεία· ἐπεὶ ἴξαλοι οἱ αἶγες». Ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις φέρεται σελ. 770 η' «*ἰξάλην* δ' αἰγὸς χρὴ ὑποτετάσθαι καὶ εὐαπόρρυτα ποιέειν φυλάσσοντα τοὺς ὑπορρόους». Τὴν γραφὴν ταύτην βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ παρατιθεμένῳ ἣν ἐμνημονεύσαμεν ῥῆσιν Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 572. Καὶ ἐν οἷς δ' ἐπιφέρει ὁ Γαληνὸς εἶνε γεγραμμένον παροξυτόνως *ἰξάλη*· «Εἴτ' αἰγὸς δέρμα προσαγορεύεται κυρίως *ἰξάλη* εἴτε κατ' ἄλλου τινὸς ὑποφέρεσθαι (γρ. *ἘΠΙφέρεσθαι*) δύναται τοὔνομα, περιττὸν ἐν τῇδε τῇ διδασκαλίᾳ ζητεῖν». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 106 «*Ἰξάλην*: τελείου αἰγὸς δέρμα» καὶ «*Ἰσάλλην*: διφθέραν, δέρμα». Ὁ Ἑρμερίνσιος ἔγραψεν ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Γ', σελ. 38 «*ἰξαλῆν* δὲ χρὴ ὑποτετάσθαι καὶ εὐαπόρρυτα ποιέειν» ἐκβαλὼν τὸ *αἰγός* ὡς παρεγγεγραμμένον. Καὶ παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ σελ. 79, 7 «*Ἰξαλῆ*: τελείας αἰγὸς δέρμα, ἣν μηλωτὴν καλοῦσι» ὑπάρχει γραφὴ *ἰξάλη*. Εὑρέθη δὲ καὶ *ἰζαλῆ* γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ *ἰξαλῆ* (Ἴδε Πιέρσωνα εἰς *Ἡρῳδ. Φιλέταιρ.* σελ. 445). Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου μετὰ τὸ ΙΞΑΙ κεῖται «*Ἰζάλη*: αἰγὸς δέρμα» καὶ «*Ἰζάλου*: πηδητικοῦ, ὀξέος». Φέρεται δ' ἐν αὐτῷ καὶ «*Ἰσσέλα*: διφθέρα» καὶ «*Ἰσθλή*: αἰγ(ε)ία μηλωτή» καὶ «*Ἴσκλαι*: — αἱ αἴγειαι μηλωταί» καὶ «*Ἰτθέλαν*: διφθέραν» (καὶ «*Ἰέττας*: — τοὺς ἀγρίους τράγους»). Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Ζ', 211 «τὰς δὲ διφθέρας καλοῦσι καὶ *ἰττέλας*» (Ἴδε Ναύκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου σελ. 199 καὶ Σμιδίτιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Β', σελ. 370). Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Νεφ. 72 (σελ. 84, 41) ἀπαντᾷ «Ποιμενικὸν δὲ περιβόλαιον ἡ διφθέρα. Ἀττικοὶ δὲ λέγουσιν ἣν νῦν *ισάλην* καλοῦμεν· ἔστι δὲ ἐκ δέρματος» (Ἴδε Κοίνιον εἰς *Γρηγόρ. Κορ.* σελ. 435 Σχ).

κυνῆ. Οὐκ ὀλίγα τοῦ ὀνόματος τούτου παρέχουσιν ἡμῖν μαρτύρια οἱ Ἀττικοὶ συγγραφεῖς καὶ ποιηταί, φέρεται δὲ καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἀττικῶν Ἐπιγραφῶν Β', 678, β', 6 «*κυνῆ* σιδηρᾶ» καὶ «*κυ*-

ναῖ ὑπόξυλοι» καὶ «*κυναῖ χαλκαῖ*» καὶ 16 «*κυναῖ* συμπεφλασμέναι» καὶ 40 «*κυναῖ* ἀπὸ ἀνδριάντων». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Α', σελ. 514 «τήν τε *κυνῆν* ἔχων καὶ τὸ κάλλος θαυμαστός» καὶ σελ. 726 «τὴν τῶν ποιητῶν ἄτοπον *κυνῆν* περικείμενος» καὶ Τόμ. Β', σελ. 677 «τῆς Ἅδου *κυνῆς* ἡμῖν δεήσει» καὶ παρὰ τῷ Τζέτζῃ Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 828 Μυλλ. «καὶ τὴν Ἅδου *κυνῆν* Ἑρμῆς παρ' αὐτοῦ λαβών». Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 247, 5 μνημονεύεται ῥῆσις τοῦ τραγικοῦ Ἀστυδάμαντος, ἐν ᾗ εἶνε γεγραμμένον «δέξαι *κοινήν* μοι» ἀντὶ τοῦ *κΥνῆν*. Καὶ παρὰ Λέοντι τῷ Διακόνῳ ἔχει ὁ κῶδιξ ἐν σελ. 145, 3 *αὐτῇ κΟΙνῇ* ἀντὶ τοῦ *αὐτῇ κΥνῇ*. Κακῶς ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 66 β' «οὐδὲ *κυνὶ* σπείσας, ὥσπερ Ψαμμήτιχος» ἀντὶ τοῦ *κυνῇ*. Πρβ. Ἡρόδ. Β', 151 «Ἐνθαῦτα, ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἑστεὼς αὐτῶν Ψαμμήτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε». Λέγεται δὲ καὶ *κυνῆ Θετταλίς* καὶ *Ἀρκὰς κυνῆ* καὶ *κυνῆ Βοιωτία* - *κυναῖ Βοιώτιαι*. Φώτ. Λεξ. σελ. 187, 2 «*Κυνῆ* Βοιωτία: ἐπεὶ ἐκεῖ καλαὶ γίνονται αἱ κύνες» καὶ σελ. 186, 17 «*Κυνᾶς*: τὰς περικεφαλαίας ἤτοι τὰς ἀπὸ κυνέων δερμάτων γιγνομένας ἢ ἀπὸ Κυνός τινος κατασκευάσαντος πρώτου (Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 274, 9). Μέμνηται Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας οὕτως· οἱ τὰς κυνᾶς τὰς Βοιωτίας ἔχοντες». Τὸ «καλαὶ γίνονται αἱ *κύνες*» νομίζεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου (Τόμ. Δ', σελ. 2113) ἐσφαλμένη γραφὴ τοῦ «καλαὶ γίνονται αἱ *κυναῖ*». Πρβ. Ἡσύχ. «Κυνῆ Βοιωτία: ἐγένοντο γὰρ διάφοροι· ἀλλ' αἱ ἐν Βοιωτίᾳ καλαὶ *κυναῖ*, ἃς οἱ κατ' ἀγρὸν ἐφόρουν». Δὲν φαίνεται εὔλογος ἡ τοῦ Τουπίου γνώμη νομίζοντος (ἐν *Διορθ.* Τόμ. Δ', σελ. 159) τὸ *καλαὶ κυναῖ* πλημμελῆ ἀνάγνωσιν τοῦ *μεγάλαι κυναῖ*. Ἀντὶ τοῦ *κυνΕων* ἔγραψεν ὁ Ναβῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Φωτίου *κυνΕΙων*. Παρὰ τῷ Δημοσθένει ἢ Ψευδοδημοσθένει σελ. 1377, 94 τὰ μὲν ἄλλα ἀντίγραφα φέρουσιν «οἱ τὰς *κύνας* τὰς Βοιωτίας ἔχοντες», τὸ δ' ἄριστον «οἱ τὰς *κοινας* τὰς Βοιωτίας ἔχοντες»· ἀποκατέστησε δὲ τὸ ὀρθὸν *κυνᾶς* ὁ Ταύλωρος (Ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 492. Πρβ. καὶ *Μνημοσ.* 1859, σελ. 26-7). Τοῦ πληθυντικοῦ *κυνᾶς* ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος κατὰ τὸν Κόβητον ἀποφαινόμενον (ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 534 καὶ ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 91) ὅτι

ἀναγκαίως ἔχει ν' ἀναγνωσθῇ παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ Τόμ. Β', σελ. 67 «τὰς δὲ κεφαλὰς σκέπομεν· τοὺς δ' ἀλεκτρυόνας ὁρῶμεν οὐδενὸς τοιούτου προσδεομένους, ὧν ἄνθρωποι, *κυνᾶς* καὶ πίλους καὶ τοιαῦθ' ἕτερα συρράπτοντες» ἀντὶ τοῦ *σισύρας*.

Ἐν τῇ περὶ Φυτῶν Ἱστορίᾳ τοῦ Θεοφράστου βιβλ. Γ', θ', 6 ἀπαντᾷ «ὥστε τὴν ὅλην μορφὴν εἶναι θολοειδῆ καὶ παρόμοιον μάλιστα ταῖς Βοιωτίαις *κυνέαις*». Ἀλλ', ὡς καὶ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου παρετηρήθη (Τόμ. Δ', σελ. 2113), πιθανὸν φαίνεται ὅτι ὁ Θεόφραστος εἶπε κατὰ συναίρεσιν *κυναῖς*. Καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδῃ δὲ *κυνέας* (Ἱκέτ. 717) μεταβάλλει ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν σελ. 289 εἰς τὸ *κυνᾶς*.

Ὁ ἀσυνάλειπτος τύπος *κυνέα*, κτλ. εἶνε ἀνάττικος. Φέρεται δ' ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 368, 11 Δινδ. «θώραξ καὶ *κυνέα* καὶ κνημῖδες» καὶ ἐν τοῖς τοῦ Τζέτζου εἰς Λυκόφρ. σελ. 825,6 «καὶ τὴν *κυνέαν* τοῦ Ἅδου» καὶ ἐν τῇ Ἰωνιᾷ τῆς Εὐδοκίας σελ. 180, 15 καὶ σελ. 474, 2 Τευβν. «καὶ τὴν *κυνέαν* τοῦ Ἅδου». Πρβ. καὶ σελ. 181, 18 «καὶ τὴν Ἅδου *κυνῆν*». Παρὰ τῷ Σουίδᾳ κεῖται «*Κυνέας*: τὰς περικεφαλαίας ἤτοι τὰς ἀπὸ κυνείων δερμάτων γινομένας ἢ ἀπὸ Κυνός τινος κατασκευάσαντος πρώτου». Ἀντὶ τοῦ *κυνέας* εἶνε γεγραμμένον ἔν τε τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 186, 17 καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 274,9 *κυνᾶς*.

λεοντῆ. Πολυδεύκ. Ε', 16 «τὸ μὲν λέοντος δέρμα *λεοντῆ* καλεῖται καὶ δορὰ λέοντος». Φώτ. Λεξ. σελ. 214,21 καὶ Σουίδ. «*Λεοντῆ*: ἡ δορὰ τοῦ λέοντος». Ἀριστοφ. Βατρ. 46 «ὁρῶν *λεοντῆν* ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην» (Πρβ. καὶ 430 καὶ 496). Πλάτ. Κρατ. σελ. 411 α' «ὅμως δέ, ἐπειδήπερ τὴν *λεοντῆν* ἐνδέδυκα, οὐκ ἀποδειλιατέον». Ἡρωδιαν. Ἱστορ. Α', ιδ', 8 «ἀποδυσάμενός τε τὸ Ῥωμαίων καὶ βασίλειον σχῆμα *λεοντῆν* ἐπεστρώννυτο». Λιβάν. Ἐπιστ. ΤΛΔ', σελ. 162 «ἐπὶ τούτοις ἐνέδυ, φασί, τὴν *λεοντῆν*». Πρβ. καὶ Φώτ. Λεξ. σελ. 586, 12 καὶ Σουίδ. «*Τὴν λεοντῆν ἐνδύου*: ἴσον τῷ γεννναίζου» καὶ Παροιμιογρ. Ἑλλ. Τόμ. Β', σελ. 216 Λευσχ. «*Τὴν λεοντῆν* λάμβανε: ἐπὶ τοῦ γενναῖόν τι πράττειν μέλλοντος». Ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ φέρεται τύπος *λΕΙοντῆ* κεφ. ΙϚ', 185, 3 «εἴκελα δ' ὅπλα νεβρὶς *λειοντῆ*, κύμβαλα δὲ πλαταγῇ».

λυκῆ. Πολυδεύκ. Ε', 16 «καὶ ἀλωπεκῆ ἡ τῆς ἀλώπεκος (δορὰ) καὶ *λυκῆ* ἡ τοῦ λύκου». Ἀππιαν. σελ. 100,15 Μενδ. «κήρυκα πέμψαντες *λυκῆν* ἀντὶ κηρυκείου περικείμενον». Ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Σχολίοις Ῥήσ. 210 φέρεται «οὐδὲ γὰρ Ὅμηρος διὰ τοῦτο τὴν *λυκίαν* αὐτῷ περιτίθησιν». Ὁ Βατῆρος μετετύπωσε τὸ *λυκίαν* εἰς τὸ *λυκείαν*, ὃ ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πολυβίῳ βιβλ. Ϛ', κϐ', 3. Ὁ Γ. Διν-δόρφιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Εὐριπίδην Σχολίων Τόμ. Α', σελ. 25, 14 «Usitatior tamen et rectior forma est λυκέαν vel contracta λυκῆν».

μοσχῆ. Ἀναξανδρίδ. παρὰ Πολυδ. Ε', 16 «ἀρκτῆ, λεοντῆ, παρδαλῆ, *μοσχῆ*, κυνῆ». Πρϐ. καὶ Ψευδηρῳδιαν. Φιλετ. σελ. 445.

νεϐρῆ. Ψευδορφ. Ἀργοναυτ. 451 «*νεϐρῆν* παρδαλέην» καὶ Ἀποσπ. Ζ', 17 «ὕπερθε *νεϐρῆς* χρύσεον ζωστῆρα βαλέσθαι».

παρδαλῆ. Ἀναξανδρίδ. παρὰ Πολυδ. Ε', 16 «ἀρκτῆ, λεοντῆ, *παρδαλῆ*, μοσχῆ, κυνῆ». Ἀριστοφ. Ὄρν. 1250 «*παρδαλᾶς* ἐνημμένους». Πολυδεύκ. Δ', 118 «ἡ δὲ σατυρικὴ ἐσθὴς νεϐρίς, αἰγῆ — καί που καὶ *παρδαλῆ* ὑφασμένη» καὶ Ε', 16 «ἡ δὲ τῆς παρδάλεως *παρδαλῆ*, ἡ δὲ τῆς ἄρκτου ἀρκτῆ» καὶ Ι', 171 «σκευῶν ἂν καὶ ταῦτα εἴη καὶ *παρδαλῆ* καὶ λεοντῆ». Εὐστάθ. Παρεκϐ. εἰς Διονύσ. σελ. 249, 1 Διδ. «οὕτω ποικίλη κατὰ *παρδαλῆν*». Ἐν τῷ Φιλεταίρῳ τοῦ Ψευδηρῳδιανοῦ κεῖται σελ. 445 «*Παρδαλῆ* τὸ τῆς παρδάλεως δέρμα, ὡς λεοντῆ καὶ ἰξαλῆ τὸ τῆς αἰγὸς καὶ μοσχῆ».

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκϐολαῖς σελ. 787, 38 «Ἔστι δὲ καὶ νῦν παρδαλέη δορὰ παρδάλεως ἀπὸ ἀρσενικοῦ τοῦ παρδάλειος. Ἐκ δὲ αὐτῆς κατὰ συναίρεσιν *παρδαλῆ*, ὡς λεοντέη λεοντῆ» καὶ σελ. 276, 11 «Τραγαῖ δέ εἰσι περισπωμένως αἱ τῶν τράγων δοραί, ὡς καὶ λεονταῖ καὶ *παρδαλαῖ* αἱ τῶν λεόντων καὶ τῶν παρδάλεων». Ἐν τῇ Ἰωνιᾷ τῆς Εὐδοκίας φέρεται σελ. 536, 19 «τὸ δὲ *πάρδαλιν* ἐνῆφθαι τῆς γῆς φαντασίας ἕνεκα» καὶ σελ. 537, 16 «νεϐρίδα δὲ ἢ *πάρδαλιν* αὐτῷ (γρ. *αὐτὸν*) ἐνῆφθαι διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἄστρων κτέ.» ἀντὶ τοῦ *παρδαλῆν* (Πρϐ. καὶ Θησ. Στέφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 418). Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου ἀπαντᾷ σελ. 199

ά «ἐκ παρδαλῶν δερμάτων ἐρραμμένος». Ἀλλ' ὁ Μεινέκιος περιέγραψε τὸ *δερμάτων* ὡς παρεμβεβλημένον.

Τῆς ἀσυναιρέτου ἐκφορᾶς *παρδαλέα* ἔχομεν τάδε τὰ μαρτύρια πρόχειρα. Στράβ. σελ. 850, 23 Μειν. «Σοφοκλῆς—*παρδαλέαν* φησὶ πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ἀντήνορος προτεθῆναι» καὶ σελ. 983, 18 «*παρδαλέαις* ὅμοια». Στέφ. Βυζάντ. σελ. 145, 2 «ἐοικυῖαν *παρδαλέᾳ*». Σχολ. Πινδ. σελ. 353 Βοικκ. «καὶ ἡ παρὰ Χείρωνι *παρδαλέα*» καὶ σελ. 384 «*παρδαλέαν* τῷ Ἀντήνορος οἴκῳ παρῃώρησαν». Ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Στράβωνος φέρεται καὶ γραφὴ *παρδαλΛΙαν*.

Ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς Ζητήμασι τοῦ Πορφυρίου εἰς Ἰλιάδα σελ. 63, 14 Σραδ. κεῖται «προσάγει τὸν Ἀλέξανδρον *παρδαλέαν* ὤμοισιν ἔχοντα». Πρβ. Ἰλ. Γ, 17 «*παρδαλέην* ὤμοισιν ἔχων».

προβατῆ. Γεωργ. Παχυμέρ. Τόμ. Α', σελ. 348, 6 «μετελάμβανε κυνῆν ἢ *προβατῆν* τὴν συνήθη». Ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τὸ δέρμα τοῦ προβάτου ἐκαλεῖτο *κῴδιον*. Πρβ. Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Η', ι', 3 «τῶν δὲ λυκοβρώτων προβάτων τὰ *κῴδια* κτέ.». Εἶνε δὲ τὸ *κῴδιον* ὑποκοριστικὸν τοῦ *κῶας*· ἐσχηματίσθη δὲ καὶ ὑποκοριστικὸν τοῦ ὑποκοριστικοῦ διὰ τῆς καταλήξεως ΑΡΙΟΝ, οἷον *κῳδάριον*. Πλείονα περὶ τοῦ *κῴδιον* θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *μηλωτή* καὶ περὶ τοῦ *ἀρνακίς* καὶ περὶ ἄλλων.

Ὁ Ψευδηρῳδιανὸς ἀποφαίνεται Φιλετ. σελ. 445 «Παρδαλῆ τὸ τῆς παρδάλεως δέρμα, ὡς λεοντῆ καὶ ἰξαλῆ τὸ τῆς αἰγὸς καὶ μοσχῆ· *ἀρνέα* δὲ καὶ *λυκέα*». Ὑπὸ τοῦ Ἀππιανοῦ ἐλέχθη *λυκῆ*, οὗ καὶ ὁ Πολυδεύκης ποιεῖται μνείαν, τοῦ δ' ὀνόματος τοῦ παραγώγου τοῦ *ἀρνός* οὐδὲν μαρτύριον ἔχομεν οὔτ' ἀσυναλείπτως προενηνεγμένου οὔτε κατὰ συναλοιφήν. Παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ Εἰδ. Ε', 57 κεῖται «ὑπεσσεῖται δὲ χιμερᾶν δέρματα τῶν παρὰ τὶν μαλακώτερα πολλάκις ἀρνῶν». Ὁ Ἀρήνσιος εἴκασε πρῶτον μὲν *τᾶν—ἀρνᾶν*, ὃ καὶ ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου ἐνεκρίθη ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει τῶν Βουκολικῶν Ποιητῶν σελ. 234, ἔπειτα δὲ *τᾶν—ἀρνεᾶν*. Ἐν τοῖς εἰς Θεόκριτον Σχολίοις φέρεται «Τῶν ἀρνείων δερμάτων τῶν παρὰ σοὶ κατὰ πολὺ μαλακώτερα».

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Ῥουγκηνίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ σοφιστοῦ

Τιμαίου εἰρημένα σελ. 256 «Ἀλωπεκῆ, contractum ex ἀλωπεκέη, intellecto δορά, est *pellis vulpina*, ut ἀρκτῆ, *ursina*, παρδαλῆ, *pantherina*, λυκῆ, *lupina*, λεοντῆ *leonina*, τραγῆ *hircina*, κυνῆ, *canina*, ταυρῆ *taurina*, ἰξαλῆ, *caprina*, ἀνθρωπῆ, *humana*, etc. quibus formis addatur νεβρῆ, *hinnulea* apud *Orpheum* Fragm. p. 271. ubi vide *Gesnerum*».

Τὸ ὄνομα *ταυρῆ* οὔτ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται οὔτ' ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου. Ὑπάρχει δ' ὄνομα *ταυρέα* καὶ *ταυρεία* ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ δηλοῦν μάστιγα κατεσκευασμένην ἐκ δορᾶς ταύρου (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 353 καὶ Δουκάγγιον ἐν *Γλωσσαρ.* σελ. 1536. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 1872). Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 747, 42 φέρεται «*Ταυρείην*: ταύρειον δέρμα».

Ὁ Βλαϋδέσιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν σελ. 289 «Similia sunt λυκῆ, παρδαλῆ, ἰκτιδῆ, κτιδῆ, ἀλωπεκῆ, λεοντῆ, ἀρκτῆ, τραγῆ, ἰξαλῆ, νεβρῆ, μοσχῆ».

Ὑπὸ τίνος ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀνόματος *ἰκτιδῆ* ἢ *κτιδῆ*, ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν. Ἐν τῇ Ἰλιάδι ἀπαντᾷ Κ, 335 «κρατὶ δ' ἔπι *κτιδέην* κυνέην» καὶ 458 «ἀπὸ μὲν *κτιδέην* κυνέην — ἕλοντο». Ἐκ τοῦ δευτέρου δὲ χωρίου μηνύεται τρανῶς ὅτι καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ «κρατὶ δ' ἔπι *κτιδέην*», οὐχὶ «κρατὶ δ' ἔπ' *ἰκτιδέην*» (Ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελ. Τόμος Α', σελίδα 918). Εἶνε δὲ τὸ *κτιδέην* ἐπίθετον τοῦ *κυνέην*. Πρβ. *ταυρείην κυνέην*, *αἰγείην κυνέην*, κτλ.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται «*Κτιδέη*: ἡ περικεφαλαία», ἐν δὲ τῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «*Κτιδέα*: γένος περικεφαλαίας. Καὶ κτὶς δέ ἐστι ζῷον ὅμοιον γαλῇ, οὗ τὸ δέρμα εὔθετον εἰς περικεφαλαίας» (Πρβ. καὶ Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 104, 27). Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 84 καὶ ἐν *Στοιχ.* Τόμ. Α', σελ. 72.

Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 257 ά ἔχουσι τἀντίγραφα «καταλιπεῖν μὲν τὰ λαισήϊα καὶ *τεκτιδέας* καὶ τὴν γρυμαίαν, λαβεῖν δὲ ἀσπίδα ἀληθινήν», μετέβαλε δ' ὁ Κασαύβων ἐν ταῖς εἰς τοὺς Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστὰς Παρατηρήσεσι (σελ. 521) τὸ *τεκτιδέας* εἰς τὸ τὰς *ἰκτιδέας*. Πρβ. καὶ Σουίδ. «Ἴκτις: — Καὶ *ἰκτιδέα* τὸ τοῦ αἰλούρου δέρ-

μα». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ τρισύλλαβος *κτιδέα*. Εὔλογον δ' ἴσως εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ *τὰς κτιδέας*.

Ὑπάρχει καὶ ὄνομα *κερδαλῆ*, περὶ οὗ γράφει ὁ Λοβέκκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 78 «Contra κερδαλέα in oratione soluta perinde ut alia qualitatum vocabula, ἀργαλέα, λυσσαλέα, contractionis exsors est, neque κερδαλῆ (multo minus κερδάλη Greg. Naz. Or. IV. 116 B.) nisi cum recordatione poeticae memoriae usurpandum est» (Πρβ. καὶ Ματθίαν ἐν *Διεξοδ. Ἑλλ. Γραμμ.* σελ. 309 ἐκδ. γ'). Ὁ Κυννῆρος ἀποφαίνεται ἐν *Διεξοδ. Γραμμ. τῆς Ἑλλ. Γλώσσ.* Τόμ. Α', σελ 313 ἐκδ. β' ὅτι τὸ *κερδαλῆ* ἰσοδυναμεῖ τῷ *ἀλωπεκῇ*. Πρβ. Θησ. Στεφ. Τόμ. Δ', σελ 1467 «Κερδαλέη, et per contr. Κερδαλῆ. ἡ, Vulpina pellis. Gregor.: Τῇ λεοντῇ τὴν κερδαλῆν ἐγκρύπτων, i. e. τὴν ἀλωπεκῆν· ut in proverbio Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, s. potius πρόσραψον: ad quod alludere etiam videtur Greg. Sed Κερδάλη [Astuta] Hesychio ipsa vulpes. [Scrib. Κερδαλῆ. Idem accentus vitium in Greg. Naz. Or 4. p. 116, B, correxit Lob. ad Phryn. p. 78. Plato Rep. 2, p. 365, C: Τὴν τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην. Aelian. N. A. 6. 64: Ἡ ἀλώπηξ πονηρὸν ζῷόν ἐστιν· ἔνθεν τοι καὶ κερδαλέην οἱ ποιηταὶ καλεῖν φιλοῦσιν αὐτήν. Alios aliorum ll. v. ap. Iacobs. ad Anth. vol. 6, p. 175]».

Ἐπίθετον παλαιότατον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶνε τὸ *κερδαλέος* ἐκ τοῦ *κέρδος* παρηγμένον, ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ τὸ θηλυκὸν ὄνομα *κερδώ*, ὃ δηλοῖ τὴν ἀλώπεκα. Θηλυκὸν τοῦ *κερδαλέος*, ἐξ οὗ συνετέθη τὸ *κερδαλεόφρων*, ὑπάρχει τὸ *κερδαλέα*, Ἰων. *κερδαλέη*· ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἀρχιλόχου *ἀλώπηξ κερδαλέη*, οὗ ποιεῖται μνείαν καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος Τόμ. Β', σελ. 399 λέγων «ἡ *κερδαλῆ* δὲ ἀλώπηξ ἑτέρα τίς ἐστι παρὰ Ἀρχιλόχῳ:» (Ἴδε Βέργκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Β', σελ. 409 ἐκδ. δ'. Πρβ. καὶ Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ. Πολιτ.* σελ. 365 γ'). Τὸ ὄνομα *κερδαλῆ* διαφέρει τοῦ *ἀλωπεκῆ*, κτλ. ἐπίθετον ὂν τῆς ἀλώπεκος. Ἂν δ' ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ ἐπὶ δέρματος, ἀναγκαίως ἔχει νὰ νομισθῇ ὅτι ἐλαμβάνετο τὸ ὄνομα

τοῦ ζῴου πρὸς δήλωσιν τῆς δορᾶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἰουνίου 1892

Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΣ

Δισκεῦσαι - διασκευάσαι

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἱππ. 434, σελ. 49, 40 Διδ. φέρεται «Οὔτε γὰρ τῷ Κλέωνι δυνατὸν ἦν ἀνθρώπῳ γε ὄντι κινῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν οὔτε τῷ ἀλλαντοπώλῃ ἀσφαλὲς ῥῖψαι καὶ *διασκευάσαι* κατὰ κυμάτων ἑαυτόν».

Τὸ *διασκευάσαι* εἶνε ὅλως τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἀνάρμοστον. Νομίζομεν δ' ὅτι ἀποκαθίσταται ἡ ἀληθὴς γραφή, ἂν ἀποβληθῇ τό τ' ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ τῆς ἀπαρεμφάτου ταύτης Α καὶ τὸ ἐν τῇ τετάρτῃ. Κάλλιστα καθ' ἡμᾶς ἔχει ἡ ῥῆσις «οὔτε τῷ ἀλλαντοπώλῃ ἀσφαλὲς ῥῖψαι καὶ *δισκεῦσαι* κατὰ κυμάτων ἑαυτόν».

Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον Σχολίοις Α', 1310 «μηκέτι φέρων *ἐδίσκευσεν* ἑαυτὸν εἰς θάλασσαν καὶ ἐτιμήθη ὡς θαλάσσιος δαίμων».

Παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ ἀπαντᾷ βιβλ. Α', 118 «ἔνιοι δέ φασιν ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ Κωρυκείου ὄρους αὐτὸν *δισκῆσαι*»· κάλλιον δὲ τοῦ *δισκῆσαι* ἐφαίνετο τῷ Σκαλιγήρῳ τὸ *δισκεῦσαι*.

Καταδυναστεύουσι - κατακινδυνεύουσι

Παρὰ Μιχαὴλ τῷ Ἀκομινάτῳ εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Α', σελ. 162, 6 «Οὐ γὰρ δὴ τὸ πρᾶον τοῦ ἤθους καὶ ἥμερον τοῖς χειροδίκαις καὶ ὑβρισταῖς καὶ *κατακινδυνεύουσι* τῶν πενήτων ἐπιεικεύσεται».

Πιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Ἀκομινᾶτος ἔγραψε «τοῖς χειροδίκαις καὶ ὑβρισταῖς καὶ *καταδυναστεύουσι* τῶν πενήτων», ὡς ἐν σελ. 184, 12 «ἐν τῷ *καταδυναστεύειν* τῶν ἀσθενεστέρων καὶ καθυπερηφανεῖν ἀρχικώτερον» καὶ ἐν σελ. 223, 2 «τοῦ τυραννοῦντος καὶ Ῥωμαίων ἁπάντων *καταδυναστεύοντος*».

Κ. Σ. Κ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ξενοφωντος Κυρου Αναβασις πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ Ἑλλην. σχολείοις μαθητῶν ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου δ. φ. τεῦχ. α' σελ. 146, τεῦχ. β' σελ. 176 μετὰ ποικίλων σημειώσεων κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν καὶ γεωγρ. πίνακος. Τύποις Α. Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις 1891.

Ἡ ἔκδοσις αὕτη οὐδὲν νέον περιέχει, διότι τὸ μὲν κείμενον εἶνε αὐτὸ τὸ τῆς Κοβητείου ἐκδόσεως, τῶν δὲ σημειώσεων αἱ πλεῖσται, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν(1), εἶνε εἰλημμέναι ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐκδόσεως,

(1) Ἐν τῇ Revue des études grecques (τόμ. 5ῳ ἀρ. 17 σελ. 148) *Ἀττικός* τις ἐπικαλούμενος λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ φυλλαδίου, ὅπερ ἐξεδώκαμεν, ἵνα τὴν λογοκλοπίαν τοῦ Γ. Δ. Ζηκίδου καὶ ἀμάθειαν καταφωράσωμεν, τὴν μὲν λογοκλοπίαν χαρακτηρίζει rencontre inevitable en pareille matière, τὴν δ' ἀμάθειαν τοῦ Ζηκίδου διορᾷ μόνον ἐν τῷ ὅτι τὴν συναγωγὴν τῶν Αἰσωπείων μύθων ὁ Ζηκίδης ἀπέδωκε Δημητρίῳ τῷ Πολιορκητῇ. Ἐπειδὴ πάντες οἱ ἐνταῦθα λόγιοι πλὴν τοῦ *Ἀττικοῦ*, ὡς ἡμῖν ἐξεδήλωσαν, τὴν λογοκλοπίαν ὡς ἀναμφισβήτητον ἀποδέχονται, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα λόγιος καὶ δίκαιος καὶ διὰ τοῦ τύπου (ἴδ. Νεολ. 9ης Ὀκτωβρ. 1891) κατέδειξεν, προαγόμεθα νὰ ὑποπτεύσωμεν, ὅτι ὁ Ἀττικός ταῦτα γράφων pro domo sua μάχεται. Οὐδαμῶς δὲ παράδοξον ἡμῖν φαίνεται, ὅτι τὰ ἀσύγγνωστα καὶ μαθηταῖς ἁμαρτήματα τοῦ Ζηκίδου τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ Ἀττικοῦ οὐδόλως προσέπταισαν. Γινώσκομεν ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν εἶνε πολὺ ἔμπειρος τῆς Ἑλλ. γλώσσης· ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ ἄλλα πολλὰ μαρτυροῦσι, καὶ δὴ καὶ ὅτι ἁμάρτημα τοῦ Ζηκίδου ἀπέδωκεν ἡμῖν παρανοήσας. Λέγει δῆλα δὴ ὅτι τὸν Ἑρουερδῆνον μετεγλωττίσαμεν *κύριον Οὐηρδῆνον*, ἐν ᾧ τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ζηκίδης καὶ οὐχὶ ἡμεῖς. Τοῦτο μόνον ἡμεῖς ἡμάρτομεν, ὅτι δὲν ὑπωπτεύσαμεν ὅτι ἠθέλομεν περιπέσῃ εἰς οὕτως ἀμαθοῦς κριτοῦ τὰς χεῖρας οὐδὲ ἐνομίσαμεν τοῦ ἐκδότου τὸ ἁμάρτημα τοῦτο μέγα παραβαλλόμενον πρὸς τὰ ἄλλα. ὥστε διά τινος τῶν εἰθισμένων τρόπων νὰ καταστήσωμεν αὐτὸ κατάδηλον. Ὀλίγον δ' ὅμως τῆς Ἑλλ. γλώσσης ἔμπειρος ἀναγινώσκων τὸ «*λέγει ὅτι ἔγραψε κατὰ Οὐερδῆνον*» θὰ ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ εἰς τίνα ἀνήκει τὸ ἁμάρτημα. Ὅτι δὲ τοῦ Ζηκίδου εἶνε τὸ ἁμάρτημα, ὁ Ἀττικὸς ἔτι μᾶλλον θὰ πεισθῇ, ἂν ἴδῃ τὸν γ' τόμον τῆς Χρηστομαθείας αὐτοῦ ἐν σελ. ϛ' καὶ ζ', ἔνθα τρὶς εὕρηται τὸ ὄνομα τοῦτο οὕτω γεγραμμένον. Ὅτι δ' ἡμῖν ὁ Ἑρουερδῆνος τυγχάνει πολὺ γνωριμώτερος ἢ τῷ Ἀττικῷ, δύναται πᾶς τις νὰ πεισθῇ, ἂν ἀναδράμῃ εἰς τὴν *Ἀθηνᾶν* (τόμ. α' σελ. 193, 195, 198, 204, 206, 207, 09, 210, 211, 212, 214, 216, 430. τόμ. β' σελ. 251, 25., 255, 256. τόμ γ' 216, 218, 220, 225, 226). Δὲν πρέπει δὲ ὁ Ἀττικὸς νὰ δυσανασχετῇ, ἂν οἱ φιλολογικοὶ

ὅπερ οὐδαμοῦ ὁ ἐκδότης μνημονεύει. Ὁ ἐκδότης πειρᾶται μὲν ἐνίοτε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ ὕψη τῆς κριτικῆς, ἀλλὰ στερούμενος τοῦ κυριωτάτου τῷ ἔργῳ προσόντος, τῆς κρίσεως, πάσχει τὸ τῆς χελώνης τοῦ μύθου πάθημα. Ἕνεκα δὲ τούτου ἐπτόηται μὲν περὶ γνωστά τινα τοῖς πᾶσιν ἤδη ὄντα(1), ἀδυνατεῖ δέ, πλειόνων οὐσῶν τῶν γνωμῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, νὰ ἐκλέξῃ τὴν ὀρθοτέραν καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὰς ἀρχαίας πηγάς, πολλάκις δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γεγραμμένα παρανοεῖ. Ἡ λέξις αὐτοῦ εἶνε ἀνώμαλος καὶ ἀσαφὴς καὶ σολοικισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν οὐχὶ ἀπηλλαγμένη (2). Συντόμως δ' εἰ-

ἀγῶνες ἐν Ἑλλάδι τραχύτερον ἴσως τοῦ δέοντος διεξάγονται. Τοῦτο καθ' ἡμᾶς δὲν εἶνε κακόν· κακὸν εἶνε καὶ λυπηρόν, ὅταν ἄνθρωποι λεγόμενοι ἐπιστήμονες καὶ ἀξιοῦντες νὰ συμβουλεύωσι τοῖς ἄλλοις δὲν πατάσσωσι τὴν κακοήθειαν, ὅπου ἂν ἴδωσιν, ἀλλὰ πειρῶνται νὰ δικαιολογήσωσι καμμύοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν, εἴτε ὅπως ὑπεραπολογηθῶσιν ἑαυτῶν, εἴτε λόγων ἄλλων ἕνεκα ὅπως ὑποτιμήσωσι τὸ δίκαιον, ὅπου ὑπάρχει. Διὰ τοῦτο δ' ὅμως ἡ κακία ἀντὶ νὰ περιορίζηται κολαζομένη, τοὐναντίον αὐξάνεται καὶ μεταδίδοται ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱοὺς ὡς κληρονομία ἐπίζηλος. Ἐν τέλει δ' ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν ἠλπίζομεν, ὅτι κρίσεις οὕτως ἐπιπόλαιοι καὶ ἄδικοι θὰ ἐκρίνοντο ἄξιαι νὰ καταχωρισθῶσιν ἐν περιοδικῷ ἐγκρίτῳ.

(1) Π. Χ. διορθοῖ τὸν τὰ πλεῖστα τούτων διδάξαντα ἀοίδιμον Κόβητον ἐν τοῖσδε· ἀντὶ τοῦ *ἀθροίζειν*, *οἰκτείρειν*, *ἱππεῖς*, *εἴκαζον*, *εἴκασα*, *ἀποθνήσκειν*, *εὕρισκον*, *εὗρον*, *σώζειν*, *σκηνόω*, *ἐσκήνησα*, *προὐδεδώκεσαν*, *προὐθυμεῖτο*, *προὔτρεχεν* γράφει *ἀθροίζειν*, *οἰκτίρειν*, ὅπερ οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐπιγραφὴ ἐπεβεβαίωσεν, *ἱππῆς*, *ᾔκαζον*, *ᾔκασα*, *ἀποθνῄσκειν*, *ηὕρισκον*, *ηὗρον*, *σῴζειν*, τὸ δὲ παραδοξότερον καὶ *ἔσῳσα* στηριζόμενος εἰς μίαν μόνην ἐπιγραφήν, ἥτις εἶναι προφανῶς ἡμαρτημένη, ὡς δεικνύει ὁ Ὁμ. τύπος ἐσάωσα, *σκηνόω*, *ἐσκήνωσα*, *προυδεδώκεσαν*, *προυθυμεῖτο*, *προύτρεχον*. Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τούτοις καὶ ὁμοίοις τισὶν ἄλλοις ἐλέγχει ἡμᾶς ἐν τοῖς *Σκαλαθυρματίοις* ὡς σφαλλομένους. Λέγει δῆλον ὅτι νὰ μὴ γράφωμεν *Σταγείρων*, (ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ), *γλαύξ* (ἐν τοῖς μύθοις), *λάθρα*, *κρύφα*, *Φρίξος*, *ἄποθεν*, *Ψωφῖδα*, *στίχος*, *φιλονεικεῖν*, *Βενδῖς*, *Ἰλισσός*, *Λεοντίς*, *Ἱπποθοωντίς*, ἀλλὰ *Σταγίρων*, διότι οὕτως εὑρέθη γεγραμμένον ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, *γλαῦξ*, ὡς παρ' Ἀττικοῖς, *λάθρᾳ*, *κρύφᾳ*, *Φρῖξος*, ὡς ἀπὸ τοῦ *φρίττειν* παραγόμενον, *ἄπωθεν*, εἰ καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Αἰσχύλου (376) εἶνε γεγραμμένον διὰ τοῦ ο, *στοῖχος*, εἰ καὶ ἐν Αἰσχύλου Πέρσαις (στ. 358) καὶ ἐν τοῖς Τακτικοῖς τοῦ Ἀρριανοῦ (6, 1, 4. 6, 7, 1. 16, 10. 17, 2. 24, 1) γράφεται διὰ τοῦ ι, *Βένδις*, εἰ καὶ ὁ Ἀρκάδιος (36) διαρρήδην λέγει ὅτι οἱ Ἀττικοὶ *Βενδῖς* λέγουσιν, *Ἰλισός*, εἰ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς διὰ διπλοῦ τοῦ σ γράφεται, *Λεωντίδος*, διότι ἐν μόνον ταῖς ἀπὸ τοῦ 150 μ. Χ. ἐπιγραφαῖς εὕρηται γεγραμμένον διὰ τοῦ ο, ὡσεὶ ὁ Πλούταρχος ἦτο τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων καὶ ἀπεῖχε παρὰ πολὺ τοῦ 150οῦ μ. Χ. ἔτους, *Ψωφίδα*, *φιλονικεῖν*, *Ἱπποθωντίς*, εἰ καὶ ἐν 16 ἐπιγραφαῖς εὕρηται *Ἱπποθοωντίς*.

(2) Τῶν σολοικισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν ὀλίγα μόνον δείγματα παρέχομεν, ἐπειδὴ περὶ τούτων ἐγένετο λόγος καὶ ἀλλαχοῦ· ἐν σελ. 21 τόμ. α' *ἐγεφυρωμένη*. σελ. 38 *δέον*

πεῖν ἡ ἔκδοσις αὕτη οὐ μόνον οὐδένα σκοπὸν ἐπιστημονικὸν πληροῖ, ἀλλ' ἀστοχεῖ καὶ τοῦ καπηλικοῦ, οὗ χάριν ἐγένετο, διότι πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῇ διδασκομένων εἰσὶν ἡμαρτημένα καὶ ψευδῆ.

Ἵνα δὲ μὴ συκοφάνται πάλιν ὀνομασθῶμεν (1), παρατίθεμεν τοῖς ἀναγνώσταις τραγημάτων δίκην ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων.

Ἐν 1, 1, 4 τὰς μετοχὰς κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθείς ὑπολαμβάνων τροπικὰς ἑρμηνεύει μετὰ κινδύνου καὶ προσβολῆς. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ὁ Κῦρος παρίσταται μετὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ τὴν γενομένην ἐξαιτησαμένης τῆς μητρός, ὅτι ἀπῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μετὰ κινδύνου. Αὐτ. § 7 τὸ ὑπολαβὼν νομίζων τροπικὴν μετοχὴν τοῦ συλλέξας ἑρμηνεύει συλλέξας στράτευμα διὰ τοῦ ὑπολαβεῖν τοὺς φεύγοντας. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην οἱ φυγάδες ἀπετέλεσαν τὸ συλλεχθὲν στράτευμα. Ὅτι δὲ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν ἐν 1, 2, 2 λέγων ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι. Αὐτ. § 8 τὸ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα ἑρμηνεύει οὐχὶ ὀρθῶς ἔπραττεν ὑπὲρ αὐτοῦ ταῦτα. Αὐτ. 2, 3 λέγει ὅτι οἱ γυμνῆτες εἶχον ἐλαφράν τινα ἀσπίδα σκυτίνην καὶ μετεχειρίζοντο συνήθως τὸ τόξον, τὸ ἀκόντιον καὶ τὴν σφενδόνην. Ὅτι μόνοι οἱ πελτασταὶ ἔφερον ἀσπίδα μικράν, οἱ δὲ τοξόται καὶ σφενδονῆται οὐχί, καὶ αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνες μαρτυροῦσι καὶ ὁ Τυρταῖος ἐν ἐλεγ. 11. Αὐτ. § 5 τὸ ἐξελαύνει ἑρμη-

ἐστὶ ποιεῖσθαι. σελ. 58 *γράφων ἐπιστολὴν πέμπει παρὰ βασιλέα.* σελ. 59 *ἀδικίαν ἐποίησά σε.* σελ, 69 *τοῦ στέρνους.* σελ. 72 *ποιῆσαι τὸ στράτευμα ἰέναι = ἄγειν τὸ στράτευμα* σελ. 77 *ἰατρὸς ἐκ Κνίδου τῆς Καρίας συνοδεύσας Ἀρταξέρξην τὸν Μνήμονα εἰς τὴν κατὰ τοῦ Κύρου τοῦ νεωτέρου ἐκστρατείαν καὶ πληγωθέντα ἐθεράπευσεν.* σελ. 88 *ἔνδυμα ὡς φέρουσαι αἱ ἑταῖραι ἐλέγοντο γυμναί.* σελ. 116 *ἀνησύχουν.* σελ. 121 *ἠνοιγμέναι ἦσαν.* σελ. 143 *ὁ κατ' ἄμφω τὸν ἄνθρωπον καλός.* σελ. 145 *τοὺς συνόντας καταγελᾶν.* σελ. 59 τεῦχ. 6' *ὁ λιμὸς προξενεῖται.* σελ. 86 *τὸ φιλίας — φυλάττει ἴχνη τῆς ἀρχικῆς παραβολικῆς σημασίας.* σελ. 100 *Διὰ ταύτης τῆς παρατάξεως — ὁ στρατός — καὶ ἀνωμαλίας ὑπερεπήδα καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσχωρήσῃ — ἀλλὰ καὶ ἠδύνατο,* κλπ.

(1) Ἐν τῷ φυλλαδίῳ ἡμῶν ἠλέγξαμεν ἐν παρόδῳ τὸν ἐκδότην καὶ διότι ἐν τῷ Συντακτικῷ αὐτοῦ (1890) ἔχει ὡς παράδειγμα τὴν λέξιν *παιδικά*. Τοῦτο ἐν τοῖς *Σκαλαθυρματίοις* ἀρνεῖται ὑβρίζων ἡμᾶς, ὡς ἔθος αὐτῷ. Ὅτι ἀληθῆ εἴπομεν, πᾶς τις δύναται νὰ βεβαιωθῇ, ἂν ἀνοίξῃ τὴν σελ. 8ην ἐν ᾗ ἐν § 23 θὰ ἀναγνώσῃ· «Ἐπὶ ἑνικοῦ ὑποκειμένου τίθεται πληθ. ἐπιθετικόν κατηγορούμενον οὐδετ. γένους, *πάντα, τά πρῶτα, τὰ φίλτατα, παιδικὰ ὡς — παιδικά ποτε ὢν αὐτοῦ* (= ἐρώμενος Θουκ. α' 132),

νεύει ἐξέρχεται ἔφιππος, πορεύεται. Ὁμοίως τὸ ἐν 1, 2, 23 ἤλασεν ἑρμηνεύει ἐπορεύθη ἔφιππος, τὸ ἐν 1, 2, 26 εἰσήλασεν ἑρμ. εἰσῆλθεν ἔφιππος, τὸ ἐν 1, 45 ἀπήλαυνεν ἑρμ. ἀπήρχετο ἔφιππος, τὸ ἐν 2, 3, 19 διήλασα. ἑρμ. διῆλθον ἔφιππος. Ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς χωρίοις δὲν εἶνε ὁ λόγος περὶ ἑνὸς μόνου ἀνδρός, τοῦ Κύρου, τοῦ Ἀβροκόμα, τοῦ Τισσαφέρνους, ἀλλὰ περὶ ὅλου στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν λοιπὸν τοῦ ἐκδότου ἅπας ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, τοῦ Ἀβροκόμα καὶ τοῦ Τισσαφέρνους ἦτο ἔφιππος. Αὐτ. τὸ ἐζευγμένη πλοίοις ἑρμηνεύει ἐγεφυρωμένη διὰ πλοίων. Ἐκ ταύτης τῆς σημειώσεως πλὴν τοῦ βαρβαρισμοῦ διδάσκεται ὁ παῖς καὶ ὅτι ἡ γέφυρα γεφυροῦται διὰ πλοίων!! Αὐτ. § 10 τὰς στλεγγίδας παρὰ τὴν γνώμην πάντων τῶν σωφρονούντων ἐκδοτῶν ὑπολαμβάνει κοσμήματα χρυσᾶ τῆς κεφαλῆς κτενίοις ὅμοια, ἅτινα ἐφόρουν αἱ γυναῖκες καὶ οἱ εἰς τὰ μαντεῖα πεμπόμενοι θεωροί. Κατὰ τὴν σημείωσιν ταύτην Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τοῖς νικῶσιν ἔθηκεν ἆθλα γυναιξὶ πρέποντα καὶ οὐχὶ ἀνδράσιν, οἷοι ἦσαν οἱ μύριοι. Αὐτ. 11 γράφει «Ταύτας (τὰς θύρας τοῦ Κύρου) δ' ἀντικαθιστᾷ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεία καλουμένη Ὑψηλὴ Πύλη ἢ ἁπλῶς Πύλη».!!! § 17 τὸ πάντας παρήλασεν ἑρμηνεύει ἔκαμε νὰ παρελάσωσι, προκειμένου περὶ τῶν Ἑλλήνων, οὓς ἱσταμένους ἐθεώρει ὁ μὲν Κῦρος παρελαύνων ἐφ' ἅρματος, ἡ δὲ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης. Αὐτ. § 22 τὴν τροπικὴν μετοχὴν οὐδενὸς κωλύοντος ἑρμηνεύει ὡς αἰτιολογικήν. Αὐτ. § 26 τὸ χωρίον ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε ἑρμηνεύων λέγει «Τινὲς μὲν τὸ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἰέναι ἑρμηνεύουσι διὰ τοῦ περιελθεῖν εἰς τὴν ἐξουσίαν τινός (πρβλ. Ἰλ. Κ. 448), τινὲς δὲ διὰ τοῦ πολεμῆσαί τινι (Ἀσώπ. περ. β' σ. 286 § 45), τινὲς δὲ διὰ τοῦ συγγενέσθαι τινί, διαλεχθῆναι (Κρυγῆρος καὶ Κυννῆρος) ὅπερ καὶ ὀρθότερον. πρβλ. «Ὁ Ἀστύοχος τὸν Ἀλκιβιάδην ἄλλως τε καὶ οὐκέτι ὁμοίως εἰς χεῖρας ἰόντα, οὐδὲ διενοεῖτο τιμωρεῖσθαι (Θουκ. 8, 50), ἔνθα περὶ τοῦ εἰς χεῖρας ὁ Σχολ. σημειοῦται εἰς ὁμιλίαν καὶ δεξίωσιν φιλικήν. Τὸ δὲ ἰέναι εἶναι χρόνου μέλλοντος καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔφη, τὸ δὲ μετὰ τὸ ἰέναι φερόμενον ἤθελεν εἶναι προσθήκη ξένης χειρός·

διότι τὰ ἐφετικὰ οὐδέποτε συντάσσονται ἀπαρεμφάτῳ μέλλοντος, ἀλλὰ μόνον ἐνεστῶτος καὶ ἀορίστου». Ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει παρεδεξάμεθα τὴν τοῦ Κρυγήρου ἑρμηνείαν τὴν γενομένην ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ, ἔνθα ὁ σχολιαστὴς σημειοῦται ἤγουν εἰς ὁμιλίαν καὶ δεξίωσιν φιλικήν, ἐπειδὴ ἐνομίσαμεν καὶ νομίζομεν, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μόνη ἀληθής, διότι καὶ νῦν ἡ συνήθεια λέγει ἦλθε στὰ χέρια μου ἢ ἔπεσε στὰ χέρια μου, ὡς οἱ ἀρχαῖοι. Κακῶς δὲ ὁ Σχολιαστής, ᾧ μόνος ὁ Κυννῆρος ἠκολούθησε οὐχὶ δὲ καὶ ὁ Κρυγῆρος, ὡς ὁ ἐκδότης λέγει, εἰς τὴν προτέραν σχέσιν τοῦ Ἀστυόχου καὶ Ἀλκιβιάδου ἀποβλέπων ἡρμήνευσεν οὕτως, ἐν ᾧ ὁ Θουκ. θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἀστύοχος οὐδὲ διενοεῖτο νὰ τιμωρήσῃ τον Ἀλκιβιάδην καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ πρὸ πάντων, διότι δὲν ἠδύνατο, ἐπειδὴ ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἔπεφτε πλέον, ὡς κοινῶς λέγομεν, εἰς τὰ χέρια του. Οὕτως ἑρμηνεύουσι τὸ χωρίον καὶ ὁ Κλασσένιος καὶ ὁ Πόπος καὶ ὁ Στάλιος. Ἡμεῖς δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμην τοῦ ἀοιδίμου Κοβήτου, ἣν ὁ ἐκδότης ὡς ἰδίαν ἐκφέρει, ὅτι πρέπει νὰ ἐκβληθῇ τὸ ἤθελεν, διότι καὶ ὁ ἀπειρότατος τῆς Ἑλλ. συντάξεως ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι τὸ ἰέναι κρέμαται ἀπὸ τοῦ ἔφη, ἂν παραδεχθῶμεν, ὅτι οὕτως ἔγραψεν ὁ Ξενοφῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν θὰ προσετίθει τὸ ἤθελεν. Καθ' ἡμᾶς λοιπὸν οὐχὶ τὸ ἤθελεν ἀλλὰ τὸ ἰέναι εἶναι παρέμβλητον· παρενεβλήθη δὲ ὑπό τινος ἀμαθοῦς μὴ ἐννοήσαντος ὅτι τῷ ἤθελε προσυπονοεῖται τὸ ἐλθεῖν. Αὐτ. § 25 τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων τῇ εἰς τὸ πεδίον λέγει ὅτι «ὀφείλει νὰ γραφῇ ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων τῶν εἰς τὸ πεδίον (= τῶν ὀρέων τῶν ὄντων (!) ἢ διηκόντων μέχρι τοῦ πεδίου)». Ἡ παρατήρησις αὕτη ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ἐν τῷ Αἰσωπείῳ μύθῳ (Ἁλμ. 9) ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γενομένην ἐκβολὴν τῆς λέξεως ὑψηλῆς, διότι ἡ ἀηδὼν κάθηται ἐπὶ χαμηλῶν δένδρων! Ἂν ὁ Ξενοφῶν ἔγραφεν, ὡς παραδιορθοῖ ὁ ἐκδότης, μωρίαν θὰ ὠφλίσκανε, διότι, ἀφ' οὗ τὰ ὄρη εἰσὶ μεταξὺ τοῦ πεδίου τοῦ ἐπὶ τάδε τῆς ὑπερβολῆς, τοῦ ἐν τῇ Λυκαονίᾳ, καὶ τοῦ ἐπ' ἐκεῖνα, τοῦ ἐν τῇ Κιλικίᾳ, διήκουσιν ἄρα μέχρι τοῦ εἰς τὴν Κιλικίαν πεδίου. Τὴν παραδιόρθωσιν ἐποιήσατο ὁ ἐκδότης, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ Ξενοφῶν λέγων ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων τῇ εἰς τὸ πεδίον ὁρίζει ἀκριβῶς, ὅτι οἱ λόχοι τοῦ στρατεύματος τοῦ Μένωνος ἀπώλοντο, ὅτε

τὸ στράτευμα ἐξήρχετο ἐκ τῆς ὑπερβολῆς εἰς τὸ πεδίον τῆς Κιλικίας καὶ οὐχὶ ὅτε εἰσήρχετο εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς Λυκαονίας. Αὐτ. 3, 2 τὸ μικρὸν ἐξέφυγεν ἑρμηνεύει ὀλίγον παρεμέρισεν! τὸ δὲ πολὺν χρόνον ἑστὼς νομίζει ἴσον τῷ καθήμενος ἀργός! Αὐτ. § 14 δὲν νομίζομεν ὀρθὴν τὴν γνώμην τοῦ ἀοιδίμου Κοβήτου, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀνηρπακότες γραπτέον ἡρπακότες, διότι ἐνταῦθα νομίζομεν, ὅτι ἡ ἁρπαγὴ καὶ αἰφνιδία καὶ ταχεῖα ἐγένετο, ὅπερ τὸ ἀναρπάζειν δηλοῖ οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἁρπάζειν. Αὐτ. § 21 τῷ προσαιτοῦσι ὑπολαμβάνων μετοχὴν προσυπονοεῖ ὁ ἐκδότης «αὐτοῖς = αἰτοῦσιν αὐτοῖς προσθήκην μισθοῦ». Πᾶν σχόλιον κρίνομεν περιττόν. Αὐτ. 4, 10 ἐν τῷ ἐξέκοψε — κατέκαυσε σημειοῦται ὅτι ὁ συγγραφεὺς «μεταχειρίζεται τὰ ἐνεργ. ἀντὶ τῶν διαμέσων μέσων». Ἐπεθυμοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μάθωμεν τίνα εἰσὶ τὰ διάμεσα μέσα τοῦ ἐκκόπτειν καὶ κατακάειν. Αὐτ. 5, 1 τὸ σταθμοὺς ἐρήμους ἑρμηνεύει ἐντὸς ἐρήμου. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν λοιπὸν ταύτην ἔρημος οἰκία = οἰκία ἐντὸς ἐρήμου, ἔρημος πόλις = πόλις ἐντὸς ἐρήμου!! Αὐτ. § 5 ἐν λέξει Πύλας σημειοῦται «στενόν τι ἄγον εἰς Βαβυλωνίαν καὶ κείμενον μεταξὺ τῶν ὀρέων τῶν καλουμένων τειχῶν τῆς Μηδίας». Ἐνταῦθα τὸ ἓν τεῖχος τῆς Μηδίας γίνονται πολλά, ταῦτα δὲ μεταμορφοῦνται εἰς ὄρη! Αὐτ. § 8 τὸ συνεπισπεῦσαι τὰς ἁμάξας, ὅπως δείξωμεν ὅτι εἶνε μεταβατικὸν ἑρμηνεύομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει συνεπισπεύσαντας ἐκβιβάσαι τὰς ἁμάξας. Τοῦτο ὁ ἐκδότης δὲν ἐνόησε καὶ ὑπολαμβάνει, ὅτι ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν αὐτὸ ὡς ἀμετάβατον. Αὐτ. τὸ ὥσπερ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης νομίζει = ὡς νικῶν! τις δράμοι ἄν. Αὐτ. τὸ μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἁμάξας ἑρμηνεύει εἰς τὸν ἀέρα ἐπέταξαν(!) τὰς ἁμάξας. Αὐτ. § 9 δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν τοῦ Κοβήτου διόρθωσιν διεσπάρθαι ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς χειρογράφοις διεσπάσθαι ὡς περιττήν, διότι ἐν τῷ διεσπάσθαι περιέχεται τὸ διεσπάρθαι. Αὐτ. 6, 7 τὸ ἠδίκησα λέγει = ἐποίησά σε ἀδικίαν! Αὐτ. περὶ τῶν Μυσῶν σημειοῦται «Μυσοὶ δ' εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Μυσίας βορειοδυτικῆς ἐπαρχίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κληθείσης οὕτω κατὰ Στράβωνα ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ πολλῶν φηγῶν, φηγὸς δὲ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Λυδῶν λέγεται μυσός (γρ. μύσον = ὀξύη. Ἡσύχ.). Ὡς φαίνεται, ὁ ἐκδότης τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος δὲν ἀνέγνω, ὅσα δὲ

γράφει ἔλαβε παρ' ἄλλου παρανοήσας. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Στράβων (12, 572)· «τὸ ὄνομα τὸ τῶν Μυσῶν, ὅτι τὴν ὀξύην οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ Λυδοί· πολλὴ δ' ἡ ὀξύη κατὰ τὸν Ὄλυμπον — τοὺς Μυσοὺς ἀπὸ τῆς ὀξύης οὕτω προσαγορευθέντας». Αὐτ. 7, 3 σημειοῦται ὅτι ἡ ἀντὶ ἐν τῇ φράσει ἀνθ' ὧν ἔχει σημαίνει σύγκρισιν. Αὐτ. § 5 τὸ εὖ γένηταί τι ἑρμηνεύει γίνῃ εὐτυχία τις. Αὐτ. 8, 4 τὸ ἐχόμενος ἑρμηνεύει συγκρατούμενος. Αὐτ. 9, 28 τὸ ἐξ ὧν ἀκούω οὐχὶ ὀρθῶς νομίζει = ἐκ τούτων οὓς ἀκούω. Ἐν 2, 1, 6 λέγει ἀντὶ τοῦ ὄνους «ἴσως γραπτέον ἡμιόνους, ἐπειδὴ ὑποζύγια εἶναι οἱ βόες, οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἡμίονοι». Οὐδεμία ἀνάγκη διορθώσεως, διότι ὑποζύγια ταὐτὸν ἐνταῦθα τῷ σκευοφόρα, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ 3, 2, 36 κ. ἀλ. Ὑποζύγια δὲ λέγονται κατὰ Σουίδαν «οἱ ὑπὸ ζυγὸν βόες καὶ τἆλλα τῶν ἀχθοφόρων ζῴων» πρβλ. Ἡροδ. 9, 39. Ἐν δὲ τοῖς ἀχθοφόροις περιλαμβάνονται καὶ οἱ ὄνοι. Αὐτ. § 11 τὸ πρὸς ταῦτα εἶπεν ἑρμηνεύει ἀναλόγως τούτων εἶπεν. Αὐτ. 2, 18 ἐν λέξει φόβος σημειοῦται «δηλ. πανικός· «τὰς αἰφνιδίους τῶν ὄχλων ταραχὰς καὶ πτοήσεις πανικὰς προσαγορεύεσθαί (φησιν), ὅτι τὰ ἄνευ αἰτίας (δειματα) τῷ Πανὶ ἀνετίθεσαν (Σουίδ. ἐν λ. πανικῷ)». Ὁ ἐκδότης δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν σημείωσιν ταύτην, ἣν ἐξ ἡμῶν παρέλαβεν, ἀλλὰ προστίθησι καὶ τόδε, ὅτι οὗτος λέγεται καὶ κενὸς φόβος· ὅπως δὲ πείσῃ πάντα περὶ τῆς κενότητος τῶν φρενῶν αὐτοῦ ἀμφιβάλλοντα, παραπέμπει εἰς τὴν ἑπομένην παράγραφον (21), ὅπου ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι ἐπεὶ ταῦτα (ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον, ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα μηνυσῃ) ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη. Καὶ ταῦτα πάσχει ὁ ἐκδότης, διότι δὲν ἐννοεῖ ὅτι ὁ φόβος, δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ κενός, ἐφ' ὅσον ἂν μὴ ἀποδειχθῇ τοιοῦτος. Αὐτ. 3, 10 τὸ ἐπορεύετο τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει λέγει ὅτι ὁμαλώτερον θὰ ἦτο οὕτως· ἐπορεύετο ἔχων τὸ στράτευμα ἐν τάξει καίπερ ἐπὶ σπονδὰς ἰών. Ὁ Κλέαρχος εἶχε κάμῃ τὰς σπονδάς, ὅτε ἐκίνησεν. Ὥστε δὲν ἐπορεύετο, ἵνα κάμῃ τὰς σπονδάς, ἀλλ' ἵνα εὕρῃ τὰ ἐπιτήδεια (ἰδ. 2, 3, 14). Τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν ἐν 2, 3, 24 λεγομένων μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἥκω αἱ σπονδαὶ μενόντων. Τὰ ἐν §

28 ἀφορῶσιν εἰς τὰ μετὰ ταῦτα συμφωνηθέντα, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν ταῖς § 26 καὶ 27. Ὥστε τὸ χωρίον ἔχει ὁμαλώτατα. Ἐν 2, 4, 12 αἱ ὀ π τ α ὶ π λ ί ν θ ο ι (τοῦβλα) ἑρμηνεύονται κ ε ρ α μ ί δ ι α. Αὐτ. 6, 19 «Κ α λ ὸ ς δ ὲ κ ἀ γ α θ ὸ ς ε ἶ ν α ι ὁ κ α τ' ἄ μ φ ω τ ὸ ν ἄ ν θ ρ ω π ο ν (sic) κ α λ ό ς, ὁ ε ὐ γ ε ν ὴ ς κ α ὶ ἐ λ ε υ θ ε ρ ί ω ς π ε π α ι δ ε υ μ έ ν ο ς, ὁ χ ρ η σ τ ὸ ς κ α ὶ ἔ ν τ ι μ ο ς ἀ ν ή ρ, π ρ ὸ ς ὃ ν ἀ ν τ ι τ ί θ ε τ α ι ὁ ἀ ν δ ρ α π ο δ ώ δ η ς» (Ξεν. Ἀπ. 1, 1, 16) κ α ὶ ὁ ἄ δ ι κ ο ς κ α ὶ π ο ν η ρ ό ς (Πλ. Γοργ. 470 e). Ὡς ταῦτα λέγονται ὑπὸ τοῦ ἐκδότου νομίζει τις, ὅτι ὁ πονηρὸς καὶ ἄδικος δὲν εἶνε ἀνδραποδώδης. Ἀλλ' ἰδοὺ τί λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς εἰς οὓς παραπέμπει ὁ ἐκδότης χωρὶς ν' ἀναγνώσῃ ἢ ἐννοήσῃ αὐτούς. Ὁ μὲν Ξενοφ. ἐν 1, 1, 16 λέγει «Αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀεὶ διελέγετο σκοπῶν τί εὐσεβές, τί ἀσεβές, τί καλόν, τί αἰσχρόν, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί σωφροσύνη, τί μανία, τί ἀνδρεία, τί δειλία, τί πόλις, τί πολιτικός, τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο κ α λ ο ὺ ς κ ἀ γ α θ ο ὺ ς ε ἶ ν α ι τ ο ὺ ς δ' ἀ γ ν ο ο ῦ ν τ α ς ἀ ν δ ρ α π ο δ ώ δ ε ι ς ἂ ν δ ι κ α ί ω ς κ α λ ε ῖ σ θ α ι». Ὥστε ἀνοήτως ὁ ἐκδότης παραλαβὼν ἐκ τοῦ Πλάτωνος προσέθηκεν ὡς μὴ ὑπάρχον ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος εἰρημένοις τὸ ὁ ἄ δ ι κ ο ς κ α ὶ π ο ν η ρ ό ς. Αὐτ. § 25 ποιεῖται τὴν σημείωσιν τήνδε· «τὸ μὲν ὁ σ ί ο ι ς ἀντιτίθεται εἰς τὸ ἐ π ι ό ρ κ ο υ ς, διότι τὸ ὅ σ ι ο ς, ε ὔ ο ρ κ ο ς, ε ὐ σ ε β ή ς, θ ε μ ι τ ό ς, εἶναι συνώνυμα, τὸ δὲ ἀ λ ή θ ε ι α ν ἀ σ κ ο ῦ σ ι ν εἰς τὸ ἀ δ ί κ ο υ ς, διότι ἐν τῇ ἀδικίᾳ ἐνυπάρχει τὸ ψ ε ύ δ ε σ θ α ι κ α ὶ τ ὸ ἐ ξ α π α τ ᾶ ν, ὅπερ ἀντίθετον τοῦ ἀληθοῦς». Κατὰ ταῦτα πᾶς ψεύστης ἄδικος καὶ πᾶς ἄδικος ψεύστης. Ἐν 3, 1, 3 σημειοῦται· «Οἱ παλαιοὶ ἀνῆπτον πυρὰ τὴν νύκτα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἵνα βλέπωσι τοὺς νυκτὸς προσερχομένους ἕνεκα τοῦ πυρός. Πρβλ. Ἰλ. θ. 509 Ξεν. Παιδ. 2, 3, 25». Καὶ οἱ παῖδες γινώσκουσιν, ὅτι, ὅταν ἐ ν τ ῷ σ τ ρ α τ ο π έ δ ῳ τὰ πυρὰ καίωνται οὐχὶ τοὺς προσερχομένους εἰς αὐτὸ καθιστῶσι φανερούς, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ στρατόπεδον εἰς τοὺς προσερχομένους. Τὸ κακὸν ὅτι ὁ ἐκδότης μὴ ἐννοῶν ἃ ἀναγινώσκει παριστᾷ τοὺς εἰς οὓς παραπέμπει συγγραφεῖς μωραίνοντας. Ἰδοὺ τί λέγουσι τὰ χωρία εἰς ἃ παραπέμπει· «κ α ί ω μ ε ν π υ ρ ὰ π ο λ λ ὰ — μ ή π ω ς κ α ὶ δ ι ὰ ν ύ κ τ α κ α ρ η κ ο μ ό ω ν τ ε ς Ἀ χ α ι ο ὶ φ ε ύ γ ε ι ν ὁ ρ μ ή σ ω ν τ α ι ἐ π' ε ὐ ρ έ α ν ῶ τ α θ α λ ά σ σ η ς» (Ὁμ. Ἰλ. θ. 509). Τὸ δὲ τοῦ Ξενο-

φῶντος τάδε· «πυρὰ δὲ νύκτωρ οὐκ ἔκαον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπροσθεν μέντοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαον, ὅπως ὁρῷεν μέν, εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῷντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. Ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται. Αὐτ. § 22 τὸ ἐπιωρκήκασιν αὐτοὺς ἑρμηνεύει ὀμωμόκασιν αὐτοὺς μετ' ἐπιορκίας. Αὐτ. 4, 17 σημειοῦται «νεῦρα χρήσιμα ὅπως κατασκευάζωσι πλέκοντες ἢ συρράπτοντες σφενδόνας ἐξ ἱμάντων δερματίνων ἀποτελουμένας (πρβλ. Στράβ. 3, 168)· πρβλ. καὶ δέρματα συρράπτειν νεύρῳ βοός (Ἡσιόδ. Ἔργ. 544). Διὰ τοῦτο ἔχομεν σφενδόνας τριχίνας ἢ νευρίνας (Στράβ. 3, 168». Ὁ Στράβων εἰς ὃν ὁ ἐκδότης παραπέμπει λέγει «σφενδόνας δὲ περὶ τῇ κεφαλῇ τρεῖς μελαγκρανίνας ἢ τριχίνας ἢ νευρίνας». Ὁ δὲ Ἡσίοδος «δέρματα πρωτογόνων ἐρίφων συρράπτειν νεύρῳ βοός, ὄφρ' ἐπὶ νώτῳ ὑετοῦ ἀμφιβάλῃ ἀλέην». Ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις οὐδὲν λέγεται περὶ κατασκευῆς σφενδονῶν ἐξ ἱμάντων δερματίνων διὰ συρραφῆς νεύρων, ἀλλὰ μόνον περὶ συρραφῆς δερμάτων διὰ νεύρων. Ἡμεῖς ἐγινώσκομεν ὅτι αἱ σφενδόναι δὲν ῥάπτονται, ἀλλὰ πλέκονται ἢ ἐκ τριχῶν ἢ ἐκ μελαγκράνιος (εἴδους σχοίνου) ἢ ἐκ νεύρων· τοῦτο δὲ καὶ ὁ Στράβων λέγει (3, 168). Αὐτ. § 19 σημειοῦται ἐν λέξει πλαίσιον. «Ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν στρατηγῶν ἦν κατά τινας 9856. Ἐπειδὴ δὲ στρατὸς ἐν πλαισίῳ (ἐν σχήματι ὀρθογωνίῳ) παρατεταγμένος συνήθως εἶχεν ἐν μὲν τῷ μετώπῳ (στόματι) καὶ τῇ οὐρᾷ βάθος ὀκτὼ ἀνδρῶν, ἐν ἑκατέρᾳ δὲ πλευρᾷ μῆκος ὀκτὼ ἀνδρῶν, συνάγεται ὅτι τὸ μὲν μέτωπον καὶ ἡ οὐρὰ εἶχον μῆκος 308 ἀνδρῶν καὶ βάθος 8, ἑκατέρα δὲ πλευρὰ μῆκος ὀκτὼ ἀνδρῶν καὶ βάθος 308, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πλευρᾷ τῶν 4 ἦσαν ἄνδρες 2464». Μετὰ ταῦτα, ἅπερ ἐκ τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως κατὰ λέξιν σχεδὸν παρέλαβε, προστίθησιν. «Ἐν δὲ τῷ ἰσοπλεύρῳ πλαισίῳ, ὅπερ παρὰ μεταγενεστέροις καλεῖται πλινθίον καὶ εἶναι σχῆμα ἀκριβῶς τετράγωνον, ἡ παράταξις ἦν διάφορος· διότι ἑκάστη πλευρὰ εἶχε βάθος μὲν ὀκτὼ ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ μὲν μῆκος τοῦ μετώπου καὶ τῆς οὐρᾶς εἶχεν ἄνδρας 316, ἑκατέρας δὲ πλευρᾶς 300. Οὕτω δὲ πᾶσαι αἱ πλευραὶ κατὰ μέτωπον εἶχον ἄνδρας 316». Ὁ ἐκδότης οὐ μόνον τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ γεγραμμένα δὲν ἐννοεῖ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ καθ

ἡμᾶς. Ἡ σημείωσις, ἣν ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐκδόσεως ἔλαβεν, ἀφορᾷ εἰς τὸ ἰσόπλευρον πλαίσιον καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ὀρθογώνιον πλαίσιον. Παρανοήσας τὴν σημείωσιν ἡμῶν ἐπανέλαβε τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ ἰσοπλεύρου πλαισίου, ἃ καὶ περὶ τοῦ ὀρθογωνίου πρότερον ἐσημειώσατο. Τοῦτο δὲ διότι προσμετρεῖ δὶς τοὺς ὀκτὼ ἄνδρας τοῦ δεξιοῦ κέρατος καὶ τοὺς ὀκτὼ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ τε μετώπου καὶ τῆς οὐρᾶς, οὓς ἡμεῖς ἅπαξ μετροῦμεν, διότι ἑκάστη πλευρὰ τοῦ πλαισίου φαίνεται μὲν ἔχουσα 316 ἄνδρας, πράγματι δ' ὅμως ἔχει 308. Αὐτ. 4, 47 περ τοῦ ἐξ ἴσου τὸν λόγον ποιούμενος σημειοῦται ὅτι ἡ ἐκ σημαίνει συμφωνίαν, κατά τι!! Ἐν 4, 1, 10 τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑποστήσαντες διώρθωσεν ὁ ἀοίδιμος Κόβητος ὑποστάντες. Τοῦ μεγάλου κριτικοῦ τὴν γνώμην δὲν ἀποδεχόμεθα, διότι ὁ λόγος, ὅτι διὰ τῆς γραφῆς ὑποστάντες ἡ ἔρευνα τῶν στρατηγῶν εἶνε εὐκολωτέρα ἢ διὰ τοῦ ὑποστήσαντες, δὲν εἶνε πειστικός, πρῶτον διότι ἕκαστος στρατηγὸς περιήρχετο τοὺς ἑαυτοῦ καὶ οὐχὶ ἅπαντες ἅπαν τὸ στράτευμα, εἶτα δέ, ἂν ὁ Ξενοφῶν ἔγραφεν ὑποστάντες κατόπιν δὲν θὰ μετεχειρίζετο λέξιν δηλοῦσαν ζήτησιν οἷον τὸ εὑρίσκοιεν, ἀλλ' ἄλλην τινά, οἷον τὸ ἴδοιεν. Ὡσαύτως δὲν ἀποδεχόμεθα ὅτι ἐν § 13 τὸ παρελθόντι πρέπει νὰ διορθωθῇ προελθόντι, διότι ἐνταῦθα δὲν εἶνε ὁ λόγος περὶ τοῦ πρὸς τὰ πρόσω ἐλθεῖν, ὅπερ πάντως θὰ ἐγίνετο, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐλθεῖν παρὰ τὸν Χειρίσοφον, ὅπως ἴδῃ τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς. Ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἄλλον λόγον ἴσως ὁ Ξενοφῶν ἔγραψε παρελθόντι· ἐπειδὴ ὁ Χειρίσοφος εὑρίσκετο ὑψηλότερον καὶ ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὑπερβολήν, ὁ δὲ Ξενοφῶν χαμηλότερον, ὁ συγγραφεὺς ἴσως μετεχειρίσθη τὸ παρελθεῖν, ὡς μεταχειρίζονται αὐτὸ πάντες οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τῶν ῥητόρων τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παρερχομένων. Ὡσαύτως τὸ ἐν § 19 κατεσφάγη ὡς ποιητικὸν δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ ἀπεσφάγη, διότι τότε καὶ τὸ κατακαίνειν, ἀτάρ, ἀπαμείβεσθαι, ἀλίζειν, ἄλκιμος, ἀναχάζειν, ἀναχάζεσθαι, ἀντίος, ἀπερύκειν, ἄπλετος, ἀπονοστεῖν, ἀπορρώξ, ἀρήγειν, ἀσινῶς, ἀτμίζειν, αὐαίνεσθαι, βουπόρος, δάπεδον, διαχάζειν, δόρπιστος, δοῦπος, δουπεῖν, ἐξαλαπάζειν, ἠλίβατος, θαμινά, κνέφας, μείων, μολεῖν, παραμείβεσθαι, πάσασθαι, πολίζειν, σίνεσθαι κλπ. ἔπρεπε νὰ διορθωθῶσιν. Ὡσαύτως τὸ

ἐν 4, 3, 12 διαβαίνειν διορθοῖ ὁ Κόβητος ἐμβαίνειν. Καθ' ἡμᾶς οὐδεμία ἀνάγκη διορθώσεως, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ἑπομένου πορευόμενοι, διότι ἡ ἔννοια τοῦ ἐμβαίνειν περιέχεται ἐν τῷ ὡς νευσόμενοι. Ὡσαύτως δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ ἐν 4, 4, 1 προτεινομένη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἐκβολὴ τοῦ λείους, διότι γίνεται διάκρισις τῶν λείων γηλόφων ἀπὸ τῶν τραχέων. Ἐν 4, 5, 8 τὴν μετοχὴν διδόντας ὑπολαμβάνων τροπικὴν καὶ οὐχὶ τελικήν, διότι κατὰ τὸν ἐκδότην οὐδέποτε ἡ τελικὴ ἐκφέρεται κατ' ἐνεστῶτα, ἑρμηνεύει καὶ διέπεμπε τοὺς δυναμένους τρέχειν παρὰ τοῖς βουλιμιῶσι διδόντας αὐτοῖς βρωτόν τι. Ὅτι δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ ἐκδότου, ὅτι οὐδέποτε ἡ τελικὴ μετοχὴ τίθεται κατ' ἐνεστῶτα, ἓν μόνον χωρίον τοῦ Ἡροδότου (1,66), ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρα τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ. Αὐτ. 5, 20 δὲν φαίνεται ἡμῖν ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ ἀοιδίμου Κοβήτου, ὅτι προπέμπων γραπτέον ἀντὶ τοῦ παραπέμπων, διότι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ τῆς εἰς τὰ πρόσω, ἀλλὰ περὶ τῆς εἰς τὰ πλησίον κινήσεως. Πρβλ. 6, 3, 15 καὶ Ἑλλ. 7, 2, 18. Αὐτ. § 28. Δὲν νομίζομεν ἀναγκαίαν τὴν ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γενομένην διόρθωσιν τὸ στράτευμα ἐργασάμενος ἀντὶ τοῦ τῷ στρατεύματι ἐξηγησάμενος. Προσφυέστατα ἔχει τὸ ἐξηγεῖσθαι=δεικνύναι, διδάσκειν. Πρβλ. Κ. Π. 8, 3, 11. Πλάτ. Πολ. 5, 469. Ἡροδ. 6, 135. Αὐτ. § 30 ὡσαύτως δὲν εἶνε ἀνάγκη τὸ πρὶν παραθεῖναι νὰ διορθωθῇ πρὶν παραθεῖεν, ὡς γράφει ὁ αὐτὸς κριτικός, διότι πλεῖστα παραδείγματα ὑπάρχουσι τῆς συντάξεως τοῦ πρὶν μετ' ἀπαρεμφάτου, λόγου ἀποφατικοῦ προηγουμένου. Αὐτ. 6, 2 ἐν τῷ ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ σημειοῦται· «τοῦτο νομίζουσί τινες ὅμοιον τῷ ἀμφὶ πλήθουσαν ἀγορὰν ἦν καὶ τῷ πρὸς ἡμέραν ἦν, ἐν οἷς ὑποκείμενον εἶναι ἡ ἐμπρόθετος αἰτιατική, ἐγὼ δὲ νομίζων τὸ παρὸν ὅλως διάφορον τῶν εἰρημένων θεωρῶ ὅτι ὑποκ. τοῦ ἦν εἶναι τὸ κωμάρχης». Τοῦτο ὁ Πόππος εἶπεν, ἀλλ' οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ ἐκδότου μέχρι τοῦ νῦν ἀπεδέξατο, διότι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ δηλωθῇ, ποῦ ἦν ὁ κωμάρχης, ἀλλὰ πότε, κατὰ ποῖον σταθμὸν δαρεὶς ὑπὸ τοῦ Χειρισόφου ἀπέδρα. Αὐτ. § 9 τὸ τούτων θαρρούντων ἑρμηνεύει εἰ οὗτοι θαρροῖεν, τῷ δὲ προσγενέ-

σθαι προστίθησι τὸν ἄν. Ἡ μετοχὴ εἶνε αἰτιολογική, ὡς δεικνύει τὸ προηγούμενον θαρραλεώτεροι ἔσονται, ἡ δὲ προσθήκη τοῦ ἂν μετὰ τῷ εἰκὸς ἀκατάλληλος, διότι τοῦτο τὴν αὐτὴν τῷ ἂν σημασίαν ἔχει. Τὸ προσγενέσθαι διορθωτέον προσγενήσεσθαι ἰδ. Ἀθηνᾶς τόμ. ά. σελ. 431. Αὐτ. 7. 12, ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι μετὰ διπλῆς γενικῆς, τοῦ προσώπου καὶ πράγματος, παρατίθησι παραδείγματα οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἀλλὰ τοῦ Ὁμηρ. τεταγών, τοῦ δεῖν καὶ ἄγειν. Αὐτ. § 17 τὸ πόλισμα ἑρμηνεύει ἵδρυμα πόλεως, πόλιν. Αὐτ. § 22 τὸ δασειῶν βοῶν λέγει ὅ,τι εἶναι προσθήκη ξένης χειρός· διότι ὅ,τι εἶναι τὸ δασέα γέρρα ταυτὸν εἶναι καὶ τὸ ὠμοβόεια γέρρα ἐν τῷ ἀκατεργάστῳ δέρματι συνυπακουομένης καὶ τῆς δασύτητος». Τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές, διότι πάντες οἱ βόες δὲν ἔχουσι τὸ τρίχωμα δασύ. Εἶτα δέ, ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἔδει καὶ ἐν τῷ χωρίῳ 5, 4, 12 νὰ λείπῃ τὸ δασέα, διότι ἐκ τῆς λέξεως λευκῶν εὐκόλως νοεῖται, ὅτι τὸ τρίχωμα ὑπῆρχεν.

Σημ. Δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ δηλώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ἐκδότης ἐν τοῖς *Σκαλαθυρματίοις* κατηγορεῖ ἡμῶν ὡς σφαλλομένων καὶ ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις, ἅπερ ἡμεῖς ἐλέγχομεν ὡς ἡμαρτημένα καὶ ἐν ἄλλοις τισίν, ἅπερ τῶν λογίων οἱ *τίοντες καὶ ἀζόμενοι* Ἀθηνᾶν ἀνάξια κρίνουσιν ἀνασκευῆς καὶ ἐλέγχου.

Ἀθήνησι τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1892.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

DE LOCIS QUIBUSDAM BOETII

LIBRORUM QUI SUNT DE CONSOLATIONE PHILOSOPHIÆ

QUÆSTIONES CRITICÆ

Neminem esse hominum nostrorum arbitror, qui in his litterarum studiis versetur, quem non summo afficiat desiderio recordatio eius quem nuper amisimus egregiæ memoriæ viri Joannis Sacellionis. Neque iniuria. Quæ enim non facile in plerisque aliis singula invenias, in hoc coniuncta conspiciebantur, ingenium non volgare cum singulari industria, eruditionis copia cum iudicii elegantia, morum cum antiqua probitas tum pergrata facilitas, ut humanitatis, quam omnes litterarum studiosi sectamur pauci consecuntur, in hoc homine tamquam expressam effigiem cernere videremur. Quare, quoad litterarum studium apud nos vigebit, memoria eius qua par est pietate coli non desinet.

Is igitur paucos abhinc annos cum inter libros manuscriptos bybliothecæ nostræ nationalis q. v., quorum cura ei publice demandata erat, miscellaneum quendam codicem invenisset, in quo præter alia Planudis interpretatio eorum carminum, quæ sunt in Boetii libris, qui de Consolatione Philosophicæ inscribuntur, continebatur, statim me de hac re certiorem fieri curavit, codicisque copiam mihi fecit, ut Planudea, quæ ibi erant, cum editis eiusdem interpretationis exemplaribus conferrem, si quid inde ad haec emendanda lucri facere possem. Cui admonitioni cum grato animo obsecutus essem, codicemque cum novissima illius interpretationis editione, quam Betant elaboravit, contulissem, apparuit hunc quidem codicem nihil fere, quod memorabile esset, afferre, quod non

a Betantio ex codicibus ab ipso inspectis esset enotatum. Nec tamen hic labor prorsus inanis evasit. Nam hac occasione data ipsorum Consolationis librorum Peiperianam recensionem Planudis interpretatione adhibita diligenter pertractavi, eaque ex re illum percepi fructum, ut in hoc Boetii opere, cum codicum a Peipero collatorum ope tum ipsius eruditissimi editoris felici coniectura in universum satis fere expolito, tamen nonnulla aliis limanda restare intellegerem. Quorum quædam cum ipse in integrum coniectura restituere conatus essem, partim earum coniecturarum Græci interpretis verbis confirmari, omnes vero mihi quidem rationis patrocinio defendi videbantur. Quas coniecturas postea, aliis rebus studiis que occupatus, diu neglexi. Nuper vero otium breve nanctus cum eas revolvérem, non prorsus indignas duxi, quas cum doctis hominibus communicarem. Quo iure quave iniuria sic statuerim, penes harum rerum peritos æstimatores iudicium esto.

Sed antequam ad propositum venio, paucis mihi præmonendus est lector ne me, quod aliquotiens ad confirmandas coniecturas meas Græcæ interpretationis verba adhibuerim, aut codici Consolationis, quo Planudes usus est, aut ipsius interpretis fidei nimiam putet tribuere auctoritatem. Non enim me fallit et codicem illum potius inter deteriores, quos habemus, quam inter meliores numerandum esse et Græcum interpretem Latini sermonis non peritissimum fuisse, cuius rei exempla proferrem, nisi res cuivis vel paucis Boetiani operis paginis cum Græca interpretatione collatis facile appareret. Sed tamen, sicubi interpretatio ea præbet, quæ cum eis, quæ in Consolationis codicibus leguntur. non conveniant, ut simul ratio haec potius quam illa a scriptoris manu profecta esse evincat, in his locis interpretis testimonium aliquantum valere debere concedendum est. Hoc autem temperamento me Planudea interpretatione ad emendanda Boetii verba usum esse his quæstionibus perlectis aequus mihi lector concedet. Loci, de quibus hic quæritur, omnes ad quattuor

priores libros pertinent. De quinti libri locis, quorum tradita scriptura minus placet, de eis præterea locis Græcæ interpretationis, qui a librariis corrupti sunt, ipsius Latini archetypi ope emendandis alio tempore disputabitur.

LIBER I.

Carm. I, 7.

Gloria felicis *olim* viridisque iuventæ
Sola*n*tur mæsti nunc mea fata senis.

Pro eo quod metro obstat *olim* editor reponit *quondam*. Mihi vero verisimile non videtur *quondam* in *olim* a quoquam mutatum esse, potiusque particulam *que* ante *olim* excidisse arbitror. Præterea pro eo quod editur *sola*n*tur* grammatica ratio *sol*a*tur* cum K scribi postulat.

ib. 10:

et dolor actat*em* iussit inesse su*am*

Cum Planudes vertat

ἐῇ δὲ
ἡλικίῃ με τελεῖν κέκλετο κηδοσύνη

apparet eum in exemplari suo legisse:

et dolor ætat*i* iussit inesse su*ae*

i. e. *me*, quod librarii cum audiendum esse non intellexissent, corrigendo vulgatam scripturam effecerunt.

Carm. II, 16:

Vel cur hesperias sidus in undas
Casurum rutilo surgat ab ortu.

Cur sol (de hoc enim *sidere* agitur) surgat ab ortu casurus in hesperias undas, i. e. cur ab ortu surgens in occasum feratur, difficile explicatu non est nec Boetio philosopho interprete eget. Illa Boetio latentis naturæ varias reddere causas solito digna erat quæstio, cur sol, cum occidentalibus undis mergatur, postridie ex contraria cæli parte se extollat. Quæ sententia his enuntianda verbis erat:

cur hesperias sidus in undas
occasum rutilo surgat ab ortu.

Haec vel similia in Planudis libro fuisse videntur. Sic enim Boetianos versus interpretatur:

ἑσπέριος τε *πεσὼν* ὕδασιν ἀστὴρ etc,

ubi pro eo q. e. ἑσπέριος scribendum esse ἑσπερίοις et ratio et Boetii verba *hesperias in undas* docent. Sic quam opem Boetio Planudes tulit, ille statim eodem modulo rettulit.

Carm. IV, 7. 8:

Nec ruptis quotiens vag*us* caminis
torquet fumific*os* Vesevus ignes.

K a prima manu habet *fumicus* i. e. *fumificus*, quod ita probabimus ut superiore versu pro eo q. e. vag*us* reponamus *vagos*, quod multo aptius est quam illud *vag*us. Jgnes enim quos Vesevus evomit *vagos* appellari non miror, ipse Vese-

vus, qui nunquam, quod sciam, sedem mutaverit, quo iure appelletur *vagus* nescio.

Ib. 14:

exarmaveris impotentis iram.

Jllud *exarmaveris* in Planudis interpretatione vertitur ἐλκύσεις, qui librarii error est pro eo q. e. ἐκλύσεις.

Cap. IV, 32: «ab incepta perpetrata iam *prorsus* iniuria deieci».

Primum apparet *incepta* et *perpetrata* iungenda esse, quod optime fiet inserta particula *ac*. Deinde adsciscendam esse Obbarii coniecturam, qui pro eo q. e. *prorsus* scribi iussit *introrsus* i.e. *animo ac spe*, docent quæ in eandem sententiam vv 44. 45 leguntur: *cuius opes palatinæ canes iam spe atque ambitione devorassent*. Nam si *prorsus* retinebis, pugnantia secum adversa fronte compones, *incepta* et *prorsus perpetrata*.

Ib. 129, 399. «Instillabas enim......pythagoricum illud ΕΠΟΥ ΘΕΟΝ. Nec conveniebat etc.».

Quis credat Boetium nescisse illud ἕπεσθαι dativum regere? Profecto error non Boetii, sed librariorum est, qui ex eo quod est ΘΕΩΙΝΕC primum ΘΕΩΝ NEC fecerunt, quod in A servatum est, deinde ΘΕΩΝ in illud ΘΕΟΝ mutarunt, quo minus scilicet soloeca oratio fieret.

Carm. VII, 10. 599.

(Unda ab Austro turbata)
mox *resoluto*
sordida cæno
visibus obstat.

Illis *mox resoluto* respondent quæ apud Planudem sunt αἶψα παλαχθέν, unde apparet illum in libro suo legisse *mox revoluto* eqs., quæ scriptura toti sententiæ multo aptior est quam vulgata. Nam *revoluto* cæno, quod in ima aqua est, tota illa inquinatur, sordidaque facta *visibus obstat* i. e. desinit esse limpida.

LIBER II.

Cap. I, 37: « An vero tu pretiosam æstimas abituram felicitatem? et cara tibi est fortuna præsens nec manendi fida et cum discesserit allatura mærorem ».

Signum interrogationis post *mærorem* quoque ponendum. Nam illa *et cara* eqs. eandem continent sententiam, quæ superioribus verbis enuntiata est.

Ib. 40.: « Quodsi nec ex arbitrio retineri potest et calamitosos fugiens facit, quid est aliud [fugax] quam futuræ quoddam calamitatis indicium? »

Vocabulum *fugax* prorsus vacat.

Carm. I, 7; de fortuna:

Sic illa ludit, sic suas probat vires
magnumque *suis* monstrat ostentum, siquis
visatur una stratus ac felix hora.

Illud *suis* cum et sententia careat et rationibus metricis adversetur, iamdudum viri docti corrigendum susceperunt. Quorum coniecturas cum minime probem, scribere malo quod et sententiæ aptissimum et traditæ scripturæ simillimum est *stultis*. Illæ repentinæ mutationes stultis tantum magnum sunt ostentum, eis solis miræ et portentosæ videntur, sapien-

tes vero, qui fortunæ fallacem et infidam naturam prorsus norint, his ostentis minime moventur.

Carm. II, 17:

> Larg*us* cum potius muneribus fluens
> sitis ardescit habendi?

Dubitat editor sitne in E *larg*is. Ego vero minime dubito quin Boetius sic scripserit.

Cap. IV, 17: «Vivit uxor ingenio modesta, pudiciti*a* pudore præcellens eqs.»

In libris est *pudiciti*ae, pro quo non cum editore *pudiciti*a, sed potius *pudiciti*a *et* rescripserim. Nec tamen abest suspicio unum illud *pudiciti*a genuinum esse, cuius illud *pudore* primo explicandi causa adscriptum cum esset postea in scriptoris verba irrepsisse, tum vero ablativum *pudicitia* in genetivum asyndeti quod vocant vitandi causa mutatum esse. Nam *pudori* hic nullus locus, postquam *ingeni modestia* commemorata est, quæ a pudore nihil fere differt. Præterea illo vocabulo eiecto multo concinniorem fieri orationem nemo est quin videat. Hoc enim facto duo verborum paria (*ingenio modesta* et *pudicitia præcellens*) sic inter sese opponuntur ut verbum verbo respondeat.

Cap. VI, 3: «quæ (dignitates potentiaque) si in improbissimum quemque ceciderunt, quæ.. Aetnæ.. quod diluvium tantas strages dederint?»

Codex E habet *ceciderint*, quod necessarium mihi videtur. Sententia enim est: quotienscunque ea improbissimus quisque *habebit* (= ceciderint), strages *dabit* eas, quae longe superent eas, quæ ad id tempus ex Aetnæ eruptionibus maximisque procellis *ortæ erunt*. Si *ceciderunt* probaveris, tum *dederunt* quoque scrfbendum est, quo tamen facto particula *si*

minus apta erit. Tum enim non de eo quod *posthac* fieri *potest*, sed de eo quod *iam fit* erit oratio.

Ib. 52: «agit enim cuiusque rei natura quod proprium est nec contrariarum rerum miscetur effectibus *et* ultro quae sunt aversa depellit».

Recte in A est s*et ultro*. *S* hic facile excidere potuit, cum antecedentis vocabuli finalis littera eadem esset. Sententia aperta est. Res quæque, ait, non solum contrariis non miscetur, sed *etiam* (= *ultro*) ea depellit.

Carm. VI, 8 sqq.:

Hic tamen sceptro populos regebat,
quos videt condens radios sub undas
Phoebus extremo *veniens* ab ortu,
quos premunt septem gelidi triones,
quos notus sicco violentus æstu
torret etc.

Ut hic locus editur, sententia est Neronem rexisse populos occidentales, (v. 9) septentrionales, (v. 11) meridionales, (vv. 12. 13). Orientales excipiuntur. Nam v. 10 nihil aliud dicitur quam Phoebum occidentem eundem esse qui ab extremo ortu veniat, i, e. orientem. Quæ sententia si cui mecum frigere videtur, sive quis, ut par est, Orientalium imperii Romani provinciarum mentionem desiderat, ei ut v. 10 rescribat suaserim:

extremo*que means* ab ortu

hoc est: quos*que* Phœbus videt, *cum ab extremo ortu meat*, cum primum oritur, i. e. extremas Orientis partes incolentes.

Verba *extremOQVEMEans* facillime in illa *extremOVENIEns* abire potuerunt.

Cap. VII, 35: Quid *est* quod diversarum gentium mores inter se atque instituta discordant, ut, quod apud alios laude, apud alios supplicio dignum iudicetur?

Si *est* verum esset, grammaticæ rationes pro eo quod est *discordant* postularent *discordent*. Sed non est illud verum. Neque enim hic causa quæritur cur homines discordent, sed novum idque gravius argumentum additur cur prudenti homini de gloria et fama minime sit laborandum. Quod cum fit, illis *quid quod* utuntur, quæ idem valent quod *adde quod*. Recte igitur codices EK omittunt *est*, idemque verbum in archetypo codicis A omissum cum librario negotium facesseret, is de suo inseruit *inquam*, quod sententiæ quidem aptum, sed orationi minime necessarium est.

Ib. 43: «Sed quam multos clarissimos suis temporibus viros scriptorum *inops* delevit oblivio».

In eo quod est *inops* interpretando *inopem* me esse fateor. Quare libenter arripio corrigendi ansam, quam mihi dat codicis K scriptura, de quo hæc editor refert: «*inors* ex *mors* c. K». Vides ex optima scriptnra, quæ est *iners oblivio*, corrupta ortum esse cum illud *inops*, quod est in T, tum hæc *mors*, *inors*, quæ K habet.

Ib. 55: «*nec* comparari quidem potest».

Sic ceteri boni codd. præter E, in quo *ne* legitur, quod dubium non est quin præferendum sit. Tam facile enim ex eo q. e. *necomparari* fieri potuit *neccomparari*, ut quod hoc omnium fere bonorum codicum suffragio commendatur neminem novere debeat. Idem mendum est in optimo codice T l. III, cap. V, 5.

Carm. VII, 23:

Quod si putatis longius vitam trahi
mortalis *aura* nominis eqs.

Memorabilis est quam Planudes in exemplari suo invenisse videtur scripturam *ala*. Vertit enim *πτερῷ*.

Cap. VIII, 22: «Quanti hoc *integer*, uti videbaris tibi *fortunatus*, emisses?»

Fortunatus nihil est nisi interpretamentum eius quod est *integer*. Quo eiecto sententia planissima est. Quanti hoc emisses, facultatem verorum et falsorum amicorum discernendorum, tum cum eras *integer* i. e. omnis adversi expers, *ut quidem tibi videbaris*; nam re vera tunc ob id ipsum, quod illa facultate carebas, minime integer eras.

Carm. VIII, 9, sqq.

Ut fluctus avidum mare
certo fine coerceat,
ne terris liceat *vagis*
latos tendere terminos.

Si *vagis* verum est, poeta eum ad finem mare continere fluctus suos dicit, ne possint terræ *vagæ* i. e. fines suos excedentes, tendere terminos suos. Quæ sententia absurda est. At si *vastis* legemus, quod in suo codice legerat Planudes, ut eius interpretatio χθόν' ἐς ἄπλετον docet, optime procedet sententia. Tunc enim ideo se continere mare dicetur, ne possit *terris extendere terminos* suos, i. e. in terras redundare easque occupare: χθόν' ἐς ἄπλετον βάλλειν κύματ' ἀπείριτα, ut Græcus interpres loquitur.

LIBER III.

Cap. I, 20 sqq: (Boetio rogante ut sibi Philosophia veram felicitatem demonstret) «Faciam, inquit illa, tui causa libenter. Sed quæ tibi *causa* notior est eam prius designare . . . . conabor, ut ea perspecta, cum in contrariam partem flexeris oculos, veram beatitudinis speciem possis agnoscere».

Cum per se apparet h. l. veræ beatitudini opponi volgarem illam ac Boetio notiorem felicitatem, quam se antequam ad illam demostrandam veniat, describere quamque inanis sit ostendere velle ait Philosophia. tum ea quæ sunt initio c. VIII verba docent, quibus quæ h. l. est repetitur sententia: «Hactenus *mendacis* formam *felicitatis* ostendisse suffecerit, quam si *perspicaciter* intueris (= ea perspecta) ordo est deinceps quæ sit vera monstrare». Non de *causa* igitur, sed de *felicitate* h. l. agitur, quod verbum, cum ex superioribus facile intellegeretur, scriptor omisit, librarius non satis perspicax, cum illud *quæ tibi notior est* quo referret non haberet, de suo vocem quæ est *causa* inseruisse videtur.

Cap. II, 28: «In his igitur ceterisque talibus humanorum actuum votorumque versatur intentio, veluti *nobilitas favorque popularis*, quæ videntur quandam claritudinem comparare, *uxor ac liberi*, quæ iucunditatis gratia petuntur; amicorum vero etc. ».

Quid facit *nobilitas favorque popularis?* Qnid *uxor ac liberi?* Apparet verbum deesse ad quod haec subiecti quod vocatur nomine referantur. Hoc non est *versatur*. Nam si hoc audiendum esset, eis quæ sunt *nobilitas*, *favor*, *uxor*, *liberi* ea esset ratio cum eo quod est *intentio*, ut hoc genus illa species significarent, quæ ratio ratione prorsus careret. Aliud igitur quærendum verbum idque erit *petuntur*, si particula *quæ* post illud *liberi* cum codice A omissa pro eo q. e. *quæ videntur* scripserimus *quia videntur*, totumque lo-

cum sic constituerimus: «In his igitur ceterisque talibus humanorum actuum votorumque versatur intentio, veluti nobilitas favorque popularis, *quia* videntur quandam claritudinem comparare, uxor ac liberi iucunditatis gratia petuntur, amicorum vero eqs». *Hæc ceteraque talia* sunt quæ modo enumerata sunt, *claritas, voluptas, potentia* cett.

Ib. 57: «neque enim vile quiddam contemnendumque est quod adipisci omnium *fere* mortalium laborat intentio».

Illud *fere* recte codex K omittit. Hic enim de summo bono agitur, quod homines, diversis quidem rationibus, sed idem omnes nullo excepto expetunt, atque ut ipsa Philosophia fine huius capitis ait: licet variæ dissidentesque sententiæ *tamen in diligendo boni fine consentiunt.*

Carm. II, 19:

Huic licet inlita pocula melle
. . . .
ludens *hominum* cura ministret eqs.

Gratior sane esset tota haec imago, si pro eo q. e. *hominum* scriptum esset *iuvenum*, quod ipsum Planudes legisse videtur in codice suo, quippe qui interpretetur *νέων*.

Ib. 33: currum solitos vertit ad ortus.

Planudes in codice suo invenisse videtur *flectit.* Vertit enim ἑλίσσει, ut v. 1 illa *flectat habenas* interpretatur *ἡνί' ἑλίσσει.*

Cap. III, 22: «illius igitur præsentiam, huius absentiam *desiderabas*».

Illud *desiderabas* quia abest a T circumscripsit editor. Nollem factum. Neque enim hoc eiecto verbum necessarium ex contextu orationis tacite adsumi potest, et *desiderandi* notio, in qua totius quæ sequitur argumentationis cardo vertitur,

non ex superioribus audienti intellegenda relinqui, sed proprio verbo exprimi debuit. Videtur igitur verbum de quo agitur librarii incuria in T excidisse, cuius incuriæ aliis quoque locis non paucis codicis T scriptorem tenemus.

Cap. III, 29: «Atqui hoc quoque maxime considerandum puto eqs». *Atqui quoque* eadem vi atque illud græcorum οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ et hic positum est et aliis locis, velut cap. IX, 39 (*atqui* illud *quoque* per eadem necessarium est) et cap. X, 87 (*atqui* hoc *quoque* pulchrius nihil est).

Cap. IV, 22: «In quo illud animadvertendum est magis; nam si eo abiectior est, quo magis a pluribus quisque contemnitur, cum reverendos facere nequeat, *quo*s pluribus ostentat, despectiores potius improbos dignitas facit».

Illud *quo*s verum esse nequit. Nam si verum esset, Philosophia dicere videretur dignitates immeritas non omnes improbos, quibus accessissent, despectiores facere, sed eos tantum, quos pluribus ostentarent; quasi vero non omnes, quibus dignitas aliqua accesserit, pluribus hominibus quam cum privati fuerint propterea ostententur. Vera scriptura una litterula deleta restitui potest. Scribendum enim *quo*, ut sententia hæc sit; quo quis pluribus propter dignitatem notus est, eo despectior est eius improbitas; qua sententia h. l. nihil aptius.

Cap. VIII, 5: «quid enim? pecuniamne congregare *conabaris?* sed eripies habenti: dignitatibus fulgere velis? danti supplicabis . . . potentiamne *desideras?* subiectorum insidiis obnoxius periculis subiacebis: gloriam petas? . . . . . voluptariam vitam degas? eqs.»

Pro eo q. e. *desideras* dubium non est quin reponendum sit E duce *desideres*. Nulla enim causa erat cur is qui psisset *velis* scripturusque esset *petas*, *degas*, hic indicativum præferret. Sed eadem ratio suadet, ut pro eo quod est *conabaris* scribamus *coneris*. Quam mutationem si quis iusto audaciorem

putat ideoque cum correctore codicis T codicisque A scriptore rescribere *conaberis* mavult, is ea quæ cap. IX, 75 sunt inspiciat. ubi pro eo quod in plérisque bonorum codd. recte legitur *conaris* K habet *conabaris*, E *conaveris*.

Ib. 94: «*uti* Timæo, inquit, Platoni nostro placet.
Scr. *utī Timæo* i. e. *ut in Timaeo*. Planudes ἐν τῷ Τιμαίῳ.

Cap. X, 19: «quod si est quædam boni fragilis imperfecta felicitas eqs.».

Deesse post illud *fragilis* copulam vel Planudis interpretatio docet, qui καὶ inserit.

Ib. 25 sqq. «Ita vero bonum esse deum ratio demonstrat, ut *perfectum quoque in eo bonum esse* convincat. Nam *ni tale* sit, rerum omnium princeps esse non poterit».

Si *tale* verum est. idem valebit ac *perfectum bonum*, totaque sententia sic explicanda est: *ni deus sit perfectum bonum*. Tum vero pro eo quod paullo ante est *in eo* scribendum est *eum* i. e. deum, cuius pronominis illud *perfectum bonum* sit prædicatum q. v. Sed ex eis quæ deinceps secuntur: «erit enim eo præstantius aliquid *perfectum possidens bonum*», ubi postremis verbis quæ sententia est in illis *perfectum quoque in eo bonum esse* totidem fere verbis repetitur, apparet illud *in eo* mutari non debere. Cf. etiam 31 sqq. Sequitur ut illud *tale* corrigendum sit, idque optime fiet, si pro eo q. e. *si tale sit* rescripseris *si ita res sit*. Corruptionis gradus hi fere videntur fuisse SIITARESSIT, SITARESIT, SITALESIT.

Ib. 85 «*Et* pulchrum, inquam, hoc atque speciosum». Si verum *et* esset, sequi debuit *et speciosum* non *atque*. Sed verum non esse arguit Planudes vertendo ὡς, quod non est *et*, sed *ut*.

Ib. 100. «Hæcine omnia *bonum* sufficientia potentia cete-

raque veluti quædam beatudinis membra sunt an ad bonum . . . referuntur?»

Ne quis cum eis, qui codicem A et Planudis librum (qui vertit τὰ ἀγαθὰ) scripserunt, pro eo quod est *bonum* reponat *bona*, cum tota argumentationis series vetat, tum maxime quæ vv. 112 sq. leguntur: *ad bonum vero cetera referri palam est*, ubi *cetera* sunt *sufficientia* etc., quæ cum *cetera* dicuntur in eodem ponuntur ordine atque *bonum*.

Cap. XI, 61: «quid quod mollissimum quidque, sicuti medulla est, interiore semper sede reconditur, extra vero *quadam ligni firmitate*, ultimus autem cortex adversum cæli intemperiem . . . . opponitur».

Tria sunt hic enuntiata, quorum primum verbo *reconditur* finitur, tertium ab eo quod est *ultimus* incipiens ad verbum *opponitur* pertinet, alterum, quod verbis *extra* . . . . *firmitate* constat, verbo quod proprie dicitur caret, quod neque ex primo, neque ex tertio mutuari licet. Quare aliquid mendi hic latere arbitror, quam suspicionem confirmant verba, quibus locum de quo agitur Planudes interpretatur: περὶ δὲ τοῦτο ξύλου τίς ἐστιν εὐτονία, quibus hæc Latina respondent: *extra vero qaædam ligni firmitas est*. Apparet igitur traditam lectionem ex eis quæ sunt *firmitas*ē (=firmitas est) pro eo quod est *firmitat*ē (=firmitatem) male acceptis ortam esse.

Cap. XII, 2: «Nam me horum iam secundo commemoras, primum *quod* memoriam corporea contagine, dehinc cum mæroris mole pressus amisi».

Præter sententiam etiam orationis conformatio docet pro eo quod est *quod* scribendum esse *cum*. Nam eis quæ sunt *primum cum* respondent illa *dehinc cum*.

Ib. 42: «vigilantius ad cernenda vera oculos d*e*ducis».

Oculi ad cernendum aliquid *diducuntur* i. e. aperiuntur, non *deducuntur*

Ib. 64. Ante verba *accepisti inquit* Planudes quædam legisse videtur, quæ nunc in codd. non apparent. Inserit enim hæc: Ἡ δὲ τῶν πρότερον ἐχομένη.

Ib. 80: «etenim paullo ante beatitudine incipiens eam summum bonum esse dicebas eqs.».

Cum eis codd. qui *a beatitudine* habent facit Planudis interpretatio.

LIBER IV.

Cap. I, 4 sqq: «quæ usque adhuc tua fudit oratio». Haec sic vertit Planudes: τὰ τῇ σῇ γλώσσῃ τῇ βρυούσῃ χάρισιν εἰρημένα; in cuius codice plenior hic locus extitisse videtur.

Carm. I, 7:

quique agili motu calet ætheris
transcendit ignis verticem,

In hac scriptura ordo verborum hic est: Transcendit verticem ignis, qui calet motu ætheris; quæ sententia nescio an nemini probari possit. Nam quis probet ignem calere ætheris motu ac non contra ignis ardore ætherem calefieri. Quare mea quidem sententia longe præstat huic scripturae illa, quæ in Planudis codice Boethiano fuisse videtur:

quique agili motu calet ætheris
transcendit *inde* verticem.

Haec enim scriptura ad verbum respondet Græcis illis:

καὶ κορυφὴν ζείουσαν αὖ αἰθέρος
ῥύμῃ θοῇ παρέρχεται,

ubi in transcursu monendum male interpretem Latina verba sic ordinasse: transcendit inde agili motu verticem ætheris, qui calet. Nam et verborum collocatio docet illa *agili motu* ex eo q. e. *calet* pendere, et *velox* dicitur paullo infra æther v. 17. Sed, ut ad Planudei codicis scripturam revertamur, haec quidem scriptura multum, ut iam dixi, præstat vulgatæ, sed tamen nemini suadere ausim, ut eam in poetæ verba recipiat. Vix enim hac lectione probata intellegas quo modo is, qui ætheris *vertice superato* ad siderum sedes pervenerit, cum eis percursis ad summam sedem rectoris omnium ascenderit, tum demum dicatur dorsum ætheris premere. Qua re de huius loci vel emendatione vel interpretatione nihil ipse statuens aliis quærendum relinquo.

Ib. 33:

Huc te si reducem referat via,
Quam nunc requiris immemor;
Haec dices, memini. patria est mihi.

Haec est editoris distinctio, ex qua illa *quam . . . . immemor* ad ea, quæ proxime antecesserunt, referenda sunt. At Planudes haec verba ad ea, quæ mox secuntur «haec dices eqs», refert. Quæ ratio multo mihi elegantior videtur. Sic enim illa *immemor* et *memini*, quorum notiones artissimo inter se vinculo nexæ sunt, in oratione quoque coniunctæ erunt hoc modo: cuius patriæ nunc *immemor* es, tum *meminisse* te dices.

Ib. 85: «ex quo fit. . . . ut *idem* scelesti *idem* viribus omnibus videantur esse deserti. Cur enim relicta virtute vitia sectantur? inscitiane bonorum? sed quid enervatius ignorantiæ cæcitate? an sectanda *noverunt? sed transversos eos libido praecipitat:* sic quoque intemperantia fragiles, qui obluctari vitio nequeunt.

Illud *idem* fortasse utrobique delendum. Præterea interro-

gandi signum post illud *noverunt* positum simplici commati locum cedere et post illud *praecipitat* transmigrare debebit. Nexus enim orationis hic est: «An sciunt *quidem* bona sectanda esse, sed per libidinem sectari ea nequeunt? hac quoque causa probata se imbecillos esse concedant necesse est, cum a libidine vincantur». Sic igitur distinguendus est is de quo agitur locus: *An sectanda noverunt, sed... praecipitat? Sic quoque etc.*

Carm, II, 8:

Mæror aut capt*u*s fatigat aut spes lubrica torquet.

Recte in quibusdam libris est *capt*os. Quid legerit Planudes, qui vertat λύπης κάκωσις, incertum est.

Cap. III, 40: «quos omnium malorum extrem*a* nequitia non affecit modo, verum... infecit»;

Ex eo quod Planudes vertit *τῷ κολοφῶνι* τῶν κακῶν πάντων (*φημὶ τῇ κακίᾳ*) eqs. colligere licet in eius exemplo Boetiano fuisse ex*trem um*.

Carm. III, 16. Postquam Philosophia de Circae mirifica arte, qua hospites in varias beluas vertebat, superioribus versibus exposuit, transit ad sociorum Ulixis in sues mutationem, eiusdem deae arte effectam:

Sed licet variis malis
Numen Arcadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste solverit hospitis
Jam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.

Illud *sed* locum hic non habet. Nam quae sequitur sententia: *etiam* Ulixis socios, quamvis dux Mercurii ope malum vitaverit, magicarum Circae artium vim exitialem sensisse, non

adversatur eis quae adhuc dicta sunt; immo vero ea confirmat. Neque hanc particulam si legisset Planudes, vertisset *κἂν δέ*. Quae cum ita sint, pro illo *sed* rescribendum est *et*.

Cap. IV, 11: «quod incredibile *cuiquam* forte videatur» Cum Planudes haec verba sic vertat «ὅπερ ἴσως *δὴ* καὶ ἄπιστόν τινι δόξει», verisimile videtur in eius codice Boetiano pro eo quod nostri codices habent *cuiquam* scriptum fuisse *qui quidem*, idque fortasse verius est; nam pronomini *cuiquam* nullus hic locus.

Possitne particula *quidem* quem hic obtinet locum occupare non dubitabis, si quæ infra v. 58 leguntur contuleris: «Habent igitur improbi, cum puniuntur, quidem boni aliquid eqs.».

Ib. 30 sqq. «Mira quidem, inquam, et concessu difficilis oratio, sed his ea quæ prius concessa sunt nimium convenire cognosco. Recte, inquit, *sed* qui conclusioni accedere durum putat, aequum est vel falsum aliquid præcessisse demonstret vel collationem propositionum non esse efficacem necessariæ conclusionis; alioquin concessis præcedentibus nihil prorsus est quod de inlatione causetur.

Ut nunc locus hic editur Philosophia mirum in modum nugari videtur. Cum enim Boetii sententiam rectam esse concesserit, qui dixisset miram quidem esse illam inlationem sed tamen e logicæ artis legibus esse conclusam, sic ea, quæ deinceps dictura est, particula *sed* inducit, tamquam si aliquid allatura sit quod illius sententiae vim artioribus eisque iustioribus finibus coërcere videatur; nec tamen quidquam aliud affert nisi hanc ipsam Boetii sententiam accuratius explicatam. Quod si Philosophiae gravitatem suam restituere vis, pro eo quod est *sed*, scribe *si quidem*, quo facto quae secuntur ita inducuntur, ut quae ad Boetii sententiam confirmandam pertineant.

Ib. 58 sqq. Langeni transpositionem prorsus necessariam esse judico mirorque cur eam editor in adnotatione tantum commemoraverit.

Ib. 106: «quid si quis amisso penitus visu ipsum etiam se habuisse oblivisceretur intuitum nihilque sibi ad humanam perfectionem deesse arbitraretur, num videntes eadem *caecos* putaremus».

Et sententia docet scribendum esse *caeco* (i. e. eadem quae caecus) et eodem ducunt verba quibus Planudes h. l. interpretatur: *ταὐτὰ τῷ τυφλῷ*. Cum tamen in re tam manifesta nihil editor adnotet, pro certo est illud *caecos* merum esse typothetæ errorem, editoremque *caeco* edere voluisse.

Ib. 113: «Qui igitur supplicio digni sunt, miseros esse *non* dubitas?»

Aptius multo quod Planudes legisse videtur *num*.

Ib. 120: «Hac igitur *aliis* de causis... apparet eqs.».

Aliisque quod necessarium est unum Planudis exemplar praebet, ut docent eius verba: ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ... *καὶ* ἑτέραις.

Ib. 132 sqq. Sic distinguendus est hic locus: «Ipsi quoque improbi, si eis... virtutem relictam fas esset aspicere vitiorumque sordes... cruciatibus se depositurus viderent, compensatione adipiscendae probitatis nec hos cruciatus esse ducerent defensorumque operam repudiarent eqs.».

Sententia est: si improbi viderent cruciatibus se deposituros vitia ac virtutem adepturos, cum cogitarent compensari probitatis adeptione cruciatuum dolores, cruciatus illos non esse cruciatus putarent eqs.

In editione non est comma post *viderent*, est post *probitatis*. Male utrumque.

Ib. 144: 145: «quorum mentes... *urget* improbitas». In

Planudeae interpretationis codicibus *urget* vertitur ἐκτρέχει. Sed Planudes dubium non est quin ἐκτρύχει scripserit.

Carm. V, 19: Sic distinguendum:

cuncta quae rara provehit aetas
stupetque subitis nobile volgus,
cedat inscitiae nubilus error,
cessent profecto mira videri;

i. e. si cedat error, cessent mira videri cuncta quae rara aetas provehit volgusque propterea *stupet* i. e. miratur.

Cap. VI, 1 sqq.: «cum tui muneris sit... causas evolvere velatasque caligine explicare rationes, quaeso uti quae *hinc* decernas... edisseras».

Hinc pro eo q. e. *de hac re* non videtur accipi posse. Atqui aliter explicari quo est loco non potest. Ergo placet mihi Planudei codicis collocatio, in quo *hinc* ante illud *quaeso* est. Qua collocatione probata *hinc* explicabitur *ob haec.*

Ib. 72: «Quod si supernae mentis haeserit firmitati, motu carens fati quoque *supergreditur* necessitatem».

Planudes: προσαναβήσεται, quod est *supergredietur;* idque grammatica etiam ratio postulat.

Ib. 85: «Ita enim res optime reguntur, si manens in divina mente simplicitas indeclinabilem causarum ordinem probat, hic vero ordo res mutabiles et alioquin temere fluituras propria incommutabilitate coerceat.

Commate reposito post illud *promat*, pro quo in editione fuerat punctum, sententiarum nexum restitui.

Ib. 141 sqq.: «quosdam remordet, ne longa felicitate luxurient, alios duris agitari, ut virtutes... confirment.

Post illud *agitari*, quod nihil habet unde pendeat, *sinit* inserere iubet editor. Sed fortasse in eo q. e. *remordet* sedes mali quaerenda. Pro eo enim Planudes habet ἀηδοῦς *συγχωρεῖ* πειραθῆναι.

Ib. 147: Nonnulli venerandum *saeculi* nomen gloriosae pretio mortis emerunt».

Scribendum videtur *saeculis*, quod ex eo q.e. *venerandum* pendeat.

Ib. 180: «dum se eis dissimiles student esse quos oder*a*nt». Scr. oder*u*nt.

Carm. VI, 12: «cupit oceano *tinguere* flammas».
Pl. *σβέσαι*. Legeratne *stinguere*?

Ib. 33: «Obitu *mergens* orta supremo».
Illud *mergens* in Planudeae interpretationis codicibus vertitur *βύουσα*. Sed Planudem *δύουσα* scripsisse pro certo habeo.

C. VII, 22: «Quid vero iucund*a*, quae in praemium tribuitur bonis, num vulgus malam esse decernit?»
Scr. iucund*am*. Item mox v. 26 scr. *reliqua*m.

Ib. 32 sqq: «ex his enim... evenit eorum quidem qui *vel* sunt vel in possessione, vel in adeptione virtutis omnem.... bonam..... esse fortunam».
Primum *vel* cum scriptoribus codicum E et A eiciendum erat.

Ib. 41: «illi vero *conformandae* sapientiae difficultas ipsa materia est».
Conformandi omnes codices. Nec Planudes in suo diversam lectionem invenisse videtur, quippe qui vertat *χαρακτηρίσαι*. Sed ratio et ipsius Boetii auctoritas, quæ omni codice potior est, docet scribendum esse *confirmandi*. Idem enim ver-

bum eadem de re legitur supra (cap. VI. 142: «alios duris agitari, ut virtutes animi patientiae usu utque exercitatione *confirment*.

Ib. 42 sqq: « Ex quo etiam virtus vocatur, quod *suis viribus nitens* non superetur adversis »

Egregia medius Fidius doctrina, quam tamen Graeci interpretis acumen longe superat, cuius haec sunt verba: ἀρετὴ λέγεται ὡς ἑαυτὴν αἴρουσα καὶ ὑψοῦσα ! !

Carm. VII, 7:

Fœderat natae iugulum sacerdos.

Recte A codicis scriptor correxit *Foderat*, quocum facit Planudis interpretatio, in qua est *σφαγίασσε*.

Ἀθήνησι μεσοῦντος Μαΐου 1892

ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ

Προσθῆκαι εἰς τὸν Γ′ τόμον.

σελ. 298, 28. Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1878, σελ. 133.

σελ. 302, 26. Ἐν τοῖς εἰς Πλάτωνα Σχολίοις Γοργ. σελ. 494 έ γίνεται ἐξήγησις τοῦ *κιναίδων* διὰ τοῦ *ἀσελγῶν, μαλακῶν.* Φέρεται δὲ καὶ εἰς Συμπόσ. σελ. 172 ά σχόλιον ἔχον ὧδε· «Ἀγάθων τραγῳδίας ποιητὴς εἰς *μαλακίαν* σκωπτόμενος Ἀριστοφάνει ἐν Γηρυτάδῃ· ἦν δὲ Τισαμενοῦ τοῦ Ἀθηναίου υἱός, παιδικὰ γεγονὼς Παυσανίου τοῦ τραγικοῦ». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 65, 39 καὶ σελ. 76, 2 Διδ. Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου κεῖται σελ. 88 γ′ «μὴ λοιδόρει *κίναιδον* μηδὲ *μαλακὸν* μηδ' ἀκόλαστον» (Πρβ. καὶ σελ. 89 έ). Λέγει δ' ὁ Πλούταρχος καὶ ἐν τῷ Γαΐῳ Γράκχῳ κεφ. Δ′, 4 «Ἐπεὶ δὲ διαβεβλημένος ἦν εἰς *μαλακίαν* ὁ λοιδορηθείς, τίνα δ', εἶπεν, ἔχων παρρησίαν συγκρίνεις Κορνηλίᾳ σεαυτόν; ἔτεκες γάρ, ὡς ἐκείνη; Καὶ μὴν πάντες ἴσασι Ῥωμαῖοι πλείω χρόνον ἐκείνην ἀπ' ἀνδρὸς οὖσαν ἢ σὲ τὸν ἄνδρα» καὶ ἐν τῷ Κικέρωνι κεφ. Ζ′, 5 «Ἦν δὲ τῷ Οὐέρρῃ ἀντίπαις υἱός, οὐκ ἐλευθερίως δοκῶν προίστασθαι τῆς ὥρας. Λοιδορηθεὶς οὖν ὁ Κικέρων εἰς *μαλακίαν* ὑπὸ τοῦ Οὐέρρου, τοῖς υἱοῖς, εἶπεν, ἐντὸς θυρῶν δεῖ λοιδορεῖσθαι» (Πρβ. καὶ Ἠθικ. σελ. 204 ς′). Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως γεγραμμένα ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ σελ. 1315 «Ὁ δὲ τυραννῶν τότε τῆς Κύμης Ἀριστόδημος ἦν ὁ Ἀριστοκράτους, ἀνὴρ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων ἕνεκα γένους, ὃς ἐκαλεῖτο *Μαλακὸς* ὑπὸ τῶν ἀστῶν καὶ σὺν χρόνῳ γνωριμωτέραν τοῦ ὀνόματος ἔσχε τὴν ἐπίκλησιν, εἴθ' ὅτι *θηλυδρίας ἐγένετο παῖς ὢν καὶ τὰ γυναιξὶν ἁρμόττοντα ἔπασχεν*, ὡς ἱστοροῦσί τινες, εἴθ' ὅτι πρᾶος ἦν φύσει καὶ μαλακὸς εἰς ὀργήν, ὡς ἕτεροι γράφουσιν».

σελ. 308, 13. καὶ ἐν ἐπιγραφῇ κειμένῃ ἐν τῷ Ἑρμῇ (1888, σελ. 535 καὶ 536) *πΕΙπτων.*

σελ. 320, 27. καὶ ἐν τοῖς εἰς Πλάτωνα Σχολίοις Πολιτ. σελ. 55C

γ' «ἀπὸ τοῦ Φ' μέτρα ξηρὰ καὶ ὑγρὰ *ποιεῖν* κληθέντες» καὶ μετ' ὀλίγα «*ἐποίουν* δὲ μέτρα Τ'» (Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 647).

σελ. 328, 2-3. Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Πλουτάρχου Πολιτικῶν σελ. 169 «Προστίθει τοῖς ἀνωτέρω (σελ. 161-162) λελεγμένοις, ὅτι καὶ Κικέρων ἀποδοκιμάζων δῆλός ἐστι τὸν Σόλωνος νόμον ἐν οἷς πρὸς Ἀττικὸν γράφων (*Epistol. ad Attic.* X, 1.) φησίν, Ego vero Solonis legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterius utrius partis fuisset, τουτέστιν, *Ἐγὼ δὲ χαίρειν φράσω τῷ Σόλωνος νόμῳ τῷ κελεύοντι ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον*. Γέλλιος δὲ (Aul. Gell. *Noct. Attic.* II, 12), τοὐναντίον, ἐπαινεῖ τὸν νόμον, ὡς τοῦ παύειν μᾶλλον ἢ αὔξειν τὴν στάσιν ἕνεκα τεθειμένον, non ad augendam, sed ad desinendam seditionem legem hanc esse. Τί οὖν φατέον, ἢ πρακτέον τῷ χρηστῷ πολίτῃ ἐν καιροῖς οὕτω χαλεποῖς; πρὸς τοὺς καιροὺς δηλονότι πολιτευτέον. Εἰ μὲν γὰρ ἑκάτεροι ἰδίων ἕνεκα κερδῶν στασιάζουσιν, μηδετέροις προστιθέμενον, ἀλλ' ἴσον ἀμφοτέροις καὶ κοινὸν δικαστὴν παρέχοντα, διαλύειν πειρατέον· μὴ πείθοντα δέ, ἡσυχίαν ἄγειν ἄμεινον. Εἰ δὲ μία ἐστὶν ἡ νοσοῦσα μερὶς ὁποτέρα, καὶ πάλιν λόγῳ καὶ πειθοῖ θεραπευτέον τὸ νόσημα· ἀπειθούσης δέ, τῇ τὰ δίκαια πρεσβευούσῃ μερίδι προσθέμενον συγκινδυνευτέον μᾶλλον, ἢ τὰ τῇ πατρίδι συμφέροντα προδοτέον».

σελ. 357, 2-3. Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Κοραῆς ἔγραψε *Φυάν* ἀντὶ τοῦ *Φύην* ἐν τῷ Διαλόγῳ ὃν προέταξε τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων Πολιτικῶν τοῦ Πλουτάρχου σελ. 69 «Ἐδιάλεξε μίαν ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας γυναῖκας τῆς Ἀττικῆς, τὄνομα *Φυάν*, ὁ καλός σου Πεισίστρατος» καὶ σελ. 70 «Ἐπίστευσαν — τὴν *Φυὰν* Ἀθηνᾶν» καὶ σελ. 71 «ἐσυνωδεύετο κεῖνος μὲ τὴν *Φυὰν* Ἀθηνᾶν». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τῷ περὶ Πολιτειῶν συγγράμματι τοῦ Κοκκώνη Τόμ. Α', σελ. 149 «Εὕρηκε μίαν Ἀθηναίαν γυναῖκα μεγαλόσωμΟΝ καὶ εὔμορφΗΝ, *Φυὰν* λεγομένην». Λέγεται ἑλληνιστὶ *φυή* καὶ δωριστὶ *φυά*. Ἀλλὰ τὸ κύριον ὄνομα ἐξεφέρετο παροξυτόνως *Φύη*. Ἴδε Λέρσιον ἐν τῷ *De Arist. Stud. Hom.* σελ. 288 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Λέντζιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Ἡρωδιανοῦ Τόμ. Α', σελ. 306, 26.

σελ. 365, 29. καὶ Τόμ. Α', σελ. 103, 31 «μηδὲ φανείην *ὀδύνας*

καὶ σφακέλους ἀποδρεπόμενος, τοῦτο δὴ ὅπερ Ἀθηναῖός τις γεωργὸς πρὸς τὸν Πεισίστρατον ἀπεκρίνατο».

σελ. 574, 22. Πρβ. καὶ Λόγ. Ἑρμ. Τόμ. Ε', σελ. 126.

Προσθῆκαι εἰς τὸν Δ' τόμον.

σελ. 16, 5. Πολύβ. Δ', 83, 2 «σπεύδων — κατὰ πάντα τρόπον *ἀνακομίσασθαι*».

σελ. 16, 6. καὶ σελ. 474 «ὅπως ἂν αὐτὴν *ἀνακομισαίμεθα*».

σελ. 27, 33. Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις κεῖται σελ. 41, 2 Διδ. «χωρίζετε οὖν—Χαλκιδέας *ἀπὸ τῆς* τῶν Ἀθηναίων *συμμαχίας*».

σελ. 28. 5. Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Διονυσίου σελ. 424 «οὐ μόνον ἀπόστασιν ἐβούλευσαν *ἀφ' ὑμῶν* ἀλλὰ καὶ ἐπανάστασιν» καὶ σελ. 1146 «πεποίηται τὴν ἀπόστασιν *ἀπ' αὐτῶν* ὁ δῆμος» καὶ σελ. 1149 «δι' ἃς ἀνάγκας *ἀπ' αὐτῶν ἀπέστη*».

σελ. 53, 31-2. Περὶ τῆς λέξεως *ἐπάναγκες* ἐποιήσατο λόγον καὶ ὁ Λέρσιος ἐν *Quaest. Ep.* σελ. 143.

σελ. 58, 18. Ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου λόγῳ τοῦ Αἰσχίνου ἀπαντᾷ § 110 «ταμίας ἦν τῶν *τῆς θεοῦ* Ἡγήσανδρος».

σελ. 61, 31. Λέγεται δὲ καὶ *εὑρίσκεσθαί τι ἀπό τινος*, ὡς παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Α', 31 «*ὠφελίαν* τινὰ πειρᾶσθαι *ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκεσθαι*».

σελ. 81, 27. ἐν δὲ τοῖς Νόμοις σελ. 861 έ «βλάβαι μὲν — ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς *κοινωνίαις* τε καὶ *ὁμιλίαις* πολλαὶ γίγνονται».

σελ. 91, 24. Φέρεται δ' ὅμως καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου (Τραγ. Ἑλλ. Ἀποσπ. Ναυκ. σελ. 387, 93 ἐκδ. β') «*κἀφ' ὅτῳ* τεταγμένος εἴη τις, ἀνδάνοντα δεσπόταις ποιεῖν (ποεῖν)».

σελ. 106, 7. Ἐν βιβλ. Ε', γ', 5 λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «ὁ ναυτικὸς ὄχλος γενόμενος αἴτιος τῆς περὶ Σαλαμῖνα νίκης καὶ διὰ ταύτης τῆς ἡγεμονίας διὰ τὴν κατὰ θάλασσαν δύναμιν τὴν δημοκρατίαν ἰσχυροτέραν ἐποίησεν».

σελ. 106, 15. Πλούτ. Ποπλικ. Κ', 2 «ὡς δὴ κατὰ τὸ συγχώρημα τῆς τιμῆς ἀεὶ τοῦ δημοσίου προσεπιλαμβάνοι».

σελ. 106, 24. Γράφει δὲ καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς ὁ Ἀριστοτέλης βιβλ. Γ', ι, 5 «Διὰ τοῦτο καὶ κρίνει ἄμεινον ὄχλος πολλὰ ἢ εἷς ὁστισοῦν. Ἔτι μᾶλλον ἀδιάφθορον τὸ πολύ· καθάπερ ὕδωρ τὸ πλεῖον, οὕτω καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀλίγων ἀδιαφθορώτερον» (Πρβ. καὶ 7 κἑξ.).

σελ. 125, 17. ὁ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν *Παρατ. εἰς Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ.* σελ. 88 μεταβάλλεται εἰς τὸ «*ΕΓγεγραμμένη* τὰς γενομένας αὐτοῖς ὁμολογίας», τουτέστι: ἐγγεγραμμένας ἔχουσα τὰς ὁμολογίας.

σελ. 125, 21. καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 55, 45 «ἵπποι *ἐγκεχαραγμένοι τὸ Σ σημεῖον*» καὶ ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Τόμ. Α', σελ. 336, 5 Δινδ. «ὅτι δὲ κρόκινός ἐστι — καὶ *τοὺς Γίγαντας ἐμπεποίκιλται* δηλοῖ Στράττις».

σελ. 282, 30-1. Ἄλεξ. παρ' Ἀθην. σελ. 170 ά «τὸ πρῶτον μὲν λάβ' ἐλθὼν *σήσαμα*». Ἄλλα παραδείγματα ἐκ τῆς κωμικῆς ποιήσεως ἴδε ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου πεφιλοπονημένῳ Πίνακι τῶν Λέξεων τῶν φερομένων ἐν τοῖς Ἀποσπάσμασι τῶν Ἑλλήνων Κωμικῶν σελ. 937-8.

σελ. 292, 25. Τῷ *δρακοντοτριχοῦΣαι* ὅμοιον εἶνε τὸ ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις κείμενον *ἐϋπλοκαμοῦΣα* σελ. 248, 1 Δινδ. «Γράφεται καὶ οὕτως· δαιομένων, νύμφη δὲ *ἐϋπλοκαμοῦσα* Καλυψώ». Πρβ. καὶ Κοραῆν ἐν *Ἀτάκτ.* Τόμ. Α', σελ. 54.

σελ. 302, 5. καὶ σελ. 959 έ «οὐχ ὡς *γαλαῖ* καὶ αἴλουροι τροφῆς ἕνεκα διὰ λιμόν».

σελ. 316, 15-6. Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε ὅτι ἐκ τοῦ *στυππεῖον* ἐσχηματίσθη ἐπίθετον *στύππινος*. Ὁ Φρύνιχος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Ἐκλογῇ σελ. 261 «*Στυππέϊνον* τετρασυλλάβως οὐ χρὴ λέγειν ἀλλὰ ἄνευ τοῦ Ε τρισυλλάβως *στύππινον*, ὡς οἱ ἀρχαῖοι». Ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ γράφει ὁ Φρύνιχος σελ. 33, 12 «Γέρων *στύππινος*: ἤτοι λευκὸς καὶ πολιός, ἐπειδὴ τὰ *στύππινα* λευκά εἰσιν· ἢ τὸν ἀσθενῆ δηλοῖ, ἐπειδὴ ἀσθενέστερά ἐστι τὰ *στύππινα* τῶν λινῶν» (Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 261-2). Τὸ προκείμενον ἐπίθετον εὕρομεν καὶ παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ σελ. 103, 4 «Ὅπλα: ὁ Βακχεῖός φησι τὰ *στύππινα* σχοινία». Πολλάκις δὲ γίνεται αὐτοῦ χρῆσις ἐν ταῖς Ἀττικαῖς Ἐπιγραφαῖς (Ἴδε Μειστεράνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 74 ἐκδ. β').

Ἐν Τόμ. Γ', σελ. 362, 17 καὶ ἀλλ. γραπτέον: *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.*

Ἐν Τόμ. Δ', σελ. 306, 29. ἐξαλειπτέον τὸν σύνδεσμον *καί*.

Μελιγάρυας - μελιγηρέας.

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 405 ς' (σελ. 495, 8 Διδ.) κεῖται «Ἢ μηδένα νῦν ἐρᾶν, ὦ ξένε, λέγωμεν, ἀλλὰ φροῦδον οἴχεσθαι τὸν ἔρωτα, ὅτι μέτροις οὐδεὶς οὐδ' ᾠδαῖς ῥίμφα παιδίοις, ὡς Πίνδαρος ἔφη, τοξεύει *μελιγηρέας* ὕμνους;»

Ὁ Πίνδαρος εἶπεν ἐν Ἰσθμ. Β', 3 «ῥίμφα παιδείους ἐτόξευον *μελιγάρΥας* ὕμνους».

Δεινὸν σφάλμα εἶνε ἡ διὰ τοῦ Ε ἐκφορὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος αἰτιατικῆς· διότι, ὡς πᾶς τις μὴ ὅλως Ἑλληνικῆς παιδείας ἄγευστος ὢν γινώσκει, τὸ σύνθετον ὄνομα *μελίγηρυς* καὶ δωριστὶ *μελίγαρυς* ὁμοίως τῷ ἁπλῷ *γῆρυς* κλινόμενον ἐκφέρεται διὰ τοῦ Υ, οὐχὶ διὰ τοῦ Ε, οἷον *παρθενικαὶ μελιγάρυες*, *μελιγάρυες ὕμνοι*, *μελιγαρύων τέκτονες κώμων*.

Εὕρομεν δ' ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὸν Ἰωνικὸν τύπον *Κίρρη* σελ. 294 ά (σελ. 362, 20) «Μετὰ ταῦτα Κίρραν κατέσχον. Ἐν δὲ *Κίρρῃ* καταλεύσαντες Οἴνοκλον τὸν βασιλέα, τοῦ θεοῦ προστάξαντος, εἰς τὴν περὶ τὸν Ἴναχον χώραν κατέβησαν». Ἐπειδὴ ἀτοπώτατον φαίνεται νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ὁ Πλούταρχος ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ Ἰωνικοῦ τύπου *Κίρρῃ*, μεταβάλλομεν αὐτὸν ἄνευ ὄκνου εἰς τὸν Ἀττικὸν *Κίρρᾳ*.

Ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 247, 16 φέρεται «Εἰσὶν οἳ σφάλλονται περὶ τὴν γενικὴν λέγοντες τῆς *ξύστρης* καὶ τῆς *γεφύρης*, δέον διὰ τοῦ Α τῆς *ξύστρας* καὶ τῆς *γεφύρας* κτέ.»

Περὶ τοῦ *σπείρης* καὶ *σφύρη*, κτλ. θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ. Ἴδε Κόβητον εἰς *Καιν. Διαθ.* σελ. οε' (Πρβ. καὶ Ναύκιον εἰς *Ἰάμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου* σελ. 158).

Κ. Σ. Κ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣ Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΝ

Καίπερ ὑποδεδοικώς, ὦ σοφώτατε Κόντε, μὴ ταυτηνὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνόντι σοι παραστῇ σαυτῷ λέγειν τὸ θρυλούμενον «γλαῦκ' Ἀθήναζε», ὅμως αἰτοῦμαί σε, ἐὰν μὴ ἄρα τῆς θεοῦ λίαν ἀναξίους κρίνῃς τάσδε τὰς εἰς τὴν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ῥωμαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν παρατηρήσεις γραμματικὰς καὶ κριτικὰς παρ' ἐμοῦ τῇ ὑμετέρᾳ ΑΘΗΝΑΙ ἀναθεῖναι. Ἀρκεσθήσομαι δὲ τοῖς παρατετηρημένοις μοι ἐν τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ τοῦ δ' μέχρι τοῦ θ', ἐπεὶ περὶ μὲν τοὺς προτέρους ἄλλοθί μοι πεπραγμάτευται, οἱ δ' ὕστεροι ὑπὸ τοῦ Jacoby, οὗ τῇ ἐκδόσει χρῶμαι, οὔπω ἐκδέδονται.

Πρῶτον μὲν οὖν ἐπιστροφῆς ἄξιά μοι φαίνεται ἃ περὶ Σερουίου Τουλλίου ὧδε γέγραπται.

IV 3, 1, «ἔπειθ' ἑτέρας γενομένης ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος στρατείας καὶ μάχης καρτερᾶς πρὸς πόλιν Ἤρητον ἀνδρειότατος ἁπάντων φανεὶς στεφάνοις αὖθις ἀριστείοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκοσμεῖτο».

Ἀττικὸς μὲν γὰρ ἄν τις τῶν παλαιῶν συγγραφεὺς ἢ τὸ *στεφάνοις* ἢ τὸ *ἀριστείοις* παρέλιπεν, γνήσια δ' εἶναι ἀμφότερα τὰ ῥήματα διδάσκει ἄλλ' ἄττα χωρία, οἷον VI 94, 1 «τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ συγκαλέσας ὁ Ποστούμιος εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν ἔπαινον τοῦ Μαρκίου διεξῆλθε πολὺν καὶ *στεφάνοις* αὐτὸν *ἀριστείοις* ἀνέδησεν» καὶ αὖθις VIII 29, 4 «εἰ ταύτης τῆς *μάχης ἀριστείοις* ἀνεδούμην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ *στεφάνοις* πολίτην ὑπερασπίσας καὶ πολέμιον ἀποκτείνας» καὶ πάλιν VIII 79, 2 «τῆς μὲν ἀνδρείας ἕνεκα τοῖς *ἀριστείοις στεφάνοις* ἐκόσμησεν». Παραπλήσια εὑρήσεις παρὰ Διοδώρῳ τε καὶ Ἰωσήπῳ καὶ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐπιγραφαῖς. Ὅτι μέντοι οὐχ ὑπαρκτικόν, ὡς νομίζειν δοκοῦσιν οἱ λεξικογράφοι, ἀλλ' ἐπιθετικὸν ὄνομα τὸ *ἀριστεῖος*

(οὐχὶ *ἀριστεῖον*) πάντων μάλιστα δηλοῖ τὸ ὧδε κείμενον IX 13, 3 «ἐκεῖ δ' ἐκκλησίαν ποιησάμενος τοῖς ἀγωνισαμένοις λαμπρῶς τὰς *ἀριστείους* ἀπέδοσαν *τιμάς*». Οὐκοῦν τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ὄνομα ἐπενθετέον τοῖς λεξικοῖς.

IV 4, 1 γράφει περὶ τοῦ αὐτοῦ Σερουίου Διονύσιος τάδε «ἐπειδὴ τελευτῆσαι συνέβη Ταρκύνιον ἐπιβουλευθέντα ὑπὸ τῶν Ἄγκου Μαρκίου παίδων ἀνασώσασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν βουλομένων δόξας ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καλεῖσθαι δραστήριος ἀνὴρ οὐκ ἀφῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν τὸν καιρόν».

Τάχ' ἂν οἴοιτό τις διορθωτέον εἶναι *δραστήριος* ⟨*ὢν*⟩ *ἀνήρ*· διόπερ ἴσως οὐκ ἀνωφελὲς ὅμοια τούτῳ τινὰ χωρία παραθεῖναι, ὅθεν δῆλον ἔσται ὅτι τοῖς τοιούτοις ὁ Διονύσιος οὐ παρατίθησι τὴν μετοχήν. Οὕτως ἔχει τὰ κείμενα IV 38, 5 «γενόμενος δ' ἔξω τοῦ βουλευτηρίου μετέωρον ἐξαρπάσας αὐτὸν ἀκμάζων τὸ σῶμα καὶ *ῥωμαλέος ἀνὴρ* ῥιπτεῖ κτέ.» V 31, 2 «ὑβρίζεσθαι φήσας ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ δεινὰ πάσχειν, ὅτι τῶν ἀξιουμένων οὐδετέρου παρ' αὐτῶν ἔτυχεν, *ἀνὴρ αὐθάδης* καὶ διεφθαρμένος τὴν γνώμην —, ἀφορμὰς ὑπέλαβεν ἔχειν κτέ.» VII 39, 2 «Ταῦτα δ' ἔλεγεν οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι *μεγαλόφρων ἀνὴρ* οὐχ ὑπομενεῖ κατήγορος ἑαυτοῦ γενόμενος κτέ.» IX 39, 3 «τόν τε γὰρ πρῶτον προσελθόντα τῶν ῥαβδούχων παίων εἰς τὸ πρόσωπον ἐναντίαις πυγμαῖς *νεανίας καὶ ἐρρωμένος ἀνὴρ* ἀνατρέπει κτέ.»

IV 2, 1 «Πολλή με ἀνάγκη περιείληφεν, ἄνδρες πολῖται, κήδεσθαι τῶν παιδίων τούτων καὶ νηπίων».

Οὕτως ἐκ τῶν βελτίστων ἀπογράφων ἐξέδωκεν ὁ Jacoby, ἄλογον δὲ τὸ «τῶν παιδίων καὶ νηπίων». Εὐλογωτέρα μὲν φαίνεται, ὕπουλος δ' ἐστὶν ἡ τῶν χειρονων γραφή, «τῶν νηπίων». Καλῶς γὰρ ἕξει τὸ *καί*, ἐὰν μόνον συμπληρώσωμεν τὸ χωρίον ὧδε· «Πολλή με ἀνάγκη περιείληφεν — κήδεσθαι τῶν παιδίων τούτων ⟨ὀρφανῶν ὄντων⟩ καὶ νηπίων», καθάπερ κεῖται κάτω κεφ. 31, 2 «ἀλλ' ἡμῖν φυλάξειν σκηπτόμενος (δηλονότι τὴν ἀρχὴν) *ὀρφανοῖς οὖσι καὶ νηπίοις*». Φανερὸν δὲ ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτ' ἐξέπεσε διὰ τὸ ἀποπλανηθῆναι τοὺς τοῦ γραφέως ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοῦ ΤΟΥΤΩΝ εἰς τὸ ΟΝΤΩΝ.

IV 3. 4 στικτέον ὧδε· «καὶ πάνθ' ὅσα διὰ νόσους ἢ διὰ γῆρας ἀδύνατος ἦν ἐπιτελεῖν δι' ἑαυτοῦ, τούτῳ πράττειν ἐπέσκηπτεν». Ἀδιανοήτως γὰρ ἔχει ἡ ὑποστιγμὴ κειμένη ἐπὶ τῷ *ἐπιτελεῖν*

IV 13, 2 «τόν τε Οὐμινάλιον καλούμενον καὶ ΤΟ Ἰσκυλῖνον».

Μῶν ὀρθῶς ἔχει τὸ οὐδέτερον γένος;

IV 14, 4. Ἡ μοχθηρὰ γραφὴ *τιθασσευόμενοι* ἐν τῷ διπλῷ σίγμα οὐκ εἰς τὸν συγγραφέα ἀλλ' εἰς τοὺς γραφέας ἀνοιστέα· δοκεῖ δὲ ἡ τοῦ Οὐρβινόθεν ἀντιγράφου λέξις *τιθαυσευόμενοι* οὐκ ἐντεῦθεν ἀλλ' ἐκ τοῦ *τιθασευόμενοι* διεφθάρθαι· χαλεπῶς γὰρ διαγιγνώσκεται τὸ α αι καὶ τὸ αυ.

IV 15, 6 «ὀμόσαντες τὸν νόμιμον ὅρκον, ἦ μὲν τἀληθῆ κτέ.»

Ἐπικὸν τοῦτ' ἐστὶ καὶ Ἰακὸν ἀντὶ τοῦ *ἦ μήν*, οὐκ Ἀττικὸν οὐδὲ Διονυσιακόν.

IV 26, 1. «Αἴτιόν τ' ἰσχύος μὲν ταῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνων ὁμοφροσύνην, ταπεινότητος δὲ καὶ ἀσθενείας καὶ ταῖς πάνυ ἰσχυραῖς ἀλληλοφθορίας».

Οὐκ ὀρθῶς ἐν ἐμοί γε κριτῇ ὁ Jacoby, ὁ πολλῶν καὶ ἀληθεστάτων τοῦ Cobet διορθώσεων ὀλιγωρήσας, ταύτην παρείληφεν εἰς τὸ ἔδαφος ἀντὶ τοῦ *ἀλληλοφθορίας*, ὅπερ ἐν πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις κείμενον εὐπρεπέστερον ἢ ἐκεῖνο ἀντιτίθεται τῷ *ὁμοφροσύνην*.

IV 35, 2 «ἐξέτασιν τῶν ἐμῶν ποιησάμενον ἁμαρτημάτων καὶ τὰς σαυτοῦ πράξεις ἐξαριθμησάμενον καλεῖν με εἰς διαδικασίαν».

Ἐνταῦθα φανερὸν ὅτι *πράξεις* εἰσὶ *καλαὶ πράξεις*, εἰ μὴ ἄρα πολλάκις τὸ ΚΑΛΑϹ (ἐστὶ γὰρ μέσον ῥῆμα τὸ *πρᾶξις*) ἐπὶ τῷ ΚΑΙΤΑϹ ἐκπέπτωκεν. Σαφέστερον δ' οἴομαι ὅτι μικρῷ κατωτέρω κατὰ τὴν γ' παράγραφον οὐχ ὑγιής ἐστιν ἡ *περὶ* πρόθεσις ἐν τοῖσδε «προειπόντα

δέ ⟨σ' ἔδει⟩ μοι τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν· πλὴν ἐπεὶ σὺ τοῦτο πέφευγας, ἐγὼ *περὶ σοῦ* ποιήσω καὶ συγκαλέσας τὸν δῆμον παρέξομαί σοι δικαστὴν ὧν ἄν μου κατηγορήσῃς κτέ.» Διδάσκει γὰρ τὰ ἑπόμενα ταῦτα «καὶ συγκαλέσας — κατηγορήσῃς» ὅτι ὁ Διονύσιος ἔγραψεν *ὑπὲρ σοῦ* .

IV 43, 3 «συγκαθιέντες εἰς ὁμιλίαν τοῖς πέλας».

Συγκαθιέναι κείμενον ἀντὶ τοῦ *συγκαθίεσθαι* ἢ *συγκαθιέναι ἑαυτὸν* ἀρκούντως βεβαιοῦται τῇ ἀμεταβάτῳ χρήσει τοῦ *καθιέναι* οὐδαμῶς σπανιζούσῃ.

IV 44, 3 «ὥσθ' οἱ πατρίκιοι τὰ τούτων κακὰ καὶ τὰς λατρείας ὁρῶντες ἔχαιρόν τ' ἐν μέρει καὶ τῶν ἰδίων ἐπελανθάνοντο ἀλγεινῶν».

Ἀποβλέπει ταῦτα εἰς τὰ προλελεγμένα ἐν ἀρχῇ τοῦ μγ' κεφαλαίου, ἵνα τάδε γέγραπται «Ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ δημοτικοὶ δίκαια πάσχειν αὐτοὺς ὑπελάμβανον καὶ *ἐπέχαιρον* ὑπ' εὐηθείας κτέ.», διόπερ κἀνταῦθ' ἡδέως ἂν γράψαιμι «*ἐπέχαιρόν* τ' ἐν μέρει κτλ.»

IV 45, 4 «Τύρνος — πολλὴν ἐποιεῖτο καὶ Ταρκυνίου κατηγορίαν τ' ἄλλα διεξιὼν ἔργα τοῦ ἀνδρός, — καὶ τὸ μὴ παρεῖναι πρὸς τὸν σύλλογον αὐτὸν τὸν κεκληκότα».

Ἴσως τυπογραφικὸν τοῦτο σφάλμα ἐστὶν ἀντὶ τοῦ «*⟨τά⟩ τ' ἄλλα* διεξιὼν ἔργα κτέ.»

Ἐν ἀρχῇ δὲ ταύτης τῆς παραγράφου ἵνα κεῖται «οἱ μὲν δὴ παρῆσαν, ὁ δὲ Ταρκύνιος αὐτὸς [ὁ καλέσας τούτους] ὑστέρει» ὕποπτά μοι τὰ περιγεγραμμένα.

IV 48, 3 «ἡγεμόνα ποιοῦνται τοῦ ἔθνους ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς [τοῖς] δικαίοις».

Φανερόν γε διττογράφημα τὸ ἄρθρον.

IV 56, 3 «ταῦτα ποιήσας (ὁ Ταρκύνιος δηλονότι) ἀνέστειλε τὸν ἄγγελον οὐδὲν ἀποκρινάμενος ⟨τῷ⟩ πολλάκις ἐπερωνῶντι κτέ.»

Κακῶς ὁ Jacoby προσέθηκε τὸ ἄρθρον, οὗ ἀρθέντος ὑπονοητέον «τῷ ἀγγέλῳ».

IV 58, 1 «μαθὼν τὰ γινόμενα διὰ γραμμάτων ὁ Ταρκύνιος παρῆν ἄγων τὴν δύναμιν, καὶ περὶ μέσον νυκτὸς ἀγχοῦ τῆς πόλεως γενόμενος ἀνοιχθεισῶν τῶν πυλῶν — εἰσελθὼν δίχα πόνου κύριος ἐγεγόνει τῆς πόλεως».

Παραχρῆται ὁ Διονύσιος τῷ ὑπερσυντελικῷ *ἐγεγόνει* ἀντὶ τοῦ ἀορίστου *ἐγένετο* καὶ ἄλλοθι, οἷον V 38, 3 «μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ μὲν ἐπίκουροι διασκεδασθέντες ἀπῄεσαν οὐδὲν τοὺς ἔνδον ὠφελήσαντες· ἡ δὲ πόλις ἐν ταῖς αὐταῖς πάλιν ἐγεγόνει συμφοραῖς» καὶ VIII 67, 7, 81, 1. 86, 8 ἐν ἄλλοις τε πλείοσι χωρίοις.

IV 60, 3 «ἔπειθ᾽ ὑμῖν ἐρεῖ· Τουτὶ μέν ἐστιν ὁ Ταρπήιος λόφος, μέρος δ᾽ αὐτοῦ τουτὶ μὲν τὸ πρὸς τὰς ἀνατολὰς βλέπον, τουτὶ δὲ τὸ πρὸς τὰς δύσεις, βόρειον δ᾽ αὐτοῦ τόδε καὶ τοὐναντίον νότιον».

Ἀτοπώτατα, ἐμοὶ δοκεῖν, καὶ ἀτυχέστατα ὁ Jacoby παρενέβαλε τὸ *νότιον*· οὐ γὰρ δήπουθεν οὐδεὶς ἀνθρώπων τοῦτό γε διδακτέος ὅτι τῷ βορείῳ ἐναντίον ἐστὶ τὸ νότιον· καὶ τοῦτ᾽ ἐπειδὴ ὁ Sintenis ὀλίγου δεῖν ἀληθῶς διώρθωκε «καὶ τοῦτο *νότιον*». Προαιρετέον γάρ, οἶμαι, καὶ *τουτὶ νότιον*. Ἐν οἷς δ᾽ ὀλίγῳ ἀνωτέρω λέγει ὁ Διονύσιος «περιγράψει τῷ *σκΗπωνι* τῆς γῆς μέρος» ἀποδέχομαι τὴν τῆς δευτέρας τοῦ ἐξ Οὐρβίνου ἀντιγράφου χειρὸς γραφὴν *σκίπωνι*, καὶ οὕτω γράψαιμ᾽ ἂν δὶς ἐν τοῖς ἑξῆς.

IV 62, 1 «ὅπερ οὐ πρὸς ὀλίγον καιρόν, ἀλλ᾽ εἰς ἅπαντα τὸν βίον ⟨ὠφέλιμον ἐγένετο καὶ⟩ πολλάκις αὐτὴν (δηλονότι τὴν Ῥώμην) ἔσωσεν ἐκ μεγάλων κακῶν».

Πιθανώτατα μὲν οὕτως ὁ Cobet πεπλήρωκε τὸ χωρίον, ἐπεὶ μέντοι οὐ πάνυ εἰωθότως τὸ *βίος* ἐπὶ πόλεως δοκεῖ κεῖσθαι, ἴσως μεταγραπτέον «ἀλλ᾽ εἰς ἅπαντα τὸν *αἰῶν*᾽ ὠφέλιμον κτλ.»

IV 62, 4 «Μάρκον Ἀτίλιον — ὡς πατροκτόνον εἰς ἀσκὸν ἐνράψας βόειον ἔρριψεν εἰς τὸ πέλαγος».

Περίεργόν τι δήπου καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους χαλεπὸν ἔργον. Ὅρα δὲ μὴ ὁ συγγραφεὺς ἐβουλήθη «εἰς *τὸν ποταμόν*». Πβλ. Κικέρωνα ἐν τῷ ὑπὲρ Ῥωσκίου τοῦ Ἀμερίνου λόγῳ κεφ. κε΄ περὶ τῆς τῶν πατροκτόνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις ζημίας γράφοντα ὅτι «Insui voluerunt in culleum vivos atque ita *in flumen* deici».

VI 66, 3 «ἀποκτενῶ σε καὶ τῶν θεραπόντων ἐπικατασφάξας ἕνα θήσω τὰ σώματα ἡμῶν ἅμα καὶ φήσω κατειληφὼς ἀσχημονοῦσάν σε μετὰ τοῦ δούλου κτέ.»

Φανερῶς ὁ νοῦς τοῦ χωρίου ἀντὶ τοῦ *ἅμα* ἀπαιτεῖ *ὁμοῦ*, τοῦτ᾽ ἔστιν *ἐν ταὐτῷ*.

IV 67, 2 «ὁ μὲν πατὴρ περιχυθεὶς τῷ σώματι περιέβαλλε καὶ ἀνεκαλεῖνο καὶ ὡς ἀνοίσουσαν ἐκ τοῦ τραύματος ἐτημελεῖτο κτέ.»

Οὐκ ἀνεκτὸν τὸ μέσον γένος τούτου τοῦ ῥήματος, ὃ διεφθάρθαι δοκεῖ διὰ τὸ προηγούμενον ἀνεκαλεῖΤΟ. Ἀναμφιλέκτως γὰρ ὁ Διονύσιος ἔγραψεν *ἐτημέλει*. Ἰδὲ καὶ τὸν Dindorf ἐν τῷ τοῦ Στεφάνου Θησαυρῷ.

IV 75, 4 «σκοπεῖσθαι μέντοι φημὶ χρῆναι τοὺς ἄνδρας ἅπαντα μετὰ τοῦ συνεδρίου [τῆς βουλῆς], ὥσπερ οἱ βασιλεῖς ἐποίουν».

Οὐδεπώποτ᾽ εἶδον προφανέστερον τούτου γλώσσημα.

IV 76, 2 «τοῦτο μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν τοὔνομα (τὸ κώνσουλες) συμβούλους ἢ προβούλους δύναται δηλοῦν».

Ὕποπτόν μοι καὶ τοῦτο τὸ *δηλοῦν*, ἐπειδήπερ αὐτῷ τῷ *δύνασθαι* Ἕλληνες χρῶνται ἐπὶ τοῦ *δηλοῦν ἢ σημαίνειν*. Αὐτίκα αὐτὸς ὁ Διονύσιος οὕτω τῷ ῥήματι χρῆται IX 9, 8.

IV 81, 4 «ποδαποὺς χρὴ νομίζειν ἔσεσθαι τοὺς ἐξ ἐκείνου φύντας κτέ.»

ποταποὺς μὲν οὖν, τοῦτ᾽ ἔστι *ποίους*.

IV 84, 2 «ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ἅπαντες τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀνέκραγον».

Οὕτως VI 10, 1 «ὥσπερ ἐκ μιᾶς ψυχῆς ἅπαντες ἀνεβόησαν» καὶ VI 47, 1 «ὡς ἐξ ἑνὸς παρακελεύσματος ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα». Ἐνίοτε μέντοι ἐν τοῖς τοιούτοις παραλείπεται τὸ ὁμοιωματικὸν μόριον, οἷον ἐν τοῖς Ἀριστοφάνους Ἱππεῦσιν στίχ. 670 «οἱ δ' ἐξ ἑνὸς στόματος ἅπαντες ἀνέκραγον», καὶ ἑτέρωθι δ' ἄλλα τοιαῦτα εὑρίσκεται.

V 3, 2, στιχ. 6 τυπογραφικὸν σφάλμα ἐστὶ τὸ *τῆς* ἀντὶ τοῦ *τὰς*, ὡς σελ. 3, 21 *μίξιν* ἀντὶ τοῦ *μῖξιν*, 126, στ. 12 *μῦσος* ἀντὶ τοῦ *μύσος*, 125, 5 *Καλλατῖνος* ἀ. τ. *Κολλατῖνος*, 188, 6 *πράσις* ἀ. τ. *πρᾶσις*, 192, 7 *ληιζομένους*, 203, 26 *ὕβρις* ἀ. τ. *ὕβριν* 222 *ἀναγκάζοντες* ἀ. τ. *ἀναγκάζοντος*, 316, 10 *κἂν* ἀ. τ. *κἀν*, 322, 4 ἐν τῷ σχολίῳ *ὅτε* ἀ. τ. *ὅ, τι* καὶ *ἀφέλησθέ του* ἀ. τ *ἀφέλεσθέ μου*, 354, 18 ἐν τῷ σχολίῳ *ἐκβάλουσιν* ἀ. τ. *ἐκβαλοῦσιν* c Bücheler, 355, 1 πρὶν [ἢ] βλαβῆναι ἀ. τ. πρὶν ⟨ἢ⟩ βλαβῆναι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἃ οὐκ ἂν ῥᾳδίως λανθάνοι οὐδένα. Ὀχληρότερα δ' ἐστὶ τὰ ἐσφαλμένα VI 62, 1 «ἀνὴρ σώφρων [ὃς] ἐκ τῶν ἑαυτοῦ τρόπων τεκμαίρεται χρηστὰ ὑπὲρ ἑτέρων», ὅπου ὁ Jacoby δύο παρείληφε διορθώσεις ἑαυταῖς ἐναντιωτάτας· μετὰ γὰρ τοῦ Kaiser περιγράψας τὸ *ὃς* μετὰ τοῦ Kiessling μεταγέγραφε *τεκμαίρεται* ἀντὶ τοῦ *τεκμαιρόμενος*, δέον γε τούτοιν θάτερον ἑλέσθαι. Ἐπανέλθωμεν δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν Διονύσιον.

V 6, 1 «ἐπεὶ συμφορώτερα μὲν ὁ Βροῦτος ἐδόκει λέγειν, δικαιότερα δ' ὁ Κολλατῖνος παρῄνει.

Δέδοικα μὴ τὸ τελευταῖον ῥῆμα προσέθηκέ τις ἐξηγητὴς ἐκ τοῦ ε' κεφαλαίου § δ' «Κολλατῖνος δὲ τἀναντία *παρῄνει* λέγων». Εἰ γὰρ ἐκ περιουσίας τι προσθεῖναι ἐβούλετο ὁ συγγραφεύς, μᾶλλον ἄν, οἶμαι, ἔγραψε *παραινεῖν* (δηλονότι *ἐδόκει*).

Βοηθεῖ τὰ ἑπόμενα τούτοις τάδε «αἱ φρᾶτραι *τριάκοντα* οὖσαι τὸν ἀριθμόν» τῷ διεφθαρμένῳ ἀριθμῷ ἐν τοῖς ἄνω (IV 13, 1) λελεγμένοις τοῖσδε «ταῖς φράτραις, ἦσαν δὲ *πεντήκοντά που* μάλιστα τὸν ἀριθμόν», εἰς ὃ χωρίον οὐδὲν ἐσημειώσατο ὁ Jacoby.

V 10, 6 «ὅς μ' ὀλίγαις μὲν ἡμέραις πρότερον τὰ χρήματα τοῖς τυράννοις ὑμᾶς ἔπεισεν ἀποδοῦναι».

Ἀλλὰ γὰρ ὁ Κολλατῖνος τοῦτ' οὐκ ἔπεισε τοὺς βουλευτάς, ἀλλ' *ἔπειθεν*, τοῦτ' ἔστι *πεῖσαι ἐπειράθη*· ἐνίκησε γὰρ ἡ τοῦ Βρούτου γνώμη. Ἰδὲ κεφ. 5, 4 καὶ 6, 1. Τοῦτ' οὖν θᾶττον μεταγραπτέον.

V 13, 1 «τὰς τῶν ἐχθρῶν ἑταιρίας».

Ἡ προτέρα χεὶρ τοῦ Οὐρβινίου ἀντιγράφου γέγραφε *ἑτερείας*, τοῦτ' ἔστιν *ἑταιρείας*, τὴν μόνον ἀληθῆ λέξιν, καίπερ σπανιώτατα ἐν τοῖς τοῦ Διονυσίου ἀντιγράφοις εὑρισκομένην. Ὡς δ' αὕτως ὕποπτά μοι τό τε *ἀπήλαυσα* καὶ τὸ *παρηνόμησα* καὶ τὸ *ἐλασθῆναι* (μετὰ τῶν συνθέτων) σιγματιζόμενον· καίτοι καλῶς οἶδ' ὅτι βοηθεῖν δοκεῖ ταῖς τοιαύταις γραφαῖς ἡ τῶν κρατίστων ἀντιγράφων παράδοσις. Οὐδὲ μᾶλλον εἰς αὐτὸν τὸν συγγραφέα ἀναφέρω τὴν ἡμαρτημένην γραφὴν *Μιτυληναῖοι* ἀντὶ τοῦ *Μυτιληναῖοι* V 73, 3 καὶ IX 18, 1.

XV 13, 2 «συνεπλήρωσαν ἐξ αὐτῶν τὴν βουλὴν τοὺς τριακοσίους».

Ἀττικώτατα τοῦτο λέλεκται, οὐδὲ συμφέρομαι τῷ Kiessling εἰκάζοντι *τῆς βουλῆς*.

V 13, 3 «τὸν ἐν τούτῳ γενόμενον τῷ πεδίῳ σῖτον τὸν μὲν ἐπὶ ταῖς καλάμαις, τὸν δ' ἐπὶ ταῖς ἔτι ἅλωσιν κείμενον — οὐκ ἐπέτρεψαν οὐδενὶ φέρειν, ἀλλ' ὡς ἐξάγιστόν τε καὶ οὐδαμῶς (οὕτω μετὰ τοῦ Reiske γραπτέον ἀντὶ τοῦ οὐχ ὡς) ἐπιτήδειον εἰς οἰκίας εἰσενεχθῆναι, εἰς τὸν ποταμὸν καταβαλεῖν ἐψηφίσαντο».

Οὕτως ὁ Jacoby ἀτοπωτάτῳ χρησάμενος ὑπερβατῷ ἀντὶ τοῦ «ἐπὶ τοῖς *ἅλωσιν ἔτι* κείμενον», ὡς καλῶς κεῖται ἐν τοῖς φαυλοτέροις, ὥς γ' ἔοικεν, ἀντιγράφοις. Περὶ δὲ τῆς λοιπῆς τοῦ χωρίου τούτου διορθώσεως οὐκ ἔχω ὅ,τι λέξω.

V 27, 3 «δέον αὐτοῖς ὥσπερ μυστηρίου [ἀπορρήτου] φυλακῆς».

Πᾶν, ἐγῷμαι, μυστήριον ἀπόρρητόν ἐστι, διὸ οὐκ αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως εἶναι δοκεῖ προσθήκη τοῦτο τὸ ῥῆμα.

V 28, 3 «παίει τὸν ἄνδρα κατὰ τῆς κεφαλῆς· ἀποθανόντος δὲ [τοῦ γραμματέως] πληγῇ μιᾷ συλληφθεὶς εὐθὺς ὑπὸ τῶν περὶ τὸ βῆμα πρὸς τὸν βασιλέα πεπυσμένον ἤδη τὴν τοῦ γραμματέως ἀναίρεσιν ἀπάγεται».

Εἰς ἐξηγητοῦ του περιεργίαν ἀναφέρω τὸ περιγεγραμμένον μοι *τοῦ γραμματέως*.

V 29, 1 «συννοίᾳ — προσώπου». Πβλ. Εὐριπίδην ἐν Ἡρακλείδαις στιχ. 328.

V 32, 4 «Ταρκύνιος δ' — στέργειν τὰ παρόντα ἠναγκάζοντο καὶ τὰ δεδομένα δέχεσθαι».

Οὕτως ἐκ τῆς τοῦ Reiske εἰκασίας ἀντὶ τοῦ *διδόμενα* τοῦ ἐν τῷ Οὐρβινίῳ κειμένου ἐκδέδωκεν ὁ Jacoby. Μὴ μέντοι αἱρετωτέρα ᾖ ἡ τοῦ Χισιανοῦ γραφὴ *δεδογμένα*, δηλονότι τοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ τῷ Πορσίνᾳ. Οὐδὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐδέδοτο τοῖς Ταρκυνίοις, ἀλλ' ἐδέδοκτο τὸν Πορσίναν δικαστὴν γενέσθαι περὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων Ταρκυνίοις τε καὶ Ῥωμαίοις. Ἰδὲ τὰ προειρημένα § 2.

V 40, 2 «μηδ' ἀκόντων κατέχειν τῶν πολιτῶν τὴν ἀρχήν, ἀλλ' — ἑκόντα καταθέσθαι».

Ἄλλοθι μὲν ὁ συγγραφεὺς περὶ ἀρχῆς καὶ ὅπλων καὶ τῶν τοιούτων χρῆσθαι εἴωθε τῷ *ἀποθέσθαι*, ἴσως δ' ἐνταῦθα διὰ τὸ πλησίον *ἀπολαβεῖν* ἐκεῖνο γράψαι προείλετο.

V 42, 1 «πολλὴν μωρίαν τῶν Ῥωμαίων καταγνόντες ὡς ἀφεικότων ἐρήμους τὰς φυλακὰς καὶ ἐντὸς [τοῦ] χάρακος καθευδόντων κτέ.»

Οὐ δήπου αὐτὸ μὲν καθ' αὐτὸ μωρὸν ἦν καθεύδειν ἐντὸς χάρακος, ποιεῖν δὲ τοῦτο ἀφυλάκτους· διὸ διαγραπτέον τὸ *καί*, εἴτ' ἐξεπίτηδες ὑπὸ τῶν γραφέων προσγέγραπται, εἴτ' οὖν γέγονεν ἐκ τῆς τελευταίας

συλλαβῆς τοῦ *φυλαΚΑC*. Τοὐναντίον πότερον εὖ ἢ κακῶς ὁ Jacoby νενόθευκε τὸ ἄρθρον οὐκ ἔχω εἰπεῖν.

V 43, 2 «οὐχ ἑάλω τῇ πάντας ἀνθρώπους καταδουλουμένῃ καὶ ἀσχημονεῖν ἀναγκαζούσῃ φιλοχρηματίᾳ».

Τίς ποτ' ἂν καταγνοίη τοσαύτην τοῦ Διονυσίου μισανθρωπίαν, ὥστε νομίσαι αὐτὸν οἷόν τε γενέσθαι τοιαύτην τινὰ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς φυλαργυρίας τῆς τῶν ἀνθρώπων; Ἀναμφίλεκτον ἐμοίγε δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐ *πάντας* ἔγραψεν ἀλλὰ *πολλοὺς* ἢ *πλείστους* ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἂν ἀπαρκεῖν μοι δοκεῖ, ἣν τάχ' ἄν τις ποιήσαιτο εἰκασίαν, ἐκπεσεῖν τὸ *σχεδὸν* ἢ *μικροῦ* ἢ *ὀλίγου* (δεῖν) ἢ ἄλλο τι τῶν ὁμοίων.

V 50, 3 «δεησόμενος αὐτῶν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἀδικήμασιν ἐξευρούσας ἐκδοῦναι σφίσι τιμωρίας ὑφέξοντας κατὰ τὸν νόμον, ὃν ἐν ταῖς συνθήκαις ὥρισαν, ὅτε συνετίθεντο τὴν φιλίαν καὶ τὸ λοιπὸν ἀξιώσων φυλάττειν ⟨αὐτόν⟩, ἵνα μηδὲν ἁμάρτημα γίνηται κοινὸν κτέ.»

Οὐ ῥᾳδίως τις ἡγήσεται οὐκ ἀναγκαίαν ἣν ἐπενέθηκα τούτοις ἀντωνυμίαν.

V 54, 5 «καὶ πόλεμον ἐπάγουσιν ἁπάντων [πολέμων] βαρύτατον ἐνέκλινεν».

Οὐκ ὀρθῶς, ἐμοί γε δοκεῖν, ὁ Jacoby τῷ Kiessling πιθόμενος περιέγραψε τὸ *πολέμων*, ἣν γενικὴν ἐκ περιουσίας μὲν ἄριστα δὲ προστίθεσθαι ἀποδείκνυσιν αὐτίκα λέγων ἐν τῷ Πλούτῳ στ. 445 ὁ Ἀριστοφάνης·

Καὶ μὴν λέγω δεινότατον ἔργον παρὰ πολὺ
ἔργων ἁπάντων ἐργασόμεθ' κτέ.

Καὶ ἄλλοθι δὲ ὁ Διονύσιος, ὃς κατὰ τοῦτο ὡς καθ' ἕτερά τινα μιμεῖσθαι δοκεῖ τὸν Ἡρόδοτον, παρ' ᾧ πλεῖστα εὑρίσκεται τὰ τοιαῦτα, ὁμοίως γράφει, οἷον ἐν τετάρτῃ I, 2 «*γυναικὶ* συνῆν Ὀκρισίᾳ καλλίστῃ τε καὶ σωφρονεστάτῃ τῶν ἐν Κορνικόλῳ *γυναικῶν*» καὶ 64, 4 «ταύτην τὴν *γυναῖκα* καλλίστην οὖσαν τῶν ἐν Ῥώμῃ *γυναικῶν*». Καὶ ταῦτα μὲν ὀλίγ' ὄντα ἐκ πλείστων ἀπαρκείτω παραδείγματα.

V 62, 1 «Ταῦτα προκαλουμένων τῶν πρεσβευτῶν οὐκ ἀξιοῦσα δίκην ὑποσχεῖν Ἀρικηνοῖς ἡ βουλὴ περὶ ὧν οἱ κατηγοροῦντες ἔμελλον γενέσθαι κριταὶ καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων κριτὰς ἔσεσθαι ὑπολαμβάνουσα τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ προσθήσειν ἔτι βαρύτερα τούτων ἐπιτάγματα, δέχεσθαι τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο».

Ἀντὶ τοῦ *κριτὰς ἔσεσθαι*, ὃ παγγέλοιον ὂν ᾔσθετο πρῶτος ὁ Cobet, ἀπαιτούσης τῆς τοῦ λόγου διανοίας, εἰκάσαιμ' ἂν «*προβάντας στήσεσθαι*».

V 65, 2 «⟨ἐὰν⟩ τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ συμμάχους ἀντὶ πολεμίων τοὺς πένητας κατασκευάζωνται τῇ πόλει γενέσθαι».

Ἑλληνικώτερον φαίνεται τὸ *παρασκευάζωνται*.

V 67, 5 «ὀλίγους τινὰς εἶναι λέγων παντάπασι τοὺς μηδὲν (μηθὲν καὶ οὐθὲν γράφειν εἴωθεν ὁ Διονύσιος) ὑπολειπομένους ἑαυτοῖς ἔξω τοῦ σώματος».

Ἐπιστροφῆς ἀξία ἡ λέξις κειμένη ἀντὶ τοῦ *μηδὲν ὑπόλοιπον ἔχοντας*.

VI 3, 1 «χωρίον ἐχυρὸν Κορβιῶνα καλούμενον, ἐν ᾧ φρουρά τις ἦν ἐνοικουροῦσα ὀλίγη».

Σφόδρα ὕποπτός μοι ἡ γραφὴ αὐτηί, ἀνθ' ἧς ἄσμενος ἂν μεταγράψαιμι *ἐμφρουροῦσα*, ᾧ ῥήματι ἀπὸ Θουκυδίδου χρῶνται ἅπαντες.

VI 10, 3 «τὸ τῶν ἀντιπολεμίων δέος».

Μόνον ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ τὸ *ἀντιπολέμων*, τοῦτ' ἔστι *πολεμίων*, ὃ διατετήρηκε μὲν τἀντίγραφα IX 3, 2, ὑπὸ δὲ τοῦ τε Reiske καὶ τοῦ Jacoby ἀπεικότως εἰς *ἀντιπολεμίων* μεταπέπτωκεν. Ἰδὲ καὶ τὸν Dindorf ἐν τῷ Στεφάνου Θησαυρῷ I, 974-5.

VI 17, 4 «οἱ δ' (οἱ θεοὶ δηλονότι) ὑπακούσαντες τήν τε γῆν παρεσκεύασαν ἀνεῖναι πλουσίους καρποὺς κτέ.»

Πᾶσα ἀνάγκη διορθῶσαι *ἐπακούσαντες*. Ἐπακούουσι γάρ, οὐχὶ

ὑπακούουσιν, οἱ θεοὶ τῶν τε εὐχῶν καὶ τῶν εὐχομένων, ὑπακούουσι δὲ οἱ καλούμενοι ἢ οἱ προσταττόμενοί τι ποιεῖν.

VI 18, 3 «οὐδὲν ἔσεσθαι τὸ κωλῦον ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπ' ἀλλήλων ἀπολωλέναι».

Γραπτέον *κωλῦσον*, τοῦτ' ἔστιν, *ὅτι κωλύσει*. Πδλ. IX 9, 7. 14. 3 ἄλλα τε πολλὰ χωρία.

VI 20, 2 «καὶ οὐδέποτε παύσονται τῆς ἐπιβούλου προαιρέσεως ἑκόντες, ἕως αὐτῶν τοῦτ' ἐν ταῖς ψυχαῖς τὸ δύστηνον ἐνοικεῖ πάθος».

Ἀμφιγνοῶ πότερον μεταγράψω *ἐνοικήσει* ἢ *ἐνοικῇ*· φιλεῖ γὰρ ὁ Διονύσιος τὸ ψιλὸν *ἕως* συντάττειν τῷ ὑποτακτικῷ ἀντὶ τοῦ *ἕως ἄν*. Ἄλλα τινὰ συντακτικὰ σφάλματα παρατετήρηκα ἐν τοῖς κατὰ τὴν ε΄ τούτου τοῦ κεφαλαίου παράγραφον ὧδε γεγραμμένοις· «ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς ἀποστάσεις τῶν Λατίνων ἁπάσας ἐξαριθμησάμενος τῶν τ' ἀπολομένων ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς πολέμους Ῥωμαίων τὸ πλῆθος ὅσον ἦν ἀναμνήσας, *ἠξίου* τὸν αὐτὸν τρόπον *χρήσεσθαι* ⟨καὶ τούτοις⟩, ὃν ἐχρήσαντο Ἀλβανοῖς πρότερον· τὰς μὲν οὖν πόλεις αὐτῶν *ἀνελεῖν* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν τῇ Ῥωμαίων *προσθεῖναι*, τῶν δ' ἀνθρώπων τοὺς μὲν εὔνοιάν τινα πρὸς αὐτοὺς ἀποδειξαμένους ἔχοντας τὰ σφέτερα πολίτας *ποιήσεσθαι*, τοὺς δ' αἰτίους τῆς ἀποστάσεως, ὑφ' ὧν αἱ σπονδαὶ διελύθησαν, ὡς προδότας *ἀποκτεῖναι*· ὅσον δὲ τοῦ δήμου πτωχὸν καὶ ἀργὸν καὶ ἄχρηστον ἐν ἀνδραπόδων *ποιήσεσθαι* λόγῳ». Καὶ γὰρ τυφλῷ δῆλον ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ ἀπαρέμφατοι ταὐτῷ τρόπῳ ἤρτηνται ἐκ τοῦ *ἠξίου*, ἀπαιτεῖ θ' ὁ νοῦς τῆς περιόδου ἀορίστους, παραιτούμενος τοὺς μέλλοντας, ὥστε μεταγραπτέον εἶναι· *χρήσασθαι* – *ποιήσασθαι* – *ποιήσασθαι*». Ὡς δ' αὕτως κεφ. 23, 3 «ἠξίου τὴν ἀρχὴν *ἰάσεσθαι* τῆς στάσεως» κακῶς ἐκ μόνου τοῦ Οὐρβινίου ἀντὶ τοῦ *ἰάσασθαι* παραδέδεκται.

VI 22, 3 ἀπαρκεῖν δοκεῖ μόνη ἡ τοῦ *κακὸν* ἀντὶ τοῦ *καλὸν* μεταγραφή, ὥστε στίξαι τε καὶ ἀναγνῶναι ὧδε· «τοῦθ' ὁρῶν ὁ Ποστόμιος, ἕως ἔτι τὸ τιμώμενον εἶχε παρὰ πάντων, ὅμοιον πολέμῳ βαρεῖ κακὸν ὑπεκδῦναι τοὺς πολιτικοὺς χειμῶνας ἔγνω».

VI 23, 1 «οἳ τὸ μὲν ἀνωτάτω συμφέρον εἶδον ὀρθῶς ὅτι δεῖ περισπᾶν τὸν ἐντὸς τείχους θόρυβον ἐπὶ τοὺς ἔξω πολέμους».

Ἀμφισβητήσιμός μοι δοκεῖ ἡ ὑγίεια τοῦ *ἀνωτάτω*, ὅ τί ποτε βούλεται οὐ συνίημι· οὐδὲ πάνυ μοι ἀρέσκει τὸ ἐνταῦθα κείμενον μόριον ΜΕΝ. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐχ εὑρίσκω πῶς χρὴ ἰᾶσθαι τὸ χωρίον.

VI 26, 2 «κραυγῆς δὲ καὶ οἰμωγῆς ἐκ τῶν παρόντων γινομένης ἥ τε βουλὴ διελύθη κτέ.»

Γραπτέον *γενομένης*. Μετ' ὀλίγα δ' ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Jacoby ὧδε πεπληρωμένοις «ἔκ τε τῶν οἰκιῶν — ⟨ἐξώρμων⟩ κομῶντες» μᾶλλον ἐμέ γε προσίεται τὸ τοῦ Reiske συμπλήρωμα *ἐξεπήδων*, ὡς VII 26, 4 γέγραπται «*ἐξεπήδων* ἅπαντες ἐκ τῶν οἰκιῶν».

VI 33, 2 «ὁ δὲ Ποστόμιος παρακελευσάμενος τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἵππων καταβῆναι καὶ ποιήσας στῖφος ἀνδρῶν ἑξακοσίων, ἐν οἷς μάλιστα ἔκαμνε τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ πρανοῦς ὠθουμένοις χωρίου ἡ φάλαγξ, ἐν τούτοις συνάπτει τοῖς πολεμίοις καὶ αὐτίκα συνίστησιν αὐτῶν τὰς τάξεις, ὡς δ' ἅπαξ ἀνεκόπησαν οἱ βάρβαροι, θάρσος ἐνέπεσε τοῖς Ῥωμαίοις κτέ.»

Εἰ μὲν τὸ «καὶ αὐτίκα — τὰς τάξεις» λέγεται περὶ τῶν Ῥωμαίων, ἀντὶ τοῦ *αὐτῶν* ἡ σαφήνεια ἀπαιτεῖ *ἐκείνων* ἢ *τῶν ἑαυτοῦ*, εἰ δὲ περὶ τῶν πολεμίων, οὐ καλῶς ἔχει τὸ *συνίστησιν*, μεταγραπτέον δὲ ἤτοι *ἵστησιν* (sistit) ἢ *διίστησιν*. Διὰ μέντοι τὸ ἕπεσθαι τὸ *οἱ βάρβαροι* ἀληθεστέρα μοι φαίνεται ἡ προτέρα ὑπόληψις.

VI 36, 1 «ὥσπερ τὰ θηρία τὸ ἀντίπαλον ἐξολέσαι μετὰ τοῦ σφετέρου κακοῦ βουληθέντες, ἢ τὸ ἑαυτοῖς ἀσφαλὲς φυλάττοντες μετὰ τοῦ διαφόρου κοινῇ σεσῶσθαι».

Γελοίως ὑποστίζεται ἐπὶ τῷ *βουληθέντες*, ἐπεὶ τὸ Η ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ τῷ *μᾶλλον ἤ*.

VI 40, 1 «⟨προ⟩ελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα ἔλεξεν».

Καίπερ εὖ εἰδὼς ὅτι οὐ σπανίως ἐν τοῖς Διονυσίου ἀντιγράφοις κεῖ-

ται τὸ *προελθεῖν*, ὅπου τὸ κοινὸν Ἕλλησιν ἔθος ἀπαιτεῖ τὸ *παρελθεῖν*, ὅμως περὶ ἐκείνης τῆς χρήσεως τῆς ὀρθότητος διστάζων ἥδιον ἂν γράψαιμι *⟨παρ⟩ελθὼν*, ὡς Διονύσιος καὶ ἄλλοθι λέγει καὶ VIII 70, 1.

VI 42, 2 «πλήθει γὰρ ὑπεραίρειν πολὺ νομίσαντες τῶν προτέρων κακῶν ἀναμνησθέντες, ἀγωνισταὶ ταχίους ἢ φρονιμώτεροι ἀναγκασθέντες γενέσθαι, [θᾶττον] πρῶτοι ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους».

Τὸ μὲν *θᾶττον* οὐκ εἶναι μοι δοκεῖ τοῦ Διονυσίου, ἀντί τε τοῦ *πρῶτοι* γραπτέον εἶναι *πρότεροι* μετὰ τοῦ Sintenis, πλὴν δὲ τούτων οὐδὲν ἡμαρτῆσθαι. Ἐκεῖνος γὰρ ἐκβάλλων τε τὸ *ἀναγκασθέντες* καὶ μεταγράφων *γενόμενοι* οὐ συνῆκε τὸν νοῦν ὄντα τόνδε «ἠνάγκασεν ἡ τῶν προτέρων κακῶν ἀνάμνησις τοὺς Οὐολούσκους ταχίους ἢ φρονιμωτέρους γενέσθαι ἀγωνιστάς». Διὰ δὲ δὴ τοῦτο ὑποστικτέον ἂν εἴη ἐπὶ τῷ *νομίσαντες*.

Ἀλλὰ βεβαίως διορθῶσαι ἐγὼ μὲν οὐ δύναμαι, οὐδ᾽ εὖ διώρθωται ὑπὸ τοῦ Jacoby, τὰ ἑπόμενα ἐν τῇ γ᾽ παραγράφῳ τάδε· «ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Σαβίνων φρόνημα ἐν ὀλίγῳ πάνυ ἐταπεινώθη χρόνῳ μιᾷ παρατάξει ἐξ *ἀμφοτέρων βουληθέντων*, ἔπειτα ἥ τε χώρα προυνομεύθη, καὶ πολίχναι τινὲς ἑάλωσαν, ἐξ ὧν πολλὰ καὶ σώματα καὶ χρήματα οἱ στρατιῶται ἔλαβον». Ὅντινα γὰρ δή ποτε νοῦν ἔχει τὸ προστεθὲν ὑπ᾽ ἐκείνου ἐπὶ τῷ «βουληθέντων» *ἐπικρατεῖν* οὐδαμῶς μανθάνω, φανερῶς δὲ τὸ *ἀμφοτέρων* σημαίνει τούς τε Σαβίνους καὶ τοὺς Οὐολούσκους, ὡς καὶ ὁ Sintenis καὶ ὁ Meutzner ὑπελάμβανον. Συνιείην μὲν οὖν ἂν ἔγωγε τὸ χωρίον ὧδέ πως γεγραμμένον· «ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Σαβίνων φρόνημα ἐν ὀλίγῳ πάνυ ἐταπεινώθη χρόνῳ μιᾷ παρατάξει. *ἀμφοτέρων δ᾽ οὖν νικηθέντων* ἔπειτα ἥ τε χώρα προυνομεύθη κτέ.» (πβλ. 43, 1), ἐν μέντοι τῇ τοιαύτῃ γραφῇ παρέλκειν πως δοκεῖ τὸ *ἔπειτα*. Λαβέτω δὲ δὴ καὶ ἄλλος.

VI 45, 1 «ἀλλ᾽ ἀναφανδὸν ἤδη συνιόντες ἐβούλευον ἀπόστασιν ἐκ τῶν πατρικίων».

Ἤτοι ἀθετητέον τὴν *ἐκ* ἢ μεταβλητέον εἰς *ἀπό*.

VI 46, 1 «Ὡς δ' ἠγγέλθη τοῦτο τοῖς ἐν τῇ πόλει, πολὺς θόρυβος καὶ οἰμωγὴ ἦν καὶ διὰ τῶν στενωπῶν δρόμος, τοῦ μὲν δήμου καταλιπεῖν τὴν πόλιν παρασκευαζομένου, τῶν δὲ πατρικίων ἀποτρέπειν ἀξιούντων καὶ βίου τοῖς μὴ βουλομένοις προσφέρειν».

Μετὰ τὸ *βουλομένοις* ἐκπεσεῖν δοκεῖ ἀπαρέμφατός τις, οἷα ἡ *μένειν* ἢ *πείθεσθαι*, ὧν ἡ προτέρα παρεμφερὴς οὖσα ταῖς τελευταίαις τῆς μετοχῆς συλλαβαῖς τῆς ἑτέρας πολὺ ῥᾷον ἀπολέσθαι ἐδύνατο. Ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις τοῖσδε «βοή τε περὶ τὰς πύλας καὶ πολὺς ἀνακλαυθμὸς ἦν λόγοι τε κατ' ἀλλήλων ἐχθροὶ καὶ ἔργα πολεμίων ἐγίνοντο οὐκέτι διακρίνοντος οὐδενὸς οὔτε ἡλικίαν οὔτε ἑταιρείαν οὔτε ἀξίωσιν *ἀρετῆς*» ἵνα μὴ τάχα τις νόθον εἶναι νομίζῃ τὸ τελευταῖον ὄνομα, συγκρινάτω μοι VII 50, 3 «οὔτ' εὐγενείας φειδόμενος οὔτ' *ἀρετῆς* οὔθ' ἡλικίας».

Μόλις δ' ὑγιᾶ εἶναι δοκεῖ τὰ μετ' ὀλίγα ὧδε παραδεδομένα «μετὰ τοῦτο βουλαί τε συχναὶ καὶ κατηγορίαι τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως ἐγίνοντο», ἐπειδὴ οὐ περὶ βουλῶν ἀλλὰ περὶ διαβολῶν ἔοικεν εἶναι ὁ λόγος· διόπερ ἄσμενος ἂν εἰκάσαιμι «⟨*δια*⟩*βολαί* τε συχναὶ κτέ.» ὥσπερ αὐτίκα κεφ. 48, 3 γέγραπται «δυσφημιῶν δὲ καὶ κατηγοριῶν».

VI 47, 3 ἀναπληρωτέον εἶναι νομίζω «μετρίως δὲ χρησαμένους ⟨αὐτοῖς⟩ ἀρχηγοὺς τῶν συμφερόντων βουλευμάτων γενέσθαι καὶ προτέρους ἐκείνων ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς χωρεῖν ἐνθυμουμένους». Πάνυ γὰρ προσδεῖ τῆς μετοχῆς, ἵν' εἰδῶμεν ὅτι τοιαῦτ' ἐνεθυμοῦντο οἱ κρείττους, μετρίως χρώμενοι *τοῖς κακίοσιν*, τοῖς μικρῷ ἀνωτέρω ὠνομασμένοις. Τὰ δὲ τελευταῖα τούτου τοῦ κεφαλαίου ῥήματα φανερῶς ὧδε διορθωτέον «τέλος δ' ἦν τῶν ταῦτα παραινούντων, πρέσβεις ἀποστέλλειν τοὺς διαλεξομένους τοῖς ἀφεστηκόσι περὶ φιλίας, *ἕως* (ἀ. τ. *ὡς*) οὐδὲν αὐτοῖς ἡμάρτηται ἀνήκεστον».

VI 48, 3 «καὶ οὔτε ἡ βουλὴ πόρον εὑρεῖν οἵα τε ἦν οὔτ' ἀναβολάς, δυσφημιῶν δὲ καὶ κατηγοριῶν, ἃς οἱ προεστηκότες αὐτῆς ἐποιοῦντο κατ' ἀλλήλων, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διελύετο· οὔτε τὸ δημοτικὸν πλῆθος — ὅμοιον ἦν κτλ.»

Ἐπεὶ ἐμφανῶς οὐχὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, ἀλλὰ τὸ πρῶτον

καὶ τὸ τρίτον *οὔτε* ἀλλήλοις συνῆπται, γραπτέον «καὶ οὔτε ἡ βουλὴ πόρον εὑρεῖν οἵα τε ἦν *οὐδ'* ἀναβολάς, κτέ.» Ὅμοιόν τι σφάλμα ἔστι παρατηρῆσαι ἐν τῷ 62, 2 «φοβείτω δ' ὑμῶν μηδένα (*μηθένα* μὲν οὖν) μήτε ὁ τῶν ἀποστατῶν ἀνασεισμὸς μήτε ὁ τῶν ἀλλοφύλων πόλεμος· *μήτε* καταγινώσκετε τῆς οἰκείας δυνάμεως», ὅπου ἡ σύνταξις ὡσαύτως ἀπαιτεῖ τὸ *μηδέ*.

VI 50, 2 παραληφθῆναι ὤφειλεν ἡ ἀληθεστάτη τοῦ Sintenis διόρθωσις, «δοκεῖ οὐδὲ τὸ Λατίνων συγγενὲς ἔτι βεβαίως (ἀ. τ. βέβαιον) ἡμῖν διαμένειν φίλιον εἰς πύστιν ἐλθόν» καθάπερ 51, 3 καλῶς γέγραπται «διαμενοῦντα βεβαίως φίλα» Οὐκ ὀλίγα δὲ τοιαῦτα ὁ Jacoby ἐν τοῖς σχολίοις μᾶλλον ἢ ἐν τῷ ἐδάφει τιθέναι ἠξίωσεν, καίπερ ἔστιν ὅτε σφόδρα παρακεκινδυνευμένα εἰς τοῦτο παραδέχεσθαι τολμήσας.

VI 56, 1 «πρὸς δὲ ταῦτα τί παραινῶ νῦν πράττειν, ἀκούσατέ μου».

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου τεταγμένον τὸ *νῦν* ὅτι μόλις ἐστὶν ἀνασχετόν, φανερὸν γίγνεται ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. Εἰ μὲν οὖν γνήσιον, παραλέλειπται δὲ τῇ α' χειρὶ τοῦ Οὐρβινίου· μεταθετέον ἴσως ἐπὶ τῷ *πράττειν*, ὥστ' εἶναι «*νῦν* ἀκούσατέ μου». Πολὺ δὲ μᾶλλον διέφθαρται τὰ ὑπὸ τοῦ Jacoby ἐν τῇ ε' παραγράφῳ ὧδε διεσκευασμένα «τοὺς δ' ἀποσταλησομένους ἄνδρας αὐτοκράτορας εἶναι παραινῶ, διαλυσομένους αὐτοῖς τὴν στάσιν, ἐφ' οἷς ἂν αὐτοὶ δικαιῶσι, καὶ μηδὲν (*μηθὲν* μὲν οὖν) ἔτι τῇ βουλῇ προσαναφέροντας· *αὐτοὶ γὰρ εἴσονται τοῦτο*, οἱ ⟨δὲ⟩ νῦν ὑπεροπτικοὶ δοκοῦντες εἶναι καὶ βαρεῖς μαθόντες, ὅτι ἀληθῶς σπουδάζετε περὶ τὴν ὁμόνοιαν, καὶ εἰς ἐπιεικεστέρας συγκαθήσουσιν αἱρέσεις, οὐδὲν ἀξιοῦντες οὔτε τῶν αἰσχρῶν οὔτε τῶν ἀδυνάτων». Παρεμβεβλημένου δὲ τοῦ *δὲ* ἔτι μᾶλλον ἐπιτέτριπται ἐμοὶ δοκεῖν τὸ χωρίον, ἐν ᾧ νοσοῦν ἰδὼν ὁ Reiske τὸ *αὐτοὶ γὰρ εἴσονται τοῦτο*, εὐστόχως, ὡς εἰώθειν, ᾔκασεν «αὐτοὶ γὰρ πείσονται τούτοις»· ἀλλ' ἐπεὶ οὐδὲ τὸ *αὐτοί* μοι ἀρέσκει, προελοίμην ἂν ἔγωγε τὸ τοιόνδε «*οὕτω γὰρ πείσονται τούτοις* οἱ νῦν ὑπεροπτικοὶ δοκοῦντες εἶναι κτέ.»

VI 57, 1 «ὅπως κατάξουσι τὸν δῆμον [εἰς τὴν πατρίδα]»

Περιέγραψα τὸ γλώσσημα, πολλῷ γὰρ οἰκειότερον τοιοῦτό τι ἐξήγημα γραμματικοῖς ἢ αὐτῷ τῷ συγγραφεῖ, ὅστις καλῶς ᾔδειν, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν κατάγειν τίς τινα δύναται. Ταὐτὸν ἔμβλημα καὶ ἀλλαχοῦ ἔστιν εὑρεῖν καὶ ἐν τῷ Λυσίου κατ' Ἐρατοσθένους λόγῳ § 47, ὅθεν πάλαι ποτὲ ἐξεῖλον.

Μικρὸν δὲ προελθὼν ἀναγνοίην ἂν «ἀποροῦντες ὅ τι χρήσωνται» ἀντὶ τοῦ *χρήσονται*, τὸ γὰρ *ἀπορεῖν* ὡς τὸ *οὐκ ἔχειν* ἀπαιτεῖ τὴν ὑποτακτικήν.

VI 61, 3 «καὶ τοῦτ' οὐ μετὰ χαρίτων αὐτῷ πείθοντι συγχωρήσετε ὑπό τ' ἀνάγκης κρατηθέντες κτέ.»

Κρεῖττον φαίνεται τὸ *ὑπὸ δ' ἀνάγκης*.

VI 66, 1 «Ἡμεῖς, ὦ βουλή, μάλιστα μὲν ἠξιοῦμεν ἅπαντες ὑμᾶς ὁμογνωμονεῖν, ἄλλως τε καὶ ταῦτα περὶ κοινῆς σωτηρίας βουλευομένους· εἰ δὲ μή, τοῖς πρεσβυτέροις ὑμῖν εἴκειν τοὺς νεωτέρους κτέ».

Προελοίμην ἄν, *εἰ δὲ μή γε*, ὡς ἄλλοθι γράφειν εἴωθεν ὁ Διονύσιος.

VI 74, 6 Διορθωτέον «τὰ δὲ τελευταῖα ⟨τὸ⟩ τρίτον κάθοδον τῶν βασιλέων παρασκευασαμένων», ὅπου γὰρ Λατῖνοι λέγουσι *primum*, *secundum*, *tertium* κτλ. Ἕλληνες τοῖς ἀριθμητικοῖς προστιθέασι τὸ ἄρθρον.

VI 75, 2 «ὑμῖν γὰρ ἐπειδὴ τὸ [ἀσφαλὲς] τῆς ἐλευθερίας ἔδοξεν εἶναι βέβαιον οὐκ ἀπέχρησεν ἐπὶ τούτου μένειν».

Πρόδηλον ὂν γλώσσημα τὸ *ἀσφαλὲς* ἆραι οὐκ ὤκνησα.

VI 76, 1 «Ἐῶ τἄλλα, ὅσα οὔπω διαστασιάζοντες πρὸς ὑμᾶς καὶ αὐτοὶ μέν γε μεταποιούμενοι τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐλπίδων συνεκινδυνεύσαμεν ὑμῖν»

Οὕτως ὁ Jacoby ἀντὶ τοῦ *μέντοι*, οὐ κακῶς, εἰ μὴ ἄρ' ἀπαρκεῖ ἡ ἠπιωτέρα διόρθωσις *μέν τι*.

VI 77, 2 «ὥστε κατέχειν ἡμᾶς ἔτι ἠξιοῦτε ἄκοντας ὑπὸ ταῖς σημαίαις [ἐν τοῖς ὅπλοις]».

Τὰ παρέλκοντα ταυτὶ ῥήματα ὄζει ἐξηγητοῦ.

VI 79, 2 «οἷς τελευτῶντες ἠναγκαζόμεθα τοὺς ἑαυτῶν κλήρους οἱ δείλαιοι γεωργεῖν, σκάπτοντες φυτεύοντες ἀροῦντες [ποίμνια] νέμοντες ὁμόδουλοι».

Οὐ γνήσιον δοκεῖ τὸ *ποίμνια*, εἰ μὴ ἄρα πολλάκις δι᾽ ἑνὸς ῥήματος γραπτέον ἐστὶ *ποιμαίνοντες*. Πβλ. VII 9, 2 περὶ τὸ τέλος.

VI 80, 3 ἀναγνωστέον «ἡμεῖς δὲ τὸν ἄπολιν καὶ [τὸν] ἀνέστιον ἐκλιπόντες (οὕτω B 6 ἀντὶ τοῦ *ἐκλείποντες*) βίον — στέλλομεν ἀποικίαν κτέ.»

VI 85, 2 «καὶ ἐπιτηδεύματα νόμιμα τήν τε ἄλλην ἀρετήν, ἣν πολλάκις ἀπεδείξασθε καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ κατὰ πολέμους».

Ἔθος μὲν Ἕλλησι λέγειν «ἀποδείκνυσθαι ἔργα», ἀλλ᾽ «ἐπιδείκνυσθαι ἀρετήν» καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐνταῦθα δ᾽ ἴσως καλῶς ἔχει τὸ *ἀπεδείξασθε*, ὥστε βραχυλογίαν ὑπάρχειν ἀντὶ τοῦ «*ἧς ἔργα* πολλάκις ἀπεδείξασθε». Πβλ. VII 45, 5 «τοσαύτας δ᾽ *ἀρετὰς ἀποδεδειγμένοι* καὶ πολεμικὰς καὶ πολιτικάς, ἃς οὐδ᾽ ἐν πολλῷ πάνυ χρόνῳ διελθεῖν ῥᾴδιον, κτέ.»

VI 88, 2 «καὶ γὰρ εἰ τὴν ἐξουσίαν παρ᾽ αὐτῆς (δηλονότι παρὰ τῆς βουλῆς) ἔχομεν, ὅπως ἂν βουλώμεθα, ποιήσασθαι τὰς διαλλαγὰς αὐτοκράτορες ὄντες τῶν ὑποσχέσεων, αὐτοί γέ τοι λαβεῖν τοῦτ᾽ οὐ δικαιοῦμεν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ παρὰ δόξαν ἡμῖν ἀπήντηται πρᾶγμα καινόν, ἀφελόμενοι τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν τῷ συνεδρίῳ φέροντες ἀναθήσομεν».

Γραπτέον εἶναι δοκεῖ «λαβεῖν *ταύτην* οὐ δικαιοῦμεν» δηλονότι *τὴν ἐξουσίαν*.

VI 93, 1 «καὶ δεηθεὶς τοῦ ὑπάτου κατὰ τὸ καρτερώτατον τῶν πολεμίων εἵλετο».

Τοῦτο μὲν παρέχεται ἡ δευτέρα τοῦ Οὐρβινίου χείρ, ἡ δὲ προτέρα

ἔλιπε, τὸ δὲ Χισιανὸν ἀντίγραφον *ἔλιπτει*. Οὐδὲν τούτων γνήσιον εἶναι φαίνεται. Προσδοκᾶται μὲν τὸ *τάττεται*, ὅ τι δ' ὁ Διονύσιος ἔγραψεν αὐτὸς οὐχ εὑρὼν ἐν κοινῷ ἐῶ σκοπεῖν.

VII 11. Τούτου τοῦ κεφαλαίου τὰ τελευταῖα ῥήματα τάδε «καὶ τὴν πάτριον καθίστανται πολιτείαν» ἴσως οὐκ ἔστιν ἀναμάρτητα· προσδοκᾶται γὰρ μᾶλλον τὸ *ἀποκαθίστανται*. Πβλ. VII 21, 3.

VII 12, 2 ἐπεντεθέντος τοῦ ἄρθρου ἀναγνωστέον «ἀποδράντες ᾤχοντο· ⟨τοὺς⟩ θεράποντας δ' αὐτῶν καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ—χρήματα ὁ τύραννος κατέσχε».

VII 16, 5 «μετριωτέραν αὐτῶν ἀποδώσετε τὴν ὑπερηφανίαν».

Ἔστιν ὅτε παρὰ τῷ Διονυσίῳ τὸ *ἀποδιδόναι*, ὥσπερ Λατινιστὶ τὸ reddere, κεῖται ἐπὶ τοῦ *ποιεῖν* ἢ *ἀποδεικνύναι* ἢ *καθιστάναι*. Οὕτως αὐτίκα IV 29, 6 «γυνή—, ἥ σε κηλοῦσα καὶ κατᾴδουσα μαλθακὸν *ἀποδέδωκε*».

VII 22, 3 «ὅταν γὰρ—ἄγωσι—, καὶ μηθεὶς—ᾖ—, τί προσῆκεν ὄνομα θέσθαι τῇ δυναστείᾳ ταύτῃ;»

Ἡ σύνταξις φανερῶς ἀπαιτεῖ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, *προσήκει*. Ταὐτὸν ἡμάρτηται VI 28, 3, κακῶς δὲ ὁ Jacoby τὴν τῶν ἀντιγράφων λέξιν *προσήκει* μετέβαλεν VIII 23, 2. Τοὐναντίον ὀρθῶς ἔχει ὁ παρατατικὸς VIII 25, 1 καὶ 4, 29, 2. 32, 3 καὶ 5 καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ, καλῶς δ' αὖ ὁ ἐνεστὼς ἐν πᾶσι πλὴν τοῦ A IX 9, 9.

VII 23, 2 «οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ κακῶς δρᾶσαι τὴν βουλήν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ ὑπ' ἐκείνης κακοῦσθαι τὴν τῶν δημάρχων ἐξουσίαν ᾐτήσατο».

Τὸ ἐξ ἐναντίου κείμενον *κακοῦσθαι* ἀπαιτεῖν δοκεῖ τὴν γραφὴν *δρᾶν* ἀντὶ τοῦ *δρᾶσαι*· ἄνευ γὰρ εὐλόγου αἰτίας ὁ χρόνος ἐνήλλακται, οὐδ' ὑπερασπίζει τῆς ἐναλλαγῆς χωρία, οἷόν ἐστι VIII 72, 4 «ἀπορῶν ὅ τι χρὴ πράττειν ὁ Κάσσιος καὶ οὔτ' *ἀναθέσθαι* τὴν γνώμην προαιρούμενος οὔτε *μένειν*— δυνάμενος», ὅπου ἐναργής ἐστιν ἡ τῶν χρόνων διαφορά.

VII 30, 2 «καταλῦσαι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν ὑπάτων ἢ ⟨τὴν⟩ βουλὴν ἄκυρον ποιῆσαι τῆς ὑπὲρ τῶν κοινῶν προστασίας καὶ τὴν τάξιν ἀνατρέψαι τῆς πατρίου πολιτείας οὔτ' ᾐτήσασθε οὔτε μέλλετε· τί οὖν παθόντες ἐπιχειρεῖτε πάντα συγχεῖν ταῦτα νυνί;».

Ἐπειδήπερ φανερά ἐστιν ἐνταῦθ' ἀντίθεσις τῶν προγεγενημένων τοῖς γιγνομένοις, κἂν δι' εἰκασίας ἐχρῆν μεταγράψαι *οὔτ' ἐμέλλετε*, ὅπερ ἐν τοῖν βελτίστοιν ἀντιγράφοιν παραδέδοται.

VII 49, 3 «οὐκ ἠγάπησε ταύτης τυχὼν τῆς χάριτος ἧς μόνης μεμνημένος ἔφη πεποιῆσθαι τὴν ἀπόστασιν».

Ἀναμφισβήτητος μὲν ἡ τῆς μετοχῆς διαφθορά, ἐπισφαλὴς δ' ἡ διόρθωσις. Οὐ γὰρ κακῶς ὁ Garrer ᾔκασε *δεόμενος*, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἰκότως ἔχει τὸ ἐμοὶ ἐπελθὸν *ἐφιέμενος*.

VII 62, «οὐκ εἶχον δ' ὅ,τι [ἂν] ἄλλο ποιῶσι διὰ τὸ μηδεμίαν εὑρίσκειν ἀφορμὴν κτέ.»

Σόλοικον ὂν τὸ *ἂν* περιέγραψα. Πбλ. αὐτίκα VIII 43, 2 «οὐκ ἔχουσα, ὅ τι πάθῃ πρὸς τοὺς ὀδυρμοὺς αὐτῶν — εἶξεν ἡ Οὐετουρία».

VII 71, 1 «παλαιότατος γὰρ ἀνήρ».

Οὕτως V 18, 3 «οἱ *παλαιότατοι* τῶν συγγραφέων», τὸ δὲ *παλαίτερον* ἀεὶ ἄνευ τοῦ φωνήεντος γράφει ὁ Διονύσιος.

VII 70. Τὰ τελευταῖα τούτου τοῦ κεφαλαίου ῥήματα εἴπερ ἦσαν βάρβαροι, περιττεύοντα μετὰ τὸ «εἰ δὴ βάρβαρον αὐτῶν τὸ γένος ἦν» μόλις γνήσια φαίνεται.

VII 73, 3 «τοῖς ἡνιόχοις, οὓς οἱ ποιηταὶ μὲν παραβάτας, Ἀθηναῖοι δὲ καλοῦσιν ἀποβάτας κτέ.»

Ἀλλὰ γὰρ οὐχὶ παραβάτας, ἀλλὰ *παραιβάτας* τοὺς ἡνιόχους ἐκάλουν οἱ ποιηταί, διὸ τοῦτ' ἀποδοτέον τῷ Διονυσίῳ.

VIII 19, 3 «καὶ ταὐτὰ διαθεὶς ὅσα τὰς πρότερον ἁλούσας».

Τῷ *ταὐτὰ* εὐπρεπέστερον ἂν ἀκολουθοίη τὸ *ἃ* ἢ *ἅπερ*· εἴπερ οὖν ὀρθῶς ἔχει τὸ *ὅσα*, εἴη ἂν βραχυλογία ἀντὶ τοῦ *ταὐτὰ ἃ καὶ τοσαῦτα ὅσα*.

VIII 24, 1 «καὶ παρέσχομέν σοι μηθέν, ὃ μὴ δίκαιον ἦν τότε παθεῖν».

Οὕτως ἐστιγμένου τοῦ χωρίου, τὸ *παθεῖν* παρὰ τὸν νοῦν τοῦ συγγραφέως ἤρτηται ἐκ τοῦ *δίκαιον*· διὸ ἢ ἀρτέον τὴν ὑποστιγμήν, ἢ ἐπαναληπτέον ἐπὶ τῷ *ἦν*.

VIII 24, 6 «τοὺς δὲ δὴ τάφους τῶν προγόνων τί παθὼν [ὑπ' αὐτῶν] ἀνασκάπτεις καὶ τιμάς, ἃς κομίζονται παρ' ἀνθρώπων, ἀφαιρῇ;»

Οὐ γράψαι δεῖ «⟨τὰς⟩ τιμάς»;

VIII 25, 2 «οὔτε συναναιρεῖν τοῖς ἐχθροῖς τὰ φίλια οὔτε χαλεπὸν ὀργὴν εἶναι».

Ἐπεὶ τὸ μὲν *φίλιος* τῷ *πολέμιος*, τὸ δὲ *φίλος* τῷ *ἐχθρὸς* ἀντίκειται, ἐνταῦθά τε *φίλα* γράφεσθαι ἀξιῶ καὶ VIII 78, 5 «τά τε *φίλα* διαβάλλων καὶ τὰ ἐχθρὰ συνιστάς».

VIII 25, 5 «ἕως ἀντιΠΑΡεστρατοπέδευκας ἡμῖν καὶ τὰ πολεμίων ἔργα δρᾷς».

Πρῶτος μὲν καὶ μόνος, ὡς ἔοικεν, ὁ Διονύσιος ἐνταῦθα κέχρηται τῷ συνθέτῳ τούτῳ ῥήματι, χρώμενος ἄλλοθι πανταχοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῷ ἀντιΚΑΤΑστρατοπεδεύειν, ἐπεὶ δὲ πάνυ εἰωθότως Ἑλληνιστὶ λέγεται *παραστρατοπεδεύειν*, οὐδὲν καινοτομητέον εἶναι νομίζω.

VIII 26. Ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦδε τοῦ κεφαλαίου ῥήμασιν «εἶχον ἔτι πλείω λέγειν ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανά» οὐκ ὀρθῶς ὁ Hertlein ἐπιποθεῖ τὸ *ἄν*, ὃ κάλλιστ' ἐν τοῖς τοιούτοις παραλείπεται, ὡς καὶ ἄλλοθι καὶ κεφ. 35, 1, ἵνα κεῖται «*εἶχον* μέν, ὦ Μηνύκιε, λέγειν ὅτι οὐκ ἐγὼ τούτου κύριος οὐδὲ πρὸς ἐμὲ ὁ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, ἀλλ' ἐγὼ στρατηγός εἰμι κτέ.» Ἐ-

παινῶ μὲν οὖν τὸν Jacoby, ὅτι ὠλιγώρησε ταύτης τῆς εἰκασίας, οὐκ ἔχω δ' ὅπως ἐπαινέσω ὅτι κεφ. 30, 1 οὐκ εἰσεδέξατο εἰς τὸ ἔδαφος τὴν ἀληθεστάτην τοῦ Kiessling διόρθωσιν τήνδε· «Καὶ ταυτὶ μὲν ἴσως ἂν ἔχοι τις καὶ ἕτερος ὑπὲρ αὐτοῦ γενναῖος ἀνήρ, εἰ *καὶ μὴ* (ά. τ. *μὴ καὶ*) τοσαῦτα, λέγειν».

VIII 32, 1. 2 ὑπό τι σκοτεινὸν τὸ ψιλὸν *βούλεσθε* ἐν τοῖσδε «Ἆρ' οὐ φανερὸν ὅτι καλλιλογεῖτε καὶ εἰρωνεύεσθε, ὦ Μηνύκιε, ὄνομα καλὸν ἔργῳ περιθέντες ἀνοσίῳ; οὐ γὰρ δὴ κάθοδόν μοι δίδοτε, ἀλλὰ σφάγιόν με τῷ δήμῳ κατάγετε, τάχα μὲν καὶ βεβουλευμένοι τοῦτο πράττειν· οὐθὲν γὰρ ἔτι μοι χρηστὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἐπέρχεται φρονεῖν· εἰ δὲ βούλεσθε — τίθημι γάρ — οὐδὲν ὧν πείσομαι προορώμενοι, τί οὖν ἔσται μοι τῆς ὑμετέρας ἀγνοίας ἢ μωρίας ὄφελος — ;» Ἐκπεσεῖν τι δοκεῖ μεταξὺ τοῦ *εἰ δὲ* καὶ τοῦ *βούλεσθε*, οἷον «εἰ δὲ ⟨ἀδόλως τοῦτο⟩ βούλεσθε» ἢ «εἰ δὲ ⟨καλῶς [ἢ *μὴ κακῶς*] μοι⟩ βούλεσθε», ὡς III 21, 6 κεῖται «φιλοῦντος τὴν πατρίδα καὶ τοὺς *κακῶς αὐτῇ βουλομένους* κολάζοντος». Ἄλλα δὲ τοιαῦτα δύναιτ' ἄν τις ἐπινοῆσαι, ὥστ' ἐπισφαλεστάτην εἶναι τὴν συμπλήρωσιν.

VIII 34, 3 «ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα πράττοντα ἐμαυτὸν τά τε δίκαια ἡγοῦμαι πράττειν καὶ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ κακὰ καὶ ἅμα [ταῦτα] καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβέστατα».

Ἡ *ταῦτα* ἀντωνυμία, ἣ ὕστερον μὲν ἐν πᾶσι, πρότερον δ' ἐν μόνῳ τῷ Οὐρβινίῳ ἀντιγράφῳ κειμένη, ἐκ τοῦ δευτέρου τόπου ἀπαλλαχθήτω· σφόδρα γὰρ ἐκεῖ ἐμποδίζει τὴν διάνοιαν.

VIII 41, 4 «ἡμεῖς μὲν αἱ δυστυχεῖς ἃς τὸ πάθος ἀπήτει φωνὰς ἀναβοῶσαι κτέ.»

Ἀνωφελής γε ἡ τοῦ Grasberger εἰκασία *ἀπῆγγε* καὶ ἅμα ἀδύνατος. Καλῶς δ' ἔχει τὸ παραδεδομένον· ὁμοίως γὰρ VII 69, 2 κεῖται «ἐβόα τε φωνὰς δυσφήμους, ἃς ἡ ἀλγηδὼν *ἐβούλετο*».

VIII 43, 2 «ἔπειθ' ἥ τε Οὐαλερία πάλιν ἑτέρας ἐξέτεινε μακρὰς καὶ συμπαθεῖς δεήσεις, αἵ τ' ἄλλαι γυναῖκες αἱ κατὰ

φιλίαν ἢ συγγένειαν ἑκατέρα τῶν γυναικῶν προσήκουσαι [καὶ] παρέμενον λιπαροῦσαι τε καὶ γονάτων ἁπτόμεναι κτέ.»
Παρεμβέβληται ὑπὸ τῶν γραφέων ὁ σύνδεσμος, οὗ ἐξαιρεθέντος εὖ καὶ κατὰ τρόπον ὁ λόγος προχωρεῖ.

VIII 44, 1 «οἱ δ' ὕπατοι ζεύγη τε ὀρικὰ κτέ.»
Παντάπασιν ἀδύνατον ῥῆμα τὸ *ὀρικὸς* ἀντὶ τοῦ *ὀρεικός*, ἐπεὶ πλάττεται ἀπὸ τῆς ῥίζης ΟΡΕ. Οὐ σπανιώτερον δὲ τοὐναντίον τῶν γραφέων σφάλμα ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος γραφόντων καὶ παρὰ Διονυσίῳ *βοεικὸς* ἀντὶ τοῦ *βοϊκός*, ὃ καλῶς μὲν παραδέδοται καὶ ἄλλοθι καὶ 87, 5 κακῶς δὲ π. χ. IX 15, 5. Ἁμαρτήματα μὲν οὖν οὕτω περιφανῆ ἐν τῇ καινῇ ἐκδόσει μηκέτι εὑρεθῆναι ὤφειλεν.

VIII 44, 4 «ταῦτα δὲ Ῥωμαίοις ἐστὶ ποιεῖν ἔθος, ὅταν ὑπαντῶσι ταῖς μείζοσιν ἀρχαῖς οἱ τὰς ἐλάττους [ἀρχὰς] ἔχοντες».
Ὑποπτεύω τὸ παρὰ τὸ Ἑλλήνων ἔθος ἐπανειλημμένον ὄνομα.

VIII 45, 2 ἀναγνωστέον «μετὰ ταῦτα τῶν παιδίων ἑκάτερον προσαγ⟨αγ⟩όμενος καὶ τοὺς προσήκοντας ἀσπασμοὺς ἀποδούς, ἐπέστρεψεν αὖθις πρὸς τὴν μητέρα

VIII 50, 1 «ἀλλὰ καὶ πόρρω ἀνδραποδισμοῦ τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ κατασκαφῆς τὴν ἀγριαίνουσαν καὶ μαινομένην ὀργὴν προάγεις».
Σοφῶς, ὦ Jacoby, ὅ τι λέγεις δ' οὐ μανθάνω. Σαφέστερον γοῦν ὁ Reiske, ὁ πάντων τῶν κατ' αὐτὸν εὐστοχώτατος, τὸ παραδεδομένον ἐν τοῖς ἀναγράφοις ΠΕΡΙ μεταβέβληκεν εἰς *μέχρι*, ὃ κάλλιστ' ἔχει, γεγραμμένον δὲ μετὰ τοῦ σίγμα, ἐπεὶ Διονύσιος πρὸ τῶν φωνηέντων *μέχρις* γράφειν εἴωθεν.

VIII 50, 3 «ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω, πῶς ἐπαινέσω ταῦτα τὰ σκληρὰ καὶ ὑπέραυχα καὶ τὴν θνητὴν φύσιν ἐκβεβηκότα δικαιώματα, ὁρῶσα καταφυγὰς εὑρημένας ἅπασιν ἀνθρώποις καὶ παραιτήσεις ὧν ἂν ἐξαμαρτάνωσιν περὶ ἀλλήλους ἱκετηρίας καὶ λιτὰς κτέ».

Μεταθετέον ἂν εἴη «ὁρῶσα καταφυγὰς εὑρημένας ἅπασιν ἀνθρώποις *παραιτήσεις*, ὧν ἂν ἐξαμαρτάνωσιν περὶ ἀλλήλους, *καὶ* ἱκετηρίας καὶ λιτάς», ἢ «— ὧν — ἀλλήλους *παραιτήσεις καὶ* ἱκετηρίας καὶ λιτάς».

VIII 56, 3 «Ὁσίῳ πόλεως νόμῳ γυναῖκες γαμεταὶ δεδώκατέ με».

Οὐκ ἀπεικότως ὁ Cobet ἤκασεν *ἱερώκατέ με*, εἰ μὴ ἄρα διὰ τὴν χασμῳδίαν προαιρετέον *καθιερώκατε* ἢ *καθιδρύκατέ με*.

VIII 57, 3 «εἰ δὲ διαμαρτὼν τῆς πείρας ἀτελὴς τοῦ ἔργου ἀναστρέψειεν».

Ἴσως οὐ γνήσιον τὸ «τοῦ ἔργου»· αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ *ἀτελὴς* σημαίνει *ἄπρακτος*, λέγει δὲ Ὅμηρος «ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ».

VIII 58, 2 «καὶ τοσούτου δεήσει τιμωρίαν [προδοτῶν] ὑποσχεῖν».

Ὕποπτόν μοι τὸ ὄνομα, ἀνθ' οὗ ὁ Sylburg οὐκ ἀλόγως γε ἀπῄτει τὸ ἑνικὸν *προδότου*.

VIII 61, 2 «οὐ γὰρ μόνον (ἡ δικαιοσύνη) ἐλλείπουσα τοῦ μετρίου πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλουσα αὐτοῖς τ' οὐ λυσιτελής, ἀλλ' ἔστιν ὅτ' αἰτία μεγάλων συμφορῶν, καὶ εἰς θανάτους οἰκτροὺς, καὶ λύμας ἀνηκέστους καταστρέφουσα».

Εὐμαθέστερα ταῦτ' ἔσται ὧδε γεγραμμένα τε καὶ ἐστιγμένα «οὐ γὰρ μόνον ἐλλείπουσα τοῦ μετρίου, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλουσα *πέφυκεν αὐτοῖς τ⟨οῖς ἔχουσιν⟩* οὐ λυσιτελής, ἀλλ' ἔστιν ὅτε αἰτία μεγάλων συμφορῶν καὶ εἰς θανάτους οἰκτροὺς καὶ λύμας ἀνηκέστους καταστρέφουσα».

VIII 64 «εἰ δέ τινες ἁρπαγαὶ καὶ καταδρομαὶ τῆς χώρας ἐγένοντο διὰ λῃστηρίων, οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης γεγονέναι λέγουσιν, ἀλλ' ἰδιωτῶν ἀδικήματα μετιόντων τὰ ἴδια, καὶ οὐδὲ τοὺς ταῦτα δράσαντας παρέχειν οἷοί τ' εἰσὶν ἐπὶ δίκην ἕτερα καὶ αὐτοὶ τοιαῦτα [πεπονθέναι λέγοντες καὶ] ἀντεγκαλοῦντες, ἄσμενοί τέ [εἰσι] δέχεσθαι τὸν πόλεμον».

Τὰ τῶν ἐξηγητῶν παρεμβλήματα περιέγραψα. Μετ' ὀλίγα δ' αὖθις προσκόπτω τοῖς ὧδε κειμένοις «ἡ βουλὴ — ἐψηφίσατο νείμασθαι τὴν — στρατιὰν τριχῇ· τούτων δὲ τὴν μὲν *μίαν* ἄγοντα Γάϊον Ἀκύλλιον — ὁμόσε τῇ Ἑρνίκων στρατιᾷ χωρεῖν· — τὴν δ' *ἑτέραν* Τῖτον Σίκκιον ἐπὶ Οὐολούσκους ἄγειν — τὴν δὲ λοιπὴν *τρίτην μερίδα* παραλαβόντα Σπόριον Λάρκιον, ὃς ἦν ἀποδεδειγμένος ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἔπαρχος (ἐνταῦθ' ὑποστικτέον) τὴν ἔγγιστα — χώραν φυλάττειν». Σφόδρα μὲν ἐπαγωγός ἐστιν ἡ τοῦ Kiessling εἰκασία *τριτημορίδα* (οὐχὶ *τριτημερίδα*, ὡς γράφει ὁ Jacoby), ὃ κεῖται κεφ. 77, 3 ἐν τῷ Χισιανῷ, ὅθεν ἐκεῖ γραπτέον ἀντὶ τοῦ *τρίτης μερίδος*, ὅμως δὲ ἐνταῦθ' οὐκ ἀποδεκτέα εἶναι δοκεῖ. ὅτι τὸ *μίαν* συνάπτεσθαι οὐ δυνάμενον τῷ προηγουμένῳ *στρατιὰν* δεῖται τῆς προσθήκης τοῦ *μερίδα*. Διὰ δὴ ταῦτ' οὐκ ἂν οἶδ' εἰ μᾶλλον διορθωτέον εἴη ὧδε «τούτων δὲ τὴν μὲν μίαν ἄγοντα *μερίδα* Γάϊον Ἀκύλλιον - τὴν *δὲ δευτέραν* Τῖτον Σίκκιον — τὴν δὲ λοιπὴν [τρίτην μερίδα] παραλαβόντα Σπόριον Λάρκιον, κτέ.»

VIII 62, 2 «ἔπειτα ἱππεῖς ἱππεῦσι συρράττουσι κατ' ἴλας ἐλαύνοντες καὶ τὸ πεζὸν τῷ πεζῷ κατὰ σπείρας μαχόμενον».

Μῶν γνήσιά ἐστι τὰ ἄρθρα; Πβλ. IX 11 «καὶ συμπεσόντες ἀλλήλοις ἱππεῖς ἱππεῦσι καὶ πεζοὶ πεζοῖς ἐμάχοντο». Τὰ τελευταῖα τοῦδε τοῦ κεφαλαίου ῥήματα ὧδε στικτέον «τότε μὲν οὖν· ἤδη γὰρ ἦν περὶ δύσιν ἡλίου· χαίροντες — κατεστρατοπέδευσαν».

VIII 67, 1 «ὡς δ' ὤφθησάν τε καὶ εἶδον ἀλλήλας αἱ δυνάμεις».

Βουλοίμην ἂν ἀπεῖναι τὰ περιττὰ ταῦτα «ὤφθησάν τε καί», ὡς ἄπεστιν αὐτίκα IX 62, 4 «ἐπεὶ δ' εἶδον ἀλλήλους». Ἐν ἄλλῳ μέν τινι τοῦ Διονυσίου χωρίῳ (λέγω δὲ IX, 57, 9) κεῖται «ἐπεὶ δ' ὤφθησάν τε καὶ εἶδον *ἐκείνους*»· τοῦτο δὲ κάλλιστα λέλεκται, καὶ τοιαῦτα πολλάκις ἔστιν εὑρεῖν.

VIII 68, 4 «τάξας τινὰ χρόνον ἡμερῶν».

Ἄλλοθι ὁ συγγραφεὺς οὕτω τίθησι τὸ *ἀριθμόν*, ὃ κἀνταῦθα προσεδόκων, ἐπεὶ καλῶς μὲν λέγεται «πολλῶν ἢ ὀλίγων ἡμερῶν χρόνον», μόλις δ' ὀρθῶς «τινὰ χρόνον ἡμερῶν».

VIII 69, 3 «ἦν τ' ἄρα τὸ ἐν πολλοῖς εὐτυχεῖν σφαλερὸν ἀνθρώπῳ χρῆμα καὶ ἀσύμφορον· αὐχήματός τε γὰρ ἀνοήτου κτέ.»

Ἀπαρέσκει μοι ἐνταῦθ' ὁ *τε* σύνδεσμος, καὶ ἡδέως ἂν μεταγράψαιμι «ἦν δ' ἄρα κτέ.»

VIII 72, 2 πρόδηλόν ἐστιν ὅτι ὁ Reiske οὐχ (ᾧ τούτῳ χρησάμενος εἰσηγητῇ πεποίηκεν ὁ Jacoby) ἐπὶ τῷ δευτέρῳ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προτέρῳ *θάτερον* ἐπενενεγκεῖν ἐβούλετο τὸ *μόνον*· ὡς γὰρ ἀναγκαίως ἐκεῖ, οὕτως ἀδιανοήτως ἔχει ἐνταῦθα προσκείμενον. Τοὐναντίον δὲ κακῶς ἐπανείληπται τὸ *ἀκυροῖς*, ὃ εὐλόγως ἠθέτηκεν ὁ Garrer.

VIII 73, 3 «τὴν δ' ὁρισθεῖσαν ὑπ' ἐκείνων γῆν διαιρεθεῖσαν εἰς κλήρους ὅσους δή τινας καὶ στήλαις εὐκόσμοις διαγραφεῖσαν κτέ.»

Γραπτέον *εὐκόσμως*.

VIII 75, 3 «τοὺς δ' ὁριστὰς αὐτῆς ἄνδρας καὶ τὸ ὑμέτερον ψήφισμα — τοὺς εἰσιόντας ὑπάτους — ἐπιτελέσαι».

Τῷ ζεύγματι τούτῳ ἀχθόμενος ὁ Reiske ᾔκασε «τοὺς δ' ὁριστὰς αὐτῆς ⟨δέκα⟩ ἄνδρας ⟨ἀποδεῖξαι⟩». Παραλιπεῖν μέντοι αὐτὸν ἔδει τὸν ἀριθμόν, ἐπειδήπερ ἐν τοῖς ὀλίγῳ ἀνωτέρω γέγραπται «τοῖς αἱρεθησομένοις ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς χώρας καὶ περιορισμόν, εἴτε δέκα ἀνδράσιν *εἴθ' ὁσοισδήποτ'* ἐπετρέψατε διαγνῶναι».

VIII 79 περὶ τέλος «διὰ μὲν δὴ ταῦτα τῷ προτέρῳ συγκατατίθεμαι τῶν λόγων μᾶλλον· ἔθηκα δ' ἀμφοτέρους ἵνα ἐξῇ τοῖς ἀναγνωσομένοις, ὁποτέρῳ βούλονται [τῶν λόγων] προσέχειν».

Περιέγραψα τὸ δεύτερον *τῶν λόγων*.

VIII 86 π. τέλ. «Ῥωμαῖοι δ' ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ τέως ὄντες».

Ὤφειλε παραληφθῆναι παρὰ τοῦ Kiessling τὸ *ἐν ἀσφαλεῖ*, ὃ μόνον Ἑλληνικὸν ὂν πολλαχοῦ διέφθαρται. Καλῶς σέσωσται IX 23, 3

«τότε δὴ ἐν [τῷ] ἀσφαλεῖ Ῥωμαῖοι νομίσαντες εἶναι», ὅπου περιγράψαιμ' ἂν τὸ ἄρθρον.

VIII 87, 2 «οὗτοι τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες, ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων — ἠξίουν ἑτέρους καταγράφειν».

Ἐνταῦθα ἡ *ὑπὲρ* πρόθεσις ἄντικρυς ἰσοδυναμεῖ τῇ *ἀντί*, ἣν δύναμιν καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀττικοῖς ἔστιν ὅτε ἔχει, ὅταν τὴν ἑτέρου χώραν ἐκπληρῶν λέγηταί τις *ὑπὲρ* τούτου *λέγειν* ἢ *ἀποθνήσκειν* ἢ *στρατηγεῖν* ἢ ἄλλο τι ποιεῖν ἢ πάσχειν.

VIII 88, 1 «προσιόντες τοῖς ἐπὶ τῆς στρατολογίας τεταγμένοις τὸν ἱερὸν ὅρκον ὤμνυσαν».

Ἐπεὶ πᾶς ὅρκος ἱερός ἐστιν, οὐχ ὁρῶ δι' ὅ,τι ὁ στρατιωτικὸς ὅρκος κατ' ἐξοχὴν οὕτως ἀκούει. Ἴσως δὲ Διονύσιος ἔγραψε «τὸν *πάτριον* ὅρκον».

VIII 89, 2 ἀξία ἦν εἰσδεχθῆναι εἰς τὸ ἔδαφος ἡ τοῦ Στεφάνου διόρθωσις «τετριμμένων δὲ τῶν ἐγχειριδίων τὰς ἀκμάς» ἀντὶ τοῦ *τετραμμένων*, ὃ παντὸς νοῦ κενὸν ὂν οὐδένα λανθάνει.

IX 9, 9 «μάλιστα δ' ἐκεῖνο μεμνῆσθαι προσῆκεν (-ήκει;) ὅτι μενόντων μὲν ἀνδρῶν καὶ μαχομένων ὀλίγον τὸ ἀπολλύμενόν ἐστιν, ἐγκλινάντων δὲ καὶ φευγόντων κομιδῇ βραχὺ ⟨τὸ⟩ σῳζόμενον».

Προσέθηκα τὸ ἄρθρον.

IX 16, 8 «ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐν τῷ χάρακι τῶν πολεμίων ἔμεινεν ὁ ὕπατος, τῇ δ' ἑξῆς [ἡμέρᾳ] στεφανώσας τοὺς ἀριστεύσαντας κτέ.»

Περιέγραψα τοὔνομα.

IX 27, 2 διορθωτέον «μάλιστα δὲ διαβαλλόμενος ἐπὶ τῷ ⟨τῶν⟩ Φαβίων ὀλέθρῳ» Ἀναγκαῖον γὰρ ἐν τούτοις φαίνεται τὸ ἄρθρον. Ὥς δ' αὔτως IX 38, 4 ἡδέως ἂν γράψαιμι «οἱ — πατρίκιοι — τὸν ἐπιβαλεῖν ⟨χεῖρας⟩ τοῖς ὑπηρέταις τολμήσαντα κατὰ ⟨τοῦ⟩

κρημνοῦ βαλεῖν ἠξίουν»· σημαίνεται γὰρ ὁ τοῦ Καπιτωλίνου κρημνός. Ἰδὲ VI 35, 4 καὶ VIII 78 περὶ τὸ τέλος. Τοὐναντίον κάτω πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ 45 κεφαλαίου ἐν τοῖς ὧδε γεγραμμένοις «ἀλλὰ καὶ λόγοις ἀγωνιοῦμαι περὶ τῆς ἀριστοκρατίας, κἂν εἰς *τὰ* ἔργα δέῃ χωρεῖν, οὐδ' ἐν τούτοις τῶν ἐναντιουμένων λελείψομαι» οὐκ ἀνύποπτόν μοί ἐστι τὸ ἄρθρον, ὃ καλῶς πρόσκειται IV 28, 1 ἐν τῷ «καταβαλόντα τοὺς λόγους ἐπὶ *τὰ* ἔργα χωρεῖν».

IX 29, 2 μεμπτέος ὁ Jacoby ὅτι οὐκ ἠξίωσε παραλαβεῖν τὴν ἀναμφισβήτητον τοῦ Cobet διόρθωσιν *εὐψύχως* ἀντὶ τοῦ *εὐτυχῶς*, οὐδὲ κεφ. 38, 1 γράψαι μετὰ τοῦ Kiessling «ὀμόσας ἦ μὴν *ἐμμενεῖν* καὶ *κατηγορήσειν*» ἀντὶ τοῦ τ' *ἐμμένειν* καὶ τοῦ *κατηγορεῖν*. Μακρὸν δ' ἂν εἴη καταλέγειν ὅσας τῶν κριτικῶν διορθώσεις καλάς τε καὶ βεβαίους ἀνωφελήτους εἶναι εἴασεν.

IX 33. 2 στικτέον «εἰ δὲ πονηρόν, ἀμφοτέρους ζημιοῦν». ὀλίγῳ δὲ κατωτέρω ἴσως οὐ μεμπτὴ ἡ τῆς προτέρας χειρὸς τοῦ Οὐρβινίου γραφὴ ἥδε «ἦν δ' οὐ μόνον ὁ λόγος τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ὁ βίος ὁ πείθων» = ὃς ἔπειθεν, ὡς αὐτίκα Ἀριστοφάνης χρῆται τῷ ἄρθρῳ ἐν Εἰρήνῃ στ. 613.

Οὐκέτ' ἦν οὐδεὶς *ὁ παύσων*, ἥδε δ' ἠφανίζετο.

Τοῦτ' ἔστιν «ὅστις παύσοι».

IX 43, 2 «Ἀππίου μὲν γὰρ ἦν γνώμη περισπᾶν περὶ τὰς ἔξω στρατείας τὸν ἀργὸν καὶ πένητα δῆμον»

Ἐν τοῖς παραπλησίοις τούτῳ χωρίοις VI 23 καὶ X 33 ἀντὶ τοῦ *περὶ* πρεπωδέστερον γράφεται *ἐπί*, ἣν πρόθεσιν οὐκ ἀπεικότως ὁ Sylburg κἀνταῦθα τιθέναι ἐκέλευσεν, οὐδέ μ' ἀναπείθει τὸ ὑπὸ τοῦ Dindorf ἐν τῷ Στεφάνου Θησαυρῷ VI, 922 παραβαλλόμενον ἐκ τοῦ ἁγίου Λουκᾶ XIII 40 «ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο *περὶ* πολλὴν διακονίαν», ὅπου ἥδιον ἂν ποιησαίμην τὴν αὐτὴν διόρθωσιν, ἐπειδήπερ πλείστην οὖσαν ἴσμεν τὴν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῶν προθέσεων τούτων σύγχυσιν.

IX 48, 3 διὰ μέσου κεῖται τὸ «ἦν δὲ καὶ τῆς ἡμέρας τὸ λει-

πόμενον βραχὺ μέρος», διὸ στικτέον ὧδε· «ὠθούμενος· ἣν — μέρος· ὥστ' — διελύθησαν» Τοῦ γὰρ ἀκουσίους διαλυθῆναι τοὺς ἄνδρας οὐκ ἦν οὕτως αἴτιον τὸ ἐπιλαβεῖν τὴν ἑσπέραν ὡς ἡ τοῦ Κοϊντίου λιπάρησις τῶν ἐριζόντων. ἀμαυροῖ δ' ἄρα τὴν διάνοιαν ἡ τελεία στιγμὴ ἡ ἐν τῇδε τῇ ἐκδόσει κειμένη ἐπὶ τῷ *ὠθούμενος*.

IX 51, 2 «ὁ δὲ Οὐαλέριος ἀποθεραπεῦσαι τοῦ δήμου τὴν ὀργὴν βουλόμενος ἣν εἶχε πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ Σπορίου Κασσίου θανάτῳ, ὃν ἀπέκτεινεν ὡς ἐπιχειροῦντα βασιλείᾳ ταμίας τότ' ὢν [Οὐαλέριος].

Ἀλόγως μὲν ἐνταῦθ' ἐπανείληπται τὸ κύριον ὄνομα, ἐν δὲ τοῖς ἔπειτα περὶ τοῦ Κασσίου λεγομένοις «ὃς καὶ τὸ περὶ τῆς κληρουχίας πολίτευμα *πρῶτον* (πρῶτος μὲν οὖν) εἰσήγαγεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα ὑπὸ τῶν πατρικίων, ὡς δῆμον *ἀναιρούμενος* πρὸ αὐτῶν, ἐμισήθη» σκεπτέον πότερον ὑγιῶς ἔχει τὸ συγκείμενον ῥῆμα ἢ μᾶλλον, ὡς ἔγωγε νομίζω, γραπτέον ἐστίν, «*αἱρούμενος* πρὸ αὐτῶν» τοῦτ' ἔστι «προαιρούμενος». Καὶ ὕστερον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ 56 οὐκ ἀναμάρτητά μοι φαίνεται τάδε· «ἐπεὶ τοῖς γ' ἀκλήροις καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων — γλίσχρως διατρεφομένοις ἢ ἀρχῆθεν μὴ ἐμφύεσθαι ἔρωτα γενεᾶς [τέκνων], ἢ ἐμφύντα πονηρὸν ἐκφέρειν καρπὸν [καὶ] οὐδ' εὐτυχῆ κτέ.» Πρόδηλον γὰρ οἴομαι ὅτι καὶ τὸ *τέκνων* καὶ ὁ σύνδεσμος ἀλλοτρίᾳ χειρὶ παρεμβέβληνται.

VIII 52, 2 ἐναργέστερον, οἶμαι, ὧδε γεγράψεται «διὰ τὸ μηδ' ἐξεῖναι σφίσι κατὰ τὸ προβούλευμα τοὺς γεωμόρους ἀποδεικνύειν, ἀλλὰ ⟨μόνοις⟩ τοῖς πρώτοις ἐκείνοις ὑπάτοις».
Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ δῆλον ὅτι ἐγέγραπτο ΑΛΛΑ, τοῦτο δ' οὐκ εἰς τὸ *ἀλλὰ*, ἀλλ' εἰς τὸ *ἀλλ' ά*, τοῦτ' ἔστιν *ἀλλὰ μόνοις*, ἐχρῆν μεταχαρακτηρισθῆναι.

IX 53, 4 διαφέρομαι πάλιν αὖθις τῷ Jacoby ὑγιὲς εἶναι νομίζοντι τὸ *πάθος* ἐν τοῖσδε «ὥσπερ ἐμοῦ μόνον ἀφαιρησόμενος τὴν ἐκ τῆς νίκης δόξαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς πατρίδος τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πάθος». Οὔτε γὰρ ἐκεῖνος διδάσκει οὔτ' ἐγὼ μανθάνω, ὅ τι ποτ' ἐνταῦθα βούλεται τὸ *πάθος*, ἀνθ' οὗ *κράτος* εὐπρεπέστατα μετέγραψεν ὁ Kiessling. Ἐν τοῖς ἑπομένοις δὶς ὑποστικτέον ἐπί τε

τῷ *οὐ πώποτε* καὶ ἐπὶ τῷ *εἰσιν*. Τυπογραφικὸν σφάλμα φαίνεται τὸ *ἀναγκάζοντο* κεφ. 56, 5.

IX 53, 2 «ἵνα ἧττον ἦσαν ἐπίσκηνοι λυπηροὶ τῇ πόλει».

Ἐν μὲν τῷ ἕκτῳ λόγῳ κεφ. 53, 1 Μενήνιος Ἀγρίππας τοὺς ὀθνείους ἀντιτιθεὶς τοῖς δημοτικοῖς ἐπίσκηνον ὄχλον καλεῖ, ἐνταῦθα δ', ὃ θαυμάσειεν ἄν τις, ὁ Ἄππιος Κλαύδιος αὐτὸν τὸν δῆμον οὕτως ὀνομάζει. Ἐπεὶ δὲ πλὴν τοῦ Οὐρβινίου πάντα τἀντίγραφα ἔχει *οἱ ἐπίσκηνοι* ἐπῆλθέ μοι εἰκάσαι «ἵνα ἧττον ἦσαν, ὡς ἐπίσκηνοι, λυπηροὶ τῇ πόλει» τοῦτ' ἔστιν «ἵνα οἱ τὴν ἀπορίαν ὀδυρόμενοι πένητες ἧττον ἦσαν ὀχληροί· νῦν γὰρ ὡς ἐπίσκηνοι (=ὀθνεῖοί τινες καὶ ἀλλότριοι) ἐνοχλοῦσιν ἡμᾶς τοὺς γνησίους πολίτας».

IX 56, 6 «ὥστε μηδ' ἀπελθόντων σφῶν χρηστὸν ἔτι τοῖς Ἀντιάταις εἶναι τὸ φρούριον».

Μιμεῖται ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ, ὁ Διονύσιος τὸν Ἡρόδοτον, παρ' ᾧ, καίπερ ἄκοντος τοῦ Κοβήτου, ἐνίοτε τὸ *χρηστὸς* ἀντὶ τοῦ *χρήσιμος* κείμενον εὑρίσκεται. Πβλ. Ἡσύχιον «*χρηστός*· χρήσιμος· καὶ *χρηστῶν* χρησίμων» γράφοντα ἐν τῷ Λεξικῷ.

IX 58, 3 «τεῖχος δ' ὑπερανέστηκε τῆς τάφρου χώματι προσεχόμενον ἔνδοθεν ὑψηλῷ καὶ πλατεῖ».

Ὁ Reiske εὐστόχως εἰκάζων *προσκεχωμένον* ὅμως μικρόν τι ἐσφάλη, ἐπεὶ μεταγράφειν ὤφειλε *προσκεχωσμένον*.

Τοσαῦτα μὲν οὖν καὶ τοιαῦτ', ὦ σοφώτατε Κόντε, εἶχον τό γε νῦν εἶναι παρατηρῆσαι εἰς τὴν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ῥωμαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν. Σὺ δ', ὦ δοκιμώτατε τῶν ἐν Ἑλλάδι κριτικῶν, ὅπως εὐνοϊκῶς τε καὶ εὐγνωμόνως ταῦτα τὰ παρατηρήματά μου δέξει καὶ ὡς ἀκριβέστατ' ἐπικρινεῖς.

Ἔρρωσο.

Ἔγραφον ἐν Utrecht τῆς Ὁλλανδίας φθίνοντος Μαΐου μηνὸς ἔτ. 1892

H. VAN HERWERDEN

Ἰχθύᾳ — ἰχθύν.

Ὁ Καιβέλιος ἀναγνοὺς ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου Τόμ. Α', σελ. 13, 8 «καὶ τέλος *ἰχθύαν* τρίβων ἀπεκάθαιρεν αὐτήν» ἐσημειώσατο «ἰχθύαν nescio quis: ἰχθὺν CE». Ἐν δὲ τῷ Γ' Τόμ. σελ. IV ἔγραψεν «I 6 d ἰχθύᾳ τρίβων Diels». Πρβ καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1891, σελ. 200.

Περὶ τοῦ χωρίου τοῦ Ἀθηναίου ἐποιησάμεθα καὶ ἡμεῖς λόγον ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ 1877, σελ. 430, ἀποκατεστήσαμεν δὲ τὴν αὐτὴν γραφήν, ἣν καὶ ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος Δίλσιος. Μεταφέρομεν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὰ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ γεγραμμένα.

Ἀθήν. σελ. 6, γ' «Ὁ αὐτός φησι Πίθυλλον τὸν τένθην καλούμενον οὐ περιγλωττίδα μόνον ὑμενίνην φορεῖν ἀλλὰ καὶ προσελυτροῦν τὴν γλῶτταν πρὸς τὰς ἀπολαύσεις· καὶ τέλος ἰ χ θ ὺ ν τρίβων ἀπεκάθαιρεν αὐτήν».

Ἐπειδὴ ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν πῶς ἰχθὺν τρίβων ὁ Πίθυλλος ἀπεκάθαιρε τὴν γλῶσσαν, ἀποφαινόμεθα ὅτι ἡ γνησία γραφὴ εἶνε ἰ χ θ ύ ᾳ· «καὶ τέλος ἰ χ θ ύ ᾳ τρίβων (τὴν γλῶτταν) ἀπεκάθαιρεν αὐτήν».

Δηλοῖ δ' ἡ λέξις ἰ χ θ ύ α καὶ Ἰωνικῶς ἰ χ θ ύ η καθόλου μὲν δέρμα ἰχθύος, ὡς ἐν τοῖς τοῦ Ῥούφου παρ' Ὀρειβασίῳ Τόμ. Α', σελ. 273, 8 «πάνυ γὰρ οὕτως ἀπογίνεται μὲν ἡ ἰ χ θ ύ α, ὅ τι δὲ κολλῶδές ἐστιν ἐκμυζᾶται», ἰδίως δὲ τὸ δέρμα τῆς ῥίνης, ὡς ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Β', σελ. 821 «περιδείρας δὲ τὸν βραχίονα καὶ ἀποψιλώσας τῶν σαρκῶν τὸ ὀστέον ἰ χ θ ύ η ν περίδησον περὶ τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς τοὺς δύο, ὅπως μὴ ἀπολισθάνοιεν». Πρβ. Γαλην. Τόμ. ΙΘ', σελ. 107 «Ἰ χ θ ύ η ν: ῥίνης θαλαττίας δέρμα ξηρόν. Δύναται δὲ καὶ τὸν σιδηροῦν ὄνυχα δηλοῦν, ᾧπερ εἰς τὰς ἐμβρυουλκίας καὶ ἐμβρυοτομίας χρώμεθα διὰ τὴν πρὸς τὰς λεπίδας τῶν ἰχθύων ὁμοιότητα». Πεπηρωμένον πάντως εἶνε τὸ παρ' Ἐρωτιανῷ «Ἰ χ θ ύ η ν: ῥίνημα ἢ πρίσμα», ἀνθ' οὗ γραπτέον ἴσως, ὡς καὶ ἄλλοι εἴκασαν,

«Ἰχθύην: ῥίνης δέρμα» καὶ «Ἰχθύημα: ῥίνημα ἢ πρίσμα» (Πρβ καὶ Ἑρμερίνσιον Ἱπποκρ. Τόμ. Γ', σελ CXXII).

Ὁ Γαληνὸς ἐν μὲν Τόμ. ΙΒ', σελ. 406 λέγει παρατιθέμενος τὰ τοῦ Ἀρχιγένους «τὰς δὲ βαθείας ἀνάτριβε σὺν ὄξει νίτρου βώλῳ ἢ σηπίας ὀστράκῳ ἢ ἰχθύᾳ ἢ συκῆς φύλλοις μέχρις ἀναξασμοῦ», ἐν δὲ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 902 «ἴστε γοῦν ἐμὲ χρώμενον ἐπ' αὐτῶν δέρμασί τε θαλαττίων κητῶν τραχέσι καὶ σηπίας ὀστράκοις καὶ κισήρει».

Σημειωτέον δ' ὅτι ῥίνη ἐκαλεῖτο οὐ μόνον ὁ ἰχθὺς ἀλλὰ καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καθὰ διδάσκει ὁ Ἡσύχιος λέγων «Ῥίνη: ἰχθύος δορά». Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἐκφέρεται ἡ λέξις διὰ τοῦ Α, ῥίνα ἢ ῥῖνα, ὡς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις (Ἴδε Μοῖριν σελ. 339). Ἐν τῇ Ὀρθογραφίᾳ τοῦ Χοιροβοσκοῦ σελ. 255, 6 ἀναγινώσκεται «Ἰστέον ὅτι ἐστὶν ῥινή ὀξύτονον καὶ ῥίνη βαρύτονον· ἀλλὰ τὸ μὲν ὀξύτονον σημαίνει τὸ λεγόμενον ῥινίον, τὸ δὲ βαρύτονον εἶδος ἰχθύος». Πρβ. καὶ Ἀρκάδ. σελ. 111, 24 «ῥίνη ὁ ἰχθύς· τὸ δὲ ὄργανον ὀξύνεται». Ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν διάφορον σημασίαν διάφορος αὕτη προσῳδία εἶνε πιθανῶς γραμματικοῦ τινος ἐπινόημα (Πρβ. καὶ Λόγ. Ἑρμ. Τόμ. Ε', σελ. 74). Τὸ ἐργαλεῖον ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν νῦν Ἑλλήνων ῥινί (=ῥινίον) καὶ ῥινάρι ἢ ἀρνάρι (=ῥινάριον). Παντὶ δὲ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι ὁ ἰχθὺς προσηγορεύθη ῥίνη διὰ τὴν τοῦ δέρματος αὐτοῦ ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἐργαλεῖον.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ ἐκ τῶν Δειπνοσοφιστῶν χωρίον παρατηροῦμεν ὅτι καθ' ἣν ἡμεῖς ποιούμεθα ἀνάγνωσιν τρέποντες τὸ ἰχθύΝ εἰς τὸ ἰχθύᾼ ἀποβαίνει σαφέστατον καὶ καταληπτότατον. Ἴσως δὲ κριθῇ ὑπό τινος ἀναγκαῖον νὰ προενεχθῇ κατ' ἀπαρέμφατον «—προσελυτροῦν τὴν γλῶτταν πρὸς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τέλος ἰχθύᾳ τρίβονΤ' ἀπΟκαθαίρεΙν αὐτήν». Κ. Σ. Κ.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

« Τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττειν ».

Κατὰ Ξενοφῶντα.

Ἀρχόμενος ἐνταῦθα τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης Ἕλληνος γραμματικοῦ καὶ γεωγράφου, οὗ τὸ σύγγραμμα πολλαχῶς μὲν ὑπάρχει τῇ ἐπιστήμῃ ὠφέλιμον, πολλῆς δ' ἔτι τῆς κριτικῆς ἐξετάσεως δεῖται, πρῶτον ὀφείλω καὶ δημοσίᾳ νὰ κηρύξω τὴν εἰλικρινεστάτην εὐγνωμοσύνην ἅμα καὶ εὐχαριστίαν μου ἐπὶ τῇ μέχρι τοῦδε προστασίᾳ, ἧς ἔτυχον παρὰ τῆς γνωστῆς ἤδη τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει φιλομούσου καὶ φιλοπόλιδος οἰκογενείας

Ζαννη Στεφανοβικ Σκυλιτση.

Καὶ ζῶν ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος καὶ πολὺς τοῦ ἔθνους εὐεργέτης Ζαννης περιέθαλψέ με καὶ ὑπερβαλλόντως εἰς τὴν ἐπιστημονικήν μου ἀνάπτυξιν συνεβάλετο, καὶ τούτου εἰς τὸ χρεὼν ἀπιόντος ὁ υἱὸς Παυλος φιλοτίμως πάνυ ἐπὶ τὰ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἴχνη βαίνων προθύμως ἀνέλαβε καὶ μετὰ ζήλου ἐπέρανε τὸν ἀγαθὸν τοῦ ἀνδρὸς σκοπόν.

Ἐὰν τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἐκείνου πολιτικοῦ ληθάργου μόλις ἀνανῆψαν κατώρθωσεν αἰσίως νὰ χωρῇ ἐν τῇ τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου

σταδιοδρομίᾳ ἄλλοις ἑπόμενον ἔθνεσι πολλῷ ἑαυτοῦ ὑπερέχουσιν, οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἀναντιρρήτως εἰς τὴν ἐπίδοσιν ταύτην καὶ πρόοδον ἱκανῶς συνετέλεσε καὶ ἡ τῶν ἡμετέρων πλουσίων ὁμογενῶν ἅμιλλα καὶ προθυμία, τίς ποτε καὶ ἀφειδέστερον καὶ ἐπικαιρότερον τῶν ἄλλων δαπανώμενος ἄλλοτε ἄλλως ὠφελιμώτερος ἀποβῇ τῇ κοινῇ πατρίδι.

Τοιούτους δὲ φιλοτίμους ἄνδρας καὶ ζῶντας μὲν ἀεὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος διαφερόντως τιμᾷ καὶ γεραίρει, καὶ ἐξ ἀνθρώπων δὲ γενομένους χρυσοῖς καὶ ἀνεξιτήλοις ἀναγράφει γράμμασιν ἐν τῇ ἑκάστοτε οἰκείᾳ τῆς ἱστορίας σελίδι·

«Λάμπει καὶ φθιμένοις ἀρετῆς φάος, οἳ περὶ πάτρης
πολλὰ πονησάμενοι ξυνὸν ἔθεντ' ὄφελος»·

οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκείνων παράδειγμα μιμούμενοι ἄλλοι μὲν ἀντιφιλοτιμοῦνται πρὸς τὴν δόξαν τῶν ἔργων καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν πράξεων, ἄλλοι δ' ἄλλως τὴν εἰς τὴν πατρίδα συμβολὴν αὐτῶν παρέχοντες ἀντάξιοι τῆς ἐκείνων φιλοτιμίας ἀναδεικνύονται.

Τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ἀπὸ καρδίας ποθοῦντες μετὰ θάρρους εἰσερχόμεθα εἰς τὴν κριτικὴν Ἑλλήνων συγγραφέων ἔρευναν.

Τὰ Ἐθνικὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ἐγνώρισεν ἡμῖν κατὰ πρῶτον ὁ διαπρεπὴς Γερμανὸς Ἑλληνιστὴς Dr. Iwan von Müller κατὰ τὴν ἐν Γερμανίᾳ σπουδὴν ἡμῶν, ὅτε ἡμᾶς συντόνως πάνυ καὶ μετὰ πατρικῆς οὕτως εἰπεῖν φιλοστοργίας διετέλει εἴς τε τὴν κριτικὴν τῶν συγγραφέων ἐξέτασιν ἀσκῶν καὶ πολλαχῶς διὰ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ ὠφελῶν· ἐφ' ᾧ καὶ δημοσίᾳ πλείστας αὐτῷ χάριτας ὁμολογοῦμεν. Τοσαύτη δ' ὑπῆρξεν ἀεὶ καὶ ὑπάρχει ἡ περὶ τῶν ἡμετέρων πρόνοια τοῦ σοφωτάτου ἀνδρός καὶ οὕτως εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν συμβάλλεται, ὥστε δικαίως ἡ ἡμετέρα Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία μετὰ πολλῆς ἔσπευσε τῆς προθυμίας καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὸν **Ἐπίτιμον Ἑταῖρον** ἀποβλέπουσα καὶ εἰς τὴν ἄλλην τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ ἱκανότητα.

Πολλοὶ τῶν λογίων μετὰ προδήλως εἰλικρινοῦς χαρᾶς ἀποδεξάμενοι τὴν πρώτην ἡμῶν διατριβήν, περὶ ἧς ἴδ. Ἀθηνᾶς τόμ. Β' σελ. 342 σημ. IV, γράφοντες πρὸς ἡμᾶς περὶ αὐτῆς οὐ μόνον κρίσιν ἐκφέρουσιν εὐμενεστάτην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ προθυμίᾳ παραινοῦσι καὶ παραθαρρύνουσιν ἡμᾶς ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Ἐθνικῶν καὶ μελέτην. Πᾶσιν ἡμεῖς τούτοις θερμῶς εὐχαριστοῦμεν καὶ ἰδίᾳ τῷ πρώτῳ ἐπιδόξῳ τοῦ Στεφάνου ἐκδότῃ Karl Boysen, ἀνδρὶ λογιωτάτῳ, ἀσμένως, ὡς αὐτὸς ἡμῖν γράφει, νέας ἡμῶν συμβολὰς εἰς Στέφανον τὸν Βυζάντιον ἀναμένοντι.

Ἑνὸς δὲ γνωστοτάτου φιλολόγου ἀνδρός, οὗ τὴν γνώμην ἡμεῖς περὶ πλείστου ποιούμεθα, ἐπάναγκες ἡγούμεθα νὰ καταχωρίσωμεν ἐνταῦθα τὴν περὶ τῆς ἡμετέρας ἐργασίας ἐξαίρετον αὐτοῦ κρίσιν, τὴν τοῦ August Fick, ἐπιφανεστάτου καθηγητοῦ τοῦ ἐν Breslau Πανεπιστημίου, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Breslau
24 Ianuar 1890.

Sehr geehrter Herr Doctor

Besten Dank für die freundliche Uebersendung Ihrer so lehrreichen Abhandlung über das Namenwerk des Stephanos von Byzanz, Ihres Landsmannes. Manche der von Ihnen vorgeschlagenen Verbesserungen sind durchaus einleuchtend. Möge es Ihnen vergönnt sein, Ihren Plan einer neuen Ausgabe der so sehr wichtigen Schrift des gelehrten Byzantiners nach eigenem und Aller Wunsche auszuführen.

Zu aufrichtiger Hochachtung

ergebenst der Ihre
A. Fick.

Θαρροῦντες δ' ὅτι τοιούτους ἔχομεν προστάτας καὶ διδασκάλους καὶ ἐπ' ἀρετὴν συμβούλους μετὰ σπουδῆς καὶ εἰλικρινείας ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν χωροῦμεν.

« ⟨**Ἀβασηνοί,** ἔθνος⟩ Ἀραβίας. Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν τρίτῳ — ὁ τύπος ὀξὺς καὶ ἐπιχώριος τοῖς Ἄραψιν, ὡς Μηδαβηνοί Ὀβοδηνοί Ἀ δ ρ ι η ν ο ί».

Ἀδριηνοί φέρει ἐνταῦθα ὅ τ' Ald. καὶ ὁ Voss. κῶδιξ, ὁ δὲ Rehd. *Ἀδρηινοί*· ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ, κοινὸν οὐδὲν τοῖς περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος Ἀραβικοῖς ὀνόμασιν ἔχοντος, ὅλως ἄρα τοῖς συμφραζομένοις ἀπᾴδοντος, ὁ μὲν Holstein προτείνει (Dind. Β' 5) νὰ ἀναγνωσθῇ «Ἀδαρηνοί, aut potius Ἀριηνοί», ἕτερος δὲ φιλόλογος ὁ Berkel (αὐτθ. Γ' 17) ἰσχυρίζεται ὅτι «indubitanter Ἀδαρηνοί» γραπτέον· ἀλλ' οὐδετέραν ὁ ἡμέτερος Mein. γραφὴν ἀποδεχόμενος ἀποφαίνεται ὅτι «requiro Arabicæ gentis nomen, velut Ἀδαννηνοί vel Δαχαρηνοί», ὧν ἐθνικῶν τὸ πρῶτον μετ' ἐνδοιασμοῦ ἀποδέχεται καὶ ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος Κόντος· πρβ. Σωκράτ. 59, 8.

Καὶ ἡμῖν δὲν ἀπαρέσκει τὸ *Ἀδαννηνοί*, ἀλλὰ παρατηροῦμεν ὅτι τὸ *Αἰαμηνοί* ἐμφερέστερον εἶνε τῷ παραδεδομένῳ *Ἀδριηνοί* ἢ *Ἀδρηινοί*· ἐὰν δηλαδὴ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ μὲν Δ οὐδὲν διαφέρει τοῦ Α, ἴσα δὲ τὸ Ρ δύναται τῷ Ι, παλαιογραφικῶς ἔχομεν τὴν ἰσότητα:

ΑΔΡΙΗΝΟΙ = (ΑΡΔΙΗΝΟΙ) = ΑΙΑΜΗΝΟΙ.

Ὅτι μεταθέσεις γραμμάτων ἐν αὐτῇ τῇ λέξει εὐκολώτατα συμβαίνουσι, καὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἐλέγχεται χωρίου («ἈδρΙΗνοί - ἈδρΗΙνοί»), καὶ τὰ ἑπόμενα παραδείγματα κυροῦσιν, οἷον:

Α) «ἈπολλωνΗΙς» (ἐκ τοῦ «ἈπολλωνΕΙΙς») ἀντὶ τοῦ «ἈπολλωνΙΕΙς» 106, 19.

«ἈΣχαλιτῶν» ἀντὶ τοῦ «ΣΑχαλιτῶν» 133 6.

«ΔορυΑΛεύς» ἀντὶ τοῦ «ΔορυΛΑεύς» 86, 17. 666, 12.

«ΚαλΕΠιανούς» ἀντὶ τοῦ «ΚαλΠΕιανούς» 350 3.

«πυθΑΪζειν» ἀντὶ τοῦ «πυθΙΑζειν» 539, 12.

«Ῥαϊνός» ἀντὶ τοῦ «Ῥεανός» 654, 22.

«ΣιθωΙΝη» ἀντὶ τοῦ «ΣιθωΝΙη» 566, 15.

Β) «ἈΒιαΔηνῆς» ἀντὶ τοῦ «ἈΔιαΒηνῆς» 235, 6.

«ἈνΙαΡάκαι» παρὰ Πτολεμαίῳ ἀντὶ τοῦ «ἈναΡΙάκαι»· πρβ. *Ἄραρ*, *Ἄραρα*, *Ἀράρεα*, *Ἀράριον* κλπ.

«ΔεΛθάΝιοι» ἀντὶ τοῦ «ΔεΝθάΛιοι» 225, 8.

«Ἐλίκυσοι» ἀντὶ τοῦ «Ἐλίσυκοι» 267, 15.
«ΚαλλίΧαΜος» ἀντὶ τοῦ «ΚαλλίΜαΧος» 635, 12.
«ΣαΚάΝη» παρὰ Πτολεμαίῳ ἀντὶ τοῦ «ΣαΝάΚη».
«ΤένΒηΔα» ἀντὶ τοῦ «ΤένΔηΒα» 615, 8.
«ΤρΟπΙεύς» ἀντὶ τοῦ «ΤρΙΟπεύς» 636, 14.
«ΤύρΣεις» ἀντὶ τοῦ «ΣύρΤεις» 189, 6.
«ΦάΔνην» ἀντὶ τοῦ «ΔάΦνην» 343, 11.
«ΧαΡαΒηνοί» ἀντὶ τοῦ «ΧαΒαΡηνοί» 676, 9.
Γ) «ΒεΛαΚῖνον» ἀντὶ τοῦ «ΚεΒαΛῖνον» 165, 2.

Πάντως δ' ἐκ μεταθέσεως προῆλθε καὶ τὸ «Ἀβακῖνος» ἐκ τοῦ «Βαιακῖνος» (155, 17), καὶ τὸ «ἈκιΑμοῦ» ἐκ τοῦ «ἈΛκίμου» (πρβ. διατρ. 39, 9), καὶ τὸ «ΖεΒέκη» ἐκ τοῦ «ΒεΖέκη» ἢ μᾶλλον τοῦτο ἐξ ἐκείνου (πρβ. Mein. 294, 21), καὶ τὸ «ΖηΛΙας» ἐκ τοῦ «ΖηΙΛας» (383, 12), καὶ τὸ «ΤριφυλΟΙς» (Τριφυλοίς) ἐκ τοῦ «ΤριφυλΙΑς» (Τριφυλιάς 638, 7) κλπ. κλπ.

Ἀναγνωστέον ἄρα 661, 9 «ΦάΤΝεια» καὶ «ΦαΤΝεῖς» ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φερομένου «ΦαΝΤία» καὶ «ΦαΝΤεῖς»· παρατηρητέον δ' ὅτι ἄλλα τινὰ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἀποδεχόμενος ὁ Mein. ἀποφαίνεται ὅτι «Φάντεια scribendum esse ostendit gentilis forma Φαντεύς. sed Φάντεια quoque corruptum est, quemadmodum litterarum ordo docet, qui Φάστεια vel simile quid postulat»· ἀλλ' οὔτε δυνατὴ ὑπάρχει τοῦ ὑπ' ὄψιν κεφαλαίου πρὸ ἄλλων ὀκτωκαίδεκα μετάθεσις(1), ἥν τις εὐχερῶς εἰκάζει, καὶ τύπον ἕτερον *ΦάστΕΙα* πρὸς τῷ *ΦάστΑΙα* ὁ Ἐθνικολόγος ἀναγράφων εἰς ἓν ἀμφότερα πάντως θὰ συνῆπτε τὰ εἰρημένα κεφάλαια κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῶν περὶ τῆς Τρωϊκῆς πόλεως λεγομένων προσθετέον ὅτι ἐνταῦθα προφανῶς ἀναφέρεται τὸ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐν τοῖς τοῦ Ἐθνικογράφου 661, 8 ἀπαντῶν «*διὰ τὸν τύπον*», περὶ οὗ πάνυ ὀρθῶς ὁ σοφὸς τοῦ Στεφάνου ἐκδότης ἀποφαίνεται ὅτι «Haec parum apta hoc loco»· Τρωϊκὰ ἐθνικὰ πρβ. *Ἀδραστεύς*, *Ἀλεξανδρεύς*, *Γρυνεύς* (213, 17), *Λαμπωνεύς*, *Τριτειεύς*

(1) Ἡ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι φερομένη ἀλφαβητικὴ τῶν κεφαλαίων διάταξις ἔχει νῦν οὕτω: *ΦαΝοτεύς, ΦάΡαθος, ΦαΡαί, ΦαΡάν, ΦάΡβαιθος, ΦάΡβηλος, ΦᾶΡις, ΦαΡκηδών, ΦαΡμακοῦσσαι, ΦαΡράκεια, ΦάΡος, ΦαΡούσιοι, ΦάΡσαλος, ΦαΡύγαι, ΦαΣαηλίς, ΦάΣηλις, ΦαΣηλοῦσσαι, ΦᾶΣις, ΦάΣταια, ΦαΝτία, Φεά.*

κλπ. καὶ ἀπὸ διαφόρων καταλήξεων τῶν πρωτοτύπων *Ἀμαξιτεύς*, *Μερμησσεύς* κλπ. *Σμινθεύς* κλπ. *Πτελεεῖς* κλπ. *Ἰλιεύς*, *Ὑαμιεύς* κλπ. *Ῥοιτειεύς*, *Σιγειεύς* κλπ. Ἐναργῶς νῦν ἐκ τῶν διειλημμένων ἐμφανίζεται ὅτι τὸ ὑπ' ὄψιν κεφάλαιον οὕτω γραπτέον : «Φάτνεια, πόλις Τρωϊκή, κτίσμα Κυμαίων. καὶ Φατνεῖς, ὡς Νεανδρεῖς, τὸ ἐθνικὸν διὰ τὸν τύπον.»· καὶ αὐτόδηλον μὲν εἶνε ὅτι ἡ γραφὴ *ΦάΤνεια* οὐδαμῶς ἀντιπίπτει τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν γραμμάτων, ἣ νῦν οὕτω θὰ ἔχῃ :

ΦάΣταια ΦάΤνεια Φεά,

πρόδηλον δ' ὅτι τὸ περὶ Φασταίας κεφάλαιον οὕτω γραπτέον : «Φάσταια, πόλις ἐν Σάκαις. τὸ ἐθνικὸν Φασταῖος καὶ Φασταιεύς.».

Πάντων δ' εὐκολώτατα καὶ συνηθέστατα μετατίθεται τὸ Ρ, οἷον :

«ἈδΡαηνός» ἀντὶ τοῦ «ἈδαΡηνός» 191, 24.
«ΒΡάβας» ἀντὶ τοῦ «ΒάβΡας» 154, 10.
«ΚαΡτερός» ἀντὶ τοῦ «ΚΡατερός» 358, 15.
«ΚεκάΡφου» ἀντὶ τοῦ «ΚεΡκάφου» 351, 16.
«ΚεΡβηνία» ἀντὶ τοῦ ΚεβΡηνία» 371, 3.
«ΚόΡτυτα» ἀντὶ τοῦ «ΚοτύΡτα» 379, 13.
«ΚουΡνοί» ἀντὶ τοῦ «ΚΡουνοί» 233, 1.
«ΤύταΡμος» ἀντὶ τοῦ «ΤύΡταμος» 275, 19.
«ΦΡαγήσιος» ἀντὶ τοῦ ΦαγΡήσιος» 459, 12. 641, 7.

Ὁμοίως ἐκ τοῦ «ΤυΡσηνοί» προῆλθε τὸ «ΤΡισηνοί» (391, 9), ἐκ τοῦ «ΝάκΡασος» τὸ «ΝάΡκασος» κατὰ τὴν τοῦ Holstein διόρθωσιν ἀσφαλῶς φρουρουμένην ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ΝΑΚΡΑΣΙΤΑΙ ἢ ΝΑΚΡΑΣΕΙΤΑΙ, ὧν γραφῶν ἐκείνη μὲν ἐπὶ νομισμάτων ἀπαντᾷ, αὕτη δ' ἐν ἐπιγραφαῖς φέρεται· παρατηρητέον δ' ὅτι τὸ παρὰ Πτολεμαίῳ *Νάκρασα* οὐ μόνον τῇ θέσει τοῦ Ρ ἀλλὰ καὶ τῷ τόνῳ συνηγορεῖ τοῦ *Νάκρασος*, ὃ προπαροξυτόνως ἔγραψε προφανῶς ὁ ἡμέτερος ἐκδότης ἀντὶ τοῦ προταθέντος *Νακρασός*.

Ἀλλ' ἐὰν ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς τοῦ Στεφάνου τηρηθῇ ἡ μεμαρτυρημένη καὶ ὑγιαίνουσα ἐκφορὰ *Νάκρασος Νακρασεύς*, ἀναγκαίαν κρίνομεν μικρὰν τῶν ἐνταῦθα κεφαλαίων μετάθεσιν, τήνδε :

Ναϊσσός ΝακΟλεια ΝακΟρη ΝάκΡασος

ἀντὶ τῆς νυνὶ φερομένης διατάξεως αὐτῶν

Ναϊσσός ΝάκΡασος ΝακΟλεια ΝακΟρη·

περὶ τῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἐμφανιζομένης ταραχῆς τῆς φυσικῆς τῶν γραμμάτων ἀκολουθίας ἐγράψαμεν ἀλλαχοῦ ἱκανά (πρβ. διατριβ. 23, 27 κέξ.) καὶ ἐκεῖσε ἀρκούμεθα νὰ παραπέμψωμεν.

Συμφανὲς ἄρα καθίσταται νῦν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ὁμοία γραμμάτων μετάθεσις ἐγένετο καὶ ἐν τῇ λέξει *Ἄραδον*, ἣν εὐλόγως ὑπώπτευσεν ὁ Mein. πρβ. 100, 1. Τίς δ' ὁ ἀμφιβάλλων ὅτι ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ καὶ προδήλως πάσης ἀπηλλαγμένη νοθείας εἶνε ἡ «ἌΔαΡον» καὶ οὕτως ἄρα ἡ πόλις ἐκαλεῖτο, ἤγουν **ἡ** *Ἄδαρος* ἢ **τὸ** *Ἄδαρον*;

Ὁμοίως παρατηρητέον ὅτι κατ' εἰσήγησιν τοῦ Holstein (167 a πρβ. ἐκδ. Dindorf τόμ. Β' σελ. 353) ἔγραψεν ὁ Mein. «ΚεΒρανῖται» ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι ἡ τῶν βιβλίων γραφὴ «ΚεΡΔανίται» προῆλθεν ἐκ τοῦ «ΚεΔΡανῖται»· πρβ. *Κεδράμης*, *Κεδρεάτης* καὶ *Κεδριῆται* καὶ *Κεδραῖος* καὶ *Κεδρεατικός*, *Κεδρεᾶτις*, *Κεδρεῖαι* ἢ *Κεδρεαί*, *Κεδρείπολις*, *Κέδρις*, *Κέδριοος* κλπ. κλπ. Ἐὰν ἀληθεύῃ τοῦτο, καὶ τὸ Ρ εὐκόλως ἐν αὐτῇ τῇ λέξει μετατίθεται, ὡς ἄρτι εἴδομεν, τὸ ὑπ' ὄψιν κεφάλαιον μεταθετέον ὑπάρχει· προφανῶς δ' ἀντὶ τῆς ἐνεστώσης τῶν κεφαλαίων γραφῆς καὶ διατάξεως:

Κάψα ΚεΒρανῖται ΚεΒρηρία ΚεΓχρεαί

χρηστέον τῇ ἑπομένῃ:

Κάψα ΚεΒρηρία ΚεΓχρεαί ΚεΔρανῖται.

Ἐκ τῆς μεταθέσεως τῶν γραμμάτων προκύπτει συχνάκις λέξις ἄλλο τι δηλοῦσα, οἷον «ἌΛλος» ἀντὶ τοῦ «ΛΑλος» (Cobet coll. critt. 288, 22), «ἉΛμυρόν» ἀντὶ τοῦ «ΛΑμυρόν» (αὐτοθ. 524, 20), «ΣκιΑΘιος» (ἐθνικὸν τοῦ *Σκίαθος*) ἀντὶ τοῦ «ΣκιΘΑῖος» ἀπὸ τοῦ *Σκίθαι* (Mein. 574, 18), «λίμΝΗ» ἀντὶ τοῦ «λιμΗΝ» (669, 6) καὶ τοῦτο ἀντ' ἐκείνου (679, 8) κλπ. κλπ. Ἀλλὰ τοιαῦταί τινες λέξεις, ὡς ΛΙΜΝΗ-ΛΙΜΗΝ, ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ-ΝΟΜΑΔΙΚΟΝ («ΜοΝαδικόν» ἀντὶ τοῦ «ΝοΜαδικόν» ἀπαντᾷ 551, 17) κλπ. δύνανται καὶ ἐκ τῆς παντελοῦς αὐτῶν παλαιογραφικῆς ὁμοιότητος νὰ μεταπίπτωσιν εἰς ἀλλήλας εὐκόλως.

Περὶ δὲ τῆς ἀμοιβαίας συγχύσεως τῶν γραμμάτων Ρ καὶ Ι, ὧν ἀρχόμενοι μνείαν ποιούμεθα, σημειωτέον ὅτι συχνάκις μὲν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ Ι μεταπίπτει εἰς Ρ, οἷον:

« Ἀλινδ Ρεύς» (75, 4) ἀντὶ τοῦ « Ἀλινδ Ιεύς» ὁ ἐθνικὸν εἶνε προ-

φανῶς τοῦ *Ἀλινδία*, ὡς τοῦ *Δηλία Δηλιεύς*, τοῦ *Ναξία Ναξιεύς*, τοῦ *Πρυμνησία Πρυμνησιεύς* κλπ. κλπ. (1).

«Ἀ𝖯γιεύς» (664, 19) ἀντὶ τοῦ «Αἰγιεύς»· τοιοῦτον παράδειγμα παρατίθεται και ὁ ἀοίδιμος Cobet πρβ. Collect. critt. 481, 20.

«Ἄ𝖯σιν» ἀντὶ τοῦ «Αἶσιν», ἤτοι *Αἶσιν*· πρβ. Cobet αὐτθ. 587 4.

«Μανδ𝖯ηνοί» (425, 4) ἀντὶ τοῦ «Μαδἰηνοί»· αὕτη δ' ἡ τῶν κωδίκων γραφὴ «Μανδρηνοί» προδήλως ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς τὸ *μάνδρα*.

«Μά𝖯δους» (459, 6) ἀντὶ τοῦ «ΜαΙδούς» κλπ κλπ.

Ὅτι δὲ τὸ Ρ μεταβάλλεται συχνάκις ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων εἰς Ι, παραδείγματα ἔστωσαν τὰ ἑπόμενα:

«Γόργυlα» ἀντὶ τοῦ «ΓόργυΡα» 211, 9.

«ΣυρΙεντόν» ἀντὶ τοῦ «ΣυρΡεντόν» 594, 15. Ἀλλ' ἐν ἄλλῳ τινὶ ἀντιγράφῳ «ΣυρΗεντόν» αὐτόθι ἀναγινώσκεται· μετέπεσεν ἄρα τὸ Ρ εἰς Η πάντως διὰ τὸ τούτου (τοῦ Η) συγγενὲς πρὸς τὸ Ι. Ἔχομεν ἄρα παλαιογραφικῶς τὴν ἰσότητα Ρ = Ι = Η. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀλλαχοῦ κεῖται «ΦαγΗσιος» (πρβ. 641, 7) καὶ «ΣφαγΗσιος» τοῦ Σ ἐν αὐτῷ προσκολληθέντος ἐκ τῆς ἡγουμένης αὐτόθι λέξεως (ὡς *Φαγρήσιος*)· πρβ. 32, 18 «ὡς Σαλωρίτης» ἀντὶ τοῦ «ὡς Ἁλωρίτης».

Ἴσως ἄρα οὐχὶ ἀτόπως ὁ Cluver ἐν τῷ «ἘχετΙα» (292, 5) λανθάνουσαν ὁρᾷ τὴν ἐκφορὰν «ἘχέτΡα».

Πολλῷ δ' εὐκολώτερον ἐκπίπτει βεβαίως τὸ Ρ χάριν τοῦ Ι, ὡς:

«ἈφΙκανός» ἀντὶ τοῦ «ἈφΡΙκανός» 17, 8.

(1) Τοὐναντίον ὁ Rehd. κῶδιξ ἀντὶ τοῦ *Βαλβουρεύς* φέρει (157, 1) *ΒαλβουρΙεύς* ἀπὸ τοπικοῦ *Βαλβουρία*, ὡς *Ῥοδιεύς* ἀπὸ τοῦ *Ῥοδία* κλπ. Ἔχει δ' ὁ Ald. (162, 2) *ΒελιτρΙανός* ἐκ τοῦ *Βελιτρία*, ὡς *Βαντιανοί* ἐκ τοῦ *Βαντία*, *Πραιτετιανός* καὶ *Πραιτετιανή* ἐκ τοῦ *Πραιτετία*, *Ῥεμουριανός* ἐκ τοῦ *Ῥεμουρία*, *Ταυρασιανός* ἐκ τοῦ *Ταυρασία*, *Ὠστιανός* ἐκ τοῦ *Ὠστία* κλπ. *Ἀτριανός* ἐκ τοῦ *Ἀτρία*, *Βεσκιανός* ἐκ τοῦ *Βεσκία*, *Καλησιανός* ἐκ τοῦ *Καλησία*, *Πανδοσιανός* ἐκ τοῦ *Πανδοσία* καὶ λοιπὰ Ἰταλικὰ ἐθνικά. Λήγουσι δὲ τὰ ἀπὸ πρωτοτύπων εἰς *-ια* παραγόμενα τοιαῦτα ἐθνικὰ οὐ μόνον εἰς *-ιανός*, ἀλλὰ καὶ εἰς *-ῖνος*, οἷον *Ἀρικῖνος* ἐκ τοῦ *Ἀρικία*, *Ἀρρεντῖνος* ἐκ τοῦ *Ἀρρεντία*, *Καμαρῖνοι* ἐκ τοῦ *Καμαρία*, *Κρουστομερῖνος* ἐκ τοῦ *Κρουστομερία*, *Λουκερῖνος* ἐκ τοῦ *Λουκερία*, *Μεδυλλῖνος* ἐκ τοῦ *Μεδυλλία*, *Νουκερῖνοι* ἐκ τοῦ *Νουκερία* καὶ *Νουκρῖνος* ἐκ τοῦ *Νουκρία*, *Πανδοσῖνος* ἐκ τοῦ *Πανδοσία*, *Περ(ο)υσῖνος* ἐκ τοῦ *Περ(ο)υσία*, *Πετηλῖνος* ἐκ τοῦ *Πετηλία*, *Πικεντῖνοι* καὶ *Πικεντίνη* ἐκ τοῦ *Πικεντία*, *Σητῖνοι* ἐκ τοῦ *Σητία*, *Σιγνῖνος* ἐκ τοῦ *Σιγνία*, *Φαβεντῖνος* ἐκ τοῦ *Φαβεντία* κλπ. κλπ.

«Σιγlεύς» ἀντὶ τοῦ «ΣιγΡlεύς» 18, 4. κατὰ τὴν εὔστοχον τοῦ Mein. εἰκασίαν.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο χάριν ἐκείνου, οἷον:

«ἈτΡεύς» ἀντὶ τοῦ «ἈτΡlεύς» 143, 20.

«ἌωΡος» ἀντὶ τοῦ «ἈώΡlος» 154, 5.

«ΔιακΡεῖς» ἀντὶ τοῦ «ΔιακΡlεῖς» 229, 15.

«ΠΡεσία» ἀντὶ τοῦ «ΠlΡεσία» ἤτοι «ΠΕlΡεσία» 138, 18.

Ὅπως δ' ἐκπίπτει τὸ Ρ, οὕτως ἄλλοτε προστίθεται ἀπροσδιονύσως, οἷον «μάκΡαρς» ἀντὶ τοῦ «μάκαρς» πρβ. 551, 3. Ἀλλαχοῦ δὲ τὸ προστεθὲν Ρ μετέπεσεν εἰς l, ὃ ὕστερον μετετέθη· πρβ. 543, 8 κέξ. ἔνθα τἀντίγραφα νῦν μὲν «ῬάπτΡα» νῦν δὲ «Ῥάπταl» φέρουσιν ἀντὶ τοῦ «Ῥάπτα», οὗ αἱ διάφοροι γραφαὶ προῆλθον ἐκ τῆς ἑξῆς ἀκολουθίας:

ῬάπτΡα - Ῥάπτlα - Ῥάπταl.

Ἀλλὰ πρὸς τῇ ἐναργείᾳ τῶν εἰρημένων, ἐξ ὧν πᾶς τις ἤδη νοεῖ τὸ εὐχερὲς τῆς τοῦ *Αἰαμηνοί* μεταπτώσεως εἰς τὸ *Ἀδριηνοί* καὶ τὸ ἐκ τούτου *Ἀδρηινοί*, ὑπερμαχοῦσιν ἔτι τοῦ *Αἰαμηνοί* καὶ ἐθνικὰ τῆς Ναβαταίων χώρας, οἷον *Μηδαβηνοί* πρβ. 449, 6 «ὁ πολίτης Μηδαβηνός, ὡς *Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ*»· *Ὀβοδηνοί* πρβ. 482, 15 «Ὄβοδα, χωρίον Ναβαταίων. *Οὐράνιος Ἀραβικῶν τετάρτῳ* — τὸ ἐθνικὸν Ὀβοδηνός ὡς Δαχαρηνός», ὁπόθεν πιθανῶς ὁ ἡμέτερος Mein. παρέλαβε τὸ ἑαυτοῦ *Δαχαρηνοί*· περὶ δὲ τοῦ *Αἰαμηνοί* ὁ Ἐθνικογράφος παρατηρεῖ 37, 5 τάδε: «*Αἰαμηνή*, Ναβαταίων χώρα, ὡς *Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ*. τὸ ἐθνικὸν *Αἰαμηνός*»· γράφων ἄρα ὁ πολὺς Ἐθνικολόγος τὰ ἐν τοῖς ἄνω περὶ *Ἀβασηνῶν* ἐκτεθειμένα καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ *Ἀβασηνοί* ὀξύνεται καὶ κατάληξιν φέρει τοῖς Ἄραψιν ἐπιχωριάζουσαν ὑπ' ὄψιν εἶχε καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Οὐρανίου τὸ *Ἀραβικά* ἐπιγραφόμενον, ἐξ οὗ πάντως ἠρύσατο τὰ κατειλεγμένα παραδείγματα. Καὶ τοῦτο ἄρα νέον τεκμήριον ὅτι ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν κεφαλαίῳ (5, 9) μᾶλλον *Αἰαμηνοί* γραπτέον ἢ ὡς ἄλλοι εἰκάζουσιν *Ἀδαρηνοί*.

Ἄβοτις	Γράφε
«ὁ πολίτης κατὰ μὲν τὸ ἐπιχώριον Ἀβοτίτης, ὡς Ναύ-	«ὁ πολίτης κατὰ μὲν τὸ ἐπιχώριον Ἀβοτίτης, ὡς Ναύ-

κρατις Ναυκρατίτης, κατὰ δὲ Ἑκαταῖον Ἀβοτιεύς, ὡς Μάκρις Μάκριος Μακριεύς, Χάλκις Χάλκιος Χαλκιεύς, Ἄβοτις Ἀβότιος Ἀβοτιεύς.»

κρατις Ναυκρατίτης, κατὰ δὲ Ἑκαταῖον Ἀβοτιεύς. ὡς ΓΑΡ Μάκρις Μάκριος Μακριεύς, Χάλκις Χάλκιος Χαλκιεύς, ΟΥΤΩΣ Ἄβοτις Ἀβότιος Ἀβοτιεύς.»

Πρβ. 8, 5 «ὡς **γὰρ** ἀπὸ τοῦ ναῦται ναυτέων, **οὕτως** Ἀβοριγίναι Ἀβοριγινέων.»· 9, 11 «ὡς **γὰρ** Ἄθμονον Ἀθμονεύς καὶ Γάργαρον Γαργαρεύς καὶ Σούνιον Σουνιεύς καὶ Σιγειεύς καὶ Ἰλιεύς καὶ Λευκωνιεύς καὶ Παντικαπαιεύς καὶ Δουλιχιεύς, **οὕτως** Ἀβροτονεύς.»· 18, 12 «ὡς **γὰρ** Κυνῶν πόλις Κυνοπολίτης, Λεόντων πόλις Λεοντοπολίτης, Λύκων πόλις Λυκοπολίτης, Λάτων πόλις Λατοπολίτης, **οὕτως** Ἀγκυρῶν ⟨πόλις⟩ Ἀγκυροπολίτης.»· 416, 17 «ὡς **γὰρ** ἀπὸ τοῦ Μάραθος Μαραθήσιος, **οὕτω** καὶ τοῦτο.»· 612, 1 «ὡς **γὰρ** Καππάδοκος Καππαδόκης, **οὕτω** Τεκτόσαγος Τεκτοσάγης.»· 671, 10 «ὡς **γὰρ** Ὑρία Ὑριεύς, Ὑσία Ὑσιεύς, **οὕτως** φρατρία φρατριεύς.»· 696, 4 «ὡς **γὰρ** τοῦ καλύψω ἡ Καλυψώ, **οὕτω** καὶ τοῦ χορτάσω Χορτασώ.» κλπ. κλπ.

Γραπτέον ἄρα καὶ συμπληρωτέον καὶ τὸ ἑπόμενον χωρίον 13, 3 οὕτω: «λέγεται δὲ καὶ Ἀγάμμη. ὡς ΓΑΡ ΤΟ πρέσβεια πρέσβη καὶ τὸ βασίλεια κατὰ συναλοιφὴν βασίλη, οὕτω ΚΑΙ ΤΟ Ἀγάμμεια Ἀγάμμη.» καὶ τόδε 36, 19 οὕτω: «ἔοικε δὲ τοὐναντίον ἐξ αὐτῆς ὁ Αἰήτης εἶναι. ὡς ΓΑΡ Ἀσία Ἀσιάτης, οὕτως Αἶα Αἰάτης καὶ Αἰήτης.» καὶ τὸ ἑξῆς 704, 22 οὕτω: «ὁ πολίτης ὤφειλεν εἶναι Ψωφίτης, τῷ τύπῳ τῶν εἰς -ις ληγόντων· ἀλλὰ γέγονεν ἀπὸ τῆς γενικῆς· ὡς ΓΑΡ τῆς Ἀρκάδος Ἀρκάδιος καὶ τῆς Αὐλίδος Αὐλίδιος, οὕτω ΚΑΙ ΤΗΣ Ψωφῖδος Ψωφίδιος.». Πρβ. δ' εἴ σοι δοκεῖ καὶ 300, 14. 365, 1. 488, 4 κλπ.

«**Ἀκραιφία,** πόλις Βοιωτίας — τὸ ἐθνικὸν Ἀκραιφιαῖος καὶ Ἀκραίφιος (οὕτω γὰρ Ἀπόλλων τιμᾶται) καὶ ⟨Ἀκραιφιεύς καὶ⟩ Ἀκραιφιάς, ὡς Σουνιεύς Σουνιάς».

Ὁ ἡμέτερος ἐκδότης παρατηρεῖ ἐνταῦθα ὅτι «Ἀκραιφιεύς καὶ

add. M. huius gentilis exemplum habemus apud Bœckh. Inscr. 1587»· ἀλλὰ τὸ *Ἀκραιφιεύς* ἀλλαχοῦ λανθάνει, προφανῶς ὀλίγον ἀνωτέρω, ἔνθα ἀναγινώσκομεν «ἈκραιφιΑΙΟϹ», ἤτοι «Ἀ-κραιφιЄΩϹ». Ἔχει δὲ τὸ *Ἀκραιφιεύς* πρὸς τὸ *Ἀκραιφία*, ὡς τὸ *Ὑσιεύς* πρὸς τὸ *Ὑσία*, τὸ *Χορσιεύς* πρὸς τὸ *Χορσία* καὶ ἄλλα Βοιωτικά. Ἐκ τοῦ «ἈκραιφιЄΩϹ» ἄρα προῆλθε τὸ «ἈκραιφιΑΙΟϹ», κατὰ παρόρασιν δ' ἢ συνέμπτωσιν ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως ἐξέπεσεν ἡ εὐθεῖα *Ἀκραιφιεύς*. Γραπτέον ἄρα τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον οὕτω:

«τὸ ἐθνικὸν Ἀκραιφιεύς Ἀκραιφιέως. καὶ Ἀκραίφιος, οὕτω γὰρ Ἀπόλλων τιμᾶται. καὶ Ἀκραιφιάς, ὡς Σουνιεύς Σουνιάς».

Ἀλεξάνδρειαι	**Γράφε**
««ταραχθεὶς οὖν Ἀλέξανδρος, οἱ μάντεις θαρρεῖν ἔλεγον· πάντων γὰρ τὴν πόλιν τροφὸν γενήσεσθαι». ταῦτα καὶ Ἀρριανός.»	««ταραχθέντι οὖν Ἀλεξάνδρῳ οἱ μάντεις θαρρεῖν ἔλεγον· πάντων γὰρ τὴν πόλιν τροφὸν γενήσεσθαι». ταὐτὰ καὶ Ἀρριανός.»

Ἀντὶ τῆς ἀτόπως ἐν τοῖς κώδιξι κειμένης εὐθείας δύναται πλὴν τῆς δοτικῆς νὰ τεθῇ ἐνταῦθα καὶ γενικὴ πτῶσις, νὰ γραφῇ δηλαδὴ τὸ χωρίον οὕτω: «*ταραχθέντος* οὖν *Ἀλεξάνδρου* οἱ μάντεις θαρρεῖν ἔλεγον».

Περὶ δὲ τῆς ἑτέρας μεταβολῆς παρατηρητέον ὅτι συχνότατα τὸ *ταὐτά* μεταπίπτει εἰς τὸ *ταυτα* ἢ *ταῦτά* ὡς τὸ «*ταῦτά φησιν*», ἐπειδὴ οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσιν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος λέξεις καὶ δὴ καὶ ὅταν κεφαλαίοις ἀναγράφωνται γράμμασιν, οἷον ΤΑΥΤΑ-ΤΑΥΤΑ. Πρβ. ΑΛΛΑ = ἀλλά - ἀλλ' ἅ - ἄλλα. ΑΡΑ = ἄρα - ἀρά. ΕΦΑ = ἐφ' ἅ - ἔφα. ΘЄΩΝ = θεῶν - θέων. ΚΑΛΑ = καλά - κᾶλα. ΚΑΛΗΝ = καλήν - κάλην. ΛЄΧΟΥϹ = λεχοῦς - λέχους. ΝΥΝ = νῦν - νυν. ΟΥϹ = οὗς - οὖς. ΟΥΤΟΙ = οὗτοι - οὔ τοι. ΠΑΛΑΙ = πάλαι - παλαί' (= παλαιά). ΣΤΡΑΤΙΑ = στρατιά - Στρατία. ΦЄΡЄΤΩ = φερέτω - φέρετ' ὦ. ΧΑΙΡΩ = χαίρω - χαίρ' ὦ, κλπ. κλπ.

Ἡ μετάπτωσις ἄρα τοῦ κεκραμένου εἰς τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν εἶνε νῦν προφανὴς καὶ οὐ δυσξύνετος τῷ ὑπ' ὄψιν ἔχοντι καὶ ὅτι κατὰ τὸν παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦντα νόμον οἱ βιβλιογράφοι τὰ ὁπωσδήποτε

ἄγνωστα μεταβάλλουσιν εἰς γνωστά. Ἀλλὰ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνταῦθα διορθώσει *ταὐτά* ἀντὶ τοῦ *ταῦτα* συνηγοροῦσιν ἐπαρκῶς καὶ τὰ ἑπόμενα τοῦ Ἐθνικολόγου χωρία: 7, 21 «*τὰ αὐτὰ* καὶ Χάραξ.» 30, 14 «ἐθνικὰ *τὰ αὐτά*.» 131, 20 «*τὰ αὐτὰ* καὶ Νικόλαος ἐν τετάρτῃ ἱστοριῶν.» 443, 5 *τὰ αὐτὰ* πράγματα τῇ εἰρημένῃ (1) προσάπτων.» 602, 22 «*τὰ αὐτὰ* δὲ καὶ Ἀρτεμίδωρος ἐνάτῳ γεωγραφουμένων».

Ὅμοια τῷ νῦν διορθουμένῳ εἶνε καὶ τὰ ἑξῆς δύο χωρία: 215, 13 «*ταὐτὰ* καὶ Ἀρτεμίδωρός φησιν.» καὶ 567, 9 «καὶ Μένιππος δὲ *ταὐτά* φησιν.» περὶ ὧν ἴδ. διατριβ. σελ. 41, 31 καὶ 86, 12.

Λέγει δ' ὁ Ἐθνικογράφος οὐ μόνον πληθυντικῶς *τὰ αὐτὰ* ἢ κατὰ κρᾶσιν *ταὐτά* ὡς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐδείχθη, ἀλλὰ καὶ ἑνικῶς, ὅπως διδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ ἑπόμενα χωρία, οἷον 28, 13 «*τὸ αὐτὸ* (2) δέ ἐστι χωρίον καὶ ἐθνικόν»· 255, 20 «καὶ ἐν θ' γεωγραφουμένων (Ἀρτεμίδωρος) *τὸ αὐτό*»· 282, 7 «*τὸ αὐτὸ* (θηλυκὸν Ἐρυσιχίς) καὶ ἐπὶ τῆς χώρας»· 325, 9 «*τὸ αὐτὸ* καὶ Ἅβρων ἐν παρωνύμοις φησί»· 482, 6 «καὶ ἐκ τόπου *τὸ αὐτό* (Ὄαθεν)» κλπ.

Ἐκ τούτων δὲ ἡμεῖς ὁρμώμενοι ἐν τῇ διατριβῇ σελ. 27, 13 ἐκ τοῦ κεκραμένου *ταὐτόN* ἀποβάλλομεν τὸ τελικὸν Ν γράφοντες *ταὐτO*. Σημειωτέον δ' ὅτι *ταὐτO* μέν, ἤτοι ἄνευ τοῦ Ν, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ἑπο-

(1) Ἡ αὐτὴ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, οἷον 344, 9 «ὡς Στράβων ἐν τῇ *εἰρημένῃ*». 597, 3 «φησὶ γὰρ Στράβων ἐν τῇ *εἰρημένῃ*». 661, 22 «ὡς Ἀλέξανδρος ἐν τῇ *εἰρημένῃ*». Λέγεται καὶ *προειρημένῃ*· πρβ. 154, 2 «ἔοικε δ' ἡ αὐτὴ εἶναι τῇ *προειρημένῃ*».

(2) Ἀπαντᾷ δ' ἐν τοῖς τοιούτοις συχνότατα, καὶ οὕτω [Α] «ΤΟ ἐθνικὸν *τὸ αὐτό*», οἷον 98, 11. 128, 15. 130, 4. 140, 6. 471, 2. 601, 16. κλπ. καὶ οὕτω [Β] «ἐθνικὸν *τὸ αὐτό*» ἤτοι ἄνευ τοῦ πρώτου ἄρθρου, οἷον 102, 15. 122, 14. 234, 13. 659, 15. 675, 24. 676, 5. κλπ. Φέρεται δὲ καὶ κατ' ἀρσενικὸν γένος παραλλήλως μὲν τοῖς παρατεθειμένοις χωρίοις διὰ τὸ συχνόν, ὁμοίως δὲ εἰς λόγον τοῦ ἄρθρου, ἤτοι καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου, οὕτω [Γ] «*Ὁ αὐτός*», οἷον 24, 15. 134, 13. 148, 6. 7. 339, 5. 681, 6. 683, 2. 686, 16. 17. 690, 20. 708, 6. 713, 6. καὶ ἄνευ τοῦ ἄρθρου, οὕτω [Δ] «ὡς *αὐτός*», οἷον 294, 22. 348, 16. 361, 4. 368, 17. 465, 13. 488, 9. 645, 20. 648, 2. 669, 12. 689 18. 693, 7. 695, 19. 696, 12 ἔνθα κεῖται «ὡς *αὐτὸς* ἐν *αὐτοῖς*» ἀντὶ τοῦ «ὡς Ὁ αὐτὸς ἐν ΤΟΙΣ αὐτοῖς»· τοὐναντίον 660, 4 ἀναγινώσκεται «ὡς *αὐτὸς* ἐν *τῇ αὐτῇ*»· ἡμεῖς καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς κατειλεγμένοις χωρίοις [Δ] προσθετέον ἡγούμεθα τὸ προσῆκον ἄρθρον· καὶ τυφλῷ δῆλον ὅτι ἐν τῇ φράσει «ὡς *Ὁ Αὐτός*» τὸ ἄρθρον *Ὁ* εὐκολώτατα ἐδύνατο ἑκάστοτε νὰ παραλείπηται διὰ τὸ παντελῶς αὐτοῦ τῷ *Α* ὅμοιον· περὶ δὲ τοῦ χωρίου 711, 14 ἴδ. τὰ ὑπὸ τοῦ Mein. σημειούμενα. Τῆς προσθήκης τοῦ ἄρθρου ὑπερμαχοῦσι καὶ τὰ ἑπόμενα τῶν Ἐθνικῶν χωρία, οἷον 615, 5 *τῷ αὐτῷ* — 161, 20. 260, 5. 278, 2. 478, 15 *οἱ αὐτοί*. — 650, 6 *τοὺς αὐτούς*. — — 478, 9 *ἡ αὐτή*. — 645, 15 *τὴν αὐτήν* κλπ. κλπ.

μένῳ τοῦ Δικαιάρχου χωρίῳ παρὰ Στεφάνῳ 680, 11 «ἅπαντας εἰς *ταὐτὸ* συναγαγόντα», *ταὐτόΝ* δὲ μετὰ τοῦ Ν ἐν τῷ ἑξῆς 77, 7 «τὸ ἐθνικὸν *ταὐτόν*»· φέρεται δὲ καὶ κατὰ κρᾶσιν Ἰωνικὴν *τὠυτό* ἐν τῷ ὑποτεταγμένῳ χωρίῳ τοῦ Ἡροδότου παρὰ τῷ Ἐθνικολόγῳ 694, 1 «Χῖοι μὲν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ *τὠυτὸ* διαλέγονται», ἀνθ' οὗ ὁ μὲν Rehd. κῶδιξ ἔχει *κατὰ* **τΑυτό,** ὁ δὲ Ald. καὶ ὁ Voss. *κατ'* **αὐτό.**

Ἀλλ' ἐὰν ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν χωρίῳ οἱ κώδικες ἔχωσι «ταὐτόΝ» σὺν τῷ Ν, διότι οὐδὲν ὁ Mein. σημειοῦται περὶ τοῦ πράγματος, τὸ «ταὐτόΝ» δύναται νὰ μείνῃ «ταὐτόΝ», ἤτοι νὰ μὴ ἐκβληθῇ τὸ Ν, εἰ καὶ αὐτόθι ἡ ἑπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου «διεσπαρμένους εἰς *ταὐτόΝ Συνελθεῖν*», ᾧ ὅμοιον ὑπάρχει καὶ τὸ ἑξῆς τοῦ Φιλοχώρου παρὰ Στεφάνῳ χωρίον 139, 14 «ἐκλήθη δὲ ἄστυ — διὰ τὸ πρότερον νομάδας καὶ σποράδην ζῶντας τότε *συνελθεῖν* καὶ στῆναι ἐκ τῆς πλάνης εἰς τὰς κοινὰς οἰκήσεις», ἔνθα ἡ ἀπὸ τοῦ *στῆναι* παραγωγὴ τοῦ *ἄστυ* μνημονεύεται.

Ὁ δ' ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Mein. εἰσαχθεὶς εἰς τὸ πρότερον χωρίον ἐκ τῶν κωδίκων Rehd. καὶ Voss. καὶ αὐτῷ αὖθις τούτῳ λεληθότως πράγματα παρασχὼν σύνδεσμος **γάρ** φαίνεται ὅτι πολλαχοῦ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων ἢ ὑπὸ τούτοις ὁμοίων διασκευαστῶν προφανῶς οὐ νοούντων τὰ γραφόμενα προστίθεται ἀπροσδιονύσως, ἵν' ἀποβῇ δῆθεν ὁ λόγος Ἀττικώτερος ἢ καθόλου εἰπεῖν Ἑλληνικώτερος· οὕτω φέρ' εἰπεῖν ἔχει ὁ Ald. κῶδιξ τὸ ἑπόμενον τοῦ Στεφάνου ἢ τῶν τὰ τούτου ἐπιτεμνομένων χωρίον 5, 18 «ἡ δὲ δευτέρα πόλις τῆς Ἰβηρίας πρὸς ΓΑΡ τοῖς Γαδείροις, ὡς Ἀρτεμίδωρος ἐν δευτέρῳ γεωγραφουμένων.»· ἀλλὰ πολλῷ τούτου λαμπρότερον παράδειγμα καὶ ὁμοιότερον τῷ ἐν τῇ διατριβῇ κειμένῳ παρέχεται ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Α' σελ. 321, 8 ἔνθα πάνυ ὀρθῶς ὁ γράφων ἀποφαίνεται ὅτι καὶ τὸ ἑπόμενον χωρίον γράφεται

ὀρθῶς μέν	**κακῶς δέ**
«Φιλίππου δὲ ἀποθανόντος εὐαγγέλια θύειν τὸν δῆμον οὐκ εἴα· καὶ γὰρ ἀγενὲς ἐπιχαίρειν καὶ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ παραταξαμένην	«Φιλίππου δὲ ἀποθανόντος εὐαγγέλια π ο ι ε ῖ ν τὸν δῆμον οὐκ εἴα· καὶ γὰρ ἀγεννὲς ΕΙΝΑΙ ἐπιχαίρειν. Τὴν ΓΑΡ ἐν Χαιρωνείᾳ πα-

πρὸς αὐτοὺς δύναμιν ἑνὶ σώματι μόνον ἐλάττω γενέσθαι.»

ραταξαμένην πρὸς αὐτοὺς δύναμιν ἑνὶ σώματι μόνῳ ἐλάττους γενέσθαι.»

Ὅμοιόν τι προφανῶς κατὰ τὴν ἀποβολὴν μὲν τοῦ ΚΑΙ, προσθήκην δὲ τοῦ ΓΑΡ, ὡς παρατηρεῖται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τοῦ Πλουτάρχου χωρίῳ, συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἑξῆς τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως 708, 5 «ὁ πολίτης Ὠλέριος, καὶ Ὠλερία Ἀθηνᾶ, τὸ οὐδέτερον Ὠλέριον.», περὶ οὗ ὁ Mein. σημειοῦται μὲν τάδε: «καὶ om. et γὰρ post Ὠλερία add. RV. præterea Ὠλέριος bis V.», τεκμαιρόμενος δ' ἐκ τούτου ὅτι τὸ χωρίον μεταβλητέον ὑπάρχει, ἄνευ ὄκνου παρατηρεῖ «an igitur Ὠλέριος Ὠλερία· Ὠλερία γὰρ Ἀθηνᾶ?». Ἐν ἄλλῳ δέ τινι τοῦ Ἡροδότου χωρίῳ μνημονευομένῳ ὑπὸ τοῦ Ἐθνικολόγου ὁ Ald. κῶδιξ φέρει μόνος τὸν ΓΑΡ ἐν οὐ δέοντι· πρβ. 382, 6 «ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης ΓΑΡ Κραννώνιος.»

Ἀλωπεκόννησος

« Ἀλωπεκόννησος, πόλις τῆς Ἑλλησποντίας χερρονήσου, κατὰ χρησμὸν κτισθεῖσα, κελεύσαντα, ἔνθα ἂν σκύλακας ἴδωσιν ἀλώπεκος, ἐκεῖ πόλιν οἰκίσαι. τὸ ἐθνικὸν Ἀλωπεκοννήσιος. **ἐκλήθησαν δὲ ὅτι, ὅτε ἔκτιζον τὴν πόλιν, ἀλώπηξ σκύμνον ἄλλοθεν φέρουσα κατετέθετο.**»

Κάληρος

«Κάληρος. οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ Ἀλωπεκόνησος ἀπὸ Καλήρου βασιλέως, Ἀλωπεκόννησος δὲ **ὅτι ἐκεῖ εἶδον σκύμνους φέρουσαν καὶ κατατιθεῖσαν ἀλώπεκα.** τινὲς δ' ὅτι δεκάληρος ἐκαλεῖτο ἡ πόλις.»

Ἐναργῶς σφόδρα ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀντιπαραβολῆς ἐξελέγχεται ὅτι τὰ ἐν τῷ *Ἀλωπεκόννησος* κατὰ διλογίαν ἀναγινωσκόμενα ἐκ τοῦ *Κάληρος* προφανῶς ἀντεγράφησαν· ἱκανῶς δὲ καὶ τὸ ἀπροσδιόνυσον τῆς τούτων θέσεως ἐμφαίνει τῶν ἀντιγραφέων τὸ τ' ἀβέλτερον καὶ ἄκριτον

καὶ ἀστάθμητον· ὁμοίως τῷ ἀνωτέρω ὑποβολιμαῖα χωρία ἴδ. κατωτ. ἐν λ. Ἀργαίς· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ *Ἀλωπεκόννησος*.

Περὶ δὲ τοῦ *Κάληρος* παρατηρητέον ὅτι ἐν τῇ γραφῇ τοῦ κώδικος Rehd. *δεκάληρος*, ἣν ὁ Mein. σημειοῦται, λανθάνουσαν βλέπομεν τὴν ἐκφορὰν «καὶ Κάληρος» ἀνθ' ἧς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διατριβῇ σελ. 43 «καὶ ΚάλΑρος» γράφομεν, ἤτοι τὴν παρεσχάτην τοῦ τοπικοῦ διὰ τοῦ Α κατὰ τὴν τοῦ Xylander διόρθωσιν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθα καὶ ὁ Ald. καὶ ὁ Voss. ὁμοίως τῇ τοῦ Rehd. ἐκφορᾷ «δεκάλΗρος» διὰ τοῦ Η ἔχουσι τὴν παραλήγουσαν, ἤτοι «κάλΗρος» ἀλλ' ἄνευ τοῦ «ΔΕ», εἰς λόγον ἄρα τῆς δευτέρας ἀπὸ τέλους συλλαβῆς τοῦ ὀνόματος συμφωνία τις τῶν ἀντιγράφων ὑπάρχει,

ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν φέρουσι μέν τινες τῶν κωδίκων «κάλΗρος», διαφωνεῖ δὲ τούτοις ὁ Ald. ἔχων «ΚάλΑρος»,

ἐπειδὴ ἐν ἐπιγραφῇ Κωρύκου Κιλικίας ἀπαντᾷ παρὰ Bœckh 3, 4432 e, add. κύριον ὄνομα «ΚαλΑροπίου υἱοῦ Ταρσείου», οὗ τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος εἶνε πάντως «ΚάλΑρος»· τοῦ βασιλέως ἄρα «ΚαλΑρου» καλουμένου καὶ ἡ πόλις ὡσαύτως «ΚάλΑρος» θὰ ὠνομάζετο,

διὰ ταῦτα συμπεραίνομεν ὅτι τὰ ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ ὑπ' ὄψιν κεφαλαίου οὕτω γραπτέα: «*ΚάλΑρος*. οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ Ἀλωπεκόννησος ἀπὸ *ΚαλΑρου* βασιλέως», τὰ δ' ἐν τέλει οὕτω: «τινὲς δ' ὅτι *καὶ ΚάλΗρος* ἐκαλεῖτο ἡ πόλις». Εἰπὼν ἀρχόμενος ὁ Ἐθνικολόγος ὅτι *ΚάλΑρος* ἡ Ἀλωπεκόννησος ἐλέγετο ἀπό τινος *ΚαλΑρου* βασιλεύσαντος, παρετήρει τελευτῶν «ἀλλ' ὑπό τινων *καὶ ΚάλΗρος* ἐκαλεῖτο ἡ πόλις **ἰωνικῶς**». Οὕτω περίπου, νομίζομεν, ἀρχῆθεν εἶχον τὰ τοῦ Ἐθνικογράφου, ἃ ὕστερον τὸ μὲν ὑπὸ τῶν τὰ τούτου ἐπιτεμνομένων, τὸ δ' ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων λωβηθέντα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς, οἷα νῦν οἱ κώδικες φέρουσι.

Γράφοντες τἀνωτέρω οὐδαμῶς ἀγνοοῦμεν ὅτι ἡ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἐκφορὰ «ΚάλΑρος» ἀντιμάχεται τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν γραμμάτων· ἀλλὰ τοσαυτάκις ὀλιγωροῦσι ταύτης καὶ ἀμελοῦσιν οἱ παντελῶς ἀναίσθητοι ἀντιγραφεῖς, ὥστε παραδείγματα μεταθέσεως ἀτόπου οὐ μόνον τῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα, δύναται νὰ καταφωράσῃ τις ἱκανά, ἐὰν ἐπιμελῶς διέλθῃ τὰ Ἐθνικά· πρβ. τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Β' σελ. 346, 5 καὶ ἐν τῇ ἐναισίμῳ διατριβῇ σελ.

23 σημειούμενα. Κατὰ ταῦτα τὸ «ΚάλΑρος» «ΚάλΗρος» πρῶτον γενόμενον ἔσχε κατ' ἀνάγκην εἶτα τὴν αὐτὴν τύχην πολλοῖς ἄλλοις κεφαλαίοις, οἷον *Βασιννοί Κάνδασα Ὕπαιπα* καὶ ἄλλα τέως λανθάνοντα· περιττὸν δὲ νὰ προστεθῇ ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν γραφὴν «ΚάλΑρος» τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κεφάλαιον μεταθετέον ὑπάρχει πρὸ τοῦ *Καλάσιρις* καὶ μετὰ τὸ *Κάλαρνα*.

«**Ἀπόλλωνος νῆσος,** ἐν Λιβύῃ. τὸ ἐθνικὸν Ἀπολλωνησίτης. λέγεται καὶ νησαῖος.»

Καὶ ἐν τῇ τοῦ Dindorf ἐκδόσει καὶ ἐν τῇ τοῦ Mein. (οὐδεὶς περὶ τῆς τοῦ Westermann λόγος, διότι ἀπὸ πολλοῦ ἐξαντληθεῖσα δὲν μετετυπώθη ἔκτοτε) τὸ ἐθνικὸν τοῦ *Ἀπόλλωνος νῆσος* φέρεται *ἈπολλΩνησίτης*.

Ἡ διὰ τοῦ *Ω* ἐκφορὰ τοῦ προκειμένου ὀνόματος προφανῶς εἶνε νόθη καὶ παρακεκομμένη· διότι τὰ ἐκ τοῦ *Ἀπόλλων* σύνθετα φέρουσιν ἐν συνθέσει τύπον τοῦτο μὲν *ἈπολλΟ*-, τοῦτο δὲ *ἈπολλΩΝΟ*-, οἷον *Ἀπολλογένης, Ἀπολλόθεμις* κλ. ἀλλ' *Ἀπολλωνικέτης, Ἀπολλωνόδοτος* (1) κλ. πρβ. Fick Griech. Personenn. σελ. 13.

Ἀλλ' ἐν τοῖς ἐκ τοῦ *νῆσος* συνθέτοις, ἐὰν ἡ μὲν σύνθεσις εἶνε ἄμεσος, ἤτοι παράθεσις, τὸ δὲ πρὸ τοῦ *νῆσος* συνθετικὸν μέρος τριτόκλιτον, διπλασιάζεται πάντως τὸ *Ν* ἢ μᾶλλον τὸ *Σ* τῆς καταλήξεως -*ΟΣ* ἀφομοιοῦται τῷ *Ν*, οἷον *Ἀλώπεκος νῆσος* - *ἈλωπεκόΝΝησος, Πέλοπος νῆσος* - *ΠελοπόΝΝησος* κλπ. ἀλλὰ *Βάκχου νῆσος* - *ΒακχοΝησίτης, Πατρόκλου νῆσος* - *ΠατροκλοΝήσιος* κλπ. καὶ τοὐναντίον *Δράκοντος νῆσος* - *ΔρακοντοΝήσιος* ἢ *ΔρακοντοΝησίτης, Μύρωνος νῆσος* - *ΜυρωνοΝησίτης* ἢ *ΜυρωνοΝησαῖος* κλπ.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοπικὸν ἀεὶ *Ἀπόλλωνος νῆσος* ἀπαντᾷ (τὸ *Ἀπολλωνόννησοι* εἶνε βεβαίως πεπλασμένον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος πολλὰ παρανοήσαντος καὶ παρερμηνεύσαντος, πρβ. τὰ ὑπὸ τοῦ Mein. παρὰ Στεφάνῳ ἐν λ. *Ἀρκόνησος* σελ. 121, 12 περὶ τοῦ πράγματος γεγραμ-

(1) Περὶ τοῦ *ἈπολλωνΙφάνης* ἀντὶ τοῦ *ἈπολλωνΟφάνης* ἴδ. Θησαυρ. τόμ. Α' μέρ. Β' σελ. 1544 d. Εἶνε δὲ τοῦτο ὅμοιον τῷ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ διατριβῇ μνημονευομένῳ *ΣαυρΙμαχος* ἀντὶ τοῦ *ΣαυρΟμαχος*, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ.

μένα), διὰ τοῦτο ἢ *Ἀπολλ Ονησίτης* θὰ εἶνε τὸ ἐθνικὸν κατ' οἰκονομίαν συνθέσεως ἢ δι' ἑνὸς *Ν* κατὰ τὴν προπαρεσχάτην *Ἀπολλω-νοΝησίτης*, ὡς ὁ Casaubon προτείνει καὶ ὁ Mein. δὲν παρεδέξατο· τῷ προτέρῳ τοῦ ἐθνικοῦ τύπῳ *Ἀπολλ Ονησίτης* συνηγορεῖ προδήλως ἡ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις διὰ τοῦ Ω ἐκφορὰ «Ἀπολλ Ωνησίτης», ἐν ᾧ ἡ σύγχυσις τοῦ Ο τῷ Ω εἶνε τυχαία, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἤρχετο γράφων ὑπ' ὄψιν τὸ «ἈπόλλΩΝΟΣ» ἔχων, οὐχὶ τὸ «ἈπολλΟ-» τὸ ἐν συνθέσει ἐμφανιζόμενον.

Ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν κωδίκων γραφῆς δύναται κάλλιστα νὰ ὑποτεθῇ καὶ ὅτι διὰ τὴν ταὐτότητα ἢ συγγένειαν ἢ ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα ἐξέπεσον ἢ παρελείφθησαν γράμματά τινα, ὧν ἕνεκα κεκολουμένον νῦν τὸ ὑπ' ὄψιν ἐθνικὸν «ἈπολλΩνησίτης» φέρεται ἀντὶ τοῦ «Ἀπολλω-ΝοΝησίτης»· ἀνάπλεῳ καὶ κατάπλεῳ σφαλμάτων τοιούτων τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τῶν Ἐθνικῶν κώδικες, ἐξ ὧν ὀλίγα τινὰ τὰ ὑποτεταγμένα παραδείγματα ἐμφανῶς μαρτυροῦσι τὴν πρὸς ταῦτα ῥοπὴν τῶν ἀντιγραφέων, οἷον

«Ἀκάλλιδος» ἀντὶ τοῦ «ἈΚαΚαλλίδος» 390, 18.
«Ἀκαρνίαν» ἀντὶ τοῦ «ἈκαρΝαΝίαν» 35, 3.
«Ἄμας» ἀντὶ τοῦ «ἈπΑμας» 103 3.
«Ἀσφαλτίδι» ἀντὶ τοῦ «ἈσφαλΤίΤιδι» 297, 5.
«Ἀφρικός» ἀντὶ τοῦ «ἈφρικΑνΟς» 17, 8.
«Εὐάστης» ἀντὶ τοῦ «ἘρΕύας τῆς» 276, 10.
«Ζηριάτης» ἀντὶ τοῦ «ΖειρΗνIάτης» 295, 2.
«Ζυγενικός» ἀντὶ τοῦ «ΖυγαινIτIκός» 297, 18.
«Θεβηνός» ἀντὶ τοῦ «ΘεβΗΘΗνός» 308, 8.
«Θέοπος» ἀντὶ τοῦ «ΘεόΠομΠος» 270, 8.
«Κανδρηνοί» ἀντὶ τοῦ «ΚανΔΑρηνοί» 354, 2.
«Κλαμένιος» ἀντὶ τοῦ «ΚλΑΖΟμένιος» 59, 7.
«Ῥοπεύς» ἀντὶ τοῦ «ῬΟδΟπεύς» 271, 7.
«σπογελοίων» ἀντὶ τοῦ «σπΟυδΟγελείων» 357, 3.
«Τιβαρίην» ἀντὶ τοῦ «ΤιβαρΗνIην» 681, 1.

δὲν εἶνε ἄρα ἀπίθανον, ἐὰν ἐκ τοῦ «ἈπολλωΝοΝησίτης» προῆλθε καθ' ὅμοιον τρόπον τὸ ἐν τοῖς κώδιξιν «ἈπολλΩνησίτης», τοῦ ἀντιγραφέως παραλιπόντος τὰ μετὰ τὸ Ω γράμματα ΝΟ, ἅτε ἀπὸ τοῦ ἑτέρου Ν εἰς τὸ ἕτερον Ν μεταπηδήσαντος.

Εὔδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀποβαίνει ὅτι οὐδαμῶς νῦν ἀποδεχόμεθα τὰ ἐν τῇ διατριβῇ σελ. 38 περὶ τοῦ «ἈπολλωνοΝΝησίτης» λεγόμενα· ἀποβλητέαν δ' ὅλως ἡγούμεθα καὶ τὴν δοξασίαν, καθ' ἣν τὸ «Ἀπολλῶ-νησίτης» θὰ ἐγένετο δῆθεν ἐκ τοῦ «ἈπολλωΝΟνησίτης» λόγῳ συγκοπῆς τῆς συλλαβῆς ΝΟ, ὅπως τὸ *κελαινεφής* ἐκ τοῦ *κελαιΝΟνεφής*, τὸ *ἀμφορεύς* ἐκ τοῦ *ἀμΦΙφορεύς* κλπ.

«**Ἄραζος,** πόλις πρὸς τῷ Πόντῳ ἀπὸ Ἀράζου τοῦ ἡγησαμένου. τὸ ἐθνικὸν Ἀράζιος ὡς Σαβάζιος»

Εἰς τὸ *ἡγησαμένου* ἀναφερόμενοι παρατηροῦμεν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μετοχὴ ἀλλαχοῦ δὲν τίθεται ἄνευ ἐγγυτέρου διορισμοῦ, ὡς δηλοῦται σαφῶς ἐν τῷ ἑπομένῳ χωρίῳ 210, 3 «Γολγοί, πόλις Κύπρου, ἀπὸ Γόλγου τοῦ *ἡγησαμένου τῆς Σικυωνίων ἀποικίας*» καὶ ἐν τῷ ἑξῆς 224, 4 «Δεκέλεια, δῆμος τῆς Ἱπποθοωντίδος φυλῆς, ἀπὸ Δεκέλου τοῦ *ἡγησαμένου*(1) *τοῖς Διοσκούροις εἰς Ἀφίδνας*», διὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπίθανον, ἐὰν παρελείφθησάν τινα ἢ ὑπ' ἀγνοίας διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν τὰ τοῦ Στεφάνου ἐπιτεμνομένων (ἴδ. π. χ. τὰ ὑπὸ τοῦ λογίου Meineke εἰς λόγον τῆς παρὰ τῷ Ἐθνικολόγῳ Ἰλλυρικῆς Ἐορδαίας σελ. 272, 1 γραφόμενα· ὁμοίως 10, 5 κλπ.), ἢ τυχαίως ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων, ὅτε προδήλως ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χωρίῳ χάσμα διακριτέον.

Τῆς τοιαύτης τῶν ἀντιγραφέων ἀβελτερίας παράδειγμα ἔστω τὸ ἑπόμενον τῶν Ἐθνικῶν χωρίον 210, 18 ὃ οἱ μὲν ἄλλοι κώδικες κατὰ τὴν τοῦ Mein. μαρτυρίαν ἔχουσιν οὕτως: «τοὺς δὲ Περραιβοὺς καλοῦντας ἑαυτούς» πρβ. καὶ Dindorf τόμ. Α' σελ. 139, 14 ἃ βεβαίως οὕτω γραφόμενα εἶνε παντελῶς ἀδιανόητα· ὁ δὲ Rehdigeranus ὡς ἑξῆς: «τοὺς δὲ **Περραιβοὺς** *Αἰολεῖς ὄντας τὰ σύμφωνα διπλοῦν καὶ* **Περραιβοὺς** καλοῦντας ἑαυτούς» συνᾴδοντα προφανῶς τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου μεταγραφομένοις ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον παρεκβολαῖς (Stallbaum) Ἰλιάδ. Β 749 σελ. 254, 10 οὕτω: «λέγει ὁ τὰ ἐθνικὰ γράψας ὅτι *Αἰολεῖς ὄντες οἱ Περραιβοὶ ἐδίπλουν τὰ σύμφωνα Περραιβοὺς ἑαυτοὺς καλοῦντες* καὶ πόλιν Γόννον παρ' αὐτοῖς οὖσαν καὶ γόν-

(1) Ἀπαντᾷ καὶ σύνθετος ἡ τοῦ *ἡγοῦμαι* μετοχή, πρβ. 173, 18 «ἀπὸ τῆς *καθηγησαμένης* Κάδμῳ βοός».

νατα καὶ τοιαῦτά τινα», ἔνθα ἀντὶ τῶν ἀτόπως κειμένων «καὶ γόΝΝατα καὶ τοιαῦτά τινα», γράφε μοι τὸ χωρίον, ὡς ἑξῆς: «καὶ γόννα ΤΑ ΓΟΝατα καὶ τοιαῦτά τινα»· πρβ. Στεφ. Mein. 211, 1 «καὶ Γόννον διὰ δύο ΝΝ τὴν πόλιν· *γόννα γὰρ οἱ Αἰολεῖς τὰ γόνατα*».

Ὅμοιόν τι προφανῶς συμβαίνει καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς ἡγουμένῳ τοῦ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, μεθ' οὗ καὶ παραλόγως συνεπτυγμένον ὑπάρχει· κατὰ τὴν παρατήρησιν δηλ. τοῦ Mein., περὶ ἧς ἴδ. 108, 11. πλῆρες μὲν ἀναγινώσκεται τὸ ἕτερον ἐν τοῖς ἄλλοις κώδιξιν, ἀτελὲς δὲ ἐν τῷ Voss., ὡς ἡ ἑπομένη ἀντιπαραβολὴ ἐξελέγχει:

Οἱ λοιποὶ κώδικες	Ὁ Vossianus
«Ἄραδος, νῆσος Φοινίκης. ἔστι καὶ ἑτέρα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. τὸ ἐθνικὸν Ἀράδιος. τρίτη Κρήτης. **τὸ ἐθνικὸν Ἀράδιος Ἀραδία.**	«Ἄραδος, νῆσος Φοινίκης. **β'** ἔστι καὶ ἑτέρα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. τὸ ἐθνικὸν Ἀράδιος. τρίτη Κρήτης **ἀπὸ Ἀράζου τοῦ ἡγησαμένου. τὸ ἐθνικὸν Ἀράζιος ὡς Σαβάζιος.**
Ἄραζος, πόλις πρὸς τῷ Πόντῳ, ἀπὸ Ἀράζου τοῦ ἡγησαμένου. τὸ ἐθνικὸν Ἀράζιος ὡς Σαβάζιος.»	Ἄραζος, πόλις πρὸς τῷ Πόντῳ, **ἀπὸ Ἀράζου τοῦ ἡγησαμένου. τὸ ἐθνικὸν Ἀράζιος ὡς Σαβάζιος.**

ἐν ᾧ κώδικι βλέπομεν ὅτι ἄλλα μὲν ἐν οὐ δέοντι παραλείπονται, ἄλλα δ' ἀπροσδιονύσως ἐπαναλαμβάνονται.

Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται ἡμῖν ἀπίθανον, ὅτι ἐπειδὴ τὸ «ἱΔρυσαμένου» ἓν μόνον γράμμα πλέον ἔχει τοῦ *ἡγησαμένου*, ὑφίσταται δὲ παλαιογραφικῶς ἡ ἰσότης Ρ = Γ, θὰ ἐγράφη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων «ἩΓΗσαμένου» ἀντὶ τοῦ «Ἱ(δ)ΡΥσαμένου», ἤτοι *κτίστου*, ὃ οὐκ ἀσυνήθως ἐν τοῖς ἡμετέροις Ἐθνικοῖς ἀπαντᾷ (1).

Καὶ τῆς τοιαύτης τῶν ἠλιθίων ἀντιγραφέων ἀπειροκαλίας ἔστω παράδειγμα τὸ ἑξῆς χωρίον 362, 17 «διὰ τὸ τὰ πρόβατα κυίσκε-

(1) Λέγεται δ' ἀντ' αὐτοῦ καὶ *κτίσαντος*· πρβ. 144, 6 «ἀπὸ Ἀττάλου Φιλαδέλφου *κτίσαντος* αὐτήν»· καὶ παθητικῶς *ἐκτισμένη*· πρβ. 32, 17 «ὑπό τινος *ἐκτισμένη* Ἀζώρου».

σθαι *ὀχευόμενα* ἐν τῷ τόπῳ», περὶ οὗ παρατηρητέον ὅτι ἐν τῷ κώδικι Rehd. ἀντὶ τοῦ *ὀχευόμενα* ἀρχῆθεν μὲν *λοχευόμενα* ἐγράφη, ὕστερον δὲ προφανῶς προσετέθη πνεῦμα ψιλὸν ἐπὶ τοῦ Ο τῆς πρώτης συλλαβῆς καὶ *ἐστίχθη* κάτωθεν τὸ πρῶτον τῆς λέξεως γράμμα Λ, ἤτοι διὰ τελείας στιγμῆς οὐ καλῶς κείμενον ἐχαρακτηρίσθη, ἵν' ὑπὸ τοῦ λογίου διασκευαστοῦ σαφῶς διδαχθῇ ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε *ὀχευόμενα*. Τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ ἐν τῷ ὑποτεταγμένῳ χρησμοῦ τινος στίχῳ 8, 7:

«στείχετε *μαιόμενοι* Σικελῶν Σατουρνίαν αἶαν»

ἔνθα πλὴν ἑνὸς τῶν κωδίκων οἱ λοιποὶ φέρουσιν ἀτόπως «μαιΝόμενοι ἀντὶ τοῦ «μαιόμενοι»· ἴδ. καὶ ἀνωτέρω ἐν λ. Ἀβασηνοί.

Τῆς χρήσεως τοῦ *ἱδρυσαμένου* παράδειγμα ἔστω τὸ ἑπόμενον τῶν Ἐθνικῶν χωρίον 115, 14 «Ἀρδαλίδες καὶ Ἀρδαλιώτιδες τιμῶνται αἱ Μοῦσαι ἐν Τροιζῆνι, ἀπὸ Ἀρδάλου τινὸς *ἱδρυσαμένου* ἢ καὶ ἀπὸ τόπου»· καὶ ἐν ἀναλύσει, ὡς δηλοῖ τὸ χωρίον τόδε 598, 6 «Ταίναρος, πόλις (1), ἀπὸ Ταινάρου τοῦ Γεραίστου μὲν ἀδελφοῦ, Διὸς δὲ παιδός. ὃς πλέον σὺν Καλάβρῳ τῷ ἀδελφῷ καὶ τόπον τῆς Πελοποννήσου καταλαβών τινα Ποσειδῶνος ἱερὸν *ἱδρύσατο*»· καὶ ἐνεργητικῶς 619, 18 «σκοπουμένου γὰρ τοῦ Ἀθάμαντος ἔνθα *ἱδρύσει* κτέ.».

Ἐμφερὴς τῷ *ἱδρυσαμένου* εἶνε καὶ ἡ μετοχὴ *στρατευσαμένου*· πρβ. 517, 18 «ἀπὸ Περίνθου Ἐπιδαυρίου τοῦ μετὰ Ὀρέστου *στρα-*

(1) Πρόσθες ἐνταῦθα μετὰ τὸ *πόλις* τὸ ἐπίθετον *Λακωνική* πρβ. 34, 17. 87, 16. 95, 11. 131, 11. 141, 10. 145, 9. 161, 12. 184, 9. 214, 5. 269, 5. 283, 7. 294, 9. 309, 13. 336, 1. 344 3. 381, 3. 385, 13. 404, 5. 520, 5. 561, 3. 622, 2. 700, 17, ἤ, ὡς ὁ Mein. εἰκάζει, τὴν γενικὴν *Λακωνικῆς* πρβ. 45, 1. 46, 4. 53, 15. 147, 6. 149, 16. 150, 17. 24. 202, 11. 203, 13. 225, 16. 244, 4. 305, 1. 308, 4. 315, 10. 340, 5. 362, 5. 412, 3. 13. 418, 15. 441, 1. ὃ χωρίον κατὰ τὰ ἐν τῇ διατριβῇ σελ. 46, 17 γραπτέον. 447, 7. 471, 15. 486, 9. 487, 15. 559, 13. 643, 5. 658, 16. 692, 13. Ἐν τῷ ἑξῆς χωρίῳ ἢ μᾶλλον κεφαλαίῳ ἀπαντῶσι καὶ ἀμφότερα 448, 3. «Μεσσόα, τόπος *Λακωνικῆς*. Στράβων ὀγδόῃ. ἔστι καὶ φυλὴ *Λακωνική*». Ὑπερμαχοῦσι δὲ τοῦ μὲν ἐπιθέτου καὶ τὰ ἑπόμενα χωρία: 274, 1 «τινὲς δὲ Λιμηρὰν *Λακωνικήν* λέγουσι»· 357, 15 «Καρδαμύλη, (πόλις Μεσσηνίας.) Ὅμηρος «Καρδαμύλην Ἐνόπην τε». Ἡρόδοτος δὲ *Λακωνικὴν* αὐτήν φησιν»· 55, 14 «ἔστι καὶ Αἰτωλία πόλις Πελοποννήσου, ἣν συγκαταλέγει ταῖς *Λακωνικαῖς* πόλεσιν Ἀνδροτίων»· 377, 8 «Κορυφάσιον, χωρίον *Λακωνικὸν* πλησίον Πύλου»· 379, 13 «Κοτύρτα, χωρίον *Λακωνικόν*»· 534, 16 «ἔστι καὶ *Λακωνικὸν* πολίχνιον (Πρασιαί)»· 583, 15 «Σπάρτη, *Λακωνικὸν* χωρίον». Τοῦ δ' ὀνόματος καὶ τόδε 534, 8 «ἀπὸ Πρακὸς τοῦ ἐξ Ἠπείρου μὲν ὁρμήσαντος, οἰκήσαντος δὲ ἐν τῇ *Λακωνικῇ*».

τευσαμένου»· καὶ ἡ *ὑποδεξαμένου*· πρβ. 554, 6 «Μοτύλου κτίσμα τοῦ τὴν Ἑλένην καὶ Πάριν *ὑποδεξαμένου*»· καὶ *ὑποδεξαμένης*· πρβ. 590, 2 «ἀπὸ Συέσσης γραός τινος *ὑποδεξαμένης* τὴν Λητώ» κλπ. Ἐνεργητικῶν μετοχῶν παραδείγματα ἴδ. 500, 7. 626, 13 κλ.

Εἰπόντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι τῆς μετοχῆς ἢ τοῦ ῥήματος καθόλου πολλῷ συνηθέστερον εἶνε τὸ ὄνομα *κτίστης* παρατηροῦμεν νῦν ὅτι κακῶς ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν τοῦ Ἐθνικολόγου τονίζεται *κτιστής κτιστοῦ κτιστῇ κτιστήν*, ἤτοι ὀξυτόνως, ἀντὶ τῆς μόνης ὀρθῆς ἐκφορᾶς *κτίστης κτίστου κτίστῃ κτίστην*. Πρὸς πίστωσιν τοῦ λόγου ἡμῶν παραδείγματα παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὰ ἑπόμενα:

κτιστής· πρβ. 49, 18 «Καμικός καὶ ὁ *κτιστὴς* καὶ ἡ νῆσος»· 356, 16 «ὁ *κτιστὴς* Καππάδοκος εἴρηται»· 403, 3 «οὕτως γὰρ καὶ ὁ *κτιστής*»· σημειωτέον δ' ὅτι ἡ ὀρθὴ τοῦ ὀνόματος ἐκφορὰ προταθεῖσα ἐν τῷ ἀναγεγραμμένῳ χωρίῳ ὑπό τινος λογίου ἀπερρίφθη οὐ προσηκόντως ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐκδότου.

κτιστοῦ· πρβ. 27, 5 «κέκληται ἀπὸ Ἀδραμύτου *κτιστοῦ*, παιδὸς μὲν Ἀλυάττου, Κροίσου δὲ ἀδελφοῦ»· 50, 2 «ἔσθ' ὅτε καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν εὑρίσκεται ἓν ὄνομα, *κτιστοῦ* πολεως καὶ ἔθνους, ὡς τὸ Δάρδανος»· 267 1 «ὁ πολίτης Ἑλικώνιος ἀπὸ τοῦ *κτιστοῦ* Ἑλικῶνος»· παρατηρητέον δ' ὅτι δύο τῶν κωδίκων τοῦ Ἐθνικολόγου, ὁ Ald. καὶ ὁ Voss., ἔχουσιν αὐτόθι ὀρθῶς *κτίστου*· 358, 4 «Ἑρμοχάρους δὲ τοῦ *κτιστοῦ* θύοντος κόρακα τὴν καρδίαν ἁρπάσαντα καὶ ἀναπτάντα εἰς τόνδε τὸν χῶρον μεθεῖναι»· 430, 24 «ἀπὸ Μανοῦ σφόδρα εὐπόρου *κτιστοῦ*»· 431, 8 «ἀπὸ Μανταλοῦ *κτιστοῦ* αὐτῆς».

κτιστῇ· πρβ. 428, 5 «τὸ ἐθνικὸν Μακεδὼν ὁμοφώνως τῷ *κτιστῇ*»· 514, 14 «σημειωτέον δὲ ὅτι Πελάσγιος οὐ λέγεται τὸ ἐθνικὸν ἄρρεν, ἀλλ' ὁμώνυμον τῷ *κτιστῇ* Πελασγός»· 638, 14 «τὸ ἐθνικὸν Τρώς, ὁμόφωνον (γράφε *ὁμοφώνΩΣ* καὶ πρβ. διατριβῆς σελ. 87, 36) τῷ *κτιστῇ*».

κτιστήν· πρβ. 624, 22 «Δημοσθένης δ' ἐν Βιθυνιακοῖς φησι *κτιστὴν* τῆς πόλεως γενέσθαι Πάταρον». *Ὀρθῶς* δ' ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἑπομένῳ χωρίῳ 113, 6 «τὸ ἐθνικὸν πασῶν Ἀργεῖος, οὐ παρὰ τὸ Ἄργος οὐδέτερον (ἦν γὰρ ⟨ἂν⟩ διὰ τοῦ Ι), ἀλλὰ παρὰ τὸν Ἄργον τὸν *κτίστην*».

Οὐδὲν δὲ κωλύει νὰ παρατεθῇ αὐτόθι καὶ τὸ ἑξῆς τῶν Ἐθνικῶν

χωρίον, οὕτω νῦν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Mein. ἀναγινωσκόμενον 665, 8 «Φιλαδέλφεια, πόλις Λυδίας, Ἀττάλου *κτίσμα* τοῦ Φιλαδέλφου (πρβ. 144, 6)», ἐν ᾧ τὸ *κτίσμα* εἶνε γραφὴ τοῦ Xylander, ὡς παρατηρεῖ ὁ λόγιος ἐκδότης· ἀλλὰ τἀντίγραφα ἔχουσιν ἐνταῦθα *κτίστου*· ἡ ὀρθὴ ἄρα τοῦ προκειμένου χωρίου γραφὴ ἔχει οὕτω: «Φιλαδέλφεια, πόλις Λυδίας, ΆΠΟ Ἀττάλου *κτίστου*, τοῦ Φιλαδέλφου»· πρβ. τἀνωτέρω ἀναγεγραμμένα χωρία, ἐν οἷς *κτιστοῦ* γράφεται ἀντὶ τοῦ *κτίστου* 27, 5. 430, 24. 431, 8. καὶ τὰ κατωτέρω σημειούμενα, ἐν οἷς ἀντὶ τοῦ *κτίστου* γίνεται χρῆσις τοῦ *οἰκιστοῦ* 182, 5. 480, 16. 620,22. Οὐδένα δὲ λανθάνει ὅτι ἡ πρόθεσις ΑΠΟ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπομένου ὀνόματος ΑΤΤΑ ἢ μᾶλλον ΑΤΑ οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσι παλαιογραφικῶς, διότι Π = Τ καὶ Ο = Α, ὧν ἕνεκεν ἐκπεσοῦσα ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρόθεσις κόλουρον ἡμῖν τὸ χωρίον ἀπέφηνεν.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ *κτίστης* συχνότερον εἶνε τὸ *οἰκιστής*, οὗ παραδείγματα ἱκανὰ τὰ ὑποτεταγμένα:

οἰκιστής· πρβ. 465, 7 «οἱ δὲ ὅτι Μυτίλης ἦν ὁ *οἰκιστής*»· 596, 14 «(ὁ γὰρ ποταμὸς καὶ ὁ *οἰκιστὴς* Σχοινεύς)», ὃ χωρίον κατὰ τὰ ἐν τῇ διατριβῇ σελ. 13, 1 γραπτέον.

οἰκιστοῦ· πρβ. 181, 4 «ἐκλήθη — ἀπὸ τοῦ *οἰκιστοῦ*»· 182, 5 «ἀπὸ Βούλωνος *οἰκιστοῦ*»· 480, 17 «ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Ξάνθου Αἰγυπτίου ἢ Κρητὸς *οἰκιστοῦ*», ἀνθ' οὗ «ΟΙΚιστοῦ» ὁ Mein. εἰκάζει ἐνταῦθα «Ληστοῦ»· 568, 7 «ἀπὸ τοῦ *οἰκιστοῦ* καὶ ἀρχηγέτου τῆς χώρας», περὶ οὗ χωρίου πρβ. τὰ ὑφ' ἡμῶν σελ. 12, 24 γραφόμενα· 620, 22 «ἀπὸ Τήλου *οἰκιστοῦ*»· 621, 10 «ἀπὸ *οἰκιστοῦ* Τήνου»· 669, 2 «τῷ ἐθνικὸν τῷ ὀνόματι τοῦ *οἰκιστοῦ* Φοῖνιξ».

οἰκιστῇ· πρβ. 53, 11 «οἱ νεώτεροι τὸ ἐθνικὸν ὁμοίΩC καὶ ὁμόφωνΟΝ τῷ *οἰκιστῇ*»· περὶ τῆς γραφῆς τοῦ παρόντος χωρίου πρβ. διατριβῆς σελ. 12, 3. τοιούτου δὲ σφάλματος ἐγένετο καὶ ἄρτι μνεία ἔν τινι τῶν ἀνωτέρω παρατεθειμένων χωρίων, ἐν ᾧ καὶ *κτιστῇ* ἀντὶ τοῦ *κτίστῃ* γράφεται· 70, 2 «ὁ πολίτης Ἀλεός ὁμοφώνως τῷ *οἰκιστῇ*»· 320, 9 «τὸ ἐθνικὸν Θυνός ὁμοφώνως τῷ *οἰκιστῇ*»· 328, 25 «καὶ «Ἴθακος Ὀδυσσεύς» ὁμοφώνως τῷ *οἰκιστῇ*»· 358, 21 «τὸ ἐθνικὸν Κάρ, ὁμωνύμως τῷ *οἰκιστῇ*»· 420, 17 «καὶ Λυκάων ὁμοφώνως τῷ *οἰκιστῇ*». Ἐν παρόδῳ παρατηρητέον ὅτι ἐν τῇ διατριβῇ σελ. 29, 17 ἀποβάλλεται ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκδότου κατ' εἰκασίαν συμ-

πλήρωσις «*κατὰ συγκοπὴν*» ἡ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ γινομένη· ἀλλὰ καὶ ταύτῃ συνηγοροῦσι τὰ ἑπόμενα τῶν Ἐθνικῶν χωρία: 127, 1 «καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας τοιῶσδε κλητέον *κατὰ συγκοπὴν τῆς σι*»· 222, 1 «καὶ Δαυνική *κατὰ συγκοπὴν* ἀπὸ τοῦ Δαυνιᾶται», μᾶλλον δ' ὡς ὀρθότερον ὁ Mein. εἰκάζει, «καὶ Δαυνική. ⟨καὶ Δαυνῖται⟩ κατὰ συγκοπὴν ἀπὸ τοῦ Δαυνιᾶται»· σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Salmasius παρατηρήσας τὴν διαφθορὰν τοῦ χωρίου προτείνει νὰ γραφῇ «ΔαυνῖΤΑΙ» ἀντὶ τοῦ «ΔαυνιΚΗ»· 384, 1 «οἱ μέν φασιν ἀπὸ τοῦ Κουρῆς Κουρήτην καὶ Κρήτην *κατὰ συγκοπήν*»· 385, 10 «τὰ τοπικὰ Κριῶθεν *κατὰ συγκοπὴν* καὶ Κριῶζε καὶ Κριῶσιν»· 392, 16 «καὶ Κύλλιος λέγεται Ἑρμῆς *κατὰ συγκοπὴν* τοῦ Κυλλήνιος»· 407, 12 «λέγεται καὶ *κατὰ συγκοπὴν* Λάκων, ὡς Ἀπολλόδωρός φησιν, ὡς τοῦ Κυδωνιᾶται τὸ Κύδωνες»· 431, 15 «ἔστι δὲ (τὸ Μαντούτης) *κατὰ συγκοπήν*, ὡς τὸ Ζελείτης»· ἀπαντᾷ δὲ καὶ κατὰ δοτικὴν ἁπλῶς *συγκοπῇ* ἐν τῷ ἑξῆς χωρίῳ 296, 2 «τὸ οὖν Ζεφυρίτης ἀπὸ τοῦ Ζεφυριώτης, *συγκοπῇ* τοῦ Ω, ὡς τὸ Θρονίτης». Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης παρεκβάσεως ἐπανερχόμενοι νῦν εἰς τὸ κύριον τοῦ λόγου ὑποκείμενον παρατιθέμεθα καὶ ἄλλα τοῦ συγγραφέως χωρία, ἐν οἷς ἡ δοτικὴ *οἰκιστῇ* ἀπαντᾷ· πρβ. 425, 1 «ὁ πολίτης Μάγνης ὁμωνύμως τῷ *οἰκιστῇ*»· 657, 18 «οἱ πολῖται Φανοτεῖς, ὡς Δελφοὶ καὶ Θούριοι, τῷ *οἰκιστῇ* παραπλησίως».

οἰκιστήν· πρβ. 255, 15 «καί τινες ἱστοροῦσι Δῶρον τὸν Ποσειδῶνος *οἰκιστὴν* αὐτῆς γεγονέναι»· 592, 20 «φασὶ δὲ Μύσκελλον τὸν Κρότωνος *οἰκιστὴν* καὶ τὸν ταύτης (τῆς Συρακουσῶν πόλεως) Ἀρχίαν Πυθοῖ χρηστηριαζομένους ἐρωτηθῆναι»· 678, 4 «λέγεται δ' *οἰκιστὴν* γενέσθαι τοῦ πολίσματος Χαίρωνα». Ἀναγραφῆς ἄξιον πρὸς τοῖς μεμνημονευμένοις ὑπολαμβάνομεν καὶ τὸ ἑπόμενον τοῦ Ἐθνικολόγου χωρίον 49, 15 «Ἡρωδιανὸς δέ φησιν, ὅτι τοῖς *συνοικισταῖς* συνεχῶς ὁμοφωνεῖ τὰ ἐθνικά», ἐν ᾧ τὸ *οἰκιστής* τῇ *σύν* συνετέθη προθέσει, ἢ μᾶλλον τὸ *συνοικιστής* ἀπὸ τοῦ *συνοικίζω* παρήχθη.

Ἴσως δὲ καὶ τόδε ὅτι οὕτω συχνῶς μνημονεύεται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα, συνετέλεσέ πως εἰς τὴν μετάπτωσιν τοῦ «οἰκΗτής» εἰς τὸ «οἰκΙCτής», ὃ κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Mein. φέρει 627, 7 ὁ Rehd. τοῦ Στεφάνου κῶδιξ, ἀνθ' οὗ «οἰκηΤΗΣ οἱ λοιποὶ κώδικες ἔχουσιν «οἰκήΤΩΡ». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ αὐτὸ ἀντίγραφον ἀντὶ τοῦ

τῶν ἄλλων «οἰκΗτής» φέρει 367, 20 αὖθις «οἰκΙCτής», οὗ ἕνεκεν ὁ Mein. προτιμᾷ καὶ ἐνταῦθα γραφὴν «οἰκήΤΩΡ» παραδεχόμενος προφανῶς ὅτι τούτου παραφθορὰ εἶνε τὸ ἐνιαχοῦ ἀπαντῶν «οἰκηΤΗΣ», ὡς 20, 9 «ὁ *οἰκητὴς* Ἀγοραῖος».

Ταὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ ἐν ἄλλῳ χωρίῳ 265, 17 «οἱ *οἰκῆται* Ἐλευθεριεῖς» ἔνθα κακῶς *οἰκῆται* **προπερισπωμένως** ἔχουσιν οἱ κώδικες ἀντὶ τοῦ *οἰκηταί*, ἀνθ' οὗ ὁ Mein. εἰκάζει *οἰκήτορες*, ὡς ἀπαντᾷ 29, 7 «οἱ **οἰκήτορες** Ἀδροτεῖς»· πρβ. 30, 16. 50, 19. 82, 6. 123, 4. 124, 10. 125, 19. 135, 19. 137, 3. 139, 8. 142, 13. 144, 15. 159, 4. 198, 1. 224, 14. 302, 11. 351, 6. 354, 2, 455, 5. 506, 22. 531, 10. 534, 20. 535, 11. 543, 8. 518, 3. 612, 9. 618, 6. 620, 15. 621, 4. 656, 25. 657, 14. 674, 12. 681, 11. 686, 7. Κατὰ γενικὴν δ' ἐν τῷ ἑξῆς κεῖται χωρίῳ 510, 8 «ἔοικε δὲ ἀρσενικῶς καὶ θηλυκῶς (τὸ Πασσαργάδαι) εἰρῆσθαι, τάχα δέ, ὅπερ ἄμεινον, ἐπὶ μὲν τῆς πόλεως θηλυκῶς, ἐπὶ δὲ τῶν *οἰκητόρων* ἀνδρωνύμως»· κατὰ δ' αἰτιατικὴν ἐν τοῖς ἑπομένοις: 173, 5 «Βοιωτία, μόνη τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τρισὶ θαλάτταις διήκοντας ἔχει τοὺς *οἰκήτορας*» καὶ 629, 19 «Ἀρτεμίδωρος δὲ Τουρτυτανίαν αὐτὴν (τὴν Τουρδητανίαν) καλεῖ καὶ Τούρτους τοὺς *οἰκήτορας* καὶ Τουρτυτανούς» καὶ 702, 8 «ἐν δὲ τῇ συνηθείᾳ ἐπεκράτησεν ἀμφοτέρων τῶν ποταμῶν τοὺς *οἰκήτορας* Ψιλιανοὺς καλεῖν».

Λέγεται δὲ καὶ μετὰ τῆς *ἐν* προθέσεως **ἐνοικήτορες**· πρβ. 523, 10.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἑνικὸν **οἰκήτωρ** δὲν εἶνε σπανιώτερον τοῦ πληθυντικοῦ *οἰκήτορες*· πρβ. 41, 6. 55, 9. 74, 17. 79, 2. 82, 19. 85, 11. 86, 2. 111, 15. 114, 12. 136. 5, 146, 10. 155, 11. 191, 20. 198, 9. 201, 11. 202, 7. 308, 8. 313, 15. 367, 1. 4. 377, 5. 458, 2. 485, 7. 504, 19. 519, 19. 531, 15. 534, 5. 536, 13. 21. 540, 10. 13. 543, 4. 551, 6. 556, 14. 560, 18. 569, 1. 580, 13. 600, 3. 604, 1. 606, 11. 607, 25. 613, 11. 614, 18. 627, 7. 630, 4. 638, 6. 653, 18. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ κατ' αἰτιατικὴν ἐν τῷ ἑπομένῳ χωρίῳ 11, 13 «εἰ δὲ μὴ ὡς ἐθνικὸν τὸ Ἀγαθῖνος ἐκλήθη, τὸν *οἰκήτορα* λέξομεν Ἀγαθαῖον τῷ κοινῷ λόγῳ».

Συχνοτάτη εἶνε ἡ μετοχὴ **οἰκοῦντες**· πρβ. 51, 3. 97, 11. 101, 6. 115, 19. 127, 5. 138, 9. 146, 1. 159, 18. 186, 8. 203, 4. 222, 10. 237, 25. 240, 12. 260, 15. 263, 3. 269,

18. 274, 23. 294, 17. 297, 3. 308, 16. 309, 21. 320, 19. 322, 15. 16. 326, 11. 331, 15. 336, 13. 338, 17. 340, 17. 343, 8. 351, 4. 358, 18. 368, 1. 378, 14. 385, 14. 388, 2. 393, 13. 22. 404, 9. 416, 13. 418, 3. 419, 12. 435, 10. 439, 23. 466, 2. 470, 20. 480, 20. 487, 11. 491, 14, 493, 2. 530 12. 556, 3. 575, 5. 584, 9. 588, 2. 629, 17. 672, 8. 674, 16. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Rehd. κῶδιξ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ 669, 10 ἔχει *οἱ οἰκοῦντες* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀντιγράφοις κειμένου *οἱ νησιῶται*.

Καὶ ἡ σύνθετος **κατοικοῦντες**· πρβ. 78, 9. 111, 6. 156, 3. 191, 3. 498, 16. 501, 4. 531, 1. 539, 2. 541, 2. 548, 2. 569, 13. 575, 8. 597, 3. ἔνθα ὁ Voss. κῶδιξ ἔχει *οἰκοῦντες* ἀντὶ τοῦ τῶν ἄλλων *κατοικοῦντες*. 619, 7. 633, 15. 640, 22. 664, 4. 675, 26. 701, 5. Κεῖται δὲ κατ' αἰτιατικὴν *τοὺς κατοικοῦντας* ἐν τοῖς ἑξῆς 4, 6 «Ἀβαρνεῖς *τοὺς κατοικοῦντας*, ὡς παρὰ τὸ Ἄψυρτος Ἀψυρτεῖς, Κάμιρος Καμιρεῖς»· 104, 20 «Ἀπία, οὕτως οἱ νεώτεροι τὸ Ἄργος, καὶ *τοὺς κατοικοῦντας* Ἀπιδόνας»· 628, 4 «ὃ τινες Τομοῦρον καὶ τοὺς *κατοικοῦντας* Τομούρους».

Χρῆται δὲ σπανιώτερον ὁ Ἐθνικολόγος τῷ ἑνικῷ **οἰκῶν**· πρβ. 170, 6. 236, 8. 326, 19. 484, 13. Καὶ τῷ συνθέτῳ **κατοικῶν**· πρβ. 225, 20. 552, 12. 557, 3.

Ὡς δ' ἀπαντᾷ παρ' αὐτῷ *οἰκήτωρ* καὶ *ἐνοικήτωρ*, οὕτως *οἰκῶν*, ὡς ἀνωτέρω, καὶ **ἐνοικῶν** περὶ οὗ πρβ. 130,24. Καὶ πληθυντικῶς **ἐνοικοῦντες**· πρβ. 75, 6. 307, 9. 570, 11. 588, 16. 595, 18. 654, 16. Καὶ κατ' αἰτιατικὴν *τοὺς ἐνοικοῦντας*· πρβ. 126, 8 «καὶ τοὺς *ἐνοικοῦντας* τοιῶσδε κλητέον κατὰ συγκοπὴν τῆς σι.»· 645, 3 «διὰ τὸ πολλὰς Ὕβλας καλεῖσθαι τῶν Σικελῶν πόλεων *τοὺς ἐνοικοῦντας* ἐκάλουν Μεγαρέας».

Τῷ *ἐνοικοῦντες* καὶ *κατοικοῦντες* παραβλητέον τὸ **παροικοῦντες** 507, 2. 579, 9.

Ἵν' ἀποφεύγῃ τὴν ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς λέξεως ὁ Ἐθνικολόγος ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἄλλοτε ἄλλην μεταχειρίζεται, οἷον 428, 20 «οἱ *οἰκοῦντες* Μάκρωνες. ὁ *οἰκήτωρ* Μακριεύς»· πρβ. καὶ 629, 17. 19.

Ἀντιπαραβλητέα ὑπολαμβάνομεν τὰ ἑξῆς χωρία:

«Ρίζις, ἄκρα μεγάλη, «Τάφραι — ταύτην τὴν

ἣν **οἰκοῦσι** Τρωγλοδύται. οἱ **κατοικοῦντες** Ῥιζῖται»

χώραν (τὴν περὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην) **κατοικῆσαι** Σατορχαίους. οἱ **οἰκοῦντες** Σατορχαῖοι»

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ποικιλία ἡ ἐκ τῆς θέσεως ἢ ἄρσεως μιᾶς μόνης προθέσεως ἐξαρτωμένη δὲν εἶνε βεβαίως πολλοῦ λόγου ἀξία· προφανῶς δὲ καὶ αὐτὴ ἐκλείπει ἐν τῷ ἑπομένῳ χωρίῳ 546, 13 «*οἱ κατοικοῦντες* Αἰθραῖοι. *οἱ κατοικοῦντες* Ῥόδιοι καὶ Ῥοδία», ὃ ὁ Ald. κῶδιξ οὕτως ἔχει: «*οἱ κατοικοῦντες* Αἰθραῖοι καὶ Ῥόδιοι καὶ Ῥοδία»· πρβ. καὶ Dindorf Α΄ 364, 10. Ἀλλ' ἐὰν λάβομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ χωρία καὶ παρατηρήσεις τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως παντελῶς παρελείφθησαν καὶ ὅτι πολλαχοῦ ἀντὶ **προτάσεων ὁλοκλήρων** αὐτοῦ τοῦ ἔργου τοῦ Στεφάνου, τῶν Ἐθνικῶν, **μία μόνη λέξις** ἐτέθη, καὶ αὐτὴ ἀόριστος, δὲν δυνάμεθα ἢ βαρέως νὰ φέρωμεν τὴν ἀπώλειαν οὕτως ὠφελίμου συγγράμματος, οὗ καὶ ἡ ἐπιτομὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ, ὡς ὁ Forbiger πάνυ ὀρθῶς ἀποφαίνεται, καὶ νῦν ἔτι μίαν τῶν πρώτων πηγῶν τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας.

Ἐπανιόντες δ' ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον παρατηροῦμεν ὅτι τῆς συντάξεως τῶν μετοχῶν *οἰκῶν-οἰκοῦντες* καὶ *κατοικῶν-κατοικοῦντες* μαρτύρια ἔχομεν τὰ ἑπόμενα τοῦ Ἐθνικογράφου χωρία, ὡς 474, 7 «νῆσος, ἡ ἐν θαλάσσῃ πόλις. ὁ **ταύτην** *οἰκῶν* νησίτης»· 554, 12 «Σανδάλιον, Πισιδίας χωρίον. ὁ **τοῦτο** *οἰκῶν* Σανδαλιεύς»· 596, 5 «Σχοινοῦς, Ἀρκαδίας χωρίον — ὁ **τὸ χωρίον** *οἰκῶν* Σχοινούντιος»· 529, 4 «πνύξ, τὸ παρ' Ἀθηναίοις δικαστήριον — ὁ **ἐν τούτῳ** *οἰκῶν* πυκνίτης»· 64, 1 «Ἀκρώρεια, ἄκρον ὄρους, **ἐν ᾧ** οἱ *οἰκοῦντες* Ἀκρωρεῖται»· 466, 16 «Μωριεῖς, ἔθνος Ἰνδικόν, **ἐν ξυλίνοις** *οἰκοῦντες* **οἴκοις**»· 10, 5 «οἱ δὲ **τὴν ἐν Μιλήτῳ Ἄβυδον** *οἰκοῦντες* διεβάλλοντο ἐπὶ συκοφαντίᾳ καὶ μαλακίᾳ», ἔνθα περὶ τοῦ «*ἐν Μιλήτῳ*» ὁ Mein. παρατηρεῖ τὰ ἑπόμενα: «ἐκ Μιλήτου H. Stephanus scripsit opinor Μιλησίαν, ab epitomatore non intellectum»· 53, 12 «λέγονται καὶ οἱ **τὴν Λέσβον** *οἰκοῦντες* Αἰολεῖς ἀπὸ τῶν Αἰόλου παίδων, ὡς Δωριεῖς ἀπὸ τῶν Δώρου»· 79, 8 «οἱ **ταύτην** *οἰκοῦντες* Ἄλυβες»· 534, 23 «οἱ **ταύτην** *οἰκοῦντες* Πρετανοί»· 111, 10 «Ἄρβιος οὖν καὶ ὁ *κατοικῶν* **τὸ ὄρος**»·

279, 10 «κατὰ περίφρασιν ὁ *κατοικῶν* **τὴν Ἐρύθειαν**»· 523, 15 «ὁ *κατοικῶν* **τὴν πόλιν** Πιμωλισηνός»· 500, 3 «Ἕλληνες γὰρ παρ' αὐτῷ οἱ **τὴν Φθιῶτιν Ἑλλάδα** *κατοικοῦντες*»· 681, 2 «Χαλδία, χώρα τῆς Ἀρμενίας — οἱ **ἐν ταύτῃ** *κατοικοῦντες* Χάλδοι· οὕτως γὰρ ἐπεκράτησεν»· τοῦ δὲ *παροικεῖν* πρβ. 133, 4 κἑξ.

«**Ἀργαῖς,** νῆσος πρὸς τῇ Λυκίᾳ. ὁ οἰκήτωρ Ἀργαΐτης. **ἔστι καὶ πρὸς τῷ Κανώβῳ μικρὰ νῆσος Ἀργέου.**»

Οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι διὰ τὴν ταυτότητα τῶν τριῶν πρώτων γραμμάτων «ἈΡΓαίς-ἈΡΓέου» μνείαν δῆθεν ὁ Ἐθνικολόγος τῆς **Αἰγυπτίας** νήσου ἐποιήσατο ὀλίγον πρότερον περὶ τῆς πρὸς τῇ **Λυκίᾳ** κειμένης εἰπών· τὸ χωρίον ἄρα εἶνε ὑποβολιμαῖον ἀντιγραφὲν ἐκ τοῦ περὶ τῆς νήσου ἐκείνης φερομένου κατωτέρω κεφαλαίου, οὗ ἡ ἀρχή «Ἀργέου [νῆσος], νῆσος μικρὰ πρὸς τῷ Κανώβῳ Αἰγυπτία»· ἐν παρόδῳ δ' εἰρήσθω ὅτι τὸ πρῶτον *νῆσος* διαγράφει ὁ Mein. ἐπειδὴ «in R suppositis punctis notatur».

Ἄλλοθεν ἄλλως μεταγραφόμενα χωρία ὅμοια παρέχει ἡμῖν ὁ Mein. οὐκ ὀλίγα, οἷον 17, 15. 63, 15. 399, 1. 420, 15. 531, 15. κλπ.

Ἀρτεμίτα

«Ἀρτεμίτα, νῆσος Τυρρηνικὴ παρὰ τὴν Αἰθάλειαν νῆσον, ὡς Φίλων. ὡς δὲ Στράβων πόλις Παρθυαίων. ὁ δὲ Ἀρτεμίδωρός φησιν ὅτι χερρόνησος περὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ λεγομένη Ἀρτεμίτα. Ἡ γενικὴ Ἀρτεμίτας. τὸ ἐθνικὸν Ἀρτεμιτηνός. Ἀπολλόδωρος δ' Ἀρταμιτηνός φησι διὰ τοῦ **α**. ἔστι καὶ πλησίον τῶν Ὀξειῶν νήσων νῆσος Ἀρτεμίτα. Ῥιανὸς η' Θεσ-

Γράφε:

«Ἀρτεμίτα, νῆσος Τυρρηνικὴ παρὰ τὴν Αἰθάλειαν νῆσον, ὡς Φίλων. ὡς δὲ Στράβων πόλις Παρθυαίων. ὁ δὲ Ἀρτεμίδωρός φησιν ὅτι χερρόνησος περὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ λεγομένη Ἀρτεμίτα. Ἡ γενικὴ Ἀρτεμίτας. τὸ ἐθνικὸν Ἀρτεμιταῖος, ἢ Ἀρτεμιτηνός διὰ τὸ τὸν τύπον τοῖς Πέρσαις ἀναλογεῖν. Ἀπολλόδωρος δ' Ἀρταμιτηνός φησι διὰ τοῦ **α**. ἔστι καὶ

σαλικῶν «νήσοις Ὀξείῃσι καὶ Ἀρτεμίτῃ ἐπέβαλλον». τὸ ἐθνικὸν τὸ αὐτό, ἢ Ἀρτεμιταῖος διὰ τὸ τὸν τύπον τοῖς Πέρσαις ἀναλογεῖν.»	πλησίον τῶν Ὀξειῶν νήσων νῆσος Ἀρτεμίτα. Ῥιανὸς η΄ Θεσσαλικῶν «νήσοις Ὀξείῃσι καὶ Ἀρτεμίτῃ ἐπέβαλλον». τὸ ἐθνικὸν τὸ αὐτό.»

Πρόδηλον νῦν ὅτι τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γραφῇ «*τὸ αὐτό*» ἀναντιρρήτως ἀναφέρεται εἰς τὸ *Ἀρτεμιταῖος*. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Voss· κῶδιξ παρέλιπεν ὅλως τὸ εἰρημένον «*τὸ αὐτό*», ὁ τοῦτο σημειούμενος ἐκδότης παρατηρεῖ ὅτι «fort. τὸ ἐθνικὸν Ἀρτεμιταῖος, lin. 12 reiectis, siquidem neque *αιος* Persicus neque *ηνος* Graecus typus est.»· γράφει ἄρα τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ λόγιος ἀνὴρ οὕτω: «τὸ ἐθνικὸν Ἀρτεμιτηνός διὰ τὸ τὸν τύπον τοῖς Πέρσαις ἀναλογεῖν. Ἀπολλόδωρος δ' Ἀρταμιτηνός φησι διὰ τοῦ *α*. ἔστι καὶ πλησίον τῶν Ὀξειῶν νήσων νῆσος Ἀρτεμίτα. Ῥιανὸς η΄ Θεσσαλικῶν «νήσοις Ὀξείῃσι καὶ Ἀρτεμίτῃ ἐπέβαλλον». τὸ ἐθνικὸν Ἀρτεμιταῖος.»

Εἰς λόγον δ' ἀτόπου μεταθέσεως λέξεων καὶ περιόδων καὶ περὶ τῶν Ἐθνικῶν τοῦ Στεφάνου καθόλου ἀληθεύει ὅτι ὁ μέγας Κοραῆς(1) οὐκ ἀπροσφυῶς οὐδ' ἀπροσδιονύσως περὶ τῶν Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους λέγει, ὅτι *πολλαὶ φράσεις καὶ περίοδοι μετετοπίσθησαν ἀπὸ τῆς φυσικῆς αὐτῶν τάξεως, ἄλλαι δὲ καὶ παντάπασιν ἠφανίσθησαν· ὥστε διὰ τὰς μετατοπίσεις καὶ τὰ χάσματα πολλὰ μέρη τοῦ κειμένου* (Text) *ἀληθῆ ἐγένοντο αἰνίγματα.*

Ἀχίλλειος δρόμος.	**Γράφε:**
«τὸ ἐθνικὸν Ἀχιλλειώ-	«τὸ ἐθνικὸν Ἀχιλλειώ-

(1) Ἀρίστην τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς βιογραφίαν συνέγραψεν ἐν τρισὶ τόμοις ὁ ἐν Τεργέστῃ διαμένων ἡμέτερος λόγιος Διονύσιος Θερειανός, οὗ τὸ ἔργον κριθὲν ἐν τῇ Berliner philologischen Wochenscrift (1891 ἀριθ. 39 καὶ 40) ὑπὸ φιλολόγου ἀνδρός, εἰδικοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, ὑπερβαλλόντως ἐξαίρεται καὶ θαυμάζεται. Τὴν λαμπρὰν ἀληθῶς ἀνάλυσιν τοῦ συγγράμματος περαίνει ὁ ἀγχίνους κριτὴς διὰ τῶν ἑξῆς, ἃ εἰλικρινῶς χαίροντες παρατιθέμεθα: «Wir verlassen die verdienstvolle Arbeit von Thereianos mit dem Wunsche, es möge sich bald ein deutscher oder französischer Übersetzer finden, der die gediegene Frucht langjähriger tiefer Studien, wenn auch in verkürzter Form, den gebildeten Europas zugänglicher mache.»

της καὶ Ἀχιλλείτης δύναται εἶναι καὶ Ἀχιλλειοδρομίτης».	της καὶ Ἀχιλλείτης. δύναται ΔΕ εἶναι καὶ Ἀχιλλειοδρομίτης».
Βαιταρροῦς	**Γράφε**
«Βαιταρροῦς, κώμη μεγάλη τρίτης Παλαιστίνης. οἱ κατοικοῦντες Βαιταρρηνοί. ἔστι καὶ πόλις Κελτικὴ Βαίταρρα, ἧς ὁ πολίτης Βαιταρρίτης. τῆς δὲ προτέρας Βαιταρρούσιος. κλίνεται Βαιταρροῦντος.»	«Βαιταρροῦς, κώμη μεγάλη τρίτης Παλαιστίνης. οἱ κατοικοῦντες Βαιταρρηνοί. ἔστι καὶ πόλις Κελτικὴ Βαίταρρα, ἧς ὁ πολίτης Βαιταρρίτης. τῆς δὲ προτέρας ΚΑΙ ΒΑΙταρρούσιος. κλίνεΤΑΙ ΓΑΡ Βαιταρροῦντος.»

Ἀντὶ τοῦ «ΒΑΙταρρα» ὁ Voss. κῶδιξ φέρει γραφὴν «ΚΑΙταρρα»· εὐνόητον ἄρα ὅτι ἐξέπεσεν ὁ ΚΑΙ διὰ τὴν ἑπομένην λέξιν ἀπὸ τοῦ ΒΑΙ ἀρχομένην. Ὅτι δὲ τὸ ΤΑΙ οὐδὲν διαφέρει τοῦ ΓΑΡ (Τ = Γ καὶ Ρ = Ι), καὶ ἀλλαχοῦ ἐλέχθη· πρβ. Ἀθην. τόμ. Β΄ σελ. 349.

«**Βεβρύκων** ἔθνη δύο—τὸ ἐθνικὸν Βεβρύκιος καὶ Βεβρυκία. εὕρηται καὶ Βέβρυσσα ὡς Φοίνισσα Κίλισσα Θρῇσσα».

Πλὴν τοῦ μεμαρτυρημένου *Θρῇσσα* δύναται ἐνταῦθα νὰ γραφῇ καὶ *Θρήισσα*, ἵν' ἐμμελέστερον ἔχῃ τοῦτο ἐν τῇ μετὰ τῶν παρακειμένων ἐθνικῶν ἀναλογίᾳ: «ΦοίνΙΣΣΑ ΚίΛΙΣΣΑ ΘρήΙΣΣΑ.»

«**Βεληδόνιοι,** ἔθνος παρ' ὠκεανῷ. Παρθένιος ἐν Δήλῳ «οὐδ' ἐπὶ τ η λ ί σ τ ω ν ἄκρα Βεληδονίων»».

Ἑρμηνεύων τις τὸ *τηλίστων* ἔγραψεν ἐν τοῖς πέριξ «*τῶν πόρρω*», ὃ καὶ τῷ μέτρῳ εὐαρμοστεῖ, ἐὰν ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν κειμένῳ πενταμέτρῳ τεθῇ ἀντ' ἐκείνου.

Ἀλλὰ καὶ τὸ *τηλίστων* εἶνε διόρθωσις τοῦ Ὁλλανδοῦ φιλολόγου Gavel ἀντὶ τοῦ τῶν ἀντιγράφων *τηλίτων* ἢ *ἀτιλίτων*, ὃ προδήλως ἐξ ἐκείνου προῆλθε κατὰ τὴν ἑξῆς παλαιογραφικὴν ἀκολουθίαν:

«τηλΙCτων - τηλΗτων - τηλΙτων».

Ἀλλαχοῦ δὲ τἀνάπαλιν συνέβη· 176, 2 ἀναγινώσκεται ὅτι «οὓς κύνας τῇ πατρῴᾳ φωνῇ ἐστερικὰς καλοῦσιν οἱ Μακεδόνες», ἔνθα ἀντὶ τοῦ «ἐστερΙκάς» ὁ καὶ κατὰ ταῦτα ἔτι ἐξαίρετος τῶν Ἐθνικῶν Rehd. κῶδιξ φέρει «ἐστερΙCκας»· ἀναμφηρίστως δὲ τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς ἑπομένης παλαιογραφικῆς ἀκολουθίας:

«ἐστερΙκάς - ἐστερΗκάς - ἐστερΙCκας».

Ἐξ ὁμοίας διασκευῆς ἢ ἑρμηνείας φέρεται τὰ νῦν ἔν τισι τῶν τοῦ Ἐθνικολόγου ἀντιγράφων *ἐρατεινήν* ἀντὶ τοῦ *ἐραννήν*· πρβ. 167, 17 «καὶ Τύρον ὠγυγίην Βηρυτοῦ τ' αἶαν *ἐραννήν*»· ἀλλ' ἐκ τοῦ δακτυλικοῦ τούτου ἑξαμέτρου τοῦ εἰλημμένου ἐκ τῶν τοῦ περιηγητοῦ Διονυσίου συμφανὲς ἀποβαίνει ὅτι τὸ κατὰ τὸ σημαινόμενον οὐδὲν τοῦ *ἐραννήν* διαφέρον *ἐρατεινήν* προφανῶς τῷ μέτρῳ ἀντιμάχεται.

«**Βρυγίας,** πόλις Μακεδονίας. τὸ ἐθνικὸν Βρύγιος».

Ὁ Mein. παρατηρεῖ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ὅτι «Βριγίας R. forsan Βρυγία»· ἀλλὰ τὸ *Βρυγίας* εἶνε γενικὴ τοῦ θηλυκοῦ, ἢ ἄρα κατ' ἔλλειψιν τοῦ *πόλις*, ὡς «Χαιρέου, πόλις Αἰγυπτία, *κατ' ἔλλειψιν τοῦ πόλιν*», ἢ μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ *πόλις*, οὕτω: «Βρυγίας πόλις, πόλις Μακεδονίας», ὅτε τὸ ἐθνικὸν *Βρύγιος* καθ' ἑκατέραν ἐκδοχὴν εἶνε προδήλως ἐξ ἑνὸς τοῖν δυοῖν παρηγμένον, ὡς «Ἄρεος νῆσος — τὸ ἐθνικὸν Ἄρειος *ἐξ ἑνὸς τοῖν δυοῖν παρηγμένον*».

«**Δακία,** χώρα πλησίον Βορυσθένους. οἱ Δᾶκοι, οὓς καλοῦμεν Δάους».

Ἀντὶ τοῦ *οἱ* φέρει γραφὴν *οἷοι* μὲν ὁ Voss. κῶδιξ, *οἰοὶ* δ' ὁ Rehd., ἐξ ὧν ὁ Mein. ὁρμώμενος εἰκάζει ὅτι *οἱ οἰκοῦντες* συμπληρωτέον· ἀλλ' ὁμοίως ὀρθῶς δύναται παρὰ τῷ Ἐθνικολόγῳ νὰ γραφῇ καὶ *οἱ οἰκηταί* καὶ ἔτι μᾶλλον *οἱ οἰκήτορες*, περὶ ὧν ἀνωτέρω λέγομεν τὰ δέοντα.

«**Δέλτα,** πόλις πρὸς τῇ Συρίᾳ, καὶ νῆσος Αἰγύπτου, ὡς

Ἔφορος, κατ' Αἰγυπτίους καλουμένη **Πτίμυρις,** ἀπὸ τῆς τοῦ σχήματος ὁμοιότητος.»

Ἀντὶ τοῦ *Πτίμυρις* ὁ Holstein ᾔκασεν ὅτι *Πύραμις* γραπτέον· ἀλλὰ τὸ ΠΥΡΑΜΙϹ οὕτω τοῦ ΠΤΙΜΥΡΙϹ ἀφίσταται, ὥστε ὁ αὐτὸ τοῦτο στερρῶς τῆς παλαιογραφικῆς ἐχόμενος σοφώτατος ἐκδότης Meineke δὲν ἐτόλμησεν ἐκεῖνο νὰ ἀντικαταστήσῃ ἀντ' αὐτοῦ τοῦ προφανῶς διεφθαρμένου, εἰ καὶ ἀνωμολόγησεν ὅτι «Πύραμις H, quæ *valde probabilis coniectura* est».

Ἀλλὰ μέγα μέρος τῆς κατ' ἐπίφασιν τηλικαύτης τῶν δύο λέξεων ἀνομοιότητος αἴρεται ἀποχωριζομένου τοῦ πρώτου γράμματος τῆς παραδεδομένης τῶν βιβλίων γραφῆς· πείθεται δὲ πᾶς τις εὐκόλως καὶ δὴ καὶ μετὰ τὰ *Περὶ μεταθέσεως τῶν ἐν αὐτῇ τῇ λέξει γραμμάτων* ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένα (πρβ. *Ἀβασηνοί*), ὅτι ἄρα τὸ ΠΥΡΑΜΙϹ γενόμενον πρῶτον ΤΥΡΙΜΙϹ μετέπεσεν εἶτα διὰ μεταθέσεως εἰς τὸ ΤΙΜΥΡΙϹ, τὸ κατὰ τὰ προϋποτεθειμένα ὑπολειπόμενον σκελετόν· πῶς δ' ὕστερον τοῦτο καθ' ἓν αὐξηθὲν γράμμα ΠΤΙΜΥΡΙϹ ἐγένετο, τρανῶς ἡ ἑξῆς δυνατὴ παλαιογραφικὴ ἰσότης μηνύει: Π = Η. Μικρὸν ἄρα διαφθαρέντος τοῦ ἄρθρου καὶ δυνατῆς ἐν τῷ τῆς νήσου ὀνόματι μεταθέσεως τῶν γραμμάτων γενομένης ἐξημβλώθη ἡμῖν τὸ ΠΤΙΜΥΡΙϹ.

Γραπτέον ἄρα ἐν τῷ ἀνωτέρω παρατεθειμένῳ χωρίῳ «κατ' Αἰγυπτίους καλουμένη **ἡ Πύραμις**»· μαρτύρια δὲ τῆς συνηθείας ταύτης τοῦ Ἐθνικολόγου ἔστωσαν τάδε: 435, 7 «Μάσης, πόλις Ἀργείων — λέγεται ἡ πόλις καὶ **ἡ** *Μάσητος*»· 538, 4 «Πτέριον, πόλις Μήδων· τινὲς δὲ Πτερά οὐδετέρως τὴν ἀκρόπολιν Βαβυλῶνος. λέγεται καὶ θηλυκῶς **ἡ** *Πτερία*», ὁπόθεν τὸ ἄρθρον ἐδύνατο καὶ νὰ παραλειφθῇ ἕνεκα τῆς ἐξαρκούντως σαφοῦς δηλώσεως «*θηλυκῶς*»· 23, 20 «Ἀγύρινα, πόλις Σικελίας—Διονύσιος δὲ **τὸ** *Ἀγύριον* ἔφη»· 500, 14 «ὁ πολίτης Πανιώνιος, οὗ τὸ οὐδέτερον **τὰ** *Πανιώνια*» κλπ. κλπ.

Ἀλλ' ἴσως τὸ Π προῆλθε καὶ ἐξ ἀτόπου ἐπαναλήψεως τοῦ τελευταίου γράμματος τῆς ἡγουμένης λέξεως «**καλουμέν**Η», ὅτε ἄρα καὶ ἄνευ ἄρθρου «**Πύραμις**» γραπτέον.

«**Δέρα,** τόπος Λακωνικῆς. τὸ ἐθνικὸν Δεραῖος ἢ Δερεάτης, ἀφ' οὗ Δερεάτιδος Ἀρτέμιδος ἱερόν. **καὶ τὸν δῆμον δὲ Δειράδας φασὶ καὶ τοὺς δημότας Δειραδιώτας, ἀπό τινος ἥρωος.**»

«**Δειράδες, δῆμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς, ἀπὸ Δειράδος τινός. ὁ δημότης Δειραδιώτης.**»

Ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐνταῦθα συλλαμβάνομεν τὸν ἀντιγραφέα κακουργοῦντα· διότι τίς ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς ταύτης δύναται νῦν νὰ μὴ πεισθῇ ὅτι τὰ ἐν τῷ Δέρα περὶ τοῦ δήμου ἀναγινωσκόμενα ἐκ τοῦ περὶ Δειράδων κεφαλαίου ἀντεγράφησαν; τίνα δ' ἄλλως λόγον ἔχει τῷ τῆς **Λακωνικῆς** τόπῳ ὁ **Ἀττικὸς** δῆμος;

Ἀριδήλως ἄρα τὸ ἄτοπον καὶ τὸ τῆς θέσεως ἀπροσδιόνυσον ἐξελέγχει ὅτι ὅλως ἐκ τῶν Ἐθνικῶν περιγραπτέον τὸ ἄνευ οὐδενὸς λόγου ἐκ τοῦ εἰρημένου κεφαλαίου εἰλημμένον χωρίον.

«**Δίκαια,** πόλις Θρᾴκης, ἀπὸ Δικαίου τοῦ Ποσειδῶνος υἱοῦ. τὸ ἐθνικὸν Δικαιοπολίτης. εἰ δὲ τῷ τύπῳ θέλοις, Δικαῖος καὶ Δικαία καὶ Δικαιεύς».

Εἰς τὸ *Δικαιοπολίτης* ἀναφερόμενος ὁ σοφὸς τοῦ Στεφάνου ἐκδότης παρατηρεῖ ὅτι «Eadem enim civitas etiam Δικαιόπολις dicebatur, v. Harpocrat. s. v. *Δικαιόπολις*, idque ipse etiam Stephanus sine dubio indicarat»· οὕτως ἄρα συμπληρωτέα τὰ ἐκπεσόντα: «υἱοῦ. ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙC. τὸ ἐθνικὸν Δικαιοπολίτης. κτέ.»· ἢ μᾶλλον μετὰ τὸ «υἱοῦ» χάσμα διακριτέον.

Ἀλλὰ δὲν δύνασαι καὶ ἀρχόμενος νὰ γράψῃς «Δικαία πόλις, ἢ Δίκαια, πόλις Θρᾴκης», ὅτε καλῶς θὰ ἔχωσιν αὖθις τὰ ἐν τοῖς ἑξῆς;

«**Διοβούλιον,** πολίχνιον πλησίον τοῦ Πόντου. τὸ ἐθνικὸν Διοβουλιεύς, ὡς τὰ τῶν Φρυγίων πόλεων ἐθνικά.»

Πρβ. *Ἀμοριεύς* ἐκ τοῦ *Ἀμόριον*, *Τεμβριεύς* ἐκ τοῦ *Τέμβριον* κλ.

Λήγουσι δ' εἰς -ΕΥΣ οὐκ ὀλίγα Φρυγίων πόλεων ἐθνικά, τῶν πρωτοτύπων ἄλλων ἄλλην ἐχόντων κατάληξιν, οἷον *Ἀπαμεύς Ἁρπαλυκεύς Γεραεύς Εὐκαρπεύς Εὐμενεύς Στρουθιεύς Τεμενεύς*, καὶ *Ἀρτακεύς* ἄρα ἐκ τοῦ *Ἀρτάκεια* ὡς ἐσχημάτισεν ὁ Σοφοκλῆς (πρβ. 127, 18) καὶ *Νακολεύς* ἐκ τοῦ *Νακόλεια* κλπ. κλπ. *Γορδιεύς Δοκιμεύς Δοριεύς Δορυλαεύς Κοτιαεύς Μιδαεῖς Φιλομηλεύς* κλπ. *Σολειεύς* κλπ. *Ἀπολλωνιεύς Δρεσιεύς* κλπ. *Ἀναυεῖς Σινναδεύς* κλπ. *Καριδεύς* κλπ. *Συασσεύς* κλπ.

Σποράδην δέ τινα παρατηρεῖ περὶ τῆς συνηθείας ταύτης τῶν Φρυγίων ὁ Στέφανος, ὡς νῦν ἐν τῇ σῳζομένῃ τῶν Ἐθνικῶν ἐπιτομῇ φέρεται· πρβ. 93, 9 «Ἄναυα, πόλις Φρυγίας—τὸ ἐθνικὸν—Ἀναυεύς, *ἐπειδὴ χαίρουσι* ⟨*τοῖς*⟩ *εἰς -ΕΥΣ οἱ Φρύγες*»· 589, 2 «Συασσός, κώμη Φρυγίας—τὸ ἐθνικὸν Συασσεύς, *διὰ τὸν εἰθισμένον τῇ χώρᾳ χαρακτῆρα*».

Οὐχὶ διάφορα τούτων λέγει 359, 17 «ἔστι καὶ Φρυγίας πόλις Καρὶς καὶ Καρίδες. τὸ ἐθνικὸν Καριδεύς ὡς Ἀρκαδεύς, τὸ ἀπὸ τῆς τέχνης Καρίτης».

Ἀλλὰ 235, 4 φέρεται ὅτι «Δοκίμειον, πόλις Φρυγίας—*τὸ ἐθνικὸν* «*Δοκιμεύς* **κατὰ τέχνην, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν** *Δοκιμηνός*».

Διὰ βραχέων δ' ἐν τῇ *Ἀθηνᾷ* Β' 347 ἐδείξαμεν ὅτι καὶ οἱ Λύκιοι τοῦτο φιλοῦσι.

Διομήδεια	**Γράφε**
«Διομήδεια, πόλις Δαυνίων, κτίσμα Διομήδους. καὶ νῆσος ἡ Διομήδεια, ἐν ᾗ οἱ ἐρωδιοὶ χειροήθεις προσπετόμενοι καὶ εἰς τοὺς κόλπους δύοντες, οὕς φασιν ὅτι τοὺς ἑταίρους Διομήδους ἐκεῖ εἰς ὄρνιθας μετασχηματισθῆναι».	«Διομήδεια, πόλις Δαυνίων, κτίσμα Διομήδους. καὶ νῆσος ἡ Διομήδεια, ἐν ᾗ ΤΟΥΣ **ἐρωδι**ΟΥΣ χειροήθεις **προσπέτ**ΕΣΘΑΙ καὶ εἰς τοὺς κόλπους **δύ**ΕΙΝ. **εἰσὶ δ' οἳ** φασιν ὅτι τοὺς ἑταίρους Διομήδους ἐκεῖ εἰς ὄρνιθας μετασχηματισθῆναι».

Δὲν εὐστοχεῖ ὁ Berkel (πρβ. 303 a) μεταβάλλων τὸ τῶν ἀντι-

γράφων «*οὕς φασιν*» εἰς τὸ «*ὥς φασιν*»· πρβ. Dind. Γ' 605. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἡμετέρου «*εἰσὶ δ' οἵ φασιν*» ἀναντιρρήτως δύναται νὰ γραφῇ καὶ «*ἔνιοι δέ φασιν*».

«**Ἑλένη,** νῆσος τῆς Ἀττικῆς — ἔστι καὶ κρήνη Ἑλένη ἐν Χίῳ — τὸ ἐθνικὸν Ἑλεναῖος ὡς Κασμεναῖος, ἢ Ἑλενίτης ἢ Ἑλένειος.»

Ἀντὶ τοῦ «Ἑλενίτης» ὁ ἄριστος τῶν τοῦ Στεφάνου κωδίκων, ὁ Rehd. φέρει γραφὴν «ἙλενΕΙτης»· ἀλλ' ἐκ τοῦ «ἙλένΗ» οὔτε τὸ «ἙλενΕΙτης» οὔτε τὸ «ἙλένΕΙος» δύναται νὰ προέλθῃ· τρανῶς ἡ ἐν τούτοις δίφθογγος μηνύει ὅτι ἄρα ταῦτα ξένα ὄντα τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἄλλοθεν ἀπροσδιονύσως αὐτόθι ἀνεγράφησαν·

ἐπειδὴ δ' ὀλίγον ἀνωτέρω μνημονεύεται τόπος *Ἐλένειος* πρὸς τῷ Κανώβῳ, ἔνθα που, κατὰ τὸν Εὐστάθιον, καὶ νῆσος τῇ Ἑλένῃ παρώνυμος, τὸ «ἙλένΕΙον» ἄρα κατὰ τὸ «ἙλένΕΙος» καὶ οὐχ ὡς τἀντίγραφα φέρουσιν «Ἑλένιον»,

ἐπειδὴ ἐκ τῶν τοῦ Στεφάνου πάντως Ἐθνικῶν ἐξέγραψεν ὁ Παρεκβολογράφος τὰ περὶ τοῦ *Ἐλενείου*, περὶ οὗ ὁ φιλοπονώτατος Müller παρατηρεῖ ἐν τῇ τῶν γεωγράφων ἐκδόσει (G. Gr. minor. τόμ. Β' σελ. 219, 25) ὅτι «Insulam eius nominis ex uno Eustathio novimus»,

διὰ ταῦτα συμπεραίνω ὅτι τὸ χωρίον «ἢ Ἑλενείτης ἢ Ἑλενειεύς» ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ τοῦ *Ἐλενείου τόπου* ἡγούμενον κεφάλαιον, ὃ μετὰ τῶν ἐκ τοῦ Εὐσταθίου εἰλημμένων οὕτω συμπληρωτέον ἰσχυρίζομαι:

«Ἑλένειος, τόπος πρὸς τῷ Κανώβῳ. Ἑκαταῖος περιηγήσει Λιβύης. ⟨ἔστι καὶ νῆσος, τῇ Ἑλένῃ παρώνυμος, οὐδετέρως.⟩ τὸ ἐθνικὸν Ἑλενειεύς, ἢ Ἑλενείτης ἢ Ἑλένειος.»

Συμφανὲς νῦν ἐκ τῆς τοιαύτης γραφῆς τοῦ κεφαλαίου καθίσταται ὅτι ἀμφότερα τὰ ἐθνικά, τὸ *Ἐλενείτης* δηλαδὴ καὶ τὸ *Ἐλένειος*, δύνανται νὰ ἀναφέρωνται καὶ εἰς τὸ *Ἐλένειον* καὶ εἰς τὸ *Ἐλένειος*.

«⟨**Ἐλεφαντίνη,** πόλις Αἰγύπτου.⟩ Παρθένιος δὲ Ἐλε-

φαντίδα αὐτήν φησιν. τὸ ἐθνικὸν τῆς μὲν προτέρας Ἐλεφαντινίτης, τῆς δ' Ἐλεφαντίδος Ἐλεφαντίτης.»

Ὁ ἡμέτερος ἐκδότης παρατηρεῖ αὐτόθι ὅτι αὐτὸς ἀποκατέστησε τὸ *Ἐλεφαντινίτης*, «pro quo quod in libris legitur *Ἐλεφαντῖνος*, non habet typum Aegyptiacum. *Ἐλεφαντινίτης* habet titulus Bœckh. C. I. 4892, 32»· ἀλλὰ τὸ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἀναγινωσκόμενον *Ἐλεφαντῖνος* μικρῷ καὶ δὴ καὶ τῷ τόνῳ μόνον μεταβαλλόμενον *Ἐλεφάντινος* καθίσταται, οὕτω δ' ἔχον οὐδαμῶς ἔτι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθνικοῖς ἀπᾴδει· ὡς ἑξῆς ἄρα τὸ καθ' ἡμᾶς χωρίον γραπτέον: «τὸ ἐθνικὸν τῆς μὲν προτέρας *Ἐλεφάντινος*, τῆς δ' Ἐλεφαντίδος Ἐλεφαντίτης.».

Ἐπειδὴ δ' ὅμως τὰ εἰς -ΙΝΟC προπαροξύτονα Αἰγυπτιακὰ ὡς κτητικὰ μᾶλλον ἢ ὡς ἐθνικὰ συνήθως ἀπαντῶσι, πρβ. *Βολβίτινον ἅρμα*, *Βύβλινα ὄρη*, *Πλίνθινος κόλπος* κλπ. κλπ. τὸ εἰρημένον χωρίον δύναται νὰ γραφῇ καὶ οὕτω: «τὸ ἐθνικὸν τῆς μὲν προτέρας ⟨Ἐλεφαντινίτης, καὶ τὸ κτητικὸν⟩ Ἐλεφάντινος. τῆς δ' Ἐλεφαντίδος Ἐλεφαντίτης.»

Εὐνόητον νῦν ἐκ τῶν διειλημμένων ἀποβαίνει ὅτι τὸ 550, 4 κείμενον «ΣαϊτΗΝΟC», περὶ οὗ προσφυῶς τῷ σκοπῷ παρατηρεῖ ὁ λόγιος ἐκδότης ὅτι «Σαϊτηνός non est forma Aegyptiaca», μεταβλητέον προδήλως εἰς τὸ «ΣαίτΙΝΟC».

Τὸ δ' *Ἀλεξανδρῖνος*, ὃ κατὰ τὴν τοῦ Ἐθνικολόγου μαρτυρίαν Νικάνωρ ὁ Ἑρμείου κυροῖ, ἤτοι κατὰ συνεκδρομὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων ἐπλάσθη ἢ αὐτὸ τοῦτο ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Alexandrinus μετεγράφη, ὡς τὸ *Βυζαντῖνος* ἐκ τοῦ Byzantinus (περὶ οὗ πρβ. διατρ. σελ. 6). Οὐδένα πάντως τῶν περὶ ταῦτα σπουδαζόντων λανθάνει ὅτι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐθνικῶν καὶ τοῦτο *Ἀλεξάνδρινος* ὤφειλεν, οὐκ *Ἀλεξανδρῖνος*.

«**Ἐντριβαί,** ἔθνος Θράκης».

Ἀντὶ τοῦ τῶν ἀντιγράφων «ἘντριβΑί» ὁ Mein. εἰκάζει ὅτι *Εντρίβαι* τονιστέον· ἀλλ' ἴσως «ἘντριβΟί» γραπτέον· πρβ. *Δεσιλοί*, *Ἠδωνοί*, *Καινοί*, *Μαιδοί*, *Σκαιοί* κλπ.

«**Ἐρύμανθος,** ὄρος καὶ ποταμός. — τὸ ἐθνικὸν Ἐρυμάνθιος, καὶ θηλυκὸν Ἐρυμανθίς, ὡς Βοιωτός Βοιωτίς».

Ἢ προσθετέον ἐνταῦθα μετὰ τὸ «*Ἐρυμανθίς*» τάδε: «ἀπὸ τοῦ Ἐρύμανθος», ἵν' ἔχῃ τὸ χωρίον οὕτω: «καὶ θηλυκὸν Ἐρυμανθίς ἀπὸ τοῦ Ἐρύμανθος, ὡς Βοιωτός Βοιωτίς», ἢ ἀντὶ τοῦ *Βοιωτός* γραπτέον *Βοιώτιος*· μαρτύρια ὑπὲρ τῆς πρώτης ἡμῶν διορθώσεως ἔστωσαν τὰ ἑπόμενα τοῦ Ἐθνικολόγου χωρία: 345, 14 «ἔστι δὲ ἡ μὲν *Καβειρίς* παρὰ τὸ *Κάβειρος*, ἡ δὲ Καβειριάς παρὰ τὸ Καβείριος»· 516, 25 «ὁ πολίτης Πεπαρήθιος. τούτου τὸ θηλυκὸν παρὰ τὸ *Πεπάρηθος Πεπαρηθίς*»· οὐδὲν τούτων διαφέρει τὸ χωρίον 548, 3 «λέγεται καὶ ἀπὸ τοῦ *Ῥύνδακος* θηλυκὸν *Ῥυνδακίς*»· τὴν δὲ δευτέραν κυροῖ ἡ ἑπομένη τῶν ἐθνικῶν ἀναλογία:

Ἐρυμάνθιος : Ἐρυμανθίς = Βοιώτιος : Βοιωτίς.

«**Εὐρωπός,** πόλις Μακεδονίας — ἔστι καὶ ἄλλη Καρίας, ἣν Ἰδριάδα ἀπὸ Ἰδριέως τοῦ Χρυσάορος.»

Τὸ «ΙδριΕΩC» ἀντικατέστησεν ὁ Holstein ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κειμένου «ἼδριΟC», ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν τοῦ «ἸδριΩC» διαφέρει· *Ἰδριῶς* ἄρα γραπτέον, πρβ. Πολιῶς Boeckh τόμ. Α' 140, 7. 141, (9. 23. 38). κλπ. *Στειριῶς* Mein. 585, 5. *Πειραιῶς* 514, 2 καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ τὸ *Ἰδριῶς* δὲ καὶ τὸ ἀνωτέρω *Ἰδριέως*, πρβ. 287, 5 «ἀπὸ Εὐρώμου τοῦ *Ἰδριέως* παιδός», καὶ τὸ ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χωρίῳ *Ἰδριάδα*, οὗ ἡ εὐθεῖα προδήλως ἡ *Ἰδριας*, ὅπως καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἐμφανίζεται, πρβ. 326, 18 καὶ 19. τρανῶς μηνύουσιν ὅτι τὸ *Ἰδριεύς* κλίνεται *Ἰδριέως* καὶ κατὰ συναίρεσιν *Ἰδριῶς*. Ἀτόπως ἄρα ἔχει τὸ 326, 19 ἀναγινωσκόμενον *Ἰδρίεω*, ἀνθ' οὗ ὁ Miller γραφὴν *Ἰδριέως* αἱρεῖται· ἀλλὰ τὸ «ἸδριΕΩ» τὸ προδήλως ἐκ τοῦ «ἸδρίΩΕ» διὰ μεταθέσεως προελθόν, πρβ. καὶ τὰ ἐν λ. *Ἀβασιτοί* περὶ τοῦ πράγματος εἰρημένα, οὐδὲν τοῦ «ἸδριΩC» διαφέρει· γραπτέον ἄρα καὶ ἐνταῦθα *Ἰδριῶς*.

«**Ζέλεια,** πόλις Τρωάδος. «οἱ δὲ Ζέλειαν ἔναιον» Ὅμηρος. ἀπὸ Ζελείου ἥρωος. οἱ δὲ Ζέλην αὐτήν φασι. παρὰ

Ποσειδίππῳ δ' εὕρηται διὰ τοῦ ι ⟨Ζελίη⟩. τὸ ἐθνικὸν Ζελείτης. Ἡρωδιανὸς δὲ Ζελειατῶν φησιν. ἔστι γὰρ Ζελειάτης καὶ Ζελείτης. ἔστι καὶ Ζέλεια φρούριον Κυζίκου, ὡς Διογένης ἐν τρίτῃ περὶ Κυζίκου. τὸ ἐθνικὸν ὅμοιον. Ποσείδιππος δὲ Πάνδαρον παρὰ τῷ Σιμοῦντι τεθάφθαι φησίν. «οὐδὲ Λυκαονίη δέξατό σε Ζελίη, ἀλλὰ προχοαὶ Σιμόεντος . . . διὰ τοῦτό σοι Ἕκτωρ σῆμα καὶ ἀγχέμαχοι θέντο Λυκαονίδαι». »

Ὁ Ὅμηρος διηγεῖται (Ἰλ. Β 824 κέξ.) ὅτι παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἴδης κατῴκουν ἐν τῇ Ζελείᾳ καλουμένῃ Τρῶες, ὧν ἦρχεν ὁ ἀγλαὸς υἱὸς τοῦ Λυκάονος Πάνδαρος, ᾧ καὶ τόξον ἔδωκεν ὁ Ἀπόλλων αὐτός. Ἐκ τούτων ἄρα ὁρμώμενος ὁ Ἐθνικολόγος ἄλλα τέ τινα περὶ Πανδάρου ἔλεγε, χάσμα ἄρα καὶ νῦν ἡμῖν ἐμφανίζεται, καὶ τὰ περὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ ἐκτίθησιν. Εἰς τὴν Τρωϊκὴν ἄρα πόλιν ἀναφέρεται ἡ περὶ τούτου ὑπὸ τοῦ συγγραφέως παρατεθειμένη μαρτυρία τοῦ Ποσειδίππου, περὶ ἧς παντελῶς καὶ αὐτῆς χασματώδους οὔσης τοιαῦτά τινα σημειοῦται ὁ λογιώτατος Mein. ὅτι «Λυκάων libri, quod Λυκαονίη scripsi, nisi malis Λυκάν et sequente versu Ζελίῃ. de Λυκάν pro Λυκάων cf. s. v. Λυκαονία.» καὶ ὅτι «προχοαὶ M, προχοῇσι libri, προχοὴ alii. lacuna absorpsit pentametrum cum dimidio hexametri. ceterum Posidippi verba non ex carmine elegiaco (Jacobs. Catal. poet. Anth. p. 942) petita, sed epigrammatis sepulcralis partem esse crediderim.»· ἐναργῶς δ' ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι εὐστόχως μὲν ἐμάντευσεν ὁ ἐκδότης ὅτι ἐπιτύμβιον λανθάνει ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν χωρίῳ ἐπίγραμμα, προσφυῶς δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνεπληρώθη τὸ κεχηνὸς τοῦ ῥυθμοῦ.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ποσειδίππου, ὃς τῷ 260 π.Χ. ἀκμάσας καλεῖται κατ' ἐξοχὴν *ἐπιγραμματογράφος*, ὅπως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς *Ἐθνικολόγος* ἢ *Ἐθνικογράφος*, περιλαμβάνονται τινὰ μὲν ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας τοῦ Dübner πρβ. κεφ. Ε' 134. 183. 186. 211. 213. κεφ. Ζ' 267, τινὰ δ' ἐν τῷ Β' πρβ. κεφ. ΙΒ' 45 98. 120. 131, 168. κεφ. Ις' 119. 275, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Cougny τῷ 1890ῷ ἔτει ἐκδοθέντι Γ' τόμῳ πρβ. κεφ. Α' 116. κεφ. Γ' 77-81. κεφ. Ε' 15.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων σῴζονται καὶ ἄλλα τινά, ὧν ἓν μέν, τὸ ἐν τῷ Α΄ τόμ. Ε΄ κεφ. ὑπ' ἀριθ. 215, εἶνε ψευδεπίγραφον κατὰ τὸν ἐκδότην πρβ. αὐτθ. σελ. 144, τὰ δὲ λοιπὰ καὶ ἄλλοις ἀποδίδονται, οἷον Ποσειδίππῳ ἢ Ἀσκληπιάδῃ πρβ. τόμ. Α΄ κεφ. Ε΄ 194. 202. 209. τόμ. Β΄ κεφ. ΙΒ΄ 77. κεφ. ΙϚ΄ 68, Ποσειδίππῳ ἢ Καλλιμάχῳ πρβ. τόμ. Α΄ κεφ. Ζ΄ 170, Ποσειδίππῳ ἢ Πλάτωνι τῷ κωμικῷ πρβ. τόμ. Β΄ κεφ. Θ΄ 359.

Διέλαθε δὲ πάντως τὸν λόγιον Γαλάτην ἐκδότην Cougny ἡ κατὰ τὸ 1880 ἐν τῷ Reinischen Musæum τόμ. ΛΕ΄ σελ. 90 κἑξ. μετὰ σοφῶν κριτικῶν ὑπομνημάτων ἔκδοσις τῶν δύο τελευταίων ἐπιγραμμάτων, ἤτοι τόμ. Γ΄ κεφ. Γ΄ ἀριθ. 80 καὶ 81, ὑπὸ τοῦ ἐκ πολλῶν λόγου ἀξίων φιλολογικῶν ἔργων γνωστοῦ Blass, καὶ τὸ εἰρημένον τοῦ Ποσειδίππου ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα. Ἐὰν δέ τις αὐτὸ ἀκριβέστερον καὶ ἐπιστρεφέστερον ἐξετάσῃ, παραχρῆμα θὰ πεισθῇ ὅτι ἐξ ὀκτὼ ἢ ἓξ ἀπετελεῖτό ποτε στίχων, τεσσάρων δηλ. ἢ τριῶν ἡρωελεγείων.

Ἐναργέστατα νῦν ἐκ τῶν διειλημμένων καταφαίνεται ὅτι τὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ Ζελείας κεφάλαιον τοῦ Ἐθνικολόγου οὕτω συμπληρωτέον καὶ διασκευαστέον ὑπάρχει:

«Ζέλεια, πόλις Τρωάδος. Ὅμηρος

«οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης,
ἀφνειοί, πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο,
Τρῶες, τῶν αὖτ' ἦρχε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός
Πάνδαρος, ᾧ καὶ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν.»

. . . Ποσείδιππος δὲ Πάνδαρον παρὰ τῷ Σιμοῦντι τεθάφθαι φησίν

« . . . .
οὐδὲ Λυκαονίη δέξατό σε Ζελίη
. . . . ἀλλὰ προχοαὶ Σιμόεντος
. . . .
. . . . διὰ τοῦτό σοι Ἕκτωρ
σῆμα καὶ ἀγχέμαχοι θέντο Λυκαονίδαι.»

. . . παρὰ Ποσειδίππῳ δ' εὕρηται διὰ τοῦ ι ⟨Ζελίη⟩. οἱ δὲ Ζέλην αὐτήν φασιν. ἀπὸ Ζελείου ἥρωος. τὸ ἐθνικὸν Ζελείτης. Ἡρωδιανὸς δὲ Ζελειατῶν φησιν. ἔστι γὰρ Ζελειάτης καὶ Ζελείτης. ἔστι καὶ Ζέλεια φρούριον Κυζίκου, ὡς Διογένης ἐν τρίτῃ ⟨περὶ⟩ Κυζίκου. τὸ ἐθνικὸν ὁμοίως.»

«**Θήβη**, πόλις Βοιωτίας — ἔστι καὶ ἄλλη Αἰγυπτία».

Ἀντὶ τοῦ *Αἰγυπτία* ὁ Ald. κῶδιξ ἔχει «*ἐν Αἰγυπτίᾳ*»· δύναται ἄρα νὰ γραφῇ καὶ «*ἐν Αἰγύπτῳ*», ὡς καὶ ἐν ἄλλοις κεῖται χωρίοις· πρβ. 56, 19. 106, 15. 107, 3. 129, 13. 155, 3. 237, 15. 385, 17. 403, 12. 479, 8.

Φέρεται δὲ καὶ «*κατ' Αἴγυπτον*»· πρβ. 9, 22. 134, 16 κλπ.

«**Θρᾴκη** — τὸ δὲ Θραΐκιος λέγεται καὶ διὰ μακροῦ τοῦ ι
«ἀνέρα δὲ Τροίη Θρηίκιον οὔτε (1) φορήσει».
τὸ ἐθνικόν φασι καὶ Θρέϊκες, καὶ θηλυκῶς Θρέϊσσα.»

Ἐξετάζοντες τἀνωτέρω, ὅπως ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει ἀναγράφονται, τῇ τοῦ Meineke, παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: ἀντὶ τοῦ *Θραΐκιος*, ὃ προφανῶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκδότου διόρθωσις οὖσα τυγχάνει, διότι ἐν τῇ τοῦ Dindorf κεῖται *Θρηΐκιος* κατὰ τὴν τοῦ Berkel διόρθωσιν, περὶ ἧς ἴδ. καὶ Θησ. τόμ. Δ΄ σελ. 405 c, *Θρᾴκιος* ἔχουσιν ἐνταῦθα οἱ κώδικες, ὡς ὁ Mein. παρατηρεῖ· ἀλλὰ βλέποντες ὅτι ὁ ἑπόμενος στίχος φέρει γραφὴν *Θρηΐκιος* καὶ ὅτι ἡ τῶν βιβλίων *Θρᾴκιος* δὲν παρέχει ἡμῖν τοῦ πονηροῦ κόμματος ἢ νόθην τινὰ ἐκφορὰν συνδυάζοντες αὐτὰς εἰσηγούμεθα ἐν τῇ διατριβῇ (σελ. 84, 14) τὴν ἑπομένην τῶν πρὸ τοῦ στίχου γραφὴν «τὸ δὲ Θρᾴκιος ⟨Ἰωνικῶς Θρηίκιος⟩ λέγεται καὶ διὰ μακροῦ τοῦ ῑ», καθ' ἣν τὸ *Θρᾴκιος* οὐ μόνον λέγεται *Θρηΐκιος* ἐν τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ἀλλὰ καὶ μακρὸν ἔχει ἐν τῇ ποιήσει τὸ Ι, προδήλως δὲ τὸ τῆς προπαραληγούσης, ὡς ἐν τῷ εὐθὺς ἐπιφερομένῳ στίχῳ ἐξελέγχεται· τὸ μέτρον ἄρα τοῦ *Θρηΐκιος* ἔχει οὕτω: — ⏗ ⏑ ⏑

Ἄξιον περιεργίας εἶνε ὅτι καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ στίχου μέτρον ἀντὶ τοῦ **τετρασυλλάβου** τύπου τῆς λέξεως δύο τῶν κωδίκων καὶ δὴ καὶ οἱ κάλλιστοι, ὁ Rehd. καὶ ὁ Voss., ἔχουσι τὸν **τρισύλλαβον** «ΘρΗκιον» ἐναργῶς ἐλέγχοντα ὅτι τῶν ἀντιγραφέων ὡς τὰ πολλὰ ἡ χεὶρ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου κινεῖται, ὁ δὲ νοῦς παρὼν ἀποδημεῖ.

(1) «οὔτι» ὁ Mein. γεγραμμένον ἔχει ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Dindorf ἐκδόσει φέρεται, ἀλλὰ σελ. 818, 9. κελεύει τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ εἰς τὸ «οὔτε».

Ἀλλ' ἐὰν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐναργῶς ἀποδεικνύηται, ὅτι ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐμνημονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἐθνικολόγου πρὸς τῷ *Θράκιος* καὶ ὁ ἀσυνάλειπτος τύπος *Θρηΐκιος*, κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν προκύπτει ὅτι αὐτὸ τοῦτο θὰ ἐγένετο καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς τοῖς εἰς λόγον τοῦ ἐθνικοῦ διειλημμένοις, ἐν οἷς ἔσωσαν ἡμῖν οἱ κώδικες τὴν ἑτέραν πάντως γραφήν, οὐ τὴν συναληλιμμένην.

Καὶ ἵνα χωρήσωμεν εἰς τὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασιν, ἀντὶ τῆς τοῦ Mein. διορθώσεως «ΘρέικΕϹ» ὁ Ald. κῶδιξ ἔχει *Θρεϊκός*, ἤτοι *Θρέϊκος* κατὰ γενικὴν πτῶσιν, οὗ παραφθορὰ εἶνε τό τε τοῦ Rehd. *Θρέϊος*, ἐξ οὗ ἐξέπεσε τὸ C διὰ τὴν παλαιογραφικὴν ἰσότητα τῶν γραμμάτων I καὶ C, καὶ τὸ τοῦ Voss. *Θρεϊκόν*, ἐν ᾧ ΟΝ ἀντὶ τοῦ ΟϹ ἀπαντᾷ, ὡς συχνότατα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἐμφανίζεται ἡ τοῦ ΟϹ εἰς τὸ ΟΝ μετάπτωσις. Οὐδὲν δὲ λέγομεν περὶ τῆς ἐν τούτοις παρατηρουμένης διαφορᾶς τῶν τόνων, διότι ἐσφαλμένης τοῦ τονισμοῦ ἐκφορᾶς ἐν πάσῃ ἐκδόσει ἅλις παραδειγμάτων ὑπάρχει συνειλεγμένων μετ' ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας οὐ τῆς τυχούσης. Ὅπως δ' ἐκ τοῦ *ΤετραπόλιΔος* ἐλέγχεται ὅτι ἐξέλιπεν ἐκ τῶν ἀντιγράφων ἥ τε Ἰωνικὴ *ΤετραπόλΙος* καὶ ἡ Ἀττικὴ γενικὴ *ΤετραπόλΕως* ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος διδάσκει, πρβ. διατριβῆς σελ. 52, 29. οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐκ τῆς γενικῆς *Θρέϊκος* εὐκολώτατα καταφωρᾶται ὅτι κατὰ τὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀποπλάνησιν παρελείφθη ἡ πρὸ αὐτῆς ἀναγραφομένη εὐθεῖα *Θρέϊξ*. Ἐπειδὴ δὲ τὸ «ΘρΕΙξ ΘρΕΙκος ΘρΕΙσσα» παλαιογραφικῶς οὐδὲν διαφέρει τοῦ «ΘρΗΙξ ΘρΗΙκος ΘρΗΙσσα», εἰκάζομεν ὅτι, ὅπως ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐκ παραλλήλου μνείαν ὁ Ἐθνικολόγος ἐποιήσατο τοῦ τε *Θράκιος* καὶ τοῦ Ἰωνικοῦ *Θρηΐκιος*, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς πρὸς τοῖς Δωρικοῖς τύποις *Θρέϊξ Θρέϊκος Θρέϊσσα* κατέλεξε καὶ τοὺς Ἰωνικοὺς *Θρήϊξ Θρήϊκος Θρήϊσσα*.

Χωρία τοῦ τῶν Ἐθνικῶν συγγραφέως τὴν ἡμετέραν κυροῦντα εἰκασίαν ἀναγράφομεν τὰ ἑπόμενα: 403, 4 «τῆς Κέω τὸ ἐθνικὸν Κέιος, καὶ ἐκτάσει Κήιος, ὡς τῆς Τέω Τέιος καὶ Τήιος, καὶ Κεῖος διὰ διφθόγγου.» καὶ 620, 4 «τὸ ἐθνικὸν Τήιος. ἔστι γὰρ πρῶτον Τέιος καὶ Τεῖος καὶ ἰωνικῶς Τήιος.»

Τούτων οὕτως ἐχόντων τὰ μετὰ τὸν στίχον τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου γραπτέα ὑπολαμβάνομεν ὡς ἑξῆς: «τὸ ἐθνικόν φασι καὶ ⟨Θρέϊξ⟩ Θρέϊκος ⟩καὶ ἐκτάσει Θρήϊξ Θρήϊκος⟩, καὶ θηλυκῶς Θρέϊσσα ⟨καὶ Θρήϊσσα⟩».

Ἰθώμη	**Γράφε**
«τὸ ἐθνικὸν Ἰθωμαῖος καὶ Ἰθωμαία καὶ Ἰθωμήτης διὰ τοῦ **η**, καὶ δωρικῇ τροπῇ Ἰθωμάτας, ἀφ' οὗ ὁ πολίτης Ἰθωμάτας καὶ Ζεὺς Ἰθωμάτας. καὶ ἑορτὴ Ἰθωμαῖα. καὶ Ἰθωμαΐς.»	«τὸ ἐθνικὸν Ἰθωμαῖος. καὶ Ἰθωμαία καὶ ⟨Ἰωνικῶς⟩ Ἰθωμαίη. καὶ ἑορτὴ Ἰθωμαῖα. καὶ Ἰθωμήτης διὰ τοῦ **η**, καὶ δωρικῇ τροπῇ Ἰθωμάτας, ἀφ' οὗ ὁ πολίτης Ἰθωμάτας καὶ Ζεὺς Ἰθωμάτας.»

Ὁ Ald. κῶδιξ ἔχει ἐνταῦθα (329, 8) «Ἰθωμαΐς», ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Dindorf ἐκδόσει φέρεται, ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Mein. εἰσαγομένης γραφῆς *Ἰθωμαΐς*· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ «ἸθωμαΙC» καταφωρᾶται ἔκπτωσις τοῦ ἑτέρου Ι συχνότατα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἐμφανιζομένη, ὡς
«Ἄωρος» ἀντὶ τοῦ «ἈώρΙος» 154 5.
«βοῦθος» ἀντὶ τοῦ «ΒούθΙος» Cobet Collet. 481, 1.
«βύκον» ἢ «βῦκον» ἀντὶ τοῦ «βύκΙον» 101, 9.
«Γλαυκόδημος» ἀντὶ τοῦ «ΓλαυκοδήμΙος» 209, 2.
«θεσμοφόροις» ἀντὶ τοῦ «θεσμοφορΙοις» 452, 11.
«Θρήκιον» ἀντὶ τοῦ «ΘρηΙκιον» 316, 15.
«Ἰταλεύς» ἀντὶ τοῦ «ἸταλΙεύς» 341, 16.
«Κειριάδα» ἀντὶ τοῦ «ΚειριάδαΙ» 371, 16.
«Παρθενεύς» ἀντὶ τοῦ «ΠαρθενΙεύς» 503, 20.
«Ταρκυνεύς» ἀντὶ τοῦ «ΤαρκυνΙεύς» 603, 22.
ἐν δὲ τῇ ἀπὸ κοινοῦ τῶν ἀντιγράφων Rehd. καὶ Voss. ἐκφορᾷ «ἸθωμαιΙC» λανθάνει προφανῶς ἡ γραφὴ «ἸθωμαίΗ», καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο εἶνε τοῦτο ἢ ὁ Ἰωνικὸς τύπος τοῦ θηλυκοῦ «ἸθωμαίΑ», οὐκ ἄρα νόθη τις καὶ παρακεκομμένη λέξις, διὰ τοῦτο ἀναγράφοντες ἢ μᾶλλον μεταγράφοντες ἀνωτέρω τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον προτείνομεν γραφὴν *Ἰθωμαίη* μετὰ τῆς προσθήκης *Ἰωνικῶς* ἢ καὶ ἄνευ αὐτῆς, ὡς ἂν δόξῃ τοῖς περὶ τὰ τοῦ Στεφάνου εἰλικρινῶς σπουδάζουσι καὶ ἀσμένως αὐτὰ διευκρινοῦσιν ἢ φυλοκρινοῦσιν.

Ἀλλ' ὁ Mein. εἰκάζει ὅτι «ἸθωμᾶΤις» γραπτέον· καὶ ἔχομεν μὲν

παλαιογραφικῶς τὴν ἰσότητα I=T, καὶ ταύτην ἄρα IIC=TIC, ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ ἐθνικοῦ καταλήξεως δὲν θὰ ἐγίνετο λόγος ἐν τούτῳ τοῦ χωρίου, ἀλλ' ὀλίγῳ πρότερον, συμπεραίνομεν ὅτι κατ' ἀποπλάνησιν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀντιγραφέως κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ ὕστερα πρότερα ἐγράφησαν, μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γεγραμμένων παρελήφθησαν μὲν αὖθις τὰ ἄρτι παραλελειμμένα, ἐτέθησαν δ' ὅμως ἀπροσδιονύσως οὐκ ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ, ὅπως τοῦτο συμβαίνει τῇ τοῦ Ἑλλανίκου μαρτυρίᾳ τῇ ἀναγινωσκομένῃ οὐκ ἐν τῷ οἰκείῳ 684, 9 μετὰ τὸ «ἐξ Εὐβοίας.» τόπῳ, ἀλλ' ἐν τῷ 684, 5 μετὰ τὸ «γυνή.».

Ἀνεγράψαμεν δ' ἐν τῇ διατριβῇ καὶ ἄλλα χωρία τοιαῦτα ἱκανά, ἐν οἷς ἡ μετάθεσις προέρχεται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως ἢ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἕνεκα τῆς τε μαρτυρίας καὶ παρατηρήσεως ἄλλων συγγραφέων καὶ τοῦ ἡμετέρου ἢ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχομένων ἀπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων· εὐνόητον δ' ἀποβαίνει ὅτι ἔτι εὐχερεστέρα κατέστη ἡ ἀποπλάνησις αὕτη μετὰ τὴν ἀβέλτερον τῶν τὰ τοῦ Στεφάνου ἐπιτεμνομένων ἐργασίαν, ἐξ ἧς ἐναργῶς νῦν ἡ τῶν Ἐθνικῶν ἐπιτομὴ πολλαχοῦ οὐδὲν ἄλλο ἐλέγχεται οὖσα ἢ ξηρὰ ὀνομάτων ἀναγραφή. Πρβ. φέρ' εἰπεῖν 384, 4. 415, 12. 539, 11 κλπ.

Ὅτι δ' οὕτω φιλεῖ νὰ καταλέγῃ τοὺς τῶν γενῶν τύπους ὁ Ἐθνικολόγος, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γραφῇ ἐμφανίζεται, ἀποχρώντως σαφῶς διδάσκουσιν ὀλίγα, τὰ ἑπόμενα τοῦ συγγραφέως χωρία: 606, 17 «τὸ ἐθνικὸν Ταρτήσσιος καὶ Ταρτησσία καὶ Ταρτησσίς. καὶ οὐδετέρως «Ταρτήσσιον ὄλβιον ἄστυ».»· 639, 7 «τὸ ἐθνικὸν Τροιζήνιος καὶ Τροιζηνία καὶ Τροιζηνίς. καὶ οὐδέτερον Τροιζήνιον.»· 673, 2 «τὸ ἐθνικὸν Φρύξ. καὶ Φρύγιος καὶ Φρυγία ἄνθρωπος(1) καὶ Φρύγιον»· 708, 5 «ὁ πολίτης Ὠλέριος, καὶ Ὠλερία Ἀθηνᾶ, τὸ οὐδέτερον Ὠλέριον.»· ἄλλα χωρία πρβ. 280, 3. 309, 16. 432, 3. 486, 2. 598, 11. 659, 13. 667, 13. κλπ. κλπ.

Ἴχναι	Γράφε
«Ἴχναι, πόλις Μακεδονίας. —καὶ Ἰχναία ἡ Θέμις.	«Ἴχναι, πόλις Μακεδονίας. —καὶ Ἰχναία ἡ Θέμις.

(1) Ἴδ. τὰ αὐτθ. περὶ τοῦ «*Φρυγία ἄνθρωπος*» ὑπὸ τοῦ Mein. σημειούμενα εἰς λόγον τῆς γραφῆς τοῦ Salmas. «*Φρυγιανὸς ἄνθρωπος*» ἢ μᾶλλον μόνον «*Φρυγιανός*».

—ἀπὸ τοῦ διωχθῆναι κατ' ἴχνος ὠνομάσθη. ἔστι καὶ ἑτέρα τῆς ἀνατολικῆς πόλις.»

—ἀπὸ τοῦ διωχθῆναι κατ' ἴχνος ὠνομάσθη. ἔστι καὶ ἑτέρα **τις ἀνατολικὴ** πόλις.»

Ἐκφέρεται δὲ καὶ πληθυντικῶς 216, 2 *ἀνατολικῶν*, 69, 15 *ἀνατολικοῖς*, κλπ. βαθμὸς δὲ συγκριτικὸς τοῦ ὑπ' ὄψιν ἐπιθέτου κεῖται παρὰ Στεφάνῳ κατὰ θηλυκὸν ὡσαύτως τύπον 125, 18 *ἀνατολικωτέρα*, ᾧ ὅμοιον τό τε *δυσμικωτέρα* (1) 604, 14 καὶ τὸ *νοτιωτέρα* 657, 5. τούτου δ' ὑπερθετικὸς τύπος ἀπαντᾷ 155, 6 *νοτιωτάτη*.

Τὸ δὲ ΤΙϹ μετέπεσεν εἰς τὸ ΤΗϹ καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τῶν Ἐθνικῶν, οἷον:

Θέρμυδρα

«**λιμὴν τῆς** μιᾶς τῶν ἐν Ῥόδῳ πόλεων.»

Γράφε

«**λιμήν τις** μιᾶς τῶν ἐν Ῥόδῳ πόλεων.»

Πλινθίνη

«πόλις **τῆς Αἰγυπτίας**, ἀπὸ τῆς Μαρείας.»

Γράφε

«πόλις **τις Αἰγυπτία**, ἀπὸ τῆς Μαρείας.»

Ἐν παρόδῳ παρατηρητέον ὅτι τἀντίγραφα ἔχουσιν ἐνταῦθα «ΣΑμαρείας» ἀντὶ τῆς τοῦ Holstein διορθώσεως *Μαρείας*, ὃ ἄγνωστον τοῖς βιβλιογράφοις προσπεσὸν ἐν οὐ δέοντι δικέφαλον ἐγένετο· ὁμοίας δὲ συγχύσεως (ΤΙϹ - ΤΗϹ) παράδειγμα ἢ μᾶλλον τῆς αὐτῆς διορθώσεως χωρίον παρατιθέμεθα καὶ ἐν τῇ διατριβῇ· πρβ. σελ. 55, 33.

Χρῆται δὲ καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις χωρίοις ὁ Ἐθνικολόγος τῷ *πόλις Αἰγυπτία*, οἷον 8, 13. 304, 7. 11. 314, 13. 365, 17. 374, 17. 501, (9). 619, 13. 677, 18. κλπ. Καὶ τἀνάπαλιν τῷ *Αἰγυπτία πόλις*, ὡς 394, 20. 510, 9. 549, 19. κλπ. Λέγει δ' οὐ μόνον *πόλις Αἰγυπτία* καὶ *Αἰγυπτία πόλις*, ἀλλὰ καὶ *κώμη Αἰγυπτία*, οἷον 702, 15. κλπ. καὶ *Αἰγυπτία κώμη*, ὡς 445, 7. 701, 7. 9. κλπ. κλπ.

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Mein. 290, 9 καὶ τοῦ ἐν τῇ τοῦ Dindorf 190, 14 *δυΤικωτάτη* ὁ Niese ἐν τῇ περὶ Στεφάνου Dissertation αὐτοῦ σελ. 43, 23 ἀναγράφει *δυΣΜικωτάτη*· ἀλλὰ πρβ. 416, 12 *δυΤικῆς*· 107, 19 *μᾶλλον δυΤική*, κλπ. κλπ.

Ἀλλὰ συχνότατον εἶνε παρ' αὐτῷ τὸ *πόλις Αἰγύπτου*, οἷον 33, 12. 35, 10. 97, 5. 99, 7. 101, 18. 145, 1. 174, 11. 177, 5. 179, 17. 183, 10. 21. 266, (13). 278, 17. 280, 6. 300, 17. 315, 3. 320, 26. 332, 13. 338, 3. 363, 18. 374, 16. 380, 25. 388, 12. 398, 3. 414, 1. 424, 9. 444, 17. 445, 3. 449, 4. 462, 1, 466. 12. 470, 12. 471, 17. 474, 13. 492, 3. 493, 13. 19. 494, 4. 502, 9. 503, 16. 516, 14. 521, 15. 523, 17. 528, 8. 536, 24. 545, 9. 550, 2. 554, 10. 558, 21. 559, 2. 562, 18. 590, 10. 599, 14. 602, 14. 607, 6. 609, 7. 616, 16. 634, 6. 640, 11. 658, 14. 662, 1. 690, 18. 692, 19. 696, 3. κλπ. κλπ. Λέγει δ' ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἐθνικῶν καὶ τἀνάπαλιν *Αἰγύπτου πόλις*, ὡς 120, 20. 278, 6. κλπ. Καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου, οἷον *τῆς Αἰγύπτου πόλις* 125, 25. 639, 1. κλπ. Πρὸς τῷ *πόλις Αἰγύπτου* καὶ (*τῆς*) *Αἰγύπτου πόλις* ἀπαντᾷ παρ' αὐτῷ καὶ *Αἰγύπτου κώμη*, ὡς 223, 6. κλπ. καὶ τἀνάπαλιν *κώμη Αἰγύπτου*, οἷον 234, 12. 475, 13. 653, 19. κλπ. Καὶ *νῆσος Αἰγύπτου*, ὡς 224, 16. 537, 1. κλπ. κλπ.

Καλὴ ἀκτή	**Γράφε**	**ἐν τοῖς πέριξ** (am Rande)
«Εὔδοξος τετάρτῳ γῆς περιόδου. ἔστι δὲ ⟨ὡς⟩ Μεγάλη κώμη, ἐκ τῶν δύο δὲ ἡ παραγωγή. Μεγαλοκωμήτης Καλακτίτης ἢ Καλοακτίτης διὰ τοῦ ι. ἐπεὶ καὶ παρὰ τὸ Ἀκτή Ἀκτίτης [καὶ Ἀττικός· Ἀκτή γὰρ ἡ Ἀττική]. ἢ Καλοακταῖος καὶ Καλοακταία θηλυκόν, ἢ Καλοάκτιος ὡς Πανάκτιος καὶ ἐπάκτιος.»	«Εὔδοξος τετάρτῳ γῆς περιόδου. ⟨τὸ ἐθνικὸν⟩ Καλακτίτης ⟨ὡς⟩ Μεγαλοκωμήτης· ἐκ τῶν δύο δὲ ἡ παραγωγή· ἢ Καλοακτίτης διὰ τοῦ ι· ἐπεὶ καὶ παρὰ τὸ Ἀκτή Ἀκτίτης· ἢ Καλοακταῖος καὶ Καλοακταία θηλυκόν· ἢ Καλοάκτιος ὡς Πανάκτιος καὶ ἐπάκτιος.»	ἔστι δὲ Μεγάλη κώμη. … καὶ Ἀττικός. Ἀκτή γὰρ ἡ Ἀττική.

Ὅτι τὰ περὶ *Καλῆς ἀκτῆς* ἀνωτέρω εἶχον ἀρχῆθεν οὐχὶ ὅπως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Στεφάνου ἐγράφησαν, ἀλλ' ὅπως ὑπὸ τῶν τὰ τούτου ἐπιτεμνομένων κατελείφθησαν, ὑφ' ἡμῶν νῦν ἐναργῶς, νομίζομεν, δεικνύεται· τὸ ἐθνικὸν (1) τῆς *Καλῆς ἀκτῆς*, παρετήρει ὁ Ἐθνικολόγος, λέγεται *Καλακτίτης* (2) ὡς *Μεγαλοκωμήτης*, ὑπ' ὄψει πάντως ἔχων τὴν ἑπομένην ἀναλογίαν:

Καλακτίτης : Καλὴ ἀκτή : : Μεγαλοκωμήτης : Μεγάλη κώμη καὶ εἶτα εἰς λόγον τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ *Καλακτίτης* προσετίθη «ἐκ τῶν δύο δὲ ἡ παραγωγή».

Τοιαῦται τοῦ συγγραφέως δηλώσεις ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ, οἷον: «Διοσκούρων κώμη — ὁ κωμήτης Διοσκουροκωμήτης ὡς Μεγαλοκωμήτης, *ἐκ δύο ἓν παράγωγον*»· καὶ «Ἑλλήσποντος, ἡ χώρα ἡ παρακειμένη τῷ κόλπῳ, ἀπὸ Ἕλλης. οἱ οἰκήτορες Ἑλλησπόντιοι καὶ Ἑλλησποντίς. *ἔστι δ' ἀπὸ δύο παρηγμένον*, ὡς παρ' ὠκεανὸν παρωκεανῖτις, παρὰ ποταμῷ (3) παραποτάμιος.»· καὶ «Κωσταντίνου πόλις, *δύο μέρη λόγου καὶ ἐξ αὐτῶν ἓν* Κωσταντινοπολίτης» περὶ οὗ πρβ. διατρ. σελ. 6-9. κλπ. κλπ.

Πολλαχοῦ δὲ καὶ περὶ τῶν *ἐξ ἑνὸς τοῖν δυοῖν* παρηγμένων ἐθνικῶν ἀποφαίνεται ὁ ἡμέτερος Στέφανος, οἷον: «Ἀρεία κρήνη, ἐν Θήβαις. καὶ τόπος ὃν οἱ κατοικοῦντες Ἄρειοι καλοῦνται. καὶ ἔστιν *ἀπὸ δύο ἓν ἐθνικόν*, ὡς ἀπὸ τοῦ Μόψου ἑστία Μοψεάτης καὶ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν τὸ μητρῷον.»· καὶ «Ἄρειος πάγος — τὸ ἐθνικὸν *ἐκ δύο ἓν* Ἀρεοπαγίτης.»· καὶ «Ἄρεος νῆσος — τὸ ἐθνικὸν Ἄρειος *ἐξ ἑνὸς τοῖν δυοῖν* παρηγμένον.»· καὶ «Μόψου ἑστία — ὁ πολίτης Μοψεάτης, *κατὰ παραγωγὴν μιᾶς τῶν λέξεων*.»· καὶ «Παρθένου ἱερόν — ὁ δὲ σχηματισμὸς *ἀπὸ δύο ἓν παράγωγον*. ὡς γὰρ ἀπὸ τοῦ «Μόψου» καὶ «ἑστία» παρήχθη τὸ Μοψεάτης ἀπὸ μόνου τοῦ Μόψου, οὕτως

(1) Ἢ μᾶλλον «ὁ πολΙΤΗΣ» ὃ φαίνεται διὰ τὸ «ΚαλακτΙΤΗΣ» ἀποβληθέν· δύναται ἄρα κάλλιστα νὰ γραφῇ «*ὁ πολίτης*».

(2) Περιττὸν νὰ εἴπωμεν νῦν ὅτι ἀντὶ τοῦ «ΚαΛακτίτης» οἱ κώδικες ἔχουσι «*καΙ ἀκτίτης*» διὰ τὴν συγγένειαν ἢ ὁμοιότητα τῶν γραμμάτων Ι καὶ Λ.

(3) Καίτοι οὐκ ὀλίγα ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς ἀπαντῶσι χωρία ἱκανῶς συνηγοροῦντα τῇ τῶν ἄλλων κωδίκων αὐτόθι γραφῇ *ποταμΩι*, ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ὁ Ἐθνικολόγος σαφῶς διδάσκει τὴν ἀληθῆ τῶν τοιούτων σύνταξιν· πρβ. 707, 4. ἴδ. καὶ Λογ. Ἑρμ Κόντου σελ. 318, 10. ὀρθῶς ἄρα ὁ Mein. ὁρμώμενος ἐκ τῆς τοῦ κώδικος Voss. γραφῆς *ποταμοΙ* εἰκάζει ὅτι *ποταμόΝ* ἐνταῦθα γραπτέον κατὰ τὸ ἡγούμενον *ὠκεανΟΝ*.

καὶ ἀπὸ τοῦ «παρθένου» καὶ «ἱερόν» ἢ «ἄκρα» ἢ «ξόανον» ὁ οἰκήτωρ παρήχθη Παρθένιος ἀπὸ τοῦ *Παρθένου* μόνου ὀνόματος.» (1)

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων ἀναφερόμενός τις εἰς τὸ *Μεγαλοκωμήτης* προσέγραψεν ἐν τοῖς πέριξ: «ἔστι δὲ Μεγάλη κώμη» θέλων προφανῶς νὰ παραστήσῃ ὅτι τὸ *Μεγαλοκωμήτης* προῆλθεν **ἐκ τοῦ** *Μεγάλη κώμη*· καὶ εἰσάγεται λοιπὸν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασις ἀπροσδιονύσως καὶ οὕτω τὰ παρακείμενα συμφύρονται καὶ συνταράττονται· ὀλίγον δ' ἐβελτιώθη διὰ τῆς τοῦ Berkel προσθήκης, ἣν καὶ ὁ Mein. ἀπεδέξατο: «ἔστι δὲ ⟨ὡς⟩ Μεγάλη κώμη» διότι καὶ οὕτως ἔχουσα ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασις αὖθις ἀτόπως κειμένη ἐλέγχεται.

Ὁμοίως παραγεγραμμένα ἦσαν ἀρχῆθεν καὶ τάδε: «καὶ Ἀττικός. Ἀκτὴ γὰρ ἡ Ἀττική» προδήλως ἐκ τοῦ περὶ Ἀκτῆς κεφαλαίου εἰλημμένα, περὶ ὧν ὁ Mein. ἀποφαίνεται «καὶ Ἀττικός cum sequentibus Ἀκτὴ (Ἀκτὴ PpV, Ἀκτικὴ A) γὰρ ἡ Ἀττική, quæ om. R, seclusit M.»· περιέγραψεν ἄρα ταῦτα ὁ λόγιος Mein. ἐπειδὴ ἐν τῷ κώδικι Rehd. **δὲν** περιλαμβάνονται· ἡμεῖς **θὰ** ἀπεβάλλομεν αὐτὰ καὶ ἂν ἔτι ἐν πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις ἐφέροντο διὰ τὸν ἄρτι ἐκτεθειμένον λόγον.

Καὶ ἀντὶ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ *τετάρτῳ* γραπτέον ἴσως ὀρθότερον ϛ' κατὰ τὸν Mein. ἢ *ἕκτῳ*, τὸ δ' *Ἀκτίτης* παρατηρητέον ὅτι εἶνε ἐπιτυχὴς τοῦ ἐκδότου τούτου διόρθωσις ἀντὶ τοῦ τῶν ἀντιγράφων *Ἀττικός*· κεῖται δηλ. ἐνταῦθα ἡ ἀναλογία

Καλὴ ἀκτή : Καλακτίτης : : Ἀκτή : Ἀκτίτης.

Κάρνη	**Γράφε**
«Κάρνη, πόλις Φοινίκης,	«Κάρνη, πόλις Φοινίκης,

(1) Περὶ τοῦ παρόντος χωρίου παρατηρητέον ὅτι τὸ μετὰ τὸ «*παρήχθη*» ἀτόπως ἀναγινωσκόμενον «*μόνον τό*» καὶ ἡμῖν delendum videtur, ὅπως ὀρθῶς ὁ Mein. εἰκάζει· ἀλλ' ἡ παρατήρησις τοῦ ὑπ' ὄψιν λογίου ἐκδότου «ὁ δὲ σχηματισμὸς] Aut ante hæc excidit ὁ οἰκήτωρ Παρθένιος, aut post σχηματισμὸς inseredum τοῦ ἐθνικοῦ» δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀποδεκτή· προφανῶς ὁ Ἐθνικολόγος ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ μνημονευομένῳ τοῦ Στράβωνος χωρίῳ ἀπαντῶντος *Παρθένιον* ἄνευ ἀναβολῆς ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐθνικοῦ· τὸ περιττὸν δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Mein. προτεινομένης προσθήκης ἐλέγχεται καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω: «ὁ *οἰκήτωρ Παρθένιος*».

ἀπὸ Κάρνου τοῦ Φοίνικος, ὡς Ἴστρος φησίν. ὁ πολίτης Καρνίτης. Λυκόφρων «ὄλοιντο ναῦται πρῶτα Καρνῖται κύνες». ἔστι **δὲ** ἄλλη Αἰολίδος, ἧς τὸ ἐθνικὸν Καρναῖος, τὸ κτητικὸν Κάρνιος τριγενές. Ἀρτεμίδωρος δ' ἐν τῷ δεκάτῳ βιβλίῳ φησίν «ἔστι Κάρνος καὶ συνεχῶς Πάλτος, εἶτα Γάβαλα πόλις». καὶ ἀναλογεῖ τὸ Καρνίτης.»	ἀπὸ Κάρνου τοῦ Φοίνικος, ὡς Ἴστρος φησίν. ὁ πολίτης Καρνίτης. Λυκόφρων «ὄλοιντο ναῦται πρῶτα Καρνῖται κύνες». Ἀρτεμίδωρος δ' ἐν τῷ δεκάτῳ βιβλίῳ φησίν «ἔστι Κάρνος καὶ συνεχῶς Πάλτος, εἶτα Γάβαλα πόλις». Καὶ ἀναλογεῖ τὸ Καρνίτης. ἔστι **καὶ** ἄλλη Αἰολίδος, ἧς τὸ ἐθνικὸν Καρναῖος. τὸ κτητικὸν Κάρνιος τριγενές.»

Ἡ Πάλτος ἐνταῦθα μὲν Φοινίκης, ἐν δὲ 498. 10 Συρίας πόλις λέγεται· τὰ δὲ Γάβαλα ὑπὸ μὲν τοῦ Ἀρτεμιδώρου αὐτόθι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐθνικολόγου 191, 19 Φοινίκης πόλις, ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος παρὰ Στεφάνῳ 191, 20 Συρίας· τὸ χωρίον ἄρα τοῦ Ἀρτεμιδώρου δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν τῆς Αἰολίδος, ἀλλ' εἰς τὴν τῆς Φοινίκης πόλιν Κάρνην τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου Κάρνον λεγομένην· εἶνε ἄρα ἡ κατὰ τὴν ἡμετέραν γραφὴν μετάθεσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίου ἀναγκαία.

Περὶ δὲ τῆς μεταβολῆς τοῦ τῶν ἀντιγράφων **δὲ** εἰς τὸ **καὶ** παρατηρητέον ὅτι κακῶς μὲν ὄντως κεῖται «ἔστι **δὲ** ἄλλη» ἀντὶ τοῦ «ἔστι **καὶ** ἄλλη», δύναται δ' ὅμως τοῦ ΔΕ τηρουμένου νὰ γραφῇ τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον καὶ οὕτω: «ἔστι δὲ **καὶ** ἄλλη».

Κρήτη	**Γράφε**
«καὶ Κρητεύς καὶ Κρηταῖος καὶ Κρητήιος κτητικόν».	«καὶ Κρητεύς καὶ ⟨γενικὴ Κρητέως καὶ Ἰωνικῶς⟩ Κρηταῖος καὶ Κρητήιος κτητικόν».

Ἀντὶ τοῦ *Κρηταῖος* ὁ Mein. εἰκάζει *Κρητηίς* ἢ μᾶλλον *Κρήτειος*· καὶ θὰ ἐδύνατο μὲν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι μᾶλλον τὸ «ΚρήτΕΙος» συνεχύθη

τῷ «ΚρητΗος», ἢ ὅτι τὸ τῶν ἀντιγράφων «ΚρητῆΟς» προῆλθεν ἐκ τοῦ «ΚρητΗΙς», διότι ЄΙ καὶ Η συχνότατα μεταπίπτουσιν εἰς ἄλληλα πρβ. διατρ. σελ. 23 καὶ Mein. 623, 6 ἔνθα ὁ λόγιος ἀνὴρ σημειοῦται «Ζελείτης male comparatur et corruptum videtur. fortasse Ζηλίτης scribendum coll. Strab. 17 p. 827 : εἰς τὴν ἐκτὸς θάλατταν πλέουσιν ἀπὸ Λιγγὸς πόλις Ζῆλις.»· καὶ ὄντως τὸ «ΖελεΙτης» προῆλθε κατὰ μετάθεσιν τοῦ Ι ἐκ τοῦ «ΖεΙλίτης», ἀλλ' ἐν τῷ «ΖЄΙλίτης» προφανῶς λανθάνει ἡ ὀρθὴ γραφὴ «ΖΗλίτης»· ἀναλογεῖ δὲ τοῦτο τῷ ὑπὸ τοῦ Mein. παρατεθειμένῳ *Ζῆλις*, ὅπως τὸ *Μεμφίτης* τῷ *Μέμφις*, τῷ *Πῶλις* τὸ *Πωλίτης*, τὸ *Τρηχίτης* τῷ *Τρῆχις* κλπ. κλπ. περὶ τῆς τοῦ Ι ἐν τῇ αὐτῇ λέξει μεταθέσεως ἴδ. διατριβῆς πίνακ. παλαιογρ. σελ. 90. Ἀλλὰ δὲν θέλομεν νὰ ἐξάρωμεν ὅτι τὸ *Κρητῆος* οὕτως ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τονούμενον δὲν εἶνε τοῦ πονηροῦ κόμματος **εὐθεῖα** ὡς ὑπελήφθη, ἀλλὰ **γενικὴ ἰωνικὴ** ὡς ἐναργῶς ἐκ τῆς ἡμετέρας γραφῆς δηλοῦται.

Δύναται δέ τις ὅμως τοῦ γραφικοῦ αὐτοῦ μέλανος φειδόμενος νὰ ἀποφύγῃ μὲν τὴν προσθήκην, παραδεχόμενος δ' ὅτι πλαγίας εἶνε πτώσεως τὸ *Κρητῆος* νὰ καταλίπῃ τὸ χωρίον ὡς ἐν τοῖς βιβλίοις ὑπάρχει.

« **Κροκοδείλων πόλις,** πόλις ἐν τῇ Μοίριδος [τῇ] λίμνῃ ἐν Αἰγύπτῳ ».

Οὐ διαγραπτέον ὑπάρχει τὸ πρὸ τοῦ « *λίμνη* » ἄρθρον « *τῇ* », ὡς ὁ ἐκδότης ποιεῖ, ἀλλὰ μετὰ τὸ « *λίμνῃ* » μεταθετέον, οὕτω δηλ. « ἐν τῇ Μοίριδος λίμνῃ τῇ ἐν Αἰγύπτῳ » (α)· ἐπειδὴ δ' ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ αὐτόθι ὅτι « λίμνῃ] Post hanc vocem μιᾶς add. R, lacunam indicant AV. », ἢ ἄρα καὶ οὕτω γραπτέον « ἐν τῇ Μοίριδος λίμνῃ *μιᾷ* ἐν Αἰγύπτῳ » (β), ὅτε τὸ εἰρημένον ἄρθρον ἐκβλητέον ὅλως, ἢ μᾶλλον τὸ *μία* ὀλίγον ἔμπροσθεν καὶ μετὰ τὸ ἕτερον «*πόλις*» προσθετέον ἀντὶ τοῦ *μιᾷ*, ἤτοι « πόλις *μία* ἐν τῇ Μοίριδος λίμνῃ *τῇ* ἐν Αἰγύπτῳ » (γ), ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς χωρίοις ἀπαντᾷ: 66, 3 « Ἀκύφας, *πόλις μία* »· 225, 8 «Δενθάλιοι, *πόλις μία* »· 251, 6 « Δώριον, *πόλις μία*»· 349, 5 «Καλλίαι, *πόλις μία*»· 518, 8 «Περραίσιον, *πόλις μία* »· 630, 11 «Τράγιλος *πόλις μία* » κλπ. Τὴν αὐτὴν δὲ τὸ *μία*

θέσιν τηρεῖ καὶ μετὰ τὸ «νῆσος», οἷον 93, 10 «Ἀνάφη, *νῆσος μία*»· 94, 18 «Ἄνδρος, *νῆσος μία*»· 140, 8 «Ἀστυπάλαια, *νῆσος μία*»· 213, 18 «Γύαρος, *νῆσος μία*»· 226, 15 «Δῆλος, *νῆσος μία*»· 283, 20 «Εὔβοια, *νῆσος μία*· 329, 12 «Ἴκαρος, *νῆσος μία*»· 450, 9 «Μῆλος, *νῆσος μία*»· 477, 7 «Νίσυρος, *νῆσος μία*» κλπ. κλπ. Ἄλλως δὲ εἰς λόγον τῆς τελευταίας γραφῆς (γ) πρβ. καὶ τὸ ἑπόμενον τοῦ Ἐθνικολόγου χωρίον 130, 14 «Ἄσδυνις, νῆσος κατὰ τὴν *Μοίριδος λίμνην.*».

«**Κρότων**, πόλις Ἰταλίας. οἱ πολῖται Κροτωνιᾶται καὶ θηλυκῶς Κροτωνιᾶτις, καὶ Κροτώνιος καὶ Κροτωνία **καὶ Κροτωνιάτης** καὶ Κροτωνιάς».

Ὁ Berkel ἀποβάλλει τὸ «*καὶ Κροτωνιάτης*», ᾧ σύμψηφος καὶ ὁ ἐν τῷ Θησ. τόμ. Δ', σελ. 2005 c γράφων, προτείνει δ' ἀντ' αὐτοῦ ὁ Mein. νὰ γραφῇ «*καὶ Κροτωνίς*»· ἀλλὰ τὸ «*Κροτωνιάτης*» εἰς λόγον τοῦ τε γένους καὶ τῆς καταλήξεως αὐτοῦ οὐκ ἐμμελῶς τοῖς παρακειμένοις ἐθνικοῖς ἔχον, ὡς ἡ ἑξῆς ἀκολουθία διδάσκει:

ἡ ΚροτωνίΑ - ὁ ΚροτωνιάτΗΣ - ἡ ΚροτωνιΑΣ

καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον ἀποτελεῖ κανονικώτατ' ἐσχηματισμένην ἑνικὴν εὐθεῖαν τοῦ *Κροτωνιᾶται* οὐδαμῶς ψεκτέαν· ποιοῦ δ' ἄρα σὺ τὴν μετάθεσιν οὐδενὸς κωλύοντος καὶ γράφε:

«οἱ πολῖται Κροτωνιᾶται. καὶ Κροτωνιάτης καὶ θηλυκῶς Κροτωνιᾶτις. καὶ Κροτώνιος καὶ Κροτωνία καὶ Κροτωνιάς».

Εἰπὼν ὁ Στέφανος πρῶτον ὅτι τὸ τῆς πόλεως Κρότωνος ἐθνικὸν εἶνε *Κροτωνιᾶται*, διδάσκει εἶτα ἐν τοῖς ἑξῆς ὅτι τούτου καὶ τὸ ἑνικὸν ἀπαντᾷ *Κροτωνιάτης*. Ἐπανορθουμένου δ' οὕτω τοῦ χωρίου διὰ τῆς μεταθέσεως, πᾶσα τοῦ ὑπ' ὄψιν ἐθνικοῦ μεταβολὴ ὅλως περιττὴ ἀποβαίνει· ἄλλως δὲ πιθανώτερον εἶνε ὅτι ὁ Ἐθνικολόγος μᾶλλον θὰ ἐποιεῖτο μνείαν τοῦ καὶ ἄλλοθεν γνωστοῦ Ἰωνικοῦ «ΚροτωνιΗτης» (οὕτως: «οἱ πολῖται Κροτωνιᾶται καὶ θηλυκῶς Κροτωνιᾶτις. καὶ ⟨Ἰωνικῶς⟩ *Κροτωνιήτης*. καὶ Κροτώνιος καὶ Κροτωνία») ἢ τοῦ ὑγιῶς μὲν ἔχοντος, ἀλλ' οὔπω μεμαρτυρημένου θηλυκοῦ «ΚροτωνΙC».

«**Κύδραρα** — ἔστι δὲ **πρὸς τοὺς ὅρους** τῶν Φρυγῶν ⟨καὶ τῶν Λυδῶν.⟩»

Τἀντίγραφα ἔχουσιν ἐνταῦθα «πρὸς τΑ ὄρΗ» ἀντὶ τῆς γραφῆς τοῦ Berkel «πρὸς τΟΥC ὅρΟΥC», ἣν καὶ ὁ Mein. ἀπεδέξατο· ἀλλ' ἡ ὀρθὴ γραφὴ ἀναντιρρήτως εἶνε «πρὸς τΟΙC ὅρΟΙC», ὡς ἡ τοῦ Ἐθνικογράφου χρῆσις ἐλέγχει, οἷον 329, 16 «Ἰκόνιον, πόλις Λυκαονίας *πρὸς τοῖς ὅροις* τοῦ Ταύρου.»· 678, 1 «Χαιρώνεια, πόλις *πρὸς τοῖς ὅροις* Φωκίδος.» κλπ.

Οὐκ ὀλίγα δ' ἀπαντῶσι παρὰ τῷ Ἐθνικολόγῳ παραδείγματα τῆς τοιαύτης συντάξεως τῆς *πρός* ἱκανῶς καὶ ταῦτα τῇ ἡμετέρᾳ συνηγοροῦντα διορθώσει, ὧν τινα καταλέγομεν ἐνταῦθα ἐκ πολλῶν ὀλίγα παραλαμβάνοντες, οἷον:

μετὰ τοῦ ἄρθρου *τοῖς*: «πρὸς **τοῖς** *Γαδείροις*» 5, 18.

καὶ ἄνευ τούτου: «πρὸς *Λιβυρνοῖς καὶ Συωπίοις*» 646, 18.

καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου *τῷ*: «πρὸς **τῷ** *Ἀδρίᾳ*» 9, 3. 643, 11. «πρὸς **τῷ** *Εὐξείνῳ πόντῳ*» 10, 16. 631, 9. «πρὸς **τῷ** *Εὐφράτῃ*» 677, 14. «πρὸς **τῷ** *Μαιάνδρῳ ποταμῷ*» 630, 18. «πρὸς **τῷ** *ὄρει*» 493, 3. «πρὸς **τῷ** *Πόντῳ*» 632, 3. 666, 13. 667, 5. 681, 11. κλπ. «πρὸς **τῷ** *στόματι τοῦ Πόντου*» 682, 9. «πρὸς **τῷ** *Τίγριδι ποταμῷ*» 700, 12. «πρὸς **τῷ** *Φάσιδι ποταμῷ*» 660, 20.

καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου *ταῖς*: «πρὸς **ταῖς** *ἐκβολαῖς* τοῦ Ἴστρου» 476, 1. «πρὸς **ταῖς** *Ἡρακλείαις στήλαις*» 323, 5. «πρὸς **ταῖς** *Κυκλάσιν*» 630, 6. «πρὸς **ταῖς** *πηγαῖς* τοῦ Τίγρητος» 620, 16. «πρὸς **ταῖς** *Συρακούσαις*» 614, 17.

καὶ ἄνευ τούτου: «πρὸς *δυσμαῖς*» 328, 14.

καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου *τῇ*: «πρὸς **τῇ** *Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ*» 433, 1. 643, 5. «πρὸς **τῇ** *θαλάσσῃ*» 692, 5. «πρὸς **τῇ** *Ἰαπυγίᾳ*» 661, 13. «πρὸς **τῇ** *Καρχηδόνι*» 669, 9. «πρὸς **τῇ** *Κασπίᾳ* θαλάσσῃ» 708, 13. «πρὸς **τῇ** *Κορίνθῳ*» 692, 10. «πρὸς **τῇ** *Λέσβῳ*» 685, 1. «πρὸς **τῇ** *Λυκίᾳ*» 669, 5. «πρὸς **τῇ** *Τριβαλλῶν*» 614, 19. «πρὸς **τῇ** *Τροιζῆνι*» 646, 3. «πρὸς **τῇ** *χερρονήσῳ καὶ Μακεδονίᾳ*» 630, 11. κλπ. κλπ.

Περιφανῶς ἄρα τὰ κατειλεγμένα χωρία διδάσκουσιν ὅτι τὸ ὑπ' ὄψιν

ἡμῶν γραπτέον, ὡς ἐν τοῖς ἄνω δηλοῦται καὶ ἐν τῇ διατριβῇ (45, 30) ἀναγράφεται.

«**Κώρυκος,** πόλις Κιλικίας—ἔστι καὶ ἀκρωτήριον Κρήτης Κωρυκία. καὶ λιμὴν Αἰθιοπίας».

Ἀντὶ τοῦ ἐν ἄλλοις βιβλίοις ἀπαντῶντος «Κωρυκία» γραφὴν «ΚωρυκίΗ» φέρει ἡ Aldina ἔκδοσις, ὡς ὁ Mein. αὐτὸς ἀναγνοὺς σημειοῦται καὶ ἡμεῖς οὐδαμῶς ἀπιστοῦμεν. Ἴσως ἄρα τὸ χωρίον ἐνταῦθα γραπτέον οὕτως: «ἔστι καὶ ἀκρωτήριον Κρήτης Κωρυκία. ΛΕΓΕΤΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΙΩΝΙΚΩΣ ΚΩΡΥΚΙΗ. καὶ λιμὴν Αἰθιοπίας».

«**Λουσιά.** τῶν Ὑακίνθου θυγατέρων ἡ Λουσία ἦν, ἀφ' ἧς ὁ δῆμος τῆς Οἰνηίδος φυλῆς. ⟨ὁ δημότης⟩ Λουσιεύς».

Προσθεὶς ἃ προσέθηκεν ὁ Mein. λέγει περὶ τοῦ ἄρθρου «Ἡ» ὅτι ὁ Rehd. κῶδιξ «super ἡ habet α i. e. μία»· ὁρμώμενοι δ' ἔκ τε τῆς διατάξεως τῶν ἑπομένων ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ καθόλου ἐκ τῆς συνηθείας τοῦ Ἐθνικολόγου τεκμαιρόμεθα ὅτι τὸ ἀνωτέρω κεφάλαιον ἐγράφη ἀρχῆθεν οὕτως:
«Λουσιά, δῆμος τῆς Οἰνηίδος φυλῆς, ἀπὸ Λουσίας μιᾶς τῶν Ὑακίνθου θυγατέρων. ὁ δημότης Λουσιεύς».

«**Νάξος,** νῆσος τῶν Κυκλάδων, ἡ διάσημος, ἀπὸ Νάξου **τοῦ** Καρῶν ἡγεμόνος.»

Ἡ θέσις τοῦ ἄρθρου ΤΟΥ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, ἔχει ὡς ἑξῆς: «ἀπὸ *τοῦ* Νάξου Καρῶν ἡγεμόνος», ἐὰν κρίνωμεν ἔκ τε τῆς τοῦ Mein. καὶ τῆς τοῦ Dindorf ἐκδόσεως· ἀλλὰ τό τε ἑπόμενον ἐνταῦθα «ἄλλοι δὲ ἀπὸ Νάξου ΤΟΥ Ἐνδυμίωνος» καὶ ἄλλα μυρία τῆς χρήσεως τοῦ Ἐθνικογράφου χωρία συνηγοροῦσιν ἀριδήλως τῇ ὑφ' ἡμῶν γενομένῃ μεταθέσει τοῦ λεξειδίου **τοῦ**, περιφανῶς δὲ τὰ ὑποτεταγμένα ὀλίγα ἐκ πολλῶν εἰλημμένα παραδείγματα διδάσκουσιν ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις τῇ προθέσει *ἀπό* **ἀκολουθεῖ** τὸ κύριον ὄνομα καὶ τούτῳ **συνήθως** ἕπεται τὸ ἄρθρον (ἐὰν ὑπάρχῃ) μετὰ τοῦ οἰκείου διορισμοῦ, οἷον:

27, 7 «ἀπὸ Ἕρμωνος ΤΟΥ Λυδῶν βασιλέως.»· 54, 16 «ἀπὸ Αἴσωνος ΤΟΥ Ἰάσωνος πατρός»· 72, 18 «ἀπὸ Ἀλησίου ΤΟΥ Σκιλλοῦντος υἱοῦ.»· 196, 7 «ἀπὸ Γαλάδρου ΤΟΥ Ἠμαθίου παιδός.»· 208, 1 «ἀπὸ Γίγωνος ΤΟΥ Αἰθιόπων βασιλέως»· 225, 10 «ἀπὸ Δεξαμενοῦ ΤΟΥ Μεσόλου παιδός»· 257, 16 «ἀπὸ Δώτου ΤΟΥ Πελασγοῦ παιδός»· 276, 5 «ἀπὸ Ἐρετριέως ΤΟΥ Φαέθοντος υἱοῦ.»· 435, 3 «ἀπὸ Μασανωράδου ΤΟΥ Κινδαψοῦ παιδός.»· 475, 15 «ἀπὸ Νικομήδους ΤΟΥ Ζήλα παιδός»· 500, 19 «ἀπὸ Πανοπέως ΤΟΥ Φώκου παιδός»· 513, 5 «ἀπὸ Παφλαγόνος ΤΟΥ Φινέως παιδός.»· 596, 1 «ἀπὸ Σχοινέως ΤΟΥ Ἀταλάντης πατρός.»· 598, 6 «ἀπὸ Ταινάρου ΤΟΥ Γεραίστου μὲν ἀδελφοῦ, Διὸς δὲ παιδός.»· πρβ. καὶ 101, 20. 301, 1. 307, 4. 331, 6. 380, 4. 399, 12, 418, 9. 595, 12. 650, 20. κλπ.

Οὐχὶ διάφορα τοῦ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀναγεγραμμένου χωρίου «ἀπὸ Νάξου **τοῦ** Ἐνδυμίωνος» εἶνε τάδε: 3, 5. 30, 15. 40, 14. 55, 10. 61, 15. 73, 8. 87, 14. 111, 5. 169, 19. 245, 12. 247, 12. 260, 10. 275, 17. 387, 16. 441, 6. 491, 17.

Χωρία δὲ μετὰ τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου ΤΗΣ, τοῦτ' ἔστιν ὅμοια τῷδε: 12, 11 «ἀπὸ Ἀγαμήδης **τῆς** Μάκαρος» ἀπαντῶσιν οὐκ ὀλίγα· πρβ. 42, 6. 125, 3. 279. 6. 449, 16. 497, 12. 629, 10. κλπ. κλπ.

Νύμφαιον	**Γράφε**
«τὸ ἐθνικὸν δύναται ὡς Ἡραιεύς Νυμφαιεύς. τὸ δὲ νυμφαῖος κτητικὸν ἀπὸ τῶν νυμφῶν. λέγεται καὶ Νυμφαΐτης.»	«τὸ ἐθνικὸν δύναται Νυμφαιεύς ὡς Ἡραιεύς. λέγεται **δὲ** Νυμφαΐτης. τὸ δὲ νυμφαῖος κτητικὸν ἀπὸ **τοῦ νύμφαι.**»

Προτείνοντες νῦν τὴν ἀνωτέρω γραφὴν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου, περὶ οὗ ἑτέρωθι, παρατηροῦμεν ἁπλῶς ὅτι ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ βιβλίου Rehd. «ἀπὸ τΟΥ νυμφΩΝ» ὁρμώμενος ὁ Mein. εἰκάζει ὅτι «ἀπὸ τΟΥ νύμφΗ» γραπτέον.

«**οἶκος.** — ὁ **οἰκήτωρ** οἰκεῖος, ὡς ἀστός ἀστεῖος, καὶ

οἰκεύς παρὰ τὸ οἶκος, **οἰκία** καὶ οἰκιάτης κατὰ πλεονασμὸν τοῦ **κ** ἀπὸ τοῦ οἰκίτης».

Πρὸς τῷ *οἰκήτωρ* δύναται ἔτι καὶ *οἰκητής* νὰ γραφῇ μικρὸν τῆς τῶν βιβλίων Ald. καὶ Voss. γραφῆς βελτιουμένης· περὶ δὲ τοῦ *οἰκία* παρατηρεῖ αὐτόθι ὁ λόγιος ἐκδότης ὅτι «abesse malin»· ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ὁ Ἐθνικογράφος ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τοῦ *οἶκος* τό τε *οἰκεύς* καὶ τὸ *οἰκία*· ἔλεγε δ' ἐν τοῖς ἑξῆς περίπου τοιαῦτά τινα: «τὸ δ' οἰκιάτης ἀπὸ τοῦ οἰκία ἢ κατὰ πλεονασμὸν τοῦ **α** ἀπὸ τοῦ οἰκήτης»· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντὶ τοῦ **α** ἡ Aldina ἔκδοσις ἔχει **κ**, ὡς ὁ Mein. ἀναγράφει καὶ ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν, εὐλόγως πάνυ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι θὰ ἦτο ἴσως ἀρχῆθεν γεγραμμένον ἐνταῦθα «οἰκιΗτης» ἀντὶ τοῦ «οἰκιΑτης» καὶ «τοῦ Η» ἀντὶ τοῦ «τοῦ Α»· πρβ. 43, 1 «τὸ δὲ πολιΗτης πλεονασμὸν ἔχει τοῦ Η, ὡς τὸ μυθιήτης»· 335, 14 «καὶ Ἰουλιήτης ὡς *πολιήτης*» κλπ. κλπ.

Ὅθεν κατὰ τὰ εἰρημένα τὸ ἀνωτέρω χωρίον οὕτω γραπτέον: «ὁ οἰκήτωρ (ἢ *οἰκητής*) οἰκεῖος, ὡς ἀστός ἀστεῖος. καὶ οἰκεύς παρὰ τὸ οἶκος ⟨καὶ⟩ οἰκία, ⟨ἀφ' οὗ τὸ⟩ οἰκιάτης ⟨ἢ⟩ κατὰ πλεονασμὸν τοῦ **α** ἀπὸ τοῦ οἰκήτης»· τὰ δ' ἔσχατα κατὰ τὴν ἑτέραν εἰκασίαν καὶ οὕτω: ⟨καὶ⟩ οἰκία. καὶ *οἰκιήτης* κατὰ πλεονασμὸν τοῦ **η** ἀπὸ τοῦ οἰκίτης».

«**Πανιώνιον** — ὁ πολίτης Πανιώνιος, οὗ τὸ οὐδέτερον τὰ Πανιώνια. ἔστιν οὖν ὡς Βυζάντιον Βυζάντιος, Ἀνακτόριον Ἀνακτόριος.»

Ἐπισκοποῦντες τὰ Ἐθνικὰ παρατηροῦμεν ὅτι συχνότατα ὁ ἡμέτερος Στέφανος τῷ καιρῷ χρώμενος παρεμβάλλει παρατήρησίν τινα εἰς τὸ κύριον ὑποκείμενον τοῦ λόγου μικρὸν ἢ οὐδὲν ἀναφερομένην· τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης τοῦ Ἐθνικολόγου συνηθείας, ἣν ἄλλοτε ἄλλως καλοῦμεν, ὀλίγα μαρτυρια ἐνταῦθα καταλεγόμενα ἀποχρώντως σαφῆ τὰ λεγόμενα ἡμῶν ἀποφαίνουσιν, οἷον: «Ἄζωρος — λέγεται καὶ πληθυντικῶς «ἐν Ἀζώροις». Ῥιανὸς Ἀζώρειαν αὐτήν φησιν. ὁ πολίτης Ἀζωρίτης, ὡς Ἀλωρίτης· *πόλις δὲ Μακεδονίας καὶ ἡ Ἄλωρος*. ἢ Ἀζωρεάτης ὡς Βοττεάτης, ἢ Ἀζωρεύς ὡς Ἀλεξανδρεύς.»· καὶ «Ἀπαισός — καὶ δίχα τοῦ **α** «ὃς ῥ' ἐνὶ Παισῷ ναῖε πολυκτήμων».

ὡς ἄρ' Ἄταρνα πόλις καὶ Τάρνα. *Ὅμηρος «ὃς ἐκ Τάρνης ἐριβώλακος». —ἔστι καὶ τῆς Δαυλίας πόλις Παῖσος κατ' Ἀργύριππα, ἧς τὸ ἐθνικὸν Παίσιος ὡς τῆς Ῥωσοῦ Ῥώσιος»*· καὶ «Ἀσβύστα—καὶ ὁ πολίτης Ἀσβύστης. «οἵη τε Τρίτωνος ἐφ' ὕδασιν Ἀσβύσταο» Καλλίμαχος Αἰτίων πρώτῃ. *δύο δέ εἰσι Τρίτωνες, ὁ μὲν Λιβύης ὁ δὲ Βοιωτός»*· καὶ «Δαυλίς—ὀξύνεται τὸ Δαυλίς. *τὸ δὲ αὖλις αἰολικῶς βαρύνεται»*· καὶ «Κάρυστος—κεῖται δ' ἡ πόλις πρὸς τῷ Μυρτῴῳ πελάγει ὑπὸ τῷ ὄρει Ὄχῃ. *ἐκλήθη δὲ τὸ ὄρος ἀπὸ τῆς* ⟨*ἐκεῖ ὀχείας, ἤτοι τῆς*⟩(1) *τῶν θεῶν μίξεως Διὸς καὶ Ἥρας, ἢ διὰ τὸ τὰ πρόβατα κυΐσκεσθαι ὀχευόμενα ἐν τῷ τόπῳ· οἱ γὰρ Ἀχαιοὶ τὴν τροφὴν ὀχὴν φασι· λέγεται καὶ ἀρσενικῶς ὁ Ὄχης.»*· καὶ «Κορκυρίς—ὡς ἁλμυρίς ἀργυρίς. *ἡ δὲ Ψένυρις Αἰγυπτία κώμη βαρύνεται.»*· καὶ «Κορυφάσιον, χωρίον Λακωνικὸν πλησίον Πύλου. Θουκυδίδης τετάρτῃ. *τρεῖς δέ εἰσιν αἱ Πύλοι,* ⟨*Μεσσηνίας Τριφυλίας Ἀρκαδίας. καὶ*⟩ *ἐν παροιμίᾳ «ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο, Πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος».».* Περὶ τῆς ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ προσθήκης πρβ. σημ. Mein. 377, 9. καὶ «Τάβαι—ὁ πολίτης Ταβηνός ⟨ὡς Γερηνός⟩. *Ἡσίοδος «παρ' ἱπποδάμοισι Γερηνοῖς».»*· καὶ «Χαονία—οἱ οἰκήτορες Χάονες—καὶ Χαονῖται—ὡς ἀπὸ τοῦ Χάονος, ὡς Αὔσονος Αὐσονίτης· *ὁ αὐτός «τὸν Αὐσονίτην Πύραμον δομήσεται».».* Ἄλλα τοιαῦτα χωρία πρβ. 3, 18. 9, 5. 45, 15. 111, 20. 159, 8. 333, 11. 343, 13. 465, 15 ὃ οὕτω γραπτέον: «τὸ ἐθνικὸν Μυτιστράτιος, ὡς Στράτος, ἡ Ἀκαρνανικὴ πόλις, Στράτιος», πλὴν εἴ τις δοξάζει ὅτι διαγραπτέον ὑπάρχει τὸ ἐκ τοῦ οἰκείου πιθανῶς κεφαλαίου (πρβ. 586, 19) εἰλημμένον ἀλλὰ κατά τι μεταβεβλημένον «ἡ Ἀκαρνανικὴ πόλις»· 659, 21 κλπ.

Κατὰ ταῦτα ὅμοιόν τι συνέβη καὶ ἐν τῷ ὑπὸ ἐξέτασιν χωρίῳ· τοῦ ἐθνικοῦ *Πανιώνιος* μνείαν ὁ Ἐθνικολόγος ποιούμενος καιροῦ παραπεσόντος (gelegentlich) παρενέβαλε καὶ τῷ Ἰταλικῷ ἢ Σικελικῷ τύπῳ ἐσχηματισμένον *Βυζαντῖνος*, τοῦτ' ἔστι Byzantinus, ὃ προφανῶς τῷ χρόνῳ ἀπεβλήθη καὶ ὅλως ἐκ τῶν Ἐθνικῶν ἐξέλιπεν· ἀλλ' ὅτι ἄλλοτε καὶ ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Ἐθνικῶν ὑπῆρχεν, οὐδ' ὑπὸ τῶν τὰ τοῦ Ἐθνικολόγου ἐπιτεμνομένων παρελείφθη, ἀρκούντως ἐξελέγχεται ἐκ τῆς τῶν βιβλίων Rehd. καὶ Ald. γραφῆς, ὧν ἐκεῖνο μέν, τὸ ἄριστον τῶν Ἐ-

(1) Περὶ τῆς προσθήκης τοῦ ΤΗΣ ἴδ. τὰ ὑπὸ τοῦ Κόντου ἐν τῷ περιοδικῷ Σωκράτει σελ. 53 γραφόμενα.

θνικῶν ἀντίγραφον, οὕτως ἔχει τὴν λέξιν ἀναγεγραμμένην *Βυζαντινός*, ἤγουν ὀξυτόνως καὶ τὴν παρεσχάτην διὰ τοῦ Ι, αὕτη δὲ ἡ ἔκδοσις τὸν αὐτὸν μὲν τόνον φέρει, ἀλλὰ τὴν παραλήγουσαν διὰ τοῦ Η, ὅ ἐστι *Βυζαντηνός*.

Ἀλλὰ πῶς τὸ ὑπ' ὄψιν ἐθνικὸν ἐξέλιπεν, ἐναργῶς ἐκ τῶν συμφραζομένων δηλοῦται· ἡ παντελὴς τῶν λέξεων ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ-ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ὁμοιότης δὲν ἐδύνατο ἢ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκβολὴν τῆς ἑτέρας· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀναλογία τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἱκανῶς ὑπερμαχεῖ τοῦ ἐθνικοῦ *Βυζάντιος*, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐξεκρούσθη τὸ ἕτερον, οὗ τὴν ὀρθὴν καὶ ὑγιαίνουσαν ἐκφορὰν *Βυζαντῖνος*, ἤγουν διὰ τοῦ Ι καὶ προπερισπωμένως, περὶ οὗ πρβ. καὶ διατριβ. σελ. 6, ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς κεῖται νὰ εἰσαγάγωμεν αὖθις εἰς τὰ Ἐθνικά.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ζητητέον νῦν τὰ κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου· ἐπειδὴ συχνότατα ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Ἰταλικαὶ πόλεις καλοῦνται Σικελικαί, περὶ οὗ πρβ. τὰ σελ. 149, 1 καὶ 570, 8 προσφυῶς τῷ σκοπῷ ὑπὸ τοῦ Mein. γεγραμμένα, διὰ τοῦτο δυνάμεθα μὲν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον νὰ γράψωμεν οὕτω: «ἔστιν οὖν ὡς Βυζάντιον Βυζάντιος, ⟨καὶ τύπῳ Ἰταλῶν Βυζαντῖνος,⟩ Ἀνακτόριον Ἀνακτόριος», δυνάμεθα δ' ὅμως καὶ ἀντὶ τοῦ ἐθνικοῦ *Ἰταλῶν* ὁμοίως ὀρθῶς νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὸ *Σικελῶν*, ἐχούσης κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν γραφὴν τῆς ἀνωτέρω προτάσεως οὕτω: «ἔστιν οὖν ὡς Βυζάντιον Βυζάντιος, ⟨καὶ τύπῳ Σικελῶν Βυζαντῖνος,⟩ Ἀνακτόριον Ἀνακτόριος».

Ὅτι ἐκ παραλλήλου ἡ αὐτὴ κατάληξις *ινος* νῦν μὲν Ἰταλικὴ λέγεται, νῦν δὲ Σικελική, ἀποχρώντως τοῦτο διδάσκει ἡ ἑπομένη ἀντιπαραβολή:

« Ἀγκύριον, πόλις **Ἰταλίας.** — ἀλλ' ἄμεινον διὰ τὸ τῆς χώρας ἔθος (τὸ ἐθνικὸν) Ἀγκυριανός, ὡς Ἀδριανός. εἰ μὴ ὡς παρὰ τὸ Ῥήγιον Ῥηγῖνος, Μεταπόντιον Μεταποντῖνος. Ἰταλοὶ γὰρ μάλιστα τούτῳ φιληδοῦσι τῷ τύπῳ. »

« Ἀβάκαινον, πόλις **Σικελίας** — Σικελῶν δὲ μοῖρά τίς ἐστι. τὸ ἐθνικὸν Ἀβακαινῖνος, ὡς Ἀκραγαντῖνος, ὅ οὐκ ἄηθες Σικελῶν. (πρόσθες ἐνταῦθα ῼC) Μεταποντῖνος Λεοντῖνος Βρεντεσῖνος Τερεντῖνος Ἀρητῖνος Ἀσσωρῖνος Ἐρυκῖνος. »

«Ἄμπελος — ἔστι καὶ **Ἰταλίας** — πόλις. ὁ πολίτης Ἀμπελῖνος ὡς Ἀσσωρῖνος Ἀβακαινῖνος· ὁ γὰρ τύπος τῶν Ἰταλῶν.»

«Ἴνυκον, πόλις **Σικελίας.** — ἀφ' οὗ Ἰνυκῖνος οἶνος. ἴδιος γὰρ ὁ τύπος τῶν Σικελῶν. Ἰνυκῖνος οὖν δεῖ»· πρβ. δ' αὐτθ. Mein.

Οὐχὶ διάφορα τούτων ἐκτίθενται καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς:

«Κυρτώνιος, πόλις **Ἰταλίας.** — τὸ ἐθνικὸν τῷ τῆς χώρας ἔθει Κυρτωνῖνος ὡς Σατορνῖνος.»

«Ὀμφάκη, πόλις **Σικελίας.** — τὸ ἐθνικὸν Ὀμφακαῖος. ἔδει δὲ Ὀμφακῖνος τῷ τύπῳ τῆς χώρας.»

Ἀλλὰ παραλείποντες τὰς λέξεις **τύπῳ Ἰταλῶν** ἢ **τύπῳ Σικελῶν** δυνάμεθα νὰ γράψωμεν ἁπλούστατα τὸ χωρίον οὕτω: «ἔστιν οὖν ὡς Βυζάντιον Βυζάντιος ⟨καὶ Βυζαντῖνος,⟩ Ἀνακτόριον Ἀνακτόριος.» ὅπως ἔχει τόδε: «Ἄβυδοι — σημειωτέον δὲ ὅτι τοῦ μὲν Ἄραδος Ἀράδιος καὶ Τένεδος Τενέδιος **καὶ Τενεδεύς** καὶ Λέβεδος Λεβέδιος, τοῦ δ' Ἄβυδος Ἀβυδηνός».

«**Παρθένιος,** ποταμὸς — τινὲς ὅτι ἐν αὐτῷ ἔπεσεν ἡ παρθένος παλαιοῦ τινος βασιλέως θυγάτηρ· καὶ τὴν μὲν τελευτῆσαι ἐκεῖ, τῷ δὲ ποταμῷ Παρθένιον ὄνομα τοὺς προσχώρους θέσθαι ἐπὶ τῷ πάθει τῆς παρθένου.»

Ὁ Mein. παρατηρεῖ αὐτόθι περὶ τοῦ ἄρθρου «Ἡ» ὅτι «ἡ abesse malim, nisi Παρθένος virgini nomen erat.»· ἀλλὰ τότε τὸ χωρίον οὕτω στικτέον: «τινὲς ὅτι ἐν αὐτῷ ἔπεσεν ἡ Παρθένος, παλαιοῦ τινος βασιλέως θυγάτηρ·» ἢ μᾶλλον τὸ ἄρθρον μεταθετέον: «τινὲς ὅτι ἐν αὐτῷ ἔπεσε Παρθένος ἡ παλαιοῦ τινος βασιλέως θυγάτηρ·»· ἄλλως πρβ. διατρ. 49, 7 ἔνθα καὶ κατωτέρω «*τῆς Παρθένου*» γράφομεν καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ ὀρθοῦ ῥήματος (*ἔπεσεν*) εἰς πλάγιον (*πεσεῖν τὴν* κτλ.) εἰσηγούμεθα.

«**Ποπλώνιον,** πόλις Τυρρηνῶν. τὸ ἐθνικὸν Ποπλώνιος τῷ τῆς χώρας ἔθει».

Εἰς λόγον τοῦ ἐθνικοῦ *Ποπλώνιος* τάδε παρατηρεῖ ὁ λόγιος ἐκδότης Mein. «Ποπλώνιος] Ποπλωνῖνος scribendum videtur; alterum enim est τὸ κτητικόν, velut Ποπλώνιον ἄκρον apud Ptolem. 3, 1.»· ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶνε ἀποχρώντως ἐπαρκῆ νὰ ἀποδείξωσιν ἡμῖν ὅτι δὲν δύναται ἄρα τὸ *Ποπλώνιος* **κτητικὸν** ὂν νὰ εἶνε ἅμα ΚΑΙ **ἐθνικόν**· τοὐναντίον δὲ καὶ τῶν εἰς ΙΟΝ ληγόντων *Τυρρηνικῶν* ἢ καθόλου Ἰταλικῶν τοπικῶν ἀπαντῶσιν ἐθνικὰ εἰς ΙΟΣ ὁμοίως τῷ νῦν ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χωρίῳ ἐν οὐ δέοντι ἀποβαλλομένῳ *Ποπλώνιος*, οἷον *Ἀγκύριος Δαύνιοι Μεταπόντιος Σατύριος Συρρέντιος Φαλέριος* κλπ. καὶ τῶν πρωτοτύπων τῶν ἄλλων ἄλλην κατάληξιν ἐχόντων, ὡς *Ἀλγίδιος Αὐλώνιος Βοβώνιος Γάβιοι Ἰαλύσιος Καυλώνιος Κορουϊώνιος Μαλάνιος Νῶλιος Ποσειδώνιος Πύξιος Σαρδώνιος Ταρκύνιος Τελαμώνιος Τικίνιος Τυλήσσιος Ὑδρούσιος Χώνιος* κλπ. καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ χωρίον ἀναντιρρήτως ἐλέγχει ὅτι ὁ συγγραφεὺς καὶ τοῦ *Ποπλωνῖνος* μνείαν ἐποιήσατο, εἰς ὃ πάντως ἀναφέρεται ἡ φράσις «*τῷ τῆς χώρας ἔθει*», διότι καὶ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος εἰς ΙΟΣ ἐθνικὰ δὲν εἶνε οὕτω πολλά, ὥστε ἀναμφισβητήτως νὰ ἀποφαίνηταί τις ὅτι παρὰ τοῖς *Τυρρηνοῖς* ἢ καθόλου παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς ἐπικρατεῖ τῶν ἄλλων καταλήξεων ἐν τοῖς ἐθνικοῖς μάλιστα ἡ ΙΟΣ διὰ τὸν *χαρακτῆρα* ἢ τὸ *ἔθος τῆς χώρας*, ὡς νῦν ἀτόπως ἐκ τῆς γραφῆς προκύπτει τῶν βιβλίων.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν εἰς ΙΟΝ *Τυρρηνικῶν* ἢ Ἰταλικῶν καθόλου τοπικῶν ἱκανὰ τὰ εἰς ΙΝΟΣ ἐθνικά, οἷον *Ἀμερῖνος Ἀρρητῖνος Βουτρῖνος Γερουνῖνος Καρυσῖνος Καυδῖνος Λαουντῖνος Μαμερτῖνος Μανδυρῖνος Μεταποντῖνος Μοργεντῖνος Περραισῖνος Πλουτῖνος Πολιτωρῖνος Ῥεατῖνος Σατυρῖνος Σουτρῖνος Ταργωνῖνος* κλπ.

ἐπειδὴ καὶ τῶν διάφορον κατάληξιν ἐχόντων πρωτοτύπων τὰ εἰς ΙΝΟΣ ἐθνικὰ οὐ μόνον δὲν ἐλλείπουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλλόντως πλεονάζουσιν, ὡς *Ἀρικῖνος Ἀρρεντῖνος Βενεβεντῖνος Βιτελλῖνος Ἐντελλῖνος Ἠρητῖνος Καμαρῖνοι Κρουστομερῖνος Λαμητῖνος Λουκερῖνοι Μεδυλλῖνος Νεπεσῖνος Νουκρῖνος Πανδοσῖνος Περ(ο)υσῖνος Πετηλῖνος Πικεντῖνοι Πραινεστῖνος Ῥαρεντῖνος Σιβερῖνος Σιγνῖνος Σιρῖνος Σιτικῖνοι Συεσσῖνος Ταραντῖνος Ταρρακῖνος Ταρραχῖνος Ταυρασῖνος Τιβουρῖνος Τιβυρτῖνος Τυδερτῖνος Τυρσητῖνος Φαβεντῖνος* κλπ.

ἐπειδὴ καὶ αἱ περὶ τῆς εἰρημένης καταλήξεως δηλώσεις τοῦ Ἐθνικολόγου, ὡς 103, 1 «Παισῖνος διὰ τοῦ Ι καὶ περισπωμένως τῷ *ἔθει τῆς χώρας*»· 399, 5 «τὸ ἐθνικὸν Κυτεριώτης. δύναται καὶ *τῷ τῆς χώρας ἔθει* Κυτερῖνος»· 445, 2 «τὸ ἐθνικὸν Μενεκιναῖος καὶ Μενεκινῖνος *διὰ τὴν χώραν*»· 544, 5 «τὸ ἐθνικὸν Ῥεσαλῖνος *τῷ τῆς χώρας ἔθει*» κλπ. κλπ. (ἴδ. καὶ ἀνωτ. τὰ ἐν λ. *Πανιώνιον* περὶ τοῦ *Βυζαντῖνος* γεγραμμένα), σαφῶς καὶ ἐναργῶς τούτου τὸ ἀναγκάζον κῦρος παρέχουσιν, ὅτι δηλ. μόνον τοῦ *Ποπλωνῖνος* ἕνεκα «*τῷ τῆς χώρας ἔθει*» ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως,

διὰ ταῦτα τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον οὕτω συμπληρωτέον ὑπολαμβάνομεν: «Ποπλώνιον, πόλις Τυρρηνῶν. τὸ ἐθνικὸν Ποπλώνιος. ⟨καὶ Ποπλωνῖνος⟩ τῷ τῆς χώρας ἔθει».

Ὅτι δύο λέξεων μικρὸν ἢ οὐδὲν ἀλλήλων παλαιογραφικῶς διαφερουσῶν, ὡς ΠΟΠΛΩΝΙΟϹ-ΠΟΠΛΩΝΙΝΟϹ, εὐχερέστατα δύναται νὰ ἐκπέσῃ ἡ ἑτέρα, καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγχεται τοῦτο ἐν τῷ ΒΥΖΑΝΤΙΟϹ-ΒΥΖΑΝΤΙΝΟϹ, καὶ ἐνταῦθα ἓν παράδειγμα μνημονευόμενον ἔτι συμφανέστερον τὸ πρᾶγμα δύναται νὰ καταστήσῃ: ἐν τῷ χωρίῳ 481, 4 «τὸ ἐθνικὸν Ξιλιάτης, ὡς Ἰάμνια Ἰαμνιάτης» ἔχων ὁ τοῦ Voss. ἀντιγραφεὺς πρὸ ὀφθαλμῶν γραφὴν «ἸΑΜΝΙΑ ἸΑΜΝΙΑΤΗϹ» ἀποπλανηθεὶς παρέλιπεν ὅλως τὴν πρώτην λέξιν, ὅπως ὁ τοῦ Rehd. ἀντὶ τοῦ σελ. 15, 2 «ἈσσΗϹϹΙΟϹ ΤαρτΗϹϹΙΟϹ» ἔγραψε μόνον *Ἀσσήσιος χαίρειν* ἐάσας τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἢ τὸ ἑπόμενον ἐθνικόν· τὸ αὐτὸ δ' ἔπραξεν ὁ αὐτὸς βιβλιογράφος (ὁ τοῦ Rehd.) καὶ σελ. 131, 21 ἔνθα ἀντὶ τοῦ «ΔΑΜΑΛΟϹ «ΔΑΜΑΛΗϹ ἔρως»» ἔγραψε μόνον «δάμαλος ἔρως».

«**Ῥοξονοκαία,** πόλις. τὸ ἐθνικὸν Ῥοξονοκαιάτης καὶ Ῥοξονοκαιανός».

Ποιούμενος τὴν μετὰ τὸ *πόλις* προσθήκην *Περσική* ὁ ἡμέτερος ἐκδότης παρατηρεῖ εἶτα ὅτι ὁ Vossianus ἀντὶ τοῦ «ῬοξονΟκαιάτης» καὶ «ῬοξονΟκαιανός» φέρει γραφὴν «ῬοξονΙκαιάτης» καὶ «ῬοξονΙκαιανός» προδήλως ἀπὸ πρωτοτύπου *Ῥοξονίκαια* ἢ *Ῥοξονικαία*, ἐξ οὗ καὶ *Ῥοξονικαῖος*· σημειωτέον δ' ὅτι καθ' ἑκατέραν γραφὴν οὐδεμίαν ὑφίσταται ταραχὴν ἡ φυσικὴ τῶν κεφαλαίων διάταξις, ὡς

῾ΡοΝδαῖοι ῾ΡοΞονοκαία ῾ΡοΠεῖς·

οὐδὲν ἄρα διαφέρει, ἐὰν τοῦ δευτέρου τῶν ὀνομάτων τούτων ἡ τρίτη ἀπὸ τέλους συλλαβὴ γράφηται διὰ τοῦ Ο ἢ διὰ τοῦ Ι.

Σκύθαι

«Σκυθία τοίνυν καὶ Σκύθαι καὶ Σκυθικοί καὶ Σκυθικά λέγεται καὶ Σκυθική. ἔστι καὶ ὑποδήματος εἶδος, ὡς Περσικαί. καὶ Σκυθίη καὶ «Σκύθης ὅμιλος»».

Γράφε

«Σκυθία τοίνυν καὶ ⟨Ἰωνικῶς⟩ Σκυθίη καὶ Σκυθικοί καὶ Σκυθικά. λέγεται καὶ **Σκυθικαί, ἔστι δὲ** ὑποδήματος εἶδος, ὡς Περσικαί. καὶ **Σκύθης** ⟨ὡς⟩ «Σκύθης ὅμιλος»».

Τὴν μεταβολὴν «ΣκυθικΑΙ, ἔστι ΔΕ» εἰσηγούμεθα καὶ σελ. 50 τῆς ἡμετέρας διατριβῆς, ἔνθα (σελ. 32) λέγομεν τὰ δέοντα καὶ περὶ τῆς ἐν τοῖς ἑξῆς τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου προσθήκης τοῦ ΚΑΙ κατὰ τὴν ἑτέραν τοῦ Mein. εἰκασίαν, ἤτοι «ἡ κλητικὴ Σκύθα ἐστίν, ὡς Πέρσα, ἔστι δὲ ΚΑΙ Σκύθη».

Στῆλαι

«τὸ ἐθνικὸν Στηλαῖος, ὡς Λάμπη Λαμπαῖος. ἀλλὰ καὶ Στηλίτης, ὡς παρὰ τὸ ἀγαλμαϊστὸν λίθον, ἀφ' οὗ καὶ στηλιτεύω».

Γράφε

«τὸ ἐθνικὸν Στηλαῖος, ὡς Λάμπη Λαμπαῖος. ἀλλὰ καὶ Στηλίτης, ⟨ὡς τοῦ στήλη,⟩ **ὥσπερ τὸ ἄγαλμα ἢ τὸν λίθον,** ⟨στηλίτης,⟩ ἀφ' οὗ καὶ στηλιτεύω».

Πρὸς τῷ «⟨ὡς τοῦ στήλη,⟩ ὥσπερ» δύναται νὰ γραφῇ καὶ «⟨ὡς ἀπὸ τοῦ στήλη⟩ ὥσπερ» ἢ μᾶλλον «⟨**ὡς παρὰ** τὸ στήλη⟩ **ὥσπερ**». Κατὰ τὴν ἡμετέραν δ' ἄρα γραφὴν λέγει ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ὅτι πρὸς τῷ *Στηλαῖος* ἀπαντᾷ ἢ δύναται νὰ σχηματισθῇ καὶ ἐθνικὸν *Στηλίτης*, ὅπως ἀπὸ τοῦ *στήλη*, (ὥσπερ) φασὶ τὸ ἄγαλμα ἢ τὸν λίθον, παράγεται τὸ *στηλίτης*, ἀφ' οὗ καὶ στηλιτεύω.

Περὶ τῶν τοιούτων τοῦ Ἐθνικολόγου παρεκβάσεων (gelegentlich) λέγονται μὲν ἀνωτέρω τὰ δέοντα, οὐδὲν δὲ κωλύει νὰ μνημονευθῇ καὶ

νῦν ἓν παράδειγμα· πρβ. 37, 18 ὃ χωρίον οὕτω διορθωτέον καὶ γραπτέον: «ὁ πολίτης Αἰβουραῖος, ὡς ἀρουραῖος, Κόλουρα, *πόλις περὶ Πριήνην*, Κολουραῖος, Ἄργουρα, *τόπος Εὐβοίας*, Ἀργουραῖος, Ἴουρα Ἰουραῖος, καὶ σχεδὸν πάντα τὰ εἰς ΡΑ».

Ἀφορμὴν δ' εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν προτεινομένην γραφὴν ἔδωκεν ἡμῖν ἡ περὶ τοῦ χωρίου σημείωσις τοῦ ἡμετέρου ἐκδότου Meineke ἔχουσα ὡς ἑξῆς: «παρὰ τὸ ἀγαλμαϊστὸν λίθον R, παρὰ τὸ ἀγαλμαῒς τὸν λίθον AV, ὡς παρὰ τὸ ἄγαλμα ἀγαλματίτης H. in corruptis verbis fortasse nihil latet aliud quam παρὰ τὸν ἀγαλματοποιόν. apertum enim est hoc dici: ut a στήλη, statua, fit στηλίτης, statuarius, ita etiam a Στήλη urbis nomine recte formari posse Στηλίτης gentilicium. pressius etiam librorum ductus sequaris scribendo παρὰ τὸ ἄγαλμα ἢ τὸν λίθον». Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνωτέρω γραφῆς τοῦ χωρίου προκύπτει ὅτι εὖ μὲν ἔχει ἡ τοῦ Mein. ἀναλογία

Στήλη : Στηλίτης : : στήλη : στηλίτης

οὐχὶ δὲ καὶ ἡ τούτου εἰκασία *παρὰ τὸν ἀγαλματοποιόν*, οὐδ' ἡ τοῦ Holstein «ὡς παρὰ τὸ ἄγαλμα *ἀγαλματίτης*».

Τὸ ὯΣΠΕΡ ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, πρβ. 68. 16. 581, 10. 694, 11. κλπ. ἀλλ' εἰς λόγον τοῦ ἡμετέρου χωρίου πρότασιν εἰσάγει καιροῦ παραπεσόντος τὸ *στήλη* ἑρμηνεύουσαν καὶ ἐξηγουμένην. Φαίνεται δὲ ὅτι ἕνεκα τῆς ἐξωτερικῆς ὁμοιότητος ΩΣ ΠΑΡΑ-ΩΣΠΕΡ ἢ δι' ἄλλον τινὰ προφανῶς οὐχὶ διάφορον λόγον τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκπεσόντα κατέστησαν παντελῶς ἀδιανόητον τὸ χωρίον· αὐτόδηλον δ' ὅτι πρὸ τοῦ *στηλιτεύω* παρετίθετο πάντως ὁ Ἐθνικογράφος τὸ *στηλίτης* ἐλεγχόμενον καὶ ἐκ τοῦ ἈΦ' ΟΥ.

Ταλαρία	**Γράφε**
«τὸ ἐθνικὸν Ταλαρῖνος, ὡς τῆς Πανδοσίας Πανδοσῖνος καὶ Πλακεντῖνος. Σικελικῶς καὶ γὰρ ἀμφότερα.«	«τὸ ἐθνικὸν Ταλαρῖνος ὡς Πλακεντῖνος. ⟨ἀλλὰ καὶ Ταλαριανός⟩ ὡς τῆς Πανδοσίας Πανδοσῖνος καὶ ⟨Πανδοσιανός⟩ **Σικελικὰ** γὰρ καὶ ἀμφότερα».

Ὅτι τὸ χωρίον εἶνε διεφθαρμένον, παρετήρησε καὶ ὁ ἐν τῷ Θησ.

τόμ. Ζ' σελ. 1788 d (ἢ μᾶλλον c) γράφων· διόρθωσιν δέ τινα προτείνει ὁ ἡμέτερος ἐκδότης λέγων οὕτω: «Πλακεντῖνος. ⟨ἀλλὰ καὶ Ταλαριανός.⟩ *Σικελικὰ* γὰρ *ἀμφότερα*? utramque formam, *ινος* et *ιανος*, Siculorum et Italorum consuetudini convenire dicit. cf. s. v. Πανδοσία.». Δύναται δὲ ἀντὶ τῆς κατωτέρω ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λογίου προτεινομένης γραφῆς *Σικελικά* νὰ γραφῇ καὶ *Σικελίας* ὡς ἐν τῷ ἑξῆς χωρίῳ 226, 5 «*Ἀρκαδίας* γὰρ ἀμφότερα»· συχνότατα καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἀπὸ τούτων παραγόμενα εἰς -*ικός* κτητικὰ μεταπίπτουσιν εἰς ἄλληλα, περὶ ὧν ἄλλοτε. Καὶ περὶ μὲν τῆς μεταθέσεως «ΓΑΡ καὶ» ἀντὶ τοῦ τῶν βιβλίων «ΚΑΙ γὰρ» ἴδ. διατρ. σελ. 20, 14. περὶ δὲ τῆς ἐν τοῖς ἀνωτέρω γινομένης συμπληρώσεως, ἢ παραβλητέα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Mein. αὐτόθι παρατηρούμενα, νομίζομεν ὅτι ἱκανῶς ὂν καταφανὲς τὸ πρᾶγμα οὐδενὸς δεῖται λόγου.

Τροία	**Γράφε**
«τὸ ἐθνικὸν Τρώς, ὁμόφωνον τῷ κτιστῇ, ὡς Ἀχαιός Δαναός Σικελός. τὸ θηλυκὸν Τρωίς καὶ Τρωιάς. ἢ παρὰ τὸ Τρώιος Τρωιάς, ὡς Λέσβιος Λεσβιάς. ἔστι καὶ Τρῴα θηλυκῶς. [καὶ Τρωίς καὶ Τρωιάς.] καὶ Τρωικὸν τὸ κτητικόν. καὶ Τρωίη. εἰσὶ καὶ ἄλλαι Τροῖαι.»	«Τὸ ἐθνικὸν Τρώς, ὁ μ ο φ ώ ν ω ς τῷ κ τ ί σ τ ῃ, ὡς Ἀχαιός Δαναός Σικελός. τὸ θηλυκὸν Τρωΐς καὶ Τρωϊάς ⟨π α ρ ὰ τ ὸ Τ ρ ω ΐ ς⟩ ἢ παρὰ τὸ Τρώϊος Τρωϊάς, ὡς Λέσβιος Λεσβιάς. ἔστι καὶ Τ ρ ῳ ά θηλυκῶς καὶ Τ ρ ῳ ή καὶ Τ ρ ω ΐ η καὶ Τ ρ ῳ ά ς. καὶ Τ ρ ω ϊ κ ό ς τὸ κτητικόν. εἰσὶ καὶ ἄλλαι Τροῖαι.»

Περὶ μὲν τοῦ «ὁμοφώνΩC» ἀντὶ τῆς τῶν βιβλίων γραφῆς «ὁμόφωνΟΝ» ἴδ. διατριβῆς σελ. 87, 36. ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δὲ λέγομεν τὰ δέοντα περὶ τοῦ *κτίστῃ* ἀντὶ τοῦ *κτιστῇ*· τῆς δ' ἡμετέρας καὶ στίξεως καὶ προσθήκης **παρὰ τὸ Τρωΐς** ἱκανῶς μὲν τὰ συμφραζόμενα ὑπερμαχοῦσι, πολλὰ δ' ὑπὲρ αὐτῆς λέγει τὸ ἑπόμενον τῶν Ἐθνικῶν χωρίον 3, 12 «δοκεῖ δ' ἀπὸ τοῦ Ἀβάντιος εἶναι τὸ Ἀβαντιάς, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἑλικώνιος Ἑλικωνιάς, Ὀλύμπιος Ὀλυμπιάς, Δήλιος Δηλιάς. τὸ δὲ Ἀβαντίς ἀπὸ τῆς Ἄβαντος γενικῆς, ὡς Ἑλικωνίς τῆς Ἑλικῶνος,

Βίστονος Βιστονίς, Αὔσονος Αὐσονίς. ἴσως δὲ καὶ τὸ Ἀβαντιάς ἀπὸ τοῦ Ἀβαντίς παρήχθη, ὡς ἀπὸ τοῦ Λέσβος Λεσβίς Λεσβιάς, Ἀχαιίς Ἀχαιιάς «*Ἀχαιιάδων εὐπέπλων*». μαρτυρεῖ δὲ τῷ προτέρῳ λόγῳ, ἀπὸ τοῦ Ἀβάντιος Ἀβαντιάς, τὸ Ἀβαντία θηλυκόν» ἐξ οὗ ἕπεται καὶ ἡ ἡμῖν διαφέρουσα ἀναλογία

Τρωΐς : Τρωϊάς = Ἀβαντίς : Ἀβαντιάς.

Γραφὴν δὲ *Τρῳά* ἀντὶ τοῦ *Τρῴα* εἰκάζει ἤδη ὁ Meineke, ἐμφανίζομεν δ' ἡμεῖς ἐν ἄλλῳ τόπῳ καὶ ἄλλας λέξεις κακῶς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τονιζομένας. Τὰ ἑπόμενα δὲ «*καὶ Τρωίς καὶ Τρωιάς*» περιέγραψεν ἐκ τῶν Ἐθνικῶν ὁ Mein. ὑπολαβὼν ταῦτα πάντως κακὴν ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐπανάληψιν προελθοῦσαν ἐξ ἀμελείας τοῦ ἀντιγραφέως· πρβ. καὶ Θησ. τόμ. Ζ΄ σελ 2558 d. καὶ Pierson. Μοίριδος Ἀττικιστοῦ λέξ. σελ. 273 σημ. 2. κλπ. Ἠπατήθη δὲ προφανῶς ἐκ τῶν περιγεγραμμένων ὁ ἐν τῷ τῶν ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΕΞΙΚῼ τοῦ Pape γράψας ἃ ἔγραψε σελ. 1561, 39. Ἀνθρώπινον δὲ καὶ τὸ τοῦ Gutschmid σφάλμα, ἀνακόλουθον ὀνομάζοντος τὴν σύνταξιν «ἄγαλμα μέγα ὠρθιακὸς» καὶ γραφὴν «ἄγαλμα μέγα ὨρθιακΟΝ» παραδεχομένου περὶ ἧς ἴδ. Kleine Schriften herausgegeben von Franz Rühl (Leipzig Teubner 1889) τόμ. Α΄ σελ. 202 VIII σημ. 2.

Ἀλλὰ τὸ μὲν «ΤρωΙC» παλαιογραφικῶς ἴσα δύναται τῷ «ΤρωΙΙC», ἤτοι «ΤρωΙΗ», «Τρῳή» ἄρα· ἀποτελεῖ δὲ τὸ *Τρῳή* τύπον προδήλως Ἰωνικὸν τοῦ ἄρτι μνημονευθέντος *Τρῳά*· καὶ νῦν ἄρα καθίσταται συμφανὴς ἡ ἔκπτωσις τοῦ (ὑπογεγραμμένου) Ι, ἧς ἱκανὰ καταλέγομεν ἐν τοῖς ἡγουμένοις παραδείγματα.

Πάντως δὲ μετὰ τὸ «ΤρῳΑ» καὶ «ΤρῳΗ» ἀνεγινώσκετο τὸ νῦν οὐκ ἐν τῷ δέοντι τόπῳ, ἀλλὰ κατωτέρω φερόμενον ἐν τοῖς ἀντιγράφοις «ΤρωίΗ» ἢ «ΤρωίΗ»· περὶ τῶν ἀτόπων τούτων μεταθέσεων σποράδην ἐγράφησαν ἤδη τινὰ ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει καὶ ἄλλοσε νὰ παραπέμψωμεν· πρβ. 18, 16.

Τὸ δὲ «ΤρωΙΑC» ταὐτὰ δύναται τῷ ἐν τοῖς ἑξῆς (640, 3) ἀπαντῶντι *Τρωάς* πάντως κατὰ διόρθωσιν τοῦ ἐκδότου παρατηροῦντος αὐτόθι ὅτι «*Τρωϊάς* vulgo»· ὑπογεγραμμένου ἄρα Ι καὶ προσγεγραμμένου οὐδεμία διάκρισις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις· προσγεγραμμένον δ' ἢ ὑπογεγραμμένον εὐκόλως ἐκπίπτει, εὐκολώτερον δὲ τὸ προσγεγραμμέ-

νον, ὅταν τούτῳ ἕπηται καὶ ἕτερον Ι προερχόμενον ἄλλοτε ἄλλως· πρβ. ΙΗ-ΙΙC, ΙΕΙ-ΙΙC κλπ.

Ἀντὶ δὲ τῆς τῶν βιβλίων γραφῆς «ΤρωϊκΟΝ», ἢ «ΤρωϊκΟC» γραπτέον, ὅπως καὶ ὁ Salmasius προτείνει, ἀλλ' ὁ Mein. δὲν παρεδέξατο, εἰ καὶ πολλὰ ἄλλα τῆς χρήσεως τοῦ Ἐθνικολόγου χωρία ἱκανῶς τῇ γραφῇ ταύτῃ συνηγοροῦσιν, ἑκάστοτε δ' ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων αἱ καταλήξεις ΟC καὶ ΟΝ συγχέονται, ἢ «ΤρωϊκΑ» ὡς *τὰ Μολοσσά* (455, 9), *τὰ Πανιώνια* (500, 14), *Πύλαια* (539, 20), *τὰ Φαναγόρια* (657, 10) καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὧν καιρῷ παρατυχὼν μνείαν ὁ τῶν Ἐθνικῶν συγγραφεὺς ποιεῖται.

Παρατηρητέον δ' ὅτι σύγχυσίς τις συμβαίνουσα ὁπωσδήποτε προκαλεῖ πολλάκις κατὰ φυσικήν τινα οὕτως εἰπεῖν ἀκολουθίαν καὶ πρόσθεσιν ἢ ἀφαίρεσιν γράμματος ἢ γραμμάτων κατὰ τὴν ἑκάστοτε ἀνάγκην.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Τὴν ἐκτύπωσιν τῶν ἀνωτέρω **Κριτικῶν παρατηρήσεων καὶ διορθώσεων εἰς τὰ Ἐθνικὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου,** ἃς πρὸ ἑνὸς καὶ πλέον ἔτους γράψας ἀνέγνων τῇ 14ῃ Μαΐου 1890 πρὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ δηλοῦται (πρβ. Ἀθην. Β' 701, 17), κωλυόμενος ἠναγκαζόμην νὰ ἀναβάλλω αὐτὴν μέχρι τοῦ νῦν.

Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων τῶν Ἐθνικῶν, καὶ αὐτῶν οὐκ ὀλίγων ὄντων, ἀλλαχοῦ τὰ δέοντα σὺν θεῷ.

Ἐν Ἀθήναις μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1891.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ. ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ
Βυζάντιος
Δ. Φ.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Ἔν τε τῇ ἐναισίμῳ διατριβῇ καὶ ταῖς ἐν τῇ Ἀθηνᾷ πραγματείαις μου εἰς Στέφανον τὸν Βυζάντιον συνέβησάν τινα πλημμελήματα, ἃ νῦν καιρῷ παρατυχὼν ἀσμένως ἐνταῦθα ἐπανορθοῦμαι ἀναγράφων τὰ ἐκείνης μὲν ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α, τὰ δὲ τούτων ὑπὸ τὸ Β.

Α

9, 30 ἐξαρκούντως μὲν πείθουσιν
15, 10 ἀκριβεστέρᾳ τοῦ πράγματος ἐρεύνῃ
17, 33 καὶ ὁ τῆς περιόδου νοῦς ἀποκαθίσταται ἄρτιος.
23, 5 τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον
29, 30 ἐν τῷ τοῦ 1886 Ἡμερολογίῳ
33, 23 τὸ παρ' ἡμῖν συνηθέστερον
35, 15 πείθουσιν ἅμα καὶ ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς
40, 14 συνήθεια. καὶ ἴσως ἀπὸ τοῦ γέλως
48, 30 ἀπὸ τοῦ οἰκητής
48, 36 (εἶναι δὲ) καὶ τὰς γυναῖκας
52, 28 καὶ πόλεις τέτταρας
54, 27 Ἡρακλῆς· καλεῖται
57, 1 τὴν ὑπὸ τοῦ *Salmas*. 302, 4 γενομένην
70, 4 ἐφάνη ἡμῖν πάνυ προσφυὴς
— 28. 76, 13 Ἁλικαρνασσεύς
— 29. 76, 14 Ἁλικαρνασσοῦ
78, 19 Ἐπιγρ. Ὀρχομενοῦ
82, 11 κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ
83, 2 ἐν μὲν τῇ (**3**) γραφῇ
— 11 αὐτοῦ· ἀλλὰ
87, 28 «ἀληθεύουσι ταῦτα πάντα, καὶ ἂν ἀποδειχθῇ» Διαγραπτέον ἄρα τάδε: «καὶ δὴ καὶ ἔτι μᾶλλον,».

Β

344, 25 (β') Ἀμβρακικὸς γράφομεν ἡμεῖς
403, 27 (δ') **In** aufrichtiger Hochachtung
415, 25 ἡ πόλις Ἰωνικῶς
424, 30 γρ: 6**3**8, 6.
426, 10 ἐὰν λάβωμεν
427, 10 ὀλίγῳ πρότερον
445, 22 τὸ χωρίον: «Ἄρειος — Ἀρεοπαγίτης» μεταθετέον πρὸ τοῦ «Διοσκούρων — παράγωγον» 445, 11.

Ἄλλα δέ, οἷον 422, 10. 428, 18. 430, 9. 435, 31. 437, 3. 440, 35. 441, 15. κλπ. μικροῦ ἢ οὐδενὸς λόγου ἄξια ὄντα φυσικῷ τῷ λόγῳ παραλείπονται.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

1) Colloquium Pseudodositheanum Monacense ad fidem codicum optimorum et antiquissimorum nunc primum edidit et apparatu critico adnotationibusque instruxit Carolus Krumbacher, Mon. 1891.
2) Colloquim scholicum Harleianum ex recensione Georgii Götz (ἐν τῷ θερινῷ προγράμματι τοῦ ἐν Ἰένῃ Πανεπιστημίου ἐ.ἔ.).

«Οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον» εἶπε σοφός τις ἀρχαῖος καὶ ἑκάστη παρερχομένη ἡμέρα φαίνεται συντελοῦσα εἰς πληρεστέραν ἐπαλήθευσιν τοῦ λόγου τούτου. Τίς θὰ ἠδύνατο π. χ. νὰ μαντεύσῃ, ὅτι ὅπως ἡμεῖς ἔχομεν τοὺς καλουμένους Ὀλλενδόρφους καὶ τὰς ποικιλωνύμους ἄλλας μεθόδους πρὸς μάθησιν καὶ πρακτικὴν χρῆσιν τῶν ξένων γλωσσῶν, οὕτω καὶ οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι εἶχον τὰ *Interpretamenta* ἢ *Ἑρμηνείας*, τὰς *Fabulas cottidianas* ἢ *Καθημερινὰς ὁμιλίας*, ἵνα μανθάνωσι τὰς ἀλλήλων γλώσσας καὶ ἀσκῶνται πρακτικῶς ἐν αὐταῖς; Καὶ ὅμως τοῦτο μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν τοῦ ψευδοδοσιθέου ὑπὸ E. Böcking, τῶν τοῦ ψευδοπολυδεύκους ὑπὸ Boucherie καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ μετὰ τὰς τελευταίας ἐργασίας τοῦ κ. Krumbacher, εἶναι γνωστὸν οὐ μόνον τοῖς περὶ ταῦτα ἀσχολουμένοις ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις. Ἀλλ' αἱ περὶ τούτων γνώσεις ἡμῶν πλουτίζονται διὰ τῶν ἀνωτέρω δημοσιεύσεων τοῦ κ. Krumbacher καὶ τοῦ κ. Götz, καὶ διὰ τὴν ἐπιμελῆ καὶ ἐξηκριβωμένην μέθοδον αὐτῶν ἀσφαλέστεραι καθίστανται. Διότι τὰ χειρόγραφα, ἐξ ὧν ταῦτα ἐκδίδονται, εἶναι γεγραμμένα ὑπ' ἀλλογενῶν καὶ ἐν χαρακτῆρσι λατινικοῖς, ἐντεῦθεν πολλῆς ἔχουσι χρείαν ἐπιμελείας καὶ ὀξυνοίας πρὸς διαφώτισιν, καὶ εἰς τοῦτο ὀλίγοι βεβαίως εἶναι οὕτω παρεσκευασμένοι, ὅπως οἱ κύριοι καθηγηταὶ Götz καὶ Krumbacher.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν φωνητικὴν τῆς γλώσσης πάντοτε θὰ ἦναι τὰ κείμενα ταῦτα πηγαὶ δευτέρας τάξεως διά τε τὴν ὀρθογραφίαν αὐτῶν καὶ διότι δὲν ἀνάγονται εἰς πολὺ ἀρχαίους χρόνους τὰ χειρόγραφα

(οὐχὶ πέραν τοῦ 9 αἰῶνος), ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν, τὴν χρῆσιν καὶ σημασίαν καὶ κλίσιν τῶν λέξεων (πρβλ. *τίποτε ἀγοράσωμεν, ὕπαγε, 'ς τὰ δεξιά, ἀρμάριον, τί σοι ἐποιήσαμεν ἵνα ἀμελῇς ἡμᾶς; οὐ φροντίζω σε, συγχωρῶ σου*, κτλ.) ταῦτα ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν, οὐχ ἧσσονα δὲ καὶ ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῶν τότε ἀνθρώπων.

Ἀναγράφω τινὰ ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως ἄξια. Ἂν μὴ σφάλλωμαι, τὸ *κατεφίλασα* (στ. 125 καὶ 130) ἦναι τεκμήριον τῆς Ἰταλιωτικῆς καταγωγῆς τοῦ συντάκτου ἢ τοῦ μεταγραφέως (πρβλ. Ἀθηνᾶς Γ'. 257) οὐχὶ δὲ παραφθορὰ τοῦ φιλέω οὐδὲ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς παθήσεις τοῦ ἐνεστῶτος περὶ ὧν διέλαβον ἐν Einleitung σελ. 390 κέξ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἀναγινώσκεται ἐν αὐτοῖς καὶ *ἐγρηγόρασα* ἀντὶ ἐγρηγόρησα καὶ *ἐμελέτασα* καὶ *αἴτασα* καὶ *ἐζέτασα* ἀντὶ ἐμελέτησα ᾔτησα ἐζήτησα, ὧν μόνον τὸ *ἐμελέτασα* δύναται νὰ νομισθῇ ἀρχαῖον δωρικὸν λείψανον, τὰ δὲ λοιπὰ πάντως παραφθοραὶ καὶ ἀνορθογραφίαι τῶν ἀμαθῶν μεταγραφέων, ἀφοῦ οὐδὲν τούτων εὑρίσκει ἐν τῇ σημερινῇ γλώσσῃ στήριγμά τι· ἐντεῦθεν οὔτε ταῦτα σημαίνουσί τι οὔτε περὶ τοῦ ἐφίλασα, εἰ καὶ δὶς ἀπαντᾶ, δύναταί τις νὰ διισχυρισθῇ τι μετὰ βεβαιότητος· *κελεύγει* 148 καὶ *σκεύγη* 514 δεικνύουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ *γ* πρὸ τοῦ 10 αἰῶνος γενομένην.

Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Krumbacher περὶ τοῦ *νερὸν* λεγόμενα φαίνονταί μοι χρῄζοντα συμπληρώσεώς τινος. Ὁ κ. Kr. διδάσκει ὅτι «τὸ ἀρχαῖον *ναρὸν νηρον*, τὸ ἐκ τῆς ῥίζης snā-na προελθόν, ἀπὸ παλαιοῦ χρόνου διὰ παρετυμολογίας συνέπεσε μετὰ τοῦ *νεαρὸν* καὶ κατὰ μικρὸν ἐξεβλήθη ἐκ τῆς χρήσεως, ὥστε τοῦ νεωτέρου *νερὸ* ἡ ἀληθὴς παραγωγὴ οὐχὶ ἐκ τοῦ *ναρὸν* τοῦ Σοφοκλέους ἀλλ' ἀληθῶς ἐκ τοῦ *νεαρόν*». Ἐπιφέρει δ' ὅτι ἴχνος τοῦ παλαιοῦ *νεαρὸν* σῴζεται μέχρι σήμερον ἐν Σίλλῃ τῆς Καππαδοκίας καὶ ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ λέγεται τὸ ἀπαθὲς νηρόν. Εἰς ταῦτα παρατηρῶ, ὅτι τὸ σημερινὸν ἐν Θεσσαλίᾳ *νιρὸν* οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι τὸ ἄτονον *ε* τοῦ νερὸν ὤφειλε κατὰ τὸν περὶ τοῦ τονισμοῦ νόμον καὶ τῆς ἐκ τούτου μεταβολῆς τῶν φωνηέντων τῆς νεωτέρας βορείας Ἑλληνικῆς νὰ τραπῇ εἰς i, καὶ δὴ καθὰ λέγεται κιρὸς ἀντὶ καιρός, μιρὸς μιρί, κιρί, θιριὸ κτλ. οὕτω καὶ νιρό. Πρβλ. Einleitung σελ. 342 καὶ ἑξ. Ὁμοίως οὐδὲν ἀποδεικνύει τὸ ἐκ Σίλλης *νιαρόν*, διότι τὸ ἰδίωμα τοῦτο

καθὼς καθόλου τὸ τῆς Καππαδοκίας πολλὰς φωνητικὰς ὑπέστη παθήσεις, καὶ ὅστις ἐνθυμεῖται, ὅτι τὸ *ὑγιηρὸς - ὑγηρὸς - γερὸς* ἐν Καππαδοκίᾳ λέγεται *γιαρός*, ἐκεῖνος δὲν θὰ θεωρήσῃ βεβαίως τὸ νιαρὸν τοῦτο ἀποδεικτικόν τινος. Τὴν παραγωγὴν τοῦ *νηρὸν* ἐκ τοῦ νεαρὸν κατὰ συναίρεσιν ἀναγράφει καὶ ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις Δ'. 349 καὶ Σοφοκλῆς ἐν Λεξικῷ. Κατ' ἐμὲ τὸ πρᾶγμα ἔχει ὧδε:

Καθὰ τὸ *νεάτη* ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων συνηρέθη εἰς *νήτη* καὶ τὸ φρέατος εἰς φρητὸς κτλ. οὕτως ἠδύνατο ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις κάλλιστα καὶ τὸ νεαρὸς νὰ συναιρεθῇ εἰς νηρός, καὶ δὴ οὐδεμία ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν μετὰ τοῦ κ. Kr. εἰς παρετυμολογικὴν ἐπίδρασιν τοῦ *ναρὸν νηρὸν* ἐπὶ τοῦ *νεαρόν*, ἄλλως τε καὶ τῆς λέξεως *νηρὸς ἡμίνηρος* (=ἡμίυγρος) ἀρχαιόθεν οὐκ ἐν συχνῇ χρήσει, ὡς φαίνεται, οὔσης. Ὅτι δὲ ἀληθῶς τὸ νεαρὸς συνηρέθη εἰς νηρός, δῆλον γίνεται ἐκ τῆς παρὰ Ξενοκράτει 20, 45 χρήσεως αὐτοῦ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παλαιὸς «(οἱ κτένες) κἂν παλαιοὶ ὦσιν κἂν νηροὶ» (ὁ Κοραῆς ἐξ ἑνὸς ἀντιγράφου ἐξέδωκε νεαροὶ) καὶ ἐκ τοῦ ἐν Μ. Ε. 430, 50 *ἡμίνηρον κρέας*, οὐχὶ βεβαίως ἡμίυγρον ἀλλ'=ἡμινέαρον, καὶ τέλος ἐκ τοῦ Φρυνίχου σ. 40 «νηρὸν ὕδωρ μὴ εἴπῃς ἀλλὰ πρόσφατον, ἀκραιφνές» ἔνθα τὸ *νηρὸν* συνωνύμως λέγεται πρὸς τὸ *πρόσφατον, ἀκραιφνές*.

Ἐκ τοῦ δευτέρου τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Götz ἀναγράφω τάδε: σελ. 11 στ. 37 *δύνομαι* κατὰ χρῆσιν μεταγενεστέραν ἀντὶ δύναμαι· ἐν σελ. 10 στ. 20 θὰ ἔγραφον ἐγὼ *εὐκαίρως* ἢ *ἐγκαίρως ἦλθας* ἀντὶ εὐχερῶς ἦλθας, καὶ αὐτ. στ. 52 *θέλομεν ἁπλουστάτους μεθ' ἡμῶν ἀνθρώπους* ἀντὶ ἁπλουστάτως, σελ. 11 στ. 4 *ἔριδα* ἢ *αἰτίαν ἐποίησεν* (rixam fecit) ἀντὶ *ιδεαν* τοῦ χειρογράφου ἢ «*ἀηδίαν* ἐποίησεν» τοῦ φιλτάτου καθηγητοῦ Gelzer ᾧ ἠκολούθησεν ὁ ἐκδότης.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι μικροῦ λόγου ἄξια· τὸ δ' ὅλον τῆς ἐργασίας συνετελέσθη κάλλιστα, ἐφ' ᾧ καὶ συγχαρητηρίων πολλῶν ἄξιοι εἶναι ἀμφότεροι οἱ ἐκδόται οἱ οὕτως ἐπιμελῶς καὶ ἐπιτυχῶς τὸν ἀρχαῖον βίον καὶ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν διαλευκαίνοντες.

Εἶχον τυπωθῆ τἀνωτέρω ὅτε διὰ τῆς τοῦ φίλου κ. Karl Krumbacher φιλοφροσύνης ἀπεστάλη μοι ὁ τρίτος τόμος τῆς *Συλλογῆς τῶν Λατινικῶν Γλωσσαρίων* τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης κ. Γεωργίου Götz. Ὁ τόμος δ' οὗτος ἐκ σελίδων λϛ' καὶ 659 συγκείμενος καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλ-

λόγῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφιερούμενος περιέχει τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δοσιθέου ψευδωνύμως φερόμενα Ἑρμηνεύματα καὶ τὰ παλαιότερα ἰατρικὰ βοτανικὰ Ἑρμηνεύματα, ἐξεδόθη δὲ πρὸ μικροῦ ἐκ τῶν καταστημάτων Teubner ἐν Λιψίᾳ. Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ὀγκώδους καὶ πολυειδῶς πολυτίμου τούτου ἔργου εἰργάσθη καὶ ὁ κ. Krumbacher, ὥστε ἐπετελέσθη μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς σήμερον τελειότητος.

Ἐν τῷ μακρῷ προοιμίῳ ὁ ἐκδότης διαλαμβάνει ἐπιμελῶς περὶ τῶν κωδίκων, ὧν τινες τοῦ θ′ καὶ ι′ αἰῶνος, καὶ περὶ τῶν ἐκδοθέντων ἐκ τούτων κειμένων, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ ὑποσημειοῦται ἑκασταχοῦ ἐν βραχυτάταις κριτικαῖς σημειώσεσιν, εἴ που οἱ κώδικες ἀσαφεῖς ἢ καὶ πάντῃ ἐφθαρμένοι. Οὕτω δὲ παρέχει πιστὴν τῶν χειρογράφων εἰκόνα καὶ δὴ διευκολύνει ἐξαισίως τὸ τῆς κριτικῆς ἔργον, ἥτις ἐν τούτοις μέγα ἀληθῶς ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον. Διότι διὰ λατινικῶν χαρακτήρων καὶ ὑπὸ ἀλλογλώσσων γεγραμμένοι οἱ κώδικες βρίθουσιν, ὡς εἰκός, διαστρόφων γραφῶν. Καθὰ δὲ καὶ περὶ τῶν ἀνωτέρω μικρῶν ἀποσπασμάτων οὕτω καὶ περὶ τοῦ ὅλου ἔργου δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἰς μὲν τὴν φωνητικὴν τὰ κείμενα ταῦτα μικρὸν συμβάλλουσιν, εἰς δὲ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν σπουδῶν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, εἰς γνῶσιν τῆς χρήσεως καὶ σημασίας τῶν λέξεων καὶ τῆς συντάξεως αὐτῶν κτλ. ταῦτα εἶναι σπουδαιόταται συμβολαί, διὸ πολὺς ὀφείλεται τοῖς κκ. Götz καὶ Krumbacher ὁ ἔπαινος ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ ἐκτελέσει τοῦ ἐξαιρέτου ἔργου τούτου.

---

1) Beiträge zur Neugriechischen Dialectkunde, Die Inlautenden Vocale im heutigen Dialect von Amorgos von Dr. Albert Thumb. s. 60.

2) Zur neugriechischen Volkskunde von Dr. Albert Thumb, I Die Schicksalsgöttinnen im neugriechischen Volksglauben, II Zur volkstümlichen Mantik der heutigen Griechen von Dr. Albert Thumb.

Ὁ κ. Ἄλβερτος Thumb γνωστὸς ἀπὸ πολλοῦ τοῖς φιλολογοῦσι διὰ τῆς *Περὶ τοῦ δασέος πνεύματος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης* λαμπρᾶς

πραγματείας αὐτοῦ κατέστη καὶ τοῖς φιλοκρινοῦσι τὰ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἀναγνώσταις τῆς *Ἀθηνᾶς* ὁμοίως γνωστὸς διὰ τῆς περὶ τῆς Αἰγινητικῆς διαλέκτου διατριβῆς αὐτοῦ ἐν *Ἀθηνᾶς* Τ. Γ' σελ. 95 κ.ἑξ. Ἀπὸ ἑνὸς δ' ἔτους ἤρξατο καὶ ἐν Γερμανίᾳ νὰ καλλιεργῇ εὐδοκίμως τὰ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι οὐ μόνον αἱ βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις καὶ κρίσεις αὐτοῦ αἱ δημοσιευόμεναι ἐν ταῖς Indogermanischen Forschungen τοῦ Brugmann καὶ Streitberg, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀνωτέρω μνημονευόμεναι διατριβαί, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἀναφερομένη εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Ἀμοργοῦ ἐξετάζει μόνον τὰ φωνήεντα τὰ ἐν τῷ μέσῳ λέξεως, αἱ δὲ ἄλλαι δύο ἀναφερόμεναι εἰς τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ ἐξετάζουσι τὰς περὶ Μοιρῶν δοξασίας τοῦ λαοῦ καὶ τὰ κατὰ τὴν μαντικὴν παρ' αὐτῷ.

Ὁ κ. συγγραφεὺς προτάσσει τῆς ἐξετάσεως τῆς Ἀμοργίνης διαλέκτου σύντομον ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῶν τυχῶν τῆς νήσου ἐν τῷ παρελθόντι καὶ μνημονεύει τῶν διαλαβόντων περὶ αὐτῆς. Ἀπὸ δὲ τῆς 12ης σελίδος ἄρχεται τοῦ κυρίου αὐτοῦ θέματος. Ὅτι ἀνὴρ τοιαύτην κεκτημένος φιλολογικὴν καὶ γλωσσικὴν ἐπιστημονικὴν παιδείαν, οἵαν ὁ κ. Thumb, πολλὰ διαλευκαίνει τὰ σκοτεινὰ καὶ ἐπιμελῶς καὶ ἐπιτυχῶς ἐξετάζει οὐκ ὀλίγα Ἀμόργινά τε καὶ καθόλου Ἑλληνικά, τοῦτο ἐννοεῖται οἴκοθεν, δύναται δέ τις καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ πεισθῇ.

Ἀναγράφω ὀλίγα τινα τῶν πολλῶν ἅτινα καθ' ὁλοκληρίαν ἀποδεκτὰ νομίζω: οὕτω λ.χ. λέγει ὀρθῶς ὅτι τὸ *κάθα* ἀντὶ *κάθε* οὐ κατ' ἀφομοίωσιν ἐγένετο ἀλλὰ κατὰ τὸ *πᾶσα*· ὅτι τὸ βόρειον ἑλλ. *ριχείδι* ἀνακτέον εἰς *ρεχείδι* ἀντὶ ῥαχείδι, ὅτε ἡ ἐμφάνισις τοῦ *ε* παρὰ τὸ *ρ* οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον· ὅτι τὸ *ροβίθια* ἀντὶ *ρεβίθια* προσέλαβε τὸ *ο* ἀντὶ τοῦ ε διὰ τὸ ὄροβος-ρόβι· ὅτι τὸ *Σεττέμβρις* (οὕτω καὶ ἐν Κρήτῃ) ἀντὶ Σεφτέμβρις ὀφείλεται εἰς ἰταλικὴν ἐπίδρασιν, τὸ δὲ Σοττέμβρις ἔχει τὸ *ο* κατὰ τὸ Ὀχτώμβρις (ὃ πάλιν ἔχει τὸ *μπ* ἐκ τοῦ Σεπτέμβρις Νοέμβρις (ἐν Κρήτῃ Νεόμβρις κατὰ παρεμολογίαν πρὸς τὸ νεο-) Δεκέμβρις· ὅτι τὰ συμπλέγματα *-υρ-οιρ*, ἐπειδὴ ἐν τούτοις τὸ *υ οι* βραδύτερον τοῦ *η*, *ει* ἔλαβον ἣν ἔχουσι σήμερον προφοράν, σταθερώτερα τῶν συμπλεγμάτων *-ηρ-ειρ* εὑρίσκονται ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ· ὅτι τὸ *ἀνυφαντάρις* ἐγένετο *ἀλεφαντάρις* διὰ ἀνομοίωσιν· ὅτι ἐν Ἀμοργῷ ἡ τοῦ *υ* καὶ *οι* ὡς *ου* προφορὰ σπανιωτέρα ἢ ἐν τῇ

συνήθει ἑλληνικῇ (μετὰ τῆς Ἀμοργίνης διαλέκτου συμφωνεῖ καὶ ἡ τῆς Κρήτης)· ὅτι τὸ *φρένιμος* ἀντὶ *φρόνιμος* ὀφείλεται εἰς τὸ ε τοῦ *φρένα φρενιάζω, τὰ φρένα*· ὅτι *γομάρι*, ὑποκοριστικὸν τοῦ γόμος, ἐπειδὴ ἀλλαχοῦ μὲν δηλοῖ μόνον τὸ φορτίον (οὕτως ἐν Κρήτῃ), ἀλλαχοῦ δὲ τότε φορτίον καὶ τὸ βαστάζον τὸν φόρτον ζῷον, ἀλλαχοῦ δὲ μόνον τὸ ζῷον, δὲν δύναται ν' ἀναχθῇ εἰς ξένας γλώσσας, ὅπως ὁ κ. G. Meyer ἐν τῷ Ἀλβανικῷ λεξικῷ προτείνει· ὅτι τὸ *σφιγγάρι* ἀντὶ *σφογγάρι* παρητυμολογήθη παρὰ τὸ σφίγγω (ἅτε σφιγγόμενον)· ὅτι ἐν τῷ *γρουνιὰ* δὲν ἀπεβλήθη *ου*, ἀλλ' ἐκ τοῦ γρώνη (πρβλ. Ἀθηναίου Τ. Ι' 422) προελθὸν ἐγένετο γρούνη-γρουνιὰ γουρνιά κτλ.

Παρὰ ταῦτα δ' ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ἐγὼ ἄλλην ἔχω γνώμην, καὶ ἐπειδὴ κρίνω ὅτι ἡ ἐξέτασις τούτων δὲν θὰ εἶναι ὅλως ἀνωφελής, ἐπιχειρῶ νὰ ἐξετάσω συντόμως τὰ μέρη ἐκεῖνα, περὶ ὧν κρίνω ὅτι ὑγιέστερόν τι ἔχω νὰ προτείνω.

Οὕτω π.χ. τὸ *ῥάπι* ἀναφέρω ἐγὼ οὐχὶ εἰς τὸ *ῥαπίς-ίδος*, ὅτε θὰ ἦτο ῥαπίδα, ἀλλ' εἰς τὸ *ῥάπυς-υος*, ὅτε ἔχει κανονικῶς ὁ τύπος ῥάπυ, ὅπως πόλι, πῆχυ κτλ. Καὶ τὸ *λαγγρὸς* = ἀσθενὴς δὲν ἀνάγω ἐγὼ εἰς τὸ λαγαρός, λαγάζω, διότι τὴν ἀποβολὴν τοῦ *α* δὲν δύναμαι νὰ νοήσω, ἀλλ' εἰς τὸ ῥῆμα λαγγάζει ἀντὶ τοῦ ἐνδίδωσιν, Ἀριστοφάνης Ἀντερώσῃ Bekk. Ἀνεκδ. 106, 5, λαγγεύει: φεύγει Ἡσυχ. καὶ λαγγάζει: ὀκνεῖ, οἱ δὲ λαγγεῖ· λαγγάσαι· περιφυγεῖν, λαγγανόμενος· περιιστάμενος, στραγγευόμενος Ἡσυχ. καὶ λαγγών, πρβλ. J. Schmidt ἐν Περιοδικῷ τοῦ Kuhn T. λβ' σελ. 302, καὶ ἐν Κρήτῃ σήμερον τὰ λαγγόνια τὰ περὶ τὴν ὀσφὺν μέρη τοῦ σώματος, ἅτε μαλακὰ καὶ εὐκόλως ἐνδιδόντα, ὁμοίως *λαγγάδι* ὡς τόπος ὑπενδούς.

Καὶ τοῦ *ἀμάλαγος* ἡ σημασία δὲν εἶναι νέος, πρόσφατος, ἀλλ' ἄθικτος, ἀνέπαφος, ἀκέραιος, καθαρός, καὶ δύναται νὰ λεχθῇ ἐπὶ παντὸς πράγματος, οὗ οὐδεὶς ἥψατο, π.χ. ἐπὶ χόρτου ξηροῦ ἢ χλωροῦ, ἐπὶ τροφῆς ἀθίκτου, ἐπὶ ἰχθύων οὓς οὐδεὶς ἡλίευσεν κτλ. Ἡ λέξις ἐγένετο ἐκ τοῦ μαλάσσω ἀμάλαγος ὅπως ἐκ τοῦ πράσσω τὸ ἄπραγος, χαράσσω ξενοχάραγος, ἀλλάσσω ἀνάλλαγος κτλ.

Περὶ τῆς ἀνομοιώσεως τῶν διαδοχικῶν φθόγγων i-i εἰς e-i δὲν πείθομαι οὔτε τῷ κ. Wil. Meyer οὕτως ἑρμηνεύοντι τὸ *ῥεπίδι μελίγγι* ἀντὶ ῥιπίδι μηλίγγι, ὧν τὸ *ε* ἀντὶ *ι* εὐκολώτερον ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς ὁμολογουμένης συγγενείας τῶν ὑγρῶν *λ ρ* πρὸς τὸ *e*, πρβλ. Einleitung

σελ. 333, οὔτε τῷ φίλῳ Thumb διδάσκοντι σελ. 17 ὅτι τὸ *πανηγύρι* δι' ἀνομοίωσιν ἐγένετο πανε(γ)ύρι. Οὐδὲ εἰς τὴν ἀφομοίωσιν τοῦ *α* ἐν τῷ *κάμαρα κάλανδα* πιστεύω, διότι τὸ μὲν κάμαρα ἀντὶ κάμερα camera δύναται νὰ νοηθῇ καὶ ἐκ τοῦ camara ἢ καὶ ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ ὁμοήχου *καμάρα* (=γέφυρα), τὸ δὲ *κάλανδα* αἰείποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ διὰ τοῦ *α*, οὐδέποτε διὰ τοῦ *ε* ἐξεφέρετο, πρβλ. Καλάνδαι Διον. Ἁλικαρν. II 1551, 7 καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἐφεξῆς.

Καὶ τὸ *δραπάνι* ὃ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν Κρήτῃ, ἔνθα ἀγνοεῖται ἡ τοῦ *α* ἀφομοιωτικὴ δύναμις — τοὐλάχιστον οὐδὲν εὗρον μέχρι τοῦδε παράδειγμα — εὐχρηστεῖ, προτιμῶ ν' ἀναγάγω ἢ εἰς δωρικὴν καταγωγὴν ἢ εἰς ἀρχαίαν ἀφομοίωσιν, ὅτε τὸ *α* ἀληθῶς ἠδύνατο ταύτην, πρβλ. J. Schmidt ἔνθα ἀνωτέρω· καὶ τὸ *ῥαπάνι* μετὰ τοῦ *α* ἀνάγω, ὡς εἰκός, εἰς τὸ ῥάφανος-ῥαφανὶς τῶν ἀρχαίων, οὐχὶ εἰς τὸ ῥεπάνι, ὃ τοὐναντίον παράγω ἐκ τοῦ *ῥαπάνι* ὅπου τὸ *ε* διὰ τὸ *ρ* εὐνόητον. Ὁ μετὰ τοῦ *α* τύπος εὑρίσκεται ἐν παπύρῳ τῆς *β'* π.Χ. ἑκατονταετηρίδος, πρβλ. Σάθα Μεσ. Βιβλιοθ. Τ. 6, σελ. λα΄ σημ. Καὶ τὸ *α* τῆς συλλαβῆς *Να* '*Ανα*-'*Ανε* ἐν τῷ *Ναραγίδες*, *Ναραϊδή* (Ὄφει), '*Αραραγίδες* (κατ' ἀφομοίωσιν ἀντὶ Ἀναραγίδες ἐν Οἰνόῃ τοῦ Πόντου), '*Αραράδα* (ἐν Κύπρῳ) '*Ανεράϊδες* (Ἴῳ Ἀμοργῷ) ἑρμηνεύω ἐγὼ οὐχὶ κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὸ *α* τῆς συλλαβῆς *ρα*, ἀλλὰ κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὴν '*Ανα*-*Να*-'*Ανε*-. (πρβλ. καὶ *ναράντζι* ἀντὶ νεράντζι ἐν Ἀμοργῷ καὶ *ἀραράντζι* ἐν Πόντῳ ἀντὶ ἀνεράντζι, ὁμοίως διὰ τὴν ἀνα-). Καὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ *Νερ* ἀντὶ Νηρ- εὐκόλως νοεῖται, καὶ τὸ Λέσβιον Νιρ ἐκ τοῦ ἀτόνου Νερ οὐδεμίαν παρέχει δυσκολίαν, τὸ μόνον ὑπολειπόμενον δυσχερὲς εἶναι ἡ κατάληξις — *άδες άϊδες*. Ἐκ τοῦ Νηρηΐδες ἢ Νηρεΐδες ὁμοίως οὐδὲν ἄλλο ἢ Νηρίδες-Νερίδες ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν· ἀνάγκη ἄρα μετὰ τοῦ κ. Thumb νὰ ὁμολογήσωμεν ἐπίδρασιν τοῦ συνωνύμου *κυράδες*, ἐκ τῆς μίξεως τῶν ὁποίων ἐγένετο τὸ Νεράϊδες.

ἀδάνι εἶδος σταφυλῆς ἀνακτέον ἴσως εἰς Ἀδάνιον ἐκ τοῦ Ἄδανα· ὁμοίως καὶ *φωκαιανὰ* εἰς Φωκαιανὰ ἐκ τοῦ Φώκαια. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἄλλοτε ἐκ τόπων ὀνομάζονται αἱ σταφυλαί, π. χ. *Κρητικὰ* ἐν Χίῳ, *Κηρτικὰ* ἐν Ἀμοργῷ ἃ ἐν Κρήτῃ λέγομεν *συρίκια*, *πατηνιώτικα*, *ῥοδίτης*, *ἀθήρι* ἴσως ἀντὶ Θήριον = Θηραῖον κτλ., ἄλλοτε ἐκ τοῦ χρώματος, *ἄσπρα*, *ἀσπρούδα*, *μαῦρα* ἢ *ἀραπάκια*, *ῥοζακιὰ* (rosacea) κτλ., ἄλ-

λοτε ἐκ τῆς σκληρότητος π.χ. *σιδερίτης*, ἄλλοτε ἐκ τοῦ σχήματος, *ἀετονύχι*, *βουϊδόματο* κτλ., ἄλλοτε ἐκ τῆς ὀσμῆς πχ. *μοσκᾶτο*, ἄλλοτε ἐκ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ὡριμάζουν, π.χ. *λιάτικα* ἐν Κρήτῃ ἀντὶ Ἰουλιάτικα κτλ. Τὸ *δίκλα* πιθανῶς οὐκ ἐκ τοῦ δίκελλα, ἀλλ' ἐκ τοῦ μεταγενεστέρου δίκρος, δίκρα ἀντὶ δίκροος-ους, κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ δίκελλα· *χασκαρίδα* = ἀνοικτὸν σῦκον, παράγω οὐχὶ ἐκ ῥήματος *χασκάρω, ἀλλ' ἔκ τινος *χασκαρίς-ίδος — χάσκω. Τὸ δὲ *καφίσι* εὐχρηστεῖ καὶ ἐν Ἰκάρῳ, καὶ ἐν Κύπρῳ λέγεται *καφίζιν* καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁμοίως, ὥστε ἀνακτέον εἰς τὴν καπίθην. *Λαεῖτε* ἀντὶ λαλεῖτε ἐλέχθη δι' ἀνομοίωσιν, πρβλ. *καμώνομαι ἐκαμώθηκα θὰ καμωθῶ* ἀείποτε μετὰ τοῦ *μ*, ἀλλ' ἑπομένου ἑτέρου *μ* λέγεται *κάωμα καωμένος*. Καὶ τὸ *γλιστερὸς* παράγω ἐγὼ οὐκ ἐκ τοῦ ὀλισθηρὸς ἀλλ' ἐκ τοῦ γλιστρερός, ὅπως ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται, ἐξ οὗ κατ' ἀνομοίωσιν ἀπεβλήθη τὸ ἕτερον *ρ*. Τὸ δὲ γλιστρερὸς παράγεται ἐκ τοῦ γλιστρῶ-γλίστρα ἀντὶ τοῦ ἐγ-λιστρῶ-λίστρον. Ἡ ἐκ τοῦ ὀλισθράζω παραγωγή, ἣν ὁ κ. συγγραφεὺς προτείνει, προσκρούει εἴς τε τὸ *ο* καὶ τὸ *γ*. Τὸ *ε* τοῦ *ἐγκρεμνὸς γκρεμνὸς γκρεμίζω* κτλ. ἑρμηνεύεται ἁπλούστερον ἐκ παρετυμολογίας πρὸς τὸ *κρεμῶ-άζω κρέμομαι*.

Τὸ *στειρεύγομαι* ἀντὶ στερεύγομαι παρητυμολογήθη πρὸς τὸ στεῖρος στεῖρα. Ἐν Κρήτῃ ἔχομεν δύο ῥήματα, *στερεύγω* = στερῶ τί τινος καὶ δὴ οἰκονομῶ, φυλάττω, διατηρῶ, π.χ. «στέρεψέ μου τὸ φαγητὸ γιὰ τὸ βράδυ» (ἀνθ' οὗ καὶ *κρατῶ* καὶ *κρατίζω* λέγεται) = στέρησόν με νῦν τούτου καὶ τήρησόν μοι αὐτὸ τὴν ἑσπέραν, ἔπειτα καθόλου φυλάττω, οἰκονομῶ, π.χ. «αὐτὸς δὲν ξοδιάζει τὸ πρᾶμα, μόνο τὸ στερεύγει» (= οἰκονομεῖ) κτλ., καὶ ἕτερον *στειρεύγω* = ἐξαφανίζομαι, π.χ. ἐστείρεψεν ἡ βρύσι = ἐξηράνθη ἢ ἠλαττώθη τὸ ἐν αὐτῇ ὕδωρ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ στείρωσις φέρει τὴν στέρησιν, συνέπεσον ἐν Ἀμοργῷ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ στειρεύγομαι δηλοῖ στεροῦμαι.

Λιμπίδα ἀντὶ λεμπίδα = (λεπίδα τοῦ μαχαιριοῦ) ἑρμηνεύεται οὐ δι' ὁμοίωσιν τοῦ *ε* τῆς συλλαβῆς *λε-* πρὸς τὸ ἑξῆς *ι*, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ λιμβὸς λιμβίζομαι, ὅτε καὶ ὁ φθόγγος *μπ* ἐννοεῖται. *Βετσὰ* λέγεται ἀντὶ βιτσεὰ ἐκ τοῦ βίτσα (vitis), τὸ δὲ *α* ἀντὶ τοῦ *εά* χαρακτηρίζει τὴν διάλεκτον τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ, Ἀμοργῷ, Θήρᾳ καὶ ἄλλαις παρακειμέναις νήσοις· οὕτω λ.χ. λέγεται αὐτόθι *νησά* = νησιά, *ἀνεορά* = ἀναγοριά, *φορεσά* = φορεσιά κτλ.

Μεζάνι εἶναι συγκεκομμένον τὸ νταμετζάννα οὗ γνωστὴ ἡ ἀρχή· καὶ τὸ *Τερλάκι* ἀνακτέον εἰς τουρλάκι = τρουλλάκι, ἴσως καὶ τὸ *Βέλτες* εἰς Βόλτες (volta), τὸ δὲ *χειρογκρέμι* γρ. *χοιρογκρέμι* καὶ οὕτως ἔσται δῆλον. Τὸ *ἀντίγι* = ἀνταλλαγὴ λέγεται πάντως ἀντὶ ἀντίδι = ἀντιδίδωμι. Καὶ τὸ *ρίχτι* γραπτέον *Ῥήχτι* ἐκ τοῦ ῥήχτης καὶ ἐν Κρήτῃ Ῥέχτας ἐκ τοῦ ῥήγνυμι. Καὶ ἡ *φείδα* = ἀγριοκυπάρισσος λέγεται ἀντὶ τοῦ ἀρκευθίδα-ἀρκευθίς. Τὸ *ἐντζιλώνω* καὶ *σισάμι* γραπτέα ἀντζυλώνω-ἀγκυλώνω — ἀγκυλόω-ἀγκύλη καὶ σησάμι-σήσαμον.

Τὸ φ τοῦ *ἀφοκροῦμαι* ἑρμηνεύεται κατὰ τὸ φ τοῦ ἀφοροῦμαι = ὑφορῶμαι, μεθ' οὗ συγγενεύει, «ἀφουκρᾶται διότι ἀφορᾶται».

Δὲν παραδέχομαι ἐγὼ συγκοπὴν τοῦ *ε* ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἑλληνικῇ *σύρτε, φέρτε, ορίστε, πιάστε*, κτλ., ἀλλὰ ἀναλογικὴν ἐπίδρασιν τῶν *θές θέστε, δός δόστε, ἄφες-ἄφης ἀφήστε* κτλ., περὶ ὧν διέλαβον ἐν Einleitung σελ. 347. Οὐδὲ συμφωνῶ τῷ φίλῳ συγγραφεῖ ἀγωνιζομένῳ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ ἀτόνου *ι* ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἑλληνικῇ, καὶ παραδεχομένῳ κατάληξιν *ρος* ἐν τῷ *σημερὸς καθημερὸς* καὶ ἀφαίρεσιν τοῦ *α* ἐν τῷ *γαπῶ* ἐκ τοῦ ἠγάπησα (τὸ γαπῶ μόνον ἐπὶ τῶν Νοτίων Σποράδων φαίνεταί μοι δυνατὸν πρβλ. Einleitung σελ. 74). Ἐγὼ νομίζω ὅτι φαινόμενα οἷον *κάτσε* ἤδη παρὰ Προδρόμῳ, *φὰς* καὶ *τρὼς* αὐτόθι *κορφὴ* παρὰ Trinchera καὶ ἐν Ἐρωτοκρίτῳ 160 καὶ νῦν ἐν Κρήτῃ, *ἀπαρθινά* = ἐπαληθινὰ ἐν Ἐρωτοκρίτῳ 84, 117 καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ, *φλακή* Ἐρωτ. 255, 275, 277 καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ, καὶ σήμερον ἐν καθολικῇ χρήσει ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Χίῳ τὰ *Φλάτσα* = Φυλάκια, *φλάκιασμα* Ἐρωτ. 286, 345, *φλακατῶροι* αὐτ. 288, 358 *φλάγει* αὐτ. 357; *ορνέ* ἐν Κρήτῃ ἀντὶ ἐρινεά, *καβαλκεύγει* Ἐρωτόκρ. 301, 309, 318, 319, *περσότερα* αὐτ. 310, *Στεΐαν* αὐτ. 392, *εἰρνεύγεις* Ἀβραὰμ 529 ἀντὶ *εἰρηνεύγεις* καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ *ἀρνεύγεις*, *πνακωτή* ἀντὶ πινακωτὴ ἐν Κυθήροις καὶ Κύμῃ, *τροβόλι* ἀντὶ τυροβόλι ἐν Κυθήροις, *χαρτώνω* ἀντὶ χαριτώνω ἐν Κύπρῳ, *ἀρναρίδια* ἀντὶ ῥιναρίδια ἐκ τοῦ ῥίνη-ῥινάριον ἐν Κάμπῳ τῆς Λακωνικῆς, *ἀρλόος* ἐν Θήρᾳ ἀντὶ ἀρυ-λόγος, *σκεὰ* ἐν Κρήτῃ καὶ Νάξῳ ἀντὶ συκεά, *σκαμνιὰ* ἐν Νάξῳ, *πρόπερσι* ἐν Κρήτῃ κτλ. κτλ., ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν οὕτω ποικίλαις θέσεσιν ἀποβαλόντα τὸ ι δὲν ἑρμηνεύονται κατ' οὐδεμίαν ἀναλογίαν, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν φωνητικήν. Ὅτι δὲ αἱ τοῦ βορείου ἑλληνικοῦ συγκοπαὶ δὲν ἠδύ-

ναντο νὰ φθάσωσι μέχρι Κρήτης καὶ Κύπρου, εἶναι αὐτόδηλον.

Οὐδ' ἡ ἑρμηνεία τοῦ *ἀπ' τό*, *ἀφ' τό* κατὰ τὴν διάφορον ἐν συντάξει θέσιν, ἣν προέτεινε μὲν ὁ κ. Ψυχάρις, ἀποδέχεται δὲ ὁ κ. Thumb, φαίνεταί μοι ἀξία ἀποδοχῆς· *ἀπ' τὰ ὕψη*, *ἀπ' τὸ* κτλ., ἀναγινώσκεται ἤδη παρ' Ἐρωτοκρίτῳ 134, 145, 147 κέξ. Διὰ ταῦτα πιθανωτέρα φαίνεταί μοι ἡ ἑξῆς ἑρμηνεία: ἐπειδὴ αἱ προθέσεις *ἐκ* καὶ *ἀπὸ* κατέστησαν ἀπὸ παλαιῶν χρόνων ταὐτόσημοι καὶ ἀντ' ἀλλήλων ἐλέγοντο, ἐπέδρασαν ἐπ' ἀλλήλας πολυειδῶς. *ἀχ τὸ* καὶ *ὀχ τὸ* ἀντὶ *ἐκ* κατὰ τὸ *ἀπό*, καὶ *ἀπ' τό*, *ἀφ' τὸ* κατὰ τὸ *ἐκ ἀχ ὀχ*. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη κεῖται ὁμολογουμένως πολλῷ ἐγγύτερον τῆς ἑτέρας τῶν διπλῶν ἐν συντάξει.

Ἡ *συγύρισι* δὲν εἶναι σπανία λέξις ἀλλὰ τοὐναντίον συνηθεστάτη· ἡ *θρύμπη* ἀνάγεται οὐκ εἰς τὸ θύμβρα ἀλλ' εἰς τὸν ἕτερον τύπον θρύμβη· *ἀναμειρὸν* ἢ *ἀναμοιρὸν* δὲν σημαίνει τίποτε, πάντως γραφικὸν σφάλμα· *βούτερο* δὲν εἶναι ὁ συνήθης ἐν τῇ καθωμιλημένῃ τύπος, ἀλλὰ *βούτυρο*· *πιτυρίδα* δὲν εἶναι λέξις τῆς γραφομένης· *κύβεψις* οὐδὲν λέγει ἀλλὰ κήδεψις ἀντὶ κήδευσις ἐκ τοῦ κηδεύω ὃ λέγεται κηδεύγω οὐχὶ *κυβεύγω*, πρβλ. Ἀθηναίου Τ. Ι' σελ. 247.

Τρυπάλια εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ τρῦπα, ἐν Κρήτῃ καὶ τοπωνυμία καὶ προσηγορικόν.

Τὸ *ου* ἐν τῷ *θρουλίζω* ἑρμηνεύεται ἐκ τοῦ πρωτοτύπου *θρουλί* (=θρύμμα) ὅπου τὸ *-ουλὶ* ὡς κατάληξις ἐξελήφθη.

Πελεμᾶτε ἀντὶ πολεμᾶτε οὐχὶ δι' ἀφομοίωσιν ἀλλὰ διὰ παρετυμολογίαν, πρβλ. *πεθαίνω*, *πεθυμῶ*, *Πελύκαρπος* ἀντὶ Πολύκαρπος ἐν Ἰκάρῳ.

Ἀντὶ **κάννιον* γρ. καννί, ὃ καὶ σήμερον λέγεται πολλαχοῦ· *κουρτίζω* εὐχρηστοῦν ἐν Κρήτῃ συνωνυμεῖ τῷ *μανδρίζω* = εἰσάγω εἰς τὴν μάνδρα, ἐκ τοῦ κούρτα=corte παραγόμενον, τὸ δὲ *κουρνdίζω* ἐκ τοῦ τουρκ. kurmak τὴν ἀρχὴν ἔχον δηλοῖ τιθέναι εἰς πρᾶξιν, εἰς ἔργον. Ἐξ αὐτοῦ δὲ προῆλθε κατὰ παρετυμολογίαν καὶ τὸ χορδίζω.

παρησιάζομαι οὐκ ἐκ τοῦ *παρουσιάζομαι* ἀλλ' ἐκ τοῦ *παρρησιάζομαι*, συνέπεσον δὲ τό τε παρρησιάζομαι καὶ τὸ παρουσιάζομαι, ἅτε ἀμφότερα ἐκ τῆς γραφομένης εἰσαχθέντα εἰς τὴν λαλουμένην καὶ δὴ ἡμιτελῶς γνωστά.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων δὲν θέλω, ἐννοεῖται οἴκοθεν, νὰ ἐλαττώσω τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀξιολόγου διατριβῆς τοῦ φίλου κ,

A. Thumb· ὅλως τοὐναντίον κρίνω αὐτὴν πλείστου λόγου ἀξίαν καὶ τὸν κ. συγγραφέα πολλῶν ἐπαίνων ἄξιον ὅτι οὕτω γενναίως ἐπελάβετο τῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Εἴθε καὶ αὐτὸς νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον καὶ ἄλλοι νὰ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ.

Περὶ δὲ τῶν δύο ἄλλων διατριβῶν παρατηρῶ γενικῶς, ὅτι μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ δοκίμου βιβλίου τοῦ κ. B. Schmidt, das Volksleben der Neugriechen, οὐδὲν ἄλλο ἀντάξιον ἀληθῶς ἐκείνου ἐγένετο γνωστὸν μέχρι τῶν ἀνωτέρω διατριβῶν τοῦ κ. Thumb. Μόνον ἐν ἑνὶ δὲν δύναμαι πάλιν νὰ συμφωνήσω μετὰ τοῦ κ. συγγραφέως, ἐν τῷδε, ὅτι κατ᾽ αὐτὸν τὸ μὲν *μπ* δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ *β*, τὸ δὲ *μβ* δύναται· διότι κατ᾽ ἀλήθειαν οὐδέτερον δύναται νὰ γίνῃ β, ἀμφότερα δὲ γίνονται μb. Αἱ δὲ ἀπορίαι τοῦ κ. συγγραφέως λύονται οὐχὶ δι᾽ ὧν λέγει ὁ κ. Ψυχάρις πρὸς ὃν παραπέμπει, ἀλλ᾽ ὡς ἑξῆς: Ἐπειδὴ τὸ *σύν* ἀφομοιούμενον ἐν συνθέσει πρὸς πολλὰ ἑξῆς σύμφωνα γίνεται *συλ-* πρβλ. *συ(λ)λαβαίνω*), *συμμ-* πρβλ. *σύ(μ)μανα*), *συρρ* πρβλ. *σύρριζα* κτλ., ἢ συνδεόμενον μετὰ τῶν ἑξῆς συμπλεγμάτων ἀποβάλλει τὸ *ν*, *σύσκατος*, *συζώνταρος*, *συσπασμὸς* κτλ., ὁμοίως κανονικῶς ἐκ τῶν *συνθ- συγχ- συμφ-* ἐγένετο *συθ- συχ- συφ-*, διὰ ταῦτα κατὰ μικρὸν ἐλήφθη μόνον τὸ *συ-* ὡς πρῶτον συνθετικόν, ἐντεῦθεν *συ-βάζω* ἀντὶ *συμβιβάζω*, *σύβασι*, *συγυρίζω*, *σύγαμβρος*, *ἀσύδοτος*, *σύδενδρος*, *συ(γ)ενὸς* *-συενὸς* ἐν Πόντῳ κτλ., πρβλ. τὰ περὶ τοῦ di ἀντὶ dis ἐν τοῖς di-vello di-vergo ἀντὶ dir-vello dir-vergo ὅπως Minerva ἀντὶ Mines-va. Ὅπου ἐκ τῆς γραφομένης εἰσήχθη λέξις μετὰ τῶν συμπλεγμάτων *μβ νδ* εἰς τὴν λαλουμένην, ἐκεῖ βεβαίως ἔμεινε μόνον τὸ *β*, *δ*, ἐντεῦθεν *σύβουλος*, *σύδεσμος*, *κίδυνος*, ἐνῷ ἐν Κρήτῃ σωθείσης τῆς λέξεως ἐν τῷ λαῷ λέγεται *κίνδυνος κίνδυνα κινδυνεύγω*, καὶ τὸ *ἄμβων* λεγόμενον διὰ τὴν νέαν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ *ἄβωνας*, ἐν Ῥόδῳ λέγεται *ἔμβωνας*, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐσώθη ἐν τῷ λαῷ. Κατὰ ταῦτα κρίνω ὅτι ὁ *κόλυμβος* δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ *κόλυβος*, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ πάντες λέγομεν *κόλυμβος κολυμβῶ κολύμβι* κτλ.· ἴσως πρόκειται παρετυμολογία πρὸς τὸ *Μόλυβος*, *κόλυβα*.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Ἡ ἐν C. I. L. I, 290 ἐπιγραφή, ἧς ὑπόθεσις εἶναι τοῦ Γαΐου Μαρίου ὁ δημόσιος βίος, περατοῦται ὧδε· de manubiis Cimbricis et Teutonicis aedem Honori et Virtuti victor fecit. Veste Triumphali calceis patriciis (in senatum venit). Τὰ ἐν παρενθέσει προσέθηκεν ὁ Mommsen πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐλλείποντος τέλους τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ ἀναπλήρωσις αὕτη δέν μοι φαίνεται πιθανή, τοῦτο μὲν διότι ἡ ἐν θριαμβικῇ στολῇ εἰς τὴν Σύγκλητον εἴσοδος τοῦ Μαρίου ἐγένετο οὐχὶ μετὰ τὸν Κιμβρικόν, ἀλλὰ μετὰ τὸν Νομαδικὸν θρίαμβον αὐτοῦ (Πλουταρχ. Μαρ. XII. Liv. epit. XVII), ὥςτε ἐν τῷ περὶ ἐκείνου τοῦ θριάμβου λόγῳ ἔδει μᾶλλον νὰ μνημονεύηται, τοῦτο δὲ διότι ἡ πρᾶξις αὕτη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ἀποδοκιμασθεῖσα ἥρμοζε μᾶλλον νὰ παρασιωπηθῇ ἐν τιμητικῇ ἐπιγραφῇ. Διὰ ταῦτα ἡμεῖς δεχόμεθα τὴν ὑπὸ τοῦ Mommsem μνημονευομένην, οὐδαμῶς δ' ἀποδοκιμαζομένην γνώμην τοῦ Gori, καθ' ἣν ἐνταῦθα ὁ λόγος εἶναι περὶ τιμῆς ἐξαιρέτου ἀπονεμηθείσης τῷ Μαρίῳ μετὰ τὸν Κιμβρικὸν θρίαμβον, τῆς τοῦ θεᾶσθαι τοὺς δημοσίους ἀγῶνας οὐχὶ ἁπλῶς ἐν τῇ περιπορφύρῳ, ὥςπερ οἱ ἄλλοι οἱ τὰς ἐπιφανεστέρας ἀρχὰς ἄρξαντες, ἀλλ' ἐν τῇ θριαμβικῇ στολῇ, ἧς τιμῆς καὶ ἄλλοι τινὲς ὀλίγοι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠξιώθησαν (ἴδε Mommsen Röm. Staatsrecht I [3] 438-440). Τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἐγκριθείσης ἀναπληρωτέον πάντως τὸ προκείμενον χάσμα διὰ τῆς ῥήσεως *ludos spectavit* καθ' ἃ ὑποδεικνύει τὸ παρὰ Λιουΐῳ ἐν ἐπιτομῇ τοῦ XIX βιβλίου κείμενον: (Claudius Pulcher) Claudium Gliciam dixit (dictatorem) . . . qui coactus abdicare se magistratu postea *ludos praetextatus spectavit*.

ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ι'.

Ἐργάσασθαι—ἐργασθῆναι

(Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Δ', σελ. 269-328)

Ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἶνε γεγραμμένον σελ. 525 «Ἐργάζομαι—Μ. άσομαι (παρατ. Εἰργαζόμην, ἀόρ. Εἰργασάμην, παρακ. μέσ. ἢ παθ. Εἴργασμαι, ἀόρ. παθ. καὶ μέσ. Εἰργάσθην)».

Λέγων ὁ Βυζάντιος «ἀόρ. παθητ. καὶ μέσ. εἰργάσθην» δοξάζει πάντως ὅτι τοῦ ἀορίστου *ἐργασθῆναι* ἐγίνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χρῆσις καὶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἐργάσασθαι*. Ἀλλ' ἡ ὑπόληψις αὕτη εἶνε ψευδεστάτη· διότι οὐδέποτ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παρελήφθη ὁ παθητικὸς τύπος ἀντὶ τοῦ μέσου, ἀείποτε δ' ἐν αὐτῇ διὰ τῆς παθητικῆς ἐκφορᾶς *ἐργασθῆναι*, καὶ ἁπλῆς καὶ συνθέτου οὔσης, πάθος ἐδηλοῦτο. Ὅμοια τῷ *ἐργάσασθαι-ἐργασθῆναι* ὑπάρχουσι τὸ *αἰτιάσασθαι-αἰτιαθῆναι*, *βιάσασθαι-βιασθῆναι*, *δέξασθαι-δεχθῆναι* (*εἰσδεχθῆναι*, κτλ.), *ἰάσασθαι-ἰαθῆναι*, *κτήσασθαι-κτηθῆναι*, *λωβήσασθαι-λωβηθῆναι*, κτλ. (Ἴδε Γλωσσ. Παρατηρ. σελ. 476. Πρβ. καὶ Ἀσώπιον ἐν *Συντ. Περ. Δευτ.* σελ. 346-7 ἐκδ. β'). Καὶ ἐκ τοῦ *ὠνεῖσθαι* ἐσχηματίσθη παθητικὸς ἀόριστος *ὠνηθῆναι* (=ἀγορασθῆναι), ἀλλ' ὁ μέσος *ὠνήσασθαι* ἦτο ἄχρηστος τοῖς δοκίμοις λέγουσιν ἀεὶ *πρίασθαι* (Ἴδε. Λόγ. Ἑρμ. Τόμ. Α', σελ. 373 κέξ.)

Καταλέγομεν ἃ ἔχομεν συνηγμένα ἐκ παλαιῶν καὶ μεταγενεστέρων παραδείγματα τοῦ τε ἁπλοῦ *ἐργασθῆναι* καὶ τῶν συνθέτων *ἀπεργασθῆναι*, *διεργασθῆναι*, *ἐνεργασθῆναι*, κτλ.

§ 1. *Ἐργασθῆναι*

Πλάτ. Πολιτ. σελ. 353 α' «ὡς δρεπάνῳ τῷ ἐπὶ τοῦτο *ἐργασθέν*-

τι». Πολιτικ. σελ. 279 ε΄ «τοῖς ἐκ τῶν ἑαυτοῖς ξυνδουμένων *ἐργασθεῖσιν* ἀμυντηρίοις» καὶ σελ. 281 ε΄ «οὐκ ἄν ποτ' *ἐργασθείη* τὸ προστεταγμένον ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν» καὶ σελ. 287 ε΄ «ξηροῖς καὶ ὑγροῖς καὶ ἐμπύροις καὶ ἀπύροις παντοδαπὸν εἶδος *ἐργασθέν*».

Θεόφρ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ΄, ιά΄, 7 «ἐὰν δὲ ἄλλον τρόπον *ἐργασθῶσιν* αἱ γλῶτται» καὶ Ϛ΄, γ΄, 2 «καὶ *ἐργασθὲν* ἄσηπτον ἤδη διαμένει» καὶ Η΄, η΄, 7 «ταὐτὰ χωρία καὶ ὁμοίως *ἐργασθέντα* φέρει ποτὲ μὲν κτέ.». Πρβ. καὶ περὶ Πυρ. 73 «ἀπό τε τῆς ὑέλου καὶ ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου τρόπον τινὰ *ἐργασθέντων*».

Αἰνεί. Τακτ. Ὑπομν. σελ. 44, 7 Ἑρχ. «ἦν δὲ ὁ μὲν σίφων *ἐργασθεὶς* καθάπερ εἴωθε γίγνεσθαι».

Ἀνών. ἐκδεδομ. μετὰ Ἥρων. σελ. 252, 20 Οὔλσχ. «ἀλλὰ μὴ μάτην *ἐργασθείη* κατὰ τὴν οὐσίαν σύμμετρος».

Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1648 «ἔθαψαν ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ χώματι ὑψηλῷ διὰ πολυχειρίαν *ἐργασθέντι* μνῆμα ἐπίσημον ἐργασάμενοι».

Ἀππιαν. σελ. 271, 16 Μενδ. «χαλεπῷ μὲν *ἐργασθῆναι*, χαλεπῷ δὲ ἀκουσθῆναι».

Στράβ. σελ. 876, 30 Μειν. «χῶμα μέγα, *ἐργασθέν*, ὥς φησιν Ἡρόδοτος, ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς πόλεως».

Παυσαν. Κορινθ. Θ΄, 4 «Φιλίππῳ δὲ καὶ ἐς Εὐρυκλείδην καὶ Μίκωνα Ἀθηναίους ὅμοια *εἰργάσθη*». Βοιωτ. ΙϚ΄, 3 «*ἐργασθῆναι* δὲ αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἀκροστολίων». Φωκ Ε΄, 3 «ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁδῷ τὰ ἐς τὸν φόνον τοῦ πατρὸς Οἰδίποδι *εἰργάσθη*» καὶ 13 «τέταρτος δὲ ὑπὸ Τροφωνίου μὲν *εἰργάσθη* καὶ Ἀγαμήδους»

Ἡρωδιαν. Ἱστορ. Γ΄, δ΄, 5 «ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν διαγωνισαμένων πολλοῦ τε *ἐργασθέντος* φόνου».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 785 «προπαρασκευασθῆναι τοίνυν τὴν ψυχὴν καὶ ποικίλως *ἐργασθῆναι* χρή».

Ἀλέξ. Ἀφροδισ. περὶ Ψυχ. (Συμπληρ. Ἀριστοτ. Τόμ. Β΄, α΄, σελ. 149, 28) «διόπερ *ἐργασθέντα* γίνονται διαφανῆ».

Λιβάν. Ἐπιστ. ΤΓ΄, σελ. 147 Οὔολφ. «ὅπως σοι καὶ τοῦτο *ἐργασθείη* καλῶς».

Προκόπ. Τόμ. Α΄, σελ. 179, 19 «ἐπεὶ οὐδὲ τῶν νῦν δρωμένων βασιλικόν τι οὐδὲ γενναῖον αὐτῷ *ἐργασθείη*» καὶ σελ. 329, 17 «ἐρο-

μένου γὰρ αὐτὸν βασιλέως εἴ οἱ καλῶς ὁ τοῦ Ἀετίου θάνατος *ἐργασθείη*» καὶ σελ. 525, 13 «Οὐλιθέῳ δὲ τὸ κακὸν *ἐργασθείη*». Τόμ. Β', σελ. 25, 23 «Γότθοις *ἐργασθείη* τὸ μίασμα τοῦτο» καὶ σελ. 381, 7 «ὅπερ πόνῳ τε καὶ χρόνῳ πολλῷ *ἐργασθὲν* ἔτυχε» καὶ σελ. 529, 2 «ἠκηκόει δὲ ὅσα τοῖς Ῥωμαίων ἐνσπόνδοις Σαβείροις ἀμφὶ τὸ Πέτρας τεῖχος *ἐργασθείη*». Τόμ. Γ', σελ. 170, 12 «ὑφ' ὅτου *ἐργασθείη* τῶν πάντων ἀνθρώπων».

Εὐστάθ. σελ. 1632, 7 «ὅπερ εἰκάσειεν ἄν τις ὑπὸ ποιμένων πρῶτον *ἐργασθῆναι* ἐκ κισσίνου ξύλου».

Ἡσύχ. «Ἀνοσιουργηθέντων: ἀνοσίως *ἐργασθέντων*».

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους κεῖται βιβλ. Θ', 156 «Ἔστι δ' εἰπεῖν ἐπράχθη ἐξεπράχθη κατεπράχθη, *εἰργάσθη* κατειργάσθη, ἐτελέσθη ἐξετελέσθη συνετελέσθη».

Εὕρομεν δὲ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἀόριστον καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς Ῥοδίαις παρὰ Καιβήρῳ Ἐκλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. σελ. 117 ἐκδ. β' «ὅπως στᾶλαι *ἐργασθέωντι* τρεῖς λίθου λάρτου» καὶ σελ. 126 «ὅπως *ἐργασθῇ* πέτρας λαρτίας».

Σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν εἶνε ὑγιὲς τὸ παρὰ τῷ Σωρανῷ περὶ Γεν. Παθ. σελ. 295 Ἑρμερ. φερόμενον «τῶν ἀντεχόντων αὐτὴν ὑμένων καὶ μυῶν ῥαγέντων ἐκ πληγῆς ἤ τινος τῶν ἐμφερῶν (ἢ) χαλασθέντων καὶ ὅμοιόν τι παραλύσει *ἐργασθέντων*». Κάλλιστα θὰ εἶχεν ὁ λόγος, ἂν ἀντὶ τοῦ *ἐργασθέντων* ἔκειτο τὸ *παθόντων*· καὶ ἴσως τούτου ὁ Σωρανὸς χρῆσιν ἐποιήσατο. Ἴδε καὶ Ἑρμερίνσιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ. εἰς Σωρ.* σελ. 75.

§ 2. *Ἀπεργασθῆναι.*

Πλάτ. Πολιτ. σελ. 374 γ' «τὰ δὲ δὴ περὶ τὸν πόλεμον πότερον οὐ περὶ πλείστου ἐστὶν εὖ *ἀπεργασθέντα;*»

Ξενοφ. περὶ Ἱππικ. Ι', 5 «ὡς οὖν ἡγούμεθα ταῦτ' ἂν *ἀπεργασθῆναι* νῦν αὖ πειρασόμεθα διηγεῖσθαι».

Θεμίστ. σελ. 327 β' «ὅπως ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς *ἀπεργασθῇ*».

Συνέσ. σελ. 76 β' «εἰ ταχέως *ἀπεργασθείη* σίδηρος ἀντ' ὀστέου».

Πρόκλ. Διάδ. εἰς Πλάτ. Τίμ. σελ. 325 Σνειδ. «πρὸς τὸ παρὰ

τοῦ πρωτίστου τῶν δημιουργῶν *ἀπεργασθέν*» καὶ σελ. 822 «ὅταν ἄρα τέλειον *ἀπεργασθῇ* τὸ ὄργανον».

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α΄, σελ. 408, 16 Δινδ. «αὕτη μετὰ τὴν *ἀπεργασθεῖσαν* ἐν Κορίνθῳ τεκνοκτονίαν φυγὰς εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο».

§ 3. *Διεργασθῆναι.*

Εὐριπίδ. Ἡρακλ. 174 «ἐν ᾧ *διεργασθεῖτ'* ἄν».

Ψευδαριστοτ. Προβλ. ΚΒ΄, 11 (Τόμ. Δ΄, α΄, σελ. 228, 14 Διδ.) «τῷ *διεργασθὲν* μᾶλλον δέχεσθαι τὴν βαφήν».

Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΘ΄, η΄, 2 «τῷ τῆς γαστρὸς ἀλγήματι *διεργασθεὶς* τὸν βίον κατέστρεψεν». Πρβ. Σουίδ. «Διεργάζεται: ἀναιρεῖ, κτείνει — καὶ *διεργασθείς*: ἀναλωθείς».

§ 4. *Ἐνεργασθῆναι.*

Ξενοφ. Ἀπομν. Α΄, δ΄, 5 «τίς δ' ἂν αἴσθησις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων —, εἰ μὴ γλῶττα τούτων γνώμων *ἐνειργάσθη*;»

§ 5. *Ἐξεργασθῆναι.*

Ἡρόδ. Γ΄, 65 «*ἐξεργασθέντος* δὲ κακοῦ τοσούτου, ἀδεῶς διαιτώμην» καὶ Δ΄, 179 «ἐπείτε οἱ *ἐξεργάσθη* ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἡ Ἀργώ».

Ἰσοκρ. πρὸς Νικοκλ. 7 «εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον *ἐξεργασθὲν* ἄξιον τῆς ὑποθέσεως» καὶ πρὸς Φίλ. 7 «ἔφθητε ποιησάμενοι τὴν εἰρήνην πρὶν *ἐξεργασθῆναι* τὸν λόγον». Ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β΄, σελ. 66 ἐξηγεῖται τὸ *ἐξεργασθῆναι* διὰ τοῦ *τελειωθῆναι*.

Αἰσχίν. κατὰ Κτησ. 236 «τοῦ γὰρ ταῦτ' *ἐξεργασθῆναι* καλῶς τὸ γεγενῆσθαι τούτων αἴτιον μείζω κατηγορίαν ἔχει». Ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ *ἐξειργάσθαι*, ἣν οὐκ ὀλίγοι ἐνέκριναν.

Πλούτ. Νομ. Θ΄, 3 «ἡ δὲ λιθίνη πολλοῖς ὕστερον *ἐξειργάσθη* χρόνοις».

Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 924 «ὁ νεὼς τοῦ Καπιτωλίου Διὸς εἰς συντέλειαν *ἐξειργάσθη*».

Δίων Κάσσ. ΞΓ΄, κϛ΄, 4 «ἐκ γὰρ τῶν χρημάτων, ἃ πολλὰ καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν ἐσελύλητο, *ἐξειργάσθη*».

Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΕ΄, ια΄, 1 «τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος *ἐξεργασθέντα* περὶ τὴν χώραν καὶ πόλεις κτέ.»

Παυσαν. Ἀττ. Μ΄, 4 «τὸ δὲ ἄγαλμα οὐκ *ἐξειργάσθη* τοῦ Διός». Κορινθ. ΚΔ΄, 2 «ἐν Λέρνῃ γὰρ καὶ ὁ φόνος *ἐξειργάσθη* τῶν νεανίσκων» καὶ ΚΘ΄, 10 «τοῦτο μὲν *ἐξεργασθὲν* καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι μένει». Βοιωτ. ΙΕ΄, 3 «οὔ ποτ᾽ ἂν *ἐξεργασθῆναι* τόλμημα τοιοῦτον, αὐτοῦ γε παρόντος, ἔφασκεν ὑπὸ Θηβαίων». Φωκ. Α΄, 11 «ἐνταῦθα *ἐξεργασθῆναι* φόνον τῶν Θεσσαλῶν λέγεται πλεῖστον» καὶ ΙΕ΄, 2 «ἡνίκα σφίσιν *ἐξειργάσθη* τὰ ἐς Γαλάτας».

Προκόπ. Τόμ. Γ΄, σελ. 184, 3 «μεγαλοπρεπεῖς καὶ παμμεγέθεις καὶ χρημάτων ὄγκῳ *ἐξεργασθείσας* ὑπερφυεῖ».

Φώτ. Ἐπιστολ. σελ. 553 Βαλ. «τοῖς ὑμετέροις πόνοις καλῶς τοῦ γέροντος *ἐξεργασθέντος*».

Ἐνετύχομεν δὲ τῷ ἀορίστῳ *ἐξεργασθῆναι* καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Α΄, σελ. 8 (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β΄, α΄, σελ. 180 β΄) «τοῦ *ἐξεργασθῆναι* καὶ σπαρῆναι».

§ 6. *Ἐπεργασθῆναι.*

Παυσαν. Λακων. ΚΑ΄, 4 «ἄλλως μὲν δυσεργεῖς, ἢν δὲ *ἐπεργασθῶσιν*, ἐπικοσμήσαιεν ἂν καὶ θεῶν ἱερά».

Γρηγόρ. Ναζιανζ. Λόγ. Μ΄, σελ. 644 δ΄ «*ἐπεργασθήτω* τὸ τάλαντον, ἀλλὰ μὴ συγχωσθήτω». Τῆς ῥήσεως τοῦ Γρηγορίου γίνεται μνεία ὑπ᾽ Ἀνδρέου τοῦ Λοπαδιώτου Λεξ. σελ. 177, 13.

§ 7. *Κατεργασθῆναι.*

Ἡρόδ. Θ΄, 35 «οὗτος δὲ ὕστατος *κατεργάσθη* τῶν πέντε ἀγώνων» καὶ 108 «ὡς δέ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο *κατεργασθῆναι*».

Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδόσ. 291 «καίτοι τί τῶν φύσει καλῶν ὄντων μελέτῃ *κατεργασθὲν* αἰσχρὸν ἢ κακόν ἐστιν;»

Ψευδαριστ. Ῥητορ. πρὸς Ἀλέξ. Γ΄, 3 (Τόμ. Α΄, σελ. 420, 41 Διδ.) «ἢ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχει τι τούτων ὑπ᾽ αὐτοῦ *κατεργασθέν*».

Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Η΄, ζ΄, 7 «*κατεργασθεῖσα* γὰρ ῥαδίως ἐκφέρει». περὶ Φυτ. Αἰτ. Β΄, ιζ΄, 8 «περιαιρεθέντος δὲ τοῦ ἰξοῦ καὶ *κατεργασθέντος* ἐν ταῖς κοιλίαις» καὶ Δ΄, ζ΄, 2 «δύναται *κατεργασθῆναι* καὶ εὐβλαστεῖν».

Μνησίθ. Ἀθην. παρ' Ἀθην. σελ. 357 β' «εἰσὶ δὲ δυσκατέργαστοι· *κατεργασθέντες* δὲ πολλαπλασίαν τροφὴν παρέχουσι».

Ἱπποκρ. Τόμ. Γ', σελ. 452 «ἃ δεῖ τῷ πυρὶ *κατεργασθῆναι*».

Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 770 «ἐπειδὴ δολίῳ τε ἀπάτῃ καὶ στρατηγήματι παραδόξῳ *κατειργάσθη*».

Λουκιαν. Ἑρμοτ. 5 «ὀλίγῳ χρόνῳ *κατεργασθῆναι* καὶ ἁλῶναι».

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 562 «τὰν τῇ Σικελίᾳ *κατεργασθέντα*».

Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Δ', σελ. 215 «χρίσματος εὐωδεστάτου λαβών, ὃ μυρεψικῇ τέχνῃ *κατειργάσθη*».

Παυσαν. Λακων. Δ', 8 «καὶ οὕτω *κατεργασθέντος* Λεωνίδου, παρῆλθον ἐς τὴν Ἑλλάδα οἱ βάρβαροι». Ἀχαϊκ. ΙΕ', 11 «ἰσχυρὸς γάρ τις ἐνέκειτο αὐτῷ πόθος τὰ ἐν Μακεδονίᾳ τε ὁμοῦ καὶ τὰ Ἀχαιῶν *κατεργασθῆναι* δι' αὐτοῦ».

Ἡρῳδιαν. Ἱστορ. Δ', δ', 3 «ὁ δ' Ἀντωνῖνος, *κατεργασθέντος* αὐτῷ τοῦ φόνου, προπηδᾷ τοῦ δωματίου θέων».

Ἰωάνν. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 167 γ' «εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπελευσόμεθα πῦρ μετὰ τὸ *κατεργασθῆναι* καλῶς ταῖς τοῦ πλούτου φροντίσι».

Νεμέσ. περὶ Φύσ. Ἀνθρ. σελ. 238 Ματθ. «οὕτω δὲ *κατεργασθεῖσα* ἡ τροφὴ παραπέμπεται τῇ κοιλίᾳ διὰ τοῦ στομάχου».

Γεώργ. Κεδρην. Τόμ. Β', σελ. 269, 20 «φαρμάκῳ *κατεργασθεὶς* ἐτελεύτησε» καὶ σελ. 273, 11 «τῷ τοιούτῳ πάθει *κατεργασθεὶς* καὶ εἰς ἐσχάτην ἀδυναμίαν ἐληλακώς» καὶ σελ. 277, 7 «ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς θλίψεως *κατεργασθείς*» καὶ σελ. 445, 8 «εἴτε καὶ ἄλλως ἀπὸ σωματικῆς ἀταξίας *κατεργασθείς*» καὶ σελ. 504, 8 «*κατεργασθεὶς*—ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ μετὰ ταῦτα ὀρφανοτρόφου» καὶ σελ. 505, 1 «διὸ καί, φασί, χρονίοις φαρμάκοις *κατεργασθεὶς* ὁ βασιλεὺς θυμαλγέσι νόσοις ἐσφακελίζετο» καὶ σελ. 535, 20 «τῷ πρὸ αὐτοῦ Ῥωμανῷ, γοητείαις, ὡς ἔφασκον, *κατεργασθέντι*» καὶ σελ. 542, 9 «ἐπειδὴ δὲ κἀκεῖνος, ὡς εἴπομεν, *κατειργάσθη* φαρμάκῳ». Πρβ. καὶ σελ. 505, 5 «ὅθεν καὶ φαρμάκοις—*καταπραχθεὶς* οἰκτρὸν καὶ ἐπώδυνον διήντλει τὸν βίον».

Μιχ. Γλυκ. σελ. 585, 4 «βραδυθανάτοις δὲ φαρμάκοις *κατεργασθεὶς* κτέ.»

Εὐστάθ. σελ. 590, 19 «δείκνυσιν ἐκείνην πιθανῶς κρείττονα ἐκ

τε τοῦ χρόνου, ὅτι συντομώτατα *κατειργάσθη*, καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ» καὶ σελ. 692, 15 «ὃν δεῖ καυθῆναι, ἵνα *κατεργασθῇ*» καὶ σελ. 1237, 17 «τοῦ μὴ παρ' ἱστορίαν τῷ πολλῷ τοῦ φόβου *κατεργασθῆναι* τὸν ἥρωα» καὶ σελ. 1634, 37 «ἵνα τῷ φόβῳ *κατεργασθεὶς* μηδὲ ἔχοι θνήσκων αἰσθάνεσθαι».

Σουίδ. λ. *πάχνη* «ἐπειδὰν ἐκ γῆς ἢ ἐκ θαλάττης ἀνενεχθεῖσα ὑγρασία ὑφ' ἡλίου μὴ *κατεργασθῇ*, καταψυχθῇ δέ». Παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ εἶνε γεγραμμένον βιβλ. Ζ', 153 «ἐπειδὰν ἢ ἐκ γῆς ἢ ἐκ θαλάττης ἀνενεχθεῖσα ὑγρασία ἀφ' ἡλίου μὴ *τυγχάνη κατεργασίας*». Μετατυπωτέον δ' ἴσως τὸ *ἀφ' ἡλίου* εἰς τὸ *ὑφ' ἡλίου*.

Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Α', σελ. 491, 21 Δινδ. «ὅπως ἔρημος γενόμενος παντὸς ξίφους συντόμως *κατεργασθῇ*».

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 42, 45 Διδ. «ἀφ' ὧν οἱ ἱμάντες γίγνονται *κατεργασθέντες* τοιοῦτοι».

Ἰωάνν. Καντακουζ. Τόμ. Γ', σελ. 226, 4 «ὅσοι μὴ ἀπέθνησκον *κατεργασθέντες*» καὶ σελ. 230, 12 «εἴτε καὶ ἄλλως *κατεργασθεὶς* ὑπὸ τῆς νόσου ἐτελεύτησεν» καὶ σελ. 361, 20 «ὑφ' ἧς ἕκαστος ἐτελεύτησε *κατεργασθείς*».

Ἀπαντᾷ δ' ὁ προκείμενος ἀόριστος καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β', β', σελ. 246 α') «ταρροὺς ἐπὶ τετρήρεις, οὓς Δημάδης εἰσεπρίατο· *κατειργάσθησαν* δὲ ἐπὶ Ἀντικλέους ἄρχοντος». Περὶ τῆς διὰ διφθόγγου ἐκφορᾶς *κατΕΙργάσθησαν* θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους ἐγένετο μνεία βιβλ. Θ', 156 τοῦ τε ἁπλοῦ *εἰργάσθη* καὶ τοῦ συνθέτου *κατειργάσθη*.

§ 8. *Περιεργασθῆναι*.

Εὐστάθ. σελ. 983, 47 «εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἔχω *περιεργασθείη*» καὶ σελ. 1583, 22 «ἔχει δὲ ἀσαφῶς ἡ ἐπιγραφὴ διὰ τὸ *περιεργασθῆναι* εἰς βραχυλογίαν ἐπίτηδες» καὶ σελ. 1745, 32 «οὐ γὰρ ἔχει τι καλὸν ὡς καὶ *περιεργασθῆναι*—ἀλλὰ καὶ στυγεῖται βλεπόμενος».

§ 9. *Προεξεργασθῆναι*, *προκατεργασθῆναι*.

Παυσαν. Ἀχαϊκ. ΚΑ', 4 «*προεξεργασθέντων* δὲ ὁπόσα ἐς τὴν θυσίαν ἄλλα ἐκ Δωδώνης μεμαντευμένα ἦν» καὶ Β' Ἠλ. Ϛ', 5 «ἅτε *προκατεργασθεὶς* τῇ μάχῃ πρὸς τὸν Εὔθυμον».

Διόδ. Σικελ. Α', νγ', 7 «ταῖς *προκατεργασθείσαις* πράξεσι μετεωρισθείς».

Φωτ. Ἐπιστολ. σελ. 460 Βαλ. «μητρὸς καὶ πατρὸς θανάτῳ *προκατεργασθεῖσαν* πρότερον».

Εὐστάθ. σελ. 643, 56 «εἰ μὴ ἄρα εὔχεται *προκατεργασθῆναι* τὸν ἥρωα λύπῃ διὰ τὸ κάταγμα τοῦ ἔγχους».

§ 10. *Προσεξεργασθῆναι.*

Παυσαν. Μεσσ. ΙΖ', 7 «*προσεξειργάσθη* δὲ καὶ ἄλλο τῷ Ἀριστοκράτει».

§ 11. *Συνεργασθῆναι.*

Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Αἰτ. Γ', ιβ', 1 «οὐ γὰρ γύρους ἀλλὰ πᾶσαν, εἰ δυνατόν, ὀρυκτέον, ἵν' ὡς μάλιστα *συνεργασθεῖσα* δέχηται τὸ ὕδωρ».

Ὀρειβάσ. Τόμ. Β', σελ. 346, 2 «ψυχρῷ ὕδατι βραχεὶς καὶ *συνεργασθεὶς* ῥοδίνῳ ὁ ἄρτος ἐπιπλάττεται» καὶ σελ. 351, 6 «ἀλφίτων πάλη *συνεργασθεῖσα* χυλῷ ἑλίκων ἀμπέλου» καὶ σελ. 352, 6 «ὅταν *συνεργασθῇ* καλῶς τῷ μέλιτι» καὶ σελ. 361, 12 «ψυλλίῳ συμφυραθέντα καὶ *συνεργασθέντα*».

Ἀνθολ. Παλ. Θ', 807, 5 «Σεργίου ἀρχιερῆος ἐπουρανίῃσιν ἐφετμαῖς τοῦτο *συνειργάσθη* ἔργον ἐπιχθονίων».

§ 12. *Ὑπεργασθῆναι.*

Στράβ. σελ. 338, 31 Μειν. «ἔστι δὲ καὶ ἐνθάδε διῶρυξ κρυπτή, τοῦ μεταξὺ ὄρους τῆς τε Δικαιαρχείας καὶ τῆς Νεαπόλεως *ὑπεργασθέντος* ὁμοίως ὥσπερ ἐπὶ τὴν Κύμην». Ὁ Κοραῆς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Στράβωνος Μέρ. Δ', σελ. 95 «*ὑπεργασθέντος*: ΔΓ (ἴσως ἀμείνων) *ὑπεργασθεῖσα*». Οὐδαμῶς καθ' ἡμᾶς ἀποδεκτὴ εἶνε ἡ γραφὴ *ὑπεργασθεῖσα*.

Τοῦ ἁπλοῦ ἀορίστου *ἐργασθῆναι* ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ Γαληνός, οἷον Τόμ. Θ', σελ. 57 «ὡς τοὺς σφυγμοὺς ἀνίσους *ἐργασθῆναι*» καὶ Τόμ. Ι', σελ. 645 «τὸ περιέχον δ' αὐτὸ τοιοῦτον *εἰργάσθη* διά τε τὴν χώραν καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν κατάστασιν» καὶ Τόμ. ΙΑ', σελ. 480 «ἔτι καὶ μᾶλλον ἂν οὕτω ψυχρότερον *ἐργασθείη*».

Χαίρει δὲ μάλιστα ὁ συγγραφεὺς οὗτος τῷ τε μετὰ τῆς προθέσεως ᾽ΑΠΟ συγκειμένῳ ἀορίστῳ καὶ τῷ μετὰ τῆς ΚΑΤΑ, οἷον

ἀπεργασθῆναι. Τόμ. Γ΄, σελ. 866. Τόμ. Δ΄, σελ. 50 καὶ 68 καὶ 159 καὶ 165. Τόμ. Ζ΄, σελ. 563. Τόμ. Θ΄, σελ. 222. Τόμ. Ι΄, σελ. 96. Τόμ. ΙΑ΄, σελ. 583.

ἀπειργάσθη. Τόμ. Γ΄, σελ. 199. Τόμ. Ε΄, σελ. 622. Τόμ. Ι΄, σελ. 98 καὶ 762.

ἀπεργασθῇ. Τόμ. Α΄, σελ. 575. Τόμ. Δ΄, σελ. 174 καὶ 184. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 206. Τόμ. Ζ΄, σελ. 25.

ἀπεργασθείη. Τόμ. Ζ΄, σελ. 100 καὶ 397. Τόμ. Ι΄, σελ. 804.

ἀπεργασθείς. Τόμ. Δ΄, σελ. 635.

ἀπεργασθέντα. Τόμ. Ι΄, σελ. 699.

ἀπεργασθέντας. Τόμ. ΙΗ΄, α΄, σελ. 615.

ἀπεργασθεῖσα. Τόμ. Α΄, σελ. 564.

ἀπεργασθείσης. Τόμ. Ι΄, σελ. 110.

ἀπεργασθέν. Τόμ. Γ΄, σελ. 110 καὶ 913 καὶ 934.

ἀπεργασθέντων. Τόμ. Α΄, σελ. 265 καὶ Τόμ. Γ΄, σελ. 793.

κατεργασθῆναι. Τόμ. Γ΄, σελ. 317 καὶ Τόμ. Ϛ΄, σελ. 680.

κατεργασθῇ. Τόμ. ΙΓ΄, σελ. 799 καὶ 869.

κατεργασθείη. Τόμ. Β΄, σελ 26, 2 καὶ 6. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 499. Τόμ. ΙΓ΄, σελ. 535. Τόμ. ΙΕ΄, σελ. 90 καὶ 268 καὶ 269 καὶ 349.

κατεργασθεῖεν. Τόμ. ΙΑ΄, σελ. 514.

κατεργασθείς. Τόμ. Γ΄, σελ 369.

κατεργασθέντος. Τόμ. Γ΄, σελ. 320. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 535.

κατεργασθέντα. Τόμ. Ε΄, 537.

κατεργασθέντων. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 674.

κατεργασθεῖσαν. Τόμ. Β΄, σελ. 543.

κατεργασθείσης. Τόμ. Ε΄, σελ. 701.

κατεργασθέν. Τόμ. Γ΄, σελ. 319. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 8 καὶ 647.

κατεργασθέντος. Τόμ. Ε΄, σελ. 608. Τόμ. ΙΑ΄, σελ. 654. Τόμ. ΙΔ΄, σελ. 714. Τόμ. ΙΕ΄, σελ. 263.

κατεργασθέντα. Τόμ. Β΄, σελ. 719. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 302. Τόμ. ΙΓ΄, σελ. 479. Τόμ. ΙΗ΄, β΄, σελ. 525.

κατεργασθέντων. Τόμ. Ι΄, σελ. 787.

Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ καὶ *προκατεργασθείς* (Τόμ. Α', σελ 655-6 καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 634) καὶ *προκατεργασθέντα* (Τόμ. ΙΕ', σελ. 232) καὶ *ὑπερκατεργασθέντος* (Τόμ. Ϛ', σελ. 255).

Πλημμελῶς ἔχει τὸ ἐν Τόμ. Δ', σελ. 625 κείμενον «μέχρι περ ἂν ὅλον '*ΕΠεργασθῇ* τέλεον τὸ ζῷον». Μεταγραπτέον '*ΑΠεργασθῇ*.

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω ὅτι ἀείποτε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐτίθετο ἐπ' ἐνεργητικῆς μὲν διαθέσεως τὸ *ἐργάσασθαι*, ἐπὶ παθητικῆς δὲ τὸ *ἐργασθῆναι* καὶ ἁπλοῦν ὂν καὶ σύνθετον. Μόνον τὸ *περιεργασθῆναι* εὕρομεν ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ *περιεργάσασθαι* κείμενον, ἀλλὰ παρὰ συγγραφεῖ ἀδοκιμωτάτῳ, Ἰωάννῃ τῷ Κανάνῳ σελ. 196 α' (σελ. 473, 13 Βόνν.) «Ταῦτα ὁρῶντες οἱ δυστυχεῖς καὶ ἀπΕλπισμένοι Ῥωμαῖοι εἰς ἑαυτοὺς ἐπανῆλθον καὶ *περιεργασθέντες* πῶς πόθεν, ἀλλαχόθεν χεῖραΝ οὐκ ἔχοντες βοηθείας κτέ.». Ὁ Κάνανος ἦτο ἀτριβὴς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ λέγων σελ. 188 α' (σελ. 458, 4) «Καὶ δέομαι τοὺς ἀναγινώσκοντας ταύτην καὶ τῶν γραμμάτων τὴν πεῖραν ἔχοντας μήτε τὸν κόρον τοῦ λόγου ἀκηδιάσωσι μήτε τὴν σολοικοβάρβαρον καταγνώσονται φράσιν, *ἐπεὶ κἀγὼ τῆς ἀπειρίας μου τῶν γραμμάτων ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειαν*».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «Ἀνενέργητος: μὴ *ἐργασθεὶς* εἴτε (ἤγουν) ἐλθὼν εἰς ἐνεργείας». Δὲν δύναταί τις δὲ νὰ εἴπῃ ὅτι ἀναγκαίως ἔχει νὰ ἐκληφθῇ τὸ *ἐργασθείς* ἐπ' ἐνεργητικῆς ἐννοίας.

Ὡς ὁ ἀόριστος *ἐργασθῆναι* παρελαμβάνετο ἐπὶ πάθους, οὕτω καὶ ὁ μέλλων *ἐργασθήσεσθαι*, οὗ μαρτύριον ἔχομεν τὸ τοῦ Σοφοκλέους Τραχ. 1218 «εἰ καὶ μακρὰ κάρτ' ἐστίν, *ἐργασθήσεται*». Ὁ Ἰσοκράτης ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ συνθέτου *κατεργασθήσεσθαι* καὶ τοῦ *ἐξεργασθήσεσθαι* πρὸς Φίλ. 131 «τῶν δ' ὠφελειῶν τῶν *κατεργασθησομένων* οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ οἰήσεται μεθέξειν» καὶ Ἐπιστ. Ϛ', 8 (σελ. 419 δ') «δι' ὧν ταῦτ' *ἐξεργασθήσεται* καὶ λήψεται τέλος».

Ὁ μέλλων *ἐξεργασθήσεσθαι* ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἐπιγραφῇ Λαρισαίᾳ παρὰ Καυήρῳ Ἐκλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. σελ. 255 ἐκδ. β' «καὶ τὴν χώραν μᾶλλον *ἐξεργασθήσεσθαι*» καὶ κατὰ τὴν Θεσσαλικὴν διάλεκτον «καὶ τὰν χούραν μᾶλλον *ἐξεργασθείσεσθειν*» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Δ', σελ. 328 «ἐν ᾗ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραλελειμμένων ἐν-

θάδε τελέως *ἐξεργασθήσεται*». Λέγει δ' ὁ Γαληνὸς καὶ «σὰρξ ἥπατος ἀκριβὴς *ἀπεργασθήσεται*» (Τόμ. Ε', σελ. 567) καὶ «ὑπὸ δὲ τῆς μετρίας παχύτερον *ἀπεργασθήσεται* τὸ τοιοῦτον σῶμα» (Τόμ. Ϛ', σελ. 115) καὶ «τὸ ἐν μέσῳ πᾶν *ἀπεργασθήσεται* πλάτος» καὶ «τὸ λείψανον δ' αὐτοῦ δύσλυτον *ἀπεργασθήσεται*» (Τόμ. Ι', σελ. 681 καὶ 978) καὶ «οὕτω γὰρ ἰσόρροπον *ἀπεργασθήσεται* τὸ κατεαγὸς ὀστοῦν» (Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 378. Πρβ. καὶ Ὀρειβάσ. Τόμ. Δ', σελ. 115). Ἡμαρτημένον εἶνε τὸ ἐν Τόμ. ΙΔ', σελ. 388 «ἢ γὰρ *συνεξεργασθήσεται* τὸ φάρμακον ἢ κτέ.». Ἀναγνωστέον *συνεξεραθήσεται*.

Τὸν μετὰ τῆς ΚΑΤΑ προθέσεως συγκείμενον μέλλοντα εὕρομεν καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1619, 4 «ῥᾷον οὕτω *κατεργασθήσεται* ὁ Πολύφημος ἐρημάζων κατὰ σπέος ἐν ἐσχατιῇ».

ΙΑ'.

Ἀτριβές — ἀκριβές.

Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου κεῖται σελ. 989, 6 «Τὸ δὲ ἠρασάμην ἀνάλογον μέν, *ἀκριβὲς* δὲ τοῖς λογογραφεῖν ἐθέλουσι».

Φανερὸν παντὶ εἶνε ὅτι πλημμελῶς ἔχει τὸ *ἀκριβές*, οὐχὶ δὲ δύσκολον ἀποβαίνει νὰ εὕρῃ τις τὴν ἀληθῆ γραφήν. Ὁ Εὐστάθιος ἀναντιρρήτως ἔγραψε «Τὸ δὲ ἠρασάμην (=ἠράσθην) ἀνάλογον μέν, *ἀτριβὲς* δὲ τοῖς λογογραφεῖν ἐθέλουσι», τουτέστιν: *ἀσύνηθες*. Ἐλέχθη δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Προλόγῳ τῶν Πινδαρικῶν Παρεκβολῶν Α' (Μικρ. Συγγρ. σελ. 54, 5) «Τὸ γὰρ *ἀτριβὲς* καὶ ἐκ μακροῦ ἀδιασάφητον καὶ σεσιγημένον τῶν μεθόδων, κτέ.» καὶ ΚΑ' (σελ. 56, 78) «Αἰολίζει δὲ τὰ πολλά, εἰ καὶ μὴ *ἀτριβῆ* δίεισιν Αἰολίδα, καὶ κατὰ Δωριεῖς δὲ φράζει, εἰ καὶ τῆς σκληροτέρας Δωρίδος ἀπέχεται».

Τοῦ ἐπιθέτου *ἀτριβής* παρέχει ἡμῖν παραδείγματα καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγων περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 56 α'-β' «Τὰς μὲν οὖν κατά τε τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον πρόσωπον συνήθεις οὔσας συνέβαινε μηδεμιᾶς ζητήσεως τυχεῖν — Τὰς μέντοι κατὰ τὸ τρίτον, λέγω δὲ τὴν ῗ καὶ τὰς συζύγους, *ἀτριβεῖς* οὔσας συνέβη κατὰ τὸ παλαιὸν διὰ μιᾶς φωνῆς ἀμφοτέρας τὰς συντάξεις δηλοῦν διὰ τὸ τοὺς ποιητὰς τὸ πε-

πατημένον ἐκκλίνοντας αὐταῖς κεχρῆσθαι» καὶ σελ. 147 α' «Πῶς οὖν οὐχὶ βίαιον—*ἀτριβῆ* καὶ ἄκλιτον καὶ ἔτι ἀμφίβολον (σχηματισμὸν) παραδέξασθαι;» καὶ περὶ Συντάξ. σελ. 172, 18 «Τὴν μέντοι τῶν τοιούτων γενικῶν εὐθεῖαν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οὔτε ἐν λόγῳ οὔτε ἐν χρήσει δυναμένην συνίστασθαι, οὐ καθάπερ ἄλλα *ἀτριβῆ* σχήματα· ἐν ἀγνοίᾳ γὰρ τοῦ λόγου τινὲς γενόμενοι ὡς *ἀτριβεῖς* τὰς τοιαύτας εὐθείας παραδέξονται». Πρβ. σελ. 68, 27 «Οὐκ ἔστιν ἡ τοιαύτη σύνταξις *ἐντριβεστέρα* χωρὶς ἄρθρων λεγομένη, καθάπερ ἡ ἐπὶ τῶν κυρίων».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις σελ. 125, 11 Βεκκ. «Τυχήσας:—*ἀτριβὴς* δὲ ὁ σχηματισμὸς τῆς μετοχῆς· οὐδὲ γὰρ (ἂν) παρὰ τὸ λαβὼν εἴποι τις λαβήσας» καὶ παρὰ τῷ Χοιροβοσκῷ σελ. 791, 17 «Λέγομεν ὅτι ἡ ἐπιζευκτικὴ φωνὴ *ἀτριβὴς* μᾶλλόν ἐστι καὶ ἀσυνήθης, ἡ δὲ τῶν ὑποτακτικῶν κοινοτέρα καὶ συνήθης» (Πρβ. καὶ σελ. 486, 12).

Ἐποιήσατο δ' ὁ Εὐστάθιος χρῆσιν ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς καὶ τοῦ ἐπιθέτου *ἄτριπτος* τὴν αὐτὴν τῷ *ἀτριβὴς* ἔχοντος δύναμιν, οἷον σελ. 804, 38 «Τὸ δὲ φορῆναι ὡς ἐκ τοῦ φοραίνω ἢ φόρημι γίνεται προείρηται· *ἄτριπτον* δέ ἐστι γραφῇ πεζῇ» καὶ σελ. 1803, 39 «Δεδάεσθαι δὲ τὸ μανθάνειν, ἐξ οὗ ὁ ἀόριστος τὸ δεδάασθαι εἰς τοσοῦτον οὐκ εὔχρηστον γράφειν, ὥστε *ἄτριπτον* καὶ τῷ ποιητῇ». Εἶπε δὲ καὶ ἐν τῷ Προοιμίῳ τῶν Πινδαρικῶν Παρεκβολῶν ΚΑ' (Μικρ. Συγγρ. σελ. 57, 15) «Μάλιστα δὲ *ἄτριπτον* εἰς συνήθη γνῶσιν τὸ ἁρμῷ, ἤγουν ἄρτι». Πρβ. καὶ Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ' σελ. 520, 23 «διὰ τὸ τοῦ προβλήματος *ἄτριπτον*». Ὁ Ἀρτεμίδωρος γράφει ἐν τοῖς Ὀνειροκριτικοῖς σελ. 241, 16 Ἑρχ. «ἱστορίαι ξέναι καὶ *ἄτριπτοι*» καὶ σελ. 254, 6 «τεχνικὴν περιέχον θεωρίαν καὶ *ἄτριπτον*». Λέγεται δὲ καὶ *ἄτριπτος ὁδός*, *ἄτριπτος χῶρος*, κτλ. Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου κεῖται σελ. 1218, 35 «Ὅθεν καὶ ταὐτὸν στίβον καὶ τρίβον εἰπεῖν, τὸ μὲν ἐκ τοῦ στίβειν, τὸ δὲ ἐκ τοῦ τρίβειν, ὧν ἀνάπαλιν ἡ ἀστιβὴς ὁδὸς καὶ ἡ *ἄτριπτος*». Πρβ. σελ. 1200, 33 «Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν πεπατημένην ὁδὸν πάτον λέγει, τουτέστι τὴν τρίβον». Εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἀτραπὸς ξύντομος *τετριμμένη*» (Βατρ. 123) φέρεται τὸ σχόλιον τόδε· «Τετριμμένην δὲ ἅμα μὲν ὡς ἐπὶ ὁδοῦ κατημαξευμένης, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὸ (τὸ) κώνειον διὰ θυείας τρίβεσθαι».

Ἐναντίον τοῦ *ἀτριβὲς* ἢ *ἄτριπτον εἶναί τι* ὑπάρχει τὸ *τετρῖφθαί τι*, τουτέστι: σύνηθες γεγονέναι τι, κοινὸν καθεστάναι τι, ἐν πολλῇ χρήσει εἶναί τι, κτλ. Φιληδεῖ δ' ὁ Εὐστάθιος τῷ ἑνικῷ τρίτῳ προσώπῳ *τέτριπται* ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς, οἷον

σελ. 113, 9: τὸ δὲ ἄγε *τέτριπται* ὡς παρακελευστικὸν ἐπίρρημα εἶναι.

σελ. 114, 17: *τέτριπται* τὸ μάρτυρες.

σελ. 211, 32: τὸ οὐχὶ ἐπίρρημα *τέτριπται* πάνυ τοῖς παλαιοῖς.

σελ. 308, 35: ἀλλὰ τοῦτο καὶ εἰς κοινὸν ἤδη *τέτριπται*.

σελ. 450, 28: τὸ δὲ τυχήσας, ὃ καὶ *τέτριπται*, κτέ.

σελ. 678, 23: *τέτριπται* γὰρ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ἀσπίδων χρῆσις.

σελ. 736, 2: *τέτριπται* δὲ ἡ τοῦ τοιούτου ῥήματος προπαροξυτόνησις.

σελ. 768, 46: τὸ δὲ — *τέτριπται* μὲν πλέον τοῦ κτέ.

σελ. 778, 41: *τέτριπται* μέχρι καὶ νῦν ἡ τοιαύτη χρῆσις κοινότερον.

σελ. 820, 50: τὸ δὲ ἐπέστη τὴν νύκτα — κοινῶς *τέτριπται* εἰς ὁμιλίαν.

σελ. 842, 1: *τέτριπται* δὲ καὶ τὸ κορυφαῖος τῶνδε τινῶν.

σελ. 948, 48: ὅτι οὐ μόνον φηγοῦ βάλανοι ἀλλὰ — καὶ φοινίκων *τέτριπται* εἰς εἴδησιν.

σελ. 1037, 22: τὸ δὲ μάχην ἐμάχοντο *τέτριπται* ὡς Ἀττικόν ἐστι.

σελ. 1065, 40: πράγμασιν, ἃ *τέτριπται* κατὰ βίον.

σελ. 1138, 46: εἰ καὶ μὴ παρ' Ὁμήρῳ τοῦτο *τέτριπται*.

σελ. 1276, 31: τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄλλων — παράγωγα *τέτριπται*.

σελ. 1479, 31: διὸ οὔτε τὸ ἀλέκτωρ Ἀθηνᾶ *τέτριπται* οὔτε κτέ.

σελ. 1695, 28: εἰ καὶ τὸ στυγέω στυγῶ περισπώμενον *τέτριπται*.

σελ. 1701, 24: τὸ μὲν ὁράω ὡς βοάω *τέτριπται* κοινότερον.

σελ. 1751, 11: ὀφείλειν *τέτριπται* κοινῶς.

σελ. 1839, 55: εἰ καὶ παρ' Ἀττικοῖς *τέτριπται*.

(σελ. 1872, 9: *τέτριπται* δὲ καὶ τὸ λέγειν ὗς δίχα τοῦ πρώτου σίγμα. Πρβ. Ἀθήν. σελ. 401 γ').

σελ. 1879, 20: ἀσυνήθως ἐκπεφώνηται κατ' ἐνέργειαν· παθητικῶς γὰρ ἄλλως ἡ λέξις *τέτριπται*.

σελ. 1928, 26: τὸ συνιεῖν, οὗ μᾶλλον *τέτριπται* τὸ συνιέναι.

Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου καὶ κατὰ πληθυντικὸν τρίτον πρόσ-

ωπον σελ. 1471, 26 «εἰς κοινὴν χρῆσιν *τετρίφαται*». Ἀπαντᾷ δ' ἐνίοτε παρ' αὐτῷ καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παρακειμένου, οἷον σελ. 580, 44 «ὡς οὕτω *τετριμμένη* τῇ παραδόσει» καὶ σελ. 1096, 18 «ἄλλως δὲ ἦν τὸ *τετριμμένον* καὶ σύνηθες» καὶ σελ. 1137, 13 «καίτι σχῆμα οὐ πάνυ *τετριμμένον* τὸ ἀλλήλους ὀλέκουσιν, κτέ.» καὶ σελ. 1759, 3 «οὗ τὸ κοινὸν καὶ *τετριμμένον* ἦν μετὰ τοῦ Ν». Εὕρομεν δὲ καὶ τὸν παθητικὸν ἀόριστον ἐν σελ. 670, 10 «τούτου δὲ (τοῦ εἶπας) πλάγιοι οὐκ *ἐτρίβησαν*, ὡς τοῦ εἰπών» καὶ ἐν 1191, 14 «οὕτως *ἐτρίβη* πρὸς κοινότητα τὴν ἀπὸ συνηθείας». Τοῦ τρίτου ἑνικοῦ προσώπου τοῦ παρακειμένου ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου καὶ ἐν τῷ Προοιμίῳ τῶν Πινδαρικῶν Παρεκβολῶν ΚΑ' (Μικρ. Συγγρ. σελ. 57, 12) «Ἔτι οὐ *τέτριπται* εἰς κοινὴν σαφήνειαν οὐδὲ τὸ λέγειν Πινδαρικῶς ἄποινα τὴν ἀγαθὴν ἀμοιβήν».

Ἔχομεν δὲ καὶ ἐξ ἄλλων συγγραφέων τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ νὰ μνημονεύσωμεν μαρτύρια τοῦ τε ῥήματος *τέτριπται* καὶ τῆς μετοχῆς *τετριμμένον* καὶ *τετριμμένη*, οἷον

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 654, 8 «διότι *τέτριπται* κατὰ τὴν συνήθειαν».

Ὠριγέν. Τόμ. ΙΘ', σελ. 135 καὶ Τόμ. ΚΕ', σελ. 147 «ἐπ' ἄλλου γὰρ *τέτριπται* τὸ τῆς γοητείας τάσσεσθαι ὄνομα» (=εἴθισται). Εἶπε δ' ὁ Ὠριγένης καὶ «ἡ λέξις ἡ ἐπιούσιος παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν σοφῶν ὠνόμασται οὔτε ἐν τῇ τῶν ἰδιωτῶν συνηθείᾳ *τέτριπται*, ἀλλ' ἔοικε πεπλάσθαι ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν» (Ἴδε Βαλκενάριον ἐν *Σχολ. εἰς Καιν. Διαθ.* Τόμ. Α', σελ. 190).

Φρύνιχ. σελ. 121 «Μεσιδιωθῆναι: *τέτριπται* καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς συμβολαίοις».

Ἀθήν. σελ. 401 γ' «*τέτριπται* δὲ καὶ τὸ λέγειν χωρὶς τοῦ κατ' ἀρχὰς Σ ὗς».

Πολυδεύκ. Θ', 63 «τὸ μὲν τετρώβολον καὶ τριώβολον ἐν τῇ χρήσει *τέτριπται*».

Θεόγνωστ. Καν. σελ. 40, 16 «ὁ Καππάδοξ γὰρ λέγουσι καὶ ὁ Καππάδοκος καὶ ὁ Καππαδόκης, ἥτις καὶ *τέτριπται*· αἱ γὰρ ἄλλαι οὐκ εὔχρηστοι».

Διονύσ. Ἁλικαρν. περὶ Συνθ. Ὀνομ. ΚΕ', σελ. 227 «τοῖς κοινοῖς ὀνόμασι καὶ *τετριμμένοις*» καὶ περὶ τοῦ Θουκυδ. Χαρακτ. ΚΓ', σελ. 865 «τῆς *τετριμμένης* καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου».

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 651, 8 «κἂν μὲν ᾖ *τετριμμένον*, χρῆσθε αὐτῷ» καὶ σελ. 654, 26 «διὰ τὸ ἐν τῇ αὐτῶν συνηθείᾳ *τετριμμένον* ἔχειν τὸ τοιοῦτον ὄνομα».

Ὠριγέν. Τόμ. ΙΘ΄, σελ. 400 «παρὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ *τετριμμένου* ἐν τῇ συνηθείᾳ σημαινομένου».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 199 «καθ᾽ ὧν κεῖται τὰ ὀνόματα τὰ περὶ τὴν συνήθειαν οὐ *τετριμμένα*».

Βασίλ. Ὁμιλ. ΙΓ΄, εἰς τὴν ἀρχ. τῶν Παροιμ., σελ. 454 «ῥῆμα παρόδιον *τετριμμένον* ἐν τῇ χρήσει τῶν πολλῶν».

Ἀπολλών. περὶ Ἀντων. σελ. 147 α΄ «πῶς οὖν οὐχὶ βίαιον *τετριμμένον* σχηματισμὸν παρώσασθαι καὶ ἀτριβῆ καὶ ἄκλιτον καὶ ἔτι ἀμφίβολον παραδέξασθαι;» καὶ περὶ Ἐπιρρημ. σελ. 600, 32 «καὶ περὶ τοῦ *τετριμμένου* δὲ κατὰ τὸ ἑξῆς εἰρήσεται, λέγω δὲ τοῦ χαμόθεν».

Πολυδεύκ. Γ΄, 29 «τούτῳ δὲ τῷ ὀνόματι οὐ πάνυ *τετριμμένῳ* κέχρηται Μένανδρος». Πρβ. βιβλ. Ι΄, 21 «ἀλλὰ μὴν τὸ κοινότατον τουτὶ καὶ μᾶλλον *τεθρυλημένον*, τὸν οἰκοδεσπότην καὶ τὴν οἰκοδέσποιναν, οὐκ ἀποδέχομαι μὲν τοὔνομα, κτέ.».

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α΄, σελ. 101, 2 Διvδ. «ἔχει δὲ ἡ *τετριμμένη* ἀνάγνωσις ἀφορμὴν τὸ ἐγκεῖσθαι τὸ θέειν» καὶ Τόμ. Β΄, σελ. 94, 28 «ἡ *τετριμμένη* ἀνάγνωσις προπαροξύνει τὸ εὐτείχεα, τοῦ λόγου ἀξιοῦντος παροξύνειν» καὶ σελ. 95, 7 «πόθεν οὖν ἡ *τετριμμένη* βαρεῖα τάσις;» καὶ σελ. 95, 12 «ἵνα βοηθήσω τῇ *τετριμμένῃ* τάσει». Πρβ. καὶ Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Α΄, σελ. 159, 7.

Τζέτζ. ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ΄, σελ. 319, 30 «σὺ δ᾽ ἐξ ἐμοῦ νῦν μάνθανε λέξεσι *τετριμμέναις*».

Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 497, 13 «Κατημαξευμένα: κοινά, καταπεπατημένα, *τετριμμένα*, γεγυμνασμένα». Πρβ. Φώτ. Λεξ. σελ. 149, 14 «Κατημαξευμένος: *τετριμμένος*, ἐγγεγυμνασμένος» καὶ Ζωναρ. Λεξ. σελ. 1172.

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Α΄, 78 κεῖται «ἡ μέντοι χρῆσις καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία *τέτριπται*», ἀνθ᾽ οὗ ὁ Βεκκῆρος ἐξέδωκεν «ἐπὶ τὰ ἐναντία *τέτρΑπται*» (Πρβ. καὶ τὴν ὑπὸ Διvδορφίου γενομένην ἔκδοσιν τοῦ Πολυδεύκους Τόμ. Δ΄, σελ. 106). Τοὐναντίον δ᾽ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἀχ. 75 ἔγραψεν ὁ Διvδόρφιος «τοῦτο *τέτριπται* ὑπὸ τῶν παλαιῶν» ἀντὶ τοῦ *τέτραπται*. Κατὰ τὸν

αὐτὸν τρόπον ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 651, 20 Μειν. «ὅτι ἐστὶ καὶ Ὁμηρικὸν τὸ ἔθος τοῦτο τῆς φράσεως καὶ *ὙΠΟ ΤΩΝ ἈΛΛΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ τετριμμένον*». Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε ὅτι φέρεται παρὰ τῷ Στράβωνι καὶ «*τέτριπται* δὲ καὶ οὗτος (ὁ πλοῦς) διὰ τὸ τὴν πόλιν εὐφυῶς κεῖσθαι πρός τε τὰ τῶν Ἰλλυριῶν ἔθνη καὶ τὰ τῶν Μακεδονων» (σελ. 389, 11).

Εὑρέθη δὲ καὶ ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος *τέτριφα* παρὰ Μάρκῳ Ἀντωνίνῳ βιβλ. Θ', 10 «Φέρει καρπὸν καὶ ἄνθρωπος καὶ θεός, καὶ ὁ κόσμος ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως *τέτριφεν* ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο». Ὁ Γατακῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου σελ. 270 ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως τέτροφεν: Ita Basiliensis, sed Lugdunensis melius τέτριφεν, *trivit*. Sic Cicero *de fin. l. 3. Rerum nomina novarum, quae nunc consuetudo diuturna trivit*». Ὁ Ναύκιος ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Ε', σελ. 16 ὑπολαμβάνει παρέγγραπτον τὴν ῥῆσιν *Εἰ δὲ ἡ συνήθεια — οὐδὲν τοῦτο*.

Ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως ἐγένετο χρῆσις τῆς συνθέτου μετοχῆς *κατατετριμμέναι* ἐν Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Β', β', σελ. 426, 8 «Κείμενα οὖν ὀνόματα λέγει τὰς συνήθεις καὶ *κατατετριμμένας* λέξεις». Εἶπε δὲ καὶ ὁ Τζέτζης ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 308, 16 «καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ κοινὸν καὶ *κατατετριμμένον*». Πρβ. Ἡσύχ. «ΚατΕμαξευμένην: *κατατετριμμένην*» καὶ «Κατημαξευμένα: κοινά, καταπεπατημένα, *κατατετριμμένα*».

Ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ ἀπαντῶσι καὶ ἄλλοι παρακείμενοι ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ *τετρῖφθαι* ἐμφαίνοντες, ὁ *πεπατῆσθαι* καὶ ὁ *καθημαξεῦσθαι* ἢ *κατημαξεῦσθαι* καὶ ὁ *καθωμιλῆσθαι*. Περὶ τούτων μέλλομεν μετὰ πολλῆς νὰ διαλάβωμεν ἀκριβείας ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *ἀνακεχωρηκέναι*, *ἀνακεχωρηκὸς ὄνομα ἢ ῥῆμα*, *ἀνακεχωρηκότα καὶ ξενίζοντα*, κτλ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τῷ *ἀτριβής* τρόπον εἶνε προενηνεγμένα τὸ *ἐντριβής*, *ἐπασσυτεροτριβής*, *εὐτριβής*, *ἡμιτριβής*, *μεσοτριβής*, *νεοτριβής*, *οἰκοτριβής*, *παλιντριβής*, *πεδοτριβής*, *ὠμοτριβής* (*ὠμοτριβὲς ἔλαιον*,

τουτέστιν *ὀμφάκινον*, κοινῶς *ἀγουρόλαδο*). Τὸ ἐν τῷ Ἀγαμέμνονι τοῦ Αἰσχύλου κείμενον *ἰστοτριβής* μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ Παυσυίου εἰς τὸ *ἰσοτριβής*. Πάμπολλα δ' ἔχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπίθετα διὰ συνθέσεως ἐκ ῥημάτων ἐσχηματισμένα ὁμοίως τῷ *ἀτριβής*, *ἐντριβής*, κτλ., οἷον *ἀθλιβής*, *νεοθλιβής*, *περιθλιβής*, *ἐπιρρεπής*, *κατηρεφής*, *περισκεπής*, *πανδεγής*, *νουνεγής*, κτλ., περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Εἶνε δ' ἐν μὲν τῷ ῥήματι *τρίβω-τρίβομαι* μακρὸν τὸ δίχρονον, ἐν δὲ τῷ ἐπιθέτῳ *ἀτριβής*, *ἐντριβής*, κτλ. βραχύ, ὡς ἐν τῷ ἀορίστῳ *ἐτρίβην*. Πρβ. *ἀρραγής*, κτλ., *καταπλαγής*, κτλ., *ἐλλιπής*, *περιλιπής*, κτλ., *εὐστιβής*, κτλ., *ἀειλιβής*, *φονολιβής*, *ἀνηλιφής*, κτλ., *ὁμοστιγής*.

Τὸ *ἀτριβής* συνωνυμεῖ τῷ *ἄτριπτος*, ὡς τὸ *ἀθλιβής* τῷ *ἄθλιπτος* καὶ τὸ *νεοθλιβής* τῷ *νεόθλιπτος*. Πρβ. *ἀβλαβής-ἄβλαπτος*, *νεοσφαγής-νεόσφακτος*, *ἀρραγής-ἄρρηκτος*, *ἀπαγής-ἄπηκτος*, *εὐπαγής* (-*εὐπηγής*)-*εὔπηκτος*, *ἀσαπής-ἄσηπτος*, *συναφής-συναπτός*, *ἀκαμπής-ἄκαμπτος*, *εὐκαμπής-εὔκαμπτος*, *δυσκαμπής-δύσκαμπτος*, *πολυκαμπής-πολύκαμπτος*, *νεοτρεφής-νεόθρεπτος*, *εὐστρεφής-εὔστρεπτος*, *πυριφλεγής-πυρίφλεκτος*, *εὐπλεκής-εὔπλεκτος*, *νεοδρεπής-νεόδρεπτος* (-*νεόδροπος*), *ἀνηλιφής-ἀνήλειπτος*, *ἀστιβής-ἄστειπτος*, *ἀκαλυφής-ἀκάλυπτος*, *ἀθιγής-ἄθικτος*, *ἀμιγής-ἄμικτος*, *πολυμιγής-πολύμικτος*, *συμμιγής-σύμμικτος*, κτλ., *συμφυής-σύμφυτος*, κτλ., *ἀφανής-ἄφαντος*, *περιφανής-περίφαντος*, κτλ. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Ε', σελ. 1444 «Νεότριπτος, ὁ, ἡ, i. q. νεοτριβής. Nicand. Al. 297: Νεοτρίπτῳ ὑπὸ γλεύκει». Τὴν γραφὴν *νεοτρίπτῳ* βλέπει τις καὶ ἐν τοῖς Σχολίοις τοῖς εἰς Νίκανδρον σελ. 94, 5 Κειλ. «*Νεοτρίπτῳ* δ' ἤγουν νεωστὶ τριβέντι, οἷον θλιβέντι, πατηθέντι». Ἀλλὰ τἀντίγραφα τοῦ Νικάνδρου ἔχουσι, καθὰ σημειοῦται ὁ Ὄθ. Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Νικανδρείων σελ. 291, τὰ μὲν ἄλλα *νεοΘρίπτῳ*, ἓν δὲ *νεοθλΗπτῳ*. Οὐδεμία δὲ δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι ὑπὸ τοῦ Νικάνδρου ἐρρήθη «*νεοθλίπτῳ* ὑπὸ γλεύκει», ὡς καὶ ὁ Ὄθ. Σνειδῆρος ἐξέδωκεν.

ΙΒ'.

Ἐπιδοῦναι — μεταδοῦναι.

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἱππ. 1151 (σελ. 72, 4 Διδ.) φέρεται «Κατὰ τὴν Εὐρυσθέως ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατείαν λόγος Ἡρακλέους θυγατέρα Μακαρίαν τοὔνομα ἑαυτὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς σφαγὴν *μεταδοῦναι*».

Οὐδεμίαν περὶ τοῦ ῥήματος *μεταδοῦναι* παρατήρησιν ἐποιήσατο ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἱππέων σελ. 440. Ἀλλ' ἀτοπώτατον εἶνε τὸ «ἑαυτὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς σφαγὴν *μεταδοῦναι*», ἀπαλλάττεται δ' ἡ φράσις τῆς δεινῆς ἀτοπίας, ἂν τὸ *ΜΕΤΑ-δοῦναι* μεταβληθῇ εἰς τὸ *ἘΠΙδοῦναι*· «ἑαυτὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς σφαγὴν *ἐπιδοῦναι*».

Τὴν ὑγιῶς ἔχουσαν γραφὴν βλέπει τις ἐν τοῖς εἰς Πλάτωνα Σχολίοις Ἱππ. Μείζ. σελ. 293 α' «Ἡρακλέους θυγάτηρ Μακαρία τοὔνομα, ἣν λόγος κατὰ τὴν Εὐρυσθέως ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατείαν αὐτοκέλευστον ἑαυτὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς σφαγὴν *ἘΠΙδοῦναι*». Κεῖται δὲ καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1405, 37 «Ἐπεὶ Μακαρία Ἡρακλέους θυγάτηρ, ὅτε Ἀθηναίοις Εὐρυσθεὺς ἐπεστράτευσεν, ἑαυτὴν *ἘΠέδωκεν* εἰς σφαγὴν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν πατριωτῶν». Ὑπὸ τοῦ Ζηνοβίου ἐρρήθη Β', 61 (Παροιμιογρ. Τόμ. Α', σελ. 48, 10) «Οἱ δὲ τὴν Μακαρίαν θυγατέρα φασὶν Ἡρακλέους καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν εἰς ἑκούσιον θάνατον ἑαυτὴν *ἘΠΙδοῦναι* κατὰ τὴν Εὐρυσθέως ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατείαν» καὶ ὑπὸ τοῦ Σουίδα σελ. 212 α' Βεκκ. «Βάλλ' εἰς Μακαρίαν: — Μακαρία γὰρ ἡ Ἡρακλέους, ὁπηνίκα ἐπεστράτευσεν ὁ Εὐρυσθεὺς ταῖς Ἀθήναις, ἑαυτὴν *ἘΠέδωκε* σφάγιον ὑπὲρ τῆς τῶν λοιπῶν σωτηρίας». Κακῶς εἶνε γεγραμμένον παρὰ τῷ Ἀποστολίῳ Β', 72 (Παροιμιογρ. Τόμ. Β', σελ. 325, 1) *ἈΠέδωκε* ἀντὶ τοῦ *ἘΠέδωκε*. Τοῦ *σφάγιον ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου βιβλ. Γ', ς', 7 «Οὗτος οὖν Θηβαίοις μαντευομένοις εἶπε νικήσειν, ἐὰν Μενοικεὺς ὁ Κρέοντος Ἄρει *σφάγιον αὑτὸν ἐπιδῷ*».

Λέγεται καὶ *ἱερεῖον ἑαυτὸν ἐπιδιδόναι* καὶ *λύτρον ἑαυτὸν ἐπιδιδό-*

και ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 156 «μόνος ὑπὲρ ἡμῶν ἱερεῖον ἑαυτὸν ἐπιδέδωκεν» καὶ σελ. 956 «λύτρον ἑαυτὸν ἐπιδιδοὺς καινὴν ἡμῖν διαθήκην καταλιμπάνει». Ἀπαντᾷ δὲ παρ' αὐτῷ καὶ «ὃν ἀγαπήσας ἀδελφὸν ἐγνώρισεν ὅλον ἑαυτὸν ἐπιδοὺς διὰ τὸν θεόν» (σελ. 597) καὶ «μεγαλόδωρος οὖν ὁ τὸ μέγιστον ὑπὲρ ἡμῶν, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐπιδιδούς» (σελ. 148) καὶ «ῥιψοκινδύνως ὑπὲρ τοῦ σωτῆρος αὐτὴν (τὴν ψυχὴν) ἐπιδιδούς» (σελ. 486) καὶ «ὑπὲρ οὗ καὶ τὸ σῶμα ἑκὼν ἐπιδέδωκεν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ψυχήν» (σελ. 570).

Ὅμοια παραδείγματα τούτοις παρέχουσιν ἡμῖν καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, οἷον

Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 449 «εἰ βουλομένοις εἴη τοῖς ἀνεψιοῖς ὑμῶν ἐπιδοῦναι τὰ σώματα τῇ πατρίδι» Πρβ. καὶ σελ. 447 «ἐὰν μὲν οὖν ἑκόντες συνεπιδιδῶσι κἀκεῖνοι τὰ σώματα προκινδυνεῦσαι τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, δέχου τὴν χάριν». Ἴδε καὶ Θησαυρ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 1332.

Δίων Κάσσ. ΝΒ', ιδ', 1 «ὑπὲρ ἧς καὶ τὴν ψυχὴν ἡδέως ἂν ἐπιδοίης» καὶ ΞΕ', ις', 5 «τοτὲ μὲν καὶ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ δὴ ἐπεδίδου».

Ἀθήν. σελ. 602 γ' «ἑκὼν αὑτὸν ἐπέδωκεν ὁ Κρατῖνος ὑπὲρ τῆς θρεψαμένης».

Διόδ. Σικελ. ΙΑ', ια', 1 «τὸν ἑαυτῶν δὲ βίον προθύμως ἐπέδωκαν εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων σωτηρίαν».

Ἰώσηπ. περὶ τοῦ Ἰουδ. Πολ. Β', ι', 5 «ὑπὲρ τοσούτων ἑτοίμως ἐπιδώσω τὴν ἐμαυτοῦ ψυχήν» καὶ Δ', γ', 10 «τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν ἐπιδώσω μόνην ὑπὲρ τοῦ θεοῦ».

Ἡρωδιαν. Ἱστορ. Γ', δ', 1 «σχεδὸν πᾶσα ἡ νεολαία τῶν Ἀντιοχέων ἐς στρατείαν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ κίνδυνον ἐπέδωκεν αὑτήν». Πρβ. καὶ Α', ις', 4 καὶ Β', α', 11 καὶ ε', 3 καὶ ζ', 1 καὶ 6 καὶ η', 9 καὶ θ', 11 καὶ ιε', 4 καὶ Γ', α', 3 καὶ Ε', γ', 11 καὶ Ζ', α', 2.

Λουκιαν. Περεγρ. 13 «καταφρονοῦσι τοῦ θανάτου καὶ ἑκόντες αὑτοὺς ἐπιδιδόασιν οἱ πολλοί».

Εὐσέβ. Βασιλ. Κωνστ. Λόγ. ΚΒ', 2 «σὺ δὲ προελθοῦσα ἐπέδωκας ἑαυτὴν (σαυτὴν) ἐπερειδομένη τῇ πρὸς θεὸν πίστει».

Πλούτ. Περικλ. Ζ', 5 «ἑαυτὸν—πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς».

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', η', 2 «καὶ πλείονα ἐπὶ πλείοσιν ἀποφερομένη οὔ φησιν ἑαυτὴν ἐπιδώσειν» καὶ ξδ', 3 «οὐ πρότερόν φησιν ἐπιδώσειν ἑαυτήν».

Εὐνάπ. σελ. 20 Βοισσ. «καὶ ὅλον ἐπιδοὺς ἑαυτὸν ἀνέθηκε φέρων ἐς τὴν ἔτι λειπομένην παιδείαν». Πρβ. καὶ σελ. 28.

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Βοικκίου γενομένῃ Συλλογῇ τῶν Ἑλλ. Ἐπιγραφῶν 2058, β', 28 «οὐδενὸς δ' ἐπιδιδόντος ἑαυτὸν οὔτ' εἰς ἅπαντα οὔτ' εἰς μέρη ὧν ἠξίου ὁ δῆμος» καὶ 2059, 24 «ἑαυτὸν ἀφειδῶς τῇ πατρίδι εἰς ἅπαντα ἐπεδίδου» καὶ 2335, 54 «πρόθυμον αὐτὸν ἐπιδίδωσιν ὑπὲρ τῆς πόλεως πρ(ὸς πά)ντα». Ἴδε Θησαυρ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 1578.

Ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ τοῦ Ὑπερείδου ἐξέδωκεν ὁ Κόβητος σελ. 3, 55 «ἐπέδωκεν ἑαυτὸν μὲν τῇ πατρίδι, τὴν δὲ πόλιν τοῖς Ἕλλησιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν». Ἐν τῷ κώδικι φέρεται: . . . ΩΚΕΝΜΕΝΑΥΤΟΝ, ὁ δὲ Βαβίγκτων ἔγραψεν «ἀπέδωκεν ἑαυτὸν μέν», κακὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ πεπηρωμένου ῥήματος ποιησάμενος.

Τὸ *ἐπιδίδωμι ἐμαυτόν τινι* εὑρέθη καὶ ἐν ταῖς Θεσμοφοριαζούσαις τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 213 «ἐπειδὴ σαυτὸν ἐπιδίδως ἐμοί». Πρβ. καὶ στίχ. 217 «ἢ μὴ 'πιδιδόν' ἐμαυτὸν ὤφελόν ποτε» καὶ στίχ. 249 «ἐπειδὴ σαυτὸν ἐπιδοῦναι φθονεῖς». Ἐν τῷ Πλούτῳ στίχ. 781 τὰ μὲν πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν «ἄκων ἐμαυτὸν τοῖς πονηροῖς *ἘΝεδίδουν*», δύο δὲ «ἄκων ἐμαυτὸν τοῖς πονηροῖς *ἘΠεδίδουν*» (Ἴδε Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλούτου σελ. 84). Ὁ Κόβητος ἰσχυρίζεται ἐν ταῖς εἰς τὸν Ὑπερείδου Ἐπιτάφιον Σημειώσεσι σελ. 12 ὅτι μόνον τὸ *ἘΠεδίδουν* ἔχει ὀρθῶς, κελεύει δὲ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Ἱππέων στίχ. 739 «σαυτὸν δὲ λυχνοπώλαισι καὶ νευρορράφοις καὶ σκυτοτόμοις καὶ *βυρσοπώλαισιν δίδως*» ν' ἀναγνωσθῇ «*βυρσοπώλαις ἐπιδίδως*», μετατυποῖ δὲ τὸ «μὴ *'πιδιδόν'* ἐμαυτόν» εἰς τὸ «μὴ *'πιδοῦναι* 'μαυτόν» (Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν σελ. 24-5 καὶ ἐν τῇ τῶν Ἱππέων σελ. 92).

ΙΓ'.

Ἐνεργάζεσθαι εὐεξίαν τῷ σώματι — ἐργάζεσθαι εὐεξίαν τῷ σώματι.

Ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης λ. *ἐργάζομαι*, σελ. 525 φέρεται «ἐργάζεσθαι εὐεξίαν τῷ σώματι, Ξεν.».

Τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος κεῖται ἐν Ἀπομν. Β', α', 20, ἐποιήσατο δ' ὁ συγγραφεὺς χρῆσιν οὐχὶ τοῦ ἁπλοῦ ῥήματος *ἐργάζεσθαι*, ἀλλὰ τοῦ συνθέτου *ἐνεργάζεσθαι*· «αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν *ἘΝεργάζεσθαι* —οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν *ἘΜποιοῦσιν*». Ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένη ἡ Ξενοφώντειος ῥῆσις ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου ἐν Συντ. Περ. Πρώτ. σελ. 10 ἐκδ. ε'. Ἀντὶ τοῦ *ἐμποιοῦσιν* ἀνέγνω ὁ Πλυγέρσιος *ἐμποιΕΙΝ*, ὃ ἐνέκρινε καὶ ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 691.

Κακῶς ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἐφέρετο παρὰ τῷ Ξενοφῶντι *ἐργάζεσθαι*, ἐγένετο δ' αἰσθητὴ ἡ ἀναρμοστία αὐτοῦ τῷ Ῥεισκίῳ, ὃς προέκρινε τὸ σύνθετον *ἐνεργάζεσθαι*. Οἱ κώδικες παρέχουσιν ἡμῖν τρεῖς γραφάς, *ἐργάζεσθαι* καὶ *ἐξεργάζεσθαι* καὶ *ἐνεργάζεσθαι*. Τὸ μετὰ τῆς ἘΝ προθέσεως συγκείμενον ῥῆμα ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τόπῳ βιβλ. Δ', δ', 15 «εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα *ἐνειργάσατο* αὐτῇ». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν βιβλ. Γ', ι', 6 πρὸς τῇ ὑγιῶς ἐχούσῃ γραφῇ «πῶς τοῦτο *ἐνεργάζῃ* τοῖς ἀνδριᾶσιν;» ὑπάρχει καὶ ἡ πλημμελὴς *ἐργάζῃ*.

Ὁ Στούρζιος γράφει ἐν τῷ Ξενοφωντείῳ Λεξικῷ Τόμ. Β', σελ. 348 «c. dat. Απ. 2, 1, 20. σώματι εὐεξίαν ἐργάζεσθαι. Reisc. malebat ἐνεργάζ. quod etiam Ernestio melius videbatur».

Ὁ Βορνεμαννὸς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων (1829) σελ. 89 «ἐνεργάζεσθαι Zeun. Schn. post Reisk. cum Vindob. 2. ἐξεργάζεσθαι A. H. K. ἐργάζεσθαι C. E. G. et edd. ante Zeun. ἐργάσασθαι cod. A. Stob. — ποιοῦσιν pro ἐμποιοῦσιν cod. Stob. apud. Gaisford. T. I. p. 58. Lips.» Πρβ. καὶ Κυννῆρον εἰς *Ξενοφ. Ἀπομν.* (1841) σελ. 179.

Ἀλλ' ὁ Βυζάντιος οὔτε τούτων τῶν παρατηρήσεων γνῶσιν ἔλαβεν οὔτε τῷ γεγραμμένῳ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου προσέσχε Τόμ. Ε', σελ. 1970 β' «Ἐργάζεσθαι εὐεξίαν σώματι Xen. [Comm. 2, 1, 20, ub. nunc ἐνεργ.]». Ἐξεδόθη δ' ὁ μὲν τόμος οὗτος τοῦ Θησαυροῦ τῷ 1851τῳ ἔτει, τὸ δὲ Λεξικὸν τοῦ Βυζαντίου τῷ 1852ρῳ.

Ἐν τῇ Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ τοῦ Αἰλιανοῦ βιβλ. Β', 41 ἦτο ἄλλοτε γεγραμμένον «καὶ αὐτῷ πλευρῖτιν *εἰργάσατο*», ἀποκατέστησε δὲ τὸ ὀρθὸν ὁ Κοραῆς ἐν *Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ.* σελ. 297 «Πλευρῖτιν ἐνειργάσατο: Ἔτρεψα τὸ Εἰργάσατο εἰς τὸ Ἐνειργάσατο». Λέγει δ' ὁ Αἰλιανὸς καὶ *ἀρετὰς ἐνεργάσασθαι* καὶ *δυσέκνιπτον τὸ φίλτρον ἐνείργαστο* (Ποικ. Ἱστορ. Γ', 10 καὶ ΙΒ', 1) καὶ *ἐνεργάζεται κάρον* καὶ *ὀδύνας ἐνεργάζονται* καὶ *ἀγρυπνίαν ἐνεργάζεται* καὶ *φυγὴν τριχῶν ἐνεργάζονται* (περὶ Ζῴ. Ϛ', 14 καὶ ΙΒ', 26 καὶ ΙΓ', 11 καὶ 27) καὶ *πρᾳότητα ἐνεργάζεται* (Ἐπιστ. 13). Ἴδε Ἑρχῆρον ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Αἰλιανοῦ σελ. με'.

Καὶ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ τοῦ Ἰσοκράτους § 247 ἐφέρετό ποτε «ἐπιστήμην γὰρ τοῖς οὐκ εἰδόσιν *ἐργαζόμενον* κτέ.», ὃ ἐπηνωρθώθη ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους. Ἔγραψε δ' ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ τὴν σημείωσιν τήνδε (Τόμ. Β', σελ. 215)· «Ἐνεργαζόμενον: Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνᾴδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου, ἀντὶ τοῦ, παρ' ἅπασιν, ἁπλοῦ Ἐργαζόμενον. Καὶ σημειούσθω ἡ διαφορὰ τῆς γραφῆς, δι' ἣν φθὰς ἐποίησα ὁμοίαν διόρθωσιν ἐν τῇ Αἰλιανοῦ ποικίλῃ ἱστορίᾳ».

Καὶ παρὰ τῷ Πολυβίῳ σελ. 241, 16 ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «φόβον *εἰργάσατο* τοῖς ἐξῆς», ἀλλὰ μετεβλήθη πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν *ἘΝειργάσατο*. Πρβ. σελ. 176, 14 «ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι θάρσος ἐνεργασάμενος» καὶ σελ. 199, 2 «μεγάλας ἐλπίδας ἐνειργάσατο ταῖς δυνάμεσι» καὶ σελ. 250, 17 «τοιοῦτον ἐνειργάσατο φόβον τοῖς σύνεγγυς κατοικοῦσι τῶν βαρβάρων» καὶ σελ. 253, 12 «τὴν προκειμένην διάθεσιν ἐνεργασάμενος ταῖς τῶν δυνάμεων ψυχαῖς» καὶ σελ. 270, 29 «διαδοὺς τὴν λείαν ἴσως τοῖς στρατιώταις μεγάλην εὔνοιαν καὶ προθυμίαν ἐνειργάσατο πρὸς τὸ μέλλον» καὶ σελ. 464, 3 «οὓς (φόβους) ἐνειργάσατο τοῖς ἡγεμόσιν» καὶ σελ. 713, 25 «Πόπλιος δὲ παραπλησίως ἐνεργαζόμενος αἰεὶ δόξαν τοῖς πολλοῖς» καὶ σελ. 909, 26

«παραπλήσιον δὲ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς μῖσος ἐκ ταύτης τῆς πράξεως ἐνειργάσατο πρὸς αὐτόν». Ὑπάρχουσι δὲ καὶ χωρία τοῦ Πολυβίου, ἐν οἷς οἱ κώδικες φέρουσι τό τε σύνθετον ῥῆμα καὶ τὸ ἁπλοῦν, οἷον σελ. 487, 25 «ὁρμὴν καὶ προθυμίαν *ἐνειργάσαντο* τοῖς ἀνθρώποις» καὶ *εἰργάσαντο* καὶ σελ. 714, 13 «ὁ ταύτην περὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν ἡμῖν *ἐνεργασάμενος*» καὶ *ἐργασάμενος*. Ἀνεγνώσθη δ' ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων καὶ «οὐ μικρὰν—κατάπληξιν καὶ φόβον *ἐνεργΗσάμενοι* τοῖς τὰς παραλίας οἰκοῦσι τῶν Ἑλλήνων» (σελ. 109, 32) ἀντὶ τοῦ *ἐνεργΑσάμενοι*. Ὁ τύπος *ἐνεργΗσάμενοι* εἶνε βαρβαρώτατος. Ἐν ταῖς ὑπὸ Βοικκίου ἐκδεδομέναις Ἑλληνικαῖς Ἐπιγραφαῖς Τόμ. Α', σελ. 464 εἶνε γεγραμμένον «φραδαῖσι Νυμφῶν τὸ ἄντρον *ἐξηργΗσατο*»· ποιεῖται δ' ὁ Βοίκκιος τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Mira est forma *ἐξηργήσατο*». Ἀλλ' ὁ Κιρχόφιος ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἀττικῶν Ἐπιγραφῶν Τόμ. Α', σελ. 190 ἐξέδωκε «φραδαῖσι Νυμφῶν τἄντρον *ἐξηργάξατο*». Πρβ. καὶ Καιβελίου *Ἐπιγρ. Ἑλλ. ἐκ Λίθ. Συνειλ.* σελ. 308, 762.

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν *Μνημοσ.* 1878, σελ. 158 «Fab. 4, 21. οὐ δεισιδαιμονίαν Ἐργαζόμενος ἀλλὰ θαρρύνων εὐσεβείᾳ τὴν ἀρετήν. Recte Bryanus Ἐνεργαζόμενος. Sprevit Sintenis alios locos similiter corruptos obmovens, sed in tali re non libri tralaticio errore vitiati consulendi sunt, sed ratio et dicendi usus. *Excitare in hominum animis* superstitionem aut fiduciam aut spem aut quidquid humana pectora commovet dicitur δεισιδαιμονίαν, θάρσος, ἐλπίδα ἘΜποιεῖν sive ἘΝεργάζεσθαι, et sicubi (ut saepissime fit) praepositio in talibus interciderit tuto reponetur. Itaque in vita *Lycurgi* 30. 38. scribendum εὐπείθειαν ἘΝεργάσασθαι, ut statim emendate scriptum est ἐπιθυμίαν ἐνειργάζοντο, in *Pericle* 6. 3. θάμβος ἘΝεργάζεται, in *Numa* 16. 18. ἔρωτα δριμὺν ἘΝεργάζεται, in *Comparat. Cim. et Lucull.* 2. 14. εὐπείθειαν ἘΝεργάσασθαι δι' εὔνοιαν, et aliis locis. Sine mendo ἐμποιεῖν et ἐνεργάζεσθαι et apud Plutarchum et apud alios saepissime legitur». Πρβ. καὶ σελ. 126 καὶ 154.

Ἐν τῷ Φιλήβῳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 47 α' ἔχουσιν ἔνια τῶν ἀντιγράφων «παντοῖα δὲ πνεύματα ἀπεργαζόμενον πᾶσαν ἔκπληξιν καὶ

βοὰς μετ' ἀφροσύνης *'ΑΠεργάζεταί*» ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀδιαφθόρου μείναντος *'ΕΝεργάζεται*.

Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε τὸ παρὰ τῷ Πολυβίῳ ἀπαντῶν σελ. 541, 4 «ἐν πολλοῖς μὲν ἀπετίθετο χάριν, 'ΕΝ πᾶσι δ' εὔνοιαν 'ΕΝειργάσατο καὶ φήμην ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ» (Πρβ. Κρέψιον ἐν τῷ *Die Praeposit. bei Polyb.* σελ. 72). 'Αλλ' ὁ Σχουειγαιουσῆρος ἐν *Λεξ. Πολυβ.* σελ. 216 ὑπολαμβάνει ὅτι ἔγραψεν ὁ Πολύβιος «πᾶσι δ' εὔνοιαν ἐνειργάσατο» ἄνευ τῆς 'ΕΝ προθέσεως. Ἴδε καὶ Βεντένιον ἐν *Παρατηρ. Κριτ. εἰς Πολύβ.* σελ. 38.

ΙΔ'

Πληγεὶς εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Πληγῆναι εἰς τὸν μηρόν

'Εν τοῖς 'Ηθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου γίνεται μὲν χρῆσις τοῦ *πληγεὶς τὸν ὦμον* (σελ. 341 β') καὶ τοῦ *τὴν κεφαλὴν ἐπλήγη* (σελ. 344 γ'), φέρεται δ' ὅμως καὶ *πληγεὶς ΕΙΣ τὸν ὀφθαλμόν* (σελ. 339 γ') καὶ *πληγῆναι ΕΙΣ τὸν μηρόν* (σελ. 341 γ').

'Ο 'Αβρέσχιος, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, γράφει ἐν *Παρατ. Κριτ. εἰς Πλουτ. 'Ηθικ.* σελ. 39-40 «339 C. mentio injicitur de aliquo, qui dicitur *βέλει πληγεὶς εἰς τὸν ὀφθαλμόν*. Notissimo tamen Graecorum usu non hoc scribitur, verum *πληγεὶς τὸν ὀφθαλμόν*: quod vitium natum esse e literis ΕΙΣ injuria iteratis lucide apparebit. Plutarcho autem eam, quam dixi, locutionem omnibus cum Graecis communem fuisse,—ut de uno verbo πληγῆναι dicam—et multi alii loci ostendunt, et in hoc ipso libello 341 B. ἐν Γάζῃ βέλει *πληγεὶς τὸν ὦμον*, ἐν Μαραγάνδοις τοξεύματι τὴν κνήμην κ.τ.λ.; et 334 C. Καὶ γὰρ κοπίδι *τὴν κεφαλὴν* διὰ τοῦ κράνους *ἐπλήγη* κ.τ.λ. Idem tamen vitium occurrit 341 C. Συνέβη δέ μοί, φησι, καὶ αὐτῷ ἐγχειριδίῳ πληγῆναι εἰς τὸν μηρόν· κ.τ.λ., ubi vocabuli ΠΛΗΓΗΝΑΙ duae ultimae literae perperam iteratae facile illud vitium parere potuerunt».

Λέγεται ἑλληνιστὶ ἄνευ προθέσεως *σῶμα τυπείς*, *πλευρὰ τυπείς*,

κτλ., *κάρα πεπληγμένος*, κτλ., *τιτρώσκεται τὸν μηρόν*, *ἐτέτρωτο τὸν μηρόν*, κτλ., οἷον

Ἴων. Τραγ. Ἀποσπ. 53 Ναυκ. (σελ. 743 ἐκδ. β΄) «οὐδ' ὅγε σῶμα τυπεὶς διφυεῖς τε κόρας ἐπιλάθεται ἀλκᾶς».

Εὐριπίδ. Ἀνδρομ. 1151 «ὀξυθήκτῳ πλευρὰ φασγάνῳ τυπείς».

Πίνδαρ. Νεμ. Θ΄, 26 «δουρὶ Περικλυμένου πρὶν νῶτα τυπέντα μαχατὰν θυμὸν αἰσχυνθῆμεν».

Λυκόφρ. 233 «στερρῷ τυπέντα κλεῖδας εὐάρχου (εὐάρχῳ) μύλῳ» καὶ 981 «κάρα μάστιγι γογγύλῃ τυπείς» καὶ 1105 «τυπεὶς σκεπάρνῳ κόγχον εὐθήκτῳ μέσον».

Βίων Α΄, 8 «λευκὸν μηρὸν ὀδόντι τυπείς».

Βατραχομυομ. 196 «μή τις καὶ λόγχῃφι τυπῇ δέμας ἠὲ μαχαίρῃ».

Πλούταρχ. Γάλβ. ΚϚ΄, 5 «ἕως τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἔπεσεν».

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ΄, νζ΄, 1 «διαβολῇ τυπεὶς τὰ ὦτα». Περὶ τοῦ τύπου *τυπείς* καὶ τοῦ *τυφθείς* ἴδε Κόβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 334.

Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1218 «ἰλιγγιῶ κάρα λίθῳ πεπληγμένος».

Σοφοκλ. Τραχ. 931 «πλευρὰν ὑφ' ἧπαρ καὶ φρένας πεπληγμένην». Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ὑπάρχει γνώμη, καθ' ἣν τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Αἰσχύλου παρ' Ἀθην. σελ. 394 α΄ «μέσακτα πλευρὰ πρὸς πτύοις *πεπλεγμένην*» εἶνε ἡμαρτημένη γραφὴ τοῦ *πεπλΗγμένην*.

Ἡρόδ. Ϛ΄, 38 «πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ». Πρβ. καὶ 117 «οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα».

Πλάτ. Συμποσ. σελ. 218 α΄ «τὴν καρδίαν γὰρ ἢ ψυχὴν—πληγείς τε καὶ δηχθείς».

Ἡρόδ. Ϛ΄, 5 «τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπό τευ τῶν Μιλησίων».

Πίνδαρ. Πυθ. Γ΄, 48 «ἢ πολιῷ χαλκῷ μέλη τετρωμένοι ἢ κτέ.»

Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ΄. δ΄, 23 «ὁ Ἀρχίδαμος ἐτέτρωτο τὸν μηρὸν διαμπάξ». Πρβ. καὶ Ἀναβ. Δ΄, ϛ΄, 12 «τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις», ᾧ ἐμφερῆ ὑπάρχουσι τὰ Ὁμηρικὰ χωρία τάδε· Ἰλ. Δ, 518 «χερμαδίῳ γὰρ βλῆτο—κνήμην δεξιτερήν» καὶ Ε, 284 «βέβληαι κενεῶνα διαμπερές» καὶ Ρ, 598 «βλῆτο γὰρ ὦμον δουρί» (Ἴδε Λαρόχην ἐν *Homer. Stud.* σελ. 228).

Ἀνώνυμ. Ποιητ. παρὰ Φωτ. Λεξ. σελ. 355, 19 «ὁ τὸν κυσὸν τρωθεὶς ᾔδεις ὅπου μάλιστα τοῦ κράνους χρεία» (Πρβ. Ὄ. Κρούσιον ἐν *Untersuch. zu d. Mimiamb. d. Herond.* σελ. 32 καὶ 163).

Ψευδανακρ. ΛΓ', 3 Βεργκ. «ἀλλ' ἐτρώθη τὸν δάκτυλον· παταχθεὶς τὰς χεῖρας ὠλόλυξεν». Ὁ Βρούγκιος μετέβαλε τὸ *παταχθείς* εἰς τὸ *πατάξας*. Ἴδε καὶ Βέργκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 317 ἐκδ. δ'.

Διονύσ. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1060 «τρωθέντος ὑσσῷ τὸν δεξιὸν ὦμον» καὶ σελ. 1926 «σαυνίῳ διὰ τοῦ θυρεοῦ διαπερονηθεὶς τιτρώσκεται τὸν μηρόν».

Ἀρτεμίδ. Ὀνειρ. σελ. 223, 20 Ἑρχ. «ἐπλήγη τὴν κεφαλὴν ξύλῳ» καὶ σελ. 227, 2 «πληγεὶς τὴν χεῖρα κατέλυσε» καὶ σελ. 244, 9 «ὑπὸ τροχοῦ ἐπλήγη ἐν ὁδῷ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν πόδα, ὅνπερ ἐδόκει δεδῆχθαι».

Ψευδοπλούτ. περὶ τοῦ Βί. καὶ τῆς Ποιήσ. Ὁμ. 188 (Τόμ. Ε', σελ. 157, 16 Διδ.) «τοὺς δὲ τὸ νῶτον ἢ τὸ μετάφρενον πεπληγότας ἀτιμοτέρους (ἡγούμεθα)».

Βασιλ. Δευτ. Θ', 3 «ἔτι ἐστὶν υἱὸς τῷ Ἰωνάθαν πεπληγὼς τοὺς πόδας». Περὶ τῆς ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ χρήσεως τοῦ *πεπληγέναι* ἐπὶ παθητικῆς ἐννοίας ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 623 κἑξ.

Ἡρῳδιαν. Ἱστορ. Ε', η', 5 «ὑπό τε τῆς φήμης τὰς ψυχὰς ἐτρώθησαν».

Διόδ. Σικελ. ΙΖ', ριβ', 5 «ὡσπερεὶ τετρωμένος τὴν ψυχήν».

Παυσ. Ἀρκαδ. ΚΗ', 5 «τὴν θεὸν ἔδοξεν αὐτὴν τετρωμένην φανῆναί οἱ τὸν μηρόν».

Ἀχιλλ. Τάτ. Η', 1 «τρωθεὶς τοὺς δακτύλους μόλις τὴν χεῖρα συνέστειλεν» καὶ Ζ', 3 «τῷ δὲ λόγῳ τὴν ψυχὴν ὥσπερ ὑπὸ μύωπος παταχθεὶς ἐγείρω».

Ὅμοιον τούτοις εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑπερείδου εἰρημένον παρ' Ἁρποκρατ. σελ. 125, 15 «Ἱππόνικος ὑπ' Αὐτοκλέους μόνον ἐρραπίσθη τὴν γνάθον» (Πρβ. καὶ Ναύκιον ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Γ', σελ. 131).

Γίνεται δ' ὅμως χρῆσις καὶ τῆς μετὰ τῆς προθέσεως ΕΙΣ ἢ ἘΣ ἐκφορᾶς *εἰς φρένας τυπείς*, *πληγεὶς εἰς τὴν γαστέρα*, *εἰς τὸ πρόσωπον πληγῆναι*, κτλ., *τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα*, κτλ., οἷον

Αἰσχύλ. Προμ. 361 «φρένας γὰρ εἰς αὐτὰς τυπεὶς ἐφεψαλώθη».

Πρβ. καὶ Εὐριπ. Ἀνδρ. 1120 «οὐ γὰρ *εἰς καιρὸν* τυπεὶς ἐτύγχανε» =εἰς καίριον τόπον. Ἐν τοῖς Σχολίοις Τόμ. Δ', σελ. 202, 10-12 Δινδ. εἶνε γεγραμμένον «Εἰς καιρόν: εἴς τινα καίριον τόπον» καὶ «Ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐν καιρίῳ τόπῳ. Ὅμηρος· οὐκ ἐν καιρίῳ ὀξὺ πάγη βέλος».

Νικόλ. Κωμ. 1, 7 Κοκκ. (Τόμ. Γ', σελ. 383) «ἄφνω δὲ πληγεὶς εἰς μέσην τὴν γαστέρα».

Ξενοφ. περὶ Ἱππ. ϛ', 1 «κίνδυνος καὶ τῷ γόνατι καὶ τῇ ὁπλῇ εἰς τὸ πρόσωπον πληγῆναι». Πρβ. καὶ Ἑλλην. Δ', δ', 11 «παιόμενοι εἰς τὰ γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέθνησκον». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ περὶ τῆς Περεγρ. Τελευτ. 17 «εἶτα παίων καὶ παιόμενος νάρθηκι ἐς τὰς πυγάς» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου Ὀνειροκρ. σελ. 243, 22 «εἰς τὴν κεφαλὴν παιόμενος ἀποθνήσκει».

Παρθέν. Νικ. περὶ Ἐρωτ. Παθημ. Κϛ' (Ἀναλ. Ἀλεξ. Μειν. σελ. 329, 22) «ἔνθα δὴ πληγεὶς [εἰς τὰ στέρνα παραχρῆμα πίπτει».

Ἀππιαν. σελ. 779, 15 Μενδ. «Λαβιηνὸν μὲν ὁ ἵππος ἐς τὴν γαστέρα πληγεὶς ἀπεσείσατο» καὶ σελ. 785, 16 «πλησσόμενον ἐς τὰ στέρνα ὑφ' ἑαυτοῦ». Τὴν αὐτὴν δὲ μετοχὴν *πληγέντι* συντάσσει ὁ Ἀππιανὸς ἁπλῇ αἰτιατικῇ καὶ αἰτιατικῇ μετὰ τῆς προθέσεως ἘΣ ἐν σελ. 836,8 «πληγέντι *τὰ στέρνα* χαλεπῶς καὶ *ἐς τὸν τράχηλον* ὑπέρῳ βαρυτάτῳ».

Ψευδοπλούτ. Ἠθικ. σελ. 180 ε' «τοξεύματι δὲ πληγεὶς εἰς τὸ σκέλος κτέ.».

Ἀρτεμίδ. Ὀνειροκρ. σελ. 265, 16 «ἔδοξέ τις ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ξίφει πληγεὶς εἰς τὴν γαστέρα ἀποθανεῖν». Πρβ. καὶ σελ. 265, 9 «οὗτος ὑπὸ ὄφεως *δηχθεὶς — εἰς τὸν πόδα* ἐκεῖνον σφακελίσας ἀπέθανεν».

Ξενοφ. Ἀναβ. Β', ε', 33 «ἧκε φεύγων τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα».

Θεόφρ. περὶ Φυτ. Αἰτ. Ε', ιϛ', 1 «ὁ δὲ φοίνιξ καὶ τιτρωσκόμενος εἰς τὸν ἐγκέφαλον»,

Ἐπιγρ. Ἐπιδ. ἐν Stud. Baun. Τόμ. Α', σελ. 138 «οὗτος ἐμ μάχᾳ τρωθεὶς εἰς τὸμ πλεύμονα τοξεύματι κτέ.».

Λουκιαν. Τοξ. 55 «ἐτέτρωντο ἤδη προκινδυνεύοντες, ὁ μὲν στυρακίῳ ἐς τὸν μηρὸν ὁ Λογχάτης, ὁ Μακέντης δὲ πελέκει ἐς τὴν κεφαλὴν καὶ κοντῷ ἐς τὸν ὦμον».

Διόδ. Σικελ. ΛϚ', η', 3 (Τόμ. Β', σελ. 555 Διδ.) «τρωθεὶς δ' εἰς ἀμφότερα τὰ γόνατα κτέ.».

Ἀππιαν. σελ. 685, 12 «τιτρώσκεται ἐς τὸν μηρὸν ὁ Σπάρτακος δορατίῳ» καὶ σελ. 608, 10 «ὅτε Ῥουτίλιος—βέλει τρωθεὶς ἐς τὴν κεφαλὴν—ἀπέθανεν» καὶ σελ. 675, 24 «ἐτρώθη δόρατι ἐς τὸν μηρὸν ἐπικινδύνως ὁ Πομπήϊος» καὶ σελ. 745, 8 «πολλὰ καὶ λαμπρὰ δρῶν ἐς τὸν ὀφθαλμὸν ἐτρώθη βέλει».

Ὡς δὲ λέγεται *παίονται εἰς τὰ γυμνά, εἰς τὰς πυγάς*, οὕτω καὶ *τύπτομαι εἰς τὴν γαστέρα*, κτλ., οἷον Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 648, 8 «ἐπεὶ τῷ εἰς ἀντικνήμιον τύπτεσθαι ἀνάλογόν ἐστι τὸ εἰς τὴν ῥῖνα τύπτεσθαι καὶ τὸ εἰς τὴν γαστέρα». Σουίδ. «Γαστρίζομαι: τύπτομαι εἰς τὴν γαστέρα». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Ἱππ. 272 (σελ. 42, 13). Ὁ Ναύκιος παρατίθεται ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Γ', σελ. 131 ῥῆσιν, ἐν ᾗ κεῖται «εἰς τὰς γνάθους ῥαπίζεσθαι».

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Δ', α', 18 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν «ἐνταῦθα ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευρὰς καὶ Βασίας Ἀρκὰς διαμπερὲς ΕΙΣ τὴν κεφαλήν», ἄλλα δὲ «καὶ Βασίας Ἀρκὰς διαμπερὲς τὴν κεφαλήν» ἄνευ τῆς προθέσεως ΕΙΣ. Τὴν γραφὴν δὲ ταύτην ἐνέκριναν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ δὴ καὶ ὁ Κόβητος (Ἴδε Λ. Δινδόρφιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 165 καὶ Κυννῆρον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 272. Πρβ. καὶ Ῥεδάνζιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* Τόμ. Α', σελ. 117 ἐκδ. δ'). Ὁ Κρυγῆρος σημειοῦται ἐν ᾗ ἐποιήσατο τῷ 1826τῳ ἔτει ἐκδόσει τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως σελ. 191 «εἰς τὴν κεφαλήν. Repete τοξευθείς. Sed εἰς cum Et. delendum videtur. Cf. VII, 8, 14. Hell. VII, 4, 23: ἐτέτρωτο τὸν μηρόν». Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς εἶνε εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Δ', ε', 13 «ἀκοντιζομένους ἂν αὐτοὺς εἰς τὰ γυμνὰ ἀπόλλυσθαι». Πρβ. καὶ Ἡρῳδιαν. Ἱστορ. Ϛ', ε', 9 «ἀεὶ τὰ γυμνὰ ἑαυτῶν, ἐς ἃ ἐτοξεύοντο, φραττόντων τοῖς ὅπλοις» καὶ Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', κζ', 2 Σιντ. «αὐτὸς δὲ βάλλεται καταπέλτῃ διὰ τῆς ἀσπίδος διαμπὰξ καὶ τοῦ θώρακος ἐς τὸν ὦμον» καὶ Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1766 «λόγχῃ βληθεὶς εἰς τὰ στέρνα, μέχρι τῶν σπλάγχνων ἐλθούσης τῆς αἰχμῆς—πίπτει».

Ἐν τῷ Ἀναχάρσιδι τοῦ Λουκιανοῦ § 3 ἀπαντᾷ «αἵματος αὐτῷ

καὶ ψάμμου ἀναπέπλησται τὸ στόμα, πύξ, ὡς ὁρᾷς, παταχθέντος ἐς τὴν γνάθον». Ὁ Κόβητος ἐκβάλλει μὲν τὴν ἀντωνυμίαν *αὐτῷ* ὡς παρέγγραπτον, μετατυποῖ δὲ τὴν γενικὴν *παταχθέντος* εἰς τὴν ὀνομαστικὴν *παταχθείς*, ἐξαλείφει δὲ τὴν πρόθεσιν ἘΣ ἀποφαινόμενος ὅτι μόνον δόκιμον εἶνε τὸ ἄνευ τῆς προθέσεως προενηνεγμένον.

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἐπιφανεστάτου κριτικοῦ γεγραμμένα ἐν *Var. Lect.* σελ. 187 «et § 3. αἵματος αὐτῷ καὶ ψάμμου ἀναπέπλησται τὸ στόμα πὺξ ὡς ὁρᾷς παταχθέντος ἐς τὴν γνάθον animadverte compositionis scabritiem: ut haec bene dicta sint expunge αὐτῷ et lege παταχθεὶς τὴν γνάθον» καὶ σελ. 189-90 «In Luciani verbis παταχθεὶς τὴν γνάθον, παταχθείς, ut infra ostendemus, Luciani errore pro πληγείς positum est, τὴν γνάθον unice probum est, ut apud Aristophanem *Av.* 497. λωποδύτης παίει ῥοπάλῳ με τὸ νῶτον» (Πρβ. σελ. 333).

Ἀλλ' ἐξ ὧν ἐν τοῖς ἄνω κατελέξαμεν παραδειγμάτων (σελ. 502-4) σαφῶς, νομίζομεν, ἀποδείκνυται ἀνεπίληπτος οὖσα ἡ μετὰ τῆς προθέσεως ἘΣ ἐκφορὰ *παταχθῆναι ἐς τὴν γνάθον*. Ὁ Κόβητος δοξάζει ὅτι, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐνεργητικῇ φράσει *λωποδύτης παίει ῥοπάλῳ με τὸ νῶτον*, ᾗ ἐχρήσατο ὁ Ἀριστοφάνης, δὲν εἶνε τῇ αἰτιατικῇ *τὸ νῶτον* προστεθειμένη ἡ πρόθεσις ΕΙΣ, ἀναγκαίως ἔχει νὰ συμπεραίνηται ἐξ αὐτοῦ ὅτι καὶ ἐν τῇ παθητικῇ φράσει ἄνευ τῆς προθέσεως ταύτης ἡ αἰτιατικὴ ἐξεφέρετο. Περὶ τοῦ Ἀριστοφανείου χωρίου θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τοῖς ἔπειτα. Νῦν δὲ παρατηροῦμεν ὅτι λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *παίειν τινὰ εἰς τὸν μηρόν*, κτλ. καὶ *παῖσαί τινα εἰς τὴν γαστέρα*, κτλ. καὶ *τύπτειν τινὰ εἰς τὸν ὦμον* καὶ *πατάξαι τινὰ εἰς τὸν μηρόν*, κτλ., οἷον

Ἡροδ. Γ', 78 «τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρόν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν».

Ἀριστοφ. Νεφ. 549 «ὃς μέγιστον ὄντα Κλέων' ἔπαισ' ἐς τὴν γαστέρα».

Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ζ', α', 37 «παίει εἰς τὴν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἵππον αὐτοῦ» καὶ Δ', ς', 4 «παίσας εἰς τὰ στέρνα τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα ἀφείλετο τὴν ψυχήν» καὶ Ε', δ', 5 «τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον καὶ τιτρώσκει». Πρβ. καὶ Ἑλλην. Δ', β', 22 «παραθέοντας δὲ παίοντες εἰς τὰ γυμνὰ πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 597 ε΄ «παίει τὸν Κηφισόδωρον εἰς τὸν λαγόνα». Παρασημειωτέον δ᾽ ὅτι κατὰ τὴν δόκιμον χρῆσιν λέγεται θηλυκῶς *τὴν λαγόνα*.

Λουκιαν. Ἑταιρ. Διαλ. ΙΓ΄, 3 «διελάσας τὴν ἀσπίδα τῇ σαρίσῃ παίω (τὸν βάρβαρον) διαμπὰξ ἐς τὸ στέρνον».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Α΄, ιε΄ 7 «καὶ παίσας ἐς τὸ πρόσωπον τῷ δόρατι καταβάλλει τὸν Μιθριδάτην».

Παυσαν. Ἀρκαδ. ΚΗ΄, 5 «παίει τὴν θεὸν δόρατι ἐς τὸν μηρόν» καὶ Κορινθ. ΙΓ΄, 8 «Κύαθον — παίει τῶν δακτύλων ἑνὶ ἐς τὴν κεφαλήν» καὶ Ἀττικ. ΜΒ΄, 6 «ἀπέκτεινε (τὸν Καλλίπολιν) παίσας ἐς τὴν κεφαλὴν — ξύλῳ».

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Β΄, σελ. 98, 10 «ὅδε τις τόνδε εἰς τὰ σπλάγχνα δόρατι παίσας ἀπέκτεινεν».

Λουκιαν. Δημών. Βί. 16 «ἐπάταξεν αὐτὸν ἐς τὴν κεφαλὴν λίθῳ».

Γαλην. Τόμ. Ε΄, σελ. 17 «Ἀδριανὸς αὐτοκράτωρ — γραφείῳ ἐπάταξεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν».

Ἀππιαν. σελ. 522, 8 «ἡμίονόν τινα τῶν χρυσοφόρων ἐς τὸ σάγμα πατάξαντες» καὶ σελ. 529, 11 «ἔστε τις αὐτὸν Ῥωμαῖος λοχαγὸς — ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε ξίφει πληγὴν βαθεῖαν» καὶ σελ. 706, 2 «ἐπάταξεν (τὸν Κλώδιον) ἐς τὸ μετάφρενον ξίφει» καὶ σελ. 802, 2 «καὶ Κάσσιος ἐς τὸ πρόσωπον ἔπληξε (τὸν Καίσαρα) καὶ Βροῦτος ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε καὶ Βουκολιανὸς ἐς τὸ μετάφρενον». Παρατηρητέον δ᾽ ὅτι ὁ Ναύκιος περιέγραψε τὸ *ἐπάταξε* ὡς παρεμβεβλημένον.

Ἀρτεμίδωρ. Ὀνειροκρ. σελ. 265, 8 «ἔδοξέ τις οὐρανόθεν πεσὸν ἀκόντιον τρῶσαι αὐτὸν εἰς τὸν ἕτερον πόδα».

Ἐπιφάν. Τόμ. Β΄, σελ. 211, 17 «τὸ αὐτὸ ἐνεργεῖ τῇ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένῃ ἐντολῇ, τὸ ἐάν τίς σε τυπτήσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην». Πρβ. Ματθ. Εὐαγγ. Ε΄, 39 «ὅστις σε ῥαπίζει εἰς (ἐπὶ) τὴν δεξιὰν σιαγόνα σου, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην» καὶ Λουκ. Εὐαγγ. ϛ΄, 29 «τῷ τύπτοντί σε ἘΠΙ τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην».

Ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 748 κεῖται «εἴ τί σοι, τέκνον, πάρα ξίφος χεροῖν, πάταξον εἰς ἄκρον πόδα». Ὁ Βλαϋδέσιος ποιεῖται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φιλοκτήτου σελ. 161 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «The usual phrase is πατάσσειν τι or τινὰ, not εἰς . . .».

Ἀλλ' ἐν ταῖς Βάκχαις τοῦ Εὐριπίδου φέρεται στίχ. 704 «θύρσον δέ τις λαβοῦσ' ἔπαισεν εἰς πέτραν». Πρβ. καὶ Παυσαν. Μεσσην. ΛΣΤ', 7 «ῥυῆναι δὲ Διονύσῳ τὸ ὕδωρ λέγουσι θύρσῳ πλήξαντι ἐς τὴν γῆν». Λέγεται καὶ *τύπτειν εἰς τὰ στέρνα* καὶ *τύπτειν εἰς τὴν γαστέρα*, οἷον Πολύβ. Β', λγ', 6 «τύπτοντες εἰς τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα καὶ πληγὴν ἐπὶ πληγῇ φέροντες διέφθειραν τοὺς πλείστους τῶν παραταξαμένων» καὶ Διογέν. Λαέρτ. Ζ', 172 «εἰ ὁ εἰς τὸν γαστέρα τύπτων γαστρίζει, καὶ ὁ εἰς τοὺς μηροὺς τύπτων μηρίζει». Ὁ Φρύνιχος ἐν τῇ Ἐκλογῇ ποιεῖται χρῆσιν τοῦ *τὴν γαστέρα τύπτειν*, ἄνευ τῆς προθέσεως ΕΙΣ, σελ. 94 «Γαστρίζειν ἐπὶ τοῦ ἐμπίμπλασθαι λέγουσιν Ἀθηναῖοι, οὐκ ἐπὶ τοῦ τὴν γαστέρα τύπτειν». Κακῶς εἶνε παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ γεγραμμένον «Γαστρίσαι: εἰς *τὰ στέρνα* πλῆξαι ἢ χορτάσαι» ἀντὶ τοῦ «εἰς *γαστέρα* πλῆξαι». ΓΑΣΤΕΡΑ-ΤΑ ΣΤΕΡΝΑ. Πρβ. Πολυδεύκ. Β'. 175 «γαστρίζειν οὐ μόνον τὸ χορτάζειν λέγουσιν ἀλλὰ καὶ τὸ *πλήττειν εἰς τὴν γαστέρα*».

Ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ ἀπαντᾷ κεφ. ΚΖ', 30 «ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ». Ἐρρήθη δὲ καὶ *πατάξαι εἰς τὴν γραμμὴν* ἐν ταῖς Ἐκλογαῖς τοῦ Στοβαίου Τόμ. Β', σελ. 33, 21 Τευβν. «ὁ μὲν διὰ τὸ πατάξαι εἰς τὴν λευκὴν—γραμμήν, ὁ δὲ διὰ τὸ εἰς τὴν μέλαιναν, ἄλλος δὲ διὰ τὸ εἰς ἄλλο τι χρῶμα γραμμῆς».

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ ὄνομα *τρώματα* εἶνε συντεταγμένον αἰτιατικῇ ἐχούσῃ τὴν πρόθεσιν ἘΣ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Α', σελ. 103, 1 «τὴν δὲ ὄψιν ἀμαυροῦνται ἐν τοῖσι τρώμασι τοῖσι ἐς τὴν ὀφρὺν καὶ μικρὸν ἐπάνω». Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. περὶ Ζῴ. Μορ. Γ', γ', 6 (Τόμ. Γ', σελ. 256, 48) «συμβέβηκε δὲ τοῦτο πολλάκις φανερὸν καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν κοιλίαν τραυμάτων».

Καὶ τοῦτο δ' ἄξιον σημειώσεως εἶνε, ὅτι εὑρίσκεται ἐνίοτε ἡ πρόθεσις ΠΡΟΣ ἀντὶ τῆς ΕΙΣ παρειλημμένη, οἷον Εὐριπ. Ὀρ. 1063 «κἀγὼ μὲν εὐγένειαν ἀποδείξω πόλει παίσας πρὸς ἧπαρ φασγάνῳ» καὶ Ἀποσπ. 979 Ναυκ. (σελ. 676 ἐκδ. β') «οὔτοι προσελθοῦσ' ἡ δίκη σε—παίσει πρὸς ἧπαρ». Πρβ. Ἰλ. Δ, 108 «ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς—βεβλήκει πρὸς στῆθος» καὶ Ο, 249 «βοὴν ἀγαθὸς βάλεν Αἴας (με) χερμαδίῳ πρὸς στῆθος» καὶ Π, 753 «ὅς τε σταθμοὺς κεραΐζων ἔβλητο πρὸς στῆθος».

Κάλλιστα καὶ φυσικώτατ' ἔχει ἡ τῆς αἰτιατικῆς πτώσεως μετὰ τῆς προθέσεως ΕΙΣ (ἢ ΠΡΟΣ) ἐκφορά, ἣν παραλαμβάνουσιν οἱ Ἕλληνες, ὅταν ἐπιθυμῶσι νὰ παραστήσωσιν ὅτι εἰς τὸν δεῖνα τόπον, εἰς τὸ δεῖνα μέρος ἀνθρώπου ἢ ζῴου ἢ πράγματος κατευθύνεται ἢ ἀφικνεῖται ἢ εἰσέρχεται τὸ βέλος, τὸ ἀκόντισμα, τὸ ξίφος, τὸ ἐγχειρίδιον, κτλ. Ἐν τῇ Κύρου Παιδείᾳ τοῦ Ξενοφῶντος εἶνε εἰρημένον βιβλ. Α', δ', 8 «διατεινάμενος εὐστόχως βάλλει εἰς τὸ μέτωπον καὶ κατέσχε τὸν κάπρον» καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ βιβλ. ς', ζ', 8 «τῶν τοξοτῶν ἐς γυμνὰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν — τοξευόντων». Πρβ. Ἰλ. Ε, 290 «βέλος δ' ἴθυνεν Ἀθήνη ῥῖνα (= ἐς ῥῖνα) παρ' ὀφθαλμόν» καὶ 856 «ἐπέρεισε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη νείατον ἐς κενεῶνα» καὶ Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 880 «ὁ μὲν εἰς τὰ πλευρὰ βάψας τὴν αἰχμήν, ὁ δ' εἰς τὰς λαγόνας» καὶ Ἰώσηπ. περὶ τοῦ Ἰουδ. Πολ. Β', ιη', 4 «ὅλον εἰς τὴν ἑαυτοῦ σφαγὴν ἐβάπτισε τὸ ξίφος» καὶ Εὐριπ. Φοιν. 1577 «φάσγανον εἴσω σαρκὸς ἔβαψεν». Ὑπὸ τοῦ Ἀππιανοῦ ἐλέχθη σελ. 529, 14 «οὐκ ἐλπίσας ἐς τὰ νῶτα διὰ τοῦ θώρακος ἐφίξεσθαι». Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *ἀκοντίζειν εἰς ἀνθρώπους*, τουτέστιν ἀφιέναι τὰ ἀκόντια κατευθύνοντα αὐτὰ εἰς ἀνθρώπους, οἷον Ξενοφ. Ἑλλην. Γ', β', 3 «οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δ' ἠκόντιζον εἰς αὐτούς» καὶ Κύρ. Παιδ. Γ', γ', 66 «τοξεύειν μὲν ἢ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς κατακαίνοντας οὔτε ἐφρόνουν οὔτε ἐδύναντο». Πρβ. καὶ Διογ. Λαέρτ. ς', 62 «θεασάμενος υἱὸν ἑταίρας λίθον εἰς ὄχλον βάλλοντα, κτέ.».

Τίθεται καὶ ἡ πρόθεσις ΚΑΤΑ μετ' αἰτιατικῆς πτώσεως, ὅταν σκοπὸς ὑπάρχῃ νὰ ἐμφανισθῇ τὸ μέρος καθ' ὃ γίνεται τὸ ἐκ βολῆς ἢ πληγῆς τραῦμα, οἷον Ἰλ. Λ, 108 «τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο κατὰ στῆθος βάλε δουρί» καὶ Ν, 186 «νισσόμενον πόλεμόνδε κατὰ στῆθος βάλε δουρί» καὶ Ο, 420 «πῦρ ἐς νῆα φέροντα κατὰ στῆθος βάλε δουρί» καὶ Ρ, 313 «Ἱπποθόῳ περιβάντα μέσην κατὰ γαστέρα τύψεν» καὶ Τ, 125 «τὸν δ' ἄχος ὀξὺ κατὰ φρένα τύψε βαθεῖαν» καὶ Υ, 472 «ὁ δὲ Μούλιον οὖτα παραστὰς δουρὶ κατ' οὖς» καὶ Λ, 252 «νύξε δέ μιν κατὰ χεῖρα» καὶ Ν, 782 «μακρῇσι τετυμμένω ἐγχείῃσιν ἀμφοτέρω κατὰ χεῖρα» καὶ Μ, 427 «πολλοὶ δ' οὐτάζοντο κατὰ χρόα νηλέϊ χαλκῷ». Ἄλλα παραδείγματα κρίνομεν περιττὸν νὰ μνημονεύσωμεν ἐκ τοῦ Ὁμήρου (Ἴδε Λαρόχην ἐν *Homer. Stud.* σελ. 225-8. Πρβ. καὶ Ματθίαν

ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμμ.* σελ. 943 ἐκδ. γ'). Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις κεῖται Τόμ. Δ', σελ. 108, 5 «*Κατὰ μηρόν*: ἀντὶ τοῦ *ἐπὶ* τὸν μηρόν, ὡς τὸ νύξε δέ μιν κατὰ χεῖρα». Παρατιθέμεθα καὶ ἐκ τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως μαρτύριον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως βιβλ. Α', η', 26 «ἵετο ἐπ' αὐτὸν καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος». Πρβ. καὶ Ἀρτεμίδ. Ὀνειροκρ. σελ. 39, 19 «τιτρώσκεσθαι δὲ κατὰ τὸ στῆθος ὑπὸ οὑτινοσοῦν γνωρίμου κτέ.» καὶ σελ. 221, 8 «ἐτρώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος». Ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐλέχθη ἐν τῷ Ἀριστείδῃ κεφ. ΙΔ', 5 «τοῦτον μὲν ᾗ τὸ κράνος ὑπέφαινε τὸν ὀφθαλμὸν ἀκοντίου στύρακι παίων τις ἀνεῖλεν».

Παρὰ τῷ Γαληνῷ φέρεται Τόμ. Ε', σελ. 17 «πολλοῖς ἐπετίμησε τῶν φίλων περιθλάσασιν εὑρὼν ἐν τῷ πατάξαι κατὰ τῶν ὀδόντων οἰκέτας». Γραπτέον «περιθλάσασι νεῦρον» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1880, σελ. 112). Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπ' Ἀχιλλέως τοῦ Τατίου Η', 1 «παίει με κατὰ τῶν προσώπων μάλα βιαίως» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Ἱστορ. Ζ', ζ', 4 «ξύλῳ παισθέντα κατὰ τοῦ κρανίου τελευτῆσαι». Πρβ. *καταφέρειν τινὸς τὸ ξίφος*, *καταφέρειν τινὸς τὴν μάχαιραν*, κτλ. Παρὰ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 403, 197 «περιρρήξας τὸν χιτωνίσκον ὁ οἰκέτης ξαίνει κατὰ τοῦ νώτου πολλάς» (Ἴδε καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1892, σελ. 60).

Ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ γίνεται χρῆσις τοῦ *κατὰ κόρρης παίειν*, *κατὰ κόρρης πατάξαι*, κτλ, οἷον

Λουκιαν. Κατάπλ. 12 «παρέτιλλέ με καὶ κατὰ κόρρης ἔπαιε» καὶ Συμπ. ἢ Λαπ. 33 «ἔμελλε παίσειν κατὰ κόρρης» καὶ Προμ. ἢ Καυκ. 10 «ἢ κατὰ κόρρης ἐπάταξαν» καὶ Ὀν. ἢ Ἀλ. 30 «κατὰ κόρρης δ' οὖν πατάξας αὐτὸν κτέ.» καὶ Νεκρ. Διάλ. Κ', 2 «τὸν Σαρδανάπαλλον δὲ — πατάξαι μοι κατὰ κόρρης ἐπίτρεψον» καὶ Νεκυομ. 17 «ὑβριζομένους καὶ κατὰ κόρρης παιομένους» καὶ Ἀναχάρσ. 40 «οἵ γε οὐδὲ κατὰ κόρρης παταχθῆναι τολμήσαιμεν ἂν μίαν πληγήν».

Προκόπ. Τόμ. Β', σελ. 444, 7 «ῥοπάλοις αὐτοὺς κατὰ κόρρης — παίοντας» καὶ σελ. 345, 1 «κατὰ κόρρης πατάξας» καὶ σελ. 495, 4 «ξίφει κατὰ κόρρης ἐπάταξε τὸν Ἀρταβάνην οὐ καιρίαν πληγήν» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 60, 17 «ῥαπιζομένη — καὶ κατὰ κόρρης πατασσομένη».

Εὐστάθ. σελ. 492, 38 «καὶ τὸ κατὰ κόρρης δὲ τύψαι τινά τὸ

κατὰ κόρσης ἤτοι κροτάφου ἐστί». Πρβ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 529, 39.

Ἀχιλλ. Τάτ. Ε', 23 «ῥαπίζει με κατὰ κόρρης πληγὴν θυμοῦ γέμουσαν». Πρβ. καὶ Β', 24 καὶ ς', 20. Ἴδε Ἰακώψιον εἰς *Ἀχιλλ. Τάτ.* σελ. 821 καὶ Βοισσονάδην εἰς *Ἀρισταίν.* σελ. 299-300 καὶ εἰς *Ψελλ.* σελ. 249.

Ἐν τῇ δοκίμῳ γλώσσῃ εἶνε ἄχρηστον τὸ *κατὰ κόρρης*, λέγεται δὲ *ἐπὶ κόρρης*, οἷον *ἐπὶ κόρρης τύπτειν*, *πατάξαι ἐπὶ κόρρης*. Ἴδε Κόβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 333-4 καὶ ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 150. Πρβ. καὶ Ναύκιον ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Γ', σελ. 131.

Πρὸς δήλωσιν τοῦ *ἐγγύς τινος* παραλαμβάνεται ἡ πρόθεσις ΠΑΡΑ, ὡς παρ' Ὁμήρῳ *βάλε στῆθος παρὰ μαζόν*, κτλ. Ἐν Ἰλιάδ. Ρ, 606 φέρεται «Ἕκτορα δ' Ἰδομενεὺς — βεβλήκει θώρηκα ΚΑΤΑ στῆθος ΠΑΡΑ μαζόν». Πρβ. καὶ Λουκιαν. Τοξ. 55 «πατάξας τῇ κοπίδι παρὰ τὸν αὐχένα» καὶ Ἀρτεμίδ. Ὀνειροκρ. σελ. 4, 15 «ἐτρώθη ὑπ' αὐτοῦ παρὰ τὸν ὦμον». Ἡ δ' ἔννοια τοῦ *ὑποκάτω τινός* σημαίνεται διὰ τῆς προθέσεως ΥΠΟ, οἷον Ἰλ. Ρ, 309 «τὸν βάλ' ὑπὸ κληῖδα μέσην» καὶ Σοφοκλ. Ἀντιγ. 1315 «παίσασ' ὑφ' ἧπαρ αὐτόχειρ αὐτήν» καὶ Θεόκρ. Δ', 51 «ἁρμοῖ μ' ὧδ' ἐπάταξ' ὑπὸ τὸ σφυρόν», κτλ. Λουκιαν. Νεκρ. Διαλ. ΚΖ', 4 «τιτρώσκει τὸν ἵππον ὑπὸ τὸ στέρνον». Πρβ. καὶ Ξενοφ. Ἀναβ. Α', η', 27 «παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως». Ἐν ταῖς Τραχινίαις τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 1034 ἀπαντᾷ «παῖσον ἐμᾶς ὑπὸ κληδός». Ὁμοίας παραδείγματα χρήσεως παρέχει ἡμῖν ὁ Ὅμηρος λέγων «ἔβαλε κνήμην ὑπὸ γούνατος» (Ἰλ. Φ, 591) καὶ «τὸν τόθ' ὑπ' ὀφρύος οὗτα κατ' ὀφθαλμοῖο θέμεθλα» (Ἰλ. Ξ, 493), κτλ. Τὴν ἐναντίαν ἔννοιαν τῆς ΥΠΟ ἔχει ἡ ΥΠΕΡ, οἷον «τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο βαλὼν χαλκήρεϊ δουρί» (Ἰλ. Ε, 145), κτλ.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ Ὀρέστῃ τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 497 εἶνε γεγραμμένον «ἐπεὶ γὰρ ἐξέπνευσεν Ἀγαμέμνων βίον, πληγεὶς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς (τῆς ἐμῆς θυγατρὸς) ὑπὲρ κάρα». Καὶ νομίζουσι μέν τινες ὅτι καλῶς ἔχει τό τε *ὑπὲρ τὸ κάρα* καὶ τὸ *πληγεὶς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς* (Ἴδε Κλότζιον εἰς *Εὐριπ. Ὀρέστ.* σελ. 89). Ἀλλ' ἡμεῖς εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο Ἕλλην νὰ

εἴπῃ *πληγεὶς θυγατρός* ἀντὶ τοῦ *πληγεὶς ὑπὸ θυγατρός ἢ πρὸς θυγατρός*. Πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ χωρίου ἐγένετο μεταβολὴ τῆς προθέσεως ΥΠΕΡ εἰς τὴν ΥΠΑΙ (=ὑπό)· «πληγεὶς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς *ὑπαὶ* κάρα» (=πληγεὶς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς *ὕπο κάρα*)». Προηνέχθησαν δὲ καὶ ἄλλαι εἰκασίαι·

κάρα θυγατρὸς τῆς ἐμῆς πληγεὶς ὕπο.
πληγεὶς ἐμῆς θυγατρὸς ἐκ χειρὸς κάρα.
πληγεὶς γυναικός, τῆς ἐμῆς κόρης, ΠΑΡΑ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1892.

Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΣ

Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις.

Τόμ. Γ', σελ. 299, 16. ἤ, ὡς γράφει ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1878, σελ. 133 «*ἐπὶ τὴν ξένην* πιπρασκόμενοι».

σελ. 328, 11. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1878, σελ. 134-5 νομίζει ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου *λαχεῖν δίκην*.

Τόμ. Δ', σελ. 30, 33. καὶ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Α', 169 «ἐπὶ τῷ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον *ἔχειν*».

σελ. 62, 9. τοὺς παρεόντας τριηκοσίους.

σελ. 73, 24. Καὶ ἐν τῷ κατ' Ἀθηνογένους λόγῳ τοῦ Ὑπερείδου σελ. 164 ἐκδ. Weil. εἶνε γεγραμμένον «ἀλάβαστροι καὶ *ζμύρνα*».

σελ. 74, 13. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Ὑπερείδου κατ' Ἀθηνογένους σελ. 172 «(Ἔτι δὲ καὶ ὁ περὶ) τῶ(ν) διαθηκῶν ν(όμο)ς παρ(α)πλήσιος τούτοις ἐστίν· κελεύε(ι γὰρ ἐξεῖν)αι τὰ ἑαυτοῦ (δια)τίθεσθα(ι ὡς ἄν) τις βούληται, πλὴν (ἢ γήρως) ἕνε(κεν) ἢ νόσου ἢ μανιῶν ἢ γυ(ναικὶ) πειθόμ(ενο)ν ἢ (ὑπὸ) δεσμοῦ ἢ ὑ(πό τινος ἀνάγ)κης κ(ατ)αληφθ(έντ)α». Πρβ. καὶ σελ. 174 «(γυ)ναι(κὶ) *πειθόμενος*».

σελ. 97, 19. Τοῦ ῥήματος *ἐξοικεῖν* παρέχει ἡμῖν μαρτύρια καὶ ὁ

Ὑπερείδης λέγων ἐν τῷ κατ' Ἀθηνογένους λόγῳ σελ. 182 «*ἐξῴκησε* δὲ εἰς Τροιζῆνα» καὶ «ἀπαγωγὴν τοῦ *ἐξοικήσαντος* ἐν τῷ πολέμῳ» καὶ σελ. 186 «οὐκ ἐᾷ τοὺς μετοίκους *ἐξοικεῖν* ἐν τῷ πολέμῳ». Πρβ. καὶ σελ. 188, 2.

σελ. 114, 13. ἐγένετο *ὁσημέραι*. Ἀνάττικος δὲ νομίζεται ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν *Nov. Lect.* σελ. 747 ἡ ἄνευ συναλοιφῆς ἐκφορὰ *ὅσαι ἡμέραι*. Ἀλλ' ἐν τῷ Χαρμίδῃ τοῦ Πλάτωνος σελ. 176 β' κεῖται «τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει ἐπᾴδεσθαι ὑπὸ σοῦ *ὅσαι ἡμέραι*». Ὁ Σχάνζιος γράφει ἐν *Nov. Comment. Plat.* σελ. 101-2 «etiam alteram respuit legem quam Cobetus sibi effinxit; N. L. p. 747 enim dicit: ὁσέτη, inquit, Attici solebant dicere ut ὁσημέραι et ὁσῶραι: sed divisim ὅσοι μῆνες. At Cl. Charm. 176 Δ: nobis praebet ὅσαι ἡμεραι (sic)». Τὸ *ὅσαι ἡμέραι* ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ κατ' Ἀθηνογένους λόγῳ τοῦ Ὑπερείδου σελ. 174 «καθ(ήμε)νος δ' ἐν (τῇ) ἀγο(ρᾷ *ὅσ*)*αι ἡμέραι*».

σελ. 125, 16. καὶ Πολυδεύκ. Η', 20 «ὄστρακον *ἐγγεγραμμένον τοὔνομα* τοῦ μέλλοντος ἐξοστρακίζεσθαι».

σελ. 132, 20. Ἄξιον δὲ μάλιστα μνείας εἶνε τὸ παρὰ τῷ Πολυδεύκει φερόμενον βιβλ. Η', 47 «Ἐδίδοσαν δὲ ἐν γραμματείῳ γράψαντες τὴν φάσιν, τά θ' ἑαυτῶν καὶ τὸ τοῦ κρινομένου ὄνομα προσγράψαντες καὶ τίμημα *ἐπιγραψάμενοι*». Πρβ. καὶ 49 καὶ 63.

σελ. 141, 3. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ βιβλ. Β', 36 «καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται (τῇσι χερσί)».

σελ. 161, 6. καὶ τῷ «*πόθεν* πλεῖστον ἀργύριον εἰργάσω *τῶν πόλεων*, εἰς ἃς ἀφικνεῖ» (Πλάτ. Ἱππ. Μείζ. σελ. 283 β').

σελ. 165, 25. Ὁ Πολυδεύκης λέγει βιβλ. Η', 29 «Καὶ δίκης μὲν λῆξις εἴη ἂν ὁ νῦν καλούμενος τύπος τὸ ἰδιωτικῶς ἀμφισβήτημα —γραφῆς δὲ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀδικημάτων» καὶ 42 κτέ.

σελ. 301, 20. τοῦ ὀνόματος *τζάγαλο*.

σελ. 328, 19. ἀπὸ τοῦ Κωρυκείου (γρ. *Κωρυκίου*) ὄρους.

σελ. 489, 18: τῶνδε τινῶν (τῶνδέ τινων).

Κ. Σ. Κ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ

ΕΙΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

Α

Πολλῶν Ἑλλήνων συγγραφέων θαυμάσια ἔργα, ὧν τὴν ἀπώλειαν πικρῶς ἐθρήνει ὁ κόσμος, ἐπὶ παπύρων γεγραμμένα ἐδωρήσατο τῇ ἐπιστήμῃ ἡ χώρα τοῦ Νείλου· ἀλλ' οὐδὲν θαυμασιώτερον καὶ πολυτιμότερον εἶναι τῆς πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐπιστασίᾳ τοῦ Kenyon ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἐκδοθείσης κατὰ πάπυρον τοῦ α' αἰῶνος μετὰ Χριστὸν «Ἀθηναίων πολιτείας», ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους οὗ ἐνώπιον ἔκπληκτοι ἔτι μένουσιν ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολόγοι, πολιτικοὶ καὶ φιλόσοφοι. Ἡ ἀγχίστροφος τύχη ἀπεκάλυψεν ἡμῖν θησαυρὸν ἐν ᾧ φυλάσσεται ἄφθονος καὶ πολυμερὴς νέα συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν πολιτειῶν αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας, λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, ἁδρὰ φιλοσοφικὴ τοῦ συγγραφέως θεωρία περὶ τὰ διάφορα πολιτεύματα ὅσα ἐν ἀδιασπάστῳ συνεχείᾳ ἐγεννήθησαν, ἤκμασαν καὶ παρήκμασαν ἐν τῷ ἰοστεφάνῳ ἄστει. Πολλά, ὅσα μέχρι τοῦ νῦν ἐσφαλμένως ἐγινώσκομεν, ἐπανορθοῦνται, ἄλλα ψευδῆ ἐξελέγχονται, σκοτεινὰ διαλευκαίνονται, ἀτελῆ συμπληροῦνται, ἄγνωστα τὸ πρῶτον διδάσκονται, ὥστε καταπεπληγμένος μένει τις πρὸ τοῦ ἀνελπίστου ἀπλέτου φωτός. Οὐδὲ λείπει ἡ μεγαλοφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς περὶ τὴν κρίσιν τῶν προσώπων καὶ τῶν πράξεων καὶ ἡ τῆς ψυχῆς εὐγένεια αὐτοῦ, τοὺς πάντας κρίνοντος μεγαλοπρεπῶς καὶ πάντων τὰ σφάλματα ἀρρήτως διορθοῦντος. Ὅσον εἰς τὴν

λέξιν, τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ ἀφελές, ἡ σαφήνεια καὶ ἡ χάρις, ἀήθης ἄλλως εἰς τὸν Σταγειρίτην, ἐπανθεῖ τόση εἰς τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν, ὥστε, παρὰ τὴν διάλεκτον, πολλαχοῦ νομίζει τις ὅτι ἀναγινώσκει αὐτὸν τὸν Ἡρόδοτον. Εἰς ταῦτα ἐὰν προστεθῇ ὅτι ἡ συγγραφὴ εἶναι μεστὴ διδαγμάτων, ὅσα βλαστάνουσιν ἐκ τῆς πολιτικῆς πείρας τοῦ Ἀριστοτέλους, μνημονευθῇ δὲ καὶ ἡ φανερὰ στοργὴ μεθ' ἧς ὁ φιλοσοφῶν πολιτικὸς παρακολουθεῖ διὰ παντὸς εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις συμβαίνοντα, εὐκόλως ἐννοεῖ τις πῶς ἡ «πολιτεία» ἀποβαίνει καὶ ἥδυτατον ἀνάγνωσμα.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀρετὰς ταύτας τὰς κοσμούσας τὸ βιβλίον, ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκολουθία ἐν τῇ χρήσει τῶν λεγομένων «πηγῶν» δὲν εἶναι πανταχοῦ τοῦ ἔργου δεόντως τετηρημένη· καρποῦται μὲν ὁ Ἀριστοτέλης, παλαιὸς τῆς ἐρεύνης τοῦ ἐπιστητοῦ γίγας, φιλοπόνως τὰς πηγὰς καὶ παραλαμβάνει ἐξ αὐτῶν ἐπιμελῶς πᾶν ὅτι εἶναι χρήσιμον εἰς τὸ ἔργον, ἀλλ' ἡ μέθοδος αὐτοῦ ἐν τῇ χρήσει καὶ ἡ βάσανος κατὰ τὸν μεταγγισμὸν τῶν εἴτε ἐξ ἄλλων συγγραφέων εἴτε καὶ ἐκ τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ τῶν Ἀθηνῶν παρειλημμένων δὲν εἶναι πανταχοῦ αὐστηρῶς ἐπιστημονική, οἵαν ὁρίζει ἡ καθ' ἡμᾶς κριτικὴ ἱστορικὴ ἐπιστήμη. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων ἀφορμὴ θὰ δοθῇ νὰ εἴπωμεν πολλαχοῦ τῶν ἡμετέρων παρατηρήσεων.

B

Πρὶν προβῶμεν εἰς τὰς παρατηρήσεις, ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς τοῦ Kenyon «editionis principis» καὶ περὶ τῶν μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ ἄλλων γενομένων μετεκδόσεων.

Ὁ Kenyon προτάσσων ἐν τῇ μακροτάτῃ εἰσαγωγῇ τὸ περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας λόγιον τοῦ Neumann (1827): «eheu, amissum est in sempiternum praeclarum opus, nisi e palimpsestis quibustam fortasse eruatur» περιγράφει λεπτομερῶς τὸν πάπυρον καὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, ἀποδεικνύει τὴν ταὐτότητα τοῦ ἐν τῷ παπύρῳ γεγραμμένου ἔργου πρὸς τὴν ὑπὸ ἀρχαίων γραμματικῶν καὶ λεξικογράφων μετ' ἀποσπασμάτων συχνῶς μνημονευομένην «Ἀθηναίων πολιτείαν» τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐξετάζει τὴν γνησιότητα αὐτῆς καὶ πραγματεύεται τὴν ἐν τῷ χειρογράφῳ διαίρεσιν. Τὸ πλεῖστον τῆς εἰσ-

αγωγῆς μέρος (σελ. XIX-li) κατέχει ἐπιμεμελημένη καὶ διηκριβωμένη πραγματεία περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς «πολιτείας» καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς. Τὸ κείμενον μετὰ μακρῶν ὑποσημειωμάτων φέρεται ἐν 160 σελίσιν, εἰς ἃς ἐπιφέρονται ἀποσπάσματα ἐκ τῶν στηλῶν τοῦ παπύρου 31-37 δυσανάγνωστα καὶ δυσερμήνευτα. Ἐν σελ. 171-181 κατεχωρίσθησαν τὰ παρ' ἀρχαίοις συγγραφεῦσι κείμενα χωρία τῆς «Ἀθηναίων πολιτείας» (Rose ἀριθμ. 343-431) καὶ ἐν σελ. 183-190 ὁ πίναξ, δυστυχῶς ἀτελὴς καὶ ἐλλιπής.

Σπανίως βιβλίον Ἑλληνικὸν ἐκίνησε τὴν σύντονον προσοχὴν τῶν φιλολόγων καὶ ὥρμησεν αὐτοὺς πρὸς ἐπανειλημμένην μελέτην εἰς τοσοῦτον βαθμὸν εἰς ὅσον τὸ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα εἰς φῶς αναχθὲν προκείμενον ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους. Κατὰ φυσικὸν δὲ λόγον, οἱ περὶ αὐτὸ ἀσχοληθέντες, καὶ ἄλλοι μὲν πολλοὶ (τῶν ἡμετέρων, ὡς εἰκός, μάλιστα ὁ κ. Κ. Κόντος ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμῳ Γ', σελ. 289-400) ἀλλ' ἰδίως Ἄγγλοι, κατ' ἐξοχὴν ἐσπούδασαν περὶ τὴν διόρθωσιν ἐσφαλμένων χωρίων τοῦ κειμένου, ὅσα ὁ πρῶτος ἐκδότης ἢ ἡμαρτημένως ἀνέγνω ἐν τῷ παπύρῳ ἢ ἀδιόρθωτα κατέλιπεν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντιγραφέως κακῶς παραδεδομένα, ἀκριβῶς δὲ ἐν τῇ κριτικῇ τοῦ κειμένου καταστάσει καὶ σφοδρῶς διὰ τοῦτο κατηγορήθη ὑπὸ Ἄγγλων ὁ Kenyon. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τινὰ τῶν προφανῶν σφαλμάτων τοῦ ἀντιγραφέως, ὧν παντὶ πρόχειρος εἶναι ἡ ἐπανόρθωσις, *ὤφειλε* καὶ ὁ Kenyon αὐτὸς νὰ θεραπεύσῃ· διότι, ὅτι *ἠδύνατο* μόνον ἄδικος κριτὴς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μικρόν, νομίζομεν, ἔβλαψε τὴν ἀξίαν ἐκδόσεως, ἧς μόνη εἰσαγωγὴ καὶ μόνα τὰ ὑφ' ἑκάστῃ τῇ σελίδι μακρὰ σημειώματα εἶναι ἀληθὲς ταμεῖον παρατηρήσεων τρανῶς μαρτυρουσῶν τὴν περὶ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν καὶ νομοθεσίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰς πηγὰς αὐτῶν τριβὴν τοῦ ἐκδότου. Μείζων εἶναι ἡ ἄλλη Ἀγγλικὴ κατηγορία, ὅτι ὁ Kenyon κατέλιπεν ἐστερημένα πάσης ἐννοίας χωρία παθόντα προφανῶς φθορὰν σπουδαίαν, καὶ ταῦτα πλεῖστα ὅσα· ἡμεῖς θὰ ἐθαυμάζομεν εἰ μὴ κατέλειπεν αὐτὰ ὁ ἐκδότης, ἔχοντες ἐν νῷ ὅτι οὐδὲν οὐδενὸς ἀρχαίου συγγραφέως κείμενον διωρθώθη πώποτε ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου φιλολόγου καὶ μάλιστα κατὰ πρῶτον ἐκδιδόμενον· λογιζόμενοι δὲ πάλιν πόσα χωρία τῆς «πολιτείας» οἰκτρῶς διεσπαρμένα συνέρραψεν εὐστόχως καὶ ἀθλίως ἐφθαρμένα ἐπηνώρθωσεν εὐφυῶς ὁ Kenyon, νομίζομεν ὅτι ὀφείλονται χάριτες καὶ χάριτες πολλὰ

καὶ μεγάλαι εἰς αὐτόν, ὅστις καὶ ἄλλως ἐκτελέσας τὸ δυσκολώτατον τοῦ ἔργου μέρος, τὴν ἀνάγνωσιν δυσαναγνώστου καὶ δυσξυμβλήτου χειρογράφου, ὅπως τοῦτο φαίνεται ἐν τῷ ὀλίγῳ ὕστερον τῆς ἐκδόσεως δημοσιευθέντι φωτοτυπικῷ ἀντιγράφῳ (*facsimile*), προεξωμάλισεν ἡμῖν τοῖς ἄλλοις τὴν ὁδὸν καὶ κατέστησεν ἄνετον τὴν ἀσχολίαν. Ἄλλως δέ, ὅσοι ξένοι ἤλεγξαν τὸν Kenyon (ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ἀπέστω ἡ ἀχαριστία) δὲν περιέπεσον καὶ αὐτοὶ εἰς ἁμαρτήματα, ἄλλα μὲν παρερμηνεύοντες ἄλλα δὲ παραδιορθοῦντες, τὸ κακὸν κακῷ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἰώμενοι, καὶ πλεῖστα ὅσα εἰκάζοντες ἅτινα ψευδῆ ἤλεγξε κατόπιν τὸ ταὐτότυπον; δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἐν οἷς Εὐρωπαῖοι φιλόλογοι ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην ἔκδοσιν ἔγραψαν φέρονται καὶ διορθώσεις ἄλλαι μὲν καὶ καθ' ἑαυτὰς φανεραί, ἄλλαι δὲ ὕστερον καὶ ὑπὸ τοῦ παπύρου αὐτοῦ, ἀκριβέστερον ἀναγνωσθέντος, ἐμπεδωθεῖσαι· ἀλλὰ τῶν φιλολόγων τούτων ὀλίγοι εἶναι ὅσοι ἠναγκάσθησαν νὰ μετανοήσωσι προτείναντες μεταβολὰς αἵτινες ἀμετακλήτως εἶναι ἤδη καταδεδικασμέναι εἰς δικαίαν λήθην καὶ συμπληρώσεις αἵτινες ἀποδεδειγμέναι νῦν εἶναι ὡς ἀντιμαχόμεναι πρὸς τὸν πάπυρον αὐτόν;

Γ'

Εἰς τὴν πρώτην τοῦ Kenyon ἔκδοσιν ἠκολούθησε μετ' ὀλίγους μῆνας καὶ δευτέρα ἐν ᾗ ἐγένοντο μὲν δεκταὶ ὅσαι ἐν τῷ μεταξὺ εὑρέθησαν διορθώσεις, διεσκευάσθη δὲ ἐν πολλοῖς χωρίοις τὸ κείμενον συμφώνως πρὸς τὴν δευτέραν ἐπιμελεστέραν ἀνάγνωσιν τοῦ παπύρου.

Πρώτη μετέκδοσις ἐγένετο (Berol. 1891) ὑπὸ τῶν Kaibel καὶ de Wilamowitz-Moellendorf οἵτινες πολλὰ μὲν χωρία ἀκριβέστερον ἐξέδωκαν συμφώνως πρὸς τὸ ταὐτότυπον, καὶ ἔν τισι βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Kenyon, πολλὰ δὲ ἄλλα ἐφθαρμένα ἐπηνώρθωσαν λαμπρῶς ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἢ τῇ βοηθείᾳ παλαιῶν γραμματικῶν, παρασχόντες οὕτω πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ Ἀριστοτελικοῦ βιβλίου, συμβολὴν ἣν ἔτι μᾶλλον ἀναδεικνύει ἡ εὐγενὴς τῶν ἐκδοτῶν μετριοφροσύνη καὶ περιεσκεμμένη ἐποχὴ ἡ ἐπανθοῦσα ἐν τῷ συντόμῳ μὲν (σελ. III-XV) ἀλλὰ λίαν περιεκτῷ προλόγῳ.

Δευτέρα ἐγένετο μετέκδοσις (Lugduni 1891) ὑπὸ τῶν van Herwerden καὶ van Leeuwen, οἵτινες εἰς ἑκάστην τοῦ κειμένου σελίδα

(σελ. 2-162) παρασυνῆψαν καὶ «ἔκτυπον» τοῦ παπύρου, ὠφελιμώτατον εἰς τοὺς στερουμένους τοῦ φωτοτυπικοῦ ταὐτοτύπου τοῦ Kenyon, καὶ προσέθηκαν ἐν τέλει (σελ. 163-179) χρησίμους ἐκτενεῖς παλαιογραφικὰς παρατηρήσεις καὶ (σελ. 187-241) πλουσιωτάτους ἀληθῶς πίνακας μετὰ δειγμάτων τῆς ἐν τῷ παπύρῳ γραφῆς ἐν τέσσαρσι φύλλοις. Χωρία εὐστόχως ἐπηνώρθωσαν καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ ἐκδόται πλεῖστα, ἐπιμελῶς δὲ ἔλαβον πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὅσα ἡμέτεροι λόγιοι ἔγραψαν, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Συνόδη Παπαδημητρίου καταταχωρισθέντων ἐν τῇ Τεργεσταίᾳ ἐφημερίδι *Ἡμέρᾳ* τῆς 9 Μαρτίου 1891 καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Πανταζίδου ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ *Ἑστίᾳ*.

Εἰς τὰς δύο ἐκδόσεις τοῦ Kenyon δὲν ἤργησε νὰ ἀκολουθήσῃ (1892) καὶ τρίτη πολλῷ τῶν πρότερον κρείττων καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι πολλὰ τοῦ παπύρου χωρία ἀδιανόητα τέως καὶ σκοτεινὰ ἀνεγνώσθησαν, βοηθοῦντος ἔν τισι καὶ τοῦ Wessely ἀνδρὸς ἐμπειροτάτου περὶ τὴν παλαιογραφικήν, σαφέστερον, ἄλλα δὲ ἀσυνάρτητα συνεπληρώθησαν εὐστοχώτερον, οὕτως ὥστε ὀλίγα τῶν ἐν τῷ παπύρῳ ἔμειναν μείζονος ἐπιστάσεως δεόμενα· καὶ τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα προσῆλθε κατόπιν ἐπιτηδείως νὰ ἐξεύρῃ καὶ θαυμασίως νὰ συμπληρώσῃ ὁ Blass ἐν τῇ πρὸ ὀλίγου ἐν Λιψίᾳ ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου καταστήματος τοῦ Teubner γενομένῃ ἀξιολογωτάτῃ ἐκδόσει.

Δ

Εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ Kenyon εἴχομεν ἡμεῖς λάβῃ ἀφορμὴν πολλὰ ἐν ταῖς ὤαις τοῦ ἡμετέρου ἀντιτύπου νὰ παρασημειώσωμεν, ἀνεβάλομεν δὲ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν ἐπειδὴ ἀναμένοντες ἀκριβεστέρας ἐκδόσεις ἐφοβούμεθα μὴ ἐπαναλαμβάνοντες μὲν παλαιότερα, ὑπὸ ἄλλων ἤδη προκατειλημμένα, διορθώματα ἢ προφερόμενοι ὡς ἰδίας μεταβολὰς γραφὰς τοῦ παπύρου, ἐργαζόμενοι δὲ καὶ ἐπὶ ἐδάφους ὅπερ ὀλισθηρότερον καθίστη τοῦτο μάλιστα, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει δὲν ἦσαν πανταχοῦ σεσημειωμένα τὰ ἐν τῷ παπύρῳ ἐξίτηλα ἐπ' ἀκριβὲς διὰ στιγμῶν ἰσαρίθμων διὰ τὰ ἐγχωροῦντα γράμματα, ἐφοβούμεθα, λέγομεν, μὴ οὕτως ἀντλήσωμεν, τὸ τοῦ λόγου, εἰς πίθον τετρημένον. Αἱ ἐκδόσεις τῶν Kaibel καὶ Moellendorf καὶ τῶν Herwerden καὶ Leeuwen προσῆλθον ἐγκαίρως ὅπως πολλὰ διδάξωσιν ἡμᾶς καὶ

ἐν πολλοῖς ὁδηγήσωσι πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν παλαιῶν παρασημειωμάτων, τῆς ἀναθεωρήσεως δὲ ταύτης κατεχωρίσαμεν ἐν τίτλῳ «κριτικὰ εἰς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείαν» μικρὸν δεῖγμα ἐν τῇ Τεργεσταίᾳ *Ἡμέρᾳ* τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1891, ὅπερ οὐκ οἴδαμεν πῶς δὲν ἐγνωρίσαμεν τῷ Blass ὅπως λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ προαγγελθείσῃ μετεκδόσει· ἐν τῷ εἰρημένῳ δείγματι τὰς ὑφ' ἡμῶν προταθείσας μεταβολὰς εἰς κεφ. IX (Blass σελ. 12, 6) καὶ κεφ. LXIII, σελ. 89, 1 ἐνεπέδωσεν, ὡς νῦν βλέπομεν, ὁ πάπυρος αὐτός, τὴν δὲ ἐν κεφ. XVIII, σελ. 25, 14 συμπλήρωσιν εὗρε καὶ ὁ Blass.

Ἐν ταῖς νῦν παρατηρήσεσιν ἡμῶν ἀνακοινούμεθα ὅσα τε περιελείφθησαν ἡμῖν ἐκ τοῦ τότε χρόνου, ἐφ' οἷς οὐδεμίαν ἀφορμὴν ἔχομεν νὰ μετανοῶμεν, καὶ ὅσα νεώτεραι ἐγέννησαν φροντίδες διὰ τῆς ἐπανειλημμένης ἀναγνώσεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ Blass, εἰς οὗ τὴν εὐφυΐαν καὶ ὀξυδέρκειαν ὀφείλομεν τὴν ἀποκατάστασιν πολλῶν χωρίων, ἅτινα ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἔμεινον αἰνιγμάτων σκοτεινότερα.

Πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἐκδόσεων πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχομεν νῦν (ὀλίγον βραδέως) τὰς νέας πολυτιμοτάτας παρατηρήσεις τοῦ κ. Κόντου ἐν *Ἀθηνᾶς* Δ' σελ. 3-176 καὶ τὰς τοῦ κ. Λάκωνος, ἐν πολλοῖς εὐφυεῖς, ἐν *Ἀθηνᾶς* Γ' σελ. 577-590.

Σημείοις ἐχρησάμεθα καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Blass, τοῖσδε: ὀρθογωνίοις ἀγκύλαις ἁπλαῖς μὲν ([ ]) ἐν λέξεσιν ἢ γράμμασιν ἐξιτήλοις, διπλαῖς δὲ ([[ ]]) ἐν λέξεσι νόθαις· ὀξυγωνίοις ἀγκύλαις (⟨ ⟩) ἐν χωρίοις ἔνθα ἐξέπεσον λέξεις ἢ γράμματα· παχείαις στιγμαῖς (• • • • •) δηλοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξιτήλων γραμμάτων· τὰ K.-W. σημαίνουσιν τὴν ἔκδοσιν τῶν Kaibel καὶ Wilamowitz, τὰ δὲ H.-L. τὴν ἔκδοσιν τῶν Herwerden καὶ Leeuwen.

Διὰ τῶν παρατηρήσεων δὲν νομίζομεν ὅτι διωρθώσαμεν πάντα τὰ ἐφθαρμένα χωρία τῆς «Ἀθηναίων πολιτείας», εὐχόμεθα δὲ μόνον νὰ ἀποβῶσι μὲν αὗται οὐχὶ ἄχρηστος συμβολὴ εἰς τοὺς φιλολογοῦντας ἐν Εὐρώπῃ, νὰ παραθαρρύνωσι δὲ καὶ τοὺς παρ' ἡμῖν πολλῷ ἡμῶν ἱκανωτέρους εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην ἔργου. ὅπερ πολλῶν ἔτι δεῖται συμπράξεως ὅπως καθαρθῇ τῶν κηρῶν δι' ὧν παρεμόρφωσεν αὐτὸ ἡ δύναμις τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀντιγραφέων ἡ ἀμάθεια. *Τὸ δὲ ζητούμενον ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Blass σελ. 1, 1: «Μύρωνος καθ' ἱερῶν ὀμόσοντες ἀριστίνδην. καταγνωσθέντος δὲ τοῦ ἄγους αὐτοὶ μὲν ἐκ τῶν τάφων ἐξεβλήθησαν, τὸ δὲ γένος αὐτῶν ἔφυγεν ἀειφυγίαν».

Περὶ τῶν λέξεων «Μύρωνος — ἀριστίνδην», τῶν πρώτων τοῦ παπύρου, οἱ ἐκδόται K.-W. παρετήρησαν τὰ ἑξῆς: «sententia supplenda e Plutarchi Sol. 12, verba vix integra»· τὸ χωρίον τοῦ Πλουτάρχου ἔχει ὧδε: «ὁ Σόλων παρῆλθεν εἰς μέσον ἅμα τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἀθηναίων καὶ δεόμενος καὶ διδάσκων ἔπεισε τοὺς ἐναγεῖς λεγομένους δίκην ὑποσχεῖν καὶ κριθῆναι τριακοσίων ἀριστίνδην δικαζόντων. Μύρωνος δὲ τοῦ Φλυέως κατηγοροῦντος ἑάλωσαν οἱ ἄνδρες καὶ μετέστησαν οἱ ζῶντες κ.τ.λ.»· καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ γινώσκωμεν τί ἀκριβῶς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης πρὸ τῶν λέξεων «Μύρωνος καθ' ἱερῶν κ.τ.λ.», ἂν δέ τις εἰκάσῃ ὅτι εἶπεν ὧδέ πως: «[ἐδίκασαν (ἢ *ἔκριναν*) τριακόσιοι κατηγοροῦντος] Μύρωνος κ.τ.λ.» δυσαρεστεῖ τοῦτο, ὅτι τὸ «ἀριστίνδην» ἀπέχει περισσότερον τοῦ δέοντος ἀπὸ τοῦ «ἐδίκασαν» (ἢ τοῦ «ἔκριναν») εἰς ὃ θὰ ἀναφέρηται τὸ ἐπίρρημα· κατὰ ταῦτα δὲν ἔχουσιν ἄδικον οἱ K.-W. λέγοντες ὅτι καὶ αἱ σῳζόμεναι ἐν τῷ παπύρῳ λέξεις δὲν εἶναι ἀκέραιαι, εἰκάζομεν δὲ ἡμεῖς: «—καθ' ἱερῶν ὀμόCANTEC, ⟨αἱρεΘENTEC⟩ ἀριστίνδην· καταγνωσθέντος δὲ τοῦ ἄγους κ.τ.λ.» κεφ. III, σελ. 2, 7: «τὰς μὲν ἀρχὰς καθίστασαν (=*ᾑροῦντο*) ἀριστίνδην» καὶ σελ. 4, 13: «*ἡ γὰρ αἵρεσις* τῶν ἀρχόντων *ἀριστίνδην* καὶ πλουτίνδην ἦν»· ἔπιθι δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου ἐκ τῶν ἄλλων Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων κατειλεγμένα παραδείγματα ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Γ' σελ. 300.

Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι τῶν κατὰ τὸν Κύλωνα καὶ τοὺς ὠνομασμένους «ἐναγεῖς» ἢ «ἀλιτηρίους» τῶν Ἀθηναίων πλὴν τοῦ Ἡροδότου V, 70 καὶ τοῦ Θουκυδίδου I, 126 μνείαν ποιεῖται διὰ μακρῶν καὶ ὁ παλαιὸς σχολιαστὴς εἰς Ἀριστοφάνους Ἱππ. στ. 445 (ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Duebner, σελ. 50, 12): «εἰς τὴν Ἀθηνᾶν δοκεῖ γενέσθαι ἀσέβημα, ἐπειδήπερ οἱ συγκατακλεισθέντες τῷ Κύλωνι ἐν τῇ ἀκροπόλει εἰς τὴν κρίσιν κατέβησαν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἐκ τοῦ ἕδους τῆς θεοῦ ἐξάψαντες) τὴν ἱκετηρίαν, ἧς ΔΙΑΡΡΥΕΙCΗC λίθοις αὐτοὺς

ἔβαΛΛον οἱ Ἀθηναῖοι» ἐν ᾧ χωρίῳ γραπτέον ΔΙΑΡΡΑΓΕΙϹΗϹ (κατὰ τὸ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν τῷ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθέντι χωρίῳ: «ἐξάψαντας δὲ τοῦ ἕδους κρόκην κλωστὴν καὶ ταύτης ἐχομένους, ὡς ἐγένοντο περὶ τὰς Σεμνὰς θεὰς καταβαίνοντες, αὐτομάτως τῆς κρόκης *ῥαγείσης* ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς κ.τ.λ.») καὶ «ἔβαΛον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II

Σελ. 1, 6: «μετὰ δὲ ταῦτα συνέβη στασιάσαι τούς τε γνωρίμους καὶ τὸ πλῆθος πολὺν χρόνον τὸν δῆμον· ἦν γὰρ τότε ἡ πολιτεία κ.τ.λ.».

Τοῦ Kenyon εἰσηγησαμένου τάδε: «these words» (τὸν δῆμον) are superfluous and are probably a gloss on τὸ πλῆθος which has crept into the text» οἱ ἐκδόται K.-W. καὶ ὁ Blass ἐνέκλεισαν ἐν διπλαῖς ἀγκύλαις ὡς νόθας τὰς λέξεις «τὸν δῆμον», οἱ δὲ H.-L. καὶ ἐξέβαλον αὐτὰς ἐκ τοῦ κειμένου. Μετ' ἴσης πιθανότητος, καὶ μείζονος, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ «τοῖς γνωρίμοις» ἀντετίθη «τὸν δῆμον», ὡς ἐν κεφ. V, σελ. 5, 22: «*ἀντέστη τοῖς γνωρίμοις ὁ δῆμος*» καὶ XXVIII, σελ. 39, 19: «*τοῦ μὲν δήμου* προειστήκει Ξάνθιππος *τῶν δὲ γνωρίμων* Μιλτιάδης» (κεφ, XVI, σελ. 23, 5: «*καὶ τῶν γνωρίμων καὶ τῶν δημοτικῶν* οἱ πολλοὶ» καὶ XXXIV, σελ. 48, 12: «*οἱ μὲν δημοτικοὶ—τῶν δὲ γνωρίμων*»), καὶ ὅτι αἱ λέξεις «τὸν δῆμον» ἐγγραφεῖσαι κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ διορθωτοῦ ἄνωθεν τοῦ στίχου ὡς ἐπανόρθωσις τῶν κακῶς γεγραμμένων «τὸ πλῆθος» κατέλαβον ἔπειτα τόπον ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τὴν λέξιν «χρόνον»,: «—τούς τε γνωρίμους καὶ τὸν δῆμον πολὺν χρόνον· ἦν γὰρ κ.τ.λ.»· παρατηροῦμεν δ' ὅτι δυσκολώτερον εἶναι νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰς λέξεις «τὸ πλῆθος» διὰ τῶν λέξεων «τὸν δῆμον», ὅπως φαίνονται παραδεχόμενοι οἱ ἐκδόται, ἢ ὅτι εἰς αὐτὸν προχειροτέρα προσέπιπτεν ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ «τῶν γνωρίμων», τῶν ὀλίγων, καὶ «τοῦ πλήθους», τῶν πολλῶν· ἴσως δὲ καὶ τὸ σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως «τὸ πλῆθος» προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀμέσως ἀκολουθοῦντος «πολὺν», ὅπως συχνότατα τὸ τοιοῦτον συνέβη ἐν τοῖς χειρογράφοις.

Ὁποτέρως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἥκιστα μὲν ἀποδεκτὴ φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ J. Mayor ὅτι τὸ χωρίον ἔχει ὑγιῶς, τοῦ ῥήματος «στασιάσαι» κειμένου δῆθεν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐνεργητικὴν λεγομένην διάθεσιν (ὁ Ἀριστοτέλης πανταχοῦ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας χρῆται τῷ ῥήματι ἀμεταβάτως, κεφ. VIII, σελ. 11, 11, XIII, σελ. 17, 11 καὶ XX, σελ. 28, 12 καὶ 29, 11), ἀπίθανος δὲ ἡ ὑπὸ τῶν H.-L. προτεινομένη μεταβολὴ τοῦ «στασιάσαι» εἰς τὸ «διαστῆσαι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ III

Σελ. 2, 9: «μέγισται δὲ καὶ πρῶται τῶν ἀρχῶν ἦσαν βασιλεὺς καὶ πολέμαρχος καὶ ἄρχων· τούτων δὲ πρώτη μὲν ἡ τοῦ βασιλέως· αὕτη γὰρ .... δευτέρα δ' ἐπικατέστη πολεμαρχία διὰ τὸ γενέσθαι τινὰς τῶν βασιλέων τὰ πολέμια μαλακούς, πρῶτον δὲ τὸν Ἴωνα μετεπέμψαντο χρείας καταλαβούσης».

Τὸ ἐν τῷ παπύρῳ χάσμα ὁ Kenyon ἀνεπλήρωσε διὰ τῆς φράσεως «ἐν ἀρχῇ ἐγένετο» ἢ «ἐν ἀρχῇ ἦν», οἱ H.-L. διὰ τοῦ «πατρία ἐγένετο» ἢ «ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο», ὁ Poland διὰ τοῦ «ἐξ ἀρχῆς κατέστη» καὶ οἱ K.-W. διὰ τοῦ «ἐν ἀρχῇ κατέστη»· τὸ «κατέστη» νομίζομεν καὶ ἡμεῖς πιθανώτατον διὰ τὸ ἐπιφερόμενον «ἐπικατέστη»· ἡ δὲ ἐν τοῖς ἑπομένοις μνεία τοῦ τε Ἴωνος, ἐφ' οὗ τὸ πρῶτον κατέστη ἡ πολεμαρχία, καὶ τοῦ Κοδρίδου Μέδοντος (ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Ἀκάστου), ἐφ' οὗ κατέστη ἡ τοῦ λεγομένου ἄρχοντος ἀρχή, παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἀρχῆς ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιεῖτο μνείαν τινὸς ἐφ' οὗ τὸ πρῶτον κατέστη αὕτη· λοιπόν: «αὕτη γὰρ [ἐπὶ ..... κατέστη]· δευτέρα δ' ἐπικατέστη κ.τ.λ.».

Ἄνευ ἀνάγκης τὸ «πολέμια» ἔν τε τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ ἐν κεφ. XXXIII, σελ. 33, 11 ὁ Blass μετέβαλεν ἐν τῷ κειμένῳ εἰς τὸ «πολεμικά», ὡς διδάσκουσι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου ἄριστα διειλημμένα ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Γ' σελ. 301 καὶ Δ' σελ. 192.

Σελ. 2, 15: «τελευταία δ' ἡ τοῦ ἄρχοντος· οἱ μὲν γὰρ

πλείους ἐπὶ Μέδοντος, ἔνιοι δ' ἐπὶ Ἀκάστου φασὶ γενέσθαι βασιλέως· τούτῳ δ' ἐπιφέρουσιν ὅτι οἱ ἐννέα ἄρχοντες ὀμνύουσι .... ἐπὶ Ἀκάστου ......ια ποιήσειν ὡς ἐπὶ τούτου τῆς βασιλείας παραχωρησάντων τῶν Κοδριδῶν ἀντὶ τῶν δοθεισῶν τῷ ἄρχοντι δωρεῶν».

Εν τῷ πρώτῳ τῶν χασμάτων ὁ Kenyon, ᾧ ἠκολούθησαν οἱ K.-W. καὶ H.-L., ἀνεπλήρωσε τὴν λέξιν «καθάπερ» ἀνθ' ἧς ἡμεῖς εἰκάζομεν τὸ «καὶ νῦν ὡς», κατὰ τὰ παραδείγματα τάδε: κεφ. VII, σελ. 8, 14: «ὅθεν ἔτι καὶ νῦν οὕτως ὀμνύουσι (οἱ ἐννέα ἄρχοντες)» καὶ XXII, σελ. 31, 8: «ὃν ἔτι καὶ νῦν οὕτως ὀμνύουσιν» (πρβ. καὶ κεφ. III, σελ. 3, 16 καὶ VIII, σελ. 10, 5)· παρελίπομεν δὲ τὴν προσθήκην τοῦ «ἔτι» διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος.

Ἐν τῷ δευτέρῳ χάσματι ὁ Kenyon βλέπει νῦν γράμματά τινα οἷα τὰ ΤΑΟΡΚ(ΙΑ) ἀνθ' ὧν ὁ Wessely ᾔκασε «τὰ ἄρτια» ἴσως δὲ ἐν τῷ παπύρῳ κεῖται γεγραμμένον ΤΑΔΙΚΑΙΑ, «τὰ δίκαια ποιήσειν» (ὅπερ λέγεται καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Δίωνος, κεφ. 40), ὡς ἐν κεφ. LV, σελ. 78, 5 εἴρηται περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ὅτι «ὀμνύουσιν *δικαίως* ἄρξειν».

Τὰ ἀπὸ τῆς λέξεως «ὡς» μέχρι τοῦ τέλους τοῦ χωρίου, ἅτινα ἄρτι ἀνεκάλυψεν ὁ Kenyon σαφῶς ἐν τῷ παπύρῳ γεγραμμένα, ἀνατρέπουσι πολλὰς καὶ διαφόρους εἰκασίας ἡμετέρων καὶ ξένων· ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο λέγει, ὅτι οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἄρχοντος ἐγένετο ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀκάστου ἐπιφέρουσιν ὅτι οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἔτι καὶ νῦν ὀμνύουσιν ὅτι θὰ ποιῶσι τὰ δίκαια ὡς ἐπὶ Ἀκάστου, διότι, λέγουσιν, ἐπὶ τούτου τοῦ Ἀκάστου οἱ ἀπὸ Κόδρου παρεχώρησαν τῆς βασιλείας (ἔστερξαν νὰ ἀφαιρεθῶσι τὴν βασιλείαν) ἀντὶ τῶν δωρεῶν (ἀντάλλαγμα λαβόντες τὰς δωρεὰς) αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τὸν ἄρχοντα (τὸν διαδεξάμενον αὐτούς),

Σελ. 3, 2: «τοῦτο μὲν οὖν ὁποτέρως ποτ' ἔχει, μικρὸν [ἂν διαλλάτ]τοι τοῖς χρόνοις· ὅτι δὲ τελευταία τούτων ἐγένετο τῶν ἀρχῶν, σημεῖον κ.τ.λ.»

Οὕτως ἀνεπλήρωσεν ὁ Blass, ἀφοῦ ὁ Kenyon ἀρτίως παρετήρη-

σεν ὅτι ὅπερ πρότερον ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ παπύρῳ «τούτοις τοῖς χρόνοις» (συμπληρῶν πάλαι μὲν τὸ «καὶ ἐγένετο δὴ ἐν», νῦν δὲ τὸ «ἐγένετο γὰρ ἐν»), ἐξ οὗ καὶ πολλοὶ πρὸς πολλὰς ὡρμήθησαν εἰκασίας, δὲν εἶναι βέβαιον καὶ κατὰ αὐτὰ τὰ γράμματα «τού» καὶ «ς» τοῦ «τούτοις»· ὁ Blass ὑποσημειοῦται: «negat autem Kenyon ΑΝΔΙΑ agnosce posse. An γε παραλλάττει? quamquam γε alibi in hoc lib. non exstat»· ἀληθὲς δὲ εἶναι ὅτι οὔτε τὸ «γε» οὔτε τὸ «γοῦν» μεταχειρίζεταί που τῆς Ἀθηναίων πολιτείας ὁ Ἀριστοτέλης· εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθε τό: «μικρόν [τι παραλλάτ]τει τοῖς χρόνοις»· Πλάτ. Θεαιτ. σελ. 169 e: «οὐ γάρ τι σμικρὸν παραλλάττει οὕτως ἔχον ἢ ἄλλως»· τῷ ῥήματι «παραλλάττειν» ἐχρήσατο ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. XI, σελ. 13, 13.

Σελ. 3, 11: «διὸ καὶ μόνη τῶν ἀρχῶν οὐκ ἐγένετο πλεῖον ἢ ἐνιαύσιος. .... ι μὲν οὖν .... τοσοῦτον προέχουσιν ἀλλήλων. ἦσαν δ' οὐχ ἅμα πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς εἶχε τὸ νῦν καλούμενον Βουκόλιον, πλησίον τοῦ πρυτανείου (σημεῖον δέ· ἔτι καὶ νῦν γὰρ τῆς τοῦ βασιλέως γυναικὸς ἡ σύμμειξις ἐνταῦθα γίγνεται τῷ Διονύσῳ καὶ ὁ γάμος), ὁ δὲ ἄρχων τὸ πρυτανεῖον κ.τ.λ.»

Τὸ πρῶτον χάσμα ὁ Kenyon συνεπλήρωσεν «οὗτοι» ὅπερ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐκδόται· ἴσως δὲ ἔκειτο τὸ «[αὗτα]ι».

Ἐν τῷ δευτέρῳ οἱ K.-W. εἶχον εἰκάσῃ «χρόνῳ» («χρόνον» H.-L.). ὁ Kenyon πρότερον ἀναπληρώσας τὴν λέξιν «ἐς» νῦν διακρίνει τὰ γράμματα ΧΡ ἐν τῷ παπύρῳ· ἴσως ἔκειτο «χρόνοις»· τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ χρῆσις γίνεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ἐν κεφ. XIII, σελ. 17, 9 καὶ XXVI, σελ. 37, 3 καὶ XXVIII, σελ. 39, 12.

Ἄριστα ὁ κ. Κ. Κόντος ἀντὶ τοῦ «ἦσαν» προέτεινε νὰ γραφῇ τὸ «συνῆσαν»· τὸ «ἐδίκαζον» τοῦ Herwerden καὶ τὸ «καθῖζον» τοῦ κ. Γενναδίου εἶναι τολμηρότερα τοῦ δέοντος.

Τὰς λέξεις «καὶ ὁ γάμος» ἐξέβαλον ἐκ τοῦ κειμένου οἱ H.-L. παρατηρήσαντες τὰ ἑξῆς: «glossema vocis σύμμειξις esse viderunt Rutherford, Herwerden»· εἰς «τὴν σύμμειξιν», ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ συγγραφεὺς ἠθέλησε νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ἐπίσημον ἐν τοῖς

τότε χρόνοις ὀνομασίαν τῆς τελετῆς, εὑρὼν ἴσως αὐτὴν ἐν ἀρχαίῳ τινι μαρτυρίῳ εἰς ὃ ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἡσύχιος γράφων ἐν λέξεσι «Διονύσου γάμος» τάδε: «τῆς τοῦ βασιλέως γυναικὸς καὶ θεοῦ γίνεται γάμος» ἐν ᾧ χωρίῳ ἴσως πρὸ τῆς λέξεως ΘΕΟΥ ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΤΟΥ.

Σελ. 4, 9: «ἡ δὲ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴ τὴν μὲν τάξιν εἶχε τοῦ διατηρεῖν τοὺς νόμους, διῴκει δὲ τὰ πλεῖστα καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ κολάζουσα καὶ ζημιοῦσα πάντας τοὺς ἀκοσμοῦντας κυρίως.»

Οἱ ἐκδόται H.-L. κατὰ πρότασιν τοῦ κ. Γενναδίου ἐξέβαλον ἐκ τοῦ κειμένου τὴν λέξιν «καὶ» πρὸ τοῦ «κολάζουσα», τῆς μεταβολῆς δὲ ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ κριτικῷ ὑποσημειώματι καὶ ὁ Blass ὅτι δ᾽ ὅμως αὕτη εἶναι περιττή, μαρτυροῦσι τάδε τὰ χωρία: κεφ. VIII, σελ. 11, 4: «κυρία οὖσα (ἡ αὐτὴ βουλὴ) *καὶ ζημιοῦν καὶ κολάζειν*» καὶ κεφ. XLV, σελ. 63, 4: «ἡ δὲ βουλὴ πρότερον μὲν ἦν κυρία *καὶ χρήμασιν ζημιῶσαι καὶ δῆσαι* καὶ ἀποκτεῖναι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

Σελ. 4, 19: «ἡ δὲ τάξις αὕτη (ἡ ἐπὶ Δράκοντος) τόνδε τὸν τρόπον εἶχε· ἀπεδέδοτο μὲν ἡ πολιτεία τοῖς ὅπλα παρεχομένοις· ᾑροῦντο δὲ τοὺς μὲν ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας οὐσίαν κεκτημένους οὐκ ἐλάττω δέκα μνῶν ἐλευθέρων, τὰς δ᾽ ἄλλας ἀρχὰς ⟨τὰς⟩ ἐλάττους ἐκ τῶν ὅπλα παρεχομένων, στρατηγοὺς δὲ καὶ ἱππάρχους οὐσίαν ἀποφαίνοντας οὐκ ἔλαττον ἢ ἑκατὸν μνῶν ἐλευθέραν».

Ὅτι τὸ «τὰς» τὸ μετὰ τὴν λέξιν «ἀρχὰς» μὴ γεγραμμένον ἐν τῷ παπύρῳ ἀστόχως ἀνεπλήρωσαν οἱ Herwerden, Blass καὶ Richards, οἷς ἠκολούθησαν οἱ H.-L. καὶ K.-W., παρετήρησεν ἤδη ὁ κ. Πανταζίδης εἰπὼν ὅτι ἡ ἐν τῇ ῥήσει ἀντίθεσις ἔγκειται εἰς τὸ τίμημα, καθ᾽ ὃ οἱ Ἀθηναῖοι ᾑροῦντο ἔνθεν μὲν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας, ἔνθεν δὲ τὰς ἄλλας ἀρχάς· καὶ ἐκείνων μὲν ἡ οὐσία ἦτο «οὐκ

ἐλάττων δέκα μνῶν ἐλευθέρα», τούτων δὲ «ἐλάττων»· ἔτρεψε δὲ ὁ κ. Πανταζίδης τὸ «ἐλάττους» εἰς «ἐλάττον'» ἀπορρίπτων τὸ «ἐλάττω» τοῦ Marchant διὰ τὴν χασμῳδίαν ἣν ὅμως, παρατηροῦμεν, ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέφυγε πανταχοῦ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας. Δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὸ «δέκα» δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὑγιῶς· καὶ ὁ μὲν Thompson ᾔκασεν «ἑκατόν», ὅπερ διὰ τὸ περὶ τῆς οὐσίας τῶν στρατηγῶν καὶ ἱππάρχων κατωτέρω λεγόμενον δὲν φαίνεται ἀποδεκτόν, ὁ δὲ κ. Κόντος καὶ ὁ Niemeyer «τριακοσίων», ὁ δὲ Weil «διακοσίων»· ἂν τὸ τελευταῖον ἀληθεύῃ, εἰκάζομεν ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ ἔκειτο γεγραμμένον ΕΛΑΤΤΩC̄ ὅπερ μὴ ἐννοήσας ὁ ἀντιγραφεὺς μετέβαλεν, ὡς εἰκός, εἰς ΕΛΑΤΤΟΥC: «—τοὺς ταμίας οὐσίαν κεκτημένους οὐκ ἐλάττω διακοσίων μνῶν ἐλευθέραν, τὰς δ' ἄλλας ἀρχὰς ἐλάττω σ' ἐκ τῶν ὅπλα παρεχομένων».

Τὸ «ἐκ τῶν ὅπλα παρεχομένων» φαίνεται ἡμῖν ἀτόπως κείμενον μετὰ τὸ ἐν ἀρχῇ προτεταγμένον «ἀπεδέδοτο μὲν ἡ πολιτεία τοῖς ὅπλα παρεχομένοις», ἴσως δὲ εἶναι σχολιαστοῦ προσθήκη· ἐάν τις ὀρθότερόν τι διδάξῃ, εὐχαρίστως θὰ μεταπεισθῶμεν.

Ἀντὶ τοῦ ΕΛΑΤΤΟΝΗ ἐν τέλει («ἐλάττον' ἢ» Kenyon) ᾐκάσαμεν ΕΛΑΤΤΟΝΑ, «ἐλάττονα ἑκατὸν μνῶν ἐλευθέραν»· ὅτι δὲ ἀμφοτέρων τῶν τύπων, καὶ τοῦ «ἐλάττω» καὶ τοῦ «ἐλάττονα», καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ῥήσει ἐνίοτε ποιεῖται χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς συγγράμμασι, διδάσκουσι τὰ τοῦ κ. Κόντου ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Γ' σελ. 311.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

Σελ. 5, 22: «ἀντέστη τοῖς γνωρίμοις ὁ δῆμος. ἰσχυρᾶς δὲ τῆς στάσεως οὔσης καὶ πολὺν χρόνον ἀντικαθημένων ἀλλήλοις, εἵλοντο κοινῇ διαλλακτὴν καὶ ἄρχοντα Σόλωνα καὶ τὴν πολιτείαν ἐπέτρεψαν αὐτῷ ποιήσαντι τὴν ἐλεγείαν ἧς ἐστὶν ἀρχὴ

'γιγνώσκω, καί μοι φρενὸς ἔνδοθεν ἄλγεα κεῖται,
πρεσβυτάτην ἐσορῶν γαῖαν Ἰαονίας·'·

καὶ .... πρὸς ἑκατέρους ὑπὲρ ἑκατέρων μάχεται καὶ διαμφισβητεῖ».

Ὁ Kenyon κατ' ἀρχὰς ἐνόμιζεν ὅτι ἐν τῷ χάσματι τοῦ παπύρου κεῖνται γεγραμμέναι λέξεις τινὲς οἷαι αἱ «γὰρ ἐπήλαυνεν», νῦν δὲ «γὰρ ἐπελαύνει»· ἀλλ' οὔτε ὁ λεγόμενος παρατατικὸς οὔτε ὁ ἐνεστὼς οὔτε ἄλλος χρόνος τοῦ ῥήματος «ἐπελαύνειν» δύναται νὰ ἔχῃ τόπον ἐνταῦθα, εἰκάζομεν δὲ ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ κεῖται οὐχὶ τὸ ΓΈΠΕ-ΛΑΥΝΕΙ ἢ τὸ ΓΈΠΕΛΑΥΝΕΝ ἀλλὰ τὸ ΤΕΛΕΥΤΩΝ: «καὶ τελευτῶν πρὸς ἑκατέρους κ.τ.λ.», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν «ἀρχὴν» τῆς ἐλεγείας. Οἱ K.-W. διακρίναντες καὶ οὗτοι μετὰ τὸ «καὶ» γράμματά τινα οἷα τὰ «πολι» ἐξέδωκαν μετὰ δισταγμοῦ «καὶ γὰρ πολιτικώτατα», οἱ δὲ H.-L. «καὶ συμβουλεύων πολλά»- ὁ κ. Συνόδης Παπαδημητρίου ᾔκασε «καὶ γὰρ ἐπιλαμβάνεται καὶ πρός», ὁ δὲ κ. Κόντος μετὰ δισταγμοῦ «καὶ ἀμφοτέρων εἶτ' ἐπιλαμβάνεται».

Πολλὰ εἶναι τὰ χωρία τοῦ παπύρου ἐν οἷς τὰς λέξεις, ἐξιτήλους ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένας, δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ ἐν ἀρχῇ ὁ Kenyon, ἀνεκάλυψε δὲ κατόπιν ὁδηγηθεὶς ἐξ εἰκασιῶν τῶν φιλολόγων ὅσαι δὲν εἶχον ἀστοχήσῃ τοῦ ἀληθοῦς ἢ καὶ ἁπλῶς εἶχον ὑποδείξῃ ἔννοιάν τινα ὀρθὴν ἢ πιθανήν· ἁπλῆς δοκιμῆς χάριν καὶ ὅπως παράσχωμεν ἀφορμὴν πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἀληθοῦς ἐτολμήσαμεν νὰ προσθέσωμεν μίαν ἔτι εἰκασίαν εἰς τὰς τόσας μέχρι τοῦδε γενομένας.

Σελ. 6, 9: «ἦν δ' ὁ Σόλων τῇ μὲν φύσει καὶ τῇ δόξῃ τῶν πρώτων, τῇ δ' οὐσίᾳ καὶ τοῖς πράγμασι τῶν μέσων, ὡς ἔκ τε τῶν ἄλλων ὁμολογεῖται καὶ αὐτὸς ἐν τοῖσδε τοῖς ποιήμασιν μαρτυρεῖ παραινῶν τοῖς πλουσίοις μὴ πλεονεκτεῖν.

'ὑμεῖς δ' ἡσυχάσαντες ἐνὶ φρεσὶ καρτερὸν ἦτορ,
οἳ πολλῶν ἀγαθῶν εἰς κόρον ἠλάσατε,
ἐν μετρίοισ .... ε μέγαν νόον· οὔτε γὰρ ἡμεῖς
πεισόμεθ', οὔθ' ὑμῖν ἄρτια ταῦτ' ἔσεται.'.

καὶ ὅλως αἰεὶ τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως ἀνάπτει τοῖς πλουσίοις· διὸ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐλεγείας δεδοικέναι φησὶ 'τήν τε ἀχρηματίαν τήν τε ὑπερηφανίαν' ὡς διὰ ταῦτα τῆς ἔχθρας ἐνεστώσης».

Πάντες οἱ πρὸ τοῦ Blass ἐκδόται ἔγραψαν κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ Kenyon «φ[ιλαργυρ]ίαν» παραβαλόντες τὸ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν βίῳ

Σόλωνος, κεφ. 14: «Φανίας ὁ Λέσβιος αὐτὸν ἱστορεῖ τὸν Σόλωνα χρησάμενον ἀπάτῃ πρὸς ἀμφοτέρους ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως ὑποσχέσθαι κρύφα τοῖς μὲν ἀπόροις τὴν νέμησιν, τοῖς δὲ χρηματικοῖς βεβαίωσιν τῶν συμβολαίων. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Σόλων ὀκνῶν φησι τὸ πρῶτον ἅψασθαι τῆς πολιτείας καὶ δεδοικὼς *τῶν μὲν τὴν φιλοχρηματίαν τῶν δὲ τὴν ὑπερηφανίαν*»· ὁ Blass πρῶτος διέκρινεν ὅτι τὸ πρῶτον γράμμα τῆς ἐξιτήλου λέξεως μετὰ τὸ «τε» εἶναι Α καὶ τὰ τελευταῖα ΑΤΙΑΝ, τὸ «ἀχρηματίαν» δὲ νομίζομεν καὶ ἡμεῖς ὡς τὴν ἀληθῆ γραφήν, εἰ καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ «φιλοχρηματίαν» τοῦ Πλουτάρχου· δῆλον δὴ ὅτι ἐν τῷ στίχῳ ὁ Σόλων τὸ μὲν «ἀχρηματίαν» ἔλεγε περὶ τῶν πενήτων, «τῶν πελατῶν καὶ ἐκτημόρων», οἵτινες κατὰ τὸ κεφ. II, σελ. 1, 9 «ἐκδούλευον τοῖς πλουσίοις καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα καὶ αἱ γυναῖκες» καὶ ἂν μὴ ἀπέδιδον τὰς μισθώσεις ἢ τὰ δάνεια «ἀγώγιμοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες ἐγίγνοντο», τὸ δὲ «ὑπερηφανίαν», ὡς εἰκός, περὶ τῶν πλουσίων τῶν διὰ τὰ χρήματα ὑβριζόντων· ἐφοβεῖτο δὲ ἀμφότερα ὁ Σόλων, ἐκεῖνο μὲν ἐπειδὴ ὁ δῆμος ἀχρήματος ὢν ἐπεθύμει γενικὸν ἀναδασμόν, οἷα δὴ συνήθως συμβαίνει ἐν ταῖς τοιαύταις πολιτείαις, τοῦτο δὲ ἐπειδὴ οἱ πλούσιοι οὐδέποτε ἤλπιζον ὅτι θὰ ἀφαιρεθῶσι τὴν δύναμιν τὴν παλαιάν· κεφ. XI, σελ. 13, 8: «συνέβαινεν αὐτῷ τῶν τε γνωρίμων διαφόρους γεγενῆσθαι πολλούς, διὰ τὰς τῶν χρεῶν ἀποκοπάς, καὶ τὰς στάσεις ἀμφοτέρας μεταθέσθαι, διὰ τὸ παρὰ δόξαν αὐτοῖς γενέσθαι τὴν κατάστασιν· ὁ μὲν γὰρ δῆμος ᾤετο πάντ' ἀνάδαστα ποιήσειν αὐτόν, οἱ δὲ γνώριμοι πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποδώσειν» μᾶλλον δὲ ἐφοβεῖτο ὁ Σόλων τὴν ἐκ τοῦ ἀναδασμοῦ τοῦ γενικοῦ μέλλουσαν νὰ ἐπέλθῃ ὕβριν («*ὑπερηφανίαν*») καὶ τῶν πολλῶν, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν κεφ. XII, σελ. 14, 8 παρατιθεμένῳ λειψάνῳ τῆς ἐλεγείας τῷδε:

'δῆμος δ' ὧδ' ἂν ἄριστα σὺν ἡγεμόνεσσιν ἕποιτο,
μήτε *λίαν ἀνεθεὶς* μήτε βιαζόμενος·
τίκτει γὰρ κόρος ὕβριν, ὅταν πολὺς ὄλβος ἕπηται
ἀνθρώποισιν ὅσοις μὴ νόος ἄρτιος ᾖ',

νοῦς δὲ ἄρτιος οὐκ ἦν τοῖς δημοτικοῖς τοῖς τὰ πάντα ἀνάδαστα βουλομένοις, οὓς καὶ «ἅρπαγας» καλεῖ ὁ Σόλων ἐν ἑτέρῳ λειψάνῳ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ, σελ. 14, 14 κειμένῳ:

'*οἳ δ' ἐφ' ἁρπαγαῖσιν ἦλθον*, ἐλπίδ' εἶχον ἀφνεάν,
κἀδόκουν ἕκαστος αὐτῶν ὄλβον εὑρήσειν πολύν'·

ὁπόση δὲ ἦτο τοῦ δήμου τότε ἡ ὁρμή, ὑποδηλοῖ πάλιν αὐτὸς ἐν ἄλλῳ λειψάνῳ κεφ. XII, σελ. 16, 20:

'κέντρον δ' ἄλλος ὡς ἐγὼ λαβών,
κακοφραδής τε καὶ φιλοκτήμων ἀνήρ,
οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον'

καὶ κατωτέρω:

'*οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον* οὐδ' ἐπαύσατο
πρὶν ἀνταράξας πῦαρ ἐξεῖλεν γάλα.'.

Ἐκ τῶν διειλημμένων φαίνεται ὅτι τὸ «ἀχρηματίαν» τοῦ Ἀριστοτέλους ἔχει κάλλιον ἢ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ τὸ «φιλοχρηματίαν», ὅπερ ἀσθενῆ ἔχει τὴν ἔννοιαν ἀναφερόμενον εἰς «τοὺς ἀπόρους». Ἐν παρόδῳ δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ Πλουταρχείῳ χωρίῳ ὁ σύνδεσμος «καὶ» ὁ μετὰ τὴν λέξιν «πολιτείας» φαίνεται ἡμῖν ὕποπτος, ἀφοῦ διὰ τοῦ «δεδοικὼς—ὑπερηφανίαν» ἐκφέρεται ὁ λόγος τοῦ «ὀκνῶν», ἡ αἰτία δι' ἣν ὁ Σόλων ὤκνει τὸ πρῶτον ἅψασθαι τῆς πολιτείας, ἴσως δὲ ἀντὶ τοῦ «καὶ» ἔκειτο τὸ «ὡς» γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι τῶν δύο μορίων τὰ ὁμοιότατα ταχυγραφικὰ σημεῖα πλειστάκις συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων· Bast, *comment. palaeograph.* ἐν πίνακ. σελ. 995 ἐν λέξει «καὶ» καὶ σελ. 1045 ἐν λέξει «ὡς».

Μετὰ τὴν λέξιν «μετρίοις» ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τοῦ ποιήματος τοῦ Σόλωνος πιθανώτατα πάντων συνεπλήρωσε τὸ χάσμα ὁ κ. Κόντος διὰ τῆς λέξεως «τέρπεσθε» («μετροίοισι τρέφεσθε» Kenyon, «μετρίοισι τίθεσθε» Platt), βεβαίαν δὲ ἡμεῖς θεωροῦμέν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἀνδρὸς παραβάλλοντες τὸ Ὁμηρικὸν ἐν Ὀδυσσ. λ, 603: «τέρπεται ἐν θαλίῃς» (καὶ Ἡσιόδ. ἔργ. καὶ ἡμέρ. 115).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

Σελ. 7, 1: «κύριος δὲ γενόμενος τῶν πραγμάτων Σόλων τόν τε δῆμον ἠλευθέρωσε, καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ εἰς τὸ μέλλον, κωλύσας δανείζειν ἐπὶ τοῖς σώμασιν, καὶ νόμους ἔθηκε καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων ἅς σεισάχθειαν καλοῦσιν ὡς ἀποσεισάμενοι τὸ βάρος.».

Πάντων τῶν ἐκδοτῶν μόνοι οἱ Kaibel καὶ Wilamowitz ἔχουσι τὴν ὀρθὴν στίξιν, ἄνευ τῆς ὑποστιγμῆς μετὰ τὴν λέξιν «μέλλον», ἀφοῦ τὸ «καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ εἰς τὸ μέλλον» ἀναφέρεται εἰς τὸ «δανείζειν ἐπὶ τοῖς σώμασιν»· λέγει δὲ καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν Σόλ. κεφ. 15: «πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδένα δανείζειν».

Εἶπε δ' ἴσως ὁ Ἀριστοτέλης: «ΚΑΙ ⟨ΚΑΙΝΟΥϹ⟩ ΝΟΜΟΥϹ ἔθηκε», ὡς ἐν κεφ. VII, σελ. 8, 7: «καὶ νόμους ἔθηκεν *ἄλλους*, τοῖς δὲ Δράκοντος θεσμοῖς ἐπαύσαντο χρώμενοι» καὶ ἐν κεφ. XXII, σελ. 31, 1: «καὶ γὰρ συνέβη τοὺς μὲν Σόλωνος νόμους ἀφανίσαι τὴν τυραννίδα διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι, *καινοὺς* δ' ἄλλους θεῖναι τὸν Κλεισθένη.».

Σελ. 7, 6: «ἐν οἷς πειρῶνταί τινες διαβάλλειν αὐτόν· συνέβη γὰρ τῷ Σόλωνι μέλλοντι ποιεῖν τὴν σεισάχθειαν προειπεῖν τισι τῶν γνωρίμων, ἔπειθ' ὡς μὲν οἱ δημοτικοὶ λέγουσι παραστρατηγηθῆναι διὰ τῶν φίλων, ὡς δ' οἱ βουλόμενοι βλασφημεῖν καὶ αὐτὸν κοινωνεῖν· δανεισάμενοι γὰρ οὗτοι συνεπρίαντο πολλὴν χώραν, μετὰ δ' οὐ πολὺ τῆς τῶν χρεῶν ἀποκοπῆς γιγνομένης ἐπλούτουν.».

Παράδοξον εἶναι ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε τὸ «διὰ τῶν φίλων» ἀντὶ τοῦ «ὑπὸ τῶν φίλων», ὅπως καὶ προτείνουσιν οἱ H.-L. νὰ γραφῇ· εἰκάζομεν ὅτι τὸ ἐν τῷ ἀρχετύπῳ γεγραμμένον «τ̊ φιλ̊», «τοὺς φίλους», ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως «τ͏ͧ φιλͧ», «τῶν φίλων»· κεφ. XXXIV, σελ. 47, 21: «ἐξαπατηθέντος τοῦ δήμου διὰ τοὺς παροργίσαντας» (πρβ. καὶ κεφ. XXVI, σελ. 36, 21)· εἶπε δὲ καὶ ἐν κεφ. XII, σελ. 15, 2 ὁ Ἀριστοτέλης: «ἐλευθερωθέντων δὲ διὰ τὴν σεισάχθειαν»· διάφορον εἶναι τὸ ἐν κεφ. XXV, σελ. 36, 17: «ἀνῃρέθη δὲ καὶ ὁ Ἐφιάλτης, δολοφονηθεὶς μετ' οὐ πολὺν χρόνον, δι' Ἀριστοδίκου τοῦ Ταναγραίου», ὡς διδάσκει ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Περικλέους, κεφ. 10: «Ἐφιάλτην — ἐπιβουλεύσαντες οἱ ἐχθροὶ *δι' Ἀριστοδίκου τοῦ Ταναγρικοῦ κρυφίως ἀνεῖλον*, ὡς Ἀριστοτέλης εἴρηκεν», περιττῶς δὲ οἱ H.-L. εἰκάζουσιν ὅτι παρ' Ἀριστοτέλει γραπτέον «ὑπ' Ἀριστοδίκου».

Σελ. 8, 2: «ὅτι δὲ ταύτην ἔσχε (ὁ Σόλων) τὴν ἐξουσίαν,

τά τε πράγματα νοσοῦντα .... καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτὸς πολλαχοῦ μέμνηται.».

Ὁ Kenyon τὸ πρῶτον γράψας ἐν τῷ χάσματι τὴν λέξιν «μετεκρούσατο» παρετήρησε: «a very doubtful reading», παρέσχε δὲ οὕτως ἀφορμὴν πρὸς πολλὰς εἰκασίας· οἱ K.-W. ἐσημειώσαντο: «sententia fuerit '*docet et res publica aegrotans et*'», ὁ δὲ Blass, μνημονεύων τὴν εἰκασίαν τοῦ Sandys «μαρτυρεῖ τοῦτο», γράφει: «μαρτυρο nunc agnovit Kenyon; super PO adscriptum ЄI. De reliquis nihil affirmat Kenyon», ἐξέδωκεν δὲ ἐν τῷ κειμένῳ «μαρτύριον μέγα» ὅπερ ἀπέχει ἀπὸ τῶν ἐν παπύρῳ βεβαίων λειψάνων ΜΑΡΤΥΡΟ (ЄI) ....· ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ ἀντιγραφεὺς γράψας ΜΑΡΤΥΡΟΥCIN ἐπηνώρθωσεν εἶτα τὸ σφάλμα γράψας ἄνωθεν τοῦ Ο τὸ ЄI, τοιαῦται δὲ ἐπανορθώσεις φέρονται σχεδὸν ἐν ἑκάστῃ σελίδι τοῦ παπύρου· κατὰ ταῦτα ἴσως εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης: «τά τε πράγματα νοσοῦντα μαρτυρεῖ καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτὸς πολλαχοῦ μέμνηται», πρὸς ὃ ὅμοιον εἶναι τὸ ἐν κεφ. V, σελ. 6, 11: «ὡς ἔκ τε τῶν ἄλλων ὁμολογεῖται καὶ αὐτὸς ἐν τοῖσδε τοῖς ποιήμασιν μαρτυρεῖ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

Σελ. 8, 14: «κατεκύρωσε δὲ τοὺς νόμους εἰς ἑκατὸν ἔτη καὶ διέταξε τὴν πολιτείαν τόνδε τὸν τρόπον· τιμήματα διεῖλεν εἰς τέτταρα τέλη, καθάπερ διῄρητο καὶ πρότερον, εἰς πεντακοσιομέδιμνον καὶ ἱππέα καὶ ζευγίτην καὶ θῆτα [καὶ] τὰς [[μεγίστας]] ἀρχὰς ἀπένειμεν ἄρχειν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων καὶ ἱππέων καὶ ζευγιτῶν, τοὺς ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας καὶ τοὺς πωλητὰς καὶ τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς κωλακρέτας, ἑκάστοις ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ τιμήματος ἀποδιδοὺς τὴν ἀρχήν· τοῖς δὲ τὸ θητικὸν τελοῦσιν ἐκκλησίας καὶ δικαστηρίων μετέδωκε μόνον».

Ἡ κριτικὴ ὑποσημείωσις τοῦ Blass ἔχει ὧδε: «spatium vacuum est ante τιμήματα uni litterae sufficiens, sed nihil ibi scriptum

fuisse videtur. Τὰ add. Blass, Gennadius, H.-L.; plura excidisse stat. Gomperz ('Αθηναίων τὸ πᾶν πλῆθος κατὰ τὰ sec. Harpocrat.), W.-K. (velut τὸ πᾶν πλῆθος ἐκ τιμημάτων sec. Hesych. Harp.)»· εἰκάζομεν ἡμεῖς πρὸ τῆς λέξεως «τιμήματα» ἔκειτο ἐν τῷ παπύρῳ μόνον τὸ γράμμα Κ', : «κατὰ τιμήματα διεῖλεν» δηλαδὴ τοὺς 'Αθηναίους ἢ τὴν πολιτείαν, ἀπαραλλάκτως ὅπως ὅ τε 'Ησύχιος ἐν λέξεσιν «ἐκ τιμημάτων» γράφει: «*διῄρητο γὰρ ἡ πολιτεία* κατὰ Σόλωνα εἰς τέσσαρα, πεντακοσιομέδιμνον κ.τ.λ.» καὶ ἐν λέξει «ζευγίσιον»: «*ἦν δὲ διῃρημένη ἡ πολιτεία* εἰς τέσσαρα τιμήματα» καὶ ὁ Σουίδας ἐν λέξει «θῆτες»: «εἰς τέσσαρα *διαιρουμένης* («*διῃρημένης*»?) παρ' 'Αθηναίοις *τῆς πολιτείας*».

Τὸ κείμενον μετὰ τὴν λέξιν «θῆτα» παρεθέμεθα ὅπως ἐξέδωκεν αὐτὸ ὁ Blass, ὅστις σημειοῦται εἰς μὲν τὸ «καὶ» τόδε: «post θῆτα spatvacuum est aptum voci καὶ quam supplevi», εἰς δὲ τὰ «τὰς μεγίστας ἀρχὰς» τόδε: «τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς Kenyon rell., non recte. verum aut μεγίστας (quod legi posse concedit Kenyon) delendum, aut in sequentibus complu ra mutanda»· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ γεγραμμένον κεῖται οὐχὶ ΜΕΓΙΣΤΑϹ ἀλλὰ ΜΕΝΤΑϹ, ὅθεν ἐξαλειφομένου τοῦ ΤΑϹ ὡς κακῶς ἐπανειλημμένου ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἐκ τοῦ πρώτου «τάς», ὅπως μυριάκις συνέβη ἐν τῷ παπύρῳ, γραπτέον: «*καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς* ἀπένειμεν ἄρχειν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων καὶ ἱππέων καὶ ζευγητῶν—· *τοῖς δὲ* τὸ θητικὸν τελοῦσιν ἐκκλησίας καὶ δικαστηρίων μετέδωκε μόνον».

Σελ. 9. 6: «ἔδει δὲ τελεῖν πεντακοσιομέδιμνον μὲν ὃς ἂν ἐκ τῆς οἰκείας ποιῇ πεντακόσια μέτρα τὰ συνάμφω ξηρὰ καὶ ὑγρά, ἱππάδα δὲ τοὺς τριακόσια ποιοῦντας, ὡς δ' ἔνιοί φασι τοὺς ἱπποτροφεῖν δυναμένους (σημεῖον δὲ φέρουσι τό τε ὄνομα τοῦ τέλους ὡς [[ἂν]] ἀπὸ τοῦ πράγματος κείμενον καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν ἀρχαίων· ἀνάκειται γὰρ ἐν ἀκροπόλει εἰκὼν Διφίλου ἐφ' ᾗ ἐπιγέγραπται τάδε

'Διφίλου 'Ανθεμίων τήνδ' ἀνέθηκε θεοῖς
θητικοῦ ἀντὶ τέλους ἱππάδ' ἀμειψάμενος'.

καὶ παρέστηκεν ἵππος ἐκμαρτυρῶν ὡς τὴν ἱππάδα τοῦτο

σημαίνουσαν· οὐ μὴν ἀλλ᾽ εὐλογώτερον τοῖς μέτροις διῃρῆσθαι καθάπερ τοὺς πεντακοσιομεδίμνους), ζευγίσιον δὲ τελεῖν τοὺς διακόσια τὰ συνάμφω ποιοῦντας, τοὺς δ᾽ ἄλλους θητικὸν οὐδεμιᾶς μετέχοντας ἀρχῆς.».

Τὸ «ὡς—κείμενον» ἐξέβαλον ἐκ τοῦ κειμένου ὡς παρέμβλημα («ostendit—usus novicius particularum ὡς ἄν, *utpote*») οἱ H.-L. ὧν πιθανώτερος ἐγένετο ὁ Blass ἐγκλείσας μόνον τὸ «ἂν» ὅπερ καθ᾽ ἡμᾶς ἐπανελήφθη ἐκ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ χωρίου «ὃς ἄν».

Τὴν λέξιν «Διφίλου» ἐνέκλεισεν ἐν τῷ Ἀριστοτελικῷ λόγῳ ὁ Thompson ᾧ ἠκολούθησαν οἱ K.-W. καὶ ὁ Blass· ἴσως δὲ ἐγέγραπτο: «ΕΙΚΩΝ ⟨Ἀνθεμιωνο⟩ Διφίλου», δηλαδὴ «Ἀνθεμίωνος»·

Τὸ παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπίγραμμα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὑγιῶς ἐκ δύο πενταμέτρων συγκείμενον· ἄλλως δέ, παρὰ τῷ Πολυδεύκει μνημονεύοντι τοῦ πράγματος φέρεται ἐν VIII, 131:

«Διφίλου Ἀνθεμίων ἵππον τόνδ᾽ ἀνέθηκε θεοῖς»

ὅπερ ὁ Bekker μετέγραψε

«Διφίλου Ἀνθεμίων τόνδ᾽ ἵππον θεοῖς ἀνέθηκεν»

Ὁ κ. Συνόδης Παπαδημητρίου ἤκασε

«Διφίλου Ἀνθεμίων τήνδ᾽ εἰκὼ θεοῖς ἀνέθηκε»,

τολμηρότερα δὲ ἔτι εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Herwerden, τοῦ Thompson καὶ τοῦ Leeuwen προταθέντα· ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι ἀντὶ τοῦ «ἵΠΠΟΝ» ὁ ἀντιγραφεὺς παρ᾽ Ἀριστοτέλει ἀνέγνω «ΤΟΝδ᾽» ὅπερ καὶ μετέγραψε «ΤΗΝδ᾽», ἀναφέρων τοῦτο εἰς τὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν «εἰκών»:

«Διφίλου Ἀνθεμίων· ἵππον δ᾽ ἀνέθηκε θεοῖσι»,

ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται πῶς, ἐπαναληφθέντων τῶν γραμμάτων ΠΟΝ («ἵπΠΟΝΠΟΝΔ»), ἐγεννήθη ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Πολυδεύκους τὸ «ἵπΠΟΝΤΟΝΔ».

Τὰ «ὡς—σημαίνουσαν» ἀδίκως ὑπώπτευσαν πολλοὶ ἐν οἷς καὶ ὁ Kenyon γράφων «σημαίνει» καὶ ὁ κ. Σ. Παπαδημητρίου καὶ ὁ Bury, Rutherfort καὶ Naber γράφουσιν «σημαίνουσιν», ὁπότε ἀνάγκη καὶ τὸ «τοῦτο» νὰ μεταβληθῇ εἰς «τούτῳ» ἢ «οὕτω», καὶ ὁ Herwerden θεωρῶν ὅλον τὸ χωρίον «interpretamentum»· ἡμεῖς ἀποροῦμεν πῶς προσεβλήθη χωρίον ὑγιέστατον.

Τὸ «τελεῖν» μετὰ τὰς λέξεις «ζευγίσιον δὲ» νομίζομεν ἐκβλητέον, ὡς τοῦ ὅλου λόγου ἡ σειρὰ διδάσκει καὶ τὸ ἐν κεφ. IV, σελ, 5, 2-10 χωρίον: «τούτους δ' ἔδει διεγγυᾶσθαι—βουλεύειν δὲ—κληροῦσθαι δὲ—καὶ—ἄρχειν—τότε δὲ—κληροῦν» καὶ τὸ ἐν κεφ. XLIII, σελ. 61, 1: «προγράφουσι δὲ καὶ τὰς ἐκκλησίας οὗτοι, μίαν μὲν κυρίαν ἐν ᾗ δεῖ κ.τ.λ.» καὶ μετὰ ἕνδεκα ὅλους στίχους ἐπιφέρεται τό: «ἑτέραν δὲ ταῖς ἱκετηρίαις ἐν ᾗ κ.τ.λ.»· ἐὰν δὲ τηρήσωμεν τὸ «τελεῖν», τότε ἐξ ἅπαντος ὀφείλομεν νὰ γράψωμεν ὅπως ὁ κ. Κόντος «ζευγίσιον δ'⟨ἔδει⟩ τελεῖν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

Σελ. 10, 7: «Σόλων μὲν οὖν οὕτως ἐνομοθέτησεν περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων· τὸ γὰρ ἀρχαῖον ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ ἀνακαλεσαμένη καὶ κρίνασα καθ' αὑτὴν τὸν ἐπιτήδειον ἐφ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν . . . . σα ἀπέστελλεν. φυλαὶ δ' ἦσαν δ´ κ.τ.λ.».

Περὶ τῶν ἐξιτήλων γραμμάτων ἐν τῷ παπύρῳ παρετήρησεν ὁ Kenyon τάδε: «the writing of the MS. is almost entirely obliterated, but the remains which are visible are in accordance with the reading here proposed», εἶναι δὲ ἡ τοῦ Kenyon συμπλήρωσις «ἐπ' ἐνιαυτὸν διατάξασα»· ἀλλὰ τὸ ῥῆμα «διατάσσειν» ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ μεταχειρίζεται συνήθως ἐπὶ τῆς πολιτείας (κεφ. VII, σελ. 8, 15: «διέταξε τὴν πολιτείαν τόνδε τὸν τρόπον» καὶ XI, σελ. 12, 22 καὶ XXIX, σελ. 42, 18), ἐν τῷ μόνῳ δὲ χωρίῳ, ἐν ᾧ κεῖται κατ' ἄλλην ἔννοιαν, εἶναι συντεταγμένον πρὸς τὴν πρόθεσιν «ἐπὶ» κατ' αἰτιατικήν, κεφ. LXI, σελ. 86, 7: «τούτους (τοὺς στρατηγοὺς) διατάττουσι τῇ χειροτονίᾳ, ἕνα μὲν ἐπὶ τοὺς ὁπλίτας κ.τ.λ.» οἱ K.-W. διακρίνοντες ἐν τῷ παπύρῳ τὰ γράμματα «ἐπ' . . ια . . ὀν . . . . σα» ἀναπληροῦσιν «ἐπ' ἐνιαυτὸν καθιστῶσα»· ἀλλ' ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν ἐνθυμούμεθα χωρίον ἐν ᾧ ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας κεῖται τὸ ῥῆμα «καθιστάναι» πρὸς δοτικὴν μετὰ τῆς «ἐπὶ» συντεταγμένον, πλεῖστα δὲ ἐν οἷς λέγεται τὸ «καθιστάναι τινὰ ἐπί τι» ἢ «εἴς τι»· τέλος οἱ H.-L. μεταβάλλουσι τὸ «ἑκάστῃ» εἰς «ἑκάστην». Ὁ Ἀριστοτέλης πυκνὴν ποιεῖται χρῆσιν ἐν τῷ προ-

κειμένῳ ἔργῳ τοῦ ἁπλοῦ ῥήματος «τάττειν», οἷον ἐν σελ. 10, 15: «*τεταγμένη πρός* τε τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰς δαπάνας» καὶ 10, 21: «*ἔταξεν ἐπὶ* τὸ νομοφυλακεῖν» καὶ κεφ. XIII, σελ. 18, 5: «ἐφ' ᾗ *τεταγμένος* ἦν Πεισίστρατος» καὶ XV, σελ. 20, 20: «οἱ ἐπὶ τούτῳ *τεταγμένοι*» ἔνθα ὁ πάπυρος κακῶς ἔχει τὸ «τούτων» ἀντὶ τοῦ «τούτῳ»· κατὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ εἶπε: «τὸν ἐπιτήδειον ἐφ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν—*τάξασα*» (Πλάτ. νόμ. XII, σελ. 952 e: «*τοὺς ἐπὶ τούτοις τεταγμένους ἄρχοντας*». Δημοσθέν. περὶ στεφ. 55: «*ἐπὶ τῷ θεωρικῷ τεταγμένος*»· πλείονα ὅρα παρὰ τῷ κ. Κόντῳ, ἐν *Ἀθηνᾶς* Δ' σελ. 89 κ. ἑξ.).

Σελ. 11, 3: «καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας ηὔθυνεν κυρία οὖσα καὶ ζημιοῦν καὶ κολάζειν (ἡ βουλὴ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν) καὶ τὰς ἐκτείσεις ἀνέφερεν εἰς πόλιν, οὐκ ἐπιγράφουσα τὴν πρόφασιν τοῦ .... εσθαι, καὶ τοὺς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνιστμένους ἔκρινεν, Σόλωνος θέντος νόμον .... περὶ αὐτῶν.».

Πρὸ τῆς λέξεως «πόλιν» ἐγράψαμεν ἤδη ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* τῆς Τεργέστης ὅτι ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον «τήν».

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν χασμάτων ὁ Kenyon ἀνεπλήρωσε τὰ γράμματα «κολάζ», ὁ Blass τὰ «εὐθύν», ὁ Tyrell τὰ «ἐκτίν» καὶ οἱ K.-W. τὰ «εἰσπράττ»· εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθε τὸ ῥῆμα «ἐπιβάλλεσθαι» οὗ ῥήματος χρῆσιν ἐποιήσατο ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. LVI, σελ. 80, 17 καὶ κεφ. LXI, σελ. 87, 2, ἐνταῦθα μὲν εἰπὼν τὸ «*ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν*» ἐκεῖ δὲ μόνον τὸ «*ἐπιβάλλειν*», ὅπως ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας ἄνευ ἀντικειμένου τινὸς λέγουσι τὸ ῥῆμα καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ὁ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Ἀλκιβ. II, 5: «*ἐπιβάλλειν* δὲ τῷ φυλάρχῳ».

Τὸ δεύτερον χάσμα (μετὰ τὴν λέξιν «θέντος») κατ' ἀρχὰς ὁ Kenyon, ᾧ ἠκολούθησαν καὶ οἱ H.-L, ἀνεπλήρου: «ὁ μὲν οὖν ταῦτ' ἔταξε», οἱ δὲ K.-W. διέγνωσαν ἐν τῷ παπύρῳ τὰ γράμματα

Ο
ΝΟΜ .... ЄΝ ...· εὐτυχέστερος ἐφάνη ὁ Wessely, ᾧ συμφωνεῖ νῦν καὶ ὁ Kenyon, διακρίνας τὰ γράμματα ЄΙϹΑ .. ЄΛ ..., ἅτινα συνεπλήρωσεν «εἰσαγγελίας»· εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθεν ЄΙϹΑ ..

ΕΛ[ΤΙΚ], δηλαδή: «Σόλωνος θέντος νόμον *εἰσαγγελτικὸν περὶ αὐτῶν*» (κεφ. XVI, σελ. 23, 9: «*οἱ περὶ τῶν τυράννων νόμοι*»), «*εἰσαγγελτικοῦ*» δὲ «*νόμου*» μνημονεύουσιν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτ. λόγῳ 63 καὶ ὁ Πολυδεύκης VIII, 51. Τὸ δικαίωμα τῆς εἰσαγγελίας εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι ἤδη καὶ ἐπὶ Δράκοντος, κατὰ τὸ κεφ. IV, σελ. 5, 16: «ἐξῆν δὲ τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὴν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴν εἰσαγγέλλειν», ὁ δὲ Σόλων φαίνεται ὅτι ὥρισε τὰ κατ' αὐτὴν ἀκριβέστερον δι' εἰδικοῦ νόμου, μάλιστα περὶ τῶν ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνισταμένων.

Σελ. 11, 8: «ὁρῶν δὲ τὴν μὲν πόλιν πολλάκις στασιάζουσαν, τῶν δὲ πολιτῶν ἐνίους διὰ τὴν ῥαθυμίαν..... ὦντας τὸ αὐτόματον, νόμον ἔθηκε πρὸς αὐτοὺς ἴδιον, ὃς ἂν στασιαζούσης τῆς πόλεως μὴ θῆται τὰ ὅπλα μηδὲ μεθ' ἑτέρων ἄτιμον εἶναι καὶ τῆς πόλεως μὴ μετέχειν».

Διαφωνήσαντες οἱ φιλόλογοι περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως «αὐτόματον» ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ συνεπλήρωσαν ἄλλοι ἄλλως τὸ χάσμα· καί τινες μὲν ἑρμηνεύοντες τὴν λέξιν διὰ τοῦ «τὴν τύχην, τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων» ἔγραψαν «ἀγαπῶντας» (κ. Κόντος, Mayor, K.-W.) ἢ «περιμένοντας» (Blass, κ. Γεννάδιος, H.-L.) ἢ «στέργοντας» (ὁ κ. Κόντος)· ἄλλοι δὲ ἐκλαβόντες αὐτὴν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ἐξ ἰδίας ὁρμῆς, οἰκείᾳ βουλήσει, αὐθορμήτως» καὶ παραβαλόντες τὸ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν βίῳ Σόλ., κεφ. 20: «βούλεται δ', ὡς ἔοικεν, μὴ ἀπαθῶς μηδ' ἀναισθήτως ἔχειν πρὸς τὸ κοινὸν—ἀλλ' *αὐτόθεν* (=«ἐκ τοῦ αὐτομάτου, οἴκοθεν») τοῖς τὰ βελτίω καὶ δικαιότερα πράττουσι προθέμενον συγκινδυνεύειν καὶ βοηθεῖν μᾶλλον ἢ περιμένειν ἀκινδύνως τὰ τῶν κρατούντων» ἀνεπλήρωσαν «ἀποστάντας» (Kenyon), ὅπερ διά τε τὴν πρὸς αἰτιατικὴν σύνταξιν καὶ τὸν χρόνον εἶναι ἡμαρτημένον, ἢ «ἀποκνοῦντας» (Rutherford, παρὰ τὰ λείψανα τοῦ παπύρου) ἢ «οὐκ ἔχοντας» (κ. Πανταζίδης). Ὁ Bury ἤκασε «περιορῶντας» ὅπερ ἐδέξαντο νῦν ὁ Kenyon καὶ ὁ Blass· προτιμῶμεν ἡμεῖς νὰ γράψωμεν «παρορῶντας» καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ ἐπειδὴ τοῦ «παρορᾶν» ποιεῖται χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐν τῷ

κεφ. XXVI, σελ. 37, 16 καὶ XXXV, σελ. 49, 2, τὸ δὲ «περιορᾶν» οὐδαμοῦ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας κεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IX

Σελ. 12, 4: «οἴονται μὲν οὖν τινες ἐπίτηδες ἀσαφεῖς αὐτὸν ποιῆσαι τοὺς νόμους, ὅπως ᾖ τῆς κρίσεω[ς ὁ δῆμος κ]ύριος.».

Ὁ Kenyon ἐκδοὺς τὸ πρῶτον «ὅπως τι τῆς κρίσεως ἔχῃ ὁ δῆμος κύριος» ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς πλείστας εἰκασίας· οἱ K.-W. ἔγραψαν «ὅπως τι τῆς κρίσεως ὁ δῆμος ᾖ κύριος», οἱ δὲ H.-L. «ὅπως τῆς κρίσεως ὁ δῆμος ᾖ κύριος» (τὸ αὐτὸ καὶ ὁ κ. Πανταζίδης) μὴ ἀρνούμενοι ὅτι «post ὅπως videtur τι scriptum esse»· ὁ Wyse ᾔκασεν «ὅπως τι τῆς κρίσεως μετέχῃ ὁ δῆμος κύριος ὤν» (τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Jackson « — κυρίως», ἄνευ τοῦ «ὤν»), ὁ Diels «ὅπως διὰ τῆς κρίσεως ὁ δῆμος ᾖ πάντων κύριος», ὁ Poland καὶ ὁ Gertz «ὅπως τι τῆς κρίσεως ἔχῃ ὁ δῆμος κῦρος» (τὸ αὐτὸ καὶ ὁ κ. Γ. Βερναρδάκης, μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ «ὤν» μετὰ τὸ «δῆμος» καὶ τῆς γραφῆς «κύριος»), Mayor «ὅπως διὰ τῆς κρίσεως ἔχῃ ὁ δῆμος τὸ κῦρος» καὶ ὁ κ. Κόντος ἐν δισταγμῷ «ὅπως τῆς κρίσεως ὑπάρχῃ ὁ δῆμος κύριος».

Ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Τεργέστης *Ἡμέρᾳ* τῆς 19 Ὀκτωβρ. 1891 ἐγράψαμεν τάδε: «ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι τὰ μετὰ τὴν λέξιν «ὅπως» γράμματα ἐν τῷ παπύρῳ δὲν εἶναι ΤΙ ἀλλὰ ΗΙ καὶ τότε γραπτέον: «*ὅπως ᾖ τῆς κρίσεως ὁ δῆμος κύριος.*».»

Χαίροντες βλέπομεν νῦν ὅτι τὴν ἀληθῆ ταύτην γραφὴν ἀνεκάλυψεν ἀρτίως ὁ Kenyon ἐν τῷ παπύρῳ κειμένην καὶ ἐδέξατο ὁ Blass ὑποσημειωσάμενος: «ὅπως ᾖ ita Kenyon[3]; falso ὅπως τι legebant.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ X

Σελ. 12, 13: «τήν τε τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ τὴν τοῦ νομίσματος αὔξησιν (ἐποίησεν ὁ Σόλων)· ἐπ' ἐκείνου γὰρ ἐγένετο καὶ τὰ μέτρα μείζω τῶν Φειδωνείων καὶ ἡ μνᾶ

πρότερον ἄγουσα τὰς τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἀνεπληρώθη ταῖς ἑκατόν· ἦν δ' ὁ ἀρχαῖος χαρακτὴρ δίδραχμον· ἐποίησε δὲ καὶ σταθμὸν πρὸς τὸ νόμισμα, τρεῖς καὶ ἑξήκοντα μνᾶς τὸ τάλαντον ἀγούσας· καὶ ἐπιδιενεμήθησαν κ.τ.λ.».

Περὶ τοῦ «τρεῖς καὶ ἑξήκοντα» ὁ μὲν Kenyon σημειοῦται: «the letteres of the first word are rather faint. The words τρεῖς καὶ must, however, be corrupt. There is no indication that the number of minae in a talent was ever other than sixty», οἱ δὲ H.-L.: «post νομισμα Leeuwen delet verba τρεῖς καί—, ex versu autem praecedenti irrepsisse credibile est. Glover coniecit τιθεὶς καθ', Hultsch τουτέστιν»· ἴσως ἡ παλαιὰ γραφὴ εἶχεν ὧδε: «—πρὸς τὸ νόμισμα, πρὸς τὰς ἑξήκοντα μνᾶς τὸ τάλαντον· καὶ ἐπιδιενεμήθησαν κ.τ.λ.»· ἀφοῦ τὸ ΠΡΟϹ μετέπεσεν εἰς ΤΡЄΙϹ ὁ ἀντιγραφεὺς (ἢ διορθωτής τις) ἀποβλέπων εἰς τὸ «ἡ μνᾶ πρότερον *ἄγουσα τὰς τρεῖς* καὶ ἑβδομήκοντα δραχμάς» ἔγραψε μὲν «τρεῖς καὶ ἑξήκοντα» προσέθηκε δὲ τὸ «ἀγούσας» κατὰ τὸ «ἄγουσα». Ὁ Herwerden καὶ ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου προέτειναν νὰ γραφῇ «ἄγον» ἀντὶ «ἀγούσας».

Σελ. 13, 7: «ἅμα δὲ καὶ συνέβαινεν αὐτῷ τῶν τε γνωρίμων διαφόρους γεγενῆσθαι πολλούς, διὰ τὰς τῶν χρεῶν ἀποκοπάς, καὶ τὰς στάσεις ἀμφοτέρας μεταθέσθαι, διὰ τὸ παρὰ δόξαν αὐτοῖς γενέσθαι τὴν . . . τάξιν· ὁ μὲν γὰρ δῆμος ᾤετο πάντ' ἀνάδαστα ποιήσειν αὐτόν, οἱ δὲ γνώριμοι πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποδώσειν ησ . . . . . . παραλλὰξ . . . . . . ἀμφοτέροις ἠναντιώθη καί, ἐξὸν αὐτῷ μεθ' ὁποτέρων ἠβούλετο συστάντι τυραννεῖν, εἵλετο πρὸς ἀμφοτέρους ἀπεχθέσθαι.».

Ὁ Rutherfort γράψας «τὰς στάσεις *ἀμφοτέρους* μεταθέσθαι» δὲν ἔλαβε τὸν κόπον καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν φράσιν· ἡμεῖς νομίζοντες ὅτι τὸ χωρίον ἔχει κάλλιστα παρατηροῦμεν αὐτῷ ὅτι τὸ «γνωρίμων» εἶναι ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει ἴσον τῷ «φίλων», ὡς καὶ ἐν κεφ. VI,

σελ. 7, 8: «συνέβη γὰρ τῷ Σόλωνι μέλλοντι ποιεῖν τὴν σεισάχθειαν προειπεῖν τισι *τῶν γνωρίμων*» ἀνθ' ἧς λέξεως μετὰ ἕνα στίχον λέγεται τὸ «τῶν φίλων», διὰ δὲ τοῦ «στάσεις» (κεφ. XIII, σελ. 18, 1: «ἦσαν δὲ αἱ στάσεις τρεῖς» καὶ XV, σελ. 20, 1: «φοβηθεὶς ἀμφοτέρας τὰς στάσεις») δηλοῦνται οἵ τε «γνώριμοι», οἱ «εὔποροι» (κεφ. XXVIII, σελ. 39, 22), καὶ οἱ δημοτικοί, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἑπόμενα «ὁ μὲν γὰρ δῆμος—οἱ δὲ γνώριμοι», σημαίνει δὲ ἡ ὅλη φράσις «τὰς στάσεις ἀμφοτέρας μεταθέσθαι» τὸ «τούς τε γνωρίμους καὶ τοὺς δημοτικοὺς μεταγνῶναι, μετανοῆσαι», ὡς δὴ πολλάκις γίνεται χρῆσις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας τοῦ μέσου «μετατίθεσθαι».

Μετὰ τὰς λέξεις «γενέσθαι τὴν» κεῖται ἐν τῷ παπύρῳ ἀμυδρὰ λέξις ἧς διακρίνονται μόνον τὰ τελευταῖα γράμματα CAN, ὕπερθεν δὲ φέρεται γεγραμμένον τὸ «κατάστασιν» ὅπερ ὁ Herwerden ὑπολαμβάνει «glossema»· καὶ ὁ μὲν Kenyon τὸ πρῶτον ἔγραψε «τὴν οὖσαν κατάστασιν», οἱ δὲ H.-L. «τὴν οὖσαν τάξιν», ὁ Herwerden εἰκάσας καὶ «τὴν καταστᾶσαν τάξιν», ὁ δὲ Leeuwen «τὴν τῆς οὐσίας τάξιν»· ὁ Blass ἠρκέσθη εἰς τὸ «τὴν κατάστασιν», οἱ δὲ κ. Κόντος καὶ Πανταζίδης ᾔκασαν «τὴν νέαν κατάστασιν»· τέλος οἱ K.-W. καταχωρίσαντες καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κειμένῳ τὸ «τὴν κατάστασιν» ὑπεσημειώσαντο: «THNIC ANTAΞIN, emendatio incerta»· εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθε τὸ «παροῦσαν τάξιν» ἐνθυμηθέντας τὸ ἐν κεφ. XXXVII, «ἐκώλυε κοινωνεῖν τῆς *παρούσης* πολιτείας»· ἐὰν δὲ ὅσα οἱ K.-W. παρατηροῦσι περὶ τῆς ἐν τῷ παπύρῳ γραφῆς ἀληθεύωσιν, εἰκάζομεν ὅτι τὸ I μετὰ τὸ THN οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ πρῶτον σκέλος τοῦ πάλαι ποτὲ ἀκεραίου γράμματος Π' δι' οὗ ἐν τῷ παπύρῳ δηλοῦται ἡ πρόθεσις «παρά».

Τὸ χάσμα μετὰ τὰ γράμματα «ησ» ὁ Kenyon τὸ πρῶτον ἀνεπλήρωσεν «ἧς μέντοι παραλλάξας δόξης», οἱ δὲ Blass καὶ K.-W. «ἢ σμικρὸν παραλλάξειν· ὁ δέ», ὅπερ δέχεται νῦν καὶ ὁ Kenyon καὶ ἐγκρίνουσιν οἱ H.-L.· εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθεν ὅτι μετὰ τὴν λέξιν «παραλλάξειν» ἔκειτο ἴσως αὐτὸ τοῦ Σόλωνος τὸ ὄνομα: COΛ (Δ), : «ἢ σμικρὸν παραλλάξειν· Σόλων δ' ἀμφοτέροις κ.τ.λ.».

Τὸ «εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποδώσειν» δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον ὑπο-

ψίας· καὶ ὁ μὲν Herwerden ἤκασεν «ἀποκαταστήσειν» ἀντὶ «ἀποδώσειν», ὁ δὲ Blass ἐνέκλεισεν ὡς νόθην τὴν λέξιν «εἰς» εἰσηγησαμένων τῶν K.-W. οἵτινες νῦν ἐν τῇ μετεκδόσει πιθανώτερον, νομίζομεν ἀντὶ τοῦ ΕΙC γράφουσιν Η, «ἢ τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποδώσειν ἢ σμικρὸν παραλλάξειν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XII

Σελ. 14, 6: «καὶ πάλιν δ' ἑτέρωθί που λέγει περὶ τῶν διανείμασθαι τὴν γῆν βουλομένων».

Κάλλιον εἶναι ἴσως νὰ ἐκβληθῇ τὸ «δ'» ὡς κακῶς ἐπανειλημμένον ἐκ τοῦ πρὸ πέντε στίχων ἔμπροσθεν κειμένου «πάλιν δ' ἀποφαινόμενος»· διάφορον εἶναι τὸ ἐν σελ. 15, 1: «πάλιν δὲ καὶ περὶ τῆς ἀποκοπῆς τῶν χρεῶν», ἔνθα ἄλλως τὸ «πάλιν», μὴ κείμενον ἐν τῷ παπύρῳ ἀναπληρωθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Kenyon δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου προταθὲν «λέγει».

Σελ. 14, 20: «—
— — — — οὐδέ μοι τυραννίΔΟC
ἁνδάνει βίᾳ τι ῥέζειν οὐδὲ πιείρας χθοΝΟC
πατρίδος κακοῖσιν ἐσθλοὺς ἰσομοιρίαν ἔχειν».

Δίκαια εἶναι ὅσα παρατηρεῖ ὁ κ. Κόντος: »ἀμφιβάλλομεν ἂν ἀδιάφθορος εἶναι ἡ φράσις «οὐδέ μοι τυραννίδος», «εἰκάζομεν δὲ ἡμεῖς ὅτι γραπτέον «τυραννίΔΑ»· τῶν ἐκδοτῶν μόνοι οἱ H.-L. προσκρούσαντες εἰς τὴν παραδεδομένην γραφὴν ἔγραψαν ἐν τῷ κειμένῳ ἀντὶ τοῦ «βίᾳ τι ῥέζειν» τὸ «βίαια λῆματ'», κατ' εἰσήγησιν τοῦ Leeuwen ἀληθῶς βίαιον. Ὁ δὲ νοῦς, ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, εἶναι: «οὔ μοι ἀρέσκει, λέγει ὁ Σόλων, οὔτε οἱ ἐσθλοὶ νὰ ἔχωσιν ἰσομοιρίαν γῆς τοῖς κακοῖς οὔτε τυραννὶς νὰ βιάζηται τοὺς πολλούς»· εἶπε δὲ ὁ Σόλων καὶ ἐν ἑτέρῳ ποιήματι, ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὀλίγῳ πρότερον παρατεθειμένῳ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, τάδε:

«δῆμος δ' ὧδ' ἂν ἄριστα σὺν *ἡγεμόνεσσιν* ἕποιτο,
μήτε λίαν *ἀνεθεὶς* μήτε *βιαζόμενος.*».

Σελ. 16, 18: «εἰ γάρ τις ἄλλος, φησί, ταύτης τῆς τιμῆς ἔτυχεν
'οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον οὐδ' ἐπαύσατο'»

Εἶπεν ἴσως ὁ Σόλων:
«τιμῆς δὲ ταύτης ἄλλος ὡς ἐγὼ τυχών»,
κατὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι (σελ. 16, 3) εἰρημένον:
«*κέντρον δ' ἄλλος ὡς ἐγὼ λαβών*,
κακοφραδής τε καὶ φιλοκτήμων ἀνήρ,
οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XIII

Σελ. 18, 7: «τρίτη δ' ἡ τῶν διακρίων, ἐφ' ᾗ τεταγμένος ἦν Πεισίστρατος, δημοτικώτατος εἶναι δοκῶν· προσεκεκόσμηντο δὲ τούτοις οἵ τε ἀφῃρημένοι τὰ χρέα διὰ τὴν ἀπορίαν καὶ οἱ τῷ γένει μὴ καθαροὶ ὄντες διὰ τὸν φόβον.».

Ἀγνοοῦμεν πῶς ἑρμηνεύει ὁ Blass τὴν λέξιν «προσεκεκόσμηντο»· πάντως δ' ὅμως ὤφειλε, τοὐλάχιστον ἐν τῷ κριτικῷ ὑποσημειώματι, νὰ μνημονεύσῃ τῆς εὐφυεστάτης εἰκασίας τοῦ κ. Κόντου καὶ τοῦ Leeuwen «προσεκεκόλληντο» οὗ ἐπὶ ὁμοίας ἐννοίας χρῆσιν ἐποιήσατο ὁ Πλάτων ἐν Φαίδωνι, σελ. 82 e καὶ ἐν νόμ. σελ. 728 b: «τοὺς μὲν ἀγαθοὺς φεύγειν ἄνδρας καὶ λόγους καὶ ἀποσχίζεσθαι τοῖς δὲ *προσκολλᾶσθαι*» (Πράξ. Ἀποστ. ε', 36: «Θευδᾶς—ᾧ *προσεκολλήθη* ἀριθμὸς ἀνδρῶν»· ε', 13: «τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα *κολλᾶσθαι* αὐτοῖς»). Καὶ ἠδύνατο μέν τις καὶ «προσέκειντο» νὰ εἰκάσῃ, οὗ ῥήματος συχνὴν ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας ποιοῦνται χρῆσιν οἱ ἀρχαῖοι, ἀλλ' ὅμως τὸ «προσεκεκόλληντο» καὶ μᾶλλον πλησιάζει πρὸς τὴν παραδεδομένην γραφὴν καὶ καλῶς εἰρημένον εἶναι περὶ τῶν «ἀφῃρημένων τὰ χρέα», τῶν ἀπόρων γενομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XIV

Σελ. 18, 26: «ἐπεὶ δὲ λέγων [οὐκ ἔπει]θεν, ἐξαράμε-

νος τὰ ὅπλα πρὸ τῶν θυρῶν αὐτὸς μὲν ἔφη βεβοηθηκέναι τῇ πατρίδι κ.τ.λ.».

Ἡ ἀναπλήρωσις τῶν ἐξιτήλων γραμμάτων ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὧδε: ΟΥΔ'ΝΕΠΕΙ, ἤγουν «οὐδέν' ἔπειθεν». Πλουτάρχ. Σόλ., 30: «*οὐδενὸς* δὲ προσέχοντος αὐτῷ διὰ τὸν φόβον ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ λαβὼν τὰ ὅπλα καὶ πρὸ τῶν θυρῶν θέμενος» καὶ Διοδώρ. Σικελ. 9, 21: «Σόλων παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους καταλύειν τὸν τύραννον—· *οὐδενὸς* δ' αὐτῷ προσέχοντος, ἀναλαβὼν τὴν πανοπλίαν προῆλθεν εἰς τὴν ἀγοράν.».

Τὸ «ἐξαράμενος» ἀγνοοῦμεν ἂν καλῶς ἔχῃ λεγόμενον μετὰ τοῦ «πρὸ τῶν θυρῶν», κάλλιστα δὲ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ συγγραφεύς: «ἐξαράΜΕΝΟC τὰ ὅπλα ⟨καὶ θέΜΕΝΟC⟩ πρὸ τῶν θυρῶν».

Σελ. 19, 14: «γυναῖκα μεγάλην καὶ καλὴν ἐξευρών, ὡς μὲν Ἡρόδοτός φησιν ἐκ τοῦ δήμου τῶν Παιανιέων, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν ἐκ τοῦ Κολλυτοῦ στεφανόπολιν Θρᾷτταν, ᾗ ὄνομα Φύη, τὴν θεὸν ἀπομιμησάμενος τῷ κόσμῳ κ.τ.λ.».

Δὲν ἠδύνατο, νομίζομεν, νὰ εἴπῃ ὁ συγγραφεὺς ἁπλῶς «ᾗ ὄνομα Φύη» ἄνευ ῥήματός τινος, εἰκάζομεν δὲ ὅτι ἔγραψεν: «ᾗ ὄνομα ⟨ἦν⟩ Φύη» ἢ «ᾗ ὄνομ' ⟨ἦν⟩ Φύη», ὅπως ἐν κεφ. XVII, σελ. 24, 12: «ᾧ ὄνομ' ἦν Γοργίλος» καὶ ὁ Ἡρόδοτος δέ, παρ' οὗ ταῦτα ἔλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης πολλαχοῦ κατὰ λέξιν, ἐν α', 60 εἶπε: γυνὴ τῇ *οὔνομα ἦν* Φύη». Ὁ Πολύαινος ἐξήνεγκεν ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἐν Στρατηγ. α', 21: «παραστησάμενος γυναῖκα μεγάλην ⟨ΚΑΙ'⟩ ΚΑλὴν ὄνομα Φύην».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XVI

Σελ. 22, 4: «ἰδὼν γάρ τινα παντελῶς πέτρας σκάπτοντα καὶ ἐργαζόμενον διὰ τὸ θαυμάσαι, τὸν παῖδα ἐκέλευσεν τί γίγνεται ἐκ τοῦ χωρίου· ὁ δ' 'ὅσα κακὰ καὶ ὀδύναι', ἔφη, 'καὶ τούτων τῶν κακῶν καὶ τῶν ὀδυνῶν Πεισίστρατος δεῖ λαβεῖν τὴν δεκάτην' ὁ μὲν οὖν ἄνθρωπος ἀπεκρίνατο ἀγνοῶν κ.τ.λ.».

Θαυμάσαι ἄξιον εἶναι πῶς ποτε ὁ Ἀριστοτέλης ἠδυνήθη νὰ γράψῃ «διὰ τὸ θαυμάσαι» ὅπου πάντες λέγουσι «θαυμάσας», νομίζομεν δὲ ὅτι δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ γράψωμεν ἀντὶ τοῦ «θαυμΑCAI TO'N παῖδα» τό: «διὰ τὸ θαυμΑCTON, TO'N παῖδα».

Οὐ κακῶς ὁ Herwerden νομίζει ὅτι τὸ «τῶν κακῶν καὶ τῶν ὀδυνῶν» εἶναι σχόλιον εἰς τὸ «τούτων» παρεγγεγραμμένον ἐν τῷ κειμένῳ ὅθεν καὶ ἐξέβαλεν αὐτό, περιττὸν δὲ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ λόγος τοῦ ἐργάτου ἀνακτᾶται οὕτω πλήρη τὴν δριμύτητα καὶ πικρίαν, ἄλλως δὲ ἡ φράσις λείπει καὶ ἐν τοῖς χωρίοις τῶν ἀρχαίων ὅσοι μνημονεύουσι τοῦ ἱστορήματος: παροιμ. Mant. I, 76 (Leutsch, II σελ. 756: «—τοῦ δὲ φήσαντος ὀδύνας καὶ σφακέλους καὶ τούτων τὴν δεκάτην Πεισιστράτῳ τελεῖν» καὶ Ζηνοβ. IV, 76 (I σελ. 105): «—ὁ δ' ἀπεκρίνατο 'ὀδύνας καὶ σφακέλους καὶ τούτων δεκάτην Πεισίστρατος φέρει'.».

Σελ. 22, 18: «μέγιστον δὲ πάντων ἦν [τῶν ἐπαινου]μένων τὸ δημοτικὸν εἶναι τῷ ἤθει καὶ φιλάνθρωπον· ἔν τε γὰρ τοῖς ἄλλοις [προῃρεῖτο] πάντα διοικεῖν κατὰ τοὺς νόμους, οὐδεμίαν ἑαυτῷ πλεονεξίαν διδούς, καί ποτε κ.τ.λ.».

Ἀντὶ τοῦ «ἐπαινουμένων» δυνατὸν εἶναι νὰ ἀναπληρωθῇ καὶ τὸ «ὑμνουμένων». Πλούτ. Ἀριστ. 24: «ὡς γὰρ οἱ παλαιοὶ τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον οὕτως οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐπ' Ἀριστείδου φόρον—*ὕμνουν*».

Σελ. 23, 3: «διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἔμεινεν ...... καὶ ὅτ' ἐκπέσοι πάλιν ἀνελάμβανε ῥᾳδίως.».

Μετὰ τὴν λέξιν «ἔμεινεν» ὁ Kenyon ἀνεπλήρου πρότερον τὸ «τυραννῶν»· οἱ K.-W. ἐξέδωκαν «ἐν τῇ ἀρχῇ», ὅπως λέγεται ἐν κεφ. XVII, σελ. 23, 16: «ἐγκατεγήρασε τῇ ἀρχῇ», ἄνευ δὲ τοῦ ἄρθρου «τῇ», διὰ τὸ μικρὸν τοῦ χάσματος, οἱ H.-L. καὶ νῦν καὶ ὁ Kenyon· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀορίστου «ἔμεινεν» γραπτέος μᾶλλον ὁ παρατατικὸς ὑπὲρ οὗ συνηγορεῖ καὶ τὸ ἀκολουθοῦν «καὶ ὅτ' ἐκπέσοι πάλιν»: «διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἔμεν' ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ὅτ' ἐκ-

πέσοι κ.τ.λ.». Εἶναι δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη τὰ ἔτη τῶν τυραννίδων τοῦ Πεισιστράτου τὰ πάντα «ἑνὸς δέοντα εἴκοσι» (σελ. 24, 1), τῆς μὲν πρώτης πέντε, τῆς δὲ δευτέρας ἓξ καὶ τῆς τρίτης ὀκτώ, ἑκάστοτε ἱκανῶς πολλὰ ὡς πρὸς τὸν Ἡρόδοτον (α', 59 κ. ἑξ.) βραχυτάτας ὁρίζοντα τὰς δύο πρώτας τυραννίδας (ἔπιθι ὅσα περὶ τοῦ ὅλου ζητήματος διέλαβεν ὁ U. Köhler ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τῶν συνεδριῶν τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, 1892 XXI, σελ. 339 κ. ἑξ.)· ὅθεν ἂν ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο ἠθέλησε νὰ εἴπῃ, ὅτι διὰ τὸ δημοτικὸν τοῦ ἤθους καὶ φιλάνθρωπον ὁ Πεισίστρατος καὶ ὁσάκις *ἐλάμβανε* τὴν τυραννίδα *ἔμενεν* ἐν αὐτῇ πολὺν χρόνον καὶ εἴ ποτε *ἐξέπιπτεν*, διὰ τὰς στάσεις, *ἀνελάμβανεν* αὐτὴν ῥᾳδίως, καὶ νομίζομεν ὅτι τοῦτο ἠθέλησε, τότε ἐπαρκῶς δικαιολογεῖται ἡ ἡμετέρα διόρθωσις. Ἐν τῷ κεφ. XVII, σελ. 23, 19 ὁ συγγραφεὺς γράφων περὶ τῶν πάντων ὁμοῦ ἐτῶν ὀρθῶς μεταχειρίζεται τὸν ἀόριστον: «ἃ δ' ἐν τῇ ἀρχῇ *διέμεινεν*».

Σελ. 23, 12: «νόμος γὰρ αὐτοῖς ἦν ὅδε, ʽθέσμια τάδε Ἀθηναίοις καὶ πάτρια· ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται ἢ τὴν τυραννίδα τις συγκαθιστῇ, ἄτιμον εἶναι καὶ αὐτὸν καὶ γένος'.».

Οὕτω διέταξε τὸ χωρίον ὁ Blass κατὰ τὸ παρὰ Ἀνδοκίδι περὶ Μυστηρ. 97: «ὁ δὲ ὅρκος ἔστω ὅδε, ʽκτενῶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ψήφῳ καὶ τῇ ἐμαυτοῦ χειρὶ — ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῇ ἢ τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ'»· ἐν δὲ τῷ παπύρῳ κεῖται γεγραμμένον: «ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται ἐπὶ τυραννίδι ΤΙΣΥΝΚΑΘΙΣΤΗΙ τὴν τυραννίδα, ἄτιμον κ.τ.λ.»· καὶ ὁ μὲν Kenyon ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει μηδὲν ὑποπτεύσας ἐφύλαξε τὴν γραφὴν τὴν παραδεδομένην, προσθεὶς μετὰ τὸ «ἐπανιστῶνται τὸ μόριον «ἢ» καὶ τρέψας τὸ «τισυνκαθιστῇ» εἰς τὸ «τις συγκαθιστῇ», νῦν δὲ ἐγκλείσας τὸ «ἐπὶ τυραννίδι» ὡς σχόλιον ἀναφερόμενον εἰς τὸ «τυραννεῖν ἐπανιστῶνται» ἐξέδωκεν «⟨ἢ⟩ τι⟨ς⟩συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα»· οἱ δὲ K.-W. ἐδέξαντο τὴν δευτέραν ταύτην γραφὴν ἄνευ τοῦ «τις»· οἱ H.-L. τολμηρῶς ἤκασαν «⟨ἢ⟩ ἐπὶ τυραννίδι τις συγκαθιστῇ συνωμοσίαν» ἢ «ἐάν τις τυραννεῖν ἐπανιστῆται ⟨ἢ⟩ ἐπὶ τυραννίδι συγκαθιστῇ τινι

συνωμοσίαν»· ἡμεῖς τὸ μὲν «ἐπὶ τυραννίδι» δεχόμενοι ὡς σχόλιον, ὅπερ ὕπερθέν ποτε γεγραμμένον κατέβη εἰς τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως, τὰ δὲ γράμματα ΤΙ ἀναγινώσκοντες Η (πρβ. ὅσα παρετηρήσαμεν εἰς κεφ. IX, σελ. 12, 4) προτείνομεν τοῦ χωρίου τὴν ἀποκατάστασιν τήνδε: «ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται ἢ συγκαθιστῶ⟨σ⟩ι τὴν τυραννίδα, ἄτιμον κ.τ.λ.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XVII

Σελ. 24, 8: «ἦσαν δὲ δύο μὲν ἐκ τῆς γαμετῆς Ἱππίας καὶ Ἵππαρχος, δύο δ' ἐκ τῆς Ἀργείας Ἰοφῶν καὶ Ἡγησίστρατος ᾧ παρωνύμιον ἦν Θετταλός· ἔγημεν γὰρ Πεισίστρατος ἐξ Ἄργους ἀνδρὸς Ἀργείου θυγατέρα ᾧ ὄνομ' ἦν Γοργίλος.»

Τὰς λέξεις «ᾧ παρωνύμιον ἦν Θετταλὸς» ἐκήρυξε νόθας ὁ Richards, «vocabulum παρωνύμιον novicium esse monens» ὡς λέγουσιν οἱ H.-L.· ἀλλὰ τῇ λέξει «παρωνύμιον» ἐχρήσατο αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν κεφ. LII τοῦ Σοφιστοῦ (ἐν τέλει)· ἄλλως δέ, τί τὸ «παρωνύμιον» πρὸς τὸ «βιώσας» ὅπερ ἀντὶ τοῦ «βιοὺς» εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ἀρχῇ τοῦ XVII κεφαλαίου;

Μετὰ τὴν λέξιν «Πεισίστρατος» εἰκάζομεν ὅτι ἐξέπεσε τὸ «καί», πλὴν ἐάν τις προτιμήσῃ ἀντὶ τοῦ «ἜΓημεν» νὰ γράψῃ τὸ «ἘΠΕΓημεν», συμφώνως καὶ πρὸς τὸν Πλούταρχον ἐν βίῳ Κάτωνος πρεσβ. κεφ. 24: «Πεισίστρατον τὸν Ἀθηναίων τύραννον *ἐπιγήμαντα* τοῖς ἐνηλίκοις παισὶ τὴν Ἀργολίδα Τιμώνασσαν ἐξ ἧς Ἰοφῶντα καὶ Θεσσαλὸν αὐτῷ λέγουσι γενέσθαι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XVIII

Σελ. 25, 12: «βουλόμενοί τι δρᾶσαι πρὸ τῆς συλλήψεως, καταβάντες καὶ προεξαναστάντες τῶν . . . . . . τὸν μὲν Ἵππαρχον διακοσμοῦντα τὴν πομπὴν παρὰ τὸ Λεωκόρειον ἀπέκτειναν κ.τ.λ.».

Τὸ χάσμα ὁ Kenyon ἀνεπλήρωσε διὰ τοῦ «ἄλλων», ἠκολούθησαν

δ' αὐτῷ οἱ H.-L.· οἱ K.-W. ἔγραψαν «ἑτέρων»· ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* προετείναμεν τὸ «λοιπῶν» ὅπερ ἔχει νῦν ὁ Blass.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XIX

Σελ. 27, 11: «ἀποτυγχάνοντες (οἱ Ἀλκμεωνίδαι) οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις, ἐμισθώσαντο τὸν ἐν Δελφοῖς νεὼν οἰκοδομεῖν, ὅθεν εὐπόρησαν χρημάτων πρὸς τὴν τῶν Λακώνων βοήθειαν· ἡ δὲ Πυθία προέφερεν αἰεὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις χρηστηριαζομένοις ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, εἰς τοῦθ' ἕως προύτρεψε τοὺς Σπαρτιάτας.».

Τὸ κείμενον τοῦ Ἀριστοτελικοῦ βιβλίου περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, εἰ καὶ δύο ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἔτη δὲν παρῆλθον, παρέσχεν ἤδη ἀφορμὴν πρὸς συγγραφὴν ἱστορίας ὅλης περὶ τῆς κριτικῆς αὐτοῦ. Καὶ περὶ τοῦ παρατεθέντος χωρίου ἐγράφησαν πάμπολλα ὧν περίληψις ὑπάρχει ἐν τῷ σημειώματι τῶν H.-L. (σελ. 39) τῷδε: «sensum idoneum haec uon praebent. Wyse χρησμῶν coniecit pro χρημάτων et deinde ἡ γὰρ Πυθία, sed locutio εὐπορῆσαι χρημάτων sollicitanda non videtur propter Herod. V, 62 sq., quem locum hic scriptor imitatus est. Keil proposuit οἷον εὐπορήσαντες χρημάτων, Hude ποθὲν εὐπορήσαντες χρημάτων, sic tamen incommoda manent verba πρὸς — βοήθειαν neque intellegi potest quod sequitur ἡ δὲ Πυθία et c. Videtur igitur gravius vitium subesse; v. Herwerden tentavit: ὅθεν εὐπορήσαντες χρημάτων εὕροντο τὴν τῶν Λακώνων βοήθειαν· ἡ γὰρ Πυθία διαφθαρεῖσα (vel χρήμασιν ἀναπεισθεῖσα) προύφερεν ἀεὶ κ.τ.ἑ.»· ἐν δὲ τῷ προλόγῳ, σελ. XII λέγεται: «nunc v. Leeuwen afferens verba Demosthenis XX § 184 τούτους (Alcmeonidas) φασὶν — δανεισαμένους χρήματ' ἐκ Δελφῶν ἐλευθερῶσαι τὴν πόλιν locum neglegentius quidem compositum sed fortasse sanum esse existimat.».

Ἡμεῖς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι τὸ χωρίον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς εἶναι ἡμῖν ἐν τῷ παπύρῳ παραδεδομένον, ἀποβλέποντες εἰς γενικώτερόν τι ζήτημα περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁ συγγραφεὺς πιθανώτατα συνέταξε τὸ ἔργον καὶ περὶ τῶν βοηθημάτων ἅτινα

κατὰ τὴν συγγραφὴν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὠφελήθη ἐξ αὐτῶν. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι, ὡς εἰκός, σπουδαιότατον ὡς πρὸς τὴν κριτικήν, μετὰ προσοχῆς δὲ ἐξεταζόμενον εἰς πολλὰ δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἡμᾶς καὶ νὰ ἀποτρέψῃ ἀπὸ παρακεκινδυνευμένων εἰκασιῶν. Ἄρτι ὁ G. Cox ἐν τῇ ἐφημερίδι *Ἀκαδημείᾳ* (ἀρ. 1054), ἐν διατριβῇ φερούσῃ τὸν τίτλον «Aristotle as an historian», πραγματευόμενος τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Ἀριστοτέλης συγγράφων τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν ἐστηρίζετο ἐπὶ προφορικῆς παραδόσεως ἢ ἐπὶ γεγραμμένων αὐθεντικῶν ἔργων ἀποφαίνεται, ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐκθέσει τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ὁ συγγραφεὺς εὐσυνειδήτως πως ἐχρήσατο ἀρχαιοτέραις ἀξιοπίστοις ἱστορικαῖς συγγραφαῖς ἢ χρονικοῖς, ἐν δὲ τῇ ἐκθέσει τῶν κατὰ τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (καὶ αὕτη, καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῷ ἱστορικῷ μέρει γενομένη ὁσάκις δίδεται ἐπιτηδεία ἀφορμή, ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου XLII καὶ ἐξικνεῖται εἰς τὸ νῦν τέλος τοῦ παπύρου, ἀποτελοῦσα οὕτω τὸ δεύτερον διακεκριμένον μέρος τῆς ὅλης συγγραφῆς) πρόκειται αὐτῷ πολλαχοῦ ἡ *σύγχρονος* αὐτῷ κατάστασις. Ἡ δευτέρα παρατήρησις εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀγχινουστάτη, προστίθεμεν δ' ἡμεῖς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε καὶ ἀναχρονίζει ὁ Ἀριστοτέλης τὰ πράγματα, οἷον ἐν κεφ. XLII γράφων περὶ τῶν κατὰ «τὴν *νῦν* κατάστασιν τῆς πολιτείας» λέγει ἐν σελ. 61, 9 ὅτι: «ἐπὶ τῆς ἕκτης πρυτανείας πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῆς ὀστρακοφορίας ἐπιχειροτονίαν διδόασιν» ὡς εἰ ἡ ὀστρακοφορία ἴσχυε καὶ μετ' Εὐκλείδην. Καταλείποντες δὲ την προφορικὴν παράδοσιν, ὑπομιμνήσκομεν ὅτι ἀκριβὴς τοῦ ὅλου Ἀριστοτελικοῦ ἔργου μελέτη πείθει πάντα, θέλοντα νὰ πεισθῇ καὶ μὴ προκατειλημμένον, ὅτι καὶ ἡ χρῆσις τῶν λεγομένων «πηγῶν» ὑπὸ τοῦ συγγραφέως οὐχὶ κατ' αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν μέθοδον πανταχοῦ ἐγένετο, οἵαν ὥρισεν ἡ καθ' ἡμᾶς ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἔν τισι δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο κατὰ τρόπον ὀνθυλευτικόν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀπρονόητον καὶ τῶν ἀντιφάσεων, αἵτινες ἐπῆλθον ἐκ τῆς ποικιλίας καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας διαφορᾶς τῶν πηγῶν, καὶ τῆς χαλαρότητος περὶ τὴν ἔκθεσιν, ἣν κατὰ μέρη τινὰ τοῦ ἔργου ἐμφανῆ συνορᾷ ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῆς συγγραφῆς μέρει (τοῦ παπύρου κεφ. I-XLI) ὁ Ἀριστοτέλης πιθανώτατα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλα ἀρχαιότερα ἱστορικὰ ἔργα, πλὴν τῶν τοῦ Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι

ἐν μὲν τῷ κεφ. XIV ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν Πεισίστρατον καὶ τὴν Φύην παρατηρεῖ ὅτι «ὡς ἔνιοι λέγουσιν» ἡ Φύη ἦτο «στεφανόπωλις», οὗ πράγματος μνεία γίνεται ὑπὸ μόνου τοῦ μεταγενεστέρου Ἀθηναίου, III σελ. 609, ἐν δὲ τῷ κεφ. XIX λόγον ποιεῖται περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱππίου, μετὰ τὸν Ἱππάρχου θάνατον, τειχισμοῦ τῆς Μουνιχίας οὗ μνεία ἐν οὐδενὶ τῶν νῦν γνωστῶν ἡμῖν ἱστορικῶν βιβλίων γίνεται (πρβ. τὰ κατὰ τὸν Κήδωνα ἐν κεφ. XX, ἄλλοθεν ἄγνωστον ὄντα)· τὰ κατὰ τὰς τυραννίδας (καὶ τὰς καθόδους) τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰσαγόραν καὶ Κλεομένη καὶ Κλεισθένη ἐξιστορῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. XIV - XX πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχε μάλιστα τὸν Ἡρόδοτον οὐ ῥητῶς μνημονεύων ἐν κεφ. XIV παραλαμβάνει καὶ φράσεις ὅλας κατὰ λέξιν. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῆς συγγραφῆς μέρει, ἐν ᾧ λεπτομερῶς ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ἐν Ἀθήναις, τῷ Ἀριστοτέλει, ὡς ἐκ πολλῶν σημείων γίνεται φανερόν, προέκειντο καὶ κωμικῶν ποιητῶν τὰ δράματα καὶ Ἀττικῶν ῥητόρων οἱ λόγοι καὶ εἰδήσεις ἄλλαι ἠρυσμέναι πιθανῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀρχείου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἡ χρῆσις πασῶν τῶν πηγῶν τούτων ἐνίοτε γίνεται ἄνευ τῆς δεούσης τάξεως καὶ τοῦ αὐστηροῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἀκολουθίας, ὡς λαμπρῶς ἀπέδειξεν ὁ U. Köhler ἐν τοῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθεῖσι *Πρακτικοῖς* ὑποβαλὼν εἰς ἐμβριθῆ βάσανον α') τὰ ἐν τοῖς κεφαλαίοις VIX, XV καὶ XVII τῆς πολιτείας ἱστορούμενα περὶ τῶν τυραννίδων καὶ τῶν φυγῶν τοῦ Πεισιστράτου, β') τὰ ἐν τοῖς κεφ. XX καὶ XXI περὶ τοῦ Κλεισθένους καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταβολῆς τῆς πολιτείας, γ') τὰ ἐν τῷ κεφ. XXV (ἐν σχέσει πρὸς τὰ κεφ. III, IV καὶ VIII) περὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ δ') τὰ ἐν τῷ κεφ. XXIV περὶ τῆς μισθοφορᾶς 29,000 Ἀθηναίων ἐπὶ Ἀριστείδου. Ὁ σοφὸς ἀνὴρ περὶ πάντων τούτων ἐμβριθῶς πραγματευόμενος ἀποφαίνεται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης μετεγγίσας διάφορα ἐκ διαφόρων πηγῶν δὲν ἐπεμελήθη πανταχοῦ τῆς ἑνότητος τῶν λεγομένων, δὲν ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος αὐθαιρεσιῶν ἐν τῇ μεθόδῳ, πολλάκις ἔμεινεν ἐνδεὴς ἀσφαλοῦς γνώσεως καὶ θεωρίας περὶ τῶν κατὰ τὴν παλαιοτέραν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τέλος ὅτι ἐνίοτε ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν ἐν ὅσοις ἢ ἐν τῷ προκειμένῳ ἔργῳ ἢ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς δοξάζει· ταῦτα δὲ δι' ἀκαταμαχήτων ἐπιχειρημάτων ἀποδεικνύων ὁ Köhler θεωρεῖ ἀστόχους τὰς εἰκασίας,

δι' ὧν πολλοὶ ἐδοκίμασαν νὰ συμβιβάσωσι τὰ εἴτε ἐν τοῖς πράγμασιν εἴτε ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἀσυμβίβαστα, μόνην δὲ τοῦ κακοῦ ὑπεύθυνον κηρύττει τὴν μέθοδον τοῦ συγγραφέως.

Ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον ἐξ οὗ ὡρμήθημεν, ἀπιθάνως δὲν θὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἱστορῶν τὰ κατὰ τοὺς Ἀλκμεωνίδας (: «ἀποτυγχάνοντας οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἐμισθώσαντο τὸν ἐν Δελφοῖς νεὼν οἰκοδομεῖν —, ἡ δὲ Πυθία προέφερε αἰεὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις χρηστηριαζομένοις ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας)» εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν Ἡρόδοτον ἐν V, 62: «ἐνταῦθα οἱ Ἀλκμεωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νεὼν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖς τὸν νῦν ἐόντα τότε δὲ οὔκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι· οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἥκοντες καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι τὸν νεὼν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον —· ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν»· παραλαβὼν δὲ παρὰ τοῦ Ἡροδότου ὁ Ἀριστοτέλης τὸ «ἐμισθώσαντο τὸν ἐν Δελφοῖς νεὼν οἰκοδομεῖν» δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐγκατέμιξεν ἄλλο ἐξ ἄλλης πηγῆς, τὸ «ὅθεν εὐπόρησαν χρημάτων»· πόθεν ἔλαβεν αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν, ὅτι δ' ὅμως ἐφέρετο καὶ τοιοῦτόν τι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὅτι οἱ Ἀλκμεωνίδαι ἐδανείσαντο χρήματα ἐκ Δελφῶν, ἀποδεικνύει τὸ καὶ ὑπὸ τοῦ Blass μνημονευθὲν χωρίον τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ κατὰ Μειδίου, 144: «τούτους δέ (τοὺς Ἀλκμεωνίδας) φασιν ὑπὸ τῶν τυράννων ὑπὲρ τοῦ δήμου στασιάζοντας ἐκπεσεῖν καὶ δανεισαμένους χρήματ' ἐκ Δελφῶν ἐλευθερῶσαι τὴν πόλιν»· εἴτε δὲ ἐντεῦθεν εἴτε ἀλλοθέν ποθεν ἔλαβεν αὐτὸ ὁ Ἀριστοτέλης, δῆλον δὴ ὅτι παραλαβὼν συνεκόλλησεν ἀνεπιτηδείως τὸ «ὅθεν εὐπόρησαν χρημάτων» πρὸς τὸ «ἐμισθώσαντο τὸν ἐν Δελφοῖς νεὼν οἰκοδομεῖν», παρατάξας ἁπλῶς καὶ ἄνευ ἑνότητος διαφόρους εἰδήσεις.

Ἐκ τῶν διειλημμένων δὲ καταφαίνεται ὅτι τὸ χωρίον μεταστικτέον: «—οἰκοδομεῖν, ὅθεν εὐπόρησαν χρημάτων, πρὸς τὴν τῶν Λακώνων βοήθειαν»· «οἱ Ἀλκμεωνίδαι, λέγει ὁ συγγραφεύς, ἐμισθώσαντο τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ναοῦ ἐν Δελφοῖς (ὅθεν καὶ χρήματα ἐδανείσαντο) προπαρασκευάζοντες οὕτω τὴν τοῖς Ἀθηναίοις βοήθειαν

τῶν Λακώνων»· πῶς δὲ προπαρεσκεύαζον ἐξηγεῖται ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τοῦ «ἡ δὲ Πυθία κ. ἑξ.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XX

Σελ. 28, 17: «ὁ δὲ Ἰσαγόρας ἐπιλειπόμενος τῇ δυνάμει, πάλιν ἐπικαλεσάμενος τὸν Κλεομένην, ὄντα ἑαυτῷ ξένον, συνέπεισεν ἐλαύνειν τὸ ἄγος διὰ τὸ τοὺς Ἀλκμεωνίδας δοκεῖν εἶναι τῶν ἐναγῶν· ὑπεξελθόντος δὲ τοῦ Κλεισθένους, μετ' ὀλίγων ἀγηλατεῖ τῶν Ἀθηναίων ἑπτακοσίας οἰκίας· ταῦτα δὲ διαπραξάμενος τὴν μὲν βουλὴν ἐπειρᾶτο καταλύειν, Ἰσαγόραν δὲ καὶ τριακοσίους τῶν φίλων μετ' αὐτοῦ κυρίους καθιστάναι τῆς πόλεως».

Ἐν τῇ ᾤᾳ τοῦ ἀντιτύπου τῆς ἐκδόσεως τοῦ Kenyon εἶχον παρατηρήσει ὅτι μετὰ τὴν λέξιν «ΚΛΕΙϹΘΕΝΟΥϹ» ἐξέπεσε τὸ ὑποκείμενον τοῦ «ἀγηλατεῖ», τὸ «ΚΛΕΟΜΕΝΗϹ», ὅπερ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραλίπῃ ὁ Ἀριστοτέλης· Ἡροδ. V, 72: «Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ οὐδὲν ἔσσον παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας *ὁ Κλεομένης* οὐ σὺν μεγάλῃ χειρί, ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατέει ἑπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης· ταῦτα δὲ ποιήσας δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύων ἐπειρᾶτο, τριηκόσιοι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε»· νῦν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Blass μανθάνω ὅτι οἱ K.-W. ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει ἀνεπλήρωσαν τὸ «⟨ἀφικόμενος ὁ Κλεομένης⟩»· ἀλλὰ τὸ «ἀφικόμενος» θεωροῦμεν καὶ νῦν ἔτι περιττόν.

Ἐν τέλει τοῦ χωρίου μετὰ τὴν λέξιν «φίλΩΝ» εἰκάζομεν ὅτι ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΤΩΝ, «τριακοσίους τῶν φίλων ⟨τῶν⟩ μετ' αὐτοῦ». Ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου ἐξαλείφει τὴν πρόθεσιν «μετ'».

Σελ. 29, 8: «κατασχόντος δὲ τοῦ δήμου τὰ πράγματα, Κλεισθένης ἡγεμὼν ἦν καὶ τοῦ δήμου προστάτης· αἰτιώτατοι γὰρ σχεδὸν ἐγένοντο τῆς ἐκβολῆς τῶν τυράννων οἱ Ἀλκμεωνίδαι καὶ στασιάζοντες τὰ πολλὰ διετέλεσαν· ἔτι δὲ πρότερον τῶν Ἀλκμεωνιδῶν Κήδων ἐπέθετο τοῖς τυράννοις, διὸ καὶ ᾖδον καὶ εἰς τοῦτον ἐν τοῖς σκολιοῖς

'ἔγχει καὶ Κήδωνι, διάκονε, μηδ' ἐπιλήθου
εἰ χρὴ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οἰνοχοεῖν.'».

Μετὰ τὴν λέξιν «Ἀλκμεωνίδ ΑΙ» εἰκάζομεν ὅτι ἐξέπεσεν ἡ ἀντωνυμία ΟΙ, : «οἱ Ἀλκμεωνίδαι ⟨οἳ⟩ καὶ στασιάζοντες τὰ πολλὰ διετέλεσαν»· πρβ. κεφ. XXVIII, σελ. 40, 8.

Τὸ «ᾖδον *καὶ* εἰς τοῦτον» εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τὸ ἐν τῷ κεφ. XIX, σελ. 27, 5: «ὅθεν ὕστερον *εἰς ταύτην τὴν συμφορὰν ᾖδον* ἐν τοῖς σκολιοῖς κ.τ.λ.»· δὲν θὰ ἐμνημονεύομεν δὲ τοῦ πράγματος, ἂν μὴ οἱ H.-L. ἠρώτων: «estne alterutrum καὶ delendum?»· μάλιστα τὸ δεύτερον «καὶ» καθίστησιν ἔτι ἀσφαλέστερον τὸ «καὶ» ἐν τῷ ἐπιφερομένῳ ἐπιγράμματι (οὗ μνημονεύει καὶ ὁ Ἀθήναιος, V, σελ. 695): «ἔγχει *καὶ* Κήδωνι» ἀνθ' οὗ ὁ Bergk ᾔκασε «δὴ» μεταγράψας καὶ «*κώθωνι*»!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXI

Σελ. 29, 26: «διὰ τοῦτο δὲ οὐκ εἰς δώδεκα φυλὰς συνέταξεν (ὁ Κλεισθένης) ὅπως αὐτῷ μὴ συμβαίνῃ μερίζειν κατὰ τὰς προϋπαρχούσας τριττῦς· ἦσαν γὰρ ἐκ δ´ φυλῶν δώδεκα τριττύες, ὥστ' οὐ συνέπιπτεν ⟨ἂν⟩ ἀναμίσγεσθαι τὸ πλῆθος.».

Μᾶλλον δέ: «ἦσαν γὰρ ἐκ ⟨*τῶν*⟩ *δ' φυλῶν* κ.τ.λ.», τῶν προϋπαρχουσῶν ἀπὸ τοῦ «Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνοικησάντων· τότε γὰρ πρῶτον εἰς *τὰς τέτταρας* συνενεμήθησαν *φυλάς*», ὅπως αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ἐν κεφ. XLI, σελ. 56, 14, καὶ ὅπως ἐν αὐτῷ τῷ κεφαλαίῳ XXI, ὀλίγον πρὸ τῆς παρατεθείσης ῥήσεως, κεῖται: «πρῶτον μὲν συνένειμε πάντας εἰς δέκα *φυλὰς* ἀντὶ *τῶν τεττάρων*».

Τὸ «ἄν», οὗ ἡ ἀνάγκη προφανής, πιθανώτερον ἀνεπλήρωσε πρὸ τῆς λέξεως «ἀναμίσγεσθαι» ὁ Hude, ᾧ ἠκολούθησαν οἱ K.-W. καὶ ὁ Blass ἢ πρὸ τοῦ «συνέπιπτεν» ὁ Richards ᾧ συνεφώνησαν οἱ H.-L.

Σελ. 30, 4: «διένειμε δὲ καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους τριάκοντα μέρη, δέκα μὲν τῶν περὶ τὸ ἄστυ, δέκα δὲ τῆς παραλίας, δέκα δὲ τῆς μεσογείου, καὶ ταύτας ἐπονομάσας τριττῦς ἐκλήρωσεν τρεῖς εἰς τὴν φυλὴν ἑκάστην ὅπως ἑκάστη μετέχῃ πάντων τῶν τόπων.».

Ἀγνοοῦμεν ἂν ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε «*τῶν* περὶ τὸ ἄστυ» ἢ «*τῆς* περὶ τὸ ἄστυ» (τ′=τ′).

Σελ. 30, 16: «προσηγόρευσε δὲ τῶν δήμων τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν τόπων τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν κτισάντων· οὐ γὰρ ἅπαντες ὑπῆρχον ἔτι τοῖς τόποις.».

Τὸ χωρίον οὕτως ἀνεγνωσμένον ἐν τῷ παπύρῳ ὑπὸ τοῦ Kenyon καὶ ὑπὸ τῶν K.-W. παρέσχεν ἀφορμὴν πρὸς παμπόλλας εἰκασίας· ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Kenyon παρατηρήσαντος τάδε: «it is difficult to extract a satisfactory sense from the words as they stand. The meaning seems to be either that some of the localities now erected into demes had no founders from whom they could de called, or that they had no rames of their own. In the one case it is an explanation of the practice of naming a deme from its local appellation when had no founder of any note to call it by, in the other of that of naming it from its founder when it had no name already of its own. In either case it would seem that ἅπασιν is the right reading rather than ἅ παντες.».

Λοιπὸν ὁ Kenyon νομίζει ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο λέγει, ὅτι τόποι τινὲς τῆς Ἀττικῆς ἢ δὲν εἶχον κτίτορας ἐξ ὧν νὰ ὀνομασθῶσιν οἱ δῆμοι κατὰ τὴν νέαν διαίρεσιν τοῦ Κλεισθένους, καὶ τότε μᾶλλον ἀναγνωστέον «ἅπασιν» ἢ «ἅπαντες («οὐχ ἅπασι τοῖς τόποις ὑπῆρχον οἱ κτίσαντες»), ἢ δὲν εἶχον τὴν ὀνομασίαν, καὶ τότε τινὲς τῶν δήμων ὠνομάσθησαν ἀπὸ τῶν κτισάντων. Πρὸς ταῦτα ἀντιπαρατηρήσας ὁ κ. Πανταζίδης ὅτι «κτίτορες τῶν δήμων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐλλείπωσιν, ἀλλ' ἡ τοπικὴ αἰτία τῆς ὀνομασίας δὲν ὑπῆρχε πάντοτε καὶ τότε κατέφυγεν ὁ Κλεισθένης εἰς τὴν ἀπὸ τῶν κτισάντων ὀνομασίαν» ἤκασεν ὅτι γραπτέον: «οὐ γὰρ ἅπαντας ὑπῆρχεν ἔτι τοῖς τόποις» ὅπερ καὶ ἐξηγεῖται διὰ τοῦ: «οὐκέτι ὑπῆρχε (δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν) ἅπαντας τοὺς δήμους τοῖς τόποις προσαγορεῦσαι», ἡ αὐτὴ δὲ εἰκασία καὶ ἑρμηνεία ἐπῆλθε καὶ εἰς τὸν Gertz. Τοὐναντίον, ὁ Bury, ὁ κ. Λάκων καὶ Herwerden ἤκασαν: «οὐ γὰρ ἅπασιν ὑπῆρχεν (ἢ *ὑπῆρχ'*) ὀνόματα τοῖς τόποις». Τέλος ὁ Blass ἔγραψε

κατὰ Βερολίνιον πάπυρον, ὅστις διέσωσε λείψανά τινα μικρὰ τῆς πολιτείας, «ὑπῆρχον ἐν τοῖς τόποις», ὅπερ καὶ ἐξηγήσατο: «non omnes demi erant inter vicos qui iam exstabant; itaque multos ab heroibus appelavit», ταύτην δὲ τὴν γνώμην ἐγκρίνομεν καὶ ἡμεῖς μετὰ προσθήκης τινὸς ἣν θὰ δικαιολογήσῃ ἡ ἑπομένη περιληπτικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἐν τῷ XXI κεφαλαίῳ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκτεθειμένων περὶ τῆς σπουδαιοτάτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ μεταρρυθμίσεως τοῦ Κλεισθένους. Προέταξεν ὁ συγγραφεὺς τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ Κλεισθένης συνέταξε τοὺς κατοίκους εἰς δέκα φυλὰς ἀντὶ τῶν παλαιῶν τεσσάρων, τῶν ὑφισταμένων ἐν πάσῃ Ἰωνικῇ πολιτείᾳ, σκοπὸς δὲ τῆς νέας ταύτης διαιρέσεως ἦτο ἡ ἀνάμιξις τῶν κατοίκων «ὅπως πλείους μετάσχωσι τῆς πολιτείας» καὶ «ὅπως διαζευχθῶσιν αἱ πρότερον συνήθειαι», ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτικ. VI, 2: «ἔτι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα κατασκευάσματα χρήσιμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν τὴν τοιαύτην, οἷς Κλεισθένης τε ἐχρήσατο, βουλόμενος αὐξῆσαι τὴν δημοκρατίαν, καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες· φυλαί τε γὰρ ἕτεραι ποιητέαι πλείους καὶ φατρίαι καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν συνακτέον εἰς ὀλίγα καὶ κοινὰ καὶ πάντα σοφιστέον ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσι πάντες ἀλλήλοις, αἱ δὲ συνήθειαι διαζευχθῶσιν αἱ πρότερον», ὅπερ χωρίον εἶναι διδακτικώτατον πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ προκειμένου ἡμῖν τῆς Ἀθηναίων πολιτείας· «ὅθεν, (ἐπιφέρει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ) ἐλέχθη καὶ τὸ μὴ φυλοκρινεῖν πρὸς τοὺς ἐξετάζειν τὰ γένη βουλομένους», ἤγουν ἀπηγορεύθη τὸ ἐξετάζειν τὰ γένη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι παλαιαῖς τῆς χώρας φυλαῖς. Τὸν λόγον δέ, δι' ὃν ὁ Κλεισθένης δὲν διῄρεσε τοὺς κατοίκους εἰς δώδεκα φυλὰς ἀλλὰ εἰς δέκα, δίδωσιν ὁ Ἀριστοτέλης παρατηρῶν: «ὅπως αὐτῷ μὴ συμβαίνῃ μερίζειν κατὰ τὰς προϋπαρχούσας τριττῦς» καθ' ἃς δώδεκα οὔσας, ἀνὰ τρεῖς εἰς ἑκάστην τῶν φυλῶν, δὲν θὰ κατωρθοῦτο πανταχοῦ ἡ ἀνάμιξις τοῦ πλήθους. Ἀλλ' ὁ Κλεισθένης δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο· διῄρεσε καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους εἰς τριάκοντα μέρη, δέκα τὴν περὶ τὸ ἄστυ, δέκα τὴν παραλίαν καὶ δέκα τὴν μεσόγειον, καὶ ταῦτα τὰ μέρη «ἐπονομάσας τριττῦς ἐκλήρωσε τρεῖς εἰς τὴν φυλὴν ἑκάστην ὅπως ἑκάστη μετέχῃ *πάντων τῶν τόπων*», τῶν τε περὶ τὸ ἄστυ καὶ τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ τῶν ἐν τῇ μεσογείῳ. Ταῦτα δὲ νομοθετήσας «δημότας ἐποίησεν ἀλλήλων τοὺς

οἰκοῦντας ἐν ἑκάστῳ τῶν δήμων ἵνα μὴ πατρόθεν προσαγορεύοντες ἐξελέγχωσιν τοὺς νεοπολίτας, ἀλλὰ τῶν δήμων ἀναγορεύωσιν· ὅθεν καὶ καλοῦσιν Ἀθηναῖοι σφᾶς αὐτοὺς τῶν δήμων».

Καὶ νῦν πρόκειται περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν δήμων· ὁ Κλεισθένης δὲν ἐνομοθέτησεν ὅπως οἱ δῆμοι ἁπλῶς διανεμηθῶσιν ἀνὰ ἴσοι εἰς τὰς δέκα φυλάς· ἡ ἁπλουστάτη καὶ φυσικωτάτη διανομὴ αὐτῶν θὰ ἦτο ἂν εἰς ἑκάστην τῶν φυλῶν διενέμοντο δῆμοι παρακείμενοι ἀλλήλοις· ἀλλὰ τότε προφανὴς ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος ὁ ἐκ τῆς παλαιᾶς τῆς χώρας κατὰ τόπους διαιρέσεως, περὶ ἧς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ἐν κεφ. XIII, σελ. 18, 1: «ἦσαν δὲ αἱ στάσεις τρεῖς· μία μὲν τῶν παραλίων — οἵπερ ἐδόκουν μάλιστα διώκειν τὴν μέσην πολιτείαν· ἄλλη δὲ τῶν πεδιακῶν οἳ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐζήτουν —· τρίτη δ' ἡ τῶν διακρίων —· εἶχον δ' ἕκαστοι τὰς ἐπωνυμίας ἀπὸ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐγεώργουν»· τότε θὰ ἐπεκράτουν ποῦ μὲν οἱ παράλιοι, ποῦ δὲ οἱ πεδιεῖς, ποῦ δὲ οἱ διάκριοι καὶ λεληθότως θὰ ἐπανήρχετο ἡ παλαιὰ κατὰ τόπους διανομὴ τῆς χώρας, ἡ ἄντικρυς μαχομένη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Κλεισθένους, ὅστις ἦτο ἡ παντελὴς ἀνάμιξις τοῦ πλήθους· ὅθεν καὶ ἡ διανομὴ τῶν δήμων εἰς τὰς δέκα φυλὰς ἐγένετο οὐχὶ κατὰ τὴν στενὴν τῶν τόπων σχέσιν, ἀλλὰ γενικωτέρα, διανεμηθέντων δήμων τινῶν καὶ πόρρω ἀλλήλων ἀπεχόντων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυλήν· πῶς δὲ ὠνομάσθησαν οἱ δῆμοι ἕκαστοι; τινὲς μὲν ἀπὸ τῶν παλαιῶν τόπων, τινὲς δὲ ἀπὸ τῶν κτισάντων, τῶν ἐπιχωρίων ἡρώων, ἐπειδὴ *πάντες οἱ δῆμοι δὲν ἦσαν πλέον ἐν τοῖς παλαιοῖς τῶν φυλῶν τόποις*, ἀφ' ὧν ἠδύναντο νὰ ὀνομασθῶσιν, ἀλλά τινες αὐτῶν κατὰ τόπους ἀπέχοντες συνενεμήθησαν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυλήν, ἡ συννέμησις δὲ αὕτη προφανῶς ἐκώλυε *πανταχοῦ* νὰ προσληφθῇ ἡ ἐκ τῶν παλαιῶν τόπων ὀνομασία (Ἡρόδοτ. V, 66: «μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω Ὅπλητος ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐπιχωρίων δ' ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξευρών», παρατηρεῖ δὲ ὁ ἱστορικὸς ὅτι ὁ Κλεισθένης ἐν τούτῳ ἐμιμήθη τὸν μητροπάτορα Κλεισθένην τὸν Σικυῶνος τύραννον, μεταβαλόντα τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν τῶν Δωριέων, «ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι», κεφ. 67-68).

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἔννοιαν λαμβάνει τὸ Ἀριστοτελικὸν χωρίον

ἐὰν γραφῇ: «οὐ γὰρ ἅπαντες ὑπῆρχον ἔτι ⟨ἐν⟩ τοῖς τόποις»· ἐν μὲν τῷ Λονδινίῳ παπύρῳ ἐσώθη τὸ «ἔτι», ἐν δὲ τῷ Βερολινίῳ τὸ «ἐν», ἑκάτερον δὲ παρ' ἑκατέρῳ εὐκολώτατα ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ, ЄΛΙ = ЄΝ. Προσημειωτέον δ' ὅτι οἱ δύο πάπυροι καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις διαφέρουσιν ἀλλήλων· ὅπως δὲ εἰς ἓν παράδειγμα ἀρκεσθῶμεν, ἐν τῷ XIII κεφαλαίῳ, σελ. 17, 7 ὁ μὲν Λονδίνιος ἔχει: «καὶ πάλιν ἔτει πέμπτῳ τὴν αὐτὴν αἰτίαν», ὁ δὲ Βερολίνιος: «καὶ πάλιν ἔτει πέμπτῳ διὰ ταύτην αἰτίαν», τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ ὀρθὸν εἶναι: «καὶ πάλιν ἔτει πέμπτῳ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXII

Σελ. 32, 10: «ἔτει δὲ τρίτῳ μετὰ ταῦτα Νικομήδους ἄρχοντος, ὡς ἐφάνη τὰ μέταλλα τὰ ἐν Μαρωνείᾳ καὶ περιεγένετο τῇ πόλει τάλαντα ἑκατὸν ἐκ τῶν ἔργων, συμβουλευόντων τινῶν τῷ δήμῳ διανείμασθαι τὸ ἀργύριον Θεμιστοκλῆς ἐκώλυσεν».

Ὁ Ἀριστοτέλης πανταχοῦ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ἔνθα τὸν χρόνον ὁρίζει κατὰ τοὺς ἄρχοντας, λέγει «ἐπὶ δεῖνος ἄρχοντος»· τὰ χωρία συνειλεγμένα εἶναι ὑπὸ τῶν H.-L. ἐν τῷ πίνακι «dictionis», σελ. 202 καὶ ἐν τῷ πίνακι «nominum et rerum», σελ. 230-231, ἐν λέξει «ἄρχων» καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου, μήπω ἔχοντος πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἔκδοσιν τῶν H.-L., ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Δ' σελ. 28. Μόνον ἐν δυσὶ χωρίοις φέρεται τὸ κύριον ὄνομα ἄνευ τῆς λέξεως «ἄρχοντος», ἐν κεφ. XXVI, σελ. 37, 20: «ἐπὶ Ἀντιδότου» καὶ ἐν κεφ. XXXII, σελ. 46, 4: «ἐπὶ Καλλίου»· ἐν δυσὶ πάλιν χωρίοις λείπει ἡ πρόθεσις «ἐπί», ἀμφότερα δὲ κεῖνται ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ, τῷ XXII, τὸ ἕν: «Νικομήδους ἄρχοντος», τὸ δὲ ἕτερον (σελ. 33, 1), ἐπιτεταγμένον ἔχον τὸ κύριον ὄνομα εἰς τὴν μετοχήν: «ἄρχοντος Ὑψιχίδου»· κατὰ ταῦτα εἰκάζομεν ὅτι συμφώνως πρὸς τὰ λοιπὰ χωρία (καὶ εἶναι ταῦτα ὀκτωκαίδεκα) ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ: «μετὰ ταῦτα ⟨ЄΠΙ⟩ Νικομήδους ἄρχοντος».

Σελ. 32, 23: «τετάρτῳ δ' ἔτει κατεδέξαντο πάντας τοὺς ὠστρακισμένους, ἄρχοντος Ὑψιχίδου, διὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν.

Τὸ τέταρτον ἔτος λογίζεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Νικομήδους (ἢ κατὰ Διονύσιον Ἁλικαρν., VIII, 83 *Νικοδήμου*), ἐπειδὴ δὲ ὁ Νικόδημος ἦρξεν ἔτει 483ῳ π. Χρ., εὐκόλως συνορᾷ τις ὅτι τὸ «τετάρτῳ» συμπίπτον πρὸς τὴν στρατείαν τοῦ Ξέρξου εἶναι ἡμαρτημένον, ὀρθῶς δὲ οἱ K.-W. μετέγραψαν «τρίτῳ» ὅπερ ἔχει καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Ἀριστείδου, κεφ. VIII: «τρίτῳ δ' ἔτει Ξέρξου διὰ Θετταλίας καὶ Βοιωτίας ἐλαύνοντος ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, λύσαντες τὸν νόμον ἐψηφίσαντο τοῖς μεθεστῶσι κάθοδον». Ἡ παλαιογραφικὴ δὲ σύγχυσις ἐξηγεῖται, νομίζομεν, κάλλιον ἐὰν γραφῇ: «ΤΩΙΤΡΙΤΩΙ δ' ἔτει» ποιεῖται δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ προκειμένῳ ἔργῳ χρῆσιν τῶν λέξεων καὶ ἄνευ τοῦ ἄρθρου καὶ μετ' αὐτοῦ (σελ. 32, 8: «τῷ τετάρτῳ ἔτει», ἐν τῇ πρώτῃ δὲ περιστάσει συνηθέστερον προτάσσει τὸ «ἔτει» καὶ ἐπιφέρει τὸ τακτικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXIII

Σελ. 33, 10: «τῶν γὰρ στρατηγῶν ἐξαπορησάντων τοῖς πράγμασι καὶ κηρυξάντων σώζειν ἕκαστον ἑαυτόν, πορίσασα (ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ) δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε καὶ ἐνεβίβασεν εἰς τὰς ναῦς».

Ἄριστα ἀπέδειξεν ὁ κ. Κόντος ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Δ', σελ. 21-25 ὅτι τὸ «πορίσασα» μόνον κείμενον καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν «διέδωκε» μαρτυρεῖ φθορὰν τοῦ χωρίου, ἤκασε δὲ «ἑαυτόν, ⟨χρημάτων εὐ⟩πορήσασα» ἢ «ἑαυτόν. ⟨ἀργύριον⟩ πορίσασα» («πορισαμένη ἀργύριον» Rutherford)· εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθεν: «ἑαυτόν, ⟨*χρή*μATA⟩ *πορίσ*ACA δραχμὰς ἑκάστῳ ὀκτὼ διέδωκε κ.τ.λ.» (Ἀριστοφάν. Ἐκκλ. 236: «*χρήματα πορίζειν*», Ἰσοκράτ. περὶ ἀντιδ., 113: «ἀπὸ τῶν *χρημάτων* ὧν αὐτὸς *ἐπόρισε*».)

Σελ. 33, 15: «συνέβη γὰρ αὐτοῖς (τοῖς Ἀθηναίοις) περὶ τὸν χρόνον τοῦτον τά τε εἰς τὸν πόλεμον ἀσκῆσαι καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμῆσαι καὶ τὴν τῆς θαλάττης ἡγεμονίαν λαβεῖν ἀκόντων τῶν Λακεδαιμονίων».

Οὐκ ἀδίκως ἴσως οἱ Mayor, κ. Γεννάδιος καὶ Naber προσέκρουσαν εἰς τὸ «ἀκόντων», ἐκεῖνοι μὲν μεταγράφοντες «ἑκόντων» οὗτος δὲ «εἰκόντων» ὅπερ ἐνέκριναν οἱ H.-L.· ἴσως δὲ ἔκειτο «λαβεῖν ⟨ΟΥΚ⟩ ΑΚόντων», πλὴν ἐὰν τις νομίσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐν τούτῳ διαφωνεῖ πρὸς τὸν Θουκυδίδην, I, 95, 4 καὶ Ξενοφῶντα, Ἑλλην. VI, 34: «ἔλεγον δὲ (οἱ Λακεδαιμονίων πρέσβεις τοῖς Ἀθηναίοις) καὶ ὅσ' ἀγαθὰ εἴη ὅτι κοινῇ ἀμφότεροι ἔπραττον, ὑπομιμνήσκοντες μὲν ὡς τὸν βάρβαρον κοινῇ ἀπεμαχέσαντο ἀναμιμνήσκοντες δὲ ὡς Ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ᾑρέθησαν ἡγεμόνες τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων φύλακες, *τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συμβουλομένων*» (σχόλ. εἰς Ἀριστοφάν. Λυσιστρ. 1138, Dübn. σελ. 261, 53: «ὁ δὲ Φιλόχορός φησι καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοὺς Ἀθηναίους λαβεῖν διὰ τὰς κατασχούσας τὴν Λακεδαίμονα συμφοράς»).

Σελ. 34, 3: «τὴν μὲν οὖν τῶν τειχῶν ἀνοικοδόμησιν κοινῇ διῴκησαν (Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης) καίπερ διαφερόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας, τηρήσας τοὺς Λάκωνας διαβεβλημένους διὰ Παυσανίαν.».

Ἀντὶ τοῦ ἀνοήτου «καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν», εὐκρινῶς ἐν τῷ παπύρῳ γεγραμμένου, ὁ κ. Κόντος καὶ οἱ Herwerden καὶ Blass ᾔκασαν «ἀπὸ τῆς τῶν Λ. συμμαχίας», ὁ πρῶτος καὶ πολλὰ ὅμοια χωρία ἄλλων συγγραφέων μνημονεύσας ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Δ' σελ. 27. Τὴν διόρθωσιν, λαμπρὰν κατὰ τὴν ἔννοιαν, συμπληροῦμεν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀντὶ τῆς «ἀπὸ» προθέσεως προτείνομεν τὴν «ἐκ» (Θουκυδ. V, 81: «μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀργείων *ἀπόστασιν ἐκ τῆς ξυμμαχίας*»)· ὁ ἀντιγραφεὺς εὑρὼν τὸ «τὴν τῶν Ἰώνων • Κ» δὲν συνεῖδε τὸ ὀρθὸν ⟨Ε⟩Κ ἀλλὰ παραναγνοὺς Κ' (=ΚΑΙ, κατὰ τὴν ἐν τῷ παπύρῳ συνήθειαν) ἔτρεψε καὶ τὸ «τῆς — συμμαχίας» εἰς τὸ «τὴν — συμμαχίαν», ἀφομοιῶν πρὸς τὸ «τὴν τῶν Ἰώνων». Ὁμοίως ἐν τῷ XXIX κεφαλαίῳ, σελ. 43, 5 ὁ πάπυρος ἔχει: «ἑλέσθαι Δ' Κ' (=*δὲ καὶ*) τῆς φυλῆς ἑκάστης δέκα ἄνδρας» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ἑλέσθαι *δ' ἐκ* τῆς φυλῆς κ.τ.λ.» ὅπερ εὗρον οἱ H.-L. καὶ ἐνέκρινε δι-

καίως ἐν τῷ κειμένῳ ὁ Blass. Ἀπιθανώτατα ὁ μὲν Whibley ἤκασεν «ἐπὶ δὲ τὴν συμμαχίαν τὴν τῶν Ἰώνων καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἀπόστασιν», ὁ δὲ Keil «ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τῶν Ἰώνων καὶ τὴν κατὰ τῶν Λ. συμμαχίαν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXIV

Σελ. 34, 19: «πεισθέντες δὲ ταῦτα καὶ λαβόντες τὴν ἀρχὴν τοῖς τε συμμάχοις δεσποτικωτέρως ἐχρῶντο πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων καὶ Σαμίων· τούτους δὲ φύλακας εἶχον τῆς ἀρχῆς ἐῶντες τάς τε πολιτείας παρ' αὐτοῖς καὶ ἄρχειν ὧν ἔτυχον ἄρχοντες· κατέστησαν δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς εὐπορίαν τροφῆς ὥσπερ Ἀριστείδης εἰσηγήσατο».

Ἄνευ ἀνάγκης, ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ Blass ἐνέκλεισεν ὡς νόθον τὸν σύνδεσμον «τε» πρὸ τῆς λέξεως «συμμάχοις», ἀφοῦ πρὸς τὸ «τοῖς τε — ἐχρῶντο» συνδέεται τὸ «κατέστησαν δὲ καὶ — τροφῆς» (Ξενοφ Ἀναβ. V, 5, 8: «ἐπαινέσαντάς *τε* ὑμᾶς *ἔπειτα δὲ καὶ* συνησθησομένους»), τὰ δὲ «τούτους δὲ φύλακας — ἄρχοντες», ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐξαίρεσιν τῶν Χίων καὶ Λεσβίων καὶ Σαμίων, κεῖνται ὡς ἐν παρενθέσει εἰρημένα. Ἀπιθάνως δὲ καὶ οἱ K.-W. παραδέχονται μέγα χάσμα μεταξὺ τῶν λέξεων «ἄρχοντες» καὶ «κατέστησαν».

Ὀρθῶς ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου καὶ οἱ K.-W. μετὰ τὸ «πολιτεΙ'ΑC» προσέθηκαν τὸ ἄρθρον ΤΑ'C.

Σελ. 34, 25: «συνέβαινεν γὰρ ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν καὶ τῶν συμμάχων πλείους ἢ δισμυρίους ἄνδρας τρέφεσθαι· δικασταὶ μὲν ἦσαν ἑξακισχίλιοι, τοξόται δ' ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι καὶ πρὸς τούτοις ἱππεῖς χίλιοι καὶ διακόσιοι, βουλὴ δὲ πεντακόσιοι καὶ φρουροὶ νεωρίων πεντακόσιοι καὶ πρὸς τούτοις ἐν τῇ πόλει φρουροὶ ν', ἀρχαὶ δ' ἔνδημοι μὲν εἰς ἑπτακοσίους ἄνδρας, ὑπερόριοι δ' εἰς ἑπτακοσίους· πρὸς δὲ τούτοις ἐπεὶ συνεστήσαντο τὸν πόλεμον ὕστερον, ὁπλῖται μὲν δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, νῆες δὲ φρουρίδες εἴκοσι, ἄλλαι δὲ νῆες αἱ τοὺς φρουροὺς ἄγουσαι

τοὺς ἀπὸ τοῦ κυάμου δισχιλίους ἄνδρας, ἔτι δὲ πρυτανεῖον καὶ ὀρφανοὶ καὶ δεσμωτῶν φύλακες· ἅπασιν γὰρ τούτοις ἀπὸ τῶν κοινῶν ἡ διοίκησις ἦν.».

Τὸ «καὶ» τὸ μετὰ τὴν λέξιν «τελῶν» ἠθέτησεν ὁ Leeuwen· ἴσως δὲ κάλλιον εἶναι καὶ νὰ γραφῇ διὰ μικρᾶς μεταθέσεως: «—ἀπὸ τῶν φόρων τῶν συμμάχων καὶ τῶν τελῶν» (σελ. 65, 6, κεφ. XLVII, καὶ σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Σφηκ. 659, Dübn. σελ. 150, 33: «καὶ τὰ ὑπὲρ (*ἀπό*?) τῶν μετάλλων τοῦ ἀργυρίου εἰσοδιαζόμενά φησι καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων τέλη ὑπομιμνήσκει»)· δὲν εἶναι δὲ ὀλίγα τὰ χωρία τοῦ Ἀριστοτελικοῦ ἔργου ἅτινα ἐν τῷ παπύρῳ παρεμορφώθησαν διὰ μεταθέσεως λέξεων, ἀρκούμεθα δὲ νῦν εἰς τὰ ἑξῆς παραδείγματα· ἐν τῷ XXXIV κεφαλαίῳ, σελ. 47, 23 ὁ πάπυρος ἔχει: «ἀπιέναι καὶ ἐφ' οἷς ἔχουσιν εἰρήνην ἑκάτεροι ἄγειν» ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ σχολίῳ εἰς Ἀριστοφ. Βατρ. 1532 διασωθέντος ὀρθοῦ: «ἀπιέναι ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἑκάτεροι καὶ εἰρήνην ἄγειν»· ἐν κεφ. LXI, σελ. 87, 9 κεῖται ἐν τῷ παπύρῳ γεγραμμένον: κύριοι δὲ τῶν αὐτῶν ὧνπερ εἰσὶν οἱ στρατηγοί» ἀντὶ τοῦ «—τῶν αὐτῶν εἰσιν ὧνπερ οἱ στρατηγοί» (πρβ. καὶ κεφ. LX, σελ. 85, 9)· ἐν κεφ. XXIV, σελ. 34, 14 τὸ σφάλμα ἐπηνώρθωσεν αὐτὸς ὁ ἀντιγραφεὺς (ἢ ὁ διορθωτὴς) γράψας ἄνωθεν μὲν τῆς λέξεως «πολλῶν» τὸ γράμμα «β» ἄνωθεν δὲ τῆς λέξεως «ἠθροισμένων» τὸ «ᾱ»· καὶ ἐν κεφ. LV, σελ. 77, 10 φέρεται ἐν τῷ παπύρῳ (H.-L. σελ. 134): «τίς πατὴρ πατρὸς», διὰ τῶν σημείων δὲ δηλοῦται τὸ «τίς πατρὸς πατήρ». Ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον ἐξ οὗ ὡρμήθημεν, ἀποροῦμεν πῶς οἱ H.-L. ἐδέξαντο ἐν τῷ κειμένῳ τὴν εἰκασίαν τοῦ Whibley «εἰσφορῶν» ἀντὶ τοῦ «φόρων»· εἰκάζει δὲ ὁ Herwerden καὶ ὅτι τὸ «καὶ τῶν τελῶν καὶ» εἶναι ὅλον νόθον.

Τὰ ἀπὸ τῆς λέξεως «δικασταὶ» καὶ ἑξῆς ἔδωκαν ἀφορμὴν πρὸς πολλὰς εἰκασίας· πρὸς τὴν μεταβολὴν τοῦ κ. Παπαβασιλείου: «δικασταὶ μὲν γὰρ ἦσαν ⟨ἑξακισχίλιοι, ὁπλῖται δ'⟩ ἑξακισχίλιοι» ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Λάκων ἐν *Ἀθηνᾶς* τόμ. Γ' σελ. 582 ὅτι εἰς τοὺς 15750 ἄνδρας, τοὺς ῥητῶς ἠριθμημένους ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, δέον νὰ προστεθῶσι τὰ πληρώματα τῶν τε εἴκοσι φρουρίδων νηῶν καὶ τῶν ἄλλων νηῶν τῶν ἀγουσῶν τοὺς φρουρούς, τὰ πρῶτα ἀνερχόμενα κατὰ

τὴν γνώμην τοῦ Kenyon εἰς 4000 ἄνδρας· ἐὰν δὲ τούτοις προστεθῶσιν οἱ ἄνδρες τοῦ πρυτανείου καὶ οἱ ὀρφανοὶ καὶ οἱ φύλακες τῶν δεσμωτῶν, ἀποτελεῖται ὁ ἀριθμὸς τῶν 20000 ἀνδρῶν τοῦ Ἀριστοτέλους· ἀλλὰ καὶ τοῦ Λάκωνος (καὶ τοῦ Leeuwen διστάζοντος) τὴν μεταβολὴν τοῦ «δικασταὶ» εἰς «ὁπλῖται» (διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ δικασταὶ δὲν ἔφερον μισθὸν ἐπὶ Ἀριστείδου) δὲν θεωροῦμεν ἀναγκαίαν, νομίζομεν δὲ μᾶλλον ὅτι ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐνταῦθα μεταχρονίζει, οὕτως εἰπεῖν, τὰ πράγματα ἐν νῷ ἔχων ὅ τι κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους πρῶτον ἐπὶ Περικλέους ἐγένετο (κεφ. XXVII, σελ. 38, 10) καὶ ἐπεκράτει καὶ κατόπιν. Ἄλλως δέ, ὅπως εὐφυῶς παρετήρησεν ὁ Köhler (ἐν τοῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθεῖσι *Πρακτικοῖς* τῆς Ἀκαδημείας τοῦ Βερολίνου), οἱ ἀριθμοὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἀποβλέποντες, πῶς διὰ τοῦ ὁλικοῦ ποσοῦ νὰ παραστήσῃ τὸ ἐν Ἀθήναις κρατοῦν ἀκόλαστον σύστημα τῆς ἐκ τῶν κοινῶν διατροφῆς τῶν πολιτῶν (ὅπως ἐπὶ τὸ φανταστικώτερον πράττει τὸ αὐτὸ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τῶν Σφηκῶν), δὲν δύνανται νὰ νομισθῶσιν ἔχοντες αὐθεντικήν τινα ἀξίαν. Ἐκ τούτου δέ, νομίζομεν, ἐξηγεῖται καὶ διὰ τί «δικασταὶ» ἐμνημονεύθησαν καὶ οὐχὶ «ὁπλῖται» (πρβ. σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Σφηκ. 88. 197. 225. 300. 515, 684. 772). Τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν 20000 ἔχει καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Σφηκ. στίχῳ 706, ἔνθα ὁ Βδελυκλέων εἰσάγεται λέγων πρὸς τὸν Φιλοκλέωνα:

'εἰ γὰρ ἐβούλοντο βίον πορίσαι τῷ δήμῳ ῥᾴδιον ἦν ἄν·
εἰσίν γε πόλεις χίλιαι αἳ νῦν τὸν φόρον ἡμῖν ἀπάγουσιν·
τούτων εἴκοσιν ἄνδρας βόσκειν εἴ τις προσέταξεν ἑκάστῃ,
δύο μυριάδ' ἂν τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις'.

πρβ. δὲ καὶ Δημοσθέν. σελ. 785, 24.

Διδακτικώτατον ὡς πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς μεθόδου τοῦ συγγραφέως τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ὅστις ἐνίοτε μὲν σφάλλεται κατὰ τὴν μνήμην ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς ὑπερβολὰς ἄντικρυς μαχομένας πρὸς πασίγνωστα ἱστορικὰ γεγονότα ἐμπίπτει ἐπίτηδες ὅπως διὰ ζωηροτέρων χρωμάτων εἰκονίζῃ τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων, καθ' οὓς καιροὺς αὕτη ἦτο αὐτόχρημα δημαγωγῶν ἀκολασία, εἶναι τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου XXXIV, σελ. 47, 17 χωρίον: «γενομένης τῆς ἐν Ἀργινούσσαις ναυμαχίας, πρῶτον μὲν τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς τῇ ναυμαχίᾳ νικῶντας συνέβη κριθῆναι μιᾷ χειροτονίᾳ πάντας, τοὺς μὲν

οὐδὲ συνναυμαχήσαντας τοὺς δ' ἐπ' ἀλλοτρίας νεὼς σωθέντας, ἐξαπατηθέντος τοῦ δήμου διὰ τοὺς παροργίσαντας»· ταῦτα ἀντίκεινται πρὸς τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἀξιόπιστον τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς, I, 6, 16—7, 34 διήγησιν καθ' ἣν τῶν δέκα στρατηγῶν ὁ μὲν Κόνων καὶ ὁ Λέων δὲν ἐδικάσθησαν ἅτε μὴ μετασχόντες τῆς ναυμαχίας, ἀποκεκλεισμένοι ἐν τῇ Μυτιλήνῃ τῆς Λέσβου (6, 16), τῶν δὲ ὀκτὼ ἄλλων «Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας» (7, 1), ὁ δὲ δῆμος «κατεψηφίσατο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων· ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ» (8, 34). Καὶ δὲν εἶναι πιθανὴ ἡ γνώμη τοῦ Kenyon ὅτι τῷ Ἀριστοτέλει προὔκειτο ἐνταῦθα ἄλλη τις περὶ τοῦ πράγματος παράδοσις, ἀσπαζόμεθα δὲ ἡμεῖς τὴν ἑτέραν αὐτοῦ δοξασίαν, ὅτι ἡ «unwarranted exaggeration» τοῦ συγγραφέως ὀφείλεται «to his evident dislike of the proceedings in reference to the generals». Καὶ δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος ἡ ἀδιάπτωτος στοργὴ μεθ' ἧς ὁ Ἀριστοτέλης διὰ παντὸς παρακολουθεῖ τοῖς ἐν Ἀθήναις συμβαίνουσιν, εἰς τὴν στοργὴν δὲ ταύτην ἀποδίδομεν ἡμεῖς ἐν μέρει, ὅτι ἅμα μὲν μετὰ ζωηρότητος ἐξαίρει τὴν σώφρονα τῶν Ἀθηναίων πολιτείαν ἅμα δὲ ὑπερβολικῶς ἔν τισι χαρακτηρίζει τὴν ἀκολασίαν αὐτῶν, διδακτικὴ δὲ τοῦ πράγματος καθ' ἡμᾶς εἶναι ἡ τυπικὴ φράσις ἣν μεταχειρίζεται καὶ ἐν τῷ XXIII κεφαλαίῳ, σελ. 33, 14: «*ἐπολιτεύθησαν Ἀθηναῖοι καλῶς καὶ κατὰ τούτους τοὺς καιρούς*· συνέβη γὰρ αὐτοῖς περὶ τὸν χρόνον τοῦτον τά τε εἰς τὸν πόλεμον ἀσκῆσαι καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμῆσαι» καὶ ἐν τῷ XXXIII, σελ. 47, 11: «*δοκοῦσι δὲ καλῶς πολιτευθῆναι κατὰ τούτους τοὺς καιρούς*, πολέμου τε καθεστῶτος καὶ ἐκ τῶν ὅπλων τῆς πολιτείας οὔσης» καὶ ἐν τῷ XL, σελ. 55, 8: «*δοκεῖ τοῦ τότε πολιτεύσασθαι καλῶς* Ἀρχῖνος καὶ μετὰ ταῦτα γραψάμενος τὸ ψήφισμα» καὶ σελ. 55, 20: «*δοκοῦσι κάλλιστα δὴ καὶ πολιτικώτατα* ἁπάντων καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ χρήσασθαι ταῖς προγεγενημέναις συμφοραῖς» καὶ ἀλλαχοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXV

Σελ. 35. 18: «αὐξανομένου δὲ τοῦ πλήθους, γενόμενος τοῦ δήμου προστάτης Ἐφιάλτης ὁ Σοφωνίδου καὶ δοκῶν ἀδωροδόκητος εἶναι καὶ δίκαιος πρὸς τὴν πολιτείαν ἐπέθετο

τῇ βουλῇ (τῶν Ἀρεοπαγιτῶν) ἀγῶνας ἐπιφέρων περὶ τῶν διῳκημένων· ἔπειτα τῆς βουλῆς ἐπὶ Κόνωνος ἄρχονται ἅπαντα περιείλετο τὰ ἐπίθετα, δι' ὧν ἦν ἡ πολιτείας φυλακή, καὶ μὲν τοῖς πεντακοσίοις τὰ δὲ τῷ δήμῳ καὶ τοῖς δικαστηρίοις ἀπέδωκεν.».

Ἀντὶ τοῦ ἀτόπου «ἀνεῖλεν», ὅπερ ἄπορον πῶς παρῆλθεν τοὺς ἐκδότας, εἴχομεν εἰκάσῃ ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* τὸ «καθεῖλεν» ὑπὲρ οὗ συνηγορεῖ τὸ ἀκολουθοῦν «ἀγῶνας ἐπιφέρων περὶ τῶν διῳκημένων», νῦν ἀδιστάκτως δεχόμεθα τὴν μεταβολὴν τοῦ κ. Πανταζίδου καὶ Λάκωνος (*Ἀθην.* Γ' σελ. 584) «ἀφεῖλεν» ὅπερ ἀσφαλῶς συνίστησι τὸ τὸ μετ' ὀλίγον ἐν σελ. 56, 8 λεγόμενον: «ἀγαγὼν δὲ *τοὺς ἀφαιρεθέντας* τῆς βουλῆς οὐ διέτριβεν ὁ Ἐφιάλτης» ἔνθα ἀστόχως ὁ μὲν Kenyon (K.-W. καὶ Blass) ἔγραψεν «αἱρεθέντας», οἱ δὲ H.-L. «ἐφαιρεθέντας».

Ἀγνοοῦμεν ἂν ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε «τὰ μὲν τοῖς πεντακοσίοις» ἢ «τὰ μὲν ⟨τῇ βουλῇ⟩ τοῖς πεντακοσίοις», ὡς ἐν κεφ. XXII, σελ. 31, 7: «*τῇ βουλῇ τοῖς πεντακοσίοις* τὸν ὅρκον ἐποίησαν» καὶ XXV, σελ. 36, 13: «*τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων*» καὶ LV, σελ. 77, 1 «ἐν *τῇ βουλῇ τοῖς πεντακοσίοις*» (πρβ. καὶ κεφ. VIII, σελ. 10, 19, XXI, σελ. 29, 24, XXIV, σελ. 35, 4 καὶ τὰ τοῦ κ. Κόντου ἐν *Ἀθην.* Δ' σελ. 5.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXVI

Σελ. 36, 20: «μετὰ δὲ ταῦτα συνέβαινεν ἀνίεσθαι μᾶλλον τὴν πολιτείαν διὰ τοὺς προθύμως δημαγωγοῦντας· κατὰ γὰρ τοὺς καιροὺς τούτους συνέπεσε μηΔ' ἡγεμόνα ἔχειν τοὺς ἐπιεικεστέρους, ἀλλ' αὐτῶν προεστάναι Κίμωνα τὸν Μιλτιάδου νεώτερον ὄντα καὶ πρὸς τὴν πόλιν ὀψὲ προσελθόντα, πρὸς δὲ τούτους ἐφθάρθαι τοὺς πολλοὺς κατὰ πόλεμον.».

Ἀντὶ τοῦ «μηδ'» εἰκάζομεν «μήΘ'» πρὸς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ «πρὸς δὲ τούτοις»· κεφ. XVI, σελ. 21, 14: «ἵνα *μήτε* ἐν τῷ ἄστει δια-

τρίβωσιν, ἀλλὰ διεσπαρμένοι κατὰ τὴν χώραν, *καὶ* ὅπως εὐποροῦντες τῶν μετρίων καὶ πρὸς τοῖς ἰδίοις ὄντες μήτ' ἐπιθυμῶσι μήτε σχολάζωσιν.».

Σελ. 37, 15: «οἱ δὲ ζευγῖται τὰς ἐγκυκλίους ἦρχον, εἰ μή τι παρεωρᾶτο ὑπὸ τῶν δήμων τῶν ἐν τοῖς νόμοις.».

Οὕτως ἐν τῷ παπύρῳ· τῶν δὲ ἐκδοτῶν οἱ μὲν Kenyon καὶ Blass ἐξέβαλον ἐκ τοῦ κειμένου τὰς λέξεις «ὑπὸ τῶν δήμων», οἱ δὲ K.-W. οὔτε ἐν τῷ κειμένῳ ἔχουσιν αὐτὰς οὔτε ἐν τῷ κριτικῷ σημειώματι ποιοῦνται μνείαν, οἱ δὲ H.-L. ἀφῆκαν ἐν τῷ κειμένῳ· ἐὰν μὴ τὰ πάντα ἀπατῶσιν, ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν «ὑπὸ τῶν δημοτῶν» (*δημοτ^ω* = *δημ^ω*)· κεφ. XXII, σελ. 32, 2: ἐκυάμευσαν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας κατὰ φυλὰς ἐκ τῶν προκριθέντων *ὑπὸ τῶν δημοτῶν* πεντακοσίων.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXVII

Σελ. 37, 22: «μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὸ δημαγωγεῖν ἐλθόντος Περικλέους, καὶ πρώτου εὐδοκιμήσαντος ὅτε κατηγόρησε τὰς εὐθύνας Κίμωνος στρατηγοῦντος νέος ὤν, δημοτικωτέραν ἔτι συνέβη γενέσθαι τὴν πολιτείαν».

Ἐγέγραπτο ἴσως ΠΡΟ ΤΟΥΤΟΥ («=πρὸ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς τὸ δημαγωγεῖν») ἀντὶ τοῦ ΠΡΩΤΟΥ, ὅπερ τινὲς μὲν μετέβαλον εἰς «πρῶτον» ἄλλοι δὲ εἰς «προτοῦ».

Σελ. 38, 17: «ἔτι δὲ τὰ χωρία πάντα ἄφρακτα ἦν ὅπως ἐξῆν τῷ βουλομένῳ τῆς ὀπώρας ἀπολαύειν.».

Τὴν μεταβολὴν τοῦ Kenyon «ἐξῇ» ἐδέξαντο οἱ ἐκδόται, τοῦ Mayor εἰκάσαντος «ὥστε ἐξῆν» καὶ τοῦ Herwerden «ὅπου ἐξῆν»· ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ, ἔχοντι ὅπως ἔχει, δὲν δύναται νὰ μείνῃ τὸ «ἐξῆν» οὐδεὶς ὀφείλει νὰ ἀμφιβάλῃ καὶ μεθ' ὅσα ἔγραψεν ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* ὁ κ. Σ. Παπαδημητρίου, τάδε: «ὁ Kenyon ἀγνοεῖ ὅτι οὐδεὶς λόγος ἐν-

ταῦθα νὰ ζητῶμεν μεταβολήν· ἡ σύνταξις εἶναι Ἑλληνικωτάτη καὶ γνωστοτάτη· ὁ ἀγνοῶν ἂς παραβάλῃ Kühner, *ausführl. Gramm.* II p. 903, 7», παραβάλλων σύνταξιν γνωστοτάτην μὲν καὶ ἐκ τῶν στοιχειωδεστάτων συντακτικῶν ἀλλ' ἅμα καὶ ἀλλοτριωτάτην πρὸς τὸ χωρίον τὸ Ἀριστοτελικόν, καθ' ὃ ὁ Κίμων κατέλειπεν ἄφρακτα τὰ χωρία ὅπως εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀπολαύωσι τῆς ὀπώρας οἱ βουλόμενοι καὶ ὄντως ἀπέλαυον αὐτῆς. Καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ παπύρῳ κεῖται οὐχὶ ЄΞΗΝ ἀλλὰ ЄΞΗΗ, ἤγουν «ἐξείη».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXVIII

Σελ. 40, 20: «καὶ περὶ μὲν Νικίου καὶ Θουκυδίδου πάντες σχεδὸν ὁμολογοῦσιν ἄνδρας γεγονέναι οὐ μόνον καλοὺς κἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ πολιτικοὺς καὶ τῇ πόλει πάσῃ πατρικῶς χρωμένους· περὶ δὲ Θηραμένους, διὰ τὸ συμβῆναι κατ' αὐτὸν ταραχώδεις τὰς πολιτείας, ἀμφισβήτησις τῆς κρίσεώς ἐστι, δοκεῖ μὲν τοῖς μὴ παρέργως ἀποφαινομένοις, οὐχ ὥσπερ αὐτὸν διαβάλλουσι, πάσας τὰς πολιτείας καταλύειν ἀλλὰ πάσας προάγειν ἕως μηδὲν παρανομοῖεν.».

Μετὰ τὴν λέξιν «συμβΗΝΑΙ» εἰκάζομεν ὅτι ἐξέπεσε τὸ «γενέσθΑΙ» ἢ «γεγονΕ´ΝΑΙ»· ἀρέσκεται δὲ σφόδρα ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ εἰς τὴν μετ' ἀπαρεμφάτου σύνταξιν τοῦ ῥήματος «συμβαίνειν», ἐν πολλοῖς δὲ χωρίοις κεῖται ἀπαρέμφατος αὐτοῦ τούτου τοῦ ῥήματος «γίνεσθαι» κεφ. XIII, σελ. 17, 18: «*συνεβεβήκει* γὰρ αὐτοῖς *γεγονέναι* πένησιν», κεφ. XVI, σελ. 22, 16: «*συνέβη*—πολλῷ τραχυτέραν *γενέσθαι* τὴν ἀρχήν», XVIII, σελ. 24, 26: «*συνέβη* τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς *γενέσθαι* πάντων τῶν κακῶν», XXVII, σελ. 37, 25: «δημοτικωτέραν ἔτι *συνέβη γενέσθαι* τὴν πολιτείαν» καὶ σελ. XLI, σελ. 56, 7: «ἐν τοῖς ὕστερον *συνέβη γενέσθαι* καιροῖς» (XXXVII, σελ. 51, 11: «*συνέβαινεν*—ἔξω τε *γίγνεσθαι* τῆς πολιτείας αὐτὸν καὶ τοὺς τριάκοντα κυρίους εἶναι», XIX, σελ. 26, 14: «*συνέβαινε* πολλῷ τραχυτέραν *εἶναι* τὴν τυραννίδα», II, σελ. 1, 6: «*συνέβη στασιάσαι*», VI, σελ. 7, 7: «*συνέβη—προειπεῖν*»,

XI, σελ. 13, 8: «*συνέβαινεν—γεγενῆσθαι*», XVI, σελ. 21, 18: «*συνέβαινε*—τὰς προσόδους *γίγνεσθαι μείζους*», XVIII, σελ. 25, 6: *συνέβη—πράττειν* τὴν πρᾶξιν». Ὁμοία δὲ εἶναι καὶ ἡ σύνταξις τοῦ «συμπίπτειν»). Τῶν ἐκδοτῶν οἱ μὲν H.-L. ἐδέξαντο τὴν τοῦ Richards συμπλήρωσιν τοῦ «εἶναι» μετὰ τὴν λέξιν «πολιτείας» (εἰκάσαντες αὐτοὶ «ταραχὰς τῆς» ἀντὶ τοῦ «ταραχώδεις τάς»), οἱ δὲ K.-W. προσέθηκαν τὸ «εἶναι» μετὰ τὴν λέξιν «ταραχώδεις».

Ἐν τοῖς κατόπιν ἴσως γραπτέον: «ἀμφισβήτησις μὲν τῆς κρίσεώς ἐστι, δοκεῖ ⟨δὲ⟩ τοῖς μὴ παρέργως ἀποφαινομένοις», τῶν ἐκδοτῶν, παραλειπόντων τὸ «μὲν» μετὰ τὴν λέξιν «ἀμφισβήτησις», οἱ μὲν Kenyon καὶ H.-L. γράφουσι «δοκεῖ μέντοι τοῖς μή», οἱ δὲ K.-W. «δοκεῖ μέντοι μή», ὁ δὲ Blass «δοκεῖ δὲ τοῖς μή».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXIX

Σελ. 41, 16: «μάλιστα δὲ συμπεισθέντων τῶν πολλῶν διὰ τὸ νομίζειν βασιλέα . . . . . . ν ἑαυτοῖς συμπολεμήσειν, ἐὰν δι' ὀλίγων ποιήσωνται τὴν πολιτείαν.».

Ἴσως αἱ ἐξίτηλοι λέξεις ἦσαν: «[τὸ λοιπό]ν»· κεφ. XXII, σελ. 33, 2: «*τὸ λοιπὸν* ὥρισαν», XXXI, σελ. 45, 17: «*τὸ δὲ λοιπὸν* τὴν αἵρεσιν ποιεῖσθαι»· ὁ Kenyon εἶχε συμπληρώσῃ «ἄσμενον», οἱ H.-L. ἔγραψαν «θᾶττον», ὁ Marchant «μέλλειν» καὶ οἱ K.-W. καὶ Blass «μᾶλλον», κατ' εἰσήγησιν τοῦ Mayor.

Σελ. 41, 18: «ἦν δὲ τὸ ψήφισμα τοῦ Πυθοδώρου τοιόνδε· τὸν δῆμον ἑλέσθαι μετὰ τῶν προϋπαρχόντων δέκα προβούλων ἄλλους εἴκοσι ἐκ τῶν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη γεγονότων, οἵτινες ὀμόσαντες ἦ μὴν συγγράψειν κ.τ.λ.».

Οἱ H.-L. ἐκδόντες ἐν τῷ λεγομένῳ «ἐκτύπῳ»: «ρινοιην δ' τὸ ψήφισμα» (with «ἦν δ'ε» and «σ» written above) παρετήρησαν ἐν τῷ σημειώματι (σελ. 60) τάδε: «litterae ρινοι (ρηγια? ριγια?) quid sibi velint non apparet. Incipit hinc nova pars papyri quae litteram B habet superscriptam, cf.

pag. I et XXV, fortasse prius destinata fuit alii operi exscribendo. Deletae autem sund litterae ῥινοιηνδ'»· οὐδὲν τούτων· ἐν τῷ λιθογραφικῷ πίνακι IV, τῷ προσηρτημένῳ ἐν τέλει τῆς ἐκδόσεως ἐν ᾧ ἐν ἀριθμῷ I εἶναι κατακεχωρισμένον καὶ τὸ προκείμενον χωρίον ὡς δεῖγμα

H
HNΔЄЄ
Є

τῆς ἐν τῷ παπύρῳ γραφῆς, ἀναγινώσκομεν ἡμεῖς τὸ HNΔ⊦NΔ'TO· ὁ ἀντιγραφεὺς διέγραψε διὰ παχείας γραμμῆς, διπλῆς ἐν τέλει, τὸ

Є
HNΔ⊦NΔ' καὶ ἔγραψεν ἔπειτα τὰ ὕπερθεν τοῦ στίχου σαφέστερα καὶ καθαρώτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXX

Σελ. 43, 16: «καὶ ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς δέκα καὶ ἑλληνοταμίας καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων χρημάτων ἁπάντων εἴκοσιν.».

Εἰκάζομεν «καὶ ἑλληνοTAMI'AC καὶ ⟨TAMI'AC⟩ τῶν ἄλλων κ.τ.λ.».

Σελ. 44, 15: «κληροῦν δὲ τοὺς λαχόντας πέντε τοὺς ἐθέλοντας προσελθεῖν ἐναντίον τῆς βουλῆς, πρῶτον μὲν ἱερῶν, δεύτερον δὲ κήρυξιν, τρίτον πρεσβείαις, τέταρτον τῶν ἄλλων.».

Δικαίως παρετήρησαν οἱ H.-L. περὶ τοῦ «ἱερῶν»: «mira est praepositionis περὶ omissio»· ἴσως δὲ ἔκειτο γεγραμμένον: «πρῶτον μὲν ⟨'YΠЄ'P⟩ 'IЄPῶν, δεύτερον δὲ κ.τ.λ.», εἰς δὲ τὸ «τῶν ἄλλων» εὐκόλως, ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, δύναται ἀπὸ κοινοῦ νὰ νοηθῇ ἡ πρόθεσις. Ὅμοιον χωρίον περὶ τοῦ πράγματος παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων φέρεται, λέγει δὲ ὁ Ἀριστοτέλης πάλιν ἐν κεφ. XLIII, σελ. 61, 17: «κελεύουσιν οἱ νόμοι τρία μὲν ἱερῶν χρηματίζειν, τρία δὲ κήρυξιν καὶ πρεσβείαις, τρία δὲ ὁσίων» ἐν ᾧ χωρίῳ οἱ H.-L. ἀναπληροῦσι τὴν πρόθεσιν «περὶ» πρὸ τῆς λέξεως «ἱερῶν», ὁ δὲ κ. Παπαβασιλείου πιθανώτερον τὴν «ὑπέρ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXXII

Σελ. 46, 8: «ἡ μὲν οὖν ὀλιγαρχία τοῦτον κατέστη τὸν τρόπον ἐπὶ Καλλίου μὲν ἄρχοντος, ἔτεσι δ' ὕστερον τῆς τῶν τυράννων ἐκβολῆς μάλιστα ἑκατόν, αἰτίων μάλιστα γενομένων Πεισάνδρου καὶ Ἀντιφῶντος καὶ Θηραμένους, ἀνδρῶν καὶ γεγενημένων εὖ καὶ συνέσει καὶ γνώμῃ δοκούντων διαφέρειν.».

Εὐλόγως οἱ H.-L. προσέκρουσαν εἰς τὴν τοιαύτην ἐπανάληψιν τοῦ «ἑκατόν», ἤκασαν δὲ ὅτι ἐξαλειπτέον εἶναι τὸ πρῶτον «ἑκατόν»· ἴσως δὲ τὸ δεύτερον κακῶς ἐπαναληφθὲν ἐγένετο ἀφορμὴ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν «αἰτιω^{ν}» ἀντὶ «αἰτιω^{τ}», ἤγουν «αἰτιωτάτων»· κεφ. XX, σελ. 29, 10: «*αἰτιώτατοι* γὰρ ἐγένοντο τῆς ἐκβολῆς τῶν τυράννων οἱ Ἀλκμεωνίδαι» καὶ XXXIII, σελ. 47, 7: «*αἰτιώτατοι* δ' ἐγένοντο τῆς καταλύσεως Ἀριστοκράτης καὶ Θηραμένης» εἶπε δὲ καὶ ὁ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Ἐρατοσθένους, 65: «ὃς (Θηραμένης) πρῶτον μὲν τῆς προτέρας ὀλιγαρχίας *αἰτιώτατος* ἐγένετο πείσας ὑμᾶς τὴν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν ἑλέσθαι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXXV

Σελ. 48, 25: «γενόμενοι δὲ κύριοι τῆς πόλεως (οἱ τριάκοντα) τὰ μὲν ἄλλα τὰ δόξαντα περὶ τῆς πολιτείας παρεώρων, πεντακοσίους δὲ βουλευτὰς καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστήσαντες ἐκ προκρίτων ἐκ τῶν χιλίων καὶ προσελόμενοι—τριακοσίους ὑπηρέτας κατεῖχον τὴν πόλιν δι' ἑαυτῶν.».

Οἱ χίλιοι οὐδαμοῦ ἐμνημονεύθησαν ὡς ὑπάρχοντες πρὸ τῆς καταστάσεως τῶν τριάκοντα, οἱ δὲ Ἀθηναίων δυνατώτατοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ τοῖς χρήμασι λειτουργεῖν, οἷς πρὸ τῆς τυραννίδος, καταστάσης τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τετρακοσίων, ἔδοξε τὴν «πολιτείαν ἐπιτρέψαι πᾶσαν» ἦσαν «πεντακισχίλιοι» κατὰ τὸ κεφάλαιον XIX, σελ. 43,

3· ὅθεν οἱ μὲν H.-L. γράφουσι «πεντακισχιλίων» ἀντὶ τοῦ «χιλίων»· οἱ δὲ K.-W. «ἐκ προκρίτων πεντακισχιλίων» οἱ Marindin καὶ Rutherford διαγράφουσιν ὅλως τὸ «ἐκ τῶν χιλίων», ὁ δὲ Hude εἰκάζει «φυλῶν» ἀντὶ τοῦ «χιλίων». Τὸ «χιλίων» ἡμεῖς νομίζομεν ὑγιές, ἐν νῷ ἔχοντες ὅτι οἱ τριάκοντα παριδόντες τὰ δόξαντα περὶ τῆς πολιτείας τά τε ἄλλα καὶ τὰ περὶ τῶν πεντακισχιλίων ἔγνωσαν *χιλίοις* τὸ πρῶτον νὰ μεταδῶσι τῆς πολιτείας, εἶτα δὲ *τρισχιλίοις* μετὰ τὰς ἐπιτιμήσεις τοῦ Θηραμένους, κατὰ τὸ κεφάλαιον XXXVI, σελ. 50, 9 καὶ ἑξῆς· εἰκάζομεν δὲ ὅτι γραπτέον: «ἐκ προκρίτων ἐκ τῶν ⟨ΦΥΛΩΝ⟩ ΧΙΛΙΩΝ καὶ προσελόμενοι κ.τ.λ.»· κεφ. VIII, σελ. 9, 24: «τὰς δ' ἀρχὰς ἐποίησε κληρωτὰς *ἐκ προκρίτων* οὓς ἑκάστη προκρίνειε *τῶν φυλῶν*» καὶ XXXI, σελ. 45, 2: «βουλεύειν μὲν τετρακοσίους κατὰ τὰ πάτρια, τετταράκοντα ἐξ ἑκάστης τῆς φυλῆς, *ἐκ προκρίτων* οὓς ἂν ἕλωνται *οἱ φυλέται*».

Σελ. 49, 12: «καὶ τὸ κῦρος ὃ ἦν ἐν τοῖς δικασταῖς κατέλυσαν ὡς ἐπανορθοῦντες καὶ ποιοῦντες ἀναμφισβήτητον τὴν πολιτείαν, οἷον περὶ τοῦ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ ᾧ ἂν ἐθέλῃ κύριον ποιήσαντες καθάπαξ, τὰς δὲ προσούσας δυσκολίας 'ἐὰν μὴ [μανιῶν ἢ γηρῶν ἢ γυναικὶ πιθόμενος' ἀφεῖλον ὅπως μὴ ᾖ τοὺς συκοφάντας ἔφοδος.».

Εἴχομεν ἄλλοτε εἰκάσῃ «ἀφελόντες» (—ἀφελον) ἀντὶ τοῦ «ἀφεῖλον»· νῦν δὲ προτιμῶμεν τὴν εἰκασίαν τῶν κ. Κόντου καὶ Πανταζίδου «τὰς προσούσας δυσκολίας» ἄνευ τοῦ «δέ»· οἱ K.-W. ἔγραψαν «ἐποίησαν» ἀντὶ τοῦ «ποιήσαντες» ὑποσημειωσάμενοι: «emendatio incerta, nec praestat ποιήσαντες καθάπαξ τὰς προσούσας δυσκολίας deleto δέ.».

Τὰ ἐν ταῖς δυσκολίαις τοῦ νόμου μνημονευόμενα ἀρτιώτερον ἢ οἱ ἄλλοι ἀνεπλήρωσαν καθ' ἡμᾶς ὁ κ. Κόντος καὶ ὁ Poland κατὰ τὸ παρὰ Δημοσθένει, XLVI, 14 (καὶ Ὀλυμπιοδ. 56): «ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γήρως ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἕνεκεν ἢ γυναικὶ πειθόμενος» πρὸς ὃν τύπον τοῦ νόμου καὶ ἄλλαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μαρτυρίαι συμφωνοῦσι καὶ ἡ τοῦ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Σόλωνος, XXI: «εἰ μὴ νόσων ἕνεκεν ἢ φαρμάκων ἢ γυναικὶ πειθόμενος» κατὰ ταῦτα πιθα-

νώτατα ὑπετέθη ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν: «ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γήρω⟨ς ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἕνεκε⟩ν ἢ γυναικὶ πιθόμενος», δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ συμφωνήσωμεν τῷ κ. Πανταζίδῃ ἐκλαμβάνοντι τὸ ἐν τῷ παπύρῳ κείμενον «μανιῶν» ὡς μετοχήν, ἧς χρῆσιν ἐποιήσατο ὁ Ἰουδαῖος Ἰώσηπος ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, 7, 5 «μανιῶντες ἐν ταῖς ἀμηχανίαις»· ἄλλως δέ, τόσον συμφωνοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι ἐν τῇ παραθέσει τῶν κατὰ τὸν νόμον, ὥστε φαίνεται ἡμῖν σφόδρα ἀπίθανον ὅτι ἢ ἐν τῷ νόμῳ ἔκειτο ὁ τύπος «μανιᾶν» ἢ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, πάντως ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς καὶ μάλιστα τοὺς ῥήτορας ἢ καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῷ ἀρχείῳ τῶν Ἀθηνῶν κείμενα, προετίμησε νὰ σχηματίσῃ αὐτὸς νέον ῥῆμα ἢ μᾶλλον μετοχὴν «μανιῶν» ἐκεῖ ἔνθα αὐτὸ τοῦτο τὸ «μανιῶν» ἔκειτο ὡς οὐσιαστικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XXXIX

Σελ. 54, 10: «τὰς δίκας τοῦ φόνου εἶναι κατὰ τὰ πάτρια
ε ε ε
‛εἴ τίς τινα ΑΥΤΟΧΙΡΑЄΚΤCΙЄΗ•ΡΩCΑC’, τῶν δὲ παρεληλυθότων μηδενὶ πρὸς μηδένα μνησικακεῖν ἐξεῖναι.».

Οὕτως ἔχει κατὰ τὸν Kenyon καὶ Blass («C I ita ut paene N legi possit» καὶ «deletae litt. ЄΗ») ἡ τεταραγμένη τοῦ παπύρου γραφή, τὰ αὐτὰ δὲ σχεδὸν λέγουσι καὶ οἱ K.-W. καὶ H.-L.· καὶ οὗτοι μὲν ἔγραψαν «αὐτοχειρίᾳ (ἢ *αὐτόχειρ*) ἔκτεινεν ἢ ἔτρωσεν» λαμπρῶς τοῦ χωρίου τὸν νοῦν συνιδόντες ἔκ τε τοῦ κεφαλαίου LVII, ἔνθα μακρὸς γίνεται λόγος περὶ δικῶν φόνου ἢ τραύματος, καὶ ἐκ τῶν παρὰ Δημοσθένει, κατὰ Νεαίρ. 9 καὶ Πλάτωνι, νόμ. σελ. 872 b· ὀλιγώτερον δὲ πιθαναὶ εἶναι αἱ εἰκασίαι τοῦ Wyse «αὐτοχειρίᾳ ἔκτεινε τρώσας» (διὰ τὸν πλεονασμὸν) καὶ τοῦ Rutherford «εἴ τίς τινα αὐτοχειρὶ ἀποκτείνας ἐκτίσει ἱερώσας» καὶ τοῦ κ. Πανταζίδου «αὐτοχειρὶ ἀπεκτονὼς μὴ ἐκτίσειε τὰ ὅσια», αἱ δύο τελευταῖαι ἐστηριγμέναι ἐπὶ ὅλως διαφόρου καὶ ἀναποδείκτου τοῦ χωρίου ἑρμηνείας καὶ προελθοῦσαι ἐκ τῆς πρώτης τοῦ Kenyon ἀναγνώσεως «αὐτοχειρὶ ⟨ἀπέκτονεν⟩ ἐκτίσει ἱερώσας». Ὁ Herwerden ᾔκασε καὶ «κτεῖναι

ἢ τρῶσαι», ὁ δὲ Blass ἐξέδωκεν «ἀπέκτεινεν ἢ ἔτρωσεν». Ἡμεῖς συμφωνότερον πρὸς τὰ ἐν τῷ παπύρῳ λείψανα εἰκάζομεν Α⟨Π⟩Ο-ΚΤЄ⟨Ι⟩ΝΑCΗ[Τ]ΡΩCΑC· ὁ ἀντιγραφεὺς παρέλιπε μὲν τὸ γράμμα Π, ἔγραψε δὲ ΙЄ ἀντὶ ΑC· ὁ διορθωτὴς κατόπιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα γράφων ἄνωθεν τοῦ Η τὸ ΑC, ἀνθ' οὗ ἔγραψε τὸ Є παραγόμενος ἐκ τῶν δύο Є τῶν ἐπὶ τοῦ Ι καὶ τοῦ Τ, νομίσας δὲ ὅτι ἐπηνώρθωσε τὸ σφάλμα διέγραψε τὸ γράμμα Є καὶ κατὰ παραδρομὴν καὶ τὸ πλησίον κείμενον Η. Παραδεχόμενοι δὲ τὴν γραφὴν «εἴ τίς τινα αὐτόχειρ ἀποκτείνας ἢ τρώσας» νομίζομεν ὅτι τὴν φράσιν παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ νόμου ἄνευ τῶν συνεχομένων, ὅπως ἐν κεφ. XXXV, σελ. 49, 16 τὸ «ἐὰν μὴ μανιῶν ἢ γήρως ἢ ἢ φαρμάκων ἢ νόσων ἕνεκεν ἢ γυναικὶ πιθόμενος»· ἐν κεφ. XVI, σελ. 23, 13 ὁ συγγραφεὺς παρατίθεται πληρέστερον τὸ κείμενον ἄλλου νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XL

Σελ. 55, 12: «καὶ τρίτον ἐπεί τις ἤρξατο τῶν κατεληλυθότων μνησικακεῖν, ἀπαγαγὼν τούτων ἐπὶ τὴν βουλὴν καὶ πείσας ἄκριτον ἀποκτεῖναι κ.τ.λ.».

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ τὸ «ΚΑΤεληλυθότων», ὑπομιμνήσκομεν δὲ ὅτι αἱ συνθῆκαι τῶν ἐπ' Εὐκλείδου διαλύσεων περιεῖχον κατὰ τὸ κεφάλαιον XXXIX, σελ. 54, 12 καὶ τὸν ὅρον τόνδε: «τῶν δὲ ΠΑΡεληλυθότων μηδενὶ πρὸς μηδένα μνησικακεῖν ἐξεῖναι».

Σελ. 55, 19: «ἀποθανόντος γὰρ οὐδεὶς πώποτε ὕστερον ἐμνησικάκησεν. ἀλλὰ δοκοῦσι κάλλιστα δὴ καὶ πολιτικώτατα ἁπάντων—χρήσασθαι ταῖς προγεγενημέναις συμφοραῖς· οὐ γὰρ μόνον τὰς περὶ τῶν προτέρων αἰτίας ἐξήλειψαν ἀλλὰ καὶ τὰ χρήματα κ.τ.λ.».

Προτιμοτέρα εἶναι ἡ στίξις: «—ἐμνησικάκησεν, ἀλλὰ δοκοῦσι κ.τ.λ.» ἣν μόνοι τῶν ἐκδοτῶν ἔχουσιν οἱ H.-L.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLI

Σελ. 56, 8: «τότε δὲ κύριος ὁ δῆμος γενόμενος τῶν πραγμάτων ἐνεστήσατο τὴν νῦν οὖσαν πολιτείαν ἐπὶ Πυθοδώρου μὲν ἄρχοντος, δοκοῦντος δὲ δικαίως τοῦ δήμου λαβεῖν τὴν [ἐξουσί]αν διὰ τὸ ποιήσασθαι τὴν κάθοδον δι' αὐτοῦ τὸν δῆμον.».

Οὕτως ἔγραψαν οἱ K.-W. καὶ Blass ἀκολουθήσαντες τῷ διορθωτῇ ὅστις ἐν τῷ παπύρῳ ἄνωθεν τοῦ Ν τῆς λέξεως ΑΥΤΟΝ ἔγραψε τὸ γράμμα Υ· ὁ δὲ Kenyon ἐκδοὺς «αὐτὸν» καὶ συμπληρώσας τὸ «ἐξουσίαν» εὗρε τὰς ἑξῆς δυσκολίας ἐν τῷ χωρίῳ· «ἡ μόνη δυνατὴ ἔννοια τῶν κειμένων λέξεων, λέγει ὁ σοφὸς ὁ ἀνήρ, εἶναι, ὅτι τῆς δημοκρατίας ἡ ἐπαύξησις ἐξηγεῖται ἐκ τῆς καθόδου, ἣν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ὁ δῆμος ἐποιήσατο· ἀλλὰ τότε ἡ ἐπανάληψις «δήμου—δῆμον» εἶναι ἄτοπος καὶ ἀφύσικος («awkward and unnatural»), ὅθεν πιθανὸν εἶναι ὅτι ἡ λέξις «δήμου» κατὰ σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως κατέλαβε τὸν τόπον τοῦ ὀνόματος «Θρασυβούλου» καὶ τότε συμπληρωτέον μὲν «προστασίαν» γραπτέον δὲ «δι' αὐτόν»»· οἱ K.-W. γράφοντες «ἐξουσίαν» καὶ «δι' αὐτοῦ» ἐκβάλλουσιν ὡς νόθας τὰς λέξεις «τὸν δῆμον», οἱ δὲ H.-L. ἐκδόντες «προστασίαν» καὶ «αὐτὸν» ᾔκασαν καὶ «ἐφ' αὐτοῦ». Ἡ δὲ ἡμετέρα γνώμη εἶναι ἡ ἑξῆς· τὴν ἐπανάληψιν τῆς λέξεως «δῆμος» ὡς ὑποκειμένου («τὸν δῆμον») τῆς ἀπαρεμφάτου «ποιήσασθαι» δὲν εὑρίσκομεν κακήν, τοὐναντίον δέ, γενομένην οὐχὶ ἄνευ ἐμφάσεώς τινος, ἣν μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ἐπίρρημα «δικαίως» οὐκ ἀσκόπως κείμενον· ὁ Ἀριστοτέλης προδήλως θέλει νὰ ἐξάρῃ τὸ ἔργον τοῦ δήμου καταλύσαντος πρῶτον τοὺς τριάκοντα (κεφ. XXXVIII, σελ. 52, 2) καὶ ἔπειτα τοὺς δέκα (σελ. 52, 18) καὶ βεβαίαν καταστήσαντος τὴν νέαν δημοκρατίαν· ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, ἀποδεικνύει αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ὅστις ἐν σελ. 57, 13 γράφει: «ἑνδεκάτη δὲ (πολιτεία) ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν *ἐξουσίαν*· ἁπάντων γὰρ *αὐτὸς αὑτὸν* πεποίηκεν *ὁ δῆμος* κύριον καὶ πάντα διοικεῖται ψηφίσμασιν καὶ δικαστηρίοις ἐν οἷς

ὁ δῆμός ἐστιν ὁ κρατῶν· καὶ γὰρ αἱ τῆς βουλῆς κρίσεις εἰς *τὸν δῆμον* ἐληλύθασιν», ἐν ᾧ χωρίῳ παρατηρητέα ἡ ἐν μικρᾷ ῥήσει ἀπαράλλακτος ἐπανάληψις τῆς λέξεως «δῆμος». Ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται ἅμα ὅτι ἡ διὰ τῆς λέξεως «προστασίαν» συμπλήρωσις εἶναι ἄτοπος, ὀρθὸν δὲ εἶναι τὸ «ἐξουσίαν» ἐὰν προστεθῇ μία ἔτι λέξις ἀναγκαία εἰς τὴν ἔννοιαν· ὁ Blass ἐνόησε τοῦτο παρατηρήσας: «aliud tamen latere videtur», εἰκάζομεν δὲ ἡμεῖς: «δοκοῦντος δὲ δικαίως τοῦ δήμου λαβεῖν τὴν [ἐξουσίαν πᾶσ]αν, διὰ τὸ ποιήσασθαι τὴν κάθοδον δι' αὐτοῦ τὸν δῆμον», ὅπως ἐν κεφαλαίῳ XXVII, σελ. 38, 2 λέγεται: καὶ μάλιστα προύτρεψεν τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἐξ ἧς συνέβη θαρρήσαντας τοὺς πολλοὺς *πᾶσαν τὴν πολιτείαν* μᾶλλον ἄγειν εἰς αὑτούς». Οὐδὲν ἀντιλέγομεν ἂν ἀντὶ τοῦ «πᾶσαν» γραφῇ καὶ «ἅπασαν».

Σελ. 56, 12: «ἦν δὲ τῶν μεταβολῶν ἑνδεκάτη τὸν ἀριθμὸν αὕτη· πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο κατάστασις τῶν ἐξ ἀρχῆς, Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνοικησάντων· τότε γὰρ πρῶτον εἰς τὰς τέτταρας συνενεμήθησαν φυλὰς καὶ τοὺς φυλοβασιλέας κατέστησαν· δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταύτην ἔχουσα πολιτείαν τάξιν ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη μικρὸν παρεγκλίνουσα τῆς βασιλικῆς· μετὰ δὲ ταύτην ἡ ἐπὶ Δράκοντος ἐν ᾗ καὶ νόμους ἀνέγραψαν πρῶτον· τρίτη δ' ἡ μετὰ τὴν στάσιν ἡ ἐπὶ Σόλωνος ἀφ' ἧς ἀρχὴ δημοκρατίας ἐγένετο.».

Περὶ τοῦ «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη» παρετήρησεν ὁ Kenyon τὰ ἑξῆς: «the enumeration of the eleven μεταβολαὶ begins here, the constitution of Ion being taken as the original establishment and not a μεταβολή»· ἐν ἀρχῇ τοῦ χωρίου ὁ Kenyon καὶ οἱ K.-W. ἐξέδωκαν «ἐγένετο ἡ κατάστασις τῶν ἐξ ἀρχῆς»· ἀλλὰ τὸ «τῶν ἐξ ἀρχῆς» μένει ἀδιανόητον· οἱ H.-L. μετέγραψαν «ἐγένετο τῶν καταστάσεων ἐξ ἀρχῆς» ἀτόπως, ἀφοῦ οὕτω τίθενται εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν πρὸς τὴν «κατάστασιν» τὴν πρώτην, ἐπὶ Ἴωνος, αἱ ἑπόμεναι πολιτεῖαι (ἀπὸ τῆς «δευτέρας δὲ καὶ πρώτης») αἵτινες ῥητῶς ἀντιδιαστέλλονται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς πολιτικαὶ «μεταβολαί». Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι

τὰ ἐπὶ Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναίοις συνοικησάντων πράγματα ὁ συγγραφεύς, ἐπισκοπῶν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς συγγραφῆς (ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου XLII), τὰ ὑπ' αὐτοῦ προεκτεθειμένα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει, ὠνόμασεν ἁπλῶς «κατάστασιν», τὰ δὲ ἐπὶ Θησέως, Δράκοντος καὶ τῶν λοιπῶν «μεταβολὰς» ἢ «πολιτείας τάξεις», κατὰ τὰ ἑξῆς κεφάλαια· III, σελ. 2, 6: «ἦν δ' *ἡ τάξις τῆς ἀρχαίας πολιτείας* τῆς πρὸ Δράκοντος τοιάδε» καὶ IV, σελ. 4, 16: «*ἡ μὲν οὖν πρώτη πολιτεία* ταύτην εἶχε τὴν ὑπογραφήν»· IV, σελ. 4, 17: «μετὰ δὲ ταῦτα χρόνου τινὸς οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἐπὶ Ἀρισταίχμου ἄρχοντος, Δράκων τοὺς θεσμοὺς ἔθηκεν· *ἡ δὲ τάξις αὕτη* τόνδε τὸν τρόπον εἶχε» (ἔνθα κακῶς ὁ Richards τὸ «αὕτη» μετέβαλεν εἰς «αὐτοῦ»)·καὶ V, σελ. 5, 21: «τοιαύτης δὲ *τῆς τάξεως οὔσης ἐν τῇ πολιτείᾳ*»· VII, σελ. 8, 7: «*πολιτείαν* δὲ κατέστησε (Σόλων)» καὶ σελ, 8, 15, IX, σελ. 11, 15, XI, σελ. 12, 22, XXIX, σελ. 42, 9· περὶ τῶν ἐπὶ Πεισιστράτου πραγμάτων ἐν κεφ. XVI, σελ. 21, 6 λέγεται: «ἡ μὲν οὖν Πεισιστράτου τυραννὶς» καὶ XIX, σελ. 26, 15 καὶ XX, σελ. 28, 12· περὶ τῶν ἐπὶ Κλεισθένους ἐν κεφ. XXII, σελ. 30, 22: «δημοτικωτέρα πολὺ τῆς Σόλωνος ἐγένετο *ἡ πολιτεία*» καὶ XXIX, σελ. 42, 8: «ὡς οὐ δημοτικὴν ἀλλὰ παραπλησίαν οὖσαν τὴν Κλεισθένους *πολιτείαν* τῇ Σόλωνος»· περὶ τῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ ἐν κεφ. XXIII, σελ. 33, 7: «μετὰ δὲ τὰ Μηδικὰ πάλιν ἴσχυσεν ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ καὶ διῴκει τὴν πόλιν» καὶ XXV, σελ. 35, 16: «ἔτη δ' ἑπτακαίδεκα μάλιστα μετὰ τὰ Μηδικὰ διέμεινεν *ἡ πολιτεία* προεστώτων τῶν Ἀρεοπαγιτῶν» καὶ σελ. 35, 21 καὶ 25· περὶ τῶν ἐπὶ Ἐφιάλτου καὶ μετ' αὐτὸν ἐν κεφ. XXVI, σελ. 36, 20: «συνέβαινεν ἀνίεσθαι μᾶλλον *τὴν πολιτείαν*» καὶ XXVII, σελ. 37, 25: «δημοτικωτέραν ἔτι συνέβη γενέσθαι *τὴν πολιτείαν*» καὶ XXVIII, σελ. 39, 9: «βελτίω τὰ κατὰ *τὴν πολιτείαν* ἦν» καὶ XXIX, σελ. 41, 9: «διεφύλαττον *τὴν δημοκρατίαν*»· περὶ τῶν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων ἐν κεφ. XXIX, σελ. 41, 12: «ἠναγκάσθησαν κινήσαντες τὴν δημοκρατίαν καταστῆσαι τὴν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων *πολιτείαν*» καὶ XXX, σελ. 43, 10, XXXI, 45, 1 καὶ XXXII, σελ. 46, 2 καὶ 14 καὶ XXXIII, σελ. 46, 22: «μῆνας μὲν οὖν ἴσως τέτταρας διέμεινεν ἡ τῶν τετρακοσίων *πολιτεία*» καὶ XXXIV, σελ. 47, 14: «τούτους

μὲν οὖν ἀφείλετο *τὴν πολιτείαν* ὁ δῆμος διὰ τάχους»· περὶ τῆς μετὰ τοὺς τετρακοσίους καταλυθέντας βραχείας δημοκρατίας λόγος γίνεται ἐν τῷ κεφαλαίῳ XXXIV, σελ. 47, 15—48, 21· περὶ τῶν πραγμάτων ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἐν κεφ. XXXV, σελ. 48, 24—50, 5 καὶ XXXVI, σελ. 50, 6—24 (50, 13 «τὴν δυναστείαν») καὶ XXXVII, σελ. 50, 25—51, 21, περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τῶν δέκα ἐν κεφ. XXXVIII, σελ. 52, 2—18· τέλος περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον ἐν κεφ. XXXVIII, σελ. 52, 19—53, 13 (σελ. 55, 16, κεφ. XL: «τὴν *δυναστείαν* σῴζειν.»).

Ταῦτα ἐπισκοπῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ κεφαλαίῳ XLI λέγει τὰ ἐν τῇ παρατεθείσῃ ῥήσει καὶ μετ' αὐτὰ τάδε, ἐν σελ. 57, 2—14: «τετάρτη δ' ἡ ἐπὶ Πεισιστράτου τυραννίς», «πέμπτη δ' ἡ μετὰ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἡ Κλεισθένους», «ἕκτη δ' ἡ μετὰ τὰ Μηδικά», «ἑβδόμη δὲ—ἣν Ἀριστείδης μὲν ὑπέδειξεν, Ἐφιάλτης δ' ἐπετέλεσεν καταλύσας τὴν Ἀρεοπαγῖτιν βουλήν», «ὀγδόη δ' ἡ τῶν τετρακοσίων κατάστασις», «ἐννάτη δὲ δημοκρατία πάλιν», «δεκάτη δ' ἡ τῶν τριάκοντα καὶ ἡ τῶν δέκα τυραννίς», «ἑνδεκάτη δὲ ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον». Ἐὰν δὲ τὰ εἰρημένα ἡμῖν ἀληθεύωσι, γραπτέον ἴσως: «πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο κατάστασις ΤΩΝ ⟨Ἀθηναί'ΩΝ⟩ ἐξ ἀρχῆς, Ἴωνος κ.τ.λ.» (=«ἐπεὶ Ἴων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνῴκησαν τοῖς Ἀθηναίοις»), τὴν «κατάστασιν» δὲ ἐπεξηγεῖται αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς διὰ τοῦ: «τότε γὰρ πρῶτον εἰς τὰς τέτταρας συνενεμήθησαν φυλὰς καὶ τοὺς φυλοβασιλέας κατέστησαν».

Τὸ χωρίον «ἔχουσα πολιτείαν τάξιν» ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς πολλὰς καὶ ἀλλοκότους εἰκασίας· ὁ Kenyon ἐξέδωκε τὸ πρῶτον «μετὰ ταῦτα [ἐξ]έχουσα πολιτείας τάξις» ἔνθα τὸ «ἐξέχουσα» μετέβαλεν ὁ Blass εἰς «κατέχουσα»· ὁ Rutherford ἤκασε «παρέχουσα πολιτείαν τάξις» (!), ὁ Richards «ὑπάρχουσα πολιτείας τάξις», ὁ Wyse «παρέχουσα πολιτείας τάξιν», ὁ Gertz «νέαν ἔχουσα πολιτείας τάξιν», οἱ H.-L. «μετρίαν τιν' ἔχουσα πολιτείας τάξιν» καὶ ὁ Poste «εἶδος ἔχουσα πολιτείας τάξις», ἅτινα πάντα ἠστόχησαν τοῦ ὀρθοῦ καὶ ἀληθοῦς· ἀρτίως ὁ Kenyon ἀνέγνω ἐν τῷ παπύρῳ «ταύτην» κατὰ διόρθωσιν τοῦ «ταῦτα», ὅθεν ὀρθῶς αὐτός τε καὶ ὁ Blass ἔγραψαν: «μετὰ ταύτην ἔχουσα πολιτείας τάξιν», δηλ. «μεταβολή» («ἦν δὲ τῶν μεταβολῶν ἑνδεκάτη τὸν ἀριθμὸν αὕτη»)· τὴν διόρθω-

σιν ὀφείλομεν, νομίζομεν νὰ συμπληρώσωμεν εὑρίσκοντες καὶ τὸ ῥῆμα οὗ ὑποκείμενον εἶναι τὸ «ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη»· τὸ ῥῆμα δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἐκ τοῦ «ἦν δὲ τῶν μεταβολῶν ἑνδεκάτη τὸν ἀριθμὸν αὕτη», ἐπειδὴ κατόπιν ἄρχεται νέος λόγος μετὰ νέου ῥήματος: «πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο»· δὲν δύναται δέ, ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, νὰ νοηθῇ καλῶς καὶ τὸ «ἐγένετο»: «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταύτην ἔχουσα πολιτείας τάξιν ἐγένετο ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη»· εἰκάζομεν ὅτι ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἀντὶ τοῦ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝΤΑΞΙΝΗ ἔκειτο ΠΟΛΙΤΕΙΑΣΤΑΞΙΝΗΗΝΗ,: «ἔχουσα πολιτείας τάξιν ἦν ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη».

Ἐν τῷ χωρίῳ: «μετὰ δὲ ταύτην ἡ ἐπὶ Δράκοντος» ἐξέπεσε τὸ τακτικὸν «β»: «μετὰ δὲ ταύτην δευτέρα ἡ ἐπὶ Δράκοντος».

Σελ. 57, 8: «ἐν ᾗ πλεῖστα συνέβη τὴν πόλιν διὰ τοὺς δημαγωγοὺς ἁμαρτάνειν διὰ τὴν τῆς θαλάττης ἀρχήν.».

Δύναται μέν τις νὰ εἰκάσῃ «περὶ» ἀντὶ τοῦ δευτέρου «διὰ» (πρβ. Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 9) δεχόμενος ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐννοεῖ τὰς κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον συμφορὰς ὧν σπουδαιοτάτη ἡ ἐν Σικελίᾳ γενομένη (κεφ. XXIX, σελ. 41, 10), ἀλλὰ προτιμῶμεν νὰ γραφῇ τὸ χωρίον ὧδε· «διά ⟨ΤΕ⟩ ΤΟὺς δημαγωγοὺς ἁμαρτάνειν ⟨ΚΑΙ'⟩ διὰ τὴν τῆς θαλάττης ἀρχήν»· ἐννοεῖ δὲ τότε ὁ συγγραφεὺς ἅμα μὲν τοὺς δημαγωγοὺς τοὺς μετὰ Περικλέα τελευτήσαντα ἄκρως διαφθείραντας τὸν δῆμον (κεφ. XXVIII, σελ. 39. 8 κ. ἑξ), ὧν μέγιστοι ἦσαν ὁ Κλέων (σελ. 40, 3) καὶ οἱ μετὰ τὸν Κλεοφῶντα «οἱ μάλιστα βουλόμενοι θρασύνεσθαι καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς πρὸς τὸ παραυτίκα βλέποντες» (σελ. 40, 16), ἅμα δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπαρθέντα τῇ κατὰ θάλασσαν ἀρχῇ δῆμον, τοὺς πολλοὺς περὶ ὧν ἐν κεφ. XXVII, σελ. 38, 3 λέγει ὁ Ἀριστοτέλης: «τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἐξ ἧς συνέβη θαρρήσαντας τοὺς πολλοὺς πᾶσαν τὴν πολιτείαν μᾶλλον ἄγειν εἰς αὑτούς». Τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ «καὶ» προέτεινε καὶ ὁ Leeuwen.

Σελ. 57, 13: «ἑνδεκάτη δ' ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν ἀεὶ προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν.».

Λαμπρῶς κατὰ τὴν ἔννοιαν ἤκασεν ὁ κ. Κόντος «προσεπιλαμβάνον τὸ πλῆθος τῆς ἐξουσίας»· τῶν ἄλλων δὲ οὐδεὶς κατὰ περίεργον σύμπτωσιν προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀληθῶς ἀδιανόητον φράσιν πλὴν τῶν K.-W. εἰκασάντων «ἡ ἐξουσία» ἀντὶ τοῦ «τὴν ἐξουσίαν». Ἡμεῖς ἐνθυμούμενοι ὅτι συχνότατα συγχέονται ἐν τοῖς χειρογράφοις αἱ λέξεις ΛΑΒΩΝ καὶ ΒΑΛΩΝ, ΛΑΒΕΙΝ καὶ ΒΑΛΕΙΝ καὶ τὰ ὅμοια εἴχομεν εἰκάσῃ ὅτι ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἔκειτο γεγραμμένον «προσεπιΒΑΛΛΟΥCA» ὅπερ ὁ ἀντιγραφεὺς ἀναγνοὺς «προσεπιΛΑΒΟΥCA» ἔτρεψεν εἰς «προσεπιλαμβάνουσα»: «ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν ἀεὶ προσεπιβάλλουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν»· πρὸς δὲ τὴν μετ' αἰτιατικῆς (ἐὰν μή τις προτιμήσῃ τὴν γενικὴν «τῆς ἐξουσίας») σύνταξιν τοῦ ῥήματος «προσεπιβάλλειν» πρβ. Ἰσοκρ. Ἀρχιδάμ. 39 (καὶ Πλουτάρχου Ἠθικ. σελ. 95 e).

Σελ. 57, 21: «μισθοφόρον δὲ ἐκκλησίαν τὸ μὲν πρῶτον ἀπέγνωσαν ποιεῖν· οὐ συλλεγομένων δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀλλὰ πολλὰ σοφιζομένων τῶν πρυτάνεων ὅπως προσιστῆται τὸ πλῆθος πρὸς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς χειροτονίας πρῶτον μὲν Ἀγύρριος ὀβολὸν ἐπόρισεν, μετὰ δὲ τοῦτον Ἡρακλείδης—διώβολον.».

Τοῦ Kenyon ἡ πρώτη ἀνάγνωσις «ψηφιζομένων» ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς πολλὰς εἰκασίας μέχρις οὗ ἡ διόρθωσις τοῦ Blass καὶ Gomperz «σοφιζομένων» ἐκυρώθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παπύρου ἐν ᾧ τὴν ὀρθὴν γραφὴν εὗρον πρῶτοι οἱ K.-W., εἶτα δὲ καὶ ὁ Kenyon. Ἡ ἔνστασις τῶν H.-L. οἵτινες ἐκδόντες «ψηφιζομένων μόνων» (ὁ Leeuwen ἤκασε καὶ «πολλάκις ψηφιζομένων» πρὸς ὃ ὅμοιον εἶναι τὸ τοῦ κ. Γενναδίου, τοῦ Hude καὶ τοῦ κ. Παπαβασιλείου «τὰ πολλὰ ψηφιζομένων») παρετήρησαν: «sic (κατὰ τὴν γραφὴν «σοφιζομένων») tamen non ἀλλὰ sed καίπερ fuisset dicendum» δὲν φαίνεται ἡμῖν ἰσχυρά, τοῦ «συλλεγομένων» κειμένου ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἑκόντων προσιόντων»· τίνα δὲ εἶναι τὰ πολλὰ ἅτινα ἐσοφίζοντο οἱ πρυτάνεις διδάσκει τὸ μακρὸν σχόλιον εἰς Ἀριστοφ. Ἀχαρν. στ. 22 (Dübn. σελ. 3, 31 κ.ἑξ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLII

Σελ. 58, 7: «ὅταν δ' ἐγγράφωνται (οἱ ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονότες) διαψηφίζονται περὶ αὐτῶν ὀμόσαντες οἱ δημόται πρῶτον μὲν εἰ δοκοῦσι γεγονέναι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐκ τοῦ νόμου, κἂν μὴ δόξωσιν ἀπέρχονται πάλιν εἰς παῖδας, δεύτερον δ' εἰ ἐλεύθερός ἐστι καὶ γέγονε κατὰ τοὺς νόμους· ἔπειτ' ἂν ΜΕ'Ν ἀποψηφίσωνται μὴ εἶναι ἐλεύθερον ὁ ΜΕ'Ν ἐφίησιν εἰς τὸ δικαστήριον οἱ δὲ δημόται κατηγόρους αἱροῦνται πέντε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν, κἂν ΜΕ'Ν μὴ δόξῃ δικαίως ἐγγράφεσθαι, πωλεῖ τοῦτον ἡ πόλις, ἐὰν δὲ νικήσῃ τοῖς δημόταις ἐπάναγκες ἐγγράφειν. Μετὰ δὲ ταῦτα δοκιμάζει τοὺς ἐγγραφέντας ἡ βουλὴ κ.τ.λ.».

Παρεθέμεθα ἐν μήκει τὸ χωρίον ὅπως δειχθῇ ὅτι ὁ σύνδεσμος «μὲν» ὁ μετὰ τὸ «ἔπειτ' ἂν» εἶναι ἐκβλητέος ὡς κακῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἐπανειλημμένος ἐκ τῶν συνεχομένων. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦ παπύρου παρεισέφρησεν ὁ «μέν», οἷον ἐν κεφ. XLVIII, σελ. 67,22: «ὁ δὲ λαβὼν τοῦτο καὶ ἀναγνοὺς ἐὰν ΜΕ'Ν καταγνῷ, παραδίδωσιν τὰ ΜΕ'Ν ἰδίᾳ τοῖς δικασταῖς—τὰ δὲ δημόσια τοῖς θεσμοθέταις», ἔνθα τὸν πρῶτον «μὲν» ἐνέκλεισεν ἐν διπλαῖς ἀγκύλαις ὡς νόθον ὁ Blass κατ' εἰσήγησιν τῶν K.-W. καὶ H.-L.

Σελ. 58, 24: «ἐκ δὲ τούτων ὁ δῆμος ἕνα τῆς φυλῆς ἑκάστης χειροτονεῖ σωφρονιστὴν καὶ κοσμητὴν ἐκ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἐπὶ πάντας. συλλαβόντες δ' οὗτοι τοὺς ἐφήβους πρῶτον μὲν τὰ ἱερὰ περιῆλθον, εἶτ' εἰς Πειραιέα πορεύονται κ.τ.λ.».

Ἀντὶ τοῦ ἀτόπου «συλλαβόντες» ὁ Leeuwen καὶ ὁ κ. Κόντος προέτειναν νὰ γραφῇ τὸ «παραλαβόντες»· ἡμεῖς εἴχομεν εἰκάσῃ «συμ⟨π'⟩λαβόντες», ἤγουν «συμπαραλαβόντες»· πρβ. Πλάτ. Λάχ. σελ. 179 e.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLIII

Σελ. 61, 1: «προγράφουσι δὲ καὶ τὰς ἐκκλησίας οὗτοι, μίαν μὲν κυρίαν ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν εἰ δοκοῦσι καλῶς ἄρχειν καὶ περὶ σίτου καὶ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας χρηματίζειν καὶ τὰς εἰσαγγελίας ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τοὺς βουλομένους ποιεῖσθαι κ.τ.λ.».

Οὐ κακῶς οἱ H.-L. παρετήρησαν περὶ τῶν λέξεων «ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ» τάδε: «verba, quae sententiae decursum impediunt, melius abessent»· ἢ ἐκβλητέον μόνον τὸ «τῇ ἡμέρᾳ» ὡς κακῶς ἐπανειλημμένον ἐκ τοῦ πρὸ τεσσάρων στίχων κειμένου «ἐν ἑκάστῃ τῇ ἡμέρᾳ»;

Σελ. 61, 9: «ἐπὶ δὲ τῆς ἕκτης πρυτανείας πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῆς ὀστρακοφορίας ἐπιχειροτονίαν διδόασιν, εἰ δοκεῖ ποιεῖν ἢ μή, καὶ συκοφαντῶν προβολὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν μετοίκων μέχρι τριῶν ἑκατέρων.».

Ὅπως κεῖνται αἱ λέξεις, τὸ «διδόασι», στενῶς πρὸς τὸ «ἐπιχειροτονίαν» συνδεδεμένον, δυσκόλως δύναται νὰ ἀποδοθῇ καὶ εἰς τὸ «προβολὰς» (κατὰ τὸ ἐν κεφ. LV, σελ. 77, 19 «δοὺς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν»)· ἄλλως δέ, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν περὶ τῶν πρυτάνεων δὲν λέγεται τὸ «προβολὰς διδόναι» ἀλλὰ τὸ «προβολὰς παραδιδόναι», ὅπως δὲ εἰς ἓν παράδειγμα ῥήτορος ἀρκεσθῶμεν, παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ κατὰ Μειδίου κεφ. 8 φέρεται ἐξ ἀρχαίου νόμου τόδε: «τοὺς πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν· ἐν δὲ ταύτῃ χρηματίζειν πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα *τὰς προβολὰς παραδιδότωσαν* τὰς γεγενημένας»· ὥστε οἱ τοὺς συκοφάντας καταγγέλλοντες «ἐποιοῦντο τὰς προβολὰς» (Αἰσχίν. περὶ παραπρεσβ., 145), οἱ δικασταὶ «ἐποίουν» αὐτὰς (Δημοσθ. κατὰ Μειδ., 11), οἱ θεσμοθέται «εἰσῆγον» (Ἀριστοτ. Ἀθην. πολιτ. κεφ, LIX, σελ. 84, 1), καὶ οἱ πρυτάνεις «παρεδίδοσαν» πρὸς ἐπιψηφισμόν. Ὅθεν, ἐὰν μὴ σφαλλώμεθα, γραπτέον: «καὶ περὶ τῆς ὀστρακοφορίας ἐπιχειροτονίαν ΔΙΔΟΆCΙΝ, εἰ δοκεῖ ποιεῖν ἢ μή, καὶ συκοφαντῶν προβολὰς ⟨ΠΑΡΑΔΙΔΟΆCΙ⟩, τῶν Ἀθηναίων κ.τ.λ.».

Σελ. 61, 17: «αἱ δὲ δύο περὶ τῶν ἄλλων εἰσίν, ἐν αἷς κελεύουσιν οἱ νόμοι τρία μὲν ἱερῶν χρηματίζειν, τρία δὲ κήρυξιν καὶ πρεσβείαις, τρία δὲ ὁσίων· χρηματίζουσιν δ' ἐνίοτε καὶ ἄνευ προχειροτονίας.».

Πρὸ τῆς λέξεως «ἱερῶν» πιθανῶς καὶ οἱ K.-W. καὶ H.-L. ἀναπληροῦσι τὸ «περὶ» καὶ ὁ κ. Παπαβασιλείου τὸ «ὑπέρ». Τὸ «χρηματίζουσιν δ' ἐνίοτε καὶ ἄνευ προχειροτονίας» εὐστόχως παρετήρησεν ὁ κ. Παπαβασιλείου ὅτι μαρτυρεῖ καὶ ἄλλην τοῦ χωρίου φθοράν, προέτεινε δὲ νὰ προστεθῇ μὲν μετὰ τὴν λέξιν «νόμοι» τὸ «προχειροτονίαις» νὰ τραπῶσι δὲ πάντα τὰ «τρία» εἰς «τρισί»· ᾐκάσαμεν ἡμεῖς: «κελεύουσιν οἱ νόμοι ⟨ΠΡοχειροτονΙ'Αι⟩ ΤΡΙ'Α μὲν ἱερῶν (ἢ «ὑπὲρ ἱερῶν») χρηματίζειν κ.τ.λ.».

Ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ ὁ πάπυρος περιέχει καὶ σφάλμα τι διδακτικώτατον λόγῳ τῆς παλαιογραφικῆς· κεῖται ἐν αὐτῷ γεγραμμένον:

•CYPAKOCIΩN—
ΤΡΙΑΔΟCIΩN,

καὶ οἱ μὲν K.-W. ἐσημειώσαντο: «corruptum ex CAPAΔOCIΩN, ut Aristoteles τέτταρα δ' ὁσίων scripserit?», οἱ δὲ H.-L.: «quod superscriptum est in papyro συρακοσίων, non ex scholio aliquo disumtum est, sed lectio absurda, ex litteris ΤΡ•Α•OCIΩN male suppletis nata, ut bene perspexit Kenyon», ὁ δὲ Blass ἠρκέσθη νὰ θεωρήσῃ τὸ CYPAKOCIΩN ὡς «variam lectionem»· καθ' ἡμᾶς δὲ οὐδὲν ἄλλο λανθάνει ἐν τῇ λέξει ταύτῃ ἢ διάφορος γραφὴ εἰς τὸ «τρία» καὶ ἡ γραφὴ αὕτη οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ εἶναι ἢ τὸ «τρισί», ὅπως ὀλίγῳ πρότερον ἐν τῷ παπύρῳ εἰς τὸ «τρισὶ δὲ κήρυξιν» ὑπάρχει διάφορος γραφή, ἢ μᾶλλον διόρθωσις, ὧδε:

.Α.
ΤΡΙCIΔΕΚΗΡΥΞΙΝ.

Λοιπόν, ἐὰν μὴ σφαλλώμεθα, ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ἀρχετύπου, ἐξ οὗ ὁ πάπυρος ἀντεγράφη, εἶχε γράψῃ:

.ΣΙ.
ΤΡΙΑΔΟCIΩN,

ἐξ οὗ ἐγεννήθη ἔπειτα τὸ ΣΙΡΑΔΟCIΩN ὅπερ διορθωτής τις μετέβαλεν ἁπλούστατα εἰς τὸ ΣΥΡΑΚΟCIΩN. Δὲν μετέβαλεν ὁ διορθω-

τῆς ἐν κεφ. LVII σελ. 82, 8 τὸ «αἴδεσις», ἀκατάληπτον αὐτῷ, εἰς «αἵρεσις»;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLIV

Σελ. 62, 8: «καὶ μένειν ἀναγκαῖον ἐν τῇ θόλῳ ⟨καὶ⟩ τοῦτόν ἐστιν καὶ τριττὺν τῶν πρυτάνεων ἣν ἂν οὗτος (ὁ ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων) κελεύῃ.».

Ἀνεπληρώσαμεν τὸν «καὶ» πρὸ τῆς λέξεως «τοῦτον».

Σελ. 62, 10: «καὶ ἐπειδὰν συναγάγωσιν οἱ πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον, οὗτος (ὁ ἐπιστάτης) κληροῖ προέδρους ἐννέα—καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἐπιστάτην ἕνα καὶ παραδίδωσι τὸ πρόγραμμα αὐτοῖς· οἳ δὲ παραλαβόντες τῆς τ' εὐκοσμίας ἐπιμελοῦνται καὶ ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν προτιθέασιν καὶ τὰς χειροτονίας κρίνουσιν καὶ τὰ ἄλλα πάντα διοικοῦσιν καὶ τοῦ τ' ἀφεῖναι κύριοί εἰσιν.».

Περὶ τοῦ χωρίου ἐγράφησαν οὐκ ὀλίγα· ὁ Richards, ᾧ ἠκολούθησεν ὁ Blass, διέγραψε τὸ «τ'» πρὸ τῆς λέξεως «ἀφεῖναι», οἱ K.W. μετέθηκαν αὐτὸ πρὸ τῆς λέξεως «ἄλλα», ὁ Hude μετέβαλεν ἀστόχως εἰς «δ'», ὁ Rutherford συνεπλήρωσε «καὶ τοῦ ⟨τὴν ἐκκλησίαν⟩ («τὸν δῆμον» Herwerden) ἀφεῖναι» (παραλιπὼν τὴν βουλήν), ὁ κ. Παπαβασιλείου «καὶ τοῦ τ' ἀφεῖναι ⟨καὶ δῆσαι⟩ κύριοί εἰσιν», τέλος ὁ κ. Γ. Βερναρδάκης «καὶ τοῦ τ' ἀφεῖναι ⟨καὶ τοῦ κτεῖναι⟩ κύριοί εἰσιν», ὅπερ ἐσφαλμένον ἀπέδειξεν ὁ κ. Πανταζίδης γράψας τὰ ἑξῆς ὀρθότατα: «ὁ Γρ. Ν. Βερναρδάκης μὴ θέλων διὰ τοῦ ξίφους νὰ θεραπεύσῃ τὸ χωρίον δι' ἁπλῆς τοῦ τ' ἐκκοπῆς, νομίζει ὅτι ἡ παρουσία τοῦ συνδέσμου τούτου τεκμηριοῖ τὴν ὕπαρξιν καὶ ἄλλου τινὸς ἀπαρεμφάτου συνδεομένου πρὸς τὸ «ἀφεῖναι»· καὶ εἰκάζει λοιπὸν ὅτι τὸ ἐκρυὲν εἶναι «καὶ τοῦ κτεῖναι». Ἀλλὰ πόθεν δῆλον ὅτι οἱ πρόεδροι εἶχον τὴν φοβερὰν δύναμιν τοῦ *κτεῖναι καὶ ἀφεῖναι;* Εὐθὺς ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ (σελ. 63, 4) λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι «ἡ βουλὴ πρότερον μὲν ἦν κυρία καὶ χρήμασιν ζημιῶσαι καὶ δῆσαι καὶ ἀπο-

κτεῖναι»· ἀλλὰ μετὰ τὸν Λυσίμαχον τὸν «ἀπὸ τοῦ τυπάνου» ἐπονομασθέντα «ὁ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανατοῦν καὶ δεῖν καὶ χρήμασι ζημιοῦν καὶ νόμον ἔθετο, ἄν τινος ἀδικεῖν ἡ βουλὴ καταγνῷ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅ τι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι». Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνατὸν οἱ πρόεδροι, οἵτινες οὐδέποτε καθ' ἑαυτοὺς εἶχον τοιαύτην δύναμιν, ἢ ἡ βουλὴ διὰ τῶν προέδρων ἐπὶ Ἀριστοτέλους νὰ ἔχῃ δύναμιν καταργηθεῖσαν ἤδη; Ἴσως μὲν τὸ τ' ἐκεῖνο κατά τι λάθος προσετέθη καὶ τὸ «ἀφεῖναι» οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὸ *διαλῦσαι τὴν συνεδρίαν* τῆς βουλῆς· ἀλλ' ἂν ἕνεκα τοῦ τ' εἶναι ἀνάγκη νὰ γείνῃ συμπλήρωσίς τις, βεβαίως ἄλλη τις ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ οὐχὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Γρ. Ν. Βερναρδάκη γενομένη». Ταῦτα ὁ κ. Πανταζίδης· ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. XLIII, σελ. 60, 18 λέγει περὶ τῶν πρυτανευόντων ὅτι «συνάγουσιν καὶ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον», οὕτως ἐνταῦθα περὶ οὐδενὸς ἄλλου δῆλα δὴ ποιεῖται τὸν λόγον ἢ περὶ διαλύσεως τῆς συνεδρίας τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τὸ πάλαι ἐπὶ μὲν τῆς ἐκκλησίας λέγεται συνήθως τὸ «λύειν», Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 173: «οἱ γὰρ πρυτάνεις λύουσι τὴν ἐκκλησίαν» (εἴπομεν *συνήθως* διότι παραδείγματος χάριν, παρ' Αἰσχίνῃ ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου, 35 κεῖται: «*ἀφειμένης τῆς ἐκκλησίας* ἢ τῆς βουλῆς») ἐπὶ δὲ τῆς βουλῆς τὸ «ἀφιέναι», Δημοσθέν. κατὰ Τιμοκράτ., 26: «*ἀφειμένης τῆς βουλῆς*», Ἀριστοτέλ. Ἀθην. πολ. XXX, σελ. 44, 22: «εὑρόμενος *ἄφεσιν τῆς βουλῆς*», διὰ ταῦτα νομίζομεν ἡμεῖς ὅτι ἀναπληρωτέον: «ΚΑΙ' τοῦ τ' ἀφεῖνΑΙ ⟨ΚΑΙ' τοῦ λῦσΑΙ⟩ κύριοί εἰσιν»· ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπὸ τοῦ ΑΙ τοῦ «ἀφεῖναι» μετεπήδησεν εἰς τὸ ΑΙ τοῦ «λῦσαι» παραλιπὼν τρεῖς ὅλας λέξεις, ὅπως συνηθέστατα συνέβη ἐν τῷ παπύρῳ· ὅπως δὲ εἰς ἓν παράδειγμα ἀρκεσθῶμεν, ἐν κεφαλαίῳ XLIV, σελ. 62, 19 φέρεται ἐν αὐτῷ (H.-L. σελ. 112, 25): «οὐκ ἔξεστιν πλεῖον ἢ ἅπαξ ἐν ΤΩΙ *προ* ἐνιαυΤΩΙ *προεδρεύειν*».

Ἐν παρόδῳ προστίθεμεν ὅτι ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* τῆς Τεργέστης τὸ παρὰ Σουίδᾳ φερόμενον ἐν λέξει «ἐπιστάτης»· «καὶ πάλιν ἐκ τῶν ἐννέα τούτων ἐπιστάτην ἕνα κληροῖ καὶ τὸ ΠΡΑΓΜΑ παραδίδωσι» μετεβάλομεν εἰς: «—καὶ τὸ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ παραδίδωσι», νῦν δὲ βλέπομεν ὅτι τὴν αὐτὴν διόρθωσιν ἐποιήσατο καὶ ὁ κ. Κόντος ἐν *Ἀθη-*

νᾶς Δ' σελ. 117· ἡ μετάφρασις τοῦ Bernhardy ἀπέδωκε τὴν παραδεδομένην λέξιν διὰ τοῦ «summam rerum» (ὡς εἰ ἔκειτο «τὸ ὅλον πρᾶγμα» ἢ «τὰ ὅλα πράγματα»).

Σελ. 62, 21: «ποιοῦσι δὲ καὶ δεκαρχαιρεσίας στρατηγῶν».

Δὲν ἦτο εὔστοχος ἡ παρατήρησις τοῦ Kenyon περὶ τῆς λέξεως «δεκαρχαιρεσίας», ἥδε: «the word does not occur elsewhere, but its meaning plainly is an election of a board of ten, such as those which are here enumerated», ὀρθῶς δὲ οἱ Leeuwen, Sandys, κ. Κόντος, Blass, Fraenkel, K.-W. καὶ ἄλλοι μετέβαλον τὴν λέξιν εἰς «ἀρχαιρεσίας»· πιθανότητος ἄμοιρος δὲν εἶναι ἡ εἰκασία τοῦ κ. Συνόδη Παπαδημητρίου ὅτι ἡ πρώτη γραφὴ ἦτο: «ποιοῦσι δὲ καὶ ἀρχαιρεσίας δέκα στρατηγῶν»· ἡ δὲ μετάθεσις τῆς λέξεως «δέκα» ἐγέννησε τὴν τερατώδη λέξιν· πρβ. σελ. 64, 22. 65, 4. 66, 16. 67, 11. 68, 17. 71, 1 καὶ 10. 75, 22. 85, 2. 86, 5 «στρατηγοὺς δέκα» 87, 4 καὶ 12.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLV

Σελ. 63, 4: «ἡ δὲ βουλὴ πρότερον μὲν ἦν κυρία καὶ χρήμασιν ζημιῶσαι ΚΑΙ' δῆσαι ΚΑΙ' ἀποκτεῖναι ΚΑΙ' Λυσίμαχον αὐτῆς ἀγαγούσης ὡς τὸν δήμιον καθήμενον ἤδη καὶ μέλλοντα ἀποθνήσκειν Εὐμηλείδης ὁ Ἀλωπεκῆθεν ἀφείλετο, οὐ φάσκων δεῖν ἄνευ δικαστηρίου γνώσεως οὐδένα τῶν πολιτῶν ἀποθνήσκειν· καὶ κρίσεως ἐν δικαστηρίῳ γενομένης, ὁ μὲν Λυσίμαχος ἀπέφυγεν καὶ ἐπωνυμίαν ἔσχε 'ὁ ἀπὸ τυπάνου', ὁ δὲ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανατοῦν καὶ δεῖν καὶ χρήμασι ζημιοῦν καὶ νόμον ἔθετο, ἄν τινος ἀδικεῖν ἡ βουλὴ καταγνῷ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅ τι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι.».

Παρεθέμεθα τὸ μακρὸν χωρίον ὅπως δειχθῇ ὅτι τὸ «μὲν» μετὰ τὴν λέξιν «πρότερον» ἔμεινεν κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν γραφὴν ἄνευ

ἀποδόσεως, ἀφοῦ τὸ «ὁ δὲ δῆμος ἀφείλετο» ἀντίκειται εἰς τὸ «ὁ μὲν Λυσίμαχος ἀπέφυγεν»· καὶ ἄλλως δέ, τὸ «καὶ Λυσίμαχον αὐτῆς ἀγαγούσης ὡς τὸν δήμιον—Εὐμηλείδης ὁ Ἀλωπεκῆθεν ἀφείλετο» δὲν συνδέεται λογικῶς πρὸς τὰ ἡγούμενα «ἡ δὲ βουλὴ πρότερον μὲν ἦν κυρία—ἀποκτεῖναι» διὰ τοῦ «καί»· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ «καὶ» ὁ πρὸ τῆς λέξεως «Λυσίμαχον» ἐπανελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως κακῶς ἐκ τοῦ «καὶ δῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι», ἡ δὲ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι: «ἡ δὲ βουλὴ πρότερον μὲν ἦν κυρία καὶ χρήμασιν ζημιῶσαι καὶ δῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι·Λυσίμαχον ⟨Δ'⟩ Αὐτῆς ἀγαγούσης ὡς τὸν δήμιον —Εὐμηλείδης ὁ Ἀλωπεκῆθεν ἀφείλετο» ἐξ ἧς ἀφορμῆς καὶ ἐτέθη ὁ νόμος ὃν μνημονεύει ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁπόσην δὲ αὐθαιρεσίαν ἔδειξαν περὶ τοὺς συνδέσμους οἱ ἀντιγραφεῖς τοῦ παπύρου, μαρτυροῦσι πλεῖστα χωρία, ὧν ὀλίγα, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν, μνημονεύομεν ἐνταῦθα· ἐν κεφ. XLVI, σελ. 64, 8 γέγραπται: «ἐπιμελεῖται *δὲ καὶ* τῶν πεποιημένων τριήρων καὶ τῶν σκευῶν καὶ τῶν νεωσοίκων *καὶ* ποιεῖται καινὰς *δὲ* τριήρεις ἢ τετρήρεις» ἔνθα τὸ δεύτερον «δὲ» ὀρθῶς διέγραψεν ὁ Kenyon ᾧ ἠκολούθησαν οἱ ἄλλοι ἐκδόται· ἐν κεφ. LIII, σελ, 74. 2 (ἔπιθι τὰς σημειώσεις τοῦ Kenyon καὶ τῶν H.-L., σελ. 190, 1) φέρεται: «ἵσταται ἡ στήλη πρὸ τοῦ βουλευτηρίου παρὰ τοὺς ἐπωνύμους *καὶ τὸν τελευταῖον τὸν δὲ τελευταῖον* τῶν ἐπωνύμων λαβόντες οἱ τετταράκοντα» ἔνθα ὁ ἀντιγραφεὺς γράψας τὸ πρῶτον «καὶ τὸν τελευταῖον» (ὅπως τὸ «καὶ Λυσίμαχον») ἐπηνώρθωσε τὸ σφάλμα εἶτα διὰ τοῦ «τὸν δὲ τελευταῖον»· πρβ. καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν H.-L. εἰς κεφ. XLIX, σελ. 69, 22 καὶ κεφ. LI, σελ. 71, 10. Ὅπως δὲ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον ἐξ οὗ ὡρμήθημεν, ἄπορον εἶναι πῶς τῶν ἐκδοτῶν μόνοι οἱ K.-W. προσέκρουσαν εἰς αὐτό, σημειωσάμενοι κενὸν μετὰ τὴν λέξιν «ἀποκτεῖναι»,

Ἀντὶ τοῦ «ἐπιζημιώσεις» ὁ Wyse καὶ ὁ Herwerden ᾔκασαν «ζημιώσεις»· ἢ τοῦτο γραπτέον ἢ «ἐπιζημιώσῃ» ἀντὶ τοῦ «ζημιώσῃ»· εἶναι δὲ τὸ ῥῆμα γνωστὸν ἡμῖν ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος Ἑλλην. V, 2, 22.

Σελ. 63, 19: «οὐ κυρία δ' ἡ κρίσις ἀλλ' ἐφέσιμος εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἔγραψαν οἱ H.-L. «ἀλλ' ἔτ' ἐφέσιμος» ἐπειδὴ ἐν τῷ παπύρῳ φέρεται ΑΛΛΕ . . CΙΜΟC περὶ οὗ παρετήρησεν ὁ Blass «vide-

tur rasura esse» κατὰ τὸν Kenyon· ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψεν ΑΛΛΕCΦΕCΙΜΟC, μεταπηδήσας ἀπὸ τοῦ πρώτου Ε εἰς τὸ δεύτερον, καὶ εἶτα ἀπέξεσε τὰ γράμματα CΦ.

Σελ. 64, 3: «τούτων μὲν οὖν ἄκυρός ἐστιν ἡ βουλή· προβουλεύει δ' εἰς τὸν δῆμον καὶ οὐκ ἔξεστιν οὐδὲν ἀπροβούλευτον οὐδ' ὅ τι ἂν μὴ προγράψωσιν οἱ πρυτάνεις ψηφίσασθαι τῷ δήμῳ· κατ' αὐτὰ γὰρ ταῦτα ἔνοχός ἐστιν ὁ νικήσας γραφῇ παρανόμων.».

Ἀντὶ τοῦ «τῷ δήμῳ» προτιμῶμεν «τὸν δῆμον» διὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ῥήματος «(οὐκ) ἔξεστιν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLVII

Σελ. 65, 4: «ἔπειθ' οἱ πωληταὶ ι' μέν εἰσι, κληροῦται δ' εἷς ἐκ τῆς φυλῆς. μισθοῦσι δὲ τὰ μισθώματα πάντα καὶ τὰ μέταλλα πωλοῦσι καὶ τὰ τέλη μετὰ τοῦ ταμίου τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ᾑρημένων ἐναντ[ίον τῆς βουλῆς] κατακυροῦσιν ὅτῳ ἂν ἡ βουλὴ χειροτονήσῃ, καὶ τὰ πραθέντα μέταλλα [τά τ'] ἐργάσιμα τὰ εἰς τρία ἔτη πεπραμένα καὶ τὰ συγκεχωρημένα τὰ εἰς • [ἔτη] πεπραμένα. καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου φευγόντων καὶ τῶν ἄλλ[οθεν ἐ]ναντίον τῆς βουλῆς πωλοῦσιν, κατακυροῦσι δ' οἱ θ' ἄρχοντες.».

Ὅπως τὸ χωρίον εἶναι διατεταγμένον καὶ ἐστιγμένον, δυσαρεστοῦσι πολλά τινα· καὶ α'), λέγεται περὶ μὲν τῶν μισθωμάτων καὶ τῶν μετάλλων ἁπλῶς ὅτι μισθοῦσι καὶ πωλοῦσι ταῦτα οἱ πωληταί, ἄνευ ἄλλης τινὸς προσθήκης περὶ τοῦ τόπου τῆς μισθώσεως καὶ πωλήσεως καὶ περὶ τῆς κατακυρώσεως αὐτῶν, περὶ δὲ τῶν τελῶν ὅτι κατακυροῦσι ταῦτα ἁπλῶς ἐναντίον τῆς βουλῆς, ἀμφότερα δέ, ὡς πᾶς τις εὐκόλως ἐννοεῖ, εἶναι ἀτελῶς καὶ ἀσαφῶς εἰρημένα· β') δὲ περὶ τῶν πραθέντων μετάλλων οὐδὲν μανθάνομεν, τί ἐγένοντο ταῦτα; Τοὐναντίον δέ, σαφέστατα λέγεται περὶ τῶν οὐσιῶν τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου

φευγόντων (τῶν δημευομένων), ὅτι πωλοῦσι μὲν ταύτας οἱ πωληταὶ ἐναντίον τῆς βουλῆς, κατακυροῦσι δὲ οἱ ἐννέα ἄρχοντες. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; μικρᾶς λέξεως παράλειψις ἐν τῷ συμπληρωθέντι κενῷ τοῦ παπύρου «ἐναντ[ίον τῆς βουλῆς]» ἐγέννησε καὶ στίξιν ἥτις κατέστησεν ἀδιανόητον τὸ χωρίον· καθ' ἡμᾶς ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης ὧδε: «μισθοῦσι δὲ τὰ μισθώματα πάντα καὶ τὰ μέταλλα πωλοῦσι καὶ τὰ τέλη μετὰ τοῦ ταμίου τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ᾑρημένων ἐναντ[ίον τῆς βουλῆς καὶ] κατακυροῦσιν ὅτῳ ἂν ἡ βουλὴ χειροτονήσῃ· καὶ τὰ πραθέντα μέταλλα, [τά τ'] ἐργάσιμα τὰ εἰς τρία ἔτη πεπραμένα καὶ τὰ συγκεχωρημένα τὰ εἰς • [ἔτη] πεπραμένα, καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου φευγόντων καὶ τῶν ἄλλ[οθεν ἐ]ναντίον τῆς βουλῆς πωλοῦσιν, κατακυροῦσι δ' οἱ θ' ἄρχοντες.».

Ποῖά τινα ἦσαν τὰ μέταλλα «τὰ ἐργάσιμα τὰ εἰς τρία ἔτη πεπραμένα» καὶ ποῖα τὰ μέταλλα «τὰ συγκεχωρημένα τὰ εἰς (τοσαῦτα) ἔτη πεπραμένα» δὲν γινώσκομεν ἄλλοθεν, ἁπλῶς δὲ μανθάνομεν τὰ ὀνόματα πρῶτον νῦν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ταῦτα ὀλίγον ἀτελῶς ἀφοῦ τὸ κενὸν τὸ μεταξὺ τῆς λέξεως «εἰς» καὶ τῆς «ἔτη» δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦ νῦν νὰ συμπληρωθῇ ἐκ τοῦ παπύρου (ὁ Kenyon διακρίνει νῦν μετὰ τὴν λέξιν «εἰς» «notam illam quae numerum significat», κατὰ τὸν Blass· ὁ Leeuwen εἰκάζει «τὰ εἰς ἀεί», ὁ δὲ κ. Πανταζίδης «τὰ εἰς δέκα ἔτη», ἐν δισταγμῷ). Ὁπωσδήποτε, εἶναι μὲν πᾶσα εἰκασία περὶ τῶν μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μετάλλων ἀβέβαιος, λειπούσης ἄλλης μαρτυρίας, ἀλλ' ὅμως βοηθούμενοι ἐξ ἑτέρου χωρίου αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν ὀκνοῦμεν ἡμεῖς νὰ προβάλωμεν τῆς ὅλης παρατεθείσης ῥήσεως ἑρμηνείαν ἣν δὲν νομίζομεν ἀστοχοῦσαν τοῦ πιθανοῦ· οἱ H.-L. ἐκδόντες τὸ μέρος «καὶ τὰ πραθέντα — πεπραμένα» μεταξὺ δύο ἄνω στιγμῶν, τῆς μιᾶς μετὰ τὴν λέξιν «χειροτονήσῃ» καὶ τῆς ἑτέρας πρὸ τῶν λέξεων «καὶ τὰς οὐσίας», ὑπεσημειώσαντο μεταξὺ ἄλλων καὶ τάδε: «neque sententiam hace efficiunt aptam, requiritur enim *novum verbum* ne vendita vendi dicantur»· καὶ κατὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν γενομένην στίξιν λέγεται περὶ τῶν «*πραθέντων*» μετάλλων ὅτι ταῦτα οἱ πωληταὶ «ἐναντίον τῆς βουλῆς *πωλοῦσιν*»· ἀλλ' εἶναι τοῦτο ἀδιανόητον ὅπως νομίζουσιν οἱ H.-L.; ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν ὅ τι περὶ τῶν πωλητῶν μετ' ὀλίγους στίχους λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, : «ἀναγράφουσι

δὲ καὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας τἀπογραφέντα καὶ *πραθέντα ἐν τῷ δικαστηρίῳ· καὶ γὰρ ταῦθ' οὗτοι πωλοῦσιν*», δὲν θὰ ἀστοχήσωμεν, νομίζομεν, τοῦ ὀρθοῦ ἐὰν καὶ τὰ «πραθέντα μέταλλα» ἑρμηνεύσωμεν «μέταλλα δημευθέντα» (κεφ. XLIII, σελ. 61, 6: «*τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημευομένων*», Δημοσθέν. πρὸς Βοιωτ., 22: «*τῆς οὐσίας ἀπογραφείσης καὶ δημευθείσης*», Λυσ. περὶ δημοσ. ἀδικημ., 4: «ὅτι δὲ *πάντα δημεύεται ἐξ αὐτῶν τῶν ἀπογραφῶν*») καὶ δὴ ἐν δικαστηρίῳ. Κατὰ ταῦτα, οἱ πωληταὶ τὰ ἐν τῷ δικαστηρίῳ δημευθέντα μέταλλα καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἐξ 'Αρείου πάγου φευγόντων καὶ τῶν ἄλλοθεν ἐπώλουν ἐνώπιον τῆς βουλῆς (ὅπως ἐπώλουν καὶ τὰ ἐν δικαστηρίῳ πραθέντα χωρία καὶ οἰκίας· σελ. 71, 21: «καὶ τὰ ἀπογραφόμενα χωρία καὶ οἰκίας εἰσάξοντας εἰς τὸ δικαστήριον»), καὶ ἐκείνων μὲν ἡ κατακύρωσις ἐγίνετο ὑπ' αὐτῶν τῶν πωλητῶν ὅτῳ ἐχειροτόνει ἡ βουλή, τούτων δὲ ὑπὸ τῶν ἐννέα ἀρχόντων. Περὶ δὲ τῶν ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς τρία ἔτη καὶ εἰς (τοσαῦτα) πεπραμένων μετάλλων, ὄντων κτημάτων τῆς πόλεως, περιττὸν νομίζομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ταῦτα ἐδημεύοντο (ἤ, δι' ἄλλων λέξεων τῆς συνήθους νῦν φράσεως, οἱ λαβόντες τὸ δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐκηρύσσοντο ἔκπτωτοι), ὁσάκις ὁ μεταλλευτὴς δὲν ἀπέτινεν εἰς τὴν πόλιν τὸ ἐνιαύσιον τέλος, τὸ ὡρισμένον πρὸς τῷ πρὸς ἀγορὰν δεδομένῳ χρήματι, δημευθέντα δὲ ἐπωλοῦντο ἔπειτα εἰς ἄλλον ὑπὸ τῶν πωλητῶν καθ' ὃν τρόπον λέγει ὁ 'Αριστοτέλης, Πρὸς ἑρμηνείαν μένουσι τὰ «ἐργάσιμα» καὶ τὰ «συγκεχωρημένα» («συγκεχωσμένα» Poland καὶ Busolt, ἀπιθάνως καθ' ἡμᾶς) μέταλλα, ἣν εὐχόμεθα νὰ εὕρῃ ἄλλος τις εὐτυχέστερος ἡμῶν· ῥοπὴν ὀλίγην δὲν ἔχει, ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅτι περὶ μὲν τῶν μετάλλων τῶν μήπω πεπραμένων τινὶ ὁ 'Αριστοτέλης λέγει ὅτι ἡ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν πωλητῶν πώλησιν κατακύρωσις ἐγίνετο ὑπὸ τῆς βουλῆς, περὶ δὲ τῶν πρότερον μὲν πεπραμένων ἔπειτα δὲ δημευθέντων καὶ ἑτέρῳ πραθέντων ὅτι ἡ κατακύρωσις ἐγίνετο ὑπὸ τῶν ἐννέα ἀρχόντων. 'Εν τέλει τῆς ἑρμηνείας ἡμῶν καλὸν κρίνομεν νὰ μνημονεύσωμεν τοῦ Πολυδεύκους ἐν VIII, 99 λέγοντος: «πωληταὶ τὰ τέλη πιπράσκουσι μετὰ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ᾑρημένων καὶ τὰς τῶν ἐξ 'Αρείου πάγου μετὰ τὸν πρότερον λόγον φυγόντων οὐσίας καὶ *τὰ δεδημευμένα*» καὶ τοῦ σχολιαστοῦ εἰς 'Αριστοφάν. Σφηκ. 947 (Dübn. σελ. 146, 49) ἀναφέροντος «*φευγόν-*

τῶν οὐσίαι δημευομένας». Αὕτη εἶναι ἡ ἡμετέρα γνώμη περὶ τοῦ χωρίου ὅπερ ἀποκατεστήσαμεν μεταβαλόντες μὲν τὴν στίξιν συμπληρώσαντες δὲ τὴν λέξιν «καὶ» πρὸ τοῦ «κατακυροῦσιν»· εἴπομεν ὅτι τὸ «καὶ» ἦτο γεγραμμένον ἐν τῷ κενῷ ἢ μᾶλλον ἐξιτήλῳ γενομένῳ τόπῳ τοῦ παπύρου: «[ίον τῆς βουλῆς]» καὶ δὴ ἐν τῷ συνήθει σημείῳ Κ'· ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος ἂν μὴ ἐξαρκῇ πρὸς τὸ γράμμα, δῆλον δὴ ὅτι πρὸ τοῦ «Κατακυροῦσιν» εὐκολώτατα ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ τὸ Κ'.

Ἡ ἀναπλήρησις τοῦ χάσματος τοῦ τελευταίου, τοῦ μετὰ τὰς λέξεις «καὶ τῶν», ὑπὸ διαφόρων ἐγένετο διαφόρως «ὀφειλετῶν» (Kenyon), «ἐξ ἐφετῶν» (K.-W.), «ἀτίμων» (Sandys), «προδοτῶν» (Herwerden) καὶ «ἐκ τοῦ δήμου» (κ. Παπαβασιλείου)· ὁ Blass δὲ διακρίνει νῦν ἐν τῷ παπύρῳ τὰ πρῶτα γράμματα ΑΛΛ, ὅθεν καὶ γράφει «ἄλλοθεν» (προσεικάζων «ἄλλως»). Ὁ κ. Παπαδημητρίου ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* προέτεινε νὰ γραφῇ «ἁλόντων» ὅπερ ἡμεῖς θεωροῦμεν τὸ πιθανώτατον πάντων, εἰκάζομεν δὲ ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ ἔκειτο γεγραμμένον οὐχὶ αὐτὸ τὸ ὀρθὸν ΑΛΟΝΤΩΝ ἀλλὰ τὸ ἐσφαλμένον ΑΛΛΩΝ («ἄλλων»), ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐξ ἀμαθείας παραδιόρθωσιν τοῦ ἀντιγραφέως, ὅστις καὶ ἐν κεφ. LXI, σελ. 86, 19 ἀντὶ τοῦ ΑΛΩΙ («ἀλῷ») ἔγραψεν ΑΛΛΩΙ («ἄλλῳ»)!

Σελ. 65. 14: «καὶ τὰ τέλη τὰ εἰς ἐνιαυτὸν πεπραμένα ἀναγράψαντες εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα τόν τε πριάμενον καὶ ὅσου ἂν πρίηται τῇ Βουλῇ παραδιδόασιν· ἀναγράφουσιν δὲ χωρὶς μὲν οὓς δεῖ κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην καταβάλλειν εἰς δέκα γραμματεῖα, χωρὶς δὲ οὓς τ...... ἐνιαυτοῦ.».

Ὁ Kenyon εἶχε τὸ πρῶτον ἐκδώσῃ «τ[έλει τοῦ] ἐνιαυτοῦ» ἀνθ' οὗ ὁ Gertz ἤκασε «τελευτῶντος τοῦ ἐνιαυτοῦ»· οἱ K.-W. ἔγραψαν «τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ» ὅπερ ἐδέξατο ὁ Blass, οἱ δὲ H.-L. «πρὸ τέλους τοῦ ἐνιαυτοῦ«· νῦν ὁ Kenyon λέγει ὅτι τὸ πρῶτον γράμμα ἐν τῷ παπύρῳ μετὰ τὸ «τ» εἶναι τὸ «ε»· μήπως ἐγέγραπτο «τετρ^α», «τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ»;

Σελ. 66, 14: «δεῖ τὰ χρήματα καταβληθ[ῆναι καὶ ἀ]παλειφθῆναι.».

Δυνατὴ εἶναι καὶ ἡ συμπλήρωσις «καταβληθέντα ἀπαλειφθῆναι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLVIII

Σελ. 67, 22: «ὁ δὲ (εὔθυνος) λαβὼν τοῦτο (τὸ πινάκιον εἰς ὃ εἶναι γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἐγκαλοῦντος καὶ τὸ τοῦ φεύγοντος, τοῦ ἐγκαλουμένου ἀδίκημά τι μετὰ τὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδομένην ἤδη εὔθυναν, καὶ τὸ ἀδίκημα καὶ τὸ τίμημα) καὶ ἀναγνοὺς ἐὰν [[μὲν]] καταγνῷ παραδίδωσιν τὰ μὲν ἴδια τοῖς δικασταῖς τοῖς κατὰ δ[ήμους, τοῖς] τὴν φυλὴν ταύτην εἰσάγουσιν, τὰ δὲ δημόσια τοῖς θεσμοθέταις ἐπιγράφει· οἱ δὲ θεσμοθέται ἐὰν παραλάβωσιν πάλιν εἰσάγουσιν τὴν εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅ τι ἂν γνῶσιν οἱ δικασταὶ τοῦτο κύριόν ἐστιν.».

Τὸ «μὲν» κακῶς ἐπανειλημμένον ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος «τὰ μὲν ἴδια» ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ὀρθῶς διέγραψαν οἱ K.-W. καὶ H.-L. οἷς ἠκολούθησε καὶ ὁ Blass. Ὅσον δὲ εἰς τὸ ἐν τῷ παπύρῳ κενὸν μετὰ τὴν λέξιν «κατά», ὁ Kenyon εἶχεν ἐκδώσῃ «δήμους οἳ» ὅπερ ὁ κ. Πανταζίδης παρὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, μετέβαλεν εἰς «δήμους οἳ εἰς», ἐννοῶν διὰ τῆς λέξεως «ταύτην» τὴν εὔθυναν· ἀλλ' ἐὰν μὴ σφαλλώμεθα, τὸ «εὔθυναν» δὲν δύναται τόσον εὐκόλως νὰ νοηθῇ εἰς τὸ «ταύτην», ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀμέσως τῷ προκειμένῳ χωρίῳ συνεχομένοις· ἄλλως δέ, νομίζομεν ἡμεῖς ὅτι διὰ τοῦ «τὴν φυλὴν ταύτην» ἐννοεῖται ἡ φυλὴ εἰς ἧς τοὺς δήμους ἀνήκει ὁ ἐγκαλούμενος, ὁ φεύγων, ὅπως αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. LIII, σελ. 73, 10 λέγει: «παραδιδόασι τοῖς δ' *τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσιν*» (πρβ. σελ. 71, 19 καὶ 21 καὶ κεφ. LVIII, σελ. 83, 12: «*τοὺς δὲ τὴν φυλὴν δικάζοντας*»), ὅπερ χωρίον τρανῶς ἐμπεδοῖ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Blass «τοῖς κατὰ δήμους, τοῖς τὴν φυλὴν ταύτην εἰσάγουσιν»· περιττὸν δὲ κρίνομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ «εἰσάγουσιν» συνωνυμεῖ ἐνταῦθα τῷ «δικάζουσιν».

Ἀντὶ τοῦ ΈΑΝ εἴχομεν εἰκάσῃ ΈΠΑΝ, νῦν δὲ βλέπομεν ὅτι ὁ κ. Κόντος ἐποιήσατο τὴν διόρθωσιν ἐν *Ἀθην*. Δ'. σελ. 133· ὁ Ἀριστοτέλης συνήθως χρῆται ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ τῷ «ἐπειδάν», λέγει δ' ὅμως καὶ τὸ «ἐπὰν» ἐν κεφ. XLII, σελ. 58, 20 καὶ LVI, σελ. 78, 13 ἐν οἷς χωρίοις οἱ H.-L. μετέβαλον εἰς «ἐπειδάν»· ἂν εἶναι ἀποχρῶν λόγος πρὸς τὴν μεταβολήν, τότε μεταβλητέον καὶ ἐνταῦθα εἰς «ἐπειδὰν παραλάβωσιν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XLIX

Σελ. 68, 7: «δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς ἵππους ἡ βουλή, κἂν μέν τις καλὸν ἵ[ππον ἔχ]ων κακῶς δοκῇ τρέφειν ζημιοῖ τῷ σίτῳ, τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις [ἀκολ]ουθεῖν ἢ μὴ θέλουσι μένειν ἀλλ' ἀνάγουσι τροχὸν ἐπὶ τὴν γνάθ[ον ἐπιβάλλει καὶ ὁ τ]οῦτο παθὼν ἀδόκιμός ἐστι.».

Πλεῖστα εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων γεγραμμένα περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου, πάντα ἐστηριγμένα ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Kenyon πρώτης ἀτελοῦς ἀναγνώσεως τῶν ἐν τῷ παπύρῳ κειμένων· νῦν δὲ διακριθέντων τῶν γραμμάτων «ουθειν» μετὰ τὸ «δυναμένοις» εὑρέθη τὸ ἀληθὲς «ἀκολουθεῖν» (Ξενοφ. Ἀπομν. III, 3, 4)· κατόπιν οἱ H.-L. συμφώνως πρὸς παλαιῶν γραμματικῶν μαρτυρίας συνεπλήρωσαν μετὰ τὸ «γνάθον» τὰς λέξεις «ἐπιβάλλουσι καὶ ὁ» ἀνθ' ὧν συμφωνότερον πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ κενοῦ ὁ Blass ἔγραψεν «ἐπιβάλλει καὶ ὁ». Εὐφυεστάτη εἶναι ἡ διόρθωσις τοῦ Blass «ἀλλ' ἀνάγουσι» τῆς ἐν τῷ παπύρῳ φερομένης γραφῆς $\overset{\text{ΛΛ}}{\text{ΑΝΑΓΟΥCΙ}}$, ἣν ἄλλοι ἄλλως συμπληροῦντες τὸ χάσμα τὸ μετὰ τὴν λέξιν «γνάθον» μετέβαλον διαφόρως, εἰς «ἐπιβάλλουσι» (K.-W.), «ἀναγώγοις οὖσι» (H.-L. καὶ νῦν Kenyon), «χαράττουσι» (Wyse), «ἀναγράφουσι» (Cambell), «ἀναδοῦσι» (Ellis), «ἐγκάουσι» (κ. Παπαδημητρίου, Richards, κ. Κόντος, Thompson, κ. Λάκων) καὶ «ἀνάπτουσι» (Jackson). Ἡ μόνη δυσκολία εἶναι, ὅτι, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, τὸ ῥῆμα «ἀνάγειν» παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων κεῖται οὕτως εἰρημένον· προφανῶς τὸ «ἀνάγουσι» ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ θέλει ὁ

Blass οὕτως ἡρμηνευμένον, ὥστε τοῦ ὅλου χωρίου ὁ νοῦς νὰ εἶναι, ὅτι τροχὸν ἐπέβαλλεν ἡ βουλὴ ἐπὶ τὴν γνάθον καὶ τῶν ἵππων τῶν μὴ θελόντων μένειν ἀλλὰ πρὸς ὄπισθεν ἀγόντων τὸν ἀναβάτην· ἀλλά, ὡς εἴπομεν, ἀγνοοῦμεν ἡμεῖς ἂν τὸ «ἀνάγειν» εἶπεν περὶ ἵππου τῶν ἀρχαίων τις, γινώσκομεν δὲ ὅτι ὁ Ξενοφῶν ἐν Κύρ. παιδ. I, 4, 23 εἶπεν: «ἐκ τούτου δὴ *ἀνῆγεν ὁ Ἀστυάγης*» καὶ VII, 1, 45: «ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ὁ *Κῦρος* ἤδη σκοταῖος *ἀναγαγὼν* ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Θυμβράροις» (καὶ III, 3, 69: «*ἐπὶ πόδα ἀνάγειν*»· Ἀριστοφ. Ὀρν. 383: «*ἄναγ' ἐπὶ σκέλος*», ὅπερ ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς ἑρμηνεύει: «ὑπαναχώρει ὀλίγον ὑπὸ (γρ. *ἐπὶ*) πόδα», καὶ 400: «*ἀνάγ' ἐς τάξιν*»). Ἡμεῖς εἴχομεν εἰκάσῃ ὅτι ἐν τῇ γραφῇ τοῦ παπύρου

ΛΛ

ΑΝΑΓΟΥϹΙ λανθάνει τὸ ῥῆμα ΑΝΑΒ⟨Α⟩ΛΛΟΥϹΙ· καὶ ἐπειδὴ οἱ K.-W. παρατηροῦσιν ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ κεῖται γεγραμμένον ΘΕ-

Η

ΛΟΥϹΙΜΕΝΕΙΝ, ὑποπτεύομεν ὅτι τὸ ὕπερθεν γεγραμμένον Η κατὰ παραδρομὴν ἐγράφη ἐπὶ τοῦ Ι ἀντὶ νὰ γραφῇ ἐπὶ τοῦ δευτέρου Ν, ὡς πολλάκις ἥμαρτεν ὁ διορθωτὴς τοῦ παπύρου· ἐὰν δὲ τὰ εἰρημένα ἡμῖν ἀληθεύωσι, τότε γραπτέον: «τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις ἀκολουθεῖν ἢ μὴ θέλουσι μένειν ἢ ἀναβάλλουσι τροχὸν ἐπὶ τὴν γνάθον ἐπιβάλλει κ.τ.λ.»· ἐποιήσατο δὲ χρῆσιν τοῦ «ἀναβάλλειν» ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ ῥίπτοντος τὸν ἀναβάτην ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἱππ. VIII, 7.

Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι παρ' Ἡσυχίῳ ἐν λέξει «τρισίππιον»: «τὸν χαρακτῆρα τὸν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐν ταῖς δοκιμασίαις τοῖς ἀδυνάτοις καὶ τετρυμμένοις . . . . . ., ἵνα μηκέτι στρατεύωνται, τὸ παλαιὸν ἐκάλουν τρισίππιον· τροχὸς δ' ἦν ὁ ἐπιβαλλόμενος χαρακτὴρ τῇ γνάθῳ τῶν ἵππων» εἰκάζομεν ὅτι γραπτέον: «τὸν χαρακτῆρα ΤΟ'Ν ⟨ἐπιβαλλόμεΝΟΝ⟩ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐν ταῖς δοκιμασίαις τοῖς ἀδυνάτοις καὶ τετρυμμένοις ⟨ἵπποις⟩, ἵνα μηκέτι κ.τ.λ.»· Ἡσύχ. καὶ Φώτ. ἐν λέξεσιν «ἵππου τροχός»: «τοῖς γεγηρακόσιν *ἵπποις* ἐχάραττον ἐπὶ τὴν γνάθον σημεῖον τροχοῦ σχῆμα ἔχον· ἐκαλεῖτο δὲ καὶ τρισίππιον»· Ζηνόβ. IV, 41 (Leeutsch, paroem. Gr. I σελ. 96, 9): «εἴρηται δὲ ἀπὸ ⟨τῶν;⟩ στρατιωτικῶν οἷς γηράσκουσιν ἐπέβαλλον τὸ καλούμενον τρισίππιον· ἔστι δὲ τοῦτο σιδηροῦς τροχίσκος οἱονεὶ δημόσιΟϹ ʽΩϹ χαρακτήρ, τροχίσκος ὃν ἐκπυροῦντες ἐπέβαΛον ταῖς

σιαγόσι τῶν ἵππων», ἐν ᾧ χωρίῳ ἐὰν μὴ προτιμήσωμεν νὰ ἀποβάλωμεν τὸ «ὡς» δυνάμεθα νὰ γράψωμεν: «οἱονεὶ δημόσιός ΤΙϹ χαρακτήρ»· ἀντὶ τοῦ «ἐπέβαλον» δὲ δῆλον ὅτι γραπτέον «ἐπέβαΛΛον».

Σελ. 69, 2: «οὗτοι δὲ (οἱ ἵππαρχοι καὶ οἱ φύλαρχοι) παραλαβόντες εἰσφέρουσι τὸν κατάλογον εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸν πίνακ' ἀνοίξαντες ἐν ᾧ κατασεσημασμένα τὰ ὀνόματα τῶν ἱππέων ἐστί, τοὺς μὲν ἐξομνυμένους τῶν πρότερον ἐγγεγραμμένων μὴ δυνατοὺς εἶναι ΤΟΙϹ ϹΩ΄ΜΑϹΙΝ ⟨Ἠ ΤΑΙϹ ΟΥϹΙ΄ΑΙϹ⟩ ἱππεύειν ἐξαλείφουσι, τοὺς δὲ κατειλεγμένους καλοῦσι, κἂν μέν τις ἐξομνύηται μὴ δύνασθαι τῷ σώματι ἱππεύειν ἢ τῇ οὐσίᾳ τοῦτον ἀφιᾶσιν, τὸν δὲ μὴ ἐξομνύμενον διαχειροτονοῦσιν οἱ βουλευταί.».

Ἀνεπληρώσαμεν τὸ ἐκπεσὸν «ἢ ταῖς οὐσίαις» ἐπειδὴ καὶ τῶν πρότερον ἐγγεγραμμένων ἠδύνατό τις νὰ ἐξομόσηται μὴ δυνατὸς εἶναι τῇ οὐσίᾳ ἱππεύειν, εἴπερ ταύτην ἀπώλεσε· ὁ πληθυντικὸς «ταῖς οὐσίαις» κεῖται καὶ ἐν κεφαλαίῳ XXXV, σελ. 50, 1 (πρβ. XXIX, σελ. 43, 2).

Σελ. 69, 21: «τὸ σῶμα πεπηρωμένους ὥστε μὴ δύνασθαι *μηδὲν* ἔργον ἐργάζεσθαι.».

Ἐντεῦθεν διορθωτέον τὸ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Bekker, σελ. 345, ἐν λέξει «ἀδύνατοι»: «οἱ μέρος τι βεβλαμμένοι τοῦ σώματος ὡς μηΔΕ΄ ἐργάζεσθαι κ.τ.λ.», ἐν ᾧ χωρίῳ γίνεται μνεία καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ L.

Σελ. 70, 17: «κληροῦνται δὲ καὶ ἀγορανόμοΙ, πέντε μὲν εἰς ἄστυ, ε΄ δὲ εἰς Πειραιέα.». Σελ. 70, 21: «κληροῦνται δὲ καὶ μετρονόμοΙ, πέντε μὲν εἰς ἄστυ, ε΄ δὲ εἰς Πειραιέα.»,

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν ἐν σελ. 70, 4: «καὶ ἀστυνόμοι *δέκα*· τούτων δὲ ε΄ μὲν ἄρχουσιν ἐν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει» καὶ ἐν σελ.

71, 1: «ἦσαν δὲ καὶ σιτοφύλακες κληρωτοὶ ⟨Ι′⟩, πέντε μὲν εἰς Πειραιέα, πέντε δ' εἰς ἄστυ» ἔνθα τὸ «ι′» προσετέθη ὑπὸ τῶν K.-W. ἐκ τοῦ Ἁρποκρατίωνος ἐν λέξει «σιτοφύλακες»· ὅθεν καὶ ἐν τοῖς προκειμένοις χωρίοις νομίζομεν ὅτι ἡ πρώτη γραφὴ ἦτο: «κληροῦνται δὲ καὶ ἀγορανόμοι ⟨Ι′⟩, πέντε μὲν εἰς ἄστυ κ τ.λ.» καί: «κληροῦνται δὲ καὶ μετρονόμοι ⟨Ι′⟩, πέντε μὲν κ.τ.λ.». Παρὰ Σουίδᾳ ἐν λέξει «μετρονόμοι» (Bernhardy, II σελ. 814, 13) φέρονται τάδε: «ἀρχή τις Ἀθήνησιν ἡ τῶν μετρονόμων· ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ΙΕ′ μὲν εἰς Πειραιᾶ, Θ′ δὲ εἰς ἄστυ», ἡ γραφὴ δὲ αὕτη πράγματα παρέσχεν πολλὰ καὶ εἰς ἄλλους καὶ εἰς τὸν Küster καὶ Böckh καὶ Bernhardy, ἄλλον ἄλλως μεταβαλόντα· νῦν δὲ γνωστὸν γίνεται ἐκ τοῦ Ἀριστοτελικοῦ χωρίου ὅτι τὸ ἀληθὲς εἶναι: «τὸν ἀριθμὸν Ι′, Ε′ μὲν εἰς Πειραιᾶ, Ε′ δὲ εἰς ἄστυ» καὶ παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι, ἐν λέξει «μετρονόμοι» ἔκειτο: «ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ιε′, εἰς μὲν τὸν Πειραιᾶ ε′ δ' εἰς ἄστυ» ὀρθῶς δὲ ὁ Dindorf μετέγραψε: «— τὸν ἀριθμὸν ι′, ε′ μὲν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ε′ δ' εἰς ἄστυ». Ὁ ἀριθμὸς «ι′» ἐξέπεσεν ἐν τῷ Λονδινίῳ παπύρῳ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐν κεφαλαίῳ LXI, σελ. 87, 12: «χειροτονοῦσι δὲ καὶ φυλάρχους ⟨ι′⟩, ἕνα κ.τ.λ.», ἀνεπληρώθη δὲ ὑπὸ τοῦ Richards καὶ ὑπὸ τῶν K.-W. (H.-L., Blass).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LI

Σελ. 71, 1: «ἦσαν δὲ καὶ σιτοφύλακες κληρωτοὶ ι′, πέντε μὲν εἰς Πειραιέα, πέντε δ' εἰς ἄστυ, νῦν δ' εἴκοσι μὲν εἰς ἄστυ, πεντεκαίδεκα δ' εἰς Πειραιέα. οὗτοι δ' ἐπιμελοῦνται πρῶτον μὲν ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὤνιος ἔσται δικαίως, ἔπειθ' ὅπως οἵ τε μυλωθροὶ πρὸς τὰς τιμὰς τῶν κριθῶν τὰ ἄλφιτα πωλήσουσιν καὶ οἱ ἀρτοπῶλαι πρὸς τὰς τιμὰς τῶν πυρῶν τοὺς ἄρτους.».

Παρὰ Φωτίῳ, ἐν λέξει «σιτοφύλακες» φέρεται: «ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πάλαι μὲν πεντεκαίδεκα ἐν ἄστει, ε′ δ' ἐν Πειραιεῖ, ὕστερον δὲ λ′ μὲν ἐν ἄστει, ε′ δ' ἐν Πειραιεῖ», ὅπερ ἡμεῖς διορθωτέον νομίζομεν ὧδε: «— πάλαι μὲν δέκα, πέντε ἐν ἄστει, ε′ δ' ἐν Πειραιεῖ, ὕστερον δὲ λ⟨ε′, κ′⟩ μὲν ἄστει, ⟨Ι⟩ε′ δ' ἐν Πειραιεῖ.».

Περὶ τοῦ «ἀργὸς» ὁ Kenyon παρετήρησε: «the reading is a little doubtful. The meaning would be 'unprepared corn', in which sense the word is used by Hippocrates (πυροὶ ἀργοί, *Vet. Med.* 12)»· οἱ δὲ H.-L. «van Leeuwen suspicatur prius ἄξιος scriptum fuisse in papyro, idque ex glossemate natum esse, delendum igitur esse adiectivum»· ἀλλ' ἂν ἐκ παντὸς τρόπου ὤφειλον οἱ ἐκδόται νὰ εὕρωσιν «glossema», ἠδύναντο, νομίζομεν, νὰ φανῶσιν πιθανώτεροι λέγοντες ὅτι ἡ λέξις ΑΡΓΟC, ἥτις καὶ κατὰ τοὺς H.-L. δὲν εἶναι εὐκρινὴς ἐν τῷ παπύρῳ, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἴσως ἢ ΑΡΤΟC, διάφορος γραφὴ εἰς τὸ «σῖτος»· ἀλλὰ δῆλον δὴ ὅτι οὐδεμία μεταβολῆς ἀνάγκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LII

Σελ. 71, 15: «καθιστᾶσι δὲ καὶ τοὺς ἕνδεκα κληρωτούς, ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.».

Μετὰ τὸ «κληρωΤΟΥ'C» ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΤΟΥ'C, ὅπως παρετήρησαν ὁ κ. Κόντος, οἱ H.-L. καὶ ὁ Rutherford. Παρ' Ἡρακλείδῃ, ἐν τῇ λεγομένῃ ἐπιτομῇ τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείας, ἐξέδωκεν ὁ Blass ἐν σελ. 106, 2: «ὁμοίως δὲ καθιστᾶσι καὶ τοὺς ἕνδεκα ⟨κληρω⟩τούς, ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ»· ἀλλὰ κάλλιον εἶναι ἴσως νὰ γραφῇ: «καὶ τοὺς ἕνδεκα ⟨κληρωΤΟΥ'C⟩ ΤΟΥ'C ἐπιμελησομένους».

Σελ. 72, 4: «κληροῦσι δὲ καὶ εἰσαγωγέας ε' ἄνδρας οἳ τὰς ἐμμήνους εἰσάγουσι δίκας, δυοῖν φυλαῖν ἕκαστος· εἰσὶ δ' ἔμμηνοι προικός, ἐάν τις ὀφείλων μὴ ἀποδιδῷ, κἄν τις ἐπὶ δραχμῇ δανεισάμενος ἀποστερῇ, κἄν τις ἐν ἀγορᾷ βουλόμενος ἐργάζεσθαι δανείσηται παρά τινος ἀφορμήν, ἔτι δ' αἰκείας καὶ ἐρανικὰς καὶ κοινωνικὰς καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγίων καὶ τριηραρχίας καὶ τραπεζιτικάς. οὗτοι μὲν οὖν ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγοντες, οἱ δ' ἀποδέκται κ.τ.λ.».

Τὸ ἀσύντακτον τοῦ λόγου θεραπεύοντες ὁ Bury, ὁ κ. Κόντος καὶ οἱ K.-W. μετέγραψαν «ἐρανικαὶ καὶ κοινωνικαὶ—καὶ τριηραρχικαὶ καὶ τραπεζιτικαὶ» («hiatus» Blass)· ἡμεῖς εἴχομεν εἰκάσῃ ὅτι τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ χωρίου «εἰσὶ δ' ἔμμηνοι» (ἐν τῷ παπύρῳ: «|| δ ἔμμηνοι») δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς τὸν ἀντιγραφέα, ὅστις κακῶς ἐκ τοῦ «ἐμμήνους» ἐπανέλαβε τὸ «ἔμμηνοι», καὶ εἰς τὸν διορθωτὴν ὅστις κατόπιν προσέθηκε τὸ «|| δ» (αἱ λέξεις: «οἳ τὰς ἐμμήνους—προικὸς» εἶναι ἐν τῷ παπύρῳ γεγραμμέναι ἐν ἑνὶ στίχῳ): «— οἳ τὰς ἐμμήνους εἰσάγουσι δίκας, δυοῖν φυλαῖν ἕκαστος, προικός, —, ἔτι δ' αἰκείας καὶ ἐρανικὰς καὶ κοινωνικὰς καὶ — τριηραρχικὰς (;) καὶ τραπεζιτικάς»· ὅσον εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐκφορᾶς πρβ. κεφ. LVI, σελ. 80, 1 κ. ἑξ., ὅσον δὲ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως καὶ τοῦ διορθωτοῦ προσθήκην τοῦ «εἰσὶ δ' ἔμμηνοι», ἄπειρα ὑπάρχουσι τοιαύτης ἐπαναλείψεως παραδείγματα ἐν τῷ παπύρῳ, συντομίας δὲ χάριν δὲν παρατιθέμεθα αὐτά, ἀλλ' ἁπλῶς μνημονεύομεν τὰ ἑξῆς χωρία: κεφ. XXXVIII, σελ. 52, 8. XXX, σελ. 44, 15 = H.-L. σελ. 64, 41. XXXIX, σελ. 54, 17 = H.-L. σελ. 94, 8. XLI, σελ. 57, 23 = H.-L. σελ. 100, 44. XLVII, σελ. 66, 9 = H.-L. σελ. 118, 26. XXXIV, σελ. 48, 16 = H.-L. σελ. 76, 17: «οἱ δὲ ἐν ἑταιρείᾳ μὲν [[οἱ δὲ]] οὐδεμιᾷ συγκαθεστῶτες». Ἐν τέλει, ἐπειδὴ ὁ μὲν Blass παρετήρησεν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους λείπουσιν αἱ «ἐμπορικαὶ δίκαι», ὧν μνημονεύει ὁ Πολυδεύκης, VIII, 101: «εἰσαγωγεῖς οἱ τὰς ἐμμήνους δίκας εἰσάγοντες· ἦσαν δὲ προικός, ἐρανικαί, ἐμπορικαί» («πρβ. Ἁρποκρατ. ἐν λέξεσιν «ἔμμηνοι δίκαι», σελ. 112, 2), οἱ δὲ H.-L. ἐσημειώσαντο: «αἰκείας corruptum videtur (;); van Herwerden coniecit ἐμπορικαὶ coll. Polluc. VIII, 101 et Harpocrat. s. v. ἔμμηνοι δίκαι, sed cum lites ἐμπορικαὶ partim certe iam descriptae sunt in verbis praegressis κἄν τις—ἀφορμήν, nunc suspicatur legendum esse ἔτι δὲ δικάζουσιν ἐρανικὰς et c.», ὑπομιμνήσκομεν ὅτι τὰς ἐμπορικὰς δίκας ὁ Ἀριστοτέλης μνημονεύει ἐν κεφ. LIX, σελ 84, 11 ὡς ἰδίας ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν εἰσαγομένας: «εἰσάγουσι δὲ καὶ *δίκας ἰδίας ἐμπορικὰς* καὶ μεταλλικὰς καὶ δούλων.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LIII

Σελ. 73, 2: «οἱ δὲ (οἱ διαιτηταὶ) παραλαβόντες, ἐὰν μὴ δύνωνται διαλῦσαι, γιγνώσκουσι, κἂν μὲν ἀμφοτέροις ἀρέσκῃ τὰ γνωσθέντα καὶ ἐμμένωσιν, ἔχει τέλος ἡ δίκη· ἂν δ' ὁ ἕτερος ἐφῇ τῶν ἀντιδίκων εἰς τὸ δικαστήριον, ἐμβαλόντες τὰς μαρτυρίας καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς νόμους εἰς ἐχίνους, χωρὶς μὲν τὰς τοῦ διώκοντος χωρὶς δὲ τὰς τοῦ φεύγοντος, καὶ τούτους κατασημηνάμενοι καὶ τὴν [γνῶ]σιν τοῦ διαιτητοῦ γεγραμμένην ἐν γραμματείῳ προσαρτήσαντες, παραδιδόασι . . . . . τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσιν· οἳ δὲ παραλαβόντες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον, τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους κ.τ.λ.».

Τὸ «γνῶσιν» ἀνεπλήρωσεν εὐστοχώτερον ὁ Blass ἢ τὸ «κρίσιν» ὁ Kenyon (K.-W., H.-L.), καλὸν δὲ νομίζομεν νὰ μνημονευθῇ τὸ τοῦ Δημοσθένους, ἐν τῷ κατὰ Μειδίου, 94 (ἐν νόμῳ)· «ἐξέστω αὐτοῖς αἱρεῖσθαι ὃν ἂν βούλωνται (διαιτητήν)· ἐπειδὰν δ' ἕλωνται κατὰ κοινόν, μενέτωσαν ἐν τοῖς ὑπὸ τούτου *διαγνωσθεῖσι* κ.τ.λ.».

Τὸ μεκὰ τὴν λέξιν «παραδιδόασι» κενὸν τοῦ παπύρου οἱ μὲν K.-W. συνεπλήρωσαν διὰ τῆς λέξεως «πάλιν» («incertum supplementum»), οἱ δὲ H.-L. διὰ τοῦ «εὐθύς»· ὁ Kenyon ἐξέδωκε τὸ πρῶτον «παραδιδόασι τοῖς ἐπὶ τοῖς» ἄνευ ἐννοίας («the reading is rather doubtful»), νῦν δὲ διστάζων εἰκάζει «τοῖς δ' τοῖς» ἀλλὰ νομίζομεν ἡμεῖς ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀναφέρῃ ἐνταῦθα ὅτι τέσσαρες ἦσαν οἱ τὴν φυλὴν δικάζοντες, ἀφοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου εἶπε: «κληροῦσι δὲ καὶ τετταράκοντα, τέτταρας ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης, πρὸς οὓς τὰς ἄλλας δίκας λαγχάνουσιν»· τὰ δὲ «πάλιν» τῶν K.-W. καὶ «εὐθὺς» τῶν H.-L. φαίνονται ἡμῖν ἀργότερα· ἐὰν ὁ πάπυρος πρῶτον γράμμα ἐν τῷ χάσματι ἔχει τὸ Τ, καὶ κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Kenyon τοῦτο ἔχει, τότε εἰκάζομεν ὅτι γεγραμμένον ἔκειτο τὸ ΤΑΥΤΑ, ἤγουν τὰ προειρημένα, τους τε ἐχίνους καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ προσηρτημένον γραμματεῖον.

Σελ. 74, 10: «ἔστιν δὲ καὶ εἰσαγγέλλειν εἰς τοὺς διαιτητάς, ἐάν τις ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ, κἄν τινος καταγνῶσιν ἀτιμοῦσθαι κελεύουσιν οἱ νόμοι· ἔφεσις δ' ἐστὶ καὶ τούτοις.».

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ κεφαλαίῳ LIII πραγματεύεται τὰ κατὰ τοὺς τετταράκοντα δικαστάς, τέτταρας ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης, «οἳ πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα καὶ κατὰ δήμους περιιόντες ἐδίκαζον, μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν τετταράκοντα γεγόνασιν»· ὁ θεσμὸς ἐμνημονεύθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἤδη ἐν κεφαλαίῳ XVI, σελ. 21, 20: «διὸ καὶ τοὺς κατὰ δήμους κατεσκεύασε (ὁ Πεισίστρατος) δικαστὰς καὶ αὐτὸς ἐξῄει πολλάκις εἰς τὴν χώραν ἐπισκοπῶν καὶ διαλύων τοὺς διαφερομένους»· αἱ ὑποθέσεις, ἃς ἐδίκαζον οἱ τριάκοντα, ἀνεφέροντο εἰς μικρὰς τῶν δημοτῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς (Δημοσθ. κατὰ Μειδ., 94 ἐν νόμῳ: «ἐὰν δέ τινες περὶ συμβολαίων ἰδίων πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι»)· κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους ἀναπτυχθείσης τῆς δημοκρατίας κατὰ τὰ ἄλλα διερρυθμίσθησαν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον καὶ τὰ δικαστήρια πάντα ἐν οἷς καὶ τὰ τῶν τριάκοντα αὐξηθέντων, ὅπως καὶ μηδεμία τῆς ὀλιγαρχίας ἀνάμνησις ὑπάρχει, εἰς τεσσαράκοντα· περὶ τούτων δὲ καὶ λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι: «τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν αὐτοτελεῖς εἰσι κρίνειν, τὰ δ' ὑπὲρ τοῦτο τὸ τίμημα τοῖς διαιτηταῖς παραδιδόασιν· οἱ δὲ παραλαβόντες ἐὰν μὴ δύνωνται διαλῦσαι γιγνώσκουσι, κἂν μὲν ἀμφοτέροις ἀρέσκῃ τὰ γνωσθέντα καὶ ἐμμένωσιν, ἔχει τέλος ἡ δίκη· ἂν δ' ὁ ἕτερος ἐφῇ τῶν ἀντιδίκων εἰς τὸ δικαστήριον, ἐμβαλόντες τὰς μαρτυρίας καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς νόμους εἰς ἐχίνους—παραδιδόασι τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσι (τοῖς δ'), οἱ δὲ παραλαβόντες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον, τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς ἕνα καὶ τετρακοσίους»· μετὰ ταῦτα ὁ Ἀριστοτέλης γράφει περὶ τῶν διαιτητῶν καὶ τῆς ὑπὸ τῶν τετταράκοντα ἐκλογῆς αὐτῶν ἐκ τῶν δημοτῶν τῶν ἀγόντων τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος, περὶ τῆς εἰς αὐτοὺς διανομῆς καὶ περὶ τῆς εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἐπικληρώσεως τῶν διαιτητῶν· ἐπιφέρει δὲ εἶτα: «ἔστι δὲ καὶ εἰσαγγέλλειν εἰς τοὺς διαιτητάς, ἐάν τις ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ, κἂν τινος καταγνῶσιν, ἀτιμοῦσθαι κελεύουσιν οἱ νόμοι· ἔφεσις δ' ἐστὶ καὶ

τούτοις»· τίνες εἶναι οὗτοι οἱ διαιτηταὶ εἰς οὓς ὁ ἀδικηθεὶς εἰσήγγελλε τὸν ἀδικήσαντα διαιτητήν; εἶναι οἱ λοιποὶ διαιτηταὶ τοῦ δήμου; ἀλλὰ τότε, ὡς παρατηροῦσιν οἱ H.-L., «εἰς τοὺς ἄλλους διαιτητὰς vel simile quid expectaveris»· εἰς τίνα δὲ λέξιν ἀναφέρεται ἀκριβῶς τὸ «τούτοις»; δὲν εἶναι δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ πιθανώτερον ὅτι ὁ ἀδικήσας διαιτητὴς εἰσηγγέλλετο εἰς τοὺς δικαστὰς μᾶλλον ἢ εἰς τοὺς διαιτητάς, καὶ δὴ εἰς τοὺς τῆς ἑκάστης φυλῆς, τῆς κρίσεως τῶν ὁποίων καὶ ἐγίνετο ἔφεσις εἰς τὰ μείζονα δικαστήρια; αὐτὸς ὁ Ἁρποκρατίων ἐν λέξει «εἰσαγγελία» λέγει τάδε: «ἄλλη δ' εἰσαγγελία ἐστὶ *κατὰ τῶν διαιτητῶν*· εἰ γάρ τις ὑπὸ διαιτητοῦ ἀδικηθείη, ἐξῆν τοῦτον εἰσαγγέλλειν *πρὸς τοὺς δικαστὰς* καὶ ἁλοὺς ἠτιμοῦτο», πολὺ ὀρθῶς, ἀφοῦ ἡ ἀτίμωσις ἀνῆκεν εἰς δικαστήριον καὶ οὐχὶ εἰς ἰδιώτας δικαστὰς ὁποῖοι ἦσαν οἱ διαιτηταί. Ἐὰν τὰ διειλημμένα ἀληθεύωσιν, εἰκάζομεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν: «ἔστι δὲ καὶ εἰσαγγέλλειν εἰς ⟨ΤΟΥ'C ΔΙΚΑCΤΑ'C⟩ ΤΟΥ'C ΔΙΑΙΤΗΤΑ'C, ἐάν τις ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ, κἄν τινος καταγνῶσιν, ἀτιμοῦσθαι κελεύουσιν οἱ νόμοι· *ἔφεσις δ' ἐστὶ καὶ τούτοις*», ἤγουν τοῖς διαιτηταῖς τοῖς εἰσαγγελλομένοις ὡς ἀδικοῦσιν, ὅπως ἔφεσις ἦτο εἰς τὸ δικαστήριον τοῖς ἀντιδίκοις οἷς οὐκ ἤρεσκεν ἡ γνῶσις τοῦ διαιτητοῦ· περιττὸν δὲ εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ «ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ» εἶναι ἴσον τῷ «ὑπὸ τοῦ προσήκοντος διαιτητοῦ». Τῶν ἐκδοτῶν μόνος ὁ Kenyon εἶχε γράψῃ ἁπλῶς «δικαστὰς» ἀντὶ «διαιτητὰς» καὶ τὴν μεταβολὴν ἐνέκριναν οἱ H.-L.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LIV

Σελ. 75, 18: «χειροτονεῖ δὲ καὶ ὁ δῆμος γραμματέα τὸν ἀναγνωσόμενον αὐτῷ καὶ τῇ βουλῇ.».

Ἴσως μὲν οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἴσως δὲ κατὰ σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως, σύνηθες ἐν τῷ παπύρῳ τῆς πολιτείας, ἐπέπεσε μετὰ τὴν λέξιν «αὐΤΩΙ» ὁ σύνδεσμος ΤΕ,: «τὸν ἀναγνωσόμενον αὐτῷ ⟨τε⟩ και τῇ βουλῇ»· Πολυδεύκ. VIII, 98: «ὁ δ' ὑπὸ τοῦ δήμου αἱρεθεὶς γραμματεὺς ἀναγινώσκει *τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ*». Εἴπομεν συνήθη τὴν ἐν τῷ παπύρῳ ἔκπτωσιν μικρῶν μορίων καὶ ὅπως

εἰς ἓν μόνον παράδειγμα ἀρκεσθῶμεν, ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ, ἐν σελ. 75, 9 γέγραπται ἐν τῷ παπύρῳ: «κληροῦσι δὲ καὶ γραμματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν καλούμενον, ὃς τῶν γραμμάτων ⟨τ'⟩ ἐστι κύριος καὶ τὰ ψηφίσματα τὰ γιγνόμενα φυλάττει» ἄνευ τοῦ συνδέσμου «τ'» ὅστις ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Blass ἐκ τοῦ Ἁρποκρατίωνος ἐν λέξει «γραμματεύς», σελ. 81, 4.

Σελ. 76, 5: «ε ..... πεντετηρίδες, μία [μὲν ἡ εἰ]ς Δῆλον (ἔστι δὲ καὶ ἑπτετηρὶς ἐνταῦθα), δευτέρα δὲ Βραυρώνια, τρίτη [δὲ Ἡράκλει]α, τετάρτη δὲ Ἐλ[ευσίνια, πέμπτη] δὲ Παναθήναια καὶ τούτων οὐδεμία ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ γίγνε[ται ..... δὲ ... κειται ...... ΦΑΙ ..... ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος.».

Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ χωρίου παρατηρεῖ ὁ Blass: «[ε´ δ' εἰσὶ] H.-L.; εἰ[σὶ δὲ] post K[1] K.-W., ε[ἰσὶ δὲ] K[3], negans numeri notam super Є exstare»· ἴσως δὲ ἔκειτο ἐν τῷ παπύρῳ: «ε[ισι δ' ε̄]», ἤγουν «εἰσὶ δὲ ε´»· συντετμημένον (δ') ἔγραφει ἐν τῷ παπύρῳ τὸν σύνδεσμον «δὲ» καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα λεγομένη χείρ· H.-L. σελ. 174.

Ἀντὶ τοῦ «μία μὲν ἡ εἰς Δῆλον» προτιμῶμεν τὸ ἄνευ τοῦ «ἄρθρου «μία μὲν εἰς Δῆλον»· πρβ. κεφ. LXII σελ. 88, 13.

Τὸ «Ἡράκλεια» ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Kenyon κατὰ τὰ παρὰ Πολυδεύκει, VIII, 107, ἐν λέξει «ἱεροποιοί»: «δέκα ὄντες οὗτοι ἔθυον θυσίας τὰς πεντετηρίδας, τὴν εἰς Δῆλον, τὴν ἐν Βραυρῶνι, τὴν *τῶν Ἡρακλείων*, τὴν Ἐλευσῖνι» ἐξ οὗ χωρίου δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν «Ἐλευσῖνι». Καὶ ἐπειδὴ ὁ Kenyon ἐμνημόνευσε τῆς ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πολυδεύκους εἰκασίας τοῦ Rose τῆσδε: «— θυσίας τὰς ⟨νομιζομένας καὶ⟩ πεντετηρίδας ⟨διοικοῦσι⟩, τὴν εἰς Δῆλον κ.τ.λ.» παρατηρήσας: «the corrections (indicated by the braeckets) made by Rose are justified by the text of Aristotle, though it weuld be preferable to insert τὰς before πεντετηρίδας, wich would help to explain the emission of the phrase in the archetypal MS», ἀντιπαρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἀρέσκει ἡμῖν τὸ «*ἔθυον — διοικοῦσι*»· ἂν δὲ ἀληθῶς τὸ χωρίον τοῦ Πολυδεύκους εἶναι ὑπὸ

τοῦ ἀντιγραφέως λελωβημένον, ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε πρὸ τῆς παρατεθείσης ῥήσεως τάδε: «κληροῖ δὲ καὶ ἑτέρους δέκα, τοὺς κατ' ἐνιαυτὸν καλουμένους οἳ θυσίας τέ τινας θύουσι καὶ τὰς πεντετηρίδας ἁπάσας διοικοῦσι πλὴν Παναθηναίων», εἰκάζομεν ὅτι παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἔκειτο τὸ πάλαι: «δέκα ὄντες οὗτοι ἔθυον θυσίας Τ⟨ινΑ⟩C καὶ διῴκουν Τ⟩Α'C πεντετηρίδας, τὴν εἰς Δῆλον κ.τ.λ.».

Τῶν ἐν τῷ τέλει τοῦ χωρίου τεσσάρων κενῶν ἡ συμπλήρωσις δὲν εἶναι εὔκολος· ὁ Kenyon ᾔκασε «τοῦτο δὲ πρόκειται γραφαῖς ταῖς ἐπὶ» παρατηρήσας ὅτι τὸ Φ ἐν τῷ παπύρῳ δύναται καὶ ὡς Ρ νὰ ἀναγνωσθῇ· οἱ K.-W. ἔγραψαν «γίγνεται ..... δὲ πρόκειται ἐν γραφαῖς», οἱ δὲ H.-L. «νόμος δὲ πρόκειται περὶ τούτων τεθεὶς ἐπί»· πιθανώτερος ἐγένετο ὁ Newman προτείνας τὸ «ἆθλα δὲ πρόκειται» (κεφ. LX, σελ. 85, 1-24)· τέλος ὁ κ. Παντασίδης ᾔκασεν: «ἆθλα δὲ πρόκειται ἐν ἁπάσαις τὰ ἐπί». Εἰς ἡμᾶς ἐπῆλθε τό: «ἆθλα δὲ πρόκειται τὰ ⟨ἐν⟩ ἀναγραφαῖς ταῖς ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος»· πρβ. κεφ. LIV, σελ. 75, 16· Dittemberg. ἐπιγραφ. ?48, 40 (παρὰ τῷ κ. Κόντῳ, ἐν Ἀθην. Δ' σελ. 147): «*ἀναγράφειν* δὲ εἰς λεύκωμα ἑξῆς *τοὺς ἀεὶ νικῶντας*»· Πλούταρχ. Σόλ. XI: «Ἀριστοτέλης ἐν τῇ *τῶν Πυθιονικῶν ἀναγραφῇ*». Ἂν ἡ εἰκασία ἡμῶν εἶναι ἀληθής, εἰκάζομεν ὅτι τὸ μὲν «ἐν» διὰ τὸ ἑπόμενον «ἀν» ἐξερρύη ἐκ τοῦ κειμένου, τὸ δὲ «ἀναγραφαῖς» ἦτο γεγραμμένον ἐν τῷ παπύρῳ «α'γραφαῖς»· γράφει δὲ τὴν πρόθεσιν «ἀνὰ» οὕτω συντετμημένην, καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν συνθέσει, καὶ ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη χείρ· H.-L σελ. 172.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LV

Σελ. 76, 15: «αὗται μὲν οὖν αἱ ἀρχαὶ κληρωταί τε καὶ κύριαι τῶν εἰρημένων [πραγμάτ]ων εἰσίν.».

Δὲν μεταχειρίζεταί που τοῦ προκειμένου ἔργου ὁ Ἀριστοτέλης τὴν λέξιν «πράγματα» ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας, ὑποπτεύομεν δὲ ἡμεῖς ὅτι ἡ ἐξίτηλος λέξις ἐν τῷ παπύρῳ ἦτο «ἁπάντων», «—κύριοι τῶν εἰρημένων ἁπάντων εἰσίν.».

Σελ. 77, 1: «δοκιμάζονται δ' οὗτοι (οἱ θεσμοθέται καὶ ὁ τούτοις γραμματεύς, ἔτι δὲ ὁ ἄρχων καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ

πολέμαρχος) πρῶτον μὲν ἐν τῇ βουλῇ τοῖς φ', πλὴν τοῦ γραμματέως, οὗτος δ' ἐν δικαστηρίῳ μόνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες (πάν[τες γὰρ καὶ] οἱ κληρωτοὶ καὶ οἱ χειροτονητοὶ δοκιμασθέντες ἄρχουσιν), οἱ δ' ἐννέ' ἄρχοντες ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν δικαστηρίῳ.».

Οὕτω διέταξαν τὸ χωρίον πάντες οἱ ἐκδόται κατὰ τὸν Kenyon· ἀλλ' ἡμεῖς σφόδρα ἀμφιβάλλομεν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης· διότι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λέγῃ περὶ τοῦ γραμματέως ὅτι οὗτος ἐν δικαστηρίῳ «μόνον» δοκιμάζεται, ἀφοῦ ἐν τοῖς πρὸ ὀλίγου περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων δὲν λέγει ἄλλο τι ἢ ὅτι δοκιμάζονται ἐν τῇ βουλῇ; ἔπειτα, τίς εἶναι ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ «πρῶτον μέν»; βεβαίως οὐχὶ τὸ «οἱ δ' ἐννέ' ἄρχοντες» ὅπερ λέγεται ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρακείμενον «οἱ ἄλλοι ἄρχοντες»· ἀλλὰ κἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ «οἱ δ' ἐννέ' ἄρχοντες» λέγεται κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «πρῶτον μέν», τίς δύναταί ποτε νὰ εἴπῃ: «δοκιμάζονται δ' οἱ ἐννέα ἄρχοντες (=οὗτοι) πρῶτον μὲν ἐν τῇ βουλῇ—οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν δικαστηρίῳ»; τὸ κείμενον ἔπαθε φθορὰν ἥτις κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εὐκόλως δύναται νὰ θεραπευθῇ ὧδε: «δοκιμάζονται δ' οὗτοι πρῶτον μὲν τῇ βουλῇ τοῖς φ', ⟨ΕΙ͂ΤΑ ΔΕ᾿ ἘΝ ΔΙΚΑСΤΗΡΙ΄ΩΙ⟩, πλὴν τοῦ γραμματέως, ΟΥ͂ΤΟϹ Δ' ΕΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙ΄ΩΙ μόνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες πάν[τες καὶ] οἱ κληρωτοὶ καὶ οἱ χειροτονητοὶ δοκιμασθέντες ἄρχουσιν, οἱ δ' ἐννέ' ἄρχοντες ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν δικαστηρίῳ», ἤγουν «ἐν δικαστηρίῳ (=*ὥσπερ*) οἱ ἄλλοι ἄρχοντες δοκιμασθέντες ἄρχουσιν, οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ἄρχουσι δοκιμασθέντες ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν δικαστηρίῳ» (πρβ. κεφ. XLIV, σελ. 63, 24). Ἀνεπληρώσαμεν τὸ «εἶτα δὲ ἐν δικαστηρίῳ» ὅπερ δῆλον πῶς ἐξερρύη, ἀπεβάλομεν δὲ τὸν σύνδεσμον «γὰρ» (ἐν τῷ παπύρῳ Γ') ὅστις προστεθεὶς ὑπὸ τοῦ Kenyon συνετάραττε τοῦ λόγου τὴν ἀκολουθίαν. Ἐν τέλει δὲν νομίζομεν κακὸν νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα τὸ χωρίον τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην, 90: «οὐ γὰρ ᾤετο δεῖν ὁ Σόλων—τοὺς μὲν θεσμοθέτας τοὺς ἐπὶ τοὺς νόμους κληρουμένους δὶς δοκιμασθέντας ἄρχειν, *ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ παρ' ὑμῖν ἐν τῷ δικαστηρίῳ*, τοὺς δὲ νόμους αὐτοὺς κ.τ.λ.».

Σελ. 77, 14: «εἶτα ἠρία εἰ ἔστιν καὶ ποῦ ταῦτα, ἔπειτα γονέας εἰ εὖ ποιεῖ [καὶ] τὰ τέλη τελεῖ καὶ τὰς στρατείας εἰ ἐστράτευται, ταῦτα δ' ἀνερωτήσας 'κάλει, φησίν, τούτων τοὺς μάρτυρας'· ἐπειδὰν δὲ παράσχηται τοὺς μάρτυρας, ἐπερωτᾷ κ.τ.λ.».

Οὕτως ἔγραψεν ὁ Kenyon ᾧ ἠκολούθησαν οἱ H.-L. καὶ Blass· κάλλιον δὲ εἶναι ἴσως νὰ γραφῇ: «— εἰ εὖ ποιεῖ [καὶ εἰ] τὰ τέλη τελεῖ κ.τ.λ.» κατὰ τῷ παρὰ Δεινάρχῳ ἐν τῷ κατὰ Ἀριστογείτονος, 17: «εἰ γονέας εὖ ποιεῖ, εἰ τὰς στρατείας ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐστράτευται, εἰ ἱερὰ πατρῷα ἔστιν, *εἰ τὰ τέλη τελεῖ*» (Πολυδεύκ. VIII, 85: «*— καὶ εἰ τὸ τίμημα ἔστιν αὐτοῖς*»). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ ὁ σύνδεσμος «καὶ» γράφεται συντετμημένος (Κ' *εἰ*)· οἱ K.-W. ἐξέδωκαν: «καὶ τὰ τέλη ⟨εἰ⟩ τελεῖ».

Τοῦ ῥήματος «ἀνερωτᾶν» δὲν ποιεῖται χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλαχοῦ τοῦ προκειμένου βιβλίου, πρὸ ὀλίγων δὲ στίχων περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γράφει: «*ἐπερωτῶσιν* δ' ὅταν δοκιμάζωσιν πρῶτον μὲν κ.τ.λ.» ὥστε ἴσως καὶ «ἐπερωτήσας» ὀφείλομεν νὰ γράψωμεν ἀντὶ τοῦ «ἀνερωτήσας»· τὸ πρῶτον σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως «ἈΠερωτήσας» ἐγέννησε δεύτερον τὸ «ἈΝερωτήσας», ὅπως ἐν κεφαλαίῳ XVI, σελ. 23, 5 τὸ ὀρθὸν «ἈΝελάμβανε» ἐν τῇ ῥήσει: «καὶ ὅτ' ἐκπέσοι πάλιν ἀνελάμβανε ῥᾳδίως» μετέπεσεν ἐν τῷ παπύρῳ εἰς «ἘΠελάμβανε» καὶ ἐν κεφ. XL, σελ. 55, 4 τὸ «ἈΠΟγραφὴν» εἰς «ἈΝΑγραφὴν» καὶ ἄλλα ὅμοια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LVI

Σελ. 78, 10: «λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὅ τε ἄρχων καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πολέμαρχος δύο ἕκαστος, οὓς ἂν βούληνται, ΚΑΙ' οὗτοι ⟨ΚΑΙ'⟩ δοκιμάζονται ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὶν παρεδρεύειν ΚΑΙ' εὐθύνας διδόασιν ἐπὰν παρεδρεύσωσιν.».

Οὕτω, μετὰ τοῦ «καὶ» πρὸ τῆς λέξεως «Δοκιμάζονται», νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τὸ χωρίον.

Σελ. 79, 17: «διοικεῖ δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα τῶ[ν Διον]υσίων οὗτος καὶ τῶν Θαργηλίων.».

Μᾶλλον δὲ νομίζομεν ὅτι τὸ χάσμα συμπληρωτέον ὧδε: «—τὸν ἀγῶνα τῶ[ν τε Διον]υσίων οὗτος καὶ τῶν Θαργηλίων», ὅπως ὀλίγον ἀνωτέρω: «πομπῶν δ' ἐπιμελεῖται *τῆς τε* τῷ Ἀσκληπιῷ γιγνομένης, ὅταν οἰκουρῶσι μύσται, *καὶ τῆς* Διονυσίων τῶν μεγάλων μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν».

Σελ. 80, 8: «παρανοίας, ἐάν τις αἰτιᾶταί τινα παρανοοῦντα τὰ [ὑπάρχοντα ἀ]πολλύναι.».

Δυνατὴ εἶναι καὶ ἡ ἑξῆς ἀναπλήρωσις: «— παρανοοῦντα τὰ [ἑαυτοῦ ἀ]πολλύναι». κεφ. XXXV, σελ. 49, 14: «περὶ τοῦ δοῦναι *τὰ ἑαυτοῦ* ᾧ ἂν ἐθέλῃ» (καὶ XXXIX, σελ. 53, 18)· Ἰσαίου περὶ τοῦ Φιλοκτ. κλήρ. 9: «ἐξεῖναι *τὰ ἑαυτοῦ* διαθέσθαι ἐὰν μὴ — παρανοῶν διάθηται» τίνες δὲ ἦσαν οἱ «παρανοοῦντες» διδάσκει ἡ τοῦ κ. Κόντου ἀρίστη τῶν ἀρχαίων χωρίων συλλογὴ ἐν *Ἀθηνᾶς* Δ' σελ. 74 κ. ἑξ. Τῶν ἐκδοτῶν ὁ μὲν Kenyon ἐξέδωκε «τὰ ἑαυτοῦ κτήματα ἀπολλύναι», οἱ K.-W. ἔγραψαν «τὸν οἶκον ἀπολλύναι», οἱ δὲ H.-L. κατ' εἰκασίαν τοῦ Wyse «τὰ πατρῷα ἀπολλύναι».

Σελ. 80, 17: «μισθοῖ δὲ καὶ τοὺς οἴκους τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλ[ήρων ἕως ἄν τις τετταρ]ακαιδε[κέ]τις γένηται καὶ τὰ ἀποτιμήματα λαμβάνει».

Οὕτως εὐφυέστατα ἀνεγνώρισε τὰ ἐν τῷ παπύρῳ λείψανα ἐν τῷ χάσματι ὁ Blass καὶ συνεπλήρωσεν αὐτά, τοῦ Kenyon ἐκδόντος «καὶ τῶν ἐπικλήρων . . . . . . α καὶ δατητὴς γένηται» καὶ τῶν H.-L. γραψάντων ἐν τῷ λεγομένῳ ἐκτύπῳ «. . . . α καὶ δ . . .
.ιτ.
τεισ» καὶ εἰκασάντων: «ἐὰν μὴ αὐτὸς ὁ ἐπίτροπος διοικητὴς γένηται»· καὶ οἱ K.-W. καὶ ὁ Blass παρατηροῦσιν ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ
Η
κεῖται « . . ΤΕΙC». Καὶ τὴν μὲν ἄλλην συμπλήρωσιν τοῦ Blass θεωροῦμεν ἀναμφισβήτητον, τὸν δὲ ἀνύπαρκτον, καθ' ὅσον ἡμεῖς γι-

νώσκομεν. τύπον «τετταρακαιδεκέτις» μεταβάλλομεν εἰς «τετρακαιδεκέτις»· οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς λέγουσι τὸ «τεσσαρακαιδεκέτη(ι)ς», οἱ δὲ δόκιμοι τὸ «τετρακαιδεκέτις» οὗ μαρτύριον φέρομεν τὸ τοῦ Ἰσοκράτους ἐν Αἰγινητικῷ, 22: «ἀδελφὴν δὲ κόρην *τετρακαιδεκέτιν* γεγονυῖαν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LVII

Σελ. 81, 3: «καὶ ὁ μὲν ἄρχων ἐπιμελεῖται τούτων· ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν μυστηρίων ἐπεμελ[εῖται μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν οὓς] ὁ δῆμ[ος χ]ειροτονεῖ, δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων, ἕνα δ' ἐξ Εὐμολπιδῶν, ἕνα δ' ἐκ Κηρύκων· ἔπειτα Διονυσίων τῶν ἐπὶ Ληναίῳ· ταῦτα δέ ἐστι [πομπὴ καὶ ἀγών].».

Ἴσως δὲ μᾶλλον ἀναπληρωτέον ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἐξιτήλων γραμμάτων τοῦ παπύρου: «ὁ δῆμ[ος δ' χ]ειροτονεῖ», ἐκτὸς ἐάν τις προτιμήσῃ νὰ ἐγγράψῃ τὸ ἐκπεσὸν «Δ» πρὸ τῆς λέξεως «Δύο»: «οὓς ὁ δῆμος χειροτονεῖ ⟨δ'⟩, δύο μὲν κ.τ.λ.» κατὰ τὸ ἐν κεφ. XXI, σελ. 30, 21: «οὓς ἀνεῖλεν ἡ Πυθία *δέκα*» καὶ XLIX, σελ. 68, 17: «οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ *δέκα*» καὶ LVI, σελ. 79, 12: «οὓς πρότερον μὲν ὁ δῆμος ἐχειροτόνει *δέκα*»· ἄλλοι δὲ εἶναι οἱ δέκα ἐπιμεληταὶ οἱ τῷ ἄρχοντι διδόμενοι κατὰ τὸ κεφάλαιον LVI, σελ. 79, 13.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ χωρίου κεῖται ἴσως ἐν τῷ χάσματι: «πομπή τε καὶ ἀγὼν» κατὰ τὸ ἐν κεφαλαίῳ LX, σελ. 83, 14: «τήν *τε* πομπὴν τῶν Παναθηναίων *καὶ* τὸν ἀγῶνα».

Σελ. 81, 16: «λαγχάνονται δὲ καὶ αἱ τοῦ φόνου δίκαι πᾶσαι πρὸς τοῦτον (τὸν βασιλέα) καὶ ὁ προαγορεύων εἴργεσθαι τῶν νομίμων οὗτός ἐστιν· εἰσὶ δὲ φόνου δίκαι καὶ τραύματος, ἂν μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτείνῃ ἢ τρώσῃ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ καὶ φάρμακον ἐὰν ἀποκτείνῃ δοὺς καὶ πυρκαᾶς· ταῦτα γὰρ ἡ βουλὴ μόνον δικάζει· τῶν δ' ἀκουσίων καὶ βουλεύσεως, κἂν οἰκέτην ἀποκτείνῃ τις ἢ μέτοικον ἢ ξένον, οἱ ἐ[πὶ] Παλλαδίῳ· ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μέν τις ὁμολογῇ φῇ δὲ κατὰ τοὺς νόμους, οἷον μοιχὸν λαβὼν ἢ ἐν πολέμῳ

ἀγνοήσας ἢ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος, τού[τῳ] ἐπὶ Δελφινίῳ δικάζουσιν· ἐὰν δὲ φεύγων φυγὴν ὧν αἴδεσίς ἐστιν, αἰ[τίαν ἔχῃ ἀπο]κτεῖναι ἢ τρῶσαί τινα, τούτῳ δ' ἐν Φρεάτου δικάζουσιν, [ὃ δὲ ἀπολο]γεῖται προσορμισάμενος ἐν πλοίῳ· δικάζουσι δ' οἱ λαχόντες τα[ῦτα δικασταί], πλὴν τῶν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ γιγνομένων, εἰσάγει δ' ὁ βασιλεὺς καὶ δικάζουσι .... αιοι καὶ ὑπαίθριοι, καὶ ὁ βασιλεὺς ὅταν δικάζῃ περιαιρεῖται τὸν στέφανον, ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴργεται τῶν ἱερῶν καὶ οὐδ' εἰς τὴν ἀγορὰν δ[έδοται ἐ]μβαλεῖν αὐτῷ· τότε δ' εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν ἀπολογεῖται, ὅταν δὲ [μ]ὴ ε[ἰδ]ῇ τὸν ποιήσαντα, τῷ «δράσαντι» λαγχάνει· δικάζει δ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ φιλοβασιλεῖς καὶ τὰς τῶν ἀψύχων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων.».

Παρεθέμεθα τὸ μακρότατον τοῦτο τοῦ LVII κεφαλαίου μέρος, ἐπειδὴ πολλά τινα εἶναι ἐν αὐτῷ τὰ εἴτε ἑρμηνείας εἴτε ἐπανορθώσεως δεόμενα, καταληπτὸς δὲ θὰ καθίστατο ὁ περὶ αὐτῶν λόγος μόνον διὰ τῶν συνεχομένων. Ἐν ἀρχῇ τοῦ χωρίου ἀντὶ τοῦ «ἢ τρώσῃ» ὁ Kenyon εξέδωκεν «ἐγγράφεται» ὅπερ οἱ H.-L. μετέβαλον εἰς «τις, γράφεται»· νῦν δὲ τὴν ἀληθῆ γραφὴν ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ παπύρῳ οἱ K.-W., «ἢ τρώσῃ» ἴσως δὲ ἔκειτο: «ἀποκείνΗΙ ⟨ΤΙC⟩ Ἢ τρώσῃ».

Ἀντὶ τοῦ «οἱ ἐπὶ Παλλαδίῳ» ἀνάγκη νὰ γραφῇ «τοῖς ἐπὶ Π.», ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀντιστοιχία: «εἰσὶ δὲ φόνου δίκαι καὶ τραύματος, *ἂν μὲν—τρώσῃ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ*—· τῶν δ' ἀκουσίων καὶ βουλεύσεως—*τοῖς ἐπὶ Παλλαδίῳ*», ἐκτὸς ἐάν τις προτιμήσῃ ὅλως νὰ ἀποβάλῃ τὸ ἄρθρον «οἱ» ὡς προστεθειμένον ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως κατὰ παραδρομὴν πρὸς τὸ «ἡ βουλὴ μόνα δικάζει».

Τὴν στίξιν ἔπειτα τὴν ἀνόητον ἐπηνώρθωσεν ὁ κ. Κόντος ὧδε: «—κατὰ τοὺς νόμους, οἷον μοιχὸν λαβών, ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας» ὅπως μὴ λέγηται ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἀνῄρει καὶ ὁ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας ἢ ὁ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος.

Ἀντὶ τοῦ «τούτῳ ἐπὶ Δελφινίῳ», εἴτε ἐν τοῖς ἀνωτέρω τηρήσωμεν τὸ «οἱ ἐπὶ Παλλαδίῳ» εἴτε γράψωμεν «τοῖς ἐπὶ Παλλαδίῳ», προτιμῶμεν νὰ συμπληρώσωμεν: «τού[τῳ οἱ] ἐπὶ Δελφινίῳ».

Τὸ χάσμα ἐν τοῖς «αἰτίαν ἔχῃ ἀποκτεῖναι» εἴχομεν εἰκάσῃ ὅτι κάλλιον ἔχει νὰ συμπληρωθῇ: «αἰ[τίαν ἔχῃ ἑκὼν ἀπο]κτεῖναι», ὅπως καὶ τὸ «φεύγων φυγὴν ὧν αἴδεσίς ἐστιν» μαρτυρεῖ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους, 77: «ἔτι τοίνυν πέμπτον δικαστήριον ἄλλο θεάσασθε—τὸ ἐν Φρεατοῖ· ἐνταῦθα γὰρ—κελεύει δίκας ὑπέχειν ὁ νόμος, ἐάν τις ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ πεφευγώς, μήπω τῶν ἐκβαλόντων αὐτὸν ᾐδεσμένων, *αἰτίαν ἔχῃ ἑτέρου φόνου ἑκουσίου*»· ἐχάρημεν δ' εἶτα ἰδόντες ὅτι καὶ ὁ κ. Λάκων τὴν αὐτὴν διόρθωσιν εἰσηγήσατο ἐν *Ἀθηνᾶς* Γ' σελ. 587· ἐὰν δὲ ὁ τόπος τοῦ χάσματος μὴ ἐπαρκῇ πρὸς τοσαῦτα γράμματα, τότε δύναταί τις νὰ γράψῃ: «αἰ[τίαν ἔχῃ ἑκὼν] κτεῖναι».

Τὸ «τούτῳ δ' ἐν Φρεάτου» δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀληθῶς, ἀφοῦ οὐδαμοῦ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας ὁ Ἀριστοτέλης μετεχειρίσθη οὕτω τὸν σύνδεσμον «δὲ» ἀποδοτικῶς, ἥτις συνήθεια καὶ ἄλλως, ὡς γνωστόν, μάλιστα τοῖς ποιηταῖς ἰδιάζει· οὐδὲ εἶναι πιθανὴ ἡ ἐνδεχομένη ἀντιλογία, ὅτι ἐμηχανήσατο τοῦτο ὁ συγγραφεὺς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμῳδίας ἣν δὲν ἀπέφυγε καὶ ἐν τῷ «τούτῳ ἐπὶ Δελφινίῳ» καὶ ἀλλαχοῦ· λοιπὸν γραπτέον: «τούτῳ ἐν Φρεάτου» ἤ: «τούτῳ οἱ ἐν Φρεάτου»· πόσον δὲ αὐθαίρετοι περὶ τὰς μικρὰς λέξεις, μάλιστα τοὺς συνδέσμους, ἐδείχθησαν οἱ ἀντιγραφεῖς τοῦ παπύρου, ἐλάβομεν ἀφορμὴν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν νὰ παρατηρήσωμεν.

Ἐν τῷ κενῷ τῷ μετὰ τὴν λέξιν «δικάζουσιν» ὁ Kenyon εἶχεν ἐκδώσῃ τὸ πρῶτον «καὶ ὁ μὲν ἀπολογεῖται»· ἡμεῖς δὲ εἰκάζομεν: «δικάζουσι [πρὸς οὓς ἀπολο]γεῖται προσορμισάμενος ἐν πλοίῳ»· Παυσαν. VIII, 28: «ἐνταῦθα (ἐν τῇ Φρεαττύι) οἱ πεφευγότες, ἢν ἀπελθόντας ἕτερον ἐπιλάβῃ σφᾶς ἔγκλημα, *πρὸς ἀκροωμένους ἐκ τῆς γῆς ἀπὸ νεὼς ἀπολογοῦνται*».

Τὸ χάσμα μετὰ τὸ «δικάζουσι» ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς πλείστας εἰκασίας καὶ διαφόρους λόγους· πρῶτος ὁ κ. Παπαδημητρίου ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* τῆς Τεργέστης, εἶτα δὲ ὁ Sandys καὶ ὁ Παπαβασιλείου (*Ἀθην.* Γ' σελ. 277) προέτειναν τὴν συμπλήρωσιν «σκοταῖοι» παραβαλόντες τὰ τοῦ Λουκιανοῦ ἐν Ἑρμοτίμῳ, 64 καὶ ἐν τῷ περὶ τοῦ Οἴκου, 18 χωρία, ἐν οἷς λέγεται περὶ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ὅτι «ἐδίκαζον *ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ*» καὶ ὅτι «ἐποιοῦντο τὴν ἀκρόασιν *ἐν νυκτί*», «ὡς μὴ εἰς τοὺς λέγοντας ἀλλ' εἰς τὰ λεγόμενα ἀποβλέποιεν»· τὴν

ἀναπλήρωσιν ταύτην, ἣν ἐδέξαντο καὶ οἱ H.-L., ὑπολαμβάνομεν ἡμεῖς ὡς τὴν πιθανωτάτην πασῶν («ἔνδιοι» Naber, «θυραῖοι» Richards, «ἐπὶ τῆς ἀκτῆς» κ. Λάκων), ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν τὸ «σκοταῖοι» δέον νὰ νομισθῇ ὡς εἰρημένον περὶ μόνων τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἢ καὶ περὶ τῶν ἄλλων δικαστῶν, τῶν ἐπὶ Παλλαδίῳ, τῶν ἐπὶ Δελφινίῳ καὶ τῶν ἐν Φρεάτου οἵτινες, ὡς γνωστόν, πάντες ἐδίκαζον «ὑπαίθριοι» (τὸν λόγον ἔπιθι προχείρως παρὰ τῷ Schoemann, *Griech. Alterth.* I σελ. 496, γ' ἐκδ.) ἐν τοῖς ἱεροῖς. Τὰ ἀπὸ τοῦ «δικάζουσι» μέχρι τοῦ «ἀπολογεῖται» ἀναφέρονται μέν, δῆλον δή, εἰς ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν κατειλεγμένα δικαστήρια, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ, τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ καὶ τὸ ἐν Φρεάτου, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὅλως ἴδιον καὶ διδακτικὸν τῆς μεθόδου τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ συντάξει τοῦ περὶ τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων προκειμένου ἔργου· τὸ «δικάζουσι δ' οἱ λαχόντες ταῦτα δικασταὶ» ἀναφέρεται εἰς τοὺς κληρουμένους δικαστὰς τῶν τριῶν δικαστηρίων, εἰρημένον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς τοῦ Ἀρείου πάγου ὧν ἡ αἵρεσις ἦτο ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων (κεφ. III, σελ. 4, 13: «ἡ γὰρ αἵρεσις τῶν ἀρχόντων ἀριστίνδην καὶ πλουτίνδην ἦν, ἐξ ὧν οἱ Ἀρεοπαγῖται καθίσταντο· διὸ καὶ μόνη τῶν ἀρχῶν αὕτη μεμένηκε διὰ βίου καὶ νῦν»)· τὸ «εἰσάγει δ' ὁ βασιλεὺς» ἀναφέρεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τοὺς Ἀρεοπαγίτας, ὡς διδάσκει τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ χωρίου: «λαγχάνονται δὲ καὶ αἱ τοῦ φόνου δίκαι πᾶσαι πρὸς τοῦτον»· περὶ δὲ τοῦ «ὁ βασιλεὺς ὅταν δικάζῃ περιαιρεῖται τὸν στέφανον» δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλῃ ἂν δέον νὰ νοηθῇ ὡς εἰρημένον περὶ πάντων τῶν δικαστηρίων ἢ περὶ μόνων τῶν Ἀρεοπαγιτῶν· ὑπὲρ τοῦ δευτέρου μαρτυρεῖ ὁ Πολυδεύκης, VIII, 90: «καὶ τὰς τοῦ φόνου δίκας εἰς Ἄρειον πάγον εἰσάγει καὶ τὸν στέφανον ἀποθέμενος σὺν αὐτοῖς δικάζει»· ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ ὁ λόγος δι' ὃν ὁ ἄρχων βασιλεὺς μόνον ἐν τῷ Ἀρείῳ πάγῳ περιῃρεῖτο τὸν στέφανον δὲν εἶναι, νομίζομεν, ἀλλότριος πρὸς τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κρατοῦσαν δόξαν περὶ τῆς πρώτης τοῦ δικαστηρίου τούτου ἀρχῆς, ἣν ὕμνησε καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐν ταῖς Εὐμενίσι· τὸ «ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων—ἐμβαλεῖν αὐτῷ» ἀναφέρεται, ὡς εἰκός, εἰς πάντα τὰ δικαστήρια· τέλος τὸ «τότε δ' εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν ἀπολογεῖται» ἀναφαίρεται εἰς πάντα τὰ ἄλλα πλὴν τοῦ ἐν Φρεάτου ἔνθα ὁ δικαζόμενος ἀπελογεῖτο ἐν πλοίῳ προσορμισάμενος,

Μετὰ τὰ διειλημμένα, ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ «σκοταῖοι», τολμῶμεν πρῶτοι νὰ προτείνωμεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε τοῦτο περὶ πάντων τῶν δικαστηρίων, ὑπομιμνήσκοντες δ' ὅτι πρὸ τῶν τριῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς κυρίως δίκης, καθ' ἃς κατὰ τὴν πρώτην ἔλεγεν ὁ διώκων, κατὰ τὴν δευτέραν ἀπελογεῖτο ὁ φεύγων καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἐγίνωσκον οἱ δικάζοντες, ἐγίνοντο ἐν τρισὶ μησὶν αἱ λεγόμεναι «ἀνακρίσεις» ἢ «προδικασίαι» (Ἀνδοκίδ. περὶ τοῦ χορευτοῦ, 42: «ἔδει μὲν γὰρ τὸν βασιλέα, ἐπειδὴ ἀπεγράψατο, τρεῖς προδικασίας ποιῆσαι ἐν τρισὶ μησί, τὴν δίκην δ' εἰσάγειν τετάρτῳ μηνί»), καθ' ἃς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ποιοῦντες τὸ ἔργον ἐν ἡμέρᾳ καὶ φωτί, ἠδύναντο νὰ μὴ στερῶνται πάντων ἐκείνων τῶν στοιχείων τοῦ τε φεύγοντος καὶ τοῦ διώκοντος καὶ τῶν μαρτύρων ὅσα δύνανται νὰ βοηθήσωσι τοῖς τὰς φονικὰς μάλιστα δίκας δικάζουσι πρὸς ἀσφαλεστέραν κρίσιν, ὑπομιμνήσκοντες, λέγομεν, τὰς προδικασίας δὲν εὑρίσκομεν τὸν λόγον τοῦ Λουκιανοῦ: «ὡς μὴ εἰς τοὺς λέγοντας ἀλλ' εἰς τὰ λεγόμενα ἀποβλέποιεν» ἀνίσχυρον, ἀναφερόμενον εἰς τὰς τρεῖς τελευταίας ἡμέρας τῆς δίκης· πρὸς δὲ τὴν ἐνδεχομένην ἀντιλογίαν, ὅτι ὁ Λουκιανὸς ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις ὡς ἐν σκότῳ δικάζοντας μνημονεύει τοὺς Ἀρεοπαγίτας μόνους παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο δικαστήριον προείλετο νὰ μνημονεύσῃ ὁ συγγραφεὺς ὡς τὸ «πάντων σεμνότατον» (ὡς λέγει ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους, 65) ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἀναχάρσιδι, 19 εἰσάγει τὸν Σολωνα λέγοντα τάδε: «σὺ τοῦτο, ὦ Ἀνάχαρσι, ταμιεύσῃ ἄμεινον ἔνθα ἄν σοι δοκῇ μὴ πάνυ σαφὴς ὁ λόγος εἶναι ἢ πόρρω ποι ἀποπλανᾶσθαι εἰκῆ ῥέων· ἐρήσῃ γὰρ μεταξὺ ὅ τι ἂν ἐθέλῃς καὶ διακόψεις αὐτοῦ τὸ μῆκος· ἢν μέντοι μὴ ἐξαγώνια μηδὲ πόρρω τοῦ σκοποῦ τὰ λεγόμενα ᾖ, κωλύσει οὐδέν, οἶμαι, εἰ καὶ μικρὰ λέγοιτο· ἐπεὶ καὶ τῇ βουλῇ τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου, ἥπερ τὰς φονικὰς ἡμῖν δίκας δικάζει, πάτριον οὕτω ποιεῖν· ὁπόταν γὰρ ἀνελθοῦσα εἰς τὸν πάγον συγκαθέζηται φόνου ἢ τραύματος ἐκ προνοίας ἢ πυρκαϊᾶς δικάσοντες, ἀποδίδοται λόγος ἑκατέρῳ τῶν κρινομένων καὶ λέγουσιν ἐν τῷ μέρει ὁ μὲν διώκων ὁ δὲ φεύγων κ.τ.λ.». Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ μόναι φονικαὶ δίκαι καθ' ἃς δὲν ἐγίνετο ἀκρόασις ἐν σκότῳ καὶ κρίσις ἐν νυκτὶ εἶναι αἱ «ἐπὶ πρυτανείῳ» ἃς ὡς τὰς ἀσημοτάτας καὶ ἐπέταξεν ἐν τέλει ὁ Ἀριστοτέλης: «ὅταν δὲ μὴ εἰδῇ τὸν ποιήσαντα τῷ ʽδράσαντιʼ λαγ-

χάνει· δικάζει δ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ φυλοβασιλεῖς καὶ τὰς τῶν ἀψύχων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων», παραδόξως μὴ μνημονεύσας τοῦ ὀνόματος τοῦ δικαστηρίου γνωστοῦ καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τοῦ Πολυδεύκους, VIII, 120· ἄλλως δέ, αἱ ἐπὶ τῷ Πρυτανείῳ δίκαι κυρίως εἰπεῖν δὲν ἦσαν δίκαι ἀλλὰ θρησκευτικαί τινες τελεταί, καθ' ἃς ἢ ἐγίνετο ἡ λεγομένη «πρόρρησις» ἁπλῶς «τοῖς δεδρακόσι καὶ κτείνασιν», τοῦ αὐτουργοῦ μὴ ὄντος γνωστοῦ (Δημοσθέν. κατὰ Εὐέργ. καὶ Μνησιβ. ψευδομαρτυρ., 69: «ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν οὐ παρεγένου, ἡ δὲ γυνὴ καὶ τὰ παιδία, ἄλλοι δέ σοι μάρτυρες οὐκ εἰσίν, ὀνομαστὶ μὲν μηδενὶ προαγορεύειν, τοῖς δεδρακόσι δὲ καὶ κτείνασιν»), ἢ τὰ εἰργασμένα τὸν φόνον, λίθος ἢ ξύλον ἢ σίδηρος ἤ τι τοιοῦτον, κατεγινώσκοντο καὶ ὑπερωρίζοντο, τὰ δὲ ζῷα (ὅρα καὶ περὶ ζῴων Schoemann, *Gr. Alterth.* I σελ. 498) κατεδικάζοντο καὶ ὑπερωρίζοντο (Πολυδεύκ. VIII, 111 καὶ 120. Δημοσθέν. κατὰ Ἀριστοκρ. 76).

Δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι πλὴν τοῦ Ἀδόλφου Philippi (*der Areopag*, σελ. 96) καὶ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι τὴν περὶ τοῦ Ἀρείου πάγου μαρτυρίαν τοῦ Λουκιανοῦ ἐκήρυξαν μυθικήν· τολμηροὶ δὲ θὰ νομισθῶμεν, γινώσκομεν, καὶ ἡμεῖς ἐπεκτείναντες, συμφώνως πρὸς τὸ Ἀριστοτελικὸν «καὶ ὑπαίθριοι», τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς δικαστάς· ἀλλὰ ὀλίγα εἶναι ὅσα ἄλλα τέως ἢ νομιζόμενα μυθικὰ καὶ ἀπίθανα (πρβ. τὰ περὶ Δράκοντος λεγόμενα ἐν τῷ IV κεφαλαίῳ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας) ἢ εἰκαζόμενα καὶ ἀγνοούμενα νῦν ἢ βεβαίως τὸ πρῶτον μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους; ὀλίγαι εἶναι αἱ ἐκπλήξεις ἃς ἀπροσδοκήτους παρεσκεύαζεν ἡμῖν ἡ μέχρι πρὸ ὀλίγου χρόνου κεκρυμμένη Ἀθηναίων πολιτεία; τέλος, οὐδεμίαν ἄλλην συμπλήρωσιν εὑρίσκομεν ἡμεῖς μᾶλλον πλησιάζουσαν τοῖς ἐν τῷ παπύρῳ λειψάνοις καὶ εὐαρμοστοῦσαν τῇ ἐννοίᾳ ἢ τὸ «σκοταῖοι»· ἃς δοκιμάσωσι καὶ ἄλλοι· ἐάν τις εὕρῃ πιθανότερόν τι ἄλλο, εὐχαρίστως θὰ μεταδιδαχθῶμεν.

Μετὰ τὴν λέξιν «ὅταν» ὁ Kenyon ἀνέγνω τὸ πρῶτον «δέ [τ]ις εἴπῃ» παρατηρήσας: «the reading is doubtful, as the letters are much rubbed, and the sense of the passage remains rather obscure»· εὐστόχως οἱ K.-W. καὶ ὁ Wyse ἀνεκάλυψαν τὸ ἀληθὲς «δὲ μὴ εἰδῇ», ὅπερ ἐδέξατο νῦν ὁ Kenyon· ἀλλ' ἐν τῇ φράσει δυσαρεστεῖ ἡ ἔλλειψις τοῦ ὑποκειμένου ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ δέον νὰ νοηθῇ

καὶ εἰς τὸ «λαγχάνει»· ὅθεν καὶ οἱ H.-L. ἐξέδωκαν «δὲ μηδεὶς εἰδῇ», «adversum spatium» ὡς λέγει ὁ Blass· ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι μετὰ τὸ «ειδΗΙ» παρελείφθη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως τὸ ΤΙC,: «ὅταν δὲ μὴ εἰδῇ ⟨τις⟩ τὸν ποιήσαντα»· Δημοσθέν. κατὰ Ἀριστοκρ. 76: «ἐὰν λίθος ἢ ξύλον ἢ σίδηρος ἤ τι τοιοῦτον ἐμπεσὸν πατάξῃ καὶ τὸν μὲν βαλόντα *ἀγνοῇ τις*, αὐτὸ δ' εἰδῇ καὶ ἔχῃ τὸ τὸν φόνον εἰργασμένον, τούτοις ἐνταῦθα λαγχάνεται· εἰ τοίνυν τῶν ἀψύχων καὶ μὴ μετεχόντων τοῦ φρονεῖν οὐδέν ἐσθ' ὅσιον τοιαύτην ἔχον αἰτίαν ἐὰν ἄκριτον, ἦ που τόν γε ἀδικοῦντα κ. τ. λ.».

Ἐν τέλει τοῦ χωρίου ἐάν τις μὴ θελήσῃ τὸ «ἄλλων» νὰ ἑρμηνεύσῃ κατὰ τὴν γνωστὴν ἰδίαν χρῆσιν (Krüger, *Griech. Sprachl.*, 50, 4, 11. Nauck εἰς Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 7. Πλάτ. Φαίδων. 110 e: «καὶ λίθοις καὶ γῇ *καὶ ἄλλοις ζῴοις ἢ φυτοῖς*». Stalbaum εἰς Πλάτ. ἀπολογ. Σωκρ. 36 b.), ὀφείλει νὰ ἐπικροτήσῃ εἰς τὴν εὐφυεστάτην εἰκασίαν τοῦ κ. Λάκωνος «ἀλόγων» (ΑΛ.ΓΩΝ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LVIII

Σελ. 83, 4: «ὁ δὲ πολέμαρχος θύει μὲν θυσίας τήν τε τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρα καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθησι δ' ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον καὶ τοῖς τε τελευτηκόσιν ἐν τῷ πολέμῳ καὶ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐναγίσματα ποιεῖ.».

Εἴχομεν εἰκάσῃ ὅτι πρὸ τῶν λέξεων «Τῷ Ἐνυαλίῳ» ἐξερρύη τὸ ἄρθρον «τήν», εἴδομεν δὲ κατόπιν τὴν διόρθωσιν γενομένην ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου ἐν *Ἀθηνᾶς* Δ' σελ. 170.

Τὸ «τὸν ἐπιτάφιον καὶ τοῖς τετελευτηκόσιν» δὲν εἶναι ὑγιές, ἀφοῦ «ὁ ἐπιτάφιος» οὐδεὶς ἄλλος εἶναι ἢ ὁ τῶν τετελευτηκότων ἐν τῷ πολέμῳ (Πολυδεύκ. VIII, 91: «διατίθησι δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων».)· ὅθεν ὁ Kenyon διέγραψε τὸν «καί», ἠκολούθησαν δ' αὐτῷ οἱ H.-L. καὶ ὁ Blass· ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι ὁ «καὶ» ἐπαναληφθεὶς κακῶς ἐκ τῶν συνεχομένων ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως κατέλαβε τὸν τόπον τῆς προθέσεως «ἐπί»,: «διατίθησι δ' ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον ἐπὶ τοῖς τετελευτηκόσιν ἐν τῷ πολέμῳ»· Θουκυδ. II, 35, 1: «*ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις*»· Δημοσθέν. περὶ τοῦ

στεφ. 285: «τὸν ἐροῦντ' *ἐπὶ τοῖς τετελευτηκόσι*» καὶ πρὸς Λεπτίν. 141: «*ἐπὶ τοῖς τελευτήσασι* δημοσίᾳ ποιεῖται λόγους *ἐπιταφίους*»· Πολυβ. XXXII, 14, 5: «*μονομαχίας ἐπὶ τῷ πατρὶ ποιεῖν*»· Φιλοστρ. σελ. 624: «*τίθησι τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις* ὁ πολέμαρχος».

Σελ. 83, 10: «καὶ δεῖ τοῦτον λαβόντα καὶ διανείμαντα δέκα μέρη τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι, τοὺς δὲ τὴν φυλὴν δικάζοντας τοῖς διαιτηταῖς 'ΑΠΟδοῦναι.».

Ὁ Πολυδεύκης VIII, 91 μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα «ΠΑΡΑδιδόναι»,: «καὶ διανέμει τὸ λαχὸν ἑκάστῃ φυλῇ τι μέρος τὸ μὲν διαιτηταῖς *παραδιδούς*, εἰσάγων δὲ κ.τ.λ.»· λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. XLVIII, σελ. 68, 1: «*παραδίδωσιν* τὰ μὲν ἴδια τοῖς δικασταῖς» καὶ LIII, σελ. 73, 1: «τὰ δ' ὑπὲρ τοῦτο τὸ τίμημα τοῖς διαιτηταῖς *παραδιδόασιν*.

Σελ. 83, 13: «αὐτὸς δ' εἰσάγει δίκας τάς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου καὶ ⟨τὰς⟩ κλήρων καὶ ἐπικλήρων τοῖς μετοίκοις».

Ἀνεπληρώσαμεν τὸ «τὰς» πρὸ τῆς λέξεως «κλήρων», πλὴν ἐὰν τις προτιμήσῃ καὶ τὸ «τῶν» νὰ ἐγγράψῃ: «—καὶ ⟨τὰς τῶν⟩ κλήλων κ.τ.λ.» (κεφ. IX, σελ. 12, 2. XLIII σελ. 61, 7.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LIX

Σελ. 84, 13: «καὶ ἐπικληροῦσι ταῖς ἀρχαῖς οὗτοι τὰ δικαστήρια ⟨ΚΑΙ'⟩ τὰ ἴδια ΚΑΙ' τὰ δημόσια.».

Ἀνεπληρώσαμεν τὸν ἐκρυέντα «καὶ» πρὸ τῶν λέξεων «τὰ ἴδια»· κεφ. IX, σελ. 12, 4: «*καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια*»· πρβ. καὶ VI, 7, 4: «*καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων*»· XL, σελ. 55, 21. XLIII, σελ. 61, 16: «*καὶ ἰδίων καὶ δημοσίων*».(XLVIII, σελ. 67,18).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LX

Σελ. 85, 4: «καὶ διοικοῦσι τήν τε πομπὴν τῶν Παναθηναίων καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς μουσικῆς καὶ τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα ⟨ΚΑΙ᾽ ΤΗΝ᾽ ΕΥ᾽ΑΝΔΡΙ΄ΑΝ⟩ ΚΑΙ᾽ ΤΗΝ᾽ ῾ΙΠΠΟΔΡΟΜΙ΄ΑΝ καὶ τὸν πέπλον ποιοῦνται».

Ἀνεπληρώσαμεν τὰς ἐκρυείσας λέξεις «καὶ τὴν εὐανδρίαν»· διότι ἄλλως, πῶς δύναται ἐν τῷ τέλει τοῦ κεφαλαίου, ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι νὰ λέγῃ ὁ συγγραφεύς: «ἔστι γὰρ ἆθλα τοῖς μὲν τὴν μουσικὴν νικῶσιν ἀργύρια καὶ χρυσία, *τοῖς δὲ τὴν εὐανδρίαν ἀσπίδες*, τοῖς δὲ τὸν γυμνικὸν καὶ τὴν ὑποδρομίαν ἔλαιον»; πῶς δύναται νὰ μνημονεύῃ τοῦ ἄθλου τῆς εὐανδρίας, τῶν ἀσπίδων, χωρίς τινος μνείας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν αὐτῆς τῆς εὐανδρίας; Καὶ ἐπειδὴ οἱ H.-L. σημειοῦνται περὶ τῆς λέξεως «ἔλαιον» τάδε: «δι[ελαι]•ον] fuitne δικ΄ον (=*δίκαιον*), deletae autem sunt literae δι», νομίζομεν ὅτι τὸ ΔΙ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ΑΙ καὶ ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἢ ὁ διορθωτὴς ἐπέγραψε τὰ γράμματα ΕΛΑΙ ἐπανορθούμενος τὴν παράλειψιν τῆς συλλαβῆς ΕΛ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LXI

Σελ. 86, 4: «χειροτονοῦσι δὲ καὶ τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχὰς ἁπάσας, στρατηγοὺς δέκα—καὶ τούτους διατάττουσι τῇ χειροτονίᾳ ἕνα μὲν ἐπὶ τοὺς ὁπλίτας, ὃς ἡγεῖται τῶν ὁπλιτῶν ἂν ἐξίωσι, ἕνα δ᾽ ἐπὶ τὴν χώραν, ὃς φυλάττει, κἂν πόλεμος ἐν τῇ χώρᾳ γέγνηται πολεμεῖ οὗτος, δύο δ᾽ ἐπὶ τὸν Πειραιέα, τὸν μὲν εἰς τὴν Μουνιχίαν, τὸν δ᾽ εἰς τὴν Ἀκτήν, οἳ τῆς φυλακῆς ἐπιμελοῦνται καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ, ἕνα δ᾽ ἐπὶ τὰς συμμορίας κ.τ.λ.».

Τῶν ἐκδοτῶν μόνοι οἱ K.-W. προσέκρουσαν εἰς τὸ ἄτοπον «πολεμεῖ» ἀνθ᾽ οὗ ἤκασαν «ἡγεῖται»· εἰς ἡμᾶς ἅμα μὲν ἐκ τοῦ «ἐπιμε-

λοῦνται» ἅμα δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐν σελ. 87, 15 λεγομένου ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους: «ἵππαρχον ὃς *ἐπιμελεῖται*» εἶχεν ἐπέλθῃ ἡ εἰκασία «ἐπιμελεῖται» (ΕΠΙΜΕΛΕΙΤΑΙ, ΕΠΙΛΕΜΕΙ, ΠΟΛΕΜΕΙ)· νῦν δὲ προτιμῶμεν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ κ. Κόντου ἐν *Ἀθηνᾶς* Δ´ σελ. 174 «πολεμαρχεῖ» (*τελεῖ τὰ τοῦ πολεμάρχου*).

Τὸ «καὶ» μετὰ τὴν λέξιν «ἐπιμελοῦνται» διέγραψαν οἱ K.-W. οἷς ἠκολούθησεν ὁ Blass· ἀλλὰ τὸ «τῶν ἐν Πειραιεῖ» εἶναι τόσον ἀδιόριστον, ὥστε ἴσως λανθάνει μείζων τις τοῦ χωρίου φθορά· ὁ Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Φιλοκλέους, 2 γράφει: «στρατηγὸς ὑφ' ὑμῶν ἐπὶ τὴν Μουνιχίαν *καὶ τὰ νεώρια* κεχειροτονημένος», «φρουροὺς νεωρίων πεντακοσίους» δὲ μνημονεύει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν κεφ. XXIV, σελ. 35, 5· κατὰ ταῦτα εἰκάζομεν ὅτι γραπτέον: «οἱ τῆς φυλακῆς (sc. τῆς χώρας) ἐπιμελοῦνται καὶ ΤΩΝ ⟨νεωρΙΩΝ⟩ ἐν Πειραιεῖ» (ἤ: «καὶ τῶν ⟨νεωρίων τῶν⟩ ἐν Πειραιεῖ»)· πρβ. Schoemann, *Gr. Alterth.* I σελ. 452.

Σελ. 87, 4: «χειροτονοῦσι δὲ καὶ ταξιάρχους δέκα, ἕνα τῆς ΦΥΛΗϹ ἑκάστης· οὗτος δ' ἡγεῖται τῶν ΦΥΛΕΤΩΝ καὶ λοχαγοὺς καθίστησιν.».

Ἀντὶ τοῦ «φυλετῶν» νομίζομεν ὅτι γραπτέον ὉΠΛΙΤΩΝ, ὡς ὅ τε ὁ Ἀριστοτέλης μετ' ὀλίγους στίχους λέγει: «χειροτονοῦσι δὲ καὶ φυλάρχους ι´, ἕνα τῆς φυλῆς τῶν ἡγησόμενον τῶν ἱππέων *ὥσπερ οἱ ταξίαρχοι τῶν ὁπλιτῶν*» καὶ ὁ Φώτιος ἐν λέξει «ἵππαρχοι» καὶ ὁ Πολυδεύκης VIII, 94. Δὲν ἀγνοοῦμεν δὲ ὅτι ἐνίοτε αἱ «τάξεις» ἐλέγοντο καὶ «φυλαί», ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ κεῖται, VI, 98, 4: «φυλὴ μία τῶν ὁπλιτῶν» ὅπερ ὁ σχολιαστὴς ἐξηγεῖται: «ἓν τάγμα ἀπὸ φυλῆς μιᾶς»· ἀλλ' οὐδαμῶς ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε «φυλῶν», ὡς θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LXII

Σελ. 87, 19: «αἱ δὲ κληρωταὶ ἀρχαὶ πρότερον μὲν ἦσαν αἱ μὲν μετ' ἐννέα ἀρχόντων ἐκ τῆς φυλῆς ὅλης κληρούμε-

νοι, αἱ δ' ἐν Θησείῳ κληρούμεναι διῃροῦντο εἰς τοὺς δήμους.».

Προσέθηκεν μετὰ τὸ δεύτερον «κληρούμεναι» ὁ Gertz τὸ «αἵ», ὅπερ ἐδέξαντο οἱ H.-L.· ἀλλ' ἐὰν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ συγγραφεὺς εἶπε τὸ «κληρούμεναι διῃροῦντο» ὡς εἰ ἐν ἀρχῇ ἀντὶ τοῦ «κληρούμεναι ἦσαν» εἶχεν εἴπῃ «ἐκληροῦντο»: «αἱ δὲ κληρωταὶ ἀρχαὶ πρότερον μὲν αἱ μὲν μετ' ἐννέα ἀρχόντων ἐκληροῦντο ἐκ τῆς φυλῆς ὅλης, αἱ δ' ἐν Θησείῳ κληρούμεναι διῃροῦντο εἰς τοὺς δήμους».

Σελ. 88, 17: «ἄρχειν δὲ τὰς μὲν καΤΑ' ⟨ΤΟ'Ν⟩ πόλελεμον ἀρχὰς ἔξεστι πλεονάκις, τῶν δ' ἄλλων οὐδεμίαν, πλὴν βουλεῦσαι δίς.».

'Ανεπληρώσαμεν τὸ ἐκρυὲν ἄρθρον «τὸν» κατ' αὐτὸν τὸν 'Αριστοτέλη ἐν κεφαλαίῳ XLIII, σελ. 60, 10: «χειροτονοῦσι δὲ καὶ τὰς *πρὸς τὸν πόλεμον* ἀπάσας (ἀρχάς)» καὶ XLIV, σελ. 62, 21: «ποιοῦσι δὲ καὶ ἀρχαιρεσίας στρατηγῶν καὶ ἱππάρχων καὶ τῶν ἄλλων *τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχῶν*» καὶ LXI, σελ. 86, 4: «χειροτονοῦσι δὲ καὶ *τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχὰς* ἀπάσας» (πρβ. καὶ XXIII, σελ. 33, 16).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ LXIII

Σελ. 89, 19: «τὰ δὲ δικαστήρια κληροῦσιν οἱ θ' ἐννέα ἄρχοντες κατὰ φυλάς, ὁ δὲ γραμματεὺς ⟨ὁ⟩ τῶν θεσμο[θετῶν τῆς] δεκάτης φυλῆς.».

'Ανεπληρώσαμεν τὸ ἐκπεσὸν ἄρθρον «ὁ» κατὰ τὸ ἐν κεφαλαίῳ LIX, σελ. 84, 17: «τοὺς δὲ δικαστὰς κληροῦσι πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες, δέκατος δ' *ὁ γραμματεὺς τῶν ὁ θεσμοθετῶν*, τοὺς τῆς αὑτοῦ φυλῆς ἕκαστος»· ἄλλος ἦτο ὁ «γραμματεὺς ὁ κατὰ πρυτανείαν» (κεφ. LIV, σελ. 75, 9) καὶ τρίτος «ὁ τοῦ δήμου» (σελ. 75, 19).
'Εν τῷ χάσματι τοῦ παπύρου ἐγέγραπτο ἴσως: «θεσμο[θετῶν τὰ τῆς] δεκάτης φυλῆς».

Σελ. 88, 23: «καὶ κιβώτια ἑκατόν, δέκα τῇ φυλῇ ἑκάστῃ, καὶ ἕτερα κιβώτι[α δέκα οἷς ἐ]μβάλλεται τῶν λαχόντων δικαστῶν τὰ πινάκια.».

Οὕτω κατὰ τὸν Kenyon οἱ K.-W. καὶ H.-L.· ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* τῆς Τεργέστης εἴχομεν γράψῃ: «ἡμεῖς νομίζομεν «κιβώτι[α δέκα εἰς ἃ ἐ]μβάλλεται», κατὰ τὸ μετ' ὀλίγον λεγόμενον: «βάλανοι *εἰς τὴν ὑδρίαν ἐμβάλλονται*» καί: «ἐπειδὰν δ' *ἐμβάλωσιν* οἱ δικασταὶ τὰ πινάκια *εἰς τὸ κιβώτιον*» (σελ. 91, 4)»· καὶ κεφ. LIII, σελ. 73, 5: «*ἐμβαλόντες* τὰς μαρτυρίας—*εἰς ἐχίνους*» καὶ σελ. 93, 29: «*ἐμβάλλει* τὸ πινάκιον αὐτοῦ *εἰς τὸ κιβώτιον*» καὶ 102, 20. Μετὰ χαρᾶς βλέπομεν νῦν ὅτι ὁ Blass ἐξέδωκεν «εἰς ἃ ἐμβάλλεται».

Σελ. 89, 4: «καὶ βάλανοι εἰς τὴν ὑδρίαν ἐμβάλλονται ἴσαι ταῖς βακτηρίαις, γέγραπται δ' ἐν ταῖς βαλάνοις τῶν στοιχείων ἀπὸ τοῦ ἑνδεκάτου τοῦ λ, ὅσαπερ, ἂν μέλλῃ τὰ δικαστήρια πληρωθήσεται».

Καθ' ἡμᾶς τὸ χωρίον παρεδόθη ἐφθαρμένον ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως παραλιπόντος τὴν λέξιν «γράμματα» μετὰ τὸ «βαλάνοις»: «ΓΕ'ΓΡΑΠΤΑΙ δ' ἐν ταῖς βαλάνοις ⟨ΓΡΑ'ΜΜΑΤΑ⟩ τῶν στοιχείων», κατὰ τὸ μετ' ὀλίγους στίχους λεγόμενον: «ἐπιγεγραμμένον—*γράμμα ἐν τῶν στοιχείων* μέχρι τοῦ κ»· εἶπε δὲ «γραμμάτων στοιχεῖα» ὁ Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ 202 e, ἀντίστροφον τοῦ Ἀριστοτελικοῦ «γράμματα στοιχείων».

Σελ. 89, 16: «ἔχει δ' ἕκαστος ὁ δικαστὴς πινάκιον πύξινον ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα ἑαυτοῦ ⟨ΚΑΙ'⟩ πατρόθεν ΚΑΙ' τοῦ δήμου.».

Ἀνεπληρώσαμεν τὸ ἐκπεσὸν «καὶ» πρὸς τῆς λέξεως «πατρόθεν», τὴν ὀρθὴν δὲ ταύτην γραφὴν διέσωσε τὸ σχόλιον εἰς Ἀριστοφάν. Πλοῦτ. 277 (Dübn. σελ. 340, 22): «ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ *καὶ πατρόθεν καὶ τοῦ δήμου*».

Ἀντὶ τοῦ «ΤΟΥ δήΜΟΥ» εἰκάζομεν ὅτι γραπτέον «ΤΩΝ

δήΜΩΝ», ὅπως ἐκάλουν ἑαυτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι (Κόντ. *Ἀθηνᾶς* Δ' σελ. 157 κ. ἑξ.)· κεφ. XXI, σελ. 30, 10: «ὅθεν καὶ καλοῦσιν Ἀθηναῖοι σφᾶς αὐτοὺς *τῶν δήμων*», κατ' εἰσήγησιν τοῦ Κλεισθένους ὅστις «δημότας ἐποίησεν ἀλλήλων τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἑκάστῳ τῶν δήμων ἵνα μὴ πατρόθεν προσαγορεύοντες ἐξελέγχωσιν τοὺς νεοπολίτας, ἀλλὰ *τῶν δήμων* ἀναγορεύωσιν»· κεφ. LV, σελ. 77, 10: «τίς σοι πατὴρ καὶ πόθεν *τῶν δήμων*;».

Ἀλλ' ἱκαναὶ ἐν τῷ παρόντι εἶναι αἱ παρατηρήσεις ἡμῶν εἰς χωρία τῆς Ἀθηναίων πολιτείας γεγραμμένα ἐν τοῖς λεγομένοις «τόμοις» τοῦ παπύρου α', β' καὶ γ'· τὰ ἐν τῷ δ' τόμῳ εἶναι καὶ ἐλάχιστα καὶ κάκιστα παραδεδομένα, τὸ πλεῖστον δὲ αὐτῶν μάντεως ἀτεχνῶς δεῖται πρὸς ἑρμηνείαν καὶ διόρθωσιν ἢ μᾶλλον συμπλήρωσιν.

Σελ. 91, 3: «ἐπιγέγραπται δ' ἐπ' αὐτῶν (τῶν κιβωτίων) τὰ στοιχεῖα μέχρι τοῦ κ· ἐπειδὰν δ' ἐμβάλωσιν οἱ δικασταὶ τὰ πινάκια εἰς τὸ κιβώτιον ἐφ' οὗ ἂν ᾖ ἐπιγεγραμμένον τὸ γράμμα τὸ αὐτὸ ὅπερ ἐπ]ὶ τῷ] πινακίΩΙ ἐστίν, ἀ[πὸ] τῶν στοιχεί[ων δια]σείσαντος τοῦ ὑπηρέτου ἕλκει ὁ θεσμοθέτης ἐξ ἑκάστου κιβωτίου πινάκιον ἕν.».

Ἀναγκαῖον εἶναι νὰ γραφῇ: «ἐπ]ὶ τῶν] πινακίΩΝ».

Τὴν συμπλήρωσιν «ἀπὸ τῶν στοιχείων» ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν· εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀληθοῦς ὠφελεῖ οὐκ ὀλίγον τὸ ἐν κεφαλαίῳ LXIII, σελ. 89, 16: «ἔχει δ' ἕκαστος ὁ δικαστὴς πινάκιον πύξινον ἐπιγεγραμμένον—*γράμμα ἓν τῶν στοιχείων*»· νομίζομεν ὅτι τὸ Α τῆς συμπληρωθείσης προθέσεως («proclive est supplere ἀπὸ τῶν στοιχείων διασείσαντος, sed nihil proficitur» παρατηροῦσιν ὀρθῶς οἱ K.-W., ἐγένετο δὲ ἡ συμπλήρωσις ἡ πρώτη μὲν ὑπὸ τοῦ Haussoulier, ἡ δὲ δευτέρα ὑπὸ τῶν H.-L.) οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ $\bar{A}$, ἤγουν «ἕν»,: «ἓν τῶν στοιχεί[ων μέχρι τοῦ κ], σείσαντος τοῦ ὑπηρέτου κ.τ.λ.». Ἐὰν δὲ τὸ κενὸν μὴ ἐξαρκῇ πρὸς τὰς λέξεις «μέχρι τοῦ κ», εἰκάζομεν ὅτι τὰ «τοῦ κ» ἦσάν ποτε γεγραμμένα ἄνωθεν τοῦ στίχου, ἐπὶ τῆς λέξεως «μέχρι», ὅπως ἐν σελ. 92, 17 αἱ λέξεις «τοὺς κύβους» καὶ ἐν σελ. 94, 13 τὰ γράμματα ΠΕΡ.

Σελ. 92, 18: «εἰσὶ δὲ κύβοι ξύλινοι, μέλανες καὶ λευκοί, ὅσους δ' ἂν δέῃ λαχεῖν δικαστὰς τοσοῦτοι ἐμβάλλονται λευκοί, κατὰ πέντε πινάκια εἷς, οἱ ΔΕ' μέλανες τὸν αὐτὸν τρόπον.».

Γραπτέον: «οἵ ΤΕ μέλανες τὸν αὐτὸν τρόπον»· ἔχομεν πρὸ ἡμῶν τὸν λεγόμενον «Αἰγυπτιασμὸν» συνηθέστατον ὄντα ἐν τοῖς παπύροις (Δ=Τ)· ἐκ τοῦ προκειμένου ἡμῖν παπύρου ἀρκούμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ἐνθάδε τὰ ἑξῆς παραδείγματα: κεφ. XXXII, σελ. 46, 7: «ἜΤΙ δὲ τὴν εἰληχυῖαν τῷ κυάμῳ βουλὴν εἰσιέναι» ἀντὶ τοῦ ἜΔΙ, ἤγουν «ἔδει»· σελ. 93, 30: «κιβώΔιον» διωρθωμένον εἰς «κιβώΤιον»· H.-L. σελ. 181, 15: «ἐπειΔΑ'Ν» ἀντὶ τοῦ «ἔπειΤ' ἄν».

Σελ. 92, 23: «ἐπειδὰν δ' ἐ[ξαιρῇ] τοὺς κύβους, καλεῖ τοὺς εἰληχότας ὁ ἄρχων· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ ἐμπήκτης εἷς ὢν [αὐτῶ]ν. ὁ δὲ κληθεὶς καὶ εἰληχὼς ἕλκει βάλανον ἐκ τῆς ὑδρίας καὶ ..... ξας αὐτὴ]ν .....]ων τὸ γράμμα δείκνυσιν προσελθὼν τῷ ἄρχοντι τῷ ἐφεστηκότι.».

Ἀντὶ τοῦ συμπληρωθέντος «αὐτῶν» προτιμῶμεν τὸ «πάντων».

Τὸ «κληθεὶς καὶ εἰληχὼς» δὲν ἐννοοῦμεν, νομίζομεν δ' ὅτι ἔκειτο: «ὁ δὲ κλη⟨ρω⟩θεὶς καὶ εἰληχώς»· σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Πλούτ. 277 (Dübn. σελ. 340, 19). Περὶ τῶν «κληροῦσθαι—λαγχάνειν» ἔπιθι τὰ λαμπρῶς διειλημένα ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου ἐν *Ἀθηνᾶς* Δ' σελ. 120-124.

Τὰ κενὰ συμπληρωτέα ἴσως «καὶ [προτά]ξας αὐτὴ[ν καὶ ἰδ]ὼν τὸ γράμμα»· ὄντως δὲ ἐν τῷ παπύρῳ ὁ μὲν Kenyon διέκρινε τὰ γράμματα «.ρο.ξας», οἱ δὲ K.-W. «προ..ξας» καὶ οἱ H.-L. «.ροσξας».

Σελ. 93, 29: «ὁ δὲ ἄρχων ἐπειδὰν ἴδῃ, ἐμβάλλει τὸ πινάκιον αὐτοῦ εἰς τὸ κιβώτιον ΟΠΟΥ ἂν ᾖ ἐπιγεγραμμένον τὸ αὐτὸ στοιχεῖον ὅπερ ἐν τῇ βαλάνῳ.».

Γραπτέον νομίζομεν ΕΠΟΥ, ἤγουν «ἐφ' οὗ».

Σελ. 93, 35: «παράκειται δὲ τῷ ἄρχοντι κιβώτια ὅσ' ἂν ἀεὶ [μ]έλλῃ τὰ δικαστήρια πληρωθήσεσθαι.».

Παρετήρησαν οἱ K.-W.: «permovit nos Kenyonis auctoritas ut ad primam lectionem retiremus ὅσ' ἂν ἀεί, quamquam M solum lacunam aegre explet et certe ὅσαπερ pro ἅπερ expectatur» καὶ ὁ Blass: «aegre spatium expletur»· Ἴσως τὰ γράμματα ΜΕ εἶναι κακῶς δὶς γεγραμμένα ΜΕΜΕ, ὅπερ πρᾶγμα ἀπειράκις συνέβη ἐν τῷ παπύρῳ.

Σελ. 94, 1: «ὁ δὲ ὑπηρέτης δίδωσιν αὐτῷ βακτηρίαν ὁμόχρων τῷ δ[ικαστηρίῳ ἐφ' οὗ τὸ αὐτὸ γρ]άμμα ὅπερ ἐν τῇ βαλάνῳ.».

Μεταξὺ τῶν ἐξιτήλων λέξεων ἔκειτο, εἰκάζομεν, καὶ τὸ ταχυγραφικὸν σημεῖον ||,: «ὁμόχρων τῷ δικαστηρίῳ ἐφ' οὗ *ἐστιν* τὸ αὐτὸ γράμμα κ.τ.λ.»· ὀρθῶς κατὰ τὴν ἔννοιαν συνεπλήρωσαν οἱ K.-W. «τῷ δικαστηρίῳ ἔχοντι τὸ αὐτὸ γράμμα», ἀλλ' ὁ Blass παρατηρεῖ περὶ αὐτῶν: «neque agnoscere possum neque spatium capit».

Σελ. 94, 18: «λαγχάνουσι .... ΔΙ .....».

Ἴσως: «λαγχάνουσι [παρα]δι[δόναι]». πρβ. σελ. 95, 20 καὶ 23—24.

Σελ. 94, 19: «οἱ δὲ ὑπηρέται οἱ δημοσίᾳ .. τῆς φυλῆς ἑκάστης παραδιδόασιν τὰ κιβώτια κ.τ.λ.».

Παρετήρησεν ὁ Blass: «δημοσίαις W.-K.; lego ΟΙΔΗΜΟΣΙΑ (A deletum; suprascr. Ω?) ΑΙ ..»· ἔκειτο ἴσως: «οἱ δημόσιοι, εἷς τῆς φυλῆς ἑκάστης, κ.τ.λ.»' εἰκάζομεν δὲ ὅτι τὸ Ω εἶναι μᾶλλον ΟΙ, διόρθωσις εἰς τὸ ΑΙ.

Σελ. 95, 31: «καὶ ἕτεροι κύβοι ἐν οἷς ..... τῶν ἀρ[χῶ]ν

ΤΙΤΩΕ—το .. τῶν θεσμοθετῶν—τοὺς κύ[βους] βάλλουσιν ΟΓΕΝΤ ...... ΓΟ—ὁ δὲ τῶν ἀρχόντων.».

Οἱ K.-W. παρατηροῦσι: «τῶν ἀρχῶν admodum dubia»· ἠκάσαμεν ἡμεῖς: «τῶν ἀρ[χό]ν [[ΤΙ]] των»· εἶναι δὲ κατά τε τοὺς K.-W. καὶ τὸν Blass ἀμφίβολον τὸ γράμμα Є.

Τὸ μικρὸν κενὸν πρὸ τῆς λέξεως «τῶν» συμπληρωτέον ἴσως ΟΜ', ἤγουν: «ὁ μὲν τῶν θεσμοθετῶν».

Τὸ «βάλλουσιν» μεταβλητέον εἰς «ἐμβάλλουσιν»· πρβ. σελ. 101, 10.

Ἀντὶ τῶν ΓЄ καὶ ΓΟ εἰκάζομεν ὅτι ἐν τῷ παπύρῳ κεῖνται τὰ ΜЄ καὶ ΜΟ ὁ μὲν τ[ῶν θεσ]μο⟨θετῶν⟩—ὁ δὲ τῶν ἀρχόντων.».

Σελ. 101, 7: «ἔχ[ει δ' ὁ] χαλ[κοῦς ἐ]πίθημα διερρινημένον ὥστ' αὐτὴν μόνην χωρεῖν τὴν ψῆφον.».

Ἐν τῷ σχολίῳ εἰς Ἀριστοφάνους Ἱππ. 1150 (Dübn. σελ. 71, 18) κεῖται: «ἔχει δὲ *καὶ* ὁ χαλκοῦς, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, διερρινημένον ἐπίθεμα, *εἰς τὸ αὐτὴν* μόνην τὴν ψῆφον καθίεσθαι»· ἴσος δὲ ὁ σχολιαστὴς ἀντὶ τοῦ ЄΙϹΤΟ ἔγραψεν ὭϹΤЄ.

Σελ. 102, 3: «ὁ δὲ δικαστὴς λαβὼν ... ἐκ τοῦ λυχνείου τὰς ψήφους πιέ[ζει] τὸ [μέσον] τῆς ψήφου.».

Παρετήρησεν ὁ Blass: «ψήφους [ἐ]πὶ ἕ[κασ]τον K.[3]; ἕ[κ] iam K.[1], W.-K.; sed exstat ΤΟ suprascripto ɴ, ut varia lectio esse videatur (τὸν pro τὸ); inde τὸ [μέσον] supplevi»· ἴσως ἔκειτο γεγραμμένον: «τὰς ψήφους [ἐκ]πιέ[ζει] τὸν [αὐλίσκον] τῆς ψήφου»· σελ. 100, 27: «ψῆφοι δέ εἰσι χαλκαῖ *αὐλίσκον* ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ».

Σελ. 102, 22: «οἱ δὲ τεταγμένοι λαβόντες [δύ' ὑ]πηρέτας κ.τ.λ.

Ἴσως: «λαβόντες [τοὺς ὑ]πηρέτας κ.τ.λ.»· πρβ. σελ. 94, 19.

Δίδομεν τέλος εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπανορθοῦντες σφάλμα τι ἐν

ἀποσπάσματι τῆς Ἀθηναίων πολιτείας παρὰ Ἁρποκρατίωνι ἐν λέξει «τριττὺς» Rose 385, (Blass 3, σελ. 108, 16): «τριττύς ἐστι τὸ τρίτον μέρος τῆς φυλῆς· αὕτη γὰρ διήρηται εἰς τρία μέρη, τριττῦς καὶ ἜΘΝΗ καὶ φατρίας, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ»· ἀντὶ τοῦ «ἔθνη» γραπτέον ΓΕΝΗ, ἔπιθι δὲ τὰ ὅμοια χωρία τῶν ἄλλων λεξικογράφων καὶ γραμματικῶν παρὰ τῷ Blass, σελ. 107—108. Ἀριστοτέλ. Ἀθην. πολ. κεφ. XXI, σελ. 29, 22: «ὅθεν καὶ ἐλέχθη τὸ μὴ *φυλοκρινεῖν* πρὸς τοὺς ἐξετάζειν *τὰ γένη* βουλομένους» καὶ σελ. 30, 18: «*τὰ δὲ γένη καὶ τὰς φρατρίας καὶ* τὰς ἱερωσύνας εἴασεν κ.τ.λ.».

Ἄλλοτε, Θεοῦ σῴζοντος, θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προσφιλῆ Ἀθηναίων πολιτείαν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου 1892

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Θεσσ(ττ)αλός — Θέσσ(ττ)αλος.

(Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 376).

Ὁ κάτοικος τῆς Θεσσαλίας ἢ Θετταλίας ἐλέγετο *Θεσσαλὸς* ἢ *Θετταλὸς* ὀξυτόνως, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀρκάδιος περὶ Τόν. σελ. 54, 17 «Τὰ διὰ τοῦ ΑΛΟΣ, εἰ ἔχει τὴν τρίτην ἀπὸ τέλους μακράν, προπαροξύνεται· Κώδαλος, Τάνταλος, Ἅρπαλος, ἴξαλος, δαίδαλος. Σεσημείωται τὸ ὀμφαλός καὶ τὸ *Θεσσαλός*». Πρβ. καὶ *Πίτταλος*, *Ἄτταλος*, κτλ. (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν τοῖς Προλεγομένοις σελ. 103 κἑξ. καὶ Λέντζιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Τόμ. Α', σελ. 159). Οὐδεὶς δ' ἀγνοεῖ ὅτι τὸ περὶ Τόνων σύγγραμμα τοῦ Ἀρκαδίου εἶνε ἐπιτομὴ τῆς Καθολικῆς Προσῳδίας τοῦ Ἡρῳδιανοῦ.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ τόνου ἐκφέρεται συνήθως καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Θεσσαλός* ἢ *Θετταλός*. Ἐκαλεῖτο δ' οὕτως υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους, υἱὸς τοῦ Ἰάσονος, υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου, υἱὸς τοῦ Κίμωνος, υἱὸς τοῦ Ἱπποκράτους καὶ ἄλλοι τινές. Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀπολλοδώρου βιβλ. Β', ζ', 8 (σελ. 76, 1 Ἑρχ.) μνημονεύεται υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐκ Χαλκιόπης τῆς Εὐρυπύλου *Θετταλὸς* καὶ ἕτερος ἐξ Ἐπικάστης τῆς Αὐγέου *Θεστάλος*. Ἀλλ' ἀναγκαίως ἔχει τὸ παροξύτονον *Θεστάλος* νὰ καταστῇ προπαροξύτον *Θέσταλος*.

Ἐν τῇ Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείᾳ προπαροξυτόνως προηνέχθη τὸ κύριον ὄνομα ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἐκδότου σελ. 46, 3 «ᾧ παρωνύμιον ἦν *Θέτταλος*» καὶ 17 «*Θέτταλος* δὲ νεώτερος πολύ». Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ Κείλιος ἐν *Spec. Onomatol.* σελ. 95 ἐνόμιζεν ἐπάναγκες νὰ ἐγκριθῇ ἡ ἐκφορὰ αὕτη λέγων «Scribi debebat Θέσσαλος, sed editores plerique omnes dederunt Θεσσαλός». Ἐγράφη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1873, σελ. 110 καὶ 111 καὶ 1878, σελ. 168 «*Θεσσάλου* τοῦ Κίμωνος» καὶ «*Θέσσαλος* Κίμωνος» καὶ ὑπὸ τοῦ Φλαχίου ἐν τῇ ἐκδόσει Ἡσυχίου τοῦ Μιλησίου σελ. 60, 20 «Δράκων υἱιδοῦς Ἱπποκράτους—ἀπὸ *Θεσσάλου*» (Πρβ.

καὶ Σχαιφῆρον εἰς *Πλουτ. Παραλλ.* Τόμ. Ε', σελ. 55 καὶ Σνειδεβῖνον εἰς *Ἡρακλείδ.* σελ. 38).

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ Τόμ. Α', σελ. 40 «*Θέσσαλος* μὲν οὖν φησι μόνον εὐώδη αὐτόν» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 288 «τοῖς ὑπὸ *Θεσσάλου* εἰρημένοις». Ἀλλ' ἐν σελ. 289 κεῖται «ἡ τοῦ *Θεσσαλοῦ* ῥῆσις». Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τοῦ Γαληνοῦ τόποις τὸ *Θεσσαλός* καὶ *Θεσσαλοῦ* φέρεται.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δημοσθένους ἔγραψε *Βοίωτος, Βοιώτου*, κτλ. ἀντὶ τοῦ *Βοιωτός, Βοιωτοῦ*, κτλ. (σελ. 994 κέξ.). Πρβ. καὶ Κείλιον ἐν *Spec. Onomatol.* σελ. 94.

Ὑπῆρξε καὶ θηλυκὸν ὄνομα *Θεττάλη*, οὗ παρέχει ἡμῖν μαρτύρια ὁ Ἀλκίφρων Ἐπιστ. Α', λζ', 1 «ἅπας ἐπὶ τὴν ἀκάθαρτον *Θεττάλην* νένευκε» καὶ λθ', 2 «πᾶσαι παρῆμεν, *Θεττάλη*, Μυρρίνη, κτέ.» καὶ 8 «παρὰ τῷ *Θεττάλης* ἐραστῇ» καὶ «ἡ *Θεττάλη* στέλλει». Τοῦ παροξυτόνου τούτου τύπου γίνεται μνεία ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Νεφ. 749 «Τὸ δὲ *Θεττάλην* Ἀττικοὶ βαρύνουσιν οἱ κατὰ Μένανδρον, ὡς δαμάλην». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀμμώνιος σελ. 117 «Ἄδελφε γοῦν λέγουσι τὴν πρώτην ὀξυτονοῦντες — φησὶν ὁ Τρύφων — καὶ *Θεττάλην*, ὡς Μυρτάλην» καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος σελ. 311, 1 «Τὸ *Θεττάλη* δρᾶμα Μενάνδρου βαρύνεται παρὰ Ἀττικοῖς εἰς ἰδιότητα τεθέν». Τὸ *εἰς ἰδιότητα τεθέν* ἐμφαίνει ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ *κύριον γενόμενον* (Πρβ. Μεινέκιον εἰς *Μεν. καὶ Φιλήμ. Λείψ.* σελ. 76 καὶ Κόβητον ἐν *Παρατηρ. Κριτ. εἰς Πλάτ. Κωμ. Λείψ.* σελ. 167). Τὸ παρ' Ἡσυχίῳ «*Θέσπαλαι*: αἱ Κῷαι παρὰ Φιλητᾷ καὶ αἱ φαρμακίδες» μετέβαλεν ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 345 εἰς τὸ *Θεσσάλαι*.

Ὁ Λέρσιος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *De Aristarchi Studiis Homericis* σελ. 276 ἐκδ. β' δοξάζει ὅτι ὁμοτόνως τῷ ἐθνικῷ ὀνόματι *Θετταλός* ἐξεφέρετο τὸ κύριον· ἀποφαίνεται δ' ὅτι τὸ *Θεττάλη* ἔχει πρὸς τὸ *Θετταλός* ὡς τὸ *Δανάη* πρὸς τὸ *Δαναός*.

Παρατηρητέον δ' ὅτι τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος εὑρέθησαν ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ τύποι ΠΕΤΘΑΛΟΣ καὶ ΦΕΤΤΑΛΟΣ ἢ ΦΕΤΑΛΟΣ. Ἴδε Ἰ. Βαυνάκκιον ἐν *Stud. auf dem Geb. des Griech. und der Ar. Spr.* Τόμ. Α', σελ. 18 κέξ.

Βασιλεύς.

Ὁ μακαρίτης Οἰκονομίδης, ἀνὴρ ἐλλόγιμος ἐπὶ σοφίᾳ, γράφει ἐν Ἐποικίοις Λοκρῶν Γράμμασι σελ. 116 «οὐχὶ ἄλλως ἔχει καὶ τὸ ἐκ τοῦ *λεϜός* (=*λεώς*) ἀντὶ *λαϜός* καὶ τοῦ *βάω βαίνω* ἐπὶ τῆς μεταβατικῆς αὐτοῦ σημασίας (=βιβάζω), καθ' ἣν οὐ πολὺ ἀπέχει τοῦ *ἄγω*, γενόμενον σύνθετον *βασίλεϜος*, ἔνθεν συγκοπῇ τὸ *βασιλέϜς* καὶ *βασιλεύς* δηλοῦν ὅ,τι καὶ τὰ κύρια *Ἀγησίλαος*, *Ἀγέλαος*, *Λαγέτας*».

Ὁμοίαν περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ὀνόματος *βασιλεύς* ἀπεφήνατο πρὸ τοῦ Οἰκονομίδου γνώμην ὁ Γ. Κούρτιος (ἐν *Rhein. Mus.* 1845, σελ. 258), ἥτις καὶ ὑπ' ἄλλων ἔτυχεν ἀποδοχῆς (Ἴδε Κούρτιον ἐν *Grundz. d. Griech. Etymol.* σελ. 362 ἐκδ. ε' καὶ Δοιδερλῖνον ἐν *Homer. Glossar.* Τόμ. Γ', σελ. 60 καὶ Βασινέκιον ἐν *Etymol. Wörterb.* σελ. 183 καὶ 185). Ἀλλ' ἡμεῖς λίαν ὀκνοῦμεν νὰ ἐγκρίνωμεν αὐτὴν οὐχὶ εὔλογον εὑρίσκοντες. Ἓν δὲ μόνον ἐν τῷ παρόντι λέγομεν, ὅτι, καθὰ πιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται, ἂν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα συνέκειτο ἐκ τοῦ ῥήματος *βαίνω*, μακρὰν θὰ εἶχε τὴν πρώτην συλλαβὴν ἤτοι διὰ τοῦ Η προενηνεγμένην, *βησίλεως*, οἵαν ἔχει τὴν τρίτην τὸ ἐκ τοῦ *ἀναβαίνω* καὶ τοῦ *ναῦς* (*νηῦς*) γενόμενον κύριον ὄνομα *Ἀναβησίνεως* (Ὀδυσσ. Θ, 113). Πρβ. *στησίχορος-Στησίχορος*, *δωσίδικος*, *προδωσέταιρος*, κτλ. (Ἴδε Ἐφημ. Φιλομ. 1880, σελ. 145-8).

Πολλαὶ ἐτυμολογίαι τοῦ ὀνόματος *βασιλεύς* φέρονται ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 189, 14 κέξ., ὧν μία εἶνε ἥδε· «παρὰ τὸ *βάσις* εἶναι *λαοῦ*, τουτέστιν ἕδρα καὶ στήριγμα».

Πλείονα περὶ τοῦ προκειμένου θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ἐπανόρθωσις χωρίου τοῦ Ὑπερείδου.

Ὁ ἐπιφανὴς φιλόλογος Weil, οὗ τὸ ὄνομα οὐδενὶ τῶν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα διατριβόντων ἄγνωστον ὑπάρχει, ἐξέδωκεν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τῷ καλουμένῳ *Revue des Études*

Grecques τὸν οὐ πρὸ πολλοῦ εὑρεθέντα λόγον τοῦ Ὑπερείδου κατ' Ἀθηνογένους. Ἐλάβομεν τὴν ἔκδοσιν ταύτην δῶρον καὶ ἀνέγνωμεν ἐν αὐτῇ τὸν τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος λόγον, οὗ οὐδεμίαν ἄλλην εἴδομεν ἔκδοσιν. Ὅτε δ' αὐτὸν διεξηρχόμεθα, ἐσημειωσάμεθα χωρία τινά, περὶ ὧν δοξάζομεν ὅτι δύνανται εὐλογώτερον ν' ἀναγνωσθῶσιν ἄλλως ἢ ὡς εἶνε ἐν ᾗ ἔχομεν ἐκδόσει προενηνεγμένα. Περὶ ἑνὸς δὲ μόνου τῶν χωρίων τούτων δηλοῦμεν νῦν τὴν ἡμετέραν γνώμην.

Ἐν σελ. 172 φέρεται, «Ἀλ(λὰ) μὴ (τοῦτ' ἀ)πέ(χρ)ησε τῷ νομοθ(έτῃ), τὸ ἐγγ(υηθῆ)ναι τὴν γυναῖκα ὑπὸ (τοῦ πατ)ρὸς (ἢ τοῦ ἀδ)ελφοῦ; Ἀλλ' ἔγραψε δι(αρρή)δην ἐν (τῷ νόμ)ῳ κτέ.».

Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι πλημμελῶς ἡ ῥῆσις αὕτη ἔχει. Ἵνα δ' ὀρθὴν αὐτὴν ἀποφήνωμεν, ἐκφέρομεν ὧδε· «Ἀλ(λὰ) *μὴ(ν οὐκ* ἀ)πέ(χρ)ησε τῷ νομοθ(έτῃ) τὸ ἐγγ(υηθῆ)ναι τὴν γυναῖκα ὑπὸ (τοῦ πατ)ρὸς (ἢ τοῦ ἀδ)ελφοῦ, ἀλλ' ἔγραψε δι(αρρή)δην κτέ.».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1892.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρεθεῖσα παρὰ τὰς *Ὑψηλὰς Καμάρας* ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κ. Ἀντωνίου Καραντωνίου, ὅπου λατομουμένου λίθου πρὸς κατασκευὴν ἀσβέστου εἴδομεν λείψανα ναοῦ, λίθους δηλ. πωρίνους τετραγώνους καὶ κιόνων τεμάχια, ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τῷ *δελτίῳ τῆς Ἑλλην. Ἀλληλογραφίας* (1-3, 1892 σελ. 102). Ἐπειδὴ δ' ὅμως ἡμεῖς ἐνιαχοῦ ἀνέγνωμεν ἄλλως ἢ ὡς ὁ γάλλος ἐκδότης, κρίνομεν καλὸν νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν αὐτὴν καὶ νὰ προσθέσωμεν ὅσα νομίζομεν ἀναγκαῖα πρὸς κατανόησιν αὐτῆς.

ΠΟΥΒΛ'ΑΜΠΕΛΙΟϹΟΛΑΜ'ΑΝΘ'
ΛЄΓΕΙ
ΤΙΝЄϹΚΑΙΠΟΙΩΝΕΡΓΩΝΕΠΙΜЄΛΗΤΑΙΚΑΤЄϹΤΗϹΑΝ
ΚΑΙΟϹΑЄΙΔΗΚΑΘΕΤΟϹЄΚΑϹΤΟΝЄΚΤΗϹΤΡΙΤΗϹЄ
ΠΙΝ'ΕΚΤΩΝΠΟΛΕΙΤΙΚΩΝΠΡΟϹΟΔΩΝЄΙϹΛΟΓΟΝ
ΤΗϹΕΠΙϹΚΕΥΗϹΤΩΝΑΥΤΟΙϹΕΓΧΕΙΡΙϹΘΕΝ
ΤΩΝ ΕΡΓΩΝΚΟΜΙΖΕϹΘΑΙΩΡΙϹΘΗϹΑΝΕΓΝΩΤЄ
ΜΕΝΚΑΙΕΚΤΗϹΥΠΟΠΑΡΟΥϹΙΑΤΗΠΑΝΤΩΝΓΕΝΟ
ΜΕΝΗϹΔΙΑΤΥΠΩϹΕΩϹΚΑΙΤΩΝΕΠΙΤΟΥΤΟΙϹΠΡΑ
ΧΘΕΝΤΩΝΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝΠΛΗΝΕΠΕΙΚΑΙΔΙ
ΑΤΑΓΜΑΤΙΤΗϹΕΜΗϹΚΑΘΟϹΙΩϹΕΩϹΤΟΙϹΠΑϹΙ
ΥΜΙΝΤΟΥΤΟΦΑΝΕΡΟΝΚΑΤΑϹΤΗϹΑΙΥΠΗΡΧΕ
ΑΚΟΛΟΥΘΟΝΥΠΕΡΤΟΥΜΗΔΕΜΙΑΝΥΜΑϹ
ΤΩΝΟΡΙϹΘΕΝΤΩΝΑΓΝΟΙΑΝΠΡΟΒΑΛΛΕϹΘΑΙ
ΒΡΕΒΙΟΝΤΩΝΕΙΡΗΜΕΝΩΝΑΠΑΝΤΩΝΑΚΡΕΙ
ΒΗΔΙΔΑϹΚΑΛΙΑΝЄΠЄΧΟΝΤΩΠΑΡΟΝΤΙΔΙ
ΑΤΑΓΜΑΤΙΥΠΟΤΑΓΗΝΑΙΠΕΠΟΙΗΚΑ ❧

ΟϹωΝΕΡΓωΝΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙΚΑΤΕϹΤΗϹΑΝΚΑΙΟϹΟ̄
ΕΚΑϹΤΟϹΔΙΕΤΥΠωΘΗΛΑΜΒΑΝΕΙΝΑΠΟΤωΝΠΟ
ΛΙΤΙΚωΝΠΡΟϹΟΔωΝΚΑΘΕΚΑϹΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΥΠΟΤΕ
ΤΑΚΤΑΙ ❦

ΕΙϹΤΗΝΕΞΕΔΡΑΝΤΗΝΚΑΙΝΗΝ ΤΗΝΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΗΝΤΗ
ΠΟΜΠΙΚΗϹΤΟΑ ΜΑΡΚΕΛΛΟϹΠΡωΤ'ΚΑΙ +
ΘΕΟΔωΡΟϹΒΟΥΛ'ΛΑΜΒΑΝ ❦
< +
ΞΥΛ'ΤΕΤΡ' Γ̄ ΞΥΛ'ΜΟΝΟΖ' Η ΚΕΡΑΜ'....
..ΝΝ Ε'
ΕΙϹ]ΤΗΝϹΤΟΑΝΤΗΝΠΟΜΠΙΚ'ΑΜΑΤωΕΞΕΔΡΙω
ΑΡΙϹΤΟΤΕΙΜΟΝΠΡωΤ'ΚΑΙΚΑΤΥΛΛΟΥΚΛ.
.ΞΥΛ'ΜΟΝ'ΤΕϹ'ΞΥΛ'ΤΕΤΡ'ΔΙΖ'Η'ΞΥΛ̄ΤΡΟ̄.
ΞΥΛ'[ΕΞ]ΚΑΙΝ'Ζ'
. . . .(1)

Πούβλ(ιος) Ἀμπέλιος ὁ λαμ(πρότατος) ἀνθ(ύπατος) λέγει·

Τίνες καὶ ποίων ἔργων ἐπιμεληταὶ κατέστησαν καὶ ὅσα εἴδη καθ' ἔτος ἕκαστον ἐκ τῆς τρίτης ἐπιν(εμήσεως) ἐκ τῶν πολειτικῶν προσόδων εἰς λόγον τῆς ἐπισκευῆς τῶν αὐτοῖς ἐγχειρισθέντων ἔργων κομίζεσθαι ὡρίσθησαν ἔγνωτε μὲν καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ παρουσίᾳ τῇ πάντων γενομένης διατυπώσεως καὶ τῶν ἐπὶ τούτοις πραχθέντων ὑπομνημάτων· πλὴν ἐπεὶ καὶ διατάγματι τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τοῖς πᾶσιν ὑμῖν τοῦτο φανερὸν καταστῆσαι ὑπῆρχεν, ἀκόλουθον ὑπὲρ τοῦ μηδεμίαν ὑμᾶς τῶν ὁρισθέντων ἄγνοιαν προβάλλεσθαι βρέβιον τῶν εἰρημένων ἁπάντων ἀκρειβῆ διδασκαλίαν ἐπέχον τῷ παρόντι δι-

(1) Τὸ γράμμα ἄλφα εἶνε κεχαραγμένον οὕτω: Λ.

ατάγματι ὑποταγῆναι πεποίηκα.
Ὅσων ἔργων ἐπιμεληταὶ κατέστησαν καὶ ὅσον
ἕκαστος διετυπώθη λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πο-
λιτικῶν προσόδων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὑποτέ-
τακται.
Εἰς τὴν ἐξέδραν τὴν καινὴν τὴν παρακειμένην τῇ
πομπικῇ στοᾷ,
Μάρκελλος πρῶτ(ος;) καὶ
Θεόδωρος βουλ(ευτὴς) λαμβάν(ειν)
ξύλ(α) τετρ(άγωνα) γ',ξύλ(α) μονόζ(υγα) η',κερά(μους)
..νν ε'.
[Εἰς] τὴν στοὰν τὴν πομπικ(ὴν) ἅμα τῷ ἐξεδρίῳ,
Ἀριστότειμον πρῶτ(ον;) καὶ Κατύλλου Κλ.
ξύλ(α) μον(όζυγα), τέσ(σαρα) ξύλ(α) τετρ(άγωνα), δίζ(υγα
η', ξύλ(α) τρο(χοειδῆ)
. . . ξύλ(α ἐξέδρας) καιν(ῆς) ζ'

Ἐν τῷ 5ᵠ στίχῳ ὁ γάλλος ἐκδότης τὸ συντετμημένον *ἐπιν'* συμπληροῖ ἐν τῇ μεταγραφῇ *ἐπινεμηθείσης* καὶ ἑρμηνεύει τὸ *ἐκ τῆς τρίτης ἐπινεμηθείσης ἐκ τῶν πολιτικῶν προσόδων* du tiers des revenus municipaux affecté aux travaux publics. Παραλείποντες νὰ εἴπωμεν ὅτι ὅπως ἐξαχθῇ ἡ ἔννοια αὕτη ἔπρεπε νὰ εἶνε *ἐκ τοῦ τρίτου* ἢ *ἐκ τῆς τριτημορίου* ἢ *ἐκ τῆς τριτημορίδος*, ὁπότε παρέλκει τὸ *ἐπινεμηθείσης*, λέγομεν μόνον, ὅτι ἡμεῖς φρονοῦντες ὅτι περὶ χρονολογίας ἐνταῦθα ὁ λόγος συμπληροῦμεν, ὡς ὀρθῶς ὁ φίλος κ. Σ. Βάσης διεῖδεν, ἐπιν[εμήσεως] ὅπερ ταὐτὸν τῷ *ἰνδικτιῶνος* (ἴδ. Foucart-Le Bas 38). Κατὰ τὴν συμπλήρωσιν δὲ ταύτην οὐ μόνον ἡ ἔννοια εἶνε σαφεστάτη, ἀλλὰ καὶ μανθάνομεν ἅμα, πότε περίπου ἐγένετο ἡ ἐπισκευὴ τοῦ ναοῦ καὶ ἀπὸ τίνος χρόνου καθ' ἕκαστον ἔτος ἐδίδοντο ἐκ τῶν πολιτικῶν προσόδων τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὴν ἐπισκευήν. Κατὰ τὸ Πασχάλειον χρονικὸν ἰνδικτιώνων ἀρχὴ ἐγένετο τῷ ἔτει 313ᵠ μ. Χ. Ὥστε ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν πολιτικῶν προσόδων πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 343-358ᵒᵘ μ. Χ. (ἐκ τῆς τρίτης ἰνδικτιῶνος). Ὁ Ἀμπέλιος λοιπὸν ἦτο ἀνθύπατος τῆς Ἀχαίας

πάντως μετὰ τὸ 358ον ἔτος, ὁπότε καὶ τὸ βρέβιον καὶ τὸ παρὸν διάταγμα ἐξέδωκεν.

Ἐν στίχῳ 12ῳ ὁ μὲν γάλλος ἐκδότης ἀνέγνω *ὑπάρχει*, ἡμεῖς δὲ ΥΠΗΡΧΕ̄ (=ὑπῆρχεν)· ὅτι δὲ συντετμημένως ἡ ἔλλειψις τοῦ Ν οὕτω δηλοῦται, γίνεται φανερὸν καὶ ἐκ τῆς τελευταίας λέξεως ΠΑCῙ τοῦ προηγουμένου στίχου καὶ τοῦ ΟCΟ̄ τοῦ ἑπομένου 18ου.

Περὶ τοῦ ἐν στίχῳ 15ῳ *βρεβίου* ὁ μὲν γάλλος ἐκδότης λέγει ὅτι εἶνε la transcription grecque du mot latin brevis, breve et breviarium qui signifie un état. C'est le terme technique de la langue financière, ἡμεῖς δὲ ἐκ τῆς Ἀλεξιάδος τῆς Ἄννης Κομνηνῆς παραλαμβάνοντες προσσημειούμεθα τάδε· *καὶ τὰ βιβλία εἰς μέσον τηνικαῦτα προὐτίθετο· βρεβία ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐν ἑκάστῳ τεμένει ὄντα κειμήλια.*

Ἐν τῷ στίχῳ 22ῳ ὁ μὲν γάλλος ἐκδότης ἀνέγνω *εἰς τὴν ἐξέδραν τὴν καινὴν παρακειμένην*, ἡμεῖς δὲ *εἰς τὴν ἐξέδραν τὴν καινὴν τὴν παρακειμένην*.

Περὶ τῆς λέξεως ΠΡΩΤ΄ ἂν πρέπῃ νὰ συμπληρωθῇ *πρῶτος* καὶ νοηθῇ le premier des deux épimélètes ἢ ὁ princeps curiæ λίαν ἀμφιβάλλομεν.

Ἐν τέλει τοῦ 29ου στίχου ἀνέγνωμεν ΚΛ καὶ οὐχὶ ΚΑ ὡς ὁ γάλλος ἐκδότης. Μὴ συμπληρωτέον Κλαύδιον;

Ἐν τῷ 29ῳ στίχῳ ὃν ὁ γάλλος ἐκδότης ἀριθμεῖ ὡς 30ον οὗτος μὲν ἀνέγνω

ξύλα μονόζυγα ζ΄, ξύλα δίζυγα η΄, ξύλα ποδιαῖα

ἡμεῖς δὲ

ξύλ(α) μον(όζυγα), τέσ(σαρα) ξύλ(α) τετρ(άγωνα), δίζυγα η΄, ξύλα τρο(χοειδῆ).

ἐν δὲ τῷ 30ῷ

. . . ξύλ(α ἐξέδρας) καιν(ῆς) ζ΄

Παρατηρητέον τὸ ἐν τῷ 4ῳ στίχῳ καὶ νῦν λεγόμενον *καθ' ἔτος*.

2.— Ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν κήπῳ τοῦ Ἀναγνώστου Λιμπερίου ἐπὶ λίθου τετραγώνου, ὅστις μεθ' ἑνὸς ἄλλου ὁμοίου ἦσαν βάσις ἀνδριάντος, ὡς δεικνύουσι τὰ σημεῖα, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο οἱ πόδες τοῦ ἀνδριάντος, ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε

ΑΚΗΡΑΤΟΣ
ΦΑΙΑΚΟΣ

ΦΕΙΔΙΠΠΟΣΑΘΗΝΑΙΟΣΕΠΟΙΗΣΕ

Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἰδιοκτήτου εἴδομεν σωζομένην τὴν κνήμην τοῦ Ἀκηράτου, ἥτις εἶνε πολὺ καλῆς τέχνης ὡς καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ εἰκάσῃ τις. Πλὴν δ' ὅμως τῆς κνήμης εἴδομεν καὶ ἀνδριάντα ἀκέφαλον, ὅστις ἀντὶ νὰ στηρίζηται ἐπὶ ποδῶν στηρίζεται ἐπὶ βάσεως τετραγώνου παρεμφεροῦς πρὸς τοὺς Ἑρμᾶς. Ὁ ἀνδριὰς εἰκονίζει ἄνδρα φέροντα χιτῶνα καλυπτόμενον χλαμύδι καὶ κρατοῦντα διὰ τῆς δεξιᾶς παλτόν (;), ἡ δὲ ἀριστερὰ εἶνε κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν χλαμύδα.

Ἐν δὲ τῇ ἐν Χαλκίδι οἰκίᾳ τοῦ κ. Π. Δ. Μακρῇ ἀνέγνωμεν τάσδε τὰς ἐπιγραφὰς (3-9) αἵτινες, ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ κύριος αὐτῶν, πᾶσαι εὑρέθησαν κατασκευαζομένης τῆς εἰς Ἐρέτριαν ὁδοῦ.

3.— ΠΑΡΑΜΟΝΗ
ΧΑΙΡΕΟΥ

Αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ μικρᾶς τεθραυσμένης κάτωθεν πλακὸς ἐχούσης ἀετωμάτιον.

4.— ΕΛΠΙΝΙΚΗ

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ λίθου τετραγώνου.

5.— ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΗ

Καὶ αὕτη εἶνε ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης τετραγώνου γεγραμμένη.

6.— ΠΟΛΥΞΕΝΗ
ΔΗΜΟΝΙΚΟΥ

Ἐπὶ πλακὸς τετραγώνου ἐκ μαρμάρου.

7.— ΜΕΝΕΚΡΑΤΗΣ
ΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΥ

Καὶ αὕτη ἐπὶ πλακὸς τετραγώνου μαρμαρίνης.

8.— ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ
ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ

9.— ..... ΚΑΙV

Τά γράμματα ταῦτα ἀνέγνωμεν ἐπὶ μαρμάρου τεθραυσμένου ἀριστερόθεν.

10.— Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐξαδέλφου μου Ἰωάννου Μιχελῆ ἐπὶ πλακὸς τεθραυσμένης ἀνέγνωμεν τάδε·

... ΣΑΤ]ΥΡΟΣΣΩΤΗΡΙΟΥ
......ΩΣΔΙΟΚΛΗΣΔΙΟ..
...ΙΠ]ΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
....ΗΣΑΠΟΚΟΙΝΟΥ
.....ΝΤΙΝΟΣ
......Ρ; ΤΗΣΑΥΤΗΣΣΥ(ΝΟΔΟΥ)
...ΧΑ]ΛΚΙΔΕΥΣ

Αὕτη ἐδημοσιεύθη μὲν ἐν τῷ δελτίῳ τῆς Ἑλ. Ἀλληλογραφίας (1-3 1892), ἀλλ' ἐν τῷ 3ῳ στίχῳ συμπληροῦται *Αὐτοκράτους* οὐχὶ ὀρθῶς, διότι τὸ ἕτερον τῶν Π φαίνεται λαμπροτατα.

11.— Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐπὶ τεθραυσμένης ὡσαύτως πλακὸς ἀνέγνωμεν

........ΙC
....ΑΥΤΟΝ
....ΤΑΙΠΙ
....ΕΝΟΥΣ
ΤΗΝ

12.—Ἐπὶ βράχου τοῦ Βαθροβουνίου κειμένου ἐπὶ τῇ εἰς Ἐρέτριαν ἀγούσῃ ὁδῷ πλησίον τῆς παρὰ τὸν Βάτον εὑρεθείσης (τόμ. 3 Ἀθηνᾶς σελ. 608) νῦν δὲ μὴ ὑπαρχούσης, διότι κατεστράφη ὑπὸ τῶν κατασκευαζόντων τὴν ὁδὸν ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε·

ΑΜΦΙΠΥΡΟΣ
ΑΡΕΤΑΠΕΤΑ

Τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν εὕρομεν ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων.

13.—Ἐν θέσει *Τρύπα* τῆς Χαλκίδος κατασκευαζομένης τῆς εἰς Ἀμπέλια φερούσης ὁδοῦ ἐπὶ βάσεως τετραγώνου τεθραυσμένης ἀριστερόθεν ἀνέγνωμεν

ΞΕ]ΝΑΡΙΣΤΗΑΡΧ[ΙΟΥ
Τ]ΗΝΘΥΓΑΤΡΙΔ[ΗΝ]
Ξ]ΕΝΑΡΙΣΤΗΝΜΝ[Η
Μ]ΗΜΗΤΡΙΚ[Η....

ΜΕΝ

Τὰ περιγεγραμμένα συνεπληρώσαμεν ἡμεῖς. Ὡς φαίνεται ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν τῆς Ξεναρίστης, ἣν εἰκάζομεν ὅτι ἐποίησεν ὁ τεχνίτης, τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου φαίνονται ἐπὶ τοῦ λίθου μόνα τὰ τρία τελευταῖα ταῦτα γράμματα.

Ἐνταῦθα ἐν τῷ κτήματι τοῦ κ. Α. Καλλιμάνη εὑρέθησαν τὰ θεμέλια ναοῦ Χριστιανικοῦ καί τινες τάφοι. Ἐν τοῖς θεμελίοις ὑπῆρχον δύο κορμοὶ γυναικεῖοι μεγέθους μείζονος τοῦ φυσικοῦ. Εὑρέθησαν καί τινες ἐνεπίγραφοι λίθοι, οὓς ὅμως ἔθραυσαν οἱ ἐργάται. Καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ὥς μοι γράφει ὁ κ. Ἰωάν. Ζήσης, διδάσκαλος ἐμός, εὑρέθη ἄγαλμα φυσικοῦ μεγέθους, ἐν ᾧ διακρίνονται μέρος τοῦ λαιμοῦ, μέρος τῆς κόμης καθηκούσης ἐπὶ τοὺς ὤμους καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ σώματος μετὰ τῆς χειρὸς κρατούσης τὸ ἄκρον τοῦ ἐπενδύτου ἐπτυγμένον καὶ ὁ χιτών, ὃς πλατείᾳ ζώνῃ περιζώννυται.

14.—Ἐν δὲ ταῖς λατομίαις τοῦ κ. Ν. Δρόσου παρὰ τὸ περιβόλιον τοῦ Χ. Σίνου ἐπὶ τετραγώνου μαρμάρου ἀνέγνωμεν

ΔΙΟΜΗΔΕΙΔΗΣ
ΣΗΜΙΟΥ

15.—Παρὰ δὲ τὰς κατεδαφισθείσας νῦν *τρεῖς Καμάρας*, ὅπου ὑπὸ τῶν κατασκευαζόντων τὴν ὁδὸν ἐργατῶν εὑρέθησαν πλῆθος συντριμμάτων ἀγγείων πηλίνων οὐχὶ τοσοῦτον καλῆς τέχνης, ἐν τῷ κτήματι τοῦ Ν. Ταψῆ ἀνέγνωμεν ἐπὶ λίθου ἐντετειχισμένου τῇ οἰκίᾳ τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε·

ΤΙΒΥΚΛΑΥΔΙ
ΟΣΔΗΜΟΝΙ
ΚΟΣΚΑΙΚΛΑΥ
ΔΙΑΙΤΑΛΙΚΗ
ΤΙΒ❦ΚΛΑΥΔΙ
ΟΝΔΗΜΟΝΙ
ΚΟΝΤΟΝΕΑΥ
ΤΩΝΥΙΟΝ

16.—Ἐν Μύτικᾳ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἀνήκοντος ἀπὸ κοινοῦ τῷ Δ. Πεπὲ καὶ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ εἴδομεν τύμβον μέγαν, οὗ ἐκσκαφέντος ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν κατεχόντων τὸν λόφον, ἐφάνησαν λίθοι ἐν τετραγώνῳ σχήματι (1). Παρ' αὐτὸν πρὸς δυσμὰς εὑρέθησαν τάφοι θολωτοὶ ἐκ λίθου πωρώδους, ὧν ἡ εἴσοδος, ὡς εἶπέ μοι ὁ Δ. Πεπές, ἦτο κεκλεισμένη λίθῳ ὁμοίῳ ἔχοντι σιδηρᾶν λαβήν. Ἐνταῦθα εὑρέθη ἀνάγλυφον τέχνης ἀρχαϊζούσης εἰκονίζον Διόνυσον (;) κρατοῦντα τῇ μὲν δεξιᾷ κάνθαρον, τῇ δ' ἀριστερᾷ σκῆπτρον. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀποκεκρουσμένη. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο εὕρηται νῦν ἐν τῇ οἰκίᾳ Δ. Πεπέ. Πρὸς βορρᾶν τοῦ τύμβου ὑπῆρχε ναὸς Χριστιανικός, ὡς μαρτυροῦσι κίονές τινες καὶ ἄλλα λείψανα αὐτοῦ, ἐπὶ ἀρχαίου ναοῦ πιθανῶς ᾠκοδομημένος.

(1) Ὅμοιον τύμβον εἴδομεν καὶ ἐν *Δουκῷ* ἐν ἀριστερᾷ τῷ εἰς Ἀφράτιον πορευομένῳ κείμενον.

Ἐπί τινος πλακὸς τεθραυσμένης κάτωθεν καὶ ἐν τοῖς συντρίμμασι τοῦ Χριστιανικοῦ ναοῦ εὑρισκομένης ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε·

ΖΩΣΙΜΟΣΑΜΒΡΟΣΙΑΣ
ΣΩΚΛΕΑΛΥΣΙΟΥ

Τῆς δευτέρας σειρᾶς τὰ γράμματα κάτωθεν δὲν φαίνονται ὅλα.

Ἐν δὲ τῷ κτήματι τοῦ κ. Ἡρ. Γαζέπη ἀνέγνωμεν τὰς ἐπιγραφὰς τάσδε (17-24).

17.— ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ
ΕΠΙΔΟΚΟΥ

Εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ στήλης τετραγώνου.

18.— ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΗ
ΝΙΚΑΡΧΟΥ

Ἐπὶ στήλης ἥτις ἄνωθεν ἔχει ἀετωμάτιον, κάτωθεν δὲ εἶνε τεθραυσμένη.

19.— ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ
ΕΥΚΤΗΜΟΝΟΣ

Ἐπὶ στήλης ὁμοίας τῇ προηγουμένῃ.

20.— ΕΥΕΣΤΩΡ
ΚΡΑΤΗΤΟΣ

Ὁ τύπος *Εὐέστωρ* δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ τοῦ Παπίου Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων.

21.— ΔΗΜΟ[ΝΙΚΟΣ ἢ ΔΩΡΟΣ;]

Ἡ στήλη ἐφ' ἧς εἶνε κεχαραγμένη εἶνε τεθραυσμένη πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κάτωθεν.

22.— ΝΙΚΑΣΙΣ

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον.

23.— ΔΗΜΟΝΙΚΟΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΥ

Ἡ στήλη ἔχει ἀετωμάτιον.

24.— ΑΡΙΣΤΟΚ[ΡΑΤΗΣ
ΠΛΟΥ[ΤΑΡΧΟΥ

Ἡ πλὰξ εἶνε ἀποκεκρουσμένη πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κάτωθεν.

Ἐν Χριστιανικῷ ναῷ τῆς *Παναγίας* κειμένῳ μεταξὺ Φύλλων καὶ Ἀφρατίου ἀνέγνωμεν ἐπὶ πλακῶν μαρμαρίνων ἐχουσῶν ἀετωμάτιον τὰς ἐπιγραφὰς τάσδε (25-26)·

25.— ΤΙΜΗ

26.— ΛΑΧΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ

27.—Ἐν δὲ τῇ διαλελυμένῃ μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς δηλούσης τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐκτίσθη ὁ ναὸς ͵ΑΡΜΕ', ἐπικληθέντος *Ἀρμᾶ* ἀνέγνωμεν ἐν τῇ ἀριστερᾷ θύρᾳ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ λίθου τὴν λέξιν.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

28.— Ἐν *Βατῶντι* δὲ ἐντὸς Χριστιανικοῦ ναοῦ ᾠκοδομημένου ἐπὶ ἀρχαίου, ὡς μαρτυροῦσι θεμέλιοι λίθοι μεγάλοι μέλανες, ἐπὶ στύλου λείου ἀνέγνωμεν τάδε·

. . . .
. . . .
ΚΛΕΩΝΥΜΟΣ
ΚΛΕΟΠΑΤΡΟΣ
ΝΙΚΑΔΑΣ
ΑΠΕΛΛΑΣ
. . . . ΣΤΙ

29—. Ἐν Πολιτικοῖς δὲ εὕρηται ἔν τινι ναῷ ἐντετειχισμένη ἡ ἐπιγραφὴ ἥδε, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ φίλος κ. Ἀντώνιος Θ. Χαϊνᾶς·

ΧΑΙΡΟΝΕΓΩΛΟΕΤΡΟΙΣΙΚΑΙ
ΕΙΣΕΤΙΤΟΙΣΔΕΣΟΡΩΜΑΙ
ΑΜΦΙΚΛΕΗΣ:ΧΩΡΟΥ
ΔΕΣΠΟΣΥΝΟΣΦΙΛΙΟΥ
ΝΑΙΜΗΝΚΑΙΓΕΝΕΟΣ ΦΕΡΕ
ΚΥΔΕΟΣΕΞΥΠΑΤΩΝΜΕ
ΔΕΡΚΕΟ:ΠΕΙΕΡΙΔΩΝ
ΟΥΠΟΤΕΛΗΣΑΜΕΝΟΝ
ΚΡΑΤΙΔΕΠΗΩΡΗΝΤΟΠΙ
ΘΕΝΚΟΜΟΩΣΑΙΕΘΕΙΡΑΙ
ΟΥΓΑΡΕΚΕΡΣΗΒΑ ΑΛ
ΛΑΠΟΤΜΟΣΠΡΟΛΑΒΩΝ

(αἰδοῖον)

ΠΡΟΑΓΟΡΕΥΩΤΟΙΣΚΑΤΑΤΟΝΧΩΡΟΝΤΟΝΔΕ
ΕΠΙΚΑΤΑΡΑΤΟΣ ΟΣΤΙΣΜΗΦΕΙΔΟΙΤΟ
ΚΑΤΑΤΟΝΔΕΤΟΝΧΩΡΟΝΤΟΥΔΕ
ΤΟΥΕΡΓΟΥΚΑΙΤΗΣΕΙΚΟΝΟΣΤΗΣ
ΕΙΔΡΥΜΕΝΗΣΑΛΛΑΑΤΕΙΜΑΣΕΙ

ΗΜΕΤΑΘΗΣΕΙΟΡΟΥΣΕΞΟΡΩΝ
ΗΥΒΡΙΣΕΙΜΙΑΝΑΣ·ΗΑΙΚΙΣΕΤΑΙ
ΗΘΡΑΥΣΕΙ·ΗΤΙΜΕΡΟΣ·ΗΣΥΜΠΑΝ
ΗΕΙΣΓΗΝΑΝΑΤΡΕΨΕΙ ΚΑΙΚΑΤΑ
ΣΚΕΔΑΣΕΙ·ΚΑΙΑΜΑΥΡΩΣΕΙ·ΤΟΥ
ΤΟΝΤΕΘΕΟΣΠΑΤΑΞΑΙΑΠΟΡΙΑ·ΚΑΙ
ΠΥΡΕΤΩ·ΚΑΙΡΙΓΕΙ·ΚΑΙΕΡΕΘΙΣΜΩ
ΚΑΙ·ΑΝΕΜΟΦΘΟΡΙΑ·ΚΑΙΠΑΡΑΠΛΗ
ΞΙΑ·ΚΑΙΑΟΡΑΣΙΑ·ΚΑΙΕΚΣΤΑΣΕΙΔΙΑ
ΝΟΙΑΣ·ΚΑΙΕΙΗΑΦΑΝΗΤΑΚΤΗΜΑ
ΤΑΑΥΤΟΥ·ΜΗΓΗΒΑΤΗ·ΜΗΘΑ
ΛΑΤΤΑΠΛΩΤΗ·ΜΗΠΑΙΔΩΝΓΟ
ΝΗ·ΜΗΔΕΟΙΚΟΣΑΥΞΟΙΤΟ·ΜΗΔΕ
ΚΑΡΠΩΝΑΠΟΛΑΥΟΙ·ΜΗΔΕΟΙΚΟΥ
ΜΗΦΩΤΟΣ·ΜΗΧΡΗΣΕΩΣ·ΜΗΔΕ
ΚΤΗΣΕΩΣ·ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣΔΕΕΧΟΙ
ΕΡΕΙΝΥΑΣ
ΕΙΔΕΤΙΣΕΥΘΕΤΟΙΗ·ΚΑΙΤΗΡΟΙΗ
ΚΑΙΣΥΜΦΥΛΑΤΤΟΙΤΩΝ·ΛΩΩΝ
ΑΠΟΛΑΥΟΙ·ΕΥΛΟΓΟΙΤΟΤΕΕΝ
ΠΑΝΤΙΔΗΜΩΚΑΙΠΛΗΘΥΟΙΑΥ
ΤΩΟΙΚΟΣΠΑΙΔΩΝΓΟΝΑΙΣ·ΚΑΙ
ΚΑΡΠΩΝΑΠΟΛΑΥΣΕΣΙΝ·ΕΠΙΣΚΟ
ΠΟΙΗΔΕΧΑΡΙΣΚΑΙΥΓΕΙΑ

Χαῖρον ἐγὼ λοετροῖσι καὶ εἰσέτι τοῖσδ' ἐσορῶμαι
'Αμφικλέης, χώρου δεσπόσυνος φιλίου.
Ναὶ μὴν καὶ γένεος φερεκυδέος ἐξ ὑπάτων με
δέρκεο, Πειερίδων οὔποτε λησάμενον·
Κρατὶ δ' ἐπηώρηντ' ὄπιθεν κομόωσαι ἔθειραι·
οὐ γὰρ ἔκερσ' ἤβα, ἀλλὰ πότμος προλαβών.

Προαγορεύω τοῖς κατὰ τὸν χῶρον τόνδε·
'Επικατάρατος ὅστις μὴ φείδοιτο
κατὰ τόνδε τὸν χῶρον τοῦδε ...

τοῦ ἔργου καὶ τῆς εἰκόνος τῆς εἱδρυμένης, ἀλλὰ ἀτειμάσει ἢ μεταθήσει ὅρους ἐξ ὅρων ἢ ὑβρίσει μιάνας ἢ αἰκίσεται ἢ θραύσει ἤ τι μέρος ἢ σύμπαν ἢ εἰς γῆν ἀνατρέψει καὶ κατασκεδάσει καὶ ἀμαυρώσει, τοῦτόν τε θεὸς πατάξαι ἀπορίᾳ καὶ πυρετῷ καὶ ῥίγει καὶ ἐρεθισμῷ καὶ ἀνεμοφθορίᾳ καὶ παραπληξίᾳ καὶ ἀορασίᾳ καὶ ἐκστάσει διανοίας καὶ εἴη ἀφανῆ τὰ κτήματα αὐτοῦ· μὴ γῆ βατή, μὴ θάλαττα πλωτή, μὴ παίδων γονή, μηδὲ οἶκος αὔξοιτο, μηδὲ καρπῶν ἀπολαύοι, μηδὲ οἴκου· μὴ φωτός, μὴ χρήσεως μηδὲ κτήσεως, ἐπισκόπους δὲ ἔχοι Ἐρεινύας.

Εἰ δέ τις εὐθετοίη καὶ τηροίη καὶ συμφυλάττοι, τῶν λῷων ἀπολαύοι εὐλογοῖτό τε ἐν παντὶ δήμῳ καὶ πληθύοι αὐτῷ οἶκος παίδων γοναῖς καὶ καρπῶν ἀπολαύσεσιν, ἐπισκοποίη δὲ Χάρις καὶ Ὑγεία.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη σύγκειται ἐκ δύο μερῶν, ὧν τὸ μὲν ἐκ δώδεκα στίχων συγκείμενον εἶνε ἔμμετρον ἐλεγεῖον, ἐκ στίχ. ἕξ, τὸ δ' ἄλλο καταλογάδην γεγραμμένον σύγκειται ἐκ στίχ. εἴκοσι καὶ ἐννέα. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει δηλοῦται τὸ ὄνομα ἄνευ ἐπωνύμου τοῦ Ἀμφικλέους, οὗ ἡ εἰκὼν ὑπερέκειτο τῆς ἐπιγραφῆς, τὸ γένος, ἡ ἡλικία, ἡ περὶ τὰς Μούσας διατριβὴ καὶ ὁ τρόπος τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περιέχεται ἀρὰ μὲν δεινοτέρα τοῦ παρὰ Χριστιανοῖς ἀφορισμοῦ τῷ ὅπως δήποτε βλάψοντι τὸ μνημεῖον, ὅπερ, ὡς εἰκάζο-

μεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἦτό τι ἐκπρεπές, ἤ τὴν εἰκόνα, εὐχὴ δὲ τῷ εὐθετοῦντι καὶ τηροῦντι καὶ συμφυλάττοντι, ὅπως πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύῃ. Παρατηρητέον ὅτι ἡ ὑπογραφὴ ἐλλείπει πανταχοῦ ὅπου εἶνε ἀναγκαία.

30.— Ἐν Ἐρετρίᾳ δὲ ἐπὶ ἐπιτυμβίου πλακὸς πρὸ ὀλίγου εὑρεθείσης ἀνέγνωμεν

ΝΑΥΣΙΚΡΑΤΗ
ΑΝΤΙΦΙΛΟΥ

31.— Αὐτόθι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Α. Καλογέρα ἐπὶ ἐπιτυμβίου πλακὸς ἀνέγνωμεν

ΠΟΛΥΞΕΝΟΣ

Γ. Α. Παπαβασιλειου

ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΕΑ

Τὴν ἐν σελ. 607 τοῦ γ΄ τόμου τῆς Ἀθηνᾶς ἐπιγραφήν, *μὴ ἐπιβαίνειν εἰς τὰ χωρία* ἀναγνωστέον·

ΜΗΕΓΒΑΙΝΕΙΝΕΙΣΤΑΧΩΡΙΑ

Γ. Α. Π.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Συνεδρία ΛΣΤ′ (τῇ 2 Φεβρουαρίου 1892).

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Τιμολέων Α. Ἀργυρόπουλος διέλαβε περὶ ἀνακλάσεως τοῦ φωτὸς διορθώσας τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις φερομένην ἀνακρίβειαν, ἐξ ἧς εὐκόλως δύναταί τις ν' ἀπατηθῇ καὶ ὑπολάβῃ ὅτι ἡ γωνία τῆς ἀνακλάσεως μένει σταθερά, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ διάμεσον. Περιγράψας ὁ κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλος ἰδίαν συσκευήν, ἥτις κατεσκευάσθη ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πειραματίσας δι' αὐτῆς ἀπέδειξεν ὅτι ἄλλη εἶνε ἡ γωνία τῆς ἀνακλάσεως, ὅταν διάμεσον εἶνε τὸ κενόν, καὶ ἄλλη, ὅταν διάμεσον εἶνε σταθμητή τις ὕλη, καὶ ὅτι ἑπομένως πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις *ἀπολύτου* ὁρικῆς γωνίας καὶ *σχετικῆς*. Προέτεινε δὲ ἵνα ἀπόλυτος μὲν ὁρικὴ γωνία καλῆται ἡ μεταξὺ περιέχοντός τινος ἐκ σταθμητῆς ὕλης καὶ τοῦ κενοῦ, σχετικὴ δὲ ὁρικὴ γωνία ἡ μεταξὺ περιέχοντός τινος καὶ ἄλλου, πλήρους ὕλης σταθμητῆς.

Ὁ δὲ κ. Ῥήγας Νικολαΐδης διέλαβε περὶ τῆς γεννήσεως τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων.

Ὁ δὲ κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἀνήγγειλε τοῖς ἑταίροις τὴν συντέλεσιν τοῦ ἐξόχου ἔργου τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Greifswald καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας, ἐπιτίμου δὲ ἑταίρου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας κ. Franz Susemihl, τῆς *Ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρεωτικοὺς χρόνους* (Geschi-

chte der griechischen Litteratur in der Alexandrinerzeit). Ἐπέδειξε δὲ τοῖς ἑταίροις τὸ σοφὸν ἔργον ἐκ δύο ὀγκωδῶν τόμων (109 τυπογραφικῶν φύλλων) συγκείμενον, καὶ ἐξῆρε τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ. Ἐχαρακτήρισε δὲ ὡς μεγίστην τῆς τύχης εὔνοιαν, ὅτι ἀνὴρ τὰ πρῶτα φέρων ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τοῖς γράμμασι τῆς ἐνδόξου ἀρχαιότητος καθόλου ἀνέλαβε καὶ ἐξεπέρανεν εὐτυχῶς τὸ λαμπρὸν ἔργον, ἐφ' ᾧ χαίρουσιν εἰλικρινῆ χαρὰν οἱ τῶν γραμμάτων φίλοι, μετ' εὐγνωμοσύνης δὲ χαιρετίζομεν αὐτὸ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ὧν τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν μετ' ἐξαιρετικῆς στοργῆς καὶ εὐλαβείας περισυνέλεξεν καὶ ἐν σεμνῇ καὶ μεγαλοπρεπεῖ μορφῇ ἐκτίθησιν εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων. Ηὐχήθη δέ, ἵνα ὡς τὸ τοῦ Κ. Ο. Müller οὕτω καὶ τοῦτο εὕρῃ ἄξιον Ἕλληνα μεταφραστήν.

Συνεδρία ΛΖ' (τῇ 23 Φεβρουαρίου 1892).

Συνελθόντων τῶν ἑταίρων εἰς συνεδρίαν ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ΛΣΤ' συνεδρίας ὁ μὲν γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (ἰδὲ αὐτὴν κατωτέρω) περὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ὁ δὲ εἰσηγητὴς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας κ. Ἀλέξανδρος Καράλης ἀπολογισμὸν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τῆς 23 Φεβρουαρίου 1892. Μετὰ ταῦτα προέβησαν οἱ ἑταῖροι εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ ἐξελέξαντο *πρόεδρον* τὸν κ. Κ. Σ. Κόντον, *Ἀντιπροέδρους* τοὺς κ. Ἰ. Ν. Χατζιδάκην καὶ Ἀχιλλέα Ἀγαθόνικον, *γραμματέα* τὸν κ. Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην, *συμβούλους* τοὺς κ. Ἰωάννην Τυπάλδον, Γεώργιον Παπαβασιλείου, Ῥήγαν Νικολαΐδην, Ἀντώνιον Μομφερρᾶτον καὶ Παναγιώτην Καββαδίαν. Πρὸ τοῦ δὲ προβῶσιν οἱ ἑταῖροι εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὁ πρόεδρος ὅτι τὸ ἐκλεχθὲν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐκλέγει τὸν κ. Ἀλέξανδρον Καράλην ταμίαν τῆς Ἑταιρείας, παρακαλεῖ ἑπομένως τοὺς ἑταίρους νὰ μὴ συμπεριλάβωσιν αὐτὸν ἐν τῇ τῶν ἐλεγκτῶν ἐκλογῇ. Ἐλεγκτὰς δ' ἀνεκήρυξαν οἱ ἑταῖροι τοὺς κ. Παναγιώτην Οἰκονόμον, Ἠλίαν Λιακόπουλον καὶ Δ. Γ. Καμπούρογλουν.

Συνεδρία ΛΗ' (τῇ 1 Μαρτίου 1892).

Διενεμήθη τοῖς ἑταίροις πρόγραμμα ἑπταετοῦς δημοτικῆς σχολῆς καὶ γυμνασίου ὀκταετοῦς μετὰ πρακτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ τμήματος, ὅπερ ἐξεπόνησεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄλλοτε ἐν δημοσίαις συζητήσεσι καὶ ἐν ὑπομνήμασι διατυπωθεισῶν ἀρχῶν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας ἐπιτροπεία ὁρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν κ. Μιλτιάδου Πανταζῆ, Γεωργίου Παπαβασιλείου, Παύλου Καρολίδου, Παναγιώτου Οἰκονόμου, Δ. Ζαγγογιάννη καὶ τοῦ γραμματέως Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου.

Εἶτα δὲ ὁ ἑταῖρος κ. Κωνσταντῖνος Ν. Ῥάδος ἐποιήσατο λόγον περὶ τοῦ πρὸ μικροῦ μεταστάντος Γάλλου ναυάρχου καὶ Ἀκαδημεικοῦ Jurien de la Gravière ἐξιστορήσας αὐτὸν ὡς ναυτικὸν ἄνδρα, ὡς συγγραφέα καὶ ὡς φιλέλληνα, ἀφ' οὗ πρότερον ἐν εἰσαγωγῆς εἴδει ἐπραγματεύθη περὶ τῆς μεγίστης σπουδαιότητος τῆς μεσογείου θαλάσσης ἐν ταῖς τύχαις τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου καθόλου. Διεζωγράφησε δὲ σαφῶς τὴν εἰκόνα τοῦ φιλέλληνος ἀνδρὸς ἔν τε τῇ διανοήσει καὶ ἐν τῇ πράξει. Τὸν φιλελληνισμὸν αὐτοῦ ἐτεκμηρίωσεν ὁ ἀοίδιμος, οὐ μόνον διὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ὧν ὑπόθεσις εἶνε τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐνδόξοις χρόνοις, ἐν τῇ Βυζαντιακῇ περιόδῳ καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν προσπαθειῶν, ἃς κατέβαλεν ἐν Γαλλίᾳ πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς ἡμετέρας προφορᾶς ἐν τοῖς Γαλλικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις. Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ καλῶν συμβουλῶν, ἃς ἀπέτεινεν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἶνε καὶ αὕτη, ὅτι οἱ Ἕλληνες περὶ πολλοῦ πρέπει νὰ ποιῶνται τὴν ἱστορίαν τῆς ναυτικῆς καὶ ὅτι ὀφείλουσι νὰ ἱδρύσωσιν ἐν ταῖς ναυτικαῖς αὐτῶν σχολαῖς ἕδραν τοῦ μαθήματος τούτου. Τὸ ναυτικὸν ὑπῆρξεν ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο θὰ δοξάσῃ αὐτὴν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Συνεδρία ΛΘ' (τῇ 8 Μαρτίου 1892).

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἀνδρέας Σκιᾶς διέλαβε περὶ τῶν βοτανικῶν ὅρων Flora καὶ Fauna καὶ ἐπιδοκιμάσας τὴν ἐξελλήνισιν τοῦ ὅρου Flora

διὰ τῆς *χλωρίδος* προέτεινε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὅρου Fauna διὰ τοῦ *Πανίσκη* ὧδε·

Flora — Fauna.

Εἶνε γνωστὴ εἰς πάντας ἡ δυσχέρεια τῆς ἀποδόσεως τῶν τεχνικῶν ὅρων τῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους μάλιστα χρόνους ἀναπτυχθεισῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν καὶ αἱ ὑπὸ πολλῶν καταβληθεῖσαι προσπάθειαι πρὸς θεραπείαν αὐτῆς. Μικρὰν συμβολὴν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον σκοπεῖ νὰ παράσχῃ καὶ ἡ παροῦσα μελέτη.

Μεταξὺ τῶν δυσαποδότων ἐπιστημονικῶν ὅρων εἶνε καὶ αἱ ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς μυθολογίας παρειλημμέναι λέξεις Flora καὶ Fauna, δι' ὧν ἐν τῇ φυσιογραφίᾳ δηλοῦται τὸ σύνολον τῶν γενῶν καὶ εἰδῶν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, περιωρισμένου τινός τόπου συνήθως, ὡς λ. χ. τῶν Ἄλπεων, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σικελίας, τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἀττικῆς, ἢ τῶν γλυκέων ὑδάτων, τῆς θαλάσσης κ.τ.λ. Εὐτυχῶς οἱ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ σπεύδοντες νὰ δημιουργήσωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ ἐξηυγενισμένην ποίησιν ἐξ Ἑλληνικῶν στοιχείων ἠναγκάσθησαν νὰ συγκεράσωσι τὴν πενιχρὰν καὶ πεζὴν μυθολογίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους πρὸς τὴν πλουσιωτάτην καὶ καλλιτεχνικωτάτην Ἑλληνικήν, ἵνα καὶ τὰς περὶ θεῶν δόξας τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους ἐξευγενίσωσι καὶ τὰς μετ' ἀμιμήτου κάλλους ὑπὸ τοῦ θεωρητικοῦ καὶ ποιητικοῦ πνεύματος πολλῶν Ἑλληνικῶν γενεῶν πεπλασμένας θεότητας χρησιμοποιήσωσι πρὸς διακόσμησιν τοῦ ὑπ' αὐτῶν δημιουργουμένου ποιητικοῦ πανθέου. Ὅθεν καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ Flora ὄχι μόνον ἐταὐτίσθη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν νύμφην *Χλωρίδα* ὑπὸ τοῦ Ὀβιδίου, οἰκειοποιηθεῖσα μάλιστα καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ παρεστάθη ὡς οὐδὲν ἕτερον οὖσα ἢ παραφθορὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος (1). Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ νύμφη *Χλωρίς*, καίπερ ἔχουσα ἱστορίαν ὁπωσοῦν ποικιλωτέραν ἢ ἡ Ῥωμαϊκὴ Flora, οὔτε μέχρις αὐστηρᾶς ἀτομικότητος ἀπηκριβωμένον χαρακτῆρα ἔχει ἐν τῇ μυθολογίᾳ, διετέλεσε δὲ πάντοτε οὖσα μόνον φυσικὴ θεότης οὐδεμίαν ἀναφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸν ἠθικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ

(1) Ovid. Fast. V, 195:
Chloris eram, quae Flora vocor. corrupta Latino
nominis est nostri littera græca sono.

πρὸς τὴν παναρχαίαν κοινωνικὴν ἢ πολιτικὴν ἱστορίαν τῶν Ἑλλήνων, πάντοτε δὲ ἐν τῇ γῇ ζῶσα καὶ οὐδέποτε τοῦ Ὀλύμπου ἀξιωθεῖσα οὐδὲ τῆς ἀθανασίας τῶν Ὀλυμπίων τυχοῦσα (1), ἥρμοζε κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην ὡς ἁπλοῦν σύμβολον τῆς φυτικῆς ζωῆς, ὅπως ἡ Ῥωμαϊκὴ Flora. Ὁ ἐξελληνισμὸς λοιπὸν τούτου τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὅρου ἦτο εὐχερὴς καὶ κατωρθώθη εὐθὺς ὑπὸ τῶν πρώτων ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐπιστήμης διδασκάλων.

Ἡ Fauna ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐξελληνισθῇ τοσοῦτον εὐχερῶς, ὡς ἡ Flora, καίτοι ὁ Ἑλληνικὸς *Πὰν* τοσοῦτον συνανεκράθη μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Faunus, ὥστε ὁ Ἰταλικὸς θεὸς ὄχι μόνον Maenalius ἀποκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὀβιδίου (2), ἀλλὰ καὶ bicornis, semicaper, cornipes (3) καίπερ αὐτὸς ἀνθρωπόμορφος ὤν· διότι οὔτε ὁ Πὰν δύναται νὰ ληφθῇ ὡς ἁπλοῦν σύμβολον τῆς ζωϊκῆς φύσεως ὡς ἔχων ἴδιον ἀτομικὸν χαρακτῆρα, διαφέροντα ἐν πολλοῖς τοῦ ἁπλοῦ ποιμενικοῦ βίου (4), καὶ ἱστάμενος πολὺ ἐγγύτερον πρὸς τὸν Ὄλυμπον ἢ ἡ νύμφη Χλωρίς, οὔτε παρέχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα θηλυκὸν τύπον τοῦ ὀνόματος Πάν, ὅπως τὸ Fauna ἐκ τοῦ Faunus. Ἕνεκα τούτου ἡ Fauna, καθ' ὅσον ἡμεῖς τοὐλάχιστον γνωρίζομεν, οὐδέποτε ἐξηλληνίσθη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις.

Ἀλλ' ὁ ἀρχικὸς χαρακτὴρ τοῦ Πανὸς δὲν διετηρήθη καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχαιότητα ἀναλλοίωτος, διότι τὸ μυθοπλαστικὸν πνεῦμα τῶν ἀρχαίων ταχέως ἀνεῦρε σχέσιν μεταξὺ τοῦ Πανὸς τοῦ *ἀνὰ πίση δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτῶντος χοροήθεσι νύμφαις* (5) καὶ τοῦ Διονύσου, τοῦ κυρίου *τῆς ὑγρᾶς φύσεως* κατὰ Πλούταρχον (6). Ὡς ἐκ τούτου καταλεχθεὶς ὁ Πὰν εἰς τοὺς ἀκολούθους τοῦ Διονύσου μετέλαβε ταχέως τῆς φύσεως τῶν Σατύρων πολλαπλοῦς γενόμενος καὶ αὐτός, ὡς

(1) Cicer. D. nat. deor. III, 17. Si di sunt, suntne etiam Nymphæ deæ? si Nymphæ, Panisci etiam et Satyri? Hi autem non sunt: ne Nymphæ deæ quidem igitur.—Serv. ad Aen. I. 372: nam et moriuntur [nymphæ] secundum Aristotelem, ut Fauni Panesque.

(2) Fast. IV. 650 Πρβλ. Horat Carm. I, XVII, 1 sæpe Lucretilem mutat Lycæo Faunus. III, XVIII, 1 Faune, Nympharum fugientum amator.

(3) Ovid. Fast. V, 99—101, II 361.

(4) Λ. χ. ὡς πολεμιστὴς καὶ ὡς ἐμβάλλων τοὺς πανικοὺς λεγομένους φόβους.

(5) Ὁμήρ. Ὕμν. XIX, 2.

(6) Πλούτ. περὶ Ἴσ. καὶ Ὀσ. σελ. 364 D: Καὶ τὸν Διόνυσον [καλοῦσιν] «Ὕην» *ὡς κύριον τῆς ὑγρᾶς φύσεως.*

ἐκεῖνοι· ὥστε ἐξ ἑνὸς δι' ἀτομικῶν χαρακτηριστικῶν διακεκριμένου προσωπικοῦ θεοῦ παρήχθη πληθὺς ἐκπεφυλισμένων καὶ ἄνευ ἱστορίας θεοτήτων, οὔτε τοῦ Ὀλύμπου καταξιουμένων οὔτ' ἐν τῇ γῇ που ἀρχουσῶν, ἀλλὰ μόνον ἐν εἰρήνῃ πρὸς πάντας καθ' ἑαυτὰς καὶ δι' ἑαυτὰς διαβιουσῶν καὶ εἰς ἀμέριμνον ἀπόλαυσιν τῆς αὐτάρκους καὶ ἀνεπιφθόνου μακαριότητος τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐπιδεδομένων. Τοιαύτη δὲ ὑπῆρχεν ἡ ἀντίθεσις τοῦ παλαιοῦ Πανὸς πρὸς τοὺς εὐτελεῖς αὐτοῦ ἐκγόνους, ὥστε πολλάκις οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἠξιοῦντο νὰ φέρωσιν ἀναλλοίωτον, ἀλλ' ἐπωνομάζοντο *Πανίσκοι* (1) Ἡ ἀφομοίωσις δ' αὐτῶν πρὸς τοὺς Σατύρους καὶ ἡ προσέγγισις πρὸς τὴν ζωϊκὴν φύσιν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου ἐγένετο σὺν τῷ χρόνῳ ἔτι μεγαλητέρα, ὥστε ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ τοὐλάχιστον, εἰ μὴ ἐν τῇ δημώδει μυθολογίᾳ, ἐπλάσθησαν καὶ Πᾶνες θήλεις τὸ γένος, ὡς καὶ Σάτυροι θήλεις καὶ Κένταυροι.

Τοὺς θήλεις τούτους Πᾶνας, οὓς πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν *Πανίσκας*, ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν εὕρομεν μνημονευομένους παρά τινι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Διεσώθησαν ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος ἱκανὰ μνημεῖα τέχνης Πανίσκας καὶ Σατυρίσκας παριστῶντα, ἅτινα ἀπηρίθμησεν ἐσχάτως ὁ Wieseler ἐν τῇ ἐπετείῳ συγγραφῇ τοῦ ἐν Γοττίγγῃ Πανεπιστημίου (2). Ἀφοῦ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη παρέχει θήλεις θεότητας τῆς αὐτῆς φύσεως πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μετὰ τοῦ Faunus ταὐτισθέντα Πᾶνα καὶ ταύτας ἐστερημένας τοῦ

(1) Ὦ Ἡράκλεις, ὦ Πᾶνες. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 1068. — Πανῶν καὶ Σατύρων. Πλούταρχ. περὶ Ἴσ. καὶ Ὀσ. σελ. 356 D. — Σατυρίσκοις ἢ Πάνεσσι κακοκνάμοισιν Θεόκρ. IV. 63. — Κλήμ. Ἀλεξ. Προτρ. IV § 61 Οἷαι δὲ αὖ καὶ ἄλλαι ὑμῶν εἰκόνες; πανίσκοι τινὲς καὶ γυμναὶ κόραι καὶ σάτυροι μεθύοντες. — Cicer. De div. Fingebat Carneades in Chiorum lapicidinis saxo difisso caput exstitisse Panisci. Cic. De nat. d. III, 17 Panisci et Satyti. — Ὁμοίως ἐπλάσθησαν καὶ Fauni Ovid. Met. I. 192 Sunt mihi semidei, sunt rustica numina, nymphæ

Faunique satyrique et monticolæ Silvani:
Quos quoniam caeli nondum dignamur honore,
Quasdedimus, certe terras habitare sinamus

Πρβλ. καὶ Ovid. Met. VI 393, Fauni Panesque. Serv. ad Aen. I, 372.

(2) Nachrichten von der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg-Augusts-Universität zu Göttingen, 1890, φυλλάδ. 11: Weibliche Satyrn und Pane in der Kunst der Griechen und Römer, σελ. 385-397.

προσωπικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Πανὸς καὶ δυναμένας κάλλιστα νὰ παραστήσωσι συμβολικῶς τὴν ζωϊκὴν φύσιν, ἐν ᾗ καὶ μόνῃ ἔχουσιν ὕπαρξιν, οὐδαμῶς διστάζομεν νὰ συστήσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους φυσιογράφους νὰ μεταχειρίζωνται ἀντὶ τοῦ Fauna τὸν ὅρον *Πανίσκη*.

Ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκης προσήγαγε λόγους, δι' ὧν δεικνύεται ἐσφαλμένη ἡ δόξα, ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου μέχρι τῶν τοῦ Ἰουστιανιανοῦ ἐξέλιπον καὶ δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ Ἕλληνες κάτοικοι, ὅτι ἐπομένως ἡ κάτω Ἰταλία κατῳκεῖτο ἄνευ διακοπῆς ὑπὸ Ἑλλήνων.

Μετὰ ταῦτα ὥρισαν οἱ ἑταῖροι, ἵνα ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος γένηται ἔναρξις ἐκτάκτων συνεδριῶν τῶν ἑταίρων πρὸς συζήτησιν τοῦ τε παρασκευασθέντος προγράμματος τῆς δημοτικῆς καὶ μέσης παιδεύσεως καὶ τῆς προτάσεως περὶ σχηματισμοῦ σχολῆς πρὸς πρακτικὴν εἰς τὸ διδάσκειν ἄσκησιν τῶν φοιτητῶν τῆς φιλοσοφικῆς τοῦ Πανεπιστημίου σχολῆς.

Ἔκτακτοι σύνοδοι τῶν ἑταίρων Ζ', Η', Θ', Ι' καὶ ΙΑ'.

Ἐν μὲν τῇ Ζ' ἐκτάκτῳ συνόδῳ συνῆλθον τῇ 12 Ἰανουρίου 1892 πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς πέμπτης καὶ ἑβδομηκοστῆς ἐπετηρίδος τῶν γενεθλίων τοῦ ἐπιτίμου τῆς Ἑταιρείας ἑταίρου κ. Heinrich Brunn. Ἐν ταύτῃ ὁ μὲν γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἐξέθηκε τὸν σκοπὸν τῆς συνεδρίας καὶ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὁ δὲ κ. Π. Καββαδίας ἐπήνεσε τὸν ἑορταζόμενον ἑταῖρον, ὁ δὲ κ. Α. Λόλλιγκ καὶ ὁ κ. Βαλέριος Στάης ἀνέγνωσαν πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Η. Brunn ἀρχαιολογικὰς πραγματείας, μεθ' οὓς ὁ κ. Ἀντώνιος Οἰκονόμος ἐνεκωμίασε τὸν κ. Η. Brunn ἐξιστορήσας τὰς ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ ἐργασίας καὶ ἐξάρας τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀρχαιολόγοις. Μετὰ τὸν λόγον τοῦ κ. Α. Οἰκονόμου ὁ γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας προέτεινεν, ἵνα πεμφθῇ τῷ κ. Brunn ἀπὸ τῆς συνόδου τῶν ἑταίρων συγχαρητήριον τηλεγράφημα εἰς Μόναχον, ὅπερ καὶ ἀνέγνω. Ἡ

σύνοδος ὁμοφώνως παρεδέξατο τὴν πρότασιν καὶ παρεκάλεσεν αὐτόν, ἵνα εὐθὺς ἀποστείλῃ τῷ κ. Brunn τὸ ἀναγνωσθὲν καὶ ἐγκριθὲν τηλεγράφημα.

Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς τέσσαρσιν ἐκτάκτοις συνόδοις, ταῖς συγκροτηθείσαις τῇ 13ῃ 16ῃ 19ῃ Μαρτίου καὶ τῇ 18ῃ Μαΐου συνεζήτησαν οἱ ἑταῖροι τὸ πρόγραμα δημοτικοῦ σχολείου καὶ γυμνασίου μετὰ πρακτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ τμήματος. Περὶ τούτων ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν τῷ «*Παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου*» τῆς Ἀθηνᾶς σελ. 116 κἑξ.

Ἐν τῇ Θ' ἐκτάκτῳ συνόδῳ συνεζητήθη προσέτι καὶ ἐπεψηφίσθη σχέδιον τοῦ ἑταίρου κ. Ἠλία Λιακοπούλου πρὸς κατασκευὴν κτιρίου τῆς Ἑταιρείας. Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου ἐξελέγη ἐπιτροπεία, συγκειμένη ὑπὸ τοῦ Ἠλία Λιακοπούλου, Σπυρίδωνος Οἰκονομίδου καὶ Παναγιώτου Οἰκονόμου.

Συνεδρία Μ' (τῇ 10 Μαΐου 1892).

Ὁ ἑταῖρος κ. Δημήτριος Γ. Καμπούρογλους ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἀνέκδοτον Βυζαντιακὴν ἔκφρασιν τοῦ ναοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ἣν ἵδρυσεν ἡ βασίλισσα Εἰρήνη, σύζυγος μὲν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ Καλοϊωάννου καλουμένου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας. Τῆς ἐκφράσεως ταύτης ὑπῆρχον γνωστοὶ μόνον οἱ δέκα πρῶτοι στίχοι, ἀνακάλυψε δ' αὐτὴν ὅλην ὁ κ. Δ. Γ. Καμπούρογλους ἐν Μηναίῳ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Συνεδρία ΜΑ' (τῇ 1 Ἰουνίου 1892).

Μὴ γενομένης ἀπαρτίας τῇ 24 Μαΐου, ὅτε προσεκλήθησαν οἱ ἑταῖροι, ἵνα ἐκλέξωσιν ἀντιπρόεδρον πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀοιδίμου Ἀχιλλέως Ἀγαθονίκου, συνῆλθον τὸ δεύτερον τῇ 1 Ἰουνίου καὶ ἀνέδειξαν ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Σπ. Βάσην.

Συνεδρία ΜΒ' (τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1892).

Ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σ. Βάση, δι' ἧς ἀνήγγελλε τῷ προέδρῳ ὅτι ἕνεκα λόγων σπουδαίων ἀδυνατεῖ ν' ἀναλάβῃ τὸ τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας ἀξίωμα, οἱ ἑταῖροι προέβησαν εἰς ἐκλογὴν καὶ ἀνέδειξαν ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Δημοσθένην Τσιβανόπουλον. Εἶτα δὲ ὁ μὲν πρόεδρος Κ. Σ. Κόντος ἀνακοινώσατο τοῖς ἑταίροις δύο ἐπανορθώσεις χωρίων, μίαν μὲν ἐν τοῖς εἰς Ὅμηρον παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου, ἔνθα τὸ *ἀκριβὲς* ἀνέγνω *ἀτριβές*, καὶ ἑτέραν ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνην σχολίοις, ἔνθα τὸ *μεταδοῦναι* ἀνέγνω *ἐπιδοῦναι* (ἴδε σελ. 487 κέξ.), ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Ἀργυριάδης προέτεινε τοῖς ἑταίροις πολλὰς αὐτοῦ διορθώσεις καὶ κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς τὰ Πολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. Αἱ διορθώσεις τοῦ κ. Ἰωάννου Ἀργυριάδου δηδημοσιευθήσονται ἐν τῷ προσεχεῖ τῆς Ἀθηνᾶς τεύχει.

Συνεδρία ΜΓ' (τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1892)

Ὁ μὲν κ. Γεώργ. Α. Παπαβασιλείου ἀνέγνω τὰς ἐν σελ. 623 κατακεχωρισμένας ἐπιγραφάς, ὁ δὲ κ. Γεώργ. Ν. Χατζιδάκης διέλαβε περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς λέξεως Μορέας. Τὴν μὲν ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ Σλαυικοῦ morje = θάλασσα, ἣν προὔτεινεν ὁ Fallmereyer ἀπέρριψεν εἰπὼν ὅτι διὰ λέξεως σημανούσης τὴν θάλασσαν δὲν ἠδύναντο νὰ ὀνομάσωσι τὴν ξηράν, ἀφ' οὗ ἄλλως τε εἶνε γνωστὸν ὅτι κατ' ἀρχὰς μέρος μόνον τῆς Πελοποννήσου ὠνομάσθη οὕτως. Ὁμοίως ἀπεδοκίμασε διὰ φωνητικοὺς λόγους τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ κ. Κ. Σάθα ἐκ τῆς πόλεως Μαργαίας· διϊσχυρίσθη δὲ ὅτι ἡ ἐκ τοῦ δένδρου *μορέα* παραγωγὴ δύναται ν' ἀληθεύῃ, ἂν νομισθῇ οὐχὶ ὅπως λέγεται συνήθως ὅτι διὰ τὸ σχῆμα τοῦ φύλλου τῆς μορέας ὠνομάσθη ἡ Χερσόνησος οὕτως, διότι τοῦτο προϋποτίθησι γνῶσιν γεωγραφικῶν χαρτῶν κτλ. ἀλλ' ὅτι ἡ Ἠλεία ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς ὁ *μορέας* ἤτοι μορεών, ὅπως λέγομεν λυγαρέας, ἐρεικέας, κερδέας, θυμαρέας κτλ. διὰ τὸ

πλῆθος τῶν μορεῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μέσου αἰῶνος, ὅτε ἐκαλλιεργεῖτο παρ' ἡμῖν μόνοις ἡ μέταξα· ὅτι δ' ἔπειτα διὰ τὴν φραγκοκρατίαν, ἐκ τῆς Ἠλείας ὁρμωμένην καὶ κρατοῦσαν τῆς λοιπῆς χώρας, μετεδόθη τὸ ὄνομα ἀνὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον.

Συνεδρία ΜΔ' (τῇ 1 Νοεμβρίου 1892).

Ὁ γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ ἐπιτίμου τῆς Ἑταιρείας ἑταίρου August Nauck εἰπὼν ὅτι ἀντὶ τοῦ λόγου, ὃν τὸ προεδρεῖον εἶχε νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ μεταστάντος ἐπιτίμου ἑταίρου θὰ ἀναγνῷ πραγματείαν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἑταίρου κ. Π. Παπαγεωργίου πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν πρὸς τὸ προεδρεῖον πεμφθεῖσαν. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ἐξετίθεντο τὰ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἰδίᾳ τῷ κριτικῷ καὶ διορθωτικῷ αὐτῆς κλάδῳ κατορθώματα τοῦ ἀοιδίμου Nauck καὶ ὁ ἄλλος αὐτοῦ χρηστὸς χαρακτήρ. Ἡ πραγματεία αὕτη δημοσιευθήσεται ἐν τῷ α´ τεύχει τοῦ Ε´ τόμου τῆς Ἀθηνᾶς. Μετὰ τὸν περὶ Nauck λόγον ἐπέδειξεν ὁ κ. Πρόεδρος τοῖς ἑταίροις ἰδιόχειρον χαριεστάτην Ἑλληνικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς ὁ ἔξοχος ἑλληνιστὴς ἐξεδήλου βαθεῖαν πρὸς τὴν Ἑταιρείαν εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας ἑταίρου καὶ θερμοτάτας ηὔχετο εὐχὰς ὑπέρ τε τῆς Ἑταιρείας καὶ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης καθόλου ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἐπιστολὴ κατ' αἴτησιν τῶν ἑταίρων ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ γραμματέως εἰς ἐπήκοον πάντων.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἑταῖρος κ. Ἠλίας Λιακόπουλος διέλαβε περὶ τοῦ δημοτικοῦ ἡμῶν νόμου εἰπὼν τάδε·

Ὁ δημοτικὸς ἡμῶν νόμος συνετάχθη γερμανιστὶ ὑπὸ τῆς ἐκ Γερμανῶν ἀντιβασιλείας, ὑπεβλήθη δὲ γερμανιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ μετ' ἐκθέσεως τῇ 23 Αὐγούστου 1833 εἰς πενταμελῆ ἐπιτροπείαν, ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ νομάρχου Μαύρου, ὡς προέδρου, Θεοχάρους, Σχινᾶ, Κενταύρου, συμβούλων γραμματειῶν, καὶ Παλαιολόγου, ἐφόρου τοῦ ἐκ Τίρυνθι ἀγροκομείου. Ἡ ἐπιτροπεία διώρθωσε πρῶτον τὰ μεταφραστικὰ λάθη ἐπενεγκοῦσα ἁρμονίαν τῶν δύο κειμένων, εἶτα δὲ

ἐπελάβετο τῆς κατ' οὐσίαν ἐρεύνης τοῦ νομοσχεδίου. Τὸ πόρισμα τῆς ὅλης ἐργασίας ὑπεβλήθη εἰς τὴν γραμματείαν τῶν Ἐσωτερικῶν, ἥτις ἔπεμψε τὸ νομοσχέδιον κλπ. περαιτέρω εἰς τὸ Ὑπ. Συμβούλιον, ὅπερ μετά τινων τροποποιήσεων ἔπεμψε πάλιν τὸ νομοσχέδιον εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν, ἥτις κυρώσασα αὐτὸ ἐδημοσίευσεν ὡς νόμον τοῦ Κράτους τῇ 27 Δβρίου 1833 (8 Ἰαν. 1834) ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστί. Ἐκ τῆς ἐπανειλημμένης ἐπεξεργασίας θὰ προσεδόκα τις βεβαίως ὅτι ἡ σύγκρισις τῶν δύο κειμένων δὲν θὰ παρεῖχεν ἀφορμὴν εἰς παραλλαγὰς καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Γερμανικοῦ κειμένου θὰ ἦτο ἀκριβεστάτη, ἀφοῦ μάλιστα προὔκειτο περὶ νόμου οὑτωσὶ θεμελιώδους, ἔνθα πολλάκις καὶ ἡ ἐλαχίστη παραλλαγὴ λέξεως δύναται νὰ γεννήσῃ ζητήματα. Ἀλλ' ὅλως τοὐναντίον αἱ διαφοραὶ τῶν δύο κειμένων εἶνε πολλαὶ καὶ ποικίλαι, ὧν τινες τὰ μάλα οὐσιώδεις, καθόσον ἢ εὐρύνουσιν ἢ συστέλλουσι τὴν ἀληθῆ τοῦ νομοθέτου ἔννοιαν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλως μεταβάλλουσιν αὐτήν.

Πρὶν ἢ προβῶμεν δὲ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διαφορῶν ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐπὶ ἀσυμφωνίας τῶν δύο κειμένων ἡ προτίμησις πρέπει νὰ δίδηται εἰς τὸ Γερμανικὸν κείμενον, διότι ἐν αὐτῷ διετυπώθη τοῦ νομοθέτου ἡ διάνοια, ἐνῷ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἐπήγασεν ἐκ τῆς τοῦ μεταφράστου ἐργασίας.

Ἡ ἔλλειψις ἀκριβείας περὶ τὴν μετάφρασιν ἐμφαίνεται εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπικεφαλίδος τοῦ νόμου. Τὸ Gemeindegesetz = δημοτικὸς νόμος μετεφράσθη νόμος περὶ συστάσεως τῶν δήμων. Καὶ εἰ μὲν προὔκειτο τοὐλάχιστον ἐν τῷ νόμῳ περὶ μόνης τῆς συστάσεως τῶν δήμων, ἡ ἀνακρίβεια θὰ ἦτο συγγνωστή· ἀλλ' ἐν τῷ νόμῳ περιλαμβάνονται πλεῖστα ἄλλα, οἷον τὰ περὶ ἐκλογῶν, περὶ φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων κλπ. διάφορα τοῦ τῆς συστάσεως τῶν δήμων.

Ἄρθρ. 1. unbewohnte ἀντὶ ἀκατοίκητος μετεφράσθη ἀκαλλιέργητος.

3. muss ἀντὶ ὀφείλει μετεφράσθη πρέπει.

4. Seele ἀντὶ ψυχὰς μετεφράσθη κατοίκους.

5. Kann gestattet ἀντὶ δύναται νὰ ἐπιτραπῇ μετεφράσθη ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ. Durch Colonisation ἀντὶ δι' ἐπηλύδων μετεφράσθη δι' ἀποίκων.

8. Gemeindeformation ἀντὶ δημοτικὸς σχηματισμὸς μετεφράσθη

διοργανισμός· jedes betheiligten Gemeinderathes ἀντὶ ἑκάστου ἐνδιαφερομένου δημοτικοῦ συμβουλίου μετεφράσθη τοῦ ἁρμοδίου δημοτικοῦ συμβουλίου.

11. Erwerbs—Unfähigkeit ἀντὶ ἀνικανότης τοῦ ἀποκτᾶν μετεφράσθη ἀνικανότης τοῦ ἐργάζεσθαι.

14. Wählbarkeit ἀντὶ ἱκανότης τοῦ ἐκλέγεσθαι μετεφράσθη δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι.

15. Religionsgesellschaft ἀντὶ θρησκευτικὴ κοινότης μετεφράσθη θρησκεία.

auf Auftrag ἀντὶ κατ' ἐντολὴν μετεφράσθη κατὰ διαταγήν.

in eigenem Namen ἀντὶ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι μετεφράσθη ἐν ὀνόματι τῶν ἰδίων αὐτοῦ δημοτικῶν ἀρχῶν.

16. Verbindlichkeiten ἀντὶ ὑποχρεώσεις μετεφρ. συναλλάγματα.

17. anzuhalten ἀντὶ ἐξαναγκάζειν μετεφράσθη παραινεῖν, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ θεωρῆται μέχρι σήμερον ὅτι κατὰ κανόνα αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐξαναγκάζονται ἀλλὰ παραινοῦνται, καὶ κοινοβουλευτικαὶ δὲ ἐπιθέσεις βουλευτῶν κατὰ ὑπουργῶν ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς κακῆς μεταφράσεως ἐν παλαιοτέροις χρόνοις! (Ἴδε πρακτικὰ Βουλ. 1848).

18. unentbehrlichen ἀντὶ ἀπαραιτήτων μετεφράσθη ἀναγκαίων.

Leistungen ἀντὶ καταβολαὶ μετεφράσθη συνδρομαί, ἐξ οὗ τὸ ἄλλως ἀσαφὲς Γερμανικὸν κείμενον καθίσταται ἔτι σκοτεινότερον καὶ ἀλλοῖον, ἐνῷ πρόκειται περὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῶν δήμων τοῦ νὰ μεριμνῶσι περὶ πασῶν τῶν καταβολῶν, αἵτινες ἐπιβάλλονται αὐτοῖς εἴτε ἐκ δικαιοπραξιῶν πρὸς ἰδιώτας εἴτε ἐκ δικαστικῶν ἀποφάσεων εἴτε ἐξ ἄλλων νομίμων λόγων.

20. Religionstheil ἀντὶ θρησκευτικὴν κοινότητα μετεφράσθη θρησκείαν.

21. administrativen ἀντὶ διοικητικῶν (τῆς περιουσίας) μετεφράσθη οἰκονομικούς.

27. nothwendigen ἀντὶ ἀναγκαίας μετεφράσθη κατεπειγούσας.

30. Schullehren ἀντὶ διδάσκαλλοι σχολείων μετεφράσθη δημόσιοι διδάσκαλοι.

34. Geeignete Stellvertreter ἀντὶ καταλλήλου ἀντιπροσώπου μετεφράσθη ν' ἀντικαταστήσῃ ἄλλον.

38. (ἐπικεφαλὶς) von den Verwaltungsbehörden der Gemeinden ἀντὶ περὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν τῶν δήμων μετεφράσθη περὶ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν.

40. Gemeinde-Beamte ἀντὶ δημοτικὸς ὑπάλληλος μετεφράσθη ὁ δήμαρχος εἶνε ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ δήμου, ἐνῷ ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ὑπάλληλος ὡς πρὸς τὸν δήμαρχον ἐπεβάλλετο, καὶ ἐν τῷ Γερμανικῷ κειμένῳ δὲν ἐτέθη τυχαίως.

41. Das Amt des Bürgermeisters ift ein Ehrenamt πόσον ἐκφραστικὴ θὰ ἦτο ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου εἶνε ἀξίωμα τιμῆς, πόσον δὲ περιεσταλμένη καὶ χλιαρὰ εἶνε ἡ μετάφρασις: τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα δίδεται τιμῆς χάριν.

41 καὶ 48. Entschädigung ἀντὶ ἀποζημίωσις μετεφράσθη ἀντιμισθία.

50. nutzbarer Rechte ἀντὶ δικαιωμάτων ἐπικαρπίας μετεφράσθη πραγματικῶν δικαιωμάτων.

55. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις παρευρίσκονται ὅ τε δήμαρχος, *οἱ πάρεδροι* καὶ ὁ ἐφημέριος, ὅπερ ἄγει εἰς τὸ νομίσῃ τις ὅτι πλείονες πάρεδροι συμπαρευρίσκονται, ἐνῷ ἡ ἔννοια ἀπῄτει νὰ τεθῇ ὁ πάρεδρος, ἢ τοὐλάχιστον νὰ τεθῶσιν ἅπαντα τὰ ὀνόματα πληθυντικῶς ὡς ἐν τῷ Γερμανικῷ κειμένῳ.

56. Ἰσοψηφίας τυχούσης, ἡ ψῆφος τοῦ προέδρου ἀποφασίζει, ἐνῷ κατὰ τὸ Γερμανικὸν κείμενον ἐπὶ ἰσοψηφίας ὁ πρόεδρος ψηφίζει καὶ λύει τὸ ζήτημα· ὅθεν κατὰ μὲν τὸ Γερμανικὸν ὁ πρόεδρος ψηφίζει μόνον ἐν ἰσοψηφίᾳ, κατὰ δὲ τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο μένει ἀόριστον.

Αἱ περὶ τῶν ἄρθ. 61—90 παρατηρήσεις παραλείπονται, ὡς μὴ ἐχόντων νῦν ἰσχὺν τῶν ἄρθρων τούτων.

94. Ortsschulen ἀντὶ ἐντοπίων σχολείων μετεφράσθη κατὰ τόπους διδασκαλείων.

103. Einweisungen ἀντὶ παραγγελιῶν μετεφρ. διαταγμάτων.

105. Rechnungsjahr ἀντὶ λογιστικὸν ἔτος μετεφρ. ἔτος.

109. Παρελείφθη ἐν τῇ Ἑλλ. μεταφράσει τὸ in Abschrift ἐν ἀντιγράφῳ (ἐπισυνάπτεται ἡ διαταγή).

117. Ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι Unterordnung ἀντὶ ὑπαγωγῆς μεταφρ. ὑπαλληλίας, ὅπερ τοὐλάχιστον διὰ τὴν σύγχυσιν ὤφειλεν ἐνταῦθα ν' ἀποφύγῃ ὁ μεταφράσας.

119. sint vollziehbar ἀντὶ εἶνε ἐκτελεσταὶ μετεφρ. ἔχουν κῦρος.

121. Παρελείφθη τὸ *ταχέως* (zur schleunigen) ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλλωσιν.

Ἄλλα τινὰ ἐπουσιωδέστερα παραλείπονται.

Συνεδρία ΜΕ΄ (τῇ 18 Νοεμβρίου 1892).

Ὁ κ. Ἰωάννης Κοφινιώτης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἐπιγραφὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἄργει καὶ Λουτρακίῳ εὑρεθείσας. Ὁ δὲ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις εἰς τὸν Ἡρώνδαν, ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης διορθώσεις χωρίων τοῦ Κικέρωνος καὶ Προπερτίου. Αἱ ἀνακοινώσεις αὗται δημοσιευθήσονται ἐν τῷ προσεχεῖ τεύχει τῆς Ἀθηνᾶς.

ΕΚΘΕΣΙΣ

τῶν ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
πεπραγμένων, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως
τῇ 23 Φεβρουαρίου 1892.

Φίλοι Ἑταῖροι.

Περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν λήξασαν ἤδη δευτέραν περίοδον τοῦ βίου αὐτῆς ἔχει νὰ εἴπῃ ὑμῖν δι᾽ ἐμοῦ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τὰ βραχέα τάδε.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἅμα ἐκλεχθὲν ἐπεμελήθη νὰ διατάξῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας καὶ ἀσφαλίσῃ τὴν ὡς οἷόν τε κανονικὴν αὐτῶν πορείαν.

Ἐξελέξατο κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας συνεδρίαν συμφώνως πρὸς τὸ 7ον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ἐπιμελητὰς τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν τοὺς κυρίους Γεώργιον Ν. Χατζιδάκην, Σπυρίδωνα Βάσην, Γεώργιον Κρέμον, Σπυρίδωνα Οἰκονομίδην καὶ Ἀντώνιον Μομφερρᾶτον. Ἐφρόντισεν ὅπως ἐγκριθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ὁ κανονισμὸς τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐνήργησε περὶ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου καὶ ἀδαπάνου στέγης.

Κατὰ τὸ 1889 ἐφιλοξένησεν εὐμενῶς τὴν Ἑταιρείαν τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἐν τῇ κατὰ τὴν ὁδὸν Σίνα ὑπ᾽ ἀριθ. 1 νέᾳ αἰθούσῃ τῆς νομικῆς σχολῆς, ἀλλ᾽ ἡ αἴθουσα αὕτη ἀπεδεικνύετο ἀκατάλληλος πρὸς τὰς συνόδους τῶν ἑταίρων. Ἐμερίμνησε λοιπὸν περὶ καταλληλοτέρας· μετὰ πολλὰς δὲ σκέψεις καὶ ἐνεργείας εὕρισκεν ἁρμόζουσαν τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ στέγην τὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Διὸ παρεκάλεσε τὴν πρυτανείαν, ἵνα παραχωρήσῃ πρὸς τὰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους τῶν ἑταίρων συνόδους αἴθουσάν τινα ἐντὸς τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ κ. πρύτανις ἀνήγγειλε τῷ προέδρῳ τῆς Ἑταιρείας τῇ 13

Νοεμβρίου 1891 διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 423/165 πρυτανικοῦ ἐγγράφου ὅτι ἡ Ἀκαδημεικὴ Σύγκλητος ἀσμένως παραχωρεῖ τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ πρὸς συνεδρίαν μίαν τῶν ἐντὸς τοῦ Πανεπιστημίου αἰθουσῶν καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς καταλείπει τῷ προέδρῳ. Ἔκτοτε φιλοξενούμεθα εὐγνωμόνως ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τῶν γραμμάτων τεμένει. Ἀλλ' ὡς πᾶσα φιλοξενία οὕτω καὶ ἡ τοῦ Πανεπιστημίου παρομαρτεῖται ὑπὸ ἀναγκαίων τινῶν περιορισμῶν, οὓς ἡ εἰλικρινὴς προθυμία τῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχῶν δὲν δύναται νὰ ἄρῃ. Τούτου ἕνεκα μεγάλως παρακωλύονται καὶ περιορίζονται τῆς Ἑταιρείας αἱ κινήσεις. Δὲν δυνάμεθα νὰ συνερχώμεθα ἐνταῦθα οὔτε κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας, ὅτε γίνονται μαθήματα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, οὔτε κατὰ τὰς ἑσπέρας, διότι γίνονται ἐν ταῖς αἰθούσαις αἱ δοκιμασίαι τῶν ἐπιδόξων διδακτόρων. Ὥστε ἡ χρῆσις αὐτῶν περιορίζεται ἡμῖν μόνον καθ' ἃς ἡμέρας ἀργεῖ τὸ Πανεπιστήμιον· ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν ἐξαρτώμεθα ἐκ τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς ἀγαθῆς βουλήσεως τοῦ φύλακος. Ἐνθυμεῖσθε ποσάκις ἐλάβομεν πικρὰν τούτου πεῖραν, ποσάκις ἤλθομεν ἐν παγεραῖς τοῦ χειμῶνος ἡμέραις κεκλημένοι πρὸς συνεδρίαν καὶ εὕρομεν τὰς θύρας κεκλεισμένας, περιστραφέντες δ' ἐπὶ μακρὸν περὶ τὰ κλεῖθρα καὶ πρὸς τὸν σφοδρὸν καὶ ψυχρὸν τοῦ Βορρᾶ ἄνεμον παλαίσαντες ὑπεστρέψαμεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰς κατοικίας ἡμῶν ἄπρακτοι καὶ τρέμοντες ὑπὸ τοῦ ψύχους. Ταῦτα βεβαίως ἐν εὐτυχεστέραις ἡμέραις ἀναμιμνησκομένη ἡ Ἑταιρεία θὰ φαιδρύνηται, νῦν δ' ὅμως μεγάλα παρεμβάλλουσι προσκόμματα εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς, ὡς δειναὶ πέδαι περιστέλλουσι πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν καὶ ματαιοῦσι τοὺς ἐξ αὐτῆς δυναμένους νὰ προέλθωσι καρπούς. Διὰ ταῦτα τὸ ζήτημα τῆς στέγης εἶνε τῶν θεμελιωδεστάτων, ἐκ δὲ τῆς λύσεως αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ εἰς εὐεργετικὴν ἐνέργειαν μεταβολὴ τῆς ἐνούσης ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ δυνάμεως.

Πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστημονικῆς τῶν ἑταίρων ἐνεργείας προέβαλεν ἑαυτῷ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ συνεζήτησε καὶ ἄλλα θέματα· οἷον περὶ δελτίου βιβλιογραφικοῦ, δημοσιευομένου διὰ τῆς Ἀθηνᾶς, συντασσομένου δὲ ὑπὸ εἰδικῶν ἀνδρῶν, περὶ ἀναγνωσμάτων δημοσίᾳ, περὶ ἱδρύσεως ἐπετείου τῆς Ἑταιρείας ἑορτῆς, περὶ σχηματισμοῦ διαφόρων ἐπιστημονικῶν τμημάτων, περὶ συγκροτήσεως βιβλιοθήκης καὶ ἄλλων. Ἡ πραγμάτωσις τῶν προβλημάτων τούτων καὶ

τὸν βίον τῆς Ἑταιρείας ζωηρότερον θὰ καθίστη καὶ τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ καθόλου εὐεργετικὴν αὐτῆς δρᾶσιν σπουδαίως θὰ ηὔξανε. Κέκτηται δὲ ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ἐπιστημονικὰς δυνάμεις ἐν ἀφθονίᾳ, στερεῖται δὲ μόνον τῶν ὑλικῶν. Διὸ καὶ περὶ μὲν τοῦ βιβλιογραφικοῦ δελτίου ἀπεφήνατο καταφατικῶς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον· διότι καὶ σύγγραμμα περιοδικὸν ἔχει ἡ Ἑταιρεία, ἐν ᾧ δύνανται νὰ καταχωρίζωνται αἱ βιβλιοκρισίαι, καὶ ἄνδρες εἰδικοὶ παντὸς κλάδου ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς. Προθύμως δὲ θὰ προσενέγκωσιν οὗτοι τὴν συνεργασίαν αὐτῶν ἀμίσθως μέχρις οὗ οἱ πόροι τῆς Ἑταιρείας ἐπιτρέψωσιν τὴν ἐπ' ἀμοιβῇ ἐκτέλεσιν τῆς σπουδαιοτάτης καὶ ἀναγκαιοτάτης παρ' ἡμῖν μάλιστα ἐπιστημονικῆς ταύτης ἐργασίας, ἥτις θὰ διαφωτίσῃ τὰς σκοτεινάς πως ἔτι τρίβους, ἃς βαδίζει παρ' ἡμῖν νῦν ἡ ἐπιστήμη, καὶ θὰ παράσχῃ αὐτῇ πτέρυγας πρὸς ἔξαρσιν. Τῶν δ' ἄλλων προβλημάτων τὴν λύσιν ἀνέβαλε· διότι ἄνευ οἰκείας καὶ σταθερᾶς στέγης δὲν εἶνε ἐκτελεστά. Ὁ σχηματισμὸς βιβλιοθήκης ἄνευ ἰδίων γραφείων εἶνε ἀδύνατος· διὰ τοῦτο κατὰ τὴν περίοδον ταύτην οὐδὲν ἄλλο ὑπὲρ αὐτῆς ἐδυνήθη νὰ πράξῃ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἢ ὅτι τὸ μὲν εὐγνωμόνως ἀπεδέξατο ὅσα αὐθόρμητοι τῶν ἑταίρων τινὲς ἔπεμψαν βιβλία, τὸ δὲ προθύμως ἐνέκρινε τὰς γενομένας αὐτῷ προτάσεις περὶ ἀνταλλαγῆς τῆς *Ἀθηνᾶς* πρὸς Εὐρωπαϊκὰ καὶ Ἀμερικανικὰ περιοδικά.

Ἀνταλλάσσεται δὲ ἡ *Ἀθηνᾶ* ἀντὶ τῶν περιοδικῶν(*) τῶν ἐνταῦθα ἀρχαιολογικῶν σχολῶν, τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς, τῶν «Νέων χρονικῶν τῆς Ἀϊδελβέργης» (Neue Heidelberger Jahrbücher), τῆς «Σκωτικῆς Ἐπιθεωρήσεως» (The scothish Review), τῆς «Πλατωνικῆς Βιβλιοθήκης» (Bibliotheca Platonica) καὶ τοῦ «Πλάτωνος». Ἡ ἔλλειψις λοιπὸν στέγης παραλύει τὰς ἐνεργείας τῆς Ἑταιρείας καὶ μειοῖ εἰς βαθμὸν μέγιστον τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων δρᾶσιν αὐτῆς. Εἰς τὸ τῆς στέγης ζήτημα ὀφείλει τὸ μέλλον Διοικητικὸν Συμβούλιον νὰ συγκεντρώσῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσοχήν. Τὸ ἀπερχόμενον Διοικητικὸν Συμβούλιον παρέχει πρὸς τοῦτο τὸν

(*) Mittheilungen des Kaiserlich deutschen Arch. Instituts. Athenische Abtheilung. καὶ Bulletin de correspondance hellénique.

θεμέλιον λίθον ὡς δῶρον εὐγενοῦς καὶ φιλανθρώπου δεσποίνης τῆς ἀοιδίμου Αἰκατερίνης Ι. Νεγροπόντου, ἥτις τὸν σύνδεσμον τῆς γνώσεως καὶ πράξεως οὕτω σαφῶς κατενόει καὶ ἐπεδίωκεν ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς, ὥστε οὐ μόνον τὰ ἑαυτῆς τέκνα οὕτως ἐμόρφωσεν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος αὐτῆς βίος ἦτο πλήρης εὐεργεσιῶν, θεραπευουσῶν τάς τε ὑλικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀνάγκας. Ταύτας δ' αὐτῆς τὰς σώφρονας διαθέσεις διετράνωσε καὶ ἐπεσφράγισε καὶ διὰ τῶν τελευταίων αὐτῆς πρὸς τὰ ἄξια αὐτῆς τέκνα ἐντολῶν καταλιποῦσα χορηγήματα οὐ μόνον πρὸς φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς καθαρῶς ἐπιστημονικά, ἐν οἷς οὐκ ἐπελάθετο καὶ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας. Οἱονεὶ δὲ πονοῦσα διὰ τὸ ἄστεγον τῆς Ἑταιρείας καὶ τὸν ἐντεῦθεν προερχόμενον περιορισμὸν τῆς ἐλευθέρας ἐνεργείας αὐτῆς ἠθέλησε νὰ τρέψῃ μὲν τὴν τοῦ Δ. Σ. προσοχήν, νὰ κεντρίσῃ δὲ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑταιρείας φίλων τῶν γραμμάτων πρὸς τοῦτο τὸ ζωτικὸν ζήτημα καὶ κατέλιπε τῇ Ἑταιρείᾳ ἡμῶν χιλίας δραχμάς, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς πρῶτος θεμέλιος λίθος ἰδίου τῆς Ἑταιρείας κτιρίου. Τὸ μὲν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀνεκήρυξε τὴν ἀοίδιμον Αἰκατερίνην Ι. Νεγροπόντου εὐεργέτην τῆς Ἑταιρείας, οἱ δὲ ἑταῖροι θὰ τιμῶσιν ἐς ἀεὶ τὴν μνήμην τῆς φιλογενοῦς καὶ φιλομούσου δεσποίνης πρὸ πάντων ὡς πρώτης προνοησάσης ὑπὲρ τοῦ σπουδαιοτάτου ὅρου τῆς δράσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν.

Πλὴν τῆς στέγης σπουδαίως ἐμέλησε τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ καὶ ἡ τῶν πόρων τῆς Ἑταιρείας αὔξησις. Πρὸς τοῦτο ἀπετάθη πρὸς τὴν Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς παιδείας. Ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου παρεῖχεν ἄλλοτε πρὸς ἔκδοσιν τοῦ «Ἀθηναίου» ἐτησίαν χορηγίαν ἐκ δραχμῶν δισχιλίων. Ὅτε δέ τινες τῶν ἑταίρων πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑταιρείας προέτειναν ν' ἀναλάβωσι τὴν διακοπεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις, ἡ Σύγκλητος ἠξίωσεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ πρῶτον τὸ Ἀθήναιον καὶ εἶτα θὰ ἐσκέπτετο περὶ παροχῆς χορηγίας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Συγκλήτου δὲν ἐκρίθη συμφέρουσα καὶ ἐγκατελείφθη τὸ σχέδιον τῆς εἰς τὴν ζωὴν ἀνακλήσεως τοῦ Ἀθηναίου. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον λογιζόμενον ὅτι τοὺς ὑπὸ τῆς Συγκλήτου προταθέντας ὅρους ἐξεπλήρου ἀπὸ πολλοῦ ἤδη τὸ περιοδικὸν τῆς Ἑταιρείας

ἡμῶν ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Πανεπιστημίου ἣν χρηματικὴν ἀρωγὴν παρεῖχε τοῖς ἐκδόταις τοῦ Ἀθηναίου. Ἡ Ἀκαδημεικὴ Σύγκλητος ἀποδεξαμένη τὴν αἴτησιν ἡμῶν ἐψηφίσατο, ἵνα ἐτησίως ἀγοράζῃ τὸ Πανεπιστήμιον παρὰ τῆς Ἑταιρείας πεντακοσίων μόνον δραχμῶν ἀντίτυπα τῆς Ἀθηνᾶς. Κατὰ τὴν διετῆ ἑπομένως περίοδον παραδόντες 68 τόμους τῆς Ἀθηνᾶς ἐλάβομεν ἐκ τοῦ πανεπιστημιακοῦ ταμείου τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν δραχμὰς χιλίας.

Ἡ δὲ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς παιδείας αἴτησις παρέσχε τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ πολλὰ μὲν πράγματα, οὐδὲν δ' εὐάρεστον ἀποτέλεσμα. Ἐν τῷ πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν προϋπολογισμῷ τοῦ Ὑπουργείου τῆς παιδείας ἀνεγράφη μὲν τετρακοσίων δραχμῶν χορηγία πρὸς τὴν Ἑταιρείαν ἡμῶν, βουλευταὶ δέ τινες καὶ ἄλλοι περὶ τὴν Κυβέρνησιν ἄνδρες ἀνήγγειλαν πολλοῖς μέλεσι τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὅτι ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας χιλίων δραχμῶν χορηγίαν, ἀλλὰ τὸ ταμεῖον αὐτῆς οὐδὲν ἔλαβεν, οὐδὲ δικαιοῦται νὰ λάβῃ· διότι ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ προϋπολογισμῷ δὲν ὑπάρχει ἀναγεγραμμένη ἡ πολλαχόθεν ἀναγγελθεῖσα ἡμῖν χορηγία τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὥρισεν ἐπιτροπείαν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος καὶ ἐπανάληψιν τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον αἰτήσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθη ὅτι, ἐν ᾧ πάντες οἱ σύλλογοι καὶ αἱ ἑταιρεῖαι ἔλαβον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως γέρας, μόνη ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ἔμεινεν ἀγέραστος.

Οἰκονομίας χάριν διεξήγοντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον τῆς Ἑταιρείας αἱ ἐργασίαι ἄνευ ὑπηρετικοῦ προσώπου. Ἀλλ' ἐκ τῶν δικαίων παραπόνων πολλῶν ἑταίρων, μὴ λαμβανόντων ἐγκαίρως τὴν Ἀθηνᾶν καὶ ἕνεκα τῆς ἀπωλείας πολλῶν ἀντιτύπων τοῦ περιοδικοῦ κατεῖδε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὅτι ἡ μέθοδος τῆς διὰ βιβλιοπωλῶν ἀποστολῆς τοῦ περιοδικοῦ εἰς τοὺς ἑταίρους ἔδει νὰ ἐγκαταλειφθῇ, ἀφ' οὗ μάλιστα οὐδὲν ἀντιστάθμισμα τούτων ἐπορίζετο ἐντεῦθεν ἡ Ἑταιρεία, καὶ νὰ γίνηται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐπίβλεψιν καὶ τὸν ἔλεγχον τακτικὴ καὶ ἀζήμιος ἡ ἀποστολή. Ἐντεῦθεν ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸ ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας διὰ τῆς δαπάνης εἰς μισθὸν ὑπηρετικοῦ προσώπου. Ἀνέλαβε δὲ καὶ ἐκτελεῖ προθυμότατα τὰς ὁσημέραι αὐξανομένας τῆς Ἑταιρείας ἐργασίας ὁ χρηστὸς καὶ ἄοκνος φοιτητὴς κ. Κωνσταντῖνος Σιταρᾶς ἀντὶ μηνιαίου μισθοῦ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν.

Αἱ εἰσπράξεις τοῦ 1891 ἐβράδυναν πολὺ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ κ. ταμίου, ὅστις ἐν τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ ἤλπιζεν ἀεὶ ὅτι θὰ ἐξετέλει ἐγκαίρως τὴν ἐργασίαν· ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ ἀσθένεια τοῦ χρηστοῦ ἀνδρὸς παρετάθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ Ὀκτώβριον ἠναγκάσθη τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον νὰ παρακαλέσῃ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὸν μὲν Γεώργιον Παπαβασιλείου νὰ ὑπογράψῃ ὡς ταμίας τὰς ἀποδείξεις τοῦ 1891, τὸν δὲ γραμματέα νὰ ἐνεργήσῃ τὴν εἴσπραξιν αὐτῶν. Ἔκτοτε ἐπεδιώχθη συντόνως ἡ εἴσπραξις καὶ ἤδη ἀποστέλλουσι καθ' ἑκάστην οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντες ἑταῖροι τὰς συμβολὰς αὐτῶν.

Τὸ περιοδικὸν παρὰ τὴν μέχρι τοῦδε κρατήσασαν συνήθειαν ἐβράδυνε νὰ ἐκδοθῇ διὰ κωλύματα, ἐπελθόντα τοῖς συγγραφεῦσι πραγματειῶν κατὰ τὴν τύπωσιν αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἠναγκάζοντο οἱ κύριοι ἐπιμεληταὶ ἐπανειλημμένως ἐργασίας προκεχωρηκυίας μέχρι τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου τυπογραφικοῦ φύλλου νὰ παραπέμπωσιν εἰς τὸν Δ΄ τόμον καὶ νὰ ἄρχωνται ἐκ νέου τῆς τυπώσεως τοῦ Γ΄ τεύχους. Τούτου ἕνεκα θὰ λάβωσιν οἱ ἑταῖροι ἐν βραχεῖ χρόνῳ τό τε γ΄ καὶ δ΄ τεῦχος καὶ τὸ παράρτημα τοῦ Γ΄ καὶ τὸ α΄ καὶ β΄ τοῦ τετάρτου τόμου τῆς Ἀθηνᾶς.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξελέξατο τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον συνέδρους ἑταίρους ἐννεακαίδεκα, παρέδρους δ' ἀνέγραψεν εἴκοσι.

Καὶ σύνεδροι μὲν ἐξελέγησαν οἱ κύριοι:

Γεώργιος Καφίρης
Ἰωάννης Παυλίδης
Ἀντώνιος Πεταλᾶς
Ἠλίας Λιακόπουλος
Παρασκευᾶς Παυλίδης
Σπυρίδων Κοντογόνης
Ἀναστάσιος Σακελλάριος
Φώτιος Κλαδάκης
Ἀνδρέας Σκιᾶς
Ἀρχιμ. Μιχαὴλ Κλεόβουλος
Ι. Πιζάνης
Σπ. Γ. Βελέντζας
Γ. Δ. Ζηκίδης
Παναγ. Καπλανίδης
Μιλτιάδης Θάλης
Ν. Παπαγεωργίου
Μ. Καρτάλης
Ἰωάννης Σακελλαρίδης
Θ. Μοσχόπουλος

Πάρεδροι δ' ἀνεγράφησαν οἱ κύριοι

Γεώργιος Βούλγαρις
Ἰωάννης Παπαθεοδώρου
Θρασύβουλος Χατζιαράπης
Δημ. Σακελλαρίου
Δημ. Χατζηκώστας
Δημ. Ἀντωνόπουλος
Ἰωάννης Χριστίδης
Ἰωάννης Εὐαγγελίδης
Πυθαγόρας Σίδερης
Δημ. Οἰκονομίδης
Μιχαὴλ Λυκοπάντης
Μ. Βολωνάκης
Ν. Σταυρίδης
Ι. Μέλφος
Δ. Παπαγεωργίου
Thomann
Βασ. Π. Φιλιόπουλος
Σπ. Δάλλας
Ἰωάννης Κοῦρος
Πλούταρχος Παπαϊωάννου.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον θέλον νὰ δείξῃ τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς τὰ γράμματα αὐξάνουσιν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἐπαύσατο ἐν τιμῇ ἔχον τὸν θεωρητικὸν βίον καὶ θαυμάζον τοὺς προβιβάζοντας τὰς ἐπιστήμας ἀνεκήρυξε τοὺς ἁπανταχοῦ ἐπὶ σοφίᾳ μάλιστα εὐδοκιμοῦντας ἐπιτίμους ἑταίρους καὶ ἔπεμψεν αὐτοῖς τὸ προσῆκον δίπλωμα καὶ δωρεὰν τοὺς μέχρι τοῦ νῦν ἐκδεδομένους τόμους τῆς Ἀθηνᾶς.

Οἱ ἀνακηρυχθέντες ἐπίτιμοι ἑταῖροι εἶνε οἱ κύριοι:

Franz Susemihl
Hermann Diels
Ernst Curtius
Emil du Bois-Reymond
L. Kronecker
C. Jordan
Émile Picard
Carl Ludwig
L. Remvier
C. M. Franken
R. C. Iebb
H. Taine
Otto Benndorf
N. Wecklein
Wilh. Christ
O. Ribbeck
I. van Leeuwen
I. I. Hartmann
Fr. Blass
Dom. Comparetti
G. Kaibel
v. Wilamowitz-Moellendorft
W. G. Rutherford
William Goodwin.

R. Dareste	W. J. Henke
Henri Weil	E. Caillemer
Max Heinze	J. Vahlen
B. Schmidt	U. Koehler
Wilhelm Wundt	R. Kekulée
Hermann von Helmholtz	G. Perrot
Adolph Michaelis	A. Conze
Heinrich Brunn	P. Foucard
Salomon Reinach	

Οἱ δὲ διάσημοι οὗτοι ἄνδρες τὴν Ἑλλάδα ἀεὶ τιμῶντες καὶ γεραίροντες ἐξεδήλωσαν ἐν ἐπιστολαῖς διὰ θερμῶν ἐκφράσεων τὴν πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν πρὸς τὴν προγονικὴν ἡμῶν ἱστορίαν, εὐμενῶς δ' ἐτίμησαν τὴν Ἑταιρείαν καὶ ηὔξαντο ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐπιστημονικοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν βίου.

Ἡ Ἑταιρεία ἡμῶν εἰσελθοῦσα οὕτως εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ βίον τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου δὲν δύναται νὰ μένῃ ἀμέτοχος οὔτε τῶν φαιδρῶν οὔτε τῶν σκυθρωπῶν αὐτοῦ συμβαμάτων. Οὕτως ἐπὶ μὲν τῷ θανάτῳ τοῦ ἐξόχου διδασκάλου τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Καρόλου Γαβριὴλ Κοβήτου ἐθλίβη, ὡς εἰκός, βαθύτατα ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία, τὴν δὲ θλῖψιν αὐτῆς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ ἑρμηνείας τῶν προγονικῶν ἡμῶν κειμηλίων ἐξεδήλωσε διὰ σεμνῆς τελετῆς, γενομένης τῇ 5ῃ Μαρτίου 1890 μετὰ τῆς προσηκούσης πρὸς ἄνδρα σοφὸν καὶ εὐεργέτην μεγαλοπρεπείας καὶ σοβαρότητος, σπευσάντων νὰ τιμήσωσι τὴν μνήμην τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς οὐ μόνον τῶν ἑταίρων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, ὁ δὲ πρόεδρος ἡμῶν ἐπεξῆλθε τὸν προσήκοντα λόγον. Ὅτε δὲ πάλιν ὁ ἐπίτιμος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας ἑταῖρος, ὁ περιώνυμος ἐν τοῖς ἀρχαιολόγοις κ. Heinrich Brunn, ἑώρταζεν εὐτυχῶς τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπετηρίδα τῶν γενεθλίων αὐτοῦ, ἡ Ἑταιρεία ᾔσθετο τὴν χαρὰν ταύτην βαθέως καὶ συνελθοῦσα τῇ 12 Ἰανουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους εἰς ἔκτακτον τιμητικὴν συνεδρίαν συνεώρτασε λαμπρῶς καὶ ἀξίως τοῦ ἐνδόξου ἀνδρὸς τὸ εὐτυχὲς γεγονὸς ἐξάρασα ἐν χαρᾷ τὰ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης κατορθώματα αὐτοῦ καὶ εὐξαμένη ἐκ ψυχῆς, ἵνα ἐπὶ μακρότα-

τον παρατείνῃ τὸν βίον ὁ ἐπίτιμος ἑταῖρος ἡμῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ἅτε ἐξ ἀνθρώπων συγκειμένη κατ' ἀνάγκην ὑπόκειται καὶ εἰς ἀνθρωπίνας τύχας. Ταύτας δὲ ἐδοκίμασε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην λίαν σκληρῶς. Ἀπώλεσεν ἕνα τῶν ἱδρυτῶν αὐτῆς, τὸν περικοσμοῦντα αὐτὴν τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ αἴγλῃ, τὸν ἀξιάγαστον ἀντιπρόεδρον Λουκᾶν παπᾶ Ἰωάννου, καθηγητὴν τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως. Τῇ 12ῃ Δεκεμβρίου 1890 συγκαλέσας ὁ πρόεδρος ἐκτάκτως τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀνήγγειλε δεδακρυμένος τὸν θάνατον τοῦ ἐπιφανοῦς καὶ λίαν ἡμῖν πεφιλημένου ἀνδρός. Πάντες, ὡς εἰκός, περιηλγήσαμεν ἐπὶ τῇ ἐνσκηψάσῃ τῷ τε Πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ συμφορᾷ, ἐψηφισάμεθα δὲ νὰ κατατεθῇ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τοῦ γραμματέως μετὰ προσηκούσης ἀπὸ τῶν ἑταίρων προσφωνήσεως τιμητικὸς στέφανος, νὰ ἀπαγγείλῃ ἐπικήδειον λόγον ὁ σύμβουλος κ. Ῥήγας Νικολαΐδης καὶ νὰ προσκληθῶσιν οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ διατρίβοντες ἑταῖροι, ἵνα μετάσχωσι τῆς κηδείας.

Ἑτέραν δεινὴν ὡσαύτως ὑπέστημεν ἀπώλειαν στερηθέντες εὐγενοῦς καὶ πολυτίμου ὑπάρξεως, τοῦ ἐν Παρισίοις ἐπιτίμου ἡμῶν ἑταίρου **Ὄθωνος Riemann**, ἀποθανόντος τῇ 9ῃ Αὐγούστου 1891 ἐν Ἑλβετίᾳ τραγικὸν θάνατον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ δράσεως (1).

(1) Ὁ ἑταῖρος ἡμῶν Ὄθων Riemann, καθηγητὴς ἐν τῇ École Normale καὶ τῇ École Pratique des hautes études, ἐγεννήθη τῷ 1853 ἐν Nancy ἐκ πατρὸς Γερμανοῦ, ἐσπούδασε περὶ τὴν φιλολογίαν ἐν Παρισίοις, ἀριστεύσας δ' ἐν ταῖς σπουδαῖς ταύταις ἦλθεν εἰς Ῥώμην καὶ Ἀθήνας, ἔνθα ὡς τρόφιμος τῶν αὐτόθι Γαλλικῶν Σχολῶν ἠσχολήθη περὶ φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας. Τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτοῦ μελετῶν καρπὸς ἐγένετο πραγματεία, ἐπιγραφομένη Recherches archéologiques sur les îles Joniennes. Ἀλλ' ὁ Riemann κυρίαν ἀσχολίαν τοῦ βίου εἶχε τὴν φιλολογίαν καὶ περὶ ταύτην κατ' ἐξοχὴν καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλλάδι διέτριβεν, ἐν μὲν Ἰταλίᾳ μελετῶν τὰ ἀντίγραφα τοῦ Λιβίου, ἐν δ' Ἑλλάδι τῷ ἱεροφάντῃ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Κωνσταντίνῳ Κόντῳ συμφιλολογῶν καὶ ὑπὸ τούτου μυούμενος τὴν βαθυτέραν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπιστήμην. Ἐκ τῶν διατριβῶν τούτων προῆλθον πολλαὶ πραγματεῖαι κατακεχωρισμέναι ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Riemann καὶ ἄλλων δοκίμων φιλολόγων ἐκδιδομένῳ ἀξιολόγῳ περιοδικῷ, τῷ ἐπιγραφομένῳ Revue de Philologie. Παρὰ ταύτας δὲ τὰς πραγματείας ἐξέδωκε καὶ ἴδια βιβλία, τὰ μὲν τῆς φιλολογικῆς

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐπιθυμοῦν νὰ καταστήσῃ κατάδηλον τὴν πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τῶν ἐν Κολωνῷ ἀναπαυομένων ἀειμνήστων Karl Otfried Müller καὶ Lenorman ὀφειλομένην τιμὴν καὶ εὐγνωμοσύνην τῶν ἑταίρων ἐμελέτησε νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς διακοσμήσεως τῶν ἐν κακῇ καταστάσει νῦν διατελούντων μνημείων αὐτῶν καὶ περὶ διατηρήσεως αὐτῶν ἐν καταστάσει ἀνταξίᾳ τῆς τε εὐγνώμονος διαθέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀλήστου μνήμης καὶ τοῦ βίου τῶν φιλελλήνων ἀνδρῶν. Ἀλλ' ἀκριβεστέρα τοῦ πράγματος ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ὤφειλε νὰ καταστείλῃ τοὺς πόθους αὐτῆς· διότι τὸ ἔργον οὐ μόνον ἀπαιτεῖ μείζονας ἢ κατὰ τοὺς νῦν πόρους αὐτῆς δαπάνας, ἀλλὰ παρέχει καὶ πρακτικὰς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν δυσχερείας, αἵτινες μόνον τῇ ἀστυνομικῇ συμπράξει θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ὑπερνικηθῶσιν.

Ἡ Ἑταιρεία συνῆλθε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τρὶς μὲν εἰς ἐκτάκτους, ἑπτὰ δὲ καὶ δεκάκις εἰς τακτικὰς συνόδους. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐκτάκτῳ συνόδῳ ἀντικατέστησε τὸν ἀποιχόμενον πολύκλαυστον ἀντιπρόεδρον αὐτῆς διὰ τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Τιμολέοντος Ἀργυροπούλου, καὶ ἐξελέξατο ἐλεγκτὰς τῆς χρηματικῆς διοικήσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοὺς

ἐπιστήμης προβιβαστικά, τὰ δὲ διδακτικά, ὧν τὸ ἀξιόλογον ὑφ' ἁπάντων τῶν ἐπαΐόντων ὁμολογεῖται. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐπιγραφόμενα· Études sur la Langue et la Grammaire de Tite Live 1885[2], Syntaxe Latine 1890[2] καὶ ἡ τῆς τρίτης δεκάδος τῶν Λιβίου βιβλίων ἔκδοσις.

Ὁ Riemann δύναται νὰ θεωρηθῇ πρότυπον ἀληθοῦς φιλολόγου, διότι εἶχε πάσας τὰς τὸ πρότυπον τοῦτο ἀποτελούσας ἀρετὰς οὐ μόνον τὰς πνευματικάς, οἷον λεπτότητα διανοίας, ἀκριβολογίαν ἐν τῇ τῶν καθ' ἕκαστα ἐρεύνῃ, ἐπιμέλειαν καὶ συντονίαν περὶ τὴν συλλογὴν τῆς φιλολογικῆς ὕλης καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν τὸ ἄκρως φιλομαθὲς καὶ ζητητικόν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἠθικάς, τὴν τῆς ψυχῆς χρηστότητα, τὸ τῶν τρόπων εὐπροσήγορον, τὸ πρὸς πάντα τὰ καλὰ εὐαίσθητον, ὅπερ μάλιστα ἐδηλοῦτο ἐν τῇ περὶ τὴν μουσικὴν τέχνην εὐδοκίμῳ αὐτοῦ ἀσχολίᾳ.

Διὰ τοῦτο πικρότατον ὑπῆρξε τοῖς φιλολόγοις, καὶ ἰδίᾳ ἡμῖν τοῖς συνεταίροις αὐτοῦ, τὸ ἄγγελμα τοῦ σκληροτάτου θανάτου τοῦ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας συντρίψαντος οὕτω πολύτιμον ὕπαρξιν ἐκεῖ ἀκριβῶς, ἔνθα ἐζήτει θεραπείαν τῆς ἐκ πολλοῦ ἐνοχλούσης αὐτὸν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἀσχολίαν διακοπτούσης νευραλγίας. Ἐτελεύτησε δηλαδὴ ὁ ἀνὴρ τῇ 9ῃ Αὐγούστου 1891 καταπεσὼν ἐκ βράχου ἐν Ἑλβετίᾳ, ἔνθα τὸ θέρος διῆγε διὰ μακρῶν καὶ ἐπιπόνων ἐν ἀποκρήμνοις καὶ δυσβάτοις τόποις περιπάτων θεραπείαν τῆς νευρικῆς αὐτοῦ καχεξίας θηρώμενος. Ἀνεξάλειπτος ἔσται ἐκ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ μνήμη τοῦ ποθεινοτάτου καὶ τιμιωτάτου ἡμῶν συνεταίρου.

κυρίους Ἀλέξανδρον Καράλην, Ἠλίαν Λιακόπουλον καὶ Δημήτριον Γ. Καμπούρογλουν, ἐν δὲ ταῖς δυσὶν ἑτέραις ἀπένειμε τὴν προσήκουσαν τιμὴν ἀνδράσι μεγάλως πρὸς ἑρμηνείαν καὶ διαφώτισιν τοῦ τε θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ τῶν προγόνων ἡμῶν βίου πονήσασι. Καὶ ἡ μὲν ἀπεδόθη, ὡς ἤδη ἐρρήθη, ἀνδρὶ ἀποιχομένῳ, τῷ ἀοιδίμῳ Κοβήτῳ, ἡ δὲ ἀνδρὶ ζῶντι καὶ θάλλοντι, τῷ ἐπιτίμῳ ἡμῶν ἑταίρῳ κ. Heinrich Brunn.

Ἐν ταῖς τακτικαῖς συνόδοις ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἀνακοινώσεις καὶ ἀνεγνώσθησαν πραγματεῖαι, ὧν αἱ μὲν ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ἐν τῇ Ἀθηνᾷ, αἱ δὲ τυποῦνται νῦν.

1) Καὶ ὁ μὲν πρόεδρος ἡμῶν πρὸς ταῖς φιλολογικαῖς αὐτοῦ πραγματείαις καὶ τῷ ἄρτι μνημονευθέντι λόγῳ εἰς τὸν Κόβητον ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἐν τῇ ΚΘ΄ καὶ Λ΄ συνεδρίᾳ κριτικὰς παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιτίμου τῆς Ἑταιρείας ἑταίρου κ. Iwan von Müller γενομένην νέαν ἔκδοσιν «Μικρῶν τινων συγγραμμάτων τοῦ Γαληνοῦ» (ἰδὲ Ἀθηνᾶς τόμ. Γ΄ σελ. 642).

2) Ὁ δ' ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος ἀνεκοινώσατο ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΕ΄, ΛΑ΄ καὶ ΛϚ΄ τρεῖς αὐτοῦ ἐπινοίας, διασαφούσας σπουδαιότατα τῆς φυσικῆς ζητήματα (ἰδὲ Ἀθην. τόμ. Γ΄ σελ. 616, 643, τόμ. Δ΄ σελ. 637).

3) ὁ δὲ κ. Γεώργιος Ν. Χατζιδάκης ἐποιήσατο ἓξ ἀνακοινώσεις, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΓ΄, ΚΔ΄, ΚΕ΄, ΚϚ΄, Λ΄, ΛΔ΄, (ἰδὲ Ἀθηνᾶς τόμ. Β΄ σελ. 697. 701. τόμ. Γ΄ σελ. 617, 625, 642, 648).

4) ὁ δὲ κ. Σπυρίδων Βάσης ἀνεκοινώσατο τρίς, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΔ΄, ΚΖ΄, ΛΓ΄ (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β΄ σελ. 701. τ. Γ΄ σ. 632 647).

5) ὁ δὲ γραμματεὺς πεντάκις, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΑ΄, ΚΖ΄, ΛΓ΄, ΛΕ΄, ΛϚ΄ (ἰδὲ Ἀθηνᾶς τόμ. Β΄ σελ. 687. τόμ. Γ΄ σελ. 629, 647 652, καὶ 637).

6) ὁ δὲ κ. Γεώργιος Α. Παπαβασιλείου τετράκις, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΓ΄, ΚΕ΄. ΚΖ΄, ΛΑ΄ (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β΄ σελ. 697. τόμ. Γ΄ σελ. 617, 632, 643).

7) ὁ δὲ κ. Κωνσταντῖνος Ζησίου τετράκις, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΓ΄, ΚΖ΄, ΛΑ΄, ΛΒ΄. (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Γ΄ σελ. 632, 643, 647).

8) ὁ δὲ κ. Ἰωάν Κοφινιώτης τρίς, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΓ΄, ΚϚ΄,

ΛΒ' (ἰδὲ Ἀθηνᾶς τόμ. Β' σελ. 694 καὶ τόμ. Γ' σελ. 617, 647).

9) ὁ δὲ κ. Π. Καρολίδης δίς, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΑ', ΚΗ'. (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β' σελ. 693. τόμ. Γ' σελ. 638).

10) ὁ δὲ κ. Σπ. Κοντογόνης δίς, ἐν ταῖς συνεδρίαις ΚΔ', ΚϚ'. (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β' σελ. 701. τόμ. Γ' σελ. 625).

11) ὁ δὲ κ. Π. Καββαδίας, ἐν τῇ ΛΕ' τακτικῇ συνεδρίᾳ καὶ τῇ Γ' ἐκτάκτῳ. (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Γ' σελ. 650. τόμ. Δ' σελ. 643).

12) ὁ δὲ κ. Θ. Μιχαλόπουλος ἅπαξ, ἐν τῇ ΚΑ' συνεδρίᾳ (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β' σελ. 693).

13) ὁ δὲ κ. Δ. Δ. Κώνστας ἅπαξ, ἐν τῇ ΚΒ' (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β' σελ. 694).

14) ὁ δὲ κ. Δημ. Γ. Καμπούρογλους ἅπαξ, ἐν τῇ ΚΓ' (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Β' σελ. 697).

15) ὁ δὲ κ. Π. Οἰκονόμος ἅπαξ, ἐν τῇ ΛΔ' (ἰδὲ Ἀθ. τ. Γ' σ. 649).

16) ὁ δὲ κ. Α. Λόλλιγκ ἅπαξ, ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ τῆς 12/2/92. (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Δ' σελ. 643).

17) ὁ δὲ κ. Βαλέριος Στάης ἅπαξ, ἐν τῇ ἐκτάκτῳ τῆς 12/2/92. (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Δ' σελ. 643).

18) ὁ δὲ κ. Ἀντώνιος Οἰκονόμος ἅπαξ, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Δ' σελ. 643).

19) ὁ δὲ κ. Ῥήγας Νικολαΐδης ἅπαξ, ἐν τῇ ΛϚ' (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Δ' σελ. 637).

20) ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Τυπάλδος ἅπαξ, ἐν τῇ ΚΘ' (ἰδὲ Ἀθ. τόμ. Γ' σελ. 639).

Ἡ Ἑταιρεία ἐξ ἀφορμῆς καλλίστης καὶ ἐθνικωτάτης συνετέλεσε τὸ ἔργον, ὅπερ πρὸ δύο ἐτῶν ἀνέλαβεν. Ἐνθυμεῖσθε ὅτε ὑπεβάλλοντο νομοσχέδια ἐκπαιδευτικὰ τῇ βουλῇ τῶν Ἑλλήνων, ἡ Ἑταιρεία ἡμῶν ἀνέλαβε νὰ ἐξετάσῃ αὐτά. Καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ βασιλείου καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντας ἑταίρους παρεκάλεσεν, ἵνα μελετήσωσι τὰ νομοσχέδια καὶ ἀποφήνωνται περὶ αὐτῶν γνώμην· ἐνταῦθα δὲ ἐσχημάτισεν ἐπιτροπείας πρὸς μελέτην αὐτῶν. Αἵ τε ἐνταῦθα ἐπιτροπεῖαι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἑταῖροι εὗρον πλημμελῆ τὰ νομοσχέδια ἐκεῖνα καὶ δι' ὑπομνημάτων ἀκριβῶν ὑπεδείκνυον τὰς ἐλλείψεις. Ἡ Ἑταιρεία συνελθοῦσα εἰς ἐκτάκτους συνόδους πέντε ἤκουσε καὶ συνεζήτησε καὶ ἐνέκρινε τὰς ἐκθέσεις τῶν

ἐπιτροπειῶν, ὧν συμπέρασμα ἦτο, ὅτι ἂν ἐψηφίζοντο τὰ προτεινόμενα νομοσχέδια βλάβης ἀντ' ὠφελείας πρόξενα θὰ ἀπέβαινον. Οὕτω δὲ ἡ Ἑταιρεία ἐξετέλεσε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου, τὸ ἀναιρετικόν, τὸ δὲ θετικόν, ἤτοι τὴν διατύπωσιν ἰδίας γνώμης ἀνέβαλεν ἐπ' ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ. Τὴν εὐκαιρίαν ταύτην παρέσχεν ἡμῖν ἀνὴρ μεγάθυμος καὶ φιλογενὴς ἐν τοῖς εὐεργέταις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων πρὸ πολλοῦ καταλεγόμενος. Οὗτος θέλων νὰ παρασκευάσῃ νέαν ἐν Κ/πόλει γενεάν, ἀξίαν τῶν ἐνεστωσῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας ἐκείνης καὶ τῶν νέων ἀπαιτήσεων τῆς πρὸς ἐπιστήμας προπαιδείας ἵδρυσεν ἐν Σταυροδρομίῳ Ζωγράφειον σχολήν, σκοπὸν ἔχουσαν νὰ θεραπεύσῃ τὰς πρακτικὰς καὶ ἐμπορικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἀνάγκας τῶν ἐν Κ/πόλει Ἑλλήνων. Ὁ ἐλλόγιμος καὶ φιλότιμος τῆς σχολῆς Διευθυντὴς κ. Μ. Κεφάλας μετὰ τῆς ἐφορείας ἐξεπόνησαν πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου σχολῆς, ὅπερ ἔπεμψαν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας παρακαλοῦντες, ἵνα ὀνομάσῃ ἐκ τῶν ἑταίρων ἐπιτροπείαν πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἔγκρισιν αὐτοῦ. Τὴν ἐπιτροπείαν συνεκρότησεν ὁ κ. Πρόεδρος ἐκ τῶν Ἑταίρων Μιλτιάδου Πανταζῆ, Γεωργίου Παπαβασιλείου, Παναγιώτου Οἰκονόμου, Δ. Ζαγγογιάννη, Π. Καρολίδου καί τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀποσταλὲν πρόγραμμα ἐβασίζετο ἐπὶ ἀρχῶν, ἃς ἀπεκήρυξεν ἤδη ἐπισήμως ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία, παρεκλήθη ὑπὸ τῆς ἐφορείας τοῦ Ζωγραφείου ἡ ἐπιτροπεία νὰ συντάξῃ τὸ πρόγραμμα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑταιρείας. Ἐκ τῆς καλῆς ταύτης εὐκαιρίας ἀφορμηθεῖσα ἡ ἐπιτροπεία ἐξεπόνησε πρόγραμμα τελείου δημοτικοῦ σχολείου καὶ γυμνασίου μετὰ τμημάτων πρακτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ, ὅπερ μετὰ τὴν τύπωσιν θὰ ὑποβάλῃ εἰς συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τῶν ἑταίρων. Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος τούτου ἡ ἐπιτροπεία συνεβουλεύθη οὐ μόνον τὴν ἰδίαν πεῖραν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν σοφῶν τῆς ἑσπερίας ἐθνῶν καὶ τὴν εἰδικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑταιρείας καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι μελετηθὲν καὶ συζητηθὲν ὑπὸ τῶν ἑταίρων θὰ ἀποβῇ ἄξιος τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν ἔρανος πρὸς βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας.

Ταῦτα εἶχε νὰ εἴπῃ ὑμῖν, φίλοι ἑταῖροι, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον περὶ δὲ τῆς χρηματικῆς διοικήσεως αὐτοῦ θὰ εἴπῃ ὑμῖν ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Ἀλεξάνδρου Καράλη.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Διορισθέντες μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας καὶ παραλαβόντες τὰ βιβλία προέβημεν εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ ταμείου. Δυστυχῶς ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ ταμίου πλεῖσται πράξεις (ἰδίᾳ δὲ αἱ τοῦ 1891) δὲν εἶχον καταστρωθῇ, ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκ νέου κατάστρωσιν τῶν βιβλίων ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρείας, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν διπλοτύπων καὶ τῶν πληροφοριῶν, ἃς παρέσχεν ἡμῖν ὁ ἀκάματος τῆς Ἑταιρείας γραμματεὺς κ. Μ. Εὐαγγελίδης.

Κατὰ τὰ ἔτη 1888/1889 εἰσεπράχθησαν ἐκ συνέδρων ἑταίρων	Δρ.	2724.—
Ἐκ παρέδρων ἑταίρων	»	1755.—
Τὸ ὅλον	Δρ.	4479.—
Ἐδαπανήθησαν δὲ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐνταλμάτων 1/22	»	4376.90
Ἔμεινε δὲ εἰς τὸ ταμεῖον ὑπόλοιπον	Δρ.	102.10
Κατὰ τὸ ἔτος 1890 εἰσεπρ. ἐκ συνέδρων Δρ. 2780		
» » » ἐκ παρέδρων » 1395	»	4175.—
		4277.10
Ἐδαπανήθησαν δὲ ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐνταλμάτων 23/39	»	4088.60
Ἔμεινε δὲ ὑπόλοιπον	Δρ.	188.50

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ.	188.50
Κατὰ δὲ τὸ 1891 εἰσεπρ. ἐκ συνέδρων	Δρ. 1945		
» » » ἐκ παρέδρων	» 825	»	2770.—
		Δρ.	2958.50
Ἐδαπανήθησαν δὲ (βλ. ἐντάλμ. 40—50)		»	2392.10
Ἔμεινε δὲ ὑπόλοιπον.		Δρ.	566.40
Ἐκτὸς τούτου προστίθενται καὶ αἱ ἐκ πωλήσεως περιοδικοῦ εἰσπράξεις ἀνερχόμεναι κατὰ τὸν κ. Μ. Εὐαγγελίδην εἰς....................		»	582.75
Καὶ εἰς ὀφειλόμενα παρὰ Τραγάλου		»	82.70
Ἤτοι ἐν ὅλῳ......................		Δρ.	1231.85
Ἐνῷ ἐν τῇ δοθείσῃ ἡμῖν σημειώσει τὰ ἐν τῷ ταμείῳ ἀνέρχονται εἰς		»	856.85
Ὥστε εὑρίσκομεν διαφορὰν ἐκ		Δρ.	375.—

Ἔχει δ' ὁ ἀπολογισμὸς τῶν τριῶν ἐτῶν ὡς ἑξῆς:

Ἐκ συνδρομῶν παρέδρων καὶ συνέδρων ἑταίρων ..	Δρ.	11424.—
Ἐκ περιοδικοῦ	»	582.75
Ἐξ ὀφειλῆς παρὰ Τραγάλου	»	82.70
	Δρ.	12089.45

Δαπάναι κατὰ τὰ τρία ἔτη.................	Δρ.	10857.60
Ὑπόλοιπον εἰς ταμεῖον	»	1231.85
	Δρ.	12089.45

Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΛΗΣ Εἰσηγητής
ΗΛΙΑΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Δ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Προεδρεῖον

Πρόεδρος — Κ. Κοντος

Ἀντιπρόεδροι — Τιμολεων Αργυροπουλος, Ιωαννης Ν. Χατζιδακις

Γραμματεὺς — Μαργαριτης Ευαγγελιδης

Σύμβουλοι

Παναγιωτης Καββαδιας
Γεωργιος Α. Παπαβασιλειου
Ρηγας Νικολαϊδης
Ιωαννης Τυπαλδος
Αχιλλευς Αγαθονικος

Ταμίας — Θεοφραστος Καλογεροπουλος

Ἐπιμεληταὶ τοῦ περιοδικοῦ

Γεωργιος Ν. Χατζιδακις
Σπυριδων Βασης
Γεωργιος Κρεμος
Αντωνιος Μομφερρατος
Σπυριδων Οικονομιδης

Εὐεργέται τῆς Ἑταιρείας

Αικατερινη Ι. Νεγροποντου

Δωρηταὶ τῆς Ἑταιρείας

Κωνσταντινος Σ. Κοντος
Αριστομενης Στεργιογλιδης
Γεωργιος Α. Παπαβασιλειου
Σπυριδων Οικονομιδης

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1891

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

EDUARD ZELLER
JOHANNES SCHMIDT
A. KIRCHHOFF
A. NAUCK
S. NABER
H. VAN HERVERDEN
O. RIEMANN
TH. MOMMSEN
IWAN VON MÜLLER
B. BELBRÜCK
WILH. WUNDT
MAX HEINZE
FRANZ SUSEMIHL
HERMANN DIELS
ERNST CURTIUS
ADOLF MICHAELIS
HEINRICH BRUNN
SALOMON REINACH
OTTO BENNDORF
C. M. FRANCKEN
J. J. HARTMANN
BERNHARD SCHMIDT
WILH. CHRIST
G. KAIBEL
N. WECKLEIN
VAN LEEUWEN
J. VAHLEN
FR. BLASS
O. RIBBECK
DOM. COMPARETTI
R. KEKULÉE
A. CONZE
GEORG TREU
G. PERROT
U. KOEHLER
R. DAREST
H. TAINE
HENRIE WEIL
E. CAILLEMER
P. FOUCART
R. C. JEBB
W. G. RUTHERFORT
WILLIAM GOODWIN
BASIL D. GILDERLEEVE
HERMANN HELMHOLTZ
C. JORDAN
ÉMILE PICARD
EMIL DU BOIS-REYMOND

ΣΥΝΕΔΡΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΕΔΡΟΙ

ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου.
ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ, ἐν Ἀθήναις.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞ. Γ., Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΦ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Ἰατρὸς ἐν Σμύρνῃ.
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀγρινίῳ.
ΑΛΙΜΟΝΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Χίῳ
ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ Γ. ΕΜ., Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, πρώην γυμνασιάρχης, ἐν Ἀθήναις.
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Τεργέστῃ.
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ., Καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ.
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς.
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ, Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΤΙΜΟΛΕΩΝ Α. Καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΑΣΠΙΩΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΒΑΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΒΕΛΟΥΔΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΒΕΝΕΤΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΒΕΝΙΕΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΒΕΝΙΕΡΗΣ ΜΙΧΑΗΛ, Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΒΙΑΓΚΙΝΗΣ ΜΑΡΚΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΒΟΡΕΑΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Νεαπόλει Κρήτης.
ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., πρώην Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, διδ. φιλ.
ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ, πρώην διευθυντὴς τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν.
ΒΡΑΧΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΓΑΡΔΙΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΓΕΝΕΡΑΛΙΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ῥεθύμνῃ.
ΓΕΡΑΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Γυμνασιάρχης ἐν Τριπόλει.
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Ὑφηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΓΙΑΝΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σάμῳ.
ΓΟΝΑΤΑΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Συνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ ἐν Ἀθήναις.
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜ., Καθηγητὴς ἐν Νεαπόλει Κρήτης.
ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΓΡΙΒΑΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ Γ., Σχολάρχης ἐν Ἁγίᾳ Ἄννῃ.

ΔΕΛΛΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ, Ἰατρὸς ἐν Σμύρνῃ.
ΔΕΛΛΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Θεσσαλονίκῃ.
ΔΕΣΙΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α., Δικηγόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει.
ΔΗΜΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι., Καθηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Σχολάρχης ἐν Ζαδέρδᾳ.
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Βόλῳ.
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, Διευθυντὴς ἰδίου ἐν Ἀθήναις Λυκείου.
ΔΟΥΚΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΔΟΥΚΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΔΟΥΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΛΕΥΘΕΡΙΩΤΗΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Διδασκαλείου.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Γ., Καθηγητής.
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Βουρλῶν ἰατρός.
ΕΠΙΣΚΟΠΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Γυθείῳ.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Καθηγητὴς τοῦ Λυκείου Ἀθηνῶν καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ. Κ., Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΖΑΝΝΕΤΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Πειραιεῖ.
ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΖΑΝΝΕΤΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Τρικκάλοις.
ΖΗΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ., Καθηγητὴς τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς.
ΖΟΛΩΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Χίῳ.

ΗΡΕΙΩΤΗΣ Π., Σχολάρχης ἐν Αἰγίνῃ.

ΘΟΙΒΙΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ. Δ. Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΙΑΣΕΜΙΔΗΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΙΕΡΟΚΛΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν., Διευθυντὴς ἰδίου ἐν Βραΐλᾳ Λυκείου.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Καρυταίνῃ.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ἐν Χίῳ.

ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ., Γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΛΕΛΛΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ., Γυμνασιάρχης ἐν Ἄρτῃ.
ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ Δ. Γ., ἔφορος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.
ΚΑΝΕΛΛΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ, Ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Κυθήροις.
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΟΣΜΑΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΤΑΙΒΑΙΝΗΣ Κ. Σ., Γυμνασιάρχης ἐν Σάμῳ.
ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡ.,

Διευθυντὴς τοῦ χοροῦ τοῦ ἐν τοῖς ανακτόροις ἱεροῦ ναοῦ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων.
ΚΑΤΣΑΡΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Ὑφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΦΙΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Κέῳ.
ΚΕΦΑΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ (Κωνσταντινουπόλεως) Ἑλληνικῆς Σχολῆς.
ΚΛΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΛ., Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΚΟΛΥΒΑΣ ΑΛΕΞΙΟΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΟΝΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΚΟΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ., Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ
ΚΟΡΝΕΛΑΤΟΣ ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Ληξουρίῳ.
ΚΟΡΤΕΣΗΣ Δ. Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἄρτῃ.
ΚΟΡΦΙΩΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Β., Γυμνασιάρχης ἐν Λαρίσῃ.
ΚΟΡΩΝΑΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Χαλκίδι.
ΚΟΥΒΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Ἀμφίσσῃ.
ΚΟΥΖΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι., Διευθυντὴς τῆς ἐν Κωνστάντζᾳ Ἑλληνικῆς Σχολῆς.
ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΑΚΗΣ Π., Σχολάρχης ἐν Σπάρτῃ.
ΚΟΥΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Βετολίστῃ.
ΚΟΥΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Καθηγητὴς ἐν Ἰωαννίνοις.
ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΡΕΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΡΙΣΠΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Διευθυντὴς τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς.
ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Ὑφηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΛΑΜΠΙΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Μ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΛΑΝΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Λευκωσίᾳ.
ΛΑΣΚΑΡΙΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ, Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.
ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων
ΛΙΑΤΠΗΣ Γ., Ἰατρὸς ἐν Σμύρνῃ.
ΛΙΒΑΔΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ, Γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν.
ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α., Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ἐν Νισύρῳ.
ΛΟΛΛΙΓΚ Α., Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΛΥΚΟΠΑΝΤΗΣ ΜΙΧΗΛ, Σχολάρχης ἐν Πλατάνῳ τῆς Ναυπακτίας.
ΛΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Πταισματοδίκης Ἐν Ἀθήναις.
ΜΑΛΑΓΑΡΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητὴς ἐν Κορίνθῳ.
ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛΙΑΣ, Δικηγόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ΜΙΧΑΗΛ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛ., Διευθυντὴς τοῦ διδασκαλείου Λαρίσης.
ΜΙΧΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ., Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΜΠΟΓΔΑΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ.
ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΝΥΣΤΕΡΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜ., Γυμνασιάρχης ἐν Κυδωνίαις.
ΞΗΘΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ἐν Ἀθήναις.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, Διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Ὑφηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤ., πρώην ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως.
ΠΑΪΖΗΣ Π., Γυμνασιάρχης ἐν Γυθείῳ.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, Ἀρχιμανδρίτης καὶ πρώην ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι., πρώην γυμνασιάρχης Ἰωαννίνων.
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Λαμίᾳ.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΗΣΑΡΙΩΝ Κ., Σχολάρχης Σκριπεροῦ.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΣ, πρώην γυμνασιάρχης Σερρῶν.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΥΝΟΔΗΣ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικῆς σχολῆς
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς τοῦ ἐν Κερκύρᾳ διδασκαλείου.
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν Βώλῳ.
ΠΑΠΑΖΟΥΡΗΣ Α. Ν., Καθηγητὴς κν Ἀμφίσσῃ.
ΠΑΠΑΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Σχολάρχης τοῦ ἐν Ζαλόγγῃ σχολείου.
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Ἀμφίσσῃ.
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, τμηματάρχης τῆς μέσης παιδεύσεως.
ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ Γ., Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ, Γυμνασιάρχης ἐν Κυδωνίαις.
ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Πάτμῳ.
ΠΕΤΑΛΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Ἐφέτης.
ΠΙΖΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Ἀμαρουσίῳ.
ΠΟΤΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. Καθηγητὴς ἐν Ἀνδριτσαίνῃ
ΠΟΥΛΑΚΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις.
ΠΟΦΑΝΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἄρτῃ.
ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ., Γυμνασιάρχης ἐν Ληξουρίῳ.
ΠΥΡΟΜΑΛΗΣ Α. Δ., Καθηγητὴς ἐν Καλαβρύτοις.
ΡΑΓΚΑΒΟΠΟΥΛΟΣ ΓΚΙΚΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.

ΡΑΛΛΗΣ ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ, Καθηγητής τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΡΗΓΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητής ἐν Τρικκάλοις.
ΡΟΥΓΚΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Γυμνασιάρχης ἐν Αἰγίῳ.
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ ΟΘΩΝ, Ὑφηγητής τῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΑΓΚΡΙΩΤΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ., Καθηγητής ἐν Τρικκάλοις.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, Καθηγητής ἐν Ῥόδῳ
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Τυρνάβῳ.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.
ΣΙΔΕΡΗΣ Π., Καθηγητής ἐν Σάμῳ.
ΣΚΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Ὑφηγητής ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΜΠΟΝΙΑΣ Σ., Καθηγητής ἐν Ἄρτῃ.
ΣΤΑΗΣ ΒΑΛΕΡΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΣΤΑΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ.
ΣΤΑΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητής ἐν Ἀθήναις.
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ Ν., Διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητής ἐν Ἀθήναις.
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητής ἐν Σάμῳ.
ΤΟΥΛΗΣ Π.Δ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΤΣΕΡΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ Γ. Δ., Καθηγητὴς ἐν Γυθείῳ.
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ., Καθηγητὴς ἐν Μεσολογγίῳ.
ΤΥΠΑΛΔΟΣ Ι., Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΦΕΡΜΠΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις
ΦΙΝΤΙΚΛΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΦΡΑΓΓΙΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Κ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΦΡΑΓΓΙΣΤΑΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Ι., Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Π. Σ., δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.
ΧΑΪΝΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πατεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΗ ΖΩΓΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΧΑΤΖΗ ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.
ΧΑΤΖΗ ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ-Ἰατρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ.
ΧΑΤΖΗ ΧΡΙΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΣ, Διευθυντὴς ἰδίου ἐν Κωνσταντινουπόλει Λυκείου.
ΧΟΪΔΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀργοστολίῳ.
ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Φεραῖς.
ΨΑΛΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Καλαβρύτοις.
ΨΑΛΤΩΦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν., Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.

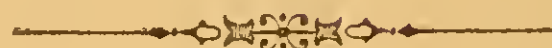

Α' ΠΙΝΑΞ — ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

Α

B

C

Γ

K

Λ

Φ

Χ

Ψ

Ω

Β΄ ΠΙΝΑΞ — ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΩΝ

α΄ Ἑλλήνων

β΄ Ῥωμαίων

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 265 στίχ. 30 γράφε *χαρίεντες* ἀντὶ χαρίεις.

Ἐπανόρθωμα εἰς τόμου τετάρτου σελ. 319.

Ἥμαρτον ἀποδοκιμάζων τό τε *ὀρικός* καὶ τὸ *βοεικός*. Πλάττεται μὲν γὰρ *ὀρικός* ἀπὸ τοῦ *ὀρεύς*, ὡς αὐτίκα *βασιλικός* ἀπὸ τοῦ *βασιλεύς*, προηγουμένου δὲ φωνήεντος, ἡ κατάληξις γίγνεται *εικός*, οἷον ἐπὶ τοῦ τε *βοεικός* καὶ τοῦ *ὑεικός*, ὧν τὸ μὲν κεῖται ἐν τῷ Ἀριστοφάνους ἐκείνῳ

Εἰρήνη βαθύπλουτε καὶ ζευγάριον *βοεικόν*, κτἑ.

τὸ δ' ἐν Ἀξιονίκου τοῦ κωμῳδιοποιοῦ ἀποσπασματίῳ (Kock. F. C. II, 415)

διὰ δέρμ' *ὑεικὸν* μαχομένους ἀπέκτονεν·

καίτοι ἐν ἀμφοῖν τοῖν χωρίοιν τἀντίγραφα παρὰ τὸ μέτρον ἔχει *βοϊκόν* τε καὶ *ὑικόν*.
Κακῶς οὖν κατὰ τοῦτό γε ἀντεῖπον τῷ Jacoby, ἔχοι δέ μοι συγγνώμην.
Γράφων μέντοι ἃ ἔγραψα σελ. 326 περὶ τοῦ *ἀρετὰς ἀποδείξασθαι* ἐπαγαγέσθαι ὤφειλον Ἡρόδοτον I 197 καὶ IX 40.

H. VAN HERWERDEN

Ἐπανόρθωσις τῶν κυριωτάτων τυπογραφικῶν σφαλμάτων.

Σελ. 514, 27 γράφε *quibusdam*. 516, 30 περιεκτικῷ. 517, 29 πρὸς τὰ. 518, 15 ἔμενον. 518, 32 τῆς συμπράξεως. 519, 1 ὀμόσαντες. 525, 4 δὲν ἀπέφυγε. 527, 12 ἐδούλευον. 528, 24 μετρίοισι. 529, 25 σεισάχθειαν. 531, 4 ὅτι πρὸ. 531, 22 ζευγιτῶν. 532, 31 γράφοντες. 533, 28 καθιστᾶσα. 535, 25 προσθέμενον. 539, 18 ἡγεμόνεσσιν. 541, 14 στεφανόπωλιν. 541, 26 ἐκέλευσεν ἐρέσθαι. 543, 20 Ἀνδοκίδῃ. 545, 23 XIII. 546, 13 γινομένη. 547, 20 μνημονευθεῖσι. 547, 21 XIV. 547, 27 20000. 547, 29 μεταγγίσας. 548, 6 ἀποτυγχάνοντες. 551, 12 be called. 551, 14 when it had. 553, 29 καὶ Ὅπλητος. 554, 4 προσσημειωτέον. 556, 7 ὅτε. 557, 23 μὲν γάρ. 559, 13 ἀποβλέποντος. 561, 2 ἄρχοντος. 561, 3 ἡ τῆς πολιτείας. 561, 4 καὶ τὰ μέν. 561, 27 τούτοις. 569, 16 τοῦτον. 570, 28 ἡ μετὰ. 573, 16 ἐνάτη. 576, 17 ἴδια. 578, 20 desumtum. 583, 28 ἐγίνοντο. 586, 8 ἀναπλήρωσις. 589, 3 πρὸς τὰ. 589, 10 ἄναγ'. 594, 27 ἔχῃ. 595, 19 ὑπάρχῃ. 595, 32 διαιτῶν. 596, 27 ἐξέπεσε. 597, 29 brackets. 597, 30 would. 602, 7 ἐπιμελεῖται. 602, 28 μόνα. 603, 12 φυλοβασιλεῖς. 603, 32 καὶ 33 *ἐάν τε*. 605, 34 ἀναφέρεται 606, 20 τοῦτο τό. 607, 28 πιθανώτερον. 608, 8 ἐὰν. 609, 2 ποιεῖτε. 610, 9 ἱπποδρομίαν. 610, 20 γίγνηται. 611, 2 ἵπαρχον. 611, 12 οἵ. 612. 24 ὁ τῶν θεσμοθετῶν. 613, 15 πληρωθήσεσθαι. 613, 30 γραπτέον. 615,21 διειλημμένα. 616, 4 rediremus. 617, 16 ἴσως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ 28 Νοεμβρίου 1892

Π. Ν. Π.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ